

PT-4

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

Buletinul oficial al Patriarhiei Române

1 ianuarie
aprilie
2010

PT-4

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

Buletinul oficial al Patriarhiei Române

1 ianuarie
aprilie
2010

INV: 15.958
MITROPOLIA MOLDOVEI ȘI BUCOVINEI BIBLIOTECA "DUMITRU STĂNILOAE" Secția Teologică
COTA: PT-4

Anul Omagial al Crezului Ortodox și al Autocefaliei Românești
în Patriarhia Română – 2010

COLEGIUL DE REDACȚIE

Președinte: † Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Membri: † Varlaam Ploieșteanul, Episcop-vicar Patriarhal
Pr. Ionuț-Gabriel Corduneanu, Vicar administrativ Patriarhal
Pr. conf. dr. Daniel Benga, Facultatea de Teologie Ortodoxă
Justinian Patriarhul a Universității din București
Pr. conf. dr. Mihai Săsăujan, Facultatea de Teologie Ortodoxă
Justinian Patriarhul a Universității din București

Redactor Coordonator: Pr. Sorin-Vasile Tancău
Redactor: Marinel Laurențiu Marcu
Secretar de Redacție: Damian Alexandru Anfile
Tehnoredactare: Florin Leonte
Fotografii: *Ziarul Lumina*

Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă

Director: Vasile Bănescu, Consilier Patriarhal
Secretar General: Ion-Dragoș Vlădescu

Tipografia Cărților Bisericești

Director General: Pr. Mihai Hau, Consilier Patriarhal Coordonator
Inspector General Tehnic: Protos. Varsanufie Jebura, Consilier Patriarhal

Adresa Redacției:

Intrarea Miron Cristea, nr. 6, cod 040162, sector 4, București, România
Telefon: (004) 021. 406.71.75
E-mail: contact@revistabor.ro
www.revistabor.ro

Abonamente: Tipografia Cărților Bisericești

Cont: RO48RNCB504000000250025, BCR, filiala sector 4, București,
cu mențiunea pentru revista *Biserica Ortodoxă Română*

Materialele trimise la redacție nu se returnează.
Redacția își asumă dreptul de a opera modificări atât prin corectarea formei, cât și a conținutului materialelor trimise spre publicare. Materialele trebuie trimise redacției în format electronic. Rugăm respectarea recomandărilor; a se vedea pe larg condițiile de publicare de la adresa web: www.revistabor.ro.

CUPRINS

<i>Binecuvântare pentru un nou început,</i> † Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române	7
Istoricul Revistei <i>Biserica Ortodoxă Română</i> de la 6 noiembrie 1873 până în prezent Damian Alexandru Anfile	9

PASTORALE

Pastorala Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române la Duminica Ortodoxiei	27
<i>Învierea lui Hristos – arvuna învierii noastre.</i> Scrisoarea pastorală a Preafericitului Părinte Patriarh Daniel cu ocazia Sfintelor Paști	35

EVENIMENTE

<i>Binecuvântare pentru timpul mântuirii.</i> Cuvânt rostit de Preafericitul Părinte Patriarh Daniel în noaptea dintre 31 decembrie 2009 și 1 ianuarie 2010, în Catedrala Patriarhală din București	43
<i>Săptămâna de Rugăciune pentru Unitatea Creștinilor</i> (18-25 ianuarie 2010) Damian Alexandru Anfile	48
<i>Alegerea Patriarhului Irineu al Bisericii Ortodoxe Sârbe</i> Diac. Eugeniu Rogoti	53
<i>Sărbătorirea a 85 de ani de la ridicarea Bisericii Ortodoxe Române la rangul de Patriarhie.</i> Cuvântări la slujbele de <i>Te Deum</i> ale	

Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, ÎPS Părinte Laurențiu, Mitropolitul Ardealului, ÎPS Părinte Nicolae, Mitropolitul Banatului, ÎPS Părinte Iosif, Mitropolitul Ortodox Român al Europei Occidentale și Meridionale (Redacția)	58
<i>Drumul Bisericii Ortodoxe Românești până la Autocefalie</i>	
Pr. Florin Șerbănescu	74
Lansarea <i>Enciclopediei Ortodoxiei Românești</i>	
Pr. Mircea Păcurariu	86
<i>Catedrala Mântuirii Neamului – un dar al tău pentru eternitate!</i>	
Comunicat de Presă: „Locul catedralei în suflet și locația ei în spațiu”	90
<i>5 ani de apariție neîntreruptă a Ziarului Lumina</i>	
Diac. Ciprian Bâra	94
<i>Sfântul Iosif cel Nou de la Partoș – 360 de ani de la venirea sa în Banat. Sfințenia vieții și actualitatea unui mesaj. Manifestare dedicată Crezului Ortodox și Autocefaliei Românești, la Timișoara</i>	
Ierom. Varlaam Almăjanu	104
<i>Pr. Prof. Dr. Dumitru Popescu a trecut la cele veșnice (1929-2010)</i>	
Paul Scarlat	111
<i>Apostolicitatea Bisericii și mărturia ei astăzi în Europa. Cea de-a XII-a întâlnire din cadrul dialogului teologic bilateral dintre Biserica Ortodoxă Română și Biserica Evanghelică din Germania (EKD), Mănăstirea Brâncoveanu, Sâmbăta de Sus (11-15 martie 2010)</i>	
Pr. Constantin Pătuleanu	121
<i>Pelerinaj de Florii (27 aprilie 2010)</i>	
Paul Scarlat	132
<i>A XXI-a sfințire a Sfântului și Marelui Mir în Biserica Ortodoxă Română</i>	146
Scrisori irenice primite de Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, la praznicul Învierii Domnului, anul 2010	164
<i>Împlinirea a 12 ani de la prima emisie a postului de Radio Trinitas</i>	
Narcisa Elena Balaban	180

<i>Momente aniversare ale Bisericii Ortodoxe Române: 125 ani de Autocefalie și 85 de ani de Patriarhat</i> (Redacția)	188
Vizita canonică a Preafericitului Părinte Patriarh Daniel în Episcopia Giurgiului (23 aprilie 2010) Gheorghe-Cristian Popa	201

AGENDA DE LUCRU A PATRIARHULUI ROMÂNIEI

Agenda de lucru a Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române (1 ianuarie – 30 aprilie 2010)	209
---	-----

STUDII

<i>Autocefalie în Sinodalitate. Autonomia eclesială în Biserica Ortodoxă din punct de vedere canonic</i> Georgică Grigoriță	229
<i>Începuturile dialogului Bisericii Ortodoxe cu Federația Luterană Mondială. Rolul Bisericii Ortodoxe Române</i> Diac. Cosmin Pricop	260
<i>Iisus, nu Isus. Notă istorică cu privire la ortografierea românească ortodoxă a teonimului hristic</i> Dragoș Mîrșanu	292
<i>240 de ani (1770-2010) de la nașterea lui Macarie Ieromonahul, Protopsaltul Țării Românești</i> Diac. Alexandru Gheorghiu	299

DIASPORA ORTODOXĂ ROMÂNEASCĂ

<i>Vizita canonică a Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul României, în Episcopia Ortodoxă Română a Spaniei și Portugaliei (16-21 aprilie 2010)</i> Diac. Cosmin Pricop	311
---	-----

<i>Istoricul, organizarea și activitatea misionară a Episcopiei Ortodoxe Române a Spaniei și Portugaliei</i> Pr. Daniel Șimon	326
--	-----

RESTITUIRI

<i>Pocăința ca refacere a legăturii credincioșilor cu Dumnezeu și cu semenii</i> Pr. Dumitru Popescu	359
---	-----

APARIȚII EDITORIALE

Cărțile apărute la Editurile Patriarhiei Române (Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, Editura Basilica, Editura Trinitas) în perioada ianuarie-aprilie 2010	373
--	-----

Binecuvântare pentru un nou început

Revista *Biserica Ortodoxă Română*, așa cum o afirmă și subtitlul ei – *Buletinul Oficial al Patriarhiei Române* – este mijlocul central de informare scrisă care reflectă periodic evenimentele majore, dinamismul și viața Bisericii Ortodoxe Române. Adresată cu precădere clerului ortodox, revista este și un mesager al învățăturilor bisericesti pentru credincioșii mireni. Într-o lume globalizată, în care nu doar comunicarea valorilor este importantă, ci și forma pe care acestea o îmbracă, deoarece de ea depinde receptarea mesajului, responsabilitatea revistei *Biserica Ortodoxă Română* este dublă: conținutul mesajului și calitatea comunicării lui către cititori. În *Anul Omagial al Crezului și al Autocefaliei*, revista *Biserica Ortodoxă Română* își propune *un nou început editorial*, dorind să transmită mai departe valorile credinței ortodoxe strămoșești reflectate în viața bisericească din cuprinsul Patriarhiei Române într-un limbaj viu, adecvat timpului și evenimentelor bisericesti care se succed în el.

Apărută inițial sub forma unui periodic eclesiastic, revista *Biserica Ortodoxă Română* a fost oficializată printr-o decizie a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române din 6 noiembrie 1873. Primul număr al acestei publicații, care a ieșit de sub tipar la 1 octombrie 1874, se datorează inițiativei vrednicului de pomenire mitropolit primat Nifon Rusailă. Hrana spirituală de care clerul românesc avea nevoie pentru misiunea sa pastorală în viața poporului nostru a constituit motivația apariției și continuității acestei reviste.

Pe lângă hotărârile sinodale și documentele bisericesti care au fost publicate în periodicul bisericesc de-a lungul anilor, teologi renumiți au consolidat valoarea publicației prin articolele lor. Dintre aceștia amintim pe: Episcopul Prof. Dr. Melchisedec Ștefănescu, Mitropolitul Prof. Dr. Irineu Mihălcescu, Prof. Dr. Teodor M. Popescu, Pr. Prof. Dr. Liviu Stan, Pr. Prof. Dr. Petre Vintilescu, Pr. Prof. Dr. Ene Branște, Pr. Prof. Dr. Ioan Rămureanu, Pr. Prof. Dr. Ioan G. Coman, Pr. Prof. Dr. Dumitru Fecioru, Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae.

Datorită conținutului său bogat, prestigiului dobândit treptat și vechimii sale, revista *Biserica Ortodoxă Română* a pătruns definitiv în conștiința bisericească a neamului românesc. Din aceste importante rațiuni și pentru a-și păstra locul important câștigat în rândul periodicelor bisericești din România se impune ca prezentarea și ținuta editorială a revistei să fie în deplin acord cu standardele de calitate ale timpului.

Începând cu anul 2010, revista *Biserica Ortodoxă Română*, Buletinul Oficial al Patriarhiei Române, se bucură de o substanțială reorganizare din punct de vedere al conținutului, de rubrici noi care completează conținutul acesteia, precum și de o nouă viziune grafică, îmbunătățită cu fotografiile color ale evenimentelor centrale bisericești. De asemenea, un element editorial nou îl constituie faptul că *documentele emise de Cancelaria Sfântului Sinod, conținând hotărârile organismelor centrale bisericești, vor fi prezentate într-un supliment anual.*

Cu numărul 1 pe anul 2010, Editura *Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă* inaugurează *seria a patra* a Buletinului Oficial al Patriarhiei Române, marcând 137 de ani de la publicarea primului număr¹. De asemenea, odată cu lansarea noii serii, *revista se va bucura și de o variantă electronică* (prescurtată) pe internet (www.revistabor.ro), răspunzând astfel, într-un mod mai rapid accesibil, nevoilor de informare ale parohiilor ortodoxe românești din diaspora, contribuind inclusiv la cunoașterea și dialogul cu Bisericile Ortodoxe surori. Prin traduceri parțiale sau rezumate ale articolelor *într-o limbă de circulație internațională*, revista va avea, de asemenea, o deschidere mai amplă, venind și în întâmpinarea cititorilor ortodocși din alte spații lingvistice.

Binecuvântăm cu bucurie apariția celei de-a patra serii a revistei *Biserica Ortodoxă Română*, și ne rugăm Mântuitorului Hristos să binecuvânteze pe toți ostenitorii și cititorii revistei, spre a fi vestitori ai credinței apostolice primite de la Sfântul Apostol Andrei – Ocrotitorul României.

† DANIEL

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

¹ Singurele întreruperi ale revistei s-au înregistrat între anii 1878-1880 și 1916-1921, perioade greu încercate ale istoriei neamului nostru, când România a fost implicată mai întâi în Războiul de Independență și apoi în Primul Război Mondial.

Istoricul Revistei *Biserica Ortodoxă Română* de la 6 noiembrie 1873 până în prezent

Damian Alexandru ANFILE

Înființată la data de 17 noiembrie 1873, pe baza articolului 16 din *Regulamentul Sfântului Sinod*, revista *Biserica Ortodoxă Română* constituie până în prezent (cu două întreruperi între anii 1878-1880 și 1916-1921) singurul organ de informare a clericilor și credincioșilor aparținând de Patriarhia Română cu privire la activitatea și deciziile Sfântului Sinod. De asemenea, Buletinul Oficial al Patriarhiei Române – așa cum este denumirea oficială a revistei – are rolul de a populariza cultura teologică prin tratate și articole de profil, de a prezenta datoriile și necesitățile clerului și de a comunica vești cu privire la celelalte Biserici creștine. Bucurându-se de-a lungul vremii de colaboratori de prestigiu, revista *Biserica Ortodoxă Română* trece în prezent, din inițiativa Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, printr-un proces de înnoire și de adaptare la noul context media, rămânând una dintre cele mai importante publicații periodice ale Patriarhiei Române.

Primul număr al revistei *Biserica Ortodoxă Română* a apărut la 1 octombrie 1874, la inițiativa mitropolitului primat Nifon Rusailă (1789-1875). Apariția unui *jurnal periodic eclesiastic*, așa cum mai era denumită publicația, fusese decisă în ședința Sfântului Sinod din 6 noiembrie 1873, pe temeiul articolului 16 din Regulament. Biserica Ortodoxă Română mai cunoscuse și înainte câteva apariții publicistice, însă condițiile dificile de publicare ale vremii făcuseră ca particularii care se angajaseră în redactarea unor astfel de reviste, să abandoneze curând tipărirea lor¹.

Pentru a asigura publicarea constantă a revistei, Sfântul Sinod a decis că noua publicație „nu mai este a cutărui sau cutărui particular, ca să se teamă

¹ Pr. Corneliu ZĂVOIANU, „Mitropolitul Nifon, primat al României. Viața și activitatea (1850-1875)”, în: *Studii Teologice*, 53 (2001), nr.1-2, pp. 3-120.

cineva că va putea avea și el soarta celui mai înainte de dânsul; ea este a Bisericii Române întregi, a clerului și a poporului orthodox, a păstorilor și a turmei; într-ânsa toți clericii români vor găsi nutriment spiritual din care să se nutrească și pre sine, și turma lui Hristos ce li s-a încredințat; într-ânsa și laicii vor afla toate obiectele credinței și ale moralei creștine, cum și ale cultului religios, explicate și lămurite așa de bine, încât fiecare să poată a le înțelege cu lesnire”². În continuarea hotărârii Sfântului Sinod era adresat un mesaj clerului român în care se spuneau următoarele: „Și fiindcă, după cum s-a zis mai sus, lipsa unui asemenea jurnal este foarte mult simțită de către tot clerul Bisericii Române, și fiindcă acest Jurnal oficial al Sfântului Sinod în care se vor publica toate actele Sinodului, pe care sunt datori a le citi și medita toți clericii români, pentru a se instrui despre datoriele misiunii lor, avem o deplină convicțiune că toți îl vor primi și susține cu mai multă râvnă decât au susținut pe cele ce s-au arătat înaintea acestuia, fiindcă numai pe o călduroasă primire de către întregul cler român, Jurnalul bisericesc își poate întemeia un statornic și sigur viitor”³.

De altfel, contribuția materială a clerului era asigurată și organizată prin articolele 12, 13 și 14 din Regulamentul conferit revistei de către Sfântul Sinod⁴. Aici era stipulată datoria protoiereilor de a informa redacția revistei cu privire la numărul slujitorilor bisericești din aria lor jurisdicțională, pentru a se stabili numărul de exemplare ce urmau a fi trimise fiecăruia; de asemenea, era tot datoria acestora să adune contribuțiile abonaților și să le trimită redacției la un interval de 6 luni, subliniindu-se faptul că prețul abonamentului urma să fie unul minimal, acoperind strict cheltuielile de tipărire, remunerația redactorilor și eventuale costuri suplimentare.

Responsabilitatea editării revistei cădea în sarcina unui comitet format din trei redactori, cu funcțiile de președinte, prim-redactor și secretar redacțional, desemnați de către Sfântul Sinod, a căror datorie era să se informeze cu privire la noile apariții teologice, atât din țară cât și din străinătate, să confere jurnalului un stil demn și să se asigure de inteligibilitatea limbii folosite în redactarea articolelor.

² „Către clerul și poporul român”, în: *Biserica Ortodoxă Română*, 1 (1874), nr. 1, pp. 1-4.

³ „Către clerul...”, pp. 1-4.

⁴ „Regulamentul pentru jurnalul bisericesc”, în: *Biserica Ortodoxă Română*, 1 (1874), nr. 1, pp. 5-9.

Revista a fost gândită ca un ghid teologic complet, în paginile ei abordându-se teme de pastorație, istoria Bisericii românilor, cuprinzând și biografii ale personalităților clericale și ale teologilor de marcă, de morală, didactice, pedagogice, exegetice, omiletice, apologetice, catehetice, cât și recenzii de carte teologică, știri privitoare la viața bisericilor din străinătate, ori probleme de administrație bisericească. De asemenea, principala îndatorire a revistei, îndeplinită constant până în prezent, era de a prezenta clerului și credincioșilor hotărârile oficiale, lucrările și dezbaterile Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române Autocefale. Toate aceste prevederi au fost incluse în Regulamentul ce cuprindea 18 articole, atribuit revistei de Sfântul Sinod⁵.

Hotărârea Sfântului Sinod din 6 noiembrie 1873, cu privire la înființarea unui jurnal periodic eclesastic, va fi comunicată Ministerului Cultelor, iar ministrul de atunci, academicianul Titu Maiorescu, o va comunica la rândul-i principelui Carol I prin raportul nr. 4500. Acesta din urmă va aproba noua hotărâre prin decretul nr. 1925, din data de 27 mai 1874⁶, publicat în *Monitorul Oficial* nr. 124⁷, alocând pentru tipărirea primului număr al revistei suma de 6000 lei din bugetul Statului. În urma aprobării domnești, mitropolitul Nifon va convoca, prin adresa nr. 42 a Sfântului Sinod din data de 2 septembrie 1874, primul comitet redacțional al revistei⁸:

- Președintele acestuia a fost arhiereul Ghenadie Țeposu, fost episcop al Argeșului între anii 1865-1868, retras la acel moment din scaun⁹.
- Prim-redactor era ierodiaconul Ghenadie Enăceanu (1835-1898), absolvent al Academiei Duhovnicești din Kiev, fost profesor la seminariile din Iași și București și viitor episcop al Râmnicului¹⁰.
- Secretarul redacției era protosinghelul Silvestru Bălănescu (1838-1900), absolvent al Academiei Duhovnicești din Kiev și fost profesor la seminariile din Iași și București, viitor episcop de Huși¹¹. Comitetul redacțional și-a

⁵ „Regulamentul...”.

⁶ „Regulamentul...”, pp. 5-9.

⁷ Pr. Corneliu ZĂVOIANU, „Mitropolitul Nifon...”, pp. 3-120.

⁸ *Biserica Ortodoxă Română*, 1 (1874), nr. 1, p. 10.

⁹ Gheorghe VASILESCU, „130 de ani de la apariția primului număr al revistei *Biserica Ortodoxă Română*”, în: *Biserica Ortodoxă Română*, an 122 (2004), nr. 9-12, pp. 562-570.

¹⁰ *Enciclopedia Ortodoxiei Românești*, Ed. IBMO, București, 2010, p. 267.

¹¹ „Necrolog – Episcop Silvestru Bălănescu”, în: *Biserica Ortodoxă Română*, an 24 (1900-1901), pp. 817-841.

început imediat activitatea, reușind ca la data de 20 septembrie 1874 să definitiveze primul număr al revistei. Acesta a fost tipărit la Tipografia Mitropoliei, fiind lansat la 1 octombrie. Apariția sa urma să fie lunară, motto-ul revistei fiind versetul de la *2 Timotei 4, 2: Predică cuvântul*¹².

În articolul „Către clerul și poporul român”, tipărit în primele 4 pagini ale întâiului număr, arhiepiscopul Ghenadie Țeposu, președintele Comitetului de redacție, justifica hotărârea Sfântului Sinod de înființare a revistei *Biserica Ortodoxă Română*, astfel: „[...] văzând că în Biserica noastră, spre deosebire de alte Biserici, nu există încă o facultate de teologie în care să se poată forma teologi și predicatori, și nici măcar o foaie religioasă prin care să se propage doctrina creștină, să se combată erorile religioase ce se nasc în popor și să se cultive poporul și din punct de vedere religios, iar nu numai enciclopedic și științific, cum se face la celelalte nații ortodoxe și eterodoxe, [Sfântul Sinod, *n.r.*] a luat hotărârea de a înființa acest jurnal bisericesc”¹³.

Prima serie a revistei s-a tipărit timp de patru ani, până în octombrie 1878, când din cauza morții președintelui Comitetului de redacție, arhiepiscopul Ghenadie Țeposu, și a dificultăților financiare întâmpinate de întreg poporul român în urma Războiului de Independență (1877-1878), își încetează apariția¹⁴.

Revista a fost relansată cu sprijinul mitropolitului primat Calinic Miculescu (1822-1886), care în ședința Sfântului Sinod din 31 mai 1880, „văzând paguba ce se face prin lipsa unui asemenea organ de publicitate bisericească”, hotărăște ca „jurnalul *Biserica Ortodoxă Română* să reînceapă pe bazele regulamentului aprobat anterior”¹⁵. El a alcătuit de asemenea și un nou comitet de redacție, aflat sub președinția arhiepiscopului Silvestru Bălănescu Piteșteanul.

Primul număr al celei de-a doua serii a revistei începea cu un cuvânt înainte al președintelui Redacției, pe care îl redăm în limbajul original:

Iubiților preoți și creștini Români Ortodocși

Nimic măi demn de om, nimic măi laudabil și onorabil, decât dorința, voința și stăruința de a se lumina cu știința. Unde străbată razele luminei, poporul cunoște adevărata cale pe care

¹² *Biserica Ortodoxă Română*, 1 (1874), nr. 1.

¹³ „Către clerul...”, pp. 1-4.

¹⁴ Ghe. VASILESCU, „130 de ani...”, pp. 562-570.

¹⁵ Ghe. VASILESCU, „130 de ani...”, pp. 562-570.

trebuie să mergă, și nu se poticnesce de stâncele cele colțuroase ale obscurității; coci lumina întru întunecă luminează. Fără luminarea și dezvoltarea facultăților sufletesci; fără cunoșcerea raporturilor dintre D-deu și om și ale ómenilor între sine, precum și fără cunoșcerea datoriilor către D-deu, către sine și către aprópele, nestine nu scie și nu póte a lucra și a se purta demnú de pozițiunea ce ocupă în societate. Dé tóte acestea nu se potú căpăta decât numai prin neîncetată activitate și stăruință de a se lumina. Unde este lumina acolo este viața, - luminează-te și vei fi viu; iar viața stă în adevărata cunoșcere de D-deu. «Acésta este viața cea vecinică ca să te cunoșcă pre tine unul adevăratul D-deu și pe carele ai trămis - pre Iisusú Christosú» (Ión XVII, 3).

Unul din midlócele prin care cineva póte a se lumina este și calea jurnalistică. De acestú mejlocú facú uzú mai tóte clasele societăței. De aci unú mare numărú de jurnale politice, literare, sciințifice, comerciale etc.

Necesitatea de unú jurnalú bisericescú a fost de multú timpú sințită la noi, pentru care s'au și făcut multe încercări din inițiative private și mai pė urmă kiar și din inițiativa S-lui Sinodú al «Săntei nóstre biserici Autocefale Orthodoxă Română», care în anul 1873 a și elaborat unú regulamentú pentru editarea unui asemenea jurnalú.

În anul 1874, când acestú regulamentú a priimit și sancționarea domnescă, jurnalul a și început, și a durat patru ani neîntrerupt (de la 1 Octomvrie 1874, până la 1 Octomvrie 1878).

Consecințele resbelului din 1877-78, a făcut ca acestú jurnalú să înceteze de la 1878 până astăzi.

Sântu Sinodú, în sesiunea de vară a acestuí anú, observând golul și paguba ce se face prin lipsa unui asemenea organú de publicitate bisericescú, în ședința Sa de la 31 Maiú expirat, a decis ca jurnalul «Biserica Orthodoxă Română» să reîncépă pe bazele regulamentului anteriorú.

Ne place a crede că onorabilul clerú și poporú Românú Orthodoxú, animați de dorința de cultură, cu tóte lipsele ce unii le îndură, 'și nu vor reținea obolul lor spre a face ca editarea acestui jurnalú să se continue de acum înainte neîntrerupt.

Când noi vedemú că tóte bisericele creștine orthodoxe și eterodoxe au câte unú însemnat număr de jurnale bisericesci, așa, că fie-care eparhie 'și are jurnalul seú aparte, deosebit alte jurnale științifico-theologice, de ce biserica nóstră Orthodoxă Română să nu stăruiescă a avea celú puținú unul seú doué?

Voința și unirea face totul, mai ales în întreprinderi de asemenea natură. Celelalte clase ale societății voiesc, se unesc și de aceea pot. Să ne unim și să voim și noi și atunci vom putea!

Programa de materii ce au să se publice în jurnal va fi tot ceea ce prevădută în regulamentul Sântului Sinod.

Comitetul redactorilor va face tot posibilul ca materiile să fie cât se poate mai variate și corespunzătoare intereselor actuale ale clerului, spre a 'și găsi fie-care cititor partea sa.

Termiând înkeiul acestu apelu cu cuvintele S-lui Apostol Pavel către Corintheni și Romani: «Vă rog pre voi fraților, pentru numele Domnului nostru Iisus Cristos, să nu fie între voi împăkeră, ci să fiți întemeiați într-un gând și într-o înțelegere. Tote ale vostre cu dragoste să fie. Iar Dumneul răbdare și al mângăere să dea vouă aceși să gândiți între voi întru Christos Iisus Ca toți într-un suflet și o gură să măriți pre Dumneul și Tatăl Domnului nostru Iisus Christos» (I Cor. I, 1; XVI, 2; Rom. XV, 5-6)¹⁶.

La puțină vreme după inițierea celei de-a doua serii, mai exact în anul 1884, se va schimba și denumirea publicației, aceasta nemaiapărând ca *jurnal*, ci ca *revistă periodică eclesiastică*¹⁷. Din decembrie 1885 președinția Comitetului de redacție a fost preluată de către arhiepiscopul Ghenadie Enăceanu Craioveanul, care o deține timp de un an, până la alegerea sa în scaunul eparhiei Râmnicului¹⁸. Alte personalități eclesiastice care au coordonat activitatea redacțională până la intrarea României în Primul Război Mondial au fost:

- arhiepiscopul Inochentie Moisiu Ploieșteanul (1832-1894, redactor între anii 1886-1892) absolvent al Seminarului de la Socola și profesor de Studiul Vechiului Testament la Facultatea de Teologie din București, ales ulterior episcop al Romanului¹⁹.
- arhiepiscopul Gherasim Timuș Piteșteanul (1849-1911, redactor între anii 1892-1894), absolvent al Seminarului de la Socola, al Facultății de Teologie din Cernăuți și al celei de Litere din București, profesor de

¹⁶ Episcop Silvestru BĂLĂNESCU, „Precuvântare”, în: *Biserica Ortodoxă Română*, 5 (1880), nr. 1, pp. 1-3.

¹⁷ *Biserica Ortodoxă Română*, 5 (1880), nr. 1.

¹⁸ Ghe. VASILESCU, „130 de ani...”, pp. 562-570.

¹⁹ „Necrolog – Episcop Inochentie Moisiu”, în: *Biserica Ortodoxă Română*, 18 (1894-1895), pp. 173-176.

limba ebraică și de Studiul Vechiului Testament la Facultatea de Teologie din București, unde a îndeplinit și funcția de decan între 1892-1893, ales ulterior episcop de Argeș²⁰.

- arhieriei Calistrat Orleanu Bârlădeanul, Meletie Dobrescu Constanțeanul și Teofil Mihăilescu Ploieșteanul²¹.

- profesorii de teologie George Zotu și Constantin Erbiceanu.

- profesorul de teologie istorică și senatorul Dragomir Demetrescu, decan al Facultății de Teologie din București între anii 1915-1919 și ulterior director al Cultelor²².

- profesorul de Studiul Noului Testament de la Facultatea de Teologie din București, Ion Cornoiu.

- profesorul de teologie Dumitru Boroianu (1864-1951), redactor în perioada când îndeplinea și funcția de subdirector al Cancelariei Mitropoliei Ungrovlahiei²³.

- profesorul de teologie Ioan Mihălcescu (1874-1948), viitorul mitropolit Irineu al Moldovei (1939-1947), absolvent al Facultății de Teologie din București și a celor de Filosofie din Berlin și Leipzig, profesor de Teologie Dogmatică și Simbolică la Facultatea din București, inițiatorul Apologeticii și al Istoriei Religiiilor ca discipline universitare, considerat cel mai mare teolog român al vremii sale²⁴.

- profesorul de teologie Petre Gârboviceanu.

De asemenea, revista a avut colaboratori de seamă și dintre mireni, fie ei cu studii teologice ori cu alte specializări. Dintre personalitățile culturale ale epocii menționăm pe Alexandru D. Xenopol, Vasile Mangra, Alexandru Lapedatu, Theodor Burada, Simion Mehedinți, Ion Popescu-Pasărea ori Dimitrie Pappazoglu²⁵.

Tot în această perioadă, pe lângă publicarea unor articole de valoare din domeniul teologic, revista a sprijinit constant lupta Bisericii Ortodoxe Române pentru obținerea autocefaliei, cât și înființarea Institutului Teologic din București (activ din 1881, recunoscut din 1883).

²⁰ *Enciclopedia...*, p. 647.

²¹ Ghe. VASILESCU, „130 de ani...”, pp. 562-570.

²² *Enciclopedia...*, p. 243.

²³ *Enciclopedia...*, p. 96.

²⁴ Nicolae CHIȚESCU, „Moartea fostului mitropolit al Moldovei Irineu Mihălcescu”, în: *Biserica Ortodoxă Română*, 66 (1948), nr. 3-4, pp. 180-195.

²⁵ Ghe. VASILESCU, „130 de ani...”, pp. 562-570.

Cea de-a doua și ultima întrerupere a activității redacționale a survenit odată cu intrarea României în Primul Război Mondial, după ocuparea Bucureștiului de către trupele germane (1916) și s-a prelungit, din cauza dificultăților financiare și organizatorice produse în întreaga țară de către această conflagrație, până în anul 1921.

În acest an, mai exact la data de 19 aprilie, noul mitropolit primat al Bisericii Române reîntregite, viitorul patriarh Miron Cristea (mitropolit între anii 1919-1925, patriarh apoi până în 1939), cu sprijinul ministrului cultelor de la acea vreme, Octavian Goga, inițiază cea de-a treia serie a *Revistei Sfântului Sinod*, așa cum se numea noua ediție, al cărei prim număr va vedea lumina tiparului la 1 octombrie 1921. În cuvântul înainte tipărit pe primele pagini, mitropolitul Miron Cristea sublinia nevoia Bisericii Ortodoxe Române de a avea o publicație scrisă care să apară permanent, reiterând anumite prevederi din Regulamentul revistei și redefinindu-i aria tematică. Redăm mai jos acest articol:

Iubiți fi întru Domnul,

«Drumurile vieții le poartă învățătura» ne spune înțeleptul Solomon; și adevărul acesta i s'a deslușit omenirii de Biserica lui Hristos, care a făcut din învățătura regula și dreptaru osteneților ei. «Amar mie și de nu voi binevesti», zice Sfântul Apostol Pavel în epistola I către Corinteni, «pentru că cum vor crede, – oamenii în Hristos –, de care n'au auzit? Și cum vor auzi fără predicatori?» zice el în Romani. La rândul său, Sfântul Apostol Petru le zice creștinilor: «...fiți gata pururea spre răspuns cătră tot cel ce vă va întreba pe voi cuvânt depre nădejdea voastră... având știință bună» căci legea lui Hristos până și «morților li s-a binevestit, ...ca să vieze după Dumnezeu cu duhul», zice el mai departe.

Plăcut ne este nouă dar, să purcedem oricând a face învățatură în popor și în Biserica lui Hristos cea de graiu românesc, unde ne aflăm purtând sarcini și urmând pilda mărișilor Apostoli, cari ne-au rânduit după cele arătate mai sus trudele învățaturii. Iar învățătura, care nu scade, care nu se sfârșește și care rămâne deapururi grăitoare lângă cuget și suflet, este învățătura scrisă, pe care soborul episcopilor țării noastre a dat-o neîntrerupt și la vreme prin scrierea sa, numită mai înainte de războiul reîntregirii noastre «Biserica Ortodoxă Română» și care a apărut neîntrerupt timp de aproape 40 de ani. Răsboiul ne-a răpus-o deodată cu începutul încercărilor noastre; și sufletele ni s'au cuprins de o durere adâncă. Dar Dumnezeu dreptelor răsplătiri, care a rânduit ca «grăunțul de grâu, dacă nu va muri să nu aducă rod», ne-a bucurat de astădată cu bucurie mare, căci iat-o odrăslită din nou și dăruită cu o nouă vieață și cu putere nouă.

Erold al unei Biserici și al unui sobor-episcopesc, care încheagă și binecuvântează de acuma înainte România întregită, revista «Biserica Ortodoxă Română» va avea să dovedească, că prin moartea și reînvierea ei, ea a putut să se îmbrace în omul cel nou, că a devenit mai în stare să se inspire din duhul eter și ziditor de suflete al Sfințelor Evanghelii și al tradițiilor părintești, și că a găsit prin spiritualitatea ei cea după reînviere, adevăratul drum, de a pătrunde nu numai în cugetele cititorilor săi, ci și în conștiința și în inimile lor.

Așa o vrea Sfântul Sinod al Patriei reîntregite, care se bucură de reînvierea ei, ca și oarecând fericita mamă a fiului din Nain; așa o cere clerul bisericii noastre ortodoxe române, reîntregită și ea deacum pentru deapururi, și care vrea lumină; așa o vrea și D-I Ministru de Culte Domnul Octavian Goga, care s'a străduit cu mult zel și multă dărnicie pentru reînvierea ei; așa o doresc cele patru unghiuri ale României întregite care o așteaptă și care o vor primi ca pre o alăută a duhului de pace, de luminare și de unire în cuget și în simțiri; și așa ne-o impun și vremurile de astăzi, peste care s'au abătut deopotrivă în privința credinței și în privința moralei, și teama și nădejdea.

Privindu-o în chipul nou și în noua ei menire, cu care își reia zborul către sufletul setos de adevăruri și de știință lui Hristos, al României întregite, Sfântul Sinod, care deacum o mântuiește în plin, s'a veselit cu duhul; și o binecuvântează, trimițându-o ca pe o solie a vremurilor noi, ca să fie ea glas din glasul Scripturii și al tainelor vieții, și să ducă cu sine cuvânt de mângâere și geană de lumină, către tot sufletul, care o va întreba pe ea cuvânt despre nădejdea deapururi ziditoare, a gloatelor lui Hristos din laturile noastre.

Pentru izbânda aceasta, atât de serios râvnită de sufletul părintesc al smereniei noastre, Noi, soborul episcopesc al Bisericii Ortodoxe Române, una și nedespărțită, am căutat să-i croim și armătura, și să-i deschidem în public o cale de folos.

Ca atare, i-am pus conducerea sub un comitet de redacție, alcătuit din trei persoane, dintre care unul va fi director, altul va fi prim-redactor, și cel de al treilea va fi secretarul ei de redacție. Acestui comitet i-am adaos apoi, opt redactori permanenți, luați de Sfântul Sinod din tot cuprinsul ortodox al României întregite, care vor fi îndatorați să-i scrie conținutul. Am înțeles apoi să nu-i restrângem redactarea numai în mâinile persoanelor de mai sus, ci să o ținem la îndemâna tuturor talentelor și competențelor literare din lumea noastră ortodoxă, făcând din ea un mijloc de stimulare și de întrecere pentru înaintarea științei

bisericești, și am rânduit în consecință, să-și aibă colaboratori pe oricare român ortodox, care va voi să-i trimită articole. Aceste articole se vor examina de comitetul de redacție.

Cuprinsul revistei va fi alcătuit din articole, care se vor succeda în corpul ei în ordinea următoare:

Articole apologetice, cu privire la morală, la rânduielile canonice și legale, la dogme și la cult.

Articole științifice din toate cadrele și genurile teologiei ortodoxe.

Articole de actualitate privitoare pe opere misionare, pe opere filantropice, pe opere moralizatoare, și de conținut istoric, juridic, social, ș.a.

Recenzii din scrierile și revistele teologice apărute în țară și în străinătate.

Cronica faptelor și a mișcărilor culturale bisericești din toată lumea creștină.

Răspunsuri către public la toate întrebările care i s'ar pune revistei din partea acestuia cu privire la orice chestiune de învățătură și de practică creștină ortodoxă, și, în fine,

Publicarea actelor oficiale din toate eparhiile și din întreaga noastră Biserică Ortodoxă Română.

Ea va apare lunar, fără nici o întrerupere de vacanță.

Formatul admis este cel de față, adică 4° mare, care ne va permite să-i adăogăm și gravuri reprezentând monumentele noastre bisericești și naționale din toată România întregită, piesele de natură bisericească din toate muzeele țării, scenele biblice, care se vor putea reda în gravuri, icoanele tuturor sfinților prăznuiți de Biserica Ortodoxă cea a toată lumea, cum și chipul tuturor vlădicilor și teologilor români ortodocși, cari ne-au ilustrat Biserica strămoșească și teologia ei.

Binecuvântând pe Dumnezeuul părinților noștri, care au împlinit cu noi și visul și nădejdea strămoșilor prin reîntregirea patriei noastre scumpe, ne îndreptăm către voi, iubiților fii în Domnul, cu aceste lămuriri de mai sus, pe care vă rugăm să le primiți cu aceeași dragoste, cu care ele au purces spre voi din sufletele noastre, și următori Sfântului Pavel, apostolul propoveduirilor neobosite și plinitorul cuceririlor nemărginite pentru cuvântul Domnului și calea mântuirii, vă zicem și noi împreună cu el: «Harul Domnului nostru Iisus Hristos și dragostea lui Dumnezeu Tatăl și împărțășirea Sfântului Duh, să fie cu voi cu toți. Amin»²⁶.

²⁶ „Cuvântul înainte al Sfântului Sinod la retipărirea revistei *Biserica Ortodoxă Română*”, în: *Biserica Ortodoxă Română*, 52 (1921), nr. 1-3, pp. 1-3.

Totodată, mitropolitul Miron va conferi un nou format revistei și va desemna un nou comitet de redacție, al cărui președinte de onoare era el însuși. Conducătorul noii echipe a fost arhiepiscopul Vartolomeu Stănescu, prim-redactor era profesorul Ioan Mihălcescu, despre care am vorbit mai sus, iar funcția de secretar al redacției era îndeplinită de arhimandritul mitrofor Iuliu Scriban (1878-1949, secretar între anii 1921-1929)²⁷. Acesta din urmă, absolvent al Facultății de Teologie din București, cu specializări la Facultățile de Teologie Romano-Catolică și Protestantă din Strasbourg, cât și la cea de Filosofie din Heidelberg și pionier al ecumenismului românesc, a avut un rol foarte important în continuarea activității editoriale a revistei, care întâmpina greutăți neprevăzute²⁸.

Astfel, în perioada interbelică publicația atinge un nou nivel al performanțelor sale culturale, având iarăși colaboratori printre cele mai importante personalități ale epocii, precum preoții și profesorii de teologie Dumitru Stăniloae, Ioan G. Coman, Teodor M. Popescu ori Olimp Căciulă și savanți precum Nicolae Iorga, Ion Filitti, Onisifor Ghibu sau Aurelian Sacerdoțeanu. Cu toate acestea, din punct de vedere financiar situația revistei s-a înrăutățit, fiind scoasă din bugetul Ministerului Cultelor în anul 1923 și încredințată Sfântului Sinod. Consiliul Central Bisericesc, care preia administrația revistei de la 12 mai 1930, hotărăște o creștere a prețului abonamentelor, fără a reuși însă o îmbunătățire substanțială a situației²⁹. Ca un adaos la dificultățile întâmpinate, președintele redacției, arhiepiscopul Vartolomeu Stănescu, se îmbolnăvește în cursul aceluiași an, fiind nevoit să-și prezinte demisia la 1 aprilie 1931. În felul acesta, toată munca redacțională era preluată de arhimandritul Iuliu Scriban, care a reușit cu toate acestea să o mențină la un nivel mulțumitor până în anul 1934.

În acest an, patriarhul Miron Cristea, luând act de starea în care se găsea revista, intervine și organizează o comisie în cadrul Sfântului Sinod, care să se ocupe de reorganizarea sa³⁰. Arhieriei investiți cu această responsabilitate, Ghenadie al Buzăului, Grigorie al Aradului și Veniamin Bârlădeanu au desemnat un nou comitet redacțional, al cărui președinte era episcopul Lucian al Romanului, iar secretar episcopul vicar Tit Simedrea Târgovișteanul

²⁷ Ghe. VASILESCU, „130 de ani...”, pp. 562-570.

²⁸ *Enciclopedia...*, p. 570.

²⁹ Ion HANGIU, *Dicționarul presei literare românești (1790-2000)*, ediția a III-a, București, 2004, pp. 106-107.

³⁰ Ghe. VASILESCU, „130 de ani...”, pp. 562-570.

(1886-1971), viitorul mitropolit al Bucovinei (1941-1945). Acesta din urmă a fost la rândul său o personalitate de prim rang a teologiei românești, fiind absolvent atât al Facultății de Teologie, cu specializare la Montpellier și doctorat la Paris, cât și a celei de Drept. Din nefericire, numirea sa anul următor în funcția de episcop al Hușilor l-a împiedicat să se mai ocupe îndeaproape de buna îngrijire a revistei³¹. Din această cauză, Sfântul Sinod a hotărât angajarea a încă unui redactor stabil, părintele diacon Gheorghe I. Moiescu (1906-1974), absolvent al Facultăților de Teologie și Litere din București, specializat în Arheologie Bizantină la Atena și în Istoria Sud Estului European la Varșovia. Acesta va fi angajat la 1 noiembrie 1936 și va rămâne în această funcție până în anul 1949³².

În timpul păstoririi patriarhului Nicodim Munteanu (1939-1948), care a colaborat el însuși ca autor de articole și de traduceri din limba rusă la revistă, s-a operat o nouă schimbare a Comitetului de redacție, prilejuită de demisia arhierului Lucian al Romanului, din motive de sănătate. Responsabilitatea conducerii redacției va fi preluată de către mitropolitul Irineu Mihălcescu al Moldovei, alături de protosinghelul Vasile Vasilache. Tot acum se vor evidenția ca și colaboratori preoții Gheorghe Vintilescu, Dumitru Fecioru, care va juca pe mai departe un rol important în activitatea revistei, Alexandru Nicoreanu și Gheorghe Ciuhandu, alături de profesorii și savanții I.G. Savin, Nichifor Crainic, I.D. Ștefănescu, G. Popescu-Vâlcea, G.T. Kirileanu ori Petre P. Panaitescu³³.

Dificultățile materiale provocate întregii țări de flagelul celui de-Al Doilea Război Mondial s-au răsfrânt și asupra activității revistei, care însă nu și-a încetat apariția, mulțumită purtării de grijă a patriarhului Nicodim și eforturilor membrilor Comitetului redacțional. Cu toate acestea, Consiliul Central Bisericesc nu a mai avut fonduri pentru tipărirea ei, trecându-o la anul 1945 în grija Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă. De asemenea, din cauza numeroaselor îndatoriri pe care le avea în calitate de mitropolit al Moldovei, Irineu Mihălcescu demisionează din funcția de președinte al redacției, responsabilitate trecută de patriarh în grija părintelui profesor Dumitru Fecioru (1905-1988). Acesta era absolvent al Facultății de Teologie din Atena, excelent cunoscător al

³¹ „Necrolog – Mitropolit Tit Simedrea”, în: *Biserica Ortodoxă Română*, 89 (1971), nr. 11-12, pp. 1268-1273.

³² *Enciclopedia...*, pp. 405-406.

³³ Ghe. VASILESCU, „130 de ani...”, pp. 562-570.

limbii grecești și cel mai de seamă traducător din această limbă al teologiei românești, cu specializări la Universitățile din Berlin și München, care s-a ocupat în aceeași perioadă și de Biblioteca Sfântului Sinod³⁴. De asemenea, a rămas în funcția de redactor părintele diacon Gheorghe I. Moisescu.

Venirea la cârma Bisericii Ortodoxe Române a patriarhului Justinian Marina (1948-1977) a dus la o reorganizare a activității revistei, denumită din 1948 *Buletinul oficial al Sfântului Sinod*. Astfel, președinția Comitetului de redacție i-a fost încredințată domnului Nicolae Chițescu (1904-1991), profesor de Teologie Dogmatică la Institutul Teologic din București³⁵. Alături de acesta au colaborat la editarea revistei preoții Ioan G. Coman și Grigore Cristescu, alături de profesorii de teologie Iustin Moisescu, viitorul patriarh, și Gheorghe Arghiropol (1905-1952), fost director al Cancelariei Mitropoliei Bucovinei și al Președinției Consiliului de Miniștri³⁶. De asemenea, abonamentul la această publicație a devenit obligatoriu pentru toate parohiile din țară, în primul număr din anul 1948 arătându-se că aceasta „este singurul organ oficial în care se publică toate legile și regulamentele bisericești, diferitele dispozițiuni normative pentru cler, împreună cu dezbaterile și hotărârile Sfântului Sinod, de care preoții sunt datori să ia cunoștință la timp spre conformare”³⁷.

Numele actual al revistei, de *Buletin Oficial al Patriarhiei Române*, este adoptat în anul 1953. În timpul păstoririi vrednicilor de pomenire patriarhi Justinian Marina (1948-1977), Iustin Moisescu (1977-1986) și Teoctist Arăpașu (1986-2007), ea s-a bucurat de colaborarea unor reprezentanți de seamă ai Ortodoxiei românești, precum preoții profesori Dumitru Stăniloae, Ioan G. Coman, Ene Braniște, Liviu Stan, Mircea Păcurariu, Ion Bria ș.a.

În prezent, la inițiativa Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, revista trece printr-un proces de înnoire și de adaptare la noul context media, din care amintim îmbunătățirea calității grafice, înființarea unei pagini de internet și reorganizarea articolelor care privesc activitatea bisericească. Noua serie va cuprinde următoarele rubrici: *Editorial, Hotărâri bisericești, Evenimente, Agenda de lucru a Preafericitului Părinte Patriarh, Studii, Diaspora ortodoxă, Restituiri și Apariții editoriale*.

³⁴ *Enciclopedia...*, pp. 273-274.

³⁵ *Enciclopedia...*, p. 21.

³⁶ „Necrolog – Prof. Gheorghe Arghiropol”, în: *Biserica Ortodoxă Română*, 70 (1952), nr. 1-3, pp. 90-92.

³⁷ Ghe. VASILESCU, „130 de ani...”, pp. 562-570.

Summary: **Historical Account of the *Biserica Ortodoxă Română* Review**

The *Biserica Ortodoxă Română* Review (BOR) was first published at the end of the 19th century, and chiefly aimed at informing the clergy as well as the laity on the activity of the Holy Synod of our national Orthodox Church. On the other hand, it had the mission of giving currency to the theological culture, through the agency of treatises, and articles on Church History, Morals, Exegesis, Liturgics, Apologetics and Romanian spirituality. At the same time, according to the Regulations endorsed by the Holy Synod, this review was used to publish the clergy's duties and needs, sermons and translations, as well as news about the other Churches, orthodox and even unorthodox.

Being the first official journal of the Romanian Orthodoxy, the *Biserica Ortodoxă Română* Review was set up on the 17th of November 1873, according to Article 16 of the Regulations of the Holy Synod, and on the initiative of Nifon Rusailă, the Primate Metropolitan of Romania (1789-1875). King Charles I (1866-1914) approved its publication by Order 1125, on the 27th of May 1874.

The first issue of the review was printed on the 20th of September 1874, at the Metropolitan Printing House, and was officially brought out on the 1st of October, having the subtitle of *Periodical Ecclesiastic Journal*. His Excellency Ghenadie Țeposu, formerly Argeșiu, was the chairman of the initial editorial board, whereas R.F. Silvestru Bălănescu and R.E. Ghenadie Enăceanu were members of it.

In 1878, the editorial activity was temporarily interrupted, as a result of the circumstances brought about by the Independence War (1877-1878). Publication was soon resumed, on the 1st of October 1880, with the aid of the Primate Metropolitan Calinic Miclescu (1822-1886) who had founded a Printing House of Church Books, where the *Biserica Ortodoxă Română* Review was actually printed, in 1882. His Excellency Ghenadie Enăceanu and R.F. Silvestru Bălănescu were then the chairmen of this second series of the review, whereas the future Bishops Inochentie Moisiu and Gherasim Timuș were editors. Beginning in 1884, the publication had this auxiliary title: *Periodical Ecclesiastic Review*.

The second temporary suspension of printing occurred in 1916, when the Kingdom of Romania went into the First World War. Publication was resumed on the 1st of October 1921, on the initiative of the Primate Metropolitan of Romania, Dr. Miron Cristea (1868-1939), having the name of *The Review of the Holy Synod*. His Excellency Vartolomeu Stănescu was entrusted with the chairmanship of the editorial board; Ioan Mihălcescu, the future Metropolitan Irineu of Moldova, was appointed head of the editorial office, while the Archimandrite Iuliu Scriban took on the position of secretary.

It was the Patriarch Miron Cristea who would multiply the number of annual issues, bringing them six, as early as 1934, when he appointed the future Metropolitan Tit Simedrea of Bucovina secretary of the editorial staff. During the interwar period, the review boasted worthy collaborators – such as the future Patriarch Nicodim Munteanu, R.E Grigorie Pişculescu (Gala Galaction), and professors Teodor M. Popescu, Vasile Ispir, Nicolae Chiţescu, Nicolae M. Popescu, and many others.

Since 1945, the *Biserica Ortodoxă Română* Review has been placed under the care of the Biblical Institute for Orthodox Mission, having R.F. Dumitru Fecioru as a Chairman.

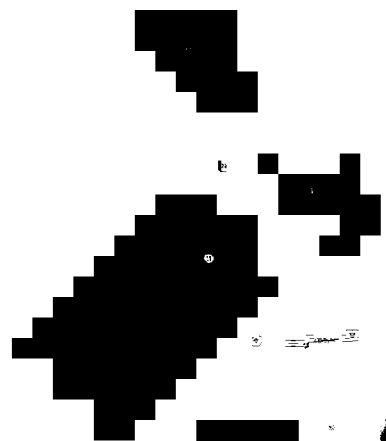
After Justinian Marina's enthroning as a Patriarch of Romania (1948-1977), it was he who took chairmanship of the editorial board, and the review would appear under the name of *The Official Gazette of the Holy Synod*. During that period, R.F. Gheorghe Vintilescu was appointed chief at the editorial office, and R.F. Professor Gheorghe I. Moisescu was its secretary.

In 1953, the review was given the present day name of *The Official Gazette of the Romanian Patriarchate*. During the pastorship of the Patriarchs Justinian Marina, Iustin Moisescu and Teoctist Arăpaşu, all of beloved memory, it enjoyed the contribution of some illustrious representatives of the Romanian Orthodoxy, such as Reverend Professors Dumitru Stăniloae, Ioan G. Coman, Ene Branişte, Liviu Stan, Mircea Păcurariu, Ion Bria, and many others.

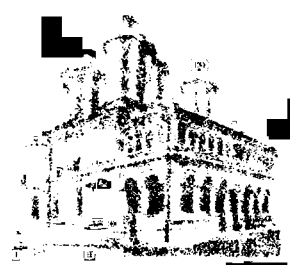
On the initiative of His Beatitude Father Patriarch Daniel, the review is running at present through a process of renewal, revival and fitting to the new media context of which it is worth mentioning the improvement of the graphic quality, the setting up of an Internet site, as well as the reorganization of those articles concerning Church activities. The new series of the review are going to include the following columns: *Leading Article, Official Church Decisions, Events, His Beatitude Father Patriarch's Work-Book, Studies, Romanian Diaspora, Restitutions and Editorial Releases*.

*P*astorale

sketch

PASTORALA SFÂNTULUI SINOD AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE LA DUMINICA ORTODOXIEI

**Către tot clerul și poporul¹ preaiubit și binecredincios
din cuprinsul Patriarhiei Române,
*Har, milă și pace de la Dumnezeu-Tatăl
și de la Iisus Hristos, Domnul nostru²,
iar de la noi, arhieresti binecuvântări!***

Iubiții noștri fii sufletești,

Slavă, cinste și mulțumire³ se cuvine să aducem Preasfintei Treimi pentru toate binefacerile Sale, cele arătate și cele nearătate, ce ni s-au făcut nouă⁴, și pentru toată bucuria cu care ne bucurăm de voi⁵, iubiții noștri fii duhovnicești, pentru statornicia și credința voastră⁶ ortodoxă, de care ținându-vă cu tărie, vă veți mântui⁷.

Știți cu toții că, înaintea Sfintelor Paști ne pregătim mai intens, prin rugăciune și post. Câte patruzeci de zile și patruzeci de nopți⁸ au postit Moise și Ilie, în Legea veche, înainte de a se întâlni cu Dumnezeu în munte. A postit și Domnul nostru Iisus Hristos atunci când pentru noi oamenii și pentru a

¹ Din Ectenia mare de la Sfânta Liturghie.

² 1 Timotei 1, 2; 2 Timotei 1, 2; 2 Ioan 3.

³ Apocalipsa 4, 9; 7, 12.

⁴ Din Rugăciunea euharistică a Sfântului Ioan Gură de Aur.

⁵ 1 Tesaloniceni 3, 9.

⁶ 2 Tesaloniceni 1, 4.

⁷ 1 Timotei 4, 15-16; 2 Tesaloniceni 2, 15; Efeseni 6, 10-17.

⁸ Ieșirea 34, 28; 3 Regi 19, 8.

noastră mântuire S-a pogorât din ceruri și S-a întrupat⁹, învățându-ne că răul din lume și uneltirile diavolului nu pot fi biruite *decât numai prin rugăciune și prin post*¹⁰. Cât de rușinat ar fi diavolul și cât de bună ar fi lumea, dacă oamenii ar lua aminte la aceste cuvinte! De aceea, și noi, cu toții, să ne rugăm și să postim cu râvnă în această perioadă a Postului Mare! Numai așa ne vom bucura de întâlnirea cu Domnul în noaptea sfântă a Învierii și numai așa vom contribui la îndreptarea lumii, începând cu noi înșine.

Și pentru că mai ales acum, în Post, ne adunăm în număr mare la biserică, s-a luat obiceiul ca în **fiecare duminică** să prăznuim ceva deosebit. Astăzi cinstim sfintele icoane și pe cei ce au suferit pentru ele în secolele VIII-IX, atunci când o prigoană de nedescris s-a dezlănțuit împotriva lor. Duminica viitoare vom lăuda pe isihaști; ei au apărut în sec. XI-XIV învățatura ortodoxă despre rugăciune, singura care ne liniștește (în greacă *isihia* înseamnă *liniștire*), unindu-ne cu Dumnezeu. La mijlocul Postului ne vom închina Sfintei Cruci; ea ne amintește de Jertfa Domnului și ne învață că nu prin iubire de sine, ci prin jertfire de sine biruim păcatul și moartea. Numai acolo unde este Crucea, este și Învierea! Fără de Cruce nu este mântuire! La urmă, vom învăța din două pilde diferite cum să ne sfințim viața: să fim drepecți și fără de prihană, ca Sf. Ioan Scărarul, sau să ne pocăim sincer și fierbinte, dacă am păcătuit, ca Sf. Maria Egipteanca, a cărei viață o vom auzi la denia Canonului Mare.

Dreptmăritori creștini,

Așadar, astăzi, în Duminica Ortodoxiei, cinstim sfintele icoane. Ce înseamnă cuvântul *icoană*? În Sfânta Scriptură citim că, la facerea omului, Dumnezeu S-a sfătuit și a zis: *Să facem om după chipul și asemănarea Noastră... Și l-a făcut Dumnezeu pe om după chipul Său*¹¹, adică *după icoana Sa*, pentru că ***icoană înseamnă chip, imagine, iar icoana (chipul) lui Dumnezeu*** după care l-a făcut pe om este modul Lui de a fi: Unul în ființă, dar Treime de Persoane: Tatăl, Fiul și Sfântul Duh, în comuniune deplină de iubire și de viață. Această icoană – a Sfintei Treimi – nu poate fi înțeleasă cu mintea, nici descrisă

⁹ Din Crezul ortodox (Simbolul credinței).

¹⁰ Marcu 9, 29.

¹¹ Facerea 1, 26-27.

sau reprezentată; omul însuși era menit să o arate prin viața lui, ca într-o oglindă, în măsura unirii și asemănării sale treptate cu Dumnezeu.

Ce s-a ales însă de **icoana Treimii în om**, în urma păcatului, știm cu toții din nefericire: în loc de unitate, permanentă dezbinare; în loc de mulțime de persoane în comuniune, indivizi egoiști, luptând fiecare pentru interesul său. Izgonirea omului din Rai, pe care am plâns-o duminică trecută, nu era atât pedeapsa lui Dumnezeu, cât propria alegere a omului de a se îndepărta de Icoana sa, de a nu mai oglindi Treimea, înjosindu-se până la traiul necuvântătoarelor, cum zice Psalmistul: *omul, în cinste fiind, nu a priceput, alăturatu-s-a dobitoacelor celor fără de minte și s-a asemănat lor*¹². Așa înțelegem de ce Dumnezeu a interzis, în Legea veche, orice imagine și icoană (chip), căci mintea strâmbă a omului și viața lui păcătoasă nu puteau oglindi și imagina drept pe Dumnezeu.

Dar Dumnezeu, în iubirea Lui, a căutat în tot felul restaurarea omului; și *a trimis* pe Însuși *Fiul Său Cel Unul-Născut*¹³, Domnul nostru **Iisus Hristos**, Care este *icoana* Tatălui, cum spune Apostolul Pavel¹⁴. El a restaurat în Sine pe om, unit deplin cu Dumnezeu. La vederea Lui, toți oamenii buni *s-au bucurat*¹⁵: magii, păstorii, dreptii și prorocii¹⁶, Ioan Botezătorul și Maica Domnului. Iar Apostolii, întâlnindu-L – cum am citit astăzi în Evanghelie¹⁷ –, nu s-au mai putut abține să strige de bucurie: *Vino și vezi! Vino și vezi chipul blând și smerit*¹⁸ al Domnului, Icoana desăvârșită a omului! Cum să nu ne bucurăm și noi, văzând chipul Său curat, spre care tânjim cu toții? Lui I-am cântat astăzi: *Preacuratului Tău chip – adică Preacuratei Tale icoane – ne închinăm, Bunule...*¹⁹.

Însă, precum știm, nu toți s-au bucurat de Iisus. Unii au căutat să-Lucidă de mic, alții L-au răstignit fiindcă îi încurca sau L-au prigonit. În veacurile VIII-IX au fost unii care voiau cu sălbăticie să-I *distrugă icoana*, ei prigonind și omorând mulți credincioși, mai ales călugări. Dar *s-au stins ca*

¹² Psalmii 48, 13, 21.

¹³ Galateni 4, 4; Ioan 3, 16.

¹⁴ 2 Corinteni 4, 4; Coloseni 1, 15, reluat în Rugăciunea euharistică a Sfântului Vasile cel Mare.

¹⁵ Matei 2, 10; Luca 2, 10.

¹⁶ Ioan 8, 56; Matei 13, 17.

¹⁷ Ioan 1, 43-51; pentru 1, 46 vezi Apocalipsa 6.

¹⁸ Matei 11, 29.

¹⁹ Din Troparul Duminicii Ortodoxiei.

*fumul*²⁰ odată cu Sinodul al VII-lea Ecumenic (787) și cu marea adunare de la Constantinopol din 11 martie 843, prima duminică din Post, când s-a proclamat definitiv învățătura despre icoană și Ortodoxia (credinței), în general. De atunci, prăznuim și noi această Duminică a Ortodoxiei, purtând sfințele icoane în procesiune, iar în anumite locuri citindu-se și actul solemn de la 843 (*Sinodiconul Ortodoxiei*), care laudă pe Sfinții mărturisitori și anatematizează ereticii.

Cei ce – „creștini” numindu-se – mai luptă **astăzi împotriva icoanelor**, fie disprețuindu-le, fie ignorându-le, dovedesc că nu cred în întruparea Fiului lui Dumnezeu, ci trăiesc după *omul cel vechi*²¹, ca și când Hristos nu a venit și nu L-au văzut, deci nu-L urmează Lui. Ei disprețuiesc și pe Sfinți și pe Maica Domnului, care L-au cinstit pe Hristos și L-au primit în ei, *sfințindu-se în Duhul Sfânt*²², Cel ce de-a pururi rămâne în ei²³, reprezentat prin aureola Sfinților, fără de care nicio icoană nu se pictează. Cine nu are icoane se îndepărtează de toți aceștia și de sfințenia vieții! Noi însă să cinstim cu evlavie sfințele icoane, nu închinându-ne lemnului și materiei, ci lui Hristos Însuși și Sfinților care-L poartă în ei pe veci. Astfel ne umplem și noi de Duhul Sfânt și ne sfințim în comuniune cu ei.

*Dar mai este o icoană în primejdie: icoana lui Iisus, pe care o avem în noi, fiecare, de la Botez... Împotriva acestei icoane se dă astăzi o luptă mai vrăjmașă ca odinioară împotriva sfințelor icoane*²⁴. Să nu o stricăm, așadar, ca iconoclaștii cei din vechime, ci să o îngrijim cu luare-aminte, asemănându-ne sfinților, *cu ajutorul Sfântului Duh, Care sălășluiește în noi*²⁵. Căci cinstirea icoanelor trebuie să concorde cu viața noastră în Hristos. Icoanele înseși, prin „perspectiva inversă” în care sunt zugrăvite, ne cer socoteală. Priviți cu atenție chipurile Mântuitorului, Maicii Domnului și Sfinților din icoane și obiectele din ele: Evanghelia, clădirile cetății Ierusalimului... Liniile lor, în loc să ducă spre orizontul depărtat, ca în tablourile obișnuite, vin către cel ce le privește, ca și cum te-ar întreba: icoana Mea din tine, cum o cinstești? *Vino și vezi icoana Mea și o oglindește în tine!*

²⁰ Psalmii 67, 3.

²¹ Efeseni 4, 22; Coloseni 3, 9.

²² Romani 15, 16.

²³ Ioan 14, 17.

²⁴ Părintele Arsenie Boca, *mare îndrumător de suflete din secolul XX*, Ed. Teognost, Cluj-Napoca, 2002, p. 57.

²⁵ 2 Timotei 1, 14.

Iubiți frați și surori în Hristos Domnul,

Acum două duminici, am auzit că și Judecata de Apoi a lui Dumnezeu va fi tot ca o icoană, la Care uitându-ne – adică la Hristos –, se va oglindi în noi, fără ocolișuri, măsura în care L-am cinstit în noi și în semenii noștri. Căci pe cât Îl iubim pe Hristos din noi, pe atât Îl vedem și în semenii noștri cei zidiți după chipul lui Dumnezeu. Aceasta înseamnă porunca: ***să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși***²⁶, pe care Zaheu vameșul a înțeles-o atât de bine, împărțindu-și în jumătate averea cu săracii și auzind cuvântul: *astăzi s-a făcut mântuire casei acesteia*²⁷. Și, vai, câți săraci nu ne înconjoară astăzi? Și câte chipuri stricate de păcat și de patimi, de prăpădul actual al drogurilor și al prostituției, al necredinței și al indiferentismului, care așteaptă o mână de ajutor ca să se întoarcă acasă, la Tatăl nostru, precum fiul risipitor!

De aceea, am luat și noi obiceiul ca, în această Duminică în care cinstim sfintele icoane, să organizăm o **colectă la nivelul întregii Patriarhii**, în sprijinul icoanei din sufletul semenilor noștri celor mai lipsiți, ea fiind deschisă și duminica viitoare, pentru cei ce nu ați știut și nu sunteți pregătiți astăzi. *Fondul Central Misionar*, care se adună astfel, ajută an de an eparhiile Bisericii noastre și așezămintele ei de binefacere să împlinescă cele mai arzătoare trebuințe de adăpost, de *hrană și îmbrăcăminte*²⁸, de îngrijire a celor bătrâni sau copii abandonati, a celor bolnavi sau suferinzi (handicapați), de cercetare a celor închiși sau robiți de patimi, de sprijinire a parohiilor sărace sau a eparhiilor din străinătate, care se străduiesc din răspuțeri să răspundă nevoilor fraților noștri răspândiți în lume.

Darul acesta arată, deopotrivă, comuniunea dintre noi – *prisosul unora împlinește lipsa celorlalți, ca să fie potrivire*²⁹ – și credința noastră autentică în Hristos, Care ne poruncește: ***să vă iubiți unii pe alții; întru aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenicii Mei***³⁰. El Însuși *ne-a iubit cel dintâi*³¹ și S-a dat pe Sine pentru noi și ne împarte la fiecare Liturghie ce are mai scump și bun:

²⁶ Matei 19, 19; Leviticul 19, 18.

²⁷ Luca 19, 1-10.

²⁸ 1 Timotei 6, 8.

²⁹ 2 Corinteni 8, 13-14.

³⁰ Ioan 13, 34-35; 2 Ioan 5, 3.

³¹ 1 Ioan 4, 19.

preacuratul Trup și Sânge, de care noi toți avem nevoie, ca niște *săraci cu Duhul*³² ce suntem, precum zice: *dacă nu veți mânca Trupul Meu și nu veți bea Sângele Meu, nu veți avea viață în voi*³³. Să ne asemănăm dar lui Hristos! Să împărțim și noi celor săraci și nevoiași, prin colecta aceasta a Bisericii. Și oriunde vedem un semen de-al nostru în nevoie, să-l ajutăm după posibilități, ca pe chipul-icoana lui Dumnezeu.

Iar de chipul lui Hristos din noi înșine să avem tot atâta grijă, mai ales în acest Post, curățindu-l prin Spovedanie și hrănindu-l cu Sfânta Împărtășanie. Astfel făcând, ne vom umple și noi de bucuria tainică a Apostolilor și vom mărturisi împreună cu ei: ***Vino și vezi*** icoana lui Hristos, dorirea ta! ***Vino și vezi*** chipul Său din tine, darul cel mai prețios! ***Vino și vezi*** pe Hristos din semeni, datoria ta! Iar la Înviere, vom completa: ***Vino și vezi*** cerurile deschizându-se și pe om iarăși în Rai! ***Vino și vezi*** pe Maica Domnului și pe toți Sfinții care ne cheamă cu dulcele glas: ***Veniți de luați lumină! Lumina lui Hristos să ne lumineze tuturor***³⁴ viața!

*Harul Domnului nostru Iisus Hristos și dragostea lui Dumnezeu Tatăl și împărtășirea Sfântului Duh să fie cu voi cu toți!*³⁵

PREȘEDINTELE SFÂNTULUI SINOD AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

† DANIEL

Arhiepiscopul Bucureștilor,
Mitropolitul Munteniei și Dobrogei,
Locțiitor al tronului Cezareei Capadociei
și Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

³² *Matei* 5, 3.

³³ *Ioan* 6, 53.

³⁴ Din Liturghia Darurilor Înainte-Sfințite.

³⁵ *2 Corinteni* 13,13.

† Teofan

Arhiepiscopul Iașilor și
Mitropolitul Moldovei și
Bucovinei

† Bartolomeu

Arhiepiscopul Vadului,
Feleacului și Clujului
și Mitropolitul Clujului, Albei,
Crișanei și Maramureșului

† Nicolae

Arhiepiscopul Timișoarei
și Mitropolitul Banatului

† Iosif

Arhiepiscopul Ortodox Român
al Europei Occidentale
și Mitropolitul Ortodox Român
al Europei Occidentale
și Meridionale

† Laurentiu

Arhiepiscopul Sibiului și
Mitropolitul Ardealului

† Irineu

Arhiepiscopul Craiovei și
Mitropolitul Olteniei

† Petru

Arhiepiscopul Chișinăului,
Mitropolitul Basarabiei și Exarh
al Plaiurilor

† Serafim

Arhiepiscopul Ortodox Român
al Germaniei, Austriei
și Luxemburgului,
Mitropolitul Ortodox Român
al Germaniei, Europei Centrale
și de Nord

† Nifon

Mitropolit onorific, Arhiepiscop al Târgoviștei și Exarh patriarhal

† Teodosie

Arhiepiscopul Tomisului

† Andrei

Arhiepiscopul Alba Iuliei

† Eftimie

Arhiepiscopul Romanului
și Bacăului

† Calinic

Arhiepiscopul Argeșului și
Muscelului

† Timotei

Arhiepiscopul Aradului

† Justinian

Arhiepiscop onorific,
Episcopul Ortodox Român
al Maramureșului și Sătmarului

† Corneliu

Episcopul Hușilor

† Pimen

Arhiepiscopul Sucevei
și Rădăuților

† Gherasim

Arhiepiscopul Râmnicului

† Epifanie

Arhiepiscopul Buzăului
și Vrancei

† Casian

Arhiepiscopul Dunării de Jos

† Nicolae

Arhiepiscopul Ortodox Român
al celor două Americi

† Ioan

Arhiepiscop onorific,
Episcopul Covasnei și Harghitei

† Lucian

Episcopul Caransebeșului

† Sofronie Episcopul Ortodox Român al Oradiei	† Nicodim Episcopul Severinului și Strehaiei
† Vincentiu Episcopul Sloboziei și Călărașilor	† Galaction Episcopul Alexandriei și Teleormanului
† Ambrozie Episcopul Giurgiului	† Sebastian Episcopul Slatinei și Romanaților
† Visarion Episcopul Tulcii	† Petroniu Episcopul Sălajului
† Gurie Episcopul Devei și Hunedoarei	
† Daniil Episcop-locțiitor (Administrator) al Episcopiei Daciei Felix	† Siluan Episcopul Ortodox Român al Ungariei
† Siluan Episcopul Ortodox Român al Italiei	† Timotei Episcopul Ortodox Român al Spaniei și Portugaliei
† Macarie Episcopul Ortodox Român al Europei de Nord	† Mihail Episcopul Ortodox Român al Australiei și Noii Zeelande
† Ciprian Câmpineanul Episcop-vicar patriarhal	† Varlaam Ploieșteanul Episcop-vicar patriarhal
† Varsanufie Prahoveanul Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor	† Calinic Botoșăneanul Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Iașilor
† Andrei Făgărășeanul Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului	† Irineu Bistrițeanul Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului
† Vasile Someșeanul Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului	† Paisie Lugojeanul Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Timișoarei
† Emilian Lovișteanul Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Râmnicului	† Ioachim Băcăuanul Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Romanului și Bacăului
† Marc Nemțeanul Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române a Europei Occidentale	† Sofian Brașoveanul Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Ortodoxe a Germaniei, Austriei și Luxemburgului
† Ioan Casian de Vicina Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române a celor două Americi	† Iustin Sigheteanul Arhiereu-vicar al Episcopiei Ortodoxe Române a Maramureșului și Sătmarului

SCRISOAREA PASTORALĂ A PREAFERICITULUI PĂRINTE PATRIARH DANIEL CU OCAZIA SFINTELOR PAȘTI

Învierea lui Hristos – arvuna învierii noastre

„Aștept învierea morților
și viața veacului ce va să fie.”
(*Crezul ortodox*)

Hristos a înviat!

***Preacuvioși și Preacucernici Părinți,
Iubiți fii și fiice duhovnicești,***

Întrucât Hristos Cel Înviat din morți este numit în Sfânta Scriptură „începătură (a învierii) celor adormiți” (1 Corinteni 1, 18) sau „întâi născut între mulți frați” (Romani 8, 29), sărbătoarea Învierii lui Hristos nu este numai pomenire și mărturisire a adevărului Învierii lui Hristos, ci și vedere duhovnicească sau icoană profetică a *învierii de obște* a tuturor oamenilor din toate timpurile și din toate popoarele.

Credința puternică în Învierea lui Hristos este în Ortodoxie și *credință puternică în învierea tuturor oamenilor*. De aceea, **Crezul** pe care îl mărturisim în Biserică se încheie cu aceste cuvinte: „*Aștept învierea morților și viața veacului ce va să fie*”.

Învierea Domnului nostru Iisus Hristos este binevestită în noaptea de Paști *nu înăuntrul bisericii, ci în afara bisericii, pentru că ea privește nu numai pe creștini, ci pe toți oamenii*.

Învierea lui Hristos nu este revenire la viața pământească amestecată cu suferință și stricăciune, ci *începutul unei alte vieți: viața cerească și veșnică pentru suflet și pentru trup*. În acest înțeles, Sfântul Apostol Pavel spune: „*Precum toți (oamenii) mor în Adam, așa vor învia toți în Hristos*” (1 Corinteni 15, 22), iar „*vrăjmașul cel din urmă, care va fi nimic, este moartea*” (1 Corinteni 15, 26).

Legătura dintre adevărul Învierii lui Hristos și adevărul învierii de obște este atât de puternică, încât cine nu primește adevărul Învierii lui Hristos respinge și adevărul învierii celei de obște sau universale, iar cine crede în Învierea lui Hristos trebuie să mărturisească și credința în învierea morților.

În acest înțeles, Sfântul Apostol Pavel scrie corintenilor: „*Iar dacă se propovăduiește că Hristos a înviat din morți, cum zic unii dintre voi că nu este învierea morților? Dacă nu este înviere a morților, nici Hristos n-a înviat. Și dacă Hristos n-a înviat, zadarnică este atunci propovăduirea noastră, zadarnică și credința voastră [...]. Atunci, și cei ce au adormit în Hristos au pierit. Iar dacă nădăjduim în Hristos numai în viața aceasta, suntem mai de plâns decât toți oamenii*” (1 Corinteni 15, 12-14 și 18-19).

Vedem, așadar, că *taina Învierii lui Hristos și a omenirii întregi este inima Evangheliei propovăduită de Apostoli și temelia credinței mărturisite de Biserică*.

De aceea, Sărbătoarea Sfintelor Paști este numită „*Sărbătoarea sărbătorilor*”, iar icoana Învierii lui Hristos se află imprimată *pe prima copertă a Sfintei Evanghelii* și se oferă credincioșilor spre a fi cinstită și sărutată. Mai mult, *fiecare săptămână din calendarul ortodox începe cu ziua Învierii, cu duminica*, orientând astfel timpul Bisericii și al istoriei către învierea universală și către viața veșnică. Lumina Învierii lui Hristos dă sens vieții creștine zilnice, pentru că Hristos Cel Înviat rămâne tainic prezent și lucrător în Biserică Sa până la sfârșitul veacurilor: „*Iată, Eu voi fi cu voi în toate zilele, până la sfârșitul veacurilor*” (Matei 28, 20). Lumina Învierii lui Hristos dă sens istoriei universale a omenirii, pentru că o îndreaptă spre învierea tuturor oamenilor din toate timpurile și din toate locurile. În plus, lumina Învierii lui Hristos dă sens întregii creații, întregului univers sau cosmos, pentru că ea îndreaptă întreg universul spre „*un cer nou și un pământ nou*”, în care „*moarte nu va mai fi*” (Apocalipsa 21, 1 și 4). De aceea, Biserică Ortodoxă cântă în noaptea Sfintelor Paști: „*Acum toate s-au umplut de lumină și cerul și pământul și cele de sub pământ*”. Acum toate s-au umplut de sens, pentru că toată

existența va fi eliberată de robia, de absurditatea și stricăciunea morții (cf. *1 Corinteni* 15, 51-58).

Lumânările pe care le poartă în mâini clerul și credincioșii în noaptea de Paști, când ies din biserică și stau în afara bisericii, sunt simbolul luminii pe care Învierea lui Hristos o aduce în lume și pentru lumea întreagă.

Lumina veșnică a Învierii lui Hristos este acum tainic prezentă în Biserică, fiind adunată în sufletele credincioșilor prin rugăciune, ca legătură vie cu Hristos, prin binevestirea și ascultarea Evangheliei lui Hristos, prin împărtășirea cu Sfintele Taine, prin împlinirea poruncii iubirii față de aproapele, prin dobândirea sfințeniei, ca unire a omului cu Dumnezeu, dobândită prin pocăință și prin viețuire curată sau virtuoaasă.

Lumina Învierii lui Hristos este exprimată sau simbolizată de veșmintele luminoase, de icoanele și obiectele liturgice aurite ce împodobesc biserica în noaptea de Paști. *Frumusețea văzută a sărbătorii ne îndreaptă mintea și inima spre lumina nevăzută, spre slava netrecătoare a Împărăției lui Dumnezeu în care vor locui dreptii și sfinții după Învierea de obște* (cf. *Apocalipsa* 21, 23).

Întrucât Capul Bisericii este Hristos Cel Înviat din morți (cf. *Coloseni* 1, 18), misiunea Bisericii se desfășoară în lume, sfințind timpul mântuirii dintre Învierea lui Hristos și învierea întregii omeniri sau învierea cea de obște.

Iubiți frați și surori în Domnul,

Sfânta Scriptură ne învață că învierea tuturor morților se va realiza când Hristos va veni cu slavă și putere multă ca să judece viii și morții: „*Vine ceasul când toți cei din morminte vor auzi glasul Lui (Hristos) și vor ieși cei care au făcut cele bune, spre învierea vieții, iar cei care au făcut cele rele, spre învierea judecății*” (cf. *Ioan* 5, 28-29; cf. *Matei* 16, 27; 25, 31-46; *Romani* 14, 10; *2 Corinteni* 5, 10; *1 Tesaloniceni* 4, 13-17; *2 Tesaloniceni* 1, 7-10).

Legătura dintre venirea în slavă a lui Hristos, învierea morților și Judecata Universală a tuturor popoarelor și persoanelor este mărturisită în **Crezul** Bisericii noastre, unde se spune despre Hristos Cel Înviat din morți și Înălțat la ceruri că El „*va veni cu slavă să judece viii și morții, iar împărăția Lui nu va avea sfârșit*”.

Lumina care leagă taina învierii morților, a judecății faptelor săvârșite în lume și bucuria vieții veșnice este lumina însăși a vieții și lucrării Bisericii în lume.

De aceea, când ne pregătim pentru Sărbătoarea Învierii, în timpul Postului Sfințelor Paști, ne pocăim de faptele noastre rele prin Taina Spovedaniei sau a Mărturisirii păcatelor, judecându-ne pe noi înșine și cerând iertare pentru răul pe care l-am săvârșit cu gândul, cu vorba și cu fapta. Totodată, încercăm să ne înnoim și să ne sfințim viața, să iubim mai mult pe Dumnezeu în rugăciune și pe semenii noștri în fapte bune, să iertăm și să ajutăm. De aceea, în noaptea Sfințelor Paști, Biserica ne îndeamnă *„să iertăm toate pentru Înviere și să zicem fraților și celor ce ne urăsc pe noi”*.

Sărbătoarea Învierii lui Hristos ne îndeamnă pururea să ne eliberăm de păcate, să săvârșim fapte bune și să trăim în sfințenie. De aceea, Sfântul Apostol Pavel nu desparte credința în Hristos de pregătirea pentru înviere, judecată și mântuire, motivând săvârșirea binelui astfel: *„Știind fiecare, fie rob, fie de sine stăpân, că faptele bune pe care le va face, pe acelea le va lua ca plată”* (Efeseni 6, 8; cf. 2 Corinteni 5, 10; Romani 2, 6 și 16).

Întreaga Sfântă Scriptură a Noului Testament este plină de îndemnuri la viețuire în lumina Învierii lui Hristos și pregătire pentru învierea de obște: *„Oare nu știți că toți câți în Hristos Iisus ne-am botezat, întru moartea Lui ne-am botezat? [...] Așa și voi, socotiți-vă că sunteți morți păcatului, dar vii pentru Dumnezeu, în Hristos Iisus, Domnul nostru”* (Romani 6, 3 și 11).

„Nu vă potriviți cu acest veac, ci să vă schimbați prin înnoirea minții [...]. Dragostea să vă fie nefățarnică. Urâți răul, alipiți-vă de bine [...]. Bucurați-vă în nădejde; fiți răbdători în suferință, stăruți în rugăciune [...]. Nu răsplătiți nimănui răul cu rău. Purtați grijă de cele bune înaintea tuturor oamenilor” (Romani 12, 2-17).

Iubiți credincioși și credincioase,

Sărbătoarea Sfințelor Paști, ca sărbătoare a Învierii lui Hristos și ca pregustare a bucuriei veșnice a sfinților din Împărăția lui Dumnezeu, *ne îndeamnă la pocăință și iertare, la fapte bune și viață sfântă.*

Să cerem lui Hristos Cel Înviat din morți să ne dăruiască iubire din iubirea Sa, ajutor din puterea Sa, pentru a trăi și a lucra după voia Lui.

Astăzi, când în jurul nostru vedem multe semne ale morții fizice și spirituale: boală și suferință, sărăcie și nedreptate, violență și lăcomie de bani și de putere, lipsă de iubire și de ajutorare, cutremure și tulburări în natură

care afectează viața oamenilor, a animalelor și a plantelor, să rugăm pe Hristos Domnul Cel Înviat din morți să ne dăruiască puterea de a nu pierde speranța și bunătatea sufletului. Să-L rugăm să ne întărească în lucrarea noastră de ajutorare a bolnavilor, bătrânilor, orfanilor și săracilor. Să arătăm în jurul nostru lumină din lumina Învierii lui Hristos; să privim fața fiecărui om în lumina Învierii lui Hristos, ca pe o sfântă lumânare de Paști aprinsă în lume de iubirea lui Hristos pentru oameni; să vedem pe fiecare om ca pe un împreună-călător cu noi spre învierea de obște, când Hristos Cel Înviat va veni în slavă să judece viii și morții și să dăruiască slavă și bucurie celor dreți și milostivi (cf. *Matei 25, 31-46*).

Să ne bucurăm și să mulțumim lui Dumnezeu mai ales pentru lumina Învierii pe care ne-o dăruiește atunci când întâlnim în jurul nostru oameni buni și sinceri, harnici și milostivi, curați și smeriți, copii ascultători și părinți buni, tineri evlavioși și bătrâni înțelepți. *Acestea sunt semne ale vieții creștine și ale pregătirii pentru învierea de obște, haine de sărbătoare pentru suflet, binecuvântare pentru Biserică și pentru țară.*

În acest *An omagial al Crezului ortodox și al Autocefaliei românești*, să ne întărim mai mult în credință și să ajutăm și pe alții să devină mai credincioși. Să învățăm să rostim *Crezul ortodox* și să ne străduim să înțelegem bogăția și adâncimea sa duhovnicească privitoare la iubirea veșnică a Preasfintei Treimi arătată nouă în Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Care S-a făcut Om din iubire pentru oameni și pentru mântuirea lor. Să vedem în *Crezul ortodox* lumina vieții noastre creștine ca viață sfântă care a început prin Taina Sfântului Botez și este îndreptată spre învierea cea de obște, iar în Biserică să vedem locul pregătirii noastre pentru mântuire și sfințire, pentru dobândirea vieții veșnice din Împărăția lui Dumnezeu.

Să ajutăm, cu evlavie și dărnicie, la construirea de noi biserici în România și în diaspora română, spre slava Preasfintei Treimi și spre mântuirea noastră, să creștem copiii în credința ortodoxă pentru a fi acum credincioși buni ai Bisericii noastre, cetățeni înțelepți și harnici ai Patriei noastre, dar și viitori cetățeni ai Raiului, adică moștenitori ai Împărăției cerești a Preasfintei Treimi.

Să înălțăm rugăciuni și pentru toți românii care se află departe de țară, printre străini, ca să păstreze credința ortodoxă strămoșească și să cultive iubirea față de valorile noastre spirituale!

Cu multă bucurie, așteptăm ca anul acesta, 2010, în zilele de 25-29 octombrie, de Sărbătoarea Sfântului Cuvios Dimitrie cel Nou, să primim la Patriarhie, în București, o parte din lemnul Sfintei Cruci, care va fi adusă din Grecia spre a fi cinstită de pelerini, ca binecuvântare pentru *Anul Crezului ortodox și al Autocefaliei românești*.

Cu prilejul Sfintelor Paști, vă adresăm tuturor părintești doriri de sănătate și mântuire, pace și bucurie, dimpreună cu salutarea pascală: *Hristos a înviat!*

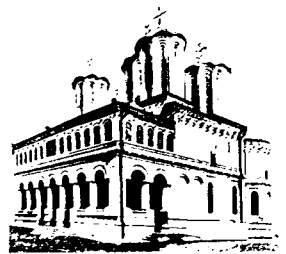
„*Harul Domnului nostru Iisus Hristos, dragostea lui Dumnezeu-Tatăl și împărtășirea Sfântului Duh să fie cu voi cu toți.*” (2 Corinteni 13, 13).

Al vostru către Hristos-Domnul rugător,

† DANIEL

Prin harul lui Dumnezeu Arhiepiscopul Bucureștilor,
Mitropolitul Munteniei și Dobrogei,
Locțiitor al Tronului Cezareei Capadociei și
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

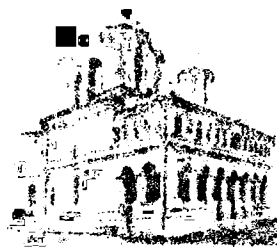
Eventimente

87
 1871
 1872
 1873
 1874
 1875
 1876
 1877
 1878
 1879
 1880
 1881
 1882
 1883
 1884
 1885
 1886
 1887
 1888
 1889
 1890
 1891
 1892
 1893
 1894
 1895
 1896
 1897
 1898
 1899
 1900

1901
 1902
 1903
 1904
 1905
 1906
 1907
 1908
 1909
 1910
 1911
 1912
 1913
 1914
 1915
 1916
 1917
 1918
 1919
 1920
 1921
 1922
 1923
 1924
 1925
 1926
 1927
 1928
 1929
 1930
 1931
 1932
 1933
 1934
 1935
 1936
 1937
 1938
 1939
 1940
 1941
 1942
 1943
 1944
 1945
 1946
 1947
 1948
 1949
 1950
 1951
 1952
 1953
 1954
 1955
 1956
 1957
 1958
 1959
 1960
 1961
 1962
 1963
 1964
 1965
 1966
 1967
 1968
 1969
 1970
 1971
 1972
 1973
 1974
 1975
 1976
 1977
 1978
 1979
 1980
 1981
 1982
 1983
 1984
 1985
 1986
 1987
 1988
 1989
 1990
 1991
 1992
 1993
 1994
 1995
 1996
 1997
 1998
 1999
 2000

2001
 2002
 2003
 2004
 2005
 2006
 2007
 2008
 2009
 2010
 2011
 2012
 2013
 2014
 2015
 2016
 2017
 2018
 2019
 2020
 2021
 2022
 2023
 2024
 2025
 2026
 2027
 2028
 2029
 2030
 2031
 2032
 2033
 2034
 2035
 2036
 2037
 2038
 2039
 2040
 2041
 2042
 2043
 2044
 2045
 2046
 2047
 2048
 2049
 2050

Binecuvântare pentru timpul mântuirii*

† DANIEL

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Cu ajutorul lui Dumnezeu am trecut în anul nou, 2010, am mulțumit lui Dumnezeu pentru binefacerile primite de la El în anul 2009 și ne-am rugat ca Bunul Dumnezeu să ne ajute să viețuim creștinește și să ne dăruiască darurile Sale cele bogate spre mântuire, spre sănătate, spre bucurie și în anul nou în care am intrat.

Această rugăciune de la miezul nopții, la cumpăna dintre ani, are o semnificație deosebită. Ea nu este una de tradiție veche, dar are semnificații profunde, tradiționale, și anume se obișnuiește ca, în ziua de Anul Nou, când prăznuim și sărbătoarea Tăierii împrejur a Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, în a opta zi de la nașterea Sa, și facem pomenirea Sfântului Vasile cel Mare, Arhiepiscopul Cezareei Capadociei, care a trecut la Domnul la data de 1 ianuarie, anul 379, să se aducă mulțumire lui Dumnezeu printr-o rugăciune de *Te Deum*. Această slujbă de *Te Deum*, prin care „se binecuvintează cununa anului”, se săvârșește, în general, după Sfânta Liturghie; dar începând cu anul 2000, rugăciunea de mulțumire adusă lui Dumnezeu s-a devansat, și anume au fost înălțate rugăciuni de mulțumire în noaptea de trecere de la anul 1999 spre anul jubiliar 2000 și în noaptea de trecere din anul 2000 spre 200. Iar această trecere dintre două milenii – nu doar dintre două secole – avea un caracter profund teologic-religios, și anume în toată lumea creștină a fost serbat anul jubiliar 2000, o perioadă de aniversare a două mii de ani de la nașterea lui Hristos, adică, două mii de ani ai erei

* Cuvânt rostit de Preafericitul Părinte Patriarh Daniel în noaptea dintre 31 decembrie 2009 și 1 ianuarie 2010, în Catedrala Patriarhală din București.

creștine. S-au înălțat rugăciuni de mulțumire la Betleem, la Ierusalim și în toate marile orașe de tradiție creștină.

Începând din anul 2000, această tradiție de a ne ruga noaptea – nu doar ziua, după Sfânta Liturghie –, la cumpăna dintre ani, este una sfântă și plină de folos duhovnicesc. De pildă, noi prăznuim Învierea noaptea, pentru că Mântuitorul a înviat noaptea. Iar întrucât Hristos S-a născut noaptea, în noaptea de Crăciun nu se doarme, ci se colindă, iar în unele Biserici Ortodoxe, ca de pildă în Biserica Rusă, Liturghia de Crăciun se săvârșește noaptea, ca și Liturghia de Paști. Noi, însă, românii, întrucât am dat o importanță deosebită vestirii Nașterii Domnului prin colinde, colindăm în noaptea de Crăciun. În noaptea de Paști ne rugăm pentru că prăznuim trecerea de la moarte la viață, iar în noaptea de Crăciun colindăm, pentru că Fiul Cel veșnic al lui Dumnezeu, Cel fără de început, Își face un început în timp, Se naște ca Om din Fecioară în peștera de lângă Betleem.

Deci, această cumpănă între o anumită perioadă de timp și o alta nouă, diferită de ea, se sfințește prin rugăciune. Desigur, ne putem ruga pentru a-l mulțumi lui Dumnezeu și în timpul zilei de 1 ianuarie, dar mai plină de semnificație este rugăciunea la miezul nopții, pentru că tocmai la miezul nopții se trece de la o zi la alta; iar la trecerea aceasta dintre ani, la acest „Paște” al timpului – Paște înseamnă trecere – noi cei trecători mulțumim lui Dumnezeu Cel netrecător; noi cei ce viețuim în timp mulțumim lui Dumnezeu Cel mai presus de timp; noi cei care viețuim în spațiu, într-un loc anume, mulțumim lui Dumnezeu Cel mai presus de spațiu; noi cei din lume mulțumim lui Dumnezeu Cel ce a creat lumea, îi poartă de grijă, dar este mai presus de lume. Iar această mulțumire adusă lui Dumnezeu ca recunoștință și ca recunoaștere a darurilor primite de la El are ca scop mântuirea. De aceea, fiecare an nou se numește un „an al mântuirii”. În vechile hrisoave sau cronici, în inscripțiile de la intrarea în biserici sau în instituții creștine se scria, și se scrie până astăzi, că „s-a zidit această biserică în anul mântuirii...”, precizându-se anul respectiv. Astfel se confirmă cuvintele Sfântului Apostol Pavel care spune „iată, acum, vremea potrivită, iată, acum, ziua mântuirii” (2 *Corinteni* 6, 2). De la nașterea Mântuitorului Iisus Hristos fiecare an este un an al mântuirii și, deci, noi mulțumim lui Dumnezeu, cerem iertarea păcatelor și cerem ajutorul de la El ca să sfințim timpul vieții noastre ca timp al mântuirii.

Dar ce înseamnă propriu-zis mântuirea? Mântuirea înseamnă nu doar izbăvirea din dificultăți, din neazuri, din boli, ci mântuirea înseamnă unirea noastră, a oamenilor trecători, cu Dumnezeu Cel netrecător; înseamnă eliberarea noastră din robia păcatului și intrarea în viața sfântă a lui Hristos, prin Sfântul Botez, prin Taina Pocăinței, prin rugăciune, prin fapte bune și prin împărtășirea cu Sfintele Taine, dar, mai ales, împărtășirea cu Sfânta și dumnezeiasca Euharistie: „Cu trupul lui Hristos vă împărtășiți și din izvorul cel fără de moarte gustați”.

Așadar, în Biserică e locul mântuirii. Biserica este locul în care se mântuiesc cei condamnați la moarte din pricina păcatului, întrucât „plata păcatului este moartea” (*Romani* 6, 23). Însă cine se pocăiește de păcate și primește iertarea se mântuiește. Sfântul Efrem Sirul ne spune că „Biserica este locul în care se salvează, se mântuiesc cei ce pier, cei condamnați la moarte” – moartea ca despărțire a omului de Dumnezeu prin păcat. Deci, noi ne mântuim, prin rugăciune, prin mulțumire, prin pocăință, prin împărtășirea cu Sfintele Taine și prin săvârșirea binelui, întrucât prin acestea ne unim cu Hristos Împăratul Cel fără de moarte, Care a biruit păcatul, a biruit iadul, a biruit moartea și ne-a unit pe noi cu Dumnezeu-Tatăl, adică ne-a ridicat în slava și în iubirea Preasfintei Treimi prin Învierea Sa și prin Înălțarea Sa întru slavă la ceruri.

Deci anul mântuirii este anul în care folosim timpul dat de Dumnezeu ca un interval între darul Lui – în primul rând darul vieții – și răspunsul nostru. În timp cădem în păcate și în timp ne ridicăm. Iar dacă moartea ne găsește în păcat, am pierdut mântuirea. Dacă sfârșitul ne găsește uniți cu Dumnezeu prin rugăciune, prin fapte bune, prin Sfintele Taine, atunci dobândim mântuirea. Sfântul Isaac Sirul spune că viața noastră pe pământ este ca o carte pe care o scriem noi, fiecare, prin faptele noastre, prin cuvintele noastre și prin gândurile noastre. Cât suntem încă în viața aceasta putem reveni asupra a ceea ce am scris în cartea vieții noastre cu fapta, cu vorbirea și cu gândul. Prin pocăință, prin îndreptare, prin începutul bun corectăm capitole din viața noastră, fraze din cartea vieții noastre, exprimări greșite, dar când s-a încheiat viața noastră pe pământ se pune sigiliu pe cartea vieții noastre și nu mai putem îndrepta nici capitolele, nici frazele, nici cuvintele, ci rămân așa cum erau când ne-a găsit ceasul morții, și deci ziua judecății. De aceea, în fiecare Liturghie noi cerem „sfârșit creștinesc vieții noastre” sau

„cealaltă vreme a vieții noastre în pace și întru pocăință să o petrecem”. Deci timpul pe care îl avem la dispoziție poate fi timpul căderii sau timpul ridicării – totul depinde de credința și de voința noastră; poate fi timpul rodirii sau timpul risipirii darurilor primite prin nașterea după trup: sănătate, inteligență, frumusețe, bunătate sau darurile primite la Botez – „pecetea darurilor Duhului Sfânt”. Putem înmulți darurile sau le putem risipi. Totul depinde dacă sfințim timpul prin credință, pocăință și fapte bune sau profanăm timpul vieții noastre prin păcate. Totul depinde de noi, de intensitatea rugăciunii, de intensitatea iubirii noastre față de Hristos, de Sfânta Treime, de toți sfinții lui Dumnezeu și față de semenii noștri.

De aceea, rugăciunea la cumpăna dintre ani este o rugăciune care „pune în cumpănă” rostul vieții noastre pe pământ. Nu e vorba de o simplă trecere de la o oră la alta, ci se dorește a fi o trecere de la o stare la alta, de la o stare spirituală mai puțin bună la una mai bună. Sfântul Ioan Gură de Aur, întrebându-se despre rostul vieții noastre pământești trecătoare, zice: „Ce folos de viața aceasta pământească trecătoare dacă în ea nu ne ostenim să dobândim viața veșnică netrecătoare!” Iar viața cea netrecătoare se dobândește prin rugăciune și fapte bune. Noi nu putem săvârși fapte bune dacă Dumnezeu Cel Bun – singurul fiind bun prin natură – nu ne dăruiește harul Său. Noi trăim din mila, din harul, din milostivirea lui Dumnezeu, Care ne ajută să împlinim în viața noastră voia Lui.

Să cerem lui Dumnezeu – Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt – să ne ajute să sfințim timpul vieții noastre. Iar dacă în viața noastră, în anul trecut am trăit timp căzut, timp de lenevire, timp de nerodire, timp de uitare a lui Dumnezeu, timp de neglijare a semenilor noștri, în anul în care am intrat acum să corectăm capitolele, frazele, propozițiile și cuvintele din viața noastră, să le îmbunătățim, să le facem conforme cu voia lui Dumnezeu și cu voia sfinților.

Acum la începutul anului nou Sfântul Vasile cel Mare este pentru noi o pildă de folosire a timpului mântuirii. În 9 ani cât a fost episcop a lucrat atât de mult, a scris atât de mult, a postit atât de mult, s-a rugat atât de mult și a apărut atât de mult credința ortodoxă încât nici 90 de ani nu ne sunt suficienți nouă să ne ridicăm la măsura lui. Atât de intens a trăit timpul vieții creștine ca timp al mântuirii, încât poate fi pentru noi toți un model de sfințire a timpului, cu rugăciunea, cu fapta cea bună, cu lucrarea cea milostivă și cu lauda adusă lui Dumnezeu.

Să-i cerem Sfântului Vasile cel Mare ca prin rugăciunile sale să ne ajute să sfințim și noi timpul vieții noastre cum a sfințit el timpul vieții sale, ca un mare învățător și rugător în Biserica cea sfântă a lui Hristos.

Tuturor celor ce poartă numele de Vasile sau Vasilica sau derivate le dorim ani mulți și binecuvântați, să folosească timpul vieții ca timp al mântuirii, cu bucuria credinței, cu nădejde în Dumnezeu și cu rodire de fapte bune. Tuturor vă dorim ani mulți, binecuvântați și vă adresăm tradiționalul „La mulți și fericiți ani!”.

Summary: **Blessing for the Time of Salvation**

Beginning on 2000, this tradition of our praying at night (not only in the daytime, after the Divine Liturgy), when a year ends and a new one begins, is said to be holy and of great spiritual benefit. This kind of prayer is to weigh the very sense of our earthly life. It does not matter only about a transition from one hour to another, but rather a transition from one life state to another, from a less orderly spiritual condition to a better one. Saint John Chrysostom, wondering about the meaning of our ephemeral earthly life, says: “What is the use of this transient earthly life, if we do not take great pains to secure the everlasting and never-ending life?” And this “everlasting and never-ending life” is to be secured through prayers and good deeds. Therefore, this point of balance between an old period of time and a fresh one is to be hallowed by prayer. We may of course pray to God in order to thank Him, on the 1st of January as well, but the prayer at midnight is far richer in consequences, because it is at midnight that we pass from one day to another; this point of balance between two years is the very “Easter” of time (as “Easter” means “pass away”) and it is now that we – transient creatures as we are – are to render thanks to the everlasting God, the One That is above all time; also, we who are to live in a limited space, in a restricted place, render over thanks to God, the One That is above all space; we who live within this world render our thanks to God, Who created the world, has been looking after the world and is above it.

Săptămâna de Rugăciune pentru Unitatea Creștinilor (18-25 ianuarie 2010)

Damian Alexandru ANFILE

În 2010 s-au împlinit 102 ani de când s-a organizat pentru prima oară o Săptămână de Rugăciune pentru Unitatea Creștinilor. Inițiativa acestor întâlniri i-a aparținut preotului anglican James Wattson, care a dorit-o inițial ca pe o încercare de reunire a Bisericii Anglicane cu Biserica Romano-Catolică.

În scurtă vreme însă, *Octava pentru Unitatea Creștinilor*, așa cum era denumită inițial, a căpătat un caracter ecumenic, prima întrunire la care au participat reprezentanți ai tuturor Bisericilor creștine ținându-se la Edinburgh, în anul 1910. De atunci, această adunare a avut loc anual, între zilele de 18 și 25 ianuarie în emisfera nordică și de Rusalii în emisfera sudică. Începând cu anul 1968, Săptămâna de Rugăciune pentru unitatea creștinilor s-a organizat pe baza textelor elaborate de Comisia pentru Credință și Constituție (Consiliul Mondial al Bisericilor) și Secretariatul pentru promovarea unității creștine (Biserica Romano-Catolică).

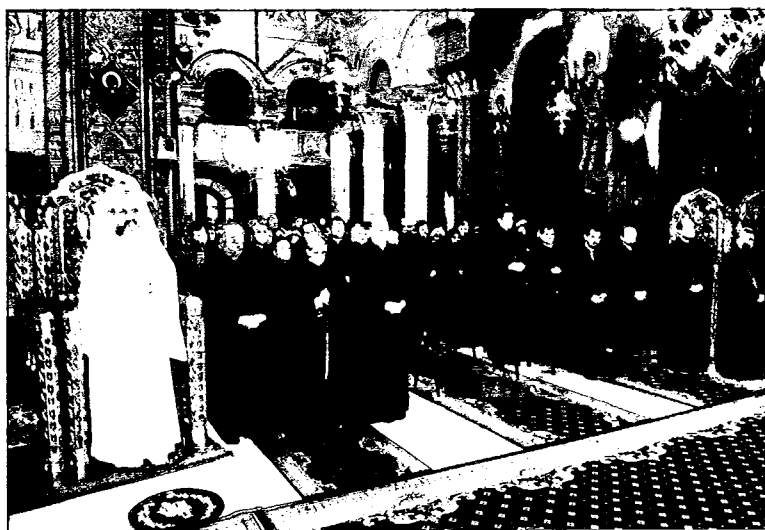
Anul acesta, după cum informează Biroul de Presă al Patriarhiei Române, tema Săptămânii de Rugăciune pentru Unitatea Creștinilor a fost inspirată de cuvântul Mântuitorului Iisus Hristos: „Voi sunteți martorii acestora” (*Luca* 24, 48).

În conformitate cu hotărârea Sfântului Sinod nr. 6745/29 octombrie 2008 și în urma consultărilor cu responsabilii pentru dialog local ai Bisericilor creștine din București în vederea definitivării programului Săptămânii de Rugăciune pentru Unitatea Creștinilor (18-25 ianuarie 2010), s-a convenit asupra cadrului general de desfășurare a acestei manifestări ecumenice devenită tradițională, care s-a desfășurat după următorul program:

- Luni, 18 ianuarie, la Catedrala Romano-Catolică „Sfântul Iosif” (str. General Berthelot);
- Marți, 19 ianuarie, la Biserica Armeană (bd. Carol I);
- Miercuri, 20 ianuarie, la Biserica Luterană (str. Luterană);
- Joi, 21 ianuarie, la Biserica Reformată (biserica Calvineum, str. Luterană);
- Vineri, 22 ianuarie, la Biserica Luterană de limbă maghiară (str. Badea Cârțan);
- Sâmbătă, 23 ianuarie, la Biserica Greco-Catolică (str. Sirenelor);
- Duminică, 24 ianuarie, fiecare Biserică va face rugăciuni pentru Unitatea creștinilor în cursul slujbelor duminicale obișnuite;
- Luni, 25 ianuarie, la Catedrala Patriarhală (Dealul Mitropoliei).

Potrivit hotărârii sinodale menționate, la Catedrala Patriarhală și în alte biserici ortodoxe din țară și străinătate, reprezentanții celorlalte culte creștine au asistat la slujba ortodoxă (Vecernia), fără implicare liturgică. După slujba ortodoxă, reprezentanții oficiali ai celorlalte Biserici creștine au prezentat mărturii asupra conviețuirii pașnice și cooperării ecumenice locale sau regionale astăzi.

În ceea ce privește prezența la rugăciunea ecumenică organizată de celelalte Biserici creștine, clericii ortodocși români au asistat la rugăciunea

Moment din timpul Vecerniei săvârșite cu ocazia Săptămânii de Rugăciune pentru Unitatea Creștinilor – Catedrala Patriarhală din București

acestora, fără implicare liturgică, iar după rugăciune au rostit un discurs pe aceeași temă.

Cuvântul de mulțumire din partea Bisericii Ortodoxe Române a fost ținut de către Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, în deschiderea Săptămânii de Rugăciune pentru Unitatea Creștinilor (18 ianuarie 2010):

Cuvântul Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Iubiți frați și surori în Domnul,

Tema propusă pentru Săptămâna de Rugăciune din anul 2010: „Voi sunteți martorii acestora” (*Luca 24, 46-48*), este deopotrivă misionară și aniversară, fiind legată de împlinirea a o sută de ani de la Conferința Mondială a Misiunilor, care a avut loc la Edinburgh, Scoția, în anul 1910. Această temă invită Bisericile creștine să binevestească iubirea lui Dumnezeu pentru oameni și să-i cheme la mântuire ca început de viață nouă, sfântă, în comuniune cu Dumnezeu și cu semenii. Ca și în anul 1910, acum Bisericile creștine au misiunea de a chema oamenii la pocăință și reconciliere, la comuniune și la conlucrare, pentru a mărturisi împreună iubirea lui Hristos față de toți oamenii.

Mărturisirea Crucii și a Învierii lui Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Cel ce S-a făcut Om pentru ca oamenii să participe la viața și fericirea veșnică divină, este și va fi misiunea principală a Bisericii, după cum ne învață Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan: „Așa a iubit Dumnezeu lumea, încât a dat pe Unul Născut Fiul Său ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică” (cf. *Ioan 3, 16*).

Anul 2010 este propus de Conferința Bisericilor Europene să fie an de acțiune comună în fața fenomenului migrației forței de muncă, cauzată de o sărăcie materială tot mai evidentă. În zilele noastre, din cauza noilor condiții social-economice și mai ales a adâncirii diferențelor dintre bogați și săraci, asistăm la un exil autoimpus al celor care nu au un loc de muncă, fenomen dramatic pentru foarte multe dintre familiile semenilor noștri, în special pentru copii. Bisericile trebuie să ajute cât mai multe dintre familiile afectate de migrație, oferindu-le asistență spirituală, pastorală și social-caritabilă, atât celor din România, cât și celor din diaspora.

Totodată, trebuie să fim atenți și respectuoși, buni și prietenoși cu străinii care speră să găsească în România ospitalitate și condiții de viață

mai bune decât cele din propria țară de origine. În această privință, putem învăța mult atât din tradiția noastră românească multiseclară, cât și din experiența mai recentă a altor Biserici și popoare.

Așadar, suntem chemați ca, pe lângă rugăciunea pentru unitatea creștină, să cultivăm și solidaritatea umană cu cei afectați de fenomenul migrației astăzi, astfel încât să arătăm că Evanghelia iubirii lui Hristos este lumina vieții noastre în Biserică și în societate. Așa să ne ajute Dumnezeu!

† DANIEL

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Alte cuvântări au fost rostite de către conducătorii celorlalte culte creștine din România: Dr. Ioan Robu, Arhiepiscop Catolic de București, Dr. Dirayr Mardichian, Arhiepiscopul Bisericii Armene din România și Bulgaria, Preasfințitul Lucian, Arhiepiscop Major al Bisericii Române Unite cu Roma, Dr. Pap Géza, Episcop al Eparhiei Reformate din Ardeal și Dr. Christoph Klein, Episcop al Bisericii Evanghelice din România.

La finalul slujbei Vecerniei săvârșite în seara zilei de 25 ianuarie la Catedrala Patriarhală, ce a încheiat Săptămâna de rugăciune ecumenică și

Preafericitul Părinte Patriarh Daniel oferind Înaltpreasfințitului Ioan Robu al Arhidiocezei Romano-Catolice de București părțile din moaștele Sfinților Epictet și Astion

la care au luat parte mai mulți înalți ierarhi și reprezentanții celorlalte culte creștine din România, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a oferit Înaltpreasfințitului Ioan Robu, la cererea Arhidiecezei Romano-Catolice de București, părțile din moaștele și icoana Sfinților Mucenici Epictet și Astion. Acestea au fost aduse de către Preasfințitul Părinte Visarion, Episcopul Tulcii, de la Mănăstirea Halmyris, aflată în eparhia sa, sfinții Epictet și Astion fiind prăznuiți și în calendarul Bisericii Romano-Catolice.

Summary: **The Oecumenical Octave of Prayers (January 18-25, 2010)**

This year, the Octave of Prayers was opened by His Beatitude Father Patriarch Daniel, who delivered an address where he gave expression to the gratitude of the Romanian Orthodox Church, and highlight the mission of the Christian Churches *to call all men to conversion and to reconciliation, to communion and to co-operation, in order to bear witness together to Jesus Christ's love for all mankind!*

The following meetings were held in the dwellings of worship belonging to the various Christian confessions in Bucharest. The Octave of Prayer was closed by a ceremony that took place in the Patriarchal Cathedral of Bucharest, on Monday, the 25th of January.

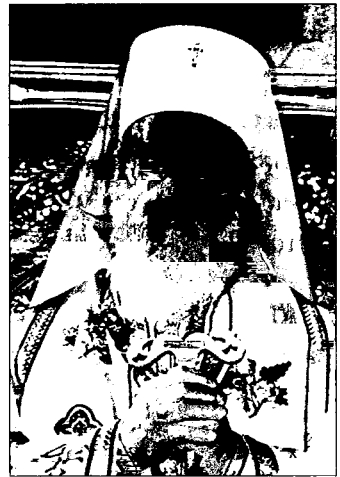
Alegerea Patriarhului Irineu al Bisericii Ortodoxe Sârbe

Diac. Eugeniu ROGOTI

În urma trecerii la cele veșnice, în data de 15 noiembrie 2009, și a înmormântării Preafericitului Pavle, pe 19 noiembrie 2009, Colegiul electoral al Bisericii Ortodoxe Sârbe l-a ales, la 22 ianuarie 2010, pe cel de-al 45-lea Patriarh sârb, în persoana episcopului Irineu (Gavrilovici) de Niș.

Secretarul Sfântului Sinod al Patriarhiei Sârbe, Preasfințitul Părinte Irineu (Bulovici) de Bacika, a declarat că, în total, au fost patru tururi de scrutin. După primul tur, cu majoritate de voturi a ieșit Înaltpreasfințitul Mitropolit Amfilohie de Muntenegru, după al doilea tur Episcopul Irineu de Niș, iar al treilea tur s-a repetat, fiindcă a dat doi candidați cu aproximativ același număr de voturi (Episcopul Irineu de Banja Luka și Episcopul Irineu de Bacika). Cel de-al patrulea tur l-a stabilit pe Preasfințitul Irineu de Bacika drept al treilea candidat.

Numele celor trei candidați au fost sigilate în plicuri și introduse în Sfânta Evanghelie. Cel care a extras plicul, în urma unei rugăciuni a membrilor Colegiului electoral, a fost Arhimandritul Gavriil de la Mănăstirea Lepavina din Croația, cel mai în vârstă (după anii de la hirotonie) dintre egumenii mănăstirilor Patriarhiei Sârbe. Numele celui ales a fost rostit de Președintele Colegiului Electoral, Episcopul Laurențiu de Șabaci, cel mai vechi în hirotonia arhierescă.

Patriarhul Irineu al Serbiei

După alegere, Preasfințitul Irineu a rostit un scurt cuvânt din tronul patriarhal, menționând în mod special că alegerea sa a fost făcută cu voia lui Dumnezeu și cu voia Sfântului Sinod al arhieriei. Spre această funcție grea a fost ales cu ajutorul fraților arhieriei, împreună cu care va și purta greutatea și va da curs rezolvării tuturor problemelor.

Noul Patriarh al Bisericii Sârbe s-a născut la 28 august 1930, în localitatea Vidova, regiunea Čačak, primind numele de botez Miroslav (Gavrilovici). A absolvit Seminarul Teologic la Prizren și Facultatea la Belgrad, iar după satisfacerea serviciului militar a suplinit un post de profesor la Seminarul din Prizren. În 1959, cu binecuvântarea Patriarhului Gherman al Serbiei a fost tuns în monahism la Mănăstirea Rakovița, primind numele de Irineu. În același an a fost hirotonit ierodiacon și ieromonah. În anul universitar 1962/63 a urmat cursurile postuniversitare ale Facultății de Teologie din Atena. În 1974 a fost ales Episcop-vicar Patriarhal, cu titlul *de Moravița*. În mai 1975 a fost ales episcop de Niș, ulterior fiind ales și ca membru al Sinodului Permanent al Bisericii Ortodoxe Sârbe.

A doua zi după alegeri, pe 23 ianuarie 2010, la Catedrala Sfântul Mihail din Belgrad a avut loc Dumnezeiasca Liturghie, urmată de înscăunarea noului Patriarh. La Liturghie au participat arhierii sârbi, un arhieriu rus din Chicago (Biserica Rusă din afara granițelor) care se afla în această perioadă în Serbia, precum și reprezentanții Patriarhiei Moscovei și ai Bisericii Ortodoxe din Grecia pe lângă Patriarhul sârb. Au asistat: nunțul apostolic în Serbia, Arhiepiscopul romano-catolic de Belgrad, *Reis-ul-sulema* al comunității musulmane din Serbia, muftiul musulman din Serbia, reprezentanți ai altor culte din Serbia, oficialități (Primul-ministru, Președintele Parlamentului) și regele Alexandru Carageorgevici, împreună cu soția.

Locțiitorul de Patriarh, Mitropolitul Amfilohie, i-a oferit, după Liturghie, Preasfințitului Irineu engolpionul Sfântului Sava al Serbiei, cârja arhieriască a mitropolitului Maxim de Karloviț (sec. XVIII) și i-a așezat pe cap camilafca albă – distincție patriarhală în Biserica Ortodoxă Sârbă.

Preafericitul Irineu a menționat, în cuvântul său, că „Patriarhul a reprezentat întotdeauna în fața lui Dumnezeu și a istoriei deplinătatea vieții poporului său, împărțind soarta acestuia: atât tragediile, cât și bucuriile”.

Preafericitul Părinte Patriarh Daniel I-a felicitat pe noul Patriarh al Bisericii Sârbe, trimițând următoarea telegramă la Belgrad: „Preasfinția Voastră, în numele Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, al clerului, monahilor și monahiilor și al credincioșilor din cuprinsul Patriarhiei Române, Vă adresăm călduroase felicitări pentru alegerea în demnitatea de Patriarh al Bisericii Ortodoxe Sârbe.

Sperăm că Bunul Dumnezeu ne va ajuta să dăm împreună mărturie comună ortodoxă în Europa și în întreaga lume și să lucrăm pentru întărirea comuniunii frățești și a prieteniei dintre popoarele român și sârb.”

La scurt timp după înscăunarea sa, Preafericitul Părinte Irineu al Serbiei a trimis o scrisoare tuturor Întâistătătorilor Bisericilor Ortodoxe Autocefale, în care spunea următoarele:

„Cu voia iubitorului de oameni și prin grija Celui Care călăuzește căile celor vii și arată locul de odihnă al celor răposați, predecesorul nostru, Patriarhul sârb Pavle, de vrednică pomenire, a plecat la Domnul, la 15 noiembrie, anul trecut, la o vârstă înaintată, după o îndelungată suferință și doi ani de spitalizare.

Datorită faptului că Tronul Patriarhilor sârbi a rămas vacant, Sfântul Sinod al Episcopilor Bisericii Ortodoxe Sârbe – pe baza Sfintelor canoane, precum și a paragrafelor 42 și 43 din *Statutul Bisericii Ortodoxe Sârbe* – i-a convocat pe Înaltpreasfinții și Preasfinții lor, ierarhii Bisericii Ortodoxe Sârbe, în Consiliul electoral, la data de 22 (9) ianuarie, anul Domnului 2010. Pe baza procedurii stabilite, după invocarea Sfântului Duh, au fost aleși trei candidați prin vot secret. Candidații au fost următorii: Înaltpreasfinția Sa Amfilohie, Mitropolit de Muntenegru și Litoral, Smerenia noastră și Preasfinția Sa Irineu, Episcop de Backa. În urma voturilor exprimate în capela Sfântului Simeon Izvorătorul de Mir, Smerenia noastră a fost ales, dintre cei trei candidați, ca Arhiepiscop de Peć, Mitropolit de Belgrad-Karlovci și Patriarh al Serbiei, ca cel de-al 45-lea Întâistătător în linia succesorilor Sfântului nostru părinte Sava, primul Arhiepiscop autocefal al Bisericii noastre și Luminător al poporului sârb.

A doua zi după alegere, sâmbătă 23 (10) ianuarie a anului curent, a avut loc întronizarea Smereniei noastre pe Tronul Patriarhilor sârbi, în cadrul Sfintei Liturghii oficiată la Catedrala Sfântul Arhanghel Mihail

din Belgrad. Ulterior, întronizarea noastră solemnă va avea loc conform tradiției seculare, în sediul istoric al Patriarhiei Sârbe, la Mănăstirea Patriarhiei din Peć, despre care Vă vom informa la timpul potrivit.

Ne exprimăm recunoștința față de Sfânta Treime, Domnul și Dumnezeu nostru – prin a cărui milă am fost înălțați pe Tronul patriarhilor sârbi, la Belgrad, venind de la un sediu, de asemenea, important și istoric, de pe tronul episcopilor de Niș, locul de origine al Sfântului împărat Constantin cel Mare – și respectând ordinea bisericească cu responsabilitate și dragoste frățească, Vă informăm, prin această **Scrisoare irenică**, pe Preafericirea Voastră, Sfântul Sinod din jurul Vostru și pe toți frații noștri, Mitropoliții și Episcopii Sfintei Voastre Biserici, despre alegerea noastră ca Arhiepiscop de Peć, Mitropolit de Belgrad-Karlovci și Patriarh sârb, precum și de faptul că am acceptat această misiune plină de demnitate și responsabilitate.

În același timp, dorim să Vă asigurăm că vom apăra și păstra Sfânta noastră credință creștină ortodoxă nedivizată și neschimbată, «așa cum ne-a fost încredințată, pentru totdeauna, de sfinți» (Iuda 3), pe care o mărturisim cu adevărat, fiind gata să luptăm și să ne sacrificăm pentru deplinătatea ei mântuitoare. Vom continua, de asemenea, să depunem eforturi pentru a sluji sfânta cauză a unității Bisericii Ortodoxe fără compromisuri, apărând și promovând legătura de dragoste și de pace în Duhul Sfânt, cu toate Bisericile Ortodoxe locale, cu Întâistătătorii lor, cu Conciliile și Sinoadele lor și cu întreaga sfântă ierarhie și «pleroma». Acum, în zilele noastre, cooperarea frățească a Patriarhilor Ortodocși și a altor Întâistătători și ierarhi ortodocși este cât se poate de necesară, fiind fundamentată pe comuniunea euharistică, canonică și de rugăciune, astfel încât mărturia Bisericii Ortodoxe despre Hristos, Domnul nostru, Care este Calea, Adevărul și Viața, să fie roditoare în întreaga lume, iar pacea lui Dumnezeu și dragostea divină să biruiască toate puterile vrajbei și ale urii din lumea noastră tulburată.

Trimițându-Vă această Scrisoare irenică, ne încredințăm Sfintelor Voastre rugăciuni pentru reușita slujirii arhipastorale încredințată nouă, Vă îmbrățișăm frățeste, Preafericirea Voastră, cu sărutare sfântă și rămânem, Al Vostru sincer frate în Hristos și smerit coliturghisitor, Irineu, Arhiepiscop de Peć, Mitropolit de Belgrad-Karlovci și Patriarh al Serbiei”.

După cum reiese și din scrisoarea de mai sus, deși inițial se anunțase că întronizarea de la vechea reședință a Patriarhilor de Peć va avea loc în primăvară, Sinodul Arhiereilor Bisericii Ortodoxe Sârbe a emis următorul comunicat, în data de 1 martie 2010: „Sfântul Sinod al Arhiereilor Bisericii Ortodoxe Sârbe a decis ca ceremonia întronizării Sanctității Sale Patriarhul Irineu al Serbiei, planificată inițial pentru 25 aprilie 2010, să fie amânată pentru toamna acestui an. Noua dată nu este încă stabilită, dar publicul larg va fi informat din timp despre aceasta. Motivul amânării este lipsa suficientă de timp pentru o organizare adecvată unui asemenea eveniment important, precum și necesitatea ca distinșii oaspeți, de aici și din întreaga lume, să aibă posibilitatea de a răspunde invitației, într-un timp rezonabil”.

Summary: The Serbian Orthodox Church has a new Patriarch

After having passed over beside Lord, on the 15th of November 2009, Pavle of eternal memory, the late Patriarch of the Serbian Orthodox Church, left the patriarchal See vacant. Thus, after forty days going into deep mourning for the memory of the Patriarch Pavle, and according to the article no. 50 in the Serbian Orthodox Church's Rules of Organization, elections with the view to filling the Patriarchal See were established. As a result, on the 22nd of January 2010, the 45th Patriarch was elected, and he was His Excellency the Bishop Irenaeus (Gavrilovich) of Nish. Among the messages addressed to the new Patriarch of Serbia, that one forwarded by the Patriarch of Romania was to be numbered.

Sărbătorirea a 85 de ani de la ridicarea Bisericii Ortodoxe Române la rangul de Patriarhie

În data de 4 februarie 1925, Biserica Ortodoxă Română a dobândit rangul de Patriarhie, iar la 1 noiembrie în același an, mitropolitul primat Miron Cristea a fost întronizat patriarh. Anul acesta, cu ocazia împlinirii a 85 de ani de patriarhat ai Bisericii, s-au săvârșit slujbe de *Te Deum* în catedralele mitropolitane și episcopale din țară și din diaspora ortodoxă românească, și s-au pomenit vrednicii de pomenire Miron, Nicodim, Justinian, Iustin și Teoctist, Patriarhii României. În acest articol prezentăm Hotărârea Sfântului Sinod din 4 februarie 1925 privind ridicarea la rangul de Patriarhie a Bisericii Ortodoxe Române, și cuvintele de învățătură ale Preafericitului Părinte Patriarh Daniel și ale unor mitropoliți, rostite cu ocazia sărbătoririi a 85 de ani de Patriarhat și 125 de Autocefalie ai Bisericii Ortodoxe Române.

În conștiința eclesială a românilor, ziua de 4 februarie este una însemnată, deoarece aniversăm ridicarea Bisericii Ortodoxe Române la rangul de Patriarhie. Prin hotărârea sinodală din 4 februarie 1925, Biserica Ortodoxă Română a dobândit rangul de Patriarhie, iar la 1 noiembrie în același an, mitropolitul primat Miron Cristea a fost întronizat patriarh.

Anul acesta, cei 85 de ani de patriarhat ai Bisericii noastre au fost sărbătoriți prin săvârșirea unor slujbe de *Te Deum* în catedralele mitropolitane și episcopale din țară și din diaspora ortodoxă românească, dar și prin pomenirea vrednicilor de pomenire Miron, Nicodim, Justinian, Iustin și Teoctist, Patriarhii României.

La Patriarhia Română, evenimentul a fost marcat mai întâi printr-o ședință solemnă a Permanenței Consiliului Național Bisericesc, în cadrul căreia părintele Florin Șerbănescu, Consilier patriarhal al Sectorului Patrimoniul Cultural, a susținut o prelegere despre contextul istoric, înfăptuirea și însemnătatea ridicării Bisericii Ortodoxe Române la rangul de Patriarhie. Rolul acestei cuvântări a fost acela de a sublinia contribuția Bisericii Ortodoxe Române la viața creștinismului nu numai în sânul poporului român, ci și pentru întreaga Ortodoxie.

Moment din timpul ședinței solemne a Permanenței Consiliului Național Bisericesc

După săvârșirea slujbei de *Te Deum* în Catedrala Patriarhală, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a înălțat o rugăciune de pomenire pentru patriarhii Miron Cristea, Nicodim Munteanu, Iustin Moisescu și Teoctist Arăpașu, la mormintele lor din catedrală. Vrednicul de pomenire Justinian Marina a fost pomenit la mormântul său din biserica Mănăstirii „Radu Vodă” din București de către Preasfințitul Părinte Varsanufie Prahoveanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor. La finalul slujbei, Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul României a rostit un cuvânt de învățătură, mulțumind lui Dumnezeu pentru „binefacerile revărsate asupra Patriarhiei Române de la înființarea sa” și a explicat implicațiile cuvântului *Patriarhie* nu numai ca libertate de Biserică autocefală, ci și ca demnitate în raport cu alte Biserici.

Vom prezenta în continuare: *Hotărârea Sfântului Sinod din 4 februarie 1925* privind ridicarea la rangul de Patriarhie a Bisericii Ortodoxe Române; Cuvântul Preafericitului Părinte Patriarh Daniel; Cuvintele Înaltpreasfințiților Părinți: Laurențiu, Mitropolitul Ardealului, Nicolae, Mitropolitul Banatului, Iosif, Mitropolitul Ortodox Român al Europei Occidentale și Meridionale, rostite cu ocazia sărbătoririi a 85 de ani de la ridicarea Bisericii Ortodoxe Române la rangul de Patriarhie.

**Hotărârea Sfântului Sinod din 4 februarie 1925
privind ridicarea la rangul de Patriarhie a Bisericii Ortodoxe Române**

Sfântul Sinod în unanimitate și cu însuflețire hotărăște:

1. *Se înființează în Țara Românească pentru Biserica Ortodoxă Autocefală Română demnitatea de PATRIARH;*
2. *Arhiepiscopul și Mitropolitul Ungro-Vlahiei se ridică, în calitatea sa de Primat al României, la rangul de PATRIARH al Bisericii Ortodoxe Autocefale Române;*
3. *Înaltpreasfințitul D.D. MIRON, actualul Arhiepiscop și Mitropolit al Ungro-Vlahiei, devine, în calitatea sa de Primat al României, PATRIARH al Bisericii Ortodoxe Române;*
4. *Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române se va bucura de toate drepturile recunoscute de Sfintele Canoane și legile țării;*
5. *Hotărârea aceasta va fi înaintată Onor. Guvern spre legiferare printr-o lege specială și sancționată de Majestatea Sa Regele;*
6. *Alegerea, confirmarea și investirea viitorilor patriarhi se va face potrivit unei legi speciale;*
7. *Nu vor putea fi eligibili la demnitatea de Patriarh decât Mitropoliții și Episcopii în funcțiune ai Sfintei noastre Biserici;*
8. *Se va comunica această hotărâre și tuturor celorlalte Biserici surori ortodoxe de răsărit;*
9. *Se delegă o Comisiune alcătuită din Înaltpreasfințitul Mitropolit Nectarie și Preasfințiții Episcopi Vartolomeu al Râmnicului Noului Severin și Lucian al Romanului, care să întocmească actul de notificare ce se va face celorlalte Biserici Ortodoxe surori și care se va înscrie în Condica Sfântă a Sfântului Sinod.*

Înaltpreasfințitul Arhiepiscop Gurie Președinte salută și mulțumește Preasfințiților Membri pentru însuflețirea cu care au primit propunerea făcută de a se înființa Patriarhat în Biserica noastră și pentru hotărârea luată, apoi părăsește scaunul președințial.

Înaltpreasfințitul Mitropolit Primat D.D. Miron: „Prin glasul unanim al Sfântului Sinod, exprimat cu însuflețirea izvorită din importanța epocală a faptului, și din motivarea atât de strălucită a reprezentantului Onor Guvern,

Di Ministru de Culte Al. Lapedatu, putem constata că factorul bisericesc legal și competent a ridicat Biserica noastră la rangul de Patriarhat. Iară, cât privește împrejurarea, ca – în aceste timpuri de epocale prefaceri în viața poporului român și a țării sale – umila mea persoană ocupă în mod vremelnic scaunul de Mitropolit Primat al României, și astfel demnitatea patriarhiei încoronează și munca încordată depusă de mine timp de 30 de ani în via Domnului, ridicându-mă la cel mai înalt grad de cinste, aceasta – dați-mi voe – s-o înțeleg în hotarele principiilor noastre ortodoxe și a Sfintelor Canoane. Suprema putere în Biserica noastră nu e individuală, ci colectivitatea și anume colectivitatea în Sfântul Sinod: «Unde sânt doi sau trei adunați în numele meu», acolo și Sfântul Duh călăuzește destinele noastre. El dă normele, după cari cei chemați conduc Biserica.

Deci – dat fiind acest principiu – ridicarea Bisericii la rangul de Patriarhie și ridicarea mea la rangul de PATRIARH, nu este o onoare numai pentru persoana mea vremelnică, ci – dați-mi voe-să o răsfrâng asupra Sfântului Sinod în genere și asupra fiecăruia dintre Preasfințiiile Voastre în parte, cari toți formați episcopatul ei, eu nefiind decât, după zisa Sfântului Apostol, un «vas» vremelnic, în care se concentrează azi, cinstea întregii Biserici române.

În această nouă situație eu doresc, ca – după ce Dumnezeu ne va ajuta să desăvârșim prin lege această hotărâre de ridicare a Bisericii noastre la această înaltă demnitate – să stăruim, ca ea să se manifesteze tot mai simțitor atât în viața internă a Bisericii, cât și în afară”.

Legea pentru ridicarea Scaunului Arhiepiscopal și Mitropolitan al Ungro-Vlahiei, ca Primat al României, la rangul de Scaun Patriarhal

Ferdinand,

Prin grația lui Dumnezeu și voința națională, Rege al României,

La toți de față și viitori, sănătate.

Corpurile legiuitoare au votat și adoptat, iar Noi sancționăm ce urmează:

Art. 1. - Scaunul Arhiepiscopal și Mitropolitan al Ungro-Vlahiei se ridică, ca Primat al României, la rangul de Scaun Patriarhal.

Art. 2. - Actualul Arhiepiscop și Mitropolit al Ungro-Vlahiei, Înalt-preasfințitul D.D. Dr. Miron Cristea, devine, în calitatea sa de Primat al României, Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române.

Art. 3. - Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române se va bucura de toate drepturile recunoscute de Sfintele canoane și legile țării.

Un regulament special, întocmit de Sfântul Sinod va determina mai deaproape aceste drepturi.

Art. 4. - Pe viitor, alegerea Patriarhului Bisericii Ortodoxe Române se va face de un colegiu electoral compus din membrii Adunării, care, după legea de organizare a acestei Biserici, va alege pe Arhiepiscopul și Mitropolitul Ungro-Vlahiei și din membrii de religie ortodoxă ai Corpurilor legiuitoare.

Un regulament special, întocmit de Ministerul Cultelor, de acord cu Sfântul Sinod și aprobat de consiliul de miniștri, va determina modul după care se va săvârși actul alegerii.

Confirmarea alegerii o face, la propunerea Sfântului Sinod și a guvernului, Maiestatea sa Regele, care va da apoi investitura, potrivit datinelor țării pentru capii Bisericii ortodoxe române.

Art. 5. - Nu vor putea fi aleși în demnitatea de Patriarhi ai Bisericii Ortodoxe Române decât Mitropoliții și Episcopii în funcțiune ai acestei Biserici.

Această lege s-a votat de Senat în ședința dela 12 Februarie anul 1925 și s-a adoptat cu majoritate de optzeci și nouă voturi, contra două.

Președinte, M. PHEREKYDE,
Secretar, Preotul Gr. Popescu-Breasla

Această lege s-a votat de Adunarea deputaților în ședința de la 17 Aprilie anul 1925 și s-a adoptat cu unanimitate de una sută cincizeci și șase voturi.

Președinte, M.G. ORLEANU
Secretar, Petre P. Gârboviceanu

Promulgăm această lege și ordonăm ca să fie investită cu sigilul Statului și publicată în *Monitorul Oficial*. Dat în București, la 23 Februarie 1925.

FERDINAND
Ministrul Cultelor și Artelor,
Al. Lapedatu
No. 669
Ministrul Justiției G.G. Mârzescu
(*Monitorul Oficial* No. 44, Miercuri 25 Februarie 1925)

Cuvântul Preafericitului Părinte Patriarh Daniel
cu ocazia sărbătoririi a 85 de ani
de la ridicarea Bisericii Ortodoxe Române la rangul de Patriarhie

*Înaltpreasfințiile Voastre, Preasfințiile Voastre,
Preacuvioși și Preacucernici Părinți, iubiți credincioși și credincioase,*

Astăzi, cu ajutorul lui Dumnezeu, am adus rugăciune de mulțumire pentru binefacerile revărsate asupra Patriarhiei Române de la înființarea sa, cu 85 de ani în urmă, în 1925, prin hotărârea Sfântului Sinod din data de 4 februarie 1925. Această rugăciune de mulțumire a fost urmată și de pomenirea vrednicilor de pomenire, fericii întru adormire patriarhi ai României Miron, Nicodim, Justinian, Iustin și Teoctist, care, fiecare în parte și toți laolaltă au contribuit la dezvoltarea și afirmarea, prin multă jertfelnicie și prin multă dărnicie, a Bisericii Ortodoxe Române ca Patriarhie. În 1925, înființarea Patriarhiei s-a făcut ca urmare a dorinței poporului binecredincios și a dorinței conducătorilor din acea vreme. Atât din partea conducătorilor bisericești cât și din partea conducătorilor de stat s-a exprimat dorința ca Biserica Ortodoxă Română să primească rangul de Patriarhat, cum s-a spus atunci, sau Patriarhie, cum se spune mai des acum, iar această dorință a fost îndreptățită pentru că în 1885, Biserica Ortodoxă Română a primit autocefalia. Autocefalia a însemnat libertate în ceea ce privește administrarea și conducerea Bisericii noastre, fără opreliști, fără condiții impuse dinafară, doar păstrând unitatea de credință, de viață liturgică și de disciplină canonică cu Patriarhia Ecumenică și cu toate celelalte Biserici Ortodoxe surori.

Desigur, nu s-ar fi putut înfăptui această frumoasă ridicare la demnitatea de Patriarhie a Bisericii Ortodoxe Române dacă nu s-ar fi realizat, cu câțiva ani înainte, 1918, Statul unitar român. Deci avem o îngemănare între libertatea poporului român, care după Războiul de Independență din 1877 devine independent și Marea Unire din 1918 când la Patria mamă, România, s-au adăugat Basarabia, Bucovina și Transilvania. S-a subliniat în 1925 că, de fapt, libertatea și unitatea poporului român, la care a contribuit foarte mult Biserica Ortodoxă Română, au fost o temelie puternică și o evidență pentru proclamarea sau ridicarea Bisericii Ortodoxe Române Autocefale la rang de Patriarhie. Ce înseamnă Patriarhie? Înseamnă nu numai

libertate, de Biserică Autocefală, ci și demnitate în raport cu alte Biserici și în același timp înseamnă responsabilitate mai mare. În Biserică, orice titlu de onoare mai mare atrage după sine o responsabilitate mai mare, o exigență mai mare și o jertfelnicie mai mare – aceasta este gândirea poporului dreptmăritor sau ortodox român și gândirea aceasta este exprimată și în stema țării noastre, și pe Arcul de Triumf și anume că orice ridicare, orice înălțare s-a făcut prin Cruce: vulturul stavrofor sau purtător de cruce în plisc este simbolul unei înălțări a neamului românesc după multe jertfe, după multe războaie, după multe eforturi, atât militare cât și diplomatice, ca demnitatea să fie recunoscută și de alții. Patriarhie înseamnă pentru noi o demnitate și în același timp, cum spuneam, un imbold și o datorie de a lucra mai mult pentru Ortodoxie. Biserica Ortodoxă Română devenind Patriarhie, are obligația să contribuie mai mult decât atunci când era organizată doar ca Biserică Autocefală, cu mitropolit primat, să contribuie mai mult la apărarea și promovarea valorilor ortodoxe pe plan național și internațional.

Patriarhul Miron a și declarat că trebuie întărit învățământul ortodox în România, astfel încât să poată învăța la noi și frați ortodocși din alte Biserici și de asemenea, a simțit nevoia să exprime dorința de a avea o catedrală patriarhală, această catedrală mitropolitană fiind doar provizoriu catedrală patriarhală. S-a constatat că el a intensificat legăturile frățești cu Bisericile Ortodoxe surori și de asemenea a arătat o deschidere foarte mare, în timpul patriarhatului său, în timpul păstoririi sale, de cooperare și dialog cu alte Biserici creștine. Era un om al tradiției dar și un om al timpului său, un om cu simțul instituției, care a văzut cum sunt organizate Bisericile din Occident și care a dorit ca Patriarhia Română să fie o Patriarhie Ortodoxă în context european și universal respectată, apreciată. Dar orice lucrare bineplăcută lui Dumnezeu și folositoare oamenilor se realizează întotdeauna cu mult efort. Deci noi mulțumim lui Dumnezeu pentru binefacerile revărsate asupra Patriarhiei Române, de la înființarea sa și până astăzi, dar pomem pe toți cei care au contribuit la ridicarea în rang a Bisericii Ortodoxe Române și anume la rangul de Patriarhie. Este o bucurie pentru noi și în același timp un imbold ca să lucrăm pe mai departe.

Astăzi în ședința solemnă a Permanenței Consiliului National Bisericesc, părintele Florin Șerbănescu a făcut o expunere privind contextul istoric și semnificațiile evenimentului acesta, al ridicării în rang de Patriarhie a Bisericii Ortodoxe Autocefale Române.

Ne bucurăm că este prezent aici și Înaltpreasfințitul Mitropolit Nicolae al celor Două Americi, Preasfințitul Episcop Ciprian Cămpineanul ca secretar al Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, iar Preasfințitul Episcop-vicar Varsanufie Prahoveanul se află la Mănăstirea „Radu Vodă” și concomitent cu parastasul de aici, de lângă mormintele celor patru patriarhi înmormântați aici, am avut o slujbă de pomenire la mormântul vrednicului de pomenire Patriarh Justinian, care se află în Mănăstirea „Radu Vodă” din București, potrivit doririi sale de a fi înmormântat într-o biserică voievodală pe care aproape că a rectitorit-o.

În Permanența Consiliului Național Bisericesc s-a arătat că s-au făcut foarte multe demersuri pentru ca Biserica noastră să devină autocefală și apoi să devină Patriarhie, însă într-un mod exemplar a funcționat relația între Stat și Biserică: Biserica a sprijinit Statul în afirmarea sa ca stat independent și apoi stat unitar, contribuind la Războiul de Independență foarte mult parohiile și contribuind la Unirea din 1918 clerul condus de ierarhi vrednici și patrioți, iar Statul a socotit că este datoria lui să recunoască și să afirme demnitatea Bisericii Ortodoxe Române jertfelnice.

Rugăm pe Bunul Dumnezeu ca și astăzi, împreună cu toate instituțiile de stat, să păstrăm, să înmulțim darurile primite de la înaintași, să le sporim spre slava Preasfintei Treimi, spre binele Bisericii și spre cinstirea poporului român dreptmăritor, care acum se află într-o situație mai dificilă, dar situația de criză financiară în care se află România și aproape toate statele din lume nu este pentru noi o piedică în a ne îmbogăți duhovnicește, prin trăirea mai intensă a credinței, prin organizarea mai bună a parohiilor și mănăstirilor noastre, a eparhiilor din țară și din străinătate și mai ales prin a ne îmbogăți în fapte bune, spre ajutorare frățească, spre găsirea unor noi soluții pentru probleme noi și așa, numai lucrând, învățăm cât de mare este ajutorul lui Dumnezeu dacă Îl chemăm cu credință, cu dragoste și cu dorința de a săvârși binele, spre slava lui Dumnezeu și mântuirea oamenilor. Amin!

† DANIEL

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Cuvântul Înaltpreasfințitului Părinte Laurențiu, Mitropolitul Ardealului, cu ocazia sărbătoririi a 85 de ani de la ridicarea Bisericii Ortodoxe Române la rangul de Patriarhie

Se împlinesc, astăzi, 85 de ani de la ridicarea Bisericii Ortodoxe Române la rang de Patriarhat. Ca la orice moment aniversar, se cuvine să aducem preaslăvire și mulțumire Preasfintei Treimi pentru toate binefacerile revărsate asupra Patriarhiei Române de la înființarea sa, care s-a realizat ca urmare a dorinței poporului bine-credincios și a dorinței conducătorilor, atât bisericești, cât și de stat.

La doar trei luni de la Marea Unire din 1 Decembrie 1918, a avut loc la Sibiu un prim congres al preoțimii din Mitropolia Ardealului (anume în martie 1919). Unul din subiectele cele mai importante dezbătute a fost cel al relației dintre Biserică și Stat și rolul pe care se cuvenea să-l dețină Biserica Ortodoxă în România Mare. Consilierul bisericesc de la Arad, Gheorghe Ciuhandu, aflat la Arad, pe atunci încă în spatele liniei demarcaționale, a trimis un material pe această temă, care a fost apoi prezentat și autorității locale transilvane – Consiliul Dirigent – ca reflectând poziția oficială a Mitropoliei sibiene. Referatul a purtat titlul: *Împreunarea Bisericilor Ortodoxe Române de pe teritoriul României Mari într-o singură Biserică și raportul acestei Biserici față cu Statul* și a început cu următoarele cuvinte înălțătoare: „România Mare a trăit până de curând de-abia în taina inimilor noastre obidite. Azi însă România Mare este o realitate, care ne îndeamnă să căutăm a ne pune și sub raportul ierarhic-bisericesc în consonanță cu această realitate politică”. Dată fiind deosebirea de organizare între Bisericile provinciale, primul pas necesar era unificarea Sfântului Sinod, care să fie condus de un patriarh și să cuprindă cărmuitorii unor episcopii nou înființate: „Prea Sfințitul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române din Regat este albia la care trebuie să graviteze Sinodul nostru episcopesc, dimpreună cu mitropolii din Basarabia și Bucovina. În sânul Sfântului Sinod al Bisericii din Regat va trebui să se fixeze locul de ședere canonică al celorlalți mitropoliți și episcopi, între frații lor de aceeași treaptă, dându-se astfel ființă marelui Sinod Episcopesc al tuturor românilor ortodocși. Această nouă orânduire involvă și o nouă restaurare a Preasfințitului Sinod episcopesc nu numai în partea exterioară a formelor bisericești, ci și în direcția de a face ca Marele Sinod Episcopesc să devină cel mai efectiv organ pentru intensificarea vieții religioase-bisericești la

români". Iată cum, la doar câteva săptămâni de la realizarea visului națiunii române, de a viețui într-un singur stat politic, a apărut aici, în Mitropolia noastră de dincoace de munți doleanța unei noi ordini canonice a Bisericii românești – organizarea unei Patriarhii. A fost prima mențiune în România Mare a acestei sfinte doleanțe.

Iar ea era cât se poate de legitimă. Pe cuprinsul României Mari existau patru importante așa-zise „Biserici provinciale”, fiecare cu organizația sa diferită: cele două mitropolii din Vechea Românie (Ungrovlahia, Moldova), precum și cele din Ardeal, Bucovina și Basarabia; împreună aveau 18 eparhii. Problema unificării celor patru provincii bisericești a durat aproape șase ani, până în 1925, când a fost emisă Legea de unificare și de Organizare a Bisericii, precum și primul ei Statut. În cursul redactării acestei Legi și a acestui Statut, Mitropoliile de la Sibiu și Cernăuți au renunțat la vechiul lor statut de autocefalie. Înaintașul Nostru, vrednicul de pomenire Mitropolit Nicolae Bălan, declara în mod solemn (în ședința Sfântului Sinod din 18 noiembrie 1921) renunțarea din partea Mitropoliei noastre la această autocefalie și integrarea în Biserica întregii Români: „Biserica din Ardeal a fost autocefală și autonomă înainte de unirea națională. Ca atare, și-a avut organele sale de conducere și a servit ca factor principal pentru unirea neamului românesc. Acum, prin Legea de unificare ea renunță la autocefalia ei. Unirea ei cu Biserica din Vechiul Regat a fost declarată la Congresul preoților ardeleni din martie 1919 și la Sinodul episcopesc ardelean din aprilie 1919”.

În urma acestei contopiri a diferitelor provincii mitropolitane, poziția Bisericii Ortodoxe Române în lumea Ortodoxiei ecumenice a devenit deosebit de importantă. Din moment ce Biserica Rusă traversa anii martiriului bolșevic, Biserica românească era, datorită celor aproape 14 mil. de credincioși ai săi, cea mai importantă Biserică Ortodoxă liberă din lume. Conducerea acestei Biserici doar de către un „mitropolit primat” (cum era titlul onorific al mitropolitului Ungrovlahiei) nu mai corespundea nici cu noua situație, cu noul prestigiu al Bisericii românești și nici cu rolul pe care trebuia să-l îndeplinească aceasta în sânul Ortodoxiei ecumenice. Pe de o parte, în istoria popoarelor ortodoxe, consolidarea unui stat ortodox atrăgea după sine și ridicarea întâistătorului respectivei Biserici la rang de patriarhat. Astfel s-a întâmplat în Primul Țarat Bulgar (919), în Țaratul Vlaho-Bulgar (1204/1235), în Țaratul sârb medieval (1346), în Țaratul Rusiei (1589). Nu se putea ca Biserica din noul stat românesc unificat să nu fie organizată ca Patriarhie,

mai ales că după constituirea Regatului slavilor de sud (numit apoi Iugoslavia), a fost reînființată Patriarhia sârbă în anul 1920.

Ținând cont de aceste antecedente istorice, de rolul, cât și de importanța Bisericii Ortodoxe din România Mare, Legea de unificare a Bisericii a fost precedată, ca un punct culminant în tratativele pentru unificarea bisericească, de înființarea Patriarhiei Române.

Drept urmare, în sesiunea de primăvară a Sfântului Sinod din 1925 (4 februarie) a fost propusă în mod explicit ca „Mitropolia Ungrovlahiei (Munteniei), cu scaunul Mitropolitan din București, să fie ridicată la rangul de Patriarhie, iar mitropolitul Ungrovlahiei, ca primat al României, care de drept e și președinte al Sfântului Sinod, să poarte titlul de Patriarh al Bisericii Ortodoxe Naționale Române, cu reședința în București”. Propunerea a fost semnată și de sufraganii Mitropoliei Ardealului: Roman Ciorogariu de la Oradea și Nicolae Ivan de la Cluj (Mitropolitul Nicolae Bălan nu a putut participa la ședința Sfântului Sinod, aflându-se internat în spital la Viena). Ea a fost primită cu însuflețire în unanimitate de toți membrii Sfântului Sinod prezenți la ședință. Decizia Sfântului Sinod a fost dezbătută și aprobată de Senatul României (cu doar 2 voturi contra) la 12 februarie și de Adunarea Deputaților (în unanimitate), la 17 februarie 1925. *Legea pentru ridicarea Scaunului Arhiepiscopal și Mitropolitan al Ungro-Vlahiei, ca Primat al României, la rangul de Scaun Patriarhal* a fost promulgată de regele Ferdinand la 23 februarie și publicată în *Monitorul Oficial* două zile mai târziu. *Legea de Unificare și de Organizare a Bisericii Ortodoxe Române*, prin care noua Patriarhie dobânda organizarea ei unitară, a urmat după doar două luni, la 6 mai 1925.

Noua ordine canonică a Bisericii românești a fost anunțată Bisericii Ortodoxe surori printr-o scrisoare irenică a Sfântului Sinod românesc, din 12 martie 1925, în care au fost enumerate și considerațiile și motivațiile existente:

„Dublându-se teritoriul României, Biserica Ortodoxă Română a crescut și ea și s-a întărit. Numărul eparhiilor s-au ridicat de la 8 la 18, între care și 5 Mitropolii mari, cu un număr mare de credincioși, având la un loc o populație ortodoxă românească de 14 mil. de credincioși... În această nouă situație trebuie să se determine și rangul ce se cuvine în viața bisericească a statului a capului ierarhic al Bisericii Ortodoxe Române, Mitropolitul Ungrovlahiei, întrucât, în calitatea sa de până acum, nu mai corespunde nici situației actuale a Bisericii noastre, și nici tradițiilor de organizare din Bisericele Ortodoxe. Într-adevăr, prin unirea de la 1918, celor două organizații mitropolitane din țara cea veche li

s-au adăugat alte trei: 1. Mitropolia, fostă odinioară a românilor ortodocși din Ungaria și Transilvania, acum a Ardealului, Banatului, Crișanei și Maramureșului, Mitropolie asupra căreia avea drept de jurisdicție bisericească încă de la fondarea scaunului său mitropolitul Ungrovlahiei, ca exarh al Plaiurilor; 2. Mitropolia Bucovinei și 3. Arhiepiscopia Basarabiei... Cu excepția Arhiepiscopiei Basarabiei, care făcea parte din Biserica rusească, acele două Mitropolii mai sus amintite, aceea a Ardealului și aceea a Bucovinei, au intrat în unitatea română ca Biserici autocefale. Reunirea lor într-o singură organizație bisericească, de caracter național, dă acestei organizații o importanță deosebită, ce trebuie învederată și în noua ordine ierarhică a Bisericii Ortodoxe Române... Clerul și poporul drept credincios român, mergând pe urmele sfinților și de Dumnezeu purtătorilor părinți care în sinoade au consacrat vrednicia patriarhală, este convins și apreciază că ridicarea Arhiepiscopului și Mitropolitului Ungrovlahiei, în calitatea sa de Primat al României, la rangul de Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, este o necesitate a noii organizări bisericești, reclamată de situația Bisericii în lăuntru Statului român și de situația acestuia între celelalte state ortodoxe, ca unul ce are, cu excepția Rusiei, cel mai mare număr de credincioși”.

Acestei scrisori irenice a Sfântului Sinod al BOR au răspuns Patriarhia Ecumenică, cea a Ierusalimului, a Antiohiei, a Alexandriei, a Serbiei, apoi Arhiepiscopia Ciprului, cea a Greciei, precum și Biserica Bulgară, cea a Poloniei și a Rusiei (din exil). Reprezentanții celor mai multe din acestea au participat și la ceremonia învestiturii primului Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, Miron Cristea (desfășurată la 1 noiembrie 1925).

Actul înființării Patriarhiei Române a fost începutul unui nou capitol în istoria Bisericii Ortodoxe Române, fapt demonstrat și numai printr-o simplă comparație a situației bisericești de atunci cu cea de acum. Chiar și în deceniile lungii dictaturi comuniste, rolul Patriarhiei a fost mai presus de toate, menținând unitatea și salvând viața noastră bisericească greu încercată.

Preamilostivul Dumnezeu să binecuvinteze Biserica noastră strămoșească și pe credincioșii ei cu multe roade duhovnicești, iar Preafericitului Părinte Daniel, cel de-al șaselea vrednic Patriarh al ei, să-i hărăzească sănătate și puteri înnoite spre a putea împlini cu dăruire și înțelepciune înalta slujire de părinte duhovnicesc al nostru și al tuturor românilor.

† LAURENȚIU

Mitropolitul Ardealului

**Cuvântul Înaltpreasfințitului Părinte Nicolae, Mitropolitul Banatului,
cu ocazia sărbătoririi a 85 de ani
de la ridicarea Bisericii Ortodoxe Române la rangul de Patriarhie**

Dobândirea autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române se leagă de personalitatea primului nostru patriarh Miron Cristea. Evocând acest moment socotesc nimerit să pun în evidență rolul său pe plan bisericesc dar și național începând cu alegerea sa în scaunul episcopal din Caransebeș (anul 1910). De fapt Miron Cristea de aici a plecat la București devenind mitropolit primat și apoi patriarh.

Ca ierarh n-a dezmințit nici o clipă nădejtile puse în el de credincioșii bănățeni. În întreaga sa viață n-a făcut decât să respecte programul anunțat la instalarea ca episcop al Caransebeșului: „Făgăduiesc că legea strămoșească și credința, limba și cultura de totdeauna vor fi stelele conducătoare ale activității mele. Și nu mă voi abate nici în viitor de la calea cinstită de bun român și de convins ortodox”. Chipul și activitatea sa ca episcop, mitropolit primat și apoi primul nostru patriarh ne arată și nouă celor de azi icoana adevăratului arhieru. Orice arhieru trebuie să fie o rază venită din cer pentru a lumina sufletul credincioșilor, pentru a le aprinde în inimi dragostea de împărăția cerească.

De la începutul activității sale arhieresti s-a arătat foarte preocupat de îndrumarea credincioșilor pe calea cea bună. „Ei trebuie să fie ca ploaia – spunea nou alesul episcop al Caransebeșului – care se ridică din pământ până la înălțimile văzduhului de unde se coboară iarăși pe pământ ca ploaia mănoasă ce-i dă viață și-l ajută să rodească mereu”.

Figură blândă și inteligentă a cucerit repede inimile poporului care l-a apreciat și iubit ca pe nimeni altul. A biruit de la început orice reticențe prin noblețea înfățișării sale, prin adâncă-i cumițenie și prin putința de a reprezenta Biserica într-un mod superior.

Supunându-se nevoilor vremii, din episcop al Caransebeșului a devenit mitropolit primat și apoi patriarh al Bisericii Ortodoxe Române. S-a dăruit tot timpul slujirii lui Dumnezeu și a credincioșilor ce i-au fost dați în grijă. A acceptat implicarea sa în toate acțiunile folositoare Patriarhiei dar și ale țării. Se cunoaște rolul jucat de el în evenimentele din 1918 care au dus la constituirea statului român actual. Cât privește Biserica a reorganizat-o după modelul șagunian și i-a dat o importanță care se resimte și azi. A trecut și el prin împrejurări dificile, dar le-a

știut depăși stând mereu la datorie. A fost o personalitate aproape unică reușind să fie un slujitor devotat al Bisericii dar și al neamului până la sfârșitul vieții.

În circumstanțe cu totul speciale a acceptat și o anumită prezență în viața obștească a țării, aducându-și contribuția cu toată generozitatea. La vârstă înaintată, copleșit de griji, neajunsuri și boli a încercat să-și revină dar puterile l-au părăsit. A murit în 6 martie 1939 la Cannes – Franța, unde s-a dus spre a fi tratat medical.

În țară trupul neînsuflețit i-a fost adus cu trenul. Eram elev de liceu la Caransebeș și-mi aduc aminte că trecând trenul prin acest oraș m-am dus și eu la gară cu toți colegii să-l întâmpinăm cu rugăciuni pentru odihna sufletului (martie 1939). Acolo s-a aflat episcopul Caransebeșului, Vasile Lăzărescu, devenit ulterior primul mitropolit al Timișoarei, care a oficiat împreună cu mai mulți preoți o slujbă de pomenire.

Să cinstim totdeauna memoria acestui vrednic slujitor al Bisericii și al neamului care a fost și cel dintâi patriarh al Bisericii noastre. Și dacă ar mai fi ceva de adăugat, aș încheia citându-l pe primul vicar al Arhiepiscopiei Timișoarei, preotul profesor Gheorghe Cotoșman: „Azi bănătenii stând alături de întreaga suflare românească depun la picioarele Celui ce pe vremuri furtunoase le-a cărmuit înțelepțește corabia vieții printre atâtea stânci primejdioase scoțând-o la limanul dorit, omagiile lor respectuoase de fiiască venerație și veșnică recunoștință” (revista *Biserica Ortodoxă Română*, an. LVI, nr. 11-12, noiembrie-decembrie 1938, p. 688).

† NICOLAE

Mitropolitul Banatului

**Cuvântul Înaltpreasfințitului Părinte Iosif,
Mitropolitul Ortodox Român al Europei Occidentale și Meridionale:
*Autocefalia – mijloc de manifestare a comuniunii și coresponsabilității***

Biserica Ortodoxă Română a declarat anul 2010 Anul Crezului și al Autocefaliei făcând astfel legătura între mărturisirea credinței și comuniunea în trăire și organizare.

Prin autocefalie, Bisericii organizate într-un cadru socio-cultural și geo-politic specifice, i se recunoaște maturitatea experienței de viață bisericească și dreptul de a se autodetermina în ceea ce privește organizarea sinodală și alegerea întâistătătorului ei. Autocefalia este cadrul în care putem să trăim adevărul de credință în respect față de particularitățile culturale și în unitate de manifestare, ea reprezentând garantarea unității în diversitate, echilibrul între datoria unității și trăirea Ortodoxiei în asumarea diversității ca experiență a întrupării Bisericii în contexte socio-culturale diferite.

Autocefalia s-a manifestat ca principiu de organizare bisericească de foarte timpuriu. Chiar și înainte de organizarea Bisericii în cadrul sistemului mitropolitan, fiecare episcopie avea un statut de „autocefalie” și episcopul reprezenta Biserica locală în raporturile cu Bisericile din vecinătate și cu Biserica în plinătatea ei. Această înțelegere s-a statornicit în timp și la Sinoadele Ecumenice toți episcopii erau considerați egali, iar prin prezența lor în Sinod, purtau împreună cu ei în acest cadru de comuniune, întreagă Biserica pe care o păstoreau. În timp, eparhiile care se bucurau de prestigiu, modele de comuniune în credință și viață, erau numite Arhiepiscopii autocefale¹ iar apoi Sinodul Ecumenic și Consensul unanim al Bisericii au ridicat autocefalia la rang de principiu de organizare bisericească. Astfel o dată cu dezvoltarea organizării bisericești, în condițiile istorice specifice, Biserica Ortodoxă a ajuns să-și dezvolte organizarea astfel încât eparhiile dintr-un cadru geopolitic și cultural determinate, organizate în comuniune sinodală regională, să dobândească statutul de Biserică autocefală. Așa s-a ajuns ca Biserica Ortodoxă să fie în fapt o comuniune a Bisericilor autocefale, care se bucură de o deplină libertate în ceea ce

¹ Profesorul Emilian Popescu este considerat cel mai mare bizantinolog român în viață. Studiile sale referitoare la Perioada bizantină a Bisericii Ortodoxe sunt considerate puncte de referință în Biserica Ortodoxă Română. A se vedea Mircea Păcurariu, *Dicționarul Teologilor Români*.

privește viața administrativ-organizatorică, dar care trăiesc o unitate de credință, de viață liturgică și de disciplină canonică².

Deși Bisericile autocefale se organizează și funcționează în deplină libertate, ele sunt într-un raport de interdependență și coresponsabilitate. Astfel autocefalia nu este un semn de egoism bisericesc și de separare pe criterii etnice, ci un cadru de structurare a comuniunii evitând unitatea prin subordonare și promovând unitate prin coresponsabilitate³.

Organizarea în cadrul sistemului autocefaliei pune în evidență și comunicarea între Bisericile surori. Ea pune în prim plan datoria de a respecta deciziile Sinoadelor Ecumenice și recunoașterea reciprocă a deciziilor canonice luate de către fiecare Biserică autocefală.

În Occident, Biserica Ortodoxă este organizată ca o comuniune a eparhiilor ce sunt fiecare în parte în raport de jurisdicție canonică cu câte o Biserică autocefală. Această organizare a eparhiilor diferitelor Biserici autocefale, nu trebuie să fie trăită ca un semn de egoism eclesial, ci ca o adaptare la condițiile de misiune specifice timpului pe care îl trăim. Astfel fiecare episcop și preot are misiunea de a se manifesta în frățietate cu ceilalți episcopi și preoți din jurisdicții canonice diferite, în deplin respect al autorității canonice respective și cu totală disponibilitate pentru manifestarea unității. Doar așa va putea fi trăită exigența exprimată de tradiția canonică a Bisericii prin canonul 34 apostolic: „ca Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt să fie slăvit în bună înțelegere spre dreaptă mărturie”.

† IOSIF

Mitropolitul Ortodox Român
al Europei Occidentale și Meridionale

Redacția

² Ilie-Dan CIOBOTEA, „Autocefalia bisericească: unitate de credință și libertate religioasă”, în: *Centenarul autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române*, București, 1988, p. 270.

³ I.-D. CIOBOTEA, „Autocefalia...”, p. 274.

Drumul Bisericii Ortodoxe Românești până la Autocefalie*

Pr. Florin ȘERBĂNESCU

La data de 4 februarie 2010, Consiliul Național Bisericesc al Bisericii Ortodoxe Române a sărbătorit în cadrul unei ședințe solemne, împlinirea a 85 de ani de la ridicarea Mitropoliei Ungrovlahiei la rangul de Patriarhie. Propunerea ridicării Mitropoliei Ungrovlahiei la rang de Patriarhie a fost înaintată la anul 1924, fiind aprobată în ședința Sfântului Sinod din 4 februarie 1925. Acest act era justificat de vechimea creștinismului românesc, de demnitățile istorice ale Bisericii Române și de numărul de credincioși pe care îi număra după Marea Unire din 1918.

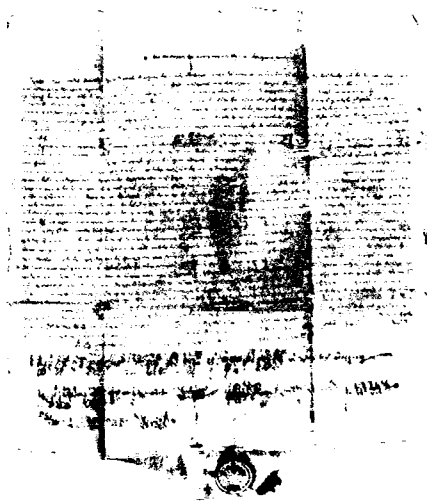
La Patriarhia Română, aniversarea a 85 de ani de la ridicarea Bisericii Ortodoxe Române la rangul de Patriarhie a fost marcată astăzi, 4 februarie, printr-o Ședință solemnă a Permanenței Consiliului Național Bisericesc care a avut loc, sub președinția Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, în Sala Sinodală din Reședința patriarhală, de la orele 10. Cu acest prilej, Părintele Dr. Florin Șerbănescu, Consilier patriarhal coordonator al Sectorului patrimoniu cultural, a susținut o prelegere despre contextul istoric, înfăptuirea și însemnătatea ridicării Bisericii Ortodoxe Române la rangul de Patriarhie. Prezintă mai departe conținutul acestei prelegeri:

4 februarie 1925. În sala din palatul său de la Mănăstirea Antim, înălțat cu ceva mai mult de un deceniu în urmă, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române adopta, într-o atmosferă de înaltă solemnitate și însuflețire,

* Cuvântarea a fost rostită în cadrul Consiliului Național Bisericesc al BOR desfășurat în Sala Sinodală a Reședinței Patriarhale din București.

o hotărâre istorică: „În vederea maturității și puterniciei neamului românesc, devenit astăzi, prin mila lui Dumnezeu și prin puterile lui, liber și întregit, în vederea obligațiunii acestui popor de a-și pune în valoare, pentru progresul și civilizația omenirii, maturitatea și puternicia lui de azi și de mâine prin toate instituțiunile și mijloacele pe care le-ar crede el necesare acestui scop, și pe baza mai ales a autocefaliei noastre bisericești, adică a dreptului Bisericii Ortodoxe Române de a dispune liber de sine cum va

găsi cu cale, în afară – bineînțeles – de dogme, de morală, de cult și de canoanele în legătură cu acest depozit comun și obligatoriu pentru toate Bisericile popoarelor ortodoxe, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române hotărăște în ședința sa de astăzi, 4 februarie 1925, cu consimțirea și a Onoratului Guvern, înființarea Patriarhatului românesc, întâiul stătător al colegiului episcopal românesc având a se intitula, pe viitor, Arhiepiscop al Bucureștilor și Mitropolit al Ungrovlahiei și Patriarh al României”.

Tomosul de Autocefalie

Statornicie și vocație pururea îmbogățitoare de har și de rodire

Dăltuite în stânca tare a celor aproape două milenii de istorie creștină pe pământul românesc, aceste cuvinte erau menite să dăinuiască, peste vreme, ca o nobilă efigie a statorniciei și a vocației pururea îmbogățitoare de har și de rodire. Ele veneau din timpurile apostolice ale deodată începutului poporului și al creștinismului românesc. Veneau din vremurile în care, între Dunăre și Marea Neagră, luau ființă mulțime de eparhii încununete, în secolul al VI-lea, prin strălucirea Arhiepiscopiei cvasi-autocefale de la Tomis. Veneau din lumina adaosului de secole în care existența statelor românești de sine stătătoare nu s-a putut întemeia, din veacul al XIV-lea înainte, fără de organizarea vieții bisericești în cadrul unor mitropolii cu pregnantă personalitate în lumea Ortodoxiei.

Veneau din faptul că mitropoliții Țării Românești și ai Moldovei purtau, încă de la început, titlul de „exarhi patriarhali” și de „exarhi ai plaiurilor” de dincolo de Carpați, context în care, în prima jumătate a secolului următor, pe fondul încercării de refacere a unității creștine de la Florența (1439), precum mărturisește Dimitrie Cantemir în a sa *Descriptio Moldaviae*, papa Eugeniu al IV-lea (1431-1447) putea avansa deja promisiunea titlului de patriarh pentru mitropolitul Damian al Moldovei. Veneau din acele vremuri în care puterea armatelor voievozilor noștri, întărită de puterea credinței, străjuia nu numai la fruntariile libertății țărilor noastre, dar și la acelea ale întregii Creștinătăți europene.

Veneau din îndreptățirea domnitorului Ieremia Movilă (1595-1600, 1606) și a fratelui său, mitropolitul Gheorghe al Moldovei (1601-1605), de a cere patriarhului Meletie Pigas al Alexandriei (1590-1601), locțiitor pe atunci și al scaunului de patriarh ecumenic al Constantinopolului, ridicarea Bisericii Moldovei la rang de Arhiepiscopie, solicitare urmată de dreptul acordat de patriarh mitropolitului de la Suceava de a purta mantie cu patru râuri, față de cea cu trei a celorlalți ierarhi, ceea ce reprezenta, precum remarca Nicolae Iorga, expresia unei „demnități patriarhale”.

Veneau din bogăția și căldura vetrei Ortodoxiei Românești care nu hrănea și încălzea doar sufletul și viața poporului român, ci răzbătea până departe, în toate zările Ortodoxiei, spre a fi de ajutor și de mângâiere Bisericilor surori aflate în cuprinsul și sub apăsarea stăpânirii otomane.

Era vremea când patronajul ctitoricesc și generozitatea domnitorilor români se revărsau, neîntrecute, asupra tuturor ținuturilor Răsăritului ortodox, de la Athos, din Balcani, Grecia și insulele din Egeea și Mediterana, până la Ierusalim, Sinai, Alexandria, Antiohia și Georgia.

Era vremea când tiparul nostru bisericesc dădea cărți de slujbă și de învățătură pentru credincioșii ortodocși de limbă slavă, greacă, arabă sau armeană și când Sinodul de la Iași, din 1642, dăruia Ortodoxiei întregi fundamentala *Mărturisire de credință* a mitropolitului român al Kievului, Petru Movilă.

N-a lipsit atunci, în răstimpul de până în pragul epocii moderne, decât consfințirea într-un sinod panortodox a realității faptului că Biserica din Țările Române patrona cu frățească dragoste întreaga Ortodoxie, realitate demnă de chiar rangul patriarhal, pe care ar fi putut, cu îndreptățire, să-l determine Unirea de la 1600 sub sceptrul lui Mihai Viteazul, de ar fi dăinuit.

Deși amânată, această împlinire avea să fie, însă, pregătită, atât pe plan statal, cât și bisericesc, în cursul secolului al XIX-lea, timp al unor trepte urcate succesiv, prin Unirea Principatelor de la 1859 sub sceptrul lui Alexandru Ioan Cuza, cu totul împlinită la 1862, apoi prin deschiderea, tot pe atunci, a căii spre recunoașterea autocefaliei bisericești, împlinită, la rându-i, în 1885, în condițiile adaosului de importanță și prestigiu ale României de după cucerirea independenței de stat (1878) și proclamarea regatului (1881), prin organizarea sinodală a Bisericii noastre, începută tot în vremea domnitorului Cuza, deodată cu înălțarea, în 1865, a mitropolitului de la București la rang de primat, și reglementată statornic prin *Legea organică din 1872*, dar, din altă perspectivă, și prin izbânda reînălțării Bisericii românești din Transilvania la rang de Mitropolie în 1864, în timpul marelui ierarh Andrei Șaguna, deodată cu adoptarea unor importante principii organizatorice, consfințite prin „statutul șagunian” din 1868.

Pe acest parcurs neîntrerupt ascendent, poarta cea mare, decisivă, a înălțării Bisericii Ortodoxe Române la rang de Patriarhat a reprezentat-o, desigur, desăvârșirea unității statului român, în anul 1918.

Demersuri pentru realizarea Patriarhatului

Ortodoxia românească cuprindea, de acum înainte, patru mitropolii. La cele două de mai înainte, a Ungrovlahiei și a Moldovei și Sucevei, având reședințele la București și Iași, s-au adăugat Mitropolia Ardealului și cea a Bucovinei, precum și Arhiepiscopia Chișinăului, care avea să devină, mai apoi, și ea, Mitropolie a Basarabiei – în 1927.

Numărul total al eparhiilor atinsese cifra 18, iar al credincioșilor, 14 milioane, desemnând România, prin ponderea acestor cifre, a doua țară din întreaga lume ortodoxă. Pe de altă parte, anii deceniului al doilea al secolului trecut aduseseră reconstituiri de Patriarhate în Bisericile Rusă (1917) și Sârbă (1920). Iar perspectiva unui apropiat sinod panortodox era, și ea, de natură să impună prezența Bisericii noastre acolo în demnitatea rangului patriarhal.

Așa precum, în general, pe planul vieții de stat din România întregită se impunea, după 1918, o unificare a structurilor administrativ-politice, un asemenea proces de unificare era necesar și pe plan bisericesc.

Întrucât Patriarhatul nu se putea realiza decât în condițiile împlinirii acestei unificări, parcursul către cele două obiective a mers în firească împletire.

Începând din primăvara anului 1919, s-a purces la unificarea structurilor bisericești, prin intrarea în Sinodul de la București a ierarhilor din provinciile încorporate, cu deplină și veche îndreptățire, în cuprinsul României Mari.

În iunie același an au debutat, la Sinaia, lucrările pentru elaborarea unei legislații bisericești unitare, sub conducerea locțiitorului de mitropolit primat, Pimen Georgescu, mitropolitul Moldovei și Sucevei.

Spre a se da expresie deplină unificării statale prin introducerea în sânul Bisericii Românești a Ardealului, Banatului, Crișanei și Maramureșului, teritoriile românești reintegrate având cea mai însemnată întindere și cel mai ridicat aport de populație ortodoxă, în fruntea Bisericii Ortodoxe Române a fost ales, la 18/31 decembrie 1919, ca mitropolit primat, un ierarh provenit din acele părți de dincolo de Carpați, episcopul Caransebeșului, Miron Cristea, care fusese prezent atât la Marea Adunare Națională a reunificării de la Alba Iulia, de la 1 decembrie 1918, cât și în delegația transilvăneană sosită, în aceeași lună, la București pentru a aduce actul de unire cu România a tuturor teritoriilor de dincolo de Carpați. Îvestirea și înscăunarea noului mitropolit primat au avut loc în chiar ziua următoare, la 19 decembrie 1919/1 ianuarie 1920.

În ceea ce privește *Legea și Statutul de organizare și funcționare ale Bisericii Ortodoxe Române*, deși Octavian Goga, ministrul de atunci al Cultelor, dorea promovarea lor în Parlament încă din faza de proiect din toamna anului 1920, la solicitarea insistentă a mitropolitului Nicolae Bălan al Ardealului discutarea lor a fost amânată până după adoptarea, în martie 1923, a noii Constituții a României, astfel încât legislația bisericească să preia și să adâncească principiile înscrise deja în actul fundamental al statului, între care cel al autonomiei Bisericii era cel mai însemnat, dimpreună cu stipularea caracterului său de Biserică „dominantă” și cu menționarea participării, în administrația bisericească, în spiritul statutului șagunian, a mirenilor alături de clerici.

Pe această cale s-a ajuns la semnificativa întrepătrundere, până aproape de suprapunere, în anul 1925, a adoptării noii legislații bisericești, votată în Senat la 24 martie și în Camera Deputaților la 3 aprilie și promulgată de

regele Ferdinand I la 6 mai, cu procesul de hotărâre și de consfințire a noului rang de Patriarhat al Bisericii noastre, desfășurat, efectiv, în intervalul februarie-noiembrie 1925.

În condițiile istorice consecutive desăvârșirii unității naționale a României la sfârșitul anului 1918, cea dintâi afirmare a necesității de înființare a Patriarhiei Române s-a făcut auzită încă din anul următor, 1919, când, în cadrul Congresului preoțimii transilvănene, desfășurat la Sibiu între 6-8/19-21 martie, protopopul Gheorghe Ciuhandu de la Arad a prezentat, în acest sens, un amplu și documentat referat în care, argumentându-și propunerea, afirma că: „După canonul 34 apostolic, se cuvine ca toți ierarhii noștri să recunoască pe unul dintre ei drept protos. Odată ajunși la unitatea politică și ierarhică bisericească, avem dreptul să ne gândim și la înființarea demnității de patriarh ortodox român”.

În august același an, mitropolitul primat Miron sugera, de la Mănăstirea Căldărușani, Adunării Constituante, chemată să elaboreze proiectele noii legislații bisericești, perspectiva evoluției către Patriarhat a Bisericii Ortodoxe Române, idee susținută, cu căldură, de personalitățile marcante ale vieții publice românești precum regele Ferdinand, prim-ministrul Ionel I.C. Brătianu, istoricii Nicolae Iorga și Ioan Lupaș, ministrul Cultelor Alexandru Lapedatu, ministrul Instrucțiunii Publice C. Angelescu și mulți alții.

În acest context, spre sfârșitul anului 1924, mitropolitul Pimen al Moldovei și Sucevei a redactat propunerea ca „Mitropolia Ungrovlahiei (sau a Munteniei) cu scaunul mitropolitan din București să fie ridicată la rangul de Patriarhie, iar mitropolitul Ungrovlahiei și Primat al României, care de drept e și Președinte al Sfântului nostru Sinod, să poarte titlul de Patriarh al Bisericii Ortodoxe Naționale Române (cu reședința la București)”. Documentul a mai fost semnat, apoi, de mitropolitul Nectarie al Bucovinei, de arhiepiscopul Gurie de la Chișinău și de episcopii Lucian al Romanului, Roman al Oradiei, Nicolae al Clujului și Ilarie al Constanței.

Toate argumentele reiterate mai sus, în prima parte a acestei evocări, erau înscrise în acest act fundamental, care se încheia afirmând că „se cuvine și e drept ca Bisericii noastre Ortodoxe Române să i se dea o nouă situație legală și canonică, în rândul celorlalte Patriarhate ortodoxe, de Răsărit”.

Astfel prezentată, propunerea a fost adusă în discuția Sfântului Sinod în ședința din ziua de 4 februarie 1925, condusă de arhiepiscopul Gurie al Chișinăului, lectura documentului fiind încredințată mitropolitului Nectarie al Bucovinei, din pricina absenței autorului principal, mitropolitul Pimen, care n-a putut participa, fiind, din păcate, bolnav.

Argumente

Deschizându-se, apoi, discuțiile, arhiepiscopul Basarabiei Gurie a salutat cel dintâi propunerea, arătând că basarabienii au fost, în România întregită, primii care au cerut ridicarea Bisericii Române Ortodoxe la rangul de Patriarhie, pe temeiul Canonului 34 apostolic. Episcopul Lucian al Romanului a dat citire unui memoriu în același sens al Consiliului profesoral al Facultății de Teologie din Cernăuți, iar arhiereul-vicar Dionisie al Eparhiei Chișinăului și Hotinului a citit o proprie declarație de susținere, scrisă încă de la 11 decembrie 1924. Un amplu expozeu a prezentat, în continuare, în numele guvernului, ministrul Cultelor, prof. univ. dr. Alexandru Lapedatu, care a început prin a arăta că „organizarea Bisericii Ortodoxe Române stă în așa de strânsă legătură cu aceea a statului, încât fazele dezvoltării acestuia sunt și ale aceleia”. După o serie de argumente de ordin istoric referitoare la relația dintre stat și Biserică, ministrul Lapedatu a afirmat, în privința titlaturii de Primat al României „... la care de nevoie se recursese în 1865”, că ea „nu mai poate corespunde nici situației actuale a Bisericii noastre și nici tradițiilor de organizare din Bisericile Ortodoxe”. Ca atare, ridicarea arhiepiscopului și mitropolitului Ungrovlahiei la rangul de Patriarh „e o necesitate a noii organizații bisericești, reclamată de situația Bisericii noastre în lăuntrul Statului român și de situația acestuia între celelalte State ortodoxe... Faptul e așa de firesc și în logica evoluției istorice a vieții noastre bisericești, că s-a impus simultan conducătorilor Bisericii și ai Statului și e privit de toți ca o necesitate de ordin național...” Cât privește raporturile cu celelalte Biserici Ortodoxe, acestea „vor rămâne – preciza el, în final – aceleași – de unitate și solidaritate spirituală și dogmatică, pentru apărarea intereselor bisericești comune... Patriarhatul românesc poate da, cel mult, Bisericii noastre naționale... o autoritate și un prestigiu... (care) nu poate fi decât pentru binele și folosul Ortodoxiei, în general”.

Actul de înființare al Patriarhatului românesc

În urma tuturor acestor luări de cuvânt, a fost prezentat, de către episcopul Vartolomeu Stănescu al Râmnicului-Noul Severin, „Actul de înființare al Patriarhatului românesc”.

În contextul unei elocvente însumări de argumente, între care, la loc de frunte, figurau rolul Ortodoxiei românești de-a lungul istoriei, precum și realitățile noii etape de după desăvârșirea unității noastre statale, documentul afirma că „poporul român își înființează de astăzi înainte, prin propria lui suveranitate, politică și bisericească, Patriarhatul pentru Biserica Ortodoxă Română...”

Drept urmare, în memorabila ședință din 4 februarie 1925, Sfântul Sinod, cel dintâi îndrituit a se pronunța în istorica problemă a înființării Patriarhatului, a adoptat următoarea HOTĂRÂRE:

„1. Se înființează în Țara Românească pentru Biserica Ortodoxă Autocefală Română demnitatea de PATRIARH;

2. Arhiepiscopul și Mitropolitul Ungro-Vlahiei se ridică, în calitatea sa de Primat al României, la rangul de PATRIARH al Bisericii Ortodoxe Autocefale Române;

3. Înaltpreasfințitul D.D. Miron, actualul Arhiepiscop și mitropolit al Ungro-Vlahiei, devine, în calitatea sa de Primat al României, PATRIARH al Bisericii Ortodoxe Române;

4. Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române se va bucura de toate drepturile recunoscute de Sfintele Canoane și legile țării”.

Hotărârea prevedea, apoi, în alte cinci articole, faptul de a fi înaintată guvernului pentru adoptarea sa printr-o lege specială, sancționată de rege, că în viitor alegerea patriarhilor se va face tot prin lege specială, dintre mitropoliții și episcopii în funcție, și că hotărârea în cauză se va comunica Bisericilor Ortodoxe surori printr-o notificare ce se va înscrie și în Condica Sfântă și care scrisoare va fi alcătuită de o comisie formată din mitropolitul Nectarie al Bucovinei și episcopii Vartolomeu al Râmnicului-Noul Severin și Lucian al Romanului.

În încheierea istoricei întruniri sinodale, a luat cuvântul mitropolitul primat Miron, care a adresat mulțumiri tuturor celor ce pregătiseră și înfăptuiseră înființarea Patriarhiei, ținând, totodată, să-și prezinte câteva gânduri semnificative ce urmau să constituie un adevărat program al viitorilor săi ani de patriarhat:

1. trimiterea unor tineri teologi la studii peste hotare; 2. dezvoltarea învățământului teologic ortodox din România, prin crearea de noi catedre, inclusiv în scopul primirii la pregătire a unor tineri din lumea greacă și slavă; 3. înființarea unei Academii de muzică bisericească; 4. înălțarea unei „Catedrale a Mântuirii Neamului”, în concordanță cu noul și înaltul rang de Patriarhat al Bisericii Ortodoxe Române.

Confirmarea

Înființarea Patriarhiei Române a fost primită, curând după data Hotărârii sinodale, de Senat cu 89 de voturi (din 91 exprimate) și de Camera Deputaților cu unanimitatea celor 156 de voturi, la 12 și, respectiv, 17 februarie 1925, fiind promulgată de regele Ferdinand I la 23 februarie același an.

La 12 martie 1925, Bisericile Ortodoxe surori au fost înștiințate, printr-o scrisoare irenică, de cele împlinite.

Deși a primit, după data de 6 mai, această scrisoare irenică, trimisă prin profesorul de teologie dr. Dragomir Demetrescu, patriarhul ecumenic Constantin al VI-lea (dec. 1924-mai 1925), aflat la Salonic, n-a mai apucat decât să-și exprime dorința de a confirma, prin Sinodul Patriarhal, actul săvârșit, întrucât, după numai câteva zile, s-a retras din scaun.

Confirmarea Patriarhiei Ecumenice a rămas, așadar, pe seama noului întâistătător al său, patriarhul Vasile al III-lea (1925-1929), care a dat-o la 30 iulie 1925, prin Tomosul Nr. 1579, felicitând pe patriarhul Miron pentru ridicarea la această „nouă vrednicie de înaltă cinste”.

O delegație specială a Patriarhiei constantinopolitane a adus și a prezentat în catedrala din București, duminică 27 septembrie 1925, acest important TOMOS de recunoaștere a Patriarhiei Române.

Răspunsuri însoțite de felicitări au sosit și din partea Patriarhiilor istorice răsăritene din Alexandria, Antiohia și Ierusalim, de la Patriarhia Sârbă și de la Arhiepiscopia Ciprului, de la Bisericile din Grecia, Bulgaria, Polonia, de la fostul mitropolit Antonie al Kievului, precum și din partea patriarhului suprem și catolicos al tuturor armenilor Kevork V, de la episcopul Bisericii Vechi Catolice din Berna – Elveția, dr. Adolph Kury, de la Primatul Angliei, Randal Cantuar ș.a.

Întronizarea primului patriarh

Au urmat, în sfârșit, în ziua de duminică, 1 noiembrie 1925, ceremoniile de investitură și înscăunare ale întâiului nostru patriarh, dr. Miron Cristea, festivități desfășurate într-o atmosferă de mare sărbătoare, urmându-se întreaga rânduială tradițională.

După Sfânta Liturghie săvârșită în Catedrala Patriarhală, patriarhul Miron, însoțit de membrii Sfântului Sinod și de delegațiile străine prezente la București, a mers la Palatul Regal, unde a avut loc ceremonia de investitură. După citirea decretului regal de investitură de către ministrul Cultelor, Alexandru Lapedatu, primind cărja patriarhală de la mitropolitul Pimen al Moldovei și Sucevei, regele Ferdinand a înmânat-o patriarhului Miron rostind solemnele cuvinte de investire: „Îți încredințez cărja de patriarh, pentru a păstori turma Patriarhiei Române”. Apoi patriarhul Miron a rostit o impresionantă cuvântare în care a evocat urarea pe care regele i-o făcuse la investirea sa ca mitropolit primat, aceea de a înfăptui unitatea bisericească a tuturor românilor, așa după cum Mihai Viteazul o înfăptuise, la 1600, fie și numai vremelnic, pe cea politică. De asemenea, patriarhul a afirmat necesitatea unui sprijin, pe multiple planuri, acordat Bisericii din partea statului român.

A urmat un memorabil cuvânt de răspuns din partea regelui Ferdinand, care a accentuat, la rându-i, legătura de secole prin care „statul a crescut împreună cu Biserica. Voievozii apărau Biserica și Biserica era mângâierea și întărirea Voievozilor. Limba s-a creat, una și nedespărțită, prin Biserica și peste hotarele vremelnice... Iar spiritul național a urmat acestei dezvoltări unitare a limbei și a culturii”.

Apoi suveranul a rostit, iarăși cu înaltă solemnitate: „Din unificarea sufletească ies operele mari, naționale, de gândire și simțire, și răsplată meritată va fi adusă Bisericii noastre care va ajuta poporul spre înfăptuirea acestui țel pământesc”.

După încheierea ceremoniei de investitură, somptuosul alai patriarhal a parcurs, pe jos, drumul până pe Dealul Patriarhiei, unde, în catedrală, a avut loc ceremonia înscăunării. Au rostit cuvinte înălțătoare de salut conducătorii de delegații bisericești participante la solemnitățile instalării primului patriarh al României. În cuvântul său de răspuns, patriarhul Miron a mărturisit nădejdea în ajutorul Tatălui Ceresc pe care și-o pune întru împlinirea slujbei

încărcate de dificultăți și responsabilități din Scaunul Patriarhal al Ortodoxiei Românești.

Astfel s-a scris istoria memorabilă a înălțării Bisericii Ortodoxe Române la rang de Patriarhat, cu investirea și înscăunarea primului nostru patriarh, în persoana lui Miron Cristea, fiul de țărani ardeleni, pe numele său cel dintâi Elie, dăruit Țării și Bisericii de meleagurile mureșene ale Topliței și ridicat la treapta episcopală pentru eparhia bănățeană a Caransebeșului.

Momentele unice de acum 85 de ani, izvodite din adâncul însuși al istoriei noastre creștine, au fost, la rându-le, deschizătoare ale unui nou, nelipsit de dificultăți, dar consecvent, bogat și înălțător drum al Ortodoxiei Românești, precum spunea Nicolae Iorga, într-o aceeași neabătută „călăuzire a neamului pe cărările pământului, fără a-și desface ochii de la cer”. Prestigiul câștigat atunci, în 1925, de Patriarhia Română, pe plan intern și internațional, a dăinuit și a crescut mereu, în pofida oricăror vicisitudini ale vremurilor. Și aceasta pentru că, o dată mai mult, Biserica strămoșească nu și-a abandonat niciodată crezul de a fi „suflet din sufletul neamului”, mereu preînnoit într-o una și aceeași neapusă lumină a Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

Întru împlinirea năzuinței patriarhului Miron, devenită, pe zidul vechii Catedrale mitropolitane, slovă de pisanie cu valoare testamentară, Biserica Ortodoxă Română a năzuit și a lucrat, neconținut, la zidirea în duh a edificiului „CATEDRALEI MÂNTUIRII NEAMULUI”, care se va înălța acum, la începutul celui de-al treilea mileniu creștin, cu ajutorul lui DUMNEZEU și prin osârdia Preafericitului Părinte Patriarh DANIEL.

Summary: The Way of the Romanian Orthodox Church until its Autocephalia

This year, on the 4th of February, the National Ecclesiastical Council has celebrated 85 years since the Romanian Orthodox Church has accessed the high dignity of Patriarchate.

This decision, taken on the 4th February 1925, was fully motivated by the entire unification of the Romanian State (the 1st of December 1918). As a result of this historical act, the Romanian Orthodox Church was given two Metropolitan Sees and one Archbishopric, thereby becoming the second largest Orthodox Church in the world from the point of view of the number of the faithful. Therewithal, the

decision was justified by the antiquity of the Romanian Christianity, and the historical excellence of the Romanian Church, which was a strong pillar of the Orthodoxy during the Ottoman domination.

It was Pimen Georgescu who took the initiative in giving the Metropolitan See of Ungrovlahia the accession to the dignity of Patriarchate: he thereat put forward a proposal to the Holy Synod, in 1924, which debated upon it within the session of the 4th of February 1925, declaring by common consent in favour of it.

It was then with overwhelming majority that the Senate and the Chamber of Deputies consented to the decision of the Holy Synod by the 12th and, respectively, the 17th of February. The law was promulgated by King Ferdinand himself on the 23rd of February.

There remained the last requirements to meet, with regard to recognizing the Romanian Orthodox Church as a Patriarchate: they were of the Oecumenical Patriarchate's, and were eventually fulfilled on the 30th of July 1925, when the Patriarch Basil III of Constantinople gave his blessing in the Tomos nr. 1579.

As a result of this document being approved by all the entitled institutions, the ceremony of induction and enthroning of the first Patriarch of Romania, Miron Cristea, took place on the 1st of November 1925. Since that date up to the present day, the Romanian Patriarchate has constantly been near its faithful, despite the ups and downs of the history, as a living soul within the soul of our race.

Lansarea *Enciclopediei Ortodoxiei Românești*

Pr. Mircea PĂCURARIU

În data de 9 februarie 2010, în cadrul ședinței anuale de lucru a Adunării Naționale Bisericești a Bisericii Ortodoxe Române, desfășurată sub președinția Preafericitului Părinte Patriarh Daniel în Aula Magna „Teoctist Patriarhul” din Palatul Patriarhiei, a avut loc lansarea volumului *Enciclopedia Ortodoxiei Românești*. Monumentala operă a fost prezentată de Preotul Profesor Mircea Păcurariu, membru corespondent al Academiei Române și coordonatorul comisiei de elaborare ce a îndeplinit cu entuziasm proiectul inițiat și binecuvântat de Patriarhul României și a cărui comunicare o redăm mai jos.

*„Preafericite Părinte Patriarh, Înaltpreasfințiți și Preasfințiți Părinți,
onorați membri ai Adunării Naționale Bisericești,*

După o muncă de aproape un an și opt luni, iată că Dumnezeu ne-a ajutat să vedem realizată și această primă *Enciclopedie a Ortodoxiei Românești*, lucrare pornită din inițiativa și cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Daniel. Am lucrat cu mult entuziasm, conștient că vom pune în mână tuturor iubitorilor trecutului Bisericii noastre, un instrument de lucru și de informare practică, în diverse probleme care privesc Biserica noastră în trecut și în prezent. De aceea, în Enciclopedia pe care v-o prezentăm astăzi, am tratat teme dintre cele mai variate – aproape 2000 de articole. Este vorba de ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române, de sfinți daco-romani și români, de mari duhovnici din mănăstirile noastre din trecut și chiar de astăzi, de profesori de teologie, de copiiți de manuscrise slave și românești, de meșteri tipografi, de preoți cu preocupări teologice, literare, arheologice, folclorice sau de alt fel și alte personalități ale vieții bisericești: fie domnitori, ctitori de lăcașuri sfinte, fie oameni de cultură care s-au implicat, prin activitatea lor, prin lucrările lor, în viața Bisericii.

De asemenea, am prezentat locașuri de cult din țara noastră, din perioada daco-romană, basilici din Scythia Minor și nu numai, biserici-monumente istorice, mai ales din zona Hațegului și Hunedoarei, ctitorite de cneji de acolo, schituri și biserici, ctitorite de domni și boieri români, dar și biserici de lemn reprezentative, ridicate prin râvna și cu osteneala unor credincioși țărani de altădată. De asemenea, am prezentat și foarte multe teme legate de legislația

Moment din timpul lansării „Enciclopediei Ortodoxiei Românești”

bisericească din trecut, am prezentat termeni liturgici, cărți liturgice, mai ales cele tipărite pe pământul românesc, manuscrise sau cărți tipărite cu o valoare deosebită pentru cultura românească. De asemenea, am prezentat numeroase așezăminte bisericesti de peste hotare, care au fost ajutate secole de-a rândul de români: Patriarhiile din Constantinopol, Alexandria, Antiohia și Ierusalim, mănăstirile din Muntele Athos, din Țara Sfântă, din Grecia, din Peninsula Balcanică etc. Iată deci că ne-am străduit să dăm o lucrare cât mai cuprinzătoare din toate ramurile culturii teologice românești.

Din încredințarea Preafericitului Părinte Patriarh, ne-am ales singuri colaboratorii. Este vorba de colaboratori foarte tineri, majoritatea formați sub îndrumarea mea, cărora le-am dat titlul de doctor în teologie, specialitatea Istoria Bisericii Ortodoxe Române, dar și tineri din alte zone ale țării, pe care i-am crezut capabili că vor putea să mă ajute în această lucrare foarte pretențioasă.

Mi-aș permite să amintesc aici numele lor, pentru că este un moment deosebit și pentru noi, cei care am îndrumat lucrarea, dar și pentru ei, care își văd încununată munca depusă luni de zile. Este vorba de Diaconul Conferențiar Pavel Cherescu de la Oradea, care s-a ocupat de probleme din Ardealul de Nord, de Lectorul Diacon Gabriel Basa de la Arad, Conferențiarul Paul Brusankowski de la Sibiu, succesorul meu la catedră, care a prezentat mai cu seamă teme legate de legislația bisericească interculturală sau de Lectorul Florin Dobrei de la Caransebeș. Tot de la Sibiu au participat Preotul Lector Sorin Dobre, care s-a ocupat de probleme de muzică bisericească, Preotul Conferențiar Constantin Necula, care a prezentat teme privitoare la pedagogia creștină și omiletica românească și profesorul de religie Sebastian Cârstea. Alți colaboratori am avut în persoana Preotului Lector Sergiu Popescu de la Craiova, care a prezentat teme legate de Mitropolia Olteniei, Preotul Lector Radu Tascovici de la Pitești, care a prezentat teme privind Mitropolia Țării Românești, mai cu seamă Episcopia Argeșului și Arhiepiscopia Târgoviștei și Părintele Eugen Drăgoi de la Galați, care a prezentat teme privind Dobrogea și eparhia Dunării de Jos. De la Iași au participat Lectorul Daniel Danielescu și Profesorul Bogdan Racu, care au prezentat teme referitoare la trecutul Bisericii din Moldova.

De asemenea, ne-am bucurat de colaborarea a doi tineri preoți, lectori la Academia Teologică din Chișinău, Eugen Onicov și Viaceslav Ciorbă, care au prezentat teme privind trecutul Bisericii Românești din Basarabia, cât și a Lectorului Ionuț-Alexandru Tudorie de la București și a doamnei profesoare și arhitect Mihaela Palade, care a prezentat cu multă competență monumentele de artă bisericească din cuprinsul Arhiepiscopiei Bucureștilor. Nu în ultimul rând, mulțumim domnului Dragoș Vlădescu, care, după cuvântul intelectualilor ardeleni de altădată, este „un tânăr de mari speranțe” și care a pus foarte mult suflet în toată acțiunea de editare, încât, datorită lui și altor colaboratori de la Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, lucrarea a putut să apară în cele mai bune condiții grafice.

Trebuie să amintesc și să le mulțumesc și colaboratorilor de la corectură, în speță doamnei profesoare Gabriela Săndulescu, care de ani de zile mi-a corectat lucrările date la tipar și care a corectat cu multă migală toate greșelile care s-au strecurat pe parcursul editării.

Sunt conștient că lucrarea, ca una de început, își are imperfecțiunile ei, își are lacunele ei și poate mulți se vor întreba de ce nu apar unii profesori sau

ierarhi sau unele monumente istorice. Sigur, n-au putut să fie trecute absolut toate persoanele și absolut toate monumentele. Dar, cred totuși, că ceea ce omenește s-a putut face, s-a făcut.

De aceea, mulțumindu-vă pentru atenție, închei prin cuvintele scrise de un smerit meșter tipograf, într-o notă, într-un *Apostol* tipărit în 1767: „Și orice greșeală veți afla, vă rugăm să îndreptați cu duhul blândețelor. Că nu este lucrare scrisă de înger, ci este lucrare scrisă de mâini de țărână”.

Summary: Inauguration of the *Enciclopedia Ortodoxiei Românești* (*Encyclopedia of Romanian Orthodoxy*)

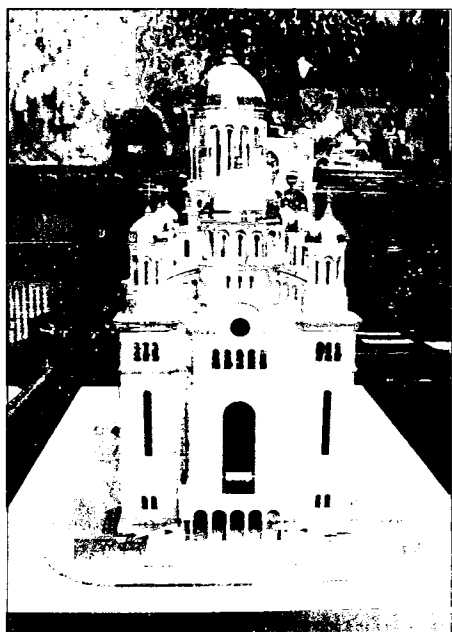
On the 9th of February 2010, within the frame of the yearly working meeting of the *National Church Assembly of the Romanian Orthodox Church*, carried on under His Beatitude Father Patriarch Daniel's chairmanship, in the *Patriarch Teoctist Aula Magna* in the patriarchal Palace, the opening edition of *Enciclopedia Ortodoxiei Românești* (*Encyclopedia of the Romanian Orthodoxy*) did come out. This majestic vast volume was presented by Reverend Father Professor Mircea Păcurariu, Member of the Romanian Academy, and coordinator of the working out staff which most enthusiastically did carry into effect this project initiated and blessed by the Patriarch of Romania.

Professors at the most famous Faculties of Theology in Romania and abroad (e.g. the Academy of Theology in Chișinău) were members of the drawing up committee, the presented subjects being greatly various, ranging from saints and famous theologians, to Romanian churches and dwellings, as well as sundry Romanian theological works and Church law topics.

Speaking about this imposing book (that came out in excellent graphic art conditions at the *Biblical Institute of Orthodox Mission Publishing House*), Rev. Fr. Mircea Păcurariu pointed out that it was a working instrument allowing everybody to quickly get information about sundry topics as to our Church in the past and present times. They who faithfully love the Romanian Orthodox Church may use this vast and accurate volume in which the great variety of topics, and the precision of the data are so very systematically presented.

***Catedrala Mântuirii Neamului –
un dar al tău pentru eternitate!***
„Locul catedralei în suflet și locația ei în spațiu”
Comunicat de presă:

Domnul Stelian Tănase a publicat în cotidianul *Adevărul* din 25 martie 2010 un articol de opinie intitulat „Catedrala”, în care ridică unele obiecții în legătură cu construirea Catedralei Mântuirii Neamului. Pentru corecta informare a opiniei publice, considerăm că se impun următoarele precizări:

Macheta Catedralei Mântuirii Neamului

Ca și celelalte trei locații anterioare (Piața Unirii, bulevardul Unirii și Parcul Carol), **actualul amplasament al viitoarei Catedrale patriarhale de pe Dealul Arsenalului din București a fost propus și atribuit Patriarhiei Române de către autoritățile de Stat prin *Legile nr. 261/2005 și nr. 376/2007*, promulgate de Președintele României, informează Biroul de Presă al Patriarhiei Române. În consecință, Camera Deputaților a predat prin Protocolul de predare-preluare din 13 februarie 2006 și actele subsecvente, terenul respectiv către Patriarhia Română care, pe temeiul acestor acte normative, a inițiat**

demersurile pentru elaborarea studiului de fezabilitate și definitivarea temei de proiectare. Prezența Catedralei Mântuirii Neamului lângă clădirea Palatului Parlamentului nu a fost cerută de Patriarhie în mod expres, dar ea poate fi înțeleasă simbolic în sensul că viitoarea Catedrală va fi ca o „lumină de Înviere” pentru a nu uita cele trei biserici „omorâte” prin demolare și două „răstignite” prin translare din zonă în perioada regimului comunist, spre a se face loc clădirii Casei Poporului (Palatul Parlamentului).

În ceea ce privește **necesitatea construirii viitoarei Catedrale patriarhale**, pusă sub semnul întrebării de către domnul Stelian Tănase, reamintim faptul că, din punct de vedere al spațiului, actuala Catedrală patriarhală de pe Dealul Mitropoliei – care a fost construită în urmă cu peste 350 de ani ca biserică de mănăstire – nu mai corespunde astăzi deloc nevoilor liturgice, pastorale și de reprezentare ale Bisericii Ortodoxe Române, cu peste 20 milioane de credincioși în țară și străinătate.

Cât privește aprecierea domniei sale referitoare la **valoarea estetică a machetei ilustrativ tematică a viitoarei Catedrale**, aceasta denotă o totală lipsă de cunoaștere a semnificației și funcționalității liturgice a unei biserici, iar „Catedrala va fi construită în primul rând pentru cei care se vor ruga în interiorul acesteia, nu doar pentru a fi privită din exterior de trecători. Mai precis, nu frumusețea estetică exterioară, ci simbolismul religios, funcțiunile și spiritualitatea liturgică cerute de Sfintele Canoane și de Tradiția bisericească reprezintă principalele criterii de apreciere a viitoarei Catedrale”.

Viitoarea Catedrală va fi construită în formă de corabie și de cruce latină ca spațiu sacru al comuniunii Sfintei Treimi cu mulțimea credincioșilor dreptmăritori. Simbolismul turlor Catedralei se încadrează armonios cu tradiția ortodoxă pentru că turla principală a Pantocratorului străjuită de alte patru turla mai mici simbolizează pe Mântuitorul Hristos înconjurat de cei patru evangheliști. Turla principală de la intrarea în Catedrală simbolizează pe Sfântul Apostol Andrei – Ocrotitorul României – „cel dintâi chemat de Mântuitorul nostru Iisus Hristos la apostolie”, după cum ne arată Sfântul Apostol Ioan, iar cele din dreapta și din stânga acesteia, pe Sfântul Apostol Filip și pe Sfântul Natanael. Ansamblul celor opt turla simbolizează ziua a opta a vieții veșnice,

deoarece, în biserică, prin Sfintele Taine (Sfânta Împărtășanie) se oferă credincioșilor „arvuna vieții veșnice”.

Biserica Ortodoxă Română alege simbolismul arhitectonic pe baza unor criterii teologice riguroase, iar nu ținând cont de o estetică emoțională sub presiunea unei gândiri secularizate care a pierdut simțul sacru și legătura cu tradiția dinamică a Bisericii. Mai menționăm faptul că macheta viitoarei Catedrale patriarhale reprezintă doar ilustrarea temei de prezentare pentru concursul de proiectare, iar nu forma definitivă care poate fi diferită dacă respectă principiile teologice și liturgice esențiale.

În plus, **noua Catedrală patriarhală nu se va construi în competiție sau completare cu actualele clădiri din vecinătate**, ci va fi un „univers autonom inconfundabil”. În Catedrală se va desfășura permanent aceeași activitate liturgică, pe când clădirile din jur pot primi cândva o altă destinație. „Demersurile Patriarhiei Române pentru construirea Catedralei sunt prea avansate pentru a mai relua discuțiile în legătură cu un alt amplasament. Prin urmare, acum este esențial și prioritar să-i oferim Catedralei un loc luminos în suflet și să nu demolăm în noi o dorință sfântă și un ideal unificator de generații și simțiri românești”.

Reconstruirea Mănăstirii Văcărești nu trebuie pusă în opoziție cu construirea unei Catedrale corespunzătoare cerințelor liturgice și pastoral-misionare actuale ale Patriarhiei Române. Mănăstirea Văcărești, dacă va fi reconstituită potrivit normelor de restaurare din sec. al XVIII-lea, nu poate suplini exigențele construirii unei catedrale din sec. al XXI-lea. Pe de altă parte, spațiul generos din jurul viitoarei Catedrale de aproximativ 6 hectare va avea destinația de parc public, care va permite copiilor, tinerilor și pelerinilor să se simtă „ca acasă” lângă Casa Domnului, mărinind totodată și suprafața spațiilor verzi din București.

Patriarhia Română ar aprecia dacă cei ce se exprimă public împotriva construirii viitoarei Catedrale ar aprofunda cunoștințele lor referitoare la semnificația și funcționalitatea spațiului sacru ortodox „care diferă esențial de percepția secularizată a spațiului arhitectonic obișnuit”.

Constatăm faptul că, după anul 1990, când Patriarhia Română și-a exprimat public intenția construirii viitoarei Catedrale patriarhale, de fiecare dată ea s-a confruntat fie cu orgoliile unor arhitecți care nu au percepția spațiului eclezial și pentru care viziunea beneficiarului asupra

viitoareii Catedrale aproape că nu contează, fie cu opoziția unor preținși reprezentanți ai societății civile secularizate și antibisericești, care inventează fel de fel de argumente doar pentru a bloca realizarea proiectului Catedralei Mântuirii Neamului.

În acest sens, informăm opinia publică din țară și străinătate că, în contextul actual al libertății religioase, **Patriarhia Română are atât datoria, cât și dreptul de a construi viitoarea Catedrală, ca fiind o necesitate practică și un simbol al credinței poporului român, în majoritate creștin-ortodox.** Catedrala nouă va aduce multă bucurie în sufletele tuturor celor care rămân permanent în memoria și recunoștința Bisericii, fiind onorați cu numele de „fericiții și pururea pomeniții ctitori ai bisericii acesteia”!

5 ani de apariție neîntreruptă a *Ziarului Lumina*

Diac. Ciprian BĂRA

Vineri, 12 februarie 2010, în Catedrala Patriarhală, Preasfințitul Varlaam Ploieșteanul, Episcop-vicar Patriarhal, a oficiat un *Te Deum* cu ocazia împlinirii, pe data de 7 februarie, a 5 ani de apariție neîntreruptă a *Ziarului Lumina*, primul cotidian creștin din România. După sfârșitul slujbei de mulțumire, în Sala „Europa Christiana” din Palatul Patriarhiei, în prezența Prefericitelui Părinte Patriarh Daniel și a altor ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române, au fost evocate momente din istoria publicațiilor.

Întâistătătorul Bisericii noastre a felicitat pe membrii fondatori, pe ostenitorii și pe cititorii *Ziarului Lumina*, rostind cuvântul festiv *Lumină pentru creștinul prezent și activ în societate – Cotidianul „Ziarul Lumina”, la cinci ani de la apariție (2005-2010)*.

Scurt istoric

Ziarul Lumina a apărut în urmă cu cinci ani, la Iași, pe 7 februarie, la inițiativa unui grup de laici ortodocși, sprijinită de Mitropolia Moldovei și Bucovinei.

Până în anul 2005, evenimentul religios era reflectat în presa scrisă ocazional și, de cele mai multe ori, fără profesionalism. Grupul de inițiativă, format din jurnaliști cu experiență, a înțeles că viața Bisericii poate fi subiect de presă pentru cititori dacă este prezentată cu mijloacele specifice jurnalismului (știre, relatare, interviu, reportaj, documentar, investigație etc).

Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, pe atunci Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, a apreciat că, în mileniul al III-lea, Biserica Ortodoxă Română are nevoie de instrumente moderne de comunicare, pentru o pastorație mai eficientă și pentru a implementa numeroasele

proiecte sociale inițiate sau aflate în derulare, sprijinind constant această inițiativă jurnalistică, unică în spațiul Ortodoxiei.

Ziarul Lumina și-a câștigat respectul cititorilor săi prin prezentarea obiectivă a informației din spațiul religios, cultural-misionar, dar și social, precum și din domenii importante pentru dezvoltarea societății (sănătate, învățământ, dezvoltarea proiectelor finanțate cu bani europeni etc.).

Credincioșii au putut citi primul număr al *Ziarului Lumina* pe 7 februarie 2005, chiar în ziua când vrednicul de pomenire patriarh Teoctist împlinea 90 de ani, evenimentul respectiv constituind și subiectul primului articol de deschidere al noii publicații.

La început a avut caracter local și regional, fiind difuzat, prin intermediul Poștei Române, în județele: Iași, Neamț, Botoșani, Suceava, Vaslui, Vrancea, Galați și Bacău. Începând cu 26 noiembrie 2007, a început să fie difuzat și în București, într-un format îmbunătățit. De aproape doi ani, publicația a intrat în categoria ziarelor naționale, fiind auditat de Biroul Român de Audit al Tirajelor (BRAT), tipărit într-un tiraj de 22.010 exemplare și difuzat în 39 de județe din țară. De asemenea, pentru zona on-line, *Ziarul Lumina* este auditat de Serviciul de Audiență și Trafic Internet (SATI).

Din noiembrie 2007, singurul cotidian creștin ortodox din lume este distribuit la nivel național și este parte componentă a Centrului de Presă BASILICA al Patriarhiei Române.

Alături de săptămânalul de spiritualitate și atitudine creștină *Lumina de Duminică*, *Ziarul Lumina*, reușește de aproape doi ani să promoveze și aspectele pozitive ale lumii în care trăim, oferind tuturor cititorilor o viziune creștină asupra socialului.

Ziarul Lumina și-a propus să ofere publicului cititor o alternativă cuminte, cu esență bisericească la tot ceea ce înseamnă senzational, scandal și agresiv, din dorința de a prezenta oamenii, evenimentele și informațiile într-o lumină obiectivă și onestă.

Directorul editorial al publicației și unul dintre fondatorii acesteia, Florin Zamfirescu s-a mutat la Domnul pe 28 ianuarie anul acesta. De la domnia sa ni s-a păstrat poate cea mai completă și mai frumoasă definiție a misiunii *Ziarului Lumina*: „Nu poți trăi urlând tot timpul. Trebuie să ne liniștim. Noi propunem un «cântec» liniștit”.

***Te Deum* în Catedrala Patriarhală**

Ziarul Lumina a sărbătorit cinci ani de existență neîntreruptă, vineri, 12 februarie 2010, alături de prieteni, colaboratori și susținători, printre care și ierarhi, membri ai Sfântului Sinod. Am mulțumit lui Dumnezeu pentru ajutorul primit, la slujba *Te Deumului*, oficiată în Catedrala Patriarhală de către PS Varlaam, Episcop-vicar Patriarhal, care a subliniat că apariția unui cotidian creștin a constituit un deziderat de mai multe decenii, evidențiat în unele din intervențiile de la începutul anilor 90 ale Părintelui Dumitru Stăniloae. Preasfinția Sa a amintit în cuvântul rostit la finalul rugăciunii de mulțumire că inițiativa, binecuvântarea și purtarea de grijă pentru îndeplinirea acestui proiect misionar aparțin Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, care „cu mari eforturi”, acum cinci ani de zile, „a reușit să coaguleze un grup de mireni foarte credincioși și foarte valoroși, dar și atașați Bisericii. Aceștia au alcătuit un comitet de redacție și astfel, în data de 7 februarie a anului 2005, a apărut primul număr al acestui cotidian. În cei cinci ani de existență, ziarul acesta a adus speranța, bucuria și lumina cuvântului Mântuitorului Iisus Hristos în casele multor credincioși”.

Momentul festiv a continuat în Sala „Europa Christiana” a Palatului Patriarhiei. După un moment de reculegere pentru Florin Zamfirescu, plecat de curând la Domnul, directorul general și consilier patriarhal pentru publicațiile *Lumina*, domnul Cosmin Olinici, a prezentat principalele direcții de dezvoltare ale *Ziarului Lumina* în ultimii cinci ani și câteva proiecte de viitor.

Misiunea *Ziarului Lumina*

Cotidianul *Ziarul Lumina* se definește public, în prezent, deopotrivă drept „cotidian al laicului ortodox”, dar și ca publicație asumată integral de Patriarhia Română, fiind nominalizată în art. 198 din *Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române*. Astfel, el se adresează credincioșilor din România, clerici și laic deopotrivă, nefiind un „ziar de nișă” adresat exclusiv creștinilor practicanți sau cu precădere clericilor, neurmărind doar agenda specifică a acestora. Este un ziar cu puternice și moderne accente misionare, al cărui scop este, printre altele, cel de a susține

lucrarea de profundă încreștinare a poporului, spre a convinge pe fiecare că, pe lângă cetățenia română, poate deține și un pașaport de cetățean al Cerului. O misiune nu tocmai ușoară, întrucât se împlinește, nu rareori, în fața unui public decreștinat de ateismul metodic și ideologizant profesat în timpul regimului comunist, dar și de discursurile de import ce urmăresc metodic evacuarea Bisericii și a creștinismului din spațiul public.

Ce înseamnă perspectiva creștină

Ziarul Lumina a fost încă de la început, când se numea, simplu, *Lumina*, un cotidian redactat din perspectivă creștină. În editorialul apărut în 7 februarie 2005, data primei apariții, Florin Zamfirescu, membru fondator, de curând trecut la cele veșnice, explica ce înseamnă anunțata „perspectivă creștină”: „Înseamnă că *Lumina* este un ziar care nu va transforma violența în subiect de presă și nici viața privată a personalităților în prilej de bârfă [...]. Înseamnă că *Lumina* este un ziar onest, echilibrat și cu o singură ambiție: să readucă speranța printre oameni, să-i ajute să-și aducă aminte că prezentul lor se sprijină și pe amintirile din albumul de fotografii al familiei, dar și pe crucile din cimitir, unde se odihnesc părinții, bunicii și străbunicii noștri”.

Politica editorială a cotidianului *Ziarul Lumina* a urmărit, încă de la început, informarea corectă referitoare la evenimente care intervin în viața de zi cu zi a unui creștin, într-un mod netabloidizant și nedirijat de nici un fel de partizanat politic. Pe de altă parte, cotidianul a urmărit o lungă, temeinică și plină de blândețe politică de catehizare a publicului prin conținutul paginilor de actualitate religioasă, de opinii ale teologilor și ale personalităților-reper ale societății civile, de viață a Bisericii în relație cu societatea, toate aceste pagini fiind scrise într-un limbaj accesibil unui cititor adesea obosit de agresivitatea la care este supus zilnic de majoritatea canalelor media.

Abordarea editorială a cotidianului *Ziarul Lumina* a pornit de la bun început pe principiul structurii ADN, două lanțuri paralele, rulate elicoidal în jurul unui ax central. Subiectele jurnalistice sunt împărțite în două principale domenii – *Actualitate Religioasă* și *Actualitate Socială*. Dacă în structura ADN cele două lanțuri elicoidale sunt legate unul de altul prin solide punți moleculare, actualitatea religioasă și cea socială prezintă ca un

ansamblu relația om-existență-veșnicie. Prin urmare, nu considerăm că ar exista o relație dihotomică între actualitatea religioasă și cea socială, ci una de armonie, pentru închegarea unui mesaj unitar, specific unei instituții de dimensiunea Patriarhiei Române. Fără acest tip de abordare, concentrat pe informația petrecută „ieri”, care se întâmplă „azi” sau va avea loc „mâine”, nu ne-am putea numi „cotidian”.

Cotidianul *Ziarul Lumina* a avut dintru început un public pe care l-a fidelizat oferindu-i statutul de abonat. Este una dintre explicațiile pentru care numărul abonamentelor a crescut constant în cei cinci ani de zile, în luna ianuarie, anul acesta, depășindu-se cota de 27.000 de abonamente la nivelul Patriarhiei Române. Creșterea față de anul 2008 este de peste 100%, iar față de anul 2009, de 25%. Statistic privind lucrurile, tirajul actual a crescut cu 800% față de luna decembrie 2007, momentul în care redacția s-a mutat de la Iași la București.

Aceste cifre nu sunt doar rezultatul unei evaluări interne, ci reprezintă concluziile raportului de audit al tirajului care are loc semestrial, din anul 2008, publicațiile *Ziarul Lumina* și *Lumina de Duminică* deținând statutul de membru BRAT (Biroul Român de Audit al Tirajelor).

Extinderea ziarului prin ediții regionale

Deși tiparul ziarului se face doar la București și la Iași, prin bunăvoința Poștei Române, distribuția acoperă 39 de județe din România, nu toate cu ponderi comparabile. Cele mai multe abonamente le au eparhiile componente ale Mitropoliei Munteniei și Dobrogei (60%), ale Mitropoliei Moldovei și Bucovinei (15%), respectiv ale Mitropoliei Olteniei (5%). Prin aria de distribuție actuală, cotidianul *Ziarul Lumina* este catalogat drept publicație națională, conform ultimelor reglementări în domeniu.

O publicație nu poate fi receptată cu același interes în oricare regiune a țării, dacă nu abordează problematica specifică cititorilor din respectiva comunitate. De aceea, edițiile regionale (sau locale, după caz) reprezintă soluția care conduce la fidelizarea cititorilor aflați oricât de departe de centrul de editare. Un exemplu bun poate fi cel al ediției de Moldova a *Ziarului Lumina* care, prin paginile editate local și care nu apar în ediția națională, a reușit să colecteze, în luna ianuarie 2010, aproape 4500 de abonamente, o

creștere de peste 100% față de perioada anterioară lansării ediției regionale de Moldova.

De aceea, extinderea *Ziarului Lumina* prin ediții regionale pare a fi cea mai bună soluție pentru a obține un tiraj consolidat de minimum 100.000 de exemplare. La un asemenea tiraj, orice articol apărut va fi studiat cu mare atenție, pentru că va da un semnal important trimis în peste 100.000 de gospodării.

Ca atare, cel mai important proiect editorial pentru anul 2010 este lansarea ediției de Transilvania cu redacția și tiparul la Sibiu, deoarece acolo există disponibilitate, capacitate și tradiție pentru un asemenea proiect editorial. Resursele financiare necesare întreținerii subredacției de la Sibiu și tipăririi Ediției de Transilvania vor rezulta din economiile pe care ziarul le face lunar din reducerea taxelor de distribuție, acordată de Compania Națională *Poșta Română* S.A. Aceasta, prin bunăvoința d-lui director general Tudor Gabriel Bohâlțanu, a știut să răspundă cu promptitudine la apelul adresat de Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, care a solicitat Poștei Române reducerea comisioanelor de difuzare în scopul sprijinirii lucrării misionare a publicațiilor *Lumina*, care nu au fost niciodată publicații comerciale, ci doar misionare și non-profit.

Proiecte de viitor

Alături de acest proiect important, cotidianul *Ziarul Lumina* își mai propune pentru anul 2010 o ediție online în limba engleză pentru secțiunea de actualitate religioasă, publicarea în volume tematice a celor mai valoroase articole apărute în publicațiile *Lumina* în ultimii cinci ani, finalizarea arhivei offline a publicațiilor *Lumina* care să ofere pe un singur DVD, în format electronic, toate edițiile apărute până acum, cu bogate instrumente de arhivare.

Din punct de vedere grafic, redacția *Ziarului Lumina* lucrează la o machetă îmbunătățită, desenată într-o manieră care să conducă la ideea de sobrietate în formă și conținut, dar inspirându-se din designul modern. Această machetă va fi lansată de sărbătoarea hramului Centrului de presă BASILICA.

Din punct de vedere editorial, proiectele pentru 2010 pun un accent deosebit pe căutarea de tineri români angajați în instituțiile europene și ecumenice, pentru a deveni corespondenți ai *Ziarului Lumina* care să semnaleze

temele importante aflate în dezbateră instituțiilor europene. Aceasta este șansa noastră de a depăși abordările provinciale și de a pătrunde într-o problematică de interes pentru românii din țară și de dincolo de granițe. Tratănd astfel de subiecte internaționale și mai ales printr-un schimb de experiență între jurnaliștii de la publicațiile creștine, deschiderea ziarului către noutate ar fi și mai vizibilă, aceasta făcând din cotidianul Patriarhiei Române un ziar internațional creștin. Pe lângă aceasta, cotidianul *Ziarul Lumina* va organiza la București, cu ocazia hramului Catedralei patriarhale, un colocviu cu toate cotidienele creștine importante din Europa, în vederea cooperării jurnalistice și a deschiderii internaționale.

Cei cinci ani de zile au reprezentat o muncă deloc ușoară, dar desfășurată cu entuziasm de un colectiv în permanentă căutare a celei mai potrivite formule jurnalistice, a celui mai adecvat mod de a transmite cât mai direct mesajul milenar al Bisericii. Acești cinci ani nu ar fi fost posibili fără îndrumarea părintească și plină de înțelegere a Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, cel care a avut curajul de a pune în practică un gând ce stăruia, de altfel, de mai multă vreme în conștiința misionară a Bisericii (cuvântul rostit în Sala „Europa Christiana” de Dl Cosmin Olinici, director general și Consilier Patriarhal al publicațiilor *Lumina*).

În continuare Părintele Constantin Sturzu, director executiv al *Ziarului Lumina* și membru fondator, a evocat începuturile primului cotidian creștin din România, iar mai apoi Întâistătorul Bisericii noastre a lansat oficial noua versiune îmbunătățită a site-ului www.ziarullumina.ro. Această nouă ediție a site-ului depășește limitele ediției tipărite și își propune să se constituie „într-o bibliotecă virtuală și într-un portal de resurse ortodoxe”.

Cu acest prilej Patriarhul României a evidențiat rolul *Ziarului Lumina* de „a oferi o alternativă cu accent deosebit pe aspectul formativ, nu doar pe latura informativă”.

**Cuvântul Preafericitului Părinte Daniel,
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române,
cu ocazia împlinirii a cinci ani de apariție
a primului cotidian creștin din România (2005-2010)**

Lumină pentru creștinul prezent și activ în societate

În data de 7 februarie se împlinesc cinci ani de la apariția primului număr al cotidianului *Ziarul Lumina*. Proiectul de editare a primului cotidian creștin din istoria presei românești a fost deodată rod eforturilor pe care un grup de laici ortodocși – jurnaliști, oameni de cultură, oameni de afaceri –, l-a făcut împreună cu un grup de clerici implicați în activitatea mediatică misionară, pentru a oferi cititorilor de presă scrisă o alternativă cu accent deosebit pe aspectul formativ, nu doar pe latura informativă, care este specifică unei astfel de publicații.

Completând, din punctul de vedere editorial, cotidianul *Ziarul Lumina*, articolele publicate de săptămânalul „Lumina de Duminică” reprezintă o necesară punere în valoare a spiritualității ortodoxe, prin comentarii la pericopele evanghelice ce se citesc în biserici duminica, prin incursiuni în istoria și spiritualitatea poporului român, prin reportaje despre mănăstirile incluse în traseele de pelerinaj sau prin dialogul dintre teologie și știință, purtat de specialiști în domeniu.

Moment aniversar în Sala „Europa Christiana” a Palatului Patriarhiei

Ideea acestui proiect jurnalistic inedit pentru întreaga Ortodoxie, cotidian și supliment cu apariție săptămânală, s-a conturat plecând de la trei aspecte sesizate în viața Bisericii noastre și a societății românești în general.

Mai întâi s-a constatat că dinamica vieții bisericești din țara noastră trebuia reflectată într-o publicație cotidiană, ritmul de apariție săptămânal sau lunar al unor reviste nefiind mulțumitor pentru cei care doreau să primească mai prompt, într-o publicație scrisă, informații despre evenimentele religioase. În fiecare număr editat de-a lungul acestor cinci ani de apariție neîntreruptă, cotidianul *Ziarul Lumina* a publicat știri, reportaje, interviuri sau documentare despre activitățile bogate și multiple pe care le desfășoară Biserica Ortodoxă Română.

În al doilea rând, credincioșii au resimțit nevoia de a citi zilnic un cotidian în care, alături de informațiile religioase, să găsească și informații despre evenimentele din societatea în care trăiesc, dar fără ca acestea să fie marcate de partizanat politic sau goană după senzațional.

În al treilea rând, presa scrisă din România avea nevoie și de o publicație care să constituie un reper de normalitate, adică un mod de abordare nepătimașă, echilibrată a aspectelor vieții sociale și un spațiu de promovare a speranței în societatea românească.

Așadar, publicațiile *Lumina* și-au asumat rolul de a contribui la formarea conștiinței creștinului implicat în viața bisericească, dar și activ în societatea de azi, deodată fiu al Bisericii și cetățean al Țării. Tuturor ostenitorilor, cititorilor și binefăcătorilor acestor publicații le transmitem prețuirea Noastră pentru lucrarea misionară pe care o realizează spre slava Preasfintei Treimi și spre binele Bisericii și al poporului nostru. La mulți ani, cu noi realizări luminoase!

Cu gratitudine și binecuvântare,

† DANIEL

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

La finalul momentului festiv din Sala „Europa Christiana” Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a oferit 10 diplome de onoare *Basilica* celor care s-au distins prin contribuția la buna desfășurare a activității *Ziarului Lumina* în cei cinci ani.

Summary: Five Years of Continuous Publication of the *Ziarul Lumina*

On Friday, the 12th of February 2010, His Grace Varlaam Ploieșteanul, Patriarchal Auxiliary Bishop, celebrated a *Te Deum* for five years of continuous publication of the *Ziarul Lumina*, the first Christian daily paper in Romania. Stages in the history of Church publications were called up after this divine service, in *Europa Christiana Hall* of the patriarchal palace, in the presence of His Beatitude Father Patriarch Daniel and of the high clergy of the Romanian Orthodox Church.

The Patriarch of our Church congratulated the founders and laborers of the *Ziarul Lumina*, in his solemn allocution *Light for the Christian, active and present in our society – the «Ziarul Lumina» after five years of publication (2005 – 2010)*.

Since November 2007, the only Christian orthodox daily paper in the world has been distributed on a national scale, and a component part of the *Basilica* Press Centre of the Romanian Patriarchate.

Together with the weekly newspaper *Lumina de Duminică – The Sunday Light* – of Christian spirituality and attitude, *Ziarul Lumina – The Light Newspaper* – has succeeded for almost two years in promoting also the world's positive aspects, giving all the readers a Christian view of the social life. *Ziarul Lumina – The Light Newspaper* – is publicly defined both as “the orthodox laymen's daily paper” and as the newspaper entirely assumed by the Romanian Patriarchate, being pointed out in the article 198 of the *Rules for organizing and working of the Romanian Orthodox Church*.

Sfântul Iosif cel Nou de la Partoș – 360 de ani de la venirea sa în Banat. Sfințenia vieții și actualitatea unui mesaj

Ierom. Varlaam ALMĂJANU

Cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Mitropolit Nicolae al Banatului, în data de 23 februarie 2010 a avut loc o manifestare cultural-spirituală în cadrul Centrului Eparhial din Timișoara. Evenimentul, la care au participat peste 150 de studenți teologi, reprezentanți ai autorităților locale și județene Timiș și credincioși, a fost dedicat *Anului Omagial al Crezului Ortodox și al Autocefaliei Românești și Împlinirii a 360 de ani de la venirea Sfântului Ierarh Iosif cel Nou la Timișoara*. Conferința publicată în această revistă prezintă documente interesante despre Sfântul Iosif cel Nou de la Partoș, dar și despre importanța activității sale desfășurate în părțile Banatului.

Pentru noi, credincioșii și fiii Bisericii Ortodoxe Române, anul 2010 este un an cu deosebite semnificații pentru viața spirituală și culturală. Este un fapt îndeobște cunoscut acela că anul în curs a fost declarat, potrivit celor hotărâte de Sfântul Sinod, *Anul Omagial al Crezului Ortodox și al Autocefaliei Românești*. Pentru fiii duhovnicești ai Mitropoliei Banatului, 2010 este și un potrivit prilej de sfântă aducere-aminte legată de *aniversarea a 360 de ani de la venirea Sfântului Ierarh Iosif cel Nou în Banat* ca părinte, păstor și conducător spiritual providențial al înaintașilor noștri trăitori în această parte a țării care, la vremea respectivă, se afla sub jurisdicție otomană în timpul sultanului Mahomed al IV-lea (1648-1687)¹.

Expunerea de față nu dorește altceva decât să prezinte câteva aspecte mai importante din viața și activitatea Sfântului Ierarh Iosif cel Nou și să extragă din acestea sensuri spirituale importante pentru viața duhovnicească a celor

¹ Cf. Pr. Grigorie N. POPESCU, „Viața Sfântului Iosif cel Nou și a toată Țara Banatului”, în: *Biserica Ortodoxă Română*, 74(1956), nr. 10-11, p. 932.

care, peste veacuri, prin Duh, descoperim contemporaneitatea cu el, mărturisim sfințenia vieții sale și înțelegem actualitatea mesajului său².

Principala sursă biografică cu privire la Sfântul Iosif este lucrarea alcătuită de către diaconul *Damaschin Udrea* în anul 1701, după 45 de ani de la mutarea sa la veșnicele lăcașuri³. Cunoscut cronicar român în vremea aceea și pelerin în Muntele Athos, Damaschin Udrea ajunge să îl cunoască pe Sfântul Iosif cel Nou devenind foarte apropiat colaborator și smerit ucenic al acestuia, iar mai apoi diacon, secretar și biograf în timpul păstoririi și a prezenței de 6 ani în Timișoara, Partoș și toată Țara Banatului. Figură deosebit de importantă în viața Sfântului, Damaschin Udrea este cel care l-a ajutat mai ales în urma chemării acestuia la arhipăstoria Bisericii lui Hristos din Mitropolia Timișoarei, să cunoască și să înțeleagă atât frumusețea și specificul sufletului românesc viețuitor în această parte de țară, cât și realitățile concrete ale istoriei sale cotidiene. Damaschin Udrea a devenit în acest context și un excelent dascăl de limba română pentru Sfântul Iosif cel Nou care reușește să și-o însușească cu ușurință, astfel încât la întronizarea sa de la Timișoara vorbește românește, provocând multă bucurie și admirație⁴. Cronicarul român îl însoțește și îl sprijină

² Bibliografie consultativă: Pr. Gheorghe COTOȘMAN, *Viața Sfântului Iosif cel Nou, Mitropolitul Timișorii și a toată Țara Banatului, 1650-1656*, Timișoara, 1956; Pr. Gheorghe COTOȘMAN, „Canonizarea Mitropolitului Iosif al II-lea al Timișorii, 1650-1656”, în: *Mitropolia Banatului*, 6(1956), nr. 10-12, pp.6-139; Pr. Gheorghe COTOȘMAN, „Considerații generale asupra izvoarelor și literaturii istorice privitoare la personalitatea Sfântului Mitropolit Iosif cel Nou”, în: *Mitropolia Banatului*, 6(1956), nr.7-9, pp. 24-128; Pr. P. BIZEREA, „Sfântul Iosif cel Nou, Mitropolitul Timișoarei”, în: *Biserica Ortodoxă Română*, 48(1930), nr. 5, pp. 416-422; Pr. Grigorie POPESCU, „Viața Sfântului Iosif cel Nou Mitropolitul Timișoarei și a toată Țara Banatului”, în: *Biserica Ortodoxă Română*, 74(1956), nr. 10-11, pp. 929-937; † TIMOTEI, Episcopul Aradului, „Sfântul Ierarh Iosif cel Nou de la Partoș”, în: AA.VV. *Sfinți români și apărători ai legii strămoșești*, Ed. IBMBOR, București, 1987, pp. 362-368; Ioan D. SUCIU, *Monografia Mitropoliei Banatului*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1977; Pr. Mircea PĂCURARIU, *Sfinți daco-români și români*, Ed. Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași, 1994; Ștefan TOMA, Vicențiu CURELARU, „Sfântul Iosif cel Nou, o importantă prezență athonită în ținutul Timișoarei”, în: *Mitropolia Banatului*, 51(2001), nr. 7-9, pp.15-25; Arhim. Simeon STANA, „Sfântul Ierarh Iosif cel Nou de la Partoș Mitropolitul Timișoarei”, în: AA.VV., *Uniți întru urmarea lui Hristos. Mărturiile din tradiția ortodoxă română și din tradiția franciscană*, Reîntregirea, Alba-Iulia, 2008.

³ Viața Sfântului Iosif scrisă de diaconul Damaschin Udrea a fost tipărită în revista *Mitropolia Banatului*, 6(1956), nr. 7-9, pp. 65-75.

⁴ Cf. Gheorghe COTOȘMAN, „Considerații generale asupra izvoarelor și literaturii istorice privitoare la personalitatea Sfântului Mitropolit Iosif cel Nou”, în: *Mitropolia Banatului* 6(1956), nr. 7-9, pp. 66-67.

neconținut pe mitropolit atât în timpul păstoririi la Timișoara, cât și în cel al retragerii la Partoș, până când acesta a trecut la Domnul în ziua de 15 august a anului 1656. Așadar, Damaschin Udrea este un personaj cheie care ne ajută să înțelegem și să cunoaștem din interior taina vieții și a misiunii Sfântului Iosif, iar lucrarea sa reprezintă o sursă de maximă importanță pentru tot cel care se pleacă atent asupra destinului unic al acestui mare bărbat al credinței care obləduiește din ceruri Biserica bănațeană cu care s-a identificat în slujirea sa pămāntească și alături de care s-a înveșnicit în sinaxarul Țmpărăției Cerești. Viața Sfântului Iosif scrisă de Damaschin Udrea a fost valorificată în secolele care au urmat de mai mulți istorici și teologi și întregită cu rezultatele noilor cercetări.

Potrivit acestor surse, părintele nostru Iosif cel Nou s-a născut la 1568 în Raguza, primind la botez numele de Iacob. Familia în care s-a născut a fost una prosperă material, tatăl său, Giovanni Fusco, fiind corăbier venețian, iar mama, Ecaterina, originară din insula Limnos aflată în acel timp sub ocupație venețiană. La vârsta de numai 12 ani își pierde tatăl care moare într-un naufragiu și după acest eveniment se stabilește împreună cu mama sa în Ohrida, unde locuia fratele acestuia. Tânărul Iacob e crescut de mama sa în duhul unei autentice și profunde credințe creștine, deprinzând o râvnă deosebită pentru Biserică și școală. Nu peste mult timp va intra în Mănăstirea Maicii Domnului din Ohrida la o vārstă destul de tinară, 15 ani, unde rămāne timp de 5 ani.

Anul 1588 este unul de cotitură în viața viitorului ierarh, întrucât atunci pāșește în Muntele Athos, închinoviindu-se la Mănăstirea Pantokrator. Este clipa când el intră în contact permanent, direct și nemijlocit cu spiritualitatea și cultura athonită, cu care s-a identificat până la cea din urmă fibră a ființei sale, nemaipărăsind aceste locuri încărcate de sfințenie și istorie decât cu scurte excepții, până la apusul vieții când, răspunzând chemării lui Hristos, vine, în ciuda vârstei înaintate, să păstorească Biserica din părțile Banatului. În Mănăstirea Pantokrator este tuns în monahism primind numele de Iosif și, la vârsta de numai 20 de ani este hirotonit. Aici și-a cultivat harisma de caligraf, ajungând să fie solicitat în întregul Sfânt Munte⁵. Slujește succesiv în Marea Lavră, Hilandar, Xiropotamu și în cele din urmă la

⁵ Cf. Șt. TOMA, V. CURELARU, „Sfântul Iosif cel Nou...”, pp. 15-25.

Vatoped. Aici sfântul va săvârși primele minuni, fiind cunoscut drept *taumaturg și făcător de minuni*. În timpul șederii la Vatoped este ales egumen al Mănăstirii Sfântul Ștefan din Adrianopol pe care o va conduce timp de 6 ani⁶, după care se va întoarce în Sfântul Munte la Mănăstirea Cutlumuș⁷ tot în calitate de egumen, apoi revine la Vatoped. Aici fiind, în anul 1650 este ales mitropolit al Timișoarei, cetate aflată la vremea respectivă sub ocupație otomană. Prezența anterioară venirii în Banat, mai mult decât îndelungată, a Sfântului Iosif în Muntele Athos (62 ani, între 1588-1650) este un aspect fundamental și plin de semnificații al vieții celui care, de la cea mai fragedă vârstă, răspunzând cu toată inima chemării de Sus, neconținut a urcat treptele desăvârșirii, asemănându-se întru totul lui Hristos, Domnul și Mirele său iubit. Doar un dor nestins după preaplinul vieții dumnezeiești intuite și simțite încă din copilărie, și doar o inimă cuprinsă și mistuită de focul iubirii lui Hristos au putut să facă posibil, sub imperiul lucrării Duhului Sfânt, miracolul desăvârșirii ființei celui care tainic a fost pregătit ani îndelungați în vechea vatră spirituală a Athosului pentru o slujire arhierescă de excepție în părțile Banatului. Venind în țara noastră, (trei ani în Timișoara și trei în Partoș, 1650-1656), Sfântul Iosif cel Nou aduce cu sine rânduiala îmbunătățită a vieții sale spirituale, de la înălțimea ei împlinind tot ceea ce a înfăptuit ca ierarh și păstor credincios al turmei încredințate spre păstorire. Se știe că a adus un suflu nou în viața bisericească, iar perioada prezenței sale în Mitropolia noastră, chiar dacă nu bogată în ani mulți, a fost din toate punctele de vedere una de înflorire duhovnicească. Sfântul Iosif a dăruit toate roadele și darurile anilor îndelungați de nevoiță în Muntele Athos, Bisericii bănățene și credincioșilor săi pe care i-a îndrumat cu dragoste până la ultima suflare de viață și pe care acum îi ocrotește din Ceruri liturghisind pentru ei în fața Scaunului Dumnezeirii. I-a iubit mult, iar ei au răspuns cu aceeași dragoste (vedem acest fapt și din episodul retragerii sale la mănăstire când a fost condus de sute de credincioși). Aici, la Partoș, un loc pe care l-a iubit și pe care l-a sfințit prin rugăciunile și nevoințele sale și în care și-a dăruit mai apoi trupul țărâniei, continuă, după ce a înțeles că

⁶ Cf. Arhim. Simeon STANA, „Sfântul Ierarh Iosif cel Nou de la Partoș...”, în: *Uniți întru urmarea lui Hristos...*, p. 69.

⁷ Cf. Șt. TOMA, V. CURELARU, „Sfântul Iosif cel Nou...”.

lucrarea încredințată se încheiase, trăirea ultimelor trepte ale unirii și înveșnicirii sale în taina lui Dumnezeu. Împăcat cu Dumnezeu, cu semenii și cu sine însuși, senin, pășește în lumina neînserată a Împărăției cerești în ziua de 15 august 1656, la vârsta de 88 de ani.

Perioada Athosului reprezintă însă etapa în care Sfântul Iosif împlinește din plin lucrarea despățimirii, luptând continuu cu păcatele și neajunsurile firii căzute și sădind mereu virtuțile bineplăcute Domnului. Și-a purificat întreaga fire ridicând-o la starea nepățimirii, stare care l-a ajutat să devină un mediu curat și clar în care să strălucească Sfântul Duh prin darurile Sale minunate. Iluminarea, ca a doua etapă esențială a desăvârșirii vieții în Hristos, și-a făcut simțită prezența prin darurile frumoase cu care Sfântul Duh a împodobit, ca răsplată a bunei alergări, smerita alcătuire a Sfântului Iosif. Prezente în germene din momentul mirungerii, aceste daruri în care se manifestă energiile lumii viitoare (*Evrei 6, 5*) au fost crescute cu lacrimile bunelor nevoințe ale sfințirii și au devenit roditoare, încălzite fiind de focul inimii, curățite și unite progresiv cu Hristos. Citind cu atenție viața sa și meditănd îndelung în fața icoanei și a moaștelor sale, înțelegem că cele 7 daruri ale Sfântului Duh au fost vii în viața și lucrarea ierarhului Iosif (*Isaia 11, 2-3*): darul înțelepciunii, al înțelegerii, al tăriei, al cunoștinței, al bunei credințe, al blândeții și al temerii de Dumnezeu. La acestea se adaugă darurile sale personale, dintre care cel mai evident a fost atât în partea ultimă a prezenței sale în Sfântul Munte, cât și în timpul păstoririi sale în Banat, dar și după moartea sa și până astăzi, cel al *facerii de minuni*⁸. Prezența unor astfel de daruri minunate l-a apropiat de *vederea luminii dumnezeiești, de unirea tot mai profundă cu Hristos și trăirea din plin, mai ales în ultima parte a alergării sale pământești, a vârstei îndumnezeirii*. În taina Sfântului Iosif cel Nou s-a împlinit în chip minunat scopul Întrupării Mântuitorului arătat atât de lămurit în cuvintele Sfântului Atanasie cel Mare: „Hristos S-a făcut om pentru ca pe om să-l facă Dumnezeu”. Fără îndoială, Sfântul Iosif cel Nou a pus temelia isihasmului palamit în regiunea Timișoarei pe care el însuși îl trăise mai bine de jumătate de secol în Sfântul Munte și pe care l-a dăruit apoi Mănăstirii Partoș, mănăstire care a fost până la închiderea ei una dintre cele mai importante din zona respectivă și din țara noastră.

⁸ Cf. Șt. TOMA, V. CURELARU, „Sfântul Iosif cel Nou...”.

În același timp, icoana Sfântului Iosif este o invitație la sfințenie adresată dincolo de timp fiecăruia dintre noi. Toți avem această vocație de a obține prin nevoiță și har desăvârșirea sau unirea în iubire cu Hristos, ca supremă formă de actualizare a chipului divin din noi.

Un aspect important legat de sensul prezenței sale în Banat a fost atmosfera de pace și bună înțelegere care domnea între toți locuitorii acestei părți de țară, o atmosferă ce izvora din inima plină de iubire hristică a acestui ierarh. Îi iubea deopotrivă pe toți, indiferent de gradul credinței, de felul de a fi sau chiar de religie. E relevantă în acest sens minunea petrecută în viața Agăi Ismail din Vârșeț, precum și primirea impresionantă pe care Pașa Fasli a făcut-o Sfântului în Timișoara. O inimă în care se odihnește Hristos împlinește liturghia faptelor iubirii neconținut, necăutând la fața omului, ci regăsind în fiecare, dincolo de orice barieră sau limitare, chipul preasfânt al lui Hristos. Omul e persoană, iar aceasta presupune capacitatea de a întreține relații de comuniune și comunicare. Caracterul personal al omului stă tocmai în deschiderea și libertatea pentru comuniune. Așadar, numai prin ieșirea din eul egoist și comunicare, omul își descoperă identitatea și vocația sa esențială. El transcende cosmosul ducând creația la recapitulare în Dumnezeu. Persoana are deci o funcție unificatoare în creație. Aceste lucruri au fost cunoscute și simțite foarte bine de către sfântul Iosif și apoi transpuse ca atare în viață. Putem afirma că a făcut *pași importanți spre unitate, în sensul în care o trăire duhovnicească autentică și o slujire plină de dragoste și dăruire, constituie premise necesare și esențiale pentru un dialog autentic și fructuos.*

Multe se mai pot zice și multe înțelesuri duhovnicești profunde se mai pot culege din pilda vieții și activității Sfântului Iosif cel Nou. Existența sa e o realitate mereu prezentă în inimile și viețile noastre, fiind un nesecat izvor de inspirație, iar mesajul său e mereu viu și actual atât în lucrarea noastră duhovnicească, cât și în cea pastoral-misionară.

La împlinirea a 360 de ani de la venirea sa în Banat, gândul nostru smerit și recunoștința inimilor noastre se pleacă în fața icoanei sale într-un act de slăvire al lui Dumnezeu, Cel mărit între sfinții Săi.

**Summary: Saint Joseph the New of Partoş – 360 Years since his Coming to Banat.
The Holiness of Life and the Actuality of a Message**

In the presence and with the blessing of His Eminence Nicholas, Metropolitan of Banat, a momentous event took place at the Diocesan Centre in Timișoara, on the 23rd of February 2010. This event, to which more than 150 theology students as well as representatives of local and county authorities participated, along with a large number of believers, was dedicated to the Homage Year of the Orthodox Creed and the Romanian Autocephaly, as well as the 360 years since Saint Joseph the New of Partoş came to Timișoara. The conference published in this review provides interesting documents about Saint Joseph the New of Partoş, and the importance of his coming to Timișoara and his activity in Banat.

That is why, the Saint, who was born in Raguza, in 1568, received, as a boy, a real Christian education, which made him to join, at the age of fifteen, the monastic community of the Holy Mountain of Athos. The 62 years he had spent in several monasteries of this oasis of Hesychasm were fully instrumental in his becoming a holy man and ghostly father; these qualities caused Saint Joseph to be elected Metropolitan of Timișoara, a town which belonged at that time to the Ottoman Empire. His personal fame, his humble behavior and his living thriftily caused this holy hierarch to be highly appreciated by both the believers and the Muslim authorities, being honored during his three years pastoral office and the last years of his life, that he spent in seclusion at Partoş Monastery, where he died on the 15th of August 1656.

The main biographical source of Saint Joseph the New of Partoş is the work of his very disciple, Deacon Damaschin Udrea, in which are described the life and miracles of this pillar of Orthodoxy and patron saint of Banat.

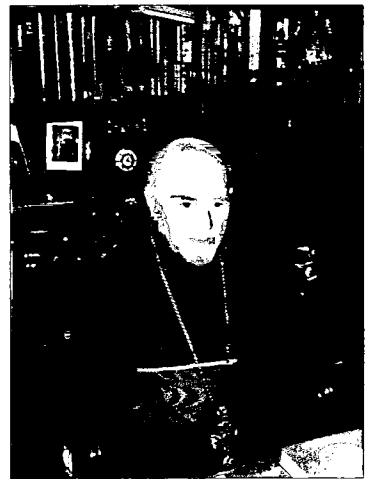
Pr. Prof. Dr. Dumitru Popescu a trecut la cele veșnice (1929-2010)

Paul SCARLAT

În dimineața zilei de 10 martie 2010, Părintele Profesor Dumitru Popescu, profesor de marcă a Teologiei Dogmatice românești, membru de onoare al Academiei Române și *Doctor Honoris Causa* al mai multor Universități, a trecut la cele veșnice. Contribuția pe care a avut-o în promovarea și susținerea dialogurilor teologice dintre Bisericile Creștine, și în același timp la manifestarea specificului Ortodoxiei și transcrierea ei în spiritul și cultura românească, fac din opera sa un reper științific și un model didactic de urmat.

În ziua de 13 martie 2010 a avut slujba de înmormântare, oficiată de Preafericitul Părinte Patriarh Daniel. Cu acest prilej, Părintele Patriarh a rostit un mesaj în care a sintetizat viața celui ce a fost un simbol al teologiei ortodoxe românești, Părintelui Profesor Dumitru Popescu.

Redacția revistei *Biserica Ortodoxă Română*, alături de întreaga lume ortodoxă și nu numai, a aflat cu adâncă durere trecerea din viața pământească a Părintelui Dumitru Popescu, admirabil profesor de teologie, cel care a îndrumat timp de patru decenii generații de slujitori ai sfintelor altare și ai învățământului teologic. Membru de onoare al Academiei Române și *Doctor Honoris Causa* al mai multor Universități, Părintele Dumitru Popescu a fost purtător al mesajului Bisericii Ortodoxe Române, în forma rafinată a studiului, către celelalte biserici ortodoxe și eterodoxe.

Părintele Dumitru Popescu

Începem scurta noastră prezentare a Părintelui Dumitru Popescu cu mesajul rostit de Preafericitul Părinte Daniel, cel ce a oficiat în ziua de 13 martie 2010 slujba de înmormântare la Cimitirul *Belu* din București. Cuvântul pentru alinarea sufletelor celor vii și pentru rememorarea vieții celui ce a fost un simbol al teologiei ortodoxe românești, este intitulat *Un teolog creator de sinteze și promotor al dialogului*.

**Cuvântul Preafericitului Părinte Daniel,
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române,
la slujba de înmormântare a Pr. Acad. Prof. Dr. Dumitru Popescu**

Un teolog creator de sinteze și promotor al dialogului

Am aflat cu profundă durere în suflet de trecerea din această viață a Părintelui Academician Profesor Dr. Dumitru Popescu, teolog remarcabil, distins om de cultură și de înaltă ținută morală.

Dumnezeu a rânduit să-l cheme la Sine în această perioadă de urcuș spre Înviere, poate tocmai pentru că viața sa, dăruită cu pasiune și jertfelnicie slujirii învățământului teologic și semenilor, devenise ea însăși un urcuș al teologhisirii în lumina Crucii și a Învierii lui Hristos.

*Moment din timpul slujbei de înmormântare
a Părintelui Dumitru Popescu*

Dorim să omagiem personalitatea regretatului Părinte Academician Dumitru Popescu, binecunoscută și apreciată atât în mediul teologic universitar românesc, cât și peste hotare.

Preocupat de evidențierea legăturii dintre teologie și cultură, care are o importanță esențială pentru misiunea Bisericii în lumea contemporană, în gândirea sa teologică Părintele Profesor Dumitru Popescu îmbină fidelitatea față de contribuțiile predecesorilor săi și față de experiența eclezială ortodoxă, cu înnoirea permanentă a abordărilor sale teologice, fiind atent la viața actuală a Bisericii și la provocările venite din partea culturii și științei din timpul nostru. Larga sa deschidere spre teologiile altor Biserici, uneori într-o manieră critică, alteori într-una irenică, a contribuit la avansarea dialogurilor teologice intercreștine și în același timp la afirmarea specificului Ortodoxiei universale și românești.

Ceea ce particularizează în mod deosebit activitatea didactică și opera teologică a Părintelui Dumitru Popescu este dimensiunea interdisciplinară sau pluridisciplinară a abordării tematice. Între temele dogmatice predilecte se numără învățătura despre Sfânta Treime, care este relaționată permanent cu ecesiologia, cosmologia, antropologia și cu învățătura despre Sfintele Taine.

A doua temă dogmatică preferată este cea hristologică, fapt demonstrat nu doar prin numeroasele lucrări de specialitate, ci și prin aceea că tratatul său de dogmatică, apărut în anul 2005, a fost intitulat *Iisus Hristos Pantocrator*. În domeniul hristologiei contribuția Părintelui Profesor Dumitru Popescu poate fi sintetizată și definită prin dezvoltarea unei teologii despre Hristos-Logosul divin creator, ceea ce-i va permite să relaționeze într-o manieră nouă capitolul hristologic cu cel cosmologic și cel antropologic.

Contribuția substanțială în domeniul teologiei dogmatice a Părintelui Profesor Dumitru Popescu este dublată de cea în domeniul teologiei fundamentale sau apologeticii. Prin faptul că a fost cel dintâi teolog care după 1990 a elaborat studii valoroase privind raportul dintre religie și cultură, religie și filozofie, religie și știință, religie și artă, a inițiat și dezvoltat un curent înnoitor în teologia românească, apreciat deodată în Biserică și în societate. Cel mai concludent argument în această privință este faptul că mai întâi volumul *Teologie și cultură* a primit premiul Academiei Române pe anul 1993, iar ulterior autorul a fost primit ca membru de onoare al Academiei Române.

Prin viața și opera sa, Părintele Profesor Dumitru Popescu va rămâne un model de fidelitate și slujire a Mântuitorului Hristos și a Bisericii Sale, un model luminos și inspirator pentru generația tânără, prin competența sa academică, prin tenacitatea sa, prin noblețea sa sufletească și prin modul în care a reușit, cu înțelepciune și multă dragoste, să îndrume și să formeze generații de studenți, astăzi slujitori ai sfintelor altare sau ai catedrelor de teologie.

Pasiunea sa pentru sinteze teologice actuale, competența sa științifică și vocația sa de preot vrednic și dascăl emerit au făcut din el o coloană de lumină a teologiei românești, și o pildă demnă de admirație.

Rugăm pe Hristos Domnul Cel înviat din morți să odihnească sufletul robului Său, Părintele Profesor Dumitru Popescu, în lumina cea neînserată a Împărăției Sale unde dreptii ca luminătorii strălucesc, să mângâie familia îndoliată și pe toți cei care azi sunt întristați de plecarea sa dintre noi.

Veșnica lui pomenire din neam în neam!

† DANIEL

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Repere din viața Pr. Prof. Dr. Dumitru Popescu

Părintele Dumitru Popescu s-a născut la data de 29 iunie anul 1929, în comuna Călugăreni, județul Giurgiu, într-o familie preoțească, tatăl său fiind preotul Gheorghe Popescu, iar mama sa fiind preoteasa Maria Popescu. În anul 1948 regimul comunist le-a confiscat în mod abuziv toata averea și i-a alungat din propria lor casă, tatăl părintelui profesor fiind condamnat penal și suspendat din preoție până în anul 1964. Între anii 1940-1948 a fost elev seminarist în cadrul Seminarului Teologic Ortodox „Nifon Mitropolitul” din București.

Între anii 1948-1955, din cauza situației grele din familie, a fost constrâns să-și întrerupă studiile.

În aceasta perioadă și-a satisfăcut stagiul militar, timp de trei ani, într-un detașament de muncă forțată.

Între anii 1955-1959 a fost student în cadrul Institutului Teologic Universitar din București.

Între anii 1959-1962 a fost doctorand la același Institut bucureștean.

Între 1962-1964 a fost directorul Seminarului Teologic din București.

Între anii 1966-1967 a făcut cercetări postuniversitare la Facultatea de Teologie Protestantă din Lausanne, Elveția. Tot între anii 1966-1967 a studiat și la Institutul Ecumenic de la Bossey din Elveția.

Între anii 1968-1970, cu sprijinul direct al Patriarhului Justinian Marina, a studiat la Universitatea Pontificală Gregoriană din Roma, Italia, o universitate romano-catolică.

În anul 1972 a primit titlul de Doctor în Teologie, având specializarea: Teologie Dogmatică și Simbolică, la Institutul Teologic Universitar din București, cu teza: *Eclesiologia romano-catolică după documentele celui de-al II-lea Conciliu Vatican și ecourile ei în teologia contemporană*. Din comisia de examinare făceau parte Părintele Profesor Dumitru Stăniloae și Profesorul Nicolae Chițescu.

Între anii 1972-1980 a fost prorector și rector al Institutului Teologic din București.

Între anii 1980-1988, a fost ales Director de Studii la Consiliul Bisericilor Europene, cu sediul la Geneva, Elveția.

Între anii 1988-1992 a fost din nou rector al Institutului Teologic din București.

Între anii 1992-1996 a fost decan al Facultății de Teologie din București.

Pe data de 14 mai anul 2005 i s-a decernat titlul de *Doctor Honoris Causa* de către Facultatea de Teologie Ortodoxă din Alba Iulia.

Între anii 1998-2007 a predat cursuri de Dogmatică Ortodoxă la Institutul Ecumenic și Patristic din Bari, de pe lângă Universitatea San Tomaso din Roma, Italia.

Ca o încununare a preocupărilor de natură teologică și filosofică, din anul 2001 este ales membru de onoare al Academiei Române, iar Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române i-a acordat titlul academic de *Decan Onorific* pentru întreaga sa activitate profesională și administrativă. Statul român i-a acordat *Ordinul Național Steaua României în grad de Ofițer*. A fost membru în Adunarea Eparhială a Arhiepiscopiei Bucureștilor, în Adunarea Națională Bisericească și în Consiliul Național Bisericesc.

Opera teologică a Pr. Prof. Dr. Dumitru Popescu: o punte între Biserici și o masă a dialogului între teologie și lumea contemporană

Ca o linie marcantă a operei Părintelui Profesor Dumitru Popescu, trebuie spus de la început că mediu religios în care s-a născut și a crescut, împreună cu formarea sa pe băncile școlii de teologie ortodoxă, au fost bogat completate în străinătate. A cunoscut la fața locului teologia altor confesiuni religioase, studiind în Elveția, la Roma și în Israel. Primul rod al acestei sinteze teologice îl găsim în teza sa de doctorat, întocmită sub îndrumarea Profesorului Nicolae Chițescu, în care a abordat din punct de vedere ortodox eclesiologia romano-catolică, după documentele celui de al II-lea Conciliu de la Vatican.

Așa cum subliniază și Părintele Patriarh Daniel în cuvintele de mai sus, capacitatea Părintelui Dumitru Popescu nu reiese doar din această punte construită între teologii diferite, ci mai ales în felul în care a tratat teme complexe, și în același timp fundamentale, ale Bisericii. Orizontul său analitic, cu profunde accente dogmatice, începe de la dogma trinitară și cea hristologică, ajungând până la subiecte atât de actuale, cum ar fi antropologia sau ecologia.

Pentru a arăta complexitatea operei sale, ce cuprinde 11 cărți și peste 120 de studii, publicate în țară și peste hotare, enumerăm cărțile sale și câteva articole reprezentative:

Cărți: *Antropologia paulină* (1959); *Eclesiologia romano-catolică după documentele celui de al doilea Conciliu de la Vatican și ecourile ei în teologia contemporană*. Teză de doctorat (1972); *Teologie și Cultură* (1993); *Ortodoxie și Contemporaneitate* (1996); *Introducere în teologia dogmatică în contextul culturii contemporane* (1998); *Ortodoxie și Catholicism* (1999); *Hristos, Biserică, Societate* (1999); *Dumnezeu și Creația* (2001); *Omul fără rădăcini* (2001); *Misiunea Bisericii într-o lume secularizată* (2005); *Iisus Hristos, Pantocrator. Tratat de Teologie Dogmatică Ortodoxă* (2005).

Articole: „Problema chipului din om după Sfântul Grigore de Nyssa” (*Glasul Bisericii*, nr. 3-4/1961); „Eclesiologia luterană” (*Ortodoxia*, nr. 3/1962); „Responsabilitatea pentru o viață mai bună” (*Ortodoxia*, nr. 1/1972); „Aspecte noi în problema *Filioque*” (*Ortodoxia*, nr. 4/1974); „Relațiile dintre Biserica Ortodoxă Română și Biserica Catolică” (*Studii Teologice*, nr. 5-10/1979); „Esența sintezei dogmatice a părintelui profesor Dumitru Stăniloae” (*Studii*

Teologice, nr. 7-8/1983); „Sfânta Taină a preoției. Ierarhia bisericească sacramentală după Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție. Preoția obștească” (*Ortodoxia*, nr. 1/1989); „Vocația europeană a creștinismului românesc” (*Ortodoxia Românească*, 1992); „Dumnezeu și Cosmosul” (*Filosofia*, 1993); „Transfigurare și secularizare” (*Glasul Bisericii*, nr. 1-3/1994); „Integrarea europeană în lumina teologiei ortodoxe” (*Almanahul Bisericesc al Arhiepiscopiei Bucureștilor*, 1996); „Ortodoxie și paranormal” (*Almanahul Bisericesc al Arhiepiscopiei Bucureștilor*, 1996); „Biserica națională în lumina gândirii biblice și patristice” (*Glasul Bisericii*, nr. 9-12/1997); „Privatizarea religiei și a istoriei” (*Glasul Bisericii*, nr. 9-12/1999); „Sinteza dogmatică a operei Părintelui Stăniloae și influența ei asupra teologiei contemporane” (*Glasul Bisericii*, nr. 1-2/2001); „Logosul divin și unitatea creației într-o lume secularizată” (*Glasul Bisericii*, nr. 9-12/2003); „Treime și comuniune” (*Almanahul Bisericesc al Arhiepiscopiei Bucureștilor*, 2003).

Este de datoria noastră să amintim și comunicările susținute în străinătate, prin care s-a remarcat ca voce a școlii teologice românești: „Spirito e Creazione” (Venetto, 1993); „La missione della Chiesa” (Venetto, 1995); „L’Ortodossia di fronte alla tecnica” (Padova, 1995); „Trinità e Comunione” (Padova, 1995); „Dieu et cosmos dans la culture populaire roumaine” (Tirana, 1996); „Antropologia ortodossa” (Padova, 1995); „Cristologia comune” (Padova, 1995); „Le role de la culture dans les différences confessionnelles” (Basel, 1997); „Il sacramento dell’iniziazione cristiana. Atti del Convegno Storico Internazionale” (Bari, 1997); „Il problema del Filioque, Ekporeusis e Processio. Il metodo teologico. Il Concilio di Bari del 1098. Atti del Convegno Storico Internazionale” (Bari, 1998); „Comunione integrale. Atti del Convegno Storico Internazionale” (Bari, 1998); „L’homme sans raciens (Athènes, 2000); Agape trinitario nella vita della Chiesa” (Bari, 2001).

Notabil este și dinamismul care l-a acompaniat până la sfârșitul vieții pe Părintele Dumitru Popescu, în slujirea bisericească și cea academică. Activitatea fructuoasă a ultimilor ani este urmarea „jurământului” său academic atât de aproape de metoda mistagogică a Sfinților Părinți. De multe ori, Părintele Profesor Dumitru Popescu invita pe cei ce făceau doctoratul să fie serioși și să aibă ordine în munca lor. Părintele Dumitru Popescu căuta oamenii de calitate, cu aplecare spre învățare și cu smerenia credinței ortodoxe. Nu-i aprecia pe cei ce făceau teorii abstracte, ci pe aceia care construiau totul pe

fundamentul spiritualității și experienței ortodoxe, cea care îl face pe om deschis către Dumnezeu.

Acest statut religios pe care omul îl pierde în mod particular în zilele noastre, este probabil ideea centrală a operei Părintelui Dumitru Popescu. Avertismentul secularizării, sau al ruperii oricărei legături cu Divinitatea, era mărturisit cu forță și argumentat dogmatic într-un interviu apărut în anul 2008, în paginile *Ziarului Lumina*: „Semnul secularizării omului în interiorul lui este violența atât de prezentă astăzi peste tot în societate. Omul care nu Îl mai are pe Dumnezeu în el, nu se mai poate stăpâni, nu se mai poate controla. În zadar sunt pedepsite faptele exterioare care se produc în societate, dacă nu se coboară la cauza principală a acestor violențe care vin din adâncul sufletului omenesc [...] Biserica Ortodoxă trebuie să îi învețe pe credincioși să creadă, nu numai cu mintea, ci și cu inima, să trăiască adevărul. Aceasta este cea mai bună explicație și cel mai bun argument. Informația este bună, fiindcă nu poți să faci nimic fără informație, dar dacă informația nu coboară jos, în inimă, nu schimbă modul de viață. Limbajul îl poți schimba oricând, căci este convenție, dar toate sunt în zadar dacă nu schimbi inima, dacă nu te lupți cu forțele distructive din tine, cu patimile și poftele”^{*}.

Ne permitem să cităm și un pasaj din cartea *Hristos, Biserică, Societate*, pentru a sublinia capacitatea sintetică și actualitatea operei marelui teolog. Din aceste puține rânduri se poate observa cum autorul nu este înclinat către o analiză rece a teologiei. Părintele Dumitru Popescu invită cititorul la o analiză a lumii care ne înconjoară, prin prisma valorilor teologice învățate în Biserică, dar și la o autoanaliză în raport cu crezul mărturisit la Botez. Omul din zilele noastre, „divorțat de Hristos”, prizonier al poftelor și al patimilor, pierde orice punct de gravitate și se afundă în neantul dezbinării: „Indiferentismul religios al lumii în care trăim și care sporește îngrijorător de la vest spre est, existența unui creștinism deosebit de agresiv, care nu mai știe de omenie și iubire întrucât consideră că totul se poate cumpăra cu bani, dar și existența unor secte care se pun în slujba satanismului, sau a unor secte care propovăduiesc sinuciderea colectivă, ca și multe alte aspecte nocive, sunt expresia degradingoladei spirituale și morale la care asistăm astăzi”^{*}.

^{*} Interviul realizat de Ciprian Băra, *Ziarul Lumina de Duminică*, 25 mai 2008.

Restituiri, sau trecutul mereu prezent

În mod aparent paradoxal, soluția salvatoare la situația de criză pe care o analizează atât de bine Părintele Profesor Dumitru Popescu, și pe care noi am sintetizat-o în puținele rânduri de la sfârșitul paragrafului precedent, ne-o oferă același autor, însă cu decenii în urmă. Într-un alt articol, intitulat *Pocăința ca refacere a legăturii credincioșilor cu Dumnezeu și cu semenii*, Părintele Dumitru Popescu anticipa consecințele negative în care omul religios avea să fie împins din ce în ce mai mult, și propunea calea pocăinței pentru restabilirea armoniei ce caracterizează creația lui Dumnezeu.

Secțiunea *Restituiri* este o rubrică nouă a Revistei *Biserica Ortodoxă Română*, ce își propune să readucă la lumină texte mai vechi, publicate în numerele trecute ale revistei, dar care sunt necesare și actuale studiului și pastorației. Valoarea acestor articole este cu atât mai mare, cu cât ele au fost alcătuite de oameni care mai apoi au confirmat cele spuse prin slujire ecleziastică și seriozitate profesorală. Este și cazul regretatului Părinte Dumitru Popescu, care în anul 1971, fiind asistent universitar, compunea un articol cu privire la mărturisire și apropierea de Dumnezeu.

Această reorganizare a revistei se asociază începutului de drum al Părintelui Dumitru Popescu; iar dacă grija lui Dumnezeu față de slujitorul Său s-a arătat în faptul că l-a chemat în cealaltă lume pe distinsul academician într-o perioadă când cerurile se apropie parcă mai mult de pământ, tot dintr-o grijă părintească, de data aceasta a părintelui față de credincioși, articolul propus ajunge ca ajutor pentru perioada Postului Mare. Iată cum, Părintele Dumitru Popescu se încadrează în două momente lucrătoare spre mântuire din timpul de apropiere al omului de Dumnezeu, al Postului Mare: primul este că Părintele Dumitru Popescu a trecut la cele veșnice atunci când legătura dintre smerenia credincioșilor și brațele părintești ale lui Dumnezeu este mai strânsă; al doilea este că, prin ardoarea scrierilor sale, nouă ne este transmis un mesaj, care pus în practică, ne va apropia de Dumnezeu, pentru a ne uni în noaptea Sfințelor Paști cu Hristos, așa cum am făcut-o la Taina Sfântului Botez. Dacă Părintele Dumitru Popescu este prezent în fața lui Dumnezeu, el rămâne prezent și cu noi, prin grija părintească transmisă cu atâta pricepere în rândurile scrise de sfinția sa.

Summary: A Great Theologian, a Creator of Syntheses, and a Promoter of Dialogue: Reverend Father Professor Dr. Dumitru Popescu, Member of Academy, passed away in 2010

On the 10th of March 2010, early in the morning, R. F. Dumitru Popescu, Member of Academy, most distinguished university professor and proeminent representative of the Romanian dogmatic theology, upon whom more than a university conferred the title doctor honoris causa, passed away. His contribution to promoting and encouraging the theological dialogues between the Christian Churches, and to exalting the Orthodox essential features (putting them into the Romanian spirit and culture) made his writing be a real scientific landmark and a didactic example to follow.

As a supreme acknowledgement of his theological and philosophical activity, he was elected, in 2001, honorary member of the Romanian Academy, and the Holy Synod of the Romanian Orthodox Church granted him the academic title of Honorary Dean for his entire professional and administrative activity. The Romanian State granted him the high decoration *The Star of Romania National Order in an Officer degree*. He was a member of the Diocesan Assembly of the Archiepiscopate of Bucharest, The National Church Assembly and The National Church Council. His work includes 11 books and more than 120 studies published home and abroad.

His Beatitude Father Patriarch Daniel himself did officiate the funeral service, on the 13th of March 2010. He pronounced an allocution in which he called to mind the life of Father Professor Dumitru Popescu, this symbol of Romanian orthodox theology.

Apostolicitatea Bisericii și mărturia ei astăzi în Europa.
Cea de-a XII-a întâlnire în cadrul dialogului
teologic bilateral dintre Biserica Ortodoxă Română
și Biserica Evanghelică din Germania (EKD),
Mănăstirea Brâncoveanu, Sâmbăta de Sus (11-15 martie 2010)

Pr. Constantin PĂTULEANU

În perioada 11-15 martie la Mănăstirea Brâncoveanu din localitatea Sâmbăta de Sus a avut loc *Cea de-a XII-a întâlnire în cadrul dialogului teologic bilateral dintre Biserica Ortodoxă Română și Biserica Evanghelică din Germania*. Tema principală a întrunirii a fost „Apostolicitatea Bisericii și mărturia ei astăzi în Europa”. La începutul întâlnirii au fost prezentate de ambele părți referate care au evaluat rezultatele dialogului teologic bilateral dintre cele două Biserici pe parcursul celor 30 de ani de istorie: 1979-2010. Participanții la această întâlnire și-au propus să alcătuiască o metodologie practică de colaborare între cele două Biserici cu privire la situația diasporei românești din Germania. La finalul întrunirii s-a adoptat un document final semnat de ambele părți și totodată s-a stabilit necesitatea continuării dialogului plecând de la considerația că importanța lui pentru o reală apropiere între Bisericile aflate în dialog este evidentă.

I. Preliminarii

Cultura teologică a secolului trecut poate fi definită și ca o cultură a dialogului între Biserici și confesiuni și a unei reciproce cunoașteri. După câteva secole de lupte interconfesionale, creștinii au înțeles că se află în fața unei provocări căreia trebuie să i se dea un răspuns: dacă în zorii nașterii lumii moderne, creștinismul poate da umanității un mesaj comun și coerent. Din această întrebare s-a născut gândirea ecumenică, eveniment de excepție al istoriei veacului XX. Drumul anevoios de la lupte și critici confesionale la toleranță și cunoaștere reciprocă prin studiu aprofundat, de la ură și confruntare la înțelegere și respect, reprezintă cultura dialogului, materializată astăzi în ceea ce numim mișcarea ecumenică.

Mișcarea ecumenică a parcurs în ultimii ani diferite etape. Astăzi mișcarea ecumenică este atât de diversificată, începând de la întâlnirile personale și continuând cu cele regionale și internaționale, conferințe, congrese, adunări bilaterale sau multilaterale, europene sau mondiale, încât este extrem de dificil să le poți cuprinde pe toate într-o privire de ansamblu. Dacă ne gândim numai la dialogurile bilaterale, care între timp au devenit atât de numeroase, vom constata cât este de greu să le privești în mod unitar. În cadrul acestor dialoguri teologice bilaterale la nivel mondial, dialogurile pe care Biserica Evanghelică din Germania (Evangelische Kirche in Deutschland – EKD) le întreține cu Bisericile Ortodoxe au o importanță aparte. EKD întreține dialoguri cu următoarele Biserici Ortodoxe: 1) cu Biserica Ortodoxă Rusă din 1959; 2) cu Patriarhia Ecumenică din 1969; 3) cu Biserica Ortodoxă Română (BOR) din 1979; 4) cu Biserica Ortodoxă Bulgară din 1974. Trebuie amintit aici că EKD întreține dialoguri și cu unele Biserici vechi-orientale.

Între aceste dialoguri un loc important îl ocupă dialogul teologic bilateral dintre EKD și BOR. Atât EKD cât și BOR au desfășurat și desfășoară activități ecumenice pe multiple planuri. BOR este angajată ecumenic alături de celelalte Biserici Ortodoxe, nu numai pentru că este o Biserică autocefală, ci și pentru că, din punctul de vedere al limbii și culturii ei, și-a luat în serios rolul de mijlocitoare între creștinătatea răsăriteană și cea apuseană. Încă din secolul al XVI-lea se poate observa în Țările Române o bună conviețuire între românii ortodocși și sașii protestanți. Această conviețuire între diferite confesiuni, cu o istorie comună îndelungată, cu caracter etnic și prin aceasta cu o experiență fundamentată prin comuniune umană, într-un pluralism și o diversitate culturală, a creat cele mai bune premize pentru derularea unui dialog între Biserici cu mărturisiri de credință diferite.

Un alt motiv pentru derularea acestui dialog, din punct de vedere politic, îl constituie existența în Transilvania a sașilor luterani și interesul EKD pentru creștinii evanghelici de aici, care ca și românii sufereau sub regimul comunist de la București. Dialogul a oferit o bună platformă pentru EKD de a rămâne în permanentă legătură cu aceștia. Pe de altă parte, Bisericile Ortodoxe au putut observa în viața EKD și în teologia ei, evoluții, care nu mai corespund „imaginii tradiționale” despre protestantism din secolele trecute, precum: o creștere evidentă a participării credincioșilor la

Cina lui Hristos; o preocupare intensă față de Sfinții Părinți; noile accente puse pe importanța Bisericii pentru credința și viața creștinilor; înțelegerea mai profundă a rolului preoției.

Încă din 1974, EKD era pregătită pentru începerea dialogului, care însă, din diferite motive, a tot fost amânată. Abia pe 19 iulie 1978 Dr. Heinz Joachim Held, președintele sectorului Relații Externe al EKD a făcut propuneri concrete în scris pentru pregătirea dialogului teologic bilateral. Cu această ocazie a fost anunțată atât comisia EKD cât și tema pentru prima întâlnire: „Sfânta Scriptură, Tradiția și Mărturisirea”. De asemenea se exprima, în această scrisoare, și dorința ca la viitoarele întâlniri să ia parte membri ai Bisericii luterane și reformate din România. Important este faptul că EKD a subliniat de la început caracterul ecclesiolgic al dialogului, făcându-se totodată și propunerea ca amândouă delegațiile să se familiarizeze mai întâi cu activitatea spirituală a fiecărei Biserici.

Răspunsul a fost dat de episcopul Antonie Plămădeală prin scrisoarea din 19 septembrie 1978. El informa EKD despre alcătuirea comisiei BOR pentru acest dialog, cât și despre acordul asupra temei propuse. În mai 1979, cu puțin timp înaintea primei întâlniri de dialog, s-au întrunit la București reprezentanți ai celor două Biserici pentru a pregăti tema ce urma să fie discutată la primul dialog.

Între 1979 și 2010 au avut loc 12 întâlniri între cele două Biserici:

Goslar/Germania, 19-23 noiembrie 1979, cu tema: „Sfânta Scriptură, Tradiția și Mărturisirea”;

Iași/România, 24-26 octombrie 1980, cu tema: „Tainele Bisericii în Confessio Augustana și în Mărturisirile ortodoxe de credință din secolele XVI-XVII”;

Hüllhorst/Germania, 28 mai-3 iunie 1982, cu tema: „Căința și mărturisirea păcatelor în credința și viața Bisericilor noastre și importanța lor pentru înnoirea și sfințirea credincioșilor”;

Techirghiol/România, 6-11 mai 1985, cu tema: „Mântuirea în Hristos și vindecarea lumii”;

Kirchberg/Germania, 18-27 mai 1988, cu tema: „Îndreptarea și îndumnezeirea (*theosis*) omului prin Iisus Hristos”;

Curtea de Argeș/România, 12-18 iunie 1991, cu tema: „Botezul ca încorporare în Noul Legământ și chemare la lupta duhovnicească în urmarea lui Iisus Hristos (*synergeia*)”;

Selbiz/Germania, 27 noiembrie – 5 decembrie 1995, cu tema: „Comuniunea Sfinților – chemarea Bisericilor noastre și desăvârșirea lor într-o lume secularizată”;

București/România, 3-8 octombrie 1998, cu tema: „Slujirea și reconcilierea (Împăcarea). Integrarea europeană și implicațiile ei pentru Bisericile noastre”;

Herrnhut/Germania 7-12 octombrie 2000, cu tema: „Biserica și responsabilitatea ei politico-socială astăzi. Aspecte biblico-hermeneutice, istorico-bisericești și eclesiologice” (Goslar IX);

Cluj-Napoca/România, 14-20 noiembrie 2002, cu tema: „Ființa și unitatea Bisericii lui Hristos – diversitatea Bisericilor în istorie”;

Eisenach/Germania 1-7 aprilie 2006, cu tema: „Sinoadele Ecumenice și sobornicitatea Bisericii”;

Sâmbăta de Sus/România, 11-15 martie 2010, cu tema: „Apostolicitatea Bisericii și mărturia ei astăzi în Europa”.

Cele 12 întâlniri, în cei 30 de ani de dialog, care au avut loc până acum, au dezbătut teme importante precum: Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție; Tainele Bisericii; Mântuirea în Iisus Hristos; Slujirea Bisericii de către oameni; Integrarea europeană; Ființa și unitatea Bisericii; Sinoadele Ecumenice și sobornicitatea Bisericii; Apostolicitatea Bisericii.

II. Evaluare

Cea de-a XII-a întâlnire între cele două Biserici a avut loc la Mănăstirea Sâmbăta de Sus între 11-15 martie 2010 cu tema: „Apostolicitatea Bisericii și mărturia ei astăzi în Europa”.

Tema a fost dezbătută atât în dimensiunea ei teologică, cât și dintr-o perspectivă pastoral-misionară. S-a căutat, de asemenea, găsirea unei metodologii practice de colaboare dintre cele două Biserici cu privire la situația diasporei românești din Germania.

Prof. Dr. R. Thöle și Pr. Conf. Dr. Daniel Benga au evaluat prin referatele lor rezultatele dialogului teologic bilateral dintre cele două Biserici pe parcursul celor 30 de ani de istorie, între anii 1979-2010. R. Thöle a accentuat în referatul său faptul că acest dialog poate fi privit ca o legătură eclesială și ca un eveniment spiritual care a dus la o apropiere între cele două Biserici. Referentul a reamintit contextul politic în care a început acest

dialog. Pe atunci Europa era împărțită în două părți, cu două sisteme politice aflate în concurență (*wetteifernde politische Systeme*)¹. De asemenea, R. Thöle a făcut referire și la schimbările petrecute la sfârșitul anilor '80 în ambele țări, căderea zidului Berlinului, reunificarea celor două Germanii și schimbarea regimului din România în 1989. Aceste lucruri pot produce mirare, dar și modestie. R. Thöle a amintit, pe bună dreptate, de marile personalități care au însoțit dialogul, mai ales la începuturile sale, precum: Episcopul Vasile Coman, Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Pr. Prof. Dumitru Popescu, Episcopul și Prof. Gorg Kretschmar, Episcopul Heinz Ioachim Held, Prof. Adolf Martin Ritter etc.². Referentul dedică, de asemenea, un capitol special rezultatelor acestui dialog, enumerând o serie de teme care au fost dezbătute și care au adus cu sine anumite rezultate în ceea ce privește apropierea dintre cele două Biserici³.

Părintele Daniel Benga a precizat în referatul său că în istoria de 30 de ani a dialogului dintre cele două Biserici s-a ajuns la unele rezultate în domenii, ca: „Raportul dintre Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție; Sfintele Taine; hristologie și eclesiologie”. În domeniile enumerate s-a constatat existența unor acorduri, dar și a unor divergențe, precum și a unor probleme ce rămân pe mai departe deschise. Referentul propune, însă, o analiză dintr-o perspectivă maximalistă a dialogului și anume aceea de refacere a unității dintre cele două Biserici și nu doar din perspectiva unei mai bune cunoașteri a teologiei și a unei mai profunde comuniuni întreolaltă⁴. În sensul acesta D. Benga se preocupă de claritatea, de relevanța concretă și practică, de aplicabilitatea tezelor comune formulate de participanții la dialog⁵. Într-un capitol special referentul face o evaluare comparativă a dialogului istoric dintre Patriarhul Ieremia al II-lea al Constantinopolului și teologii protestanți de la Tübingen cu dialogul de astăzi dintre Biserica Ortodoxă Română și Biserica Evanghelică din Germania. Pr. D. Benga constată că problemele teologice de fond (*Übereinstimmungen und Divergenzen*) au rămas aceleași

¹ Reinhard THÖLE, *Dialog als ekklesiales Band und geistliche Ereignis*, manuscris, p. 1.

² R. THÖLE, *Dialog als ekklesiales...*, p. 2.

³ R. THÖLE, *Dialog als ekklesiales...*, pp. 3-5.

⁴ Pr. Daniel BENGĂ, *Eine kurze Auswertung*, manuscris p. 1.

⁵ Pr. D. BENGĂ, *Eine kurze Auswertung*, p. 3. „Die Frage, die in diesem Zusammenhang gestellt werden muss, bezieht sich auf die Klarheit und konkrete und praktische Relevanz und Anwendbarkeit der gemeinsamen im Dialog formulierten Thesen”.

atunci și acum⁶. Referentul conchide că „cele mai multe diferențe teologice dintre luterani și ortodocși au fost indentificate deja la sfârșitul secolului al XVI-lea, dar nici până astăzi, în cadrul dialogului nostru, n-au putut fi rezolvate”⁷.

Pr. Prof. Viorel Ioniță a prezentat referatul cu titlul: „Die Apostolizität de Kirche aus der Sicht der Rumänischen Orthodoxen Kirche”^{*}. Referentul arată că tema nu a fost aleasă întâmplător, ci ea stă în directă legătură cu precedentele întâlniri: Cluj Napoca (2002) cu tema „Ființa și Unitatea Bisericii lui Hristos – Diversitatea Bisericilor în istorie” și Eisenach (2006) cu tema „Sinoadele Ecumenice și sobornicitatea Bisericii”. Înainte de abordarea temei principale referentul face o incursiune în dialogul ecumenic mai larg, prezentând tema apostolicității așa cum a fost ea tratată în diferitele întruniri ecumenice. Astfel Comisia pentru Credință și Constituție (Kommision fur Glauben und Kirchenverfassung) a Consiliului Mondial al Bisericilor a abordat în mod repetat tema apostolicității. Printre cele mai semnificative documente cu referire la tema noastră autorul prezintă „Documentul de la Lima” (Lima-Papier, 1982); un alt document este: „Împreună să mărturisim aceeași credință” (Gemeinsam den einen Glauben bekennen), Geneva, 1996; al treilea document se numește „Ființa și misiunea Bisericii” (Das Wesen und der Auftrag der Kirche); referentul abordează, spre exemplificare, și rezultatele unui dialog teologic bilateral și anume cel dintre Biserica Ortodoxă și Biserica veche-catolică (Kirche der Utrechter Union)⁸. În partea a doua autorul abordează tema apostolicității din perspectiva teologiei ortodoxe și mai ales din perspectiva unor teologi ortodocși români, precum Isidor Todoran, Dumitru Stăniloae sau Ion Bria⁹. În final, Pr. Prof. Viorel Ioniță propune opt teze ca rezumat al întregului referat¹⁰.

Prof. Michael Weinrich își începe reflecțiile sale pe marginea temei cu două remarci. Mai întâi arată că apostolicitatea este, din perspectiva ecumenismului, o temă vastă și mai ales mult disputată (umstrittenes thema).

⁶ Pr. D. BENGA, *Eine kurze Auswertung*, p. 3.

⁷ Pr. D. BENGA, *Eine kurze Auswertung*, p. 3.

^{*} Apostolicitatea Bisericii din perspectiva Bisericii Ortodoxe Române.

⁸ Pr. Viorel IONIȚĂ, *Die Apostolizität de Kirche aus der Sicht der Rumänischen Orthodoxen Kirche*, manuscris, pp. 2-6.

⁹ Pr. V. IONIȚĂ, *Die Apostolizität de Kirche...*, pp. 6-12.

¹⁰ Pr. V. IONIȚĂ, *Die Apostolizität de Kirche...*, pp. 16-17.

Referentul arată, citându-l pe Wolfgang Beinert, că termenul de apostolicitate este compus din multe elemente, încât în înțelegerea lui diferită se ascunde problema diferențelor confesionale în eclesiologie¹¹. În al doilea rând referentul precizează că apostolicitatea aparține celor patru atribute ale Bisericii stabilite de Crezul niceo-constantinopolitan. Crezul niceean face parte și din Tradiția necontestată a Bisericilor protestante, astfel că apostolicitatea aparține aspectelor esențiale ale eclesiologiei reformatorice¹². Michael Weinrich precizează însă faptul că ceea ce în cadrul altor tradiții se tratează ca apostolicitate, în tradiția reformatorică este gândit în orizontul hermeneuticii scripturistice, respectiv al principiului Scripturii (*sola Scriptura, n.n.*)¹³.

În continuare referentul dezbate apostolicitatea în legătură cu cele patru atribute ale Bisericii. Astfel, eclesiologia reformatorică distinge clar între atributele (predicatul) Bisericii, așa cum au fost ele definite în Simbolul de credință, și caracteristicile Bisericii, care au marcat controversele teologice specifice eclesiologiei reformatorice, începând cu Reforma. Referentul subliniază faptul că atunci când în literatura teologică se face referire la *notae ecclesiae*, prin ele pot fi înțelese atât atributele cât și caracteristicile Bisericii. Totuși întâietate a fost acordată caracteristicilor externe ale Bisericii, denumite *notae ecclesiae* (vezi CA VII). M. Weinrich remarcă, însă, faptul că, teologi precum Wolfgang Huber și Gunther Wenz disting între *notae ecclesiae*, ca mijloace sau caracteristici externe și atributele Bisericii, ca orientări spre observarea Bisericii în care credem, în interiorul Bisericii vii. Totuși, în a doua jumătate a veacului XX, subliniază M. Weinrich, literatura eclesiologică a redevenit conștientă de vechile *notae* ale Bisericii prin teologi precum Karl Barth, Jürgen Moltmann, Wolfahrt Pannenberg și Peter Steinacker¹⁴. Tocmai inserarea atributelor Bisericii în mărturisirile de credință lămuresc importanța specială atribuită acestora, care o depășește pe cea a caracteristicilor externe ale Bisericii.

¹¹ Michael WEINRICH, *Die Apostolizität der Kirche in reformatorischer Perspektive (Apostolizitatea Bisericii din perspectiva reformată)*, manuscris, p. 1.

¹² M. WEINRICH, *Die Apostolizität der Kirche...*, p. 1.

¹³ M. WEINRICH, *Die Apostolizität der Kirche...*, p. 2. „Es wird sich schliesslich zeigen, dass ein Teil dessen, was in anderen Traditionen unter dem Stichwort der Apostolizität abgehandelt wird, in der reformatorischen Tradition im Horizont der Schrifthermeneutik bzw. des Schriftprinzips bedacht wird”.

¹⁴ M. WEINRICH, *Die Apostolizität der Kirche...*, p. 3.

În cel de-al doilea capitol referentul se concentrează pe importanța teologică a apostolicității, precizând că aceasta are o dimensiune istorică și o dimensiune calitativă („eine geschichtliche Dimension als auch... eine besondere qualitative Dimension”)¹⁵. Dimensiunea istorică arată importanța fundamentală pe care au avut-o apostolii în constituirea primelor comunității creștine și a Bisericii. Apostolii sunt considerați ca întemeietori ai Bisericii. De aceea, Cincizecimea este văzută ca zi de naștere a Bisericii, ceea ce înseamnă că atât inițiativa divină cât și mijlocirea umană sunt constitutive acesteia. Apostolii sunt, în conformitate cu *Epistola către Efeseni 2, 20*, fundamentul Bisericii, Hristos fiind piatra ungiulară. M. Weinrich abordează pe parcusul referatului său și aspectul pnevmatologic al apostolicității, care aduce în prim plan principiul reformatoric al Scripturii (Schriftprinzip), căci după Luther, Scriptura nu poate fi înțeleasă decât cu ajutorul Sfântului Duh, prin Care a fost scrisă, pe care tu niciunde nu-L poți găsi prezent și viu, ca în Sfintele Scripturi, pe care El (Duhul Sfânt) le-a scris¹⁶. Importanța apostolicității la formarea canonului, care nu a fost singurul criteriu, capătă relevanță, întrucât este privită ca verigă de încredere a fundamentului pnevmatologic al Bisericii. M. Weinrich vede aici o punte spre concepția ortodoxă despre apostolicitate, care evidențiază mai ales acțiunea Sfântului Duh asupra apostolilor, care lucrează și astăzi în Biserică, în Sfânta Liturghie, în învățătură și în viața credincioșilor. În partea a treia referentul consemnează câteva consecvențe eclesiologice și ecumenice¹⁷.

Episcopul Martin Schindehütte, vicepreședinte al serviciului de relații externe al EKD a prezentat referatul „Die Apostolizität der Kirche und ihr Zeugnis im heutigen Europa”*. Încă de la început referentul arată că două au fost motivele pentru care s-a străduit să precizeze care este legătura dintre apostolicitate și mărturia ei în Europa de astăzi. În primul rând faptul că Preafericitul Părinte Patriarh Daniel și Sfântul Sinod al BOR au stăruit ca tema dialogului dintre cele două Biserici să fie dezbătută pornind de la perspectivele misionare și pastorale. De asemenea dialogul trebuie să folosească o metodologie, care să țină cont de colaborarea practică dintre cele două

¹⁵ M. WEINRICH, *Die Apostolizität der Kirche...*, p. 6.

¹⁶ M. WEINRICH, *Die Apostolizität der Kirche...*, p. 9

¹⁷ M. WEINRICH, *Die Apostolizität der Kirche...*, pp. 13-16.

* Apostolicitatea Bisericii și mărturia ei în Europa de astăzi.

Biserici și de situația concretă a diasporei ortodoxe române din Germania¹⁸. Cel de-al doilea motiv l-a constituit aserțiunea făcută de M. Weinrich către sfârșitul referatului său, anume că astăzi se poate observa o deschidere în privința întrebării termenului de apostolicitate cu privire la misiunea Bisericii. Astfel referentul dezbate mai întâi problema „mărturiei EKD în Europa de astăzi” pentru ca apoi să dezvolte subtemele: „Privire înapoi: Reconcilierea și pacea”¹⁹; „Privire în viitor: Diversitatea reconciliată”. În fine M. Schindehütte subliniază câteva aspecte practice în capitolele: „Dorul față de celălalt” („Die Sehnsucht nach dem ganz Anderen”); „De ce au nevoie oamenii: Siguranță, pace și respectarea drepturilor omului”²⁰.

Pr. Nicolae Dura din Viena a subliniat în referatul său câteva trăsături ale mărturiei Bisericii Ortodoxe Române în Europa de astăzi. El a dezvoltat într-un prim capitol subtema: mărturia ca însușire creștină („Das Zeugnis als christliche Eigenschaft”). Astfel, pe baza mai multor citate biblice, referentul arată ce înseamnă a fi creștin și a da mărturie despre aceasta. În Noul Testament mărturia este redată prin doi termeni și anume *omologia* (*confession*, 2 Corinteni 9, 13; 1 Timotei 6, 12; Evrei 3, 1) și *martiria* (*testimonium*, Matei 14, 55; Luca 22, 17 etc.)²¹. Creștinii sunt chemați să mărturisească pe Hristos ca Fiu al lui Dumnezeu. A depune însă mărturie nu înseamnă numai a-L mărturisi pe Hristos cu buzele, ci mult mai mult. Mărturia adevărată presupune armonizare în cuvânt și faptă, gata oricând de ajutor și solidaritate activă. În partea a doua a referatului Pr. N. Dura tratează despre Biserica Ortodoxă Română și diaspora ortodoxă română din Europa ca mărturie creștină. Referentul se întreabă și răspunde în același timp: încotro călătorim noi? („Wohin pilgern wir?”), subliniind și câteva posibilități de a depune mărturie astăzi²². În final Pr. N. Dura atrage atenția că toți creștinii, fie ei protestanți sau ortodocși, ar trebui să depună o mărturie creștină comună (*gemeinsames Glaubenszeugnis ablegen*). Numai așa am putea fi credibili în fața unei lumi tot mai secularizate.

¹⁸ Martin SCHINDEHÜTTE, *Die Apostolizität der Kirche und ihr Zeugnis im heutigen Europa*, manuscris, p. 1.

¹⁹ M. SCHINDEHÜTTE, *Die Apostolizität der Kirche*, pp. 3-5.

²⁰ M. SCHINDEHÜTTE, *Die Apostolizität der Kirche*, pp. 8-13.

²¹ Pr. Nicolae DURA, *Das Zeugnis der Rumänischen Orthodoxen Kirche im heutigen Europa*, manuscris, p. 1.

²² Pr. N. DURA, *Das Zeugnis der Rumänischen Orthodoxen Kirche...*, pp. 4-6.

În aceste timpuri, spune referentul, ale pustiirii spirituale e nevoie de colaborare, reconciliere și dialog.

III. Perspective

Prima remarcă ce trebuie făcută în acest context este necesitatea continuării acestui dialog, plecând de la considerația că importanța lui pentru o reală apropiere între Bisericile aflate în dialog este evidentă. Receptarea rezultatelor deja obținute este și ea o provocare pentru teologia actuală.

Chiar dacă din dialogul teologic bilateral dintre EKD și BOR nu s-au putut trage consecințe eclesiologice, se poate afirma că acest dialog a condus la o considerabilă apropiere între teologia și spiritualitatea celor două Biserici. Dialogul a fost, așa cum l-au simțit partenerii de dialog de ambele părți, un eveniment spiritual. Despărțirea Bisericilor a fost privită de ambele Biserici, din perspectiva procesului de integrare europeană, ca un scandal (als Skandalon). Dialogul teologic rămâne, astfel, pe plan european, o provocare la adresa Bisericilor europene, care sunt, prin despărțirea lor, o piedică în calea întăririi comunității europene și care prin dialog și apropiere ar putea să sprijine, în mod fundamental, reconcilierea și comuniunea în Europa. Europa are nevoie, într-o comuniune a popoarelor și statelor reconciliate, și de comuniunea Bisericilor reconciliate, o viziune promovată de către ortodocși și protestanți încă de la începutul mișcării ecumenice.

Poate ar trebui subliniat faptul că este imposibil a demonta dintr-o dată prejudecăți și mentalități care trenează de secole între Biserici și confesiuni. Pentru aceasta e nevoie de multă răbdare, înțelegere, toleranță și mai ales de dialog într-o comuniune a iubirii.

Summary: The Apostolic Nature of the Church and its Witness in Nowadays Europe. The 12th Reunion within the frame of the Theological Bilateral Dialogue between the Romanian Orthodox Church and the Evangelical Church in Germany

Between the 11th and the 15th of March 2010, the Brâncoveanu Monastery of Sâmbăta de Sus sheltered the 12th Reunion within the frame of the theological bilateral dialogue between the Romanian Orthodox Church and the Evangelical Church in Germany. The main topic of this reunion was *The Apostolic nature of*

Church and its witness in nowadays Europe. At the beginning of the meeting, reports were given by both representative parts, in which the results of the theological bilateral dialogue between the two Churches during thirty years of history (1979-2010) were evaluated. The participants in this reunion purposed to elaborate a practical methodology of cooperation between the two Churches with regard to the Romanian diaspora in Germany.

Thus, Prof. Dr. R. Thöle and Rev. Fr. Dr. Daniel Benga, the University reader, evaluated in their lectures the results of the theological dialogue between the two Churches, during 30 years' history, mentioning the political situation from the outset, as well as some of the personalities who contributed to developing the dialogue, the successful results of it, and other problems which are still to be debated.

Afterwards, Rev. Fr. Prof. Dr. Viorel Ioniță presented the essay *The Apostolic character of the Church from the point of view of the Romanian Orthodox Church*, in which the apostolic topic was spoken about from both an orthodox and ecumenical point of view, while Prof. Michael Weinrich approached the apostolic character of the Church in connection with the four attributes of the Church and her theological importance, from the point of view of the two dimensions, historical and qualitative. Ultimately, Bishop Martin Schindehütte exposed the subject *The Apostolic character of the Church and her witness in nowadays Europe*, while Rev. Fr. Prof. Dr. Nicolae Dura put forth some of the distinctive features of the confession of the Romanian Orthodox Church today.

At the end of the Reunion, a final document was adopted and signed by both representative parts, who therewith instituted the need of persevering in this dialogue, so very pre-eminent in a real agreement between the two Churches.

Pelerinaj de Florii (27 aprilie 2010)

Paul SCARLAT

La inițiativa Preafericitului Părinte Patriarh Daniel și cu sprijinul Centrului de Presă Basilica al Patriarhiei Române, sâmbătă 27 martie 2010, în ajunul praznicului împăărătesc al *Intrării Domnului în Ierusalim* (Floriile), au fost organizate pelerinaje de Florii în București și în alte orașe și eparhii ortodoxe. În Arhiepiscopia Bucureștilor, aproximativ zece mii de credincioși și șase sute de preoți au purtat în mâini ramuri de salcie, flori și icoane până la Catedrala Patriarhală, unde au fost întâmpinați de Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, care a rostit un cuvânt de învățătură despre pelerinajul creștin ortodox. Acest eveniment care an de an strânge un număr tot mai mare de credincioși, a fost organizat al treilea an consecutiv în București, repetând o tradiție reînviată în anul 2008, după o pauză de șapte decenii.

Sâmbătă, 27 martie 2010, în ajunul praznicului împăărătesc al *Intrării Domnului în Ierusalim*, Patriarhia Română și Arhiepiscopia Bucureștilor au organizat în București Pelerinajul de Florii. Numeroși preoți, monahi și credincioși din capitală și din județul Ilfov au participat la o tradiție a manifestării publice și în comun a credinței, tradiție ce a fost reluată în București în anul 2008, după o pauză de șapte decenii. De pelerinaje și binecuvântările lor s-au bucurat și alți credincioși din țară, întrucât inițiativa Arhiepiscopiei Bucureștilor de a organiza acest eveniment a fost urmată și de alte orașe și eparhii ortodoxe. Înainte de a relata evenimentul mai pe larg, vom prezenta în continuare mesajul integral al Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, rostit la întâmpinarea celor aproximativ zece mii de credincioși și șase sute de preoți sosiți la Catedrala Patriarhală:

**Cuvântul Preafericitului Părinte Daniel,
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române,
rostit cu ocazia Pelerinajului de Florii, 27 aprilie 2010**

În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Amin.

Preasfințiile Voastre, Preacuvioși, Preacucernici Părinți, Iubiți Credincioși și Credincioase, Dragi Pelerini,

Pelerinajul acesta de Florii, care acum a reînviat după șaptezeci de ani de întrerupere, are o mulțime de înțelesuri duhovnicești, atât pentru credința noastră, cât și pentru viața noastră pe pământ. În primul rând, așa cum se arată în cântările și în rugăciunile Bisericii Ortodoxe, acest pelerinaj ne aduce aminte de pelerinajul sau de călătoria Mântuitorului nostru Iisus Hristos, cu șase zile înainte de Patima Sa, și anume, atunci când în Betania a înviat pe prietenul său Lazăr. Și această înviere s-a făcut ca o mângâiere pentru cele două surori ale lui Lazăr, și anume Marta și Maria.

Intrarea Domnului în Ierusalim s-a făcut ca o intrare triumfală, pentru că poporul a simțit iubirea Lui ca iubire manifestată pentru oameni care trec prin suferință. Maria și Marta plâneau din cauza suferinței pricinuite de moartea prematură a fratelui lor Lazăr, dar atât Lazăr, cât și Maria și Marta erau prieteni ai Mântuitorului Iisus Hristos. În casa lor Mântuitorul venea adesea, și Sfânta Evanghelie după Ioan ne arată că atunci când Mântuitorul a văzut că Lazăr, prietenul Său, a murit, și era acum în mormânt de patru zile, a plâns. El, Care a spus femeii văduve din Nain, care și-a pierdut pe unicul său fiu și-l ducea la mormânt, i-a zis: *Nu mai plânge!* Acum El plânge, pentru că moartea nu este starea firească.

*Preafericitul Părinte Daniel,
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române,
rostitind cuvânt de învățătură pelerinilor*

Cartea Sfântă a Noului Testament ne arată că cel din urmă dușman al omului care va fi desființat este moartea. Noi ne-am prea obișnuit cu moartea. Ne-am înjugat cu ea, și o numim fenomen natural. Dar omul creat după chipul lui Dumnezeu Cel veșnic viu nu este făcut pentru moarte. Este făcut pentru viață veșnică. Moartea este urmarea păcatului, este un accident al voinței libere, greșit folosite de către om, ca neascultare față de Dumnezeu.

Iar Mântuitorul Iisus Hristos, când vede pe prietenul său Lazăr în mormânt, plânge cu cei ce plâng. Cel mai scurt verset din Noul Testament este acesta: *Iisus plângea (Ioan 11, 25)*. Așadar, când înviază pe Lazăr, prietenul Său, Mântuitorul Iisus Hristos, deja, în mod profetic, anunță Învierea cea de obște a tuturor oamenilor. Când Hristos Domnul le spune surorilor Marta și Maria că Lazăr numai doarme, nu este mort, și că va învia, ele răspund: *Știm că va învia în ziua de apoi*, adică la învierea cea de obște. Și atunci Mântuitorul descoperă cel mai mare adevăr, zicând: *Eu sunt Învierea și Viața. Cel ce crede în Mine, chiar dacă va muri, viu va fi. Chiar dacă va muri cu trupul, va fi viu cu sufletul.*

Cu alte cuvinte, Învierea nu este un fenomen natural. Învierea în înțelesul iudaic și creștin este un dar exclusiv al lui Dumnezeu. Învierea nu se aplică la oameni ca la natură, când primăvara natura revine la viață. Învierea nu este un fenomen natural legat de ciclurile naturii. Învierea este o binecuvântare și un dar și o răsplată de la Dumnezeu pentru dreptți. De aceea, în Vechiul Testament se credea la început că numai dreptții vor învia, întrucât învierea se considera a fi o răsplată a lui Dumnezeu pentru cei ce în lume au trăit în mod drept, adică în mod evlavios. Mai târziu însă s-a arătat, în profeția lui Iezechiel, că toți oamenii vor învia. Unii însă vor învia pentru învierea vieții, adică pentru comuniune de iubire și viață veșnică cu Dumnezeu, iar alții pentru învierea judecării. Și acest adevăr este repetat de Mântuitorul Iisus Hristos și precizat în detaliu în Evanghelia după Ioan care se citește în fiecare sâmbătă și la fiecare slujbă de înmormântare.

Astfel, Mântuitorul Iisus Hristos, înviind pe Lazăr cel mort de patru zile, prevestește învierea cea de obște. De aceea, noi cântăm în troparul Sâmbetei lui Lazăr că, de fapt, prin învierea lui Lazăr, Mântuitorul a preînchipuit, prefigurat, programat Învierea cea de obște. Însă învierea lui Lazăr este în același timp și o mărturie a faptului că Hristos Însuși Își va învia din morți propria Sa umanitate.

De aceea, noi nu spunem că Hristos a fost înviat din morți, ci El a înviat din morți cu moartea pe moarte călcând, și celor din morminte viață dăruindu-le. Când a spus: *Eu sunt Învierea și Viața*, a arătat că Izvorul Învierii și al Vieții veșnice este Dumnezeu Omul, Care a venit în lume ca să biruiască păcatul, iadul și moartea și să ne dăruiască nouă viață veșnică și mare milă.

Așadar Pelerinajul acesta de Florii este un Pelerinaj al Învierii, o anticipație, o pregustare, o prevestire și o binevestire a Sărbătorii Paștilor. Intrarea Domnului în Ierusalimul pământesc este deja o preînchipuire a Intrării Lui, după suferință, moarte și Înviere, în Ierusalimul ceresc. De aceea, în noaptea de Paști, în Biserica Ortodoxă, se cântă: *Luminează-te, luminează-te, noule Ierusalime, că slava Domnului peste tine a strălucit! Saltă acum și te bucură, Sioane, iar tu Preacurată Născătoare de Dumnezeu, veselește-te întru Învierea Celui născut al tău*. Ce caută pomenirea Ierusalimului ceresc în timpul slujbelor din Noaptea de Paști? Tocmai prin aceasta se arată că Hristos, Cel care a intrat în Duminica Floriilor în Ierusalimul pământesc ca să pătimească, să treacă prin moarte, acum, după Înviere, deja trăiește în Ierusalimul ceresc. Și această cântare, puțin modificată, se cântă la sfințirea unei biserici ortodoxe. După sfințirea ei cântăm și noi: *Luminează-te, luminează-te, noule Ierusalime, că slava Domnului peste tine a strălucit! Această casă Tatăl a zidit-o. Această casă Fiul a întărit-o. Această casă Duhul Sfânt a înnoit-o, a luminat-o, a sfințit-o și a sfințit sufletele noastre*. Prin aceasta ni se arată că fiecare biserică ortodoxă este o icoană a Ierusalimului ceresc, care ne pregătește pentru Înviere. Este un laborator al Învierii.

Deci, faptul că Pelerinajul nostru de Florii începe de la o biserică, trece prin fața multor biserici și apoi ajunge tot la o biserică ne arată că este vorba de un pelerinaj pe pământ, cu gândul la patria noastră cerească, la Ierusalimul ceresc, la Împărăția Preasfintei Treimi. Pe lângă acest aspect de amintire, de aducere aminte, a Intrării în Ierusalim, a pelerinajului din Betania în Ierusalim al Mântuitorului Iisus Hristos, Pelerinajul nostru creștin de Florii mai are și alte semnificații duhovnicești care derivă din primul. Și anume că noi nu avem cetate stătătoare în lumea aceasta, că suntem călători.

Pelerinajul este o călătorie sfântă cu un scop sfânt. Nu este o călătorie de plimbare, nu este un turism de curiozitate, nu este un exercițiu de mișcare fizică pentru o circulație mai bună a sângelui, și nici o simplă aerisire de promenadă. Pelerinajul de Florii este o călătorie cu

Moment din timpul Pelerinajului de Florii

un scop de căutare a sfințeniei. Pelerinajul are totdeauna ca scop căutarea sfințeniei, din Locurile Sfinte, biblice. De aceea facem pelerinaje la Ierusalim, în Țara Sfântă. Dar este și o căutare, o călătorie cu scop de căutare a locurilor sfinte din oamenii sfinți înmormântați în lumea aceasta, în pământ sau ale căror Moaște se află în sfinte racle. Căutăm sfințenia Locurilor Sfinte, unde a călcat Dumnezeu Cel Unul Sfânt, în Țara Sfântă, dar căutăm și sfințenia Sfințelor Moaște și ale Sfințelor Icoane făcătoare de minuni, și căutăm și sfințenia locurilor unde omul sfințește locul, dacă se sfințește pe sine mai întâi, în legătură de rugăciune, de împărtășire din Cel Unul Sfânt, Unul Domn Iisus Hristos.

Iar în aceste momente de pregătire pentru Sfințele Paști, pelerinajul nostru în oraș mai este și o mărturisire a credinței în comuniune, nu în izolare. Anul acesta este declarat de Sfântul Sinod ca fiind *Anul Omagial al Crezului Ortodox și al Autocefaliei Românești*. Credința este cu atât mai puternică și mai frumoasă, mai luminoasă, cu cât se mărturisește în comun, în comuniune și în comunitate. Dacă fiecare ne rugăm acasă, rugăciunea noastră este bine primită, dar când ne rugăm împreună în biserică, când mărturisim credința în biserică și în afara ei prin pelerinaj, atunci credința se întărește, frumusețea și binecuvântarea ei sporesc. Și iată, așa Pelerinajul nostru de Florii este o mărturisire în comun a credinței, nu în interiorul bisericii doar, în interiorul zidurilor, ci și în lume, în societate. Noi nu ascundem credința sub obroc pentru că ea este lumina vieții. Noi nu o impunem nimănui, dar o propunem în mod solemn și bucuros, ca bucurie din bucuria lui

Hristos Cel Înviat din morți, ca bucurie din bucuria lui Lazăr și din bucuria surorilor lui, Marta și Maria.

În sfârșit, un Pelerinaj de Florii este o binecuvântare pentru cetate. Mai întâi este o binecuvântare pentru că multe parohii și protopopiate ies din izolare, din autosuficiență, se adună laolaltă și se pun în mișcare, în procesiune, în înaintare spre Sfintele Paști. Și astfel pelerinajul este comuniune în procesiune, este o mărturisire în înaintare spre Hristos, este și un urcuș spre Înviere. De aceea, noi considerăm că o mare binecuvântare este Pelerinajul acesta pentru toți cei care mai întâi participă la el, dar și pentru cei care îl văd, fie direct, fie prin intermediul televiziunii, fie îl aud prin intermediul radioului. Este o binecuvântare extinsă, o binecuvântare împărtășită, o binecuvântare care se transmite de la noi ca bucurie la alții.

Dorim, ca atare, să mulțumim tuturor celor care au contribuit la organizarea acestui Pelerinaj, care a redevenit o tradiție pentru capitala României și care este acum urmat și în provincie, în diferite orașe și în diferite eparhii. În mod deosebit, mulțumim Preasfințitului Episcop-vicar Varsanufie Prahoveanul, care a coordonat organizarea acestui Pelerinaj și care a pornit de la Mănăstirea „Radu Vodă” și a condus această procesiune sfântă, plină de lumină și bucurie ca pregustare a Sfintelor Paști. Mulțumim și Preasfințiților Episcopi care sunt aici de față prezenți și în mod deosebit semnalăm faptul că avem un pelerin, venit din Australia și Noua Zeelandă, Preasfințitul Mihail. Preasfinția Sa a binevoit să fie printre primii ierarhi ai Sfântului Sinod care au sosit aici pentru marea și binecuvântată zi de Joi, din Sfânta și Marea Săptămână a Sfintelor Patimi, care ne pregătește pentru Sfânta și Luminată zi a Învierii. Și anume, în Sfânta și Marea Joi, anul acesta, se va sfinți Marele Mir aici, pentru a douăzeci și una oară de când noi suntem Biserică autocefală, de când a fost proclamată Autocefalia de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Felicităm de asemenea pe părinții consilieri și protopopi care au contribuit la organizarea acestui Pelerinaj de Florii, care din an în an se arată mai luminos, mai binecuvântat și mai folositor pentru misiunea noastră în cetate și, desigur, mulțimea preoților prezenți aici din Protopopiatele I, II și III Capitală, Ilfov Sud și Ilfov Nord, care, în veșminte luminoase, arată deja de pe acum bucuria și lumina Sfintelor Paști. De asemenea, felicităm pe părinții protopopi din județul Prahova, care n-au putut veni aici, dar acolo, în zona lor, au organizat astăzi

Pelerinajul de Florii. Felicităm pe toți preoții care, în toată țara, cu binecuvântarea ierarhilor lor, au participat la Pelerinajul de Florii, sau alții care mâine, în alte zone, vor organiza acest pelerinaj de Florii. În tot acest pelerinaj se vede comuniunea românească, conștiința misionară și pastorală a preoților noștri și se văd bucuria și iubirea credincioșilor. Pentru aceasta felicităm și pe toți tinerii și vârstnicii, credincioșii pelerini care sunt prezenți aici sau în altă parte unde au participat la pelerinaje.

Rugăm pe Hristos Domnul, Cel Care a intrat în Ierusalim spre patima Sa, spre Pătimirile Sale de bunăvoie, să ne dăruiască și nouă bucuria Învierii Sale și să ne dăruiască binecuvântarea Sa, pentru a spori în credință, pentru a trece prin necazuri și suferințe, prin încercări, pentru că totdeauna El aduce bucurie prietenilor Săi. Și așa, după cum l-a înviat pe Lazăr, prietenul Său, după cum a mângâiat sau a consolat pe Maria și pe Marta, surorile lui Lazăr, așa Hristos Domnul este prezent în viața noastră, și când trecem prin necazuri, prin suferințe, și când primim bucurii binecuvântate, spre slava Preasfintei Treimi și spre a noastră mântuire. Amin.

† DANIEL

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Programul și cronica evenimentului

Manifestările din al treilea an în care este organizat Pelerinajul de Florii în București au început la orele 15⁰⁰ cu slujba Vecerniei, oficiată în biserica Mănăstirii „Radu Vodă” din București, după care Preasfințitul Părinte Episcop Varsanufie Prahoveanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, a săvârșit rânduiala sfințirii stâlpărilor. La orele 16¹⁵, seminaristii, măicuțele și mirenii care au umplut până la refuz curtea Mănăstirii „Radu Vodă”, au început procesiunea în sunet de clopote și de toacă, fiind conduși de un sobor de 600 preoți din cele trei Protoierii din București și din cele două din județul Ilfov, în frunte cu Preasfințitul Părinte Episcop Varsanufie Prahoveanul. Clericii îmbrăcați în veșminte aurii, semnul anticipat al bucuriei marelui praznic al Învierii, au precedat mulțimea de pelerini de toate vârstele, veniți din diverse colțuri ale țării.

Evenimentul, organizat cu sprijinul Centrului de Presă *Basilica* al

Patriarhiei Române, a continuat pe următorul traseu: strada *Radu Vodă* - bulevardul *Mărășești* - bulevardul *Dimitrie Cantemir* - strada *Bibescu Vodă* - strada *Șerban Vodă* (cu oprire la biserica „Sfântul Spiridon Nou”) - strada *Principatele Unite* - strada *Ienăchiță Văcărescu* - strada *Sfânta Ecaterina* (cu oprire la biserica „Sfânta Ecaterina”) - strada *Bibescu Vodă* - alea *Dealul Mitropoliei* - Catedrala Patriarhală.

În jurul orelor 17⁰⁰, după o scurtă oprire în fața bisericii *Sfântul Spiridon Nou*, Paraclis Patriarhal, miile de credincioși, cântând cu ramuri de salcie în mâini, ajung la biserica „Sfânta Ecaterina”, Paraclisul Facultății de Teologie Ortodoxă *Patriarhul Justinian* din București. După ce decanul acestei instituții de învățământ, Părintele Ștefan Buchiu, și mai mulți profesori ai facultății, s-au alăturat pelerinilor, procesiunea a continuat până pe Dealul Patriarhiei, unde a fost întâmpinată, în sunete vibrante de clopote și mireasmă bineplăcută de tămâie de un mare sobor de episcopi, preoți și diaconi, în frunte cu Preafericitul Părinte Patriarh Daniel. Preasfințiții Episcopi care s-au aflat alături de Preafericitul Părinte Patriarh Daniel au fost: Preasfințitul Mihail, Episcopul Australiei și Noii Zeelande, Preasfințitul Ciprian Câmpineanul, Episcop-vicar Patriarhal și Preasfințitul Varlaam Ploieșteanul, Episcop-vicar Patriarhal.

La Catedrala Patriarhală, evenimentul religios-misionar s-a săvârșit cu slujba Vecerniei, după care Părintele Patriarh Daniel a binecuvântat pe cei ce s-au istovit să participe la această frumoasă întâlnire ziditoare spre mântuire, și a rostit un cuvânt de învățătură despre importanța și sensul pelerinajului.

La sfârșitul evenimentului înscris în seria manifestărilor din anul 2010, proclamat de către Sfântul Sinod ca *Anul Omagial al Crezului Ortodox și al Autocefaliei Românești*, credincioșii s-au închinat la moaștele ocrotitorului Bucureștilor, Sfântul Cuvios Dimitrie, așa cum la începutul drumului bineplăcut lui Dumnezeu, la Mănăstirea „Radu Vodă”, se închinaseră la moaștele Sfântului Nectarie de Eghina.

Pelerinajul, act al purtării spre Ierusalimul ceresc

Cuvântul *purtare* are în limba română multe și înțelepte înțelesuri. În primul rând, a purta înseamnă a duce, a transporta; și noi am purtat în mâini ramuri de salcie, flori și icoane ca simboluri ale vredniciei faptelor bune adunate în perioada Postului Mare. Spunea Părintele Patriarh Daniel în

predica la Duminica Floriilor că „purtăm în mâini ramuri de copaci și flori și pentru că s-au încheiat cele 40 de zile de post în care am adunat în suflet florile credinței cultivate prin post și rugăciune: lumina rugăciunii, smerenia postirii, bunătatea inimii milostive și darnice, curăția minții dobândită prin pocăință, sfințirea sufletului și trupului dobândită prin spovedanie și prin împărtășire mai deasă, pe scurt florile iubirii sfinte față de Dumnezeu și față de semenii” (Preafericitul Părintele Patriarh Daniel, *Predica în Duminica Floriilor*, preluată din ziarul *Lumina de Duminică* din data de 28 martie 2010). Dar purtarea, în sensul ei de a duce, înseamnă mai mult: a purta ceva nu înseamnă transportarea unui simplu obiect și lepădarea lui odată ajunși la destinație. Purtarea înseamnă susținere, împletirea unui întreg între cel ce poartă și ceea ce poartă. De aceea, atunci când am mers cu ramuri de salcie și flori în întâmpinarea Mântuitorul lumii, făcând un sacrificiu bineplăcut Domnului, ramurile nu au fost lepădate ci s-au întors, binecuvântate în casele noastre și le-am așezat lângă icoane.

Cel ce poartă, poartă cu grijă, iar purtarea de grijă înseamnă prețuire și dragoste pentru obiectul cărat. Purtarea de grijă înseamnă atenție permanentă pentru cineva, dorința paternă de a ușura traiul fiilor, sau iubirea jertfelnică dintre cei uniți în Sfânta Taină a Căsătoriei. Însă, așa cum spune Psalmistul, Dumnezeu este Cel ce poartă de grijă întregului său popor, și îl îndrumă pe căile drepte ale virtuților: „întru bunătatea Ta, Dumnezeule, purtat-ai grijă de cel sărac” (*Psalmii* 66, 11).

Nu în ultimul rând, purtarea virtuților sub semnul ramurilor de salcie înseamnă ducerea persoanei noastre în „laboratorul Învierii”, după frumoasa expresie a Părintelui Patriarh Daniel. Intrarea într-o casă nouă se face printr-o poartă, iar intrarea în casa mântuirii noastre este „poarta cea strâmtă” (*Matei* 7,13). Așadar, purtarea nu înseamnă în sens stric transportarea unui obiect, ci înseamnă chiar purtarea de sine. Stă scris în Sfânta Scriptură că „Duhul lui Dumnezeu Se purta pe deasupra apelor” (*Facerea* 1, 2).

Iată cum obiectul susținut de noi și purtat spre Întâmpinarea Dumnezeului Înrupat devine susținere ca stâlp pentru noi. Stâlparile, simbolul virtuților din timpul Postului Sfințelor Paști, sunt brațele ce ne poartă spre mântuire. Jertfa ramurilor de salcie este jertfa noastră personală, dar și intrarea într-un „timp mai sfânt și mai sfințitor, pentru că este timpul unei participări mistice sau tainice la Sfintele și Mântuitoarele Patimi ale lui Hristos, ca noi să ne

despătimim de patimile rele sau păcătoase din firea omenească, patimi care au pricinuit răstignirea și moartea lui Hristos” (Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, *Predica în Duminica Floriilor*, preluată din ziarul *Lumina de Duminică* din data de 28 martie 2010). Jertfa de sine pentru Dumnezeu este simbolizată în viziunea creștină și în salcie, după cum o redau cu putere scrierile *Păstorul lui Herma*, numindu-i pe martirii lui Hristos „ramuri de salcie purtătoare de rod”. Salcia este semnul smereniei și al suferinței, al durerii și al nevoii de ajutor, după scrierile Psalmistului: „La râul Babilonului, acolo am șezut și am plâns, când ne-am adus aminte de Sion. În sălcii, în mijlocul lor, am atârnat harpele noastre” (*Psalmii* 136, 1-2).

Moment din timpul Pelerinajului de Florii

Așadar, purtarea ramurilor de salcie în mâini, un obicei străvechi creștin menționat de către pelerina Egeria și de Sfântul Epifanie chiar în secolul IV, reprezintă purtarea sufletelor noastre spre Ierusalimul ceresc. Sufletele sunt niște flori alese, purtate în pelerinaj de trupurile noastre: „Pelerinajul nostru către Ierusalimul ceresc începe mai întâi în sufletele noastre, pe *calea credinței*, adunând florile faptelor bune pentru întâlnirea cu Hristos Domnul, Cel ce a făcut din Crucea Sa scară de înviere pentru noi și din Învierea Sa, începutul vieții noastre veșnice” (Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, *Predică la Pelerinajul de Florii* din anul 2009, *Lumina de Duminică*, duminică, 12 aprilie 2009). Tot Părintele Patriarh Daniel spunea foarte frumos în predica de la

Pelerinajul de Florii de anul trecut că atunci „când purtăm în mâini lumânări și flori, să ne gândim câtă lumină am adunat în sufletele noastre și câtă lumină răspândim în jurul nostru sau lăsăm în urma noastră, când trecem dintr-o cetate în cealaltă. Să ne întrebăm câte flori frumoase ca gesturi și fapte bune am primit în cetatea pământească și câte flori în creștere lăsăm în urma noastră. Astfel, pelerinajul nostru către Ierusalimul ceresc începe mai întâi în sufletele noastre, pe calea credinței, adunând florile faptelor bune pentru întâlnirea cu Hristos” (Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, *Predică la Pelerinajul de Florii* din anul 2009, *Lumina de Duminică*, duminică, 12 aprilie 2009). Stâlpările sunt semnul biruinței, al ieșirii din închisorile păcatului, de purtare a sufletului spre seninătatea unde acesta își găsește liniștea. Precum în Vechiul Testament salcia este întâlnită la sărbătorea corturilor, atunci când se amintește de eliberarea evreilor din Egipt, tot așa și în pelerinajul de Florii salcia este bucuria întâlnirii cu Dumnezeu și primirea Lui în casele noastre: „În ziua întâi să luați ramuri de copaci frumoși, ramuri de finici, ramuri de copaci cu frunzele late și sălcii de râu și să vă veseliți înaintea Domnului Dumnezeului vostru, șapte zile” (*Leviticul* 23, 40).

Deși anul acesta Pelerinajul de Florii a avut loc din punct de vedere calendaristic mai repede decât în alți ani, totul s-a derulat din nou, ca în fiecare an, în același decor verde crud al crengilor de salcâm și al feluritelor culori ale florilor care umpleau brațele pelerinilor. În limba română când se spune despre cineva că are *bună-purtare* nu înseamnă că are forța sau puterea de a suporta greutatea pe care le duce, nici eleganța cu care transportă obiecte, ci înseamnă caracterul exemplar, gingășia în raporturile cu oamenii și cu natura, educația aleasă, demnitatea etică, manifestarea valorilor creștine față de semenii, și lista poate continua. Contrar acestor podoabe sunt „purtările cele rele”, ca cele ale fraților lui Iosif (*Facerea* 37, 2). Așadar, purtarea înseamnă lumina sufletului ce strălucește prin faptele trupurilor noastre. Sălcii purtate în procesiune sunt vlăstarele viei ale vieții. Stâlpările sunt toiège frumoase ale sufletului. Cei ce au purtat ramuri de salcie, flori și icoane au fost purtați de credința lor, de dorința unirii cu Hristos, de grija lui Dumnezeu pentru toată creația Sa.

Dar în limba română mai există un cuvânt ce derivă de la verbul *a purta*, și anume cuvântul *port*. Între definițiile sale, portul înseamnă și îmbrăcăminte sau podoabă, straie de sărbătoare, haine deosebite. Portul național este un simbol și un semn de neșters al unui popor. Iar dacă sufletul s-a împodobit

cu flori și s-a îmbrăcat în hainele alese ale naturii înconjurătoare, în Pelerinajul spre Întâmpinarea Domnului, veșmintele preoților au fost cele luminoase ale Învierii, port al bucuriei și al luminii Sfintelor Paști.

Pelerinajul de Florii, un act la care participă întreaga comunitate ortodoxă românească

Așa cum a arătat în cuvântul său Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, pelerinajul este „o mărturisire a credinței în comuniune, nu în izolare”, și prin această mărturisire de credință în pelerinajul în comun, în afara bisericii, „credința se întărește”, iar „frumusețea și binecuvântarea ei sporesc”. Astfel, Pelerinajul de Florii, redevenit o tradiție pentru București, este acum urmat și devine un obicei sfânt și în provincie, având binecuvântarea Preafericitului Părinte Patriarh Daniel. În continuare, vom exemplifica în rândurile ce urmează câteva exemple de asemenea manifestări din diferite eparhii ortodoxe românești.

Ca atare, pe lângă evenimentul din capitală, în protoierii Arhiepiscopiei Bucureștilor au avut loc pelerinaje însuflețite de numeroși credincioși în județul Prahova, la Ploiești, Vălenii de Munte, Câmpina și Urlați. Dovadă a dragostei credincioșilor pentru a se ruga împreună, numai în Municipiul Ploiești cu ocazia procesiunii de Florii din acest an, au fost prezenți peste 100 de preoți și aproximativ 3000 de credincioși. Toți credincioșii au cântat imnuri religioase specifice postului, au purtat în mâini ramuri de salcie, flori și icoane pe traseul: biserica „Sfântul Pantelimon”, biserica „Sfântul Gheorghe Vechi”, Catedrala „Sfântul Ioan”, biserica „Sfântul Vasile”, biserica „Nașterii Domnului” și biserica „Sfântul Andrei”.

Și la Galați, la inițiativa și cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Casian al Dunării de Jos, s-a organizat un pelerinaj cu participarea credincioșilor din bisericile Arhiepiscopiei Dunării de Jos. În cetatea Sfântului Andrei, Municipiul Galați, s-a pornit din opt colțuri diferite ale orașului, întreaga oaste de creștini îndreptându-se spre centrul spiritual al eparhiei, Catedrala Arhiepiscopală. Printre participanții ce au umplut Catedrala s-au numărat și elevii participanți la Olimpiada de religie, faza județeană, care au primit după slujba Vecerniei binecuvântarea Arhiepiscopului locului. Tot în cadrul Arhiepiscopiei Dunării de Jos au mai fost organizate Pelerinaje de Florii și în alte locuri: la Catedrala

„Nașterea Domnului” din Brăila; în zona Tecuci au fost create patru centre de pelerinaj, în Catedrala orașului și la bisericile din Ivești, Matca și Liești; la Târgul Bujor; în localitatea Ianca pentru parohiile din zona Făureiului; în localitățile Însurăței și Covurlui; în localitatea Toflea din zona misionară a Nicoreștiului. În toate aceste localități, după ce au purtat în mâini icoane, ramuri verzi de salcie și cruci, pelerinii s-au adunat în biserici, luând parte la slujba Litiei.

În Municipiul Giurgiu, duminică 28 martie 2010, a fost organizată de către Episcopia Giurgiului o procesiune religioasă în cinstea praznicului *Intrării Domnului în Ierusalim*. Traseul procesiunii a început la Schitul „Sfântul Ierarh Nicolae”, unde s-a săvârșit Acatistului Intrării Domnului în Ierusalim, iar Preasfințitul Părinte Ambrozie, Episcopul Giurgiului, a citit rugăciunea de binecuvântare a Stâlpărilor. După aceasta, credincioșii participanți la procesiune, în fruntea cărora s-a aflat Preasfințitul Părinte Ambrozie, însoțit de un numeros sobor de preoți, au mers pe traseul biserica „Sfântul Gheorghe”, biserica „Buna Vestire”, Catedrala Episcopală „Adormirea Maicii Domnului”.

Un pelerinaj de Florii a organizat de asemenea și în Arhiepiscopia Iașilor. Preoți și credincioși din toate protopopiatele Arhiepiscopiei Iașilor, participanți la tradiționalul pelerinaj de Florii din municipiul Iași, au fost prezenți mai întâi la Slujba Vecerniei oficiată la biserica *Sfinții Apostoli Petru și Pavel* – Bărboi, de către Preasfințitul Calinic Botoșăneanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Iașilor. De subliniat este faptul că la această rugăciune a bisericii s-au unit și generațiile tinere de creștini ortodocși, prin prezența grupurilor de elevi de la Școala „Alecru Russo” și de la Liceul „Garabet Ibrăileanu”, organizate de profesoarele de religie. După această slujbă, toți credincioșii au plecat în procesiune până la Catedrala Mitropolitană, unde au fost întâmpinați de Înaltpreasfințitul Părinte Teofan, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei. Înaltpreasfinția Sa a rostit rugăciunea de binecuvântare a stâlpărilor și a adresat un cuvânt de învățătură credincioșilor.

Tot sâmbătă, 27 martie, în Arhiepiscopia Râmnicului a fost organizată o Procesiune de Florii intitulată *Credință, unitate și slujire în Hristos Domnul Mântuitorul lumii*. Preasfințitul Părinte Emilian Lovișteanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Râmnicului a oficiat la biserica „Toți Sfinții” din Municipiul Râmnicu Vâlcea slujba Vecerniei și cea a binecuvântării Stâlpărilor, ca mai apoi, împreună cu credincioșii care au participat la slujbă, să pornească în procesiune spre Catedrala Arhiepiscopală, unde toți au fost întâmpinați de

către Înaltpreasfințitul Părinte Gherasim, Arhiepiscopul Râmnicului. Cu această ocazie, credincioșii care au participat la Pelerinajul de Florii organizat pentru prima dată în Arhiepiscopia Râmnicului, au participat și la slujba Litiei oficiată în Catedrala Arhiepiscopală din Râmnicu Vâlcea. În ziua următoare, duminică 28 martie 2010, în celelalte două protoierii din județul Râmnicu Vâlcea, Drăgășani și Horezu s-au organizat pelerinaje.

Notabile sunt și inițiativele ecumenice născute cu prilejul acestui pelerinaj. Cum în acest an întreaga comunitate creștină a sărbătorit la aceeași dată Învierea Mântuitorului Iisus Hristos, sentimentul unității s-a manifestat, anticipat, și la Praznicul *Intrării Domnului în Ierusalim*. Un exemplu în acest sens este orașul Reșița, unde pentru prima dată a avut loc duminică, 28 martie 2010, o Procesiune religioasă de Florii intitulată *Să fim Lumină!* La aceasta manifestare au participat 12 grupe de tineri de diferite confesiuni din Banatul Montan, care s-au bucurat și de prezența Preasfințitului Părinte Lucian, Episcopul Caransebeșului. Pelerinii ce purtau în mâini ramuri de salcie, flori și lumânări, au urmat traseul: Catedrala „Adormirea Maicii Domnului” - biserica reformată - biserica evanghelică - biserica romano-catolică „Maria Zăpezii” - biserica „Sfântul Iosif cel Nou de la Partoș” din incinta sediului Protopopiatului Ortodox Român - biserica „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil”.

Summary: **The Palm Sunday Pilgrimage in 2010**

Saturday, the 27th of March 2010, on the eve of the Church kingly feast day of the Lord's Entering in Jerusalem (or Palm Sunday), remarkable pilgrimages were organized in Bucharest and in other Romanian orthodox towns and dioceses, on the initiative of His Beatitude Father Patriarch Daniel, and with the aid of the *Basilica Press Centre* of the Romanian Patriarchate.

In the Archiepiscopate of Bucharest, about ten thousand believers and six hundred priests carried symbolic willow boughs, flowers and icons in their hands, on their way up to the Patriarchal Cathedral, where they were welcomed by His Beatitude Father Patriarch Daniel, who pronounced a sermon on the general meaning of the Christian Orthodox pilgrimage. This main event, to which an increasingly large number of believers had participated year after year, was organized in Bucharest, according to a tradition which was resumed in 2008, after seventy years interruption.

A XXI-a sfințire a Sfântului și Marelui Mir în Biserica Ortodoxă Română

În cadrul Sfintei Liturghii a Sfântului Vasile cel Mare din Sfânta și Marea Joi oficiată pe 1 aprilie, în Catedrala Patriarhală din București de către Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, înconjurat de membrii Sfântului Sinod, a avut loc sfințirea Marelui Mir. La această slujbă de sfințire au fost prezenți, de asemenea, consilieri patriarhali și mitropolitanii, profesori de teologie, monahi și monahii și un mare număr de credincioși, precum și reprezentanți ai vieții publice. Fiecare ierarh eparhiot sau fiecare ierarh delegat, reprezentanți ai eparhiilor, a primit cu acest prilej o amforă de inox cu cinci litri de Mir.

În data de 1 aprilie a anului 2010, a fost săvârșită în Catedrala Patriarhală din București cea de-a XXI-a sfințire a Sfântului și Marelui Mir, prima din timpul păstoririi Preafericitului Părinte Patriarh Daniel. Mai înainte de aceasta a avut loc pregătirea mirului, vreme de trei zile, în paraclisul „Sfântul Ioan Botezătorul” al Mănăstirii Antim din Capitală, de mai mulți ierarhi avându-l în frunte pe Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Laurențiu Streza, delegat al Preafericitului Părinte Patriarh Daniel.

Sfântul și Marele Mir a fost sfințit în cadrul slujbei Sfintei Liturghii a Sfântului Vasile cel Mare unită cu Vecernia din Joia Mare. După citirea Sfintei Evanghelii, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a rostit un cuvânt de învățătură la pericopa evanghelică a zilei:

**Cuvântarea Preafericitului Părinte Daniel,
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române,
la a XXI-a sfințire a Sfântului și Marelui Mir, în Sfânta și Marea Joi,
1 aprilie 2010, Catedrala Patriarhală din București**

Sfântul și Marele Mir va fi folosit pentru mirungerea celor botezați, pentru sfințirea bisericilor și pentru sfințirea Antimiselor. În mod deosebit ne aducem aminte acum de cei care au contribuit ca această lucrare sfântă și mare să poată fi realizată. Așa cum s-a spus

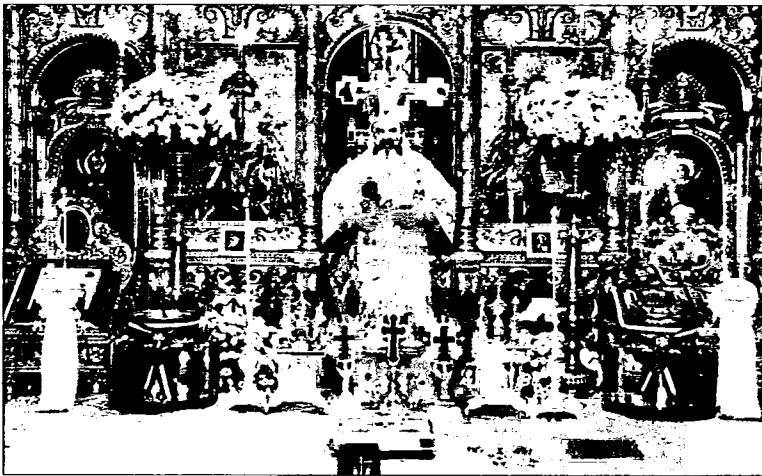
de mai multe ori, la radio, la televiziune și în publicațiile noastre bisecești, acest Sfânt și Mare Mir conține o mulțime de mirodenii, treizeci și opt de plante diferite, cu esențe, cu arome deosebite, care au fost fierse în untdelemn de măsline și în vin alb. Vinul a fost oferit de către Arhiepiscopia Tomisului, iar uleiul de măsline a fost oferit de către Preasfințitul Episcop Siluan al Italiei, care este aici prezent împreună cu patronul care are cea mai curată și mai naturală producție de ulei de măsline, în înțelesul că nici măslinii, nici uleiul nu sunt tratate cu produse chimice, ci sunt pur naturale. Obținut prin presare la rece, acest ulei este numit extra vergine, așadar cu totul curat.

La acest untdelemn de măsline curat, din Italia, pe care ni l-a oferit cu multă dragoste creștinească domnul Timo de Sabato, care este aici prezent, s-a adăugat și ulei de măsline oferit de către Înaltpreasfințitul Mitropolit Dionisios de Corint, din Grecia. Și pentru că am primit untdelemn din două părți, am pus mai întâi ulei din Italia, de la eparhia noastră de acolo și am mai adăugat și ulei de măsline din Grecia, obținând astfel un ulei greco-latin pentru Patriarhia Română, deoarece și Biserica Ortodoxă Română este de credință răsăriteană și de limbă latină. Așadar, am făcut o sinteză în acest untdelemn folosit pentru Marele Mir, așa cum și noi suntem o sinteză și o vocație de unitate, de apropiere dintre creștinii din Răsărit și cei din Apus.

Mulțumim Preasfințitului Siluan, mulțumim Înaltpreasfințitului Mitropolit Dionisios de Corint, care n-a putut veni aici pentru că are obligații în eparhia sa și este o anumită depărtare din Grecia până aici, dar deja i-am trimis o scrisoare de mulțumire. Îl considerăm un prieten al nostru și o să-i trimitem o amforă cu Sfântul și Marele Mir, care a fost pregătit zilele acestea și sfințit astăzi.

Mulțumirile noastre se extind și spre alte persoane, care ne-au ajutat ca să găsim ingredientele cele mai naturale și mai fine, mai frumos mirositoare, pentru a cinsti după cuviință pe Mântuitorul Hristos. Fiindcă El se numește Marele Mir: hrisma, în limba greacă, este Mirul Mare, și se vede legătura între hrisma și Hristos. Așadar, El este Unsul lui Dumnezeu Tatăl prin lucrarea Duhului Sfânt, pentru ca toată lucrarea mântuitoare să fie o lucrare de refacere a comuniunii Preasfintei Treimi cu oamenii și a oamenilor cu Dumnezeu. De aceea suntem botezați în numele Sfintei Treimi și unși cu pecetea darurilor Duhului Sfânt, pentru a fi sălaș al Preasfintei Treimi, așa cum se spune în rugăciunile de sfințire a Marelui Mir.

Avem aici prezent și pe Părintele Arhimandrit Quais Sadiq, din Patriarhia Antiohiei și a Întregului Orient, care a studiat mai mulți ani la noi în țară, cunoaște limba română și acum păstorește comunitatea ortodocșilor arabi din Siria, Iordania, Egipt și din alte țări cu populație arabă care se află în România, în număr de peste 1000 de credincioși. Acestora el le oficiază slujba în limba arabă - Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur, care era tot antiohian. Părintele Arhimandrit Quais Sadiq, care a slujit aici împreună cu noi, ne-a adus arome de mare preț, din Siria și Iordania, care au fost introduse în acest Mare Mir când s-a preparat, în zilele precedente, la Sfânta Mănăstire Antim din București.

*Preafericitul Părinte Patriarh Daniel rostind cuvânt de învățătură
la slujba de sfințire a Sfântului și Marelui Mir*

Am primit de asemenea de la Ierusalim, din partea Părintelui Arhimandrit Ieronim Crețu, mirul de nard care a fost turnat în dimineața aceasta, în formă de semn al Sfintei Cruci, în fiecare dintre cele douăsprezece vase, înainte de binecuvântare și sfințire. Mirul de nard, acela despre care vorbește Sfânta Evanghelie, mirul de nard de mare preț pe care Maria, sora lui Lazăr și sora Martei, l-a arătat ca formă de cinstire, de prețuire, de recunoștință față de Mântuitorul Iisus Hristos, pentru învierea din morți a prietenului Său Lazăr.

Așadar facem legătura și cu Țara Sfântă și cu tot Orientul creștin atunci când pregătim acest Mare Mir, care devine după sfințire Sfântul și Marele Mir. Am primit desigur, din Bulgaria, din Franța esențe și parfumuri, și s-a mai scris și se va mai scrie despre toate țările din

care am primit cele mai curate și frumoase mirodenii și esențe pentru ca acest Sfânt și Mare Mir să fie simbolul darurilor Duhului Sfânt, dar și al chemării la unitate creștină, la comuniune ortodoxă.

Biserica Autocefală care a dovedit de-a lungul secolelor statornicie în dreapta credință și maturitate în misiune poate săvârși sfințirea Marelui Mir, dar același Mir Sfânt care se săvârșește într-o Biserică Autocefală este egal cu Mirul Sfânt și Mare din celelalte Biserici Ortodoxe surori. În această catedrală, așa cum s-a spus, însuși patriarhul Ierusalimului, Dositei, în prezența domnitorului martir Constantin Brâncoveanu, a sfințit Marele Mir, la începutul secolului al XVIII-lea.

Așadar avem o tradiție a sfințirii Mirului pe teritoriul României, fie de către patriarhi pe care noi i-am ajutat și ei, ca semn de recunoștință, ne-au oferit acest mare dar al Sfântului și Marelui Mir, fie, de când suntem Biserică Autocefală, de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

În mod deosebit mulțumim de asemenea Înaltpreasfințitului Mitropolit Laurențiu, care împreună cu alți ierarhi, mai ales cu Preasfințitul Episcop-vicar Patriarhal Ciprian Câmpineanul, trei zile la rând, au supravegheat lucrările, împreună cu preoții și diaconii ajutători. Este o lucrare mare, un eveniment sfânt, și cineva ne spunea acum, către sfârșitul Liturghiei, că ar fi frumos ca data viitoare să sfințim Marele Mir în noua catedrală, chiar dacă nu este pictată. Căci odată ce va fi acoperită, va fi posibil, odată cu sfințirea catedralei, cu tânosirea, să facem și sfințirea Marelui Mir.

Să ne ajute Bunul Dumnezeu ca bucuria aceasta a Sfințirii Marelui Mir să fie o bucurie pentru toată suflarea românească ortodoxă din țară și din străinătate și deodată cu această binecuvântare care ne vine prin Sfântul și Marele Mir să dăm slavă lui Dumnezeu pentru iubirea Sa față de noi. A fost și o zi frumoasă pentru noi astăzi, deși în alte părți ale țării mai plouă, aici a plouat cu Sfântul și Marele Mir ca o mulțime de daruri.

Mulțumim autorităților reprezentate aici, Președinția și Secretariatul de Stat pentru Culte. Domnul consilier prezidențial Bogdan Tătaru-Cazaban reprezintă Președinția României, domnul Florin Frunză reprezintă Secretariatul de Stat pentru Culte și domnul fost ministru, domnul profesor Nicolae Noica reprezintă noua catedrală pentru că este purtător de cuvânt și luptător pentru un ideal. Să trăiți întru mulți și binecuvântați ani!

† DANIEL

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Ulterior, Preasfințitul Părinte Ciprian Cămpineanul, Episcop-vicar Patriarhal și Secretar al Sfântului Sinod, în calitate de delegat al Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, a dat citire *Omiliei la Sfințirea Marelui Mir*:

Milostivul Dumnezeu a rânduit ca, prin purtarea de grijă a Preafericitului Părinte Patriarh Daniel și cu aprobarea Sfântului Sinod, în ziua de 1 aprilie 2010 – Sfânta și Marea Joi a Sfințelor și Mântuitoarelor Pătimiri ale Domnului, Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos – să aibă loc cea dintâi sfințire a Marelui Mir din timpul arhi-păstoririi Preafericitului Părinte Daniel ca Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, prin reunirea tuturor sfințișilor arhieriei ai Bisericii Ortodoxe Române în cadrul Sfintei Liturghii astfel încât: „Faptul că toți ierarhii unei Biserici Ortodoxe autocefale se întrunesc în Sfânta și Marea Joi din Săptămâna Sfințelor Patimi ale Domnului nostru Iisus Hristos, cu trei zile înainte de Sfintele Paști, pentru a săvârși împreună sfințirea Marelui Mir, chiar în timpul Liturghiei de pomenire a Cinei celei de taină sau a Euharistiei, constituie un eveniment de intensă trăire, mare solemnitate și sfântă binecuvântare”¹.

1. Sfântul și Mare Mir Îl simbolizează pe Însuși Iisus Hristos

Înalta demnitate a Sfântului și Mare Mir, acea „tainică” materie pregătită în mod corespunzător din untdelemn de măslină, vin curat și mirodenii binemiroitoare vine din faptul că Sfântul și Marele Mir Îl simbolizează pe Însuși Iisus Hristos. Această intimă legătură dintre Iisus Hristos și tainica materie a Sfântului și Marelui Mir este explicată de Sfântul Dionisie Areopagitul astfel: „Deci compoziția Mirului ne arată, prin caracterul ei simbolic – dând formă Celui fără de formă – pe Iisus Însuși, ca pe izvorul cel bogat al simțirilor (darurilor – *n.n.*) dumnezeiești, celor binemiroitoare; anume cum revarsă El – cu măsuri dumnezeiești – în sufletele cele mai apropiate de El (ca asemănare), aromele cele întru totul dumnezeiești de care, sufletele încântate și înveselite se umplu de simțiri (daruri – *n.n.*) sfinte și gustă învierea cea duhovnicească. Pentru că mirosul cel plăcut, ce se răspândește prin participare divină, pătrunde în partea spirituală a ființei lor”².

¹ † DANIEL, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, „Cuvânt la Sfințirea Marelui Mir” (București, 11 aprilie 1996), în: *Teologie și Viață*, Iași, nr. 1-6/1996, p. 15

² Sfântul DIONISIE AREOPAGITUL, *Ierarhia bisericescă*, IV, 3d, trad. Pr. Cicerone Iordăchescu, Chișinău, 1932, pp. 112-113.

Sfințirea Marelui Mir de către Patriarh împreună cu toi arhieriei ne amintește de Persoana și lucrarea Domnului Hristos, mai ales de ungerea Sa în Betania, în casa lui Simon Leprosul (*Matei* 26, 7-13; *Marcu* 14, 3-9; *Luca* 7, 37-38; *Ioan* 12, 3-7) și de predica Sfinților Apostoli ai lui Hristos, pe care Clement Alexandrinul le explică astfel: „Cele petrecute atunci pot fi un simbol al învățaturii Domnului și al patimilor Lui: picioarele, care au fost unse cu mir cu bun miros, simbolizează învățătura cea dumnezeiască, învățatură care a mers cu slavă până la marginile pământului: «În tot pământul a ieșit vestirea lor, și până la marginile lumii cuvintele lor» (*Psalmi* 18, 4), că picioarele cele unse cu mir ale Domnului sunt Apostolii care au fost părtași la profeția cea cu bun miros a ungerii cu Duhul Sfânt [...] care au străbătut întreaga lume și au predicat Evanghelia”³.

Această interpretare a lui Clement Alexandrinul în care se arată legătura dintre ungerea lui Iisus și propovăduirea Apostolilor, este reflectată peste timp prin participarea tuturor ierarhilor unei Biserici Ortodoxe autocefale, în deplină comuniune, la sfințirea Marelui Mir și mărturisește că, printr-o neîntreruptă succesiune de la Sfinții Apostoli, episcopii au plinătatea slujirii învățătoarești a Cuvântului și a Sfințelilor Taine, precum și menirea de a veghea neîncetat la predicarea Evangheliei.

2. Sfânta Euharistie și Sfântul și Marele Mir zidesc în mod tainic Biserica și unitatea ei, prin lucrarea Duhului Sfânt

Asemenea modului tainic în care se preface, prin puterea Sfântului Duh, pâinea și vinul în Sfântul Trup și Sânge al lui Hristos, tot așa „săvârșirea cea sfântă și vizibilă a sfințirii mirului este necomunicabilă și nevăzută. Este deci, precum am spus, această taină sfântă [...] o lucrare de desăvârșire, cu aceleași forme simbolice, rânduieli mistice și cântări sfinte, ca și Euharistia, ea fiind pe aceeași treaptă și având același efect”⁴ – zice Sfântul Dionisie Areopagitul.

Iar Sfântul Chiril al Ierusalimului ne arată mai lămurit puterea Sfântului și Marelui Mir zicând: „Să nu-ți închipui că mirul acela este simplul mir. Căci după cum pâinea Euharistiei, după invocarea Sfântului Duh, nu mai este simplă pâine – ci trup al lui Hristos, tot așa și acest sfânt

³ CLEMENT ALEXANDRINUL, *Pedagogul, Cartea a II-a, VIII, 61,3: 62,1*, trad. Pr. Dumitru Fecioru, în col. *Părinți și Scriitori bisericesti (PSB)*, Ed. IBMBOR, București, 1982, p. 265.

⁴ Sf. DIONISIE AREOPAGITUL, *Ierarhia bisericască*, IV, 3b și c, pp. 110-111.

mir, după invocare, nu este simplu mir [...] dimpotrivă, este un dar al lui Hristos și al Sfântului Duh și lucrează prin prezența dumnezeirii Lui”⁵.

În felul acesta, prin săvârșirea împreună a celor două acte sacramentale – Sfânta Euharistie și sfințirea Marelui Mir, în Sfânta și Marea Joi, „prin iubirea jertfelnică a lui Hristos și prin dăruirea multelor daruri ale Sfântului Duh se zidește Biserica lui Hristos”⁶, casă a lui Dumnezeu, Trup tainic al lui Hristos și templu al Sfântului Duh, legătură mistică înțeleasă prin „iubirea Fiului și lucrarea Sfântului Duh pentru a aduce pe oameni la Dumnezeu – Tatăl”⁷.

Din acest motiv, adunarea arhierilor dintr-o Biserică Ortodoxă autocefală în jurul Sfântului Altar pentru a săvârși sfințirea Marelui Mir în cadrul Sfintei Liturghii a Sfântului Vasile cel Mare, arhiepiscopul Cezareei Capadociei, constituie expresia desăvârșitei comuniuni a acestora și mărturie văzută a unității Bisericii, putând spune în consens cu învățătura de credință că acest moment – ce se petrece deodată tainic și văzut în Sfânta și Marea Joi a Patimilor Domnului nostru Iisus Hristos – este simbolul „unității Bisericii noastre și totodată al legăturilor ei de continuitate neîntreruptă cu Biserica întemeiată de Sfinții Apostoli, de la care porcede în ultimă linie puterea sfințitoare a Sfântului și Marelui Mir”⁸.

3. Sfântul și Marele Mir este semnul văzut al darurilor Sfântului Duh în viața și lucrarea Bisericii

Prin ungerea cu Sfântul și Marele Mir în Taina Mirungerii, după primirea Sfântului Botez, se dă darul înfierii în Biserică, ca duh al înfierii noastre de către Tatăl prin Fiul Care „este El însuși și altar și jertfitor în urma ungerii pe care a primit-o [...], iar Hristos mai este și Mir și Ungere din pricina Duhului Sfânt pe Care-L dăruiește”⁹. Mai mult decât atât, încredințând săvârșirea Sfintei Euharistii ucenicilor Săi (*Luca 22, 19*), Hristos i-a încredințat pe aceștia și pe urmașii lor, sfințiții arhieriei, cu păstrarea unității văzute a Sfintei Sale Biserici,

⁵ Sfântul CHIRIL AL IERUSALIMULUI, *Catebeza a II-a mistagogică – Despre ungerea cu Sfântul Mir*, în vol. *Catehezele*, partea a II-a, trad. Pr. Dumitru Fecioru, București, 1943, p. 557.

⁶ † DANIEL, „Cuvânt la Sfințirea Marelui Mir”, p. 16.

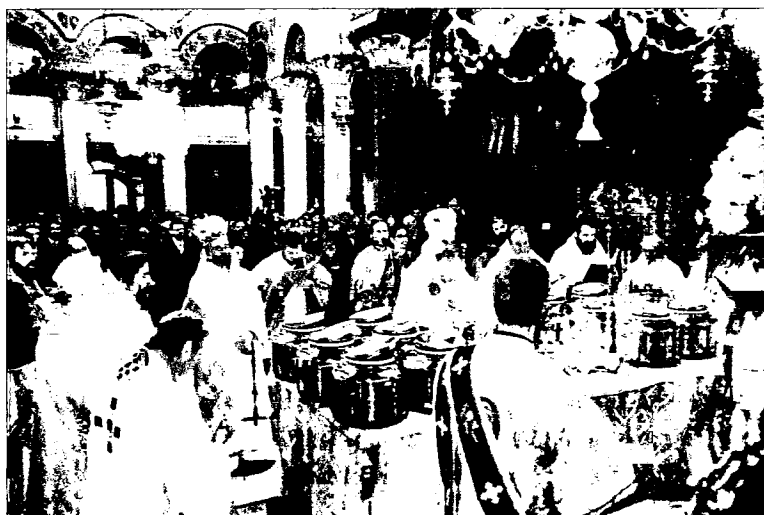
⁷ † DANIEL, „Cuvânt la Sfințirea Marelui Mir”, p. 16.

⁸ † JUSTINIAN, Patriarhul României, „Cuvânt la Sfințirea Marelui Mir din anul 1965”, în: *Mitropolia Ardealului*, nr. 7-8/1966, p. 533.

⁹ NICOLAE CABASILĂ, *Despre viața în Hristos, Cartea a III-a – Roadele Sfântului Mir în viața duhovnicească*, trad. Pr. Teodor Bodogae, Ed. Arhiepiscopiei Bucureștilor, București, 1989, p. 182.

dându-le și puterea de a săvârși Taina Botezului și Taina Mirungerii celor botezați, prin pecetea darurilor Sfântului Duh (cf. *Faptele Apostolilor* 8, 16-17; 19, 2-6), care să fie celor ce se vor unge „ungere a nestricăciunii, armă dreptății, înnoirea duhului și a inimii, scăpare de toată încercarea diavolului”¹⁰, întru lauda Preasfintei Treimi.

Apoi, prin ungerea cu el a Sintelor biserici și a Antimiselor – fără de care nu se poate săvârși Sfânta Liturghie, Hristos este prezent și dăruiește pe Duhul Sfânt fiecărui locaș de cult care se sfințește și în care se împărtășesc și se sfințesc toți credincioșii: „Bisericile se prefac în ceea ce și numele lor le arată, pentru că «mir vărsat este numele Tău» (*Cântarea Cântărilor* 1, 2) este chiar Mijlocitorul nostru pe lângă Dumnezeu Tatăl, prin aceea că S-a vărsat peste noi, ni S-a făcut nouă spre ungere și S-a

Moment din timpul slujbei de sfințire a Sfântului și Marelui Mir

scurs până a ajuns înlăuntrul firii noastre. Sfintele împlinesc aceeași slujbă ca și mâna Mântuitorului. De pe Sfânta Masă, sfințită prin ungere, noi primim pâinea, ca și cum am primi Trupul lui Hristos din însăși mâna Lui preacurată și bem sângele Lui întocmai ca și cei dintâi Apostoli pe care Domnul i-a cuminecat (i-a împărtășit) la Cina cea de

¹⁰ ***, *Rugăciunea întâia de sfințire a Sfântului Marelui Mir*, care se rostește în cadrul Sfintei Liturghii, în: *Arhieraticon*, Ed. IBMBOR, București, 1993, p. 205.

Membrii Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române prezenți la slujba de sfințire a Sfântului și Marelui Mir, Catedrala Patriarhală din București

Taină”¹¹. Iar „prin sfințirea cu el a Sfintei Mese din bisericile noastre, aceasta devine Altarul Sfânt pe care se săvârșește Jertfa cea fără de sânge a Sfintei Liturghii și de la care sfințiții slujitori ai Bisericii primesc puterea slujitoare și sfințitoare prin Taina Hirotoniei”¹².

Toate mărturiile de mai sus ne arată legătura intimă dintre Sfânta Euharistie a lui Hristos, Sfântul și Marele Mir și Biserica Sa preasfântă, în care Hristos lucrează trimițând pe Sfântul Duh Apostolilor Săi și urmașilor acestora, pentru că: „fiind sfințit de arhieriei care sunt urmașii legiuți ai Sfinților Apostoli și Ucenici ai lui Hristos la conducerea Bisericii, Sfântul și Marele Mir are puterea și harul pe care le avea însăși punerea mâinilor Sfinților Apostoli peste primii creștini”¹³.

4. Sfințirea Marelui Mir pe teritoriul României înainte de 1882

În ceea ce privește sfințirea Marelui Mir în Biserica din Țările Române, aceasta s-a săvârșit și înainte de recunoașterea autocefaliei

¹¹ NICOLAE CABASILA, *Despre viața în Hristos...*, p. 191.

¹² Pr. Ene BRANIȘTE, „Cuvânt de învățătură la Sfințirea Marelui Mir din anul 1978”, în: *Mitropolia Olteniei*, nr. 7-8/1978, p. 595.

¹³ † JUSTINIAN, Patriarhul României, „Cuvânt la Sfințirea Marelui Mir...”, p. 532.

Bisericii noastre din anul 1885, când patriarhi de Constantinopol sau patriarhi ai Ierusalimului, veniți în Țările Române după ajutoare, au sfințit ei înșiși Marele Mir. Aceste sfințiri, enumerate mai jos, subliniază starea de reală independență a Bisericii noastre, având semnificația de autocefalie.

În sec. XVI, patriarhul ecumenic Pahomie (1503-1505; 1506-1514), cu ocazia venirii sale în Țara Românească, a sfințit Marele Mir la Târgoviște, în anul 1513, în timpul domniei Sfântului Voievod Neagoe Basarab.

În anul 1517, patriarhul ecumenic Teolipt, care se afla în vizită în Țările Române, a fost invitat de Sfântul Voievod Neagoe Basarab la sfințirea Mănăstirii de la Curtea de Argeș, iar cu acest prilej el a sfințit Marele Mir pentru nevoile Bisericii românilor.

În noiembrie 1643, la Iași, patriarhul Ierusalimului Teofan III a sfințit Marele Mir cu cheltuiala voievodului Vasile Lupu și ca o obligație morală față de acesta din urmă, care-i salvase viața prin achitarea tuturor datoriilor ce le datora Sfântul Mormânt Porții Otomane.

Un alt patriarh al Ierusalimului care a sfințit Marele Mir a fost vestitul apărător al Ortodoxiei din secolul al XVII-lea, Dositei: prima dată în 1670, la București și a doua oară în 1702, împreună cu mitropolitul Țării Românești, Teodosie (1668-1672; 1679-1708), episcopii țării și un număr mare de preoți, în prezența Sfântului Voievod Martir Constantin Brâncoveanu și a dregătorilor țării.

5. Sfințirea Marelui Mir în 1882, act sacramental major pe calea proclamării autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române

În anul 1821, după încetarea regimului domniilor fanariote în Țările Române, începe o mișcare de afirmare a autocefaliei Bisericii Române, iar către mijlocul sec. al XIX-lea o acțiune energică pentru recunoașterea formală a autocefaliei bisericești, ceea ce nu însemna decât oficializarea unei stări deja existente în fapt. Această acțiune de afirmare a autocefaliei Bisericii Române a fost sprijinită și de autoritățile politice, mai ales după unirea Țării Românești și a Moldovei (1859), când s-a simțit nevoia să se înfăptuiască și unificarea structurilor bisericești din Moldova și Țara Românească.

Astfel, prin *Decretul organic pentru înființarea unei autorități sinodale centrale*, promulgat la 3 decembrie 1864, odată cu unificarea celor două structuri bisericești din Moldova și Țara Românească, se hotăra că „Biserica Ortodoxă Română este și va rămâne independentă de

orice autoritate bisericească străină întru tot ce privește organizarea și disciplina” (art. 1), iar prin *Legea Organică pentru alegerea mitropoliților și a episcopilor eparhioți, cum și a constituirii Sfântului Sinod al Sfintei Biserici Autocefale Ortodoxe Române și pentru înființarea consistoriului superior bisericesc*, promulgată la 14 decembrie 1872, se consacră „proclamarea oficială a autocefaliei din partea autorității bisericești de la noi. În această situație nu mai era necesară decât o recunoaștere formală a ei, adică a unei stări de fapt și de drept”¹⁴.

În acest context, Biserica Ortodoxă Română nu mai putea accepta situația precedentă de a-și procura Sfântul și Marele Mir de la Constantinopol. De aceea, la 25 martie 1882, ierarhii Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în frunte cu mitropolitul primat Calinic Miclescu, au sfințit ei înșiși Marele Mir în Catedrala Mitropolitană din București. Acesta a fost un act firesc care decurgea din starea de autocefalie proclamată pe care o avea în fapt la acea dată Biserica Ortodoxă Română, deși Patriarhia Ecumenică încă nu o recunoscuse oficial.

Sfințirea Marelui Mir la București, de către Sinodul Bisericii Ortodoxe Române, la 25 martie 1882, a generat protestele Patriarhului Ecumenic Ioachim III, la care învățatul episcop Melchisedec Ștefănescu al Romanului a întocmit un *Memoriu canonic-istoric*, însușit de Sfântul Sinod sub titlul *Act sinodal care cuprinde autocefalia Bisericii Ortodoxe Române*, în care el preciza cu fermitate: „Pe temeiul istoriei noastre române, pe temeiul legislației noastre moderne, pe temeiul demnității statului român și a demnității națiunii române, (Sfântul Sinod) declară sus și tare că Biserica Ortodoxă Română a fost și este autocefală în cuprinsul teritoriului României și nici o autoritate bisericească străină nu are drept a ne impune ceva. Nu avem nevoie a fi din nou recunoscută de cineva autocefalia noastră bisericească; ea este un fapt istoric îndestulător pentru noi și pentru cei ce ne iubesc și voiesc a fi cu Biserica și cu statul nostru în relațiuni amicale”¹⁵.

În fața atitudinii ferme a Bisericii Ortodoxe Române, Patriarhia Ecumenică a trebuit să cedeze, astfel că, în 1885, va recunoaște formal autocefalia acesteia prin trimiterea *Tomosului de Autocefalie* (datat:

¹⁴ Pr. Mircea PĂCURARIU, „Câteva considerații privind vechimea «autocefaliei» Bisericii Ortodoxe Române”, în vol. *Centenarul autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române, 1885-1985*, București, 1987, pp. 149-150.

¹⁵ Pr. Mircea PĂCURARIU, „Câteva considerații...”, p. 151.

aprilie 1885, fără zi), semnat de patriarhul Ioachim IV și de zece alți ierarhi, membri ai Sinodului Patriarhiei Ecumenice.

O mare biruință o reprezintă pentru Biserica Ortodoxă Română faptul că, după o practică de 125 de ani de la recunoașterea autocefaliei, perioadă în care Sfântul și Marele Mir a fost sfințit de douăzeci de ori, conform *Statutului pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române*, unde se spune că Sfântul Sinod „hotărăște cu privire la sfințirea Sfântului și Marelui Mir, potrivit cerințelor pastoral-misionare din Biserica Ortodoxă Română” (art. 14, lit. c).

Se cuvine, așadar, ca în această sfântă zi în care, în cadrul Dumnezeieștii Liturghii a Sfântului Ierarh Vasile cel Mare, Arhiepiscopul Cezareei Capadociei, cu puterea, cu lucrarea și prin pogorârea harului Preasfântului și de Viață Dătătorului Duh, am săvârșit Sfințirea Marelui Mir, să reamintim că această sfântă materie va sluji la întărirea în Duhul Sfânt a dreptcredincioșilor creștini prin Taina Mirungerii, ca „pecete a darului Sfântului Duh”, la sfințirea, prin ungere, a noilor altare și biserici, precum și a Antimiselor care vor fi dăruite de Înaltpreasfințirii și Preasfințirii Părinți chiriarhi parohiilor și mănăstirilor din toate eparhiile, ca mărturie văzută a unității și comuniunii depline a tuturor credincioșilor noștri dinlăuntru și din afara granițelor țării cu Sfânta noastră Biserică Ortodoxă Română Autocefală.

Mulțumim Preamilostivului Dumnezeu că, în acest an 2010, *Anul Omagial al Crezului Ortodox și al Autocefaliei Românești*, ne-a făcut părtași la bucuria duhovnicească a celei de-a douăzeci și una sfințiri a Marelui Mir în de Dumnezeu păzita și Sfânta noastră Biserică Ortodoxă Română, care aniversează 125 de ani de la recunoașterea ei ca autocefală, în anul 1885, și 85 de ani de la ridicarea ei la demnitatea de Patriarhie, în anul 1925, să preamărim pe Tatăl, pe Fiul și pe Sfântul Duh, Treimea Cea deoiființă și nedespărțită, Care a „făcut a se aduce de noi lucrul acesta la îndeplinire spre lauda și sfințirea credincioșilor creștini”¹⁶ ortodocși români de pretutindeni. Amin.

† CIPRIAN CÂMPINEANUL

Episcop-vicar Patriarhal

¹⁶ *** , *Rugăciune de mulțumire ce se rostește miercuri la încheierea preparării Marelui Mir*, în: *Arhieraticon*, Ed. IBMBO, București, 1993, p. 197.

La sfârșitul slujbei, după citirea celei de-a treia rugăciuni de sfințire a mirului de către Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, Preafericirea Sa a mulțumit celor care au contribuit la aducerea la îndeplinire a acestui act sacramental, anume Părinții Mitropoliți Dionisios de Corint și Laurențiu al Ardealului, Preasfințiților Părinți Siluan, episcopul Italiei și Ciprian Câmpineanul, Episcop-vicar Patriarhal, cât și Părinților Arhimandriți Quais Sadiq, reprezentantul Patriarhiei Antiohiei, și Ieronim Crețu, reprezentantul Patriarhiei Române la Locurile Sfinte.

Din cantitatea totală de 300 de litri de Sfânt și Mare Mir, fiecare ierarh reprezentant al unei eparhii a primit o amforă având capacitatea de cinci litri. La finalul Sfintei Liturghii, toți membrii Sfântului Sinod au semnat, spre aducere-aminte, un *Act Sinodal* ce a fost inclus în *Cronica de Aur a Bisericii Autocefale Ortodoxe Române*.

Redacția

**Act sinodal la Sfințirea Marelui Mir
pentru a douăzeci și una oară în Biserica Ortodoxă Română
emis de Sfântul Sinod și consemnat în Cronica de Aur
a evenimentelor din viața Patriarhiei Române**

*În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh,
Treimea cea întru tot Sfântă, Deoființă și Nedespărțită. Amin!*

Datori suntem să aducem slavă și mulțumire Preamilostivului și Atotputernicului Dumnezeu Cel în Treime închinat și mărit, Care, dăruind iarăși libertate Sfintei Sale Biserici din țara noastră, ne-a copleșit cu binecuvântate roduri duhovnicești, sporind, îmbogățind și diversificând lucrarea ei în rândul poporului credincios din țară și din comunitățile noastre dreptmăritoare, aflate acum în toate colțurile lumii.

Această binecuvântată renaștere a vieții bisericești din ultimii ani a dus în mod firesc și la o intensificare a lucrării sfințitoare a Bisericii, prin săvârșirea Sfintei Taine a Mirungerii, prin multele târnosiri, sfințiri și resfințiri de catedrale, biserici mănăstirești și de enorie, capele și paraclise din școli, spitale, unități militare, instituții de asistență și ocrotire socială, penitenciare etc., prin sfințirea antimiselor pentru noile eparhii înființate în țară și în diaspora românească sau pentru eparhiile care au fost înălțate în rang sau și-au primit noi arhiepiscopi.

Luând seama, așadar, că Sfântul și Marele Mir, sfințit ultima oară în anul mântuirii 2007, s-a împlinit, și dorind a sublinia și comemora printr-un moment sacramental solemn și expresiv împlinirea în anul acesta a 125 de ani de la dobândirea Autocefaliei Bisericii noastre și 85 de ani de la proclamarea Patriarhatului, în baza drepturilor canonice care revin Sfintei noastre Biserici Ortodoxe Autocefale Române, Întâistătătorul acesteia, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, cu aprobarea Sfântului Sinod, a rânduit cele de cuviință pentru a se porcede, din nou, la pregătirile celor necesare sfințirii Marelui Mir.

Drept urmare, în zilele de luni, marți și miercuri din această Sfântă și Mare Săptămână a Sfințelilor și Mântuitoarelor Pătimiri ale Domnului, Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, în Paraclisul „Sfântul

Ioan Botezătorul” al mănăstirii Antim din București, s-au preparat ingredientele și s-a pregătit Marele Mir pentru sfințire, cu împlinirea rânduielilor liturgice cuvenite, săvârșite de Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Laurențiu al Ardealului, Preasfințitul Părinte Episcop-vicar Patriarhal Ciprian Câmpineanul, Secretarul Sfântului Sinod și de Preasfințirii Părinți Episcopi-vicari Varsanufie Prahoveanul al Arhiepiscopiei Bucureștilor și Ioachim Băcăuanul al Arhiepiscopiei Romanului și Bacăului, împreună cu un sobor de preoți și diaconi.

Iar astăzi, 1 aprilie, în Sfânta și Marea Joi a anului 2010, potrivit rânduielii dintotdeauna a Bisericii Ortodoxe, atestată documentar și în sânul Ortodoxiei românești la anii 1513 (Târgoviște), 1517 (Curtea de Argeș), 1643 (Iași), 1670, 1702, 1882 (București) și săvârșită, după dobândirea Autocefaliei Sfintei noastre Biserici Ortodoxe Române, până în momentul de față de douăzeci de ori,

Noi, Daniel, Patriarhul Sfintei Biserici Ortodoxe Autocefale Române, împreună cu Înaltpreasfințirii Părinți Mitropoliți și Arhiepiscopi, cu Preasfințirii Părinți Episcopi, Episcopi-Vicari Patriarhali și cu Preasfințirii Părinți Episcopi-Vicari și Arhieriei-Vicari, membri ai Sfântului Sinod, ne-am adunat în Catedrala Patriarhală din București și, în cadrul dumnezeieștii Liturghii a Sfântului Ierarh Vasile cel Mare, Arhiepiscopul Cezareei Capadociei, cu puterea, cu lucrarea și prin pogorârea harului Preasfântului și de Viață Dătătorului Duh, am săvârșit Sfințirea Marelui Mir, care va sluji la întărirea în Duhul Sfânt a dreptcredincioșilor creștini prin Taina Mirungerii, ca „pecete a darului Sfântului Duh”, la sfințirea, prin ungere, a noilor biserici și a antimiselor care vor fi dăruite de ierarhii eparhioți parohiilor și mănăstirilor din toate eparhiile, ca mărturie văzută a unității și comuniunii depline a tuturor credincioșilor noștri dinlăuntrul și din afara granițelor țării cu Sfânta noastră Biserică Ortodoxă Română și cu Ortodoxia întregă, spre slava Preasfintei Treimi și bucuria dreptcredincioșilor.

Această solemnitate a sfințirii Marelui Mir a avut loc în *Anul Omagial al Crezului Ortodox și al Autocefaliei Românești*, pentru a XXI-a oară în de Dumnezeu păzita și Sfânta noastră Biserică Ortodoxă Română, după recunoașterea ei ca autocefală, în anul 1885, de către Patriarhia Ecumenică a Constantinopolului și de către celelalte Biserici Ortodoxe Autocefale surori, și pentru întâia oară în timpul arhipăstoririi Preafericitului Părinte Daniel ca Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române.

La această slujbă de sfințire a Marelui Mir au fost prezenți, de asemenea, consilieri patriarhali și mitropolitanii, profesori de teologie, călugări, călugărițe și un mare număr de credincioși, precum și reprezentanți ai vieții publice.

Cuvântul de învățătură privind semnificația sfințirii Marelui Mir în viața credincioșilor și pentru unitatea Bisericii, a fost rostit de către Înalt-preasfințitul Părinte Petru, Arhiepiscopul Chișinăului, Mitropolitul Basarabiei și Exarh al Plaiurilor.

Spre aducere aminte peste vremi, s-a înscris acest *Act Sinodal* în *Cronica de Aur* a Bisericii Autocefale Ortodoxe Române și s-a semnat de către Noi, membrii Sfântului Sinod, care am coliturghisit astăzi, 1 aprilie, în Sfânta și Marea Joi din Săptămâna Sfintelor și Mântuitoarelor Pătimiri ale Domnului nostru Iisus Hristos din anul mântuirii 2010, în al 125-lea an al Autocefaliei, la 85 de ani de Patriarhat și în al treilea an al arhipăstoririi Preafericitului Părinte Patriarh Daniel.

Drept care, într-un cuget, înălțăm smerite rugăciuni și aducem mulțumire Bunului și Milostivului Dumnezeu, Cel în Treime lăudat. Amin!

† DANIEL

ARHIEPISCOPII BUCUREȘTILOR,

MITROPOLITUL MUNTENIEI ȘI DOBROGEI, LOCTIITOR AL TRONULUI CEZAREEI CAPADOCIEI ȘI
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

† *Teofan*

Arhiepiscopul Iașilor și
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

† *Bartolomeu*

Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului
și Mitropolitul Clujului, Albei, Crișanei
Maramureșului

† *Nicolae*

Arhiepiscopul Timișoarei și
Mitropolitul Banatului

† *Iosif*

Arhiepiscopul Ortodox Român al Europei
Occidentale și Mitropolitul Ortodox Român
al Europei Occidentale și Meridionale

† *Laurențiu*

Arhiepiscopul Sibiului și
Mitropolitul Ardealului

† *Irineu*

Arhiepiscopul Craiovei și
Mitropolitul Olteniei

† *Petru*

Arhiepiscopul Chișinăului,
Mitropolitul Basarabiei și Exarh al Plaiurilor

† *Serafim*

Arhiepiscopul Ortodox Român al
Germaniei, Austriei și Luxemburgului
Mitropolitul Ortodox Român al Germaniei,
Europei Centrale și de Nord

† *Nifon*

Mitropolit onorific,
Arhiepiscop al Târgoviștei și Exarh Patriarhal

† *Teodosie*

Arhiepiscopul Tomisului

† *Andrei*

Arhiepiscopul Alba Iuliei

† *Eftimie*

Arhiepiscopul Romanului și Bacăului

† *Calinic*

Arhiepiscopul Argeșului și Muscelului

† *Timotei*

Arhiepiscopul Aradului

† *Justinian*

Arhiepiscop onorific,
Episcopul Ortodox Român al
Maramureșului și Sătmărilor

† *Corneliu*

Episcopul Hușilor

† *Sofronie*

Episcopul Ortodox Român al Oradiei

† *Vincentiu*

Episcopul Sloboziei și Călărașilor

† *Ambrozie*

Episcopul Giurgiului

† *Visarion*

Episcopul Tulcii

† *Gurie*

Episcopul Devei și Hunedoarei

† *Daniil*

Episcop-loctiitor (Administrator) al
Episcopiei Daciei Felix (Serbia)

† *Siluan*

Episcopul Ortodox Român al Italiei

† *Macarie*

Episcopul Ortodox Român al Europei de Nord

† *Pimen*

Arhiepiscopul Sucevei și Rădăușilor

† *Gherasim*

Arhiepiscopul Râmnicului

† *Epifanie*

Arhiepiscopul Buzăului și Vrancei

† *Casian*

Arhiepiscopul Dunării de Jos

† *Nicolae*

Arhiepiscopul Ortodox Român al
celor două Americi

† *Ioan*

Arhiepiscop onorific,
Episcopul Covasnei și Harghitei

† *Lucian*

Episcopul Caransebeșului

† *Nicodim*

Episcopul Severinului și Strehaiei

† *Galaction*

Episcopul Alexandriei și Teleormanului

† *Sebastian*

Episcopul Slatinei și Romanașilor

† *Petroniu*

Episcopul Sălajului

† *Siluan*

Episcopul Ortodox Român al Ungariei

† *Timotei*

Episcopul Ortodox Român
al Spaniei și Portugaliei

† *Mihail*

Episcopul Ortodox Român
al Australiei și Noii Zeelande

† Ciprian Câmpineanul

Episcop-vicar patriarhal

† Varsanufie Prahoveanul

Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor

† Andrei Făgărășeanul

Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului

† Vasile Someșeanul

Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Vadului,
Feleacului și Clujului

† Marc Nemțeanul

Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Ortodoxe
Române a Europei Occidentale

† Emilian Lovișteanul

Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Râmnicului

† Ioan Casian de Vicina

Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Ortodoxe
Române a celor două Americi

† Varlaam Ploieșteanul

Episcop-vicar Patriarhal

† Calinic Botoșăneanul

Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Iașilor

† Irineu Bistrițeanul

Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Vadului,
Feleacului și Clujului

† Paisie Lugojeanul

Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Timișoarei

† Sofian Brașoveanul

Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Ortodoxe
a Germaniei, Austriei și Luxemburgului

† Ioachim Băcăuanul

Episcop-vicar al Arhiepiscopiei
Romanului și Bacăului

† Iustin Sigheteanul

Arhiereu-vicar al Episcopiei Ortodoxe
Române a Maramureșului și Sătmarului

Summary: The 21st Consecration of the Holy Chrism in the Romanian Orthodox Church

Within the framework of the Divine Liturgy of Saint Basil the Great, united with the Vespers in the Holy Thursday, celebrated today, the 1st of April, in the patriarchal cathedral, by His Beatitude Father Patriarch Daniel, together with the members of the Holy Synod, the pericope from the Gospel according to Saint Matthew, and the sermon of the Patriarch of Romania about the meanings of the Holy Thursday in the Holy Week having been read out, His Grace Ciprian Câmpineanu, patriarchal vicar-bishop, also read out the Homily to the Consecration of the Holy Chrism.

Scrisori irenice primite de Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, la praznicul Învierii Domnului, anul 2010

Cu ocazia praznicului Învierii Domnului al anului 2010, Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, i-au fost adresate scrisori de felicitare din partea Întâistătătorilor Bisericilor Ortodoxe surori, în următoarea ordine:

- † Bartolomeu I, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului;
- † Teodoros II, Patriarhul Alexandriei și al Întregii Africi;
- † Ignatius IV, Patriarhul Antiohiei și al Întregului Orient;
- † Teofil III, Patriarhul Ierusalimului;
- † Kiril, Patriarhul Moscovei și al Întregii Rusii;
- † Irineu, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Sârbe;
- † Maxim, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Bulgare;
- † Ilia II, Patriarh Catolicos al Întregii Georgii;
- † Ieronim, Arhiepiscop al Atenei și al Întregii Grecii;
- † Anastasios, Arhiepiscop de Tirana, Durrës și al Întregii Albanii;
- † Kristofor, Arhiepiscop de Praga, Mitropolit al Bisericii Ortodoxe;
din ținuturile Cehiei și din Slovacia;
- † Vladimir, Mitropolitul Kievului și al Întregii Ucraine.

De asemenea, mai mulți conducători ai altor confesiuni creștine i-au adresat Preafericitului Sale Daniel mesaje lor de felicitare:

- † Karekin II, Patriarh suprem și Catolicos al tuturor armenilor;
- † Mardinka IV, Patriarh Catolicos al Sfintei Biserici Apostolice
Asiriene a Răsăritului;
- † Benedict XVI, Papă al Romei.

Preafericite și Preasfințite Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Munteniei și Dobrogei și Patriarh al Bisericii Autocefale a României, Daniel, frate preaiubit și dorit în Hristos, coliturghisitor al Smereniei noastre; vă îmbrățișez Preafericirea Voastră în Domnul și cu multă bucurie vă adresez:

*Iată Paștile, ziua bucuriei, întreaga veselie și desfătare a Învierii lui Hristos sosește în această perioadă [...], umplând inimile noastre de bucurie și negrăită fericire (Sfântul Simeon Noul Teolog), care și împreună cu Preafericirea Voastră să fie, ca împărtășindu-ne cu iubire frățescă din aceasta, să strigăm luminat: *Hristos a înviat!**

Mulțumim Domnului, Care ne-a trecut peste marea Sfântului Post și ne-a ridicat cu bucurie în portul neînvinforat al Învierii Sale!

Cu toate că, negreșit, criza duhovnicească, morală, economică și ecologică ce a năvălit peste lume a adus o multitudine de probleme, a provocat și continuă să provoace și multă tulburare și confuzie, uneori chiar și în cercurile credincioșilor, nu trebuie să uităm că din Mormânt lumină ne-a răsărit, a Nădejzii, Adevărului, Vieții, Dreptății și Iubirii ipostaziate, care înalță cugetul credincioșilor, întărește brațul, învinge frica, luminează cărările, rezolvă cu putere toate situațiile dificile, biruiește toată puterea crizei, toată răutatea omenească și demonică și chiar pe aceea a prea viclenei morți! *Înviază Hristos și demonii se risipesc! Înviază Hristos și viața stăpânește!* (Sfântul Ioan Hrisostom).

Aceste daruri mântuitoare ale Paștilor noastre cele însuflețite, ale Dumnezeu-Omului Hristos, primindu-le și noi în Fanarul *slujbei noastre ostășești* (Iov 7, 1), a Marii Biserici a lui Hristos, având totdeauna bune nădejdi în Cel ce mai presus de lume a pățimit, a fost îngropat și a înviat, vă urăm în chip pascal, Preafericirii Voastre, bucurie, îmbrățișându-Vă frățeste cu multă dragoste, Vă dorim Vouă și vrednicei Biserici Sfințite a României, al cărei Întâistătător sunteți, să primiți curatul și întregul har veselitor al Învierii!

Sfintele Paști 2010
Al Preafericirii Voaste iubit frate în Hristos,
† Bartolomeu, Patriarhul Constantinopolului

Preafericite Arhiepiscop al Bucureștilor și Patriarh al României, frate foarte iubit în Hristos Dumnezeu și coliturghisitor al nostru, Daniel, îmbrățișăm pe Preafericirea Voastră în Domnul Cel înviat, urându-vă cu multă bucurie:

Înviat-a Iisus din mormânt precum a spus mai înainte, dăruindu-ne nouă viață veșnică și mare milă.

Cu ocazia însemnatului și Marelui Praznic al strălucitei Învieri a Mântuitorului nostru Iisus Hristos, din inimă și frățește Vă adresăm urările și salutarea noastră pascală din Scaunul apostolic și patriarhal al Evanghelistului Marcu din Marea Cetate a Alexandriei.

Privind cu străpungere de inimă spre Crucea Domnului și Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, și pomenind pe toți cei ce participă la taina Sa, la Învierea din morți a *Mai-Marelui păstorilor, Iisus*, Care a izbăvit din legăturile morții și ale stricăciunii firea omenească, dorim frățește iubitei Voastre Preafericiri sănătate nezdruincată și netulburată.

Mai mult, dorim Preasfintei Voastre Biserici toată propășirea și cea în Dumnezeu desfătare, împărtaşindu-se din Pâinea cea una și Potirul de obște al sfințirii, încredințându-i-se deplina și absoluta exprimare și participare și dăruire a tainelor de-viață-făcătoarei Cruci și împreună cu aceasta în chip nedespărțit legată a Învierii din morți a Creatorului, Susținătorului și în Duhul Sfânt mântuitor al unității firii omenești în Lumina cea necreată și a viitoarei noi zidiri.

Mărturisind iarăși și din plin mărturia personală a prezenței noastre patriarhale și apostolice în Africa, cu o inimă doxologică, suntem încredințați în propășirea și rodnicia lucrării noastre misionare și filantropice. De asemenea suntem convinși că în acest fel este plinită din nou porunca lui Iisus cel Înviat către ucenici și Apostoli: *Mergând învățați toate neamurile*, care ne cheamă pe noi pe toți la o lucrare duhovnicească îndelungată, întinsă și trezitoare.

Acestea fiind zise, urându-Vă întărire de la Biruitorul morții, pentru continuarea lucrării Voastre misionare și dăruitoare, rostim din lăuntru inimii noastre *Hristos a înviat!*, îmbrățișându-Vă sărbătorește cu dragoste și rămânând al Preafericirii Voastre,

Frate iubit în Hristos cel Înviat,
† Teodoros al II-lea,
Patriarhul Alexandriei și al Întregii Africi, Sfintele Paști 2010

**Patriarhia Ortodoxă Greacă a Antiohiei și a întregului Orient,
Sfintele Paști, 2010**

**Preafericitului Daniel,
Patriarhul României**

Hristos a înviat!

Hristos a înviat din morți. S-a înălțat biruitor călcând pe moarte și zdrobindu-i cătușele. Biruința Sa a fost prin dragoste și bunătate, nu prin sabie. Astfel încât biruința Sa va fi înțeleasă numai de cei care vin la El cu dragostea și bunătatea unui miel. Hristos va domina lumea prin dragoste.

Aceasta este ziua Domnului nostru, să o sărbătorim cu dragoste. Aceasta este ziua biruinței noastre. Aceasta este ziua în care moartea, cu îngrozitoarea sa putere, a fost călcată în picioare și umilită. Iar soarele a strălucit cu razele sale luminoase și toate lucrurile au fost schimbate, renunțându-se la vechile lor forme. Astăzi, nu mai există motiv de întristare deoarece marele dușman a fost zdrobit, iar Împărăția lui Dumnezeu a învins pentru totdeauna. Astăzi, Biserica este fericită de învierea lui Hristos. Îngerii din ceruri și credincioșii de pe pământ mărturisesc cu toții bucuria, *Hristos a înviat, slăvit fie Domnul – Hristos a înviat! Slavă Învierii Tale Sfinte!* Fie ca toată omenirea să mărturisească cu noi *Hristos a înviat!* Sunt fericit să vă salut în acest duh și să împărtășesc cu voi bucuria acestei mari Învieri a Domnului și Mântuitorului nostru, Iisus Hristos.

Sărbătorim cu bucurie un nou început.

† Ignatius IV,
Patriarhul Antiohiei
și al Întregului Orient

Preafericitului Patriarh al Bisericii Ortodoxe Românie, Locțiitor al tronului Cezareei Capadociei, Mitropolit al Munteniei și Dobrogei și Arhiepiscop al Bucureștilor, Daniel, iubit frate al nostru în Domnul și coliturghisitor al Smereniei noastre, îmbrățișare Sfântă în Hristos Iisus.

Străbătând răstimpul cel de suflet folositor al Sfântului și Marelui Post, ne-am pregătit în mod special pentru praznicul sărbătoresc din Sfânta Biserică a Învierii și pentru pomenirea patronului nostru, Sfântul slăvit Mucenic Teofil.

Primind cinstitele scrisori ale foarte iubitei Voastre Preafericiri, prin care Vă exprimați felicitările Voastre pentru ziua Noastră de nume, ne grăbim din Muntele Sion să mulțumim Preafericii Voastre, pentru urările făcute, rugându-ne Domnului din Preasfântul și de-viață-dătătorul Său mormânt, și cerând mijlocirea Sfântului Mucenic Teofil, unul dintre cei patruzeci de mucenici, care în Sevastia au mucenicit, să Vă țină îndelungat în zile, pentru binele Sfintei Biserici a României și a întregii Ortodoxii.

Acestea spunându-le foarte doritei Voastre Preafericiri, închei îmbrățișându-Vă în Domnul.

Din Sfânta cetate a Ierusalimului, 11 martie 2010,
Al de Dumnezeu păzitei Voastre Preafericiri, iubit frate în Hristos,
† Teofil al III-lea, Patriarhul Ierusalimului

**Preafericirea Voastră,
Iubit întru Domnul frate și coliturghisitor,**

Hristos a înviat!

Vă rog să acceptați felicitările mele călduroase cu ocazia zilei care „întrece toate praznicile lui Hristos, așa cum soarele întrece stelele în lumina lor” (Grigorie Teologul, *Cuvânt la Sfintele Paști*).

Nici bucuria puterilor îngerești, nici doxologia buzelor omenești nu pot exprima pe deplin frumusețea cea etern strălucitoare a acestui

praznic ecumenic. Hristos a înviat și bucuria învierii Sale luminează în toată lumea.

Preafericirea Voastră, Vă doresc să rămână totdeauna asupra Voastră bucuria și pacea întru Hristos Cel înviat, iar puterea lui Dumnezeu să vă întărească în lucrarea Voastră de Întâistătător.

Cu frățescă întru Domnul dragoste,

† Kiril,
Patriarhul Moscovei și al Întregii Rusii

**Preafericirii Sale,
Preafericitului Daniel,
Arhiepiscopul Bucureștilor,
Mitropolitul Munteniei și Dobrogei,
Patriarhul României**

Cu ocazia sărbătorii sărbătorilor, luminata Înviere a lui Hristos, Mântuitorul nostru, vă transmitem salutările noastre frățești și cele mai sincere urări de bine, împreună cu salutul pascal:

Hristos a înviat! Adevărat a înviat!

Învierea este o taină biblică, ascunsă de secole în sânul Vechiului Testament și dezvăluită acestei lumi în Noul Testament – prin Învierea din morți a lui Iisus Hristos, Dumnezeu Om (*Matei* 28, 6).

În Noul Testament putem spune că „Învierea este începutul și sfârșitul, alfa și omega” (*Apocalipsa* 1, 8), deoarece este echivalentă cu credința în Iisus Hristos: „Eu sunt învierea și viața; cel ce crede în Mine, chiar dacă va muri, va trăi” (*Ioan* 11, 25). Toate minunile și semnele scrise în cărțile Noului Testament apar pe drumul lui Hristos spre Golgota și spre Înviere. Descrierea învierii fiicei lui Iair (*Matei* 9, 18-26) și a fiului văduvei evreice (*Luca* 1, 12-15) și în special a învierii după patru zile a lui Lazăr din Betania (*Ioan* 11, 5-46), confirmă adevărul că Iisus Hristos este într-adevăr Învierea și Viața. El a venit în această lume pentru a ne oferi și dăruii Învierea.

Domnul nostru nu ne-a adus o nouă filozofie sau etică, ci viața nouă dată ca jurământ al Învierii în sfânta taină a Botezului (*Galateni 3, 27*). Prin crucea și învierea Sa după trei zile, El a confirmat în mod desăvârșit că este Mesia și Mântuitorul lumii: „Și întru nimeni altul nu este mântuirea, căci nu este sub cer nici un alt nume, dat între oameni, în care trebuie să ne mântuim noi” (*Faptele Apostolilor 4, 12*).

Omul de azi, copleșit de grijile, îndoielile și temerile acestei lumi și orbit de mentalitatea egoistă, consumatoare, evită confruntarea cu taina vieții și morții. Vedem că *civilizația morții* apare tot mai des în prim plan. Multe religii ale lumii, chiar filozofii și arte ale epocii noastre acceptă *reconcilierea cu moartea*. Moartea, după părerea lor, este singura realitate, începutul și sfârșitul Lumii. Biserica lui Iisus Hristos mărturisește contrariul. Biserica mărturisește și predică cea mai profundă demnitate și sfințenie a vieții umane, având credința în Învierea lui Hristos, prin care cel mai mare dușman al nostru, care este moartea, este învins (*1 Corinteni 15, 26*).

Un mare sfânt rus, Serafim de Sarov își saluta întotdeauna vizitatorii cu cuvintele *Hristos a înviat, bucuria mea!*, arătând, astfel că Biserica lui Hristos și sfinții ei trăiesc în realitatea Învierii. Fie ca Dumnezeu să ne binecuvânteze pentru a fi mărturisitorii acestui Adevăr și ca sufletele și chipurile noastre să oglindească strălucirea Învierii.

Cu cele mai sincere urări de bine pentru o rodnică slujire arhierescă de pe tronul Întâistătătorilor Bisericii noastre surori, ne încredințăm sfintelor voastre rugăciuni și rămânem al vostru credincios frate și coliturghisitor în Hristos Cel înviat,

† Irineu,
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Sârbe

**† Maxim
Patriarhul Bulgariei**

**Preafericitului Daniel,
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române
București**

**Paștele lui Hristos
2010, Sofia**

Preafericirea Voastră,

În aceste zile ale slăvitei Învieri a lui Hristos vă adresez sincera salutare pascală:

Hristos a înviat!

Bucuria ne umple inimile, fiindcă Învierea lui Hristos, de viață dătătoare, a confirmat biruința vieții asupra morții; a binelui asupra răului; a adevărului asupra nedreptății. De aceea Sfânta Biserică cântă laude: „Aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul, să ne bucurăm și să ne veselim întru ea” (*Psalmii* 117/118, 24). Fiul lui Dumnezeu S-a ridicat din morți în a treia zi și a dat oamenilor viață veșnică și mare milostenie. Mângâierea vine din cuvintele Mântuitorului: „Eu sunt învierea și viața; cel ce crede în Mine, chiar dacă va muri, va trăi” (*Ioan* 11, 25).

Vă urez din inimă ca Hristos Înviat să dea Preafericirii Voastre sănătate și mulți ani de slujire patriarhală în Sfânta Voastră Biserică, spre binele credincioșilor și a Sfintei Ortodoxii.

Cu dragoste frățească în Hristos înviat,
† Maxim,
Patriarhul Bulgariei

Patriarhul Ilia II, Catolicos al Întregii Georgii

**Preafericitului Daniel,
Patriarhul României,
Mitropolit al Ungrovlahiei
Arhiepiscop al Bucureștilor**

Tbilisi, Sfintele Paști 2010

**Preafericirea Voastră,
Iubit frate în Hristos,**

Pătrunși de bucuria pascală, Vă salutăm din toată inima la marea sărbătoare a Învierii Domnului și Mântuitorului nostru:

Hristos a înviat!

Domnul spune: „Eu spre aceasta M-am născut și pentru aceasta am venit în lume, ca să dau mărturie spre adevăr” (*Ioan 18, 37*).

Astăzi adevărul divin și veșnic se sărbătorește și prin Învierea Domnului nostru astfel încât să putem împărtăși și noi această minunată bucurie.

Vă salut încă o dată, cu dragoste, în această zi luminoasă, în numele Bisericii Ortodoxe a Georgiei și al meu personal.

Vă urez mulți ani și o activitate rodnică încununată de succes în slujirea Voastră.

Adevărat a înviat!

Cu dragoste frățească,

† Ilia II,
Patriarh Catolicos al Întregii Georgii

Preafericite Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Munteniei și Dobrogei și Patriarh al României, Daniel, frate foarte iubit în Hristos Dumnezeu și coliturghisitor al nostru, îmbrățișăm pe Preafericirea Voastră în Domnul, iar prin mijlocirea imnului pascal vă urez cu multă bucurie: Hristos a înviat!

Iată ziua Domnului când iarăși strălucește și luminează în inimile noastre; căci Hristos dintre cei morți Se scoală, începătura celor adormiți. Veseliți-vă ceruri, vestiți temelii ale pământului, strigați munți cu bucurie. Iată dar, Emanuil păcatele noastre pe cruce le-a pironit, viața ne-a dăruit, moartea a omorât, pe Adam l-a înviat ca un iubitor de oameni. Și împreună cu Adam tot neamul nostru, pe noi, cei cu adevărat morți din pricina greșelilor și a păcatelor, Iisus Hristos ne-a ridicat și în cele cerești ne-a așezat; insuflați de Dumnezeu să ne veselim, căci a înviat Hristos ca un Atotputernic.

Această veșnică veselie având-o deplin în inimile noastre să ne apropiem purtând lumini, pentru ca să-L întâmpinăm pe Cel ce din mormânt ca un mire a ieșit, pe Hristos, Conducătorul cetelor de praznic iubitoare, de aproape și de departe cu acestea prăznuind și din inimă înălțând imnul de biruință: Hristos a înviat!

Fie ca din dăătorul de viață Mormânt să izvorască și lumina cea mai presus de soare, să se arate lumina întăritoare a Învierii lui Hristos, care să lumineze mintea și cugetarea cârmuitorilor omenirii, în care să strălucească lumina cunoașterii și a adevărului Său, pentru binele întregii lumi!

Folosindu-ne de acest praznic luminos, urmăm sfântul obicei de a comunica întru bucurie cu Preafericirea Voastră, și de a Vă ura Vouă și Cinstiților Arhieri din ținuturile Voastre, împreună cu întreaga Sfințită Biserică Soră a României, ca Dumnezeu să-și reverse bunăvoirea peste Voi, întru pomenirea biruitoarei Învieri celei de-a treia zi a lui Hristos, și de asemenea să Vă îmbrățișăm frățeste în Hristos, Biruitorul iadului și al morții. Ne rugăm Izbăvitorului în timpul Sfințelor Paști, ca pe Preafericirea Voastră să Vă păzească îndelungat în zile și sănătos, drept învățând cuvântul Adevărului Său, pentru binele întregii Biserici Ortodoxe, pe care și-a agonisit-o prin cinstit Sângele Său.

Vă urăm să petreceți perioada pascală cu sănătate și înălțare spirituală. Ne rugăm ca Hristos, Domnul Înviat să întărească credința tuturor creștinilor în Învierea Sa de viață dătătoare și să ne dăruiască în viața noastră cea de toate zilele un puternic cuget al învierii, astfel încât în felul acesta să mărturisim cu tărie faptul că credința noastră rămâne un izvor peren de viață dinamică și rodnică. Hristos a înviat!

Vă îmbrățișăm, cu această ocazie, Preafericirea Voastră, cu sărutare pascală și ne exprimăm profunda dragoste frățească în Hristos înviat.

† Anastasios,
Arhiepiscop de Tirana, Durrës și al Întregii Albanii

Vă felicit cordial cu ocazia sărbătorii Paștelui, care este pentru toți creștinii ortodocși o sărbătoare a biruinței Vieții asupra morții, Binelui asupra răului, Adevărului asupra minciunii.

Fie ca Lumina Învierii lui Hristos să Vă lumineze calea pământească și să Vă ajute în realizarea scopurilor și intențiilor plăcute lui Dumnezeu.

Cu salutare pascală,
Hristos a înviat!

† Kristofor,
Arhiepiscop de Praga,
Mitropolit al ținuturilor Cehiei și al Slovaciei

**Preafericirii Sale,
Preafericitului Daniel,
Arhiepiscopul Bucureștilor,
Mitropolitul Munteniei și Dobrogei,
Patriarhul României**

Hristos a înviat!

Preafericirea Voastră, Vă felicit cordial cu ocazia Paștelui Domnului. Vă doresc, de la Hristos Cel înviat, sănătate, bucurii duhovnicești și pace.

Cu dragoste,

† Vladimir,
Mitropolitul Kievului și al Întregii Ucraine

**Patriarh suprem
Catolicos al tuturor armenilor
Sediul mamă Sfântul Etchmiadzin**

**Preafericitului Daniel,
Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române,
București**

Sfintele Paști 2010

Preafericirea Voastră, iubite frate în Hristos,

Transmitem Preafericirii Voastre dragostea noastră frățească, salutări și sincere felicitări de la centrul spiritual al tuturor armenilor, sediul Mamă al Sfântului Etchmiadzin, cu ocazia sărbătorii Slăvitei Învieri a Domnului nostru Iisus Hristos.

Slavă minunatei Tale învieri, o, Doamne! Cântăm lauda și slava Domnului nostru, al Căruia sacrificiu și înviere slăvită a adus mântuirea întregii omeniri și chemarea la viața veșnică, pentru a ne bucura de prezența Sa în sfințenie și binecuvântare cu har.

Odată cu vestirea plină de speranță a Sfintelor Paști auzim chemarea de a ne întări dragostea și comuniunea frățească; de a lupta împreună pentru combaterea provocărilor morale și sociale cu care se confruntă omenirea; și de a contribui la stabilirea păcii și armoniei în lume prin predicarea mesajului luminos al Sfintei Evanghelii.

Fie ca Domnul nostru Iisus Hristos să dea Preafericirii Voastre sănătate și o slujire rodnică pentru Sfânta Voastră Biserică și credincioșii voștri.

*Hristos a înviat din morți,
veste bună pentru noi toți!*

Cu dragoste frățească în Hristos.

† Karekin II,
Patriarh suprem
și Catolicos al tuturor armenilor

**Mardinka IV,
Patriarh Catolicos
al Sfintei Biserici Apostolice Asiriene a Răsăritului**

**Preafericitului Daniel,
Biserica Ortodoxă Română
Str. Antim 29
București, România**

**Preafericirea Voastră,
Iubit frate în Hristos,**

Hristos a înviat! Adevărat a înviat!

Biserica lui Iisus Hristos mărturisește cu tărie aceste cuvinte de speranță, cu care Vă salutăm, iubite frate. *Hristos a înviat! Adevărat a înviat!*

Această fericită laudă este concluzia călătoriei din Postul Mare. El este „începătura celor adormiți” (S-a ridicat cu biruință din mormântul închis).

El este Cel care revarsă viață. Moartea pe moarte călcând, dându-ne o speranță slăvită.

Atotputernicul Dumnezeu a deschis omenirii poarta vieții veșnice prin darul Învierii Domnului nostru Iisus Hristos. El a deschis pentru noi căutarea unității în El și în Sfânta Sa Biserică. Acest dar a fost oferit omenirii prin darul vieții, morții, înmormântării și Învierii Sale. Ne rugăm pentru Preafericirea Voastră și pentru credincioșii pe care Domnul nostru i-a încredințat grijii voastre.

Transmitem aceste urări Preafericirii Voastre împreună cu rugăciunile Bisericii Asiriene a Orientului și a poporului nostru.

Vă transmitem cele mai calde salutări și sincere urări de bine, în numele Bisericii Asiriene a Orientului, cu ocazia fericitei sărbători a Sfintei Învieri. Vă asigurăm de dragostea noastră frățască! *Hristos a înviat! Adevărat a înviat!*

† Khnania Mardinka IV,
Patriarh Catolicos al
Sfintei Biserici Asiriene a Orientului

Scrisă în chilia noastră patriarhală
Morton Grove, Illinois
Învierea Domnului, 2010

**Preafericitului Daniel,
Arhiepiscop al Bucureștilor,
Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române**

„Iisus Hristos este același, ieri și azi și în veci.”
(*Evrei 13, 8*)

În sfânta sărbătoare a Paștelui, vă scriu, Preafericirea Voastră, pentru a Vă adresa urări de sănătate și binecuvântări în Domnul înviat.

Astăzi, în fericita coincidență a calendarelor noastre liturgice respective, creștinii sărbătoresc pretutindeni Învierea, în unire cu sfinții din ceruri

adunați în jurul tronului lui Dumnezeu. Înălțăm într-un singur glas rugăciunea noastră de mulțumire către Atotputernicul pentru minunea mântuirii noastre săvârșită prin jertfa pascală a lui Iisus Hristos, adevăratul Miel al lui Dumnezeu neprihănit, Care ridică păcatul lumii (cf. *Ioan* 1, 36).

Cu aceste simțăminte, Vă asigur încă o dată, Preafericirea Voastră, de întreaga mea stimă. Vă îmbrățișez frățește în numele Domnului înviat, Luceafărul dimineții, Care S-a întors din moarte și Și-a revărsat lumina și pacea Sa peste întreg neamul omenesc (Liturghia romano-catolică de Paști).

Vatican, 4 aprilie 2010

† Benedict XVI,
Papă al Romei

Împlinirea a 12 ani de la prima emisie a postului de Radio Trinitas

Narcisa Elena BALABAN

În data de 17 aprilie 2010 s-au împlinit 12 ani de la prima emisie a Radio TRINITAS, primul post de radio creștin-ortodox din România. În cinstea acestui eveniment, ziua următoare a avut loc o slujbă de *Te Deum* la Catedrala Patriarhală din București, la sfârșitul căreia Preasfințitul Părinte Varlaam Ploieșteanul, Episcop-vicar Patriarhal, a dat citire mesajului de felicitare al Preafericitului Părinte Patriarh Daniel. Membrii postului de radio au primit pe această cale elogiile Întâistătorului Bisericii Ortodoxe Române pentru rapida dezvoltare a acestuia, în prezent emisia acoperind 85 % din teritoriul țării, cât și pentru a fi reușit să îmbine armonios cultura și spiritualitatea, conform Tradiției ortodoxe. Mulțumiri speciale au fost adresate și eparhiilor, care asigură permanent sprijinul financiar și informațional al Radio TRINITAS.

În data de 17 aprilie 2010 s-au împlinit 12 ani de când Radio TRINITAS se aude în casele românilor. Primul post de radio din istoria Bisericii noastre și-a început emisia în Vinerea Patimilor, la 17 aprilie 1998, prima transmisiune în direct fiind slujba Deniei Prohodului Domnului de la Catedrala mitropolitană din Iași. În cei 12 ani de activitate, Radio TRINITAS a cunoscut o dezvoltare extraordinară, astăzi putând fi ascultat în aproape toată țara, dar și în afara ei. La Catedrala Patriarhală, de la ora 12⁰⁰, s-a oficiat o slujbă de mulțumire pentru activitatea din cei 12 ani.

Radio TRINITAS și-a propus încă de la începuturile sale să promoveze credința și viața creștin-ortodoxă, să realizeze educația moral-religioasă, să promoveze cultura creștină și românească în context național și internațional, să promoveze activitățile Bisericii. În peisajul mediatic românesc de astăzi, Radio TRINITAS își definește propria identitate prin vocația sa de instituție misionară a Bisericii. Este un radio religios, cu o identitate bine definită,

de promotor al frumuseților Ortodoxiei și al actualității bisericești, un mesager constant al valorilor culturale românești, în dialog cu valorile culturii universale și o punte de legătură între românii din țară și cei aflați departe de patria-mamă, dar care prin limbă, credință și cultură sunt mereu împreună. „Radio TRINITAS a fost cumva anticipat de publicațiile scrise, de intensificarea activității cultural misionare din Arhiepiscopia Iașilor în ultimul deceniu al veacului al XX-lea. A fost o oportunitate deosebită faptul că în România nu exista încă un post de radio al Bisericii Ortodoxe Române. În anii 1994-1995, alte confesiuni religioase din România inițiaseră deja proiecte mediatice în domeniul radiofonic. Dar anul 1996 a venit cu un concurs, organizat de către Consiliul Național al Audiovizualului în luna iulie, la care a participat și Mitropolia Moldovei și Bucovinei, cu binecuvântarea și la inițiativa Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, pe atunci Mitropolit al Moldovei și Bucovinei. Membrii CNA-ului au apreciat interesul Bisericii pentru o nouă cale de comunicare și au acordat o licență audiovizuală pe frecvența 92,7 MHz în municipiul Iași”, a vorbit despre începuturile Radioului TRINITAS și în același timp a primului radio creștin ortodox din România părintele consilier patriarhal Nicolae Dascălu, directorul postului de Radio TRINITAS și coordonatorul Centrului de Presă Basilica.

Cum s-au făcut primele amenajări pentru Radio TRINITAS ne-a povestit părintele arhimandrit Vitalie Danciu, starețul mănăstirii Golia din Iași: „Preafericitul Părinte Daniel ne-a dat ascultare să ne ocupăm de amenajarea studiourilor, redacției și stațiilor de emisie. Părintele profesor Gheorghe Popa a fost numit director general și împreună cu Dl Laurențiu Șoitu s-au ocupat de formarea echipei redacționale.

Prima dată s-au făcut cele două studiouri din fosta casa de apă a orașului de la mănăstirea Golia și studioul de la Catedrala mitropolitană. Apoi și redacția din turnul-clopotniță și celelalte spații necesare. Apoi, amplasarea stației de emisie și a antenelor la mănăstirea Cetățuia, pe un deal mai înalt, pentru a acoperi o suprafață mai mare din județ. Apoi ne-a ajutat și Dl Vasile Filip, care asculta și «corecta» echipa din mers. S-au implicat foarte mult și economul mănăstirii Golia, Ierom. Varsanufie Jebura, și Dl Mircea Bogdan, care ne-a sprijinit în plan tehnic. A fost primul post de radio din Iași care a emis de pe computer”.

Legătura dintre credință și cultură

După aproape doi ani de pregătiri în care s-a găsit un spațiu unde să se amenajeze studiourile, în care s-a format o echipă redacțională, o echipă tehnică, s-au achiziționat toate echipamentele necesare, în seara zilei de 17 aprilie 1998, s-a pus începutul activității postului de Radio TRINITAS. Acesta a apărut în urmă cu 12 ani pe piața radiourilor din țara noastră tocmai pentru a crea o legătură clară între credință și cultură. „Exista desigur postul național de radio, Radio România, existau și alte posturi care deja își întemeiaseră o rețea ori într-o regiune a țării, ori în întreaga țară, dar conceptul de radio adus de Radio TRINITAS era unul care ocupa un loc liber, să spunem, pentru că, dacă la Radio România și la alte posturi de radio exista o preocupare pentru cultură, pentru un radio de educație și în același timp de impact cu cultura de ieri și de azi, Radio TRINITAS aducea ceea ce lipsea în audiovizualul românesc, adică spiritualitatea ortodoxă, aducea legătura dintre credință și cultură pe care numai Ortodoxia a știut să o construiască în sute și mii de ani, pentru că nu este simplu să crezi o simbioză între spiritualitatea ortodoxă, deci cu vocație universală, și cultura unui popor, cultura poporului român în cazul nostru, care dintr-odată este fundamentată pe principii creștine și în același timp are conexiuni importante cu popoarele mai apropiate sau mai depărtate din Europa și din întreaga lume”, continuă părintele Nicolae Dascălu.

Cea mai veche componentă dintr-un centru de presă tânăr

Radio TRINITAS s-a dezvoltat de la an la an, iar în urmă cu trei ani a devenit radioul Patriarhiei Române. Aceasta, așa cum spune Părintele Consilier, a adus dintr-odată și onoare, dar și o mare responsabilitate, „pentru că nu este același lucru să fii un post de radio local, cu faptul de a fi un radio care până la urmă reprezintă o instituție națională, o instituție spirituală, cum este Biserica Ortodoxă Română”. Dar experiența dobândită între anii 1998 și 2007 vine să arate că acest moment a fost providențial. Radioul a crescut de la an la an, a crescut și din punct de vedere fizic, dar și tehnic, pentru că, începând cu anul 2004, *Anul omagial al Sfântului Voievod Ștefan cel Mare*, a crescut numărul frecvențelor pe care emite.

Primul post de radio creștin ortodox din țara noastră deține 34 de frecvențe terestre funcționale, acoperind 85% din teritoriul României, la care se adaugă trei frecvențe via satelit, prin care programele sale pot fi recepționate în Europa, Orientul Mijlociu, Africa de Nord, America de Nord, iar în toată lumea prin intermediul Internetului, la următoarele adrese: www.patriarhia.ro, www.radiotrinitas.ro și www.trinitas.ro.

Din 27 octombrie 2007, postul de Radio TRINITAS face parte din Centrul de Presă BASILICA al Patriarhiei Române. Este așadar cea mai veche componentă într-un centru de presă tânăr, dar în același timp o cale mediatică prin care nu numai Patriarhia Română, ca și instituție centrală, ci și Arhiepiscopia Bucureștilor și alte 22 de eparhii din țară sprijină activitatea misionară pe cale radiofonică. „Radio TRINITAS mediatizează activitățile cultural-misionare și social-filantropice din întreaga Patriarhie Română. Este o activitate de solidaritate, o activitate de întrajutorare în lucrarea misionară și noi considerăm că Radio TRINITAS contribuie dintr-odată la însuflarea de spiritualitate în societatea românească de astăzi și în același timp la o legătură între diferite teritorii canonice, dintre diferite comunități, parohii și mănăstiri, nu numai din țară, ci din întreaga lume, pentru că dintr-odată românii din țară, dar și cei de departe se simt aproape”, a mai spus părintele Nicolae Dascălu.

Radio TRINITAS are astăzi patru redacții la București, Iași, Craiova și Sibiu, care se completează una pe cealaltă. „Dacă în 2007 am privit spațiile delimitate, și anume Iașiul are un anumit spațiu, Bucureștiul altul, iar Sibiul altul, Craiova altul, odată cu noua grilă pe care o vom avea începând cu 26 aprilie, vom aduce oameni sau resurse din toate cele patru studiouri, atunci când trebuie să facem o emisiune bună și frumoasă, să o facem cu competența tuturor celor patru studiouri, astfel încât atunci când iese un lucru bun să nu fie meritul doar al unui studio sau al altuia, ci pe fiecare să-l implicăm pentru a arăta o muncă de echipă. Este într-adevăr o provocare, pentru că fiecare are un anumit specific, pe de o parte, iar pe de alta, e și distanța care pune anumite bariere”, ne-a spus Dl Ciprian Olinici, director de programe.

Cele mai iubite programe Radio TRINITAS se adresează tuturor categoriilor de ascultători. Transmite zilnic, în direct, Sfânta Liturghie și Vecernia, emisiuni religioase, culturale, științifice, muzicale, sociale și informative. Deși este un post de radio al Bisericii, nu este strict religios, în programele sale zilnice fiind alocate spații ample emisiunilor informative, dialogurilor

culturale și sociale, muzicii clasice, populare și ușoare, problemelor referitoare la viața social-culturală a comunității.

În cei 12 ani de activitate neîntreruptă, Radio TRINITAS și-a definit o personalitate proprie în mass-media, prin sobrietate și optimism creștin, prin obiectivitate în oglindirea evenimentelor și prin preocuparea de a contribui permanent la educația religioasă, morală și civică a ascultătorilor. „Am constatat de-a lungul timpului că cea mai mare audiență a postului de Radio TRINITAS este pe segmentul Sfânta Liturghie și pe segmentul muzică populară. Într-un fel am încercat să arătăm că românul ascultător de Radio TRINITAS este un om care dorește să-și cultive atât viața spirituală, cât și sentimentele naționale. De aceea, suntem un radio foarte ascultat în diaspora, pentru că transmitem această identitate creștină și românească, deodată”, a vorbit despre cele mai iubite programe ale radioului Ciprian Olinici.

Radio TRINITAS este un radio viu și foarte deschis, care definește abordări și nuanțe diferite ale vieții sociale și spirituale. „Încercăm să culegem de pe piață informațiile, să le discernem, privindu-le din punct de vedere creștin, să vedem dincolo de nivelul lor informațional, dincolo de nuanțele părtinitoare și să transmitem o informație care folosește. Eu zic că unul dintre obiectivele postului nostru de radio este acela de a transmite ascultătorilor ceea ce îi ajută, ceea ce le folosește în primul rând în viața spirituală, și apoi în viața socială. Este o calitate a postului de Radio TRINITAS aceea de a-l vedea pe om atât prezent în Biserică, cât și în viața cetății, în viața socială”, a mai spus Ciprian Olinici.

Dar Radio TRINITAS nu modelează doar sufletele celor care îl ascultă, ci și sufletele celor care și-au găsit locul în această echipă frumoasă care s-a consolidat în curtea Bisericii pentru a face misiune. „Bucuria mea, care este până la urmă și bucuria radioului, o constituie faptul că în acești ani am văzut aici la București nu numai o evoluție pe plan profesional, ci mai ales o evoluție pe plan uman. Marele merit al Radio TRINITAS este faptul că a schimbat oamenii. Jurnaliști care au venit în 2007-2008 din medii laice, din medii în care Biserica era privită cu ostilitate, cu reticență, oameni care au venit aici cu alte gânduri și cu altă imagine despre Biserică, iată că sunt acum schimbați și reprezintă Biserica în lume. Aceasta este o realizare majoră a Radioului TRINITAS, dincolo de grile și de programe”, este convins domnul Olinici.

Apreciind valoarea programelor din grila postului, Consiliul Național al Audiovizualului a acordat în anul 2003 postului de radio TRINITAS premiul

pentru cel mai bun post de radio local din România. Datorită deschiderii sale europene și promovării valorilor autentice ale civilizației creștine, Radio TRINITAS nu este cunoscut numai în țară, ci are relații de cooperare cu mai multe posturi de radio de pe continentul nostru, din toamna anului 2001 fiind membru al Conferinței Europene a Radiourilor Creștine (CERC), alături de alte prestigioase instituții mediatice.

**Mesajul Preafericitului Părinte Daniel,
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române,
cu ocazia împlinirii a 12 ani de la prima emisie
a postului de Radio TRINITAS**

Radio *Trinitas* – născut în lumina Crucii și a Învierii

Astăzi, 17 aprilie 2010, se împlinesc 12 ani de la prima emisiune a postului de radio TRINITAS, primul post de radio creștin ortodox din România. Rememorăm atmosfera spirituală transmisă pe calea undelor (92,7 MHz) în Sfânta și Marea Vineri, seara de 17 aprilie 1998, la Denia Sâmbetei celei Mari oficiată la Catedrala mitropolitană din Iași, slujbă în care spiritualitatea ortodoxă îmbină în cântare și poezie liturgică Taina Crucii și Taina Învierii Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Această primă transmisiune a definit dintru început conținutul misionar și liturgic al programelor radiofonice: un radio cu program spiritual îndreptat către Înviere. De atunci, timp de 12 ani, s-au adăugat noi frecvențe și Radio TRINITAS poartă zilnic către inimile și către casele credincioșilor bucuria Sfintei Liturghii, a Vecerniei și a rugăciunilor de dimineață și de seară.

Dintr-un radio local, Radio TRINITAS s-a constituit într-o rețea regională, iar apoi națională. Prin cele 34 de frecvențe terestre pe care emite în prezent în România, precum și prin transmisiunile prin satelit sau în rețeaua internet, Radio TRINITAS a devenit o cale de legătură, în lumina credinței ortodoxe, a rostirii și culturii românești, cu cei aflați departe de România, dar trăind comuniunea românească de cuget și simțire. Din 27 octombrie 2007, Radio TRINITAS este o componentă matură și dinamică a Centrului de Presă BASILICA al Patriarhiei Române din București.

Activitatea studioului central de la București este susținută de trei studiouri locale la Iași, Craiova și Sibiu, precum și de numeroși corespondenți desemnați de eparhiile din Patriarhia Română. Astfel, prin slujirea sa cultural-misionară, Radio TRINITAS contribuie la mediatizarea activităților desfășurate de eparhii, parohii, mănăstiri, școli teologice și asociații creștine din țară și din străinătate, propune modele și oferă programe de cateheză și cultură creștină pentru toate categoriile de vârstă.

Radio TRINITAS a manifestat întotdeauna deschidere către evenimentele și problemele lumii de azi. Slujind cu fidelitate misiunea Bisericii în societate, Radio TRINITAS acordă spații ample și tematicii sociale și culturale care formează agenda dezbaterilor și a dialogului dintre diferite componente ale organismului social. Într-o societate dependentă de informație, teologi, redactori și reporteri, angajați în misiunea Bisericii, încearcă să discearnă, după criteriile credinței, între ceea ce este folositor și ceea ce este dăunător din punct de vedere spiritual, să vadă dincolo de învelișul informațional și să transmită, alături de claritate și obiectivitate, lumină, bucurie și speranță.

Prin departamentele sale (Teologic, Muzical, Cultural-Social și Actualități), Radio TRINITAS acoperă o zonă largă de preocupări. Este un radio misionar, care se adresează atât celor care au descoperit bucuria credinței, cât și acelor care o caută. Zilnic, grila de programe este o cale către lume și o invitație de a trăi viața cu responsabilitate și fidelitate față de valori sfinte și dătătoare de demnitate.

Mijloacele financiare pentru susținerea postului de Radio TRINITAS, deși adesea insuficiente, sunt rodul cooperării, solidarității și coresponsabilității misionare a 23 de eparhii din cele 39 componente ale Patriarhiei Române, cărora le exprimăm recunoștință pentru jertfelnicie și statornicie în lucrarea sfântă de propovăduire a dreptei credințe prin mijloacele moderne de comunicare. Orice sprijin financiar suplimentar ajută și încurajează Radio TRINITAS în misiunea sa.

Ne-am bucurat că în acești 12 ani de emisie neîntreruptă am primit multe mesaje de mulțumire sau de apreciere și de la românii aflați în diasporă. Radio TRINITAS este pentru ei o șansă de a-și păstra credința într-o lume secularizată și de a fi aproape de România, deși locuiesc departe de ea.

Cu recunoștință și prețuire binecuvântăm pe ostenitorii, susținătorii și ascultătorii postului de Radio TRINITAS și rugăm pe Hristos Domnul să le dăruiască tuturor lumina și bucuria pascală ce leagă în chip nedespărțit Taina Crucii și Taina Învierii. Hristos a înviat!

† DANIEL

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Summary: **Twelve Years since the First Broadcasting of the *Trinitas* Radio Station**

The TRINITAS radio station, which is the oldest member of the *Basilica Press Center* of the Romanian Patriarchate, has just celebrated, on the 17th of April, twelve years radio broadcasting. Its first radio program was broadcast in 1998, on Good Friday, when the listeners could listen to the Funeral Vigil given on the radio from the Metropolitan Cathedral of Iași.

It is in 1996 that the project of creating an orthodox radio station was initiated at the call of His Beatitude the Patriarch Daniel, who was at the time Metropolitan of Moldavia; it is on this occasion that an audiovisual broadcasting license was obtained, by way of competition, from the National Council of the Audiovisual. The next two years were devoted to the logistical organization, so that the first studios of the radio station were settled on the premises of the Metropolitan Cathedral and the Golia Monastery in Iași. Since its very inauguration, the TRINITAS radio station had been a local novelty, as it was the first radio station in Iași that was broadcasting by means of computer. Very soon, the professionalism of the editorial staff had become so obvious, that in 2003 they were awarded the prize for the best local radio station in Romania.

Since 2007, the TRINITAS radio station has become the Romanian Patriarchate's official radio station, and on the 27th of October of the same year, it was included into the newly made up BASILICA Press Centre. This progress was followed by a considerable broadcasting extension on the national level, which made exist at present 34 terrestrial frequencies and 3 via satellite, besides the presence of this radio station on the Internet. The editorial activity is kept going by the members of 4 studios situated in the main diocesan sees all over the country, precisely Buceurest, Iași, Sibiu and Craiova. It belongs to the TRINITAS radio station to be a cultural and religious character, and this is the reason why it is unique in Romania, aiming at promoting the Orthodox faith and life, at developing the listeners' moral and religious education, as well as at mediating the cultural-missionary and social-philanthropic activities all over the Romanian Patriarchate.

Momente aniversare ale Bisericii Ortodoxe Române: 125 de ani de Autocefalie și 85 de ani de Patriarhat

La 25 aprilie 2010 se împlinesc 125 de ani de la recunoașterea oficială a Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române de către Patriarhia Ecumenică a Constantinopolului, fiind confirmată prin *Decretul Regal* din primele zile ale lunii mai 1885. La 4 februarie 2010 se împlinesc 85 de ani de când Biserica Ortodoxă Română a fost ridicată la rangul de Patriarhie prin Hotărârea Sfântului Sinod și confirmată prin *Decretul Regal* din 25 februarie 1925. Aceste momente determinante pentru Biserica Ortodoxă Română au fost evocate printr-o conferință intitulată *Momente aniversare ale Bisericii Ortodoxe Române: 125 de ani de Autocefalie și 85 de ani de Patriarhat*, susținută de către Preasfințitul Părinte Varlaam Ploieșteanul, Episcop-vicar Patriarhal.

Pe data de 28 aprilie 2010, în *Aula Bibliotecii Centrale Universitare „Carol I”* din București, Preasfințitul Părinte Varlaam Ploieșteanul, Episcop-vicar Patriarhal, a susținut conferința cu tema *Momente aniversare ale Bisericii Ortodoxe Române: 125 de ani de autocefalie și 85 de ani de Patriarhat*.

Preasfinția sa a început prin a mulțumi organizatorilor:

„Mulțumesc Domnului Director al Bibliotecii Centrale Universitare pentru prezentarea făcută și mai ales pentru invitația pe care a adresat-o Întâistătorului Bisericii noastre, Preafericitului Părinte Patriarh Daniel de a conferenția în cadrul tradiționalului ciclul de conferințe organizate sub patronajul Fundației. Întrucât agenda aglomerată a Preafericirii Sale nu i-a permis această participare, m-a delegat pe mine și de aceea sunt de două ori onorat: onorat pentru că Preafericirea Sa m-a desemnat să-l reprezint aici și onorat pentru posibilitatea ce mi s-a oferit astfel, de a fi împreună cu dumneavoastră în această impresionantă aulă.

Tema acestei conferințe, *Moment aniversar al Bisericii Ortodoxe Române: 125 de ani de autocefalie și 85 de ani de Patriarhat*, a fost stabilită de către Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, în contextul proclamării de către Sinodul Sfintei noastre Biserici a anului 2010 ca *An omagial al Crezului Ortodox și al Autocefaliei românești*, datorită aniversării a 1685 de ani de la Sinodul I Ecumenic de la Niceea (325-2010), precum și a 125 de ani de la recunoașterea oficială a Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române (1885-2010)”.

În continuare, Preasfinția Sa a explicat înțelesurile termenilor *autocefalie* și *patriarhie*, a făcut o succintă trecere în revistă a evoluției istorice a acestora, a subliniat vechimea autocefaliei Arhiepiscopiei Tomisului încă din primele secole ale organizării bisericești pe teritoriul țării noastre și a insistat asupra importanței aniversării acestor două momente bisericești cruciale pentru viața spirituală a poporului român, intim legate de cele mai importante evenimente politice din istoria neamului: autocefalia obținută în 1885 ca urmare firească a dobândirii Independenței de Stat a României în anul 1877 și înălțarea Bisericii noastre în 1925 la demnitatea de Patriarhie, consecință logică a realizării Statului național unitar la 1 decembrie 1918.

În paginile următoare, reproducem partea din conferință care se referă la cele două evenimente aniversate în acest an de către Biserica Ortodoxă Română.

„...Până la 1885, când este proclamată autocefalia Bisericii, desigur că noi am rămas sub oblăduirea canonică a Patriarhiei de Constantinopol, însă este binecunoscut faptul că ne-am bucurat în toată această perioadă – de la întemeierea mitropoliilor românești până la recunoașterea autocefaliei – de o autonomie largă, am putea vorbi chiar de o reală autocefalie. Această autocefalie s-a manifestat în primul rând prin faptul că majoritatea covârșitoare a ierarhilor care au păstorit, atât în Moldova cât și în Muntenia, au fost aleși de către Sfatul țării, au fost întăriți sau recunoscuți de către domnii celor două Principate, iar cei mai mulți dintre ei au fost de origine română.

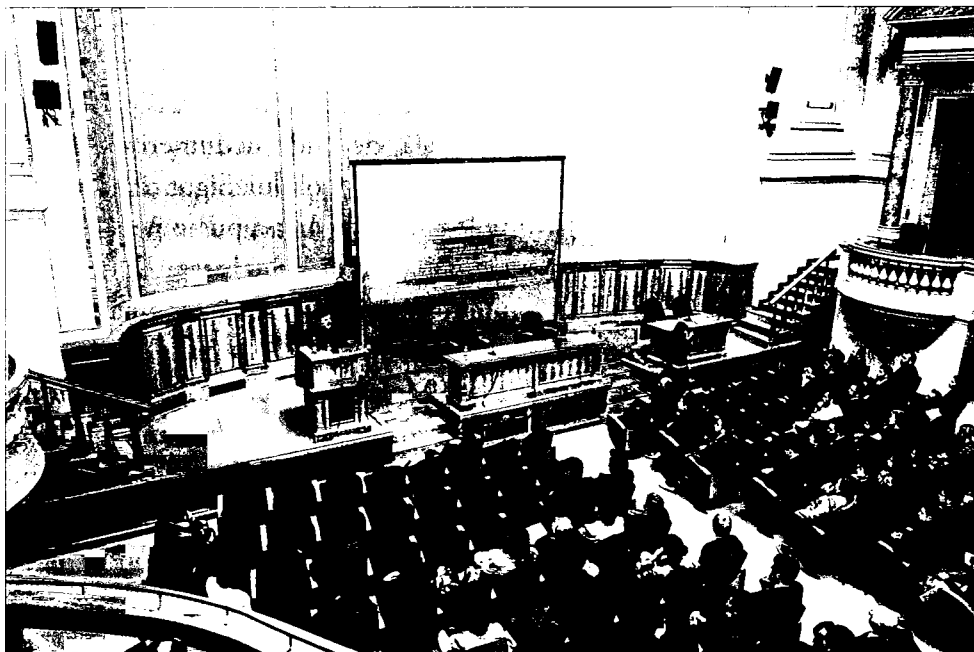
Este cunoscut conflictul care a existat între Patriarhia Ecumenică și Mitropolia Moldovei la începuturile organizării ei, când Constantinopolul a încercat să impună în fruntea noii mitropolii ierarhi de origine greacă, iar aceștia în mod repetat au fost refuzați sau de-a dreptul alungați din Moldova și s-au făcut din partea tânărului stat presiuni asupra patriarhului ecumenic,

până ce mitropolitul Iosif I Mușat, român de origine și rudă cu familia domnitoare, a fost recunoscut ca cel dintâi mitropolit al Moldovei. În Țara Românească, ocuparea scaunului mitropolitan nou recunoscut s-a făcut prin transferarea mitropolitului Iachint de la Vicina, care era grec de neam, dar care a fost solicitat pentru această înaltă demnitate bisericească de către domnul Munteniei, pentru a-și muta reședința în capitala noului stat, dar care, la scurtă vreme, a fost urmat de succesori autohtoni.

Pe parcursul secolelor, până la recunoașterea ei oficială, această autocefalie s-a manifestat și în alte forme, pe lângă cea deja pomenită. În afară de faptul că majoritatea ierarhilor de origine română din cele două țări, Moldova și Țara Românească, au fost hirotoniți „acasă” de către episcopatul autohton, semn al unei largi autonomii, amintim faptul că în mai multe rânduri, sfințirea Sfântului și Marelui Mir, prerogativă a Bisericilor autocefale, s-a săvârșit de către ierarhia românească a celor două state.

De asemenea, Bisericile din Țările Române, au decis canonizarea unor sfinți locali, iarăși prerogativă specifică Bisericilor autocefale, așa cum a fost canonizarea Sfântului Nifon, patriarhul Constantinopolului (1486-1488 și 1496-1498), care pentru o vreme a fost mitropolit în Țara Românească și care a fost trecut în rândul sfinților în anul 1517, în ziua de 16 august, după sfințirea Bisericii de la Curtea de Argeș.

Comportându-se de asemenea ca o Biserică autocefală, Biserica Ortodoxă Română a fixat zile de sărbătoare pentru sfinții ale căror moaște se aflau pe teritoriul țării noastre. Însă, după anul 1821, când domniile fanariote au luat sfârșit și în Moldova și în Muntenia, problema recunoașterii oficiale a acestei stări de fapt a autocefaliei românești a fost pusă cu mai multă insistență. De exemplu, în Moldova, în *Regulamentul Organic*, prin articolul 413, se prevedea că mitropolitul țării, în caz de abateri doctrinare sau administrative, să fie judecat doar de către episcopii țării, și nu de o instanță bisericească din exterior, cum ar fi Sinodul Bisericii Constantinopolitane sub a cărei jurisdicție ne aflăm. Același *Regulament Organic* cerea ca ierarhii, dar mai ales întâistătătorii din Moldova și Muntenia, să fie de neam român, după experiența dramatică a perioadei fanariote când s-au petrecut diverse abuzuri din partea ierarhilor și clerului grec fanariot și să fie aleși de către Adunarea obștească, solicitându-se după alegerea lor doar întărirea canonică din partea patriarhului ecumenic al Constantinopolului.

Conferința „Momente aniversare ale Bisericii Ortodoxe Române: 125 de ani de Autocefalie și 85 de ani de Patriarhat” – Aula Bibliotecii Centrale Universitare „Carol I” din București

Au urmat anii în care spiritul acesta de redeșteptare națională s-a aflat într-o ascensiune și dezvoltare permanentă. Astfel, Revoluția de la 1848, a pus și ea în anumiți termeni problema obținerii autonomiei sau a independenței bisericești. În contextul intensificării luptei pentru realizarea Unirii Principatelor românești, Patriarhul ecumenic al Constantinopolului, printr-o scrisoare foarte dură, l-a admonestat pe mitropolitul Moldovei, Sofronie Miclescu, pentru implicarea sa foarte activă în politica de unificare a celor două Principate românești, Moldova și Țara Românească, scrisoare care a fost trimisă în anul 1857, cu doi ani înainte de realizarea Unirii. Scrisoarea aceasta a provocat o reacție în rândul clerului cultivat din Moldova, pentru că niciodată un patriarh ecumenic nu s-a adresat unui mitropolit al Moldovei în asemenea termeni, și situația aceasta a amplificat și mai mult dorința de emancipare bisericească de sub așa-zisul patronaj al Patriarhiei Ecumenice.

Ca răspuns la această scrisoare, socotită de frunțașii bisericești și politici din Moldova ca fiind obraznică, învățatul arhimandrit Filaret Scriban a elaborat o lucrare intitulată *Scurtă istorisire și cronologie despre Mitropolia*

Moldovei, tipărită tot în 1857, la Paris. În această lucrare, autorul face o scurtă trecere în revistă a istoriei Moldovei, subliniind evenimentele care scoteau în evidență tocmai comportamentul constant al Bisericii din Moldova ca Biserică autonomă, ca Biserică autocefală, de unde nedumerirea față de comportamentul patriarhului Chiril al Constantinopolului. Sigur că atitudinea Patriarhului era justificată prin presiunea pe care Poarta a pus-o pe Patriarhia Ecumenică pentru a împiedica unirea celor două Principate, Turcia fiind opozantul cel mai înverșunat în privința realizării acestui vis la românilor, de a se regăsi într-un singur stat.

În același an, 1857, Divanul ad-hoc al Moldovei cere, citez: *Recunoașterea neatârării Bisericii Ortodoxe din Principatele Unite de orice chiriarchie, păstrând comunitatea credinței cu Biserica ecumenică a Răsăritului*. Deci Divanul ad-hoc, care a discutat, cum cunoaștem din istoria națională, atâtea probleme, a pus și această chestiune bisericească, cerând în termeni categorici neatârarea Bisericii românești de niciun scaun patriarhal răsăritean, dar desigur, potrivit tradiției canonice, solicitând necesitatea păstrării comuniunii cu Bisericile Răsăritului din punct de vedere dogmatic, canonic și liturgic.

În 1859 s-a realizat Unirea cea mică, lucru recunoscut de către puterile europene, și în noul context al existenței unui singur stat, însă a două Biserici diferite, s-a pus din nou stringent problema unificării bisericești a celor două Mitropolii, a Moldovei și a Munteniei, într-o singură structură sinodală, iar în cadrul discuțiilor purtate s-a insistat asupra necesității obținerii recunoașterii autocefaliei Bisericii noastre.

La 3 decembrie 1864, la un an după secularizare, eveniment care a otrăvit și mai mult relațiile noastre cu Constantinopolul, din punct de vedere bisericesc, dar și cu Poarta Otomană din punct de vedere politic, domnitorul Al.I. Cuza promulgă *Decretul Organic pentru înființarea unei autorități sinodale centrale*, adică unificarea bisericească a Mitropoliilor. În articolul 1 al acestei Legi organice se afirmă: *Biserica Ortodoxă Română este și rămâne independentă de orice autoritate străină, întru tot ce privește organizarea și disciplina*. Este prima legiferare politică care consfințește în mod oficial autocefalia Bisericii Române.

O lună mai târziu, în ziua de 11 ianuarie 1865, printr-o ordonanță domnească, mitropolitul Munteniei, Nifon, este proclamat mitropolit-primat. Articolul 2 al aceleiași legi din 3 decembrie 1864, de care am amintit ceva

mai devreme, cerea constituirea unui Sinod general al Bisericii Române. Era logic ca, din moment ce s-a proclamat autocefalia sau independența de orice alt scaun patriarhal a Bisericii, aceasta, pentru a se conduce singură, avea nevoie de organismul conducător, care este, în cazul Bisericii, Sinodul sau colegiul episcopilor. Împreună cu această Lege organică, s-au elaborat, tot în același an, *Regulamentul pentru alegerea membrilor Sinodului și Regulamentul interior al Sinodului general*, toate cele trei texte legislative alcătuind ceea ce s-a numit *Legea Sinodală*.

Toate aceste legi, inclusiv cea a secularizării, au provocat protestul imediat și ferm al Constantinopolului, care a declarat toate aceste demersuri ca fiind necanonice. Constantinopolul a trimis un arhimandrit învățat în Principate, pentru a încerca o împăcare diplomatică între Stat și Biserica Română pe de o parte și Patriarhia Ecumenică pe de altă parte. Însă, din păcate, lucrurile acestea nu au evoluat în sensul dorit de Patriarhia Ecumenică.

În 1866, după cum este binecunoscut, sub presiunea forțelor de opoziție, Cuza a abdicat, și la scurtă vreme a fost promulgată *Constituția* din iulie 1866. Această Constituție insera următorul text: *Biserica Ortodoxă Română este și rămâne neatârnată de orice chiriarchie străină, păstrându-și unitatea cu Biserica ecumenică a Răsăritului în privința dogmelor*.

În 1872 a fost elaborată o nouă lege, iarăși importantă, care consolidează această stare de independență a Bisericii noastre, anume *Legea Organică pentru alegerea mitropoliților și a episcopilor eparhioți și a constituirii Sfântului Sinod al Sfintei Biserici Autocefale Ortodoxe Române*. În această lege, noțiunea de autocefalie apare menționată în mai multe articole.

La scurtă vreme are loc dobândirea independenței noastre de sub suzeranitatea turcească, proclamată la 9 Mai 1877 și recunoscută de Congresul de la Berlin. Doi ani mai târziu, patriarhul ecumenic Ioachim al III-lea scrie mitropolitului primat Calinic Miclescu o scrisoare prin care, încă o dată, afirmă că nu recunoaște autocefalia Bisericii noastre. Mitropolitul Calinic îi răspunde, în 16 ianuarie 1880, printr-o scrisoare amplă, în care aduce argumente foarte pertinente și de bun simț, istorice și canonice, privind existența unei vaste autocefalii de-a lungul istoriei celor două Mitropolii românești, Moldova și Muntenia.

Disensiunile se accentuează și ating cote maxime în 1882, când, la 9 martie, Camera Deputaților ia în discuție modificarea *Legii Sinodale* din

1872, și își exprimă nici mai mult, nici mai puțin, dorința ca mitropolitul-primat al Bisericii Ortodoxe Române să devină Patriarh – deci cu câteva decenii înaintea proclamării Patriarhatului românesc.

Mai mult decât atât, la 25 martie 1882, Sinodul Bisericii din cele două Principate Unite sfințește Sfântul și Marele Mir. Așa cum am amintit deja, în istoria multiseculară a Mitropoliilor din Moldova și Muntenia s-au mai săvârșit câteva sfințiri ale Sfântului și Marelui Mir – prerogativă a Sinodului Patriarhiei din Constantinopol, însă la vremea lor, acestea au rămas fără ecou din partea Patriarhiei Ecumenice. Însă sfințirea Mirului din 1882, asociată cu demersurile deja amintite de obținere a Autocefaliei și cu solicitarea Camerei Deputaților și a Senatului României ca mitropolitul-primat să devină Patriarh, a tensionat la maximum relațiile dintre Patriarhia Ecumenică și Biserica românească. A urmat iarăși un schimb de scrisori, în care Patriarhia Ecumenică aduce foarte multe învinuiri ierarhiei Bisericii noastre.

Toate aceste învinuiri sunt discutate într-un Sinod al Bisericii noastre întrunit în octombrie 1882, iar Sinodul îl desemnează pe celebrul episcop Melchisedec Ștefănescu, strălucit teolog și mare patriot, să întocmească un memoriu sinodal, prin care să se solicite în termeni categorici recunoașterea autocefaliei de către Patriarhia Ecumenică. Acest memoriu, canonic și istoric, a fost însușit de Sinodul Bisericii noastre, sub numele de *Act sinodal care cuprinde autocefalia Bisericii Ortodoxe Române*, la 23 noiembrie 1882.

Memoriul este trimis la Constantinopolul, dar nu se primește niciun răspuns. Patriarhul Ioachim al III-lea, care a fost un înverșunat și constant adversar al recunoașterii autocefaliei Bisericii românești, s-a retras, iar succesorul său, Ioachim al IV-lea, a încercat de la început recuperarea relațiilor de altădată cu Biserica Ortodoxă din Principatele Române. Într-adevăr, acesta s-a dovedit mai generos, iar mitropolitul primat Calinic Miclescu, încurajat de atitudinea noului Patriarh, solicită din nou recunoașterea autocefaliei Bisericii.

Patriarhul Ioachim al IV-lea convoacă Sinodul patriarhal, care de această dată răspunde pozitiv scrisorii Sinodului din România. Este adresată o scrisoare mitropolitului-primat, prin care este recunoscută autocefalia, și o scrisoare ministrului Cultelor din vremea aceea, Dimitrie A. Sturdza, prin care i se comunica același lucru.

În 25 aprilie 1885, Constantinopolul emite *Tomosul de Autocefalie* al Bisericii noastre, și în sfârșit, după mai multe decenii de stăruințe, Biserica

românească obține recunoașterea unei stări de fapt existente de mai multe secole, și anume autonomia maximă sau independența Bisericii noastre, numită în termeni bisericești Autocefalie.

În 1918, la Biserica Autocefală Ortodoxă Română din cele două Principate Unite, se adaugă Bisericile din provinciile românești integrate Regatului României: Biserica din Basarabia, Biserica din Bucovina și Biserica din Transilvania. Datorită condițiilor istorice în care au trăit aceste Biserici în ultimul secol, toate trei erau organizate după un sistem cu anumite specificități. De aceea, după revenirea acestor provincii la patria-mamă, în 1918, s-a pus problema, din nou, așa cum s-a pus în 1859, a unificării bisericești, adică a creării unui singur organism bisericesc, Biserica din Moldova și Muntenia, la care se adăugau Bisericile din cele trei provincii. Și astfel s-a creat o Constituantă bisericească, care, după 1919, a lucrat pentru a alcătui *Legea Cultelor și Statutul Bisericii Ortodoxe Române*, care au fost terminate în 1924 și care sfințesc realizarea unificării bisericești.

După eforturi seculare imense, prin jertfele eroilor români ai primului război mondial și prin luptele politice ale unei generații unice de patrioți din toate provinciile românești, la 1 Decembrie 1918 se realizează marele vis al românilor: statul național unitar român, Romania Mare.

De îndată s-a pus problema înălțării Bisericii Ortodoxe Autocefale Române la cea mai înaltă demnitate, cerută de noua realitate politică a Statului Român.

În 1919, în timpul unui Congres preoțesc de la Sibiu, celebrul protopop Gheorghe Ciuhandu, mare om de cultură, academician și patriot a propus public înființarea Patriarhatului românesc.

Foarte rapid ideea a prins rădăcini, și o serie întreagă de personalități, cum a fost ministrul Cultelor din perioada aceea, celebrul istoric Alexandru Lapedatu, savanții Nicolae Iorga și Simion Mehedinți și foarte multe alte personalități culturale, au scris în numeroase jurnale sau au vorbit în diverse adunări publice despre necesitatea înălțării Bisericii noastre la demnitatea patriarhală. O serie întreagă de oameni politici, miniștri, deputați și senatori, la care s-au adăugat, fără îndoială, și opiniile unor mari ierarhi și teologi români, au creat o ambianță favorabilă în țară proclamării Patriarhatului.

Biserica Ortodoxă Română, autocefală încă din 1885, și Statul român suveran, au colaborat în mod admirabil de armonios pentru proclamarea, la București, a Patriarhatului.

Ionel I.C. Brătianu, primul-ministru al României din perioada respectivă, a solicitat în 1924 lui Alexandru Lapedatu, ministrul Cultelor, un proiect de lege pentru înființarea Patriarhiei. Ministrul realizează acest proiect, subliniind însă faptul că inițiativa realizării Patriarhatului rămâne numai în seama Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, pentru că era o decizie bisericească. El publică însă, în mai multe ziare ale timpului, despre necesitatea urgentă a realizării acestui act istoric.

În 1924, în toamnă, mitropolitul Moldovei Pimen Georgescu, înaintează și el o scrisoare oficială Sinodului, în care aduce o serie întreagă de argumente pentru care Biserica noastră ar trebui să dețină această demnitate maximă, demnitatea de Patriarhat. El invocă în primul rând originea apostolică a creștinismului românesc, vechimea și importanța creștinismului în salvarea ființei naționale, rolul pe care l-a jucat poporul creștin din Țările Române în apărarea creștinismului răsăritean, dar și a celui occidental, atunci când turcii au vrut să ocupe Europa Occidentală, rolul Bisericii în dezvoltarea culturală și spirituală a poporului român și mai ales rolul pe care l-a jucat Biserica românească secole de-a rândul, în supraviețuirea Patriarhatelor apostolice răsăritene.

Imediat după Anul Nou 1925, au început discuțiile în cadrul Sfântului Sinod. În ședința Sinodului din 4 februarie 1925, mitropolitul Pimen, autorul acestui memoriu, nu a putut veni la București, pentru că era bolnav, dar providențial și simbolic, Sinodul a fost prezidat de mitropolitul Gurie al Basarabiei, provincie de curând revenită la țara-mamă. Memoriul Mitropolitului Pimen a fost citit de mitropolitul Nectarie Cotlarciuc al Bucovinei, iar singurii vorbitori care s-au înscris pe bazele acestui memoriu au fost ministrul Cultelor, Alexandru Lapedatu și episcopul Dionisie Erhan, tot din Basarabia, de la Ismail, o personalitate politică de prim rang, care a jucat un rol foarte important în luarea deciziilor de către Sfatul Țării, prin revenirea Basarabiei la Regatul României.

Toate aceste discuții au dus la formularea unui document, intitulat *Actul de înființare al Patriarhatului românesc*, care s-a citit solemn la 7 februarie, iar la foarte scurt timp acest document a fost transmis ministrului Cultelor. La rândul său, ministrul Cultelor, în baza documentelor elaborate de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, a întocmit un proiect de lege de înființare a Patriarhiei. Proiectul a trecut în unanimitate de Senat și de Camera Deputaților. A fost primit cu mare entuziasm de către toți membrii Parlamentului românesc,

chiar dacă unii dintre ei aparțineau altor confesiuni, și la 23 februarie a fost promulgată Legea de către regele Ferdinand „Întregitorul”.

Două zile mai târziu, Legea a fost publicată în *Monitorul Oficial*. În 12 martie, Sfântul Sinod al Bisericii noastre a trimis Patriarhiei Ecumenice și tuturor celorlalte Biserici autocefale o scrisoare irenică, prin care era comunicată hotărârea Sinodului, transformarea acestei hotărâri în lege organică și ratificarea ei de către Senat și Camera Deputaților.

În septembrie 1925, patriarhul ecumenic Vasile al III-lea trimite în România o delegație oficială, care a adus Tomosul de ridicare a Bisericii noastre la demnitatea de Patriarhat, iar la 1 noiembrie același an, în cadrul unor festivități naționale spectaculoase, a avut loc înscăunarea primului patriarh al României, Dr. Miron Cristea”.

În încheiere, pentru a sublinia entuziasmul general al societății românești provocat de aceasta izbândă în planul vieții bisericești, Preasfințitul Varlaam a prezentat dintr-un volum dedicat proclamării Autocefaliei, două cuvântări rostite de doi parlamentari, aparținând Bisericii Greco-Catolice din Transilvania, în Camera Deputaților și respectiv în Senatul României, pe care le reproducem.

Cea dintâi aparține părintelui Ilie Dăianu, care la vremea aceea era protopop unit al Clujului, adresată Senatului:

Domnule Președinte, Onorat Senat,

În numele Partidului Poporului, am onoarea în această clipă solemnă să aduc azeziunea acestui partid la proiectul pus în dezbatere. Sunt sigur că nu este nici un partid, că nu este peste tot nici un român, care să nu se bucure de actul care se constituie astăzi legalmente, și sunt sigur că în toată țara, în toate inimile, acest sfat își va găsi un ecou frățesc care dorește și nădăjduiește, prin așezarea acestei mari instituții bisericești, la o prosperitate mai puternică pentru țară, prin ridicarea prestigiului Bisericii și prin ridicare astfel a principiului de autoritate fundamental în orice stat și care atât de mult este amenințat astăzi, în toate părțile lumii.

Cu toții care ținem la neam, și ținem mai ales astăzi, când neamul este mai unit, într-o întregire atât de admirabilă, să aducem cu toată inima, cu tot sufletul nostru, neprecupețind nimic, să aducem prinosul nostru la întărirea principiului pe care Biserica, întreaga Biserică creștină, are menirea să-l reprezinte pe pământ în numele lui Dumnezeu, Izvorul a toată autoritatea.

De aceea mă simt foarte emoționat și fericit, în același timp, că mi-a revenit mie de a declara, în numele Partidului Poporului, adeziunea lui la acest mare act de înălțare a Bisericii românești, să exprim în numele meu, și exprim cald și sentimentele și opiniunile multora, urând țării tot mai mult bine, și urând primului patriarh al României sănătate pentru ca să înfăptuiască toate acele nădejdi care sunt legate de persoana Înalt Preasfinției Sale.

A doua cuvântare aparține deputatului Iuliu Maniu:

Domnule Președinte,

Salut cu sinceră bucurie hotărârea Sinodului Bisericii Ortodoxe Naționale Române de a ridica pe șeful ei la rangul de patriarh, și primesc în numele Partidului Național Român cu sinceră recunoștință mesajul regal prin care se prezintă acest proiect de lege menit să ridice în demnitate această Biserică națională și să dovedească încă o dată legătura strânsă care a fost întotdeauna între Statul român și Biserică.

Într-adevăr, nu știu dacă mai este vreun popor la care soarta Bisericii să fi fost atât de strâns legată de a Statului, a neamului, de a credinței ca la poporul românesc. Puterea Statului român, strălucirea tronului domnesc, însemnau și strălucirea Bisericii; umilirea poporului român și umilirea statului românesc însemnau și umilirea Bisericii românești. Atunci când din cauza vitregiei timpurilor, amuțeau buzele poporului român, el glăsuia prin slova bisericească, iar când piepturile românești erau trudite și chinuite de suferință, nu găseau nădejde mângâietoare decât în ruga altarului, în lumina care ieșea dintr-o chilie călugărească sau dintr-o casă preoțească, săracă, umilă, mică, dar totdeauna încăpătoare pentru cele mai înalte aspirațiuni ale neamului românesc.

Se cuvine deci, ca atunci când putem prăznuî casa aceasta grandioasă a unității neamului românesc, care unește întreg poporul românesc pe vecie și nedespărțit într-un singur stat, să se facă ca și Biserica Ortodoxă Națională Română, reprezentatoare sufletească a imensei majorității a poporului românesc și patroana sufletească, veacuri de-a rândul, a însuși Statului românesc și a așezămintelor sale, să se bucure și ea și să aibă mulțumirea sufletească de a o fi înălțat, de a o fi întărit, ca și mai bine să poată de aici înainte să împlinească menirea ei de a propovădui cuvântul adevărului și a ocroti poporul românesc pe calea mântuirii sufletești.

Cât de mult aș dori ca în această zi de solemnă recunoștință să plutească asupra capetelor noastre sufletele acelor slujitori ai altarului, care săraci, umiliți, adesea flămânzi, slujeau credința, tradițiunea și aspirațiunile neamului românesc, și ca sufletele acelor preoți care aruncați în temnițe, care înălțați pe furci, iar nu la demnități, și-au sfârșit viața pentru mărirea neamului românesc, să pătrundă întreaga noastră ființă, așa încât să nu-i dăm acestei Biserici numai recunoștința, ci să-i dăm putința ca, liberă și puternică, înzestrată cu toate cele trebuincioase, să poată reprezenta poporul românesc în mod demn și să se poată prezenta înaintea lumii întregi și înaintea noastră ca înfățișătoare demnă a vieții sufletești a neamului românesc.

Nu numai ca Biserica poporului celui mai numeros ortodox în sud-estul Europei să poată susține raporturi cu celelalte popoare de aceeași confesiune, ca astfel să contribuie la plinirea misiunii mari a poporului românesc în aceste părți ale lumii, pe acele căi pe care puterea de stat nu poate pătrunde, dar puterea credinței pătrunde cu siguranță. Poporul românesc își va înțelege această datorie, și desigur că fiecare reprezentant conștient al lui va ști să și-o împlinească, și o va ști s-o împlinească mai ales Partidul Național, care a răsărit din frământările și din devotamentul slujitorilor altarului și a școlilor susținute de Biserică, și prin urmare știe să prețuiască și să înțeleagă munca binecuvântată a Bisericii românești.

Înalt Preasfinției Sale, primului Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române Naționale Autocefale, îi doresc să stăpânească și să păstorească întru mulți ani fericiți și îmbelșugați. Îi doresc ca Sanctitatea Sa, care își are obârșia între aceeași munți încântători de unde izvorăsc Oltul și Mureșul, care întruchipează perseverența neînfrântă, suferința și belșugul poporului românesc, să persevereze mai departe în munca sa apostolească, să aline suferințele atât de mari ale oamenilor și ale neamului nostru de astăzi, și să împărtășească din belșug binecuvântarea Sa arhierescă asupra acestui popor.

Îl rog ca precum în urma luptelor și a muncii pe care le-a depus alături de noi, pentru dezrobirea unui neam, s-a înălțat la această strălucită demnitate bisericească, să se năzuiască a înălța prin muncă arhierescă sufletul românesc aproape de Dumnezeu, prefăcându-se în fapt cuvântul sfânt: «Pe pământ pace și între oameni bună voire».

Redacția

Summary: Anniversary Moments of the Romanian Orthodox Church: 125 years' Autocephaly and 85 years' Patriarchate

On the 25th of April 2010, 125 years have elapsed since the Ecumenical Patriarchate of Constantinople officially acknowledged the autocephaly of the Romanian Orthodox Church, which was ratified by the *Royal Decree* issued at the beginning of May 1885. On the other hand, on the 4th of February 2010, it is 85 years since the Romanian Orthodox Church was raised to the high dignity of Patriarchate, through the Decision of the Holy Synod, ratified by the *Royal Decree* of the 25th of February 1925.

These momentous events of the Romanian Orthodox Church were called to mind in the lecture called Anniversary Moments of the Romanian Orthodox Church: 125 years' *Autocephaly and 85 years' Patriarchate*, which was given on April 28, 2010 by His Grace Father Varlaam Ploieșteanul, patriarchal vicar-bishop, in the Aula Magna of the "Carol I" University Central Library of Bucharest.

In short, His Grace spoke about the significance of a local church autocephaly and its organization as Patriarchate, highlighting the fact that, in our country's case, these two events do not refer to "the achievements of the Church only, but also of the nation. The autocephaly, as well as the proclamation of the Patriarchate, in 1925, meant the fulfillment of secular efforts in acquiring this national dignity. While the autocephaly naturally followed the first union, that of 1859, the raising the our Church to the rank of the Patriarchate, the highest dignity that a local Church could have, followed again naturally the creation of the unitary Romanian national state in 1918". Therefore, the two events have both an ecclesiastical dimension as well as a national one, they actually being "the signs that the Romanian people and its Church reached their full maturity".

Vizita canonică a Preafericitului Părinte Patriarh Daniel în Episcopia Giurgiului (23 aprilie 2010)

Gheorghe-Cristian POPA

În ziua de 23 aprilie a anului 2010, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a efectuat o vizită canonică în Episcopia Giurgiului. Principalele puncte ale agendei Preafericirii Sale au fost resfințirea Catedralei episcopale din Giurgiu, care a cunoscut astfel prima ei târnosire de către un ierarh, cât și vizite la Așezământul social „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil”, la Seminarul Teologic Ortodox „Teoctist Patriarhul” și la sediul administrativ al Episcopiei. Un alt eveniment important legat de această vizită îl reprezintă aducerea unei părțicele din moaștele Sfântului Mare Mucenic Gheorghe, ce vor rămâne pe viitor în Catedrala episcopală.

De sărbătoarea Sfântului Mare Mucenic Gheorghe, mii de credincioși din Vlașca de altădată au participat la resfințirea Catedralei episcopale de către Preafericitul Părinte Patriarh Daniel. Vizita canonică a Patriarhului României în Episcopia Giurgiului a cuprins vizitarea și sfințirea mai multor centre social-filantropice din cadrul parhiei.

Manifestările au debutat cu procesiunea ierarhilor, a soborului de preoți și diaconi, precum și a credincioșilor, de la sediul administrativ al Episcopiei Giurgiului până la Catedrala episcopală cu hramul „Adormirea Maicii Domnului”.

Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, a fost întâmpinat, în acordurile fanfarei militare, de oficialitățile orașului și de copii îmbrăcați în costume populare. Pe treptele Catedralei, primarul orașului Giurgiu, Lucian Iliescu, a oferit Preafericirii Sale distincția de *Cetățean de onoare al orașului*.

Înconjurat de un sobor de 14 ierarhi, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a săvârșit slujba de resfințire a Catedralei episcopale și i-a dat cel de-al doilea hram: „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe”.

Moment din timpul slujbei de reșfințire a Catedralei episcopale din Giurgiu

Moaștele Sfântului Mare Mucenic Gheorghe rămân la Giurgiu

Pentru a spori bucuria credincioșilor, au fost aduse de la biserica „Sfântul Gheorghe” din regiunea italiană Liguria moaștele Sfântului Gheorghe de către Monsenior Marino Calogero, vicar al Episcopiei catolice din Chiavari, la rugămintea părintelui Filip Sorin de la parohia „Sfântul Dimitrie” din Genova. Monseniorul Marino Calogero ne-a mărturisit că, în Liguria, există pe tărâmul spiritual o colaborare foarte frumoasă cu românii care au venit acolo să muncească și acesta este motivul pentru care Episcopia catolică de acolo a acceptat să dăruiască giurgiuvenilor o părticică din moaștele sfântului ocrotitor al orașului.

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române a oficiat Sfânta Liturghie împreună cu Înaltpreasfințitul Neofit, Mitropolit de Ruse, și cu ceilalți ierarhi.

Preafericitul Părinte Daniel a rostit un cuvânt de învățătură în care a evocat chipul Sfântului Mare Mucenic Gheorghe.

La sfârșitul slujbei, Părintele Patriarh Daniel a acordat Preasfințitului Ambrozie, Episcopul Giurgiului, o cruce pectorală și un engolpion și a oferit Ordinul patriarhal „Sfântul Apostol Andrei” oficialităților care s-au implicat în restaurarea Catedralei.

„Suntem deosebit de onorați că ne-ați fost aproape la această mare sărbătoare a municipalității și a Catedralei episcopale, care nu a fost târnosită de un arhiereu niciodată. Iată, astăzi se împlinește o lucrare extraordinară, practic este consfințită lucrarea înaintașilor noștri prin binecuvântarea mâinilor Preafericirii Voastre!”, a spus Preasfințitul Ambrozie.

După Sfânta Liturghie, Patriarhul României a sfințit și a inaugurat reședința episcopală din Giurgiu, după care a urmat deplasarea în localitatea Slobozia, acolo unde a inaugurat Așezământul social „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil”, un centru de recuperare pentru mame și copii, victime ale violenței în familie.

„Noi suntem mâinile iubirii Lui”

Înconjurat de copiii aflați în noul Așezământ, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a apreciat activitatea depusă pentru înființarea centrului, care se înscrie în lucrarea filantropică a Bisericii. „Apreciem foarte mult munca dumneavoastră pentru că este o muncă jertfelnică, o activitate sfântă, deoarece Evanghelia Mântuitorului Iisus Hristos pe care o cunoaștem în Liturghie se împlinește în filantropie. Hristos nu are alte mâini ca să ajute pe

Preafericitul Părinte Patriarh Daniel înconjurat de ierarhi, preoți și credincioși prezenți la slujba de resfințire a Catedralei episcopale din Giurgiu

semenii noștri, decât mâinile celor care cred în El, Îl iubesc pe El, simt iubirea lui Hristos în sufletul lor și o transmit sub forma aceasta de filantropie”, a spus Părintele Patriarh Daniel.

„O eparhie fără o școală teologică nu este completă”

Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a mai vizitat și Seminarul Teologic „Teoctist Patriarhul” din Giurgiu, unde părintele director Marius Constantin Jica a prezentat un scurt istoric al seminarului și o parte din activitățile desfășurate. Patriarhul României a arătat importanța învățământului teologic, arătând că „o eparhie fără o școală teologică nu este o eparhie completă, fiindcă formarea slujitorilor și rugăciunea intensă din mănăstiri arată pe Duhul Sfânt care aduce tot timpul ceva nou”.

Manifestările dedicate Sfântului Gheorghe s-au încheiat prin vizita la sediul administrativ al Eparhiei Giurgiului. Ansamblul folcloric „Mugurel de Vlașcă”, format din copii, a susținut un program artistic de cântece și dansuri populare. Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a felicitat coordonatorii grupului, pe părintele Mihail Balaban și pe soția sa, Dna Ecaterina Balaban, și a dăruit iconițe tuturor copiilor. În sediul administrativ al Episcopiei, Părintele Patriarh a fost întâmpinat de tinerii Centrului pentru Copii și Tineret „Sfântul Ioan Valahul”. A urmat vizita la Muzeul Eparhial, unde a avut loc lansarea cărții, *Teologie și Filosofie* a lui Nichifor Crainic (sub îngrijirea Prof. Alexandru Michiduță), editată de Centrul Cultural al Episcopiei.

La finalul zilei, Preasfințitul Părinte Ambrozie, Episcopul Giurgiului, ne-a împărtășit câteva din gândurile sale: „Am încheiat o zi minunată de prăznuire a Sfântului Mare Mucenic Gheorghe. Nu știu să mai fi fost în anii anteriori o zi atât de luminoasă și încărcată de emoții, atât pentru clerul din Sfânta Episcopie a Giurgiului, cât și pentru credincioșii adunați în număr atât de mare. Deși vizita Preafericirii Sale n-a durat decât o zi, a fost totuși o zi foarte concentrată și credem că este pronia lui Dumnezeu deoarece am primit atâtea binecuvântări și am împărtășit cele mai înalte emoții cu credincioșii noștri”.

Summary: The Canonical visit of His Beatitude Father Patriarch Daniel to the Episcopate of Giurgiu

On April 23, 2010, His Beatitude Patriarch Daniel made a canonical visit to the Episcopate of Giurgiu. The main points of His Beatitude's agenda were: the re-sanctification of the Episcopal Cathedral of Giurgiu, which actually had its first consecration by a hierarch, visits to the Saints Archangels Michael and Gabriel's Social House, a recovery centre for mothers and children, victims to family violence, to „Theoctistus the Patriarch” Orthodox Theological Seminary, and to the Episcopal administrative siege, where Father Patriarch was welcomed by the young ones of „Saint John the Wallachian” Centre of Children and Youth. This visit was followed by another one paid to the Diocesan Museum, where Nichifor Crainic's book, *Theology and Philosophy*, was released, being edited by the Diocesan Cultural Centre, under the care of Prof. Alexandru Michiduță. Another important event with regard to this visit consisted of bringing a fragment of Saint Great Martyr George's relics from Saint George Church in Liguria, Italy, by Monsignor Marino Calogero, vicar of the Roman Catholic Bishopric of Chiavari; this fragment will remain in the future in the Episcopal Cathedral.

Agenda de lucru
a Patriarhului României

Repubblica Italiana

Ministero delle Finanze

Agenda de lucru a Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române (1 ianuarie – 30 aprilie 2010)

IANUARIE

Vineri, 1 ianuarie:

A săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala Patriarhală și a ținut cuvânt de învățătură, cu ocazia sărbătorii *Tăierea împrejur cea după trup a Domnului și Sfântului Vasile cel Mare, Arhiepiscopul Cezareei Capadociei.*

Duminică, 3 ianuarie:

A participat la Sfânta Liturghie în Paraclisul „Sfântul Grigorie Luminătorul”, din Reședința patriarhală și a ținut cuvânt de învățătură.

Luni, 4 ianuarie:

A primit în audiență pe Dl Neculai Rățoi, Deputat de Iași, în legătură cu lucrările noii catedrale din Pașcani.

Marti, 5 ianuarie:

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Arhiepiscopiei Bucureștilor.
A primit, la Reședința patriarhală, soborul părinților slujitori de la Catedrala Patriarhală, cu *Ajunul Bobotezei.*

Miercuri, 6 ianuarie:

A săvârșit slujba de Sfințire a *Aghiasmei mari*, cu ocazia sărbătorii *Botezului Domnului* și a ținut cuvânt de învățătură.

Joi, 7 ianuarie:

A participat la Sfânta Liturghie în Paraclisul „Sfântul Grigorie Luminătorul” din Reședința patriarhală și a ținut cuvânt de învățătură, cu ocazia sărbătorii *Soborului Sfântului Prooroc Ioan Botezătorul și Înaintemergătorul Domnului.*

Vineri, 8 ianuarie:

A primit în audiență pe: PC Protopop Mihai Drigă, de la Parohia „Sfânta Treime”, Bari (Italia), PCuv. Arhim. Vitalie Danciu, Starețul mănăstirii Golia, Iași, PCuv. Arhim. Qais Sadiq din Iordania, Dl Adrian Lemeni, Secretar de Stat pentru Culte.

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului Național Bisericesc.

Sâmbătă, 9 ianuarie:

A primit în audiență pe Preasfințitul Paisie Lugojanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Timișoarei.

Duminică, 10 ianuarie:

A oficiat Sfânta Liturghie în biserica „Domnița Bălașa” din București, paraclis patriarhal, unde a ținut cuvânt de învățătură și a săvârșit slujba de resfințire a picturii bisericii, cu ocazia sărbătorii *Sfântului Grigorie, Episcopul Nyssei*, ocrotitorul acestui sfânt locaș. În cadrul Sfintei Liturghii a fost hirotonit întru diacon Sorin-Eusebiu Argintariu.

Luni, 11 ianuarie:

A primit în audiență pe: Dl Radu Gabriel Safta, Ambasadorul României în Africa de Sud, Preasfințitul Părinte Ciprian Câmpineanul, Episcop-vicar Patriarhal, Dl Adrian Lemeni, Secretar de Stat pentru Culte, PCuv. Arhim. Serafim Bodnar, Exarh al Episcopiei Hușilor.

Marti, 12 ianuarie:

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Arhiepiscopiei Bucureștilor.

A primit în audiență pe PC Pr. Constantin Naclad, Inspector – Biroul de Catehizare Parohială al Patriarhiei Române, coordonator al programului *Hristos împărtășit copiilor*.

Miercuri, 13 ianuarie:

A primit în audiență pe: Preasfințitul Părinte Ioachim Băcăuanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Romanului și Bacăului, Dl Ioan Nani, Director General *Antibiotice* Iași, Dl Viorel Roman, Președintele Centrului Internațional de Afaceri Iași.

Joi, 14 ianuarie:

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului Național Bisericesc.

A primit în audiență pe: Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Nifon al Târgoviștei, Dl Secretar de Stat Adrian Lemeni, Dl Acad. Prof. Dr. Emilian Popescu.

Vineri, 15 ianuarie:

A primit în audiență pe Dl Adrian Balaban, Inspector general de Stat, Inspectoratul de Stat în Construcții (ISC).

Duminică, 17 ianuarie:

A participat la Sfânta Liturghie, în biserica mănăstirii *Sfânta Maria* – Jercălăi, și a ținut cuvânt de învățătură.

Marti, 19 ianuarie:

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Arhiepiscopiei Bucureștilor.
A primit în audiență pe: Dl Gen. Gabriel Oprea, Ministrul Apărării Naționale, Dl Neculai Onțanu, Primarul sectorului 2 al Municipiului București și Dl Iulian Dascălu, președintele *Iulius Group*, Iași.

Miercuri, 20 ianuarie:

A primit în audiență o delegație a Patriarhului Shenouda III, Papă al Bisericii Ortodoxe Copte a Alexandriei și Patriarh al Întregii Africi, formată din: Dl Talaat Takla, Președintele Asociației Ortodoxe Copte „Sfântul Mina” din București, PC Pr. Bulees Fauzi, PC Diac. Bushra Takla din Egipt.

Joi, 21 ianuarie:

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului Național Bisericesc.
A primit în audiență pe Dl Prof. Nicolae Șt. Noica și Dl Viorel Roman, Președintele Centrului de Afaceri Internațional – Iași, în legătură cu viitoarea Catedrală Patriarhală.

Vineri, 22 ianuarie:

La invitația *Comitetului Național de Inițiativă*, condus de Dl Gen. Gabriel Oprea, Ministrul Apărării Naționale, a participat la manifestările prilejuite de *Aniversarea a 151 de ani de la Unirea Principatelor Române, Moldova și Țara Românească*, organizate la Palatul Cercului Militar Național. Cu acest prilej, Preafericitului Părinte Patriarh Daniel i-a fost acordată *Medalia Aniversară*, dedicată cinstirii memoriei eroilor voluntari căzuți pe câmpurile de luptă pentru unirea, independența și apărarea patriei.

Sâmbătă, 23 ianuarie:

A participat la slujba de *Te Deum*, oficiată în Catedrala Patriarhală, cu prilejul deschiderii lucrărilor Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei Bucureștilor.
A prezidat lucrările Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei Bucureștilor.

Duminică, 24 ianuarie:

A participat la Sfânta Liturghie în Paraclisul „Sfântul Grigorie Luminătorul”, din Reședința patriarhală, a ținut cuvânt de învățătură și a omagiat pe făuritorii Unirii Principatelor Române.

Luni, 25 ianuarie:

În Catedrala Patriarhală, a participat la slujba *Vecerniei* care a încheiat *Săptămâna de rugăciune pentru unitatea creștinilor* în București.

La finalul slujbei, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a dăruit Arhidiecezei Romano-Catolice de București *două fragmente din moaștele Sfinților Epictet și Astion*, care, începând cu acest an, sunt sărbătoriți și în calendarul Bisericii Romano-Catolice din România. Cele două fragmente din moaștele Sfinților Epictet și Astion au fost aduse de la mănăstirea „Halmyris”, din județul Tulcea, de către Preasfințitul Părinte Visarion, Episcopul Tulcii.

Marti, 26 ianuarie:

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Arhiepiscopiei Bucureștilor.

Miercuri, 27 ianuarie:

A săvârșit slujba de hirotésie într-un duhovnic pentru 12 preoți din Arhiepiscopia Bucureștilor și a ținut cuvânt de învățătură.

A primit în audiență la Reședința patriarhală pe: Altea Sa Prințul Dimitrie Sturdza și Dl Viorel Roman, Președintele Centrului Internațional de Afaceri – Iași.

Joi, 28 ianuarie:

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului Național Bisericesc.

A primit în audiență pe: Dl Arhitect Virgil Polizu, Dl Dr. Nestor Tache, reprezentant *Restel – Armonea* (Belgia).

Vineri, 29 ianuarie:

A primit în audiență pe Preasfințitul Părinte Episcop-vicar Patriarhal, Ciprian Câmpineanul.

Sâmbătă, 30 ianuarie:

A participat la Sfânta Liturghie în Paraclisul „Sfântul Grigorie Luminătorul”, din Reședința patriarhală și a ținut cuvânt de învățătură, cu ocazia sărbătorii *Sfinților Trei Ierarhi Vasile cel Mare, Grigorie Teologul și Ioan Gură de Aur.*

Duminică, 31 ianuarie:

A participat la Sfânta Liturghie în Paraclisul „Sfântul Grigorie Luminătorul”, din Reședința patriarhală și a ținut cuvânt de învățătură.

FEBRUARIE

Marti, 2 februarie:

A săvârșit slujba de sfințire a 1001 de noi Antimise, în Paraclisul „Sfântul Grigorie Luminătorul” din Reședința Patriarhală, împreună cu Preasfințitul Varsanufie Prahoveanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor. La finalul slujbei a rostit un cuvânt de învățătură, în care a subliniat importanța și simbolismul Sfântului Antimis, ca expresie a unității și comuniunii de credință și de viață liturgică într-o eparhie.

A săvârșit slujba de sfințire a muzeului parohial al Bisericii „Sfântul Antonie cel Mare – Curtea Veche” din Capitală.

A primit în audiență pe PC Pr. Gheorghe Costea, parohul comunității ortodoxe românești din Damasc, Siria.

Miercuri, 3 februarie:

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Arhiepiscopiei Bucureștilor.

A primit în audiență pe: Înaltpreasfințitul Părinte Nicolae, Arhiepiscopul Ortodox Român a celor două Americi și pe Dna Prof. Univ. Dr. Lizica Mihuț, Rectorul Universității „Aurel Vlaicu” – Arad.

Joi, 4 februarie:

A prezidat ședința solemnă a Permanenței Consiliului Național Bisericesc al Bisericii Ortodoxe Române, dedicată aniversării a 85 de ani de la ridicarea Bisericii Ortodoxe Române la rang de Patriarhie.

A săvârșit slujba de *Te Deum* la Catedrala Patriarhală, ca mulțumire adusă lui Dumnezeu pentru realizarea acestui act istoric de demnitate și prestigiu din viața Bisericii noastre. Totodată a oficiat slujba de pomenire a adormiților

Întru fericire patriarhi ai Bisericii Ortodoxe Române trecuți la Domnul, Miron Cristea, Nicodim Munteanu, Iustin Moisescu și Teoctist Arăpașu, la mormintele lor din *Catedrala Patriarhală*. La aceeași oră, din încredințarea Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, a fost săvârșită, de către Preasfințitul Varsanufie Prahoveanu, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, o slujbă de pomenire și pentru Patriarhul Justinian Marina, la mormântul său din biserica mănăstirii „Radu Vodă”, București.

Vineri, 5 februarie:

A primit în audiență pe PC Pr. David Pristavu, slujitor și ghid religios la *Așezământul Românesc* de la Ierusalim și PCuv. Arhim. Vitalie Danciu, starețul mănăstirii Golia, Iași.

Duminică, 7 februarie:

A participat la Sfânta Liturghie în Paraclisul „Sfântul Grigorie Luminătorul” din Reședința patriarhală și a ținut cuvânt de învățătură.

Luni, 8 februarie:

A prezidat lucrările Consiliului Național Bisericesc al Bisericii Ortodoxe Române, desfășurate în Sala Sinodală din Reședința patriarhală. În cadrul întrunirii s-au prezentat rapoartele de activitate pentru anul 2009 ale Cancelariei Sfântului Sinod și ale Sectoarelor Administrației Patriarhale și au fost evidențiate prioritățile pentru anul 2010.

În deschiderea lucrărilor, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a prezentat Consiliului Național Bisericesc, în sinteză, activitatea Patriarhiei Române desfășurată în anul 2009, în cuvântul intitulat „Activități multiple cu bani puțini”.

Marti, 9 februarie:

A prezidat lucrările Adunării Naționale Bisericești, desfășurate în Aula Magna „Teoctist Patriarhul” din Palatul Patriarhiei.

Lucrările au început cu un moment aniversar dedicat celor 85 de ani de la ridicarea Bisericii Ortodoxe Române la rang de Patriarhie. În deschidere, a fost prezentat filmul documentar și pliantul *Un dar al tău pentru eternitate*, cuprinzând etapele pregătitoare pentru elaborarea proiectului Catedralei Mântuirii Neamului. De asemenea, a prezidat lansarea volumului *Enciclopedia Ortodoxiei Românești*, prezentat de preotul profesor academician Mircea Păcurariu.

Miercuri, 10 februarie – Joi, 11 februarie:

A prezidat lucrările Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, desfășurate în Sala Sinodală din Reședința Patriarhală. Lucrările ședinței au fost precedate de slujba de *Te Deum* săvârșită în Catedrala Patriarhală.

Vineri, 12 februarie:

La reședința patriarhală, s-a întâlnit cu membrii Comisiei Mixte a Patriarhiei și Academiei Române pentru elaborarea lucrării *Monahismul Ortodox Românesc: istorie, contribuții și repertoriizare*.

Duminică, 14 februarie:

A participat la Sfânta Liturghie în Paraclisul „Sfântul Grigorie Luminătorul”, din Reședința patriarhală și a ținut cuvânt de învățătură.

A primit în audiență pe: Preasfințitul Părinte Ciprian Câmpineanul, Episcop-vicar Patriarhal, Dl Adrian Nicolae Lemeni, Secretar de Stat pentru Culte, Dna Alina Lemeni, Dl Consilier Prezidențial Bogdan Tătaru-Cazaban și Dna Miruna Tătaru-Cazaban.

Luni, 15 februarie:

A săvârșit slujba *Canonului cel Mare* și a ținut cuvânt de învățătură la Catedrala Patriarhală.

Marti, 16 februarie:

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Arhiepiscopiei Bucureștilor.

Miercuri, 17 februarie:

A primit în audiență pe PC Pr. Asist. Univ. Silviu Tudose, de la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul” – București.

Joi, 18 februarie:

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului Național Bisericesc.

Vineri, 19 februarie:

A primit vizita Dlui Teodor Baconschi, Ministrul Afacerilor Externe.

A primit în audiență pe PC Diacon Sorin Mihalache, de la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae” – Iași.

Sâmbătă, 20 februarie:

A primit în audiență pe Dl Prof. Ing. Nicolae Șt. Noica.

Duminică, 21 februarie:

A săvârșit Sfânta Liturghie la Catedrala Patriarhală și a ținut cuvânt de învățătură. După săvârșirea Sfintei Liturghii, a lansat volumul *Despre credință și crez* a Fericitului Augustin, tradus din limba latină în limba română de Miruna și Bogdan Tătaru Cazaban și publicat la Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă.

Luni, 22 februarie:

A primit în audiență pe Preasfințiții: Ciprian Câmpineanul, Varlaam Ploieșteanul, Episcopi Vicari Patriarhali, și Varsanufie Prahoveanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor.

A primit în audiență pe: Dl Viorel Roman, Președintele Centrului Internațional de Afaceri – Iași, Dl Tudor Gabriel Bohălțanu, Director General *Poșta Română* și PC Pr. Bogdan Țifrea, redactor șef al Studioului local *Radio Trinitas* – Iași.

Martți, 23 februarie:

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Arhiepiscopiei Bucureștilor.

A primit în audiență pe: Dl Neculai Rățoi, Deputat de Iași, în legătură cu lucrările noii catedrale din Pașcani.

A primit în audiență pe Preasfințitul Părinte Macarie, Episcopul Europei de Nord, PC Pr. Bogdan Țifrea și Dl Ing. Ștefan Chivulescu, de la Studioul local *Radio Trinitas* – Iași.

Miercuri, 24 februarie:

A primit în audiență pe Eminența Sa, Dl Spyros Attas, Ambasadorul Republicii Cipru la București.

A primit în audiență pe Eminența Sa, Dl Yeghishe Sargsyan, Ambasadorul Republicii Armenia la București.

A primit în audiență pe: PC Pr. Daniel Pasmangiu, parohul bisericii Sfântul Ilie - Techirghiol și PC Pr. Dumitru Cristinică, Poliția Rutieră Constanța.

Joi, 25 februarie:

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului Național Bisericesc.

A primit în audiență pe: Preasfințitul Părinte Macarie, Episcopul Europei de Nord, PC Pr. Prof. Univ. Dr. Petre Semen - Facultatea de Teologie Ortodoxă „Dimitru Stăniloae” din Iași, PC Pr. Prof. Dr. Ștefan Buchiu, decanul Facultății de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul” din București, PC Pr. Vlad Sergiu Marcel, parohul comunității ortodoxe române din Istanbul, PC Pr. Gheorghe Nemeș, Parohul Bisericii „Oradea-Vii” (*Biserica Albastră*), Protopopiatul Oradea, Dl Iulian Dascălu, Președintele *Julius Mall*.

Sâmbătă, 27 februarie:

A poposit la mănăstirea „Sfânta Maria” – Jercălăi.

A primit în audiență pe PC Pr. Ștefan Mușat, Protopop al Protoieriei Ploiești.

Duminică, 28 februarie:

A participat la Sfânta Liturghie la mănăstirea „Sfânta Maria” – Jercălăi și a ținut cuvânt de învățătură.

MARTIE

Luni, 1 martie:

A primit în audiență pe: Preasfințitul Ciprian Câmpineanul și Preasfințitul Varlaam Ploieșteanul, Episcopi Vicari Patriarhali, pe PC Pr. Ionuț Corduneanu, Vicar-administrativ Patriarhal și PCuv. Arhim. Ciprian Grădinaru de la mănăstirea Sihăstria, jud. Neamț.

A primit în audiență pe Dl Adrian Lemeni, Secretar de Stat pentru Culte.

Marti, 2 martie:

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Arhiepiscopiei Bucureștilor.

A primit în audiență pe: PCuv. Arhim. Pavel Toderiță, egumenul Schitului Dragoslavele și Dl Dragoș Vlădescu, administrator redacție – revista *Studii Teologice*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă.

Miercuri, 3 martie:

A primit în audiență pe: Înaltpreasfințitul Părinte Teofan, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Nifon, Arhiepiscopul Târgoviștei, Preasfințitul Părinte Ciprian Câmpineanul, Episcop-vicar Patriarhal, Dl Adrian Lemeni, Secretar de Stat pentru Culte, Dl Eugen Tomac, Secretar

de Stat pentru relația cu românii de pretutindeni - Ministerul Afacerilor Externe, Dl Răzvan Horațiu Radu, Subsecretar de Stat în cadrul Ministerului Afacerilor Externe și Agent Guvernamental al României pentru Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Dl Constantin Niculescu, Președintele Consiliului Județean Argeș, PC Pr. Gabriel Herea, parohia Pătrăuți, Jud. Suceava.

Joi, 4 martie:

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului Național Bisericesc.
A primit în audiență pe Dl Daniel Petru Funeriu – Ministrul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului.

Vineri, 5 martie:

A primit în audiență pe: Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Nifon, Arhiepiscopul Târgoviștei, Dl Cristoph Klein, Episcop – Biserica Evanghelică C.A., Dl Christian Peter Teodorescu, Secretar executiv – *AIDROM*, Dl Viorel Badea, senator PD-L pentru românii din Europa și Asia și Vicepreședinte al *Comisiei pentru Politică Externă a Senatului României*, Dl Adrian Toma, Directorul *Veritas Panciu SA*.

Duminică, 7 martie:

A săvârșit Sfânta Liturghie la Catedrala Patriarhală, cu prilejul *Duminicii a III-a din Post, a Sfintei Cruci*, și a ținut cuvânt de învățătură în care a evidențiat că „această duminică, așezată la mijlocul Postului Sfințelor Paști, a fost rânduită de Biserică pentru a ne încuraja în urcușul nostru duhovnicesc spre Înviere, spre Sfintele Paști. Întrucât Sfânta Cruce este semn de biruință a lui Hristos asupra păcatului, asupra morții și asupra iadului, sărbătoarea de azi ne îndeamnă să avem în centrul vieții noastre pe Hristos Cel Răstignit și Înviat”.

Luni, 8 martie:

A primit în audiență pe Preasfinții: Ciprian Câmpineanul, Varlaam Ploieșteanul, Episcopi Vicari Patriarhali, și Varsanufie Prahoveanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor.
A primit în audiență pe Dl Adrian Lemeni, Secretar de Stat pentru Culte.

Mărți, 9 martie:

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Arhiepiscopiei Bucureștilor.
A primit în audiență pe Dl Iulian Dascălu, Președintele *Julius Group*.

Miercuri, 10 martie:

A primit în audiență pe Dl Constantin Nicolescu, Președintele Consiliului Județean Argeș.

Joi, 11 martie:

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului Național Bisericesc.

Vineri, 12 martie:

A primit în audiență pe Dl Prof. Ing. Nicolae Șt. Noica, Dl Prof. Ing. Daniel Stan, Consilier patriarhal coordonator – Sectorul Monumente și Construcții bisericești, Dl Daniel Codrescu, pictor bisericesc, București.

Sâmbătă, 13 martie:

A săvârșit slujba prohodirii Părintelui Profesor Academician Dr. Dumitru Popescu în paraclisul „Sfânta Ecaterina” al Facultății de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul” din București și a adresat un mesaj de condoleanțe familiei și tuturor celor care l-au cunoscut și prețuit.

Duminică, 14 martie:

A participat la Sfânta Liturghie în Paraclisul „Sfântul Grigorie Luminătorul” din Reședința patriarhală și a ținut cuvânt de învățătură.

Luni, 15 martie:

A primit în audiență pe Preasfințiii: Ciprian Cămpineanul, Episcop-vicar Patriarhal, și Varsanufie Prahoveanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor. A primit vizita reprezentanților Delegației Bisericii Evanghelice din Germania (EKD): Episcopul Martin Schindtehütte, Dna Dine Fecht, Pastorul Johann Schneider, însoțiți de Pr. Prof. Viorel Ioniță, participanți la *Dialogul cu Biserica Ortodoxă Română*, organizat la mănăstirea „Brâncoveanu – Sâmbăta de Sus”, în perioada 11-14 martie 2010.

A primit în audiență pe: Dl Miller Andrew, Senior Program Officer, Fundația *John Templeton*, Dl Adrian Lemeni, Secretar de Stat pentru Culte și Dl Arhit. Eichert Josef, Dl Gerhard Wendl, Dna Claudia Oberhofer, din Nortlingen, Germania.

Mărți, 16 martie:

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Arhiepiscopiei Bucureștilor.

A primit în audiență pe Prof. Alberto Quattrucci, Secretar General al Comunității *Sant Egidio*, Italia, Dl Arhitect Dr. Nicolae Vlădescu, Dl Prof. Ing. Nicolae Șt. Noica.

Miercuri, 17 martie:

A primit în audiență pe Dna Secretar de Stat Doina Melinte, Președintele *Agenției Naționale pentru Sport și Tineret* și Dl Gruia Jacotă, Director adjunct, Ministerul Afacerilor Externe.

Joi, 18 martie:

A prezidat ședința comună de lucru a Permanenței Consiliului Național Bisericesc și a Permanenței Arhiepiscopiei Bucureștilor, în vederea organizării *Pelerinajului de Florii* în capitală.

Duminică, 21 martie:

A participat la Sfânta Liturghie în Paraclisul „Sfântul Grigorie Luminătorul” din Reședința patriarhală și a ținut cuvânt de învățătură.

A primit în audiență pe Dl Bogdan Tătaru Cazaban, Consilier prezidențial, pe Preasfințitul Părinte Varlaam Ploieșteanul, Episcop-vicar Patriarhal și PC Pr. Ionuț Corduneanu, Vicar-administrativ Patriarhal.

Luni, 22 martie:

A primit în audiență pe: Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Nifon, Arhiepiscopul Târgoviștei; Preasfințitul Părinte Ciprian Câmpineanul, Episcop-vicar Patriarhal; Preasfințitul Părinte Varlaam Ploieșteanul, Episcop-vicar Patriarhal; Preasfințitul Părinte Varsanufie Prahoveanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, Dl Adrian Lemeni, Secretar de Stat pentru Culte.

Marti, 23 martie:

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Arhiepiscopiei Bucureștilor.

Miercuri, 24 martie:

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului Național Bisericesc. A primit în audiență pe Dl Bogdan Tătaru-Cazaban, Consilier prezidențial și Dl Marius Lazurcă, Ambasadorul României la Chișinău.

Joi, 25 martie:

A săvârșit Sfânta Liturghie la Catedrala Patriarhală cu ocazia sărbătorii *Bunei Vestiri* și a ținut cuvânt de învățătură, în care a subliniat importanța cinstirii Maicii Domnului pentru mântuirea omului.

A primit în audiență pe Dl Ioan Nani, Director General *Antibiotice SA* – Iași, Dl Viorel Roman, Președintele Centrului de Afaceri Internațional, Iași și Dna Rector Lizica Mișu, Universitatea *Aurel Vlaicu* – Arad.

Vineri, 26 martie:

A oficiat slujba hirotiesiei întru duhovnic, în Paraclisul Reședinței Patriarhale, pentru 11 preoți de mir și 3 ieromonahi din Arhiepiscopia Bucureștilor, care au promovat examenul de duhovnicie. Noii duhovnici au primit din partea Preafericitului Părinte Patriarh Daniel și diploma de hirotiesie.

Sâmbătă, 27 martie:

A primit în audiență pe: Preasfințitul Părinte Mihail, Episcop al Episcopiei Ortodoxe Române a Australiei și Noii Zeelande, Preasfințitul Părinte Ciprian Câmpineanul, Episcop-vicar Patriarhal, Preasfințitul Părinte Varlaam Ploieșteanul, Episcop-vicar Patriarhal și PCuv. Arhim. Qais Sadiq, din Patriarhia Antiohiei, paroh al comunității ortodoxe arabe din București.

A întâmpinat clericii și credincioșii participanți la *Pelerinajul de Florii* pe esplanada Catedralei Patriarhale și a ținut un cuvânt de învățătură în care a subliniat importanța și semnificațiile duhovnicești ale *Pelerinajului de Florii* ca mărturisire a credinței.

Duminică, 28 martie:

A săvârșit Sfânta Liturghie la Catedrala Patriarhală, cu prilejul sărbătorii *Intrarea Domnului în Ierusalim* și a ținut cuvânt de învățătură.

A primit în audiență pe Înaltpreasfințitul Părinte Laurențiu, Mitropolitul Ardealului și pe Preasfințitul Părinte Ioachim Băcăuanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Romanului și Bacăului.

Marti, 30 martie:

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Arhiepiscopiei Bucureștilor.

APRILIE

Joi, 01 aprilie:

A săvârșit slujba de sfințire a Marelui Mir în Catedrala Patriarhală, împreună cu membrii Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în cadrul Sfintei Liturghii. La final, Preafericitul Părinte Patriarh a mulțumit tuturor celor care au contribuit la prepararea și sfințirea Marelui Mir.

Vineri, 02 aprilie:

A săvârșit slujba *Prohodului Domnului* la Catedrala Patriarhală și a rostit cuvânt de învățătură în care a subliniat înțelesurile teologice ale *Cântării Prohodului Domnului*.

Sâmbătă, 03 aprilie:

A primit la Catedrala Patriarhală *Lumina Sfântă de la Ierusalim*, adusă de delegația Patriarhiei Române, condusă de Preasfințitul Părinte Varsanufie Prahoveanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor.

Duminică, 04 aprilie:

A săvârșit slujba Sfintei Învieri la Catedrala Patriarhală din București.
A primit în audiență pe Dl Dr. Philipp Harnoncourt. A săvârșit slujba celei de a doua Învieri la Catedrala Patriarhală din București.

Miercuri, 07 aprilie:

A primit în audiență pe Dl Gheorghe Barbu, secretar general al Camerei Deputaților, și pe Dna Arhitect Anca Petrescu.

Joi, 08 aprilie:

A efectuat o vizită la mănăstirea „Sfânta Maria” – Techirghiol.

Vineri, 09 aprilie:

A participat la Sfânta Liturghie de la mănăstirea „Sfânta Maria” – Techirghiol, unde a ținut și un cuvânt de învățătură.

Duminică, 11 aprilie:

A participat la Sfânta Liturghie din Paraclisul „Sfântul Grigorie Luminătorul” al Reședinței Patriarhale, unde a ținut și un cuvânt de învățătură.

Luni, 12 aprilie:

A primit în audiență pe Dl Liviu Luca, Președintele Federației Sindicatelor Libere Petrom.

Marti, 13 aprilie:

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Arhiepiscopiei Bucureștilor.

Miercuri, 14 aprilie:

A primit în audiență pe Dl Teodor Baconschi, Ministrul de Externe al României.

Joi, 15 aprilie:

A primit în audiență pe: Dl Gabriel Oprea, Ministrul Apărării Naționale; Dna Elena Udrea, Ministrul Dezvoltării Regionale și Turismului; Dl Neculai Onțanu, primarul sectorului 2 din București.

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului Național Bisericesc.

A primit în audiență pe Dl Inginer Nicolae Noica.

Vineri, 16 aprilie:

A efectuat o vizită canonică în Episcopia Spaniei și Portugaliei.

A vizitat parohia „Preasfânta Fecioară Maria” din Madrid, unde a avut loc și primirea oficială a Preafericitului Părinte Patriarh Daniel.

Sâmbătă, 17 aprilie:

A vizitat Catedrala Ortodoxă Greacă din Madrid, unde a avut o întâlnire cu Înaltpreasfințitul Policarp, Arhiepiscopul Ortodox Grec al Spaniei și Portugaliei.

A participat la slujba de *Te Deum* săvârșită în Catedrală, și a ținut un cuvânt de învățătură.

A vizitat Parohia „Sfântul Mucenic Gheorghe” din Alcalá de Henares unde a fost prezent și Dl Bartolomé González, primarul localității Alcalá de Henares și Don Juan Antonio Reig Plà, episcopul catolic de Alcalá de Henares.

A vizitat Parohia „Sfântul Ierarh Nectarie” din Coslada, eveniment la care a fost prezent Dl Agustín González Plasencia, Director al Departamentului de Emigratie, și care a oferit din partea primarului Ángel Viveros Gutiérrez și al Primăriei o distincție de onoare, ce se oferă personalităților ce vizitează municipiul.

A vizitat Parohia „Sfântul Apostol Andrei” din Arganda del Rey, unde l-a întâlnit pe Dl Pablo J. Rodríguez Sardinero, primarul localității Arganda del Rey.

Duminică, 18 aprilie:

A oficiat slujba Sfintei Liturghii și a pus piatra de temelie pentru viitoarea Catedrală Episcopală din Madrid.

Luni, 19 aprilie:

A avut întrevederi cu: Dl Francisco Caamaño Domínguez, Ministrul Justiției, Dna Esperanza Aghire, președintele Comunității de Madrid, cu Don Antonio María Rouco Varela, Arhiepiscopul Madridului și Președintele Conferinței Episcopale Spaniole, la sediul Conferinței Episcopale din Madrid.

A luat parte la o recepție oferită de Dna Maria Ligor, Ambasadorul României la Madrid, la reședința domniei sale, la care au fost invitați: Nunțiul Apostolic și ambasadorii statelor cu populație majoritar ortodoxă acreditați la Madrid.

Martți, 20 aprilie:

A fost primit de către Don Braulio Rodríguez Plaza, Arhiepiscop de Toledo și Primat al Spaniei, în Catedrala Arhiepiscopală din Toledo. Cu această ocazie a vizitat Catedrala și Palatul Arhiepiscopal unde a avut loc recepția oferită de Don Braulio Rodríguez Plaza, Arhiepiscop de Toledo și Primat al Spaniei.

A fost primit de către Dl Emiliano Garcia Pago, primarul orașului Toledo, la sediul Primăriei din localitate.

A efectuat o vizită pastorală la Parohia „Acoperământul Maicii Domnului” din Toledo.

Miercuri, 21 aprilie:

A săvârșit slujba de *Te Deum* la Catedrala Patriarhală, cu ocazia încheierii vizitei canonice efectuate în Episcopia Spaniei și Portugaliei.

La finalul slujbei a rostit un cuvânt în care Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Române a menționat principalele repere, dar și concluzii, ale vizitei în Spania.

Vineri, 23 aprilie:

A efectuat o vizită canonică în Episcopia Giurgiului.

A săvârșit Sfânta Liturghie și a resfințit Catedrala Episcopală „Adormirea Maicii Domnului” din Giurgiu.

Sâmbătă, 24 aprilie:

A primit în audiență pe: Protos. Veniamin Goreanu, Consilier Administrativ al Arhiepiscopiei Bucureștilor; Pr. Asist. Univ. Silviu Tudose de la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul” din București; Dl Leonard Ciofu, Consilier Patriarhal în cadrul sectorului de Pelerinaje al Patriarhiei Române, și pe Pr. Sorin Șelaru, consilier patriarhal în cadrul Reprezentanței Bisericii Ortodoxe Române pe lângă Instituțiile europene.

Duminică, 25 aprilie:

A participat la Sfânta Liturghie din Paraclisul „Sfântul Grigorie Luminătorul” al Reședinței Patriarhale unde a ținut și un cuvânt de învățătură.

A primit în audiență pe: Preasfințitul Părinte Varlaam Ploieșteanul, Episcop-vicar Patriarhal, Arhim. Timotei Aioanei, exarh cultural al Arhiepiscopiei Bucureștilor și pe Arhidiacon. Maxim Țifui.

Luni, 26 aprilie:

A primit în audiență pe Dna Nela Păvăloiu, Președintele Fundației *Valențe Umane*.

A primit în audiență pe: Preasfințitul Părinte Ciprian Câmpineanul, Episcop-vicar Patriarhal, Preasfințitul Părinte Varlaam Ploieșteanul, Episcop-vicar Patriarhal, Preasfințitul Părinte Varsanufie Prahoveanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor; Dl Adrian Lemeni, Secretar de Stat în cadrul ministerului Cultelor, Pr. Sorin Șelaru, consilier patriarhal în cadrul Reprezentanței Bisericii Ortodoxe Române pe lângă Instituțiile europene.

Martți, 27 aprilie:

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Arhiepiscopiei Bucureștilor.

A primit în audiență pe domnișoara notar Iulia Scântei.

Miercuri, 28 aprilie:

A primit în audiență pe Excelența Sa Dl Mihai Ghimpu, Președintele interimar al Republicii Moldova.

A primit în audiență pe Excelența Sa Dl Walid Othman, Ambasadorul Republicii Arabe Siriene la București.

A primit în audiență pe Dna Arhitect Anca Petrescu.

A primit în audiență pe Pr. Asist. Univ. Silviu Tudose de la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul” din București.

Joi, 29 aprilie:

A primit în audiență pe: Dna Carmen Harra, Dl Cătălin Barbu, Director adjunct al BNR, și Dna Monica Tatoi.

A prezidat ședința Permanenței Consiliului Național Bisericesc.

A primit în audiență pe Dl Ing. Nicolae Noica.

Vineri, 30 aprilie:

A primit în audiență pe Dl Daniel Comăniță, Președintele *Asociației Româno-Spaniole* din Castilla la Mancha.

A consemnat,
Arhim. Paisie Teodorescu,
Consilier Patriarhal
Cabinetul Patriarhului

Studii

Autocefalie în Sinodalitate. Autonomia eclezială în Biserica Ortodoxă din punct de vedere canonic

Georgică GRIGORIȚĂ

Keywords: *autocephaly, autonomy, synodality, communion, Pan-Orthodox synod, tomos*

Autocefalia, unul dintre principiile canonice fundamentale de organizare și de funcționare ale Ortodoxiei, reprezintă gradul de maximă *autonomie bisericească* al unei Biserici locale ce are dreptul ca Întâistătorul său să fie ales de către propriul său Sinod de episcopi. Un alt principiu canonic fundamental de organizare și de funcționare al Bisericii Ortodoxe este *sinodalitatea*. Studiul de față tratează, din punct de vedere canonic, două mari teme ale Ortodoxiei: pe de o parte prezintă diferite niveluri ale autonomiei bisericești, dintre care cel mai redus este cel al *autonomiei eparhiale*, iar cel mai ridicat este cel al *autocefaliei*, iar pe de altă parte demonstrează că *autonomia eclezială* este întotdeauna înțeleasă în comuniune (koinonia). Principiul antinomiei teologiei trinitare, sintetizat în *toți sunt unul și unul este în toți*, se regăsește și în canoanele Bisericii Ortodoxe. Autocefalie în sinodalitate înseamnă local în universal, personal în comunial. În Ortodoxie, coraliitatea bisericilor locale din *universul* pământesc formează un *multi-versum* Împărăția lui Dumnezeu.

În Biserica Ortodoxă, conceptul de *autocefalie*, ce figurează încă printre cele 10 subiecte ce ar trebui analizate în cadrul viitorului „Sfânt și Mare Sinod Panortodox”¹ (proiect astăzi serios dezavuat²), a constituit una dintre

¹ „Le Saint et Grand Synode panorthodoxe à venir devra s’occuper d’un nombre limité de thèmes et plus précisément des thèmes suivants: 1. Diaspora orthodoxe, 2. L’autocéphalie et la manière dont elle doit être proclamée, 3. L’autonomie et la manière dont elle doit être proclamée, 4. Diptyques (c’est-à-dire ordre de préséance des Églises dans leur commémoration liturgique), 5. La question du calendrier commun, 6. Empêchements au mariage, 7. Réadaptation des prescriptions ecclésiastiques concernant le jeûne, 8. Relations des Églises orthodoxes avec le reste du monde chrétien, 9. Orthodoxie et mouvement œcuménique, 10. Contribution des Églises locales à la réalisation des idéaux chrétiens de paix, de liberté, de fraternité et d’amour entre les peuples et suppression des discriminations raciales”. *Synodica. Textes publiés par le Secrétariat pour la préparation du Saint et Grand Concile de l’Église orthodoxe*, Chambésy-Geneva, t. III, 1979, p. 118.

² Sintagma „Sfântul și Marele Sinod panortodox” indică un proiect al Bisericii Ortodoxe de a-și reuni toți episcopii săi pentru a discuta problemele actuale ale Ortodoxiei. Decizia oficială de

cele mai discutate noțiuni de către teologii³, istoricii⁴ și canoniștii⁵ ortodocși

a reuni un astfel de Sinod a fost luată în cadrul Conferinței panortodoxe reunite la Rodos între 24 septembrie și 1 octombrie 1961 (pentru detalii, a se vedea D. PAPANDREOU, *Sfântul și Marele Sinod al Ortodoxiei: tematică și lucrări pregătitoare* (ediție îngrijită și traducere din limba franceză de Pr. N. Dascălu, Iași, 1998). Astăzi, după numeroase lucrări făcute în comisii și conferințe pregătitoare (ultima întâlnire panortodoxă a avut loc în 2009 la Chambésy, în Elveția), acest proiect este serios dezavuat datorită confiscării sale de către Patriarhia Constantinopolului, care ar dori să-l folosească pentru interesele sale absolut contrarii nevoilor și exigențelor Ortodoxiei (afirmarea unei primății de onoare pentru Patriarhia Constantinopolului printre Bisericile Ortodoxe locale, dreptul său exclusiv asupra întregii diaspore ortodoxe, privilegiul de a fi ultima instanță de apel pentru toți episcopii ortodocși etc.). Astăzi, teologii ortodocși nu mai sunt de acord cu această inițiativă, în special datorită faptului că „le Saint et Grand Synode orthodoxe – projeté par Constantinople – n’a en réalité pour but que de ratifier ses prétentions hégémoniques sur l’entière diaspora orthodoxe”, N. DURĂ, „Le Primat pétrinien. Le rôle de l’Evêque de Rome selon la législation canonique des conciles œcuméniques du premier millénaire”, în: W. KASPER (ed.), *Il ministero petrino. Cattolici e ortodossi in dialogo*, Roma, 2004, p. 190, nota 73.

³ P. TREMBELAS [Π. ΤΡΕΜΠΕΛΑΣ], „Ἀρχαί, κρατησασαι εν τη ανακηρυξει του αυτοκεφαλου”, în: *Θεολογία* 28 (1957), pp.5-22; „Οι οροι και οι παραγοντες της ανακηρυξεως του αυτοκεφαλου”, în: *Εκκλησια* 10 (1932), pp. 210, 218-220, 247-250, 264-266, 278-281; C. GALERU, „Autocefalie și Ortodoxie. Aspecte eclesiologice”, în: *Centenarul autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române. 1885-1985*, București, 1987, pp. 202-233; I. MOLDOVAN, „Etnicitate și autonomie. Considerații de ordin teologic-moral, cu ocazia aniversării autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române”, în: *Centenarul autocefaliei...*, pp. 234-267; G. BASIOUDIS [Γ. ΜΠΑΣΙΟΥΔΗΣ], „Μια πτυκτική από το σύγχρονο εκκλησιολογικό προβληματισμό: Το αυτοκέφαλο και ο τρόπος της ανακήρυξής του”, în: *Καθ’οδόν* 10 (1995), pp. 95-102; A. SCHMEMANN, „A Meaningful Storm. Some Reflections on Autocephaly, Tradition and Ecclesiology”, în: *St. Vladimir’s Theological Quarterly* 15 (1971), pp. 3-27; † D. CIOBOTEA, „Autocefalia bisericească. Unitate de credință și libertate religioasă”, în: *Centenarul autocefaliei...*, pp. 290-298; † A. PLĂMĂDEALĂ, „Autocefalia și modul proclamării ei”, în: *Revista Teologică* 75 (1993), pp. 91-98.

⁴ Cf. Π.Ι. ΑΚΑΝΘΟΡΟΥΛΟΣ [Π. Ι. ΑΚΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ], *Οι θεσμοι της αυτονομίας και του αυτοκεφάλου των Ορθοδόξων Εκκλησιών σύμφωνα με το θετικό δίκαιο του Οικουμενικού Πατριαρχείου κατά τη διάρκεια του 19^{ου} και 20^{ου} αιώνα*, Salonici, 1988; G. CIUHANDU, „Autocefalie și autonomie bisericească”, în: *Revista Teologică* 11 (1921), pp. 33-50; V. PHEIDAS, „L’Eglise locale – autocéphale ou autonome – en communion avec les autres Eglises. Autocéphalie et communion”, în: *Eglise locale et Eglise universelle*, Chambésy–Geneva, 1981, pp. 141-150; V. PHEIDAS, „Τὸ “αὐτοκέφαλον” καὶ τὸ “αὐτόνομον” ἐν τῇ ‘Ορθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ”, în: *Νέα Σιών* 71 (1979), pp. 9-32; I. DURĂ, „Les *Tomes synodaux* émis par le Patriarcat œcuménique au XIXème et XXème siècles pour octroyer l’autonomie ou l’autocéphalie à des Eglises orthodoxes”, în: *Revue des études sud-est européennes* 32 (1994), pp. 63-66; J.H. ERICKSON, „Autocephaly in Orthodox Canonical Literature to the thirteenth century”, în: *Saint Vladimir’s Theological Quarterly* 15 (1971), pp. 28-41; J.H. ERICKSON, „Common Comprehension of Christians concerning Autonomy and Central Power in the Church in View of Orthodox Theology”, în: *Kanon* 4 (1980), pp. 100-112; Z. PANEV, „Aux origines de l’autocéphalie”, în: *Contacts* 47 (1995), pp. 125-134; C. PAPASTATHIS, „Aspects de l’autocéphalie au sein de l’Eglise orthodoxe”, în: *Dinamica juridica postconciliaris. Trabajos de la XII Semana de Derecho Canonico*, Salamanca, 1969, pp. 299-302; S. TROIANOS, „Einige Bemerkungen zu den materiellen und formellen Voraussetzungen der Autocephalie in der orthodoxen Kirche”, în: *Kanon* 5 (1981), pp. 157-164.

⁵ Cf. S. TROITSKY [С. ТРОИЦКИЙ], „О церковной автокефалии”, în: *Журнал Московской Патриархии* 1948, nr. 7, pp. 33-54; „Државна власт и Црквена автокефалија”, în: *Архив за*

din secolul trecut⁶. În același timp, trebuie subliniat aici faptul că eclesiologia ortodoxă definește *autocefalia* ca unul dintre principiile canonice fundamentale de organizare și funcționare ale Bisericii Ortodoxe⁷.

правне и друштвене науке 43 (1933), nr. 6, pp. 1-16; „Суштина и фактори автокефалије”, în: *Архив за правне и друштвене науке* 43 (1933), nr. 3, pp. 1-16; V. ŞESAN, „Autocefalia – Autonomia”, în: *Candela* 42 (1931), pp. 237-249; L. STAN, „Despre autonomia bisericească”, în: *Studii Teologice* 10 (1958), pp. 376-393; „Despre autocefalie”, în: *Orthodoxia* 8 (1956), pp. 369-396; „Autocefalia și autonomia în Ortodoxie”, în: *Mitropolia Olteniei* 13 (1961), pp. 278-316; „Autocefalia și autonomia în Biserica Ortodoxă”, în: *Mitropolia Moldovei și Sucevei* 38 (1962), pp. 567-579; „Obârșia autocefaliei și a autonomiei”, în: *Mitropolia Olteniei* 13 (1961), pp. 80-113; † P. L'HUILLIER, „Problems concerning Autocephaly”, în: *The Greek Orthodox Theological Review* 24 (1979), pp. 165-191; „Accession to Autocephaly”, în: *St. Vladimir Theological Quarterly* 37 (1993), pp. 267-304; L. PATSAVOS, „Unity and Autocephaly. Reality or Illusion?”, în: *Τιμητικόν Αφιερωμά εις τον μητροπολιτην Κιτρον Βαρναβαν επι τη 25ετηριδι της αρχιερατειας του, Ατена, 1980*, pp. 311-320; S. TROIANOS [Σ. ΤΡΩΙΑΝΟΣ], „Παρατηρησεις επι των τυπικων και ουσιαστικων προυποθεσεων της ανακηρυξεων του αθοκεφαλου και αυτονομου εν τη Ορθοδοξω Εκκλησια”, în: *Τιμητικόν Αφιερωμά εις τον μητροπολιτην Κιτρον Βαρναβαν...*, pp. 335-348; I. N. FLOCA, „L'autocéphalie dans l'Église orthodoxe roumaine”, în: *Kanon* 5 (1981), pp. 104-113; G. PAPATHOMAS, *Essai de bibliographie (ad hoc) pour l'étude des questions de l'autocéphalie, de l'autonomie et de la diaspora*, Katérini, 2000, pp. 17-26.

⁶ În secolul nostru, noțiunile de *autocefalie* și cel de *autonomie bisericească* au continuat să fie subiecte predilecte de cercetare pentru canoniștii ortodocși. Astfel, *Societatea pentru Dreptul Bisericilor Orientale* (*Society for the Law of the Eastern Churches* – Viena, Austria) a ales ca temă pentru ultimul său congres, ținut la Veneția în perioada 21-26 septembrie 2009, formele de autonomie existente în Bisericile Orientale (*Forms of Autonomy in the Eastern Churches*). La rândul lor, canoniștii ortodocși au publicat diferite studii dedicate *autonomiei bisericești* și *autocefaliei* (cf. G. PAPATHOMAS, „Face au concept d'Église nationale, la réponse canonique orthodoxe: l'Église autocéphale”, în: *L'Année Canonique* 45 (2003), pp. 149-170; C. RUS, „Probleme referitoare la autocefalie”, în: *Prezența Bisericilor într-o Europă unită. O nouă dimensiune a dialogului ecumenic și interreligios*, Arad, 2005, pp. 209-238; G. GRIGORIȚĂ, „Autonomie et synodalité dans l'Église orthodoxe (les prescriptions des saints canons et les réalités ecclésiales actuelles)”, în: *Studii Teologice* 5 (2009), nr. 1, pp. 141-214).

⁷ Cf. † N. MILAȘ, *Dreptul bisericesc oriental* (tradus de D.I. Cornilescu și V.S. Radu, revăzut de I. Mihălcescu), București, 1915, pp. 246-251; I.N. FLOCA, *Drept canonic ortodox. Legislație și administrație bisericească*, II, București, 1990, pp. 319-325; V. ΤΣΥΡΙΝ [В. ЦЫПИН], *Церковное Право*, Moscova, 1996, pp. 200-209. Pentru detalii referitoare la principiile canonice fundamentale de organizare și funcționare ale Bisericii Ortodoxe, a se vedea P. BRATSIOTIS, *Die Grundprinzipien und Hauptmerkmale der Orthodoxen Kirche*, Atena, 1938; „Περι των θεμελιωδων κανονικων αρχων της Ορθοδοξιας”, în: *Θεολογια* 39 (1968), pp. 5-18; „Das Wesen des orthodoxen Kirchenrechtes – göttliche Setzung oder geschichtlich wandelbar?”, în: *Kyrios* 8 (1968), pp. 180-189; I. KALOGHIROS [Ι. ΚΑΛΟΓΗΡΟΣ], „Ἡ ἐνότης ἐν τῇ οἰκουμενικότητι τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὰς θεμελιώδεις ἐκκλησιαστικὰς ἀρκὰς”, în: *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς* 42 (1959), pp. 480-498; I. IVAN, „Importanța principiilor fundamentale canonice de organizație și administrație, pentru unitatea Bisericii”, în: *Mitropolia Moldovei și Sucevei* 45 (1969), pp. 155-165; N. DURĂ, „Principiile canonice, fundamentale, de organizare și funcționare a Bisericii Ortodoxe și reflectarea lor în legislația Bisericii Ortodoxe Române”, în: *Mărturie Ortodoxă* 6 (1987), pp. 127-144 [republicat în *Revista de Teologie Sfântul Apostol Andrei* 5 (2001), pp. 129-140]; P.J. PANAYOTAKOS, „Les bases du droit ecclésiastique dans l'Église Orthodoxe”, în: *Revista Española de Derecho Canónico* 19 (1964), pp. 619-626.

În practică, în Biserica Ortodoxă, *autocefalia* reprezintă statutul canonic al unei Biserici locale⁸ care beneficiază de *autonomie bisericească* maximă⁹ și care are dreptul de a-și alege întâistătătorul (πρωτοσ)¹⁰ de către propriul său Sinod de episcopi fără nicio ingerință externă. Prin urmare, pentru a putea înțelege conceptul de *autocefalie* este necesar să prezentăm mai întâi noțiunea de *autonomie bisericească* așa cum este ea prevăzută de către doctrina canonică ortodoxă¹¹.

1. Autonomia bisericească (etimologia și înțelesul ei în Biserica Ortodoxă)

În Biserica Ortodoxă, atunci când se vorbește despre *autonomie* se înțelege, pe de o parte, independența fiecărei Biserici locale în raport cu autoritatea politică respectivă¹², iar, pe de altă parte, independența administrativă

⁸ În teologia ortodoxă, termenii canonici de *Biserică locală* și *Biserică răspândită în univers* (a se vedea nota 21) au un înțeles foarte clar. Totuși, potrivit eclesiologiei ortodoxe, Biserica trebuie înțeleasă ca fiind, în același timp, *locală* și *răspândită în univers*. În plus, trebuie notat că, în limbajul ortodox, expresia *Biserică locală* indică fie o eparhie, fie mai multe eparhii reunite într-o structură de tip sinodal (mitropolie sau patriarhie) prezidată de un întâistătător – πρωτοσ (arhiepiscop, mitropolit, papă, patriarh, catolicos).

⁹ Potrivit eclesiologiei ortodoxe, o *Biserică autonomă* este o *Biserică autocefală* în formare asupra căreia Biserica-Mamă exercită încă o oarecare tutelă.

¹⁰ Potrivit eclesiologiei ortodoxe, întâistătătorul unei Biserici locale (πρωτοσ) este întotdeauna considerat ca un episcop printre episcopii sinodului acelei Biserici. Acesta este primul, însă primul între egali, căci, în cazul slujirii unui întâistătător este vorba despre o diaconie și nu despre o putere. Cf. N. DURĂ, „Întâistătătorul în Biserica Ortodoxă”, în: *Studii Teologice* 32 (1980), pp. 15-50; V. PHEIDAS, „L'autorité du πρωτοσ au niveau de la province ecclésiastique”, în: *Nicolaus* 18 (1991), pp. 37-50; L. ÖRSY, „The Development of the Concept of Protos in the Ancient Church”, în: *Kanon* 9 (1989), pp. 83-97.

¹¹ „La doctrine canonique, à savoir les principes canoniques fondamentaux et les commentaires des canonistes, a toujours constitué une source du droit canonique, tant en Orient qu'en Occident. D'ailleurs, la somme de ces principes [...], qui forme la base de la doctrine canonique, reste indispensable pour toute Eglise locale d'aujourd'hui et de demain, car on ne peut jamais s'en dispenser. Aucune interprétation des normes canoniques ne peut se faire en dehors de la doctrine canonique exprimée par cette somme des principes canoniques fondamentaux ou de base”, N. DURĂ, *Le régime de la synodalité selon la législation canonique conciliaire, œcuménique du Ier millénaire*, București, 1999, p. 123. Cf. și J.H. ERICKSON, „The Orthodox Canonical Tradition”, p. 167.

¹² „Autonomia este principiul fundamental canonic în temeiul căruia Biserica Ortodoxă – privită sub aspectul ei extern, ca societate cu ordine juridică – este independentă de oricare altă societate, inclusiv statul în cuprinsul căruia s-a organizat și își desfășoară activitatea corespunzătoare misiunii ei”, I. IVAN, „Câțiva termeni canonici. Înțelesul și explicarea lor în dreptul bisericesc”, în: *Studii Teologice* 41 (1989), p. 81. Pentru o prezentare detaliată a modelului ortodox de relație

a unei Biserici locale în raport cu Biserica sa Mamă. În primul caz, este vorba despre *autonomia externă*, deoarece aceasta privește relațiile externe ale Bisericii¹³, iar în cel de-al doilea caz este vorba despre *autonomie internă*, deoarece aceasta privește relațiile din interiorul aceleiași Biserici locale¹⁴. De obicei, în limbajul ortodox, expresia „autonomie bisericească” este folosită pentru a indica *autonomia internă*.

Din punct de vedere etimologic, cuvântul *autonom* (αὐτόνομος – autonomos), ce se compune din două vocabule grecești αὐτός (el însuși)¹⁵ și νομος (lege)¹⁶, indică o entitate (persoană sau instituție) ce se guvernează potrivit propriilor sale legi, și se traduce de obicei prin *independent*¹⁷ sau *liber*¹⁸.

În Biserica Ortodoxă, sintagma *autonomie bisericească* definește capacitatea unei Biserici locale de a se administra potrivit propriilor sale legi (νόμοι – *leges*)¹⁹, respectând totodată prevederile unicului *corpus canonum*²⁰ al *Ortodoxiei*

dintre Stat și Biserică, a se vedea G. GRIGORIȚĂ, „Legea nr. 489/2006 și Biserica Ortodoxă Română”, în: *Studii Teologice* 3 (2007), nr. 2, pp. 170-178.

¹³ L. STAN, „Autocefalia și autonomia în Biserica Ortodoxă”, p. 569. A se vedea și A. KNIAZEF, „Le Royaume de César et le Règne de Dieu”, în: *Contacts* 39 (1987), pp. 265-278 și 40 (1988), pp. 19-36.

¹⁴ S. TROÏTSKY, „О церковной автокефалии”, p. 50; L. STAN, „Despre autonomia bisericească”, p. 378.

¹⁵ Cf. P. CHANTRAINE, *Dictionnaire étymologique de la langue grecque. Histoire des mots*, Paris, 1968, p. 143; V. MAGNIEN – M. LACROIX, *Dictionnaire grec-français*, Paris, 1969, p. 269; A. BAILLY, *Dictionnaire grec-français*, Paris, 1950, pp. 317-318; H.G. LIDDELL (ed.), *A Greek English Lexicon*, Oxford, 1966, I, p. 281.

¹⁶ „Νόμος – lex (constituta, statuta) – loi (constitution, statut)”, E. ROUSSOS [E. ΡΟΥΣΣΟΣ], *Λεξιλογιον εκκλησιαστικου δικαιου τριγλωσσον. Βυζαντινον δικαιον*, Atena, 1948, p. 313; „Lex – loi – νόμος”, E. ROUSSOS, *Λεξιλογιον εκκλησιαστικου δικαιου τριγλωσσον. Λατινικον δικαιον*, Atena, 1949, p. 133. Cf. și V. MAGNIEN – M. LACROIX, *Dictionnaire grec-français*, p. 1204; A. BAILLY, *Dictionnaire grec-français*, p. 1332; P. CHANTRAINE, *Dictionnaire étymologique de la langue grecque*, 742; H. STEPHANO (ed.), *Θησαυρος της Ελληνικης Γλωσσης – Thesaurus Graecae Linguae*, Paris, 1843, t. V, col. 1554-1555; H.G. LIDDELL (ed.), *A Greek English Lexicon*, II, p. 1180. A se vedea și C.A. SPULBER, *Le concept byzantin de la loi*, București, 1938.

¹⁷ „αὐτονομία – independentia – indépendance”, E. ROUSSOS, *Λεξιλογιον εκκλησιαστικου δικαιου τριγλωσσον. Βυζαντινον δικαιον*, p. 95.

¹⁸ Cf. V. MAGNIEN – M. LACROIX, *Dictionnaire grec-français*, p. 271; L. ROCCI, *Vocabolario Greco-Italiano*, p. 308; H.G. LIDDELL (ed.), *A Greek English Lexicon*, I, p. 281.

¹⁹ „αὐτονομία – potestas vivendi suis legibus”, H. STEPHANO (ed.), *Θησαυρος της Ελληνικης Γλωσσης – Thesaurus Graecae Linguae*, Paris, 1831, t. I-2, col. 2543.

²⁰ Sintagma *corpus canonum* sau *sfințele canoane* definește în Biserica Ortodoxă colecția alcătuită din cele 85 de canoane apostolice, din canoanele Einoadelor Ecumenice și locale și din canoanele Sfinților Părinți, adică toate acele canoane ce au fost recunoscute prin canonul 2 al Sinodului Trulan (691/691) și au fost confirmate prin canonul 1 al Sinodului al VII-lea Ecumenic (787). Cf. † N. MILAȘ, *Drept bisericesc oriental*, pp. 65-92; I.N. FLOCA, *Drept canonic*

*răspândite în univers*²¹, *corpus* ce nu poate fi schimbat decât de către un Sinod Ecumenic, autoritatea supremă în Biserica Ortodoxă²². În prezent, unicitatea acestui *corpus canonum* al Ortodoxiei se manifestă, în special, prin faptul că fiecare Biserica Ortodoxă locală se definește în propriul Statut de organizare ca o Biserică ce menține unitatea canonică, dogmatică și de cult cu *Orthodoxia răspândită în univers*²³. Din punct de vedere canonic, această unitate înseamnă că fiecare Biserică Ortodoxă locală trebuie să respecte principiile canonice fundamentale de organizare și funcționare ale Bisericii Ortodoxe. Astfel, se

ortodox, I, pp. 75-76; V. PHIDAS, *Droit canon. Une perspective orthodoxe*, Chambésy, 1998, pp. 23-24. A se vedea și J. ERICKSON, „The Orthodox Canonical Tradition”, în: *Saint Vladimir's Theological Quarterly* 27 (1983), pp. 155-167.

²¹ Chiar dacă anumiți canoniști încă mai folosesc impropriu expresia *Biserica universală* pentru a identifica întreaga Ortodoxie, trebuie subliniat faptul că această sintagmă nu se regăsește în textul sfințelor canoane ale Bisericii Ortodoxe. Atunci când este vorba despre întreaga Ortodoxie, în textul sfințelor canoane este folosită sintagma „τὴν κατὰ τὴν οἰκουμένην Ἐκκλησίαν – Biserica răspândită în univers” (cf. canonul 57 al Sinodului din Cartagina din anul 419 și canonul 56 al Sinodului trulan din anul 691/692). Deci, din punct de vedere canonic, este corect ca Biserica Ortodoxă în ansamblul său să fie desemnată prin expresia *Biserica Ortodoxă răspândită în univers*.

²² „Selon l'ecclésiologie orthodoxe, seule l'Eglise est le royaume de Dieu sur la terre et l'organe de Dieu pour le salut des hommes, et les conciles œcuméniques sont ses organes d'autorité suprême”, N. DURĂ, *Le régime de la synodalité*, p. 304. Cf. și S. VERKHOVSKOY, „The Highest Authority in the Church”, în: *St. Vladimir's Seminary Quarterly* 4 (1960), pp. 76-88; † P. L'HUILLIER, „Le concile œcuménique comme autorité suprême dans l'Eglise”, în: *Kanon* 2 (1974), pp. 128-142; A. PECKSTADT, „L'autorité dans l'Eglise: une approche orthodoxe”, în: *Irenikon* 75 (2002), pp. 35-51. Trebuie subliniat aici faptul că, chiar dacă Sinoadele de episcopi constituie cea mai înaltă autoritate pentru diferitele Biserici Ortodoxe locale, iar Sinodul ecumenic este autoritatea supremă în Biserica Ortodoxă, un sinod nu se poate niciodată situa peste Bisericile locale (cf. V. ȘESAN, *Curs de drept bisericesc*, Cernăuți, 1942, p. 140; D.G. BOROIANU, *Dreptul bisericesc*, Craiova, 1903, pp. 102-107; C. CHIRICESCU, *Privire asupra instituției sinodale*, București, 1909, pp. 14-15).

²³ Astăzi, fiecare Biserică Ortodoxă autocefală are propriul său Statut de organizare în care sunt afirmate principiile canonice fundamentale de organizare ale Bisericii Ortodoxe. Aceste statute sunt considerate ca și etaloane ale canonicității unei Biserici locale, deoarece prin analiza acestora se poate verifica în ce măsură o Biserică locală respectă principiile canonice fundamentale de organizare. În prezent, doar Patriarhia Constantinopolului (Istanbul, Turcia) nu are un Statut propriu de organizare, în special deoarece nu este recunoscută juridic de către Statul turc. Și aceasta deoarece Patriarhia Constantinopolului nu a fost menționată în Tratatul de la Lausanne (1923), ci s-a menționat doar oral că această patriarhie nu va fi expulzată din Turcia (cf. T. AGHNIDES, *The Ecumenical Patriarchate of Constantinople in the light of the Treaty of Lausanne*, New-York, 1964). În acest sens, fiecare Biserică Ortodoxă locală afirmă la începutul propriului Statut de organizare că menține unitatea canonică, dogmatică și de cult cu *Orthodoxia răspândită în univers*. Astfel, acest lucru este afirmat în cel de-al doilea articol al Statutului de organizare al Bisericii Ortodoxe Române (2007), în primul articol al Statutului Bisericii Ortodoxe Ruse (2000), în primul articol al Bisericii Ortodoxe Georgiene (1995) sau în primul articol al Bisericii Ortodoxe Grecești (1977).

poate afirma că, potrivit eclesiologiei ortodoxe, Biserica lui Hristos este, în esență, o comuniune de Biserici locale, fiecare autonomă în raport cu celelalte.

În practică, *autonomia bisericească* înseamnă capacitatea unei unități eclesiale locale (eparhie, arhiepiscopie, mitropolie, patriarhie sau catolicosat) de a-și administra independent toate problemele sale, rămânând în același timp în comuniune canonică, dogmatică și de cult cu Biserica Ortodoxă răspândită în univers. De fapt, prin expresia *autonomie bisericească* se înțelege „sistemul canonic”²⁴ ce privește raportul între, pe de o parte, o eparhie sau o comuniune de eparhii, și, pe de altă parte, Biserica lor Mamă²⁵. Este vorba despre un raport de comuniune eclesială, și, în același timp, de independență administrativă. În cazul raportului eparhie – Biserică-Mamă este vorba despre *autonomie eparhială*, iar în cazul raportului comuniune de eparhii – Biserică-Mamă este vorba despre *autonomie bisericească*.

²⁴ „Pour le profit de ses fidèles, l’Eglise orthodoxe utilise avec une certaine liberté plusieurs formes d’organisation, plusieurs structures organiques, que l’on appelle des «systèmes». En d’autres termes, le système présuppose une hétérogénéité et une uniformité à la fois, et son application une «législation» commune; il forme un tout et exclut tout ce qu’il ne contient pas. En tant que *révocable* – du point de vue ecclésial –, il est bien distinct de l’*institution* qui demeure *irrévocable*. Comme tels (systèmes ecclésiaux), l’Eglise – ayant la liberté de les appliquer, de suspendre ou d’annuler leur application lorsqu’elle l’estime nécessaire – connaît entre autres le système synodal, le système de l’autocéphalie, le système de la pentarchie etc., sans qu’elle les élève au rang d’*institution*. Enfin, l’application/(ré)activation des systèmes ecclésiaux par l’Eglise n’est pas identique à un systématisation institutionnel, profondément étranger à son hypostase. Par ailleurs, l’Eglise, déjà depuis les temps néotestamentaires, utilise l’*institution* du *synode local* comme expression exclusive de son unité ecclésiale. Par la suite et à partir de cette institution ecclésiale, elle a appliqué des systèmes synodaux notamment sous deux formes: soit sous la forme de grands ou de petits synodes/conciles locaux (événement ecclésial ordinaire), soit sous la forme de synodes/conciles généraux ou œcuméniques (événement ecclésial extraordinaire)”, G. PPATHOMAS, „La dialectique entre nation étatique et autocéphalie ecclésiastique”, în: *L’Année Canonique* 43 (2001), p. 77, nota 6. Cf. și D. KYRIAKOS, „Das System der autokephalen selbständigen orthodoxen Kirchen”, în: *Revue internationale de théologie* 10 (1901), pp. 99-115, 273-286.

²⁵ Este absolut necesar de subliniat aici că teologia ortodoxă a afirmat dintotdeauna că *autonomia bisericească* nu este o instituție (nu s-ar putea justifica momentul și autoritatea ce a creat o astfel de instituție!), ci doar un *sistem canonic* folosit în administrația bisericească. Și aceasta, în special, deoarece „l’Eglise ne connaît seulement que deux institutions (ecclésiales) fondées par/dans le Nouveau Testament – dès le début de l’apparition historique de l’Eglise – et faisant partie de sa structure propre: l’évêque/l’Eglise local(e) et le synode local. D’une part, l’évêque/l’Eglise local(e) constitue(nt) une institution constitutive, alors que le synode n’est qu’une institution fonctionnelle de l’Eglise (l’Eglise peut continuer à vivre malgré une suspension momentanée des convocations de synode pour des raisons circonstancielles). En d’autres termes, si l’évêque doit être considéré comme l’élément constitutif permanent du corps ecclésial inter-local,

2. Autonomia bisericească și gradele sale de extensiune în Biserica ortodoxă

În interiorul Ortodoxiei, *autonomia bisericească* prezintă diferite niveluri, dintre care cel mai redus este cel al *autonomiei eparhiale*, iar cel mai ridicat este cel al *autocefaliei*. Între aceste două extreme, Bisericile locale pot beneficia de diferite grade de *autonomie bisericească*.

2.1. *Autonomia eparhială*

Prin expresia *autonomie eparhială*, eclesiologia ortodoxă indică dreptul fiecărei eparhii²⁶ de a se administra potrivit propriilor legi (νόμοι – *leges*), păstrând întotdeauna unitatea eclesială bazată pe acel *vinculum fidei, cultus et disciplinae communis*.

Autonomia episcopului unui loc și implicit a eparhiei sale, a fost prevăzută în mod expres în sfintele canoane. În primul rând, *autonomia eparhială* este garantată de acele canoane ce interzic oricărui episcop, indiferent de titlul său administrativ²⁷ (arhiepiscop, mitropolit, exarh, papă, patriarh

le synode représente l'élément-moteur périodique de la «liturgie» (c'est-à-dire du fonctionnement) de l'Eglise. Tous les autres éléments sont soit des extensions de ces institutions (p. ex. la paroisse – synode patriarcal), soit des systèmes ecclésiaux (et canoniques). L'institution, ayant un caractère irrévocable, doit être bien distinguée du système (p. ex. le système métropolitain, le système d'autocéphalie etc.) et du sacrement/mystère (p. ex. le sacrement de l'Eucharistie). Enfin, l'Eglise applique/(re)active des systèmes mais ne fonde pas des institutions”, G. PAPATHOMAS, *Essai de bibliographie...*, p. 19, nota 3.

²⁶ *Eparhia* (ἐπαρχία), din punct de vedere administrativ, reprezintă unitatea teritorială bisericească ce se află sub autoritatea unui episcop și care este compusă din parohiile și mănăstirile ce se găsesc pe acel teritoriu. Termenul de „eparhie” a fost împrumutat din limbajul juridic roman. Împăratul Constantin cel Mare (306-337) – urmând exemplul predecesorului său, împăratul Dioclețian (285-305) – a împărțit Imperiul în 4 *prefecturi*, ce se subdividau în *diocese*. Diocesele erau alcătuite din mai multe provincii, care, în limba greacă, erau identificate prin termenul de eparhii (ἐπαρχίαε). De aici, termenul de „eparhie” a trecut ulterior în limbajul bisericesc, la început cu înțelesul de „provincie” (mitropolie), iar mai apoi cu cel actual de „episcopie”.

²⁷ Teologia ortodoxă – în conformitate cu dispozițiile canoanelor 18 al Sinodului I Ecumenic și 7 al Sinodului Trulan – a afirmat dintotdeauna că, pentru fiecare treaptă a ierarhiei de instituție divină (episcop, preot, diacon), Biserica a prevăzut diferite titluri administrative, ce pot fi acordate de către autoritatea Bisericii. Toate aceste titluri nu schimbă nimic în ceea ce privește ordinea ierarhiei de instituție divină, ci au valoare doar pentru administrația bisericească. Pentru detalii, a se vedea † P. MENEVISOGLOU, „La signification canonique et ecclésiologique des titres épiscopaux dans l'Eglise orthodoxe”, în: *Kanon 7* (1985), pp. 74-90; C. ENESCU, „Despre titlurile de mitropolit, arhiepiscop, exarh, patriarh și papă”, în: *Biserica Ortodoxă Română* 20 (1896), pp. 644-651.

sau catolicos), să se amestece în problemele unei alte eparhii²⁸. Astfel, canonul 20 al Sinodului Trulan a stabilit ca:

„să nu fie îngăduit episcopului să învețe în mod public în altă cetate ce nu aparține de eparhia sa; iar de s-ar prinde cineva făcând acest lucru, să înceteze de la episcopie; să săvârșească însă cele ale prezbiterului”²⁹.

În același sens, sfintele canoane interzic oricărui episcop săvârșirea de acte sacramentale în afara eparhiei sale. Astfel, canonul 35 apostolic a prevăzut ca:

„episcopul să nu îndrăznească să săvârșească hirotonii în afara eparhiei sale, în sate sau orașe ce nu depind de el; iar dacă se va dovedi că a făcut aceasta fără consimțământul celor care au primit aceste sate sau orașe, să se caterisească atât el, cât și cei pe care i-a hirotonit”³⁰.

Această interdicție se regăsește și în textul canonului 2 al Sinodului al II-lea Ecumenic, în care se precizează că:

„episcopii, nefiind chemați (invitați), nu trebuie niciodată să intervină în afara eparhiei lor pentru hirotonii sau alte acte bisericești”³¹.

De asemenea, în canonul 22 al Sinodului de la Antiohia s-a prevăzut ca:

²⁸ Cf. canoanelor 11 și 12 ale Sinodului de la Sardica.

²⁹ G. A. RALLI – M. POTLI [Γ. Α. ΡΑΛΛΗ – Μ. ΠΟΤΛΗ], *Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων* (*Sintagma dumnezeieștilor și sfintelor canoane* – în continuare *Sintagma Ateniană*), Atena, 1852, t. II, p. 344; P. IOANNOU, *Discipline générale antique* (în continuare – *Discipline antique*), Grottaferrata-Roma, 1962, t. I, p. 152. Trebuie notat aici că „aceasta este singura excepție când se permite ca un episcop să fie coborât la treapta de prezbiter, deoarece, în general, canoanele nu îngăduie aceasta, fiind cunoscut că cel care nu este vrednic să lucreze cele ale arhieriei, nu este vrednic nici să fie preot”, D.G. BOROIANU, *Dreptul bisericesc. Canoanele Sfintei Biserici Ortodoxe de Răsărit așezate pe probleme și pe interpretări* (ediție îngrijită și actualizată științific de I.-A. Tudorie), București, 2007, p. 247.

³⁰ *Sintagma Ateniană*, t. II, p. 47; *Discipline antique*, t. I-2, pp. 24-25.

³¹ *Sintagma Ateniană*, t. II, pp. 169-170; *Discipline antique*, t. I-1, pp. 46-47. Pentru detalii, a se vedea I. IVAN, „Hotărârile canonice ale Sinodului al II-lea Ecumenic și aplicarea lor de-a lungul secolelor”, în: *Biserica Ortodoxă Română* 99 (1981), pp. 836-838; N. DURĂ, „Legislația canonică a Sinodului II Ecumenic și importanța sa pentru organizarea și disciplina Bisericii”, în: *Glasul Bisericii* 40 (1981), pp. 630-671.

„episcopul să nu intre în cetate străină, care nu este supusă lui, nici în ținutul care nu ține de el, pentru hirotonia cuiva, nici să nu așeze prezbiteri sau diaconi în locurile supuse altui episcop, decât numai cu voia episcopului propriu al ținutului. Iar de ar îndrăzni cineva una ca aceasta, hirotonia să fie nulă, iar dânsul să primească *epitimie* (επιτίμια) de la Sinod”³².

Conform canoanelor 35 apostolic și 13 al Sinodului de la Antiohia, *epitimia*³³ ce trebuie aplicată episcopului care hirotonește clerici în afara eparhiei sale este *depunerea* (*caterisirea*)³⁴ de către Sinodul său. Canonul 48 al Sinodului de la Cartagina a interzis episcopilor și săvârșirea de botezuri în alte eparhii. Astfel, canoanele au conchis că este absolut interzis episcopilor să săvârșească acte sacramentale și alte acte administrative bisericești în afara eparhiei lor, fără să fie invitați de către episcopul locului respectiv. Canoanele prevăd, astfel, ca orice episcop care nu respectă această regulă să fie depus (*caterisit*). În acest sens, sunt deosebit de evocatoare prevederile canonului 13 al Sinodului din Antiohia:

„Nici un episcop să nu îndrăznească să se mute de la o eparhie la alta și să hirotonească pe oarecare în Biserică pentru îndeplinirea slujbei, nici să aducă

³² *Sintagma Ateniană*, t. III, pp. 164-165; *Discipline antique*, t. I-2, pp. 121-122.

³³ Termenul de *epitimie* (επιτίμια) este specific limbajului teologic ortodox, și indică penitența pe care trebuie să o îndeplinească penitentul care a primit iertarea. Aceasta nu are caracterul unei pedepse, nici a unei „satisfacții” pentru păcatele făcute, ci are un ca scop să vindece din punct de vedere moral cât mai bine posibil pe cel ce greșește și să-l readucă la o deplină pocăință pentru a putea regăsi comuniunea cu Hristos. Pentru detalii, a se vedea D. PAPATHANASSIOU GHINIS, *Théologie et pastorale des pénitences (epitimia) selon l’Eglise orthodoxe*, Strasbourg, 1981; A.-A. MUNTEANU, „Aplicarea epitiimiilor în lumina sfințelor canoane”, în: *Studii Teologice* 13 (1961), pp. 445-465; G. PĂTRULESCU, „Epitimiile canonice și ascetice în general”, în: *Studii Teologice* 32 (1980), pp. 535/550.

³⁴ Potrivit doctrinei canonice ortodoxe, *depunerea* sau *caterisirea* (καθαίρεσις) reprezintă excluderea totală și definitivă a unui cleric din rândul clericilor. Astfel, clericul depus (*caterisit*) pierde irevocabil dreptul de a săvârși orice act sacramental, precum și dreptul de învăța și de a conduce în Biserică (cf. can. 27 al Sinodului de la Cartagina, can. 8 al Sfântului Nicolae al Constantinopolului, can. 21 al Sinodului Trulan). În plus, canonul 28 apostolic stabilește că „dacă vreun episcop sau prezbiter sau diacon depus (*caterisit*) după dreptate, pentru vinovății învederate (evidente) ar îndrăzni să se atingă de slujba care i-a fost lui încredințată oarecând, acela să fie exclus definitiv din Biserică”. Pentru detalii referitoare la depunere sau *caterisire*, a se vedea S. CÂNDEA, *Pedeapsa depunerii din cler*, Sibiu, 1934; G.D. KATZIAPOSTOULOU [Γ.Δ. ΧΑΤΖΗΑΠΟΣΤΟΛΟΥ], *Η καθαίρεσις των κληρικών*, Atena, 1965; N. DURĂ, „Precizări privind unele noțiuni ale dreptului canonic (*depunere*, *caterisire*, *excomunicare*, *afurisire* și *anatema*) în lumina învățaturii ortodoxe. Studiu canonic”, în: *Orthodoxia* 39 (1987), pp. 84-135, 105-143; I.N. FLOCA, „*Caterisirea în dreptul canonic ortodox*”, în: *Studii Teologice* 39 (1987), 83-90 [republicat în *Revista Teologică* 86 (2004), pp. 123-133].

cu sine pe alții, decât numai dacă s-ar duce chemat fiind prin acela în al cărui teritoriu s-ar duce. Iar dacă, nefiind chemat de cineva, s-ar duce fără rânduială pentru hirotonirea oarecăroră și pentru orânduirea afacerilor bisericesti care nu-l privesc pe dânsul, să fie nule cele făcute de dânsul, și el încă să-și ia pedeapsa cuvenită neorânduiei sale și întreprinderii ilegale, caterisit fiind imediat de acum înainte de Sfântul Sinod”³⁵.

De asemenea, canoanele interzic episcopilor, de o manieră absolută, să primească în eparhia lor preoți sau diaconi din alte eparhii, sau să hirotonească în eparhiile lor candidați ce provin din alte eparhii, fără a avea consimțământul episcopilor acestora.

Pentru a sublinia aceeași *autonomie eparhială*, Biserica Ortodoxă, în conformitate cu prescripțiile sfintelor canoane, a afirmat dintotdeauna că doar episcopul are întreaga competență asupra bunurilor eparhiei sale, și că el are obligația de a le administra potrivit necesităților Bisericii. Astfel, referitor la bunurile bisericesti, canonul 38 apostolic a stabilit că:

„Episcopul să poarte grija tuturor bunurilor bisericesti și să le administreze ca și când Dumnezeu i-ar sta de veghe; dar să nu-i fie îngăduit lui să-și însușească ceva din acestea, sau să dăruiască rudelor proprii cele ale lui Dumnezeu; iar dacă ar fi sărace, să le facă parte ca săracilor, dar să nu vândă din pricina acestora (sub pretextul ajutorării acestora) cele ce sunt ale Bisericii”³⁶.

În plus, canoanele prevăd că, fără acordul episcopului sau a responsabilului numit de acesta, nu este permisă nicio acțiune de administrare a bunurilor bisericesti³⁷. În plus, canonul 41 apostolic a prevăzut ca doar preoții și diaconii să poată fi desemnați ca și colaboratori ai episcopului pentru administrarea acestor bunuri. Mai precis, canonul 26 al Sinodului IV Ecumenic formulează exigența ca:

„fiecare Biserică ce are episcop să aibă și econom din clerul propriu (al Bisericii), care să administreze cele bisericesti după socotința episcopului

³⁵ *Sintagma Ateniană*, t. III, pp. 150-151; *Discipline antique*, t. I-2, pp. 114-115.

³⁶ Cf. și canoanelor 15 și 16 apostolice, 16 al Sinodului I Ecumenic, 20 al Sinodului Ecumenic, 17 și 18 ale Sinodului trulan, 3 al Sinodului de la Antiohia, 13 al Sinodului de la Sardica, 54, 80 și 94 ale Sinodului de la Cartagina.

³⁷ Cf. canoanelor 7 și 8 ale Sinodului de la Gangra.

său, ca nu cumva să fie fără de martori gospodărirea Bisericii și ca din (lucrul) acesta să se risipească bunurile ei și să se înfierze (stigmatizeze) preoțimea cu defăimarea; iar dacă el (episcopul) nu ar face lucrul acesta, să fie supus dumnezeieștilor canoane”³⁸.

Este clar, deci, că fiecare episcop trebuie să-și administreze bunurile eparhiei sale printr-un econom. Pentru cazurile în care episcopii nu ar respecta această prescripție, canonul 11 al Sinodului al VII-lea Ecumenic conferă mitropolitului dreptul de a numi un econom pentru respectiva eparhie. În baza acestei prescripții canonice, doctrina canonică ortodoxă a dat acest drept fiecărui întâistătător al unei Biserici locale (arhiepiscop, mitropolit, patriarh sau catolicos). În alte cuvinte, Biserica Ortodoxă recunoaște întâistătătorului fiecărei Biserici locale dreptul de a interveni în cazul în care un episcop, din neglijență sau prin abuz, nu își respectă obligațiile referitoare la administrația bunurilor. Acest drept, care aparține în mod exclusiv întâistătătorului unei Biserici locale, a fost numit „dreptul de devoluțiune”³⁹, chiar dacă acest termen nu se regăsește în textul sfintelor canoane⁴⁰. În plus, trebuie subliniat aici că, în Biserica Ortodoxă, dreptul de devoluțiune este considerat ca necesar și auxiliar sinodalității⁴¹. În practică, acest drept de devoluțiune constă în faptul că, în cazul unui episcop acuzat de fraudă financiară, întâistătătorul acelei Biserici îl

³⁸ *Sintagma Ateniană*, t. II, pp. 276-277; *Discipline antique*, t. I-1, pp. 89-90.

³⁹ Cuvântul „devoluțiune” înseamnă – din punct de vedere juridic – trecerea unui drept, a unui bun sau a unui ansamblu de bunuri ce compun un patrimoniu către unul sau mai multe patrimonii. Astfel, în drept, se vorbește despre „devoluțiunea succesorală”. În Biserica Ortodoxă, acest cuvânt este înțeles mai ales într-un sens extensiv, căci canoniștii ortodocși nu îl folosesc decât pentru a indica rezultatul unui transfer de competențe. De fapt, aceștia afirmă că „dreptul de devoluțiune” este dreptul de supraveghere și de îndrumare frățească exercitat *ex officio* de către întâistătătorul unei Biserici locale, atunci când unul dintre episcopii acestei Biserici, din neglijență sau prin abuz, nu își respectă obligațiile sale prevăzute de către sfintele canoane. În plus, este precizat că acest drept nu poate fi aplicat decât în cazul problemelor administrative.

⁴⁰ Canoniștii ortodocși recunosc că „dreptul de devoluțiune”, chiar dacă a fost aplicat încă din vechime în Biserică, nu este propriu Bisericii, ci a fost împrumutat din dreptul roman. Pentru detalii, a se vedea C. PÎRVU, „Dreptul de devoluțiune”, în: *Studii Teologice* 6 (1954), pp. 386-398; V. ȘESAN, „Dreptul de devoluțiune al Patriarhilor și Mitropoliților (în baza canonului 11 al Sinodului VII Ecumenic)”, în: *Candela* 47 (1936), pp. 71-85.

⁴¹ C. PÎRVU, „Dreptul de devoluțiune”, p. 388. Prin *sinodalitate* (συνοδικότης), cuvânt derivat din grecescul *σύνοδος* (compus din prepoziția *σύν* – împreună și *ὄδος* – cale, drum), teologia ortodoxă înțelege orice modalitate de cărmuire eclesiastică ce urmează modelul sinodal, „forma autentică de conducere bisericească dorită de Hristos și pusă în aplicare încă din epoca apostolică” (N. DURĂ, *Le régime de la synodalité*, p. 266).

poate apela pe respectivul episcop în fața Sinodului pentru a răspunde acuzațiilor. Totodată, întâistătătorul trebuie să numească un econom pentru eparhia episcopului acuzat⁴². Cu toate acestea, dreptul de a judeca respectivul episcop acuzat aparține întotdeauna Sinodului Bisericii sale⁴³.

Referitor la judecata episcopilor, canonul 74 apostolic a prevăzut ca:

„episcopul acuzat de orice vină de către oameni vrednici de încredere, acela să fie chemat de către ceilalți episcopi; și dacă se va înfățișa și va mărturisi, ori ar fi dovedit, să se hotărăscă epitimia, iar dacă fiind chemat, nu ar răspunde convocării, să fie chemat și a doua oară, trimițându-se după el doi episcopi. Iar dacă nici astfel nu ar răspunde convocării, să fie chemat și a treia oară, trimițându-se din nou doi episcopi la el. Iar dacă nici atunci nu ar răspunde convocării, Sinodul să ia împotriva lui măsuri convenabile, ca să nu i se pară a câștiga fugind de judecată”⁴⁴.

Este, deci, absolut clar că, potrivit sfintelor canoane, doar Sinoadele de episcopi au dreptul de a judeca un episcop. Din punct de vedere procedural, un episcop acuzat trebuie să fie mai întâi citat (convocat) și apoi ascultat de către Sinodul din care face parte. Dacă acesta nu se prezintă în fața Sinodului, după prima citare, va trebui să mai fie citat de încă două ori. Iar dacă nu se prezintă nici după a treia citare, acesta va fi judecat în absență de către respectivul Sinod. Dacă, pentru motive independente de voința episcopilor, Sinodul nu se poate reuni pentru a judeca un episcop acuzat, în sfintele canoane s-a prevăzut ca respectivul episcop să fie judecat de către o comisie alcătuită din 12 episcopi⁴⁵:

„Dacă vreun episcop, pârât pentru oarecare vinovăție, s-ar judeca de către toți episcopii din eparhie (mitropolie) și toți de acord ar aduce împotriva lui o hotărâre, aceasta sa nu se mai judece de alții, ci să rămână întărită sentința dată cu unanimitate de către episcopii din eparhie (mitropolie)”⁴⁶.

⁴² G.I. SOARE, „Sistemul mitropolitan”, pp. 114-115.

⁴³ Cf. canoanelor 74 apostolic și 14 al Sinodului de la Antiohia.

⁴⁴ *Sintagma Ateniană*, t. II, pp. 93-94; *Discipline antique*, t. I-2, pp. 45-46.

⁴⁵ Canonul 12 al Sinodului de la Cartagina: „Dacă vreun episcop (ceea ce să nu se întâmple) ar cădea în vreo învinovățire și apar multe piedici încât nu se pot aduna mai mulți, atunci pentru ca cel învinovățit să nu rămână sub acuză, să se audieze de 12 episcopi”. *Sintagma Ateniană*, t. III, p. 322; *Discipline antique*, t. I-2, pp. 225-226.

⁴⁶ Canonul 15 al Sinodului de la Antiohia. *Sintagma Ateniană*, t. III, p. 330; *Discipline antique*, t. I-2, p. 116.

Astfel, canoanele precizează de o manieră absolut clară că, în cazul judecării unui episcop, sentința pronunțată de episcopi, în timpul unei reuniuni sinodale, rămâne irevocabilă. În cazul în care,

„vreun episcop s-ar judeca pentru oarecare învinuire, apoi s-ar întâmpla să nu fie de acord în privința lui episcopii din eparhie (mitropolie), unii adică declarându-l nevinovat pe cel ce se judecă, iar alții vinovat; spre a scăpa de toată îndoiala, Sfântul Sinod a hotărât ca episcopul mitropoliei (mitropolitul) să cheme din eparhii (mitropolii) învecinate pe alți câțiva episcopi, care să hotărască și să dezlege îndoiala, spre a întări împreună cu episcopii cei ai eparhiei pricina supusă spre judecare”⁴⁷.

Pentru depunerea (caterisirea) unui episcop, singurul canon al Sinodului de la Constantinopol (394) exige ca, dacă se poate, să fie prezenți la sinodul care judecă un astfel de caz toți episcopii eparhioți „pentru ca votul unui așa mare număr să demonstreze corectitudinea condamnării celui care, prezent fiind la acea judecată, a fost declarat demn de caterisire”⁴⁸. Este, deci, absolut clar că, în Biserica Ortodoxă, pentru judecarea unui episcop nu există o instanță mai presus de sinodul de episcopi din care face parte⁴⁹. Astfel, este evident că, în Ortodoxie, depunerea (caterisirea) unui episcop constituie întotdeauna un act eminent sinodal, ce face să funcționeze *sinodalitatea* fie la nivelul Bisericii locale, cât și la cel al Ortodoxiei răspândite în univers.

Astfel, în baza principiului autonomiei eparhiale, fiecare episcop are dreptul de a judeca clericii și laicii din eparhia sa. În cazul în care:

„cineva a fost excomunicat de episcopul său, acela să nu se primească mai înainte de alții, dacă nu s-ar primi de însuși episcopul său, sau ținându-se sinod și prezentându-se, s-ar apăra și, convingând sinodul, ar primi altă sentință”⁵⁰.

⁴⁷ Canonul 14 al Sinodului de la Antiohia. *Sintagma Ateniană*, t. III, p. 329; *Discipline antique*, t. I-2, pp. 115-116.

⁴⁸ *Sintagma Ateniană*, t. III, p. 143; *Discipline antique*, t. I-2, pp. 442-443.

⁴⁹ Pentru cazurile de litigiu între un episcop și un cleric, instanța de judecată este sinodul mitropolitan, iar pentru cazurile de litigiu între episcopi, instanța de judecată este sinodul patriarhal (cf. canoanelor 9 și 17 ale Sinodului IV Ecumenic, 6 al Sinodului II Ecumenic).

⁵⁰ Canonul 6 al Sinodului de la Antiohia. *Sintagma Ateniană*, t. III, p. 138; *Discipline antique*, t. I-2, p. 109.

De asemenea, doctrina canonică ortodoxă afirmă că alegerea episcopilor este responsabilitatea exclusivă a sinodului⁵¹. Astfel, atunci când o eparhie devine vacantă, mitropolitul locului are obligația de a convoca, în cel mult trei luni⁵², toți episcopii din mitropolia sa pentru ca, reuniți în sinod, să aleagă un nou episcop⁵³. În general locul unde se întâlnesc episcopii este reședința mitropolitană, însă acest lucru nu este obligatoriu, căci – afirma Teodor Balsamon⁵⁴ – „nu locul stabilește episcopul, ci votul și alegerea sinodului”⁵⁵. Episcopii convocați au obligația de a se prezenta, iar în cazul în care nu se pot prezenta datorită distanței prea mari, a bolii sau a altei binecuvântate cauze, au obligația de a trimite scrisori prin care să-și exprime opinia și, bineînțeles, votul⁵⁶. Pentru ca alegerea să fie validă este necesară prezența a cel puțin trei episcopi⁵⁷.

⁵¹ Cf. canoanelor 4 și 6 ale Sinodului I Ecumenic, 3 al Sinodului trulan, 19 și 23 ale Sinodului de la Antiohia, 12 al Sinodului de la Laodiceea. Pentru detalii, a se vedea G. CRONȚ, *Alegerea ierarhilor în Biserica Ortodoxă*, București, 1937.

⁵² Cf. canonul 25 al Sinodului IV Ecumenic.

⁵³ Cf. canoanelor 4 și 6 ale Sinodului I Ecumenic, 19 al Sinodului de la Antiohia.

⁵⁴ Teodor Balsamon (Θεόδωρος Βαλασαμών), a ocupat pentru mult timp funcția de nomofilax (νομοφύλαξ – „păzitor al legilor”) la Constantinopol; în anul 1193 a fost ales patriarh al Antiohiei, însă cum Antiohia era la acea vreme sub ocupație arabă, va rămâne tot timpul la Constantinopol, unde va muri în 1195. Cea mai importantă scriere a lui Balsamon este *Scholia* sau „Comentariul la Nomocanonul în 14 titluri al lui Fotie”. Respectiva scriere a fost publicată pentru prima dată în latină la Paris în 1561, iar apoi la Basel în 1562; același text, în variantă greacă și latină, va fi republicat în 1615 la Paris, și în 1620 la Basel. De asemenea, comentariul lui Balsamon se regăsește atât în „Pandecta Canonum” al lui William Beveridge, publicată la Oxford în 1672 (cf. W. BEVERIDGE, *Synodikon sive pandectae canonum Ss. Apostolorum et conciliorum ab Ecclesia graeca receptorum: nec non canonicarum Ss. Patrum epistolarum, una cum scholiis antiquorum singulis eorum annexis, et scriptis aliis huc spectantibus, quorum plurima e bibliothecae bodleianae... nunc primum edita*, Oxoni, 1672), cât și în volumele 137 și 138 ale Patrologiei publicată de către abatele Migne (cf. J.P. MIGNE, *Patrologiae Cursus Completus. Series Graeco-Latine*, Paris, 1857-1866, vol. 137 și 138). Însă, cea mai bună și, totodată, cea mai cunoscută ediție a comentariului lui Balsamon rămâne cea publicată în *Sintagma Ateniană*, unde comentariile sale se alternează cu cele ale lui Zonara și Aristen (cf. *Sintagma Ateniană*, Atena, 6 vol., 1852-1859). Pentru detalii privitoare la viața și activitatea acestui canonist bizantin a se vedea: G.P. STEVENS, *De Theodoro Balsamone analysis operum ac mentis iuridicae*, Roma, 1969; D. SIMON, „Balsamon zum Gewohnheitsrecht”, în: ΣΧΟΛΙΑ. *Studia ad criticam interpretationemque textuum graecorum et ad historiam iuris graeco-romani pertinentia viro doctissimo D. Holwenta oblata*, Groningen, 1985, pp. 119-133; C. GALLAGHER, „Theology and Canon Law in the Writings of Theodore Balsamon”, în: *The Jurist* 56 (1996), pp. 161-181; R. BROWNING, „Theodore Balsamon's Commentary on the Canons of the Council in Trullo as a Source on Everyday Life in Twelfth-Century Byzantium”, în: *H KAΘ HMEPINH ZΩH ETO BYZANTIO, AΘHNA*, 1989, pp. 421-427; C.G. FÜRST, „Balsamon, il Graziano del diritto canonico bizantino?”, în: *La cultura giuridico-canonica medioevale: premesse per un dialogo ecumenico*, Milano, 2003, pp. 233-248.

⁵⁵ *Sintagma Ateniană*, t. III, p. 327.

⁵⁶ Cf. canoanelor 4 al Sinodului I Ecumenic și 19 al Sinodului de la Antiohia.

⁵⁷ Cf. canonului 4 al Sinodului I Ecumenic.

Referitor la demisia (παραιτησις) episcopilor, canoanele afirmă foarte clar că aceasta este posibilă doar în cazurile de forță majoră⁵⁸ și că trebuie acceptată de către sinodul din care face parte. Dacă, în afara cazului de forță majoră, un episcop demisionează, canoanele prevăd ca acesta să fie depus (caterisit)⁵⁹.

În plus, trebuie precizat aici că sfintele canoane garantează această autonomie a episcopului eparhial nu doar în raport cu ceilalți episcopi, indiferent de titlul lor administrativ⁶⁰, ci și în raport cu sinoadele episcopilor⁶¹. Astfel, în Biserica Ortodoxă, niciun episcop – indiferent de titlul său – nu poate impune unui alt episcop o decizie luată arbitrar. De asemenea, niciun sinod – mitropolitan sau patriarhal – nu poate impune unui episcop o decizie luată arbitrar. Și aceasta datorită faptului că sfintele canoane impun ca, în Biserică, deciziile să fie luate întotdeauna *sinodaliter*, subliniindu-se în același timp egalitatea de fond dintre episcopi.

2.2. *Autonomia bisericească și autocefalia*

Încă de la început, trebuie reținut faptul că în sfintele canoane nu există prescripții directe pentru a se reglementa *autonomia bisericească* sau *autocefalia*

⁵⁸ În textul sfintelor canoane nu sunt indicate cu exactitate cazurile de forță majoră în care un episcop ar putea demisiona. Renumitul canonist Pierre L'Huillier (1926-2007), arhiepiscop al New York-ului, a încercat să identifice câteva dintre acestea afirmând: „Thus, canon law appears completely to exclude the possibility of a bishop's resigning. In reality, we need to be a bit more nuanced. What is formally condemned is for a bishop to run away in the face of difficulties. But there can be proper causes for resignation: extreme age or incurable sickness, which can make a bishop incapable of fulfilling the duties of his charge. There can also be objective churchly reasons for resignation: if one part of the episcopate looks on a bishop with suspicion so that his authority is compromised. This was the situation in which St. Gregory the Theologian found himself after his promotion to the see of Constantinople was contested by Pope Damasus and the bishops of Egypt. In addition, if a bishop, or any cleric, commits a grave sin constituting an impediment to the exercise of the priesthood, even if this fault remains hidden and has not given rise to scandal, he is bound by conscience to resign”, † P. L'HUILLIER, *The Church of the Ancient Councils: the disciplinary work of the first four ecumenical councils*, Crestwood – New York, 1996, pp. 172-173.

⁵⁹ Cf. canoanelor 17 al Sinodului de la Antiohia și 3 al Sfântului Chiril al Alexandriei. Pentru detalii, a se vedea C.M. RALLES [Κ.Μ. ΡΑΛΛΗΣ], *Περί παραίτησεως επισκόπων κατά το δίκαιον της ορθοδόξου ανατολικής εκκλησίας*, Atena, 1911; I. IVAN, *Demisia din preoție. Studiu de drept canonic*, București, 1937; K. PITSAKIS, „*Démisionne (παραιτησις) et détronement (εκπτώσις) des évêques: une approche historique de la doctrine et de la pratique de l'Église orthodoxe*”, în: *Kanon* 14 (1998), pp. 1-65.

⁶⁰ Cf. canoanelor 34 apostolic și 2 al Sinodului al II-lea Ecumenic.

⁶¹ Cf. canoanelor 34 apostolic și 9 al Sinodului de la Antiohia.

unităților superioare eparhiei. Pentru a se reglementa *autonomia* diferitelor unități bisericești au fost folosite, prin analogie, aceleași canoane ce asigură *autonomia eparhială*. Astfel, autonomia eparhiilor a fost transferată unităților bisericești mai mari, adică mitropoliilor, exarhatelor sau patriarhiilor.

2.2.1. Autonomia bisericească

Ținând cont de principiile sale canonice fundamentale și de experiența sa practică, Biserica Ortodoxă a prevăzut diferite norme⁶² pentru constituirea unei Biserici autonome. În primul rând, trebuie notat faptul că este absolut interzis declararea unilaterală a autonomiei unei unități bisericești⁶³. Aceasta trebuie declarată întotdeauna de acord cu Sinodul Bisericii din care face parte respectiva unitate bisericească. Mai mult, această unitate bisericească nu poate să formuleze cererea sa de autonomie decât dacă are minim doi sau trei episcopi; această cerință este necesară pentru ca acea unitate bisericească să poată organiza un sinod propriu⁶⁴, respectându-se astfel *sinodalitatea*, unul dintre principiile fundamentale de organizare ale Bisericii ortodoxe.

Biserica Ortodoxă, ținând cont de doctrina canonică și de practica bisericească, a stabilit că doar Sinodul Bisericii autocefale, din care unitatea bisericească face parte, are dreptul de a proclama autonomia acesteia. Astfel, *autonomia bisericească* trebuie acordată printr-un act oficial – numit *tomos*⁶⁵ *de autonomie* – emis de către Sinodul Bisericii autocefale din care unitatea autonomă face parte. După proclamarea autonomiei, nu este necesar ca celelalte Biserici locale să recunoască noua Biserică autonomă, deoarece acest act nu reprezintă decât un act de administrație internă a unei Biserici locale. Bineînțeles, această autonomie va fi notificată celorlalte Biserici locale, dar doar cu scopul de a le informa.

⁶² Cf. L. STAN, „Autocefalia și autonomia în Ortodoxie”, pp. 311-312; S. TROÏTSKY, „О церковной автокефалии”, pp. 50-51.

⁶³ Cf. canonului 12 al Sinodului IV Ecumenic.

⁶⁴ Cf. canonului 1 apostolic.

⁶⁵ În limbajul bisericesc ortodox, cuvântul „*tomos*” (din termenul grec *τόμος* – bucată tăiată, derivat din verbul *τέμνειν* – a tăia, a decupa) indică un text oficial promulgat de către Sinodul unei Biserici patriarhale; de obicei, este vorba despre documentul statutar pentru proclamarea *autonomiei* sau *autocefaliei* unei Biserici locale de către Biserica sa Mamă. În *tomos* sunt incluse motivele, precum și condițiile și obligațiile Bisericii ce a fost recunoscută ca *autonomă* sau *autocefală*.

De asemenea, în *tomosul de autonomie* sunt precizate și limitele acestei autonomii bisericești, adică restricțiile și obligațiile prin care Biserica autonomă rămâne legată de Biserica autocefală sub autoritate căreia se găsește⁶⁶. În general, nu există o listă exactă a acestor limitări și obligații; fiecare Sinod patriarhal poate alege condițiile în care concede un grad de autonomie mai mult sau mai puțin elevat noii unități bisericești. De obicei, Biserica autocefală, ce oferă autonomia unei unități bisericești, rezervă pentru Sinodul său următoarele drepturi⁶⁷:

- de a sfinți Sfântul Mir⁶⁸ pentru Biserica autonomă, sau, în cazuri excepționale, de a recunoaște acest drept Bisericii autonome;
- de a alege sau de a hirotoni pe întâistătătorul Bisericii autonome, sau doar de a confirma canonic alegerea acestuia (acest drept poate fi aplicat și pentru ceilalți episcopi ai Bisericii autonome, precum și pentru transferul episcopilor dintr-o eparhie în alta);
- de a judeca pe întâistătătorul Bisericii autonome, fie în primă instanță, fie doar în recurs;
- de a stabili norme pentru organizarea și funcționarea Bisericii autonome, sau de a elabora Statute pentru acesta, sau doar de a aproba documentele elaborate de Biserica autonomă;
- de a trimite scrisori pastorale și circulare;

⁶⁶ Cf. V. ȘESAN, „Autocefalia–Autonomia”, pp. 246-247.

⁶⁷ Cf. L. STAN, „Despre autonomia bisericească”, pp. 388-389; S. TROITSKY, „О церковной автокефалии”, pp. 50-51.

⁶⁸ *Sfântul Mir* (αγιον μύρον) sau *Sfânta Hrismă* (din grecescul χρισμα – unguent, parfum) reprezintă un amestec de mai mult de 40 de uleiuri esențiale și ulei de măsline, ce este sfințit în Joia Mare de către episcopii unui Sinod al unei Biserici autocefale. După sfințire, *Sfântul Mir* este trimis tuturor eparhiilor acelei Biserici locale, fiind folosit la Mirungere, la sfințirea bisericilor și altarelor, precum și la sfințirea antimiselor (cf. † P. MENEISSOGLU [Π. ΜΕΝΕΒΙΣΟΓΛΟΥ], *To Agion Mýron en th Orthodóξw Anatoliké Ekklesiá: ídia katá tas pηγάς kai την πράξιν των νεότερων χρόνων του Οικουμενικού Πατριαρχείου*, Thessalonique, 1972, pp. 29-40 și pp. 188-227; a se vedea și L. PETIT, „Composition et Consécration du Saint Chrême”, în: *Echos d'Orient* 3 (1899-1900), pp. 129-142). Trebuie subliniat aici că, potrivit eclesologiei ortodoxe, dreptul de a sfinți *Sfântul Mir* aparține Sinoadelor Bisericilor autocefale, și că acest drept este considerat ca semn exterior al autocefaliei unei Biserici locale. Cu toate acestea, începând din secolul al IX-lea, Patriarhia de Constantinopol a început o puternică politică de centralizare a Orientului creștin în jurul Constantinopolului, politică ce includea și atribuirea dreptului exclusiv de a sfinți și de a distribui *Sfântul Mir* în Biserica Ortodoxă (cf. V. PARLATO, „La politica di accentramento effettuata dal Patriarcato di Constantinopoli e conseguente lesione dell'autonomia degli altri patriarcati orientali nel IX secolo”, în: *Kanon* 5 (1981), pp. 79-84).

- de a convoca ierarhii Bisericii autonome pentru a participa la lucrările Sinodului Bisericii autocefale;
- de a trimite observatori la sinoadele Bisericii autonome;
- de a stabili eventuale contribuții din partea Bisericii autonome.

Practica Bisericii Ortodoxe, în conformitate cu principiile fundamentale de organizare și cu natura autonomiei bisericești, a desemnat și consacrat cu timpul diferite exigențe pentru procesul de acordare a autonomiei bisericești. Astfel, unitatea bisericească care solicită autonomia trebuie⁶⁹:

- să demonstreze un caracter stabil în ceea ce privește învățătura de credință și să păstreze prescripțiile tradiționale liturgice și disciplinar-canonice ale Bisericii Ortodoxe;
- să demonstreze maturitatea sa în ceea ce privește administrarea proprie, în alte cuvinte capacitatea sa de a se autoguverna;
- să aibă minim doi sau trei episcopi, pentru a putea organiza un sinod propriu;
- să demonstreze motive bisericești bine întemeiate pentru constituirea unei noi unități autonome (aceste motive pot fi, spre exemplu, de natură etnică, geografică, politică sau de forță majoră);
- să adreseze, prin intermediul propriilor săi reprezentanți ierarhici, o scrisoare de cerere Sinodului Bisericii autocefale (patriarhale) sau, în cazul unei unități formate spontan și care nu depinde de nicio Biserică autocefală, Bisericii autocefale de drept. În nici un caz, nu este permis unei Biserici să se declare unilateral autonomă; aprobarea Bisericii autocefale competente este întotdeauna cerută.

La rândul său, Biserica autocefală, căreia îi este cerut să ofere autonomia bisericească, are obligația de a analiza cererea și de a da un răspuns. În cazul unui răspuns pozitiv, Sinodul⁷⁰ Bisericii autocefale trebuie să proclame

⁶⁹ Cf. L. STAN, „Despre autonomia bisericească”, p. 392.

⁷⁰ Doar în cazurile de forță majoră, *tomosul de autonomie* poate fi acordat de către întâistătorul Bisericii autocefale, însă acest *tomos* nu are decât un caracter provizoriu, și, în consecință, acesta trebuie să fie confirmat ulterior de către Sinodul Bisericii autocefale. Nu este permis, în niciun caz, ca o unitate bisericească să fie proclamată autonomă de către o altă Biserică decât aceea din care respectiva unitate face parte.

autonomia unității bisericești printr-un act oficial (*tomosul de autonomie*) în care să fie indicate motivele fundamentale ce justifică această autonomie, precum și drepturile și obligațiile noii Biserici autonome în raport cu Biserica autocefală.

Restricțiile⁷¹ la care, de obicei, este supusă o Biserică autonomă sunt următoarele:

- Biserica autonomă trebuie să primească scrisorile pastorale din partea întâistătorului Bisericii autocefale;
- deciziile și învățăturile cu caracter dogmatic ale Sinodului Bisericii autocefale sunt obligatorii pentru Biserica autonomă;
- în cazurile de abateri de la învățătura de credință, Biserica autonomă trebuie să răspundă în fața Sinodului Bisericii autocefale;
- întâistătorul Bisericii autonome trebuie să fie hirotonit de către cel puțin trei episcopi ai Sinodului Bisericii autocefale, întâistătorul acestui Sinod fiind întotdeauna inclus.

De asemenea, Biserica autocefală trebuie să înștiințeze, printr-un act oficial, întreaga Ortodoxie de crearea unei noi Biserici autonome. Chiar dacă notificarea este obligatorie, aceasta nu are ca scop recunoașterea noii Biserici autonome, ci doar informarea celorlalte Biserici locale. După ce a primit autonomia, unitatea bisericească are obligația de a menționa în cadrul Sfintei Liturghii numele întâistătorului Bisericii autocefale din care ea face parte. În plus, Biserica autonomă nu are dreptul de a stabili relații externe la nivel interortodox sau ecumenic decât prin Sinodul Bisericii autocefale sau cu acordul expres al acestuia.

În concluzie, putem afirma că *autonomia bisericească* nu privește decât viața administrativă a unei Biserici locale, care rămâne încă legată, mai mult sau mai puțin direct, de Biserica autocefală din care face parte. *Autonomia bisericească* semnifică în realitate că o Biserică locală își poate governa viața sa internă potrivit deciziilor propriului său Sinod de episcopi. În plan practic, *autonomia bisericească* se manifestă printr-o independență administrativă ce poate fi totală; în acest ultim caz, este vorba despre *autocefalia bisericească*.

⁷¹ Cf. L. STAN, „Despre autonomia bisericească”, pp. 390-392.

2.2.2. Autocefalia bisericească

În mod tradițional, prin expresia „autocefalie bisericească” limbajul eclezial ortodox indică statutul canonic al unei Biserici locale ce beneficiază de *autonomie bisericească* maximă, și care are dreptul de a-și alege propriul în-tâistătător de către Sinodul său de episcopi⁷².

Din punct de vedere etimologic, termenul canonic „autocefalie” provine din grecescul „αὐτοκέφαλια”, care este un cuvânt compus din „αὐτός – el însuși” și „κεφαλῆ – cap”; acest cuvânt înseamnă, deci, „cu propriul său cap”⁷³. Traducerea latină a acestui cuvânt grec a fost redată prin expresia *sui iuris*⁷⁴, însă frecvent a fost tradus și prin „independent”⁷⁵. Pe de altă parte, trebuie subliniat faptul că adjectivul „αυτοκέφαλος – autocefal” nu se regăsește nicăieri folosit în textul sfintelor canoane. Acesta a fost folosit, pentru prima oară în limbajul bisericesc, în secolul al VI-lea de către autorul

⁷² Cf. † N. MILAȘ, *Dreptul bisericesc oriental*, p. 251; I.N. FLOCA, *Drept canonic ortodox*, I, p. 534; V. TSYRIN, *Церковное Право*, pp. 203-203.

⁷³ „αὐτοκέφαλος – autocephalus, se ipsum caput habens – autocéphale, dépendant de soi seul, qui est son propre chef”, E. ROUSSOS, *Λεξιλογιον εκκλησιαστικου δικαιου τριγλωσσον. Βυσαυτινον δικαιον*, p. 95.

⁷⁴ Cf. G. GRIGORIȚĂ, *Il concetto di „Ecclesia sui iuris”. Un’indagine storica, giuridica e canonica*, Roma, 2007, p. 43. Este interesant de remarcat aici că, în Biserica Romano-Catolică, Bisericile Orientale unite cu Roma au fost recent (1990) identificate prin expresia *Ecclesia sui iuris*. Potrivit canonului 27 din Codul de Canoane al Bisericilor Orientale (*Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium – 1990*), „se numește *Ecclesia sui iuris* o grupare de credincioși creștini legată de ierarhie conform normelor de drept, pe care autoritatea supremă a Bisericii o recunoaște în mod expres sau tacit *sui iuris*”. Trecând peste tautologia acestei definiții, trebuie remarcat faptul că aceasta indică viziunea romano-catolică referitoare la autocefalia bisericească. Mai precis, potrivit actualei ecleziologii catolice, autoritatea supremă a Bisericii este Episcopul Romei care, potrivit canonului 331 din Codul de Drept Canonic (*Codex Iuris Canonici – 1983*), „este capul Colegiului Episcopilor, Vicarul lui Cristos și Păstorul Bisericii întregi pe acest pământ; de aceea, el, în virtutea funcției sale, se bucură în Biserică de puterea ordinară supremă, deplină, nemijlocită și universală, pe care poate să o exercite întotdeauna în mod liber”. Astfel, doar Episcopul Romei poate recunoaște, expres sau tacit, statutul de *Ecclesia sui iuris*. Prin urmare, este evident că prin introducerea sintagmei de *Ecclesia sui iuris* în ecleziologia catolică s-a efectuat o denaturare a conceptului de autocefalie. Mai precis, sistemul de Biserici autocefale, propriu Bisericii Ortodoxe, a fost adaptat sistemului de primat papal pentru a justifica prezența Bisericilor Orientale Unite cu Roma. Pentru o prezentare detaliată a întregii problematice, precum și a consecințelor ecleziologice ale introducerii acestei sintagme în ecleziologia catolică, a se vedea G. GRIGORIȚĂ, *Il concetto di „Ecclesia sui iuris”...*

⁷⁵ „αὐτοκέφαλια – independentia ecclesiastica – autocéphalie”, E. ROUSSOS, *Λεξιλογιον εκκλησιαστικου δικαιου τριγλωσσον. Βυσαυτινον δικαιον*, p. 95. Cf. și L. ROCCI, *Vocabolario Greco-Italiano*, p. 307; H.G. LIDDELL (ed.), *A Greek English Lexicon*, p. 280.

bizantin Teodor Lectorul⁷⁶, pentru a descrie situația Bisericii din Cipru⁷⁷. Astfel, istoricul bizantin afirma:

„[...] Sub acest pretext, ciprioții obținură ca ei să fie autocefali în mitropolia lor, și ca ei să nu mai depindă de Antiohia”⁷⁸.

Cu toate acestea, tradiția canonică ortodoxă afirmă că *autocefalia bisericească* își are fundamentul în canonul 34 apostolic, unde termenii „αὐτὸς – el însuși” și „κεφαλὴ – cap” se regăsesc împreună pentru prima oară⁷⁹, și în canonul 8 al Sinodului III Ecumenic⁸⁰, care declara autocefalia Bisericii din Cipru. La acestea se adaugă toate acele sfinte canoane ce fac referință la autonomia unei Biserici locale⁸¹, căci *autocefalia* nu reprezintă decât gradul maxim al *autonomiei bisericești*⁸².

⁷⁶ Teodor Lectorul (Θεόδωρος Αναγνώστης) este un scriitor bisericesc din secolele V-VI. El a fost numit „Lectorul” datorită activității sale de „lector” la biserica Sfânta Sofia din Constantinopol în prima parte a secolului al VI-lea. La sfârșitul domniei împăratului Anastasie I (491-518), Teodorul Lectorul a scris o *Historia tripartita* ce reunea cele trei istorii bisericești așa-zis „canonice” (adică cea a lui Socrate, a lui Sozomen și a lui Teodoret). Pentru detalii, a se vedea P. NAUTIN, „Théodore Lecteur et sa Réunion de différentes histoires de l’Eglise”, în: *Revue des Etudes Byzantines* 52 (1994), pp. 213-243.

⁷⁷ Cf. S. TROITSKY, „О церковной автокефалии”, p. 36; L. STAN, „Despre autocefalie”, p. 374, nota 6; E. LANNE, „Eglises locales et patriarchats à l’époque des grands conciles”, în: E. LANNE, *Tradition et communion des Eglises. Recueils des études*, Louvain, 1997, p. 402, nota 32.

⁷⁸ „Ἐξ ἧς προφάσεως καὶ περιγεγόνασι Κύπριοι, τῷ αὐτοκέφαλον εἶναι τὴν κατὰ αὐτοῦς μητροπόλιν, καὶ μὴ τελεῖν ὑπὸ Ἀντιόχειαν”, *PG* 86, col. 184. Traducerea latină a acestui text este următoarea: „Qua de causa Cyprii obtinuerunt ut metropolis ipsorum libera esset ac sui juris, nec Antiochenae sedi amplius subjaceret”, *PG* 86, col. 183.

⁷⁹ Cf. † D. СЮБОТЕА, „Autocefalia bisericească. Unitate de credință și libertate religioasă”, în: *Centenarul autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române...*, p. 275; S. TROITSKY, „О церковной автокефалии”, p. 34; L. STAN, „Autocefalia și autonomia în Ortodoxie”, p. 285; A. LOTOTSKI, *Autokefalja. Zasady autokefalji*, Varșovia, 1932, p. 136.

⁸⁰ Canonul 8 al Sinodului III Ecumenic nu folosește sintagma „autocefalie”, ci oferă doar Sinodului episcopilor Bisericii din Cipru dreptul de a hirotoni proprii episcopi, inclusiv al întâistătătorului lor. De aici concluzia că, prin acest canon, Sinodul III Ecumenic a acordat autocefalia Bisericii din Cipru, care înainte era sub autoritatea Bisericii din Antiohia. Pentru mai multe detalii, a se vedea G. ΠΑΡΑΘΟΜΑΣ, *L’Eglise autocéphale de Chypre dans l’Europe Unie*, Katérini, 1998, pp. 46-96.

⁸¹ Principalele canoane care au ca obiect *autonomia bisericească* sunt următoarele: 14, 30, 32, 33, 35, 38, 74 apostolice; 4, 5, 6 ale Sinodului I Ecumenic; 2 și 6 ale Sinodului al II-lea Ecumenic; 8, 9, 12, 17, 20 ale Sinodului al IV-lea Ecumenic; 20, 25, 36, 39 ale Sinodului Trulan; 11 al Sinodului al VII-lea Ecumenic.

⁸² Cf. L. STAN, „Despre autonomie”, p. 378; L. STAN, „Autocefalia și autonomia în Ortodoxie”, p. 309.

În Biserica Ortodoxă, principiul autocefaliei reprezintă un sistem de organizare ecleziastică prin care se definește o Biserică locală, organizată într-un cadru geografic⁸³ și etnic⁸⁴ bine definit, și care este condusă de către propriul său Sinod. Acesta din urmă este alcătuit din toți episcopii în funcțiune, întotdeauna cu întâistătătorul lor, și administrează liber relațiile sale cu autoritățile statale și cu alte Biserici. Altfel spus,

„[În Biserica Ortodoxă] prin autocefalie, se înțelege, în sens canonic, statutul de independență administrativă, jurisdicțională și de conducere a unei Biserici Ortodoxe în raport cu alte comunități ecleziastice. Toate aceste comunități sunt egale în drepturi însă sunt în același timp interdependente dogmatic și canonic, și constituie împreună Ortodoxia ecumenică”⁸⁵.

Mai mult, autorii afirmă că autocefalia constituie una dintre notele caracteristice ale Ortodoxiei⁸⁶:

⁸³ „La reconnaissance de l'autocéphalie de l'Eglise d'une nation privée d'un espace géographique propre, concret et clairement défini, est impensable du point de vue canonique; c'est pour cette raison que l'Eglise orthodoxe n'a jamais proclamé l'autocéphalie des Eglises des peuples nomades, menant une vie errante (Abazges, Alanes et autres)”, V. PHEIDAS, „L'Eglise locale – autocéphale ou autonome – en communion avec les autres Eglises. Autocéphalie et communion”, în: *Eglise locale et Eglise universelle*, Chambesy – Genève, 1981, p. 146.

⁸⁴ Doctrina canonică ortodoxă, ținând cont de prescripțiile canonului 34 apostolic, afirmă întotdeauna că *etnia* (ἔθνος = *gens*, *natio*, B. HEDERICI, *Lexicon Graeco-Latinum et Latino-Graecum*, Rome, 1832, I, p. 245) sau *națiunea* (*gens* = *nation* = ἔθνος, E. ROUSSOS, *Λεξιλογιον εκκλησιαστικου δικαιου τριγλωσσον. Λατινικον δικαιον*, p. 106) constituie unul dintre principiile fundamentale de organizare ale Bisericii. Bineînțeles, *principiul etnic* nu constituie un principiu exclusiv sau absolut pentru organizarea unei Biserici autocefale, și, în consecință, acesta nu poate fi luat în considerare decât împreună cu celelalte principii canonice fundamentale. Cf. I. IVAN, „Etnosul-neamul, temei divin și principiu fundamental canonic al autocefaliei bisericesti”, în: *Centenarul Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române...*, pp. 186-201; T. NIKOLAOU, „The term ἔθνος (Nation) And Its Relevance for the Autocephalous Church”, în: *The Greek Orthodox Theological Review* 45 (2000), pp. 453-478; I. V. LEB, „Die Nation im orthodoxen Christentum”, în: K. NIKOLAKOPOULOS – A. VLETSIS – V. IVANOV (ed.), *Orthodoxe Theologie zwischen Ost und West. Festschrift für Prof. Theodor Nikolau*, Frankfurt am Main, 2002, pp. 277-291.

⁸⁵ „[Dans l'Eglise orthodoxe] par autocéphalie, on entend, au sens canonique, l'état d'indépendance administrative, juridictionnelle ou de direction d'une Eglise orthodoxe vis-à-vis d'autres communautés ecclésiales. Toutes ces communautés sont égales en droit mais sont cependant interdépendantes dogmatiquement et canoniquement, et constituent ensemble l'Orthodoxie œcuménique” (traducerea noastră), I. N. FLOCA, „L'autocéphalie dans l'Eglise orthodoxe roumaine”, în: *Kanon* 5 (1981), p. 104.

⁸⁶ Cf. † D. CIOBOTEA, „Autocefalia bisericască”, pp. 268-271.

„[Aceasta] presupune contextul *comuniunii (koinoniei) ecleslastice*. Autocefalia este deci o categorie relațională, de comuniune, pentru că, pe de o parte, ea înglobează și pune împreună (*synode*) mai multe Biserici locale (*épiscopies*) care se găsesc în *koinonia* între ele în sânul Bisericii autocefale (unitate și comuniune sinodală *ad intra*), [...] și, pe de altă parte, ea se găsește, la rândul său, în *koinonia* cu alte Biserici autocefale-patriarhale (unitate și comuniune sinodală *ad extra*)”⁸⁷.

Însă, trebuie precizat aici și faptul că nu există niciun canon care să definească direct și clar condițiile și factorii autocefaliei⁸⁸. Mai mult, nu

⁸⁷ „[Elle] présuppose le contexte de la *koinonia* ecclésiale. L'autocéphalie est donc une catégorie relationnelle, communionnelle, car, d'une part, elle englobe et met ensemble [*synode*] plusieurs Eglises locales [*épiscopies*] qui s'y trouvent en *koinonia* entre elles au sein de l'Église autocephale (unité et communion conciliaires *ad intra*), [...] et, d'autre part, elle se trouve, à son tour, en *koinonia* avec d'autres Eglises autocéphales-patriarcales (unité et communion conciliaires *ad extra*)” (traducerea noastră), G. PΑΡΑΤΗΟΜΑS, „La dialectique”, p. 79.

⁸⁸ Cu toate acestea, teologi ortodocși, făcând o interpretare analogică a sfintelor canoane și ținând cont și de experiența practică a Bisericii, au stabilit deja condițiile necesare la proclamarea și la recunoașterea autocefaliei bisericești (cf. A. BOGOLEPOV, „Conditions of Autocephaly”, în: *St. Vladimir's Theological Quarterly* 5 (1961), pp. 11-37; M. CIUCUR, „Dreptul de acordare al autocefaliei în Biserica Ortodoxă”, în: *Studii Teologice* 29 (1977), pp. 536-541; P. L'HULLIER, „Accession to Autocephaly”, în: *St. Vladimir Theological Quarterly* 37 (1993), pp. 267-304; S. ΤΡΟΪΤSΚΥ, „О церковной автокефалии”, pp. 45-50; L. STAN, „Despre autocefalie”, pp. 389-395; I.N. FLOCA, *Drept canonic ortodox*, II, pp. 322-325; A. LOTOTSKI [O. ЛОТΟЦΚΪЙ], *Автокефалия*, Varșovia, 1938, I, pp. 145-155). Trebuie, de asemenea, notat aici că anumiți autori (aparținând mai ales mediului ortodox elen), dorind să ofere Patriarhiei de Constantinopol o importanță și un rol particular în interiorul Bisericii Ortodoxe, au exagerat afirmând că doar această Patriarhie ar putea oferi autocefalia. Astfel, în 8 septembrie 1998, Patriarhia de Constantinopol publica un nou *tomos* prin care acorda autocefalia Bisericii Ortodoxe din Cehia și Slovacia. (cf. ***, „Phanar: nouvel octroi d'autocéphalie à l'Église tchèque et slovaque”, în: *Istina* 45 (2000), pp. 60-61), chiar dacă aceasta o primise canonic, deja în 1951, din partea Bisericii sale Mamă, Patriarhia de Moscova. Această acțiune unilaterală subliniază poziția Patriarhiei de Constantinopol care consideră, în mod absolut eronat, că acordarea autocefaliei nu poate fi făcută decât de către ea, fiind astfel în totală contradicție cu poziția ortodoxă tradițională care afirmă că acordarea autocefaliei este de competența Bisericii-Mamă. Anumiți autori greci au mers și mai departe afirmând că doar sinodul ecumenic ar putea proclama autonomia sau autocefalia unei Biserici locale, și că, în consecință, autocefalia acordată diferitelor Biserici locale după ultimul sinod ecumenic nu ar avea decât un caracter provizoriu, și că ar trebui confirmată de un sinod ecumenic (cf. P. ΤΡΕΜΒΕΛΑS [Π. ΤΡΕΜΠΕΛΕΑS], „Αρχαί κρατησασαι εν τη ανακρουσει του αυτοκεφαλου”, în: *Θεολογια* 28 (1957), pp. 21-22). Aceste două teorii tendențioase au fost, la timpul lor, criticate și demontate de către canoniști ortodocși: cf. L. STAN, „Obârșia autocefaliei și a autonomiei”, pp. 80-113; S. ΤΡΟΪΤSΚΥ, „О церковной автокефалии”, pp. 36-42; S. ΤΡΟΪΤSΚΥ, „Цариградска црква као фактор аутокефалије”, în: *Архив за правне и друштвене науке* 47 (1937), n° 1, pp. 1-21; S. ΤΡΟΪΤSΚΥ, „Где и в чем главная опасность?”, în: *Журнал Московской Патриархии* (1947), n° 12, pp. 31-42. În plus, trebuie subliniat aici faptul că atât sfintele canoane, cât și istoria Bisericii, infirmă aceste două

există nicio decizie a unei reuniuni panortodoxe care să definească sau să reglementeze acest sistem fundamental al Bisericii Ortodoxe⁸⁹. Există doar interpretarea extensivă a sfințelor canoane și practica bisericească ce au creat principiile fundamentale de organizare și funcționare ale Bisericii Ortodoxe. Potrivit acestor principii, caracteristicile sistemului de autocefalie sunt:

- fiecare Biserica autocefală este guvernată de propriul său Sinod prezidat de întâistătătorul (πρωτος) său; Sfântul Sinod este alcătuit de toți episcopii acestei Biserici locale și constituie unica sa autoritate canonică.
- această Biserică locală nu mai depinde de o Biserică-Mamă (patriarhală) și posedă, printre altele, dreptul de a-și alege propriul întâistătător. Electorii sunt episcopii Sfântului Sinod, iar alesul nu trebuie să fie confirmat de către o autoritate bisericească externă.
- o Biserică autocefală are dreptul de a convoca sinoade și adunări bisericești ce privesc comunitățile care sunt sub autoritatea sa.
- această Biserică locală se administrează liber în raporturile sale cu autoritățile statale (*autonomie externă*), precum și în raporturile cu alte Biserici locale ortodoxe (*autonomie internă*).

teorii partizane și tendențioase. Spre exemplu, un simplu survol al istoriei Bisericii demonstrează că, de-a lungul timpului, au existat situații care infirmă clar aceste opinii. Astfel, autocefalia Bisericii din Cipru a fost acordată prin canonul 8 al Sinodului III Ecumenic, fără nicio obligație de confirmare din partea Patriarhiei de Constantinopol (cf. H. ALIVIZATOS [Α. ΑΛΙΒΙΖΑΤΟΣ], „Die Kircheordnung der Autokephalen Kirche von Cypern”, în: *Θεολογία* 35 (1964), pp. 529-541); autocefalia Bisericii Georgiei a fost acordată în secolul al VI-lea de către Patriarhia de Antiohia fără a fi confirmată nici de Patriarhia de Constantinopol, nici de Sinodul Ecumenic (cf. M.-H. BIEDERMANN, „1500 Jahre Autokefalie der Orthodoxen Apostolischen Kirche von Georgien”, în: *Ostkirchliche Studien* 33 (1984), pp. 310-331; M. TARCHNISVILI, „Die Entstehung und Entwicklung der Kirchlichen Autokephalie Georgiens”, în: *Le Muséon* 73 (1960), pp. 107-126). În ciuda acestei realități canonice și istorice, astăzi încă, autori ortodocși, de obicei greci, continuă să promoveze aceste două teorii tendențioase (cf. G. ΠΑΡΑΘΟΜΑΣ, „Différentes modalités canoniques d'exercice de la juridiction du Patriarcat œcuménique de Constantinople”, în *Le Messager Orthodoxe* 141 (2004), pp. 42-72).

⁸⁹ În toate aceste reuniuni ortodoxe au fost făcute diferite propuneri privitoare la maniera proclamării și recunoașterii autonomiei și autocefaliei (cf. METHODIUS, Métropolitte de Axomis [ΜΕΘΟΔΙΟΣ, Μητροπολιτης 'Αξωμης], „Εισήγησις του Μητροπολιτου 'Αξωμης Μεθοδιου αρχηγου της 'Αντιπροσωπειας του Πατριαρχειου 'Αλεξανδρειας επι του θεματος Τροπος ανακηρυξεως Αυτοκεφαλου και Αυτονομου Εκκλησιας”, în: *Εκκλησιαστικος Φαρος* 79 (1979), pp. 645-653). Alți autori au afirmat că această temă nu trebuia să constituie obiectul unui Sinod panortodox, pentru că în sfințele canoane și în practica Bisericii se pot găsi toate elementele necesare identificării condițiilor pentru proclamarea și recunoașterea autonomiei și autocefaliei (cf. D. ΣΤΑΝΙΛΟΑΕ, „Opinii în legătură cu viitorul Sfânt și Mare Sinod”, în: *Orthodoxia* 25 (1973), pp. 430-431).

În ceea ce privește modalitatea de acordare a autocefaliei, trebuie subliniat că acest drept aparține exclusiv Bisericii-Mamă (patriarhală), care acordă *tomosul de autocefalie* respectivei Biserici și care, în același timp, îl trimite tuturor Bisericilor Ortodoxe locale. Pentru a putea acorda și primi autocefalia, este necesar ca Biserica-Mamă și Biserica-Fiică să respecte anumite condiții ce au fost stabilite de către doctrina canonică a Bisericii. De obicei, aceste condiții sunt împărțite în trei categorii: condiții pentru Biserica-Fiică, condiții pentru Biserica-Mamă și condiții pentru Biserica Ortodoxă răspândită în univers⁹⁰.

Condițiile pe care Biserica-Fiică trebuie să le respecte sunt următoarele:

- aceasta trebuie să demonstreze un caracter stabil în ceea ce privește învățătura de credință, și să păstreze prescripțiile liturgice și disciplinar-canonice tradiționale;
- aceasta trebuie să demonstreze maturitatea sa în ceea ce privește propria sa administrație, adică de a fi capabilă să administreze problemele sale curente;
- aceasta trebuie să aibă cel puțin 4 episcopi proprii⁹¹, pentru a putea forma un sinod conform prescripțiilor canonice;
- aceasta trebuie să demonstreze că dorința de a obține autocefalia vine nu doar din partea ierarhiei, ci și de la credincioșii acestei Biserici;
- Biserica-Fiică trebuie să ceară autocefalia respectând forma canonică: ea trebuie să urmeze toate etapele obligatorii (cererea trebuie făcută în numele clerului și al credincioșilor, și trebuie să fie întotdeauna adresată Bisericii-Mamă; cererea trebuie să conțină toate elementele care o justifică). În nici un caz, nu este permis a se acorda autocefalia unei Biserici locale fără acordul Bisericii sale Mame;

⁹⁰ Pentru o prezentare detaliată a acestor condiții, a se vedea A. LOTOTSKI, *Autokefalja. Zasady autokefalji*, Varșovia, 1932; A. LOTOTSKI, *Автокефалия*, I, pp. 145-155; A. BOGOLEPOV, „Conditions of Autocephaly”, pp. 11-37; M. CIUCUR, „Dreptul de acordare al autocefaliei”, pp. 536-541; P. L'HUILLIER, „Accession to Autocephaly”, pp. 267-304; S. TROITSKY, „О церковной автокефалии”, pp. 45-50; L. STAN, „Despre autocefalie”, pp. 389-395; L. STAN, „Autocefalia și autonomia în Ortodoxie”, pp. 575-576; I.N. FLOCA, *Drept canonic ortodox*, II, pp. 322-325; † A. PLĂMĂDEALĂ, „Autocefalia și modul proclamării ei”, în: *Revista Teologică* 75 (1993), pp. 91-98.

⁹¹ Este necesar ca o Biserică autocefală să aibă cel puțin 4 episcopi proprii pentru a putea întotdeauna hirotoni un episcop fără ajutor exterior, chiar și atunci când un scaun episcopal este vacant.

- după obținerea autocefaliei, noua Biserică autocefală trebuie să o notifice tuturor celorlalte Biserici Ortodoxe autocefale, cerându-le, printr-o scrisoare, să intre în comuniune cu aceasta.

Condițiile ca Biserica-Mamă să poată oferi autocefalia sunt următoarele:

- aceasta trebuie să emită un *tomos* sinodal, prin care proclamă autocefalia Bisericii sale Fiice; acest act trebuie să fie sinodal, excepție făcând cazurile de forță majoră când *tomosul* poate fi și un act personal al întâistătorului Bisericii-Mamă⁹²;
- în *tomosul* de autocefalie Biserica-Mamă trebuie să indice soliditatea actului de promulgare și să enumere drepturile noii Biserici autocefale;
- aceasta trebuie să anunțe celelalte Biserici locale Ortodoxe despre proclamarea noii Biserici autocefale, și să le roage să accepte ca noua Biserică autocefală să intre în comuniune cu ele.

Condițiile care sunt cerute întregii Bisericii Ortodoxe pentru a recunoaște o nouă Biserică autocefală sunt următoarele:

- noua Biserică autocefală trebuie să fie recunoscută de către toate Bisericile locale autocefale;
- recunoașterea noii autocefalii trebuie să fie exprimată prin scrisori sau acte de consimțire, redactate ca răspuns la scrisorile Bisericii-Mamă și ale Bisericii-Fiică.

În cazul în care autocefalia unei Biserici locale este legitimă și a fost canonic cerută, iar Biserica-Mamă a refuzat să o acorde, Biserica Ortodoxă răspândită în univers are dreptul și obligația de a interveni cu scopul de a acorda această autocefalie. De asemenea, Biserica Ortodoxă răspândită în univers are dreptul de a interveni pentru a nu recunoaște sau pentru a retrage autocefalia unei Biserici ce nu mai respectă condițiile cerute. Această intervenție a Bisericii Ortodoxe răspândită în univers se face fie prin vocea unui sinod ecumenic (atunci când există posibilitatea de a se reuni)⁹³,

⁹² În acest caz, autocefalia nu are decât un caracter provizoriu și, în consecință, ea trebuie să fie confirmată ulterior de către Sinodul Bisericii-Mamă.

⁹³ A se vedea, spre exemplu, cazul Bisericii Ciprului, care a fost recunoscută ca autocefală de către Sinodul al III-lea Ecumenic de la Efes, în anul 431, prin canonul 8.

fie prin acel *consensus Ecclesiae dispersae* (atunci când nu există posibilitatea de a se reuni un sinod ecumenic)⁹⁴.

Această obligație de eventuală intervenție a Bisericii Ortodoxe răspândite în univers se explică. De fapt, atunci când o Biserică locală proclamă autocefalia unei alte Biserici locale, aceasta o face în numele întregii Ortodoxii: prin acest act, Biserica locală exercită o putere pe care o deține în mod solidar cu Ortodoxia răspândită în univers⁹⁵. În istoria ecleziastică sunt multe cazuri când Biserica Ortodoxă răspândită în univers a intervenit în probleme referitoare de autocefalie. Cităm, spre exemplu, cazul Bisericii Ciprului (can. 8, Sinodul III Ecumenic; can. 39, Sinodul Trulan), a Mitropoliei Cezareei Palestinei (can. 7, Sinodul I Ecumenic), a Bisericii din Egipt, din Italia și din Siria (can. 6, Sinodul I Ecumenic, can 2, Sinodul II Ecumenic), sau cazul litigiului dintre mitropoliile autocefale din Nicomidia și din Niceea (can. 12, Sinodul IV Ecumenic).

În ceea ce privește recunoașterea autocefaliei, doctrina canonică și tradiția Bisericii Ortodoxe afirmă că aceasta aparține Bisericii Ortodoxe răspândite în univers. Este astfel necesar ca o nouă Biserică autocefală să fie recunoscută ca atare de întreaga Biserică Ortodoxă: autocefalia unei Biserici nu este valid recunoscută în cazul în care o Biserică locală se abține sau nu o recunoaște. Această recunoaștere se concretizează prin actul prin care fiecare Biserică Ortodoxă locală intră în comuniune cu noua Biserică autocefală. În realitate, nu se poate vorbi despre o adevărată recunoaștere – în sensul că, prin acest act, ar fi confirmată sau creată autocefalia – pentru că autocefalia, acordată canonic, este validă din momentul în care a fost proclamată. Recunoașterea unei noi autocefalii de către Biserica Ortodoxă răspândită în întreg universul nu are decât un caracter declarativ și nu constitutiv⁹⁶.

⁹⁴ A se vedea, spre exemplu, ultimele autocefalii acordate în Ortodoxie, adică cea a Bisericii din Polonia, a Bisericii din Cehia și Slovacia și cea a Bisericii din Albania. Trebuie precizat și faptul că există în Ortodoxie un caz în care această modalitate de intervenție nu a reușit să rezolve total această problemă. Este vorba despre Biserica Ortodoxă a Americii, care, deși este canonic autocefală încă din anul 1970 (autocefalie acordată de către Biserica sa Mamă, Patriarhia de Moscova), nu a fost încă recunoscută ca atare de toate celelalte Biserici Ortodoxe locale. Cauza principală a acestei neînțelegeri o constituie faptul că, începând cu anul 1923, Patriarhia de Constantinopol a pretins, în mod nejustificat, ca ea să fie unica autoritate competentă pentru acordarea autocefaliei în Ortodoxie. În definitiv, Biserica Ortodoxă a Americii este cu adevărat autocefală și se comportă ca atare, chiar dacă anumiți canoniști constantinopolitani se epuizează în a susține contrariul.

⁹⁵ M. CIUCUR, „Dreptul de acordare al autocefaliei”, p. 541.

⁹⁶ L. STAN, „Autocefalia și autonomia în Ortodoxie”, pp. 299-300.

Mai mult, este absolut interzis recunoașterea autocefaliei declarate unilateral, adică fără aprobarea Bisericii sale Mamă, căci această recunoaștere trebuie să fie „recunoașterea unei libertăți obținute, nu printr-o ruptură, ci printr-un acord care nu rupe comuniunea duhovnicească”⁹⁷. După ce o Biserică locală a fost recunoscută ca autocefală, tradiția ortodoxă exige ca această să fie înscrisă în diptice⁹⁸.

În plus, trebuie precizat că autocefalia nu este acordată în mod irevocabil, ci, atunci când condițiile necesare nu mai sunt respectate, această autocefalie poate să fie retrasă de către aceeași autoritate care a acordat-o sau de către Sinodul Ecumenic. Astfel, se pot întâlni următoarele situații:

- Biserica autocefală poate renunța ea însăși la autocefalia sa, devenind Biserică autonomă sub autoritatea Bisericii sale Mamă sau sub autoritatea unei alte Biserici autocefale, ce a fost desemnată de către Biserica Ortodoxă răspândită în univers.
- Biserica-Mamă poate determina alte Biserici locale să nu mai recunoască sau să retragă autocefalia ce a fost acordată⁹⁹;
- Episcopatul întregii Ortodoxii sau Sinodul Ecumenic pot retrage orice autocefalie atunci când există motive reale (can. 28 Sinodul IV Ecumenic)¹⁰⁰;

⁹⁷ † D. CIOBOTEA, „L’Eglise, mystère de communion et de la liberté”, în: *Unité chrétienne* 80 (1985), p. 81.

⁹⁸ În trecut, termenul de *diptice* (δίπτυχος) însemna un fel de tăbliță dublă ce se putea plia în două – adesea decorată pe exterior și cu inscripții în interior –, pe care creștinismul a folosit-o pentru a nota numele celor care aparțineau Bisericii, vii sau morți. Atunci când un membru al Bisericii devenea eretic, acesta era imediat șters din această listă. Astăzi, în *diptice* sunt înscrise toate Bisericile locale ortodoxe în ordinea lor onorifică (ταξίς). Înscierea unei Biserici locale în *diptice* demonstrează că aceasta este în comuniune canonică, dogmatică și culturală cu Biserica Ortodoxă, și indică locul ei exact în ordinea de precedență (ταξίς). Cf. N. DURĂ, „Dipticele – studiu istoric-canonice și liturgic”, în: *Studii Teologice* 29 (1977), pp. 636-659. A se vedea și R. TAFT, *The Diptychs*, Roma, 1991.

⁹⁹ De obicei, în acest caz, Biserica-Mamă trimite scrisori irenice Bisericilor autocefale pentru a le comunica acestora dificultățile legate de autocefalia Bisericii sale Fiică și a le informa despre soluția canonică ce se impune.

¹⁰⁰ Trebuie precizat că acest canon a fost deja analizat în numeroase studii, dintre care noi nu menționăm aici decât pe cele mai importante: † J. MARINA, „Valabilitatea actuală a canonului 28 al Sinodului al IV-lea Ecumenic de la Calcedon”, în: *Ortodoxia* 3 (1951), pp. 173-187; V. MONACHINO, *Le origini del patriarcato di Costantinopoli e il canone 28 di Calcedonia*, Geneva, 1998; R. SOUARN, „Le 28e canon de Chalcédoine”, în: *Echos d’Orient* 1 (1897), pp. 19-22 și 55-58; A. WUYTS, „Le 28e canon de Chalcédoine et le fondement du primat romain”, în: *Orientalia Christiana Periodica* 17 (1951), pp. 265-282; T. O. MARTIN, „The Twenty-Eight Canon of

- Autocefalia poate dispărea și din cauza dezorganizării respectivei Biserici sau a dispariției credincioșilor, sau în anumite condiții de forță majoră.

Chiar dacă, de-a lungul secolelor, unele autocefalii au apărut și au dispărut datorită actelor imperiale¹⁰¹ sau statale¹⁰², Biserica a susținut întotdeauna că doar ea are dreptul de a acorda sau de a retrace o autocefalie, și a respins aceste acte unilaterale, conformându-se canonului 12 al Sinodului IV Ecumenic.

Din tot ceea ce am prezentat aici reiese în mod evident că *autonomia bisericească*, cu gradul său maxim – *autocefalia* –, constituie una dintre notele caracteristice ale Ortodoxiei, prin care este recunoscut statutul canonic al unei Biserici locale ce beneficiază de independență administrativă, rămânând în același timp într-o relație de interdependență canonică, dogmatică și cultică cu Biserica Ortodoxă răspândită în întreg universul. În plus, trebuie notat că eclesiologia ortodoxă precizează că *autonomia bisericească* și *autocefalia* nu constituie principii exclusive sau absolute pentru organizarea administrativă a Bisericii, ci acestea există doar în coroborare cu celelalte principii canonice fundamentale de organizare și funcționare ale Bisericii Ortodoxe.

Chalcedon. A Background Note”, în: A. GRILLMEIER – A. BACHT (ed.), *Das Konzil von Chalcedon. Geschichte und Gegenwart*, Würzburg, 1953, II, pp. 433-458; J. H. ERICKSON, „El canon 28 de Calcedonia: su permanente significado para el debate sobre el primado en la Iglesia”, în: J.R. VILLAR (ed.), *Iglesia, ministerio episcopal y ministerio petrino*, Madrid, 2004, pp. 241-260. Pentru o analiză detaliată a circumstanțelor în care a fost redactat canonul 28 de la Chalcedon, a se vedea † P. L'HUILLIER, *The Church of the Ancient Councils: The Disciplinary Work of the First Four Ecumenical Councils*, Crestwood, 1996, pp. 267-290.

¹⁰¹ Spre exemplu, în 15 aprilie 535, împăratul Iustinian, printr-o novelă adresată episcopului Catelianus din Tesalonic, anunța autocefalia noii arhiepiscopii *Justiniana Prima* a cărei reședință era în orașul natal al împăratului (cf. B. GRANIC, „Die Gründung des autokephalen Erzbistums von Justiniana Prima durch Kaiser Justinian I im Jahre 535 n. Chr.”, în: *Byzantinion* 2 (1926), pp. 123-140). Un alt exemplu este cel al Arhiepiscopiei din Ravenna care, în 1 martie 666, a fost declarată autocefală prin decizia împăratului Constans II Pogonatul (cf. A. SIMONINI, *Autocefalia ed esarcato in Italia*, Ravenna, 1969; T.S. BROWN, „The Church of Ravenna and the Imperial Administration in the Seventh Century”, în: *The English Historical Review* 94 (1979), pp. 1-28). A se vedea și R.A. MARKUS, „Carthage – Prima Justiniana – Ravenna: An Aspect of Justinian's *Kirchenpolitik*”, în: *Byzantinion* 49 (1979), pp. 277-302.

¹⁰² A se vedea așa-zisele „Biserici Ortodoxe autocefale” din Macedonia (FYROM), din Muntenegru, din Ucraina și din Bielorusia, care au fost create sub presiunea autorităților politice din acele țări.

Summary: Autocephaly in Synodality. The Ecclesial Autonomy in the Orthodox Church from the Canonical Point of View

The here present study deals with the Autocephaly principle according to the Orthodox Canonical doctrine, and its relation with the Church's other underlying principles of organization, preeminently with Synodality. A local Church is autocephalous when it is given the highest ecclesiastical self-governing, and having the right to appoint its supreme Chief bishop by its own Synod of bishops, without outside sanction (etymologically, this term proceeds from the Greek words αὐτός = oneself, and κεφαλή = head, which means *having its own head*).

According to the Orthodox canonical doctrine, the ecclesiastical autonomy represents a local Church's administrative self-governing, with regard to its Mother-Church. Practically, the ecclesiastical autonomy may be defined as a local Church unit (e.g. Diocese, Archiepiscopate, Metropolitan seat, Patriarchate or Catholicosate) being able to independently administer its own activities, but remaining therewith in canonical, dogmatic and liturgical communion with the whole Orthodox Church.

In actual fact, within Orthodoxy, the ecclesiastical autonomy has several levels: the diocesan autonomy is the lowest one, whereas Autocephaly is the highest.

The Orthodox ecclesiology defines Synodality as any method of leadership, which follows the synodal pattern, worded by Jesus the Saviour and put into practice by the Apostles by means of gathering the Apostolic Synod. Actually, Synodality designates, as supreme authority of each autocephalous Church, its own Synod of bishops chaired by its Chief, as well as the ecumenical Synod as supreme authority of the whole Orthodox Church.

Începuturile dialogului Bisericilor Ortodoxe cu Federația Luterană Mondială. Rolul Bisericii Ortodoxe Române

Diac. Cosmin PRICOP

Keywords: *dialog, Orthodoxy, Reformation, bilateral, theological, preparatory meetings*

Biserica Ortodoxă Română a fost și este implicată constant în dialogurile interconfesionale, între acestea numărându-se și cele purtate cu luteranii, atât la nivel bilateral (cu Biserica Evanghelică din Germania din 1979), cât și la nivel internațional/mondial (cu Federația Luterană Mondială). Demersul unui dialog teologic susținut de toate Bisericile Ortodoxe Autocefale (sau de majoritatea dintre ele) cu Federația Luterană Mondială, o organizație ce reunește cele mai multe Biserici Luterane ale lumii, a fost asumat de Patriarhia Română încă din faza incipientă, care a trimis reprezentanți la toate cele trei întâlniri interortodoxe preliminare, relatând, cu ocazia uneia dintre acestea, exemplul unui ecumenism local ce putea fi asumat ca model.

I. Introducere

Pe bună dreptate s-a afirmat că întâlnirile și dialogurile teologice ale luteranilor cu ortodoxii s-au desfășurat în două mari etape, la distanță considerabilă în timp una de cealaltă. Astfel, prima etapă a dialogului teologic, dacă nu oficial cel puțin reprezentativ, purtat între Ortodoxia răsăriteană și luteranismul Reformei a fost consemnată în secolul al XVI-lea, atunci când un entuziast grup de teologi și umaniști germani din celebrul centru universitar Tübingen a inițiat o corespondență cu Patriarhul Constantinopolului din acea perioadă, Ieremia al II-lea, din dorința cunoașterii unei Biserici care, asemenea luteranilor, nu se situa sub influența și jurisdicția Scaunului Papal¹.

¹ Tratatul exhaustiv și analiza corespunzătoare a acestei corespondențe s-a realizat într-un mod remarcabil și până acum incomparabil de către Dorothea WENDEBOURG în celebra lucrare

Din această perspectivă, Biserica Ortodoxă constituia „un mare interes soteriologic pentru reformatori”², care pe această cale doreau să afle răspunsul la două întrebări fundamentale: „Rămăsese Roma fidelă vechii Tradiții, sau se făcea vinovată de multe înnoiri și adăugiri neîndreptățite? Invers, era Reforma o întoarcere la învățătura și practica Bisericii primare sau era o deviere de la aceasta?”³ Schimbul de scrisori între Tübingen și Constantinopol reprezintă „pe bună dreptate, cea mai bine studiată parte a relațiilor luteran-ortodoxe”⁴, totodată „cea mai bogată din punct de vedere al conținutului”⁵ și nu în cele din urmă un fundament metodologic și doctrinar solid al viitoarelor dialoguri teologice bilaterale între diferitele Biserici Ortodoxe Autocefale și Bisericile Luterane.

O a doua etapă a dialogurilor ortodoxo-luterane debutează patru secole mai târziu, situându-se la începutul secolului al XX-lea. În 1902, Patriarhul Ecumenic Ioachim al III-lea trimite o scrisoare tuturor Bisericilor Ortodoxe, în care își exprimă interesul pentru găsirea unei soluții privitoare la unitatea tuturor Bisericilor⁶. Peste câțiva ani, în 1920, a fost trimisă, tot din partea Patriarhiei de Constantinopol, o enciclopică tuturor Bisericilor creștine, invitându-le la un „studiu istoric imparțial și mai profund al diferențelor doctrinare”⁷. Conferința *Life and Work* de la Stockholm din anul 1925 a fost văzută de

Reformation und Orthodoxie. Der ökumenische Briefwechsel zwischen der Leitung der Württembergischen Kirche und Patriarch Jeremias II. Von Konstantinopel in den Jahren 1573-1581, Vandenhoeck&Ruprecht, Göttingen 1986. În limba română, un amplu studiu (împreună cu amănunțita bibliografie adiacentă) dedicat relațiilor luterano-ortodoxe din secolul XVI (inclusiv corespondenței dintre Constantinopol și Tübingen), a fost realizat de către Pr. Daniel BENGA, sub titlul *Marii reformatori luterani și Biserica Ortodoxă. Contribuții la tipologia relațiilor luterano-ortodoxe din secolul al XVI-lea*, Ed. Sofia, București 2003.

² Pr. Ioan I. ICĂ, „Martin Luther și reforma Bisericii din perspectivă ortodoxă”, în: *Orthodoxia*, XXXV (1983), nr. 4, p. 488.

³ Georg FLOROWSKI, „Die orthodoxen Kirchen und die ökumenische Bewegung bis zum Jahre 1910”, în: Ruth ROUSE&Stephen Charles NEILL (hrsg.), *Geschichte der ökumenischen Bewegung. 1517-1948*, erster Teil, Vandenhoeck&Ruprecht, Göttingen 1957, p. 239 și Wilhelm KAHLE, „Vorahnung der Ökumene (Jerusalem, Konstantinopel, Moskau)”, în: Oskar THULIN (hrsg.), *Reformation in Europa*, Leipzig 1967, p. 309 la Pr. D. BENGA, *Marii reformatori luterani...*, pp. 61-62.

⁴ Risto SAARINEN, *Faith and Holiness. Lutheran-Orthodox Dialogue 1959-1994*, Vandenhoeck&Ruprecht, Göttingen 1997, p. 16.

⁵ D. WENDEBOURG, *Reformation und Orthodoxie...*, p. 11.

⁶ Constantin G. PATELOS (ed.), *The Orthodox Church in the Ecumenical Movement. Documents and Statements 1902-1975*, World Council of Churches, Geneva 1978, p. 30.

⁷ C.G. PATELOS (ed.), *The Orthodox Church...*, p. 42.

mulți specialiști drept un nou punct de plecare al dialogurilor teologice la nivel oficial. Un rol deosebit în această conferință l-au avut arhiepiscopul suedez luteran Nathan Söderblom și omologul său grec ortodox, arhiepiscopul Ghermanos din Thyateira, care au afirmat răspicat necesitatea demarării unor dialoguri bilaterale interconfesionale, pentru cunoaștere reciprocă⁸. Cu toate acestea, ortodocșii au fost destul de rezervați față de evoluția discuțiilor interbisericești referitoare la unitatea creștină, așa cum s-a întâmplat la întrunirea Conferinței *Faith and Order* din 3-12 august 1927 de la Lausanne, Elveția, când nu au subscris hotărârilor adoptate cu acest prilej, preferând să prezinte o declarație separată⁹. „Viziunea ortodoxă asupra unității sau asupra reunirii cu celelalte Biserici [...] nu poate fi dezvoltată negând sau înlăturând diferențele doctrinare dintre Biserici. Conform înțelegerii ortodoxe, unitatea pe care o căutăm poate fi dobândită prin discutarea diferențelor doctrinare și practice dintre Biserici”¹⁰. Mai târziu, în 1937, la Edinburgh, cu ocazia întrunirii celei de-a doua Conferințe *Faith and Order*, ortodocșii au fixat baza pe care vor desfășura eventualele dialoguri teologice cu celelalte Biserici creștine, anume „învățătura dogmatică a Bisericii Primare, așa cum este exprimată în Sfânta Scriptură, Crez, hotărârile Sinoadelor Ecumenice și învățăturile Părinților, precum și în cultul și întreaga viață a Bisericii nedespărțite”¹¹.

Momentul înființării Consiliului Ecumenic al Bisericilor, la Amsterdam în august 1948, presupunea, în viziunea ortodoxă, oferirea unor precizări referitoare la relația forului nou creat cu Bisericile membre. Era noua instituție un for decizional superior tuturor Bisericilor și confesiunilor, iar hotărârile adoptate de acesta aveau caracter obligatoriu? Declarația Comitetului Central al Consiliului Ecumenic al Bisericilor, adoptată la Toronto în 1950, oferea perspective încurajatoare vizavi de îngrijorările venite din partea Bisericilor Ortodoxe, menționând că „scopul Consiliului Ecumenic al

⁸ B. SUNDKLER, *Nathan Söderblom: His Life and Work*, Gleerup, Lund 1968, D. MARTENSEN, *Lutheran-Orthodox Dialogue*, DEM 635-636, 1991 la Risto SAARINEN, *Faith and Holiness. Lutheran-Orthodox Dialogue 1959-1994*, p. 17.

⁹ Lukas VISCHER, *Die Einheit der Kirche*, CHR, Kaiser Verlag, München 1962, p. 24 la Pr. Viorel IONIȚĂ, „The Vision of unity in the multilateral dialogues and in the bilateral dialogues of the Orthodox Churches with other Churches”, în: *Studii Teologice*, 3/2008, p. 11.

¹⁰ Pr. V. IONIȚĂ, „The Vision of unity...”, p. 12.

¹¹ C.G. PATELOS (ed.), *The Orthodox Church...*, p. 85.

Bisericilor nu îl reprezintă negocierea unității dintre Biserici, care poate fi făcută numai de către Bisericile însele acționând din propria lor inițiativă, ci de a aduce Bisericile în legătură vie una cu cealaltă și de a promova studiul și discuțiile asupra temei unității eclesiale”¹². Pe baza acestor indicații, Adunarea Generală a Consiliului Ecumenic al Bisericilor de la New Delhi din 1961 a consemnat și primirea unor Biserici Ortodoxe ca membre depline ale instituției amintite mai sus.

Cea de-a doua etapă a întâlnirilor teologice ortodox-luterane s-a desfășurat, la rândul ei, pe două direcții: prima, cea a dialogurilor teologice bilaterale cu un caracter regional și cea de-a doua, a dialogului la nivel mondial între ortodocși și luterani (aceștia din urmă fiind reuniți într-un organism reprezentativ numit Federația Luterană Mondială), concretizată în formarea unei Comisii internaționale mixte de dialog luteran-ortodox, care din 1981 s-a întrunit și a lucrat permanent până astăzi, redactând în total 11 declarații teologice comune structurate pe trei mari teme: 1) Revelația divină, 2) Autoritatea Bisericii și autoritatea în Biserică și 3) Taina Bisericii¹³.

II. Importanța dialogurilor bilaterale

Dialogul teologic oficial dintre Bisericile Ortodoxe și Federația Luterană Mondială, numit adesea în literatura de specialitate dialogul ortodox-luteran internațional, a debutat în septembrie 1981, în localitatea Espoo din Finlanda. Însă „drumul până la Espoo” nu a fost deloc ușor și fără îndoială nu a fost unul singular. Întâlnirile internaționale ortodox-luterane au depășit stadiul dialogurilor teologice bilaterale dintre cele două confesiuni, însă putem afirma cu toată încrederea că s-au fundamentat pe cele din urmă, reprezentând de fapt încoronarea unor eforturi de cunoaștere reciprocă întreprinse mai

¹² „The Church, the Churches and the World Council of Churches. The Ecclesiological Significance of the World Council of Churches”, în: www.wcc-coe.org *What the World Council of Churches is not*, 2nd paragraph la Pr. V. IONIȚĂ, „The Vision of unity...”, p. 13.

¹³ C.G. PATELOS (ed.), *The Orthodox Church...*; Gennadios LIMOURIS (ed.), *Orthodox visions of Ecumenism. Statements, messages and reports on the Ecumenical movement (1902-1992)*, World Council of Churches, Geneva 1993; Thomas BREMER, Johannes OELDEMANN, Dagmar STOLTMANN (hrsg.), *Orthodoxie im Dialog. Bilaterale Dialoge der orthodoxen und der orientalisch-orthodoxen Kirche 1945-1997. Eine Dokumentensammlung*, 1. Auflage, Paulinus Verlag, Trier 1999; Athanasios BASDEKIS, *Orthodoxe Kirche und Ökumenische Bewegung. Dokumente – Erklärungen – Berichte 1900-2006.*, 1. Auflage, Bonifatius, Frankfurt am Main 2006.

întâi local. Internaționalitatea acestei întâlniri își primea consistența reprezentativității și tematicii ce se dorea a fi abordată din considerabila experiență ce se acumulase deja la nivel bilateral. Până în anul 1981, care marchează prima întrunire a Comisiei mixte de dialog teologic internațional ortodox-luteran, au avut loc numeroase dialoguri teologice bilaterale, pe cele mai semnificative dintre acestea prezentându-le în ordine cronologică pe scurt în cele ce urmează, un loc important printre acestea având dialogul Bisericii Ortodoxe Române cu Biserica Evanghelică din Germania.

II.1. *Biserica Ortodoxă Rusă – EKD*

Primul dintre aceste dialoguri teologice bilaterale oficiale desfășurate între o Biserică Ortodoxă și una Luterană a fost cel început în 1959 de Biserica Evanghelică din Germania cu Biserica Ortodoxă Rusă. Desigur că demersul început între aceste două Biserici creștine nu a fost deloc întâmplător, mai ales că momentul hotărât se insera într-o politică mai largă de reconciliere. Dialogul de care vorbim se făcea mesagerul unui semnal clar venit din zona religioasă creștină a Europei, mai ales că acesta debuta la relativ scurtă vreme de la cea de-a doua conflagrație mondială și mai mult decât atât, se desfășura între Bisericile a două state cândva aflate în conflict. Acest an marchează și o nouă turnură pe care a cunoscut-o interesul luteranilor față de Ortodoxia răsăriteană. Pentru prima dată în istorie, periodicul Federației Luterane Mondiale, *Lutheran World Information*, a dedicat un număr special (2/1959) prezentării Bisericii Ortodoxe¹⁴. Un rol important în pregătirea acestei întâlniri teologice l-au avut teologii ruși care au emigrat în Occident, care au fost foarte activi în dialogurile ecumenice. La începutul anilor 50, Biroul de Relații Externe al EKD a organizat trei întâlniri pregătitoare luteran-ortodoxe cu reprezentanți ai Institutului ortodox Saint Serge din Paris¹⁵. Titlul generic al acestui dialog a fost *Arnoldsheim*, de la numele localității germane care a găzduit prima întâlnire, iar după 1990, atunci când în EKD a intrat și Uniunea Bisericilor Luterane din Republica Democrată Germană (RDG),

¹⁴ R. SAARINEN, *Faith and Holiness...*, p. 18.

¹⁵ *Informationen aus der Orthodoxen Kirche. Hannover: Außenamt der EKD (IOK) 1980* Sondernummer II, 3-4 și *Kirche und Kosmos. Orthodoxes und Evangelisches Christentum. EKD-Studienheft 2*, Luther Verlag, Witten 1950 la R. SAARINEN, *Faith and Holiness...*, p. 86.

Bad Urach. Până în prezent au avut loc 17 întâlniri, ultima dintre acestea fiind organizată în februarie 2008, în Wittenberg, Germania¹⁶.

Dialogul a fost numit pe bună dreptate cel mai fructuos dialog al luteranilor cu ortodocșii, iar aceasta din următoarele motive: a) este cel mai vechi și în același timp unul din cele mai prolifiche dialoguri teologice bilaterale dintre ortodocși și luterani; b) prin multitudinea publicațiilor și prin activitatea intensă a participanților s-a bucurat de o receptare la nivel mondial; c) dialogul a fost urmat de multe alte dialoguri teologice bilaterale ale EKD cu unele Biserici Ortodoxe și d) acest dialog este, mai mult sau mai puțin, singurul dialog luteran-ortodox unde se poate distinge implementarea evaluărilor finale¹⁷.

II.2. Patriarhia Ecumenică – EKD

Un dialog teologic cu Patriarhia Ecumenică presupune anumite condiții, diferite de întâlnirile cu celelalte Biserici locale. Având un rol reprezentativ pentru Ortodoxia din întreaga lume, Patriarhia Ecumenică trebuia să fie

¹⁶ T. BREMER, J. OELDEMANN, D. STOLTMANN (hrsg.), *Orthodoxie im Dialog...*, pp. 312-383. De asemenea, o sursă importantă de informații cu privire la dialogul ortodox-luteran în general (atât la nivel regional, cât și la nivel internațional), o constituie pagina de internet a pastorului și profesorului luteran finlandez Risto Saarinen, el însuși implicat, printre altele, în dialogul Bisericii Ortodoxe cu Federația Luterană Mondială. A se vedea *EKD-Russian Orthodox Church*, [http://www.helsinki.fi/~risaarin/lutort95.html#ekdru], accesat mai 2010 și *Bibliography of the Lutheran-Orthodox Dialogues*, http://www.helsinki.fi/~risaarin/lutortbibl.html, accesat mai 2010. Întâlnirile s-au desfășurat după cum urmează: 27-29 octombrie 1959, Arnoldshein, Germania: *Tradiție și îndreptare din credință*; 21-25 octombrie 1963, Sagorsk, Rusia: *Despre lucrarea Duhului Sfânt. Discuții despre slujbă, Taine și Sinoade*; 3-8 martie 1967, Höchst/Odenwald, Germania: *Împăcarea. Dialogul german-rus despre înțelegerea creștină a împăcării*; 12-19 septembrie 1969, Leningrad, Rusia: *Botez – viață nouă – slujire. Dialogul de la Leningrad despre responsabilitatea creștinilor pentru lume*; 20-28 octombrie 1971, Kirchberg, Germania: *Hristos Cel Înviat și mântuirea lumii*; 26-29 noiembrie 1973, Sagorsk, Rusia: *Euharistia*; 6-10 iunie 1976, Arnoldshein, Germania: *Jertfa lui Hristos și jertfa creștinilor. Dialogul de la Arnoldshein despre importanța jertfei în Sfânta Euharistie*; 10-13 octombrie 1979, Odessa, Rusia: *Speranța viitorului omenirii sub fâgăduința lui Dumnezeu*; 12-17 octombrie 1971, Schwanberg, Germania: *Preoția sacerdotală și succesiunea apostolică*; 25-29 septembrie 1984, Kiev, Ucraina: *Episcopatul Bisericii*; 27 aprilie-3 mai 1987, Mühlheim, Germania: *Preoția împărătească a celor botezați și slujirea apostolică în Sfânta Biserică*; 21-27 aprilie 1990, Minsk, Belarus: *Viața Bisericii și mărturia Acesteia ca expresie a sfințeniei și catolicității Ei*; 19-27 octombrie 1992, Bad Urach, Germania: *Biserica – comuniune a sfinților și mărturia Ei în lume*; 23-27 mai 1998, Minsk, Belarus: *Biserica, poporul și statul în Europa*; 1-7 iunie 2002, Mühlheim, Germania: *Formarea și educația religioasă; relații inter-bisericești; situația contemporană și documente actuale*; 17-22 aprilie 2005, Moscova, Rusia: *60 de ani după cel de-Al Doilea Război Mondial; semnificația valorilor creștine în provocările timpului actual*; 22-28 februarie 2008, Wittenberg, Germania: *Libertate și responsabilitate din perspectivă creștină*.

¹⁷ R. SAARINEN, *Faith and Holiness...*, p. 84.

extrem de precaută în ceea ce privește declarațiile finale ale viitoarelor dialoguri teologice¹⁸.

Cea de-a patra Conferință Panortodoxă de la Chambésy din 1968 (pe care o vom trata mai jos), a adoptat anumite reguli cu privire la viitoarele dialoguri teologice pe care le vor purta Bisericile Ortodoxe locale, încurajând explicit dialogul cu Bisericile desprinse din Reformă¹⁹. Până în 1968 debutaseră însă anumite dialoguri bilaterale la nivel local, iar din acestea se poate observa că ele nu pretind sau nu au puterea reprezentativității de a produce o reconciliere doctrinară completă și o refacere a unității vizibile, pentru că această unitate trebuia aprobată de către toate Bisericile Ortodoxe. În acest context pan-ortodox, Patriarhia Ecumenică de Constantinopol deținea un rol cheie, înțeles rapid, dacă nu știut deja, și de luterani. De-a lungul anilor 1960, atât EKD, cât și Federația Luterană Mondială, au planificat dialoguri cu Patriarhia Ecumenică. Ambele își înțelegeau demersurile drept o continuare necesară a dialogului teologic din secolul al XVI-lea, desfășurat între teologii din Tübingen și Patriarhul Ieremia al II-lea al Constantinopolului. Din perspectivă ortodoxă, o prioritate clară pentru Patriarhia Ecumenică avea dialogul cu Federația Luterană Mondială, tocmai pe considerentul că ambii parteneri de dialog se bucură, cel puțin la nivel formal, de reprezentativitate sporită și de un loc special în cadrul ortodoxiei, respectiv luteranismului. „O consecință importantă a acestei priorități a fost și aceea că delegații ortodocși din Constantinopol au refuzat să adopte vreo teză comună cu EKD”²⁰. În ciuda preferinței Patriarhiei Ecumenice de a dialoga cu Federația Luterană Mondială, istoria consemnează debutul unui dialog bilateral cu EKD, iar acest fapt se datorează politicii susținute, relațiilor bisericești și interesului constant arătat față de scaunul patriarhal de Constantinopol, toate aceste aspecte fiind dinamizate de convingerea clară potrivit căreia luteranii germani sunt continuatorii *de jure* ai dialogului din secolul al XVI-lea. Inițiate în anul 1969, până acum s-au desfășurat 14 întâlniri de dialog teologic, care au purtat titlul sugestiv *Constantinopol*²¹.

¹⁸ R. SAARINEN, *Faith and Holiness...*, p. 128.

¹⁹ Anne JENSEN, *Die Zukunft der Orthodoxie*, Benzinger, Zürich 1986, p. 262 la R. SAARINEN, *Faith and Holiness...*, p. 128.

²⁰ R. SAARINEN, *Faith and Holiness...*, p. 129.

²¹ T. BREMER, J. OELDEMANN, D. STOLTMANN (hrsg.), *Orthodoxie im Dialog...*, pp. 383-399. Istoria întâlnirilor, în ordinea cronologică, este următoarea: 16-19 martie 1969, Constantinopol/Istanbul, Turcia: *Dialogul credinței și al dragostei*; 4-8 octombrie 1971, Arnoldshein, Germania:

II.3. Biserica Ortodoxă Rusă – Biserica Luterană din Finlanda

Deși cele două țări sunt învecinate, iar pe baza acestui fapt se poate presupune o puternică legătură între Bisericile acestora, totuși situația nu a fost deloc optimistă, de-a lungul istoriei, un prim pas oficial în acest sens fiind făcut abia în anul 1895, când comunitățile ortodoxe din Finlanda se organizează într-o eparhie aparținătoare de Patriarhia Moscovei. „Se poate afirma însă că datorită identității lor finlandeze, ortodocșii din această țară nu s-au identificat niciodată cu rușii”²². În 1923, Biserica Ortodoxă din Finlanda intră voit sub jurisdicția Patriarhiei Ecumenice, devenind Biserică autonomă sub controlul canonic al celeilalte. Această stare de fapt a fost recunoscută de Biserica Rusiei abia în 1957²³. În perioada 1958-1965, în Finlanda la Järvenpää au loc trei întâlniri ecumenice consacrate între luterani și ortodocși, organizate cu ajutorul lui Hans Heinrich Wolf și Nikos Nissiotis de la Institutul Ecumenic din Bossey. În 1965, Martin Simojoki, arhiepiscopul luteran al Finlandei, se întâlnește oficial cu mitropolitul rus Nicodim de Leningrad, președintele Departamentului de Relații Externe al Patriarhiei Moscovei, căruia îi propune începerea unui dialog bilateral. Aceeași propunere o înaintează arhiepiscopul Simojoki și în luna mai a anului 1967 Patriarhului Alexei I, cu ocazia unei vizite oficiale la Moscova, propunere acceptată de Sinodul Bisericii Ruse²⁴.

Hristos – mântuirea lumii; 2-5 octombrie 1973, Chambésy, Elveția: *Imaginea omului în ortodoxie și protestantism*; 6-9 octombrie 1975, Friedewald, Germania: *Invocarea Duhului Sfânt în Euharistie*; 20-25 februarie 1978, Bonn-Beuel, Germania: *Euharistie și Preoție*; 2-6 octombrie 1981, Stapelage, Germania: *Evanghelia și Biserica*; 3-8 octombrie 1984, Kavala, Grecia: *Propovăduirea Evangheliei și celebrarea Sfintei Liturghii*; 28 septembrie-7 octombrie 1987, Hohenwart, Germania: *Lucrarea Duhului Sfânt în experiența Bisericii*; 26 mai-4 iunie 1990, Kolymari, Grecia: *Viața din puterea Duhului Sfânt*; 27 mai-2 iunie 1994, Iserlohn, Germania: *Lucrarea Bisericii în mărturisire și slujire*; 21-27 octombrie 1997, Rodos, Grecia: *Cosmosul – creația lui Dumnezeu. Bisericele în fața problemei ecologice*; 30 iunie-6 iulie 2001, Brandenburg/Havel, Germania: *Bisericile în Europa crescândă*; 16-22 septembrie 2004, Phanar, Istanbul, Turcia: *Harul lui Dumnezeu și mântuirea lumii*; 10-15 octombrie 2007, Oppurg, Germania: *Importanța Sinoadelor și Mărturisirilor de credință pentru dialogul ecumenic*.

²² R. SAARINEN, *Faith and Holiness...*, p. 20.

²³ Kauko PIRINEN, *The Lutheran/Orthodox Dialogue in Finland. Report and Future Prospects*, pp. 41-49 la R. SAARINEN, *Faith and Holiness...*, p. 20.

²⁴ R. SAARINEN, *Faith and Holiness...*, pp. 20-83. Până în prezent s-au desfășurat 14 întâlniri de dialog teologic bilateral între cele două Biserici, începând cu anul 1970, luna martie (Turku, Finlanda), apoi continuând în decembrie 1971 (Zagorsk, Rusia), mai 1974 (Järvenpää, Finlanda), aprilie 1977 (Kiev, Ucraina), iunie 1980 (Turku, Finlanda), iunie 1983 (Leningrad,

II.4. Biserica Ortodoxă Română – EKD

Deși dialogul teologic bilateral dintre Biserica Ortodoxă Română și EKD a debutat la două decenii de la începerea dialogului dintre Biserica Ortodoxă Rusă și EKD, respectiv la un deceniu de la dialogul dintre Patriarhia Ecumenică și EKD, mulți observatori au arătat că acest dialog a fost mult mai dinamic decât primele două, iar acest dinamism se fundamenta atât pe încrederea în sine cât și pe caracterul occidental pe care le-a dovedit Biserica Ortodoxă Română²⁵. Pe baza acestor realități, Biserica Ortodoxă Română „a putut conduce dialoguri independent de ezitățile care se pot constata în Moscova sau Constantinopol; datorită caracterului ei occidental, a putut înțelege dezvoltările teologice post-iluministe ale protestantismului european”²⁶.

Întrunirile acestui dialog au fost următoarele:

1. *Sfânta Scriptură, Tradiția și Mărturisirea de credință*, 19-23 noiembrie 1979, Goslar, RFG;
2. *Tainele în Confessio Augustana și în Mărturisirile de credință ortodoxe din secolele XVI și XVII*, 24-26 octombrie 1980, Iași, România;
3. *Pocăința și spovedania în viața Bisericilor noastre și importanța lor pentru înnoirea și sfințirea creștinilor*, 28 mai-3 iunie 1982, Hüllhorst;
4. *Mântuirea în Iisus Hristos și mântuirea lumii*, 6-11 mai 1985, Techirghiol;
5. *Îndreptarea și îndumnezeirea (theosis) omului în Iisus Hristos*, 18-27 mai 1988, Kirchberg;
6. *Botezul ca primire în Noul Legământ și chemare la lupta duhovnicească în urmarea lui Hristos*, 11-20 iunie 1991, Curtea de Argeș;
7. *Comuniunea sfinților. Chemarea Bisericilor noastre și împlinirea lor în lumea secularizată*, 27 noiembrie-5 decembrie 1995, Selbitz;

Rusia), iunie 1986 (Mikkeli, Finlanda), iunie 1989 (Pyhtitsa/Leningrad, Rusia), mai 1992 (Järvenpää, Finlanda), august-septembrie 1995 (Kiev, Ucraina), octombrie 1998 (Lappeenranta, Finlanda), septembrie-octombrie 2002 (Moscova, Rusia), septembrie 2005 (Turku, Finlanda), septembrie 2008 (Sankt Petersburg). A se vedea și *Evangelical Lutheran Church of Finland-Russian Orthodox Church*, <http://www.helsinki.fi/-risaarin/lutort95.html#firu>, accesat mai 2010 și *Evangelical Lutheran Church of Finland-Finnish Orthodox Church*, <http://www.helsinki.fi/-risaarin/lutortbibl.html#lufi>, accesat mai 2010.

²⁵ Pr. Constantin PĂTULEANU, *Teologia Ecumenica. Istoria și evaluarea dialogului teologic bilateral dintre EKD și BOR cu publicarea comunicatelor finale*, Ed. Mitropoliei Olteniei, Craiova 2006; Pr. Viorel IONIȚĂ, *Zehn Jahre theologischer Dialog zwischen der Evangelischen Kirche in Deutschland und der Rumänischen Orthodoxe Kirche*, Ökumenische Rundschau 39, pp. 322-327.

²⁶ H.J. HELD, *40 Jahre Begegnungen EKD-Orthodoxie. Wege und Wertungen in Materialdienst des Konfessionskundlichen Instituts* 3/1995, pp. 47-54 la R. SAARINEN, *Faith and Holiness...*, p. 139.

8. *Slujirea și reconcilierea. Integrarea europeană și implicațiile ei pentru Bisericile noastre*, 3-8 octombrie 1998, București;

9. *Biserica și misiunea ei politico-socială astăzi. Aspecte biblic-hermeneutice, istoric-bisericești și eclesiologice*, 7-12 octombrie 2000, Herrnhut;

10. *Ființa și unitatea Bisericii lui Hristos – diversitatea Bisericilor în istorie*, 14-20 noiembrie 2002, Cluj-Napoca;

11. *Consiliile ecumenice și catolicitatea Bisericii*, 1-7 aprilie 2006, Eisenach²⁷.

O trăsătură specială a acestui dialog a fost participarea, la fiecare întrunire, a câte unui reprezentant al Bisericii Evanghelice de Confesiune Augustană din România (a sașilor din Transilvania) și al Bisericii Maghiare Reformate din România, ambii în calitate de observatori, luând însă parte în mod deplin la dialog. Faptul s-a datorat contextului deosebit de favorabil din peisajul interconfesional românesc. „Această particularitate, vizavi de celelalte două dialoguri dintre EKD și Bisericile Ortodoxiei orientale (Biserica Rusă și cea a Patriarhiei Ecumenice), se bazează pe relația specială existentă între Bisericile din interiorul României și are la origine dorința ambelor Biserici de a găsi un consens, într-un mod neîntârziat, încă de la început [...] Participarea reprezentanților Bisericilor Protestante din România la dialogul dintre Biserica Ortodoxă din România și Biserica Evanghelică din Germania capătă deci o semnificație programatică și deschizătoare de drumuri”²⁸.

Alte dialoguri teologice bilaterale ortodox-luterane s-au mai înregistrat între Biserica Ortodoxă Bulgară și Uniunea Bisericilor Evanghelice din fosta Republică Democrată Germană, iar ulterior EKD, numit *Herrnhut*, ce a început în 1978, precum și dialogul ortodox-luteran din America (*The Evangelical Lutheran Church in America – ELCA* și *Lutheran Church – Missouri Synod* de partea luterană și *Standing Conference of the Canonical Orthodox Bishops in the Americas – SCOBA* de partea ortodoxă), care a început în 1983 și dialogul Bisericii Ortodoxe din Finlanda cu Biserica Evanghelică Luterană a Finlandei din 1989.

²⁷ Pr. C. PĂTULEANU, *Teologia Ecumenica...*, p. 34; R. SAARINEN, *Faith and Holiness...*, pp. 139-155. <http://www.helsinki.fi/~risaarin/lutort95.html>; <http://www.helsinki.fi/~risaarin/lutortbibl.html#roma>

²⁸ Heinz Joachim HELD, „Introducere” în *Dialogul teologic dintre Biserica Ortodoxă Română și Biserica Evanghelică din Germania. Sesiunea 1, Goslar 1979, Sfânta Scriptură și Tradiția Apostolică în mărturisirea Bisericii*, colecția *Documenta Oecumenica* 1.1., Ed. Universității Lucian Blaga, Sibiu 2007, pp. 1-2.

III. Receptarea posibilității de dialog ortodox-luteran la nivel mondial

III.1. *A patra Conferință Panortodoxă Preconciliară*

Am menționat deja că pentru viitorul dialogurilor ortodox-luterane, un rol important l-a avut *A Patra Conferință Panortodoxă Preconciliară*, desfășurată la Chambésy, Elveția, între 8 și 15 iunie 1968, la care au fost prezenți reprezentanți ai tuturor Bisericilor Ortodoxe Autocefale și care încuraja oficial și explicit un dialog ecumenic internațional cu Federația Luterană Mondială²⁹. Primul punct al rezoluției adoptată cu acest prilej stabilea faptul că „Biserica Ortodoxă este un membru organic al Consiliului Mondial al Bisericilor și ca atare va contribui la dezvoltarea și succesul întregii activități a Consiliului, inclusiv dialogul cu luteranii”³⁰. În același timp, se hotăra înființarea unei Comisii teologice interortodoxe, a cărei misiune va consta în pregătirea dialogului teologic cu Federația Luterană Mondială:

„a. Comisia (Comitetul Pregătitor pentru Sinodul Pan-Ortodox) consideră ca fiind profitabilă stabilirea de contacte reciproce între ortodocși și luterani, precum și crearea unor bune relații, pentru a pregăti astfel baza discuțiilor;

b. Comisia crede că acest dialog ar trebui desfășurat între Biserica Ortodoxă și Federația Luterană Mondială, dar consideră că ar fi de dorit ca mai înainte să se caute și să se obțină un acord și o unitate între grupurile mari ale protestanților luterani conservatori;

c. Este de asemenea necesar, în perspectiva pregătirii dialogului, studierea anumitor probleme care ar putea apărea și care ar trebui încredințată încă de pe acum teologilor ortodocși specializați;

d. Atunci când toate acestea au fost îndeplinite, trebuie constituită o Comisie Teologică Interortodoxă, pentru a pregăti dialogul în detaliu și a-l realiza la data potrivită”³¹.

Rezoluția adoptată la Chambésy cu privire la posibilul dialog dintre Bisericile Ortodoxe și Federația Luterană Mondială, reprezenta punctul

²⁹ R. SAARINEN, *Faith and Holiness...*, p. 180; G. LIMOURIS (ed.), *Orthodox visions of Ecumenism...*, pp. 38-39.

³⁰ G. LIMOURIS (ed.), *Orthodox visions of Ecumenism...*, p. 39.

³¹ *Documentation on the Current Interconfessional Conversations of the LWF*, LWF, Geneva 1971 la R. SAARINEN, *Faith and Holiness...*, p. 128.

culminant al vizitelor oficiale, întreprinse atât de ortodocși, cât și de luterani și al dialogurilor pregătitoare³².

Federația Luterană Mondială a reacționat imediat la deciziile ortodocșilor de la Chambésy din 1968, propunând deja o întrunire a Comisiei pregătitoare în octombrie 1968, la Taizé, în Franța, urmând a se concentra pe lecturi generale despre teologie, viață liturgică și evlavie în cadrul celor două Biserici. Întâlnire a fost însă amânată. În 1970, secretarul Comitetului Pregătitor al Sinodului Panortodox, Mitropolitul Damaskinos Papandreu de Tranoupolis, a oferit următoarea explicație cu privire la posibilul dialog internațional ortodox-luteran: „Ținta unui dialog luteran-ortodox la nivel mondial, așa cum s-a autorizat explicit la cea de „A Patra Conferință Panortodoxă” (Geneva, 1968) și cum s-a consolidat prin decizia de a crea un Comitet interortodox pentru dialogul cu luteranii, rămâne o țintă de viitor. În orice caz, pentru dialogurile regionale din prezent între ortodocși și luterani, aceasta pare a avea prioritate”³³. Așadar perspectiva ortodoxă asupra viitorului dialog internațional era cât se poate de optimistă, declarația menționată mai sus acordând prioritate acestuia, în comparație cu celelalte dialoguri bilaterale regionale, dar subliniind importanța celor din urmă, ca bază a discuțiilor ulterioare. „În acest caz, Federația Luterană Mondială nu a avut altă alternativă decât să susțină dialogurile regionale în curs de desfășurare”³⁴. De-a lungul anului 1971 au fost realizate supervizări cuprinzătoare ale diferitelor dialoguri bilaterale, supervizări

³² În iulie 1968, Comitetul Executiv al Federației este înștiințat de faptul că „Patriarhia Ecumenică și-a exprimat dorința de a intra în dialog cu Bisericile luterane”. Comitetul a votat atunci în favoarea începerii demersurilor pentru un dialog cu Biserica Ortodoxă. Cu ocazia următoarei întruniri a Comitetului Executiv din iunie 1967, Secretarul General, Dr. André Appel, a făcut o prezentare a vizitei întreprinse la Constantinopol în luna februarie a aceluiași an. Următorul an, întrunirea Comitetului Executiv a avut loc în perioada 25-31 august 1968. Cu acest prilej, un reprezentant al Patriarhiei Ecumenice a informat Comitetul Executiv asupra hotărârilor de la cea de-a Patra Conferință Panortodoxă de la Chambésy. S-a stabilit și aprobat, de partea luterană, un plan al consultărilor comune. Totodată s-a nominalizat și o delegație de teologi luterani, din care făceau parte Prof. Georg Kretschmar, Prof. Jaroslav Pelikan, Prof. Seppo A. Teinonen, Prof. Lars Thunberg și Prof. Reinhard Slenczka, care se vor întâlni cu reprezentanții ortodocși într-o Comisie de lucru comună pregătitoare a dialogului propriu-zis. Documentation 1971, VI; LWF ex.c.min. 1966, 24; LWF ex.c.min. 1967, 17-18; LWF ex.c.min. 1968, 23, la R. SAARINEN, *Faith and Holiness...*, p. 180.

³³ Documentation 1971, V4. LWF ex.c.ag. 1975, exh. 11.1.4., 9, la R. SAARINEN, *Faith and Holiness...*, p. 181.

³⁴ R. SAARINEN, *Faith and Holiness...*, p. 181.

prezente și în documentele oficiale ale Federației din acea vreme. O consultare a luteranilor a recomandat ca „dialogurile să continue pe o bază regională. În orice caz, Federația ar trebui să rămână deschisă posibilităților unui dialog panortodox-luteran”³⁵.

Probabil că o acalmie la nivelul dialogului bilateral dintre ortodocși și luterani în perioada 1972-1973 a fost cauzată, într-o oarecare măsură, de trecerea la cele veșnice a Patriarhului Constantinopolului Atenagora I, în 1972. În 1973, Comitetul Executiv al Federației raporta faptul că dialogul cu Ortodoxia „a ajuns mai degrabă într-un punct mort”³⁶. Însă situația se va schimba începând cu anul 1974, atunci când apar noi inițiative în acest sens.

III.2. *Prima Conferință Pregătitoare a Sinodului Panortodox*

Desfășurată între 21-30 noiembrie 1976 și găzduită la Chambésy, Elveția³⁷, conferința, pe lângă alte decizii importante pe care le-a luat, a emis o rezoluție cu privire la formarea unei Comisii interortodoxe pentru dialogul teologic internațional cu luteranii, în concordanță cu recomandările din 1968³⁸. Implicarea Bisericii Ortodoxe în dialogurile interconfesionale a reprezentat, de fapt, principala temă a discuțiilor. „Cu privire la Biserica Luterană, Conferința hotărâ ca dialogul cu aceasta să fie intensificat prin constituirea unei Comisii interortodoxe, corespunzătoare Comisiilor deja existente pentru alte dialoguri teologice”³⁹. O invitație corespunzătoare a fost trimisă Federației Luterane Mondiale de către Patriarhia Ecumenică. În februarie 1977, Comitetul Executiv al organizației sus amintite a fost de acord să „se angajeze la un nivel internațional în ceea ce privește dialogul ortodox-luteran”⁴⁰.

În perioada 9-14 martie 1978, o delegație luterană întreprinde o primă vizită oficială, după acordul comun privitor la dialogul ortodox-luteran la nivel

³⁵ Documentation 1971, V5-9; Consultation on Bilateral Conversations 1971, 118-124; Consultation on Bilateral Conversations 1971, 25, la R. SAARINEN, *Faith and Holiness...*, p. 181.

³⁶ LWF ex.c.min. 1973, exh. J,3, la R. SAARINEN, *Faith and Holiness...*, p. 181.

³⁷ A. JENSEN, *Die Zukunft der Orthodoxie*, pp. 35-41.

³⁸ A. JENSEN, *Die Zukunft der Orthodoxie*, p. 324.

³⁹ A. BASDEKIS, *Orthodoxe Kirche...*, p. 212;

⁴⁰ LWF ex.c.min. 1977, 9, la R. SAARINEN, *Faith and Holiness...*, p. 182.

internațional, la Patriarhia Constantinopolului⁴¹. Cu acest prilej, s-a hotărât ca în perioada 1978-1980 să aibă loc întâlniri pregătitoare atât interortodoxe, cât și interluterane, care vor defini agenda discuțiilor, dar și aspectele organizatorice. Luteranii se vor întâlni de două ori, iar ortodocșii de trei ori înainte de prima întâlnire la nivel oficial a comisiei de dialog ortodox-luteran. Ortodocșii au reliefat faptul că această Comisie Interortodoxă va avea un caracter reprezentativ și nicio întâlnire cu luteranii nu poate avea loc înaintea consultării cu respectivele Biserici Ortodoxe. Totodată, ortodocșii au ridicat întrebări referitoare la caracterul eclesial al FLM și al relațiilor bisericilor ne-membre cu aceasta. La rândul lor, reprezentanții Federației au accentuat caracterul reprezentativ al acesteia⁴². A fost discutat rolul dialogurilor regionale și s-a încurajat practicarea acestora și pe viitor, deși „nu întreg materialul produs de această muncă regională poate fi folosit, dar o parte din el da”⁴³. Luteranii au remarcat și că „ortodocșii așteaptă ca dialogul global să reprezinte o modulație într-o nouă cheie teologică și eclesiologică, în comparație cu dialogurile regionale și locale”⁴⁴.

IV. Întâlniri pregătitoare ale dialogului Bisericii Ortodoxe cu Federația Luterană Mondială

IV.1. În conformitate cu hotărârea adoptată la Constantinopol în luna martie a anului 1978, luteranii s-au întâlnit în *Prima întâlnire pregătitoare interluterană*, găzduită tot la Chambésy în perioada 30 aprilie-3 mai 1978⁴⁵.

⁴¹ LWF ex.c.ag. 1978, exh. 12.1.1.4, la R. SAARINEN, *Faith and Holiness...*, p. 182, nota 21. Delegația luterană era alcătuită din episcopul Andreas Aarflot, Wonno Bleij, Ulrich von Brück, Friedrich Hübner, Carl Mau (Secretarul General al Federației), Daniel Martensen și Charles Austin. Partenerii de dialog ortodocși făceau parte din Comitetul de dialog intercreștin al Patriarhiei Ecumenice și erau Mitropolitul Hrisostom, Mitropolitul Evanghelos, Mitropolitul Bartolomeu, Prof. Basil Anagnostopoulos, Prof. Basil Stavridis și Iacovos Sofroniadis. Mitropolitul Emilianos Timiadis de Silvyria a fost de asemenea prezent de-a lungul discuțiilor.

⁴² LWF ex.c.ag. 1978, exh. 12.1.1.4, 2, la R. SAARINEN, *Faith and Holiness...*, p. 183.

⁴³ LWF ex.c.ag. 1978, exh. 12.1.1.4, 3, la R. SAARINEN, *Faith and Holiness...*, p. 183..

⁴⁴ LWF ex.c.ag. 1978, exh. 12.1.1.4, 3, la R. SAARINEN, *Faith and Holiness...*, p. 183..

⁴⁵ *Tagung der Vorbereitungsgruppe fuer den lutherisch/orthodoxen Dialog auf internationaler Ebene, Chambesy, Schweiz, 30 april-3 mai 1978. Teilnehmerliste in Protokoll. Anlage 12.1.1.3. Tagung des LWB-Exekutivkomitees, 27. August-2. September 1978*, Genf, pp. 11-12 în *The Lutheran World Federation, ST, Y. 2.2.6, Lutheran Orthodox Dialogue, Lutheran Preparatory Group Meeting, Chambesy, Mai 1978*. Membrii acestui grup pregătitor erau Dr. B.H. Jackayya, Georg Kretschmar, Prof. Gerhard Krodel, Prof. Fairy von Lilienfeld, Prof. Kauko Pirinen, Prof. Hermann Pitters, Gudina Tumsa, Dr. Wolfgang Ullmann și Robert Tobias.

Comisia pregătitoare a elaborat un raport extins, în care au fost identificate un mare număr de subiecte ce puteau fi avansate pentru discuțiile cu Bisericile Ortodoxe. Dintre acestea, opt teme au fost reperate drept posibile pentru un „proiect pilot”. Acestea erau: 1. Maica Domnului, 2. Filioque, 3. Eshatologia, 4. Preoția – continuitate – episcopat, 5. Problema unității Bisericilor, 6. Problema receptării – consensus/koinonia, 7. Tradiție, 8. Cult⁴⁶.

Deși „o comuniune deplină ca o recunoaștere mutuală deplină” reprezenta scopul ultim al dialogului, grupul era conștient că pentru început este nevoie de progrese mici, dar sigure. Plecând de la „identificarea fundamentelor de credință comună”, dialogul trebuie să își propună „interrelaționarea dialogurilor la nivel regional și internațional”⁴⁷. Pe de altă parte, *Raportul* redactat la sfârșitul lucrărilor indica alte scopuri, penultime: recunoașterea fundamentelor comune, participare la mărturisire și slujire comună, reconcilierea diferențelor ce împiedică unitatea, căutarea posibilităților participării reciproce la slujbă și viață, cristalizarea și dezvoltarea semnelor recunoașterii reciproce⁴⁸. Pe viitor se recomanda integrarea „dimensiunilor spiritualității și elementelor de diferență lingvistică în experiența dialogului”⁴⁹. Pe de altă parte, această întâlnire preliminară a desemnat și 14 reprezentanți luterani (un număr asemănător cu cel al participanților ortodocși), care vor lua parte la întrunirile comisiei de dialog cu ortodocșii⁵⁰. Ulterioarele informații legate de acest

⁴⁶ *Bericht der Vorbereitungsgruppe für den lutherisch/orthodoxen Dialog auf internationaler Ebene, Chambesy, Schweiz, 30 april-3 mai 1978 în Protokoll. Anlage 12.1.1.3. Tagung des LWB-Exekutivkomitees, 27. August-2. September 1978, Übersetzung, Genf, p. 6, The Lutheran World Federation, ST, Y. 2.2.6, Lutheran Orthodox Dialogue, Lutheran Preparatory Group Meeting, Chambesy, Mai 1978.*

⁴⁷ *Bericht der Vorbereitungsgruppe für den lutherisch/orthodoxen Dialog auf internationaler Ebene, Chambesy, Schweiz, 30 april-3 mai 1978 în Protokoll. Anlage 12.1.1.3. Tagung des LWB-Exekutivkomitees, 27. August-2. September 1978, Übersetzung, pp. 2-3.*

⁴⁸ *Bericht der Vorbereitungsgruppe für den lutherisch/orthodoxen Dialog auf internationaler Ebene, Chambesy, Schweiz, 30 april-3 mai 1978 în Protokoll. Anlage 12.1.1.3. Tagung des LWB-Exekutivkomitees, 27. August-2. September 1978, Übersetzung, p. 3.*

⁴⁹ *Bericht der Vorbereitungsgruppe für den lutherisch/orthodoxen Dialog auf internationaler Ebene, Chambesy, Schweiz, 30 april-3 mai 1978 în Protokoll. Anlage 12.1.1.3. Tagung des LWB-Exekutivkomitees, 27. August-2. September 1978, Übersetzung, pp. 1-2.*

⁵⁰ *Bericht der Vorbereitungsgruppe für den lutherisch/orthodoxen Dialog auf internationaler Ebene, Chambesy, Schweiz, 30 april-3 mai 1978 în Protokoll. Anlage 12.1.1.3. Tagung des LWB-Exekutivkomitees, 27. August-2. September 1978, Übersetzung, p. 3. Aceștia erau Dr. Elizabeth Bettenhausen, episcopul Helge Brattgård, episcopul Friedrich Hübner, episcopul Paavo Kortekangas, Dr. R. Kostial, Georg Kretschmar, Gerhard Krodol, episcopul A. Lumbatobing, Dr. Fred Meuser, Danielle Ostertag, Prof. Hermann Pitters, Dr. John Selmeczi, Gudina Tumsa și Wolfgang*

dialog vor fi furnizate de reprezentanții numiți cu acest prilej. Instrumentele cu ajutorul cărora se puteau realiza cele propuse cu ocazia acestei întruniri au fost propuse de către participanți, acestea fiind:

- a) înființarea unei Comisii pregătitoare interluterană, asemănătoare și la numărul membrilor celei ortodoxe;
- b) Sub-comisii comune cu ortodoxii, care să se ocupe de analiza trecutului, prezentului și viitorului dialogurilor comune ortodox-luterane;
- c) înființarea unui centru de documentare la Erlangen;
- d) sprijinirea Institutului de Studii Ecumenice de la Strasbourg în vederea întocmirii unor principii metodologice;
- e) discutarea și probarea viitoarelor teme de dialog internațional mai întâi la nivel regional;
- f) verificarea implementării măsurilor adoptate în interiorul Federației Luterane Mondiale de către Secretariatul general al acesteia⁵¹.

Delegații luterani la întâlnirea din Chambésy au stabilit punctele comune, punctele asupra cărora există divergențe ce se pot discuta și puncte diferite de vedere față de ortodocși, care constituie greutăți reale în acest dialog.

Punctele comune erau, în opinia luterană, următoarele: a) Treimea; b) Întruparea, Crucea și Învierea; c) Botezul; d) Profeți, Apostoli, Martiri, Părinți, Sinoade; e) cântări, rugăciuni, mărturisiri de credință; f) predica și g) grija pentru lume/univers⁵².

Divergențele care puteau fi rezolvate prin dialog priveau: a) Euharistia; b) celebrarea liturgică; c) Filioque; d) dumnezeire, justificare, sfințire; e) credința și fapte bune; f) Împărăția lui Dumnezeu; g) hristologie, cosmologie, soteriologie; h) legătura dintre cuvânt și duh, în special în cadrul Euharistiei; i) teoria cunoașterii: Duh și Tradiție; j) Revelația și istoria; k) înnoire, reformă, continuitate; l) Scriptura: autoritate și interpretare; m) Scriptura și Tradiția⁵³.

Ullmann. A se vedea *Protokoll. Anlage 12.1.1.3. Tagung des LWB-Exekutivkomitees, 27 August-2. September 1978, Genf, Übersetzung*, p. 3, în: *The Lutheran World Federation, ST, Y. 2.2.6, Lutheran Orthodox Dialogue, Lutheran Preparatory Group Meeting, Chambesy, Mai 1978*.

⁵¹ *Protokoll. Anlage 12.1.1.3. Tagung des LWB-Exekutivkomitees, 27. August-2. September 1978, Genf, Übersetzung*, pp. 4-5.

⁵² *Protokoll. Anlage 12.1.1.3. Tagung des LWB-Exekutivkomitees, 27. August-2. September 1978, Genf, Übersetzung*, p. 6.

⁵³ *Protokoll. Anlage 12.1.1.3. Tagung des LWB-Exekutivkomitees, 27. August-2. September 1978, Genf, Übersetzung*, p. 6.

Divergențele ireconciliabile, potrivit teologilor luterani, se refereau la următoarele teme: a) continuitatea apostolică în preoția sacramentală și doctrină; b) Taina; c) Universalitatea; d) Comuniunea; e) Semnificația, locul și funcția teologiei; f) Semnificația slujbei liturgice; g) Apartenența etnică; h) Profanul și sacrul⁵⁴.

IV.2. *Prima întâlnire pregătitoare interortodoxă* s-a desfășurat la Sigtuna, în Suedia, între 4 și 9 noiembrie 1978⁵⁵. Delegații Bisericii Ortodoxe Române au fost episcopul Vasile Coman al Oradiei și preotul arădean Emil Roman, care din 1977 era parohul Bisericii românești din Geneva cu hramul „Învierea Domnului”⁵⁶.

Cu acest prilej au fost susținute două referate, unul de către mitropolitul Emilianos Timiadis, iar celălalt de către profesorul Theodor Nikolaou. Referatul mitropolitului de Silyvria, intitulat *Dialog. Discordanță. Concordanță*⁵⁷, încerca să stabilească punctele doctrinare în privința cărora ar exista un acord între ortodocși și luterani, precum și punctele cu rezultate negative. Întrebările fundamentale care trebuie rezolvate de către luterani erau, în opinia autorului, următoarele: „Cum văd luteranii Sinoadele Ecumenice și autoritatea Părinților? Care este semnificația succesiunii apostolice în raport cu autoritatea congregațională?”⁵⁸. Scopul demersului ortodox în ceea ce privește dialogul

⁵⁴ *Protokoll. Anlage 12.1.1.3. Tagung des LWB-Exekutivkomitees, 27. August-2. September 1978, Genf, Übersetzung*, p. 7.

⁵⁵ *Inter-Orthodox Preparatory Commission for the Theological Dialogue with Lutherans, Sigtuna, November 4-9, 1978*, pp. 67-68, în: *The Lutheran World Federation, ST, Y. 2.2.6, Inter-Orthodox Preparatory Commission Meeting, Sigtuna, November 1978*. La această primă întâlnire pregătitoare inter-ortodoxă au participat următorii delegați: Mitropolitul Emilianos Timiadis de Silyvria (președinte) și Theodoros Nikolaou din partea Patriarhiei Ecumenice, Egumenul Augustin Nikitin, prof. Alexei Osipov și Grigori Skobey din partea Patriarhiei Moscovei, episcopul Vasile Coman și preotul Emil Roman din partea Bisericii Ortodoxe Române, episcopul Dometian din partea Patriarhiei Bulgariei, Mitropolitul Hrysantios și Giorgios Metallinos din partea Bisericii Ciprului, Mitropolitul Ioan și fratele Hristofor din partea Bisericii Ortodoxe a Finlandei. Consultant din partea Federației Luterane Mondiale a fost Daniel Martensen.

⁵⁶ *Începuturile unei vieți religioase organizate a credincioșilor ortodocși români din Elveția sau Parohia ortodoxă română „Învierea Domnului” din Geneva-Chambesey de la înființare și până astăzi*, <http://www.biserica-geneva.ch/Istoric.html>, accesat mai 2010.

⁵⁷ Metropolit EMILIANOS de Calabre, *Dialogue. Discord. Concord*, pp. 27-53, în: *The Lutheran World Federation, ST, Y. 2.2.6, Inter-Orthodox Preparatory Commission Meeting, Sigtuna, November 1978*.

⁵⁸ Metropolit EMILIANOS, *Dialogue. Discord. Concord*, p. 28.

internațional cu luteranii și mai exact în cadrul acestor întruniri preliminare îl reprezintă, conform mitropolitului Emilianos, „exprimarea liberă și onestă a căii pe care o avem de urmat pentru a ne face doctrina mai bine înțeleasă de luterani și pentru a înlătura norul prejudecății, cu scopul de a câștiga o imagine mai clară asupra poziției luterane”⁵⁹.

Pe de altă parte, profesorul Nikolaou în referatul său intitulat *Federația Luterană Mondială ca partener al dialogului teologic cu Biserica Ortodoxă*⁶⁰, arată că există voința începerii unui dialog de anvergură între ortodocși și luterani, deși nu trebuie trecuți cu vederea nici factorii care influențează relațiile actuale dintre cele două confesiuni: a) ambele Biserici provin din culturi într-o oarecare măsură diferite; b) nu au nicio Tradiție teologică comună în adevăratul sens al cuvântului; c) majoritatea credincioșilor lor trăiesc departe unii de ceilalți, mai întâi din punct de vedere geografic; d) inevitabilele idei preconcepute care apar⁶¹.

Raportul încheiat cu acest prilej făcea observații de ordin practic, dar și considerații teologice. Printre aspectele practice stabilite erau:

- a) consultare interortodoxă pentru evaluarea dialogurilor bilaterale recente;
- b) întocmirea unui studiu, de către fiecare Biserică Ortodoxă, pe tema relațiilor ortodox-luterane între secolele XVI-XX, în contextul respectiv;
- c) susținerea și dezvoltarea centrelor de documentare din Erlangen și Helsinki;
- d) Comitetul pregător ortodox va ține legătura cu cel luteran pentru o mai bună colaborare, iar Mitropolitul Emilianos se va îngriji pentru o receptare optimă de către ortodocși a celor stabilite la Sigtuna⁶².

Considerațiile teologice priveau stabilirea unor teme teologice propuse pentru ulterioarele discuții (1. Natura Bisericii, 2. Sfânta Tradiție, 3. Preoția, 4. Conceptul unității), fixarea unei metodologii speciale de lucru (metoda comparativă și apelul la Tradiția Părinților)⁶³. „Marile diferențe dintre prima întâlnire pregătitoare interortodoxă și cea interluterană poate fi explicată prin

⁵⁹ Metropolit EMILIANOS, *Dialogue. Discord. Concord*, p. 59

⁶⁰ Theodor NIKOLAOU, *Der Lutherische Weltbund als Partner des Theologischen Dialogs mit der Orthodoxen Kirche*, pp. 54-66, în: *The Lutheran World Federation, ST, Y. 2.2.6, Inter-Orthodox Preparatory Commission Meeting*, Sigtuna, November 1978.

⁶¹ T. NIKOLAOU, *Der Lutherische Weltbund...*, p. 54.

⁶² *Final Report*, pp. 4-5, în: *The Lutheran World Federation, ST, Y. 2.2.6, Inter-Orthodox Preparatory Commission Meeting*, Sigtuna, November 1978.

⁶³ *Final Report*, pp. 5-6, în: *The Lutheran World Federation, ST, Y. 2.2.6, Inter-Orthodox Preparatory Commission Meeting*, Sigtuna, November 1978.

ceea ce își propuneau ambele părți: în timp ce luteranii doreau un *proiect pilot*, ortodocșii au identificat de la început temele teologice centrale⁶⁴.

IV.3. *A doua întâlnire pregătitoare interortodoxă* s-a desfășurat în localitatea Amelungsborn din Germania, în perioada 15-21 septembrie 1979⁶⁵. Prin aderarea la acest dialog a Patriarhiei Ierusalimului (reprezentată prin arhimandritul Meliton Kavatsiklis și profesorul Vlassios Phidas) și a Bisericii Greciei (pr. prof. Ioan Romanides), asistăm la o întărire a prezenței delegațiilor greci⁶⁶. Grupul pregător a început să se cristalizeze, în perspectiva și în forma Comisiei ortodoxe de mai târziu⁶⁷. Unul dintre obiectivele principale ale celei de-a doua întâlniri pregătitoare interortodoxe l-a constituit „evaluarea contactelor ortodox-luterane din trecut, atât în perioada protestantismului primar, cât și în cea a dialogurilor bilaterale recente”⁶⁸. Episcopul Vasile Coman al Oradiei, unul dintre reprezentanții Bisericii Ortodoxe Române la această întâlnire, a transmis mesajul Patriarhului Bisericii Ortodoxe Române din acea vreme, Iustin Moisescu⁶⁹.

Aspectele practice de care trebuia să se țină seama pe viitor au fost identificate de membrii Comisiei pregătitoare ca fiind următoarele:

⁶⁴ Risto SAARINEN, *Faith and Holiness. Lutheran-Orthodox Dialogue 1959-1994*, p. 185.

⁶⁵ *Bericht der interorthodoxen Vorbereitungskommission für den theologischen Dialog mit den Lutheranern, Amelungsborn, 15.-21. September 1979*, în: *The Lutheran World Federation, ST Y. 2.2.6, Lutheran-Orthodox Dialogue, Inter-Orthodox Preparatory Commission for the Theological Dialogue with Lutherans*, Amelungsborn, Germany, Sept. 15-21 1979.

⁶⁶ R. SAARINEN, *Faith and Holiness...*, p. 185.

⁶⁷ Din el făceau parte mitropolitul Emilianos Timiadis de Silvyria (președinte) și prof. Theodor Nikolaou (Patriarhia Ecumenică), arhimandritul Meliton Kavatsiklis și Vlassios Pheidias (Patriarhia Ierusalimului), egumenul Augustin Nikitin și prof. Alexei Osipov (Patriarhia Moscovei), episcopul Laurențiu (Patriarhia Serbiei), episcopul Vasile Coman și prof. Ioan Ică (Patriarhia României), prof. Totju Koev (Patriarhia Bulgariei), mitropolitul Hrysantios de Limassol și Giorgios Metallinos (Biserica Ciprului), Ioan Romanides (Biserica Greciei), mitropolitul Ioan din Helsinki și pr. Ambrozie (Biserica Finlandei) și prof. Radin Pulec (Biserica Cehoslovaciei) în *Bericht der interorthodoxen Vorbereitungskommission für den theologischen Dialog mit den Lutheranern, Amelungsborn, 15.-21. September 1979*, pp. 1-2; Epispepsis 217, 7-12 la Risto SAARINEN, *Faith and Holiness. Lutheran-Orthodox Dialogue 1959-1994*, nota 33, p. 185. Consultații din partea partenerilor luterani au fost profesorul Georg Kretschmar și Dr. Daniel Martensen, vezi *Report*, p. 1 în *Programme*, pp. 1-32, în: *The Lutheran World Federation, ST Y. 2.2.6, Lutheran-Orthodox Dialogue, Inter-Orthodox Preparatory Commission for the Theological Dialogue with Lutherans*, Amelungsborn, Germany, Sept. 15-21 1979.

⁶⁸ *Bericht der interorthodoxen Vorbereitungskommission für den theologischen Dialog mit den Lutheranern, Amelungsborn, 15.-21. September 1979*, p. 2.

⁶⁹ *Minutes of the Consultation in Report*, p. 5.

- a) intensificarea activității pregătitoare și discutarea materialelor pregătitoare în comun cu luteranii;
- b) selectarea tuturor documentelor (referate, articole, documentații) importante din trecut, care pot fi de ajutor în actualul context. Și în acest punct se solicita o colaborare strânsă cu delegații Federației Luterane Mondiale;
- c) fixarea datei următoarei întruniri a Comisiei pregătitoare ortodoxe pentru septembrie 1980;
- d) delegații ortodocși la întrunirea plenului Comisiei mixte internaționale ortodox-luterane vor fi cei care au participat deja la întrunirile preparatorii;
- e) credincioșii din parohii trebuie să afle despre această inițiativă, de aceea se recomandă și se încurajă expres cunoașterea tradițiilor și spiritualității celorlalți creștini⁷⁰.

Punctele teologice invocate în discuție priveau:

- a) analiza nu doar a cărților confesionale luterane recunoscute ca atare, ci și lucrările contemporane ale teologilor, în concordanță cu dezvoltarea dinamică a doctrinei luterane;
- b) viitorul dialog trebuie înțeles ca o continuare a celui din secolul al XVI-lea;
- c) analizarea atentă a diferențelor dogmatice stabilite între cele două confesiuni;
- d) întocmirea unei sinteze a punctelor istorice și doctrinare ale dialogurilor bilaterale⁷¹.

Referatele susținute la această întâlnire au avut în totalitate un pronunțat caracter istoric, descriind istoria dialogului ortodox-luteran în Rusia începând cu secolul XVI și până în secolul XX (Nikitin⁷²) sau dialogurile contemporane ale Bisericii Ortodoxe Ruse cu diferite Biserici Luterane (Osipov)⁷³.

⁷⁰ *Practical steps* în *Programme*, pp. 2-3.

⁷¹ *Theological consideration* în *Programme*, pp. 3-4.

⁷² Avgustin NIKITIN, *History of the orthodox-lutheran dialogue in Russia. Contribution to be presented to the Commission to Prepare for the Orthodox-Lutheran Dialogue*, pp. 1-27, în: *The Lutheran World Federation*, ST Y. 2.2.6, *Lutheran-Orthodox Dialogue, Inter-Orthodox Preparatory Commission for the Theological Dialogue with Lutherans*, Amelungsborn, Germany, Sept. 15-21 1979.

⁷³ Alexei OSSIPOV, *Der Dialog der Russischen Orthodoxen Kirche mit den evangelisch-lutherischen Kirchen (1959/1979)*, în: *The Lutheran World Federation*, ST Y. 2.2.6, *Lutheran-Orthodox Dialogue, Inter-Orthodox Preparatory Commission for the Theological Dialogue with Lutherans*, Amelungsborn, Germany, Sept. 15-21 1979.

Excurs – Referatul susținut de Pr. prof. dr. Ioan I. Ică

La această întrunire a susținut un referat și părintele profesor Ioan I. Ică din partea Bisericii Ortodoxe Române, pe tema legăturilor ortodox-luterane din România, începând cu perioada inițierii Reformei și până în prezent⁷⁴. Documentul a fost susținut în sesiunea de dimineață a zilei de 19 septembrie⁷⁵, subliniind buna cooperare ce a existat dintotdeauna pe teritoriul țării între diferitele confesiuni, precum și deschiderea și disponibilitatea spre dialog, caracteristice poporului român. „Premisele favorabile ale relațiilor dintre ortodocși și luterani în România se întemeiază, teologic, pe învățătura și duhul ecumenic al Bisericii Ortodoxe de aici... care a lucrat și s-a rugat permanent pentru «pacea a toată lumea și pentru unirea tuturor»”⁷⁶. Reforma sub caracterul ei dublu, luteran și calvin, a apărut în Transilvania la scurtă vreme de la inițierea ei în Germania, luteranismul fiind adoptat de sași, iar calvinismul de etnicii maghiari din Ardeal. Localnicii români, arată autorul, nu au trecut la noua confesiune care începea să se contureze, și-au păstrat credința ortodoxă, însă au fost gata să primească înnoirile aduse de Reformă, în special cu privire la propovăduirea Evangheliei și la săvârșirea slujbei în limba vorbită. În acest context poate fi mai bine înțeleasă apariția, la Sibiu, a primei cărți românești – *Catehismul românesc* – alcătuită de Filip Moldoveanu în 1544 și apărută în tipografia sasului luteran Lukas Trappoldner⁷⁷.

Așadar, primele tipărituri românești de la Brașov și Sibiu (în special cele ale diaconului Coresi) sunt rodul conlucrării creștine ortodox-luterane și în același timp fundamente în consolidarea valorilor patrimoniale românești⁷⁸. Primul document al Reformei sașilor transilvăneni, alcătuit de celebrul umanist Johannes Honterus și intitulat *Reforma Bisericii din Brașov și a întregii Țări a Bârsei*, menționează chiar în introducere, discuțiile pe care adepții noii confesiuni le-au avut cu ortodocșii de aici. De asemenea,

⁷⁴ Pr. Ioan I. Ică, *Die Beziehungen zwischen den orthodoxen und lutheranern aus Rumänien vom 16. Jahrhundert bis heute*, pp. 1-23, în: *The Lutheran World Federation, ST Y. 2.2.6, Lutheran-Orthodox Dialogue, Inter-Orthodox Preparatory Commission for the Theological Dialogue with Lutherans*, Amelungsborn, Germany, Sept. 15-21 1979.

⁷⁵ *Minutes of the Consultation in Report*, p. 17.

⁷⁶ Pr. I. Ică, *Die Beziehungen zwischen...*, pp. 1-2.

⁷⁷ Pr. I. Ică, *Die Beziehungen zwischen...*, p. 2.

⁷⁸ Pr. I. Ică, *Die Beziehungen zwischen...*, pp. 3-4.

Honterus publică în 1540 la Brașov (așadar mai înainte de pătrunderea oficială a Reformei în Transilvania), o colecție de scrieri păstrate în manuscris ale Sfântului Nil episcopul, ale lui Evagrie Ponticul, ale lui Talasie, precum și unele poezii ale Sfântului Grigorie de Nazianz, pe care umanistul brașovean le-a descoperit într-o bibliotecă mănăstirească, cu ocazia unei călătorii întreprinse prin Moldova și Valahia⁷⁹. „Bunele relații dintre ortodocși și luterani în Transilvania au continuat și după adoptarea Reformei, exprimându-se în buna vecinătate, respectul reciproc, participarea credincioșilor unei confesiuni la sărbătorile religioase și slujbele celeilalte sau chiar în ajutorarea la construcția sau repararea lăcașurilor de cult”⁸⁰. Numeroase lucrări redactate de românii transilvăneni, care prezentau interes și ofereau importante informații referitoare la viața acestora sub toate aspectele ei, au fost traduse în limba germană. Dintre acestea, Pr. Prof. Ioan Ică amintește cartea mitropolitului Andrei Șaguna, *Dreptul canonic ortodox*, precum și *Istoria Bisericii Ortodoxe din Transilvania*, redactată de același autor. De asemenea, episcopul sas transilvănean Friedrich Teutsch redactează un studiu despre *Realitățile bisericesti din Transilvania*, publicat la Halle în 1906⁸¹. Legăturile ortodox-luterane din Transilvania s-au desfășurat, conform autorului referatului, pe trei planuri: a) la nivelul conducerii bisericești – fapt prin care s-a cristalizat ecumenismul local, b) la nivelul credincioșilor și al preoților de parohie și c) la nivelul Institutelor teologice universitare ortodoxe și protestante⁸².

Un rol important în ecumenismul local existent în România l-au avut Conferințele teologice interconfesionale, care au debutat cu acordul Bisericilor creștine din această țară în 1964 și care au reunit teologi ortodocși, romano-catolici, luterani, reformați și unitarieni. Aceste conferințe se desfășurau de 2-3 ori pe an, fiind organizate alternativ de Institutele teologice universitare ortodoxe din București și Sibiu, precum și de Institutul protestant din Cluj-Napoca. Până la momentul susținerii acestui referat, avuseseră loc deja 33 de astfel de întâlniri, care au dezbătut în total 70 de teme teologice⁸³. Obiectivele principale ale acestor conferințe erau: a) aprofundarea teologică

⁷⁹ Pr. I. Ică, *Die Beziehungen zwischen...*, p. 5.

⁸⁰ Pr. I. Ică, *Die Beziehungen zwischen...*, p. 6.

⁸¹ Pr. I. Ică, *Die Beziehungen zwischen...*, p. 7.

⁸² Pr. I. Ică, *Die Beziehungen zwischen...*, pp. 9-10.

⁸³ Pr. I. Ică, *Die Beziehungen zwischen...*, pp. 10-11.

a temelor studiate sau propuse Bisericilor spre studiu de către organizațiile ecumenice internaționale și b) cunoașterea, apropierea, respectul reciproc și slujirea comună a poporului român și a omenirii contemporane⁸⁴.

Discuțiile interconfesionale din România acelei perioade au abordat teme care s-au concentrat asupra aspectelor teologice și asupra aspectelor practice. În ceea ce privește aspectele teologice, au fost luate în discuție următoarele teme: a) credință și slujire, b) unitate creștină, c) prezența reală a lui Hristos în Euharistie, d) comuniune și intercomuniune, e) ecumenism și prozelitism, f) identitate și ecumenism, g) identitate și înnoire⁸⁵. Chestiunile practice au vizat în special a) teologia și mărturisirea creștină comună în lume, b) Biserica într-o lume tehnicizată, c) Biserica și lupta poporului român pentru libertate, independență și suveranitate, d) etnicitate și ecumenicitate, e) Biserica și noua ordine economică internațională⁸⁶. „Prin Conferințele teologice interconfesionale s-a realizat un adevărat dialog teologic între Biserica Ortodoxă Română și Bisericile Protestante din România”⁸⁷. În încheiere, părintele profesor Ioan I. Ică precizează principiile care au ghidat legăturile și dialogurile Bisericii Ortodoxe în general și ale Bisericii Ortodoxe Române în special cu Bisericile Reformei din aceeași țară:

1. Tratarea dinamică și realistă a legăturilor și a dialogului întreprins cu acestea. „Biserica Ortodoxă Română nu s-a limitat niciodată să privească sau să aprecieze Bisericile Protestante doar istoric, ci a căutat să descopere credința lor actuală și viața lor religioasă, tot ceea ce aceste Biserici reprezintă în contextul actual și nu doar într-un anumit moment istoric din trecut”⁸⁸.

2. Abordarea dialogului cu aceștia și din perspectivă eclesiologică. „S-a încercat descoperirea structurii ei eclesiale reale, iar nu unele diferențe doctrinare sau structuri clasice confesionale, prin analizarea tuturor structurilor și tendințelor actuale, pozitive sau negative, care accentuează sau diminuează însușirea lor de Biserici”⁸⁹.

⁸⁴ Pr. I. Ică, *Die Beziehungen zwischen...*, p. 13.

⁸⁵ Pr. I. Ică, *Die Beziehungen zwischen...*, pp. 15-18.

⁸⁶ Pr. I. Ică, *Die Beziehungen zwischen...*, p. 18.

⁸⁷ Pr. I. Ică, *Die Beziehungen zwischen...*, p. 11.

⁸⁸ Pr. I. Ică, *Die Beziehungen zwischen...*, p. 22.

⁸⁹ Pr. I. Ică, *Die Beziehungen zwischen...*, p. 22.

3. Inițierea dialogului din perspectiva ecumenismului creștin integral, care urmărește restabilirea unității creștine, dar nu în sine și pentru sine, ci în și prin slujirea popoarelor și omenirii contemporane⁹⁰.

După susținerea referatului, sesiunea din după-amiaza zilei de 19 septembrie a debutat cu analiza referatului prezentat de clericul român. Preotul Ambrozie, din partea ortodocșilor finlandezi, a găsit referatul „interesant și problematic în egală măsură...Nu putem face progrese din perspectivă teologică, dacă păstrăm tăcerea cu privire la dificultățile întâmpinate”⁹¹. Profesorul Romanides a apreciat, la rândul său, corectitudinea și veridicitatea istorică a celor prezentate în documentul profesorului Ică⁹². Egumenul rus Augustin Nikitin a încercat să îi arate preotului Ambrozie că demersul teologului român este cu atât mai important, cu cât prezentarea unei perioade atât de îndelungate nu poate surprinde în amănunțime fiecare aspect. „Propria lui intenție” – afirmă clericul rus cu referire la profesorul Ică – „a fost aceea de a atrage atenția asupra elementelor pozitive și constructive. Acest lucru ne ajută să progresăm și să ne apropiem de frații luterani”⁹³. La rândul său, celălalt delegat al Patriarhiei Române, episcopul Vasile Coman, a explicat că este prematur să se vorbească despre un dialog ortodox-luteran oficial în România din acea vreme, deși contacte între ortodocși și luterani sau ortodocși și calvini pot fi constatate. „Prezentele contacte sunt o bună experiență pentru oameni și înseamnă că în România există o atitudine ecumenică în creștere. Este imposibil să vorbim despre unirea Bisericilor înainte de a ne cunoaște reciproc. Este nevoie de o cunoaștere mutuală profundă, nu doar de informație superficială. De asemenea, trebuie să ne reamintim că taina creștinismului nu poate fi exprimată în cuvinte într-o modalitate exhaustivă”⁹⁴. Ierarhul român a propus pentru viitoarele dialoguri pregătitoare interortodoxe alte două teme: a) Preoția sacramentală și b) Semnificația Tainelor în viața credinciosului⁹⁵. Profesorul Metallinos

⁹⁰ Pr. I. Ică, *Die Beziehungen zwischen...*, p. 22.

⁹¹ *Minutes of the Consultation in Report*, p. 18.

⁹² *Report*, p. 18.

⁹³ *Report*, p. 18.

⁹⁴ *Report*, p. 18.

⁹⁵ *Report*, p. 19.

a mulțumit părintelui profesor Ică, mai ales pentru ideea de a propune participanților aspectele locale ale unui „ecumenism practic”, așa cum este el regăsit în România⁹⁶.

IV.4. *Cea de-a treia întâlnire pregătitoare interortodoxă* a fost organizată la Skalholt, Islanda, între 6-13 septembrie 1980⁹⁷. Au participat aceiași membri ca la Amelungsborn cu două excepții: Patriarhia Serbiei nu a fost reprezentată, iar Biserica Georgiei a trimis pe episcopul David Chkadua și preotul Guram Shalamberidze⁹⁸. Cu acest prilej, delegații au hotărât începerea dialogului global: „Comisia pregătitoare interortodoxă a ajuns la un consens în ceea ce privește faptul că prima întâlnire a Comisiei teologice interortodoxe va fi programată la începutul lui septembrie 1981. Va fi ținută în același timp și în același loc ca și Comisia luterană, pentru ca după câteva zile de întâlniri separate să aibă loc prima întrunire a Comisiei mixte de dialog”⁹⁹. În ceea ce privește temele de discuție propuse de partea ortodoxă, acestea erau următoarele: 1. Natura Bisericii, 2. Lucrarea Duhului Sfânt în Biserică, 3. Unitatea de credință și granițele Bisericii, 4. Sfintele Taine, 5. Sinergismul și 6. Sfânta Scriptură – Sfânta Tradiție¹⁰⁰.

Președintele delegației ortodoxe a fost mitropolitul Emilianos Timiadis de Silyvria, care a rostit cuvântul de deschidere a lucrărilor, precum și o predică cu ocazia săvârșirii, pentru prima dată pe pământ islandez, a Sfintei Liturghii ortodoxe. În cuvântul de deschidere a întrunirii, ierarhul reprezentant al Patriarhiei Ecumenice preciza că un astfel de demers, care constă practic din înlăturarea necunoașterii și dezinteresului față de celălalt, este imposibil de realizat fără lucrarea Duhului Sfânt. Numai în duhul dragostei și al recu-

⁹⁶ *Report*, p. 19.

⁹⁷ *Third meeting of the inter-orthodox preparatory Commission for the theological dialogue with Lutheran Churches, Skalholt, Iceland, September the 6th-13th, 1980*, în: *The Lutheran World Federation*, ST Y. 2.2.6, *Lutheran-Orthodox Dialogue, Inter-Orthodox Preparatory Commission for the Theological Dialogue with Lutherans*, Skalholt, Iceland, Septembrie 6-13, 1980.

⁹⁸ *List of Participants*, pp. 3-4 în *Bericht der interorthodoxen Vorbereitungskommission für den theologischen Dialog mit den lutherischen Kirchen, Skalholt, Island, 6.-13. September 1980*.

⁹⁹ *The Minutes of the Consultation*, pp. 11-12 în *Bericht der interorthodoxen Vorbereitungskommission für den theologischen Dialog mit den lutherischen Kirchen, Skalholt, Island, 6.-13. September 1980*.

¹⁰⁰ *Bericht der interorthodoxen Vorbereitungskommission für den theologischen Dialog mit den lutherischen Kirchen, Skalholt, Island, 6.-13. September 1980*, p. 2.

noașterii mutuale pot fi depășite inadvertențele omenești¹⁰¹. În predica rostită în cadrul Sfintei Liturghii ortodoxe, mitropolitul Emilianos explică scurt sensul și valoarea indubitabilă a acesteia, pentru omul care Îl caută pe Dumnezeu. Liturghia exprimă atât *ortodoxia*, cât și *ortopraxia*, trăirea darului dumnezeiesc față de oameni, anume Întruparea Fiului. Credincioșii ortodocși găsesc în Sfânta Liturghie răspuns la toate întrebările existențiale, dar și la toate cele practice, de trăire a credinței¹⁰².

Tot mitropolitul Emilianos Timiadis a susținut unul din referatele discutate cu acest prilej¹⁰³, în care a accentuat importanța stabilirii unei metodologii proprii, diferite de metodologiile celorlalte dialoguri ortodox-luterane bilaterale, argumentând importanța temei stabilite pentru prima întrunire în plen, *Participare în Taina Bisericii*. În opinia autorului, o importanță fundamentală pentru dialogul ortodox-luteran internațional are schimbul de corespondență din secolul al XVI-lea dintre Tübingen și Constantinopol, dar și alegerea, pentru început, a unei teme care să înglobeze atât aspecte eclesiologice, cât și soteriologice¹⁰⁴. Subcomisiile ortodoxă și luterană vor analiza separat tema stabilită, apoi se vor reuni într-o Comisie¹⁰⁵. Biserica sub aspectul Ei de Taină, de Trup al lui Hristos, deține tot ceea ce este necesar pentru mântuirea și sfințirea oamenilor¹⁰⁶.

Un al doilea document prezentat și analizat la cea de-a treia întâlnire pregătitoare interortodoxă de la Skalholt, a fost cel al arhimandritului și profesorului rus Augustin Nikitin, intitulat „Premise pentru participarea în Taina Bisericii”¹⁰⁷. Structurat în 20 de puncte, documentul încerca să deslușească sau mai bine zis să explice *Taina Bisericii*, indicând chiar din debut că o astfel de încercare nu se supune experienței senzoriale, ci cei care

¹⁰¹ *Adress during the reception by Metropolitan Emilianos Timiadis*, pp. 1-2.

¹⁰² *Sermon preached during the orthodox Liturgy by Metropolitan Emilianos Timiadis*, pp. 1-4.

¹⁰³ Metropolitan EMILIANOS, *Introductory paper at the opening of the Third Panorthodox Consultation for the dialogue with the Lutheran Churches*, pp. 1-5, în: *The Lutheran World Federation, ST Y. 2.2.6, Lutheran-Orthodox Dialogue, Inter-Orthodox Preparatory Commission for the Theological Dialogue with Lutherans*, Skalholt, Iceland, Septembrie 6-13, 1980.

¹⁰⁴ Metropolitan EMILIANOS, *Introductory paper...*, p. 1.

¹⁰⁵ Metropolitan EMILIANOS, *Introductory paper...*, p. 2.

¹⁰⁶ Metropolitan EMILIANOS, *Introductory paper...*, pp. 4-5.

¹⁰⁷ Avgustin NIKITIN, *Premises for the Participation in the Mystery of the Church (Ecclesiological theses)*, pp. 1-4, în: *The Lutheran World Federation, ST Y. 2.2.6, Lutheran-Orthodox Dialogue, Inter-Orthodox Preparatory Commission for the Theological Dialogue with Lutherans*, Skalholt, Iceland, Septembrie 6-13, 1980.

doresc să înțelegă trebuie să trăiască în „atmosfera Bisericii”¹⁰⁸. Comuniunea mădularelor sub călăuzirea Capului Hristos nu înseamnă anularea personală a acestora, ci îmbogățirea lor liberă, pentru că Biserica restabilește omul, nu îl recrează¹⁰⁹. Biserica înțealeasă ca Trup al lui Hristos subliniază aspectul Ei static, iar ca viață a lui Hristos aspectul Ei dinamic¹¹⁰.

„A treia întâlnire a Comisiei pregătitoare interortodoxe pentru dialogul teologic cu Bisericile Luterane [...] s-a desfășurat într-o frumoasă atmosferă [...] și într-un spirit constructiv. Nu putem decât nădăjdui că aceste deliberări și contacte ale noastre vor servi acțiunii viitoare, promovând cauza unității, un scop ce este deocamdată foarte îndepărtat”¹¹¹.

IV.5. În același timp, luteranii s-au reunit la *cea de-a doua întâlnire pregătitoare* din Creta, în perioada 4-10 martie 1980¹¹². Au fost supuse analizei delegaților documentele primei întâlniri interluterane, precum și cele ale celor două întâlniri interortodoxe, alături de trei referate: „Biserica Evanghelică de Confesiune Augustană și Biserica Ortodoxă în trecut” (Dorothea Wendebourg)¹¹³, „Dialogul ortodox-luteran în Europa – o privire de ansamblu” (Karl Christian Felmy)¹¹⁴, „Reflecții asupra dialogului luteran-ortodox”

¹⁰⁸ A. NIKITIN, *Premises for the Participation...*, p. 1.

¹⁰⁹ A. NIKITIN, *Premises for the Participation...*, p. 1.

¹¹⁰ A. NIKITIN, *Premises for the Participation...*, p. 3.

¹¹¹ „The Minutes of the Consultation”, p. 16, în: *Third meeting of the inter-orthodox preparatory Commission for the theological dialogue with Lutheran Churches, Skalholt, Iceland, September the 6th-13th, 1980* în The Lutheran World Federation, ST Y. 2.2.6, Lutheran-Orthodox Dialogue, *Meeting of the Lutheran Members of the Luth./Orthodox Commission*, Orthodox Academy Crete, March 4-10, 1980.

¹¹² *Bericht mit der LWB Kommission für den Dialog mit der orthodoxen Kirche, Orthodoxe Akademie Kreta, 4.-10. März 1980*, în: *The Lutheran World Federation, ST Y. 2.2.6., Meeting of the Lutheran Members of the Lutheran/Orthodox Commission*, Orthodox Academy Crete, March 4-10 1980. Au participat Elizabeth Bettenhausen, Friedrich Hübner, B.H. Jackayya, Rudolf Kostial, Gerhard Krodel, Georg Kretschmar, Samuel Lehtonen, Fairy von Lilienfeld, Hermann Pitters, Karl Christian Felmy, Janos Selmeczi și Wolfgang Ullmann. Dorothea Wendebourg a participat în calitate de consultant. Vezi *Teilnehmerliste*, pp. 10-11 în *Bericht der LWB Kommission für den Dialog mit der orthodoxen Kirche, Orthodoxe Akademie Kreta, 4.-10. März 1980*.

¹¹³ Dorothea WENDEBOURG, *Die Evangelische Kirche des Augsburger Bekenntnisses und die Orthodoxe Kirche in der Vergangenheit*, pp. 1-17, în: *The Lutheran World Federation, ST Y. 2.2.6, Lutheran-Orthodox Dialogue, Meeting of the Lutheran Members of the Luth./Orthodox Commission*, Orthodox Academy Crete, March 4-10, 1980.

¹¹⁴ Karl Christian FELMY, *Die orthodox-lutherischen Gespräche in Europa. Ein Überblick*, pp. 1-20, în: *The Lutheran World Federation, ST Y. 2.2.6, Lutheran-Orthodox Dialogue, Meeting of the Lutheran Members of the Luth./Orthodox Commission*, Orthodox Academy Crete, March 4-10, 1980.

(Fairy von Lilienfeld)¹¹⁵. Discuțiile întâlnirii interluterane au fost structurate pe trei teme mari: a) întâlniri ortodox-luterane în secolele XVI și XVII, b) dialoguri regionale și c) următorii pași în dialog. Comisia își exprima mulțumirile față de Dr. Jackayya, episcopul Kostial, pastorul Lehtonen și profesorul Pitters pentru informările orale cu privire la diferitele dialoguri regionale bilaterale¹¹⁶. Cu acest prilej au fost identificate, din nou, teme ale dialogului ortodox-luteran care necesită precizări ulterioare în cadrul oficial al dialogului care va debuta curând. Acestea erau: a) metoda exegezei istorico-critice a Sfintei Scripturi și a documentelor din istoria Bisericii, b) Biserica în schimbările istoriei, c) experiența fundamentală a Reformei, înțelesă nu ca noutate eretică arbitrară, ci ca înnoire, d) problema prejudicierii teologumenelor printr-o terminologie filosofică, e) problema sinergismului, f) explicarea legăturii dintre *luteran* și *protestant*, g) problema limbajului teologic și a celui evlavios în cele două Biserici și i) legătura omului cu Creația supra-umană¹¹⁷.

Pentru progresul discuțiilor cu ortodocșii, Comisia luterană din Creta avansa următoarele propuneri: a) în 1981, cele două Comisii pregătitoare ortodoxă și luterană să se întâlnească în același loc și în aceeași perioadă; b) întâlnirea să fie dedicată aniversării a 1600 de ani de la formularea Simbolului de la Niceea (325) și Constantinopol (381); c) o Subcomisie tehnică ortodox-luterană să pregătească detaliile organizatorice ale întâlnirii; d) reprezentanții luterani formau trei subcomitete pentru pregătirea materialelor ce se vor discuta în 1981: unul pentru dialogurile regionale contemporane, al doilea pentru prelucrarea întâlnirilor ortodox-luterane în secolele trecute și al treilea pentru evidențierea importanței Simbolului niceo-constantinopolitan, ca mărturisire comună a Bisericilor noastre. Lucrările celor trei subcomitete vor trebui să fie definitive cu trei luni înaintea întâlnirii oficiale¹¹⁸.

¹¹⁵ Fairy von LILIENFELD, *Aus der Erfahrung der Begegnung und des Dialogs mit orthodoxen Kirchen gewonnene grundsätzliche Überlegung zum gesamilutherischen-panorthodoxen Dialog*, pp. 1-25, în: *The Lutheran World Federation, ST Y. 2.2.6, Lutheran-Orthodox Dialogue, Meeting of the Lutheran Members of the Luth./Orthodox Commission*, Orthodox Academy Crete, March 4-10, 1980.

¹¹⁶ Fairy von LILIENFELD, *Aus der Erfahrung...*, p. 2.

¹¹⁷ Fairy von LILIENFELD, *Aus der Erfahrung...*, pp. 6-7.

¹¹⁸ Fairy von LILIENFELD, *Aus der Erfahrung...*, pp. 8-9.

V. Remarci finale

După cum s-a afirmat deja la începutul acestui articol, dialogul ortodox-luteran la nivel internațional, desfășurat fără întrerupere din 1981 până astăzi, a constituit un important demers în contextul participării ecumenice atât a ortodocșilor, cât și a luteranilor. Biserica Ortodoxă Română a participat activ la toate discuțiile pregătitoare cu luteranii, prezentând, prin delegații săi, experiența bogată și unică a ecumenismului local și totodată propunând un tip de metodologie deja implementată și experimentată. Începuturile dialogului Bisericilor Ortodoxe cu Federația Luterană Mondială prezintă câteva caracteristici definitorii, care vor direcționa întrunirile propriu-zise de mai târziu:

1. Ca și în cazul dialogurilor teologice regionale, dialogul internațional ortodox-luteran era privit ca o continuare firească a dialogului prin corespondență început în secolul al XVI-lea între teologii din Tübingen și patriarhul de Constantinopol, Ieremia al II-lea.

2. Importanța corespondenței din secolul al XVI-lea, dar și a întâlnirilor bilaterale din secolul al XX-lea pentru dialogul ortodox-luteran internațional este subliniată prin faptul că în cadrul întâlnirilor pregătitoare ulterioare, trebuia să fie prezentate referate asupra acestor două teme atât de partea ortodoxă, cât și de cea luterană.

3. Un rol definitoriu în demararea dialogului Bisericilor Ortodoxe cu Federația Luterană Mondială este atribuit dialogurilor teologice bilaterale, care au împlinit adevăratul rol pregătitor atât în ceea ce privește aspectele practice-organizatorice, cât mai ales în privința tematicii doctrinare abordate. Până în anul 1981, atunci când se consemnează începutul dialogului oficial ortodox-luteran la nivel mondial, debutaseră deja toate dialogurile regionale ortodox-luterane, printre acestea numărându-se și dialogul inițiat între Biserica Ortodoxă Română și Biserica Evanghelică din Germania.

4. Posibilitatea susținerii dialogului cu Federația Luterană Mondială a fost avansată oficial în lumea ortodoxă cu ocazia celei de-a Patra Conferințe Panortodoxe Preconciliare, desfășurată la Chambésy, Elveția, între 8 și 15 iunie 1968, unde acest demers era înțeles ca o manifestare firească a Bisericilor Ortodoxe angrenate ca membri cu drepturi depline în Consiliul Ecumenic al Bisericilor.

5. Deși dorința începerii unui astfel de dialog între ortodocși și luterani este prezentă mai pregnant în politica bisericească întreprinsă în acea perioadă de luterani (a se vedea scrisorile către unii dintre întâistătătorii ortodocși, vizitele în țările ortodoxe, etc.), totuși invitația oficială de a începe discuțiile a venit din partea ortodocșilor, mai exact din partea Patriarhiei Ecumenice, în anul 1976.

6. Ortodocșii au exprimat acordul față de începerea unui dialog la nivel mondial cu luteranii în cadrul *Primei Conferințe Pregătitoare a Sinodului Panortodox* de la Chambésy, din 1976, hotărând ca acest dialog să fie purtat cu Federația Luterană Mondială, cel mai reprezentativ organism luteran la nivel mondial. Cu toate acestea, precizarea caracterului eclesial al acestuia era imperios necesară, precum și clarificarea poziției Bisericii ne-membre cu acesta.

7. Pentru eficientizarea pregătirii începutului propriu-zis al dialogului, la sugestia părții ortodoxe, au fost constituite două subcomisii pregătitoare, una luterană, iar alta ortodoxă, care urmau să se întâlnească pentru a discuta aspectele doctrinare convergente și divergente ale celor două confesiuni, precum și a face propuneri tematice de dialog plenului Comisiei ce se va întruni ulterior. Până la întâlnirea de la Espoo, din 1981, se desfășuraseră trei întruniri ale subcomisiei ortodoxe și două ale celei luterane. Președintele subcomisiei ortodoxe a fost, la toate cele trei întruniri, mitropolitul Emilianos Timiadis de Silyvria (Calabria), reprezentantul Patriarhiei Ecumenice pe lângă organizațiile ecumenice din Geneva.

8. Documentarea temelor propuse atât pentru discuțiile preliminare, cât și pentru întrunirile propriu-zise ale dialogului a fost încredințată celor două centre de cercetare stabilite la Helsinki (pentru ortodocși) și Erlangen (pentru luterani).

9. Așteptările ortodocșilor cu privire la acest dialog priveau în special clarificarea unor importante puncte doctrinare (mai ales în ceea ce privește eclesiologia), identificate de altfel cu rapiditate de teologii desemnați.

10. Încă de la primele întâlniri interortodoxe și interluterane ale celor două subcomisii, au fost stabilite, de către teologii ambelor confesiuni, punctele doctrinare asupra cărora există acord, cele care pot fi clarificate în urma discuțiilor și cele profund divergente între cele două doctrine.

11. Dincolo de chestiunile doctrinare, un alt aspect fundamental care trebuia clarificat și stabilit se referea la metodologia care trebuia aplicată și

urmată de noul dialog. Deși se putea recurge la metodele utilizate în dialogurile purtate până atunci, totuși toți participanții, ortodocși și luterani, au recunoscut faptul că este necesară implementarea unei noi metode de lucru, care să potențeze caracterul internațional al întâlnirii și importanța hotărârilor adoptate asupra doctrinei și practicii celor două Biserici implicate în dialog.

12. De ambele părți a fost lansat îndemnul popularizării și mediatizării întâlnirilor și rezultatelor acestor întâlniri, precum și a implicațiilor acestora asupra vieții fiecărei Biserici.

13. Biserica Ortodoxă Română a participat activ la toate etapele acestui dialog ortodox-luteran, reprezentanții acesteia la cele trei întâlniri pregătitoare ale subcomisiei fiind episcopul Oradiei Vasile Coman și preoții Emil Roman (Sigtuna, 1978) și Ioan I. Ică (Amelungsborn, 1979 și Skalholt, 1980).

14. În cadrul întâlnirilor pregătitoare a fost susținut un referat de către unul dintre delegații Bisericii Ortodoxe Române, anume pr. prof. dr. Ioan I. Ică, pe tema *Legăturii dintre ortodocși și luteranii din România din secolul 16 până astăzi*. Acesta a prezentat o evaluare a ecumenismului local din România, care poate fi adoptat ca model de dialog și la nivel global, atât sub aspectul analizei teologice, cât și sub aspectul vieții și mărturiei creștine comune.

15. Referatul profesorului și teologului român ortodox a surprins nu doar elementele strict teologice, ci cadrul a fost extins la întreg teritoriul românesc și la implicațiile pe care cooperarea interconfesională în general și cea ortodox-luterană în special le-au avut asupra cristalizării identitare românești.

16. Tematica întâlnirilor interconfesionale din România, la care au luat parte cele mai importante confesiuni de pe teritoriul țării noastre (prin ea însăși o raritate în țările majoritar ortodoxe), arată pluridimensionalitatea domeniilor de interes teologic abordate la nivelul ecumenismului local de la noi.

17. O caracteristică esențială a demersului ortodox în dialogul cu luteranii a fost perspectiva eclesiologică după care s-au ghidat ortodocșii români. Altfel spus, nu încercarea stabilirii unor limite confesionaliste a călăuzit intenția ortodoxă, ci dorința descoperirii reale a celuilalt partener de dialog.

Summary: Outset of the Dialogue between the Orthodox Churches and the Lutheran World Federation. Contribution of the Romanian Orthodox Church

In the 20th century all the theological dialogues, be they bilateral or international, between Orthodoxes and Lutherans, are looked upon by both partners involved as a natural and even necessary extension of the correspondence by letter, initiated in the 16th century by the German theologians and *humanist* scholars of Tübingen University and the Oecumenical Patriarch Jeremiah II, as a result of the first mentioned one's wish to enjoy the acknowledgement of a Christian world, distinct from the Roman Papacy. Even if this change of letters had not an opportune effect, the Lutheran and Orthodox dialogue did not come to an end, but continued on a minor and less representative scale in those countries which were mostly Orthodox, such as Russia or Romania, but in which a German Lutheran ethnical minority used to live as well. The interconfessional dynamism of the theological bilateral dialogues enlivened with the creation of the Oecumenical Church Council; among them there were those that the Romanian Orthodox Church held with the Evangelical Church of Germany, started in 1979 and uninterruptedly carried on up to the present. The knowledge, both theological and moral, acquired from these dialogues, could launch a new Orthodox-Lutheran dialogue, one buoyed up by the Autocephalous Orthodox Church and the Lutheran World Federation. Being announced to the Orthodox world on the occasion of the Fourth Panorthodox Reconciliatory Conference, in 1968, this new stage of the Orthodox and Lutheran dialogue was introduced by three Interorthodox meetings and two Lutheran ones, which tried to schedule the first discussion and above all to settle the methodology that was to guide the whole action. The Romanian Orthodox Church got involved in this inceptive stage of the dialogue and thereafter sent representatives to each of these three meetings; moreover, the lecture delivered by R.F. Prof. Dr. Ioan I. Ică was both an important example of local oecumenism and a noteworthy proposal with regard to the methodology that was to be adopted.

Iisus, nu Isus. Notă istorică cu privire la ortografierea românească ortodoxă a teonimului¹ hristic²

Dragoș MÎRȘANU

Keywords: *Christological theonym, Greek influence, changes, philology, tradition, abbreviation*

În aceste pagini se sugerează că folosirea grafiei „Iisus” pentru teonimul hristic „Jesus” (iota=i + eta=i), începând cu secolul al XVII-lea, a fost opțiunea firească pentru învățații ortodocși din Țările Române, nu numai din pricina influenței directe a prelaților sau a altor erudiți greci asupra culturii bisericești românești, dar și pentru că ea a apărut pe fondul schimbărilor contemporane din Rusia kieveană și mai ales din Țaratul Moscovei. Prezentarea acestui detaliu, destul de puțin cunoscut chiar istoricilor bisericești, s-ar putea dovedi utilă în special lingviștilor, bibliștilor sau liturgiștilor, care poate s-au întrebat din ce motiv ortodocșii de astăzi, în ciuda argumentelor lingvistice care susțin grafia Isus, insistă să folosească grafia artificială „Iisus”.

În capitolul 6 al eruditului volum *Lexicologie biblică românească*, profesorul Eugen Munteanu de la Universitatea din Iași discută motivele pentru care numele „I(i)sus H(ch)ristos” cunoaște mai multe variante grafice în limba română³. Sunt oferite date și explicații istorice pentru descrierea acestei probleme de ortografie, influențată de confesionalizarea creștinismului. Profesorul Munteanu susține că

¹ Θεός (Dumnezeu) și ὄνομα (nume), însă traducerea „numele lui Dumnezeu” nu are același sens cu originalul (NR).

² Textul de față reprezintă comunicarea susținută în cadrul Seminarului interdisciplinar de studii biblice, cu tema, *Explorări în tradiția biblică românească*, organizat de Centrul de Studii Biblico-Filologice *Monumenta linguae Dacoromanorum* – Universitatea din Iași (11-14 februarie 2010), programat să apară și în versiune engleză în revista Centrului, *Biblicum Jassyense*.

³ Eugen MUNTEANU, *Inconsecvență ortografică cu motivație confesională: I(i)sus H(ch)ristos*, în: *Lexicologie biblică românească*, Humanitas, București, 2008 pp. 487-505.

limba română permite doar variantele „Isus Hristos” (acceptată în vederea păstrării grafiei românești ortodoxe tradiționale), sau „Isus Cristos” (agreată din perspectiva filologiei românești). Alte variante, hibride, nu trebuie tolerate.

Textul de față își propune să dea și mai multă consistență, din perspectiva istoriei culturii, argumentului provenind „din tradiție”, în vederea susținerii grafiei „Isus” (și nu „Isus”), într-o cultură română impregnată timp de veacuri cu credința ortodoxă de tradiție bizantină. Intenția noastră este aceea de a sugera în rândurile ce urmează că folosirea grafiei „Isus” (iota=i + eta=i), începând cu secolul al XVII-lea – deși evidentă numai din secolul al XIX-lea – a fost opțiunea firească pentru învățații ortodocși din Țările Române, nu numai din pricina influenței directe a prelaților sau a altor erudiți greci asupra culturii bisericești românești, dar și pentru că ea a apărut, posibil, pe fondul schimbărilor contemporane din Rusia kieveană și mai ales din Țaratul Moscovei. Prezentarea acestui detaliu, destul de puțin cunoscut chiar istoricilor bisericești, s-ar putea dovedi utilă în special lingviștilor, bibliștilor sau liturgiștilor care se vor fi întrebat din ce motiv ortodocșii de astăzi, în ciuda argumentelor lingvistice care susțin grafia „Isus”, preferă, totuși, să folosească o grafie și o pronunție mai degrabă artificiale, și anume „Isus”.

Înainte de a începe argumentarea propriu-zisă, trebuie să subliniem, trimitând la datele oferite de profesorul Munteanu, că, din nefericire, nu putem fi siguri care era grafia preferată în secolele XVII-XVIII, când standardul pentru teonimul hristic era reprezentat de abrevierea chirilică „Ic”⁴. Cu toate acestea, folosirea grafiei „Isus” pentru „Ioshua/Iesous Navi”, în *Biblia de la 1688* (prezentă și în *Manuscrisul 45*, ce conține traducerea lui Nicolae Spătarul Milescu) ar putea fi considerată o mărturie indirectă a modului în care numele *Iesous* ar fi fost scris în Noul Testament, dacă nu ar fi fost abreviat. Faptul că *Isus* fusese, cel mai probabil, grafia preferată anterior în Țările Române se poate ghici din foarte rarele apariții ale numelui neabreviat, precum cele din *Codex Sturdzanus* (secolul al XVI-lea). În ceea ce privește tipăriturile din secolul al XVII-lea, grafia „Isus Navi” poate fi găsită în *Sinaxarul slavonesc* inclus în volumul care conține textul traducerii *Noului Testament de la Bălgrad* din 1648⁵, ca și în *Manuscrisul 4389* (o traducere a Vechiului

⁴ Vezi E. MUNTEANU, *Inconsecvență ortografică...*, în special pp. 492-494, 498-503.

⁵ *Sinaxar*, 1 septembrie, în *Noul Testament de la Bălgrad*, București, 1888, p. 581 (facsimil 321r, p. 898).

Testament contemporană Bibliei de la 1688 care, fiind făcută în cea mai mare parte după Biblia slavonă, ar putea fi mai puțin afectată de manierele „grecești” ale timpului). Chiar dacă grafia „Iisus” pentru „Ioshua/Iesous Navi” nu poate sugera cu certitudine absolută că și preferința traducătorilor sau editorilor pentru varianta neabreviată a teonimului hristic ar fi fost aceeași, probabilitatea este foarte mare. În secolul al XVIII-lea, *Triodul* de la Râmnic (1777, 1782)⁶ prezintă o curioasă lipsă de uniformitate, folosind deopotrivă „Isus” și „Iisus”.

Nu este necesar să insistăm aici asupra aspectelor religioase și sociale complexe ce au marcat secolul al XVII-lea în Răsărit – o epocă a „Mărturisirilor de credință” ortodoxe – întrucât ele sunt foarte cunoscute. Referindu-ne strict la chestiunea de față, vom aminti că Principatele Române au primit vizita unui număr însemnat de erudiți prelați (e.g. Patriarhul Mitrofan Critopulos al Alexandriei în 1638, Patriarhul Macarie al Antiohiei între 1653-1654 și 1656-1658 etc.) și dascăli greci (e.g. Paisie Ligaridis și Ignatie Petridis la Târgoviște în 1646) care au influențat într-o mare măsură modul în care personalitățile religioase și intelectuale locale au scris și publicat propria lor literatură religioasă (liturgică, biblică etc.). Astfel, în cazul *Bibliei de la 1688* – pentru a aminti o realizare de prim rang – erudiți precum Ghermano Nisis sau Dositei al Ierusalimului ar fi putut oferi sfaturi în privința eliminării eventualelor diferențe de scriere, față de maniera greacă, a antroponimelor prezente în Sfintele Scripturi (inclusiv a numelui „Isus/Iisus”).

În plus, ar trebui să ne îndreptăm privirea către nord și est pentru a detecta alte posibile influențe asupra felului în care ortodocșii au scris numele „Iesous” în limba română. Mitropolitul Kievului Petru Movilă ne oferă un prim reper: trebuie amintit efortul său de a alinia cărțile liturgice slavone la edițiile grecești ale vremii, în care se poate observa grafia „Iisus” (e.g. faimosul său *Trebnik* din 1646)⁶. Întrucât n-ar fi exagerat să afirmăm că tiparul din Țările Române datorează foarte mult Kievului (Câmpulung, 1653; Govora, 1637; Iași, 1640), considerăm plauzibil faptul că tipăriturile kievene și specialiștii kievieni în meșteșugul tiparului care au activat în Țara Românească și în Moldova au contribuit la instituirea/consolidarea practicii utilizării grafiei „Iisus” în românește.

⁶ Retipărit la Kiev, 1996. Vezi e.g. abrevierea Iic. în introducere: <http://www.liturgya.ru/grafics/pmogila1/page.php?p=10&cd=&k=> (accesat: 17-03-2010).

O a treia posibilă sursă, mai puțin cunoscută decât cele amintite, care a influențat decizia de a transpune teonimul „Iesous” în forma „Isus” și nu „Isus”, provine din peisajul religios al Moscovei secolului al XVII-lea. Ne referim aici la activitatea de reformare a cărților liturgice rusești, realizată cu ajutor kievean și ca urmare a consultării cu o seamă de prelați greci din Orientul apropiat⁷. În cadrul acestei reforme – asociată în principal cu numele Patriarhului Nikon (1605-1681) – modul tradițional de scriere a teonimului „Iesous”, anume Isus a fost unul dintre aspectele luate în considerare: deja din 1655 se insistase că numele trebuie să fie ortografiat și pronunțat „Isus”, în acord cu pronunția greacă a vremii⁸. Această chestiune nu a fost nicidecum una marginală: adeziunea la vechea practică risca să aducă cu sine acuza de erezie și anatematizarea. Într-o epocă impregnată de temeri eshatologice (în jurul anului 1666), un număr însemnat de oponenți ai reformei au creat o vehementă contra-reformă, cea a Vechilor Credincioși (staroverilor). Aceștia s-au opus renunțării la bunele obiceiuri rusești (cu referire la Sinodul Stoglav din 1551, care stabilise de exemplu practica însemnării în semnul crucii cu două degete, iar nu cu trei, a cântării *Aliluia* de două ori, nu de trei ori etc.) și îmbrățișării obiceiurilor grecilor (considerați în mod obișnuit, în Rusia aceluși secol, compromiși sau de-a dreptul eretici ca urmare a Unirii de la Florența din secolul al XV-lea)⁹. Dând dovadă de un maniheism rigid, tradiționaliștii au insistat pentru ortografierea cu un singur „i”,

⁷ Pentru o descriere generală a politicii religioase din Rusia secolului al XVII-lea, vezi Paul BUSHKOVITCH, *Religion and Society in Russia. The Sixteenth and Seventeenth Centuries*, Oxford University Press, New York, Oxford, 1992, pp. 58-73. Pentru o cronologie utilă a evenimentelor, vezi Nickolas LUPININ, *Religious Revolt in the XVIIth Century. The Schism of the Russian Church*, The Kingston Press, Princeton, 1984, pp. 203-208. Vezi, de asemenea, *cap. 2: Correction of books* și *cap. 3: Patriarch Nikon* din Georges FLOROVSKY, *Ways of Russian Theology. Part One*, trans. Robert L. Nichols, Nordland Publishing Company, 1979 (Collected Works, Volume Five), pp. 88-97 și, în limba română, studiul istoric al lui Alexandr VARONA, *Tragedia schismei ruse. Reforma patriarhului Nikon și începuturile staroverilor*, Kriterion, București, 2002, în special pp. 89-110. Pentru considerații generale privind „Proiectul grecesc” în cadrul căruia țarul ar fi fost protectorul întregii lumi ortodoxe și despre rolul reformei liturgice în cadrul acestui proiect, vezi Serge A. ZENKOVSKY, „The Russian Church Schism: Its Background and Repercussions”, în: *Russian Review*, 16 (1957), nr. 4 (October), pp. 37-58.

⁸ Peter HAUPTMANN, *Altrussischer Glaube. Der Kampf des Protopopes Avvakum gegen die Kirchenreformen des 17. Jahrhunderts*, Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen, 1963, pp. 61 și 86. De asemenea, popularul nume „Nikola” trebuia să fie înlocuit cu „Nikolai”.

⁹ Cu privire la atmosfera încărcată de așteptări eshatologice și la Nikon ca agent al Antihristului, vezi Léon POLIAKOV, *L'épopée des vieux-croyants. Une histoire de la Russie authentique*, Perrin, Paris, 1991, pp. 48-60.

considerând-o pe cea cu doi „i” drept o modificare nelegiuită și o mărturisire a Antihristului: „I (rus. și) + Isus = Altul decât Isus”. Această obiecție este vie și astăzi, căci staroverii (inclusiv lipovenii din România) păstrează în continuare obiceiul scrierii „Isus” ca pe o datorie sfântă¹⁰.

Este plauzibil, în opinia noastră, ca disputele din Rusia în general și chestiunea de față în particular, să fi fost cunoscute la vremea respectivă și în Țările Române. Avem cunoștință, desigur, de legături bisericești cu Țaratul Moscovei, precum vizitele mitropoliților Ilie Iorest (1645) și Sava Brancovici (1668). Dincolo de aceste legături însă, este interesant pentru discuția noastră să amintim încinsa dispută cu privire la ritualul rusec pe care Arsenii Suhanov, un ieromonah rus trimis în misiune patriarhală să adune manuscrise grecești în vederea revizuirii cărților bisericești rusești, a avut-o cu un grup de prelați greci din anturajul Patriarhului Paisie al Ierusalimului la Iași, în 1650¹¹. De asemenea, știm că Mitropolitul Ghedeon al Moldovei (fost episcop al Hușilor), pe când se afla la Moscova, trimis de Voievodul Gheorghe Ștefan (1653-1658) într-o misiune cu caracter politic la Țarul Alexei (1645-1676), a participat chiar la sinodul din mai 1656, care a decis asupra chestiunii „Isus/Iisus”¹². În plus, înșiși patriarhii călători au anturajul lor ar fi putut face cunoscute în Țările Române dezbaterile și deciziile moscovite. Îi putem aminti aici, desigur, pe

¹⁰ Mulțumesc pentru această informație părintelui profesor Dragoș Bahrim, care a avut în grijă, acum câțiva ani, o clasă de elevi lipoveni la Seminarul Ortodox din Iași.

¹¹ Suhanov venise la Iași de la Moscova în toamna lui 1649, împreună cu Patriarhul Paisie. De aici a plecat la Athos și s-a întors în Rusia în decembrie 1650. Dezbaterea începuse de la sosirea unor știri despre faptul că la Athos cărțile rusești erau arse. Răspunzând insistențelor lui Arsenii pentru a avea loc o discuție pe acest subiect, Paisie a convocat patru sesiuni de dezbateri la Iași, pe 24 aprilie, 9 mai, 3 și 6 iunie 1650. Printre grecii activi cu această ocazie s-a numărat și Gabriel Vlasios, mitropolit de Arta și Nafpaktos, cel care după o vreme a fost retrimis la Moscova de Paisie. Vezi VARONA, *Tragedia schismei ruse...*, pp. 91-92 și 96. Întâmplător, acest Gabriel Vlasios îi fusese profesor la Constantinopol lui Nicolae Spătarul Milescu.

¹² Alături de patriarhii Macarie al Antiohiei și Gabriel al Serbiei și de Mitropolitul Grigorie de Niceea, Ghedeon a semnat scrisoarea către Nikon în care ierarhii încercau să rezolve problemele sensibile pe care le ridica practica liturgică rusească. Scrisoarea a fost citită la Sinodul din 1656, acesta fiind primul sinod care a luat o decizie în această privință. Vezi Melchisedec ȘTEFĂNESCU, *Lipovenismul adică schismaticii sau nascolnicii și ereticii rusești*, Imprimeria Națională Antreprenor C.N. Rădulescu, București, 1871, pp. 14-15. Cu privire la Sinodul din 1656, vezi Paul MEYENDORFF, *Russia, Ritual and Reform. The Liturgical Reforms of Nikon in the 17th Century*, Saint Vladimir's Seminary Press, Crestwood (New York), 1987, pp. 61-62. Cu un an înainte, în martie 1655, cu ocazia săvârșirii Sfintei Liturghii din Duminica Ortodoxiei, în prezența lui Macarie al Antiohiei și Gabriel al Serbiei, Nikon inclusese Moldova și Țara Românească pe lista țărilor ortodoxe unde nu putea fi întâlnită practica rusească a însemnării cu două degete (Paul MEYENDORFF, *Russia, Ritual and Reform...*, pp. 51-52).

Paisie al Ierusalimului, precum am văzut, sau pe Macarie al Antiohiei. Mai mult, Paisie Ligaridis, mitropolit al Gazei, prezent în Țara Românească din 1646, sosește la Moscova în 1662 și devine imediat un personaj de prim rang în disputele care au avut loc acolo, fiind organizatorul Marelui Sinod moscovit din 1666-1667. Mitropolit al Cezareei din 1666, Dositei, viitorul patriarh și o figură foarte activă în Țările Române vreme de mai multe decenii, a fost reprezentantul Patriarhiei Ierusalimului la același sinod. În sfârșit, tiparnița trimisă de patriarhul rus Ioachim Mitropolitului Moldovei Dosoftei, la cererea lui Nicolae Spătarul Milescu pentru biserica „Sfântul Nicolae Domnesc”¹³, este cel puțin o dovadă a faptului că în Țările Române erau cunoscute interesul substanțial și măiestria rușilor în domeniul tiparului.

Existența acestor legături istorice ne permite să avansăm ipoteza conform căreia, în măsura în care, în secolul al XVII-lea, Ortodoxia însemna Ortodoxie greacă (pentru grecii înșiși, pentru rușii kieveni, pentru rușii moscoviți și, fără îndoială, pentru moldoveni și valahi), tipăriturile ortodoxe trebuiau din ce în ce mai mult, să fie, conforme cu practicile grecilor contemporani. Așa cum ne indică unicul caz documentat, cel din Rusia, scrierea corectă a numelui „I(i)sus” (i.e. urmând ortografia grecească a vremii) a fost unul dintre detaliile supuse atenției.

Considerăm că, atunci când teonimul a început să fie tipărit neabreviat în mod curent de către românii ortodocși, în secolul al XIX-lea, sub forma „Iisus”, această practică a fost nu numai rezultatul grecizării Bisericii și societății din acea vreme, ci și cel al unei adaptări treptate la o modificare ce fusese făcută în secolul al XVII-lea. Câtă vreme Ortodoxia românească, în comuniune cu celelalte Biserici Ortodoxe, va continua să-și prețuiască moștenirea (post)bizantină – în literă, cum s-ar putea spune, ea va prefera grafia tradițională „Iisus”, chiar și atunci când lingvistul va susține că grafia „Isus” este alegerea naturală în limba română.

¹³ Mircea PĂCURARIU, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. 2, Ed. IBMBOR, București, 1992, p. 102.

Summary: *Iisus*, not *Isus*. A Historical Note on the Romanian Orthodox Spelling of the Holy Name of Christ

The remarks included in these pages show us in short the gradual alteration of the holy name of Christ within the Romanian Orthodox Church. Thus, as early as the 17th century, an adaptation of the name of *Isus* to the orthography of Byzantine origin, *Iisus*, is to be noticed. If in the 17th century, Orthodoxy used to be identical with the Greek Orthodoxy (for the Greeks, the Kievan Russians, the Muscovites, as well as for the Moldavians and the Wallachians), the Orthodox printed works had to be ever more conformable to the contemporary Greek usages.

Two questions are to be asked. First, how was this alteration possible? Second: which were the causes of this choice? According to this study, there were three great influences that exercised over the Romanian territory:

The first one is Greek: the Romanian culture has been for centuries permeated with the Orthodox faith of Byzantine tradition; it is followed that, as early as the 17th century, the way of writing the Saviour's name, *Iisus*, was the natural option of the Orthodox scholars in the Romanian Countries, though it was obvious only in the 19th century. A large number of Greek book-learned clergymen and teachers quite often came here, having a great influence on the way the religious and intellectual local personalities used to write and publish their own religious literature (liturgical, biblical etc.).

The second one is Kievan: the Metropolitane Petru Movilă's endeavour to put the Slavonic liturgical books in a line with the contemporary Greek editions (where the name *Iisus* was written in the Greek graphic manner) had an effect on the Romanian writing too. The typographical art in the Romanian Countries having very much owed to Kiev, it's believed that the Kievan printed works and master printers who were working in Wallachia and Moldavia, should have been instrumental in establishing or consolidating the use of *Iisus* as a way of writing in Romanian.

The third possible influence may come from the religious life and society of Moscow in the 17th century, where the endeavour to reform the Russian liturgical books was being realized with Kievan help, and subsequent to the co-operation with some Greek dignitaries of the Oriental Church. This endeavour was mostly associated with the name of Patriarch Nikon of Russia (1605-1681).

240 de ani (1770-2010) de la nașterea lui Macarie Ieromonahul, Protopsaltul Țării Românești

Diac. Alexandru GHEORGHIU

Keywords: *Psaltic music, composer, translator, ecclesiastical chant, hieromonk*

Macarie Ieromonahul (1770-1836), marele Protopsalt al Țării Românești, s-a remarcat prin compozițiile sale neîntrecute ca frumusețe a cântărilor psaltice, contribuind esențial la „românirea” acestora precum și la introducerea lor în circuitul didactic și bisericesc. Numirea sa în anul 1825 ca „epistat al școlilor de musicie” l-a determinat pe neobositul compozitor să elaboreze o serie de instrucțiuni pentru școlile de muzică prin care a reușit asemenea unui apostol să răspândească noua cântare bisericească în Moldova, Țara Românească și Transilvania.

În anul acesta, 2010 se împlinesc 240 de ani de la nașterea marelui Protopsalt al Țării Românești, Macarie Ieromonahul (1770-1836). Cu această ocazie, ne dorim să ilustrăm în linii mari câteva aspecte privind viața și opera acestui ilustru dascăl și compozitor de muzică bisericească.

Satul natal. Familia. Formarea teologică și muzicală

Marele Protopsalt al Țării Românești s-a născut în anul 1770, în satul Perieți¹ din județul Ialomița, lucru dovedit de izvoarele care atestă acest

¹ Prima atestare a satului Perieți apare într-un hrisov, din 10 noiembrie 1588, al voievodului Mihnea Turcitul, „care întărea Mănăstirii Snagovului satele Dalbanu si Periații și Petrea, partea lui Radul postelnic”. Așezați pe malul stâng al râului Ialomița, „Perieții” aveau să dea în vremurile care au urmat primei sale atestări, o însemnată familie boierească cu numele de la moșia de origine.

lucru² și la care am putea adăuga spre confirmare și numele de „Periețeanu”³ – *Macarie Periețeanu* – pe care îl întâlnim adesea în literatura de specialitate.

Nu se cunoaște încă numele de botez al părintelui Macarie, ci numai cel de călugărie. Despre familia ieromonahului Macarie aflăm din mai multe surse⁴ că era alcătuită în mare parte din oameni de seamă, fratele său, Voicu Periețeanu, ajuns stolnic, sora sa, Justina Periețeanu, devenind stareță la mănăstirea Viforâta și un alt membru al familiei pe nume Dinu Periețeanu, ajuns logofăt.

Din tinerețe, părintele Macarie își îndreaptă pașii spre Mănăstirea Căldărușani, veche vatră monahală recunoscută pentru înalta trăire duhovnicească a monahilor de aici. În această mănăstire, părintele Macarie este inițiat în cele ale teologiei și ale muzicii bisericești, acumulându-și cunoștințe solide pentru o formare pe măsură.

Fiind înzestrat cu multe calități, mitropolitul de atunci al Țării Românești, Dositei Filitti (1793-1810), îl încredințează pe Macarie lui Straton, protopsaltul Mitropoliei, apoi, dascălului Constantin, ucenicul lui Șarban, protopsaltul Țării Românești, de la care învață tainele psaltichiei și meșteșugul cântărilor bisericești pe „sistema veche” a muzicii bizantine.

Macarie a cunoscut bine și limba grecească, precum și meșteșugul cuvântărilor. Aceasta ne îndeamnă să credem că învățase la Academia Grecească din București, școală vestită atunci în toată Ortodoxia, iar râvna lui patriotică, precum și cunoștințele despre cărturăria românească bănuim că le-a deprins din școala română de la Sfântul Sava, unde director era un călugăr învățat, numit Grigorie Râmniceanu.

² Într-o catagrafie a județului Ialomița, de la 1789, în Plasa Slobozia găsim și numele satului Perieți (Peroetzi), Dr. Samarian Gh. POMPEI, *Istoria orașului Călărași (Ialomița) de la origini până la anul 1852*, București, 1931, pp. 217, 83, 85-86, 157-177 ș.a.

³ Pr. Nicolae M. POPESCU, „Macarie Psaltul. La o sută de ani de la moartea lui”, în: *Biserica Ortodoxă Română*, an LIV (1936), nr. 9-10(sept-oct.), p. 545: „A mai avut un frate și o soră cari au purtat numele Periețeanu și credem că acest nume de familie a îndemnat pe cineva să scrie că se trăgea dintr-o familie de țărani din satul Perieți pe Ialomița”; a se cerceta de același autor și studiul Pr. Nicolae M. POPESCU, *Viața și activitatea Dascălului de cântări Macarie Ieromonahul*, București, Institutul de Arte Grafice Carol Göbl, 1908, p. 27.

⁴ Pr. Nicu MOLDOVEANU, *Istoria Muzicii Bisericești la Români* (curs pentru studenți, masteranzi, doctoranzi, înaintat spre tipărire la Ed. IBMBOR), p. 71 și Pr. N.M. POPESCU, „Macarie Psaltul...”, pp. 545-572.

Lui Macarie nici limba slovenească nu-i era necunoscută, întrucât, ne spune el, sigur că dorea să alcătuiască psaltichie și pentru Biserica sârbească⁵.

Pe lângă „sistema veche”, Macarie va învăța *noua teorie* a muzicii psaltice la școala de muzică, înființată în anul 1816, de vestitul protopsalt de origine greacă, Petru Efesiu, la biserica „Sfântul Nicolae – Șelari”. Au frecventat cursurile acestei școli protopsalți renumiți, precum: Anton Pann, Costache Chiosea, Panaiot Enghiurliu și alții, care și-au însușit semiografia noului sistem, care se dovedea a fi mai bine construit, mai limpede, și mai ușor de înțeles.

Macarie Ieromonahul își conturase o personalitate deosebită și se bucura de o apreciere cu totul aparte în rândul clericilor și aceasta ne este dovedit prin faptul că, în anul 1819, Macarie rostește cuvântul la înscăunarea noului mitropolit al Țării Românești, în persoana lui Dionisie Lupu (1819-1821)⁶.

Protopsalt, Profesor, Inspector (Epistat)

Fiind recunoscut ca *desăvârșit în cea vechie și în cea noao musichie*, Macarie Ieromonahul este numit de către mitropolitul Dionisie Lupu, în anul 1819, *dascălul și conducătorul școlii de muzică psaltică*, care funcționa pe lângă mitropolie. Totodată, i se încredințează răspunderea tălmăcirii în limba română a cântărilor bisericești pentru a servi ucenicilor ca material didactic și de repertoriu în pregătirea și formarea lor profesională. În acest sens, prezentăm o parte din cuvântul marelui Protopsalt, adresat cântărețului român: „Deci prea-o-sfinția sa știindu-mă pre mine smeritul între ieromona-hi desăvârșit în cea vechie și în cea noao musichie, ...,chemându-mă mi-au poruncit ca toate cărțile de psaltichie ale sistimii cei noao să le prefac românește și să le paradosec, sistisindu-mi și școală de musichie românească”⁷.

⁵ Pr. N.M. POPESCU, „Macarie Psaltul...”, p. 546. În prefața *Irmologhionului* pe care l-a tipărit la Viena în 1821, Macarie mărturisește: „Voiam să mă fac folositoriu și sîrbilor cu prefacerea Anastasimatarului pe noua sistemă în slavonie, și să-l paradosec”.

⁶ Gheorghe C. IONESCU, *Muzica bizantină în România. Dicționar cronologic*, Ed. Sagittarius, 2003, p. 88.

⁷ Constantin ERBICEANU, „Macarie Ieromonahul, psaltul școlei din București și reformatorul sistemii vechi de psaltichie”, în: *Biserica Ortodoxă Română*, anul XVI (1893), nr. 9(decembrie), p. 814.

Macarie își organizează școala, unde studiul muzicii psaltice și învățarea cântărilor se efectua în limba română.

În septembrie 1825, Macarie este numit *epistat al școlilor de musichie* înființate de Grigore Ghica Voievod, cu predare în limba română.

Macarie s-a străduit cu timp și fără timp pentru o bună chivernisire a celor ce i s-au încredințat. La vremea respectivă, funcționau în București patru școli de muzică în care dascălii, pe lângă această disciplină, predau *și cetire și scriere, iar eforia școlilor era foarte mândră de ele*⁸. Și nu numai în București, ci și în orașele județelor, ucenicii⁹ lui Macarie înființează școli (la Craiova, Caracal, Râmnicu-Vâlcea, Târgu Jiu, Cerneți, Pitești, Câmpulung-Muscel, Târgoviște, Ploiești, Buzău și Focșani) unde, cei ce erau împuterniciți a preda erau atestați în baza unei prealabile verificări profesionale de către Macarie¹⁰.

Cu acest prilej, Macarie Ieromonahul elaborează instrucțiunile intitulate, *Ponturi 18 către dascălii de musichie ce sunt orânduși ca să paradosească atât aici în politia Bucureștilor cum și afară prin județe...*, instrucțiuni ce se constituie în primul document oficial cu caracter didactic-metodologic în istoria pedagogiei muzicale românești. Se fac referiri în aceste *Ponturi 18* atât la *ucenici* cât și la *dascăli*, la organizarea claselor precum și la desfășurarea orelor de curs, la disciplină și la orarul de lucru, la programa școlară și la materialul didactic și repertorial ce se impunea a fi folosit¹¹.

„Și în toată această vreme, Macarie îndrumază școlile, duce psaltichia românească în mânăstiri, și nu încetează întocmind toate cărțile de cântări bisericești pe graiul patriei”¹².

În anul 1829, Macarie părăsește Bucureștiul, stabilindu-se pentru puțin timp la Iași, bucurându-se de protecția mitropolitului Moldovei, Veniamin Costache (1803-1808; 1812-1821; 1823-1842). În același an, 1829, este numit *igumăn* al Mânăstirii Bârnova. Măcinat de intrigi și împovărat de

⁸ Pr. N.M. POPESCU, „Macarie Psaltul...”, p. 549.

⁹ Amintim în acest sens pe Costache Chiosea, dascăl cântăreț de pe podul lui Șerban Vodă, Matache, cântărețul de la Buzău, Constantin Ioan din Câmpulung; arhimandritul Gherasim de la Gârdești; protosinghelul Ghelasie Basarabeanu de la Curtea de Argeș; Ghiță, dascăl cântăreț pe podul Mogoșoaiei, Iancu Stan, dascăl cântăreț pe podul Calicilor ș.a.; apud Pr. Nicolae M. POPESCU, *Viața și activitatea...*, pp. 68-70.

¹⁰ Ghe. C. IONESCU, *Muzica bizantină în România...*, p. 89.

¹¹ Ghe. C. IONESCU, *Muzica bizantină în România...*, p. 89.

¹² Pr. N.M. POPESCU, „Macarie Psaltul...”, p. 549.

lipsuri, *supărat din suflet fiind*, renunță la stăreția mănăstirii, strămutându-se în primăvara anului 1831 la chinovia de la Neamț. Aici, în atmosfera elevată a Neamțului, Macarie funcționează ca dascăl și conducător al școlii de cântăreți, activitate pe care o desfășoară până în anul 1833 când, după anumite mărturii, este chemat la Buzău, ca oaspete al episcopului Chesarie, pentru a preda muzica psaltică în școala pe care renumitul arhieru o înființase aici și în care activa ca profesor, un elev al lui Macarie, pe nume Matache Cântărețul¹³. Dăm spre mărturie în acest sens unul din studiile profesorului Constantin Erbiceanu în care afirma: „Mitropolitul Moldovei, Iosif Naniescu, mi-a spus că pe când era la Buzău ca diacon la Episcopul Chesarie, l-a avut pe Macarie ca profesor de muzichie. Era bătrân [...] și nu mai putea pe atunci cânta ce șuiera numai cântarea”¹⁴.

Activitatea creatoare și tipografică

Lucrul cel mai important pentru Biserică și neam pe care îl va face Macarie este tălmăcirea cărților de cântări bisericești „pre limba patriei”, la început împreună cu Anton Pann și Panaiot Enghiurliu și apoi fiecare pe cont propriu.

Fiind numit, în anul 1819, „dascăl de muzichie”, de către mitropolitul Dionisie Lupu și mai apoi, în anul 1825, „epistatul școlilor de muzichie din Sfânta Mitropolie”, de către Grigorie Dascălul, Macarie a dorit să înființeze la început o tipografie, unde urmau să intre spre tipar următoarele lucrări, necesare cultului bisericesc și predării muzicii psaltice: *Anastasimatarul*, *Irmologhionul argon* (pe larg) și *syntomon* (pe scurt), *Doxastarul*, *Antologhionul* și *Irmoasele calofonice*. De pregătirea literelor pentru tipar urma să se îngrijească Kir Serafim (Christodulo), iar pentru partea financiară a fost rânduit „învățațul în ale muzicii Kir Panaioti” (Enghiurliu). Se știe că această tipografie nu s-a mai înființat, deși semnele (matrițele) muzicale existau deja în tipografia lui Petru Efesiu, de aici cumpărându-le Anton Pann pentru a sa tipografie pe care a deschis-o mult mai târziu¹⁵.

¹³ Pr. N. MOLDOVEANU, *Istoria Muzicii Bisericești la Români*, p. 73.

¹⁴ Constantin ERBICEANU, „Dedicația lui Macarie Cântărețul către Mitropolitul Grigorie”, în: *Biserica Ortodoxă Română*, anul XXXII (1908), nr.1(aprilie), p. 42.

¹⁵ Pr. Nicu MOLDOVEANU, „Macarie Ieromonahul (1770-1836) – Traducător, Compozitor, Copist, Tipograf”, în: *Biserica Ortodoxă Română*, anul CVII, nr.1-2, ian-feb. 1990, p. 120.

Neizbutind să tipărească în București „lucrările românite”, Macarie, însoțit de dascălul Nil Poponea, pleacă la Buda, în primăvara anului 1821, spre a-și duce la îndeplinire scopul propus, fiind trimis de mitropolitul Dionisie Lupu, cel care dorea să susțină financiar acest demers, însă, din cauza revoluției lui Tudor Vladimirescu, mitropolitul Dionisie este nevoit să se retragă la Brașov, motiv pentru care nu mai poate oferi ajutorul făgăduit pentru tipărire.

În aceste condiții, Macarie se reîntoarce în țară, iar în timpul revoluției lui Tudor Vladimirescu se refugiază la Sibiu, luându-și cu sine manuscrisele traduse în românește. De aici, ajutat de familia Constantin Hagi Pop, merge la Viena, unde va tipări în tipografia călugărilor (mechitariști) armeni, la 1823, cele trei volume de muzică bisericească: *Teoreticonul*, *Anastasimatarul* și *Irmologhionul*, cele dintâi tipărituri muzicale psaltice în limba română, cu caractere chirilice, în condiții grafice și tehnice deosebite¹⁶.

După întoarcerea sa în țară, Macarie, asemenea unui apostol râvnitor, s-a ostenit să răspândească peste tot noua cântare bisericească, iar cărțile tipărite de el vor fi întrebuițate în Țara Românească și Moldova, atât în școlile de muzică înființate în vremea respectivă, precum și în mănăstiri și biserici de mir. Fiecare din cele trei cărți (*Theoreticonul*, *Anastasimatarul* și *Irmologhionul*) le-a tipărit în câte 3000 de exemplare, 1000 pentru Moldova și dedicate mitropolitului Veniamin Costachi, 1000 pentru Țara Românească și dedicate mitropolitului Grigorie Dascălul și 1000 pentru Transilvania.

În anul 1827, Macarie tipărește la București *Tomul al doilea al Antologiei*, lucrare ce cuprinde rânduiala Utreniei pe cele opt glasuri, și în prefața căreia îl găsim menționat pe marele protopsalt, ca fiind „dascălul școalelor de muzichie în limba patriei”.

În anul 1834, se stabilește la Mănăstirea Căldărușani, de unde pornise drumul său, îndeplinind funcția de tipograf-corector iar mai apoi director în cadrul tipografiei pe care o înființase aici mitropolitul Grigorie Dascălul (1823 - † 22 iunie 1834 – canonizat în anul 2005).

Dintre lucrările tipărite la Căldărușani între anii 1834-1836, amintim *Viețile Sfinților* și *Oglinda omului*, supraveghetorul și diortositorul acestora fiind Macarie Ieromonahul¹⁷.

¹⁶ Pr. Nicu MOLDOVEANU, „Muzica bisericească la români în secolul al XIX-lea”, în: *Glasul Bisericii*, anul XLI (1982), nr.11-12, nov-dec. p. 888.

¹⁷ Pr. N.M. POPESCU, „Macarie Psaltul...”, p. 550.

În anul 1836 a fost tipărit la Buzău *Prohodul Domnului*, lucrare tradusă și versificată în românește de Macarie la cererea episcopului Chesarie al Buzăului, care îi alcătuiește prefața¹⁸.

De menționat este faptul că se păstrează în Biblioteca Academiei Române o serie de manuscrise ale lui Macarie, cuprinzând compoziții proprii, precum și lucrări copiate, traduse și prelucrate de el, pe care le amintim: *Stihirarul*¹⁹; *Papadichie*²⁰; *Irmologhion Calofonicon*²¹; *Pricesniarul*²²; *Cânturile Sfintei Liturghii*²³; *Anixandarii*²⁴; *Doxologia Sfântului Ambrozie al Mediolanilor*²⁵; *Canonul Stâlpărilor*²⁶; *Compoziții pe psaltichie*²⁷ ș.a.

Lucrările lui Macarie Ieromonahul, atât cele tipărite cât și cele rămase în manuscris, au fost preluate de cei ce i-au urmat la strană, în altar sau la catedră. Cele tipărite au fost reeditate în noi ediții (Buzău, Neamț, București), iar manuscrisele preluate de copiiști în *Antologii psaltice*, creația lui Macarie – originală sau românită – fiind cea mai solicitată, cea mai circulată față de ceea ce s-a scris înaintea sa și după sine. Aceasta nu întâmplător – fără a subaprecia opera înaintașilor săi – ci datorită reușitei creațiilor sale, a stilului său limpede, a cantabilității lucrărilor sale, datorită specificității lor mistice religioase, în nota spiritualității românești, datorită muzicalității și frumuseții lor artistice.

Obștescul sfârșit al lui Macarie Ieromonahul

În toamna anului 1834, Macarie scrie: „eu de acum înainte sânt bătrân și neputincios cu picioarele și într-o jumătate de ceas de abia ajung de la chilie la casa tipografiei din Căldărușani”²⁸. Bătrânețea și supravegherea

¹⁸ Pr. N. MOLDOVEANU, *Istoria Muzicii Bisericești la Români*, p. 73.

¹⁹ Biblioteca Academiei Române, Manuscrisul românesc nr. 1690.

²⁰ Biblioteca Academiei Române, Manuscrisul românesc nr. 1691.

²¹ Biblioteca Academiei Române, Manuscrisul românesc nr. 1685.

²² Biblioteca Academiei Române, Manuscrisul românesc nr. 1692.

²³ Biblioteca Academiei Române, Manuscrisul românesc nr. 1804.

²⁴ Biblioteca Academiei Române, Manuscrisul românesc nr. 3735.

²⁵ Biblioteca Academiei Române, Manuscrisul românesc nr. 1804, fila nr. 132.

²⁶ Biblioteca Academiei Române, Manuscrisul românesc nr. 3735, fila nr. 41-45.

²⁷ Biblioteca Academiei Române, Manuscrisul românesc nr. 3736.

²⁸ Pr. N.M. POPESCU, „Macarie Psaltul...”, p. 550.

tipografiei îl covârșiră. La data de 20 august, anul 1836, scria lui Evghenie, iconomului mitropoliei: „eu, cinstite părinte, mă aflu nemișcat și bolnav de dambla”. Mîntea însă îi era întregă, căci lămuririle cerute le dă cu toată limpezimea, dar sănătatea trupestă nu se mai întoarce, iar la Căldărușani, cu toată bolnița, îngrijirea unui bătrîn paralytic nu era ușoară²⁹.

În aceste condiții, sora sa, Justina Periețeanu, l-a luat la mănăstirea Viforâta, unde Macarie va primi îngrijirea necesară. Spre sfârșitul anului 1836, istovit de boală și de muncă, Macarie își va da obștescul sfârșit sub ochii iubitori ai surorii sale, împăcat în sinea lui că și-a făcut datoria cât a putut și poate neîmpăcat pentru cât mai avea de trudit³⁰.

Concluzii

Personalitate proeminentă a culturii muzicale bisericești, Macarie Ieromonahul s-a impus ca *părinte al muzicii psaltice românești*. Dobîndind din familie o educație creștinească, își dedică viața slujirii lui Dumnezeu, îmbrăcînd încă din tinerețe haina monahală. Fiind înzestrat cu multe calități și virtuți, dobîndește în timp o aleasă cultură generală ce îi oferă posibilitatea afirmării ca pedagog și dascăl iscusit, om de litere și orator apreciat.

Prin activitatea sa creatoare și tipografică face dovada unui compozitor desăvârșit, tipograf și traducător neobosit, iubitor de țară și de neam, contribuind esențial în ceea ce privește „românirea” cântărilor psaltice și introducerea lor în circuitul didactic și bisericesc.

Macarie Ieromonahul a realizat, tipărite sau în manuscris, aproximativ 150 de cântări originale și peste 2000 de cântări „românite”, talmăcite din grecește. Din pana și iscusința lui ne-au rămas moștenire cântări bisericești neîntrecute în frumusețe, care îmbogățesc prin culoare și strălucire slujbele cultului nostru ortodox, dînd spre mărturie în acest sens axioanele sale praznicale (Axion la Nașterea Domnului, gl. I; Axion la Botezul Domnului, gl. IV; Axion la Întîmpinarea Domnului, gl. III; Axion la Duminica Floriilor, gl. IV; Axion la Învierea Domnului, gl. I; Axion la Înălțarea Domnului gl. V;

²⁹ Pr. N.M. POPESCU, „Macarie Psaltul...”, p. 550; a se cerceta și Pr. N.M. POPESCU, *Viața și activitatea...*, p. 33.

³⁰ Pr. N. MOLDOVEANU, *Istoria Muzicii Bisericești la Români*, p. 73.

Axion la Pogorârea Duhului Sfânt, gl. 4 ș.a.), rămase fără de egal în toată literatura psaltică ortodoxă, ce se cântă neîntrerupt la stranele bisericilor.

Macarie Ieromonahul se înscrie în cartea de aur a istoriei muzicii bisericești și va fi veșnic pomenit alături de Anton Pann, Dimitrie Suceveanu, Ștefanache Popescu, Ghelasie Basarabeanu, Varlaam, Ion Popescu-Pasărea și alți protopsalți români cărora le datorăm plămădirea cântării psaltice, ce se păstrează până astăzi nealterată în Biserica Ortodoxă Română.

Prin tot ce a realizat și întreprins, Macarie Ieromonahul împlinește porunca evanghelică de a aduce roadă vrednică la vreme potrivită, înmulțind talanții pe care i-a dat Dumnezeu, făcându-se astfel model demn de urmat tuturor generațiilor.

Summary: 240 Years since Macarius the Hieromonk and Protopsalte of Wallachia was Born (1770-2010)

This study aims at calling to memory the Hieromonks Macarius's life and work (1770-1836), because in 2010 it is 240 years since the illustrious protopsalte of Wallachia was born. The details of his professional education, as well as of his life as monk are presented in the division having the title: *His native village. His theological and musical family.*

As a result of his erudition, Macarius was appointed to deliver the speech at the enthroning of Dionisie Lupu, the new Metropolitan of Wallachia (1819-1821), and to draw up, as an intendant, didactic norms for the Church music schools he ruled at that time; these details are made evident in the division *Protopsalte, teacher, intendant.* But that which gives the hard-working Macarius the noblest distinction is his having translated books of religious music "into the tongue of fatherland", together with other fellow-workers, and this is the matter of the division *His creative and printing activity.*

The last division of this study, having the title *Hieromonk Macarius's departing this life,* shows us the unremitting interest he took in the religious music until the last moments of his life, when he still succeeded in giving guidance so as his musical manuscripts to be printed. Hieromonk Macarius's vast work includes about 150 original chants, and more than 2000 chants translated from Greek into Romanian.

Diaspora Ortodoxà

Vizita canonică a Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul României, în Episcopia Ortodoxă Română a Spaniei și Portugaliei (16-21 aprilie 2010)

Diac. Cosmin PRICOP

Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul României, a efectuat, în perioada 16-21 aprilie 2010, o vizită canonică în Episcopia Ortodoxă a Spaniei și Portugaliei. Vizita a avut drept obiectiv principal așezarea pietrei de temelie pentru Catedrala episcopală din Madrid, căruia i s-au adăugat mai multe întâlniri cu factori decizionali ai statului spaniol, în vederea reglementării prezenței credincioșilor români aflați acolo, dar și definitivării statutului Episcopiei Ortodoxe Române a Spaniei și Portugaliei.

Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul României, a efectuat, în perioada 16-21 aprilie 2010, o vizită canonică în Episcopia Ortodoxă a Spaniei și Portugaliei, fiind pentru prima dată în istorie când un patriarh al României vizitează țara în care, după tradiție, însuși Sfântul Apostol Pavel a făcut misiune, împreună cu Sfântul Apostol Iacov.

Vizita a avut ca obiectiv principal așezarea pietrei de temelie pentru Catedrala episcopală din Madrid, căruia i s-au adăugat mai multe întâlniri cu factori decizionali ai statului spaniol, în vederea reglementării prezenței credincioșilor români aflați acolo, dar și definitivării statutului Episcopiei Ortodoxe Române a Spaniei și Portugaliei.

Atât noua catedrală, cât și cultivarea relațiilor de frățietate cu celelate confesiuni prezente în viața societății spaniole și cu autoritățile de stat se impuneau ca necesități, deoarece, în mai puțin de doi ani, numărul parohiilor ortodoxe române s-a dublat, existând în același timp tot mai multe solicitări din partea românilor ortodocși din Regatul Spaniei pentru înființarea de noi parohii și numirea de clerici pentru comunitățile lor. Actualmente, în Spania

au fost înființate peste 70 de parohii ortodoxe, care funcționează în capele ale bisericilor catolice, în lăcașuri cumpărate de comunitățile de români și dotate corespunzător sau în foste depozite pentru materiale de construcții reamenajate.

Sute de români ortodocși și-au întâmpinat Întâistătătorul

Delegația Bisericii Ortodoxe Române a fost întâmpinată vineri, 16 aprilie, pe aeroportul din Madrid, de către Înaltpreasfințitul Iosif, Mitropolitul Europei Occidentale și Meridionale, Preasfințitul Timotei, Episcopul Spaniei și Portugaliei, și Excelența Sa, doamna Maria Ligor, ambasadorul României acreditat la Madrid.

„Vizita Preafericitului Părinte Patriarh Daniel în Spania este în primul rând o vizită istorică, deoarece, până acum, niciun patriarh al unei Biserici Ortodoxe nu a vizitat Spania și este pentru prima dată când Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române vizitează cei peste 800.000 de români ortodocși din Spania”, ne-a spus Preasfințitul Timotei, Episcopul Spaniei și Portugaliei.

Primirea oficială a avut loc la Parohia „Preasfânta Fecioară Maria” din Madrid, una dintre cele mai vechi parohii ortodoxe românești din Spania, ce împlinește anul acesta 30 de ani de activitate misionară. Sute de români din cele peste 70 de parohii din Spania și Portugalia au venit cu flori în mâini pentru a-și întâmpina Întâistătătorul. În biserica „Preasfânta Fecioară Maria” a fost săvârșită o slujbă de *Te Deum*, la sfârșitul căreia Patriarhul românilor a rostit un mesaj de binecuvântare pentru toți românii care se află în Episcopia Spaniei și Portugaliei, afirmând că „la aproape două mii de ani de la propovăduirea Sfântului Apostol Pavel pe aceste meleaguri, rețrăim acum, aici, taina propovăduirii Evangheliei lui Hristos, creșterea Bisericii prin lucrarea Duhului Sfânt” și apreciind activitatea misionară a episcopului român al Spaniei și Portugaliei: „Preasfințitul Părinte Timotei, împreună cu devotații clerici ai Episcopiei Ortodoxe Române a Spaniei și Portugaliei, a arat, a semănat și a udat, iar Altul, Dumnezeu Cel în Preasfânta Treime laudat, face să crească (cf. *1 Corinteni* 3, 6) și să rodească comunitatea creștinilor ortodocșii români. Suntem încredințați că rodnicia activității pastoral-misionare a clericilor români din Spania se datorează atât rugăciunilor de mijlocire înălțate de Apostolul neamurilor pentru

urmașii celor pe care i-a evanghelizat, după Tradiție, direct în Spania și, după izvoare istorice incontestabile, indirect, prin ucenicii săi, în Dacia Felix, cât și legăturilor de limbă și cultură dintre poporul spaniol și poporul român. Cu deosebită mulțumire sufletească, constatăm că harul lui Dumnezeu a sporit și împlinit lucrarea pastoral-misionară a Preasfințitului Părinte Episcop Timotei. Chiar dacă este printre cei mai tineri ierarhi ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, iată, vedem că, în mai puțin de 2 ani de zile, a reușit să dubleze numărul parohiilor de aici, din Peninsula Iberică. Nu o dată ne-a mărturisit că aproape nu există săptămână în care să nu primească câte o vizită sau un telefon de la conașionalii noștri, prin care să solicite înființarea de parohii și numirea de clerici pentru comunitățile lor”. Preafericirea Sa a oferit părintelui Teofil Moldovan *Crucea patriarhală* pentru rodnică activitate misionară desfășurată în Parohia „Preasfânta Fecioara Maria” din Madrid, acordând, de asemenea, Diploma „Sfântul Apostol Andrei” doamnei preotese Lucreția Moldovan, consiliului parohial și corului parohiei.

La rândul său, episcopul ortodox român al locului, Preasfințitul Episcop Timotei, adresându-se în numele tuturor românilor din Spania și Portugalia, a spus: „Cercetarea Preafericirii Voastre este pentru noi semn dumnezeiesc al milei și al mării milostiviri a Domnului revărsată asupra noastră, cei ce am făgăduit să-I dăm Lui toată viața noastră. Suntem bucuroși că în purtarea de grijă a lui Dumnezeu față de noi putem trăi aceste zile pline de har și de binecuvântare, iar ca Întâistător al binecredinciosului popor român din Sfânta Episcopie a Spaniei și Portugaliei vă dorim să fiți bine-venit în mijlocul nostru”.

Vizită la Catedrala ortodoxă greacă

Cea de-a doua zi a vizitei canonice în Spania a început cu o vizită la Catedrala ortodoxă greacă din Madrid, unde Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a fost întâmpinat de Înaltpreasfințitul Policarp, Arhiepiscopul ortodox grec al Spaniei și Portugaliei. În debutul slujbei a fost oficiat un *Te Deum*, urmat de un polihroniu în cinstea Întâistătorului Bisericii Ortodoxe Române și a credincioșilor acesteia. La rândul său, Patriarhul României a mulțumit ierarhului grec pentru primirea frățescă din Catedrala ortodoxă

Delegația Bisericii Ortodoxe Române, condusă de Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, întâmpinată de Înaltpreasfințitul Policarp, Arhiepiscopul ortodox grec al Spaniei și Portugaliei

greacă din Madrid și a transmis Patriarhului Ecumenic Bartolomeu I al Constantinopolului mulțumiri și expresia dragostei frățești față de Sanctitatea Sa. „Este într-adevăr o bucurie pentru noi să ne aflăm aici, astăzi, deoarece arătăm comuniunea noastră ortodoxă în rugăciune. Noi am venit în vizită pastorală în Episcopia Ortodoxă Română a Spaniei și Portugaliei, dar am venit în pelerinaj la Mitropolia Ortodoxă Greacă din Madrid. Prin aceasta dorim să arătăm dragoste frățească și respect pentru celelalte comunități ortodoxe, pentru că dincolo de aspectele economice care au determinat mulțimea migranților ortodocși aici, în Occident, noi facem și o lectură spirituală, mistică, a acestor evenimente economice și politice. În primul rând, suntem chemați de Dumnezeu să mărturisim credința ortodoxă și în afara granițelor propriilor noastre țări autocefale ortodoxe”. După primirea în biserică a avut loc, la sediul Arhiepiscopiei grecești, o întrevedere a delegației Patriarhiei Române cu ambasadorii tuturor țărilor cu populație majoritar ortodoxă acreditați la Madrid, în cadrul căreia s-au discutat unele proiecte comune de colaborare pentru misiunea ortodoxă desfășurată în Regatul Spaniei.

Binecuvântare pentru mai multe parohii românești

În aceeași zi, 17 aprilie 2010, delegația Patriarhiei Române a vizitat Parohia „Sfântul Mucenic Gheorghe” din Alcalá de Henares, unde a fost întâmpinată de un număr mare de credincioși români ortodocși, în frunte cu părintele protoiereu Adrian Pinte. Totodată, la întâlnire au fost prezenți Episcopul catolic de Alcalá de Henares, Don Juan Antonio Reig Plà, și primarul localității, Bartolomé González, întrucât la Parohia „Sfântul Mucenic Gheorghe”, din Alcalá de Henares, sfintele slujbe sînt săvârșite, până va fi zidită biserica, într-o capelă pusă la dispoziție cu generozitate de Episcopia Catolică din localitate. Patriarhul României a rostit un cuvânt de învățătură în care a subliniat importanța familiei creștine și a îndemnat la păstrarea credinței strămoșești: „Astăzi, atât în România, cât și în întreaga Europă, familia creștină se confruntă cu «criza economică» (sărăcie, șomaj, nesiguranța zilei de mâine), cu «criza morală» (avortul, divorțul, abandonarea copiilor, libertinajul ș.a.), cu «criza spirituală» (sectarismul, fanatismul și prozelitismul religios) etc. Plecarea unuia dintre soți, pe o perioadă mai lungă, în străinătate, a creat premisele săvârșirii unor acte de infidelitate sau a dus chiar la divorțul multor familii aflate în această situație. În plus, între soțul plecat peste granițe și copiii săi, legătura familială slăbește în mod considerabil, iar dacă ambii soți sînt plecați și își încredințează unor rude sau cunoștințe copiii, aceștia din urmă pot avea probleme de ordin afectiv sau chiar pot suferi derapaje sociale (lipsa unei educații și a unei supravegheri atente înlesnind, în unele cazuri, săvârșirea unor infracțiuni). Sunt situații în care părinții trimit prea mulți bani acasă, pe care copiii nesupravegheați îi cheltuie fără discernământ, ajungând pradă unor vicii sau patimi, dar sunt și situații în care părinții trimit prea puțini bani sau deloc, familia rămasă în țară confruntându-se cu mari dificultăți financiare, ajungându-se, uneori, chiar la internarea copiilor în unități de ocrotire socială”. Întâistătorul Bisericii Ortodoxe Române a identificat, în continuare, câteva „speranțe pentru depășirea crizei”, arătând credincioșilor prezenți că prin binecuvântarea lui Dumnezeu asupra familiei, prin efortul Bisericilor de a apăra familia naturală, tradițională și universală și prin cooperarea stat-Biserică, greutățile pot fi depășite cu ușurință, redându-se omului demnitatea de chip al lui Dumnezeu: „Toți termenii de bază în Biserică sunt împrumutați din familie:

părinte spiritual, mamă sau maică spirituală, frate și soră spirituală, fiu și fiică spirituală, chiar și în domeniul vieții monahale. De aceea, «fără taina familiei nu poate fi înțeleasă nici taina Bisericii, și fără sfințenia Bisericii nu poate fi înțeleasă nici sfințenia familiei». Cununia este binecuvântată de Biserică în calitatea ei de icoană a iubirii dintre Hristos și Biserică, dintre Dumnezeu și umanitate. Niciodată familia nu poate fi redusă la aspectul ei biologic, juridic, psihologic, sociologic sau cultural, ea este mai mult decât toate acestea laolaltă și le transcende, pentru că are vocația de a fi în lume icoana iubirii divine veșnice”. La sfârșitul vizitei în parohia „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe” din Alcalá de Henares, Preafericirea Sa a dăruit părintelui paroh o cruce de binecuvântare și o icoană a Sfântului Dionisie Exiguul, în timp ce credincioșilor prezenți le-a oferit iconițe cu patronul spiritual al parohiei.

În aceeași zi, sute de credincioși l-au întâmpinat pe Patriarhul României în biserica parohială „Sfântul Ierarh Nectarie” din Coslada, improvizată într-un depozit, dar foarte frumos împodobită prin purtarea de grijă a părintelui paroh, George Cimpoacă, a Consiliului și Comitetului parohial. La eveniment au participat, din partea oficialităților locale, primarul Ángel Viveros Gutiérrez, consilierul pe probleme de egalitate, tineret, copii și imigrație din cadrul Primăriei Coslada, Rosario Arroyo Lázaro, și directorul departamentului de imigrație din cadrul aceleiași instituții, Agustín González Plasencia. După o scurtă prezentare a parohiei făcută de către Preasfințitul Timotei, Preafericitul Părinte Patriarh a rostit un cuvânt de învățătură credincioșilor prezenți, accentuând rolul parohiei în viața comunităților de români din diaspora. Din partea primăriei, domnul primar Ángel Viveros Gutiérrez a rostit un cuvânt de bun-venit și a oferit Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, „în semn de mare apreciere față de Biserica al cărei îndrumător este, pentru vitalitatea și calitatea ei de partener de bază al poporului român, profund angajată în abordarea realităților lumii în care trăiesc oamenii în prezent”, o distincție de onoare. La rândul său, Preafericitul Daniel a oferit în dar părintelui paroh George Cimpoacă o cruce de binecuvântare, o icoană a Sfântului Dionisie Exiguul, o medalie cu chipul Sfântului Nicolae și mai multe cărți. La final, Patriarhul României a binecuvântat copiii Școlii parohiale „Sfinții Martiri Brâncoveni” și pe îndrumătorul lor, doamna preoteasă Gina Cimpoacă, împreună cu toți credincioșii prezenți.

Itinerariul delegației Bisericii Ortodoxe Române în fruntea căreia s-a aflat Întâistătorul acesteia, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, a continuat sâmbătă 17, aprilie 2010, la parohia „Sfântul Apostol Andrei” din Arganda del Rey, unde Patriarhul a fost întâmpinat de românii ortodocși din zonă, în frunte cu preotul paroh Ciprian Farcașiu. Din partea autorităților locale a participat domnul Pablo J. Rodríguez Sardinero, primarul localității. Aici, în cuvântul său de învățătură, Patriarhul Daniel a subliniat importanța și rolul școlii parohiale în viața Bisericii: „În mod deosebit apreciem implicarea acestei comunități, ca și a altor comunități ortodoxe române din Spania, în organizarea școlii parohiale. Într-o lume mereu în schimbare și într-o societate secularizată, dar care are, în același timp, nevoie de iubirea lui Dumnezeu și de prezența Bisericii, aceste eforturi de încurajare, cultivare și păstrare a valorilor eterne ale credinței ortodoxe străbune, sădite în poporul român de Sfântul Apostol Andrei, ocrotitorul spiritual al tuturor românilor și al comunității ortodoxe române din Arganda del Rey, sunt mărturii minunate ale drepte credințe”. De asemenea, a fost evidențiat rolul educației religioase ca factor unificator al celorlalte discipline de studiu școlar: „«Valorile transmise prin educația religioasă sunt strict necesare, întrucât ele reprezintă pentru copii și tineri un reper esențial și un liant între cunoștințele teoretice dobândite prin studiul celorlalte discipline școlare». Educația religioasă oferă copilului o «perspectivă ortodoxă asupra vieții», un mod general de a înțelege lumea și viața, de a o explica, de a formula raționamente cognitive și judecăți morale. Ea reduce, astfel, efectele negative ale «crizei contemporane de identitate și de orientare», propunând modele viabile de bunătate și sfințenie și oferind copiilor și tinerilor repere în viața de familie și în societate. Educația religioasă se deosebește esențial de propaganda sau de campaniile publicitare pe care omul contemporan este silit să le consume zilnic prin mass-media, de comunicarea simplificată, reduționistă. Ea are nevoie de liberă alegere, de efort personal, integrându-se într-o Tradiție care este Sfântă Tradiție și înseamnă inițiere și urcuș duhovnicesc treptat în sânul Bisericii. De aceea, «educația tinerilor și a copiilor este o artă», și nu una întâmplătoare, ci cea mai însemnată dintre arte. Sfântul Ioan Gură de Aur spune în acest sens: «Nu există nicio altă artă mai mare decât aceasta... căci ce este egal cu faptul de a armoniza sufletul și de a forma gândirea tânărului?»” (*Despre slava deșartă și cum trebuie părinții să-și crească copiii*). În contextul noii configurații

europene pe care o traversează atât Spania, cât și România, Patriarhul României a precizat, în cuvântul său, că „civilizația și cultura europeană sunt intim legate de cultul Bisericii, în calitatea ei de comunitate vie, mărturisitoare și rugătoare. De aceea, «fără educație religioasă nu putem înțelege istoria și cultura acestui continent creștin și nu putem prețui catedralele, mănăstirile, bisericile, operele de artă în marea lor majoritate inspirate de credința religioasă». Aceasta explică de ce în marea majoritate a țărilor europene, religia se predă în cadrul sistemului de învățământ public, având un rol recunoscut și apreciat în societate, cu implicații profunde în dezvoltarea socio-culturală”. Programele Patriarhiei Române, dedicate special catehizării tinerilor în context și cadru eclesial, vin să întregască cunoștințele acestora asupra însușirii educației morale de bază și dezvoltării motivației necesare rămânării la școală: „În acest an, declarat în Patriarhia Română *An omagial al Crezului ortodox și al Autocefaliei românești*, catehetul creștin trebuie să demonstreze că simplitatea credinței nu înseamnă nicidecum simplificare. Omul contemporan, prins în sistemul unei societăți consumiste, se grăbește și caută să simplifice tocmai ceea ce este esențial, adică nuanțele care țin de viața profundă a ființei umane. De aceea, cateheza trebuie să-i învețe pe copii să se ferească de superficialitate și să ia în considerație cauzele, finalitățile, relațiile de anterioritate sau posterioritate”. Cu această ocazie, preotul paroh, Lucian Farcașiu, a primit în dar de la Preafericitul Părinte Daniel o cruce de binecuvântare, o icoană a Sfântului Dionisie Exiguul și o medalie cu Sfântul Apostol Andrei, iar credincioșii prezenți s-au bucurat de iconițele cu Sfântul Andrei, Apostolul românilor, pe care le-au primit pe rând din mâna Patriarhului.

Piatra de temelie pentru noua Catedrală episcopală

În duminica a doua după Sfintele Paști, 18 aprilie 2010, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a sfințit locul de construcție al viitoarei Catedrale episcopale din Madrid, punând piatra de temelie pentru noul edificiu și săvârșind Sfânta Liturghie împreună cu ÎPS Iosif, Mitropolitul Ortodox Român al Europei Occidentale și Meridionale, ÎPS Andrei, Arhiepiscopul Alba-Iuliei, PS Siluan, Episcopul Ortodox Român al Italiei, PS Timotei, Episcopul Spaniei și Portugaliei și PS Marc Nemțeanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române a Europei Occidentale. Din sobor a mai

făcut parte și ÎPS Policarp, Arhiepiscopul Ortodox Grec al Spaniei și Portugaliei. În predica sa, Patriarhul nostru a afirmat că slujba de punere a pietrei de temelie pentru noua catedrală din Madrid este „un eveniment mare și sfânt, în care cerem binecuvântarea și ajutorul lui Dumnezeu pentru edificarea unui locaș sfânt”, făcând pentru credincioși o erminie a stilului arhitectonic după care se clădește o biserică, dar și a fiecărui element pe care noua construcție trebuie să îl conțină: „Prin intrarea în casa Domnului, prin închinarea la icoane, prin participarea la sfintele slujbe, prin dialogul cu Dumnezeu, credinciosul se sfințește. Se sfințește și, la rândul său, credinciosul sfințește întreaga creație. Căci biserica-locaș are rolul de a permanentiza

*Preafericitul Părinte Patriarh Daniel punând piatra de temelie
a viitoarei Catedrale episcopale din Madrid, Spania*

harul lui Dumnezeu în viața omului, iar oamenii credincioși simt cum în acest spațiu devin «împreună cetățeni cu sfinții și casnici ai lui Dumnezeu» (cf. *Efeseni 2, 19*). După cuvintele Sfântului Irineu de Lyon, Biserica a fost «sădită în lume ca un paradis» fiind centrul liturgic al creației, deoarece creația întreagă, universul sau cosmosul, se sfințește prin Biserică. Duhul Sfânt-Sfințitorul, este Cel ce transformă creația în Biserică, întregul univers participând, prin Biserică, la pelerinajul umanității »de la moarte la viață și de pe pământ la cer» (*Canonul Învierii*). Biserica integrează deci întreaga diversitate a frumuseții lumii în vocația de îndumnezeire a omului. De aceea, chiar biserica în sensul de locaș de închinare exprimă sensul lumii, redându-i

acesteia transparența și deschizând-o către taină, după cum spune Olivier Clément. În ea găsim frumusețea iubirii și bunătății dumnezeiești care se împărtășește celor ce îndrăznesc să intre în intimitatea prezenței Sale iubitoare. De aceea, și rugăciunile citite la punerea temeliei noii biserici «sunt rugăciuni prin care cerem ajutorul și binecuvântarea lui Dumnezeu pentru a putea duce la bun sfârșit lucrarea de zidire a acestui locaș de cult». Cântând împreună cu psalmistul: «De n-ar zidi Domnul casa, în zadar s-ar osteni cei ce o zidesc; de n-ar păzi Domnul cetatea, în zadar ar priveghea cel ce o păzește» (*Psalmii* 126, 1), noi recunoaștem că tot ceea ce avem, inclusiv șansa de a construi o nouă biserică, vine de la Dumnezeu Milostivul, Izvorul tuturor bunătăților. În această lume secularizată, extrem de egoistă și de materialistă, marcată cel mai adesea de indiferentism spiritual, este din ce în ce mai greu să vezi în daruri pe Dăruitor, în cele ce ne înconjoară pe Cel ce ni le dăruiește. Or, prin rugăciunile adresate lui Dumnezeu, inclusiv în cadrul slujbei punerii pietrei de temelie a bisericii, noi conștientizăm și afirmăm că lumea este dar de la Dumnezeu, mijloc al comuniunii cu El și nu spațiu al urii sau al manifestării lăcomiei egoiste”.

Patriarhul a mai arătat că noua Catedrală va fi mărturia credinței comunităților de români ortodocși ce trăiesc și muncesc în Spania, fiind totodată o binecuvântare pentru Madrid, dar a mulțumit și pentru ajutorul Bisericii Catolice din Spania și autorităților statului spaniol: „Ne bucurăm să putem spune că, iată, la mai puțin de trei ani de la înființarea Episcopiei Ortodoxe Române din Peninsula Iberică, numărul parohiilor de aici s-a dublat, semn al mării dumnezeoastră evlavii și al dorinței de a avea în fiecare comunitate de români un preot și o parohie ortodoxă. De asemenea, știm că sunt și alte parohii care se pregătesc să înalțe câte un locaș de cult spre slava lui Dumnezeu (Alcalá de Henares, Barcelona, Roquetas del Mar, Guadalajara, Alcazar de San Juan, Calatayud, Figueras, Castelion etc.). Acestea toate dau mărturie despre faptul că românii creștin ortodocși sunt statornici în credință și iubesc Biserica strămoșească, iar preoții noștri își fac pe deplin datoria. Desigur, toate aceste lucruri nu ar fi fost posibile fără ajutorul și sprijinul constant al Bisericii Romano-Catolice din Spania, care a fost sensibilă la nevoile comunităților de români și care ne-a ajutat mult punând la dispoziția parohiilor noastre de aici locașuri de cult în care să ne putem aduna și oficia slujbe ortodoxe. Totodată, dorim să mulțumim autorităților locale madrilenе,

Primăriei Madridului, care a concesionat acest teren parohiei ortodoxe române de la Madrid, precum și Corpului Diplomatic Român, care a înțeles rolul deosebit al Bisericii Ortodoxe Române în viața sutelor de mii de români care trăiesc în această parte a Europei. Rugăm pe Hristos-Domnul, Cel Răstignit și Înviat, să vă ocrotească, să vă dăruiască ajutor sfânt și bună sporire în importanta lucrare de construire a Catedralei episcopale ortodoxe române din Madrid, mărturie peste veacuri a credinței și a jertfelniciei tuturor închinătorilor și binefăcătorilor ei”.

Tot cu acest prilej au fost pomeniți și cei decedați în teribilul accident de avion din Rusia, în semn de solidaritate cu poporul polonez: „Întrucât ziua de astăzi, 18 aprilie 2010, a fost decretată zi de doliu național în România pentru memoria victimelor accidentului de avion din Rusia, între care s-a numărat Excelența Sa domnul Lech Kaczynski, președintele Poloniei și alți demnitari polonezi, inclusiv clerici ortodocși, gândurile noastre de compasiune se îndreaptă către poporul polonez, greu încercat de tragedia produsă la Smolensk. În aceste momente de durere și tristețe, exprimăm întregii națiuni poloneze – în numele ierarhilor, clerului și credincioșilor Bisericii Ortodoxe Române – sincerele noastre condoleanțe și rugăm pe Hristos Domnul, Cel înviat din morți, să odihnească în pace sufletele celor care au decedat și să mângâie familiile celor care și-au pierdut, într-un mod atât de tragic, pe cei apropiați”.

Din partea Guvernului regional al Madridului, doamna Paloma Adrados, consilierul regiunii pentru forța de muncă și imigrație a subliniat importanța momentului de astăzi pentru români, care constituie cea mai numeroasă comunitate de străini din regiune și „un exemplu de forță și de integrare”.

La eveniment au mai luat parte reprezentanți ai corpului diplomatic acreditat în Spania și parlamentari români pentru diasporă. Secretarul de stat al Departamentului pentru Românii de Pretutindeni, Eugen Tomac, a citit mesajul președintelui României, Traian Băsescu, care a arătat că „românii ortodocși din Madrid trăiesc un moment de mare bucurie și speranță. Punerea pietrei de temelie reprezintă, în aceste momente de lumină pascală, un act simbolic de comuniune și responsabilitate”, amintind că parohiile și centrele religioase ale românilor din diaspora constituie „nuclee puternice ale comunității, care păstrează astfel legătura profundă cu limba, tradiția și spiritualitatea românească”.

Adrian Lemeni, secretarul de stat pentru Culte, a citit mesajul premierului României, Emil Boc, care a precizat că momentul punerii pietrei de temelie a noii Catedrale ortodoxe române din Madrid este „un eveniment ce va contribui semnificativ la consolidarea comunităților românești din Spania”, apreciind totodată și rolul Bisericii Ortodoxe Române ca fiind unul foarte important în „coagularea comunităților românești de peste hotare”.

Catedrala episcopală din Madrid va fi un reper duhovnicesc pentru toți creștinii ortodocși din Spania și va purta hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului”. În jurul Catedralei va fi construit un complex care va cuprinde sediul administrativ al Episcopiei, reședința episcopală, un centru social și o școală unde vor putea învăța copiii din comunitatea ortodoxă română. Potrivit unei convenții cu autoritățile spaniole, românii au la dispoziție doi ani pentru a finaliza construcția. Noua Catedrală va fi construită după modelul bisericii domnești din Curtea de Argeș, cu excepția faptului că trei dintre turlle, cea principală și altele două din față, vor fi asemănătoare turllelor Catedralei patriarhale din București.

Recunoașterea Episcopiei Ortodoxe Române în Spania

În cea de-a patra zi a vizitei canonice, luni, 19 aprilie 2010, începând cu orele 11.00, Întâistătorul Bisericii noastre, împreună cu ÎPS Mitropolit Iosif, ÎPS Arhiepiscop Andrei al Alba-Iuliei, PS Episcop Timotei și PS Marc Nemțeanul s-au întâlnit la Palatul Justiției din Madrid cu ministrul justiției, Francisco Caamano Domínguez. În cadrul discuțiilor au fost abordate mai multe aspecte legate de recunoașterea Episcopiei Ortodoxe Române în Spania ca împământenită, calitate desemnată în limba spaniolă prin expresia *notorrio arraigo*. Totodată, s-au prezentat diferite proiecte comune de sprijinire și susținere a credincioșilor români aflați în Regatul Spaniei. A fost pentru prima dată când o comisie a statului spaniol s-a întâlnit oficial cu patru reprezentanți ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Următoarea întâlnire, în aceeași zi, a fost cu președintele Comunității din Madrid, Esperanza Aghire. În cadrul acestei întâlniri a fost subliniată, de partea română, necesitatea aprecierii corecte a influenței prezenței românești în Spania și în regiunea Madridului, precum și importanța imaginii corecte pe care o merită credincioșii ortodocși români, ca unii care se supun legilor statului spaniol.

Întrevederea delegației BOR, condusă de Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, cu Excelența Sa Francisco Caamano Dominguez, ministrul Justiției din Spania

În seara aceleiași zile, Patriarhul României, însoțit de membrii delegației, s-a întâlnit cu Don Antonio María Rouco Varela, Arhiepiscopul Madridului și președintele Conferinței Episcopale Spaniole, la sediul Conferinței Episcopale din Madrid, cu care a avut o discuție „tête-à-tête”.

Ziua s-a încheiat cu o recepție oferită de doamna Maria Ligor, ambasadorul României la Madrid, la care au participat Nunțiul Apostolic și ambasadorii statelor cu populație majoritar ortodoxă acreditați la Madrid. Cu acest prilej, Patriarhul României a oferit înaltului demnitar român Ordinul „Sfinții Împărați Constantin și Elena” pentru mireni, o icoană a Sfântului Neagoe Basarab, o Sfântă Scriptură și câteva albume și cărți publicate la editurile Patriarhiei Române.

Penultima zi a vizitei în Spania a Patriarhului Bisericii Ortodoxe Române, Preafericitul Părinte Daniel, a cuprins vizitarea orașului Toledo și primirea de către Don Braulio Rodríguez Plaza, Arhiepiscop de Toledo și Primat al Spaniei, în Catedrala arhiepiscopală din Toledo. Aici, Preafericirea Sa a oferit ierarhului catolic Ordinul „Sfântul Apostol Andrei” pentru clerici. Întâistătorul Bisericii Ortodoxe Române a fost primit apoi de primarul localității Toledo, Emiliano Garcia Pago, care i-a adus la cunoștință Preafericirii Sale buna cooperare existentă în regiune între credincioșii ortodocși și cei catolici, asigurându-l că autoritățile locale vor sprijini

parohia românească din Toledo. În continuare, a avut loc o vizită pastorală la Parohia „Acoperământul Maicii Domnului“ din Toledo. Aici, Preafericirea Sa i-a felicitat pe credincioși și a evidențiat rolul de misionari pe care îl au în Regatul Spaniei, oferind preotului paroh, Florin Voinea, o cruce de binecuvântare și o icoană a Sfântului Iachint de Vicina, iar credincioșilor prezenți iconițe cu Maica Domnului.

Vizita canonică a Preafericitului Părinte Patriarh Daniel în Episcopia Ortodoxă Română a Spaniei și Portugaliei s-a încheiat miercuri, 21 aprilie.

Delegația Patriarhiei Române a fost întâmpinată la aeroport de un sobor de ierarhi din care au făcut parte Preasfințitul Ambrozie, Episcopul Giurgiului, Preasfințitul Mihail, Episcopul Ortodox Român al Australiei și Noii Zeelande, Preasfințitul Ciprian Câmpineanul, Episcop-vicar Patriarhal, și Preasfințitul Varsanufie Prahoveanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor.

Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a fost întâmpinat la Catedrala Patriarhală din București de Preasfințitul Varlaam Ploieșteanul, Episcop-vicar Patriarhal, care, înconjurat de soborul de slujitori ai catedralei, a săvârșit o slujbă de *Te Deum*. De asemenea, în Catedrala Patriarhală au fost prezenți și membrii Permanențelor Consiliului Național Bisericesc și Arhiepiscopiei Bucureștilor, precum și elevii Seminarului „Nifon Mitropolitul” din București.

La finalul slujbei, Patriarhul României a făcut o scurtă retrospectivă asupra principalelor evenimente la care a participat, menționând că „a fost o vizită în care am simțit binecuvântarea lui Dumnezeu și ne-am bucurat să vedem o mulțime de frați de-ai noștri ortodocși români care s-au stabilit în Spania”.

Summary: The canonical visit of His Beatitude Daniel, the Patriarch of Romania to the Romanian Orthodox Episcopate of Spain and Portugal

From the 16th to the 21st of April 2010, His Beatitude Daniel, Patriarch of Romania, paid a canonical visit to the Romanian Orthodox Episcopate of Spain and Portugal, which was the first visit for a Patriarch of Romania to pay in the country where Saint Paul and Saint Jacob had undertaken their first mission.

This visit aimed at laying the foundation stone to the Episcopal cathedral in Madrid, as well as at conferring with the representatives occupying a deciding position

in the Kingdom of Spain, with a view to settle and regulate the presence of the Romanian believers who reside in Spain; it must be added to that the discussions about finalizing the status of the Romanian Orthodox Episcopate of Spain and Portugal.

The new cathedral, as well as the promotion of brotherly relationships with, on the one hand, the other confessions of the Spanish society, and on the other hand with the State authorities were highly necessary, because in less than two years the Romanian orthodox parishes increased twofold, while ever more orthodox Romanians in Spain applied for new parishes being founded and for further priests being appointed for their communities. Hence it is that more than seventy orthodox parishes have been founded as yet, functioning in the chapels of catholic churches, as well as in other dwellings bought and suitably fit up by the Romanian communities.

Istoricul, organizarea și activitatea misionară a Episcopiei Ortodoxe Române a Spaniei și Portugaliei

Pr. Daniel ȘIMON

Episcopia Ortodoxă Română a Spaniei și Portugaliei a fost înființată în urma hotărârii Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române din 22-24 octombrie 2007 și este păstorită de către Preasfințitul Părinte Timotei Luran. Constituirea ei a fost solicitată de numărul mare de români ortodocși ce au emigrat în Spania după 1990, constituind în prezent cea mai mare minoritate a acestei țări. De la înființare, Episcopia a avut în grijă atât îndrumarea vieții spirituale a credincioșilor săi, cât și mai multe probleme administrative, la soluționarea cărora a contribuit.

I. Înființarea Episcopiei Ortodoxe Române din Europa apuseană

Arhimandritul Iosafat

Începuturile organizării românilor din afara granițelor României într-o episcopie debutează odată cu activitatea misionară a arhimandritului Iosafat (1797-1872), egumenul Mănăstirii Snagov, care, ajuns în 1853 la Paris, se face fondatorul bisericii ortodoxe române din capitala Franței, prin cumpărarea din fonduri proprii a unui apartament destinat, cu aprobările de rigoare, a fi capelă pentru toți românii exilați și pentru toți studenții atrași de prestigioasa Universitate Sorbona. Inaugurarea capelei are loc în data de 22 noiembrie 1853, prima zi după Intrarea Maicii Domnului în Biserică, ziua Sfintei Mucenițe Cecilia Fecioara.

Această capelă va fi pusă sub jurisdicția canonică a mitropolitului Nifon al Ungrovlahiei.

Membru activ în Revoluția lui Tudor Vladimirescu, cu un aport important în Unirea Principatelor, cât și prin propunerea ca data de 24 ianuarie să fie celebrată ca zi de sărbătoare națională, arhimandritul Iosafat luptă

pentru obținerea unui spațiu mai amplu pentru biserică, motivând prin numărul mare de studenți români care participau la sfintele slujbe (300-400). Acest ideal se va împlini în anul 1882 (la zece ani după mutarea la Domnul a arhimandritului Iosafat), prin cumpărarea de către regele Carol I al României a bisericii de pe strada Jean de Beauvais, construită în secolul al XIV-lea și cu o impresionantă istorie, biserică ce va deveni sanctuarul național al românilor din Franța și Europa Occidentală.

Mitropolitul Visarion Puiu

Mitropolitul Visarion Puiu, unul dintre cei mai culti clerici români din perioada interbelică, după cum îl numește Nicolae Iorga, a păstorit Episcopia Ortodoxă Română a Europei Occidentale într-o perioadă de mari frământări politice. Fost episcop de Argeș (1921-1923), apoi de Hotin (1923-1935), mitropolit de Bucovina (1935-1940), iar în perioada în care Transnistria fusese ocupată de trupele românești, mitropolit de Odesa (16 Noiembrie 1942 – 14 Decembrie 1943), fapt care-i atrage condamnarea la moarte de către Tribunalul Poporului din București (1946), mitropolitul Visarion face parte în august 1944 dintr-o delegație patriarhală care avea misiunea de a hirotoni un episcop pentru croații ortodocși la Zagreb.

Schimbările din România cauzate de semnarea armistițiului de pace din 23 august 1944, îl prind pe mitropolitul Visarion în afara granițelor țării, motiv pentru care ia hotărârea să nu se mai întoarcă în țară. „Părintele Vasile Ștefan, superiorul capelei *Mihail Stourdza* din Baden-Baden, povestea prin anul 1975 despre împrejurările, în care au aflat de încheierea armistițiului de pace și despre temerile Mitropolitului, cu privire la soarta și viitorul lui. Mitropolitul era sigur că după război rușii îl vor condamna la moarte pentru faptul că a păstorit pe teritoriul din Transnistria, ocupat temporar de armata română, cum întocmai s-a și întâmplat”¹.

„A rămas în Austria până în toamna anului 1945, după care a plecat în Italia, fiind găzduit de Institutul Don Calabria la Mănăstirea Maguzzano, până-n iunie 1947. A fost ajutat de Papa Pius al XII-lea și de cardinalul Tisserand, pe care i-a vizitat. Din Italia a plecat în Elveția locuind temporar

¹ Protoiereu Sorin PETCU, Müllheim, în Iulie a D. 2006/Sept. a D. 2009.

la Sonvico-Lugano, până în prima parte a anului 1949. De aici este convins de unii reprezentanți ai comunității române din Paris să se mute în Franța. Ajuns la Paris, mitropolitul va înființa prima Episcopie Ortodoxă Română din Occident, pe care el însuși o va conduce. Între timp, în țară, noul regim a început cercetările pentru trimiterea în judecată a celor vinovați de dezastrul țării. În luna mai 1945, la așa zisul Tribunal al Poporului din București, se afla un tabel cu 302 persoane cercetate ca fiind *criminali de război*. La numărul 293 figurează Visarion Puiu, mitropolit al Bucovinei, șef al Misiunii Ortodoxe din Transnistria. La 20 februarie 1946 a avut loc ședința publică de judecată, iar a doua zi s-a pronunțat sentința – condamnat la moarte. Mitropolitul Visarion a făcut recurs, demontând toate capetele de acuzare, dar acesta a fost respins. Mai mult, au fost făcute demersuri pentru extrădare.

Partea mult mai regretabilă a constituit-o apoi hotărârea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, luată sub presiunea sistemului comunist, din 28 februarie 1950, fiind caterisit ca unul ce era considerat trădător al *intereselor poporului*. După 40 de ani, la 25 septembrie 1990, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, același care odinioară l-a condamnat, a anulat nedreapta hotărâre din 1950, ridicând pedeapsa caterisirii și reabilitându-l².

În aceste condiții, mitropolitul Visarion încearcă să-i adune pe toți românii exilați din Europa, ideal pe care se pare că-l avusese încă dinaintea rămânerii sale în Occident.

La 18 aprilie 1948, biserica ortodoxă română din Paris, aflată pe strada Jean de Beauvais 9 bis, rupe legăturile cu Patriarhia Română, iar ca urmare, Ambasada Română din Paris pune sigilii pe toate ușile bisericii.

„În 19 iunie 1958 comunitățile românești din Europa Occidentală, care se separaseră de Biserica Română, au fost primite sub oblăduirea canonică a Sfântului Sinod al Bisericii Ruse din afară de Hotare (ROCOR). În general, deși ROCOR nu întreține relații cu celelalte Biserici Ortodoxe, ea a primit sub autoritatea ei comunitățile de alte origini care nu puteau, sau nu doreau să rămână afiliate cu „Bisericile Mame” care se găseau în spatele „Cortinei de Fier” și care erau silite să trăiască sub regimurile comuniste, fără Dumnezeu, care ajunseseră la putere”³.

² „Un nedreptățit al istoriei: Mitropolitul Visarion Puiu”, revista *Rost*, nr. 19, septembrie 2004.

³ Scrisoarea Înaltpreasfințitului Natanail, Arhiepiscop de Detroit și al Episcopiei Ortodoxe Române din America, 10 mai 2009, rev. *Apostolia*, nr. 15/iunie 2009, p. 5.

Biserica Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil din Paris va reveni sub jurisdicția canonică a Patriarhiei Române abia după 60 de ani, la 10 mai 2009.

Episcopul Teofil Ionescu

Episcopul Teofil Ionescu, fost ieromonah al bisericii românești din Paris când aceasta se afla sub oblăduirea canonică a Patriarhiei Române, fusese hirotonit ca Episcop-vicar de către mitropolitul Visarion Puiu, Arhiepiscopul Ioan de Bruxelles și Europa de Vest și Natanail, Episcopul rus din Paris (toți trei membri în Sinodul Ortodox Rus al Americii)- în biserica rusă Sfântul Nicolae din Versailles, la 26 decembrie 1954. Această hirotonie fusese ulterior recunoscută de către Sfântul Sinod al Bisericii Române, deși unul dintre episcopii participanți (Visarion Puiu) fusese caterisit de către același for, ceea ce ridică semne de întrebare asupra ducerii la îndeplinire a acestei hotărâri promulgate în 28 februarie 1950.

La conducerea Episcopiei Ortodoxe Române din Europa Occidentală urmează acest episcop care va încerca, fără succes, să unească diaspora românească sub oblăduirea sa, iar în 17 ianuarie 1972 adresează o cerere Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române de a fi reprimat sub jurisdicția Patriarhiei Române. Cererea va fi aprobată în 28 aprilie același an.

În 1974, episcopul Teofil va fi ridicat la rangul de Arhiepiscop și, odată cu el, va fi ridicată și Episcopia la rang de Arhiepiscopie. Un an mai târziu, la 9 mai 1975, arhiepiscopul Teofil va trece la cele veșnice, iar arhiepiscopia rămânând vacantă, va fi suplinită de către episcopi numiți de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române: Episcopul-vicar Lucian Florea (1974-1980), care s-a ocupat de problemele duhovnicești și administrative ale arhiepiscopiei, prin vizitarea parohiilor din cuprinsul ei.

Arhiepiscopul Adrian Hrițcu

Arhiepiscopul Adrian Hrițcu a fost ales în 16 iulie 1980 și instalat în 16 noiembrie 1980 întâi ca Episcop-vicar, apoi arhiepiscop, din 16 noiembrie 1982 până în 1990, când se va retrage. În perioada arhipăstoririi sale a făcut vizite canonice în fiecare an comunității ortodoxe române din Spania.

ÎPS Serafim (Joantă) al Germaniei, Europei Centrale și de Nord va suplini scaunul arhiepiscopal până în anul 1998, an în care va fi ales ca arhiepiscop ÎPS Iosif, hirotonit arhieru la 15 martie 1998 în Catedrala greacă Sfântul Ștefan din Paris de către un sobor de 12 ierarhi în frunte cu Mitropolitul Serafim al Germaniei și Europei Centrale și cu Mitropolitul grec Ieremia al Franței.

La 21 octombrie 2001, Arhiepiscopia a fost ridicată la rang de Mitropolie, iar Înaltpreasfinția Sa a dobândit titlul de mitropolit.

Mitropolia Ortodoxă Română a Europei Occidentale și Meridionale are în subordine trei eparhii: *Arhiepiscopia Ortodoxă Română a Europei Occidentale*, care-și are jurisdicția în Franța, Elveția, Olanda, Belgia, Anglia, Irlanda, Islanda și Andorra, *Episcopia Ortodoxă Română a Italiei* care-și întinde jurisdicția în Italia și Malta și *Episcopia Ortodoxă Română a Spaniei și Portugaliei*, cu jurisdicția în Spania și Portugalia.

II. Înființarea Parohiei Prea Sfânta Fecioară Maria din Madrid

Anul 1980 reprezintă începutul procesului de coagulare a imigranților români din Spania, în jurul primei parohii românești înființate la Madrid, prin dorința credincioșilor, exprimată în memoriul adresat patriarhului de atunci al Bisericii Ortodoxe Române, Dr. Justinian Marina, în data de 23 mai 1978 și prin aprobarea patriarhală din data de 25 iulie 1978, de înființare a parohiei, iar apoi, prin numirea la data de 1 mai 1979 a preotului, cerut de către *Comunitatea Românească a exilului din Madrid*, în persoana PC Pr. Prof. Dr. Teofil Moldovan, fiind între anii 1976-1978 *Doctorand în Teologie la Universitatea Pontificia* din Salamanca, și 1978-1979 la Madrid.

Prin Documentația cerută de Legile Statului Spaniol, legalizată la Notariat și depusă la Ministerul Justiției – Direcția Afacerilor Religioase din Madrid, în 1979, a fost aprobată și recunoscută biserica ortodoxă română „Prea Sfânta Fecioară Maria” din Madrid și înscrisă în Registrul Entităților Religioase ale Statului Spaniol, la data de 10 iulie 1980, sub *Nr. 51 – SG*, cu personalitate juridică”⁴.

⁴ Pr. Teofil Moldovan, parohul Parohiei Ortodoxe Române „Prea Sfânta Fecioară Maria” din Madrid – despre întemeierea parohiei.

„Această Parohie Ortodoxă Română a fost înființată de către marile personalități ale culturii și exilului românesc, stabiliți la Madrid după Al Doilea Război Mondial.

Astfel, între membrii fondatori ai Parohiei Ortodoxe Române din Madrid, ca personalități deosebite amintim pe marele filosof, scriitor și profesor universitar: George Uscătescu și soția lui, Consuelo Rubio de Uscătescu, vestită solistă de operă în lumea occidentală; George Antoniadă și soția Ioana Antoniadă (nepoata lui Nicolae Titulescu), foști diplomați români la Madrid, industriași și șefii Casei Regale a Regelui Mihai I al României, aflat în exil, cu reședința în Elveția; Chiril Popovici – vestit jurist și critic de artă, soția lui Maria Popovici-Droc, vestită pictoriță, cu expoziții în Spania, Franța, S.U.A. și alte țări ale Europei Occidentale; Prințul Ilie – Vlad Sturdza; Nicolae Șerbănescu, fost Director al Băncii României etc.

Între cei prezenți între noi, și tot fondatori ai Parohiei noastre, amintim pe: Vasile Uscătescu Rădăcineanu, fost Director General al Croazierelor Marinei Spaniole; Ioana Zlotescu, Profesor Universitar în Madrid și în S.U.A., Director în Ministerul Culturii – Madrid, Director General al Institutului de Cultură Spaniolă în București; Vlad – Nicolae Antoniadă, Director al Băncii BBVA în Geneva – Elveția, și alții”⁵.

III. Începuturile organizării Episcopiei Ortodoxe Române a Spaniei și Portugaliei

Odată cu înființarea parohiei din Madrid, românii aflați pe teritoriul Spaniei o vor avea ca reper, mai ales cei din jurul capitalei, cât și cei din Barcelona, asistați duhovnicește de către PC Pr. Teofil Moldovan până în anul 2000, an în care se va constitui Parohia „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe” din Barcelona, prin sosirea primului paroh, în persoana PC Pr. Prof. Aurel Bundă.

Evenimentele din România ce au urmat anilor '90 au favorizat migrarea românilor înspre destinații ospitaliere, în scopul găsirii unui loc de muncă sau a unui trai decent. Spania s-a dovedit de la început o gazdă primitoare,

⁵ Pr. Teofil Moldovan, parohul Parohiei Ortodoxe Române „Prea Sfânta Fecioară Maria” din Madrid – despre întemeierea parohiei.

oferind sprijin noilor veniți și susținându-i în procesul de integrare. Tocmai de aceea, structura etnică a localităților spaniole va fi supusă unor profunde schimbări, numărul românilor ajungând la aproximativ 800.000, fiind a doua comunitate de imigranți, ca număr.

Pentru o mai bună pastorație, avându-se în vedere numărul în creștere de creștini ortodocși români, ÎPS Iosif, Mitropolitul Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale, îl va desemna pe PS Siluan, Episcop-vicar al Mitropoliei, să se ocupe de organizarea parohiilor românești din Spania și Portugalia, precum și de pregătirea documentației necesare pentru recunoașterea Episcopiei Ortodoxe Române în Spania.

După hirotonia întru arhiereu (21 octombrie 2001) PS Siluan Marsilianul își va desfășura activitatea aici până în 2004. Acest lucru a ajutat la încheierea parohiilor românești, precum și în procesul de recunoaștere oficială a Episcopiei Ortodoxe Române în Spania.

IV. Biserica Ortodoxă Română în Portugalia

Prima comunitate ortodoxă română se va forma în capitala Portugaliei, Lisabona, odată cu venirea primului preot român, în persoana părintelui Marius Viorel Pop, care va sluji prima Sfântă Liturghie în ziua de Crăciun a anului 1999.

Din acest moment, românii se vor grupa în jurul Sfintei Biserici și vor forma o puternică comunitate ortodoxă. Vor fi invitați mulți episcopi din țară spre întărirea duhovnicească a credincioșilor de aici, în special în perioada posturilor, precum și coruri ale studenților teologi români.

Se va organiza o școală parohială, în prezent numărând în jur de 80 de elevi. Cu ocazia marilor praznice, elevii școlii parohiale vor prezenta serbări.

Primele filii ale parohiei de la Lisabona se vor organiza în orașele Faro și Porto, iar mai târziu, în Setubal și Santarem.

În ceea ce privește recunoașterea oficială a parohiilor din Portugalia, situația este mult diferită față de cea din Spania. În Portugalia există trei variante ale înregistrării comunităților religioase necatolice. Prima este aceea a înregistrării ca persoană religioasă colectivă, a doua este a organizării ca asociație, iar a treia este a recunoașterii fără înregistrare, Statul luând act de prezența respectivului cult. Parohia „Intrarea Maicii Domnului în Biserică”

din Lisabona va fi înregistrată ca asociație, primind recunoașterea oficială în 23 aprilie 2001.

În prezent, în Portugalia sunt șapte parohii, din care două în formare, și o filie⁶.

V. Recunoașterea și legalizarea Episcopiei Ortodoxe Române în Spania

Procesul de recunoaștere și de intrare în legalitate a Bisericii Ortodoxe Române în Spania a fost unul susținut, în care au fost implicate toate pârgھیile reprezentative ale Bisericii noastre din această parte de Europă.

Având previziunea anilor ce au urmat, ÎPS Iosif i-a încredințat PC Pr. Aurel Bundă din Barcelona sarcina de a se ocupa de întocmirea documentelor necesare pentru recunoașterea Episcopiei Ortodoxe Române în Spania. După o primă întrevedere cu autoritățile din Madrid, în data de 11 septembrie 2001, PC Pr. Aurel Bundă a depus în data de 19 octombrie 2001, la sediul Afacerilor Religioase din Ministerul de Justiție spaniol, prima formă a documentelor prin care se solicită pentru prima dată recunoașterea unei entități religioase cu caracter general pentru toți românii ortodocși trăitori pe teritoriul Regatului Spaniei.

Perioada care a urmat, din punct de vedere al legalității, a fost una marcată de refuzurile Ministerului de Justiție, pe diferite motive, urmate de insistențele reprezentanților desemnați pentru rezolvarea acestei probleme.

Documentația finală a fost prezentată în data de 26 martie 2004 la Ministerul de Justiție din Madrid, Direcția Afacerilor Religioase ale Statului Spaniol, de către PC Pr. Teofil Moldovan, iar recunoașterea s-a eliberat în data de 3 iunie 2004, Episcopia Ortodoxă Română în Spania fiind recunoscută legal și înregistrată cu nr. 731-SG în Registrul de Entități Religioase ale Statului Spaniol.

Ca urmare a cererii exprese formulate de către ÎPS Iosif de Paris, parohیile care au primit recunoașterea legală la această dată au fost:

- 1) Parohía Ortodoxă Română din Lisabona – Portugalia, anul 1999;
- 2) Parohia Ortodoxă Română din Barcelona – Spania, anul 2000;
- 3) Parohia Ortodoxă Română din Alcalá de Henares, anul 2001;
- 4) Parohia Ortodoxă Română din Arganda del Rey, anul 2001;

⁶ Informații obținute din partea Pr. Protopop de Lisabona, Marius Viorel Pop.

- 5) Parohia Ortodoxă Română din Castellon de la Plana, anul 2001;
- 6) Parohia Ortodoxă Română din Valencia, anul 2002;
- 7) Parohia Ortodoxă Română din Logroño (Soria), anul 2002;
- 8) Parohia Ortodoxă Română din Roquetas de Mar (Almeria), anul 2003;
- 9) Parohia Ortodoxă Română din Zaragoza, anul 2003.

VI. Înființarea de noi parohii

Odată cu schimbările demografice survenite după anii 2000, în Spania s-au impus noi strategii pentru asistarea duhovnicească a cât mai multor români ortodocși. Astfel, în noiembrie 2001 a avut loc adunarea preoților din Spania la Castellon unde s-au discutat modalitățile de misiune în Peninsula Iberică. La ședință vor lua parte ÎPS Iosif și PS Siluan.

Unul dintre proiectele dezvoltate în acea etapă a fost acela de accesibilizare a Bisericii, prin misiunea preoților. Aceștia urmau să-i caute pe românii ortodocși, intrând în contact cu ei și organizând filii în vederea trimerii de noi preoți. La propunerea acestora s-au înființat noile parohii.

Cele trei călătorii misionare ale PS Siluan, împreună cu PC Pr. Aurel Bundă, între martie 2002 și decembrie 2003, efectuate în sudul și centrul Spaniei, vor ajuta la identificarea situației de pe teren, precum și la intrarea în legătură cu grupurile de români mai importante.

În 21 noiembrie 2002, de praznicul *Intrării Maicii Domnului în Biserică*, PS Siluan a săvârșit prima Sfântă Liturghie ortodoxă, împreună cu PC Pr. Aurel Bundă din Barcelona, în celebra biserică Pilar din Zaragoza, ca o anticipare a slujirii deosebit de fructuoase a viitoarei parohii din această metropolă, păstorită de vrednicul PC Pr. Dr. Aurel Nae.

„Prima adunare a preoților din Protoieria Spaniei a avut loc la Parohia Ortodoxă Română „Sfântul Gheorghe” – Barcelona, în ziua de 23 aprilie 2002. Au fost prezenți: PC Preot Protoieru Teofil Moldovan, PC Preot Aurel Bundă, Părintele Protosinghel Arsenie Nicodim de la Castellon, PC Preot Daniel Toadere de la Valencia și PC Preot Laurențiu Dragomir de la Alcalá de Henares”⁷.

⁷ Pr. Aurel Bundă, parohul Parohiei ortodoxe române „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe”, Barcelona – despre momentele importante din viața Episcopiei Spaniei și Portugaliei.

În anul 2002 PC Preot Aurel Bundă a organizat fiiliile de la Girona (februarie 2002), Lérida (Torres de Segre martie 2002), Tarragona (martie 2002).

VII. Înființarea Protoieriiilor misionare din Spania și Portugalia

Din cauza măririi numărului de credincioși români care se aflau la muncă în Spania și Portugalia, cât și pentru o mai eficientă organizare a parohiilor ortodoxe române, ÎPS Iosif a împărțit misiunea parohiilor, prin înființarea protoieriiilor misionare la 1 februarie 2006. Astfel, au fost create patru protoierii:

Protoieria de Madrid, Protoiereu: PC Preot Dr. Teofil Moldovan;
Protoieria de Barcelona, Protoiereu: PC Preot Aurel Bundă;
Protoieria de Castellon, Protoiereu: Protosinghel Arsenie Nicodim;
Protoieria de Portugalia, Protoiereu: PC Preot Marius Viorel Pop.

Ulterior, în februarie 2009, PS Timotei a mai organizat două protoierii:
Protopopiatul Misionar de Nord, Protoiereu: PC Preot Radu Ursu;
Protopopiatul de Sevilla, Protoiereu: PC Preot Ioan Poștoi.

Ca urmare a misiunii ÎPS Iosif, a PS Siluan, a PS Timotei, precum și a preoților care le-au stat în ajutor, astăzi Episcopia Spaniei și Portugaliei cuprinde următoarele parohii și filii:

SPANIA

1. Paraclisul Episcopal „Nașterea Domnului” MADRID
Calle Malaga Nr. 5
28810 Urb. Zulema, Villalbilla
MADRID
2. Parohia „Sfinții Trei Ierarhi” AIELO DE MALFERIT
La Ermita de San Joaquim
Aielo de Malferit,
VALENCIA
3. Parohia „Sfântul Cuvios Dionisie Exigul” ALBACETE
Iglesia San Cristobal
Camino San Cristobal S/N 02600
VILLAROBLEDO, ALBACETE

4. Parohia „Sfântul Gheorghe” ALCALA DE HENARES
Paseo de la Estacion, Nr.17, 28806
Alcalá de Henares, MADRID
5. Parohia „Zămislirea Sfântului Ioan Botezătorul” ALCAÑIZ
Plaza de sa Francisco, S/N,
44600 Alcañiz, TERUEL
6. Parohia „Sfântul Apostol și Evanghelist Marcu” ALMENDRALEJO
Capilla del Hospital, C/Monsalud, Nr. 5
06200, Almendralejo, BADAJOZ
7. Parohia „Sfânta Paraschiva” AMPOSTA
Iglesia *Via Crucis*, C/ Santa Fe, S/N,
437801, Amposta, TARRAGONA
8. Parohia „Sfântul Apostol Iacob” ARANJUEZ
Camino del Mar Chico, Nava 8
ARANJUEZ
9. Parohia „Sfântul Apostol Andrei” ARGANDA DEL REY
Avda. Madrid, Nr. 25, D12
28500 Arganda del Rey, MADRID
10. Parohia „Sfântul Arhidiacon Ștefan, întâiul martir” AVILA
Iglesia *San Juan de la Cruz*, C/ Huerta de las Monjas, Nr.19
05005 AVILA
11. Parohia „Sfântul Gheorghe” BARCELONA
C/ Gran Via, Nr. 406
08015 BARCELONA
12. Parohia „Nașterea Maicii Domnului” BENIDORM
Iglesia *El Buen Pastor*, C/ Puig Campana, Nr. 6
03501 Benidorm, ALICANTE
13. Parohia „Tuturor Sfinților” BILBAO
Plaza Zeroetxe, Nr.4
48160 Derio, BIZKAIA
14. Parohia „Sfinții Apostoli Petru și Pavel” BURGOS
Iglesia *San Vicente*, Bario De Villayuda
09007, BURGOS

15. Parohia „Sfântul Ioan Românul” CALATAYUD
Plaza *San Benito*, S/N
50300 Calatayud, ZARAGOZA
16. Parohia „Sfântul Ierarh Spiridon” CALAHORRA
C/ Avenida Numacia de Calahorra, Nr. 44
26500 Calahorra, LA RIOJA
17. Parohia „Sfântul Paisie de la Neamț” CADIZ
Capilla *San Enrique*, C/Romero Torres, S/N
11405 JEREZ DE LA FRONTERA
18. Parohia „Sfântul Nicolae” CASTELLON DE LA PLANA
C/ Benicarlo, Nr.22 Bajo
12003 CASTELLON DE LA PLANA
19. Parohia „Sfânta Muceniță Filoftea” CORDOBA
Iglesia *Nuestra Señora de la Fuensanta*
14010 CORDOBA
20. Parohia „Sfântul Ierarh Nectarie” COSLADA
Avda. Fuentemar, Nr.20
28823 Coslada, MADRID
21. Parohia „Sfântul Mucenic Sebastian” DONOSTIA-SAN SEBASTIAN
Plaza *Nuestra Señora de Uva*,
20015 DONOSTIA-SAN SEBASTIAN
22. Parohia „Acoperământul Maicii Domnului” ELCHE
Iglesia *San Cristin*, Poligono Industrial Carus
03206 Elche, ALICANTE
23. Parohia „Sfinții Împărați Constantin și Elena” FIGUERES
C/ Sardana, Nr. 24
17600 Figueres, GIRONA
24. Parohia „Nașterea Maicii Domnului” GANDESA
Plaça Esglesia, Nr. 9
43780 Gandesa, TARRAGONA
25. Parohia „Sfântul Mucenic Dimitrie” GANDIA
C/ La Rioja, (Plaza del Temple)
46730 Gandia, VALENCIA

26. Parohia „Sfântul Nicodim de la Tismana” GETAFE
C/ Tirso de Molino, Nr. 4
28904 GETAFE
27. Parohia „Sfântul Antonie cel Mare” GIJON-OVIEDO
C/ Cabrales, Nr. 37
33201 Gijon, PRINCIPADO DE ASTURIAS
28. Parohia „Sfântul Profet Ilie Tesviteanul” GIRONA
C/ Arago, Nr. 14
17001 GIRONA
29. Parohia „Sfântul Ioan Casian” GUADALAJARA
Casa Nazaret, Avenida Venezuela, Nr. 9
19005 GUADALAJARA,
30. Parohia „Sfântul Voievod Neagoe Basarab” HUELVA
Iglesia *Santiago Apostol*, C/ Teide, Nr.4
21002 HUELVA
31. Parohia „Zămislirea Fecioarei Maria” HUESCA
Convento de las Migueles C/ Joaquin Costa 15,
22004 HUESCA
32. Parohia „Sfinții Trei Ierarhi” IBIZA
Iglesia *L-Hospitalet*, C/ Santa Faç de Dalt Vila
07800 Ibiza, BALEARES
33. Parohia „Sfântul Ioan cel Nou de la Suceava” LA CORUÑA
Iglesia *A Resurrección Del Señor*, Barrio de las Flores
15008 LA CORUÑA
34. Parohia „Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul” LLEIDA
C/ RAMBLA FERRAN, Nr. 31
25007, LLEIDA
35. Parohia „Sfântul Ierarh Iosif cel Nou de la Partoș” LEON
C/ Maestro Uriate, Nr. 2, Piso bajo
24008 LEON
36. Parohia „Sfânta Treime” LOGROÑO
Iglesia *Paseo del Prior*, Nr. 6
26004 LOGROÑO

37. Parohia „Prea Sfânta Fecioară Maria” MADRID
Nr. 51-SG DE 10.07.1980
C/ Nicasio Gallego, Nr. 24
28010 MADRID

38. Parohia „Sfântul Ioan Botezătorul” MÁLAGA
Capilla *Nuestra Señora De Fatima*
C/ San Valentin S/N
29651 Mejas, MÁLAGA

39. Parohia „Sfinții Români” MOSTOLES
Cento Paroquial *Nuestra Señora de la Asuncion*
Plaza Erneste Peces, Nr. 1
28931 Mostoles, MADRID

40. Parohia „Pogorârea Duhului Sfânt” MOTRIL
C/ Miguel Hernandez, Nr. 4
18600 Motril, GRANADA

41. Parohia „Înălțarea Sfintei Cruci” MURCIA
Iglesia *Nuestra Señora Estrella*, Santiago El Mayor
C/ Pio XII, Nr. 1
30012 MURCIA

42. Parohia „Sfântul Evanghelist Luca” PALMA DE MALLORCA
C/ Concepcion Nr.7,
07007 PALMA DE MALLORCA

43. Parohia „Sfântul Arhanghel Mihail” PAMPLONA
C/ Pueblo Viejo, Nr. 23,
31010 Barañain, NAVARRA

44. Parohia „Sfântul Ierarh Stelian” PILAR DE LA HORADADA
Capilla Torre de la Horadada
C/ Salar,
03190 Pilar de Horadada, ALICANTE

45. Parohia „Soborul Maicii Domnului” PUERTO DE SAGUNTO
Iglesia *Nuestra Señora De Begoña*
Avd. 9 Octubre Nr.1, Plaza Alamendra
46520 Puerto de Sagunto, VALENCIA

46. Parohia „Botezul Domnului” ROQUETAS DE MAR
C/ Dalias, Nr. 24
04740 Roquetas de Mar, ALMERIA
47. Parohia *Sfântul Ierarh Vasile cel Mare* SALAMANCA
C/ Ursulas Nr.5 bajo
37007 SALAMANCA
48. Parohia „Sfinții Părinți Ioachim și Ana” SAN SEBASTIAN DE LOS REYES
C/ Diego del Leon
28701 SEBASTIAN DE LOS REYES
49. Parohia „Sfinții Apostoli Petru și Pavel” SANTANDER
C/ General Davila Nr. 57
39006 SANTANDER
50. Parohia „Sfântul Dimitrie Basarabov” SEVILLA
Iglesia San Leandro
C/ Manyana Con Plaza San Gabriel Nr. 1,
41009 SEVILLA
51. Parohia „Sfântul Ierarh Antim Ivireanul” SORIA
Ermita De La Virgen del Miron
42004 SORIA
52. Parohia „Pogorârea Sfântului Duh” TALAVERA DE LA REYNA
Callejon de Santo Domingo Nr. 6
45600 Talavera de la Reina, TOLEDO
53. Parohia „Nașterea Maicii Domnului” TARANCON
Iglesia Los Somascos
C/ Melchior Cano
16400 Tarancon, CUENCA
54. Parohia „Sfântul Ierarh Calinic de la Cernica” și „Fructuosus de Tarragona”
TARRAGONA
Convento Oblatelor
C/ Portal de Carro Nr. 13
43002 TARRAGONA
55. Parohia „Bunavestire” TENERIFE
Capilla Santa Ursula
Avda. Virgen de Guadalupe S/N
38679 Adeje, TENERIFE

56. Parohia „Sfântul Ierarh Nichifor” TERUEL
C/ Dolores Romero Nr. 38
44003, TERUEL
57. Parohia „Acoperământul Maicii Domnului” TOLEDO
C/ Rio de Albacete Nr. 90
45007 TOLEDO
58. Parohia „Sfântul Mucenic Mina” TOMELLOSO
C/ San Roque Nr.179
13700 Tomelloso, CIUDAD REAL
59. Parohia „Sfântul Pantelimon” TORREJON DE ARDOZ
Parque de Cataluña, C/ Solana, Nave 13
28850 Torrejon de Ardoz, MADRID
60. Parohia „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil” VALENCIA
C/ Rosales Nr. 7
46025 VALENCIA
61. Parohia „Sfântul Grigorie Teologul” VALLADOLID
Capilla Santa Tereza de Jesus
C/ Cardenal Torquemada Nr. 22
47010 VALLADOLID
62. Parohia „Izvorul Tămăduirii” VILLANUEVA DE LA CAÑADA
Ermita San Isidro
C/ Real S/N
28691 Villanueva de la Cañada, MADRID
63. Parohia „Sfântul Ioan Gură de Aur” VILLAREAL
C/ Calvario Nr. 90B
12540 Villareal, CASTELLON
64. Parohia „Sfântul Mucenic Haralambie” VINARÓS
Urb. Colonia Europa
C/ Salinas C
12500 Vinarós, CASTELLON
65. Parohia „Sfinții Doctori fără de arginți Cosma și Damian” VITORIA-GASTEIZ
C/ Jacinto Benavente 36
01003 Vitoria Gasteiz, ÁLAVA

66. Parohia „Adormirea Maicii Domnului” ZARAGOZA
C/ Florentino Ballesteros Nr. 23
50013 ZARAGOZA

Filia ALBACETE
Iglesia „San Pablo”
C/ Jose Echegaray Nr. 36
02006 ALBACETE

Filia ALCARRÀS
Capilla „San Sebastian”
C/ Juan Maragall Nr. 8
25180 Alcarràs, LÈRIDA

Filia ALCAZAR DE SAN JUAN
C/ Porvenir S/N
13600 Alcazar de San Juan, CIUDAD REAL

Filia ALCOY
Iglesia „El Salvador”
C/ Saurina de Enteza Nr. 80,
03803 ALCOY

Filia BALAGUER
Funciona en la Iglesia „San José”
BALAGUER

Filia BINÉFAR
Iglesia „San Antonio”
C/ Maladeta Nr. 13
22500 BINÉFAR

Filia CASPE
Iglesia „Santa Lucia”
C/ Alta Nr. 2
50700 Caspe, ZARAGOZA

Filia GRAUS
Iglesia „San Miguel”
Plaza San Miguel
22430 Graus, HUESCA

Filia LA SENIA
C/ Santander Nr. 62
43560 La Senia, TARRAGONA

Filia MONZON
Iglesia „San José”
C/ Burgos Nr. 2
22400 Monzon, LLEIDA

Filial REUS
Capilla Parroquia „Imaculada”
Avd. Paisos Catalans Nr. 106
43205 Reus, TARRAGONA

Filia SARIÑENA
Ermita de Loreto
Plaza del Mezin
22200 Sariñena, HUESCA

Filia SIGUENZA
Pacio Episcopal
C/ Villaviciosa Nr. 1
SIGUENZA

Filia TAUSTE
Iglesia de „San Antonio”
Plaza De San Antón
50660 Tauste, ZARGOZA

Filia TORTOSA
Carretera de la Simpática Nr. 46
43500 Tortosa, TARRAGONA

Filia VALDERROBRES
Capilla Hermanas
C/ La Paz 7,
44580 Valderrobres, TERUEL

Filia VILANOVA I LA GELTRU
Iglesia „San Sebastian”
C/ Caputxins
08800 VILANOVA I LA GELTRÚ

Filia VILLARUBIA DE LOS ÓJOS
C/ Convento S/N
13760 Villarrubia de Los Ójos, CIUDAD REAL

PORTUGALIA

1. Parohia „Sfântul Apostol Toma” FARO
Largo Sao Sebastiano, 8000-155 FARO
2. Parohia „Intrarea Maicii Domnului în Biserică” LISABONA
Rua Sao Mamede, NR. 18B, 1100-534
3. Parohia „Sfântul Grigorie Decapolitul” PORTO
4. Parohia „Înălțarea Domnului” SANTAREM
5. Parohia „Sfinții Trei Ierarhi” SETUBAL
Biserica „Nossa Senhora de Saude Outeiro de Saude”, F.N.
6. Parohia în formare ESTREMOZ
7. Parohia în formare PORTIMAO
Filia ALCOCHETE

VIII. Înființarea Episcopiei Ortodoxe Române a Spaniei și Portugaliei

Schimbările survenite în configurația Mitropoliei, prin creșterea numărului de parohii, cereau o nouă organizare administrativ-teritorială. Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române hotărăște, în lucrările din 22-24 octombrie 2007, înființarea Episcopiei Ortodoxe Române a Spaniei și Portugaliei.

În data de 31 ianuarie 2008, are loc la Alcalá de Henares o reuniune coordonată de către ÎPS Iosif, în care se înștiințează înființarea noii episcopii, precum și necesitatea alegerii unui episcop vrednic.

În 19 februarie 2008, la biserica „Sfinții Arhangheli Mihail, Gavriil și Rafail” din Paris, pe atunci încă independentă juridic de Patriarhia Română, s-au desfășurat lucrările Adunării Mitropolitane în cadrul căreia s-a votat și noul Statut al Mitropoliei.

În data de 3 martie 2008 s-a organizat la Alcalá de Henares adunarea eparhială a Episcopiei Spaniei și Portugaliei, cu participarea ÎPS Iosif, a PS Marc și a PS Siluan. Au fost propuși doi candidați: PCuv. Protosinghel Timotei Luran și PCuv. Protosinghel Andrei Moldovan (pe atunci Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului). PCuv. Protosinghel Timotei Luran, starețul Mănăstirii Vilar din sudul Franței și exarhul mănăstirilor din Mitropolia Ortodoxă

Română a Europei Occidentale și Meridionale, a întrunit un număr de 62 voturi, iar PCuv. Protosinghel Andrei Moldovan 16 voturi, un vot fiind declarat nul. S-a făcut propunerea ca Sfântului Sinod să i se prezinte un singur candidat.

Peste numai două zile (5 martie 2008) Sfântul Sinod l-a ales ca viitor episcop de Spania și Portugalia pe candidatul propus de către Adunarea Eparhială.

Hirotonia și înscăunarea au avut loc în 25 mai 2008, Duminica Samarinenței, în Alcalá de Henares, pe locul viitoarei biserici ortodoxe române de aici. Slujba a fost săvârșită de către ÎPS Iosif, Mitropolitul Ortodox Român al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale, înconjurat de un mare număr de episcopi ortodocși din România, dar și din alte țări ale Europei: ÎPS Serafim, Mitropolitul ortodox român al Mitropoliei Ortodoxe Române a Germaniei, Europei Centrale și de Nord, PS Siluan, Episcopul ortodox român al Episcopiei Ortodoxe Române a Italiei, PS Macarie, Episcopul ortodox român al Episcopiei Ortodoxe Române a Europei de Nord, PS Ciprian Câmpineanul, Episcop-vicar Patriarhal, PS Vasile Someșanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, PS Marc Nemțeanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române a Europei Occidentale, PS Iustin Sigheteanul, Arhiereu-vicar al Episcopiei Ortodoxe Române a Maramureșului și Sătmarului. Din partea Patriarhiei Ecumenice a slujit ÎPS Policarp, Mitropolitul grec al Spaniei și Portugaliei, iar din partea Bisericii Romano-Catolice a asistat Reverendísimo Monseñor Jesús Esteban Catalá Ibáñez, Episcop de Alcalá de Henares.

Înconjurat de un mare număr de ierarhi, preoți ortodocși, dar și din reprezentanți ai altor religii, precum și credincioși ajunși din toate părțile Spaniei spre a-și susține în rugăciune noul ierarh, Preasfințitul Timotei avea să primească hirotonia întru episcop, dar și investitura de întâistătător al Episcopiei Ortodoxe Române a Spaniei și Portugaliei, făgăduind că va avea grijă de turma duhovnicească recent încredințată.

IX. Reacția românilor ortodocși la înființarea Episcopiei

Existența unui for superior bisericesc reprezenta de multă vreme idealul românilor din Spania, deoarece prin acesta se sporea credibilitatea comunităților românești, iar relațiile la nivel înalt se pot realiza mult mai ușor. În ceea ce privește misiunea Bisericii românești, prin noua organizare avea numai de

câștigat. Tocmai de aceea, românii ortodocși din Spania au întâmpinat cu multă bucurie hotărârea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române de a se înființa Episcopia Ortodoxă Română a Spaniei și Portugaliei, la propunerea Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale.

Entuziasmul lor s-a manifestat prin participarea masivă la evenimentele ocazionate de hirotonia și instalarea Preasfințitului Părinte Episcop Timotei, unii dintre ei venind de la distanțe foarte mari.

Bucuria acestor credincioși s-a manifestat și se va manifesta și în viitor prin efortul pe care îl fac de a asculta de episcopul lor și de a-l susține în misiune, precum și în idealul de construire a Catedralei de la Madrid.

Orice vizită canonică a Preasfințitului Timotei se transformă într-un prilej de mare sărbătoare pentru parohia vizitată, iar credincioșii îl întâmpină cu mult entuziasm, deși Preasfințitul nostru, în smerenia și bunătatea caracteristică unui viețuitor monastic, preferă primiriile cât mai simple.

X. Statistici

Spania avea la 1 ianuarie 2010 o populație de aproape 47 de milioane de locuitori, dintre care 5,7 milioane imigranți. În rândul acestora cei mai mulți sunt români (829.715), arată statisticile guvernamentale.

Pe următorul loc sunt marocanii (747.000) urmați de ecuadorieni (395.000), britanici (388.000) și columbieni (289.000).

Populația Spaniei era de 46,95 milioane de persoane la începutul anului 2010, în creștere cu 0,4 la sută (145.000 de persoane), precizează Institutul Național de Statistică (INE).

Numărul străinilor a crescut cu aproximativ 60.000 ajungând la aproximativ 5,7 milioane, dintre care 2,35 milioane (41%) provin din Uniunea Europeană și 1,72 milioane din America Latină și Caraibe.

INE precizează că numărul imigranților români și marocani a continuat să crească în 2009⁸.

Din totalitatea românilor imigrați în Spania, aproximativ 722.000 sunt creștini ortodocși, iar dintre aceștia, cam 36.000 frecventează regulat biserica.

⁸ <http://www.incont.ro/statistica-legislatie/am-invadat-spania-cei-mai-multi-imigranti-de- aici-sunt-romani.html>

XI. Activitatea liturgică și misionară a Episcopiei și vizitele canonice ale Preasfințitului Timotei

Potrivit statisticilor spaniole, la începutul anului 2010 erau înregistrați un număr de 829.715 cetățeni români, cea mai mare concentrație aflându-se pe malul Mării Mediterane, între Girona și Almeria, precum și în zona Madridului⁹.

Prima atenție a PS Timotei a fost îndreptată înspre acei români ortodocși care din cauza distanțelor dintre ei și cea mai apropiată parohie rămâneau adesea pe plan secund în strategia misionară a celui mai apropiat preot, precum și înspre acele comunități în care numărul românilor era considerabil. Tocmai de aceea, în numai șase luni, numărul parohiilor a crescut cu 25%. Vizitele misionare s-au intensificat, astfel că până la sfârșitul anului 2008 s-a săvârșit Liturgia arhierască sau Vecernia în 32 din cele 43 parohii existente. Se hirotonesc 8 preoți și un diacon, iar alți 6 preoți sunt nou-veniți.

Au avut loc întâlniri cu autoritățile spaniole religioase și civile pentru negocieri în vederea oferirii unor spații de cult parohiilor românești, dar și pentru rezolvarea statutului Bisericii Ortodoxe Române în Spania. Astfel, ca prim rezultat al acestor negocieri, se oferă spații de cult unor comunități ortodoxe, iar în 14 aprilie 2010 se va obține *notorrio araiigo*, un statut juridic acordat de către Guvernul spaniol pe criteriul numărului de credincioși, al timpului de prezență în spațiul spaniol, precum și al reprezentabilității sociale.

S-au pus pietre de temelie în vederea construirii de biserici proprii la Barcelona (9 decembrie 2007), Alcalá de Henares (21 decembrie 2008), Alcazar de San Juan, Roquetas de Mar (6 ianuarie 2009), Madrid (18 aprilie 2010), totodată se sfințește și prima biserică ortodoxă română la Zaragoza (3 mai 2009), prin slujirea ÎPS Iosif, mitropolitul Europei Occidentale și Meridionale, a PS Timotei al Spaniei și Portugaliei și a PS Siluan al Italiei. Urmează apoi alte parohii care își amenajează propriile lăcașuri de cult: Parohia de la Girona (sfințită pe 14 noiembrie 2009), Parohia de la Coslada, sfințită pe 8 noiembrie 2009, Parohia de la Torejon de Ardoz, Parohia de la Roquetas de Mar, Parohia de la Castellon de la Plana.

⁹ <http://www.ine.es/jaxi/tabla.do>

Datorită mediei de vârstă scăzute a credincioșilor ortodocși din Spania și Portugalia, natalitatea este ridicată, astfel că în anii 2008 și 2009 se săvârșesc 8608 botezuri, 682 cununii și 114 înmormântări.

La nivel parohial, activitatea liturgico-misionară este factorul liant al încheșării comunității. Conștienți de faptul că numai Hristos Domnul are puterea de a ne uni în jurul Sfântului potir, preoții episcopiei au redescoperit sensul suprem al misiunii, trudind pentru adunarea în staulul Ortodoxiei a tuturor celor care sunt pecetluiți cu semnul lui Hristos. Cu mijloace adeseori rudimentare, amintind oarecum de perioada primară a Bisericii, fără contribuția inegalabilă a spațiului ortodox, preoții din Spania și Portugalia sunt adevărați luptători.

Niciun partid sau asociație n-a reușit să-i unească pe români așa cum îi unește Biserica. De aceea, preoții au o mare responsabilitate pe care și-o poartă cu cinste. Acest lucru face ca autoritățile spaniole să privească spre Biserica Ortodoxă Română cu mult respect și să o sprijine în demersurile ei.

Nu sunt puține exemple în care primăriile au oferit Bisericii Ortodoxe Române teren pentru edificarea unei biserici. Amintim terenul concesionat de către autoritățile Madridului parohiei de la Madrid pentru construirea bisericii parohiale, a viitoarei Catedrale, al sediului administrativ al acesteia și al Parohiei *Prea Sfânta Fecioară Maria* din Madrid. Asemenea concesionări s-au mai făcut la Guadalajara, Roquetas del Mar, Alcazar de San Juan, Alcalá de Henares, la Logroño și la Calatayud.

Se cuvine să aducem un pios omagiu celui care timp de aproape 10 ani a fost parohul parohiei *Sfântul Ierarh Nicolae* de la Castellon de la Plana, Părintele Protosinghel Arsenie Nicodim, care în urma unei necruțătoare boli a trecut la cele veșnice în data de 20 decembrie 2009. Trupul s-a întors în pământul cimitirului Mănăstirii Florești, jud. Vaslui, unde-și avea metania, iar sufletul s-a întors la Dumnezeu, pentru a-și primi răsplata zilelor de jertfă în slujba Domnului și a oamenilor.

XII. Activitatea social-caritativă

Pe plan social-caritativ, Episcopia Spaniei și Portugaliei a desfășurat mai multe proiecte, cele mai multe pe plan parohial, neexistând deocamdată un ajutor direcționat prin Biserica noastră pentru desfășurarea anumitor acțiuni.

Au fost ajutate familiile cu mulți copii sau cele cu o situație financiară deficitară pentru procurarea cărților de studiu sau pentru plata chiriei, au fost date ajutoare sub formă de alimente persoanelor nevoiașe, nu doar românilor, ci și altora care aveau nevoie, spre exemplu persoanelor fără adăpost, iar cu ocazia hramurilor și a marilor sărbători s-au făcut daruri copiilor.

Trebuie menționat numărul tot mai mare de cereri pe care le înregistrează atât instituția Episcopiei Spaniei și Portugaliei, cât și fiecare parohie în parte, în ceea ce privește rezolvarea unor cazuri disperate ale unor oameni din țară, aflați în grele suferințe, cum ar fi: copii bolnavi de leucemie, oameni în fața unor operații extrem de grele, efectuabile doar în străinătate, oameni paralizați sau cu deficiențe locomotorii, ce necesită achiziționarea unor aparate sau proteze speciale foarte costisitoare, oameni care nu-și pot permite să cumpere medicamentele ori tratamentul specific bolii lor și multe alte cazuri în care, atât la nivel de Episcopie, cât și de parohie, au fost ajutați, după posibilități, în vederea soluționării cererii lor.

Nu puține au fost cazurile în care au fost ajutate unele persoane, lipsite de orice posibilitate de întoarcere în țară, prin cumpărarea biletelor de călătorie.

Un aport deosebit de important l-au avut parohiile ortodoxe românești în rezolvarea unor locuri de muncă, în mod direct și indirect, prin credincioșii lor. Dacă la Barcelona, de la întemeierea parohiei și până în septembrie 2009, s-au rezolvat 860 locuri de muncă, în toate celelalte parohii, numărul locurilor de muncă aflate prin Biserică depășește cifra de 10.000.

Misiunea din spitale a fost și ea dezvoltată, de cele mai multe ori preoții reușind să ajungă la căpătâiul bolnavilor cu ajutorul preoților romano-catolici.

Misiunea din închisori s-a desfășurat până acum doar la cererea deținuților, dar de acum, datorită dialogurilor pe care Episcopia le-a purtat cu Direcția Penitenciarelor din Spania, preoții vor reuși să facă o mai bună misiune printre condamnații români.

Din nefericire, destul de mare a fost și numărul românilor decedați pe teritoriul Spaniei și care au fost repatriați în vederea înmormântării lor în România, cu sprijinul și contribuția frățească a credincioșilor noștri.

Prin colaborarea cu Organizația Caritas, s-a reușit înscrierea câtorva parohii românești în sistemul Băncii de Alimente, lărgindu-se astfel posibilitatea de a veni în sprijinul familiilor sărace sau cu mulți copii.

Ajutoarele oferite prin acest sector al Episcopiei Spaniei și Portugaliei, numai în anul 2009, au depășit suma de 100.000 €. Toate acestea au fost cu puțință în special prin jertfelnicia credincioșilor noștri.

XIII. Activitatea catehetică și pentru tineret

Suntem conștienți că până la eficacitate de 100% ne mai lipsesc multe: spații pentru întâlniri și clase, mijloace didactice pentru un învățământ modern, manuale, hărți, cadre didactice, ședințe metodice și, nu în ultimul rând, voluntari capabili și responsabili. În lipsa acestora, fiecare parohie se străduiește să desfășoare o activitate catehetică pentru împlinirea necesităților credincioșilor.

În pofida multor minusuri și a faptului că nu doar preotul, ci și întreaga sa familie se jertfește, fiecare parohie a încercat să acopere latura învățătorescă din cadrul slujirii sacerdotale prin cateheze, omilii, publicarea unei foi parohiale, cateheze la Cununie și Botez, alcătuirea unei biblioteci, activități și întâlniri tematice cu tinerii, sau invitarea unor duhovnici din țară etc.

Copiii au fost ținuti aproape de Biserică prin activitățile adresate lor sau prin cadourile și excursiile oferite ca răsplată a eforturilor depuse. Serbările organizate cu prilejul hramului sau a anumitor sărbători au fost prilej de entuziasm pentru copii și de încântare pentru părinți.

Un procentaj de 70% dintre parohii au școală parohială și organizează serbări cu prilejul marilor sărbători. Acest procent este încurajator, în condițiile în care marea majoritate a parohiilor își desfășoară activitatea în clădiri oferite prin bunăvoința Bisericii Romano Catolice.

În anul 2009 s-a desfășurat un congres al tinerilor din asociația NEPSIS la Valencia, iar în anul 2010 s-a desfășurat un alt congres la Zaragoza, organizându-se ca frățietatea NEPSIS.

Pentru tineri și copii Episcopia noastră a organizat Tabăra de Spiritualitate Ortodoxă, desfășurată în localitatea Senet din Pirineii Catalani, acre a avut loc în anul 2010, între 25 iulie și 1 august.

XIV. Activitatea cultural-publicistică

În ceea ce privește activitatea publicistică, o mare contribuție a adus-o părintele Teofil Moldovan, preot al Parohiei „Preasfânta Fecioară Maria” din Madrid, care a publicat următoarele cărți:

1. *Relacion entre Anafora y lecturas biblicas en los domingos cuaresmales de la Liturgia hispanica – visigotica – mozarabe*, Editura Universidad Pontificia de Salamanca, 1992.

2. *Los hermanos en oracion. Teologia y oraciones sacramentales de la Iglesia Ortodoxa*, Editura Claretiana, Madrid 1994.

3. *Maria. Una mirada desde el Oriente cristiano*, Editura Orinoco, Madrid 1996.

4. *Orando con Maria la Theotokos. Oficios marianos bizantinos*, Editura Orinoco, Madrid 2003.

5. *De la inimă la inimă. Către tineri*, Editura Orinoco, Madrid 2005.

6. *Botezul, Mirungerea și Împărtășirea copiilor mici. Tăinele de inițiere în Viața creștină*, Editura Orinoco, Madrid 2008.

Studiile pe teme de teologie ortodoxă, ale aceluiași autor de la Madrid, sunt publicate în *Revista de Teologia* a Facultății de Teologie *San Damaso* din Madrid, în revista *Dialogo Ecumenico* a Centrului de Studii Ecumenice și Orientale a Universității Pontificia din Salamanca și în revista *Pastoral Ecumenica* a Centrului Ecumenic din Madrid. A colaborat la elaborarea *Diccionario Teologico de la Vida Consagrada – Dicționar Teologic al Vieții Monastice*, Editura Publicaciones Claretianas, Madrid 1989, cu studiul tematic: *Teologia monastică în Biserica Ortodoxă Bizantină* (paginile 1268-1294).

De asemenea, articole pe teme de spiritualitate, artă creștină ortodoxă, cultură românească și ecumenism ortodox, are publicate în reviste și ziare ale presei spaniole.

În 7 Mai 2008, pentru munca intelectuală și pastoral-culturală de integrare a membrilor Comunității ortodoxe române din Madrid în viața socială și culturală spaniolă, în act public, Comunitatea Autonomică Regională de Madrid, prin Președintele acesteia, Doamna Esperanza Aguirre, a oferit personal Preotului Paroh Dr. Teofil Moldovan din Madrid, distincția nominală de *Exceelență Europeană*¹⁰.

¹⁰ Informații obținute de la Pr. Prof. Dr. Teofil Moldovan.

Pe lângă aceste publicații, fiecare parohie în parte a tipărit cărți cu Sfânta Liturghie, spre folosul și participarea credincioșilor, cateheze pentru pregătirea tinerilor în vederea primirii Tainei Sfintei Cununii sau cateheze pentru Taina Sfântului Botez.

Unele parohii au scos foi parohiale: *Cuvânt Ortodox* al Parohiei „Adormirea Maicii Domnului” din Zaragoza, *Credința Noastră* a Parohiei „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe” din Barcelona, *Lumină Pentru Toți* a Parohiei „Sfântul Ierarh Nicolae” din Castellon de la Plana, *Buletin Parohial* al Parohiei „Tuturor Sfinților Români” din Mostoles, *Buletin Parohial Săptămânal* al Parohiei „Sfântul Nectarie Taumaturgul” din Coslada sau Parohia „Sfinții Trei Ierarhi” din Setubal, Portugalia.

S-a creat o serie de pagini web: pagina oficială a Episcopiei Ortodoxe Române a Spaniei și Portugaliei¹¹, Parohia „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe” din Barcelona¹², pagina Parohiei „Sfântul Nectarie Taumaturgul” din Coslada¹³, pagina Parohiei „Nașterea Maicii Domnului” din Benidorm¹⁴, pagina Parohiei „Acoperământul Maicii Domnului” din Elche¹⁵.

Multe parohii au format biblioteci parohiale: Parohia „Sfântul Apostol Andrei” (Arganda del Rey), Parohia „Tuturor Sfinților” (Bilbao), Parohia „Sfânta Treime” (Logroño), Parohia „Sfântul Ioan Botezătorul” (Malaga), Parohia „Botezul Domnului” (Roquetas de Mar).

XV. Proiectul Catedralei și al Centrului eparhial din Madrid

În 6 aprilie 2009, s-a depus o cerere adresată Primăriei Madrid pentru obținerea unei parcele de pământ în vederea construirii unei biserici, împreună cu un anteproiect realizat de către arhitectul Fernando Boga. Cererea a fost aprobată și publicată în Monitorul Oficial al Comunității Madrid în data de 1 Septembrie 2009, pagina 87. Terenul concesionat gratuit pe o perioadă de 75 de ani se află în districtul Latina, având o suprafață de 1500 m².

Această biserică, pe lângă faptul că va fi biserica parohială a parohiei din Madrid, va fi și Catedrală episcopală, iar lângă ea se va construi și Centrul

¹¹ www.episcopia.ro

¹² www.sfgheorghe-bcn.com

¹³ www.sfnectariecoslada.ro

¹⁴ www.parohiaortodoxabenidorm.com

¹⁵ iglesiaortodoxaelche.blogspot.com

eparhial. Proiectul a fost executat de către arhitectul Fernando Boga Gonzales, în colaborare cu arhitectul român Dorel Cordoș.

XVI. Vizita Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române în Spania (16-21 aprilie 2010)

Preafericitul Părinte Daniel a făcut o vizită canonică noii Episcopii a Spaniei și Portugaliei între 16-21 aprilie 2010. Scopul acestei vizite era în mod special punerea pietrei de temelie a viitoarei catedrale episcopale, iar cu această ocazie, Preafericirea Sa a făcut câteva vizite pastorale unor parohii din Madrid și din jurul său, s-a întâlnit cu domnul Francisco Caamaño Domínguez, Ministrul Justiției, a mai avut o întrevedere cu doamna Esperanza Aghire, Președinta Comunităților din Madrid, cu Don Antonio Varela, Arhiepiscopul Madridului și Președintele Conferinței Episcopale Spaniole, cu Don Braulio Rodríguez Plaza, Arhiepiscop de Toledo și Primat al Spaniei. La evenimente au fost prezenți și primarii localităților în care Preafericirea Sa a făcut vizite pastorale.

Cu prilejul reîntoarcerii din vizita canonică, Preafericitul Părinte Patriarh a spus: „Am vizitat mai multe parohii din împrejurimi, precum și parohia cea mai veche, „Preasfânta Fecioară Maria” din Madrid, care are peste treizeci de ani de existență, condusă de părintele profesor Teofil Moldovan. Am vizitat Mitropolia Greacă ca pelerini la Catedrala ortodoxă greacă, fiind întâmpinat de către Înalt-preasfințitul Părinte Policarp. Apoi am vizitat parohiile Alcalá de Henares, Coslada și Arganda del Rey, care sunt parohii foarte dinamice, foarte vii. După vizita Catedralei, Arhiepiscopiei de Toledo Romano-Catolice și a Primăriei, am vizitat Parohia ortodoxă română „Acoperământul Maicii Domnului” din Toledo”¹⁶.

În cadrul vizitei canonice în Spania, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a așezat duminică, 18 aprilie 2010, piatra de temelie pentru noua Catedrală a Episcopiei Ortodoxe Române a Spaniei și Portugaliei. Cu privire la această vizită, Preafericirea Sa a spus: „Evenimentul central pentru care am mers a fost sfințirea locului pentru biserica episcopală. Sigur, ea se numește catedrală fiindcă va fi biserica în care va sluji episcopul ortodox român al Spaniei și Portugaliei. Însă nu e vorba de o biserică foarte mare. Parcela de teren pe care a primit-o Episcopia

¹⁶ http://www.basilica.ro/ro/diaspora_ortodoxa_romana/patriarhul_bisericii_ortodoxe_romane_s_a_intors_aseara_din_vizita_canonica_in_episcopia_ortodoxa_romana_a_spaniei_si_portugaliei.html

din partea Primăriei este doar de 1500 de metri pătrați. Acolo trebuie construită biserica, pe o suprafață de 450 de metri pătrați, amprența la sol și birourile pentru Centrul eparhial. Este un cartier care se numește *La Latina*, adică un cartier latin din Madrid, cu accesibilitate destul de mare¹⁷.

Vizita Preafericitului Părinte Daniel a reprezentat pentru comunitatea ortodoxă românească din Spania un moment istoric de o aleasă importanță în desfășurarea relațiilor cu Statul spaniol, în întărirea credinței românilor de aici, în impulsivitatea oficialilor catolici pentru sprijinirea în continuare a Bisericii Ortodoxe, iar după cum s-a exprimat Preasfințitul Părinte Timotei al Episcopiei Ortodoxe Române a Spaniei și Portugaliei în cuvântul de primire al Preafericitului Sale: „Cercetarea Preafericitului Voastre este pentru noi semn dumnezeiesc al milei și mării milostiviri a Domnului revărsate asupra noastră, cei ce am făgăduit să-I dăm Lui toată viața. Suntem bucuroși că în purtarea de grijă a lui Dumnezeu față de noi putem trăi aceste zile de har și de binecuvântare”¹⁸.

XVII. Relațiile cu oficialitățile spaniole și cu instituțiile culturale

Legislația spaniolă a oferit de la început un cadru legal favorabil cetățenilor străini rezidenți în Spania, de aceea legăturile dintre Episcopia Ortodoxă Română și oficialitățile Statului Spaniol au fost marcate de o strânsă colaborare.

Pentru o integrare cât mai bună a cetățeanului străin în Spania, se oferă imigranților cursuri de limbă, cursuri de perfecționare în anumite domenii, cursuri de formare profesională, ghiduri de utilizare a serviciilor publice, asistență medicală, toate fiind oferite gratuit. De asemenea, se oferă o atenție deosebită familiilor cu mai mulți copii, sau celor care nu se pot susține economic, prin ajutoare sub diverse forme. În instituțiile publice, străinilor li se arată multă atenție, înțelegere și respect.

În acest context, Biserica rămâne un liant puternic între societatea spaniolă și cea românească. Multe parohii românești își desfășoară activitatea în locații oferite fie de către Biserica Romano-Catolică, fie de către primării, iar altele au primit terenuri pentru construcția de biserici din partea autorităților locale.

¹⁷ http://www.basilica.ro/ro/diaspora_ortodoxa_romana/patriarhul_bisericii_ortodoxe_romane_s_a_intors_aseara_din_vizita_canonica_in_episcopia_ortodoxa_romana_a_spaniei_si_portugaliei.html

¹⁸ http://www.basilica.ro/ro/diaspora_ortodoxa_romana/sute_de_credinciosi_l-au_intampinat_pe_preafericitul_parinte_patriarh_daniel_la_biserica_parohiei_preasfanta_nascatoare_de_dumnezeu_din_madrid_spania.html

Nu de puține ori autoritățile civile spaniole au participat la activitățile importante din viața comunităților românești, demonstrând interesul și respectul față de acestea.

De o deosebită importanță sunt relațiile întreținute de către PS Timotei al Episcopiei Ortodoxe Române a Spaniei și Portugaliei cu autoritățile Statului Spaniol, motiv pentru care, în Spania, Biserica este recunoscută oficial, iar relațiile sunt dintre cele mai fructuoase.

Un interes deosebit s-a resimțit din partea autorităților spaniole și cu prilejul vizitei Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

Pe plan cultural, parohiile românești au avut o muncă susținută de promovare a culturii și civilizației românești, tocmai de aceea au fost invitate ca participante în cadrul diferitelor manifestări cultural-folclorice ocazionate fie de *Ziua imigranților*, fie de sărbătoarea orașului sau a cartierului, sau în cadrul festivalurilor de folclor.

Concluzii

Având în față responsabilitatea sfântă de a arăta credincioșilor calea spre mântuire, într-un timp de mari încercări materiale, preoții din Episcopia Spaniei și Portugaliei, împreună cu bunul lor episcop, au conștientizat misiunea sacră pe care o au de dus la îndeplinire.

Noua Episcopie Ortodoxă Română s-a născut prin voința Domnului pe pământul hispanic străbătut acum două milenii de pașii Sfântului Apostol Iacov al lui Zevedeu, în misiunea de încreștinare a acestui pământ, iar după spusele lui Clement Romanul (anul 95), chiar Apostolul neamurilor, Sfântul Pavel „a atins granițele Occidentului”, care era denumirea Spaniei în acele vremuri. Ea are o misiune sfântă: de a trăi ortodoxia românească „în afara casei”, fiind precum cetatea aflată pe vârf de munte care nu se poate ascunde (*Matei 5, 14*).

Dreptmăritorul popor român a adus cu sine, în acest pământ primitor, credința sa apostolică bimilenară, îmbogățindu-se și îmbogățind, la rândul lui, credința creștină a veacului al XXI-lea. Misiunea noastră este de a trăi în Duhul adevărului (*Galateni 5, 25*) și a-i face și pe alții să se întoarcă la cinstirea lui Dumnezeu, prin exemplul nostru (*Matei 5, 16*), spre mântuirea întregului neam omenesc.

Cele ce vor urma, să fie cu voia și spre slava Domnului!

Summary: History, Organization and Missionary Activity of the Romanian Orthodox Episcopate of Spain and Portugal

Within the frame of the proceedings of the Holy Synod, on the 22nd-24th of October 2007, the decision was taken with a view to the foundation of the Romanian Orthodox Episcopate of Spain and Portugal, the Romanian ecclesiastical community having been officially acknowledged in Portugal (the 23rd of April 2001), and in Spain (the 3rd of June 2004). On the 5th of March 2008, the Holy Synod elected, at the proposal of the Diocesan Assembly, the Archimandrite Timotei Luran as the future Bishop of Spain and Portugal. This must be called to mind that the process of pastoral coagulation of the Romanian immigrants in Spain had started as early as 1980, round the first Romanian parish, founded in Madrid. The foundation of this first Romanian parish in the Iberian peninsula was produced to the desire that the Romanian believers had expressed in a written report addressed, on the 23rd of July 1978, to the patriarch of that time, his Beatitude Iustin Moisescu of eternal memory, who, on the 25th of July 1978, granted his patriarchal approval to it.

The social background of the 90s made favorable the migration of many Romanians towards hospitable destinations, in search of a job or an easier life. Since the very beginning, Spain proved to be a welcoming host, offering assistance and support to the newcomers, holding them up in their process of integration. Hence it is that the number of Romanian immigrants in the Iberian area kept on increasing from day to day, in such a manner that the official statistical tables show 829.715 Romanian residents, i.e., the largest immigrant community in Spain. Among them, 722.000 are Orthodox Christians, and about 36.000 are regular church-goers.

At present, there are 66 parishes and 18 parish branches in Spain, and 7 parishes (out of which one is about to be founded) and one parish branch in Portugal. As a result of the generally young age of the orthodox believers in Spain and Portugal, birth-rate is high, in such a manner that 8608 christenings were officiated between 2008 and 2009. In the same period of time, there were also officiated 682 weddings and 114 funerals.

Besides all that, the Romanian orthodox parishes were greatly instrumental in directly or indirectly getting jobs for their members through their believers. Hence, it is that the Romanian orthodox parish in Barcelona, since its foundation in September 2009, has obtained 860 jobs for its members, while on the level of other parishes the number of jobs obtained through the Church has gone beyond 10.000.

Restituiri

Pocăința ca refacere a legăturii credincioșilor cu Dumnezeu și cu semenii*

Pr. Dumitru POPESCU

Potrivit învățaturii Bisericii Ortodoxe, întreaga creație este cuprinsă în Logos. Mântuitorul Hristos este centru din care pornesc razele ziditoare ale Sfântului Duh și centru de gravitate spre care tind toți oamenii și întreaga creație.

Atunci când există dezbinare și credincioșii sunt aruncați prin păcat în lanțurile egoismului, pocăința este Taina împăcării cu Dumnezeu și cu semenii, fiindcă aduce în suflete acea armonie care vine de la Dumnezeu. Mai mult, înnoiți în Hristos prin pocăință, credincioșii devin factori responsabili în societate. Deschiderea credincioșilor față de Dumnezeu prin pocăință este strâns legată de deschiderea față de aproapele.

Pocăința reprezintă o trebuință firească a sufletului omenesc. Studiul transcrie o viziune în care pocăința este o vindecare a alienării omului, o renaștere la natura deschisă și conlucrătoare cu care a fost creat de Dumnezeu. Abundent în citări din Sfinții Părinți, cărți liturgice și Sfânta Scriptură, studiul devine și o invitație pentru a depăși individualismul, atât de actual în timpurile noastre, prin comuniunea cu Dumnezeu Tatăl.

Sentimentul pocăinței și mărturisirea păcatelor fac parte din miezul tuturor religiilor. Sufletul omenesc a manifestat întotdeauna o repulsie firească față de păcat și a căutat prin diferite mijloace să se curețe de el, să-l înpășească și să-și asigure favoarea Divinității¹. Pocăința reprezintă o trebuință firească a sufletului omenesc, căreia creștinismul i-a dat o semnificație și un conținut nou prin faptul că o consideră ca un mijloc prin care credincioșii sunt scoși din închistarea egoistă în care îi aruncă păcatul, pentru a fi readuși la comuniunea cu Dumnezeu și aproapele. „Mergi și spune tuturor, îi spune îngerul lui Herma, să se pocăiască și vor trăi pentru Dumnezeu, căci Domnul

* Studiu publicat în revista *Biserica Ortodoxă Română*, nr. 9-10/1971.

¹ Pr. Ilarion FELEA, *Pocăința. Studiu de documentare teologică și psihologică. Teză de doctorat*, Sibiu, 1939, p. 16.

milostivindu-se m-a trimis să aduc tuturor pocăința, deși unii nu sunt vrednici de aceasta din pricina faptelor lor. Totuși Domnul, fiind îndelung răbdător, vrea ca cei chemați prin Fiul să se mântuiască”². După cum arată Sfântul Evanghelist Matei, atunci când Fiul s-a arătat în lume, a pus ca începătură a propovăduirii Sale cuvântul: „Pocăiți-vă” (*Matei* 4, 17).

Pentru a sublinia semnificația pe care pocăința o dobândește în creștinism, trebuie arătat de la bun început că Dumnezeu a înscris în ființa credinciosului, prin însuși actul creației, o aspirație firească spre comuniunea cu El și cu semenii³. Totul este cuprins în Logos, a doua Persoană a Sfintei Treimi, care este scopul ultim al tuturor oamenilor și al creației, potrivit Evangheliei după Ioan, care spune că „la început era Cuvântul și Cuvântul era la Dumnezeu și Dumnezeu era Cuvântul [...]. Toate prin El s-au făcut; și fără El nimic nu s-a făcut din ce s-a făcut” (*Ioan* 1, 1-3). Logosul apare ca focarul din care pornesc prin Duhul Sfânt razele ziditoare și centrul de gravitate al omului și al creației, scopul ei. Mai mult decât atât. În Hristos, Fiul întrupat, se descoperă taina vieții trinitare, în care este înrădăcinată viața Bisericii, ca taină a persoanelor care se poartă reciproc, așa după cum se desprinde din rugăciunea arhierescă a Mântuitorului: „Dar nu numai pentru aceștia Mă rog, ci și pentru cei ce vor crede în Mine, prin cuvântul lor, ca toți să fie una, după cum Tu, Părinte, întru Mine și Eu întru Tine, așa și aceștia în Noi să fie una, ca lumea să creadă că Tu M-ai trimis” (*Ioan* 17, 20-21).

Orice păcat reprezintă un obstacol în calea comuniunii cu Hristos. Mai bine-zis, păcatul reprezintă refuzul de a se lăsa purtat de Hristos și de a purta pe Hristos prin extrapolarea reciprocă a eului personal, o repliere egoistă asupra sinelui, prin care credincioși se iau ca centre de gravitate ale întregii existențe în locul lui Dumnezeu și al aproapelui, care alienează profund ființa lor. „Din momentul în care păcatul apare în existență, spune Sfântul Ioan Gură de Aur, sfâșie sufletul cărui îi datorește existența lui, cu totul opus față de ceea ce se întâmplă în virtutea legilor naturale ale nașterii noastre. În timp ce nașterea pune capăt durerilor mamei noastre, nașterea păcatului generează suferința care destramă sufletul din care a izvorât”⁴. Prin însăși

² *Păstorul lui Herma*, Porunca 9, 11.

³ Sf. MAXIM MĂRTURISITORUL, *Ambigua*, PG CI, 1081.

⁴ Sf. IOAN GURĂ DE AUR, *Omilii asupra pocăinței*, V, 3.

firea lor, credincioșii sunt orientați și chemați la comuniune cu Dumnezeu și semenii în Hristos, prin faptele lor bune, sau prin virtuți.

Centrându-se individualist asupra lor înșiși, credincioșii săvârșesc un păcat față de Dumnezeu. Arată un teolog:

„Din momentul în care mă înțeleg în afara unei reciprocități de prietenie cu Dumnezeu, ca ființă repliată asupra mea, toate marile teme ale Revelației se dislocă și își pierd sensul lor [...]. Dintr-odată, suferința și moartea nu îmi mai apar ca o consecință logică a alegerii prin care m-am așezat în centru, ci o interpretare ca o răzbunare a lui Dumnezeu pe care l-am vexat. Într-o astfel de perspectivă, ce pot însemna iertarea lui Dumnezeu și pocăința? Datorită relației de concurență, iertarea apare drept o inconsecvență, o nouă viclenie a lui Dumnezeu prin care caută să restabilească autoritatea Lui asupra noastră. Pocăința devine o absurditate și mai ales o josnicie prin care aș căuta să mă fac bine văzut”⁵.

Pocăința include două dimensiuni. Pe de o parte pocăința este întoarsă către trecut și exprimă regretul dureros al credincioșilor izvorât din sentimentul călcării poruncilor divine. „O, Doamne, Dumnezeule mare și minunat, spune Sfântul Ciprian într-una din rugăciunile sale, care păzești legământul și mila celor ce te iubesc pe Tine și iau aminte la poruncile Tale! Păcătuit-am, fărădelege am făcut, ca și cei nelegiuiviți m-am purtat, răsculatu-ne-am și ne-am depărtat de la poruncile Tale și de la rânduielile Tale și nu am ascultat de slujitorul Tău care ne-a grăit în numele Tău! [...] A Ta este dreptatea, a noastră este rușinea”⁶. Căința este cu atât mai profundă cu cât credincioșii știu că vor trebui să dea seamă înaintea Dreptului Judecător pentru păcatele săvârșite. „Căiți-vă, scumpii mei frați, le spune Sfântul Ciprian credincioșilor săi, și cercetați-vă păcatele cu inima înfrântă, recunoașteți greșeala cea mare a cugetului vostru, deschideți-vă ochii inimii spre a pricepe greșeala și nici nu deznădăjduiți de milostivirea lui Dumnezeu nici nu așteptați grabnica Lui iertare. Pe cât de îndurat și bun este Dumnezeu în iubirea Sa părintească, pe atât de temut este în maiestatea Sa de Judecător”⁷. Înfricoșați de răspunsul pe care vor fi chemați să-l dea Dreptului Judecător, credincioșii ortodocși se roagă Mântuitorului în

⁵ Pierre-Yves EMERY, „Le pardon de Dieu comme libération, *Verbum Caro*” 97 (1970-1971), p. 61, 62, 64 (trad. pers.).

⁶ Sf. CIPRIAN, *Despre cei căzuți*, cap. 28.

⁷ Sf. CIPRIAN, cap. 35.

cuvinte ca acestea: „De înfricoșatul Tău divan aducându-mi aminte Doamne, de ziua judecării mă înfricoșez și mă tem, vădit fiind de cunoștința mea. Când vei șede pe scaunul Tău și vei face întrebare, atunci nimeni nu va putea tăgădui păcatele, adevărul vădindu-le și frica cuprinzându-i. Că tare va suna atunci focul gheenei și păcătoșii vor scrâșni”⁸. „Vai cât este de înfricoșat județul Tău cel fără de milă, la care avem a da răspuns pentru răutățile pe care le-am făcut în viață”⁹. „Focul cel nestins mă tulbură și îngrozirea cea amară a viermilor, rodul cel stricător de suflete mă sperie și nu mă fac bine umilit, ci Doamne, mai înainte sfârșit, întărește-mă cu frica Ta”¹⁰.

Dar căința nu izvorăște numai din teama față de Dumnezeu prin călcarea formală a poruncilor evanghelice, ci și din sentimentul înstrăinării lăuntrice a credincioșilor de lumina și iubirea lui Dumnezeu prin patimile pe care păcatul le produce în ființa lor. Din cărțile de cult ortodoxe spre exemplu, desprindem că păcatul nu constă într-o simplă abatere formală de la preceptele divine, ci constituie și o întunecare a puterilor sufletești care slăbește relația de comuniune a credincioșilor cu Dumnezeu. Iată câteva exemple: „Fiind orbit la suflet și de beția patimilor întunecat, nicicum nu pot căuta către Tine unul Dumnezeu. Pentru aceasta îndură-Te și mă luminează și-mi deschide mie ușile pocăinței”¹¹. „Desfătărilor trupești m-am aplecat mișelește și m-am făcut cu totul rob născocitorilor de poftă și *m-am înstrăinat de Tine*, Iubitorule de oameni”¹². „Cu darurile de la Botez fiind împodobit, am iubit mai mult sărăcia răutății și *m-am înstrăinat de bunătățile Tale*, eu păcătosul, ducându-mă în locul cel îndepărtat al răutății. Pentru aceasta întorcându-mă, îmbrățișează-mă Mântuitorule, mântuindu-mă cu Crucea Ta întru toți vecii”¹³. „Pierdut-am frumusețea cea întâi zidită și podoaba mea și acum zac gol și mă rușinez. Păcatul mi-a cusut haină de piele, golindu-mă de haina cea dintâi zidită de Dumnezeu. Îmbrăcat sunt cu haine de rușine, ca și cu niște frunze de smochin, spre vădirea patimilor mele celor din bună voirea mea. Îmbrăcatu-m-am cu haina întinată și însângerată prin curgerea vieții celei cu patimi și iu-

⁸ *Triod*, București, Tipografia cărților bisericești, 1930, p. 44.

⁹ *Triod*, p. 56.

¹⁰ *Triod*, p. 45.

¹¹ *Triod*, p. 115.

¹² *Triod*, p. 19.

¹³ *Triod*, p. 339.

bitoare de desfătări [...]. Îngropat-am Mântuitorule cu patimi frumusețea chipului dintâi, *înstrăinându-mă de la Tine*. Nici lacrimi, nici pocăință nu am, nici umilință, ci Tu însuși dăruiește-mi-le ca un Dumnezeu [...]. Cea ce voiești să se mântuiască toți, Tu mă cheamă ca un bun și mă primește prin pocăință”¹⁴. Astfel, fie că este vorba despre călcarea poruncilor lui Dumnezeu, fie de patimile izvorâte din păcatele săvârșite, în ambele cazuri pocăința semnifică o prindere de conștiință progresivă a înstrăinării credincioșilor față de Dumnezeu și prin Dumnezeu față de semenii, din cauza actelor comise împotriva voinței lui Dumnezeu și a propriei firi.

Pe de altă parte, pocăința este orientată către viitor, ca un mijloc menit să vindece răul produs de păcat, pe căi diferite. „Multe sunt căile pocăinței, spune Sfântul Ioan Gură de Aur, ca să vă facă vouă ușoară mântuirea. Căci dacă Dumnezeu ne-ar fi dat numai o cale de mântuire, poate am fi zăbovit zicând: nu putem să apucăm pe această cale, deci nu ne putem mântui. Acum însă, înălăturând acest pretext, Dumnezeu nu ți-a dat numai un drum, ci multe și osebite, pentru ca prin mulțimea lor să-ți faci ție mai lesne suirea la cer”¹⁵.

Dintre numeroasele căi ale pocăinței menționăm în primul rând mărturisirea păcatelor față de Dumnezeu și față de preot. Despre ambele aspecte ale mărturisirii găsim dovezi în practica Bisericii primare. În primul sens, Sfântul Ioan Gură de Aur spune următoarele: „Ai păcătuit? Intră în Biserică și spune lui Dumnezeu: am păcătuit. Nu cer altceva de la tine decât acest lucru. Sfânta Scriptură zice: «fă tu însuși socoteala ca să te dezvinovățești» (*Isaia* 43, 26); spune-ți păcatul, ca să-ți ștergi păcatul. Nu este în aceasta vreo osteneală, nici vorbe complicate, nici risipă de bani, nici altceva asemănător; spune cuvântul, fii de bună credință cu păcatul și spune lui Dumnezeu: am păcătuit”¹⁶. Răul, plasat înaintea lui Dumnezeu, este așezat în mișcarea făgăduinței. Invocația lui Dumnezeu este începutul restaurării unei legături¹⁷.

În cel de-al doilea sens, același Părinte le spune credincioșilor: „osândirea păcatului înseamnă ușurarea lui. Cine a spus aceasta? Însuși Dumnezeu-Judecătorul. Fii cel dintâi să spui păcatele și vei fi îndreptat. Pentru ce vă rușinați și

¹⁴ *Triod*, p. 441.

¹⁵ Sf. IOAN GURĂ DE AUR, *Omilii asupra pocăinței*, 3, 1.

¹⁶ Sf. IOAN GURĂ DE AUR, *Omilii asupra pocăinței*, 2, 1.

¹⁷ P.Y. EMERY, *Le pardon de Dieu comme libération*, p. 70.

vă roșiți a vă spune păcatele? Le spuneți unui om care o să vă reproșeze pentru ele? Le spuneți unuia asemănător vouă, care le va destăinui? Stăpânului, Conducătorului, Doctorului vă arătați rănilile. Eu nu vă oblig să vă arătați în public, în fața unei mărturii numeroase. Spuneți-mi mie păcatele în particular, ca să vă vindec rana și să vă izbăvesc de durere. Arătați preoților rănilile”¹⁸.

Dar după cum se observă, mărturisirea păcatelor față de preot nu reprezintă o mărturisire separată de Dumnezeu. Preotul este simbolul lui Hristos. Mărturisirea păcatelor făcută preotului se adresează lui Hristos. De aceea, în practica ortodoxă, penitentul își mărturisește păcatele preotului înaintea icoanei lui Hristos: „Iată fiule, Hristos stă nevăzut, îi spune preotul celui ce se mărturisește, primind mărturisirea ta cea cu umilință. Deci nu te rușina, nici te teme ca să ascunzi de mine vreun păcat, ci fără sfială spune toate câte ai făcut, ca să iei iertare de la Domnul nostru Iisus Hristos. Iată și sfânta Lui icoană este înaintea noastră. Și eu sunt numai un martor, ca să mărturisesc înaintea Lui toate câte îmi vei spune mie; iar de vei ascunde de mine ceva, să știi că toate păcatele îndoit le vei avea; ia seama dar, deoarece ai venit la doctor, să nu te întorci nevindecat”¹⁹.

Mărturisirea păcatelor caută să elibereze penitentul de complexul culpabilității personale. Orice penitent se dorește descărcat de răspunderea sa și se simte mult mai ușurat când găsește un părtaș al confidențelor și suferințelor sale și când spovedania lui primește pecetea unui act ritual²⁰. Valoarea mărturisirii o pune în relief și Sfântul Grigore cel Mare atunci când arată că „orice păcătos atâta vreme cât își ascunde păcatul în adâncul conștiinței sale este îngropat în adâncurile mormântului. Dacă păcătosul vine la lumină și va mărturisi spontan mizeria lui [...] mortul se va scula”²¹. „Dacă aveți conștiința că ați făcut greșeli, spune Origen, nu le ascundeți, ci descoperiți-vă Domnului prin spovedanie și nădăjduiți în El. Când v-ați mărturisit și descoperit păcatele, nădăjduiți în iertarea Lui. El vă va reda sănătatea”²². „Scriptura ne învață să nu ne acoperim păcatele. Căci după cum cei ce se îngreunează de mâncare nemistuitoare sau

¹⁸ Sf. IOAN GURĂ DE AUR, *Omilia despre Lazăr*, 3, 4, PG 48, 1012; *Omilie despre statui* 3, 5, PG XLIX, 54.

¹⁹ *Aghiasmatar*, București, Ed. IBMBOR, 1950, p. 54.

²⁰ Williams JAMES, *L'Expérience religieuse. Essai de psychologie descriptive*, Paris, Alcan, 1931, p. 109.

²¹ Sf. GRIGORIE CEL MARE, *Omilia XXVI*, PL LXXXVI, 1200.

²² ORIGEN, *Omilia I, V*, PG XII, 1328 ; *Omilia II, 1-2*, PG XII, 1882.

bogată în sucuri, vomând se ușurează, așa se vor neliniști înlăuntru și se vor îneca de sucule păcatului acei care au păcătuit și-și ascund păcatul. Iar dacă cineva se va face propriul său acuzator când se învinuiește și mărturisește, varsă păcatul și se curăță de toată cauza bolii”²³. Păcatul acționează asupra credincioșilor asemenea unui venin care le otrăvește întreg organismul lor psiho-fizic. El cere o operație chirurgicală care taie rădăcinile și exteriorizează greșeala, fapt care cere un martor pentru a asculta, pentru a zdrobi solitudinea și pentru a plasa penitentul în circuitul comuniunii cu Dumnezeu și Biserica. Descoperirea pozitivă a psihanalizei este de a aduce penitentul să meargă către altul, de a opera solitudinea morbidă, cu scopul de a restabili curentul comuniunii²⁴. Mărturisirea păcatelor înseamnă suprimarea păcatelor.

A doua cale a pocăinței menită să remedieze rănilor produse de păcat constă în ispășirea greșelilor, în epitimia pe care cel ce se spovedește o primește din partea preotului, prin rugăciuni, prin fapte bune, umilință și lacrimi. Toate au caracter pedagogic și medicinal. Rostul lacrimilor, spre exemplu, este cel de a spăla întinăciunea sufletului și a trupului produsă de păcat. „Cine va da capului și pleoapelor mele un izvor nesecat, ca să pot spăla în mine, prin șiroaie de lacrimi tot felul de întinăciune și să plâng păcatele mele pe cât se cuvine? se întreabă Sfântul Grigore de Nazianz. Căci pentru muritor și pentru sufletele întinate leacul cel mai bun sunt lacrimile”²⁵. Această idee a pătruns și în cărțile de cult ortodoxe: „Cu lut mi-am amestecat gândul eu păcătosul. Spală-mă, Stăpâne, în baia lacrimilor mele, mă rog Ție, albă făcând haina trupului meu ca zăpada”²⁶.

Postul, la rândul său, este menit să descătușeze credincioșii de sub robia patimilor, pentru a-i aduce la libertatea după Dumnezeu. Prin intermediul unei frumoase comparații, Sfântul Ioan Gură de Aur arată că „atunci când vizitiul este beat, carul merge în neorânduială, dar ceea ce este carul și vizitiul același lucru este trupul și sufletul. Dacă sufletul nu este strunit, atunci și trupul se tăvăleşte în noroi. Cât timp vizitiul se ține bine și carul este minat bine; când însă acesta își pierde puterile și nu poate să țină frânele, atunci se vede că și carului îi merge rău. Tot așa se întâmplă și cu omul: cât timp sufletul

²³ ORIGEN, *Omilia II, 1-2*.

²⁴ Cf. Paul EVDOKIMOV, *L'Orthodoxie*, Neuchâtel, Delachaux & Niestlé, 1956, p. 290.

²⁵ Sf. GRIGORIE DE NAZIANZ, *Versuri despre sine*, PG XLV, 221.

²⁶ *Triod*, p. 163.

este treaz și veghează și trupul rămâne curat, dar când sufletul e întunecat și trupul se bălăcește în noroi”²⁷. „Băutura și lăcomia legându-ne cu mâinile la spate, ne dă, ca pe niște robi prinși în luptă, pe mâna tiraniei patimilor, ca pe mâna unei stăpânii neînduplecate, iar postul, găsindu-ne legați și robind, ne dezleagă cătușele, ne scapă de legătura cea grea și ne duce înapoi la libertate”²⁸.

Cât privește faptele bune, în special milostenia, rostul lor principal constă mai ales în faptul de a scoate penitentul din închistarea lui egoistă în care a căzut prin păcat și de a-l deschide față de Dumnezeu și aproapele. Despre deschiderea pe care milostenia o lucrează în raportul penitentului cu Dumnezeu, mărturisește Sfântul Ioan Gură de Aur în felul următor: „Aripile milosteniei sunt puternice: ele străbat aerul, depășesc luna, se ridică dincolo de razele soarelui, merge până la ceruri. Ea nu se oprește aici: străbate însuși cerurile, lasă în urmă cetele îngerești, corurile arhanghelilor și puterile superioare și vine să se prosterneze în fața lui Dumnezeu”²⁹. Dar deschiderea față de Dumnezeu înseamnă și deschidere față de aproapele, fiindcă Hristos se identifică cu semenul nostru aflat în lipsă și necaz. „Separată de milă, pocăința rămâne fără viață și fără aripi: mila este cea care furnizează aripile pe care zboară pocăința către Dumnezeu. Atât cât o permite ocazia, să cumpărăm mila, sau mai curând să cumpărăm mântuirea. Acoperiți goliciunea lui Hristos, când acoperiți goliciunea săracului. Dumnezeu nu se milostivește prin bogățiile vărsate în mâinile Lui, ci prin bogățiile vărsate în mâinile săracului”³⁰.

Un frumos îndemn la milostenie, ca formă a pocăinței, o aflăm în cărțile de cult ortodoxe: „Veniți credincioșilor să lucrăm la lumină lucrurile lui Dumnezeu, să umblăm cu chip smerit ca ziua [...]. Să lăsăm desfătarea trupească, să creștem darurile sufletului, să dăm pâine celor săraci și să ne apropiem de Hristos, slujind cu pocăință pe Dumnezeu”³¹. Epitimia sau ispășirea, prescrisă de duhovnic, acționează asupra credincioșilor care se pocăiesc asemenea unui medicament menit să topească fondul păcătos din ființa lor, reînnoindu-i din punct de vedere spiritual. Este exact ceea ce învață Sfântul Ciprian atunci când sfătuiește penitenții să stăruiască în fapte bune prin care se curăță păcatele și să

²⁷ Sf. IOAN GURĂ DE AUR, *Omilii despre pocăință*, II, 2.

²⁸ Sf. IOAN GURĂ DE AUR, *Omilii despre pocăință*, V, 1.

²⁹ Sf. IOAN GURĂ DE AUR, *Omilii despre pocăință*, III, 1.

³⁰ Sf. IOAN GURĂ DE AUR, *Omilii despre pocăință*, VII, 6.

³¹ *Triod*, p. 185.

facă deseori pomană prin care se mântuiește sufletul de moarte. „Ceea ce a luat vrăjmașul, să primească Hristos. Cine se căiește de fapta sa, rușinându-se de fărădelegea lui, va scoate din durerea căderii sale putere și credință nouă, încât, sprijinit de Domnul, va veseli Biserica pe care a întristat-o mai înainte și va obține nu numai iertarea lui Dumnezeu, dar și cununa”³².

În fine, o ultimă etapă prin intermediul căreia pocăința tămăduiește urmările păcatelor săvârșite de credincioși o constituie iertarea pe care penitentul o primește din partea lui Dumnezeu prin preot. Prin slujitorii Săi, cărora le-a dat puterea de a lega și dezlega păcatele, Mântuitorul iartă și șterge păcatele credincioșilor în Duhul Sfânt. Iertarea păcatelor celor ce se pocăiesc constituie marea noutate și revelație dumnezeiască pe care Mântuitorul o aduce, pentru prima oară, în lume. Rolul ei constă atât în faptul de a despovăra credincioșii de sarcina cea grea a vinovăției pentru păcatele săvârșite, potențând zestrea lor spirituală, cât și în faptul de a reintegra credincioșii în circuitul comuniunii cu Dumnezeu și aproapele pe care o reprezintă și constituie Biserica. „Domnul iartă pe toți cei ce se pocăiesc, spune Sfântul Ignatie Teoforul, dacă se întorc cu pocăință la unirea cu Dumnezeu și la părtășia cu episcopul [...]. Toți care prin pocăință vor veni la unirea cu Biserica, vor fi fiii lui Dumnezeu”³³. În cuprinsul unei frumoase rugăciuni din *Așezămintele apostolice*, preotul se roagă lui Dumnezeu pentru penitenți ca „să-i așeze iarăși în Sfânta Sa Biserică cu vrednicia și cinstea de mai înainte în Hristos-Dumnezeul nostru, căruia i se cuvine slava și închinăciunea în vecii vecilor”³⁴. Astfel, dacă pocăința semnifică pe de o parte o prindere de conștiință a înstrăinării credincioșilor față de Dumnezeu și față de aproapele, din cauza păcatelor săvârșite, pe de altă parte ea semnifică restaurarea-legăturii credincioșilor cu Dumnezeu și semenii prin mărturisirea păcatelor, ispășire și iertare. „Pocăința este întoarcerea, prin asceză și osteneală, de la starea cea contra naturii la starea naturală și de la diavol la Dumnezeu”, subliniază în mod sintetic Sfântul Ioan Damaschin³⁵.

Datorită influențelor pe care le exercită asupra creștinismului diferite curente teologice, există uneori tendința de a reduce pocăința la o simplă analiză sufletească menită să elibereze credincioșii de sub complexul vinovăției

³² Sf. CIPRIAN, *Despre cei căzuți*, cap. 36.

³³ Sf. IGNATIE TEOFORUL, *Către Filadelfieni*, III, 1-2; VIII, 1-2.

³⁴ *Așezămintele apostolice*, II, cap. 41, 1-4.

³⁵ Sf. IOAN DAMASCHIN, *De fide orthodoxa*, II, 30, PG XCIV, 976.

lor, fără referință la Hristos-Dumnezeu. Sau, după cum arată un teolog apusean, „pocăința indispensabilă la practica confesiunii poate să fie interpretată ca un complex de culpabilitate, într-o adevărată psihoterapie ce constituie o situație aparte pentru Biserică”³⁶. Psihoterapia arată însă că sentimentul de vinovăție închide pacientul în el însuși și că remediul constă în deschiderea lui. Aici trebuie subliniată înrăurirea pe care Hristos o exercită în viața spirituală a credincioșilor. Ca ipostas dumnezeiesc deschis infinit tuturor, ca Jertfitor și Jertfă a noastră înaintea Tatălui, însuflețit de o inefabilă dăruire, doar Hristos poate izbăvi credincioșii din închistarea egoistă în care îi afundă păcatul, prin puterea Sa de deschidere și dăruire ce le-o comunică în Duhul Sfânt³⁷.

Un teolog ortodox subliniază:

„Firea umană a lui Hristos nu e confiscată individualist de un ins obișnuit, ci e deschisă tuturor, pentru că ipostasul ei divin e deschis prin ea tuturor. Firea asumată de El, prin faptul că e asumată de un ipostas divin, e centrul din care iradiază, prin care se comunică energiile divine tuturor [...] Cum căldura rămâne în soare, dar se revarsă și în univers, încălzindu-le pe toate, tot așa și firea asumată de Hristos rămâne în El, dar se dăruiește și credincioșilor. Ea este un izvor virtual de energie pentru toți, să facă pe toți asemenea Lui, să-i unifice și să-i desăvârșească pe toți cei ce cred în El. Prin faptul că acel caracter iubitor, altruist, al Jertfei Lui e indisolubil de caracterul personal, subiectiv al ei, Arhiereul care aduce jertfă pentru toți nu poate fi schimbat cu altul”³⁸.

În cărțile de cult ortodoxe, Hristos este înfățișat drept medicul prin excelență al rănilor provocate de păcat, pentru cei ce se pocăiesc: „Trupul mi-am spurcat, duhul mi-am întinat, peste tot m-am rănit, ci ca un Doctor, Hristoase, tămăduiește-le pe amândouă prin pocăință, spală-le, curățește-le Mântuitorul meu, arată-le mai curate decât zăpada”³⁹. Mântuitorul nu șterge numai formal păcatele, prin iertarea pe care o conferă prin preot, ci în puterea energiilor necreate împărtășite de Duhul Sfânt, energii sfințitoare pline de strălucire și slavă negrăită, purifică și arde spinii patimilor, pătrunde și transfigurează

³⁶ Max THURIAN, *La confession*, Neuchâtel, Delachaux et Niestlé, 1966, p. 71.

³⁷ Cf. Hans Urs VON BALTHASAR, *L'amour seul est digne de foi*, Paris, Aubier-Montaigne, 1966, p. 198.

³⁸ Pr. Dumitru STĂNILOAE, „Legătura între Euharistie și iubirea creștină”, în: *Ortodoxia* 17 (1965), nr. 1-2, pp. 12, 14.

³⁹ *Triod*, p. 162.

patimile, convertindu-le din înclinări orientate spre o nesățioasă cursă după desfătări care strică ființa credincioșilor, în înclinări orientate atât către bunurile cerești, către comorile de lumină și iubire descoperite în Hristos, cât și către o justă și echitabilă folosire a bunurilor pământești în comun.

Prin pocăință credincioșii sunt înnoiți în Hristos și puși în situația de a acționa ca factori responsabili în procesul comuniunii creștine, pe linie morală și de slujire. „Evanghelia Domnului Păcii, care a realizat mântuirea, a spus Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, ne poruncește să facem din orice semen un frate al nostru, pe care să-l iubim și să-i prețuim. *Agape* este forța care ne împinge la koinonia cu omul și la diaconia omului. Potrivit învățaturii ortodoxe, răspunderea pentru unitatea creștină este corelată cu răspunderea față de lume”⁴⁰. Deschiderea credincioșilor față de Dumnezeu prin pocăință este corelată cu deschiderea față de aproapele.

Adeseori se dă pocăinței ca scop al ei regretul, durerea, pentru păcatele săvârșite, satisfacția sau iertarea păcatelor. Acestea nu sunt însă scopuri ale ei, ci numai mijloace prin care se exprimă ea.

Adevărata semnificație și importanță a pocăinței se descoperă numai atunci când este înțeleasă drept mijloc de restaurare a legăturii credincioșilor cu Dumnezeu și aproapele. Acesta este motivul pentru care Pocăința este considerată ca un al doilea Botez și precede totdeauna Sfânta Euharistie, ca treapta celei mai înalte comuniuni cu Dumnezeu și Biserica. Pocăința este Taina împăcării cu Dumnezeu și cu semenii, fiindcă aduce în sufletele credincioșilor acea armonie care vine de la Dumnezeu.

Summary: The Confession as Restoration of the Relationship of the Believers with God and their Fellows

The meaning of repentance is quite different within Christianity, compared to penitence within other religions, and also to psychotherapeutical techniques. From the very beginning, and under the act of Creation itself, Lord put into the faithful's being a natural aspiration for communion to Him and fellow men. Repentance is a natural necessity of the human soul, to which Christianity gave a new meaning and

⁴⁰ † JUSTINIAN, *Apostolat social*, vol. IX, București, Tipografia cărților bisericești, 1968, p. 192.

contents, looking upon it as a method for the faithful to be set free from the selfish seclusion where their sins locked them up, in order to be brought forth to the communion with Lord and fellow men.

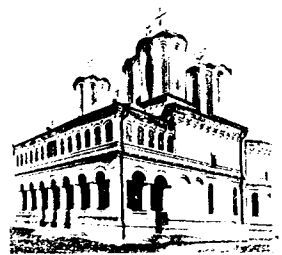
Any sin is but an obstacle in the way of the communion with Jesus Christ, the almighty and omnipresent Logos. Thus, man's communicative being alienates, and despite his open brotherly nature, man is growing selfish as a major result of sin. Sin always takes action upon the faithful like venom which poisons their whole psychophysical system. Therefore, a surgical operation is high-handedly demanded that may cut the roots of the evil and make manifest the fault outwardly, assigning a witness to listen to it, and thereby put the penitent again on the road of the communion with Lord and Church.

Repentance shows two dimensions. On the one hand, it is orientated towards the past, and conveys the faithful's regret produced by the infringement of the divine laws. The passions that sin brings forth in man's nature produce a feeling of alienation from Lord's light and love, that settles within him. The Orthodox books of worship reveal that sin is not only a formal infringement of Lord's commandments, but also a dimming of man's spiritual strength, which leads on to the faithful's diminution in the relation of communion with Him. On the other hand, repentance is orientated towards the future, as a means capable to heal the evil that sin brings forth, on different ways.

The ways of repentance are manifold and sundry. The first of it is to confess one's sins both before Lord and the priest. The latter is Christ's symbol, a witness, so one's confession is addressed to Jesus. The second way is to atone for one's sins, freely and willing of accepting the penitence that the priest prescribes to he that has come to confession, such as prayers, good deeds, humility and tears. Penitence has therefore a teaching and healing character. Penitence, as prescribed by the ghostly father, has a rather medical effect upon the faithful, aimed at healing their sinful innermost being, spiritually restoring them eventually. The last way is the very forgiveness that the penitent is bestowed by Lord and by means of the priest. Its function is to unload the faithful from the heavy burden of sins, strengthening their spiritual energy, and to accommodate them again to the communion with Lord and the fellow-men, which the Holy Church represents and makes up.

Accordingly, the faithful's open-mindedness to Lord through repentance is linked to the open-mindedness towards their fellow men. The true meaning and importance of repentance are only proved when they are looked upon as a means of restoring the relationship between Lord and the fellow-men. Having repented, the faithful are restored in Christ, and caused to become responsible factors within the process of Christian communion, in morals and worship. Repentance is therefore the faithful's progressive awareness of Lord, and through Him, of the fellow-men, because of the acts committed against Lord's will and against one's own nature.

Aparitii Editoriale

**Cărțile apărute la Editurile Patriarhiei Române
(Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă,
Editura Basilica, Editura Trinitas) în perioada
ianuarie-aprilie 2010**

Enciclopedia Ortodoxiei Românești (coord. Pr. Mircea Păcurariu), Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2010.

Fericitul Augustin, *Despre credință și Crez*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2010.

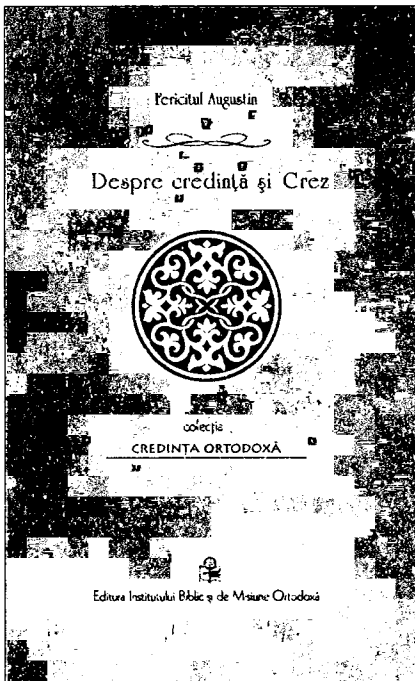
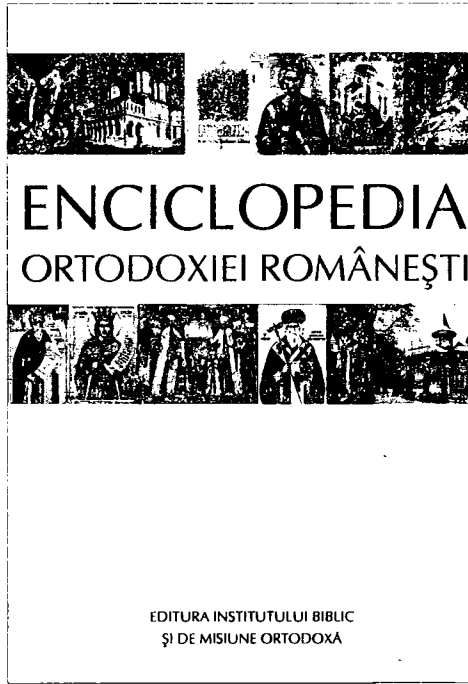
Sfântul Ioan Damaschin, *Cuvântări la sărbători împărătești, la sărbători ale Maicii Domnului și la Sfinți*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2010.

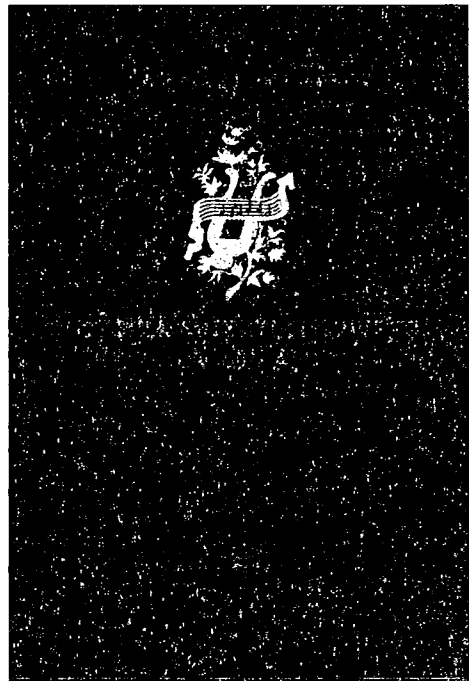
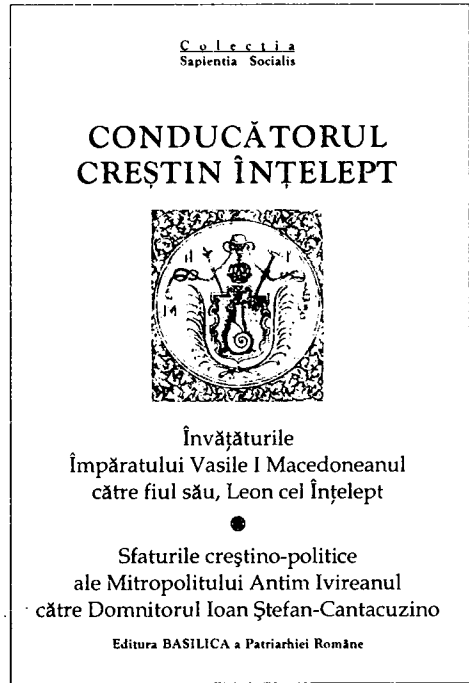
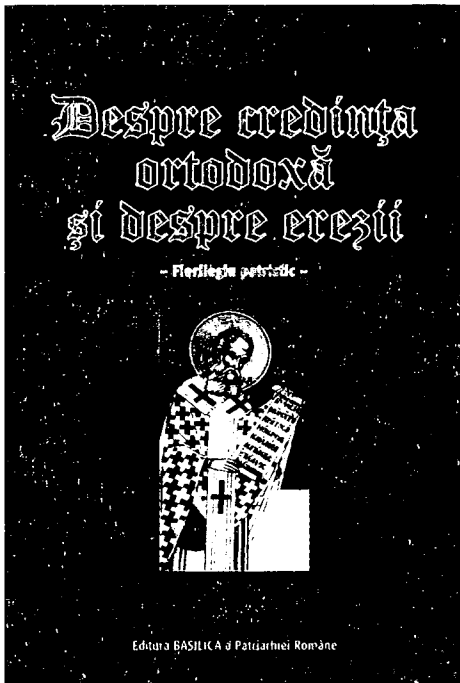
Despre credința ortodoxă și despre erezii – florilegiu patristic (coord. Diac. Liviu Petcu), Editura Basilica, București, 2010.

Conducătorul creștin înțelept: Învățăturile Împăratului Vasile I Macedonianul către fiul său, Leon cel Înțelept și Sfaturile creștino-politice ale Mitropolitului Antim Ivireanul către Domnitorul Ioan Ștefan-Cantacuzino (trad. Pr. Daniel-Alexandru Barică), Editura Basilica, București, 2010.

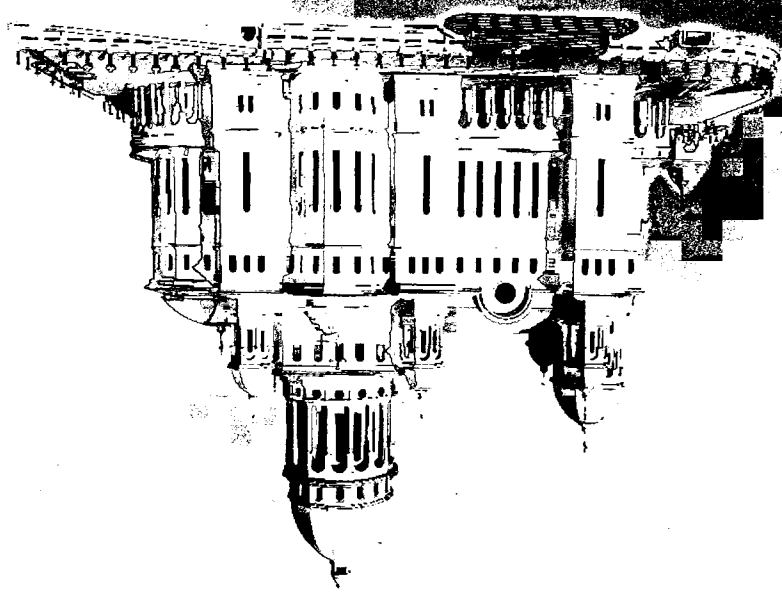
Arhim. Teofil Părăian, *În nădejdea Învierii – Predici la înmormântări*, Editura Basilica, București, 2010.

Pr. Nicu Moldoveanu, *Istoria muzicii bisericești la români*, Editura Basilica, București, 2010.

ISSN 0257-4667

PT-4

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

Buletinul oficial al Patriarhiei Române

3 septembrie
decembrie
2010

PT-4

INV: 15.958
MITROPOLIA MOLDOVEI ȘI BUCOVINEI BIBLIOTECA "DUMITRU STĂNILĂEȘI" Secția Teologică
COTA: PT-4

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

Buletinul Oficial al Patriarhiei Române

3 septembrie
decembrie
2010
Seria a IV-a, Anul I

Anul Omagial al Crezului Ortodox și al Autocefaliei Românești
în Patriarhia Română – 2010

COLEGIUL DE REDACȚIE

Președinte: † Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Membri: † Varlaam Ploieșteanul, Episcop-vicar patriarhal
Pr. Ionuț-Gabriel Corduneanu, Vicar administrativ patriarhal
Pr. conf. dr. Daniel Benga, Facultatea de Teologie Ortodoxă
„Justinian Patriarhul” a Universității din București
Pr. conf. dr. Mihai Săsăujan, Facultatea de Teologie Ortodoxă
„Justinian Patriarhul” a Universității din București

Redactor șef: Pr. Sorin-Vasile Tancău

Secretar de redacție: Damian Alexandru Anfile

Redactori: Marineț Laurențiu Marcu, Constantin Costache, Camil Dădârlat

Corectură: Carmen Falon

Tehnoredactare: Dragoș Chițu

Fotografii: *Ziarul Lumina*

Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă

Director: Vasile Bănescu, Consilier Patriarhal

Secretar general Editură: Ion-Dragoș Vlădescu, Editor coordonator

Tipografia Cărților Bisericești a Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă

Director general: Pr. Mihai Hau, Consilier patriarhal coordonator

Inspector general tehnic: Protos. Varsanufie Jebura, Consilier patriarhal

Adresa Redacției:

Intrarea Miron Cristea, nr. 6, cod 040162, sector 4, București, România

Telefon: (004) 021. 406.71.75

E-mail: contact@revistabor.ro

www.revistabor.ro

Abonamente: Tipografia Cărților Bisericești

a Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă

Cont: RO48RNCB504000000250025, BCR, filiala sector 4, București, cu
mențiunea pentru revista *Biserica Ortodoxă Română*

Materialele trimise la redacție nu se returnează.

Redacția își asumă dreptul de a opera modificări atât prin corectarea formei, cât și a conținutului materialelor trimise spre publicare. Materialele trebuie trimise redacției în format electronic. Rugăm respectarea recomandărilor; a se vedea pe larg condițiile de publicare de la adresa web:

www.revistabor.ro.

CUPRINS

<i>Crezul ortodox - normativ al credinței și unității Bisericii</i>	
† Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.....	7

PASTORALE

<i>Dumnezeu - Omul în mijlocul oamenilor. Înțelesul Nașterii Domnului.</i> Scrisoarea pastorală a Preafericitului Părinte Patriarh Daniel cu ocazia Nașterii Domnului.....	13
---	----

EVENIMENTE

<i>Începutul noului an bisericesc la Catedrala patriarhală</i>	
Redacția	23
<i>Sedința de lucru a Comisiei pentru Statut și Regulamente a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și de constituire a Adunării Naționale Bisericești pentru perioada 2010-2014</i>	
Diac. Ciprian Bâra	28
<i>Proiectul „Alege Școala!” lansat la nivel național</i>	
Ioan Bușagă.....	32
<i>Al III-lea congres național „Hristos împărtășit copiilor”</i>	
Redacția	36
<i>Scrisoarea Patriarhului României adresată Președintelui Senatului ca răspuns la propunerile legislative inițiate de domnul deputat Vasile Silviu Prigoană.....</i>	40
<i>Sfințirea bisericii „Sfânta Maria” din Blaj de către Preafericitul Părinte Patriarh Daniel</i>	
Pr. Sabin Vodă.....	45

<i>Consfătuirea națională anuală a inspectorilor de Religie din Patriarhia Română de la Mănăstirea Brâncoveanu, Sâmbăta de Sus</i>	
Redacția	50
<i>Mesajul Preafericitului Părinte Patriarh Daniel adresat participanților la cel de-al XVIII-lea Colocviu ecumenic internațional de spiritualitate ortodoxă de la Mănăstirea Bose, Italia, 8-11 septembrie 2010.....</i>	54
<i>Mesajul Preafericitului Părinte Patriarh Daniel adresat elevilor, părinților și profesorilor, la începutul anului școlar 2010-2011</i>	57
<i>Vizita canonică a Preafericitului Părinte Patriarh Daniel în Episcopia Caransebeșului</i>	
Ștefan Mărculeț.....	60
<i>Împlinirea a 90 de ani de la reactivarea Episcopiei Oradiei. Vizita canonică a Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, în Episcopia Oradiei</i>	
Ștefan Mărculeț.....	69
<i>Congresul Național al Facultăților de Teologie Ortodoxă din Patriarhia Română, ediția a IV-a</i>	
Redacția	76
<i>Împlinirea a trei ani de păstorie de către Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române</i>	
Redacția	83
<i>Întronizarea Preafericitului Irineu în demnitatea de Patriarh al Bisericii Ortodoxe Sârbe</i>	
Marinel Laurențiu Marcu.....	90
<i>Conferința internațională „Platforma globală pentru reflecție teologică 2010. Unitate și misiune astăzi: mărturii și opinii venite de la cei marginalizați” (Palatul Patriarhiei – 5-9 octombrie)</i>	
Silviu Dascălu	94
<i>Vizita canonică a Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, în Mitropolia Moldovei și Bucovinei (13-17 octombrie 2010)</i>	
Constantin Ciofu	100

<i>Simpozionul științific internațional „Texte liturgice românești”</i>	
Redacția	110
<i>Trei ani de emisie a TRINITAS TV, Televiziunea Patriarhiei Române</i>	
Silviu Dascălu	112
<i>Ședința solemnă a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în prezența Sanctității Sale Bartolomeu, Arhiepiscop al Constantinopolului - Noua Romă și Patriarh Ecumenic</i>	
Marinel Laurențiu Marcu	117
<i>Simpozion Internațional despre Crezul Ortodox la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul” din București</i>	
Ioan Bușagă.....	135
<i>Conferința „Mișcarea ecumenică în educația teologică și viața bisericilor ortodoxe”, la Sibiu</i>	
Ștefan Mărculeț.....	139
<i>Vizita canonică a Preafericitului Părinte Patriarh Daniel în Arhiepiscopia Râmnicului</i>	
Silviu Dascălu	143
<i>A XIV-a ediție a „Congresului Spiritualității Românești” de la Alba Iulia</i>	
Redacția	150
<i>Mesajul Preafericitului Părinte Patriarh Daniel rostit în Catedrala patriarhală din București, cu ocazia Zilei Naționale a României (1 Decembrie 2010)</i>	
Redacția	154
<i>Sărbătorirea Zilei Onomastice a Preafericitului Părinte Patriarh Daniel</i>	
Ioan Bușagă.....	158

AGENDA DE LUCRU A PATRIARHULUI ROMÂNIEI

<i>Agenda de lucru a Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române (1 septembrie - 31 decembrie 2010)</i>	
Arhim. Paisie Teodorescu.....	163

STUDII

<i>Istoricul Palatului sinodal,</i> Arhim. Policarp Chițulescu.	213
<i>Miron Cristea și opera de unificare și realizare a reformei religioase.</i> <i>Legea și Statutul de Organizare ale Bisericii Ortodoxe Române,</i> Pr. Silviu Galeș.	227
<i>Importanța locașului de cult în viața comunității parohiale,</i> Arhim. Vasile Miron.....	247

DIASPORA ORTODOXĂ ROMÂNEASCĂ

<i>Istoricul, organizarea și activitatea misionară a Episcopiei Ortodoxe Române a Italiei</i> Protos. Atanasie Rusnac.....	275
---	-----

RESTITUIRI

<i>Autocefalie și Ortodoxie. Aspecte eclesiologice</i> Pr. Constantin Galeriu	295
--	-----

APARIȚII EDITORIALE

Cărți apărute la Editurile Patriarhiei Române (Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, Editura Basilica, Editura Trinitas) în perioada septembrie-decembrie 2010	331
--	-----

Crezul ortodox - normativ al credinței și unității Bisericii*

Salutăm cu bucurie pe toți participanții la acest simpozion internațional și felicităm pe organizatori pentru frumoasa inițiativă de a reuni la această manifestare academică teologi care vor acorda o atenție deosebită bogăției de sensuri a învățaturii de credință formulate în Crezul ortodox. Tema simpozionului: *Crezul ortodox. Istorie, teologie și spiritualitate* se dorește a fi o încununare a *Anului omagial al Crezului ortodox* în Patriarhia Română. Formulată la Sinodul I Ecumenic de la Niceea (325) și completat ulterior, în anul 381, de către Părinții de la cel de-al II-lea Sinod Ecumenic, de la Constantinopol, *Crezul* sau *Simbolul credinței* este esențialul și normativul credinței și unității Bisericii Ortodoxe universale. El poartă și numele de *Crezul sau Simbolul de credință niceo-constantinopolitan*, după numele orașelor în care s-au întrunit primele două Sinoade ecumenice care l-au formulat. Aprofundarea și explicarea teologică a *Simbolului de credință*, formulat de Sfinții Părinți ai Bisericii în anul 325 și în anul 381, ne oferă astăzi un nou prilej pentru a evidenția sensul credinței și al viețuirii creștine într-o lume tot mai indiferentă la valorile credinței sau care în fața pluralismului religios din societate deviază de la dreapta credință și acceptă cu ușurință secte și sincretisme religioase. *Crezul niceo-constantinopolitan* a fost formulat de Părinții sinodali, arhipăstori ai comunităților eclesiale din Orient și Occident, *având conștiința responsabilității lor pentru păstrarea dreptei credințe ca bază a mântuirii sau a unirii eterne a omului cu Dumnezeu, și ca normă sau criteriu pentru păstrarea unității Bisericii*. Ei spuneau că dacă Hristos nu este Dumnezeu adevărat, nici credința în El nu este mântuitoare, pentru că omul nu se poate îndumnezei și trăi veșnic,

* Mesajul Preafericitului Părinte Patriarh Daniel prezentat în cadrul *Simpozionului Internațional despre Crezul Ortodox* organizat la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul” din București - 1 noiembrie 2010.

decât în comuniune cu Dumnezeu - Izvorul vieții veșnice. Iar dacă Biserica nu mărturisește dreapta credință, ea nu poate fi *una, sfântă, sobornicească și apostolească*, deoarece unitatea Bisericii se bazează pe ortodoxia credinței. Din aceste motive, Părinții sinodali respingeau erezia sau inovația ca raționalizare și amputare a misterului sau a tainei Întrupării lui Hristos, Unul din Sfânta Treime. În acest sens, este semnificativă declarația Sfinților Părinți de la Sinodul al IV-lea Ecumenic (Calcedon, 451) despre *Crezul niceo-constantinopolitan*: „*Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos, întărind pe ucenicii Săi în cunoașterea credinței, a spus: «Pacea Mea v-o dau vouă, pacea Mea o las vouă», pentru ca nimeni să nu se separe de aproapele său în dogmele credinței, ci la fel să se arate cu toții în propovăduirea adevărului (...)* Așadar, ***era de-ajuns pentru desăvârșita cunoaștere și întărirea bunei credințe acest înțelept și mântuitor Crez al harului dumnezeiesc***, întrucât ***învață desăvârșit despre Tatăl și Fiul și Sfântul Duh și înfățișează întruparea Domnului celor ce o primesc cu credință***” (*Hotărârea dogmatică a Sinodului IV Ecumenic*). Confirmarea *Crezului niceo-constantinopolitan* de către Părinții Sinodului de la Calcedon arată plenitudinea esențială a conținutului său dogmatic, *suficient pentru a orienta pe credincioși pe calea mântuirii*, către Împărăția lui Dumnezeu. Ca atare, Biserica învață că nu mai trebuie adăugat nimic *Simbolului de credință ortodox*, din punct de vedere al structurii și conținutului, dar acesta trebuie mărturisit și trăit ca fiind lumina vieții creștine. Conținutul său se adâncește astfel prin experiență și explicitare. *Crezul ortodox* ne arată că taina Cuvântului (Logosului) întrupat este intim legată de taina Preasfintei Treimi. Dumnezeu-Fiul, *strălucirea slavei și chipul ipostasului Tatălui* (cf. *Evrei* 1,3), S-a întrupat pentru a face cunoscută lumii taina Preasfintei Treimi, *marea taină a drepte credințe* (cf. *1 Timotei* 3, 16). Iisus Hristos, Dumnezeu-Fiul, Care S-a făcut Om, nu este o Persoană divină singulară, ci o Persoană divino-umană în relație cu alte două Persoane divine: în relație cu Dumnezeu-Tatăl și cu Dumnezeu-Sfântul Duh. Tatăl și Sfântul Duh confirmă însăși identitatea lui Iisus Hristos ca fiind Unul-născut, Fiul veșnic al Tatălui, asupra Căruia Se odihnește Sfântul Duh (cf. *Matei* 3,16-17, *Ioan* 1, 29-34). Tatăl și Sfântul Duh sunt uniți cu Fiul, cooperând permanent cu El, chiar și în taina Întrupării Fiului, deși numai Fiul S-a făcut Om (cf. *Luca* 1, 35). În lucrarea mântuitoare a lui Iisus Hristos, Dumnezeu-Omul, se arată, deci, *taina iubirii smerite și atotputernice a Preasfintei Treimi pentru om*,

precum și posibilitatea omului de a participa la viața veșnică a Preasfintei Treimi. Credința în Iisus Hristos, în Care și prin Care Dumnezeu Treime Se autorevelează, Se autocomunică și Se autodăruiește omului, este, de asemenea, o confirmare a adevărului că prin El toți avem apropiere către Tatăl, într-un Duh (cf. Efeseni 2, 18) și celor... ce cred în numele Lui, le-a dat putere ca să se facă fii ai lui Dumnezeu (cf. Ioan 1, 12); că în El, în Hristos, avem viață (cf. Ioan 20, 31) și toți vom învia (cf. I Corinteni 15, 22). Așadar, credința în Dumnezeu, mărturisită în Crezul ortodox și trăită în iubire (rugăciune și fapte bune), ca răspuns la iubirea lui Dumnezeu pentru oameni, arată că actul credinței creștine este unul relațional, comunional și comunitar-eclisial. Când creștinul mărturisește: „cred într-un Dumnezeu”, el stabilește de fapt o relație de iubire și viață eternă cu Dumnezeu, deoarece el răspunde astfel cu fermitate apelului lui Dumnezeu adresat omului prin toate actele Revelației Sale divine. Crezul niceo-constantinopolitan sau Crezul ortodox ne învață că Dumnezeu este comuniune de Persoane veșnice, nu o singurătată veșnică. De fapt, o singurătată veșnică nu poate fi nici fericire veșnică și nici bucurie veșnică. Deci, noi, creștinii, credem într-un Dumnezeu-Tatăl, izvorul unic al Preasfintei Treimi, Cel ce naște veșnic pe Fiul și purcede veșnic pe Duhul Sfânt. Prin urmare, Dumnezeu creștinilor nu este o singurătată veșnică, ci este o comuniune eternă, indestructibilă sau indivizibilă, de Persoane distincte, egale și libere. Unitatea în Sfânta Treime este dată de deoființimea (consubstanțialitatea) Fiului și a Sfântului Duh cu Tatăl, unicul izvor al ființei divine. Ca atare, Persoanele divine au aceeași ființă, sfințenie, slavă și putere. Ele Se conțin reciproc și Se dăruiesc reciproc, sunt distincte și egale, dar nedespărțite. Acest adevăr a fost mărturisit la Niceea și Constantinopol în fața ereziilor care, sub pretextul că apăra unitatea în Dumnezeu, negau deoființimea și egalitatea Fiului cu Tatăl, precum și dumnezeirea Duhului Sfânt și egalitatea Sa cu Tatăl și Fiul. Însă, pentru Ortodoxie, adevărul și unitatea în Dumnezeu sunt comuniune eternă de viață și de iubire între Persoanele divine, distincte și egale. De asemenea, Crezul ortodox ne învață că Dumnezeu a creat cerul și pământul, mai ales îngerii și oamenii pentru a participa la slava, iubirea și bucuria veșnică a Preasfintei Treimi. Dumnezeu a făcut lumea pentru ca iubirea sau bucuria Preasfintei Treimi să fie împărtășită persoanelor umane create după chipul comuniunii Persoanelor divine eterne. Iar întrucât omul a fost creat după chipul unei Comuniuni eterne de viață și iubire, el nu este deplin

fericit, nu se desăvârșește și nu se bucură deplin decât în stare de comuniune eternă cu Persoanele divine și cu persoanele umane chemate la viață eternă și fericire eternă. Prin urmare, **când omul se botează în numele Persoanelor Preasfintei Treimi (în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh), el intră în comuniune de viață eternă cu Persoanele divine necreate și veșnice.** Iar omul nou botezat, adult sau copil, este considerat persoană eclezială deplină chiar din ziua botezului său. De aceea, în aceeași zi când se botează, el primește și Sfânta Mirungere și Sfânta Euharistie, pentru a crește spiritual în „*harul Domnului nostru Iisus Hristos, dragostea lui Dumnezeu Tatăl și comuniunea (împărtășirea) Duhului Sfânt*” (2 Corinteni 13, 13). În această perspectivă, **Biserica lui Hristos, cea una, sfântă, sobornicească și apostolească, mărturisită în Crezul ortodox, este adunarea oamenilor în iubirea Preasfintei Treimi și are ca izvor și model de viață comuniunea de viață și iubire a Preasfintei Treimi.** Când Hristos Domnul S-a rugat pentru unitatea Bisericii Sale (cf. *Ioan* 17, 21), El nu a dat ca model de unitate pentru Biserică vreun sistem de organizare omenească trecătoare, ci S-a rugat ca toți cei care cred în El „*să fie una, precum Tatăl și Fiul una sunt*”. **Preasfânta Treime este deci arhetipul după care a fost creat omul și tot Preasfânta Treime este modelul de unitate a Bisericii.** În finalul său, *Crezul ortodox ne arată în același timp finalitatea mărturisirii dreptei credințe și finalitatea vieții umane pe pământ, și anume „aștept învierea morților și viața veacului ce va să fie”.* Mai precis, noi credem în Dumnezeu Cel veșnic viu pentru că dorim să trăim veșnic, cu sufletul și cu trupul, în iubirea Preasfintei Treimi. Vedem, așadar, că, de fapt, *Crezul ortodox este norma sau regula dreptei credințe și a unității Bisericii, întrucât este călăuză a omului pe calea mântuirii către Împărăția eternă a Preasfintei Treimi.* Avem speranța că lucrările acestui simpozion teologic internațional de la București vor contribui la aprofundarea și explicarea conținutului *Crezului ortodox*, ca fiind izvor de lumină pentru viața și misiunea Bisericii în lumea de astăzi.

† DANIEL

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

*P*astorale

SCRISOAREA PASTORALĂ A PRAEFERICITULUI PĂRINTE PATRIARH DANIEL CU OCAZIA NAȘTERII DOMNULUI

DUMNEZEU-OMUL ÎN MIJLOCUL OAMENILOR

Înțelesul Nașterii Domnului

*„Acestea toate s-au făcut ca să se împlinească ceea ce s-a zis prin proorocul care zice «Iată, Fecioara va avea în pântece și va naște fiu și vor chema numele Lui Emanuel, care se tâlcuiește **Cu noi este Dumnezeu**»”*

(Matei 1, 22-23, cf. Isaia 7, 14)

***Preacuvioși și Preacucernici Părinți,
Iubiți frați și surori în Domnul,***

Sărbătoarea Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos ne arată iubirea milostivă și nemărginită a lui Dumnezeu pentru oameni. Hristos este Dumnezeu-Omul prezent în mijlocul oamenilor, pentru ca oamenii să poată fi părtași la viața și iubirea veșnică a Preasfintei Treimi.

Începând cu ziua de 20 decembrie, când serbăm *Înainteprăznuirea Nașterii Domnului*, și până la 31 decembrie, ziua *Odovaniai* acestei sărbători, cântările liturgice ale Bisericii Ortodoxe ne îndeamnă să ne minunăm cu mintea și să ne bucurăm cu inima de taina iubirii lui Dumnezeu pentru noi oamenii arătată în Nașterea lui Hristos din Sfânta Fecioară Maria.

Într-una din cântările acestei sărbători se spune că Dumnezeu Se face om, pentru ca pe om să-l îndumnezeiască: *„Să mergem, credincioșilor, să în-*

tâmpinăm pe Ziditorul, Cel ce vine pe pământ, răsărind din Fecioară: cu curăție să ne luminăm, cu fapte bune să strălucim, cu frică și cu bucurie să ne gătim a privi cu ochii minții pe Hristos, ajuns Prunc, Care ne îndumnezeiește pe noi, oamenii, din milostivirea cea mare”¹. Iar în altă cântare se spune că la Taina Nașterii lui Hristos participă cerul și pământul, steaua și peștera, orașul și pustia: „Betleeme, pregătește-te, cetate a Sionului, cântă! Bucură-te, pustie, care ai vestit de mai înainte bucuria; că steaua merge înainte în Betleem, vestind pe Hristos, Cel ce vine să Se nască; și peștera primește pe Cel întru totul neîncăput, iar ieslea se împodobeste, ca să primească Viața cea veșnică”².

Cel ce Se naște ca om din Fecioară este Unul din Sfânta Treime: „Betleeme, gătește-te spre întâmpinarea Fecioarei Maria și a Maicii lui Dumnezeu. Că iată vine la tine, purtând Prunc pe Hristos, Cel pururea împreună cu Tatăl Cel fără început și cu Duhul, pe Care în peșteră Îl va naște și după naștere iarăși se va arăta fecioară”³.

Smerenia și sărăcia lui Hristos-Dumnezeu sunt începutul îmbogățirii omului în bunătate dumnezeiască: „Orice om să se mire, cugetând la felul cum începe a sărăci acum Cel bogat cu mila, și cum în peșteră Se sălășluiește, spre a ne dezlega pe noi de cumplita înșelăciune, voind a ne îmbogăți de bunătate”⁴.

În alte cântări se spune că Taina Nașterii smerite a lui Hristos, Împăratul slavei veșnice, trezește uimire pentru îngeri și înfricoșare pentru oameni: „Cuvinte al Tatălui, Cel împreună veșnic, ieșind din cea neispită de bărbat, Te-ai sălășluit trupește în peșteră, având ieslea ca un tron; și spăimântezi, cu înfricoșătoarea Ta iconomie, pe magi și pe păstori, și ai uimit pe îngeri, care au strigat: Slavă Ție!”⁵

Pentru a binevesti în același timp smerenia și slava lui Hristos, Biserica vede deodată în El pe robul și pe Stăpânul, pe omul pământean și pe Împăratul cerurilor: „Astăzi Se naște din Fecioara Cel ce are (ține) în mână toată făptura. Cu scutece ca un prunc este înfășat, Cel ce din fire este nepipăit (inaccesibil). În iesle este culcat Dumnezeu, Cel ce a întărit cerurile de demult, întru

¹ Mineiul pe Decembrie, ziua 20, „Utrenia”, Laude, Stihurile Înainteprăznuirii, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2005, p. 326.

² Idem, „Utrenia” din 23 decembrie, Stihovăna, p. 327.

³ Idem, „Utrenia” din 23 decembrie, Sedealna, p. 368.

⁴ Idem, „Canonul Înainteprăznuirii”, Cântarea a 4-a, p. 371.

⁵ Idem, „Pavecernița” din 24 decembrie, Cântarea a 5-a, p. 387.

început. La sân cu lapte este hrănit, Cel ce a plouat în pustiu mană poporului. Pe magi cheamă Mirele Bisericii. Darurile acestora le primește Fiul Fecioarei. Încălimămu-ne Nașterii Tale, Hristoase! Învrednicește-ne să vedem și dumnezeiască Arătarea Ta (Botezul)!”⁶

În însăși ziua Sărbătorii Nașterii Domnului se arată mai lămurit că rostul Întrupării Fiului lui Dumnezeu este înnoirea omului întru viață veșnică: „Văzând Ziditorul pe omul pe care l-a zidit cu mâinile pierind, plecând cerurile, S-a pogorât și pe acesta, întrupându-Se din dumnezeiasca Fecioară, îl zidește cu totul din nou, cu adevărat, că S-a preaslăvit!”⁷

Am văzut din cântările prezentate mai sus că Biserica preamărește iubirea atotputernică și smerită a lui Hristos pentru oameni, ca fiind dătătoare de mântuire, de viață și slavă veșnică.

Taina Întrupării Fiului veșnic al lui Dumnezeu, Care S-a făcut om din iubire nesfârșită față de om, este temelia și inima credinței creștine. Această sfântă și mare taină a fost scopul pentru care Dumnezeu a făcut lumea. Ea a fost prezisă și prevăzută de profeții Vechiului Testament inspirați de Duhul Sfânt, apoi a fost văzută ca realitate istorică și mărturisită de Apostolii lui Hristos, apărată și dogmatizată în fața ereziilor de către Părinții Bisericii adunați în Sinoadele ecumenice și preamărită sau lăudată de cler și credincioși în viața Bisericii.

Urmând credinței Sfinților Apostoli, Sfinții Părinți ai Bisericii, mari dascăli ai lumii și ierarhi, cuvioși și mărturisitori, imnografi și melozi, au în centrul teologisirii lor taina iubirii nesfârșite a lui Dumnezeu pentru lume, Care s-a descoperit nouă prin Iisus Hristos. În acest sens, Sfântul Maxim Mărturisitorul († 662) spune că „prin iubirea Sa mai presus de minte și nesfârșită pentru om, Dumnezeu a devenit cu adevărat și prin natură tocmai ceea ce iubea”⁸, adică om.

Același Sfânt Părinte spune că „Hristos este marea taină ascunsă, ținta fericită, scopul pentru care toate au fost făcute [...]. Privind la El, Dumnezeu a chemat toate la ființă. Căci pentru Hristos, pentru taina Sa, există toate veacu-

⁶ *Idem*, „Rânduiala Ceasurilor împărătești” din 24 decembrie, „Ceasul al IX-lea”, Slavă ... glasul 6, p. 420.

⁷ *Idem*, „Utrenia” din 25 decembrie, „Canonul I”, Cântarea 1, p. 437.

⁸ Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Ambigua*, 5, PG, 91, 1048 C.

rile și tot ce cuprind ele. În Hristos își au ele începutul și sfârșitul. Această unire a fost hotărâtă de la începutul lumii: unire a ceea ce este mărginit cu ceea ce este nemărginit, a ceea ce este măsurat cu ceea ce este nemăsurat, a ceea ce are hotar cu ceea ce nu are hotar, unire a Făcătorului cu făptura, a odihnei cu mișcarea. Când a venit plinirea vremii, această unire s-a făcut văzută în Hristos, aducând cu sine împlinirea planurilor lui Dumnezeu”⁹.

Prin Întruparea Sa de la Duhul Sfânt și din Fecioara Maria și, mai ales, prin Nașterea Sa ca om în Betleem, Iisus Hristos, Dumnezeu-Omul, intră în umanitate și rămâne pentru veșnicie tainic prezent în mijlocul ei. Cel ce S-a născut ca om în Betleem, a copilărit în Nazaret, S-a răstignit și îngropat la Ierusalim, a înviat din morți și S-a înălțat într-o slavă la ceruri, nu încetează de a fi prezent împreună cu oamenii, care cred în El și-L iubesc pe El (cf. *Matei* 28, 20). El este permanent prezent în Biserică prin Sfintele Taine, dar mai ales prin săvârșirea Sfintei Liturghii, în timpul căreia credincioșii ascultă Evanghelia Sa și primesc Trupul și Sângele Său, ca arvună a vieții și bucuriei veșnice din Împărăția cerească a Preasfintei Treimi.

Taina coborârii și apropierii Fiului lui Dumnezeu de noi oamenii ne cheamă să ne ridicăm și să ne apropiem și noi de El, să-L întâmpinăm în viața noastră. Astfel, una din cântările Nașterii Domnului ne îndeamnă: „Veniți, credincioșilor, să ne înălțăm dumnezeiește și să vedem cu adevărat dumnezeiasca pogorâre de sus în Betleem și curățindu-ne mintea prin viață curată să aducem în loc de mir fapte bune; să pregătim prin credință intrarea sărbătorii Nașterii și cu cei de sus să strigăm: Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu, Celui în Treime, prin Care S-a arătat între oameni bunăvoirea mântuind pe Adam din blestemul cel dintâi, ca un iubitor de oameni!”¹⁰

Așadar, prin dreaptă credință și prin fapte bune să întâmpinăm pe Hristos în sufletul și în casele noastre și să ne bucurăm de lumina sărbătorii.

Hristos vine și astăzi la noi în multe forme, ca un călător sau ca un pelerin necunoscut, prin chipurile smerite ale oamenilor săraci, ale copiilor și bătrânilor abandonați, ale bolnavilor singuri și întristați, ale celor flămânzi și fără de adăpost.

⁹ *Idem, Răspunsuri către Talasie*, 60, PG, 90, 612.

¹⁰ *Mineiul pe Decembrie, „Rânduiala Ceasurilor împărătești”, „Ceasul al VI-lea”, stihira glasul 1, p. 415.*

De aceea, *mai ales acum, când în jurul nostru este multă suferință și sărăcie, singurătate și neajutorare, să le aducem acestora, prin cuvânt și faptă, ajutor și bucurie, încurajare și speranță, așa cum ne învață Sfânta Evanghelie și Sfânta Biserică.*

Să ne rugăm mereu Maicii Pruncului Iisus, Fecioarei Maria, să ocrotească țara și poporul nostru și să lumineze cu rugăciunile ei pe toți copiii și părinții, toate familiile care au nevoie de ajutor și binecuvântare de la Dumnezeu.

Să ne rugăm, de asemenea, Maicii Domnului să ajute Biserica noastră în lucrarea ei cultural-misionară și social-filantropică pentru copii și bătrâni, pentru bolnavi și săraci, pentru oamenii fără nici un sprijin, pentru „*cei pe care nu-i iubește nimeni*”, cum se spune în rugăciunea finală a *Acatistului Bunevestiri*.

Căminele de bătrâni și de copii, unitățile medicale, cantinele pentru săraci și multe programe de caritate ale Bisericii noastre au în continuare nevoie de sprijin, pentru ca cei care au inițiat și realizează programe filantropice să nu se descurajeze, să nu înceteze lucrarea lor, necesară altora.

Mulțumim celor care ne-au ajutat adesea și îi binecuvântăm, rugându-ne lui Dumnezeu-Milostivul să le dăruiască darurile milostivirii Sale celei bogate.

Iubiți credincioși și credincioase,

Familia a fost binecuvântată în Rai (cf. *Facerea* 1, 28), sfințită prin Nașterea Pruncului Iisus din Fecioara Maria și prețuită prin prezența lui Hristos la nunta din Cana Galileii, unde a săvârșit minunea prefacerii apei în vin. Prin urmare, *familia trebuie să fie mereu în centrul atenției Bisericii*. Din acest motiv, la propunerea noastră, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a hotărât ca anul 2011 să fie numit „*Anul omagial al Sfântului Botez și al Sfintei Cununii*”.

Botezul copiilor și creșterea lor în credință trebuie să fie o prioritate majoră a părinților, nașilor, preoților și a profesorilor de religie, mai ales astăzi când mulți copii și tineri sunt dezorientați sau tentați să caute fericirea în droguri nocive pentru suflet și trup. Pe fondul sărăciei și al migrației părinților în străinătate, mulți copii sunt tentați să abandoneze școala și să trăiască o viață dezordonată și fără un ideal concret. De aceea, familia, societatea și Biserica trebuie să

coopereze spre a găsi soluții practice pentru problemele concrete care tulbură viața copiilor și tinerilor de astăzi.

Criza stabilității sau a unității familiei se amplifică în contextul creșterii sărăciei, șomajului și a nesiguranței zilei de mâine. Din aceste motive sunt urgent necesare următoarele orientări: intensificarea vieții spirituale și a activității pastorale, a solidarității între familii, dezvoltarea de programe sociale de susținere a familiilor sărace, mai ales a celor care au copii mulți.

Toate aceste probleme și altele asemănătoare trebuie să fie permanent în centrul atenției Bisericii Ortodoxe Române.

Dreptmăritori creștini,

*Un simbol major al comuniunii, cooperării și demnității noastre ortodoxe românești va fi, în anul 2011, construirea **Catedralei Mântuirii Neamului**, după ce în anul acesta 2010 a fost selectat proiectantul, s-a obținut autorizația de construire a ei, au fost desfășurate ample lucrări de organizare de șantier, au fost procurate o parte din materiale și a fost încheiat contractul de zidire a pereților din jurul fundațiilor noii Catedrale.*

În vederea coordonării donațiilor în bani pentru construirea noii Catedrale patriarhale cu hramurile: *Înălțarea Domnului* (care este și *Ziua Eroilor*) și *Sfântul Apostol Andrei, Ocrotitorul României*, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a hotărât ca *pe calendarul fiecărei eparhii din Patriarhia Română să fie imprimată imaginea machetei noii Catedrale și să fie indicate conturile în lei, euro și dolari (USD)*, pentru ca fiecare eparhie, parohie, mănăstire, precum și fiecare credincios ortodox român, iubitor de Biserică și Neam, să ajute, după posibilități, la ridicarea acestui sfânt locaș, care este o necesitate practică și o lucrare emblematică în folosul poporului român din țară și din afara ei. De aceea, vă adresăm tuturor, și fiecăruia în parte, rugămintea de a oferi „*darul tău pentru Dumnezeu*” sau „*darul tău pentru eternitate*”, adică „*ajutorul tău pentru construirea Catedralei Mântuirii Neamului*”. Noua Catedrală este prevăzută cu mai multe spații pentru slujbe liturgice sau rugăciune, pentru conferințe și convorbiri duhovnicești, pentru expoziții de cărți, obiecte și veșminte bisericești, dar va avea alături și cantine pentru hrana pelerinilor săraci și cămine pentru cazarea pelerinilor români din țară și diasporă, precum și cabinete medicale pentru consultația și tratamentul

pelierinilor bolnavi, astfel încât *se vor completa între ele cultul și cultura, viața spirituală și lucrarea socială a Bisericii în lumina și iubirea Preasfintei Treimi*. Fiecare componentă arhitecturală și artistică a noii Catedrale și toate împreună vor avea o semnificație teologico-spirituală și existențială privind taina mântuirii oamenilor, pelerini pe pământ spre patria cerească, sau misterul comuniunii lor cu Dumnezeu și întredolaltă în Biserica lui Hristos. Fericii vor fi, acum și în eternitate, cei care se vor număra printre ctitorii *Catedralei Mântuirii Neamului!* Ei vor fi pomeniți de Biserică în rugăciunile sale pe care le înalță zilnic pentru „*fericiții și pururea pomeniții ctitori*”. Așa să ne ajute Dumnezeu!

Ca și în anii precedenți, la cumpăna dintre ani, adică în noaptea de 31 decembrie 2010 spre 1 ianuarie 2011, suntem chemați să ne rugăm lui Dumnezeu pentru sănătate și mântuire, pentru toți românii din țară și din diasporă. Să-I cerem lui Dumnezeu să ne ajute ca să trecem cu realism și speranță prin actuala criză materială și morală, încât în anul viitor să fim mai tari în credință și înțelepciune, mai prosperi economic și mult mai bogați în fapte bune decât în anul 2010.

Cu prilejul Sfintelor Sărbători ale Nașterii Domnului, Anului Nou 2011 și Botezului Domnului, Vă adresăm tuturor doriri de sănătate și mântuire, pace și bucurie, fericire și mult ajutor de la Dumnezeu în toată fapta cea bună, dimpreună cu salutarea tradițională: „*La mulți ani!*”

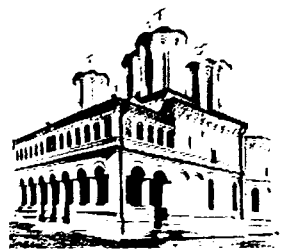
„*Harul Domnului nostru Iisus Hristos, dragostea lui Dumnezeu Tatăl și împărtășirea Sfântului Duh să fie cu voi cu toți!*” (2 Corinteni 13, 13).

Al vostru către Hristos-Domnul rugător, cu părintești binecuvântări,

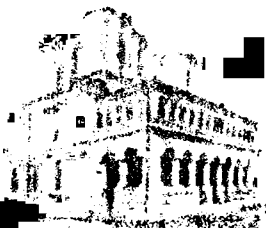
† DANIEL

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Eventimente

Ergebnisse

Începutul noului an bisericesc la Catedrala patriarhală

Redacția

În ziua de 1 septembrie 2010, cu ocazia începutului noului an bisericesc, la Catedrala patriarhală din București, a fost săvârșită slujba *Te Deum*-ului de către Preasfințitul Varlaam Ploieșteanul, Episcop-vicar patriarhal, în prezența Preafericitului Părinte Patriarh Daniel și a unor membri ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

După oficierea slujbei de *Te Deum*, Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, a citit cuvântul Înaltpreasfințitului Laurențiu, Mitropolitul Ardealului, alcătuit cu prilejul începutului anului nou bisericesc, pe care îl redăm în continuare:

Anul bisericesc - Timpul Mântuirii

Pentru tradiția patristică ortodoxă comuniunea omului cu Dumnezeu este scopul existenței lumii acesteia create. Ziditorul a toate a dorit și dorește să facă părtașe la iubirea Sa veșnică și alte ființe raționale care să poată simți și răspunde acestei iubiri dumnezeiești, sporind astfel veșnic în fericirea comuniunii cu Sfânta Treime.

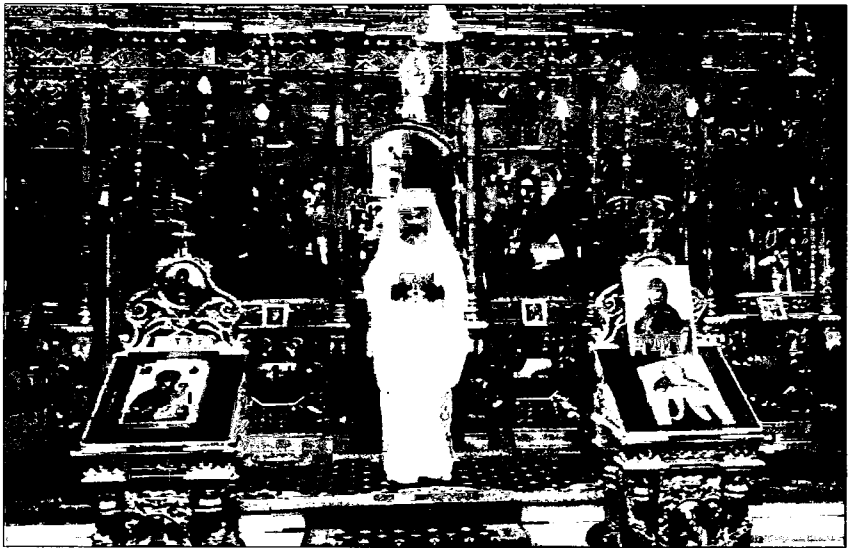
Dumnezeu l-a creat pe om și l-a așezat în „raiul desfătărilor”, în lumea creată, iar timpul și spațiul marcau și defineau acest mediu al comuniunii omului cu Dumnezeu. Timpul a fost creat odată cu lumea ca un interval între darul iubirii lui Dumnezeu și răspunsul omului la această iubire. Astfel, timpul măsoară efortul nostru de creștere în dragostea lui Dumnezeu, întrucât ființele create nu pot răspunde darului iubirii lui Dumnezeu decât treptat, în timp.¹

Căderea omului în păcat a făcut ca timpul, acest mediu al comuniunii cu Dumnezeu, să fie pervertit. El a ajuns să măsoare curgerea

¹ Pr. Dumitru STĂNILOAE, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. I, București, 2003, p. 190.

materiei și a existenței umane spre moarte. După căderea în păcat, viața umană și existența materiei fără prezența lui Dumnezeu a devenit o progresivitate a morții și o așteptare a ei. Timpul uman nu mai era un timp al creșterii în comuniune cu Dumnezeu, ci o așteptare a morții implacabile. Timpul fără simțirea prezenței lui Dumnezeu este chinuitor și nu își află rațiunea pentru care a fost creat.

Însă intrarea Mântuitorului Iisus Hristos în istorie și în timp a adus cu Sine o umplere cu un nou conținut al curgerii timpului, adică sfințirea lui. Venirea în lume a lui Hristos a dat o nouă orientare și o consistență timpului. Prin Întrupare, Mântuitorul a făcut din nou din timp un mediu al comuniunii cu Dumnezeu și o scară spre realitatea eshatologică a Împărăției cerurilor.

Preafericitul Părinte Patriarh Daniel citind mesajul „Anul bisericesc - Timpul Mântuirii” al Înaltpreasfințitului Laurențiu, Mitropolitul Ardealului

Pe tot parcursul anului bisericesc, cu cele trei mari perioade ale lui, și anume *Triodul*, *Octoihul* și *Penticostarul*, credincioșii trăiesc în mod concret și intens simțirea că reiterează viața lui Hristos, că retrăiesc toate evenimentele vieții Lui și că se află neîntrerupt sub ploaia darurilor Sfântului Duh, mijlocite prin rugăciunile Maicii Domnului și ale tuturor sfinților, după cum spune Părintele Stăniloae.²

²Pr. Dumitru STĂNILOAE, „Cultul Bisericii Ortodoxe, mediu al lucrărilor Sfântului Duh asupra credincioșilor”, în: *Ortodoxia*, nr. 1, 1981, p. 7.

Credincioșilor ortodocși, anul bisericesc le oferă posibilitatea trăirii trecutului, prezentului și viitorului în prezentul continuu al Sfintei Liturghii săvârșite în fiecare zi. Astfel, viața pământească a lui Hristos și cea a sfinților nu este pentru Ortodoxie o temă de speculație teologico-istorică abstractă, ci este o experiență vie, o anamneză re trăită a lucrărilor mântuitoare a lui Hristos, comunicată credincioșilor prin energiile Lui necreate.

Anul bisericesc este modul și mediul în care omul trăiește în comuniune cu Dumnezeu încă din lumea aceasta, a timpului și a materiei trecătoare. Prin sărbători, prin perioadele de post înaintea marilor praznice, prin succesiunea Triodului, Penticostarului și Octoihului, prin ciclul mobil și cel fix al sărbătorilor, Biserica vrea să introducă și să inițieze pe om în taina vieții viitoare. Totodată, ea „înteste să înconjoare timpul vieții noastre pământești în patru cercuri concentrice”, după cum afirmă marele liturgist, Părintele Profesor Ene Braniște. „Adică, ea caută să încadreze în curentul ine puizabil al harului divin și să sfințească prin rugăciune continuă toate subdiviziunile calendaristice ale timpului: ziua, cu diferitele ei împărțiri (seara, dimineața, ceasurile), săptămâna, luna și anul, iar prin acestea viața noastră întreagă, în împrejurările și momentele ei cele mai importante.”³

Ca să facă o distincție tranșantă între *kronos* (timp liniar) și *kairos* (timp favorabil), Biserica, deși se folosește de calendarul astronomic civil, a ales ca anul liturgic eclezial să nu înceapă la 1 ianuarie, ci la 1 septembrie, pentru că, după tradiția moștenită din Legea Veche, în această zi (care era și începutul anului civil la evrei) s-a început creația lumii și tot în această zi și-ar fi început Mântuitorul activitatea Sa publică, atunci când a citit în sinagogă cuvintele proorocului Isaia (cap. 61, 1-2): „Duhul Domnului peste Mine, pentru că M-a uns ca să binevestesc săracilor..., să vestesc anul milei Domnului” (Luca 4, 18-19).

Începutul Anului Nou bisericesc a fost instituit de către Sfinții Părinți la Sinodul I de la Niceea, când s-a rânduit să se sărbătorească data de 1 septembrie ca un început al mântuirii creștinilor, în amintirea intrării lui Hristos în mijlocul adunării evreilor, vestind tuturor „anul bineplăcut Domnului”.

Pentru Biserica Ortodoxă Română, data de 1 septembrie are și o altă semnificație, și anume că în ședința din 8-9 iulie 2008 Sfântul Sinod a hotărât trecerea în rândul sfinților a marelui teolog Dionisie

³Pt. Ene BRANIȘTE, *Liturgica generală*, Editura București, 1993, p. 128.

Exiguul, Cel Smerit, părintele erei creștine și al dreptului bisericesc, cu zi de prăznuire la această dată. Calificativul de „Exiguus”, care înseamnă: mic, neînsemnat sau smerit, și l-a luat el însuși ca gest de smerenie. Născut în jurul anului 470 în Scythia Minor (Dobrogea de astăzi), el a intrat de tânăr în viața monahală. După finalizarea studiilor în una din școlile mănăstirești din Dobrogea, ajunge ca pelerin în Orient. Din cauza monofizismului este nevoit să meargă la Constantinopol și de aici la Roma, trăind o vreme la mănăstirea Sfânta Anastasia, unde a și fost hirotonit ca preot. A lucrat în cancelaria papală sub ascultarea a zece papi, începând cu Atanasie al II-lea (496-498) și încheind în timpul pontificatului lui Vigiliu (537-555). A fost un mare învățat și a tradus din greacă în latină Sfintele Canoane și unele scrieri teologice. Spre sfârșitul vieții sale (545) se pare că s-a retras în mănăstirea Vivarium din Calabria, întemeiată de prietenul și admiratorul său Cassiodor, retras și el acolo.⁴

Datorită acestui mare sfânt părinte putem afirma astăzi că suntem în anul 2010 „după Hristos”, deoarece având bogate cunoștințe de istorie și astronomie, el a propus cronologia erei creștine, numărând pentru prima oară anii „de la Întruparea Domnului nostru Iisus Hristos”, pentru ca „să ne fie mai cunoscut începutul nădejzii, iar pricina mântuirii omenești să lumineze cu mai multă strălucire.”⁵

Prin aceasta, Sfântul Cuvios Dionisie Exiguul ne arată că fiecare an este timp al mântuirii în Hristos, timp de sfințire a vieții noastre. Vedem, deci, câte daruri poartă în ea ziua de 1 septembrie. Pentru toate trebuie să aducem mulțumire lui Dumnezeu, Care a făcut cerul și pământul și cheamă pe om la viață și fericire veșnică, la sfințirea timpului prin rugăciune și fapte bune.

În încheiere, Întâistătorul Bisericii Ortodoxe Române i-a binecuvântat pe credincioși și le-a urat mulți și binecuvântați ani: „Astăzi este începutul anului bisericesc, așa cum s-a văzut și din rugăciunile care s-au rostit aici, în fața Sfântului Altar, și în aceeași zi de 1 septembrie serbăm prăznuirea Sfântului Cuvios Dionisie Exiguul, Cel Smerit, Cel Mic, cum s-a numit pe sine însuși. Noi în septembrie serbăm roadele darurilor Duhului Sfânt în viața noastră, dar și începutul unui urcuș duhovnicesc prin sfintele sărbători,

⁴Pr. Mircea PĂCURARIU, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I, Iași, 2004, p. 137.

⁵Pr. M. PĂCURARIU, *Istoria Bisericii...*, p. 137.

prin sfintele rugăciuni ale Bisericii, așa cum frumos a fost spus în cuvântul Înaltpreasfințitului Laurențiu, Mitropolitul Ardealului, pentru care îi mulțumim. Vă dorim tuturor ani mulți și binecuvântați, tuturor ierarhilor, clerului și credincioșilor. Ne rugăm lui Dumnezeu ca fiecare an să fie pentru noi un an de binecuvântare, chiar dacă trecem prin greutăți, acestea trebuie să ne apropie mai mult de El, să ne înnoim duhovnicește spre slava lui Dumnezeu și spre a noastră mântuire. Să trăiți întru mulți și binecuvântați ani.”

Menționăm că în Catedrala patriarhală, cu acest prilej, a fost lansată și cartea *Sfântul Cuvios Dionisie Exiguul – părintele erei creștine*, avându-l ca autor pe părintele dr. Alexandru Moțoc. Această lucrare de teologie istorică, tipărită cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, la *Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă*, prezintă cu lux de amănunte viața, opera, activitatea și canonizarea sfântului dobrogean, una dintre cele mai de seamă personalități pe care spațiul românesc le-a oferit civilizației universale.

Summary: The beginning of the new church year celebrated in the Patriarchal Cathedral

On the 1st of September 2010, on the occasion of the beginning of the new church year, a *Te Deum* divine service was officiated in the Patriarchal Cathedral by His Grace Varlaam Ploieșteanu, Patriarchal Vicar Bishop, in the presence of His Beatitude Father Patriarch Daniel, and other members of the Holy Synod of the Romanian Orthodox Church.

The *Te Deum* divine service having come to an end, His Beatitude Father Daniel, Patriarch of the Romanian Orthodox Church, read out a homily that His Eminence Father Laurențiu, Metropolitan of Ardeal, had written on the occasion of the beginning of the new Church year, having the title *The Church year – Time of Redemption*.

On this occasion, Father Dr. Alexandru Moțoc's book, *Venerable Saint Dionysius the Humble – Father of Christian Age*, published with the benediction of His Beatitude Father Daniel, Patriarch of the Romanian Orthodox Church, at *The Biblical Institute of Orthodox Mission Publishing House*, was presented.

Ședința de lucru a *Comisiei pentru Statut și Regulamente a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române* și de constituire a Adunării Naționale Bisericești pentru perioada 2010-2014

Diac. Ciprian BĂRA

În zilele de 1 și 2 septembrie 2010, în Sala „Conventus” din Palatul Patriarhiei, a avut loc ședința de lucru a „Comisiei pentru Statut și Regulamente a Sfântului Sinod” al Bisericii Ortodoxe Române. Ședința de constituire a Adunării Naționale Bisericești a Bisericii Ortodoxe Române pentru perioada 2010-2014 a avut loc pe data de 3 septembrie, în Aula Magna „Patriarhul Teoctist” din Palatul Patriarhiei. Toate aceste ședințe de lucru s-au desfășurat sub președinția Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

În zilele de 1 și 2 septembrie 2010, în Sala „Conventus” a Palatului Patriarhiei din București, sub președinția Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, au avut loc ședințele de lucru ale *Comisiei pentru Statut și Regulamente a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române*. În deschiderea lucrărilor, la Catedrala patriarhală, de la ora 9:30, s-a oficiat slujba de *Te Deum* la începutul noului an bisericesc (1 septembrie). Ședințele au avut ca scop analizarea propunerilor de amendamente la *Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române*. Textul statutului revizuit de *Comisia pentru Statut și Regulamente a Sfântului Sinod* va fi trimis în toate centrele eparhiale din țară. Membrii consiliilor eparhiale vor avea posibilitatea să analizeze și să formuleze propuneri de amendamente. Acestea vor fi centralizate și reanalizate în cadrul Sinoadelor mitropolitane. Rezultatele vor fi înaintate Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, care se va întruni în două zile rezervate special pentru redactarea statutului într-o formă prefinală.

Ședința de constituire a Adunării Naționale Bisericești a Bisericii Ortodoxe Române pentru perioada 2010-2014 a avut loc pe data de 3 septembrie,

în Aula Magna „Patriarhul Teoctist” din Palatul Patriarhiei. Lucrările Adunării Naționale Bisericești au fost precedate de slujba de *Te Deum*, oficiată în Catedrala patriarhală de Preasfințitul Ioachim Băcăuanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Romanului și Bacăului, în prezența Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, a ierarhilor Sfântului Sinod și a viitorilor membri ai Adunării Naționale Bisericești. Întâistătătorul Bisericii noastre a deschis lucrările ședinței de constituire a Adunării Naționale Bisericești și a binecuvântat pe

*Moment din timpul lucrărilor Adunării Naționale Bisericești
a Bisericii Ortodoxe Române*

cei prezenți, rezumând programul ședinței. În continuare, au avut loc lucrările pe comisii, iar după aceasta au fost validate mandatele membrilor fiecărei eparhii. Prima ședință a noii Adunări Naționale Bisericești pentru perioada 2010-2014 a fost deschisă cu citirea prevederilor articolelor 19-23 din *Statutul de organizare și funcționare al Bisericii Ortodoxe Române*, referitoare la Adunarea Națională Bisericească. S-au desemnat membrii comisiilor permanente ale Adunării Naționale Bisericești (Comisia administrativ-juridică și de validare, Comisia socială și pentru comunicații media, Comisia culturală și educațională, Comisia economică, bugetară și de patrimoniu imobiliar - bunuri bisericești, Comisia pentru românii ortodocși de peste hotare) și s-a constituit și Consiliul Național Bisericesc, din 12 membri, câte doi din fiecare

mitropolie, un cleric și un mirean. În finalul ședinței a fost citit referatul Cancelariei Sfântului Sinod cu privire la stadiul lucrărilor Catedralei Mântuirii Neamului.

Slujbă de binecuvântare pe locul viitoarei Catedrale

După ce joi, 2 august, a fost primită autorizația de construcție, în data de 3 septembrie a avut loc, pe amplasamentul viitoarei Catedrale, o slujbă de binecuvântare pentru începutul organizării șantierului și pentru lucrările de construcție care vor urma. Slujba de mulțumire a fost săvârșită de Patriarhul

*Moment din timpul slujbei de binecuvântare
pentru începutul lucrărilor la Catedrala Mântuirii Neamului*

României, în prezența unui sobor de ierarhi ai Sfântului Sinod al Bisericii noastre, a membrilor clerici și mireni ai Adunării Naționale Bisericești, precum și a unor credincioși din țară și din Basarabia. „Am dorit ca acest pelerinaj la locul unde se va construi Catedrala Mântuirii Neamului să fie unul simbolic, care înseamnă un moment de încurajare, dar și un moment de angajare a noastră spirituală și materială, pentru a duce la bun sfârșit aceste lucrări, care vor începe în curând”, a spus Preafericirea Sa. Patriarhul României a evidențiat că viitoarea Catedrală va fi simbol al Învierii, ce va avea în componență

opt turlă, iar fiecare turlă va fi asemenea unei făclii de Înviere. Vor fi în număr de opt deoarece cifra 8 reprezintă Ziua veșniciei și Ziua Învierii. „Am dorit ca pe turla centrală, turla Pantocrator, să fie un mănunchi de lumânări de Înviere, deoarece în apropierea acestui loc au existat cinci biserici, trei au fost demolate, deci ucise, și două au fost răstignite prin translare. În amintirea acestor biserici, care au fost răstignite sau ucise, noi dorim să avem o biserică mai mare care să le cuprindă pe toate ca un simbol al Învierii celor vechi sub o formă nouă adunată în Biserică”, a precizat Părintele Patriarh Daniel.

Summary: The Working Meeting of the Committee for Rules and Regulations of the Holy Synod, and of Setting Up the National Church Assembly for the Period 2010-2014

On the 1st and 2nd of September 2010, the *Conventus* Hall in the Patriarchal Palace sheltered, under the high chairmanship of His Beatitude Father Patriarch Daniel, the working meetings of the Committee for Rules and Regulations of the Holy Synod of the Romanian Orthodox Church. The meetings aimed at analysing the proposals for amending the *Rules of organisation and working of the Romanian Orthodox Church*.

The meeting of setting up the National Church Assembly for the period 2010-2014 took place on the 3rd of September, in *Patriarch Teoctist* Aula Magna in the Patriarchal Palace. The members of permanent Committees of the National Church Assembly were appointed (i.e. the legal, administrative and validating Committee, the social Committee for media communication, the cultural and educational Committee, the Committee for economy, budget and real estate patrimony – Church assets, the Committee for orthodox Romanians abroad), and the National Church Council was set up including 12 members, two for each metropolis, one clergyman and one layman. In closing the meeting the report by the Office of the Holy Synod was read out on the actual stage of the works at the People's Salvation Cathedral. The building licence having been got on the 2nd of August, a divine service for blessing the start of the organisation of the building site and all the building works that were to come was given on the very location of the future cathedral. The service of gratitude was officiated by the Patriarch of Romania, in the presence of a group of hierarchs of the Holy Synod of our Church, the priestly and secular members of the National Church Assembly, as well as some faithful from home and from Bessarabia.

Proiectul „Alege școala!” lansat la nivel național

Ioan BUȘAGĂ

Proiectul educațional „Alege școala!” a fost lansat oficial la nivel național în cadrul unei conferințe de presă, pe data de 1 septembrie, în Sala „Europa Christiana” din Palatul Patriarhiei. Proiectul va fi derulat de Patriarhia Română în parteneriat cu Fundația „World Vision România”.

În anul 2009, Patriarhia Română și Fundația World Vision România au inițiat proiectul „Alege Școala! 1” (aflat în derulare până în anul 2012 în 10 eparhii din Mitropolia Munteniei și Dobrogei și Mitropolia Moldovei și Bucovinei), cu scopul prevenirii și combaterii fenomenului abandonului școlar și a delincvenței juvenile. „Alege Școala! 2” reprezintă extinderea la nivel național a programului „Alege Școala! 1” și va fi derulat în celelalte eparhii din țară. Patriarhia Română și Fundația World Vision România au inițiat proiectul cu scopul prevenirii și combaterii fenomenului abandonului școlar și a delincvenței juvenile, prin dezvoltarea unor soluții educaționale alternative de tipul școlii de duminică, necesare motivației pentru educație a copiilor din mediul rural și urban cu vârste cuprinse între 6 și 16 ani. Principalele activități constau în formarea specifică (în cadrul a 145 de sesiuni de formare) a 2.000 de preoți și profesori de religie implicați în prevenirea fenomenului abandonului școlar în vederea dezvoltării deprinderilor de lucru cu copiii și a aptitudinilor psihopedagogice, organizarea de întâlniri de tipul școlii de duminică pentru aproximativ 18.000 de copii din mediul rural și urban, organizarea a 144 de tabere de creație la care vor participa peste 6.000 de copii și a unui concurs național pe teme religioase cu premii. În continuare, Preasfințitul Varlaam Ploieșteanul, Episcop-vicar patriarhal, a citit mesajul Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, transmis cu ocazia extinderii Proiectului „Alege școala!” la nivel național, în care

a evidențiat că, prin intermediul acestui program, Biserica se străduiește să suplinească lipsa de afecțiune părintească și a atmosferei de familie, să descopere copiii talentați și să îi încurajeze să-și cultive talentul.

**Mesajul Preafericitului Părinte Daniel,
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române,
cu ocazia extinderii Proiectului „Alege școala!” la nivel național**

Conlucrare în spiritul comuniunii și al iubirii

Proiectul „Alege școala!” este o inițiativă de succes a Patriarhiei Române, în parteneriat cu Fundația World Vision România, care se desfășoară sub egida Programului „Hristos împărtășit copiilor”, beneficiind de finanțare europeană. Prin intermediul acestui proiect, de aproape un an Biserica intervine în educația copiilor aflați sub risc de abandon școlar, pentru a-i integra comunității care se întemeiază pe cultura iubirii și a comuniunii.

*Preasfințitul Varlaam Ploieșteanul citind mesajul
Preafericitului Părinte Patriarh Daniel*

Prin activitățile organizate până în prezent în cadrul Proiectului „Alege școala!” – ore de cateheză în parohii, la care au participat peste 4500 de copii, seminarii de formare pentru aproximativ 500 de preoți,

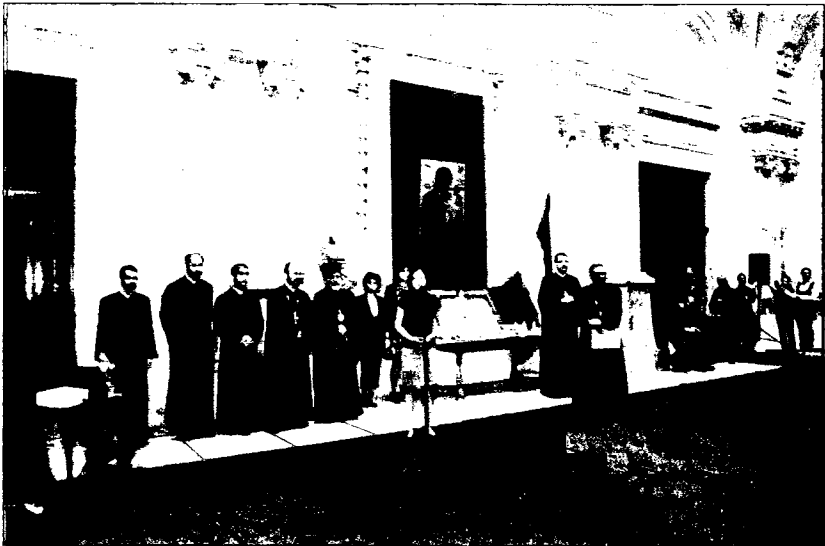
tabere de creație în care au fost implicați peste 1800 de copii – Biserica s-a străduit să suplinească lipsa de afecțiune părintească și a atmosferei de familie, să descopere copiii talentați și să îi încurajeze să-și cultive talantul.

Momentul de față reprezintă un nou început, prin extinderea la nivel național a proiectului, toate eparhiile din țară având posibilitatea să implice un număr considerabil de copii aflați sub risc de abandon școlar, în activitatea catehetică a Bisericii.

Dorindu-vă succes în activitatea pe care o desfășurați, rugăm pe Hristos Domnul să reverse darurile Sale cele bogate peste toți ostenitorii acestui proiect și peste toți copiii care vor participa la desfășurarea lui.

† DANIEL

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

*Moment din timpul lansării la nivel național a proiectului „Alege școala!”
- Sala „Europa Christiana” din Palatul Patriarhiei*

Desfășurat sub egida Programului „Hristos împărtășit copiilor”, Proiectul „Alege școala!” este finanțat de Fondul Social European. „În acest al doilea proiect vor intra celelalte regiuni de dezvoltare ale țării, care cuprind 19 epar-

hii. Dorim, cu ajutorul lui Dumnezeu, să pregătim 30% din preoții Bisericii noastre. Acest proiect urmărește educația religioasă și dezvoltarea spirituală a copiilor, o educație pentru viitor și pentru împărăția lui Dumnezeu”, a declarat părintele Constantin Naclad, inspectorul Biroului de catehizare cu tineretul al Patriarhiei Române, din cadrul Sectorului teologic-educational. Proiectul „Alege Școala! 2” se va desfășura pe parcursul a trei ani (2010-2013) și este cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial pentru Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, Axa Prioritară 2, Domeniul Major de Intervenție 2.2.

Summary: “Choose the school!” Project was launched on a national scale

“Choose the school!” educational project was nationally and officially launched within the frame of a press conference which took place on the 1st of September, in „Europa Christiana” Hall in the Patriarchal Palace. The Romanian Patriarchate and the World Vision Foundation in Romania initiated this project, with a view to struggle against the phenomena of school desertion and juvenile delinquency, by means of developing some alternative educational solutions, such as the Sunday school, necessary for educationally motivating the 6 to 16 year-old children who are village or city dwellers. The main activities consist of a specific training (within the frame of 145 training sessions) of 2.000 priests and teachers of religion involved in preventing school desertion, with a view to make them acquire proper habits for working with children, and psycho-pedagogical abilities, the organization of meetings like Sunday schools for about 18.000 children who are village and city dwellers, the organization of 144 creation camps which are going to harbor more than 6.000 children, and a national prize-awarding contest on religious topics. “Choose the school! 2” is going to take place during three years (2010-2013) and is co-financed from the European Social Fund through the instrumentality of the Operational Area Program for the Development of Human Resources 2007-2013, Priority Axis 2, the Intervention Major Field 2.2.

Al III-lea Congres Național „Hristos împărtășit copiilor”

Redacția

În zilele de 1 și 2 septembrie 2010, la Patriarhia Română, au avut loc lucrările celui de-al III-lea Congres Național „Hristos împărtășit copiilor”. Evenimentul a fost dedicat Anului omagial al Crezului Ortodox și a reunit inspectorii eparhiali pentru cateheză din fiecare eparhie, dar și reprezentanți din Ministerul Educației și Cercetării, din Fundația World Vision și din Secretariatul de Stat pentru Culte.

După ce participanții au asistat la slujba de *Te-Deum*, oficiată în Catedrala patriarhală cu ocazia începutului de an nou bisericesc, și au fost prezenți la conferința de presă în care s-a anunțat extinderea la nivel național a proiectului „Alege școala!”, în sala „Consilium” a Palatului Patriarhiei au început lucrările congresului.

Mai întâi, părintele Consilier patriarhal Gheorghe Holbea a citit mesajul Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, adresat participanților la Congres, după care coordonatorul programului „Hristos împărtășit copiilor”, părintele Constantin Naclad, inspector pentru cateheză parohială în cadrul Sectorului teologic-educațional al Patriarhiei Române, a prezentat un raport general privind desfășurarea proiectului la nivelul întregii Patriarhii. De asemenea, fiecare inspector eparhial a prezentat în detaliu situația aplicării proiectului în eparhii.

Din aceste prezentări a rezultat faptul că proiectul „Hristos împărtășit copiilor” a avut un real succes în toate eparhiile Bisericii Ortodoxe Române. Un exemplu concret în acest sens l-a constituit „Concursul de oratorie creștină - *Crezul Meu*”, ce s-a desfășurat în anul 2010 în cadrul grupelor catehetice

„Hristos împărtășit copiilor”, așezat sub genericul *Anului omagial al Crezului și Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române*.

În cadrul Congresului Național „Hristos împărtășit copiilor” a fost prezentat și noul proiect „The Way”, al Patriarhiei Române, destinat integrării în comunitate a familiei creștine. Proiectul, realizat de Sectorul teologic-educational al Patriarhiei Române, se adresează credincioșilor din parohie și are ca scop apropierea lor de valorile creștine, precum și implicarea lor în viața Bisericii.

Participanți la al III-lea Congres Național „Hristos împărtășit copiilor”

La finalul congresului s-a înmănat Diploma de onoare „Sfântul Apostol Andrei – Ocrotitorul României” unui număr de zece inspectori eparhiali, care s-au evidențiat în aplicarea programului național „Hristos împărtășit copiilor”.

Mesajul Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, adresat participanților la cel de-al III-lea Congres Național „Hristos împărtășit copiilor”:

Educația autentică – mărturisirea dreptei credințe

Congresul Național „Hristos împărtășit copiilor”, organizat pentru a treia oară de Patriarhia Română, arată preocuparea Bisericii noastre de a împărtăși Cuvântul lui Dumnezeu copiilor, de a le deschide inimile spre valorile autentice ale vieții.

Mărturisind iubirea milostivă a lui Dumnezeu față de noi, prin orele de cateheză parohială copiii sunt chemați să se apropie de Hristos și să se împărtășească din iubirea Sa jertfelnică, pentru a crește în iubire sfântă față de Biserică și de semenii.

În contextul *Anului omagial al Crezului Ortodox și al Autocefaliei românești*, în perioada Postului Mare, orele de cateheză din cadrul Programului „Hristos împărtășit copiilor” au adâncit învățăturile de credință mărturisite în Crezul niceo-constantinopolitan.

Alături de activitățile din ce în ce mai numeroase, organizate de parohiile din țară în cadrul acestui program educațional – concursuri, pelerinaje, tabere etc. – peste 100.000 de copii din întreaga țară au participat la Concursul Național de Oratorie Creștină „Crezul Meu”, cei mai talentați dintre ei rostind Crezul Ortodox și fiind premiați cu ocazia hramului Catedralei patriarhale.

Sub egida Programului „Hristos împărtășit copiilor”, beneficiind de finanțare europeană, se desfășoară și Proiectul „Alege școala!” care își propune ca, prin intermediul grupelor de cateheză, Biserica să intervină în educația copiilor, oferindu-le o perspectivă ortodoxă plenară asupra vieții.

Bunul Dumnezeu să binecuvânteze pe toți cei care împlinesc nobila lucrare de catehizare și formare duhovnicească a copiilor Bisericii noastre, pentru ca aceștia să mărturisească prin viețile lor că „Domn este Iisus Hristos, întru slava lui Dumnezeu - Tatăl” (*Filipeni 2,11*).

† DANIEL

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Summary: **The third National Congress „Christ Imparted to Children”**

The proceedings of the third National Congress „Christ Imparted to Children” took place on the 1st and the 2nd of September 2010, at the Romanian Patriarchate. This event was dedicated to the *Year of Homage to the Orthodox Creed*, and joined together the diocesan inspectors for catechetical education from each eparchy, as well as representatives of the Ministry of Education and Research, the World Vision Organization as well as the State Secretariate for Cults.

Within the frame of this event, His Beatitude Father Patriarch Daniel’s message to the participants was read out, and reports on the progress of this project at the level of the whole Patriarchate were presented. These reports revealed the project „Christ Imparted to Children” to have been really successful in all the eparchies of the Romanian Orthodox Church. In closing the proceeding of the congress, diplomas of honour *Saint Andrew the Apostle – Protector of Romania* were handed out to ten diocesan inspectors who had stood out in putting this project into operation.

Scrisoarea Patriarhului României adresată Președintelui Senatului ca răspuns la propunerile legislative inițiate de domnul deputat Vasile Silviu Prigoană

Patriarhia Română a luat atitudine față de cele două propuneri legislative inițiate de domnul deputat Vasile Silviu Prigoană, privind cultele recunoscute în România, prin scrisoarea pe care Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, a adresat-o domnului Mircea Geoană, Președintele Senatului. Precizăm totodată că, la solicitarea inițiatorului, Plenul Senatului a aprobat retragerea propunerii legislative pentru abrogarea Legii nr. 142 din 27 iulie 1999, privind sprijinul Statului pentru salarizarea clerului. Motivul principal al retragerii a fost faptul că Legea nr. 142 din 27 iulie 1999, republicată, cu modificările ulterioare, a fost abrogată la data de 1 ianuarie 2010, prin legea nr. 330/2009 privind salarizarea unitară a personalului plătit din fonduri publice. Ca urmare, propunerea legislativă a domnului deputat Vasile Silviu Prigoană era fără obiect.

În cele ce urmează prezentăm scrisoarea Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, adresată domnului Mircea Geoană, Președintele Senatului:

*Domniei Sale,
Domnului MIRCEA GEOANĂ
Președintele Senatului*

Domnule Președinte,

Patriarhia Română a luat act cu surprindere de depunerea în Parlamentul României a mai multor propuneri legislative privind *cultele recunoscute* în România, având ca inițiator pe dl deputat VASILE-SILVIU PRIGOANĂ, pro-

puneri prin care se încearcă modificarea unei părți din cadrul legislativ actual, cu incidențe majore asupra vieții cultelor și a exercitării libertății religioase.

Două dintre inițiativele depuse, înregistrate în prezent la Biroul Permanent al Senatului sub numerele **BP 651** și **BP 652** din 2010, privesc aspecte referitoare la sprijinul direct și indirect al Statului față de activitățile *cultelor recunoscute*, în România, respectiv sprijinul la salarizare și unele facilități fiscale.

Sprijinul Statului la salarizare și facilitățile fiscale acordate cultelor recunoscute, prevederi legale deja tradiționale în România, nu ar fi fost necesare dacă Statul român modern nu ar fi preluat în secolul al XIX-lea majoritatea covârșitoare a resurselor Bisericii Ortodoxe Române, lăsându-i doar cheltuielile (reparațiile și întreținerea clădirilor de cult, cheltuielile de funcționare, inclusiv cele cu personalul etc.). Întrucât fenomenul de secularizare a averilor nu a existat numai în România, **soluții similare de sprijin al cultelor s-au luat în majoritatea statelor europene, ca măsuri compensatorii** la respectivele exproprieri.

Majoritatea statelor din Europa au instituit diferite forme de sprijin direct și indirect către cultele recunoscute. Astfel, în constituțiile Danemarcei, Norvegiei și Islandei este prevăzut faptul că Biserica de stat trebuie să fie sprijinită de către autorități. În Norvegia, sprijinul comunităților religioase înregistrate este asigurat în funcție de numărul de credincioși (principiul proporționalității). În Grecia, Statul asigură în totalitate cheltuielile de administrare ale Bisericii Ortodoxe, iar preoții ortodocși sunt funcționari ai Ministerului Educației. Constituția Belgiei prevede sprijinul Statului pentru asigurarea salariilor și pensiilor clerului cultelor recunoscute prin lege (6 culte), iar alte prevederi legale menționează posibilitatea cultelor recunoscute de a primi sprijin de la Stat pentru construirea și renovarea imobilelor. Cehia (21 culte), Slovacia (16 culte), Slovenia și Luxemburg acordă un sprijin la salarizare personalului cultelor recunoscute, iar în Suedia (pentru 9 culte), Finlanda (2 culte), Italia (pentru 5 culte), Austria, Spania, Portugalia, Elveția, Germania, sprijinul se realizează prin colectarea de către Stat a unui impozit pentru cult. În Marea Britanie și în Cipru nu a existat un fenomen al secularizării averilor bisericesti, astfel că în aceste două țări, Bisericile dețin proprietăți importante, fapt care le este suficient pentru a asigura venitul necesar acoperirii cheltuielilor.

Observăm astfel că, în toate cazurile în care Statul a secularizat averile cultelor, în momentul de față există o sprijinire directă și indirectă a cultelor.

Experții europeni în domeniul libertății religioase afirmă că nu este suficient ca un Stat să garanteze constituțional libertatea religioasă, ci este necesar ca entitățile religioase să aibă și mijloacele materiale necesare pentru ca această libertate să poată fi exercitată efectiv. ***Dacă secularizarea averilor Bisericii nu este urmată de un sistem de sprijinire compensatorie, se poate vorbi și despre o încălcare a principiului constituțional al libertății religioase, deoarece libertatea religioasă este afectată grav prin diminuarea mijloacelor materiale și prin dezicerea Statului de unele obligații asumate în momentul secularizării bunurilor bisericești.***

Ca urmare, ***ceea ce se încearcă în prezent în România de către anumite persoane***, prin inițiativa de a lipsi cultele de sprijinul la salarizare, de a elimina facilitățile fiscale, precum și de abandonare a scutirii de impozit pe locașurile de cult, ***poate fi considerat pe bună dreptate ca un demers care ar încununa o nedreptate istorică și ca un atentat la dreptul de libertate religioasă și de exercitare a acesteia.*** Această inițiativă, fără precedent în Europa contemporană, impune nu numai o reacție a *cultelor recunoscute*, ci a întregii societăți și a clasei politice, care are obligația morală de a se distanța clar și fără echivoc de astfel de inițiative.

Pe lângă argumentele de ordin constituțional, dorim să subliniem că nu este moral să se ceară credincioșilor din ziua de astăzi să întrețină în exclusivitate un patrimoniu cultural și multe activități dezvoltate în sute de ani prin contribuțiile ctitorilor și donatorilor, care au înzestrat ctitoriile cu mijloace de susținere, mijloace preluate de către Stat la un anumit moment al istoriei. Statul român modern s-a dezvoltat într-o mare măsură pe averile Bisericii, care a fost expropriată discriminatoriu față de toate celelalte instituții și categorii de cetățeni (la momentul includerii în bugetul de stat, în anul 1860, veniturile Casei Bisericii reprezentau un sfert din bugetul Statului).

Tradiția sprijinului Statului la salarizarea clerului a fost continuată fără întrerupere de la momentul secularizării (*Legea comunală*, promulgată la 1 aprilie 1864, stabilea obligația comunelor de a *îngriji de cultul, de biserică sau de bisericile religiunii la care aparține. Comuna este datoare a plăți pe preoții și pe servitorii bisericilor sale* — art. 11).

Mult timp salarizați integral de către Stat, angajații cultelor au beneficiat, în perioada comunistă, doar de un sprijin la salarizare, situație continuată și după 1989 (*Ordonanța Guvernului nr. 4/1993 privind acordarea de contri-*

buții de la bugetul de stat pentru completarea salarizării personalului unităților de cult din țară și a personalului deservent al cultului ortodox care își desfășoară activitatea în străinătate și alte acte normative care i-au urmat, între care și Legea nr. 142/1999 privind sprijinul statului pentru salarizarea clerului, în prezent abrogată).

Nu trebuie să se piardă din vedere că multe răscoale țărănești care au culminat cu cea de la 1907 au avut loc după exproprierea Bisericii, făcută cu promisiunea împrumutării țăranilor cu aceste terenuri. Acum se afirmă, în același spirit antireligios, că reducerea susținerii financiare a *cultelor recunoscute* sau fiscalizarea integrală a acestora va aduce beneficii unor categorii de persoane, în principal bătrânii, trecându-se cu vederea că tocmai *culte recunoscute* sunt cele care au cele mai multe și mai eficiente activități de asistare și îngrijire a persoanelor în vârstă.

Cât privește abrogarea facilităților fiscale ale *cultelor recunoscute*, precizăm că **în majoritatea statelor Uniunii Europene există astfel de scutiri și că acestea au în vedere utilitatea socială a cultelor**, afirmată la nivel de lege organică în România prin articolul 8 al *Legii nr. 489/2006 privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor*. În plus, **atât sprijinul la salarizare, cât și facilitățile fiscale acordate cultelor recunoscute în România, sunt recunoscute și garantate expres prin Legea 489/2006 (art. 10 și, respectiv, 11).**

Ca urmare, Vă rugăm, ***în calitatea Domniei Voastre de Președinte al Senatului României, să sprijiniți demersul Bisericii Ortodoxe Române de a nu promova spre adoptare cele două propuneri legislative ale d-lui deputat VASILE-SILVIU PRIGOANĂ.***

Având încredințarea că, prin bunăvoința membrilor Senatului României și a Domniei Voastre personal, ***această solicitare a Patriarhiei Române va fi soluționată, rugăm pe bunul Dumnezeu să Vă binecuvânteze cu darurile Sale cele bogate.***

† DANIEL

Arhiepiscopul Bucureștilor,
Mitropolitul Munteniei și Dobrogei,
Locțiitor al Tronului Cezareei Capadociei,
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Summary: The Letter of the Patriarch of Romania Addressed to the Speaker of the Senate, as an Answer to the Legislative Proposal Initiated by Mr. Vasile Silviu Prigoană, Member of Parliament

The Romanian Patriarchate took up an attitude towards the two legislative proposals initiated by Mr. Vasile Silviu Prigoană, Member of Parliament, about the cults admitted in Romania, by means of the letter that His Beatitude Father Daniel, Patriarch of the Romanian Orthodox Church, addressed to Mr. Mircea Geoană, Speaker of the Senate.

Two of these initiatives, handed in and filed at present at the Senate Permanent Office, under the numbers BP651 and BP652, in 2010, deal with the direct and indirect support of the State for the activities of the cults admitted in Romania, i.e. the financial aid in wage system, and a number of tax facilities. The financial aid of the state in wage system and tax facilities awarded to the cults admitted, which are all legal provisions already traditional in Romania, would not have been necessary if the Romanian modern State had not taken over, in the 19th century, the overwhelming majority of the Romanian Orthodox Church's means and resources, leaving to her only the expenses (reparations and upkeep of the dwellings of worship, functioning expenses, including the remuneration of the personnel etc.). As the phenomenon of the secularization of Church estates was in effect not only in Romania, similar solutions for aiding cults were taken in the most European States, as compensatory measures to the respective expropriations by means of various forms of direct and indirect aid for the cults admitted. As for the tax facilities abrogation in case of the cults admitted, we accurately specify that there are such exemptions from taxes in most of the States in the European Union, and that they make allowance for the social avail of the cults, which is stated in Romania at the level of organic law by the 8th article of the *Law nr. 489/2006*, concerning the religious freedom and the general regime of the cults. Moreover, the aid in wage system, as well as the tax facilities granted to the cults admitted in Romania, are explicitly acknowledged and warranted by the *Law 489/2006* (art. 10 and respectively 11).

As a result, we ask You, in Your Excellency's quality as Speaker of the Senate of Romania, to support the initiative of the Romanian Orthodox Church not to promote to be adopted the two legislative proposals of Mr. Vasile Silviu Prigoană, Member of the Parliament.

Sfințirea bisericii „Sfânta Maria” din Blaj de către Preafericitul Părinte Patriarh Daniel

Pr. Sabin VOĐĂ

Odată cu terminarea lucrărilor de construcție a bisericii cu hramul Adormirea Maici Domnului din municipiul Blaj, la 5 septembrie 2010 a avut loc slujba de sfințire, oficiată de către Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, în fruntea unui sobor format din 15 ierarhi. La finalul acesteia, Preafericirea Sa a rostit un cuvânt de învățătură privitor la semnificația sfințirii unei biserici. Ulterior, în cadrul Sfintei Liturghii, Părintele Patriarh a explicat pericopa evanghelică din Duminica a XV-a după Rusalii, referitoare la porunca iubirii. La sfârșitul slujbei, Preafericirea Sa a acordat, la propunerea Înaltpreasfințitului Andrei, Arhiepiscopul Alba Iuliei, distincții preotului paroh al bisericii, Vasile Benchea, cât și reprezentanților autorităților locale.

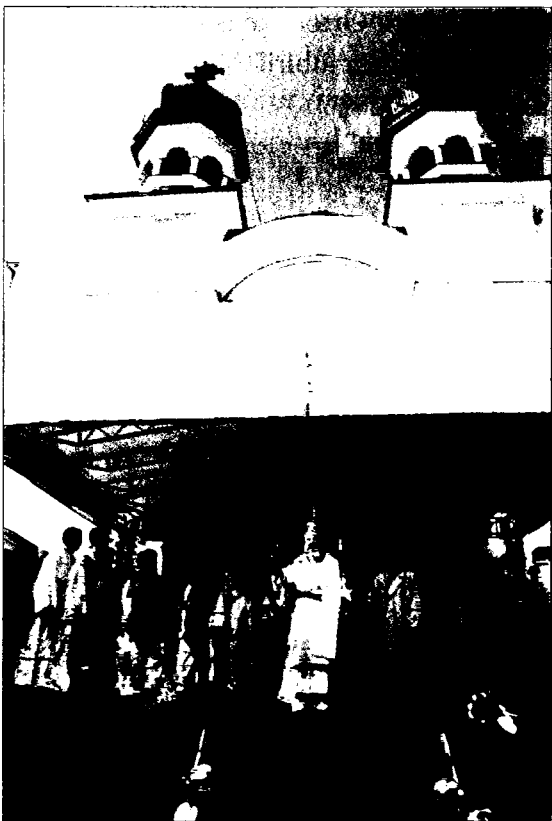
În data de 5 septembrie, Duminica a XV-a după Rusalii, a avut loc sfințirea Bisericii „Sfânta Maria” din orașul Blaj, de către Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, aflat în fruntea unui sobor format din 15 ierarhi: ÎPS Teofan, Arhiepiscopul Iașilor și Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, ÎPS Irineu, Arhiepiscopul Craiovei și Mitropolitul Olteniei, ÎPS Laurențiu, Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului, ÎPS Iosif, Mitropolitul Ortodox Român al Europei Occidentale și Meridionale, ÎPS Andrei, Arhiepiscopul Alba Iuliei, ÎPS Timotei, Arhiepiscopul Aradului, ÎPS Ioan, Episcopul Covasnei și Harghitei, PS Lucian, Episcopul Caransebeșului, PS Sofronie, Episcopul Oradiei, PS Visarion, Episcopul Tulcii, PS Gurie, Episcopul Devei și Hunedoarei, PS Macarie, Episcopul Ortodox Român al Europei de Nord, PS Paisie Lugojeanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Timișoarei, PS Andrei Făgărășeanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, PS Vasile Someșeanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, PS Iustin Sigheteanul, Arhiereu-vicar al Episcopiei Maramureșului și Sătmarului.

Cu această ocazie, noul locaş a primit cel de-al doilea hram, Sfântul Apostol Andrei. La slujba de sfinţire, în piciorul Sfintei Mese au fost depuse părticele din moaştele Sfinţilor Mucenici Zotic, Atal, Camasie şi Filip de la Niculiţel, dăruite de către Preasfinţitul Visarion, Episcopul Tulcii, c t şi un hrisov purtând următoarea inscripţie: „Cu vrerea Tatălui, cu ajutorul Fiului şi cu împreună-lucrarea Duhului Sfânt” s-a edificat acest impunător lăcaş de rugăciune, supranumit «Catedrala Ortodoxă din Blaj», între anii 1991-2010. (...) Această „catedrală” este simbolul unităţii ortodoxe a românilor de pretutindeni, pentru că în 1848 pe «C mpia Libertăţii» de la Blaj s-a scandat: «Vrem o singură Biserică!»”.

Biserica cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului” şi „Sfântul Apostol Andrei”, a fost ridicată între anii 1991 şi 2010 prin strădania preotului paroh Vasile Benchea, cu sprijinul Consiliului Local şi al Consiliului Judeţean Alba. Piatra de temelie a fost pusă în data de 16 iunie 1991, planurile fiind executate de către arhitectul George Filimon şi inginerul Emil Oltean, în biserică oficiindu-se slujbe începând cu 26 decembrie 1993, c nd a fost sfinţit  partea de jos. Sfântul locaş este construit în stil bizantin, având 32 metri lungime, 18 metri lăţime şi 36 metri înălţime la cupola mare. Pictura în tehnica *fresco* a fost executată integral de către pictorul bisericesc Nicolae Govoreanu, iar mobilierul a fost lucrat la T rgu Mureş.

La finalul slujbei de sfinţire Părintele Patriarh Daniel a rostit un scurt cuvânt de  nv ţatur  despre importanţa sfinţirii unei biserici, subliniind faptul că biserica este doar învelişul arhitectural al Bisericii – Trupul lui Hristos, care este formată din toţi cei credincioşi. Rostul sfinţirii unui lăcaş de  chin ciune este acela de a ne putea sfinţi viaţa, prin sfintele Taine care se vor oficia în biserică, mai ales prin Trupul şi Sângele Domnului. Astfel, Preafericirea Sa a arătat că: „După orice lucrare sfântă şi mare mulţumim lui Dumnezeu. Şi când mulţumim lui Dumnezeu şi arătăm recunoştinţa înseamnă că am înţeles valoarea darurilor primite de la El. Şi atunci El mai dă daruri şi aşa ne zidim, ne edificăm şi noi spiritual în comuniunea, în relaţia noastră cu Dumnezeu, cu sfinţii Lui şi cu toţi cei care mărturisesc credinţa în Sfânta Treime şi iubesc Biserica lui Hristos.  n tradiţia noastră românească şi mai ales în Moldova, dar acum şi în Transilvania, în ziua sfinţirii unei Biserici, numai în ziua aceea, toţi creştinii ortodocşi care sunt prezenţi, bărbaţi şi femei, pot intra în Sfântul Altar pe uşa dinspre mieznoapte, sărută Sfânta Evanghelie, Sfânta Cruce şi

Sfânta Masă. Și în șoaptă sau în gând se roagă Mântuitorului Hristos, căci Sfânta Masă din Altar și Altarul întreg sunt direct ale lui Hristos.”

Preafericitul Părinte Patriarh Daniel săvârșind Sfânta Liturghie la Catedrala „Sfânta Maria” din Blaj

De asemenea, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a accentuat faptul că: „Deodată cu sfințirea Bisericii se face sfințirea credincioșilor care s-au rugat împreună cu ierarhul sau ierarhii, împreună cu preoții slujitori la această mare și sfântă lucrare care este sfințirea unei Biserici. Biserica aceasta de zid reprezintă învelișul arhitectural al Bisericii celei vii care este comunitatea credincioșilor conduși de cler și aflați permanent în rugăciune. Deci, Biserica, așa cum se spune în rugăciunea întâi de la sfințirea Bisericii, care se citește în taină, această Biserică ne reprezintă pe noi ca membre ale Trupului tainic al lui Hristos. Ea se

află zidită în formă de Cruce fiindcă noi ne-am botezat în Hristos Cel răstignit și înviat[...]. Altarul care simbolizează Împărăția Cerurilor, în ziua sfințirii Bisericii se deschide pentru toți cei care mărturisesc credința în Sfânta Treime, deoarece Altarul este simbolul, este icoana, este arvuna Împărăției Tatălui, Fiului și Sfântului Duh. Se trece peste regulile de disciplină obișnuită pentru a arăta că toți oamenii sunt chemați la sfințenie și la sfințire.”

La slujba Sfintei Liturghii, ce a urmat sfințirii bisericii, alături de cei 15 arhieri, avându-l în frunte pe Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, au participat la slujire alți 8 preoți de mir, între care părintele paroh Vasile Benchea.

Răspunsurile au fost date de către membrii coralei religioase *Reîntregirea*, dirijată de către părintele arhidiacon Nicolae Topârcean, directorul Seminarului Teologic Ortodox din Alba Iulia. După citirea Sfintei Evanghelii, Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, a rostit o omilie cu privire la pericopa zilei, despre porunca iubirii.

Preafericitul Părinte Patriarh Daniel alături de soborul ierarhilor prezenți la Sfințirea Bisericii „Sfânta Maria” din Blaj

Astfel, Preafericirea Sa a arătat că iubirea lui Dumnezeu este izvorul iubirii de oameni, iar Sfântul Maxim Mărturisitorul ne spune că „iubirea adevărată este acea stare a inimii care Îl preferă pe Dumnezeu oricărei alte făpturi sau lucruri”. Citându-l tot pe Sfântul Maxim Mărturisitorul, Părintele Patriarh a amintit în continuare cele trei feluri de iubire: iubirea după poruncă – să iubim cum ne-a iubit Hristos, să-i iubim chiar și pe vrăjmașii noștri, iubirea firească – este iubirea părinților față de copii, a soților între ei și iubirea pătimasă. Noi avem însă nevoie de ajutorul lui Hristos pentru a putea să-i iubim pe oameni cu iubirea după poruncă, pentru că „toate le pot în Hristos care mă întărește” (*Filipeni 3, 13*).

La sfârșitul slujbei Sfintei Liturghii, Înălpreasfințitul Andrei, Arhiepiscopul Alba Iuliei, a vorbit celor peste 10.000 de preoți, monahi și credincioși prezenți despre istoricul bisericii și al localității Blaj. Ulterior, la propunerea Înălpreasfinției Sale, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a oferit crucea patriarhală preotului paroh Vasile Benchea, împreună cu alte daruri, cât și distincția *Sfinții Împărați Constantin și Elena* domnilor Ion Dumitrel, președintele Consiliului Județean Alba, și Gheorghe Rotar, primarul municipiului Blaj. Tot cu această ocazie, Preafericirea Sa a fost numit cetățean de onoare al municipiului Blaj.

Summary: Consecration of Saint Mary church in Blaj by His Beatitude Father Patriarch Daniel

The consecration of “Saint Mary” church, also called the *Orthodox Cathedral in Blaj* took place on the 5th of September 2010, being officiated by His Beatitude Father Patriarch Daniel, in the presence of a group of 15 hierarchs and assisted by a vast crowd of 10.000 faithful.

The holy dwelling, which on this occasion was given a second patron, Saint Andrew the Apostle, was built between 1991 and 2010 thanks to the efforts of Father Vasile Benchea, rector of the church, who on this occasion was awarded *The Patriarchal Cross* by His Beatitude Father Patriarch. It must be also said that the local authorities fully contributed to the erecting of the church, which is built in Byzantine style, and as large as a true cathedral.

At the end of service of consecration, His Beatitude Father Daniel, Patriarch of the Romanian Orthodox Church, gave a teaching speech, explaining the symbolism of the consecration of a church. His Beatitude pronounced therewith a homily about the evangelical pericope of the day, relating to love. At the end of the Divine Liturgy, His Eminence Andrei, Archbishop of Alba Iulia, read out the history of the church and the town of Blaj, and then decorations were awarded to those who had contributed to building this holy dwelling.

Consfătuirea națională anuală a inspectorilor de Religie din Patriarhia Română de la Mănăstirea Brâncoveanu, Sâmbăta de Sus

Redacția

În perioada 5-7 septembrie, 2010, la Mănăstirea „Brâncoveanu - Sâmbăta de Sus”, a avut loc „Consfătuirea națională anuală a inspectorilor de Religie din Patriarhia Română”, eveniment care s-a bucurat de prezența și binecuvântarea Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. Întâlnirea a fost organizată, la propunerea Ministerului Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului, de Patriarhia Română, Arhiepiscopia Sibiului și Inspectoratul Școlar Județean Sibiu și a avut ca scop discutarea diverselor teme de actualitate pentru inspectorii de Religie din Patriarhia Română.

„Consfătuirea națională anuală a inspectorilor de Religie din Patriarhia Română” a avut loc la Mănăstirea „Brâncoveanu - Sâmbăta de Sus” în perioada 5-7 septembrie a acestui an. Timp de trei zile, participanții au discutat aspecte legate de începutul și structura anului școlar 2010-2011, de statutul orei de religie, precum și de prezentarea auxiliarelor didactice nou-apărute. Au fost prezentate recomandări metodologice, programe școlare revizuite, planuri-cadru, programe școlare de trunchi comun, precum și programe școlare pentru cursuri opționale, oferta națională, dar și alte probleme de care sunt interesați în mod direct inspectorii de religie.

La întâlnirea inspectorilor de Religie a fost prezent și Preafericitul Părinte Patriarh Daniel care, în cuvântul Său, a subliniat importanța orei de Religie, arătând că profesorii, în cadrul acestei ore, formează „cetățeni ai ra-iului”: „În privința orei de religie dorim să ne exprimăm mulțumirea, recunoștința noastră pentru lucrarea misionară pe care o desfășoară profesorii și profesoarele de religie pe întreg cuprinsul Patriarhiei Române. Este o lucrare atât de mare încât nici nu poate fi evaluată la momentul de față ci, doar dacă

printr-o minune am putea să vedem impactul peste timp al acestei lucrări. Noi avem doar semne privind impactul orei de religie asupra generațiilor de tineri. Ora de Religie este o sfințire a timpului și o înveșnicire a timpului prin persoanele umane. Educația creștină nu pregătește doar cetățeni pentru patria pământească, ci și cetățeni pentru patria cerească. Părinții nu-și dau seama cât de împreună lucrători sunt cu Dumnezeu atunci când dau naștere copiilor și nici profesorii de Religie nu realizează totdeauna faptul că ei formează cetățeni ai Raiului, nu doar cetățeni ai României. Deci, profesorii de Religie împreună cu părinții care au dat naștere copiilor, pe care i-au botezat și i-au educat în credința creștină, pregătesc cetățeni ai Împărăției Cerurilor;

*Moment din timpul Consfătuirii naționale anuale
a inspectorilor de Religie din Patriarhia Română*

și numărul sfinților din Împărăția Cerurilor depinde de părinții credincioși și de dascălii credincioși. Nu este vorba aici doar de patriotism, este vorba de o lucrare atât de sfântă și de mare, cu reverberație eternă, care nici nu poate fi evaluată după criteriile lumii pământești. Mântuitorul Iisus Hristos ne spune că cel ce împlinește și învață și pe alții să facă voia Lui, acela mare se va chema și în Împărăția Cerurilor.”

De asemenea, Întâistătorul Bisericii Ortodoxe Române a evidențiat faptul că educația creștină este cea mai mare investiție, arătând astfel că ora

de religie este o misiune sfântă: „Ora de religie este un apostolat, o misiune sfântă, apostolică, adică o trimitere din partea lui Dumnezeu pentru a forma suflete în comuniune cu Dumnezeu și în comuniune cu toate generațiile de sfinți din toate timpurile. Deci, această formare a tinerilor, a copiilor, în credința creștină, este atât de importantă încât nu credem că în România a fost, sau va fi vreodată vreo investiție mai mare decât transmiterea credinței ca valoare veșnică. Nicio investiție nu este mai mare decât educația creștină pentru că aceasta vizează nu doar lumea pământească ci și împărăția cerurilor. Mântuitorul a spus: «Ce-i folosește omului să câștige lumea dacă își pierde sufletul său?», sau «Ce ar da omul în schimb pentru sufletul său?» (*Marcu 8, 36-37*). Avem nevoie și de spitale pentru vindecare, iar Biserica are zeci de unități medicale, dar pentru noi, din punctul de vedere al Bisericii, cea mai mare investiție și cea mai mare zestre pe care părinții pot să o dăruiască copiilor lor este credința în Hristos. Mântuitorul a spus «Lăsați copiii să vină la Mine și nu îi opriți că a unora ca aceștia este Împărăția Cerurilor» (*Matei 19, 14*), deci avem și noi de învățat de la copii, din nevinovăția lor, din gingașia lor, din afecțiunea lor. Din acest punct de vedere, formarea lor în această perioadă este baza personalității lor de mai târziu.»

Patriarhul României a mai spus că programul „Hristos împărtășit copiilor” al Patriarhiei Române este complementar orei de religie, copiii având astfel posibilitatea să participe la sfintele slujbe, la viața Bisericii: „În concluzie, dorim să ne exprimăm preocuparea permanentă de a susține motivația spirituală a orei de Religie ca fiind o mare lucrare pentru Biserică și din acest punct de vedere completarea orei de Religie din școală se face prin programul Patriarhiei Române „Hristos împărtășit copiilor”, care nu este un program concurent ci complementar, în sensul că pe lângă cunoștințele primite în școală, la ora de religie, copiii trebuie să participe și la viața Bisericii, să fie legați de comunitate, să participe la slujbe.”

În finalul cuvântului Său, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, a vorbit despre necesitatea organizării de tabere creștine și despre importanța lor în formarea spirituală a copiilor: „În timpul vacanțelor de vară, preoții, alături de profesorii și profesoarele de religie, trebuie să organizeze împreună tabere creștine, în care copiii, pe lângă joacă, să mai învețe practica rugăciunii și în alte comunități decât cea de acasă. Trebuie, mai ales, să organizăm tabere creștine formate din copiii din țară și copiii români din diaspora pentru că

acea din străinătate își pierd identitatea. Este bine ca aceste tabere să fie organizate de către preoți împreună cu profesorii și profesoarele de religie, deoarece comportamentul copiilor este puțin diferit în tabere decât la școală și învață să își asume libertatea cu responsabilitate.”

Evenimentele prilejuite de Consfătuirea națională anuală a inspectorilor de religie de la Mănăstirea „Brâncoveanu - Sâmbăta de Sus” s-au încheiat în ziua de marți, 7 septembrie, cu întâlnirea dintre inspectorii de religie și membrii Consiliului profesoral al Facultății de Teologie Ortodoxă „Andrei Șaguna” din Sibiu, vizita centrului istoric al orașului Sibiu și prin participarea la o serie de activități culturale la Muzeul „Astra” din Dumbrava Sibiului.

Summary: The annual Conference of the inspectors of religion

The annual Conference of the inspectors of religion took place between the 5th and 7th of September 2010, at “Brâncoveanu-Sâmbăta de Sus” Monastery, event which enjoyed the presence and benediction of His Beatitude Father Daniel, Patriarch of the Romanian Orthodox Church. This conference was organized at the proposal of the Ministry of Education, Research, Youth and Sport, the Romanian Patriarchate, the Archbishopric of Sibiu, and the Education Board of Sibiu. The participants to this conference discussed upon aspects connected with the beginning and structure of the school-year 2010-2011, the condition of the class of religion, as well as the newly appeared auxiliary teaching materials. Methodological recommendations, revised school programmes, frames plans, school programmes for compulsory subject, as well as school programmes for optional subjects, and also other problems that the inspectors of religion were directly interested in, were presented.

Mesajul Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, adresat participanților la *cel de-al XVIII-lea Colocviu ecumenic internațional de spiritualitate ortodoxă*, mănăstirea Bose, Italia, 8-11 septembrie 2010

Zeci de reprezentanți ai creștinilor din întreaga lume au participat în perioada 8-11 septembrie 2010, în Italia, la *cel de-al XVIII-lea Colocviu ecumenic internațional de spiritualitate ortodoxă* cu tema „Comuniune și singurătate”. La întrunirea organizată de către comunitatea monahală din Bose, Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată de Înaltpreasfințitul Serafim, Mitropolitul Ortodox Român al Germaniei, Europei Centrale și de Nord, care a prezentat mesajul Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, pe care îl redăm în continuare.

Singurătatea ca luptă cu propriul egoism și pregătire pentru comuniune

Am primit cu bucurie invitația Preacuviosului Părinte Enzo Bianchi, superiorul mănăstirii Bose, de a participa la lucrările celui de-al XVIII-lea congres ecumenic internațional de spiritualitate ortodoxă, organizat între 8-11 septembrie 2010, de mănăstirea pe care o îndrumă Preacuvioșia Sa.

Tema congresului, „*Comuniune și singurătate*”, este una de mare actualitate pentru viața spirituală și activitatea pastoral-misionară a Bisericilor. În mod paradoxal, spiritualitatea ortodoxă, în general, și în special spiritualitatea monahală creștină, poartă amprenta relației dintre singurătate și comuniune. Lepădarea de viața mondenă și asumarea voturilor sărăciei, castității și ascultării au ca scop eliberarea omului de patimile egoiste, pentru o totală consacrare a lui comuniunii cu Dumnezeu – izvorul iubirii nelimitate și netrecătoare. Hristos Domnul spune că „*oricine a lăsat case, sau frați, sau surori, sau*

tată, sau mamă, sau femeie, sau copii, sau țarine pentru numele Meu, însutit va lua înapoi și va moșteni viața veșnică” (Matei 19, 29). „Însutit va lua înapoi” înseamnă bogăția harului lui Hristos prezent în sufletul celor ce Îl iubesc pe El „cu toată inima, cu tot sufletul și cu tot cugetul lor” (Matei 22, 39). Numai rugăciunea neîncetată transformă singurătatea în comuniune.

Este demnă de subliniat abordarea acestei teme pe baza experienței mai multor tradiții creștine. În lumea de astăzi, tot mai amenințată de însingurare și autoizolare ca individualism materialist și consumist, care diminuează sau distruge comuniunea de iubire între oameni și Dumnezeu, precum și în societate, aprofundarea relației dintre singurătate și comuniune poate constitui o lumină în plus pentru activitatea pastorală, misionară și socială a Bisericii.

În încheiere, ne rugăm Preasfintei Treimi – izvorul prim și modelul suprem al Comuniunii de viață și iubire eternă, după chipul Căreia a fost creat omul (cf. *Facerea* 1, 26), să binecuvinteze pe toți participanții la acest congres și să lumineze lucrările ce se vor desfășura.

† DANIEL

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Summary: Solitude as struggle against one's own selfishness, and preparation for communion

It is with great joy that we have accepted the invitation of the Venerable Father Enzo Branchi, Superior of Bose monastery, to take part in the work of the 18th *International oecumenical congress of orthodox spirituality*, organised between the 8th and 11th of September 2010 by the very monastery guided by the Venerable Father.

The subject of the congress, Communion and Solitude, is very present-day and topical in the spiritual life and pastoral-missionary activity of the Churches. Paradoxically, the Orthodox spirituality, generally, and the Christian monastic spirituality, particularly, are imprinted with the mark of the relationship between solitude and communion. Giving up the worldly life and assuming the vows of poverty, chastity and obedience aim at man's delivering from his selfish passions, in favour of his complete devotion to the communion with God - the very source of

unlimited and everlasting love. Jesus Christ says that *“every one that hath forsaken houses, brethren, or sisters, or father, or mother, or wife, or children, or lands for My name’s sake, shall receive an hundredfold, and shall inherit everlasting life.”* (Matthew 19, 29). “Shall receive an hundredfold” means the opulence of Christ’s grace, which is ubiquitous in the soul of those that do love Him *“with all their heart, and with all their soul, and with all their mind.”* (Matthew 22, 37). Only the never-ending prayer can change solitude into communion. It is worth emphasizing that this subject is approached on the basis of more than one christian tradition. In the world of today, ever more threatened by solitude and self-isolation, as materialist and consumptionist individualism (which diminish or destroy the communion of love between men and God, as well as in society), a thorough study of the relationship between solitude and communion might be an extra light in the pastoral, missionary and social way of the Church.

By way of conclusion, we elevate prayers to the Holy Trinity – the main source and supreme archetype of the Communion of life and never-ending love, in the image of Whom man was made (*Genesis 1, 26*), to bless all the participants to this congress, and give light to the debates which are going to proceed.

† DANIEL

Patriarch of the Romanian Orthodox Church

Mesajul Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, adresat elevilor, părinților și profesorilor, la începutul anului școlar 2010-2011

În mesajul adresat elevilor, părinților și profesorilor, cu ocazia începerii noului an școlar, din data de 13 septembrie 2010, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel face o paralelă între sămânța din parabola semănătorului și puterea ce rezidă în fiecare suflet omenesc, și pe care dascălii au misiunea de a o cultiva. Așadar, lucrarea profesorilor de Religie este una „pe termen lung, veșnic”, constând în creșterea spirituală a copiilor. De asemenea, la nivelul Patriarhiei se află în desfășurare două programe, „Alege școala!” și „Hristos împărtășit copiilor”, al căror rol este acela de a reface legătura copiilor cu o comunitate vie, Biserica încercând permanent suplینirea lipsurilor din societatea actuală.

Educația - creștere în iubirea de valori

La începutul fiecărui an școlar, Mântuitorul Iisus Hristos ne dezvăluie prin Parabola Semănătorului că în sămânța pe care o seamănă și în pământul în care se seamănă există o putere: „Pământul rodește de la sine: mai întâi pai, apoi spic, apoi grâu deplin în spic” (Marcu 4, 26-28). La fel există o putere în adâncurile sufletului omului care se luminează și crește prin sămânța cuvântului lui Dumnezeu. Dascălii din școli sunt chemați să modeleze, să cultive sufletul elevului, pentru a crește intelectual și spiritual. Educația are ca obiectiv creșterea spirituală a copilului, după modelul Mântuitorului Hristos: „Iar copilul creștea și se întărea cu duhul, umplându-Se de înțelepciune, și harul lui Dumnezeu era asupra lui” (Luca 2, 40).

Copiii care primesc o educație creștină în școală învață să cultive valorile perene ale spiritualității și culturii românești în context european.

De aceea ne bucurăm că religia este prezentă în școală și exprimăm recunoștința noastră pentru lucrarea misionară a profesorilor de religie. Este o lucrare care nu poate fi evaluată acum, întrucât este o investiție pe termen mediu, lung și veșnic. Ora de religie nu este umplere a timpului, ci sfințire a timpului, este apostolat sfânt. Ea promovează o vedere a sensurilor profunde ale realității vieții și lumii și pregătește nu numai cetățeni pentru patria pământească, ci și cetățeni ai Raiului, ai patriei cerești. Nu există investiție mai mare decât transmiterea credinței ca valoare veșnică. Credința este și cea mai mare zestre pe care părinții o pot transmite copiilor, pentru că ea îi ajută pe tineri să facă deosebire între valori efemere și valori eterne, între iubire de moment și iubire veșnică.

În completarea orei de religie, Patriarhia Română, prin proiectele „Hristos împărtășit copiilor” și „Alege școala!”, propune să refacă legătura copiilor cu o comunitate vie, mărturisitoare și rugătoare. Prin aceste proiecte ea se străduiește să-i integreze pe copii în duhul prieteniei și al comuniunii, să prevină abandonul școlar în familiile sărace și în cele în care părinții sunt plecați la muncă în străinătate. Prin birourile de cateheză parohială, prin taberele de copii pe care le organizează în cadrul acestor proiecte, Biserica se străduiește să suplinească lipsa de afecțiune părintească, lipsa atmosferei de familie, descoperă copii talentați și-i încurajează să-și cultive talantul în folosul Bisericii și al societății.

La început de an școlar, rugăm pe Milostivul Dumnezeu, Izvorul Înțelepciunii și al Adevărului, să binecuvânteze pe toți elevii, profesorii și părinții, pentru a dobândi bucuria creșterii spirituale a copiilor și tinerilor prin asimilarea de noi cunoștințe necesare în viață și prin cultivarea valorilor constante ca: respectul semenului și prietenia, libertatea și responsabilitatea, hărnicia și dărnicia, demnitatea și solidaritatea.

† DANIEL

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Summary: His Beatitude Father Patriarch Daniel's Message addressed to pupils, parents and teachers at the beginning of the school year 2010-2011

In the message that he addressed to pupils, parents and teachers, on the occasion of the beginning of the new school year, on the 13th of September 2010, His Beatitude Father Patriarch Daniel set side by side the meaning of the seed in the sower's parable, and the power in each human soul, which the teachers have the mission of cultivating.

The teachers of religion are therefore assigned to work "on long, never-ending service", wholly dedicated to children's spiritual growth. There are also two programmes in progress with the Romanian Patriarchate: "Choose the school" and "Christ communicated to children", which are included to restore the children's contact with a living community, the Church permanently trying to make up for the shortcomings and imperfections within the society of today.

Vizita canonică a Preafericitului Părinte Patriarh Daniel în Episcopia Caransebeșului

Ștefan MĂRCULEȚ

Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, a efectuat în perioada 11-13 septembrie a acestui an o vizită canonică în Episcopia Caransebeșului. În cadrul vizitei, Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Române, înconjurat de mulți arhieri și de un sobor de preoți și diaconi, a sfințit Catedrala nouă din Caransebeș, cu hramurile „Învierea Domnului” și „Sfântul Prooroc Ilie Tesviteanul”. La evenimentul care a îmbrăcat întreg Banatul în haine de sărbătoare au participat oficialități centrale și locale, politicieni, reprezentanți ai altor culte religioase și câteva mii de credincioși veniți împreună cu preoții parohi din oraș și din localitățile din jur. În cadrul vizitei efectuate în Banatul Montan, Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române a primit titlurile de „Cetățean de onoare” al municipiului Caransebeș, al județului Caraș-Severin, precum și titlul de *Doctor Honoris Causa* al Universității „Eftimie Murgu” din Reșița.

În perioada 11-13 septembrie 2010, Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, a efectuat o vizită canonică în Episcopia Caransebeșului, la invitația Preasfințitului Episcop Lucian. Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a sosit pe data de 11 septembrie la Caransebeș, unde un sobor de arhieri, preoți și diaconi, alături de oficialitățile locale și județene, precum și câteva sute de credincioși l-au întâmpinat în fața Bisericii „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe”, cunoscută drept catedrala istorică din oraș. Preasfințitul Emilian Lovișteanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Râmnicului, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi, a oficiat începând cu ora 20:30 o slujbă de *Te Deum*, în prezența Întâistătătorului Bisericii noastre, a ierarhilor și invitaților. Preasfințitul Lucian, Episcopul Caransebeșului, i-a urat bun venit Preafericitului Părinte Patriarh Daniel și a prezentat câteva date istorice legate de Episcopia din Banat și de catedrala veche din oraș,

unde au avut loc cele mai importante evenimente din viața eparhiei. „Deși nu a fost construită pentru a fi catedrală, în 1865, când s-a înființat Episcopia Caransebeșului, Biserica «Sfântul Mare Mucenic Gheorghe» a devenit Catedrală episcopală. Mitropolitul Andrei Șaguna a înființat în acel an Episcopia Ortodoxă Română a Caransebeșului. În această catedrală au fost înscăunați toți episcopii Caransebeșului: Ioan Popasu și Nicolae Popea, care au fost ucenicii marelui Șaguna, și mai apoi, în 1910, chiar în Duminica Tomii, vrednicul de pomenire Miron Cristea, care a devenit apoi mitropolit primat și primul patriarh al Bisericii Ortodoxe Române. Au fost înscăunați aici episcopii Iosif Badescu, Vasile Lăzărescu, care a devenit apoi primul mitropolit al Banatului după reînființarea mitropoliei, Veniamin Nistor, care a păstorit în vremuri grele și a fost nevoit să-și părăsească eparhia, apoi, în 1994, episcopul Emilian Birdaș, iar în 1996, înaintașul nostru, Înaltpreasfințitul Laurențiu, Mitropolitul Ardealului”, a spus Preasfințitul Lucian.

Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a evidențiat rolul pe care l-au avut de-a lungul istoriei atât orașul Caransebeș, cât și episcopia de aici în viața Bisericii și a neamului românesc: „Orașul Caransebeș a fost un loc al mărturisirii credinței ortodoxe la margine de țară și un oraș al apărării identității și unității naționale, al refacerii unității naționale, împreună cu Aradul. Acest oraș a contribuit la dezvoltarea conștiinței naționale, de refacere a unității naționale, ceea ce s-a și realizat în 1918. De asemenea, Eparhia Caransebeșului rămâne în conștiința Bisericii Ortodoxe Române ca și cetate de cultură teologică. Seminarul teologic de aici a avut profesori iluștri, care au scris cărți de înaltă ținută academică și care au format generații întregi de preoți, profesori și oameni de cultură”, a subliniat Preafericitul Părinte Patriarh Daniel.

În a doua zi a vizitei canonice, pe 12 septembrie, Patriarhul României, împreună cu arhieriei prezenți, a târnosit noua Catedrală episcopală din Caransebeș, cu hramurile „Învierea Domnului” și „Sfântul Prooroc Ilie Tesviteanul”. După rânduiala obișnuită a înconjurării lăcașului de cult, a urmat pecetluirea Sfintei Mese din Altar, în piciorul căreia au fost așezate sfințele moaște și hrisovul. După înveșmântarea Sfintei Mese, Înaltpreasfințitul Timotei, Arhiepiscopul Aradului, a citit hrisovul în fața credincioșilor adunați pentru a participa la sfințire și la Sfânta Liturghie. Printre oficialitățile prezente s-au numărat ministrul secretar de stat pentru culte, Adrian Lemeni, prefectul județului Caraș-Severin și președintele Consiliului județean, Octavian

Țunea, Sorin Frunzăverde, primarul orașului Ion Marcel Vela, precum și parlamentari și politicieni din mai multe zone ale țării. Din soborul de arhieri care a oficiat slujba de sfințire a Catedralei și Sfânta Liturghie la altarul nou-sfințit au făcut parte: Înaltpreasfințitul Laurențiu, Mitropolitul Ardealului, Înaltpreasfințitul Irineu, Mitropolitul Olteniei, Înaltpreasfințitul Iosif al Europei Occidentale și Meridionale, Înaltpreasfințitul Mitropolit Nifon,

*Moment din timpul săvârșirii Sfintei Liturghii
în noua Catedrală episcopală din Caransebeș*

Arhiepiscopul Târgoviștei și Exarh patriarhal, Înaltpreasfințitul Teodosie, Arhiepiscopul Tomisului, Înaltpreasfințitul Andrei, Arhiepiscop al Alba Iuliei, Înaltpreasfințitul Casian, Arhiepiscopul Dunării de Jos, Înaltpreasfințitul Timotei, Arhiepiscop al Aradului, Înaltpreasfințitul Luchian, Episcopul sârbilor ortodocși din Budapesta și Timișoara, Preasfințitul Lucian, Episcopul Caransebeșului, Preasfințitul Sofronie, Episcopul Oradiei, Preasfințitul Nicodim, Episcopul Severinului și Strehaiei, Preasfințitul Vincențiu, Episcopul Sloboziei și Călărașilor, Preasfințitul Galaction, Episcopul Alexandriei și Teleormanului, Preasfințitul Ambrozie, Episcopul Giurgiului, Preasfințitul Sebastian, Episcopul Slatinei și Romanaților, Preasfințitul Visarion, Episcopul Tulcii, Preasfințitul Daniil, Episcopul locțiitor al Episcopiei Daciei Felix, Preasfințitul Siluan al Episcopiei Ortodoxe Române

din Ungaria, Preasfințitul Vasile Someșeanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, Preasfințitul Paisie Lugojeanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Timișoarei, Preasfințitul Emilian Lovișteanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Râmnicului, Preasfințitul Ioachim Băcăuanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Romanului și Bacăului. În cuvântul de învățătură de la Sfânta Liturghie, Preafericitul Părinte Patriarh a vorbit credincioșilor adunați în noua Catedrală din Caransebeș despre jertfa mântuitoare de pe cruce, ca supremă expresie a iubirii divine față de oameni și despre Cruce, ca semn al biruinței asupra răului. „Iubirea lui Dumnezeu, Care Îl trimite pe unicul Său Fiș într-o lume bolnavă de păcat, de ură și de răutate pentru a o vindeca de păcat și moarte, este iubire mântuitoare și făcătoare de viață. Întrucât Hristos Cel care a murit pe cruce a fost fără de păcat, moartea ca plată a păcatului nu a putut să-L stăpânească, iar El a biruit cu moartea Sa puterea morții înviind din mormânt. În noaptea de Paști, noi ridicăm cu ambele mâini Sfânta Cruce în văzul tuturor, adăugăm lumânarea de Înviere la ea și spunem «Hristos a Înviat!», apoi ni se răspunde «Adevărat a Înviat!», deoarece Hristos Cel răstignit este Hristos Cel Înviat, Care și după moartea Sa poartă în trupul Său semnele Crucii, adică semnele cuiei din mâini și picioare, precum și semnul lăsat de lancea care L-a străpuns. Semnele Crucii rămân veșnic în trupul Mântuitorului Iisus Hristos, Cel Înviat și Înălțat la ceruri, pentru a ne arăta cât de mult ne-a iubit El pe noi și S-a dăruit nouă, ca pe noi să ne ridice la ceruri. De aceea, sărbătoarea Înălțarea Sfintei Crucii, ca cinstire a Sfintei Crucii, este preamărirea iubirii jertfelnice, a iubirii smerite, singura iubire pe care Dumnezeu o prețuiește. El nu prețuiește iubirea posesivă și mândră, ci iubirea smerită, care deschide sufletul omului spre a iubi pe Dumnezeu și pe semenii.

Evangelia de astăzi ne mai spune că «Dumnezeu nu a trimis pe Fiul Său în lume ca să osândească, ci ca lumea să se mântuiască prin El.» Deci, Mântuitorul vine să mântuiască, nu să osândească lumea. El vine să cheme, să vindece pe cei bolnavi, să hrănească pe cei săraci, să îndrepte pe cei rătăciți, să ridice pe cei păcătoși și căzuți, vine să dăruiască viață adevărată. Crucea este lumină și binecuvântare spre mântuire. Crucea este semnul credinței în iubirea lui Dumnezeu, iubire mai tare decât moartea. De aceea, noi am făcut din Cruce semnul mântuirii, iar când spunem «Doamne, ajută-ne!», «Doamne, mântuiește-ne!», «Doamne, miluiește-ne!», ne însemnăm cu Sfânta Cru-

ce, deoarece ea este semnul iubirii Preasfintei Treimi pentru noi. De aceea, și biserica este construită sub formă de cruce, iar pe turlele ei se află o cruce, care ne amintește de iubirea lui Hristos pentru noi”, a spus Preafericitul Părinte Patriarh Daniel. La final, Întâistătătorul Bisericii a oferit diplome și distincții ctitorilor, binefăcătorilor și tuturor jertfitorilor sfintei Catedrale din Caransebeș, care au contribuit esențial de-a lungul anilor la zidirea lăcașului de cult. Preasfințitul Episcop Lucian a primit un engolpion și o cruce, iar pentru Altarul catedralei, o cruce de binecuvântare. Au primit distincții consilierii Episcopiei Caransebeșului și protopopii, primarul orașului, prefectul de Caraș-Severin și președintele Consiliului Județean Caraș-Severin, precum și directorii firmelor care au construit lăcașul de cult.

*Preafericitul Părinte Patriarh Daniel semnând Antimisul
noii Catedrale episcopale din Caransebeș*

A urmat cuvântul Înaltpreasfințitului Laurențiu, Mitropolitul Ardealului, care a reamintit de greutățile întâmpinate la începerea lucrărilor de zidire a Catedralei din Caransebeș: „Când am pus piatra de temelie, am îmbrăcat veșmintele primului episcop de Caransebeș, Ioan Popasu, și am spus că dorim să ducem mai departe dorința înaintașilor noștri. Iată, astăzi s-a împlinit aceasta.”

Preasfințitul Episcop Lucian a mulțumit tuturor ctitorilor, celor prezenți: ierarhi, preoți, autorități și credincioși. A subliniat cât de mult a fost așteptat acest eveniment: „Catedrala este una pe măsura jertfei înaintașilor și contemporanilor. Este o catedrală în care ne regăsim cu toții și în care am oficiat pentru prima dată Sfânta Liturghie, o catedrală pe care Episcopia Caransebeșului o merita de mult, de la început”, a subliniat Preasfințitul Episcop Lucian, care și-a exprimat dorința de a înfrumuseța lăcașul de cult cu pictură și mobilier. Episcopul Caransebeșului a oferit Preafericitului Părinte Patriarh Daniel o cruce de binecuvântare și un set arhieresc cu engolpion și cruce.

Patriarhul României a primit noi titluri în Banat

Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a primit în seara zilei de 12 septembrie, în duminica în care întreg Banatul a sărbătorit sfințirea Catedralei „Învierea Domnului” și „Sfântul Ilie” din Caransebeș, titlul de „Cetățean de onoare” al acestui municipiu. Ceremonia a avut loc în Sala „1 Decembrie 1918” a Primăriei Caransebeș, unde au fost prezenți ierarhi, preoți, oficialități și invitați de seamă. Delegația oficială a fost întâmpinată de membrii Consiliului local Caransebeș în fața Primăriei, unde o fanfară militară a dat onorul. În discursul de inaugurare, primarul din Caransebeș și-a exprimat bucuria și onoarea de a avea un asemenea oaspete de seamă și de a oferi titlul de „Cetățean de onoare” Patriarhului României. La rândul său, Preasfințitul Lucian, Episcopul Caransebeșului, a prezentat activitatea pastorală, academică, precum și titlurile și distincțiile primite de Întâistătătorul Bisericii noastre.

Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a mulțumit pentru titlul primit în locurile natale: „Considerăm această onoare ca o prețuire adusă Bisericii, în primul rând, și ca o legătură de suflet, întrucât este vorba aici de Banatul Montan, o zonă binecuvântată de Dumnezeu, cu multe frumuseți ale naturii, la care se adaugă frumusețea culturii populare, academice, prin vestitul Seminar Teologic de aici, dar și prin cultura ierarhilor care au păstorit această eparhie binecuvântată de Dumnezeu. Este un moment care trece dincolo de protocol și care înseamnă o regăsire, revenire în patria natală, într-o zonă în care istoria credinței și cea a culturii s-au îmbinat armonios”, a spus Patriarhul României.

Titlurile primite de Preafericitul Părinte Patriarh Daniel în cadrul vizitei pastorale din Banat au fost cel de „Cetățean de onoare” al județului Caraș-Severin și de *Doctor Honoris Causa* al Universității „Eftimie Murgu” din Reșița. Ceremonia a avut loc pe 13 septembrie, în sala de ședințe a Consiliului Județean din municipiul Reșița, după ce delegația care l-a însoțit pe

Preafericitul Părinte Patriarh Daniel primind titlul de „Cetățean de onoare” al județului Caraș-Severin

Preafericitul Părinte Patriarh Daniel la eveniment a vizitat Biserica „Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul” din Caransebeș, unde sunt înmormântați episcopi, protopopi, preoți și personalități din Eparhia Caransebeșului și unde funcționează și Centrul social „Arhiepiscopul Filaret Mustăța”.

La ceremonia de la Reșița au participat președintele Consiliului Județean Caraș-Severin, Sorin Frunzăverde, prefectul Octavian Țunea, primarul municipiului Reșița, Mihai Stepanescu, șefii instituțiilor locale și județene, membrii Senatului Universității „Eftimie Murgu” din oraș, protopopii din Reșița, Oravița și Băile Herculane, profesori și oameni de cultură. După cuvântul domnului Sorin Frunzăverde și cuvântul Preasfințitului Lucian, care a evidențiat cele mai importante momente din istoria Episcopiei Caransebeșului, a fost oferit Patriarhului României titlul de cetățean de onoare al județului amintit.

Ceremonia a continuat cu discursul rectorului universității din Reșița, Doina Frunzăverde, și cuvântul *Laudatio* rostit de Înaltpreasfințitul Laurențiu, Mitropolitul Ardealului. După înmânarea diplomei, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a citit o meditație teologică intitulată „Bucuria în viața creștinului”, în care a subliniat importanța rugăciunii și a unirii cu Hristos, care aduc bucurie în sufletele creștinilor de astăzi, care trăiesc într-o societate secularizată: „Adevărata atitudine a omului față de lume trebuie să fie relația euharistică de recunoaștere și recunoștință a prezenței lui Dumnezeu Dăruitorul necreat, în darurile lumii create de El. Astfel, se cultivă bucuria darurilor primite și a darurilor oferite, ca expresie a comuniunii de iubire”, a subliniat Întâistătătorul Bisericii noastre.

*Preafericitul Părinte Patriarh Daniel primind
titlul de Doctor Honoris Causa al Universității „Eftimie Murgu” din Reșița.*

Patriarhul României a mulțumit celor prezenți pentru titlurile primite: „Ca răspuns la aceste două onoruri mari pe care le-am primit astăzi trebuie să exprimăm recunoștința și bucuria noastră, deoarece această zi este o zi deosebită, mai ales că suntem pentru prima dată aici în acest oraș de veche tradiție românească și cu o vocație deosebită.”

Summary: His Beatitude Father Patriarch Daniel's canonical visit in the Bishopric of Caransebeș

His Beatitude Father Daniel, Patriarch of the Romanian Orthodox Church, has made a canonical visit in the Bishopric of Caransebeș, between the 11th and the 13th of September. As part of his visit, the Head of the Romanian Orthodox Church, assisted by many hierarchs and a group of priests and deacons, consecrated the new cathedral in Caransebeș, having *The Resurrection of the Lord* and *Saint Prophet Elias of Tesba* as its patrons. Central and local official persons, politicians and representatives of other religious cults participated to this important event, as well as a few thousand faithful who had come together with their rectors of the town or from other places thereabouts. Also as a part of the visit he made in Mountain Banat, His Beatitude Father Daniel, Patriarch of the Romanian Orthodox Church, was awarded the title of Freeman of Caransebeș Municipality and Caraș-Severin County, as well as the title of *Doctor Honoris Causa* of *Efimie Murgu* University of Reșița. Within the frame of the canonical visit of the Patriarch of Romania, the body of delegates who accompanied His Beatitude Father Patriarch Daniel visited *Saint John the Baptist's Birth* church in Caransebeș, where bishops, protopriests, priests and other personalities of Caransebeș Eparchy are buried, and where *Hierarch Filaret Musa* Social Centre is in full work.

Împlinirea a 90 de ani de la reactivarea Episcopiei Oradiei. Vizita canonică a Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, în Eparhia Oradiei

Ștefan MĂRCULEȚ

Cu prilejul aniversării a 90 de ani de la reînființarea Episcopiei Oradiei, Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, a efectuat o vizită canonică în această eparhie, la invitația Preasfințitului Sofronie, Episcopul Oradiei. Desfășurată între 17 și 20 septembrie 2010, vizita canonică a cuprins vizitarea mai multor biserici din orașul bihorean, precum Catedrala cu Lună ori parohiile Sfântul Nicolae-Albastră și CFR-Vii, ceremonia de decernare a titlului de *Doctor Honoris Causa* al Universității din Oradea Preafericitului Părinte Patriarh Daniel și oficierea Sfintei Liturghii la Mănăstirea „Sfânta Cruce”, unde participanții au putut vizita expoziția foto-documentară organizată cu prilejul aniversării a 90 de ani de la reînființarea Episcopiei Oradiei, în cadrul muzeului eparhial.

În perioada 17-20 septembrie 2010 a avut loc vizita efectuată de către Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, în Eparhia Oradiei, cu ocazia aniversării a 90 de ani de la reînființarea acestei Episcopii.

Din punct de vedere istoric, în urmă cu aproape un secol, mai exact la anul 1917, se începeau demersurile pentru reînființarea Episcopiei Oradiei, desființate de către stăpânirea habsburgică din Transilvania, prin alegerea ca vicar al românilor din această zonă a Părintelui Roman Ciorogariu. Ulterior, după unirea Transilvaniei cu România, credincioșii bihoreni au adresat un amplu memoriu Conferinței de la Versailles, profitând totodată de vizita făcută în ținutul lor de către familia regală română (23 mai 1919) pentru a susține refacerea vechii structuri bisericești.

În decursul anului 1919, a fost înaintat un memoriu Consiliului Dirigent al Transilvaniei, începându-se efectiv demersurile pentru reînființarea

Episcopiei, cererile credincioșilor bihoreni bucurându-se de susținerea ministrului de atunci al Cultelor, Octavian Goga. Drept urmare, la anul 1920, în urma participării unei delegații orădene la Consiliul Național Bisericesc din Ardeal, Banat, Crișana și Maramureș (10 februarie 1920), s-a procedat la arondarea teritoriului Consistoriului orădean și la împărțirea acestuia în cercuri electorale, în vederea constituirii primului Sinod eparhial, în cadrul căruia a fost decisă reînființarea Episcopiei.

Anul următor, 1920, a fost martorul aprobării proiectului de reînființare de către forurile conducătoare ale țării, inițiativa bucurându-se de sprijinul activ al Mitropolitului primat Miron Cristea și al mitropolitului Ardealului, Nicolae Bălan, fiind astfel votată de marea majoritate a senatorilor și deputaților. În consecință, la 30 august 1920 Regele Ferdinand a emis înaltul Decret regal prin care se restatornicea Eparhia Oradiei în vechile ei fruntarii, la conducerea episcopiei restaurate fiind ales Preasfințitul Roman Ciorogariu.

Împlinirea a 90 de ani de la momentul săvârșirii acestor evenimente istorice a fost marcată prin vizita Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, la invitația Preasfințitului Părinte Sofronie, Episcopul Oradiei. Primirea Întâistătătorului Bisericii Ortodoxe Române a avut loc la 17 septembrie în paraclisul centrului eparhial, cu hramul „Sfinții Ierarhi Mărturisitori Ilie Iorest și Sava Brancovici”, unde a fost oficiată o slujbă de *Te Deum* de către Preasfințitul Siluan, Episcopul ortodox român al Ungariei. În continuare, Preasfințitul Părinte Sofronie a rostit un cuvânt de bun-venit, prezentând succint viața românilor ortodocși din eparhie, situația prezentă a comunităților și activitățile pastoral-misionare din ultimii ani. Totodată, Preasfinția Sa a mulțumit Preafericitului Părinte Patriarh Daniel: „Prezența Preafericirii Voastre pe aceste meleaguri binecuvântate înseamnă pentru noi toți izvor de har, de bucurie, de putere duhovnicească. Așa vă întâmpinăm cu inimile deschise, cu sufletele pline de lumină. Vă întâmpinăm ca pe Întâistătătorul Bisericii noastre strămoșești, cel care ați fost rânduit de pronia divină să păstoriți poporul nostru românesc în aceste vremuri în care mărturisirea credinței înseamnă cu adevărat o operă de importanță majoră.”

În amplul răspuns la cuvântul de întâmpinare, Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, a subliniat importanța înființării de noi eparhii, arătând că: „O eparhie nouă înseamnă o etapă nouă în istoria unui ținut. Dacă în 1920 s-a reînființat Episcopia Oradiei, vedem

că din 1920 până astăzi a crescut numărul parohiilor, mănăstirilor și mai ales numărul Bisericilor noi care s-au construit și se construiesc. Într-o vreme în care în unele părți ale Europei Occidentale, în Statele Unite ale Americii și Canada se închid Biserici și se transformă în moschei, hoteluri, săli de sport sau magazine de consum, iată, la noi se ridică Biserici și aceste Biserici nu se ridică de către un popor foarte bogat din punct de vedere material, dar se ridică de către un popor foarte bogat în credință.” Totodată, Preafericirea Sa a subliniat unele aspecte ale societății actuale, precum criza economică, fenomenul secularizării ori cel al migrației tinerilor.

Primirea Preafericitului Părinte Daniel la Centrul Eparhial din Oradea

În cea de-a doua zi a vizitei, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a vizitat Catedrala cu Lună din Oradea, unde a fost întâmpinat de către Preasfințitul Petroniu, Episcopul Sălajului, care a săvârșit o slujbă de *Te Deum*. În continuare, Preasfințitul Părinte Episcop Sofronie a rostit un cuvânt, în care a prezentat cele mai importante momente din istoria catedralei. Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a răspuns, arătând scopul vizitei Sale: „Am venit aici să mulțumim lui Dumnezeu pentru binefacerile revărsate asupra acestei eparhii de-a lungul timpului, și mai ales de la reînființarea ei, în 1920, să comemorăm pe cei care au fost vrednici slujitori ai ei și să cerem ajutorul lui Dumnezeu

pentru a continua activitățile lăsate nouă ca moștenire și, în același timp, să amplificăm lucrarea misionară și pastorală din această parte a țării.”

Tot în ziua de 18 septembrie a avut loc și ceremonia de decernare a titlului de *Doctor Honoris Causa* Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, de către Universitatea din Oradea, ce s-a desfășurat în aula acestei instituții de învățământ. Cuvântul *Laudatio* a fost citit de către Părintele Profesor Nicu Dumitrașcu, decanul Facultății de Teologie Ortodoxă „Episcop Dr. Vasile Coman” din cadrul acestei Universități. Apoi, Preafericitul Părinte Daniel,

*Moment din timpul decernării titlului de „Doctor Honoris Causa”,
Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, de către Universitatea din Oradea*

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, a rostit meditația intitulată „Liturghie euharistică și filantropie socială”, referitoare la slujirea lui Dumnezeu prin Sfânta Liturghie și a aproapelui prin Biserică. Totodată, Preafericirea Sa a donat mai multe cărți bibliotecii Universității. La sfârșitul zilei, întâistătorul Bisericii Ortodoxe a vizitat parohia „Sfântul Ierarh Nicolae-Albastră”, prima construită în Oradea după anul 1918, al cărei preot paroh, Părintele Gheorghe Nemeș, a fost decorat cu Ordinul „Sfântul Apostol Andrei” pentru clerici. O altă biserică vizitată de către Preafericirea Sa a fost cea a parohiei CFR-Vii, unde Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a sfințit centrul „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe”, realizat în colaborare cu parohia Sfânta

Cruce din Torino, în cadrul căreia urmează să se desfășoare un nou proiect social-filantropic, „Agapa Sfântul Mare Mucenic Gheorghe”.

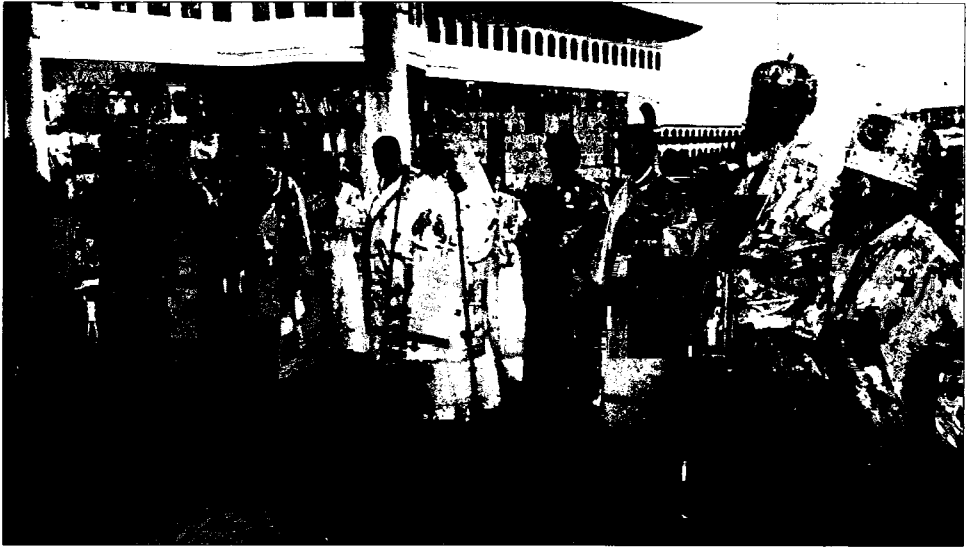
În cea de-a treia zi a vizitei sale (19 septembrie – Duminica după Înălțarea Sfintei Cruci), Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a oficiat slujba Sfintei Liturghii la Mănăstirea Sfintei Cruci, alături de un sobor de arhierie din care au făcut parte Înaltpreasfințitul Laurențiu, Mitropolitul Ardealului, Înaltpreasfințitul Calinic, Arhiepiscopul Argeșului și Muscelului, Înaltpreasfințitul Casian, Arhiepiscopul Dunării de Jos, Înaltpreasfințitul Timotei,

*Obștea Mănăstirii „Sfânta Cruce”, preoți și credincioși
participând la sărbătorile Episcopiei Oradiei*

Arhiepiscopul Aradului, Înaltpreasfințitul Arhiepiscop Ioan al Episcopiei Covasnei și Harghitei, Preasfințitul Lucian, Episcopul Caransebeșului, Preasfințitul Sofronie, Episcopul Oradiei, Preasfințitul Galaction, Episcopul Alexandriei și Teleormanului, Preasfințitul Visarion, Episcopul Tulcii, Preasfințitul Gurie, Episcopul Devei și Hunedoarei, Preasfințitul Siluan al Episcopiei Ortodoxe Române din Ungaria, Preasfințitul Paisie Lugojeanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Timișoarei și Preasfințitul Iustin Sigheteanul, Arhieriu-vicar al Episcopiei Maramureșului și Sătmarului. Răspunsurile la slujbă au fost date de către membrii coralei „Psalmodia Varadiensis”. În cuvântul de învățătură rostit la pericopa evanghelică, Preafericirea Sa a vorbit

despre libertatea pe care o au oamenii în a-L urma pe Hristos, dar și despre responsabilitatea alegerii făcute. Totodată, Preafericitul Părinte Patriarh a oferit ordinul „Sfinții Împărați Constantin și Elena” maicii starețe a Mănăstirii „Sfânta Cruce”, Mina Bădilă.

*Moment din timpul Sfintei Liturghii oficiate la altarul de vară
al Mănăstirii „Sfânta Cruce” – Oradea*

Ulterior, participanții la festivități au asistat la inaugurarea expoziției foto-documentare dedicate aniversării celor 90 de ani de la reînființarea Episcopiei Oradiei, organizată în fosta clădire a stăreției mănăstirii, actualmente muzeu eparhial. Directorul muzeului, domnul Aurel Chiriac, a prezentat fotografiile cu cele mai importante lăcașuri de cult ale Eparhiei Oradiei, veșmintele episcopului Roman Ciorogariu, precum și documente referitoare la momentul istoric al reînființării eparhiei.

Vizita Preafericitului Părinte Patriarh Daniel în Episcopia Oradiei s-a încheiat la data de 20 septembrie.

Summary: 90 years since the Bishopric of Oradea was reactivated. Canonical visit of His Beatitude Father Daniel, Patriarch of the Romanian Orthodox Church, in the Eparchy of Oradea

On the 30th of August 2010, it is 90 years since the Bishopric of Oradea was refounded by the Royal Decree promulgated by King Ferdinand I. On the occasion of commemorating this momentous event, His Beatitude Father Daniel, Patriarch of the Romanian Orthodox Church, paid a four-day canonical visit (between the 17th and the 20th of September) in the Bishopric of Oradea, answering the invitation of His Grace Father Sofronie, Bishop of Oradea.

After His Beatitude Father Patriarch Daniel had been welcomed at the chapel of the eparchial residence, where a *Te Deum* divine service was officiated, in the second day of the canonical visit, His Beatitude was awarded the academic title of *Doctor Honoris Causa* of Oradea University; on this occasion, the Patriarch of Romania gave one of his meditations, having the title “Eucharistic Liturgy and Social Philanthropy”. During this day, the parishes “Sfântul Nicolae – Albastră”, and “CFR-Vii”, in Oradea, have been visited.

In his third day’s visit, His Beatitude Father Patriarch Daniel officiated the Divine Liturgy in the church of the “Holy Cross” Monastery, assisted by a group of hierarchs. Then, all that took part in the festivities could visit the eparchial museum where a photo-documentary exhibition was displayed, commemorating 90 years since the Bishopric of Oradea was refounded.

Congresul Național al Facultăților de Teologie Ortodoxă din Patriarhia Română, ediția a IV-a

Redacția

La Palatul Patriarhiei, în Sala „Conventus”, a avut loc în zilele de 27-28 septembrie, cel de-al IV-lea *Congres Național al Facultăților de Teologie Ortodoxă din Patriarhia Română*. Evenimentul a reunit reprezentanți ai Facultăților de Teologie Ortodoxă din Patriarhia Română și ai Universității din București, dar și oficialități de stat. Prima sesiune a congresului a fost deschisă oficial de Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, care a rostit un cuvânt de binecuvântare. Lucrările congresului au debutat cu o sesiune aniversară dedicată Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române, susținută de Preasfințitul Varlaam Ploieșteanul, Episcop-vicar patriarhal, și de către părintele profesor Mihai Săsăujan, șeful Catedrei de Teologie istorică a Facultății de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul” din București. Tema de anul acesta a congresului s-a intitulat „Cercetarea teologică astăzi” și s-a desfășurat în trei sesiuni. Prima sesiune de comunicări, intitulată „Cercetarea teologică în spațiul universitar românesc” a fost moderată de Înaltpreasfințitul Laurențiu, Mitropolitul Ardealului. În cadrul acesteia s-au susținut prelegeri despre situația actuală a cercetării teologice românești, despre cadrele și obiectivele cercetării, despre dialogul și receptarea critică în cercetarea teologică, precum și despre interdisciplinaritatea cercetării teologice. Următoarea sesiune s-a desfășurat sub conducerea Înaltpreasfințitului Irineu, Mitropolitul Olteniei. Au participat profesori din toată țara, iar patru profesori de la facultățile din București, Cluj, Arad și Iași au susținut referate în care au subliniat temele prioritare de cercetare în teologia biblică, istorică, sistematică și practică. Preasfințitul

Varlaam Ploieșteanul, Episcop-vicar patriarhal, a moderat ultima sesiune, intitulată „Cercetarea teologică și viața Bisericii”. Reprezentanții instituțiilor de învățământ teologic superior au dezbătut problematica cercetării teologice în spațiul universitar românesc și au evaluat lucrările celor două zile în care s-a desfășurat evenimentul. Redăm în continuare cuvântul de binecuvântare al Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, rostit în deschiderea lucrărilor:

Cercetarea teologică - aprofundare a cunoașterii creдинței și vieții Bisericii

1. Teologia - știință a mântuirii și a vieții veșnice

Teologia este vorbire a oamenilor despre Dumnezeu, bazată pe vorbirea lui Dumnezeu cu oamenii (Revelație). Mai precis, teologia este știință despre Dumnezeu, bazată pe Revelația lui Dumnezeu către oameni. Iar punctul culminant al Revelației divine este Persoana Fiului și Cuvântului veșnic al lui Dumnezeu, Care S-a făcut Om din iubire pentru oameni și pentru mântuirea lor. Dumnezeu-Cuvântul sau Logosul divin este de la începutul lumii tainic prezent în „cuvintele” tăcute, dar luminoase ale naturii: „*Cerurile spun slava lui Dumnezeu și facerea mâinilor Lui o vestește tăria*” - constată Psalmistul (*Psalmul* 18, 1), iar Apostolul neamurilor îl confirmă arătând că fapăturile sau creaturile văzute trimit la însușirile nevăzute ale Creatorului universului, la Dumnezeu Cel nevăzut, Făcătorul cerului și al pământului: „*Cele nevăzute ale Lui se văd de la facerea lumii, înțelegându-se din fapături, adică veșnica Lui putere și dumnezeire*” (*Romani* 1, 20). Dumnezeu-Cuvântul S-a făcut mai cunoscut oamenilor prin oamenii aleși ai Săi și prin oameni inspirați care au consemnat Revelația divină în Sfintele Scripturi: „*Și începând de la Moise și de la toți proorocii, le-a tâlcuit lor toate Scripturile cele despre El*” (*Luca* 24, 27).

Revelația divină prin fapături și prin Scripturi se împlinește și culminează în Dumnezeu-Cuvântul Care S-a făcut Om, în Iisus Hristos (cf. *Evrei* 1, 1-2), Care ne descoperă că *Dumnezeu nu este o singurătate veșnică, ci o comuniune de viață veșnică și iubire veșnică: Sfânta Treime, iar omenirea este chemată să participe veșnic la această iubire veșnică* (cf. *Ioan* 1, 14; 14, 11; 15, 26).

Așadar, scopul sau finalitatea Revelației divine este participarea oamenilor la fericita viață veșnică a lui Dumnezeu, adică mântuirea lor. Ca atare, teologia ca tâlcuire a Revelației divine sau ca „*explicitare a planului lui Dumnezeu de îndumnezeire a omului*” - cum spune Părintele Dumitru Stăniloae, este *știința mântuirii și a vieții veșnice*, descoperită în Iisus Hristos, Fiul Tatălui ceresc, și comunicată oamenilor prin Duhul Sfânt în Biserică. Iar viața veșnică este cunoașterea singurului Dumnezeu adevărat, Cel descoperit de Hristos (cf. *Ioan* 17, 3).

Moment din timpul Congresului Național al Facultăților de Teologie Ortodoxă din Patriarhia Română

În acest sens, teologia are ca temelie și centru al ei Revelația divină, iar ca finalitate *realizarea comuniunii oamenilor cu Dumnezeu în viața sacramentală și în lucrarea pastorală și misionară a Bisericii în lume.*

2. Cercetarea teologică este necesară pentru studiul academic și folositoare vieții Bisericii

A cerceta, în limba română, înseamnă: *a căuta să afle, a studia, a se informa mai bine, a investiga.* În acest sens, aplicată la studiul teologic academic, cercetarea este o necesitate, întrucât prin ea se realizează o aprofundare sau o

lărgire a cunoașterii teologice, o îmbogățire și o înnoire a ei. Întrucât Revelația divină este consemnată în Sfânta Scriptură și în Sfânta Tradiție, ambele fiind păstrate și interpretate de-a lungul veacurilor de către Sfânta Biserică, înțeleasă ca Trup tainic al lui Hristos, arvună și icoană profetică a Împărăției cerurilor, *teologia ca explicitare a Revelației divine are un vast câmp de cercetare, și anume Sfânta Scriptură, Sfânta Tradiție și viața concretă a Bisericii*. Mai precis, toate disciplinele teologice: biblice, istorice, sistematice și practice, au nevoie de cercetare ca aprofundare a cunoașterii credinței și vieții Bisericii

Preafericitul Părinte Daniel alături de participanții la Congresul Național al Facultăților de Teologie Ortodoxă din Patriarhia Română

în lucrarea sa mântuitoare în istorie și în contemporaneitate. Fără cercetare, studiul teologiei devine monoton, repetitiv, superficial, stereotipic și static. Prin cercetare nu doar se confirmă și se nuanțează ceea ce se cunoaște deja în teologie, ci se pot găsi conexiuni și sensuri noi ale textelor vechi sau legături noi între disciplinele teologice clasice, adesea prea izolate unele de altele în teologia scolastică. De asemenea, se deschid alte perspective de-a prezenta în mod creator noi sensuri spirituale ale *legăturii dintre textul sacru al Scripturii și al Tradiției și contextul socio-cultural al timpului prezent*, așa cum vedem în opera teologică a Părintelui Stăniloae. În teologia sa, relaționarea *Scriptură - Tradiție Patristică - gândire teologică și filosofică contemporană* a condus la o

sinteză teologică creatoare, care evidențiază actualitatea sau dinamica Tradiției pentru viața și misiunea Bisericii astăzi, dar și facilitează comunicarea teologiei ortodoxe cu gândirea filosofică și cercetarea științifică din zilele noastre, mai ales dialogul cu științele universului fizic.

Acest exemplu călăuzitor pentru noi, teologii ortodocși de astăzi, confirmă adevărul conținut în cuvintele Mântuitorului Iisus Hristos când spune: „*Orice cărturar cu învățătură despre Împărăția lui Dumnezeu este asemenea unui om gospodar, care scoate din vistieria sa noi și vechi*” (Matei 13, 52), dar și îndemnul Sfântului Apostol Pavel: „*Cercetați totul și luați ce este bun*” sau în altă traducere: „*Toate să le cercetați, țineți ce este bine*” (1 Tesaloniceni 5, 21). Acest din urmă citat ne arată că, de fapt, *cercetarea nu este numai studiu, ci și discernământ sau selectare critică a informațiilor dobândite*. Mai precis, în cercetarea teologică se va reține ce este folositor pentru mântuire, adică util intensificării credinței și comuniunii de viață a omului cu Dumnezeu. Prin urmare, înnoirea care rezultă din cercetare ca aprofundare a însușirii adevărului de credință *nu trebuie confundată cu inovația ca deviere de la dreapta credință a Bisericii lui Hristos*, aceasta fiind „*stâlcul și temelia adevărului*” (cf. 1 Timotei 3, 15).

3. Un câmp de cercetare puțin explorat: istoria și viața parohiilor din Biserica Ortodoxă Română

Anul trecut, 2009, am avut bucuria începutului unei cooperări fructuoase între Patriarhia Română și Academia Română în elaborarea și publicarea unei *Istории a monahismului românesc*. Proiectul acestei lucrări în trei volume a început să se desfășoare promițător și sperăm că el va continua cu succes, în pofida crizei financiare în care ne aflăm acum. De ce este posibilă realizarea acestui proiect care înseamnă o cooperare academică strânsă între cercetători ai diferitelor institute de cercetare ale Academiei Române și istorici din Biserica Ortodoxă Română? Pentru că s-a făcut deja de-a lungul a mai multor decenii o cercetare în acest domeniu care permite acum o *sinteză credibilă din punct de vedere științific-academic*, necesară pentru cunoașterea aprofundată a rolului monahismului în viața Bisericii și a societății românești, mai ales la nivel cultural, social-caritabil și spiritual patriotic.

Dacă, însă, punem în paralel mănăstirea și parohia, vedem mai bine că *ne lipsește o cercetare sistematică și aprofundată în domeniul istoriei și vieții pa-*

rohiilor din Biserica Ortodoxă Română. Personal considerăm că rolul acestora a fost și este unul imens, atât în viața Bisericii, cât și a societății.

În acest sens, arhivele parohiilor, acolo unde există, ale centrelor eparhiale și mitropolitane, arhivele statului și alte surse de informare se află de mult în așteptare pentru a fi temeinic cercetate și valorificate științific, mai ales că cei mai mulți profesori de teologie sunt și preoți de parohie. Întâmplător am răsfoit, pe când eram mitropolit la Iași, un număr din revista *Biserica Ortodoxă Română* de la sfârșitul secolului al XIX-lea (anii 1880-1890) și am fost plăcut surprins să constat seriozitatea preocupărilor conducerii noastre bisericești din acea vreme privind organizarea parohiilor, mai ales a celor din mediul urban, din cauza exigențelor timpului respectiv. *O cercetare sistematică și temeinică a istoriei și vieții parohiilor românești din țară și din străinătate, începând cu teze de licență, disertații de masterat și teze de doctorat, pe eparhii și mitropolii sau provincii, ar putea contribui mult la acumularea de informații, astfel încât mai târziu să poată fi elaborată și publicată o Istorie a vieții parohiilor românești.*

Desigur, o astfel de lucrare trebuie să cuprindă și situația parohiilor de azi, afectate de emigrație și imigrație, prozelitism eterodox, secularizare, sărăcie și alți factori negativi, dar și influențate pozitiv de noi metode de pastorație și comunicare, mai ales mediatică, de creativitatea și abnegația multor preoți și credincioși mireni din parohii. *Câmpul de cercetare este vast, dar și cercetătorii ar putea fi mulți, ținând cont de faptul că niciodată în istoria sa Ortodoxia românească nu a avut atâtea școli de teologie ca astăzi.*

Să ne ajute Preamilostivul Dumnezeu să trăim bucuria roadelor îmbelșugate ale unei cercetări temeinice, *care ar putea venera memoria miilor de preoți de parohie din trecut și ar putea inspira și încuraja viața și activitatea parohiilor de azi*, evidențiind o dată în plus necesara și frumoasa legătură dintre școlile de teologie și parohiile Bisericii noastre.

Binecuvântăm pe toți participanții la *Al IV-lea Congres Național al Facultăților de Teologie Ortodoxă din Patriarhia Română*, organizat în *Anul omagial al Crezului ortodox și al Autocefaliei românești*, avânt ca temă principală *Cercetarea teologică astăzi*. Avem speranța că lucrările acestui congres național teologic vor contribui la consolidarea colegialității și cooperării academice și la intensificarea comuniunii frățești între facultățile de teologie din Patriarhia Română, care, în noul context european al *verificării competenței și perfor-*

manței academice în domeniul cercetării științifice, sunt chemate la o activitate de cercetare mai temeinică, astfel încât teologia ortodoxă românească să fie apreciată și pe plan internațional.

† DANIEL

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Summary: The National Congress of The Faculties of Orthodox Theology of Romania, the 4th Edition

The “Conventus” Hall in the Patriarchal Palace sheltered, in the 27th and the 28th of September the 4th *National Congress of the Faculties of Orthodox Theology of the Romanian Patriarchate*.

This event brought together representatives of the Faculties of Orthodox Theology of the Romanian Patriarchate and the University of Bucharest, as well as State official persons. The representatives of the institutions of theological high education gave lectures that focused on the theological research as a part of the Romanian university world, and evaluated the proceedings that had been taking place for two days. The first session of the congress was officially opened by His Beatitude Father Patriarch Daniel who pronounced a speech of benediction. The works of the congress included three sessions which were chaired by His Eminence Father Laurențiu, Metropolitan of Ardeal, His Eminence Irineu, Metropolitan of Oltenia, and His Grace Varlaam Ploieșteanu, Patriarchal Vicar-Bishop.

Împlinirea a trei ani de păstorire de către Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Redacția

Cu ocazia împlinirii a trei ani de la întronizarea ca Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române a Preafericitului Părinte Daniel, a fost organizat un moment festiv pe Colina Bucuriei, începând cu oficierea Sfintei Liturghii și a unei slujbe de *Te Deum* la Catedrala patriarhală, la care a luat parte un sobor format din 20 de arhieri. Ulterior, festivitățile au continuat în sala „Europa Christiana” a Palatului Patriarhiei, unde s-a dat citire mesajelor de felicitare din partea ierarhilor și a reprezentanților statului, cărora Preafericitul Părinte Patriarh Daniel le-a răspuns printr-un amplu cuvânt de mulțumire.

În data de 30 septembrie 2010 s-au împlinit trei ani de la întronizarea Preafericitului Părinte Daniel în demnitatea de Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Munteniei și Dobrogei, Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române și Locțiitor al Tronului Cezareei Capadociei, în urma alegerii Preafericitii Sale de către Sfântul Sinod, la 12 septembrie 2007.

Cu această ocazie, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a oficiat slujba Sfintei Liturghii în Catedrala patriarhală din București, alături de un sobor alcătuit din 20 de arhieri: Înaltpreasfințitul Teofan, Arhiepiscopul Iașilor și Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, Înaltpreasfințitul Laurențiu, Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului, Înaltpreasfințitul Irineu, Arhiepiscopul Craiovei și Mitropolitul Olteniei, Înaltpreasfințitul Petru, Arhiepiscopul Chișinăului, Mitropolitul Basarabiei și Exarhul Plaiurilor, Înaltpreasfințitul Andrei, Arhiepiscopul Alba Iuliei, Înaltpreasfințitul Epifanie, Arhiepiscopul Buzăului și Vrancei, Înaltpreasfințitul Calinic, Arhiepiscopul Argeșului și Muscelului, Înaltpreasfințitul Casian, Arhiepiscopul Dunării de Jos, Preasfințitul Corneliu, Episcopul Hușilor, Preasfințitul Lucian, Episcopul Caransebeșului, Preasfințitul Nicodim, Episcopul Severinului și Strehaiei, Preasfințitul Vincențiu, Episcopul Sloboziei și Călărașilor, Preasfințitul

Ambrozie, Episcopul Giurgiului, Preasfințitul Visarion, Episcopul Tulcii, Preasfințitul Gurie, Episcopul Devei și Hunedoarei, Preasfințitul Siluan, Episcopul românilor ortodocși din Ungaria, Preasfințitul Timotei, Episcopul ortodox român al Spaniei și Portugaliei, Preasfințitul Macarie, Episcopul ortodox român al Europei de Nord și Preasfințitul Emilian Lovișteanul, Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Râmnicului.

În cadrul slujbei Sfintei Liturghii, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a rostit un cuvânt de învățătură, făcând referire la Sfântul Ierarh Grigorie Luminătorul, Episcopul Armeniei: „Convertindu-se el la creștinism, nu s-a simțit bucuros dacă nu a împărtășit Evanghelia și credința în Hristos și popoului său. Cu alte cuvinte, învățăm de la Sfântul Grigorie Luminătorul că nu este suficient să fim numai noi creștini și să ne bucurăm de marea demnitate a numelui de creștin și de multele daruri pe care le dăruiește Hristos celor care cred în El și îl iubesc pe El, ci această bucurie a noastră personală trebuie să o împărtășim și cu cei care nu îl cunosc pe Hristos. Astfel, vedem că Sfântul Grigore Luminătorul devine misionar tocmai pentru că vrea să împărtășească bucuria credinței în Hristos și cu tot neamul lui. Prin aceasta el ne cheamă să fim misionari.”

Moment din timpul Sfintei Liturghii – Catedrala patriarhală din București

După încheierea oficiului divin, a fost săvârșită o slujbă de *Te Deum* de către un sobor de preoți și diaconi avându-l în frunte pe Preasfințitul Varlaam Ploieșteanul, Episcop-vicar patriarhal, care la sfârșitul ceremoniei a rostit un cuvânt de felicitare, arătând că: „În acest moment aniversar, noi, ierarhii care v-am înconjurat astăzi la Sfânta Liturghie, colaboratorii Preafericirii Voastre din Administrația Patriarhală și din Administrația Arhiepiscopiei Bucureștilor, reprezentanții autorității statului, credincioșii și credincioasele care sunt în această Biserică, dar și milioanele de credincioși și credincioase care se împărtășesc de bucuria noastră de astăzi, prin intermediul Radioului și al Televiziunii vă urează, Preafericirea Voastră, în acest ceas aniversar, sănătate multă, puteri înnoite, ca anii mulți de arhipăstorire care vă stau înaintea să fie împodobiiți cu realizări la fel de frumoase.”

În continuarea festivităților, participanții la acest eveniment s-au reunit în sala „Europa Christiana” din Palatul Patriarhiei, unde Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, a primit mesajele de felicitare ale ierarhilor și ale reprezentanților statului. Astfel, cuvântul de deschidere a fost ținut de către Preasfințitul Părinte Ciprian Cămpineanul, Episcop-vicar patriarhal, care a subliniat faptul că: „Data de 30 septembrie a fiecărui an, începând cu anul 2007, constituie un prilej de mare bucurie și sărbătoare pentru Biserica Ortodoxă Română datorită semnificației deosebite pe care această zi o are atât în viața Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, dar și a Bisericii lui Hristos din România, adică a ierarhilor, preoților, monahilor și credincioșilor. Dacă ziua de naștere, ziua onomastică sau ziua de hirotonie în viața unui slujitor al Sfântului Altar au mai mult sau mai puțin un caracter personal care presupune totuși o comuniune de frățietate și bucurie cu cei dragi, ziua întronizării unui Patriarh, în cea mai înaltă demnitate în cadrul unei Biserici autocefale ca urmare a chemării Sale de către Însuși Hristos Arhiereul Cel Veșnic la o astfel de slujire deosebită, este o zi care aparține deopotrivă Părintelui Patriarh Daniel, dar și Bisericii întregi. Tocmai de aceea o astfel de zi în fiecare an este marcată în primul rând printr-un popas duhovnicesc și de rugăciune în Catedrala Patriarhală prin săvârșirea Sfintei Liturghii și a slujbei *Te Deum* prin care ierarhii, preoții și credincioșii aduc mulțumire Bunului Dumnezeu pentru darurile bogate pe care le-a revărsat asupra Întâistătorului Bisericii noastre și prin El asupra întregii Biserici. Totodată, iată, această zi este marcată și prin acest moment solemn de săr-

bătoare pe care îl petrecem acum în Sala „Europa Christiana” în care v-ați adunat cu toții ca să prezentați Părintelui Patriarh urările dumneavoastră.”

În continuare, au fost citite mesajele de felicitare ale autorităților de stat, începând cu cel al Președinției, prezentat de către domnul Alexandru Gussi, Consilier Prezidențial, reprezentantul Președintelui României, domnul Traian Băsescu:

„Preafericirea Voastră,

Sunt deosebit de onorat să Vă adresez cele mai calde urări cu prilejul aniversării întronizării Preafericirii Voastre ca Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, în acest an când se împlinesc totodată 125 de ani de la recunoașterea Autocefaliei și 85 de ani de Patriarhie. Sub înalta păstorire a Preafericirii Voastre, Biserica Ortodoxă Română se bucură de o intensă și rodnică prezență în domeniile social, educațional și cultural, în țară și în comunitățile românești din diaspora, definindu-și astfel contribuția la binele comun, contribuție recunoscută și apreciată în cadrul cooperării dintre Stat și Biserică, întemeiată pe principiile Legii cultelor.

Cunoașteți, Preafericirea Voastră, faptul că am subliniat în numeroase ocazii importanța participării Bisericii Ortodoxe Române la dezvoltarea societății noastre, care se confruntă în prezent cu dificultăți, dar pentru care Biserica reprezintă un reper al identității și un garant al valorilor care i-au adus și îi pot aduce în continuare recunoaștere și prosperitate. În acest sens, doresc să exprim și cu acest prilej întreaga mea apreciere față de implicarea eficientă și solidară a Bisericii Ortodoxe Române pentru a veni în întâmpinarea celor aflați în dificultate. Exemplul său este esențial pentru solidaritatea pe care o putem clădi împreună, în acord cu etica socială pe care Biserica o cultivă.

În acest moment aniversar, Vă doresc, Preafericirea Voastră, viață îndelungată, sănătate și împlinirea tuturor proiectelor pe care le-ați inițiat în cea mai înaltă demnitate pe care v-a conferit-o Biserica Ortodoxă Română.

Întru mulți și fericiți ani!”

Ulterior, Preasfințitul Ciprian Câmpineanul, Episcop-vicar patriarhal, a dat citire mesajului doamnei Roberta Anastase, Președinta Camerei Deputaților:

*„Preafericirea Voastră,
Înalți ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române,
Stimați invitați,*

Biserica Ortodoxă Română a fost întotdeauna, și în vremurile bune și în cele grele, stâlpul de nădejde al poporului român. Pentru că și piatra și fierul, zidirile și palatele, armele și oștirile, toate se înmoaie și se risipesc dacă nu sunt însuflețite de credință!

Întâistătorul Bisericii Ortodoxe Române aniversează, astăzi, trei ani de păstorire cu blândețe, cu fermitate și înțelepciune a poporului român.

Fie că este vorba despre punerea temeliei pentru Catedrala Mântuirii Neamului, fie de activitățile social-caritative Preafericitul Părinte Daniel a dus mai departe lucrarea spirituală a Bisericii: a mângâiat sufletele, a întărit conștiințele, a luminat Calea cea dreaptă.

Gândurile noastre se îndreaptă acum către acele urări care leagă lucrarea Preafericitului Părinte Patriarh de credincioșii pe care îi păstorește: sănătate, pace, înțelepciune și credință!

Și cel mai frumos lucru pe care-l putem face noi, politicienii, astăzi, este să ne așezăm cu smerenie în rândul credincioșilor, urmând datinile și credința strămoșească.

Binecuvântează, Preafericite Părinte Patriarh, munca, strădania și credința poporului român!

La mulți ani și Dumnezeu să vă dea putere de muncă!”

La final, mesajul domnului Emil Boc, Premierul României, a fost transmis de către domnul Adrian Lemeni, Secretar de stat pentru culte:

„Preafericirea Voastră, Părinte Patriarh Daniel,

Cu prilejul împlinirii a trei ani de la întronizarea ca Întâistător al Bisericii Ortodoxe Române, am bucuria să Vă adresez, în numele Guvernului României și al meu personal, cele mai calde urări de sănătate, viață îndelungată, putere de muncă și noi împliniri în cea mai înaltă demnitate bisericească a țării noastre.

La acest moment aniversar apreciem contribuția Preafericirii Voastre prin implicarea activă și dinamică, consecventă și mobilizatoare în importante proiecte de natură socială, atenția acordată comunităților românești din afara granițelor, preocuparea constantă pentru restaurarea monumentelor istorice și de artă bisericești, dar și pentru

construirea unor biserici noi, precum și grija permanentă pentru problemele concrete și nevoile efective ale comunităților bisericești.

Trebuie evidențiată în același timp atenția consecventă acordată învățământului teologic și relaționarea acestuia cu realitățile concrete ale societății contemporane. Este de apreciat consolidarea și cultivarea unei conștiințe a dialogului atât în ce privește relația teologiei cu știința și cultura, cât și deschiderea prin afirmarea identității în cadrul dialogului inter-confesional și inter-religios, sporind astfel prestigiul Bisericii Ortodoxe Române în contextul național și internațional, confirmându-i rolul de reper spiritual și de factor al coeziunii sociale în societatea românească.

Guvernul României are întreaga disponibilitate de a coopera cu Biserica Ortodoxă Română în cadrul parteneriatului social dintre Stat și culte prin proiectele pe care le derulează în domeniul incluziunii sociale, pentru a valorifica dimensiunea spirituală a asistenței sociale și a cultiva generozitatea, omenia și sprijinul reciproc mai ales în ceea ce privește susținerea categoriilor mai defavorizate ale concetățenilor noștri.

Considerându-vă un reper al slujirii și demnității, Vă asigurăm de întreaga prețuire și de tot sprijinul nostru în demersurile Preafericirii Voastre și Vă doresc, la acest moment de sărbătoare: Întru Mulți și Fericiți Ani!”

De asemenea, domnul Daniel Petru Funeriu, Ministrul Educației, Cercetării, Tineretului și Sporturilor, a accentuat în cuvântul său necesitatea cooperării dintre Biserică și școală pentru o mai bună educație: „Biserica Ortodoxă și școala sunt formatorii și gardienii spiritului românesc. Relația dintre cele două instituții este foarte bună, dar trebuie să se consolideze pentru a da acele repere de care are nevoie România pentru a trece prin această perioadă zbuciumată”. De asemenea, domnul Daniel Petru Funeriu a dăruit Patriarhului României o icoană reprezentând „Buna Vestire”.

Patriarhul României a mulțumit lui Dumnezeu pentru ajutorul Său acordat în această perioadă de trei ani de patriarhat și celor „prin care Dumnezeu trimite ajutorul Său, prin oamenii care sunt aproape de noi ca și colaboratori”, dar și autoritățile locale și de stat.

După citirea tuturor mesajelor de felicitare, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a rostit un cuvânt de mulțumire, subliniind vocația comună a instituțiilor bisericești și de stat: „Avem o vocație comună cei care conducem instituții biseri-

cești și de stat și anume, vocația comună indiferent de responsabilitate este aceea de a crea semne de speranță, chiar și atunci când trecem prin dificultăți. Este mare nevoie ca să cerem ajutorul lui Dumnezeu și să ne lăsăm în lucrarea lui Dumnezeu în așa fel purtați de Duhul Său încât să devenim mâinile iubirii lui Hristos. Dumnezeu Fiul S-a întrupat, este Capul Bisericii, este înălțat la Ceruri, dar prezent prin Duhul Sfânt în viața Bisericii și în viața unui popor credincios. Și așa cum spune Sfântul Apostol Pavel *Biserica este Trupul tainic al lui Hristos*. Această formulare teologică devine o realitate atunci când mâinile noastre devin mâinile lui Hristos care ajută pe cei neajutorați, care hrănesc pe cei săraci și flămânzi, care consolează pe cei întristați și îndoliați, care încurajează pe cei ce și-au pierdut curajul și care, într-un fel sau altul, sunt răspunsul lui Hristos prin noi către cei ce Îi cer ajutorul Lui. Deci, noi, când intrăm în iubirea lui Dumnezeu lucrătoare devenim și noi lucrători ai dragostei lui Hristos față de oameni. De aceea, binecuvântarea lui Dumnezeu se arată prin oameni și prin instituțiile care doresc binele comun, binele poporului.” Totodată, Preafericirea Sa a ținut să menționeze eforturile depuse de Biserică pentru a-și continua lucrările în perioada de criză, cât și importanța ca toți membrii ei să-și păstreze nădejdea în Dumnezeu.

Summary: Three years' pastoral office of His Beatitude Father Daniel, Patriarch of the Romanian Orthodox Church

On the occasion of celebrating three years since His Beatitude was enthroned in the high dignity of Patriarch of the Romanian Orthodox Church, a Divine Liturgy was officiated on the 30th of September 2010 in the Patriarchal Cathedral of Bucharest, by a large group of 20 hierarchs, followed by a Te Deum service. These divine services having come to an end, the participants in the solemn celebration gathered in the *Europa Christiana* Hall in the Patriarchal Palace, where messages of congratulation were read out, sent by the members of the Holy Synod, as well as the representatives of the State (Presidency, Members of Parliament and Romanian Government). His Beatitude Father Patriarch Daniel gave an answer to all these good wishes, pronouncing an ample speech of gratitude, in which he emphasized the mutual vocation of the Church and State institutions, as well as the support that the Church is constantly giving during this period of economical crisis.

Întronizarea Preafericitului Irineu în demnitatea de Patriarh al Bisericii Ortodoxe Sârbe

Marinel Laurențiu MARCU

În ziua de 3 octombrie 2010, a avut loc la Peci, Serbia, ceremonia de instalare a Patriarhului Irineu, în scaunul patriarhal al Bisericii Ortodoxe Sârbe. La acest eveniment solemn au fost prezenți reprezentanți ai Bisericilor Ortodoxe surori și ai altor confesiuni creștine, precum și reprezentanți ai comunităților islamice și iudaice din Serbia. Cu acest prilej, delegația Bisericii Ortodoxe Române a transmis noului patriarh al Bisericii Ortodoxe Sârbe, mesajul de felicitare al Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

La Peci, în Biserica Laura, stravropighia Patriarhiei Serbiei, a avut loc pe data de 3 octombrie 2010, ceremonia de instalare a noului patriarh al Bisericii Ortodoxe Sârbe, în persoana Preafericitului Părinte Irineu. În timpul Sfintei Liturghii, Mitropolitul Jovan al Zagrebului și Ljubljanei și Mitropolitul Amfilohie al Muntenegrului și al Litoralului au oficiat ceremonia de întronizare, după care, noul patriarh a rostit un cuvânt de învățătură.

La eveniment au fost prezenți Președintele Republicii Serbia, domnul Boris Tadic, prințul Alexander Karadjordjevic și reprezentanți ai corpului diplomatic. Alături de Patriarhul Irineu și ceilalți ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Sârbe au fost prezenți și reprezentanți ai Bisericilor Ortodoxe Surori după cum urmează: Mitropolitul Emanuel și Mitropolitul Teolipt al Iconiei din partea Patriarhiei Ecumenice, Mitropolitul Kalynikos al Pilusiei din partea Patriarhiei Alexandriei, Arhiepiscopul Nifon din partea Patriarhiei Antiohiei, Arhiepiscopul Teofilact al Iordaniei din partea Patriarhiei Ierusalimului, Mitropolitul Hilaron al Volokolamsk-ului din partea Patriarhiei Moscovei,

Înaltpreasfințitul Irineu Mitropolitul Olteniei, Preasfințitul Nicodim, Episcopul Severinul și Strehaiei, și Preasfințitul Daniil, locțiitor al Episcopiei Dacia Felix, din partea Patriarhiei Române, Mitropolitul Dometian al Vidinului din partea Patriarhiei Bulgariei, Mitropolitul Gerasim Sharashenidze din partea Patriarhiei Georgiei, Arhiepiscopul Chrysostomos II din partea Arhiepiscopiei Ciprului, Mitropolitul Teologos al Seresului, Mitropolitul Simeon al Noii Smirna din partea Arhiepiscopului Primat al Atenei, Mitropolitul Ignatios al Veratului din partea Bisericii Ortodoxe a Albaniei, Arhiepiscopul Albel al Lublinului și Holmului din partea Bisericii Ortodoxe a Poloniei, Înaltpreasfințitul Cristofor, Arhiepiscopul de Praga și Mitropolitul Cehiei și Slovaciei, și Episcopul Melchisedek de Pittsburgh și West Pennsylvania, din partea Bisericii Ortodoxe din Statele Unite ale Americii.

*Preafericitul Părinte Irineu,
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Sârbe*

De asemenea au fost prezenți: Monseniorul Kurt Koch, președintele Consiliului Papal pentru promovarea unității creștine, Arhiepiscopul Stanislav Hocevar al Belgradului, Leopold Rohmes, Vicar General și Monseniorul Andrija Kopilovic, din partea Bisericii Catolice, Jonathan Goodall din partea Bisericii Anglicane, Tjeerd Hielke Wolters (SSC), Arhiepiscopul Karekin al Germaniei, din partea Bisericii Armeniei, reprezentanți ai comunității Islamice din Serbia, reprezentanți ai Bisericii Evanghelice din Slovacia, reprezentanți ai Federației Comunității Iudaice, reprezentanți ai Bisericii Evanghelice Creștine, domnul Constantine Triandaphilos, director al IOCC, și delegația Fondului „Sfântul Apostol Andrei cel întâi chemat” din Moscova.

Delegația Bisericii Ortodoxe Române a transmis Preafericitului Părinte Irineu, Arhiepiscop de Peci și Patriarh al Bisericii Ortodoxe Sârbe, următorul mesaj de felicitare al Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române:

*Preafericirea Voastră, Preafericite Părinte Irineu,
Arhiepiscop de Belgrad-Karlovci și Patriarh al Bisericii Ortodoxe
Sârbe, preaiubit frate în Hristos Domnul și coliturghisitor,*

Cu aleasă bucurie, ierarhii, clerul și credincioșii Bisericii Ortodoxe Române au primit vestea alegerii Preafericirii Voastre în înalta slujire de Patriarh al Bisericii Ortodoxe Sârbe.

Prin vrerea Preasfintei Treimi, sunteți al patruzeci și cincilea patriarh al Bisericii Ortodoxe Sârbe, în șirul arhieriei care au păstorit această Biserică și care, în decursul istoriei sale strălucite, s-a dovedit a fi rodnic ogor al Domnului pentru că a dăruit poporului sârb și Ortodoxiei multe cete de sfinți.

Suntem încredințați, Preafericirea Voastră, că veți contribui mult la apărarea și afirmarea valorilor creștine, la promovarea lucrării social-filantropice a Bisericii în lumea contemporană, care se confruntă cu dificultăți și care trece printr-o acută criză economică, generată, în primul rând, de o profundă criză spirituală. În acest sens, ne amintim, cu bucurie, cuvintele pe care Preafericirea Voastră ni le-ați adresat în scrisoarea irenică trimisă cu prilejul alegerii în demnitatea de Patriarh. Într-adevăr, acum, cooperarea frățească a Patriarhilor Ortodocși este o necesitate stringentă, pentru ca mărturia Bisericii Ortodoxe să fie credibilă în întreaga lume, iar pacea lui Dumnezeu și iubirea frățească să biruiască ura și violența din lumea noastră atât de tulburată. Vă încredințăm că, pentru împlinirea acestei misiuni sfinte, dorim să punem iubirea frățească în Hristos ca temelie pentru o mai bună colaborare între Bisericile noastre surori, între poporul român și poporul sârb.

În aceste clipe înălțătoare, rugăm pe Hristos Domnul, Capul Bisericii și Păstorul Cel Bun (Ioan 10, 11), să Vă dăruiască ajutorul Său, ca să păstoriți Biserica Ortodoxă Sârbă soră pe calea mântuirii.

Împreună cu ierarhii, clerul și credincioșii Bisericii Ortodoxe Române, Vă felicităm cu aceste cuvinte: „Axios! Axios! Axios! Întru mulți ani, Preafericirea Voastră!”.

Cu deosebită prețuire și dragoste frățească în Iisus Hristos,

† DANIEL

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Summary: **Enthronization of His Beatitude Irenaeus into the dignity of Patriarch of the Serbian Orthodox Church**

On the 3rd of October 2010, the ceremony of enthronization of Patriarch Irenaeus on the Patriarchal See of Serbia took place in Peč. The President of the Republic of Serbia, Mr. Boris Tadič, Prince Alexander Karadjordjevič, and representatives of the diplomatic corps were present at this event. Also present were the representatives of the Orthodox Churches sisters and of other christian confessions (the Roman-Catholic Church, the Anglican Church, the Church of Armenia, the Evangelical Church of Slovakia), as well as the representatives of the Islamic communities in Serbia, and Federation of Judaic Community. The members of the delegation of the Fund *Saint Andrew the Apostle* in Moscow, and Mr. Constantine Friandaphilos, the IOCC Manager, also counted among the guests.

The Romanian Orthodox Church was represented by a delegation which included His Eminence Father Metropolitan Irineu of Oltenia, His Grace Nicodim Bishop of Severin and Strehaia, and His Grace Daniil Bishop of Dacia Felix. On this occasion, the delegation of the Romanian Orthodox Church gave His Beatitude Father Irenaeus, Archbishop of Peč and Patriarch of the Serbian Orthodox Church, a message of congratulation from His Beatitude Father Daniel, Patriarch of the Romanian Orthodox Church.

**Conferința internațională
„Platforma globală pentru reflecție teologică 2010.
Unitate și misiune astăzi: mărturii și opinii
venite de la cei marginalizați”
(Palatul Patriarhiei – 5-9 octombrie)**

Silviu DASCĂLU

În perioada 5-9 octombrie la Palatul Patriarhiei din București a avut loc o conferință internațională cu tema „Platforma globală pentru reflecție teologică 2010. Unitate și misiune astăzi: mărturii și opinii venite de la cei marginalizați”. Conferința a fost organizată de Patriarhia Română și Consiliul Mondial al Bisericilor și s-a desfășurat în România, deoarece Biserica Ortodoxă Română are o bogată experiență în activitățile cu persoanele cu potențial înalt de risc, iar obiectivele propuse au fost găsirea unor soluții pentru evitarea marginalizării diferitelor grupuri sociale din părți diferite ale lumii.

Patriarhia Română și Consiliul Mondial al Bisericilor (CMB), au organizat în perioada 5-9 octombrie, o *Conferință internațională cu tema „Platforma globală pentru reflecție teologică 2010. Unitate și misiune astăzi: mărturii și opinii venite de la cei marginalizați”*, în care se încearcă găsirea unor soluții pentru evitarea marginalizării diferitelor grupuri sociale din părți diferite ale lumii. La conferință au participat delegați ai Bisericilor membre ale Consiliului Mondial al Bisericilor, Patriarhia Română fiind reprezentată de către Părintele Michael Tița, consilier patriarhal al Sectorului relații bisericești și interreligioase, Părintele Dorel Moțoc, consilier patriarhal al Sectorului social-filantropic și Părintele Constantin Naclad, coordonator al proiectelor educaționale „Hristos împărtășit copiilor” și „Alege școala!” Reprezentanți ai grupurilor marginalizate sau ai celor cu potențial de marginalizare au venit pentru a discuta împreună despre soluțiile ce trebuie găsite pentru a evita

acest lucru. Conferința a început cu un *Te Deum* în Sala „Europa Christiana” a Palatului Patriarhiei, după care participanții au început dezbaterile în Sala „Consilium”. „Scopul acestei conferințe este de a întruni persoane din mai multe Biserici ce lucrează în scopul combaterii marginalizării diferitelor categorii sociale. Avem 35 de participanți din întreaga lume care lucrează cu diferite persoane marginalizate sau cu potențial de marginalizare”, a explicat părintele Daniel Buda, secretar executiv pentru relațiile bisericești și ecumenice în CMB. Înființat în anul 1948, Consiliul Mondial al Bisericilor este o organizație creștină internațională care, în prezent, reunește 349 de Biserici, confesiuni și asociații creștine din peste 110 țări și teritorii din întreaga lume, reprezentând peste 560 milioane de creștini. Biserica Ortodoxă Română este membră în acest for creștin internațional din anul 1961. Conferința a avut loc în România, deoarece Biserica Ortodoxă Română are o bogată experiență în activitățile cu persoanele cu potențial înalt de risc. „Conferința este unică pentru că reunește persoane cu experiențe diferite în ceea ce privește excluderea socială din diferite părți ale lumii”, a declarat Deenabandhu Manchala, pastor luteran din India. „Soluțiile pe care Biserica Ortodoxă Română le are, sunt soluții pastorale, soluții misionare și soluții de intervenție socială. Așa cum se cunoaște foarte bine, după Revoluția din 1989, Biserica Ortodoxă Română și-a reluat cu impetuozitate implicarea și lucrarea social-filantropică. Soluțiile sunt diverse, de la crearea și construirea și administrarea centrelor de asistență social-filantropică, până la dezvoltarea programelor regionale și naționale finanțate din fonduri românești și europene”, a spus părintele Dorel Moțoc, consilier patriarhal al Sectorul social-filantropic.

Vineri, 8 octombrie 2010, participanții s-au aflat în mijlocul comunității de preoți și credincioși de la parohia „Toți Sfinții Români” din cartierul bucureștean Rahova. La întâlnire au participat Preasfințitul Varsanufie Prahoveanul, Episcop vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, Părintele paroh Ilie Cornel, Părintele Daniel Gangă, preot misionar pentru comunitățile de romi din Arhiepiscopia Bucureștilor, domnul deputat Nicolae Păun, președintele Comisiei Culte și Minorități din Camera Deputaților, cadre didactice care predau în limba romani și copii de etnie romă din această parohie. Părintele paroh Cornel Ilie a urat bun-venit delegației și a prezentat parohia și principalele activități dedicate combaterii marginalizării, care se desfășoară momentan în biserica de lemn, dar care vor fi găzduite, în curând,

de noua biserică de zid, construită cu sprijinul deputatului Nicolae Păun, președintele Comisiei pentru culte și minorități din Parlamentul României. Părintele Ilie Cornel a menționat că noua biserică reprezintă un reper important în eforturile Bisericii Ortodoxe Române de integrare a romilor, deoarece „este o biserică ridicată de romi pentru toți oamenii, indiferent de etnie sau naționalitate”. Prezent la eveniment, deputatul Nicolae Păun a subliniat necesitatea schimbării mentalității și a depășirii prejudecăților, ca factori esențiali în combaterea marginalizării: „Prin această dorință divină de a construi un lăcaș de cult și de cultură, am dorit să aducem împreună populația majoritară și populația minoritară, arătând prin aceasta că este foarte important să viețuim împreună. Când intră în acest lăcaș de cult, majoritari și minoritari, cu toții trebuie să plece cu un gând de pace, să înțeleagă unde greșesc și să îndrepte ceea ce au greșit. Nu este de ajuns să avem un lăcaș de cult, dacă nu există dorința ambelor părți să intre într-o biserică și să iasă afară altfel.” Părintele Daniel Gangă, preotul comunității romilor din Arhiepiscopia Bucureștilor, a explicat participanților că în Biserica lui Hristos se topesc orice diferențe de natură socială sau etnică dintre oameni: „aici ne regăsim așa cum ne-a creat Dumnezeu de la început, ca frați. Biserica Ortodoxă Română, prin faptul că a hirotonit o persoană special pentru această comunitate, vine să confirme o învățătură pe care o practică de la începuturile ei.” Părintele paroh Ilie Cornel a dăruit la final, fiecărui membru al delegației câte un CD cu Sfânta Liturghie în limba romani, iar copiii au oferit un moment artistic în limba tradițională romă. În numele delegației, Syndia Nduna a apreciat faptul că eforturile pentru integrarea minoritarilor au loc și sunt de admirat deoarece „în această lume nu trebuie să existe «noi separați», ci doar «noi împreună» în Dumnezeu.” Delegația Consiliului Mondial al Bisericilor, însoțită de părintele Daniel Buda, secretar executiv pentru relațiile bisericești și ecumenice în CMB, a vizitat apoi și Comunitatea ortodoxă coptă din București. Scopul vizitelor a fost cunoașterea realităților din teritoriu de către cei implicați în proiecte de combatere a marginalizării. „Reprezentanții Consiliului Mondial al Bisericilor au dorit să observe la noi în parohie cum conlucrează Biserica Ortodoxă Română cu o pătură socială marginalizată, în speță romii. Parohia noastră, formată din enoriași majoritatea de etnie romă, desfășoară diverse programe pentru integrarea lor, atât în biserică, cât și în școală”, a declarat părintele Ilie Cornel, consilier în cadrul Sectorului

social-filantropic al Arhiepiscopiei Bucureștilor și parohul Bisericii „Sfinții Români”- Rahova.

Cu prilejul conferinței cu tema „Platforma globală pentru reflecție teologică 2010. Unitate și misiune astăzi: mărturii și opinii venite de la cei marginalizați”, organizată la Palatul Patriarhiei de Consiliul Mondial al Bisericilor și Patriarhia Română, Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române a adresat participanților următorul mesaj:

Stimați organizatori și participanți,

Mai întâi, dorim să vă adresăm un călduros bun venit la Centrul de Conferințe – Palatul Patriarhiei, unde participați la lucrările Conferinței organizate de către Consiliul Mondial al Bisericilor împreună cu Patriarhia Română. Tema propusă spre dezbatere, „Platforma globală pentru reflecție teologică 2010. Unitate și misiune astăzi: mărturii și opinii venite de la cei marginalizați” este una foarte actuală, întrucât examinează noi posibilități de intensificare a misiunii Bisericilor creștine în societatea de astăzi. Din această perspectivă, o atenție specială este acordată persoanelor marginalizate de societatea în care demnitatea lor nu este respectată, iar vocea lor nu este auzită sau înțeleasă. Credința creștină proclamă permanent adevărul că orice ființă umană este creată după chipul lui Dumnezeu și are o valoare unică și eternă. Mântuitorul nostru Iisus Hristos, Fiul veșnic al lui Dumnezeu Care S-a făcut om pentru mântuirea oamenilor, cheamă la viață veșnică pe toți oamenii indiferent de rasă, etnie, gen sau poziție socială. Biserica a condamnat, încă din primele veacuri creștine, acele secte gnostice care învățau că există o diferență ontologică între oameni, împărțindu-i în ființe umane de esență superioară, predestinați spre cunoașterea adevărată și spre mântuire, și ființe umane de esență inferioară, condamnate la ignoranță și osândă. Astfel, creștinismul adevărat a proclamat totdeauna egalitatea tuturor oamenilor în fața Creatorului și a predicat iubirea lui Hristos față de toți oamenii, indiferent de rasă, etnie, gen sau poziție în societate. Pornind de la unitatea ontologică și egalitatea axiologică a tuturor oamenilor, teologii creștini s-au pronunțat adesea împotriva diferitelor forme de discriminare și nedreptate socială. Operele Sfinților Părinți ai Bisericii oferă numeroase exemple de implicare nemijlocită a Bisericii în ajutorarea oamenilor săraci și marginalizați, indiferent dacă aceștia primiseră sau nu botezul creștin.

În epoca modernă, Bisericile din întreaga lume și-au unit adesea vocile împotriva regimurilor politice discriminatorii. Un exemplu binecunoscut este atitudinea Bisericilor membre ale Consiliului Mondial al Bisericilor împotriva regimului de apartheid. Consiliul Mondial al Bisericilor este cunoscut și respectat printre altele și pentru activitatea constantă în apărarea și promovarea drepturilor omului și a demnității umane, subliniind rădăcinile biblice ale acestor drepturi. Astfel, toate Bisericile împreună au vocația misionară de-a proclama Evanghelia iubirii lui Hristos pentru întreaga umanitate, adică pentru toate etniile și persoanele umane. O preocupare majoră a Bisericii Ortodoxe Române este astăzi asistența pastorală și social-caritabilă pentru cele patru milioane de credincioși ortodocși români care au emigrat în ultimii ani în diferite părți ale lumii. Biserica Ortodoxă Română se îngrijește de credincioșii ei care au decis să lucreze temporar sau să se stabilească definitiv în alte țări. Astfel au fost înființate sute de parohii și câteva eparhii noi în diferite zone ale lumii. În interiorul României, Biserica noastră a început să dezvolte programe de integrare socială și eclesială a romilor. Un astfel de program care se desfășoară cu succes la nivelul Patriarhiei Române este cel numit „Alege școala!”, în care copiii, mulți dintre ei romi, sunt ajutați să-și continue studiile pentru a preveni abandonul școlar. Desigur, este nevoie de programe pe termen lung atât sociale, cât mai ales educaționale. În acest sens, este nevoie de cooperare creștină la nivel național și internațional. Conferința prezentă se înscrie în această perspectivă. Ne rugăm lui Dumnezeu să binecuvinteze pe toți organizatorii și participanții la lucrările acestei conferințe dedicate misiunii Bisericilor în apărarea demnității umane a persoanelor marginalizate. Vă dorim tuturor bucuria de-a contribui la identificarea soluțiilor și mijloacelor de cooperare creștină pentru a intensifica solidaritatea Bisericii cu cei marginalizați în societatea contemporană. Vă dorim, de asemenea, un sejur plăcut în România!

† DANIEL

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Summary: The international conference “The global programme for theological reflection – 2010. Unity and mission today: confessions and opinions of those that are marginalized”

The international conference on *The global programme for theological reflection – 2010. Unity and mission today: confessions and opinions of those that are marginalized* has taken place between the 5th and 9th of October, in the Patriarchal Palace in Bucharest. This conference was organized by the Romanian Patriarchate and the World Council of Churches and took place in Romania, because the Romanian Orthodox Church has a rich experience with persons having high risk potential. The debates aimed at finding solutions for avoiding marginalization of various social groups in various areas of the world. In his speech that he gave to the participants to the proceedings of this conference, His Beatitude Father Daniel, Patriarch of Romania, declared: “The works of the Holy Fathers of the Church give no end of examples of the Church immediate involvement into helping the poor and the destitute, regardless of their not having been christened yet.”

In the modern age, Churches from all over the world did make a common stand against the discriminatory political systems. A well-known example is the attitude assumed by the Churches members of the World Council of Churches against the apartheid regime. Among many other things, the World Council of Churches is well-known and thought highly of, because of its standing constantly up for and promoting the rights of man human dignity, always emphasizing the biblical roots of these rights”. Founded in 1948, the *World Council of Churches* is a christian organization which joins at present 349 Churches, confessions and christian associations from 110 countries and territories from all the world over, representing more than 560 million christians. The Romanian Orthodox Church is a member of this international christian forum since 1961.

Vizita canonică a Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, în Mitropolia Moldovei și Bucovinei (13-17 octombrie 2010)

Constantin CIOFU

În perioada 13-17 octombrie 2010, Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, a efectuat o vizită canonică în Mitropolia Moldovei și Bucovinei, luând parte la sărbătoarea Sfintei Cuvioase Parascheva de la Iași. Ulterior, Preafericitul Sale i-a fost decernat titlul de *Doctor Honoris Causa* al Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.

În cea de-a patra zi a vizitei, Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Române a săvârșit slujba de pomenire a Părintelui Ieroschimonah Paisie Olaru, oficiată la Mănăstirea Sihăstria cu ocazia comemorării a 20 de ani de la trecerea la cele veșnice a marelui duhovnic român. Ziua de duminică, 17 octombrie, a fost consacrată resfințirii bisericii Mănăstirii Golia din Iași, care a primit cu această ocazie al doilea hram, cât și vizitării mai multor stabilimente ale Mitropoliei Moldovei și Bucovinei.

Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, a efectuat în perioada 13-17 octombrie 2010 o vizită canonică în Mitropolia Moldovei și Bucovinei, la invitația Înaltpreasfințitului Teofan, mitropolitul locului, cu prilejul sărbătorii Sfintei Cuvioase Parascheva de la Iași.

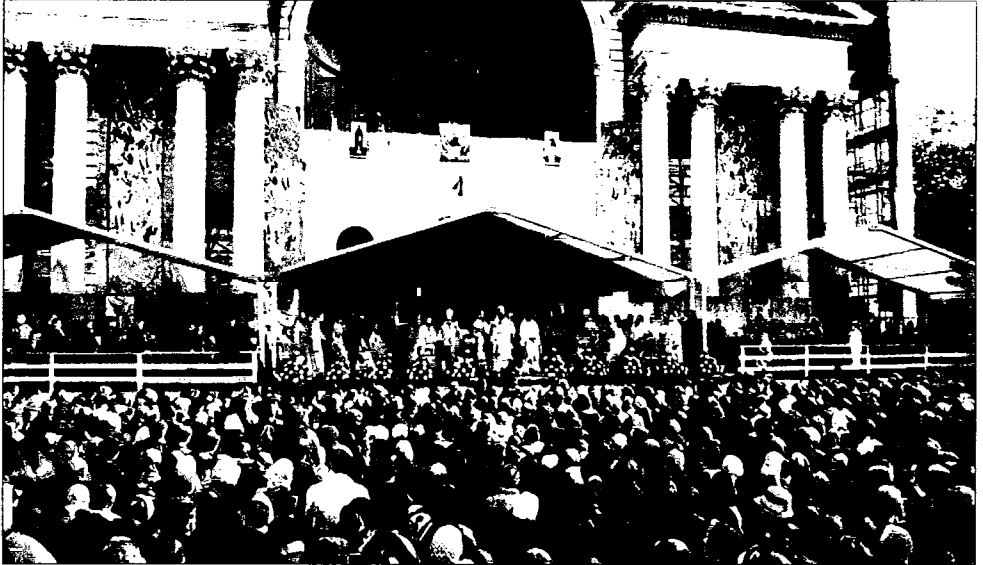
Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Române a ajuns la Iași în seara zilei de 13 octombrie, fiind întâmpinat pe Aeroportul Internațional de un grup de ierarhi, alcătuit din ÎPS Teofan, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, ÎPS Vasilios, Mitropolitul Elasonei, ÎPS Pimen, Arhiepiscopul Sucevei și Rădăuților, PS Calinic Botoșăneanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Iașilor, PS Ioachim Băcăuanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Romanului și Bacăului, și de PS Emilian Lovișteanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Râmnicului, precum și de consilieri de la Centrul Eparhial Iași, protopopi, autorități locale și județene și de credincioși.

Ulterior, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a mers la Catedrala mitropolitană din Iași, pentru a se închina la moaștele Sfintei Cuvioase Parascheva și ale Sfântului Maxim Mărturisitorul, aduse cu prilejul acestei sărbători din Grecia de către Părintele Arhimandrit Partenie, starețul Mănăstirii „Sfântul Pavel” din Sfântul Munte Athos, cu binecuvântarea Sanctității Sale Bartolomeu I, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului. Cu această ocazie, a fost oficiată o slujbă de *Tē Deum* de către Preasfințitul Corneliu, Episcopul Hușilor, iar Înaltpreasfințitul Teofan, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, i-a adresat Preafericitului Părinte Patriarh Daniel un cuvânt de bun venit: „Întru numele Domnului, Preafericitul Părinte Daniel revine acasă, în Mitropolia Moldovei și Bucovinei. Întru numele Domnului, ierarhii Sinodului mitropolitan al Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, viețuitorii sfințelor mănăstiri, preoții din parohii, ostenitorii în așezămintele bisericesti și poporul drept credincios din Moldova primesc cu dragoste pe Patriarhul lor, rugându-l pe Dumnezeu să-l aibă în iubirea milostivirii Sale. Întru numele Domnului, Părintele Patriarh Daniel vine să slujească Sfânta Liturghie la Catedrala mitropolitană din Iași, vine să se închine moaștelor Sfintei Parascheva, ocrotitoarea Moldovei.”

În decursul aceleiași zile, Preafericirea Sa a luat parte la cea de-a treia ediție a concursului „Lăudați pe Domnul”, la care au participat mai multe coruri din cuprinsul Mitropoliei Moldovei și Bucovinei: corala „Sfântul Ioan cel Nou de la Suceava” a Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților, corul „Stephanos” al Arhiepiscopiei Romanului și Bacăului și corul „Sanctus” al Catedralei mitropolitane din Iași, cea dintâi dintre acestea fiind desemnată câștigătoare.

A doua zi a vizitei canonice a fost marcată de sărbătoarea Sfintei Cuvioase Parascheva, la moaștele căreia au venit să se închine cu acest prilej peste 150.000 de credincioși. Slujba Sfintei Liturghii a fost oficiată de către Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, aflat în fruntea unui sobor alcătuit din 22 de ierarhi: ÎPS Vasilios, Mitropolit de Elassona și Muntele Olimp, ÎPS Teofan, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, ÎPS Irineu, Mitropolitul Olteniei, ÎPS Mitropolit Nifon, Arhiepiscopul Târgoviștei și Exarh patriarhal, ÎPS Teodosie, Arhiepiscopul Tomisului, ÎPS Pimen, Arhiepiscopul Sucevei și Rădăuților, ÎPS Calinic, Arhiepiscopul Argeșului și Muscelului, ÎPS Casian, Arhiepiscopul Dunării de Jos, PS Atenagoras, Episcop de Sinope, PS Vasile, Episcop de Srem, PS Corneliu, Episcopul Hușilor, PS Nicodim, Episcopul Severinului și Strehaiei, PS Vincențiu, Episcopul Sloboziei și Călărașilor, PS Ambrozie, Episcopul Giurgului, PS Sebastian,

Episcopul Slatinei și Romanaților, PS Petroniu, Episcopul Sălajului, PS Calinic Botoșăneanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Iașilor, PS Vasile Someșanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, PS Emilian Lovișteanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Râmnicului, PS Ioachim

*Moment din slujba hramului Cuvioasei Parascheva
– Catedrala mitropolitană din Iași –*

Băcăuanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Romanului și Bacăului, și PS Iustin Sigheteanul, Arhiereu-vicar al Episcopiei Maramureșului și Sătmarului.

După citirea Sfintei Evanghelii, Întâistătorul Bisericii Ortodoxe Române a rostit un cuvânt de învățătură, referindu-se mai întâi la pericopa evanghelică, rânduită la prăznuirea unei sfinte cuvioase, și arătând că: „Femeia păcătoasă arată nu numai regretul pentru păcatele ei, ci și dorința de a fi aproape de Fiul lui Dumnezeu, cel care s-a făcut om din iubirea pentru oameni și pentru mântuirea lor. Sfânta Cuvioasă Parascheva nu a fost o femeie păcătoasă pentru că ea, din tinerețile ei, a ales să devină călugăriță. De la vârsta de 10 ani a simțit chemarea pentru o viață trăită în rugăciune, în post și în pocăință. Sfânta Parascheva nu s-a pocăit doar pentru ea, ci și pentru o mulțime de oameni care nu știu, nu pot sau nu vor să se roage.”

Apoi, Preafericirea Sa a făcut referire directă la persoana sfintei: „Sfânta Cuvioasă Parascheva unește prin rugăciunile ei și prin sfintele ei moaște po-

poare ortodoxe: greci, bulgari, sârbi, români. Astfel vedem cum Dumnezeu prin sfinții Săi întărește Biserica Sa, întrucât Biserica este adunarea oamenilor în iubirea Preasfintei Treimi. Sfinții sunt cei care ne ajută să simțim că Biserica este trupul lui Hristos. Prin sfinții și moaștele sfinților Săi, Dumnezeu arată milostivirea și ajutorul Său.”

Cuvântarea a continuat cu evocarea personalității Sfântului Maxim Mărturisitorul, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel încheind prin explicarea semnificației și importanței pelerinajului: „Pelerinajul este o ofrandă a recunoștinței, o jertfă bine primită de Dumnezeu pentru că este făcută din iubire față de Dumnezeu ca răspuns al nostru la iubirea Lui. Pelerinajul este și un moment de pocăință și de rugăciune mai intensă, de aceea fie ne spovedim aici, fie acasă înainte de a pleca în pelerinaj. Pelerinajul este și un act de pocăință, însoțit de osteneala drumului, de răbdarea frigului, de o anumită jertfă făcută prin darurile date bisericii sau mănăstirii respective.”

În decursul celei de-a treia zi, 15 octombrie, a vizitei canonice, a avut loc decernarea titlului de *Doctor Honoris Causa* al Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. Evenimentul s-a desfășurat în Aula „Mihai Eminescu” a Universității, fiind deschis prin intonarea imnului „Gaudeamus igitur”, interpretat de către corala „Theologus” a Facultății de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae” din Iași, dirijată de către Părintele Lect. Dr. Alexandrel Barnea. A urmat cuvântul de bun venit al domnului Profesor Dr. Vasile Ișan, rectorul acestei instituții de învățământ, și discursul *Laudatio*, rostit de Înaltpreasfințitul Teofan, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, în prezența unei comisii formate din următorii membrii: Prof. dr. Vasile Ișan (președinte), Prof. dr. Alexandru Zub, membru al Academiei Române, ÎPS Mitropolit Nifon al Arhiepiscopiei Târgoviștei și exarh patriarhal, Prof. dr. Emilian Popescu, membru corespondent al Academiei Române și Pr. prof. dr. Viorel Sava, decanul Facultății de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae”, ce s-a încheiat prin cuvintele: „Pentru întreaga activitate teologică, pastorală și misionară, pentru opera teologică remarcabilă, fidelă teologiei Sfinților Părinți, dar și deschisă în mod creator spre lumea de azi, pentru păstrarea și afirmarea unității și demnității Bisericii lui Hristos și a poporului român, pentru apărarea valorilor și libertății academice în mediul universitar, pentru promovarea unui dialog onest și responsabil în relațiile intercreștine și interreligioase, Senatul Universității din Iași, în numele întregii comunități academice, are

bucuria și onoarea de a acorda Preafericitului Părinte dr. Daniel Ciobotea, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, titlul de *Doctor Honoris Causa*.”

Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a răspuns printr-un cuvânt de mulțumire, dând ulterior citire lucrării intitulate „Autocefalia bisericească: unitate de credință și libertate de conducere”, alcătuită pentru această ocazie și cu prilejul *Anului omagial al Crezului ortodox și al autocefaliei românești*, cuprinzând reflecții teologice cu privire la conținutul și manifestările autocefaliei.

Moment din timpul acordării titlului de „Doctor Honoris Causa” PF Părinte Patriarh Daniel de către Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

În continuarea aceleiași zile, întâistătorul Bisericii Ortodoxe Române a sfințit noul sediu al „Librăriei Doxologia”, situat în Casa Nicodim de pe Bulevardul Ștefan cel Mare și Sfânt. Ulterior, Preafericirea Sa a vizitat sediul societății „SC Antibiotice SA” din Iași, societate care a acordat adesea sprijinul său Bisericii, unde s-a întâlnit cu domnul director Ioan Nanu, membru al Adunării eparhiale a Arhiepiscopiei Iașilor, căruia i-a conferit Ordinul „Sanctus Stephanus Magnus”. În încheierea vizitei, membrii delegației au vizionat un film documentar despre cei 55 de ani de activitate ai societății „SC Antibiotice SA”. În seara zilei de 15 octombrie, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a mers la Mănăstirea Sihăstria, pentru a participa la comemorarea a 20 de ani de la trecerea la cele veșnice a Părintelui Ieroschimonah Paisie

Olaru, fiind întâmpinat de către Preasfințitul Părinte Ioachim Băcăuanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Romanului și Bacăului, care a oficiat o slujbă de *Te Deum*, și de către Părintele Arhimandrit Victorin Oanele, starețul sfântului locaș, care și-a exprimat mulțumirea pentru vizita Preafericirii Sale.

La începutul zilei a patra a vizitei canonicе, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a oficiat Sfânta Liturghie în biserica „Sfânta Teodora de la Sihla” a Mănăstirii Sihăstria, alături de un sobor de arhierii alcătuit din ÎPS Vasilios de Elassona, ÎPS Teofan, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, ÎPS Andrei, Arhiepiscopul Alba Iuliei, PS Ambrozie, Episcopul Giurgiului, și de PS Emilian Lovișteanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Râmnicului. Ulterior a fost săvârșită slujba parastasului pentru Părintele Ieroschimonah Paisie Olaru, de către Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Române, care a evocat la final personalitatea marelui duhovnic al Ortodoxiei românești: „Chipul luminos al părintelui Paisie Olaru rămâne viu întipărit în memoria noastră, în sufletul nostru, sub forma acestor trei lumini împletite între ele, și anume, chipul unui rugător smerit, al unui sfătuitor înțelept și al unui părinte milostiv. Era un rugător smerit, în înțelesul că niciodată când se ruga sau slujea nu era interesat cum se prezintă în fața oamenilor, ci doar cum să stea drept în fața lui Dumnezeu. Se ruga mult în tăcere. Rugăciunea lui era una vizibilă, cunoscută de toți, iar alta, tăcută, interiorizată. Părintele avea o înțelepciune mai întâi venită de la înțelepciunea omului smerit și cumpătat de la țară. Totdeauna, în pildele sale îmbina pildele Scripturii cu înțelepciunea omului care a trecut prin viață. Al doilea izvor al înțelepciunii lui erau Sfânta Scriptură și scrierile sfinților. Al treilea izvor era propria experiență de om care a trecut prin neazuri, prin sărăcie, care a văzut cu ochii săi Primul Război Mondial și urmările lui asupra societății românești și, desigur, din experiența sa îndelungată în viața de mănăstire.”

După săvârșirea unui Trisaghion la mormântul Părintelui Ieroschimonah Paisie Olaru, aflat în incinta Mănăstirii Sihăstria, membrii delegației au participat la simpozionul organizat cu ocazia comemorării a 20 de ani de la trecerea la cele veșnice a marelui duhovnic, organizat în demisolul bisericii „Sfânta Teodora de la Sihla” și moderat de către Părintele Arhimandrit Nichifor Horia, exarh administrativ al Arhiepiscopiei Iașilor. Cu această ocazie, a fost vizionat filmul documentar „Părintele Paisie, Duhovnicul”, realizat de televiziunea TRINITAS TV a Patriarhiei Române, cât și un film din arhiva Mănăstirii Sihăstria despre marele părinte duhovnicesc. În decursul aceleiași

zile, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a vizitat Catedrala arhiepiscopală din Roman, cu hramul „Sfânta Cuvioasă Parascheva”, unde a fost întâmpinat de către Preasfințitul Părinte Ioachim Băcăuanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Romanului și Bacăului, care a rostit un cuvânt de bun venit. Ulterior, conducătorul Bisericii Ortodoxe Române a făcut o vizită Înălțpreasfințitului Eftimie, Arhiepiscopul Romanului și Bacăului.

Ultima zi a vizitei canonice în Mitropolia Moldovei și Bucovinei a Preafericitului Părinte Patriarh Daniel a fost martora resfințirii Mănăstirii Golia din Iași. Acest locaș, ctitorie a marelui logofăt Ioan Golia, din secolul XVI,

Moment din timpul slujbei de resfințire de la Mănăstirea Golia din Iași

cu hramul „Înălțarea Domnului”, restaurat de către domnitorul Vasile Lupu și fiul său, Ștefăniță-Vodă, a fost greu atins de vicisitudinile istoriei, suferind de-a lungul timpului efectele mai multor incendii și cutremure. Drept urmare, începând din anul 1997, Părintele Arhimandrit Vitalie Danciu, starețul mănăstirii, a început, cu binecuvântarea și sprijinul Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, atunci Mitropolit al Moldovei și Bucovinei, adunarea documentelor necesare începerii unor lucrări de consolidare a sfântului locaș.

Bucurându-se de sprijinul autorităților locale, în speță Consiliul Județean, care a luat temporar în posesia sa mănăstirea, pentru a putea accesa fondurile necesare consolidării, și Primăria Iași, coordonatorii proiectului „Reabilitarea și dezvoltarea turistică a ansamblului monument istoric Mănăstirea Golia” au depus în luna ianuarie a anului 2005 documentația necesară aprobării acestuia, obținută anul următor din partea Agenției de Dezvoltare Nord Est și primind viza Delegației Uniunii Europene. După cum a arătat managerul de proiect, doamna Georgiana Niculescu: „Valoarea inițială a proiectului pentru cheltuieli eligibile a fost de 4.890.085 de euro, fără TVA, din care fonduri Phare 67,5%, respectiv 3.300.324 euro, de la bugetul de stat 22,5%, respectiv 1.100.441 euro, contribuția beneficiarului, Consiliul Județean în parteneriat cu Consiliul Local, fiind de 10%, respectiv 489.085 euro de fiecare parte. La aceste sume s-au adăugat și cheltuielile neeligibile, care sunt de 380.375 euro.” Bucurându-se și de o contribuție din partea Primăriei Iași, pentru calea de rulare, valoarea totală a proiectului se ridică la suma de aproximativ șase milioane euro.⁶

Lucrările, executate de compania Construcții Unu, au demarat în data de 28 mai 2008, au avut ca termen final de recepție data de 30 octombrie. Pe viitor, urmează să fie înființat un centru de promovare turistică, cu sediul în turnul principal al mănăstirii. De asemenea, se află în stadiul de depunere proiectul „Golia 2”, realizat în colaborare cu Primăria Iași pe POR Axa 5.2, în cadrul căruia Consiliul local urmează să amenajeze strada George Enescu, pentru a asigura iluminatul arhitectural exterior al mănăstirii.

Slujba de resfințire a mănăstirii Golia, care a primit cu această ocazie al doilea hram, anume „Acoperământul Maicii Domnului”, a fost oficiată de Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, alături de ÎPS Vasilios, Mitropolit de Elassona și Muntele Olimp, ÎPS Teofan, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, ÎPS Calinic, Arhiepiscopul Argeșului și Muscelului, PS Atenagora, Episcop de Sinope, PS Ambrozie, Episcopul Giurgiului, PS Varlaam Ploieșteanul, Episcop-vicar patriarhal, PS Emilian Lovișteanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Râmnicului, și de PS Ioachim Băcăuanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Romanului și Bacăului, cu par-

⁶Oana NISTOR, „Golia redevine «marea minune și podoabă a orașului Iași”, în: *Lumina*, 16 octombrie 2010.

țiciparea a peste 5000 de credincioși. În cadrul slujbei, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a rostit un cuvânt de învățătură la pericopa evanghelică a zilei (Duminica a XXI-a după Rusalii – pilda semănătorului), subliniind de asemenea necesitatea restaurării în viitor a picturii mănăstirii. La sfârșitul Sfintei Liturghii, Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Române i-a conferit crucea patriarhală Părintelui Arhimandrit Vitalie Danciu, starețul sfântului locaș.

Vizita canonică a Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, în Mitropolia Moldovei și Bucovinei, s-a încheiat la spitalul mitropolitan „Providența”, prin sfințirea locului viitoare biserici cu hramurile „Sfântul Maxim Mărturisitorul” și „Sfântul Grigorie Palama”, din cartierul Munteni-Copou, cât și a picturii Seminarului Teologic Ortodox „Sfântul Vasile cel Mare” din Iași.

Summary: The canonical visit of His Beatitude Father Daniel, Patriarch of the Romanian Orthodox Church, in the Metropoly of Moldova and Bucovina (the 13th-17th of October 2010)

Between the 13th and the 17th of October 2010, His Beatitude Father Daniel, Patriarch of the Romanian Orthodox Church, paid a canonical visit in the Metropoly of Moldova and Bucovina, in answer of His Eminence Father Metropolitan Teofan's invitation. The climax of this visit was the participation of the Patriarch of Romania in the festival of Venerable Parascheva, whose holy relics are piously kept within the metropolitan cathedral in Iași. On this occasion, His Beatitude officiated the Divine Liturgy in the metropolitan cathedral.

Friday, the 15th of October 2010, His Beatitude Father Patriarch Daniel was awarded, within a solemn setting, the high title of *Doctor Honoris Causa* of the “Alexandru Ioan Cuza” University in Iași; this ceremony took place in the “Mihai Eminescu” Aula Magna of the University.

In the fourth day of his visit, His Beatitude Father Patriarch Daniel officiated a divine service commemorating Father Hieroschemamonk Paisie Olaru, by his resting place in the cemetery of Sihăstria Monastery, on the occasion of 20 years since he fell asleep in the Lord.

Sunday, the 17th of October 2010, the last day of his visit, the Patriarch of Romania officiated a divine service reconsecrating the church at Golia Monastery, as well as the Divine Liturgy, assisted by a group of hierarchs, priests and deacons.

Afterwards, in the afternoon, His Beatitude visited the “Providența” Hospital belonging the Metropoly of Moldova and Bucovina; he also consecrated the lot where the church having Saint Maximus the Confessor and Saint Gregory Palamas as holy patrons, is to be built in the neighbourhood of Munteni-Copou, as well as the mural painting in the chapel of “Saint Basil the Great” Theological Seminary in Iași.

Simpozionul științific internațional „Texte liturgice românești”

Redacția

În ziua de 25 octombrie 2010, la Mănăstirea Antim din București, a avut loc Simpozionul științific internațional „Texte liturgice românești”, organizat de Biblioteca Sfântului Sinod și de Centrul de Cercetare a manuscriselor „Vestigia” de la Universitatea din Graz, Austria.

La acest eveniment au participat preoți și profesori universitari din țară și străinătate ce au discutat în principal despre importanța textelor liturgice românești, care constituie suportul cărților de slujbă de azi. Traducerile și traducătorii textelor, izvoarele acestora, variantele manuscrise ale Sfintei Liturghii, importanța lor pentru istoria culturii și spiritualității românești au constituit liniile de abordare ale temei. Discuțiile au pornit de la analiza științifică a *Arhieraticonului Mitropolitului Ștefan*, unul dintre cele mai frumoase manuscrise românești din sec. al XVII-lea.

În deschiderea simpozionului, a vorbit arhim. dr. Policarp Chițulescu, directorul Bibliotecii Sfântului Sinod, moderatorul evenimentului, după care, prof. dr. Erich Renhart a rostit un cuvânt din partea Centrului de Cercetare a manuscriselor „Vestigia” a Universității Graz.

În cadrul simpozionului au susținut referate prof. dr. Philipp Harnoncourt (Viena): „Liturgiewissenschaft - interdisziplinär in Forschung und Lehre”, prof. dr. Margaret Dimitrova (Sofia): „Baptism in Early Printed Slavonic Euchologia (16th – 17th centuries)”, prof. dr. Cătălina Velculescu: „Ms. rom. 1790 de la Biblioteca Academiei Române - între alte manuscrise și tipărituri românești similare din secolul al XVII-lea”, prof. dr. Zamfira Mihail: „Etaple traducerii liturghiilor (arhieresti în limba română în secolul

al XVII-lea)”, conf. dr. Ileana Stănculescu: „Ilustrațiile ms. rom. 1790 de la Biblioteca Academiei Române”, arhim. dr. Policarp Chițulescu: „Un arhieratikon manuscris din secolul al XIX-lea, în colecțiile Bibliotecii Sfântului Sinod”, protos. dr. Veniamin Goreanu: „Dipticele, considerații eclesiologico-canonice”, și drd. Ovidiu Olar: „Un Ierarh al înnoirilor: Mitropolitul Ștefan”. Toți participanții la acest simpozion sunt cunoscuți specialiști în studiul manuscriselor medievale, cu o bogată activitate științifică în România și în Occident.

Summary: *The international scientific Symposium “Romanian liturgical texts”*

On the 25th of October 2010, the Antim Monastery in Bucharest sheltered the international scientific Symposium *Romanian liturgical texts*, organized by the Library of the Holy Synod and the *Vestigia* Centre for Manuscript Research of Graz University, Austria.

Priests and university professors from home and abroad participated in this event, discussing upon the Romanian liturgical texts, their translations and translators, their sources, the hand-written variants of the Divine Liturgy, and their importance for the History of the Romanian culture and spirituality.

Trei ani de emisie a TRINITAS TV, Televiziunea Patriarhiei Române

Silviu DASCĂLU

Televiziunea Patriarhiei Române a fost înființată la 27 octombrie 2007, la inițiativa Patriarhului Bisericii Ortodoxe Române, Preafericitul Părinte Daniel. Prin intermediul TRINITAS TV, Patriarhia Română informează opinia publică despre evenimentele bisericești, lucrarea pastoral-misionară, socială, educațională și culturală a Bisericii, aducând în atenția publicului istoria, cultura și tezaurul de credință și spiritualitate creștină românească în context european. Prezentul articol prezintă cititorilor noștri obiectivele televiziunii Patriarhiei Române precum și dezvoltarea acesteia în primii trei ani de funcționare.

Televiziunea Patriarhiei Române, TRINITAS TV, este în sărbătoare, în luna octombrie, cu ocazia hramului Catedralei Patriarhale, împlinindu-se trei ani de când Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a inaugurat studiourile TRINITAS TV, împreună cu soborul de ierarhi prezenți la sărbătoarea Sfântului Dimitrie cel Nou, iar de atunci, credincioșii întregii Patriarhii, și nu numai, se bucură de emisiunile sale. Televiziunea Patriarhiei Române a fost înființată la 27 octombrie 2007, la inițiativa și cu implicarea directă a Patriarhului Bisericii Ortodoxe Române, Preafericitul Daniel. Este un mijloc eficient de popularizare a bogăției liturgice a Bisericii, în special pentru persoanele care nu sunt obișnuite sau nu dispun de timp suficient pentru a merge la biserică, și propune, în același timp, prin grila de programe, intensificarea solidarității umane, în contextul european multireligios, multiethnic și multicultural. Despre necesitatea TRINITAS TV părintele consilier patriarhal Nicolae Dima, directorul postului de televiziune a declarat: „TRINITAS TV este o alternativă pentru că nu există un produs similar la televiziunile celelalte. Nu există o televiziune care să pună atmosfera spirituală și conți-

naturile spirituale în prim-plan. Foarte multe persoane din România vor să asculte slujbele, însă nu pot merge la biserică. Există Radio TRINITAS, care transmite slujbele, însă televiziunea prezintă și imagini. Astfel, era o necesitate a publicului de a avea un asemenea post. Pe de altă parte, era nevoia Bisericii de a avea un canal de comunicare foarte competitiv, alături de cele complementare, ziarul și radioul”. Biserica avea nevoie și de un canal media audiovizual prin care să își facă cunoscută corect poziția și prin care să ia atitudine la diferitele probleme din societate.

Trei ani de muncă și realizări

În cei trei ani de existență, TRINITAS TV a reușit să bifeze la capitolul „realizări” mai multe lucruri, chiar dacă unele au fost făcute cu mari eforturi. Cea mai mare realizare este în primul rând continuitatea. În decursul celor trei ani s-a ajuns la un public constant și există chiar un public ce a mărturisit că, dacă nu ar fi TRINITAS TV, nu ar ști la ce altceva să se uite. De asemenea, la capitolul realizări se numără și faptul că zilnic sunt transmise Sfânta Liturghie și Vecernia, acestea reprezentând unul dintre mandatele principale ale TRINITAS TV. TRINITAS TV este astfel intermediarul dintre cei care nu pot merge dimineața și seara la biserică și slujba ce se oficiază zilnic la Catedrala Patriarhală. De asemenea, în această perioadă s-a realizat o intensificare a dialogului dintre Biserică și mediul academic, la emisiunile Televiziunii TRINITAS fiind invitate diferite personalități, de la președintele Academiei Române până la diferiți membri ai Academiei din diferite domenii, precum și rectori și profesori universitari de la diferite facultăți, cum foarte des sunt invitați reprezentanți ai mediului administrativ și guvernamental. „Am reușit să avem și o bună reprezentare a parohiilor din Arhiepiscopia Bucureștilor și din întreaga Patriarhie Română. Avem o emisiune dedicată reflectării vieții parohiale, difuzată cu frecvență mare și care invită atât preoți, cât și mireni. De asemenea, avem o bună relație și reprezentare a eparhiilor din Patriarhie și am reușit să acordăm o atenție deosebită și diasporei. O altă realizare importantă este faptul că proiectul jurnalului TRINITAS a reușit să construiască o infrastructură capabilă să transmită informații și imagini filmate cu o foarte mare promptitudine”, a explicat părintele Nicolae Dima. În același timp, TRINITAS TV a reușit să

ajute concret diferite persoane prin prezentarea unor cazuri sociale ce aveau nevoie de sprijinul semenilor. Astfel au fost strânși bani pentru operații sau pentru diferite servicii medicale ale persoanelor bolnave. În același timp, și echipa TRINITAS TV s-a extins, devenind o echipă de oameni dedicați Bisericii și profesiei. „Au trecut deja 3 ani? Parcă ieri aranjam calculatoarele în redacție și ne pregăteam pentru sfințire... sunt 3 ani de muncă frumoasă și de multe amintiri dragi. Sunt reporter în cadrul redacției de știri a TRINITAS TV, iar ceea ce fac eu aici mă împlinește. Îmi place munca de jurnalist, iar faptul că pot sluji în același timp și Bisericii înseamnă foarte mult pentru mine. Provin dintr-o familie pentru care Biserica a fost întotdeauna pe primul loc, astfel încât sunt mai mult decât mulțumită că am șansa să particip la cele mai importante evenimente ale Bisericii noastre și în egală măsură să cunosc oameni pe care altfel poate nu aș fi avut prilejul să-i cunosc”, ne-a mărturisit Alina Papuc-Buzea. „Pentru mine TRINITAS TV este în primul rând locul în care mi s-a dat ocazia să pun în practică ceea ce am învățat în facultate. Apoi este un loc în care m-am regăsit și în care vin cu mare plăcere. Pe lângă experiență profesională am mai dobândit ceva, și anume mulțumirea că lucrez într-un mediu «altfel», într-un mediu în care se pune accentul pe nevoia de informare spirituală a celor care se află dincolo de ecran”, spune Iuliana Lazăr, reporter TRINITAS TV. Pentru buna desfășurare a activității, TRINITAS TV beneficiază de sprijinul Arhiepiscopiei Bucureștilor, ce asigură marea parte a finanțării, restul resurselor fiind asigurate de diferite eparhii. Însă problema finanțării este încă una dintre cele mai importante. „Televiziunea TRINITAS este susținută de Arhiepiscopia Bucureștilor în proporție de 70%. Parohiile, atât cele din mediul urban, cât și din cel rural, contribuie lunar cu o sumă de bani, pentru care le mulțumim în mod deosebit preoților care fac acest efort. Însă nevoile financiare sunt foarte mari pentru că și cheltuielile implicate, mai ales în ceea ce privește re tehnologizarea foarte necesară după trei ani de funcționare, sunt mari. Una dintre marile noastre dorințe este să sensibilizăm unii posibili sprijinitori ai TRINITAS, fără a renunța la statutul nostru de televiziune noncomercială. Noi nu difuzăm publicitate, pentru că urmărim să ne distanțăm ca aspect general de restul televiziunilor din spectrul audiovizual”, a încheiat părintele Nicolae Dima.

Aniversarea Centrului de presă BASILICA

În urmă cu trei ani, la sărbătoarea Sfântului Dimitrie cel Nou, ocrotitorul Bucureștilor, a fost inaugurat Centrul de Presă BASILICA al Patriarhiei Române. Evenimentul a avut loc pe 27 octombrie, când un sobor de ierarhi, condus de Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, a sfințit studioul primei televiziuni din istoria Bisericii noastre, TRINITAS TV, și studioul din București al postului de radio TRINITAS, la rândul său, primul post de radio ortodox din țara noastră. Înființat la inițiativa celui de-al șaselea Patriarh al Bisericii noastre, Centrul de Presă BASILICA al Patriarhiei Române cuprinde Televiziunea TRINITAS TV, Postul de radio TRINITAS, Agenția de știri BASILICA, Publicațiile *Lumina*, *Vestitorul Ortodoxiei* și Biroul de presă al Patriarhiei Române. Radio TRINITAS a fost înființat în anul 1996 la inițiativa și cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, pe atunci Mitropolit al Moldovei și Bucovinei, și a început să emită în seara zilei de 17 aprilie 1998, la Iași. Cotidianul *Lumina* apare fără întreruperi din 7 februarie 2005, fiind primul cotidian creștin din România și singurul cotidian creștin-ortodox din lume. În anul 2008, la sărbătoarea Sfintei Treimi, în data de 16 iunie, Agenția de știri BASILICA și-a început activitatea. În cadrul Centrului de Presă BASILICA funcționează și *Vestitorul Ortodoxiei*, și Biroul de presă al Patriarhiei Române, care mediatizează activitatea Sfântului Sinod și a altor organisme bisericesti, stabilind și menținând legătura cu jurnaliștii acreditați din partea instituțiilor mass-media românești și străine.

Summary: THE TRINITAS TV celebrating three years in the service of Church and fellow men

On the 27th of October 2010, it is three years since the *Basilica Press Centre* of the Romanian Patriarchate was inaugurated. This event coincided with the feast of the New Saint Demetrius, Protector of Bucharest, when a group of hierarchs directed by His Beatitude Father Patriarch Daniel, consecrated the studio of the *TRINITAS TV* Station, the first one in the history of our Church, as well as the studio in Bucharest of the *TRINITAS Radio Station*, also the first orthodox radio station in our country.

It is by means of the *TRINITAS TV* Station that the Romanian Patriarchate gives the public opinion plenty informations about major events of the Church, the Pastoral, missionary, social, educational and cultural work of the Church, catching the public eye on the Romanian christian thesaurus of history, culture and faith, as part of the European framework. The Press Centre of the Romanian Patriarchate includes: the *TRINITAS Radio Station*, the *TRINITAS TV* Station, the *Lumina Newspaper*, the *Lumina Sunday Newspaper*, the *Orthodoxy Herald*, the *Basilica* News Agency, and the Press Department. All these make it their duty to amplify, in an ever more secularized world, the spiritual mission of the Church, as well as to preach Christ's Gospel put into a modern message, get-at-able to everybody.

Ședința solemnă a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în prezența Sanctității Sale Bartolomeu, Arhiepiscop al Constantinopolului - Noua Romă și Patriarh Ecumenic

Marinel Laurențiu MARCU

În ziua de 28 octombrie 2010, de sărbătorea Sfântului Ierarh Iachint, Mitropolitul Țării Românești, în Aula Magna „Teoctist Patriarhul” a Palatului Patriarhiei Române, a avut loc Ședința Solemnă a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, dedicată *Anului Omagial al Crezului Ortodox și al Autocefaliei Românești*. La ședință au participat Sanctitatea Sa Bartolomeu, Patriarhul Ecumenic, și Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul României, alături de membrii Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. Ședința a fost deschisă prin cuvântul Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, după care au urmat alocuțiunea Sanctității Sale Bartolomeu, Patriarhul Ecumenic, și prezentarea raportului-sinteză intitulat „2010 – Anul Crezului Ortodox și al Autocefaliei Românești” de către Preasfințitul Ciprian Câmpineanul, Episcop-vicar patriarhal și Secretarul Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. Tot cu această ocazie a fost prezentat filmul „Binecuvântare pentru popor. Patriarhia Română - Istorie - Organizare - Misiune”, realizat de TRINITAS TV, și au fost lansate volumele din trilogia *Autocefalie și cartea Titulatura și distincțiile onorifice acordate de Patriarhia Constantinopolului mitropoliților Țării Românești (secolele XIV - XVIII)*, a domnului Prof. dr. Emilian Popescu, membru corespondent al Academiei Române.

În prezența Sanctității Sale Bartolomeu, Patriarhul Ecumenic, membrii Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în frunte cu Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, s-au întrunit în ziua de 28 octombrie 2010, în Aula Magna „Teoctist Patriarhul” a Patriarhiei Române în cadrul Ședinței solemne dedicate *Anului omagial al Crezului Ortodox și al Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române*. De asemenea, au fost prezenți la acest eveniment membrii delegațiilor Patriarhiei de Constantinopol și Bisericii Greciei, membrii Permanenței Consiliului Național Bisericesc și Permanenței Arhiepiscopiei Bucureștilor, cadre didactice, protopopi, preoți, monahi, studenți teologi și elevi seminariști.

Ședința a fost deschisă de Întâistătătorul Bisericii noastre, Preafericitul Părinte Daniel, care a vorbit despre fenomenul secularizării, problema mișcărilor sectare, schismatice și eterodoxe, și despre importanța Crezului Ortodox și a dobândirii Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române.

Primirea Sanctității Sale Bartolomeu, Arhiepiscop al Constantinopolului – Noua Romă și Patriarh Ecumenic, în Catedrala patriarhală

Patriarhul României a subliniat mai întâi faptul că omul secularizat nu se mai raportează la Dumnezeu: „Este evident faptul că astăzi credința ortodoxă se confruntă cu o mare problemă și anume, cu secularizarea societății, mai ales în Europa Occidentală și America de Nord, dar și în Europa Centrală și Răsăriteană încep să se simtă efectele secularizării. Secularizarea este tocmai fenomenul de construire a vieții în societate și a vieții personale fără referire la valorile credinței. Omul construiește viața din ce în ce mai mult bazându-se pe propria sa putere, propria sa inteligență, propriile mijloace de afirmare și foarte rar omul secularizat se mai referă la relația sa cu Dumnezeu. Chiar și atunci când nu este ateu, când nu neagă existența lui Dumnezeu, nu mai simte nevoia unei relații vii cu Dumnezeu. Deci, omul secularizat nu este în primul rând omul ateu, ci omul care nu se mai roagă. După aceea, pentru că nu se mai roagă devine și necredincios sau ateu. Este foarte important să reafirmăm credința

noastră în Dumnezeu iubirii veșnice, Dumnezeuul Treimic ca sursă a existenței și ca sens ultim al existenței create, sens al universului și al vieții omului.”

Mai departe, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a vorbit despre importanța Crezului Ortodox: „În Crezul Niceo-Constantinopolitan se afirmă credința în Dumnezeu Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt, dar și credința în Biserica cea Una, Sfântă, Sobornicească și Apostolică, ceea ce înseamnă că noi manifestăm credința, cultivăm credința și simțim roadele ei în Biserică, nu într-un individualism sau într-o rupere de Biserică. De asemenea, mărturisim un botez spre iertarea păcatelor. Ultima expresie a mărturisirii credinței în Crez este credința în învierea morților și în viața veșnică... Este o necesitate de a reafirma credința în Dumnezeuul cel Viu Care este iubire, a ține legătura cu Biserica lui Hristos, plină de prezența Preasfintei Treimi și de a ne pregăti în Biserică pentru înviere, așa cum a spus Sfântul Maxim Mărturisitorul: «Biserica este laboratorul învierii» sau «antecamera Împărăției cerurilor», după cum spunea Sfântul Nicolae Cabasila.”

O altă problemă pe care Patriarhul României a adus-o în discuție a fost cea a mișcărilor sectare, schismatice și eterodoxe: „Biserica Ortodoxă este confruntată cu o mulțime de mișcări sectare, schismatice și unele eterodoxe cu un pronunțat caracter prozelitist. Este nevoie, pe de o parte, să apărăm credința într-o lume care devine din ce în ce mai mult o lume a necredinței, iar pe de altă parte, cu discernământ să distingem între dreapta credință și credințele false sau curente religioase sincretiste. Dreapta credință este adesea înlocuită cu o credință difuză și confuză, în care este amestecată credința cu superstiția și amestecate diferite opinii religioase între ele sub pretextul unei religii universale acceptate de toată lumea.”

În continuare, Preafericirea Sa a vorbit despre importanța dobândirii Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române: „Anul acesta omagial cuprinde și Autocefalia românească care este libertate de conducere și demnitate a unei Biserici, pe de o parte, și, pe de altă parte, foarte multă responsabilitate pentru păstrarea credinței și pentru conlucrarea cu Bisericile Ortodoxe surori. Autocefalia este libertate de conducere; omul se conduce pe sine când este liber, iar o Biserică este liberă când are posibilitatea să se conducă pe sine. Această autocefalie, așa cum rezultă din Tomosul de recunoaștere a autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române din 1885, îndeamnă, de asemenea, la comuniune și la coresponsabilitate în păstrarea dreptei credințe și la consfătuire în

probleme generale ale Ortodoxiei. În materialele pe care noi le-am publicat până acum am arătat că autocefalia este libertate, dar nu izolare. Nu este libertate în izolare, ci libertate în comuniune și de aceea trebuie să vedem, pe de o parte, binefacerile autocefaliei, iar pe de altă parte ce anume trebuie completat atunci când punem prea mult accentul numai pe libertate și nu și pe corespundabilitate. Deci, autocefalia este o notă caracteristică a Ortodoxiei, pentru că dintotdeauna, de la începutul creștinismului, au existat mai multe Biserici Autocefale. Principalele Biserici Autocefale în primul mileniu erau Patriarhia Romei, Patriarhia Constantinopolului, Patriarhia Alexandriei, Patriarhia Antiohiei și Patriarhia Ierusalimului, iar Sinodul III Ecumenic de la Efes din 431, prin canonul 8, a acordat autocefalie Bisericii Ciprului. Au fost și alte Biserici mai mici care erau autocefale. În Ortodoxie există un pluriautocefalism, nu o monoautocefalie, pentru că mai multe Biserici au fost întemeiate de către Sfinții Apostoli. În Occident singurul scaun apostolic a fost Roma și acolo s-a dezvoltat o monocefalie, încât astăzi catolicismul autocefal este numai persoana Papei, nu un sinod roman autocefal. Deci, aceasta este caracteristica Ortodoxiei, de a îmbina libertatea de conducere locală cu împreună răspunderea pentru binele întregii Ortodoxii. Această a doua dimensiune a fost dezvoltată prin conferințe interortodoxe, panortodoxe și este o necesitate ca fiecare Biserică Autocefală să arate maturitatea ei prin contribuția în apărarea dreptei credințe și prin conlucrarea, mai ales în diaspora, pentru a păstra credința ortodoxă în comunitățile ortodoxe, dar și pentru împreună lucrare misionară de evidențiere a valorilor Ortodoxiei. Iată de ce anul acesta omagial 2010 este foarte semnificativ pentru viața Bisericii și în același timp pentru lucrarea Bisericii noastre în comuniune cu celelalte Biserici Ortodoxe surori. Autocefalia am primit-o în 1885 din partea Patriarhiei Ecumenice, așa cum se și vede pe ultima copertă din „Tomosul de Autocefalie”. După Autocefalie, mai târziu, în 1925, Biserica noastră a primit rangul de Patriarhie, statut ce a fost confirmat de către Patriarhul Vasile al Constantinopolului.”

În finalul cuvântului Său, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a mulțumit Sanctității Sale Bartolomeu, Patriarhul Ecumenic, pentru prezența la acest eveniment deosebit, dedicat *Anului Omagial al Crezului Ortodox și al Autocefaliei Românești*: „Noi suntem onorați de prezența Sanctității Sale Bartolomeu, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului, pentru că pe teritoriul Patriarhiei Ecumenice s-au ținut cele două Sinoade Ecumenice de la

Niceea și de la Constantinopol din 325, respectiv 381, care au elaborat cele 12 articole ale Crezului Ortodox Niceo-Constantinopolitan.”

Apoi, Sanctitatea Sa Bartolomeu, Arhiepiscop al Constantinopolului - Noua Romă și Patriarh Ecumenic, aflat în București, la invitația Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, cu prilejul sărbătorii Sfântului Dimitrie cel Nou, a rostit o alocuțiune, dedicată *Anului Crezului Ortodox și al Autocefaliei Românești*, pe care o prezentăm în continuare:

*Preafericirea Voastră, Preafericite Părinte Daniel,
Arhiepiscop al Bucureștiului, Mitropolit al Munteniei și Dobrogei,
Locțiitor al Tronului Cezareei Capadociei și Patriarh al României,
Înaltpreasfințiile și Preasfințiile Voastre,
Hristos în mijlocul nostru!*

Mare bucurie și profundă emoție ne umplu inimile, acum, când ne aflăm în mijlocul acestui Sfânt Sinod de Dumnezeu păzit și împodobit cu frumoasă podoabă duhovnicească, Sinodul arhierilor păstori ai binecredinciosului popor român, în mijlocul fraților iubiți, și vrednici de toată prețuirea! Bucuria și emoția aceasta le datorăm întâi lui Dumnezeu și, apoi, preaiubitului nostru frate în Domnul, Preafericitului Părinte Daniel, care, cu sentimente nobile, a invitat pe Smerenia noastră să venim la București și să sărbătorim împreună trei sfinte aniversări, deosebit de importante: împlinirea a 1685 de ani de la întrunirea celui dintâi Sfânt Sinod Ecumenic, la Niceea Bitiniei; împlinirea a 125 de ani de la proclamarea Autocefaliei Bisericii Române; împlinirea a 85 de ani de la înălțarea ei la demnitatea de Patriarhie. Aceste aniversări au loc acum, în anul mântuirii 2010, proclamat de aceeași Preasfântă Biserică *Anul Crezului Ortodox și al Autocefaliei Românești*. Mulțumim din tot sufletul Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, fratele nostru în Hristos! Tocmai am ascultat, cu multă atenție, cuvântarea de deschidere, prezentată de Preafericirea Sa, și am reținut (în note) coordonatele de bază ale referatului Preafericirii Sale. De altfel, de mult ne sunt cunoscute atât calitatea de bun vorbitor, cât și pregătirea teologică vastă și formarea strălucită în domeniul Dogmaticii a Preafericitului nostru frate în Domnul.

După cum se știe, primul Sfânt Sinod Ecumenic de la Niceea Bitiniei a fost convocat pentru că Biserica era confruntată cu arianismul, o erezie și blasfemie înfricoșătoare. Până și zona Țării Românești fusese lovită de flagelul devastator al arianismului; doi episcopi din

aceste ținuturi, Ursacius și Valens, trecuseră la erezie, devenind lupi răpitori, în loc de buni păstori. Dar, din fericire, existau aici - ca de altfel în toată Biserica - și păstori adevărați, care, cu timp și fără timp, vegheau și aveau grijă de oile cuvântătoare ale turmei lui Hristos și

Sanctitatea Sa Bartolomeu, Patriarhul Ecumenic, rostind alocuțiunea dedicată Crezului Ortodox - Aula Magna „Teoctist Patriarhul” din Palatul Patriarhiei

țineau cu fermitate credința ortodoxă. Între aceștia se numără episcopul Teofil din Dacia, cunoscut ca unul din cei 318 Părinți de Dumnezeu purtători de la Sinodul I Ecumenic, semnând și el hotărârile acestuia, în rând cu ceilalți Sfinți Părinți sinodali. Iată de ce Biserica Română are motive în plus să comemoreze în chip strălucit această aniversare. Cei 318 Părinți nu erau pur și simplu episcopi sau clerici. Ei erau, cu adevărat, «purtători de Dumnezeu». Hristos sălășluia în inimile lor, Duhul Sfânt era prezent în viața lor, plinindu-le și împlinindu-le existența. Trecuseră de treapta curățirii (Katharsis), își supuseră patimile reprobabile și primiseră dumnezeiasca luminare, care le dădea capacitatea de a face distincție între adevăr și minciună, între lumină și întuneric, între voia lui Dumnezeu și voia celui viclean.

Erau bogat împodobiți cu roada Duhului, «în orice bunătate, dreptate și adevăr» (Efeseni 5, 9). Erau cu adevărat văzători ai trăirilor lui Dumnezeu! Tocmai în aceasta constă deosebirea lor față de Arie și față de toți ceilalți eretici, care încercau să teologhisească fără să îndeplinească condițiile sfințirii personale. De aceea se luptau cu morile

de vânt și cu fantasmеle închipuirii lor, în tenebrele rătăcirilor, bătăind vrute și nevrute, tot pe lângă realitatea divină. Nici vorbă să facă teologie! Când Sfântul Atanasie vorbea, exprima cuvântul lui Dumnezeu, Care Își făcuse lăcaș în inima lui. Astfel, expresia «de o ființă» nu a fost inventată de el, ci a fost descoperirea, adevărarea și încredințarea sigură a Sfântului Duh. Când Sfântul Spiridon a făcut minunea descompunerii cărămizii în elementele care au concurat la formarea ei (foc, apă și pământ), a lucrat Însuși Dumnezeu, Cel în Preasfânta Treime preaslăvit și închinat. Când Sfântul Nicolae s-a pornit cu mânie sfântă împotriva blasfemiei și împietririi minții și inimii lui Arie, Însuși Dumnezeu ținea în mână biciul mâniei nepătimase a episcopului Său. Așadar, în persoanele Părinților care au alcătuit acel Preasfânt Sinod avem exemple autentice de teologie fără greșală, sigură, valabilă pentru toate timpurile, și cinstate modele de adevărați Părinți și învățători ai Bisericii.

Primul Sfânt Sinod Ecumenic a alcătuit, iubiții mei frați, Simbolul de credință, completat, după aceea, cu ultimele cinci articole de la al II-lea Sfânt Sinod Ecumenic, ținut la Constantinopol în anul 381. Ambele Sfinte Sinoade au slujit cea mai sfântă și mai înaltă cauză în viața creștinilor, care nu este alta decât unitatea, concordia și pacea Bisericii. Prin enunțul lor dogmatic, cristalizat în formă concisă în Simbolul de Credință, ei au trasat hotarele Crezului ortodox, adânc săpate în conștiința eclezială. Oricine îndrăznește să treacă dincolo de aceste hotare se plasează în afara trupului Bisericii. La Fanar, în vechea sală de ședințe a Sfântului Sinod al Patriarhiei Ecumenice, între temele picturale murale, se află Simbolul niceo-constantinopolitan, scris artistic pe patru pereți. Textul este încadrat în cercuri de foc, care exprimă în mod indirect aceste hotare. Nimeni nu poate să le ignore și să le depășească. Mult mai târziu, a fost de ajuns să se adauge la Simbol fie și numai un singur cuvânt, cunoscutul «Filioque», ca să se ajungă la noi credințe greșite, schisme și erezii, care până astăzi țin creștinismul apusean departe de Răsăritul ortodox. Așa cum genial a observat un teolog contemporan, Crezul este un drapel spiritual, iar drapelele au rolul și misiunea de a uni comunități de oameni cu același crez, sub idealuri comune.⁷ Deci, noi, cei care credem cu dreaptă credință în Hristos, ne aflăm sub drapelul Sfântului Simbol niceo-constantinopolitan! Acesta «strigă de pe acoperișuri», trâmbează tuturor, în toate

⁷ † STYLIANOS, Arhiepiscopul Anatoliei, *Prezente și viitoare* (în limba greacă) Atena, 1999, p. 22.

părțile, cine este Dumnezeuul cel Viu, care este rânduiala Lui pentru mântuirea noastră, care este adevărata Biserică și care este nădejdea credincioșilor.

Odinioară, certificatele de botez editate de unele eparhii ale Patriarhiei Ecumenice aveau tot Crezul tipărit «pe margini», de jur împrejur, pentru ca cel care a primit Taina Sfântului Botez să-și aducă aminte, cu ușurință, dumnezeiescul adevăr mântuitor.⁸ Și în zilele noastre suntem chemați, pe de o parte, să păstrăm nealterat și nefalsificat, până la ultima literă, acest Crez precis, concis și mântuitor, și, pe de altă parte, să ne trăim viața de zi cu zi, urmând Părinților de Dumnezeu purtători și tuturor sfinților din toate veacurile.

Veacuri la rând, Biserica Mamă a Constantinopolului, cu dragoste fierbinte a purtat de grijă credincioșilor țărilor dunărene, ținându-i la sânul său iubitor ca pe niște adevărați și preaiubiți fii în Domnul și respectându-le, întotdeauna, libertatea. Iar ei, la rândul lor, i-au arătat dragoste și respect pe măsură, ajutând-o adeseori să-și ducă crucea. În vremuri grele, Patriarhia Ecumenică nu a ezitat niciodată să sară în ajutorul și în sprijinul românilor, mai ales atunci când elemente străine Ortodoxiei începuseră să se dezlănțuie răvășind Bisericile locale și aruncând sămânța zăzaniei (adică neghina), a rătăcirii și învățaturii străine. Numele celor între Sfinți înaintași ai noștri, patriarhii ecumenici Nifon al II-lea, Chiril Lucaris, Sfințitul Mucenic Atanasie al II-lea Patelarie, precum și numele pururea pomenitului Ieremia al II-lea Tranos au legături foarte strânse cu istoria bisericească a României și mai ales cu eforturile de consolidare a Ortodoxiei de aici, în momentul de avânt al propagandei greco-catolice, desfășurate sub auspiciile iezuiților. Dragostea și afecțiunea specială arătate de Patriarhia Ecumenică poporului creștin din țările dunărene au luat formă concretă prin dăruirea sfintelor moaște ale Cuvioasei Parascheva din Epivata Traciei, în secolul al XVII-lea, domnitorului Vasile Lupu al Moldovei. De atunci, aceste sfinte moaște sfințesc neconținut orașul Iași.

În anul 1885, în vremea mitropolitului Calinic al Ungrovlahiei, vrednicul de pomenire patriarh ecumenic Ioachim al IV-lea și Sfântul Sinod din jurul lui au rânduit cele necesare pentru îmbunătățirea situației bisericești din România. Astfel, pentru a asigura păstrarea

⁸ Cf. „Certificatul de botez cu nr. 6, din 3 mai 1861, în Tesalonic... Pe lângă litere tipografice frumoase... în cadru dublu, cu litere mici și spații goale pe alocuri, care să atragă atenția cititorului, există textul integral al Simbolului de credință «Cred într-unul Dumnezeu...» (N.G. PENTZIKIS, *Cuvântări*, Ed. Akritas, p. 176).

duhului ortodox și a-l feri de orice influență negativă din partea susținătorilor concepției despre puterea nelimitată a statului laic, patriarhul Ioachim al IV-lea (bazându-se și pe expertiza făcută anterior de pururea pomenitul său predecesor Sofronie al III-lea) a emis «Tomosul patriarhal și sinodal», prin care Biserica lui Hristos, din România, era proclamată «autocefală», iar mitropolitul Ungrovlahiei, ridicat la demnitatea de «primat». În felul acesta, preaiubita «Biserică fiică» a devenit cinstita «Biserică soră», bucurându-se de același respect de care se bucură celelalte Preasfinte Biserici Autocefale. Cu certitudine, aceasta nu a însemnat că s-a tăiat vreodată cordonul ombilical al dragostei sau că a scăzut în vreun fel grija duhovnicească în Iisus Hristos și grija canonică a Constantinopolului față de Biserica proclamată «autocefală». Pururea suntem mădulare ale aceluiași trup în care circulă același sânge, în Hristos. Împreună ținem aceeași tradiție a bunei credințe și suntem împreună moștenitori ai aceluiași patrimoniu spiritual, «având aceeași iubire, aceleași simțiri, aceeași cugetare» (*Filipeni 2, 2*). Iar când a sosit vremea, în anul mântuirii 1925, în vremea patriarhului ecumenic Vasile al III-lea, respectabila Biserică Mamă, a acordat cu bucurie Bisericii din România, demnitatea patriarhală. Astfel, mitropolitul primat Miron a fost înălțat la treapta de patriarh al României. Desigur, actul de ridicare la demnitatea patriarhală a fost primit cu toată inima și de celelalte Biserici Autocefale. Anul acesta, se împlinesc așadar 125 de ani de la proclamarea Autocefaliei Bisericii din România și 85 de ani de la înălțarea ei la vrednicia patriarhală. De aceea, după cuviință, cinstim ambele aniversări fericite, preaslăvind numele sfânt al lui Dumnezeu. Cu evlavie, ne aducem aminte de figurile celor care au slujit pentru realizarea acestor idealuri, spre marea bucurie a poporului român credincios, și cărora le suntem datori cu profund respect: patriarhii ecumenici Ioachim al IV-lea și Vasile al III-lea. Sufletele lor fericite și, fără îndoială, sufletele pururea pomeniților patriarhi ai României, Miron, Nicodim, Justinian, Iustin și Teoctist, se bucură, astăzi, împreună cu noi, cu toți.

Preafericirea Voastră,

Cu privirile îndreptate spre viitor, ne rugăm și Vă urăm din tot sufletul și din adâncul inimii ca Sfânta Corabie a Bisericii lui Hristos din România să aibă vânt bun, de la pupa, și să călătorească în siguranță pe marea acestei lumi, orientându-se după coordonatele Evangheliei, ale sfântului nostru Simbol de credință, ale dumnezeieștilor

și sfințelor canoane, ale cugetului iubirii frățești și buneii colaborării interortodoxe și ale duhului păcii și dragostei, cu care suntem datori față de întreaga umanitate. În calitatea noastră de Patriarh Ecumenic, așteptăm ca relațiile noastre interbisericești excelente, clădite de vredniciei de pomenire părinți înaintași ai noștri, să se continue pururea, deoarece avem voința să dăm urmare cuvântului Sfântului Apostol Pavel, care ne îndeamnă ca, în cele bune și de folos, să prisosim «din ce în ce mai mult» (1 Tesaloniceni 4, 10). Zilele care se întrezăresc la orizontul lumii întregi, omeneste vorbind, nu se prevestesc a fi liniștite și luminoase! Diverse crize mocnesc de la o parte la alta a mapamondului. Mai mult decât oricând, mărturia creștină pe care o dăm omului contemporan trebuie să fie eclesiocentrică, compactă, puternică, în mod obligatoriu și riguros întemeiată pe piatra tradiției și a vieții duhovnicești ortodoxe. Numai așa va convinge! Așadar, totdeauna strâns uniți prin legătura dragostei, suntem chemați să mergem tot înainte. Suntem încredințați că toți împărtășiți aceleași așteptări! Peste fiii drept-credincioși ai Bisericilor noastre chemăm sfințele rugăciuni ale Cuviosului Dimitrie cel Nou, ocrotitorul Bucureștilor, care ne-a prilejuit aceste manifestări sărbătorești, închinare aniversării acelor evenimente fericite din istoria Bisericii. Stăruitor, ne rugăm Domnului, Atotțiitorul: «Doamne, Doamne, caută din cer și vezi, și cercetează via Bisericii Tale din România, pe care a sădit-o dreapta Ta, și o desăvârșește pe ea!»”

Mai departe, după susținerea alocuțiunii Patriarhului Ecumenic, Preasfințitul Ciprian Cămpineanul, Episcop-vicar patriarhal și Secretarul Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, a prezentat raportul-sinteză intitulat „2010 – Anul Crezului Ortodox și al Autocefaliei Românești”, sub aspect religios, cultural și mediatic, în cuprinsul eparhiilor din Patriarhia Română:

*Preafericite Părinte Președinte,
Preasfințit Sinod,
Distinși participanți,*

Cu prilejul împlinirii a 1685 de ani de la primul Sinod Ecumenic de la Niceea (325) și a 125 de ani de la recunoașterea formală a Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române (1885), Sfântul Sinod, la inițiativa Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, a hotărât în ședința sa de lucru din 18 iunie 2009 ca anul 2010 să fie proclamat *Anul omagial al Crezului ortodox și al Autocefaliei românești*. În aceeași

ședință a Sfântului Sinod a fost aprobat și programul-cadru național bisericesc, redactat în 9 puncte, pentru realizarea acestui proiect religios-duhovnicesc, cultural-editorialistic și mediatic la nivelul unităților bisericești ale Patriarhiei Române, din țară și de peste hotare, inclusiv al celor de învățământ teologic. În cadrul acestui proiect, centrele eparhiale și instituțiile media bisericești au avut responsabilitatea de a publica și a mediatiza acest program-cadru, precum și de a comunica la Cancelaria Sfântului Sinod modul în care s-a realizat.

*Moment din timpul ședinței solemnă a Sfântului Sinod
al Bisericii Ortodoxe Române*

Din analiza datelor comunicate de către eparhii și de către Centrul de Presă Basilica al Patriarhiei Române se conturează o frumoasă imagine de ansamblu a activităților desfășurate în Patriarhia Română, dedicate *Crezului ortodox și Autocefaliei românești*. La nivelul fiecărei eparhii și instituții din subordine, inclusiv cele de învățământ teologic, *Anul omagial al Crezului ortodox și al Autocefaliei românești* a fost marcat, în general, prin manifestări religioase, culturale, științifice, educative și pastoral-misionare, unele dintre acestea fiind încă în curs de desfășurare. Din acest vast program, prezentăm sintetic cele mai importante acțiuni și manifestări care reflectă modul de sărbătorire a celor două momente istorice de însemnătate covârșitoare pentru Biserica noastră.

- a) Sub aspect *religios-duhovnicesc* și *pastoral-misionar*, programul-cadru a fost reflectat prin numeroase acțiuni și programe, dintre care amintim:
1. În calitatea sa de Întâistător al Bisericii Ortodoxe Române autocefale, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a efectuat vizite canonice în eparhiile ortodoxe românești din țară și din străinătate (7-8 noiembrie 2009 - *Arhiepiscopia Buzăului și Vrancei*; 13-15 noiembrie 2009 - *Arhiepiscopia Râmnicului*; 27-29 noiembrie 2009 - *Arhiepiscopia Aradului și Episcopia Devei și Hunedoarei*; 11-13 decembrie 2009 - *Episcopia Maramureșului și Sătmarului*; 23 aprilie 2010 - *Episcopia Giurguiului*; 16-24 august 2010 - *Mitropolia Ardealului*; 15 august 2010 - *Arhiepiscopia Sucevei și Rădăuților*; 4-5 septembrie 2010 - *Arhiepiscopia Alba-Iuliei*; 11-13 septembrie 2010 - *Episcopia Caransebeșului*; 17-19 septembrie 2010 - *Episcopia Oradiei*; 13-17 octombrie 2010 - *Mitropolia Moldovei și Bucovinei*; 16-21 aprilie 2010 - *Episcopia Ortodoxă Română a Spaniei și Portugaliei*.
 2. În cadrul ceremoniei de acordare a titlului de *Doctor Honoris Causa* Preafericitului Părinte Patriarh Daniel de către Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Întâistătorul Bisericii Ortodoxe Române a ținut o prelegere intitulată *Autocefalia bisericească: unitate de credință și libertate de conducere*.
 3. Agenția de pelerinaj „Basilica Travel” a Patriarhiei Române a organizat în anul 2010, pentru clerici și credincioși, mai multe pelerinaje la Constantinopol.
 4. În cadrul sinaxelor stareților și a starețelor așezămintelor monahale, a conferințelor pastoral-misionare semestriale, a întâlnirilor cu același caracter cu preoții capelani și cu cei misionari, cu profesorii de religie și cu cadrele didactice din unitățile de învățământ teologic, desfășurate în cele 42 de eparhii ale Bisericii Ortodoxe Române, s-au prezentat *referate despre istoria, importanța și actualitatea Crezului în viața Bisericii Ortodoxe, precum și despre vechimea și afirmarea Autocefaliei românești de-a lungul timpului*.
 5. În cele 10 facultăți și 5 departamente de teologie ortodoxă și la cele 39 de seminarii teologice ortodoxe din țară s-au organizat *simpozioane științifice naționale și internaționale*, de Teologie canonică, dogmatică, patristică și de spiritualitate creștină dedicate Crezului ortodox și Autocefaliei românești.
 6. La îndemnul Centrelor eparhiale, parohiile au inițiat și promovat programe de rugăciune și cateheză, în cadrul cărora s-au susținut predici, cateheze, cuvântări, meditații biblice, discuții libere, și s-au vizionat filme documentare despre *istoria, importanța și actualitatea Crezului în viața credincioșilor, precum și despre însemnătatea autocefaliei Bisericii noastre*.

7. Cu binecuvântarea Chiriarhilor, au fost organizate tabere de vară sau de creație religioasă, în cadrul cărora s-au derulat activități duhovnicești și cultural-religioase dedicate prezentării istoriei, importanței și actualității învățăturilor de credință cuprinse în Crezul ortodox, precum și cunoașterii aprofundate a procesului de afirmare a Autocefaliei românești.
 8. În majoritatea bisericilor din eparhiile Patriarhiei Române, în ziua de 25 aprilie 2010, a fost oficiată slujba de *Te Deum*, cu prilejul aniversării a 125 de ani de la recunoașterea formală a Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române de către Patriarhia Ecumenică a Constantinopolului.
 9. În toate Centrele Eparhiale și Parohiale au fost promovate și susținute activități de pictare și tipărire de icoane, broșuri și materiale de cunoaștere și aprofundare a învățăturilor de credință sintetizate de Sfinții Părinți în simbolul niceo-constantinopolitan, precum și a modului de afirmare a autocefaliei, de-a lungul timpului, de către cele două Mitropolii, a Moldovei și Ungrovlahiei.
- b) Sub aspect *cultural-editorialistic și educativ-religios*, programul-cadru a fost materializat în următoarele evenimente și activități:
1. Din inițiativa Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, la Editura BASILICA a Patriarhiei Române, a fost publicată prima ediție a *Enciclopediei Ortodoxiei Românești*, precum și trei volume dedicate Anului omagial al Autocefaliei românești: vol. I - *Autocefalia: libertate și demnitate*; vol. II - *Autocefalie și responsabilitate*; vol. III - *Autocefalie și comuniune*, care vor fi lansate în cadrul acestei ședințe solemne a Sfântului Sinod. Tot la Editura BASILICA a fost publicat și volumul academicianului Emilian Popescu, intitulat *Titulatura și distincțiile onorifice acordate de Patriarhia Constantinopolului mitropoliților Țării Românești (secolele XIV-XVIII)*.
 2. La editurile centrelor eparhiale și mitropolitane au fost publicate numeroase volume dedicate Crezului ortodox și Autocefaliei românești, dintre care cele mai semnificative sunt: *Simbolul de credință creștin-ortodox*, apărut la Editura *Cuvântul Vieții* a Mitropoliei Munteniei și Dobrogei; *Fericitul Augustin, Despre credință și crez* (traducere de Miruna și Bogdan Tătaru-Cazaban) și *Sfântul Simeon al Tesalonicului, Erminie cuprinzătoare a dumnezeiescului și sfințitului Simbol al credinței ortodoxe* (traducere de Nicușor Deciu), la Editura *Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă*.
 3. Centrele eparhiale, în strânsă colaborare cu instituțiile de învățământ teologic sau cu alte instituții publice, au organizat *congrese și colocvii dedicate Crezului ortodox și/sau Autocefaliei românești*, la care au participat, cu lucrări științifice, invitați de prestigiu din țară și străinătate (*Arhiepiscopia Tomisului, Arhiepiscopia Iașilor, Arhiepiscopia Râmnicului, Arhiepiscopia Dunării de Jos, Arhiepiscopia Romanului și Bacăului, Arhiepiscopia Argeșului și*

- Muscelului, Arhiepiscopia Ortodoxă Română a celor două Americi, Episcopia Caransebeșului, Episcopia Ortodoxă Română a Oradiei*). Comunicările prezentate au fost deja publicate sau sunt în curs de publicare.
4. Banca Națională a României a pus în circulație, în scop numismatic, începând cu data de 14 iunie 2010, o monedă din aur, cu valoarea nominală de 200 de lei, dedicată aniversării a 125 de ani de la recunoașterea Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române și a 85 de ani de la înființarea Patriarhiei Române.
 5. La inițiativa Cancelariei Sfântului Sinod, „Romfilatelia” a lansat, cu ocazia Zilei Mărcii Poștale Românești - 15 iulie 2010, emisiunea filatelică aniversară *125 de ani de la Recunoașterea Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române*.
 6. În unitățile de învățământ preuniversitar de stat, profesorii de religie au valorificat ora de religie și pentru a evidenția importanța și actualitatea învățăturilor de credință cuprinse în Crezul ortodox, precum și pentru a prezenta parcursul istoric al afirmării Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române. În acest sens, în programa analitică, pentru orele de religie din acest an au fost introduse lecții și prelegeri speciale, dedicate *Crezului ortodox și Autocefaliei românești*.
 7. Pentru copiii și tinerii cu vârste între 11 și 14 ani, Sectorul teologic-educțional al Patriarhiei Române a organizat, în cadrul proiectului „Hristos împărtășit copiilor”, concursul național de oratorie creștină „Crezul Meu”. Câștigătorii acestui concurs au primit în catedrala patriarhală din București, cu ocazia hramului acesteia (Vineri, 21 mai 2010), diploma de onoare „Sfinții împărați Constantin și Elena”, pentru promovarea dreptei credințe, împreună cu insigna „Crucea patriarhală pentru copii”. Preoții îndrumători au primit la rândul lor aceeași diplomă.
 8. În revistele eparhiale și parohiale și pe site-urile Patriarhiei Române au fost create spații proprii dedicate *Crezului ortodox și Autocefaliei românești*, prin care s-a mediatizat contextul istoric și teologic al formulării Crezului ortodox, momentele cele mai relevante din istoria afirmării Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române, precum și evenimentele și acțiunile dedicate lor. De asemenea, în paginile aceluiași reviste și site-uri au fost publicate cu preponderență articole și studii dedicate Crezului ortodox și Autocefaliei românești.
 9. Cu binecuvântarea Chiriarhilor, în cadrul centrelor eparhiale și parohiale, a instituțiilor de învățământ teologic sau a altor instituții publice, s-au organizat și vernisat expoziții omagiale tematice cuprinzând cele mai frumoase fresce, icoane, miniaturi, broderii și țesături, și obiecte de orfevrărie ortodoxă, care reflectă contextul istoric al formulării Crezului ortodox, precum și momente importante din parcursul istoric al afir-

mării Autocefaliei românești (*Arhiepiscopia Dunării de Jos, Arhiepiscopia Târgoviștei, Episcopia Ortodoxă Română a Ungariei, Episcopia Caransebeșului, Episcopia Ortodoxă Română a Covasnei și Harghitei*).

10. În eparhii și în instituțiile de învățământ au fost organizate diferite alte manifestări culturale (concerte, concursuri de eseuri etc.) dedicate Crezului ortodox și Autocefaliei românești, câștigătorii primind premii constând în icoane și/sau cărți (*Arhiepiscopia Tomisului, Arhiepiscopia Iașilor, Arhiepiscopia Sucevei și Rădăuților, Arhiepiscopia Argeșului și Muscelului, Arhiepiscopia Timișoarei, Episcopia Sălajului, Episcopia Caransebeșului*).
- c) Sub aspect *mediatic*, evenimentele dedicate Crezului ortodox și Autocefaliei românești s-au bucurat de o largă susținere și promovare în mass-media bisericească, centrală și locală:
 1. Mass-media bisericească locală (foi parohiale, reviste eparhiale, posturi de radio existente în unele eparhii ale Patriarhiei Române; site-urile eparhiilor sau parohiilor ortodoxe române) și centrală (Centrul de Presă BASILICA al Patriarhiei Române) a mediatizat hotărârea Sfântului Sinod cu privire la proclamarea anului 2010 ca *An omagial al Crezului ortodox și al Autocefaliei românești*, a programului-cadru, precum și a evenimentelor organizate în eparhiile Bisericii Ortodoxe Române pe această temă.
 2. Biroul de presă al Patriarhiei Române a adus la cunoștința opiniei publice, prin comunicate de presă, manifestările organizate de Patriarhia Română ce au avut ca subiect Crezul ortodox și/sau Autocefalia românească.
 3. Agenția de știri BASILICA a Patriarhiei Române a publicat peste 550 de materiale informative dedicate Crezului ortodox și Autocefaliei românești, iar dintre acestea, un număr de 40 de știri au fost traduse și publicate și în limba engleză. În plus, pe site-ul agenției a fost creată o secțiune specială, intitulată „2010 - Anul Crezului și al Autocefaliei”, având ca imagine reprezentativă icoana Sfintei Treimi.
 4. Cotidianul *Lumina*, prin ediția sa națională și prin cele 4 ediții regionale, cât și prin Săptămânalul *Lumina de Duminică*, a prezentat evenimentele (conferințe, simpozioane, concursuri etc.) organizate în eparhiile Bisericii Ortodoxe Române pe tema Crezului ortodox și a Autocefaliei românești în 168 de știri, relatări și reportaje și 139 de documentare, interviuri și articole de opinie în cadrul unor rubrici speciale și pagini dedicate acestora.
 5. Postul de Radio TRINITAS al Patriarhiei Române a realizat și difuzat emisiuni în cadrul cărora s-au alocat largi spații subiectelor referitoare la *Crezul ortodox și la Autocefalia românească*: peste 700 de știri și materiale informative precum și materialele difuzate în emisiunea „Viața Cetății” au mediatizat diferitele manifestări organizate în Patriarhia Română cu

ocazia anului omagial; în cele peste 200 de ediții ale emisiunii „Atlas biblic”, au fost evidențiate fundamentele scripturistice ale Simbolului de credință; emisiunea „Părinții Bisericii, învățătorii noștri” a fost dedicată operelor Sfinților Părinți, despre credință, Sfânta Treime, Sfintele Taine; subiectele teologice din emisiunea „Cuvântul care zidește”, în peste 200 de ediții, au fost dedicate Crezului Ortodox și explicării articolelor acestuia; rubrica zilnică „Cuvintele credinței” a fost compusă din lecturi tematice din texte ale Sfinților Părinți, despre Sfânta Treime, Sfintele Taine; rubrica „Răspunsuri duhovnicești”, precum și emisiunea „Dialogurile Trinitas”, în aproximativ 100 de ediții, au adus în dezbatere teme dogmatice, de spiritualitate și liturgice legate de Crezul Ortodox și de sărbătorirea Autocefaliei românești; în cadrul emisiunii „Dialogurile Trinitas” au fost aduși la microfon patrologi, bibliști și liturgiști, care au evocat importanța Simbolului de credință pentru Biserica Ortodoxă; în emisiunea-dezbatere „Biserică și societate” a fost reflectat modul în care eparhiile ortodoxe române s-au implicat în promovarea anului omagial; emisiunea „File de istorie” a fost dedicată importanței Sinoadelor Ecu-menice în istoria Bisericii, iar în cadrul emisiunii „Istoria Bisericii” au fost invitați specialiști în istoria Bisericii Ortodoxe Române, care au prezentat ultimele cercetări referitoare la parcursul istoric al Patriarhiei Române.

6. Postul de Televiziune TRINITAS TV al Patriarhiei Române a realizat și difuzat emisiuni despre *Crezul ortodox și Autocefalia românească* și manifestările dedicate acestora ce s-au desfășurat în cuprinsul eparhiilor Patriarhiei Române, dintre care amintim: 273 de materiale și reportaje în „Jurnal Trinitas” și alte 486 de știri simple în „Info Trinitas”; 32 de ediții ale emisiunii „Biblia în istorie” (ediția din fiecare joi a fost dedicată exclusiv tematicii Crezului ortodox); 157 de emisiuni-dezbatere sau emisiuni de cultură teologică, inclusiv emisiunea de dialog știință-teologie cu titlul „Lumina celui Nevăzut”; a fost realizat, de asemenea, un film documentar despre istoria, organizarea și misiunea Patriarhiei Române, pe care tocmai l-am vizionat, în cadrul acestei scurte sesiuni.

Din această succintă prezentare, se desprinde cu ușurință ideea că hotărârea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române de a proclama anul 2010 ca *An omagial al Crezului ortodox și al Autocefaliei românești* a avut o largă rezonanță în rândul clericilor, monahilor și credincioșilor, concretizându-se în numeroase acțiuni și programe dedicate exclusiv Crezului ortodox și / sau Autocefaliei românești, care au contribuit la o mai bună cunoaștere a contextului istoric și teologic al formulării Crezului ortodox, la o înțelegere mai aprofundată a învățăturii de credință sintetizată în textul acestuia, precum și la crearea unei imagini

de ansamblu a parcursului istoric al dobândirii autocefaliei de către Biserica Ortodoxă Română.

Ședința solemnă de astăzi a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române vine să încununeze întreaga activitate a ierarhilor, clericilor, cadrelor didactice, monahilor și a altor ostenitori din cadrul Bisericii sau a instituțiilor de învățământ teologic și cercetare de a aprofunda importanța și actualitatea învățăturii de credință cuprinsă în Crezul ortodox, precum și parcursul istoric al afirmării Autocefaliei românești.

Întregul personal al instituțiilor centrale bisericești aduce mulțumiri Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, la inițiativa căruia anul 2010 a fost declarat *An omagial al Crezului ortodox și al Autocefaliei românești*, precum și tuturor membrilor Sfântului Sinod care au vegheat și s-au străduit să-i dea viață în toate eparhiile Patriarhiei Române.

După cuvântul Preasfințitului Părinte Episcop Ciprian, toți participanții la eveniment au vizionat filmul intitulat „Binecuvântare pentru popor. Patriarhia Română – Istorie – Organizare – Misiune”, realizat de postul de televiziune al Patriarhiei Române TRINITAS TV.

Apoi, domnul Prof. dr. Emilian Popescu, membru corespondent al Academiei Române, a prezentat cartea *Titulatura și distincțiile onorifice acordate de Patriarhia Constantinopolului mitropoliților Țării Românești (secolele XIV-XVIII)*, aceasta fiind un omagiu adus Preafericitului Părinte Daniel la împlinirea a 20 de ani de jertfelnică arhierie ca Mitropolit al Moldovei și Bucovinei (1990-2007) și Patriarh al României (începând din anul 2007).

La finalul Ședinței Solemne a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, Preasfințitul Varlaam Ploieșteanul, Episcop-vicar patriarhal, a făcut o prezentare succintă a volumelor *Autocefalia: libertate și demnitate; Autocefalie și responsabilitate; Autocefalie și comuniune. Biserica Ortodoxă Română în dialog și cooperare externă (1885-2010)*, apoi a urmat un concert de muzică bizantină susținut de protopsaltul grec Theodoros Vasilikos.

Summary: The solemn meeting of the Holy Synod of the Romanian Orthodox Church, in the presence of His Holiness Bartolomaios, Archbishop of Constantinople – New Rome and Oecumenical Patriarch

On the 28th of October 2010, the solemn meeting of the Holy Synod of the Romanian Orthodox Church took place in the *Teoctist the Patriarch* Aula Magna. His Beatitude Father Daniel, Patriarch of the Romanian Orthodox Church, His Holiness Bartolomaios, Oecumenical Patriarch of Constantinople, hierarchs of our Church, as well as members of the Holy Synod of the Romanian Orthodox Church took part in this momentous event. There were also present the members of the delegations of the Patriarchate of Constantinople, the Church of Greece, the members of the National Church Permanent Council, and the Permanent Council of the Archbishopric of Bucharest members of the teaching staff, protopriests, priests, monks, theological students and seminarians.

The meeting was open by His Beatitude Father Patriarch Daniel's speech. His Beatitude spoke about the phenomenon of secularization, the sectarian, schismatic and heterodox tendencies, as well as the importance at the Orthodox Creed, and Romanian Orthodox Church acquiring Autocephaly.

His Holiness Bartolomaios, Oecumenical Patriarch of Constantinople, gave next an allocution dedicated to the *Year of the Orthodox Creed and the Romanian Autocephaly*. Then, he was presented a report-synthesis having the title *2010 – The Year of the Orthodox Creed and the Romanian Autocephaly* in which the religious, spiritual, cultural, publishing and mass media aspects of the topic were fully expounded by His Grace Father Ciprian Cămpineanu, Patriarchal Vicar-Bishop and Secretary of the Holy Synod of the Romanian Orthodox Church.

Then the participants in this event viewed a film with the title *Blessing for People. The Romanian Patriarchate – History – Organization – Mission*, realized by the TRINITAS TV.

Next, Professor Emilian Popescu gave the presentation of his book, *The Entitling and Honorary Decorations that the Patriarchate of Constantinople bestowed upon the Metropolitans of Wallachia (the 14th – 18th Centuries)*.

In closing the solemn meeting of the Holy Synod of the Romanian Orthodox Church, His Grace Father Varlaam Ploieșteanu, Patriarchal Vicar-Bishop, presented the trilogy *Autocephaly: Autocephaly: Freedom and Dignity; Autocephaly and Responsibility; Autocephaly and Communion. The Romanian Orthodox Church in Dialogue and Foreign Cooperation (1885-2010)*. Then the Greek church-singer Theodoros Vasilikos gave a concert of Byzantine music.

Simpozion Internațional despre Crezul Ortodox la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul” din București

Ioan BUȘAGĂ

Teologi români și străini au discutat la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul” din București, în perioada 1-2 noiembrie, în cadrul simpozionului despre importanța Crezului Ortodox în istoria creștinismului. Crezul Ortodox a fost analizat din toate perspectivele: biblice, teologice, istorice, dar și din viziunea Bisericii. Simpozionul a fost intitulat „Crezul niceo-constantinopolitan, istorie, teologie și spiritualitate” și s-a constituit într-o „frumoasă inițiativă de a reuni la manifestarea academică, teologi care au acordat o atenție deosebită bogăției de sensuri a învățaturii de credință formulate în Crezul ortodox”.

La Facultatea de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul” din București s-a desfășurat în perioada 1-2 noiembrie, Simpozionul Internațional „Crezul niceo-constantinopolitan, istorie, teologie și spiritualitate”. La eveniment au participat teologi din țară și din străinătate, dar și numeroși studenți. Teologii români și străini au discutat în cadrul simpozionului despre importanța Crezului Ortodox în istoria creștinismului. Crezul Ortodox a fost analizat din toate perspectivele: biblice, teologice, istorice, dar și din viziunea Bisericii. În cadrul sesiunii inaugurale a fost rostit cuvântul de binecuvântare al Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. De asemenea, au fost susținute următoarele referate: „Crezul niceo-constantinopolitan în teologia și viața Bisericii” al părintelui prof. dr. Ștefan Buchiu, decanul Facultății de Teologie Ortodoxă din București; „Ce este un Crez? Observații istorice despre dezvoltarea unui gen literar”, al prof. dr. Wolfram Kinzig, de la Universitatea din Bonn; și „Concepția ortodoxă a catolicității Bisericii”, al lui Jean-Claude Larchet. Simpozionul a continuat cu sesiunea a II-a, „Izvoarele

biblice și formularea Crezului”, moderată de părintele conf. dr. Constantin Coman, în cadrul căreia s-au susținut lucrările: „Formule «treimice» fundamentale în Noul Testament ca prime premise ale Simbolului credinței”, - prof. dr. Konstantin Nikolakopoulos, de la Universitatea din München; „Mărturisirile de credință pauline” - părintele conf. dr. Constantin Preda, de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din București, și „Formularea și aprobarea Crezului niceean la Sinodul I Ecumenic” - părintele conf. dr. Nicolae Chifăr, de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Sibiu. Cea de a treia sesiune intitulată „Istoria, teologia și receptarea Crezului”, a fost moderată de părintele

*Preafericitul Părinte Patriarh Daniel și participanții
la Simpozionul Internațional despre Crezul Ortodox*

prof. dr. Emanoil Băbuș. În cadrul acestei sesiuni s-au susținut următoarele prelegeri: „Contextul teologic al formulării Simbolului niceo-constantinopolitan” - părintele prof. dr. Tache Sterea, de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din București; „Contribuții imperiale la formularea Simbolului niceo-constantinopolitan” - părintele prof. dr. Adrian Gabor, de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din București, și „Receptarea Simbolului niceo-constantinopolitan în Sfânta Liturghie bizantină - dublarea mărturisirii credinței” - părintele conf. dr. Daniel Benga, de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din București. În sesiunea a IV-a, intitulată „Simbolul niceo-constantinopolitan

în dialogul teologic contemporan și în teologia românească”, moderată de părintele conf. dr. Mihai Săsăujan, s-au prezentat lucrările: „Asumarea și mărturisirea primului articol al Crezului în contextul cosmologiei științifice contemporane” - conf. dr. Adrian Lemeni, de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din București; „Mărturisim un Botez spre iertarea păcatelor - ὁμολογούμεν ἐν Βάπτισμα εἰς ἀφεσιν ἁμαρτιῶν (Crezul niceo-constantinopolitan) - implicații ecumenice și misiologice ale Botezului nostru” - părintele conf. dr. Nicolae Moșoiu, de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Sibiu; „Simbolul niceo-constantinopolitan și adaosul Filioque” - părintele lect. dr. Gheorghe Holbea, de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din București și „Receptarea teologiei Crezului în tratatele românești de teologie dogmatică ortodoxă” - conf. dr. Cristinel Ioja, de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Arad. La finalul simpozionului a fost lansată lucrarea „Semnificația trupului în Ortodoxie”, apărută la Editura Basilica a Patriarhiei Române, scrisă de teologul francez Jean-Claude Larchet. În deschiderea Simpozionului internațional, Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, a rostit cuvântul de binecuvântare intitulat: „Crezul ortodox - normativ al credinței și unității Bisericii”⁹. Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Române a afirmat:

„...Tema simpozionului: *Crezul ortodox. Istorie, teologie și spiritualitate* se dorește a fi o încununare a *Anului omagial al Crezului ortodox* în Patriarhia Română. Formulată la Sinodul I Ecumenic de la Niceea (325) și completat ulterior, în anul 381, de către Părinții de la cel de-al II-lea Sinod Ecumenic, de la Constantinopol, *Crezul sau Simbolul credinței* este esențialul și normativul credinței și unității Bisericii Ortodoxe universale. El poartă și numele de *Crezul sau Simbolul de credință niceo-constantinopolitan*, după numele orașelor în care s-au întrunit primele două Sinoade ecumenice care l-au formulat. Aprofundarea și explicarea teologică a *Simbolului de credință*, formulat de Sfinții Părinți ai Bisericii în anul 325 și în anul 381, ne oferă astăzi un nou prilej pentru a evidenția sensul credinței și al viețuirii creștine într-o lume tot mai indiferentă la valorile credinței sau care în fața pluralismului religios din societate deviază de la dreapta credință și acceptă cu ușurință secte și sincretisme religioase. *Crezul niceo-constantinopolitan* a fost

⁹ Mesajul Întâistătătorului Bisericii Ortodoxe Române este prezentat integral la începutul acestui număr al revistei noastre.

formulat de Părinții sinodali, arhipăstori ai comunităților eclesiale din Orient și Occident, *având conștiința responsabilității lor pentru păstrarea dreptei credințe ca bază a mântuirii sau a unirii eterne a omului cu Dumnezeu, și ca normă sau criteriu pentru păstrarea unității Bisericii*. Ei spuneau că dacă Hristos nu este Dumnezeu adevărat, nici credința în El nu este mântuitoare, pentru că omul nu se poate îndumnezei și trăi veșnic, decât în comuniune cu Dumnezeu - Izvorul vieții veșnice. Iar dacă Biserica nu mărturisește dreapta credință, ea nu poate fi *una, sfântă, sobornicească și apostolească*, deoarece unitatea Bisericii se bazează pe ortodoxia credinței. (...) Vedem, așadar, că, de fapt, *Crezul ortodox este norma sau regula dreptei credințe și a unității Bisericii, întrucât este călăuză a omului pe calea mântuirii către Împărăția eternă a Preasfintei Treimi*. Avem speranța că lucrările acestui simpozion teologic internațional de la București vor contribui la aprofundarea și explicarea conținutului *Crezului ortodox*, ca fiind izvor de lumină pentru viața și misiunea Bisericii în lumea de astăzi”.

Summary: International Symposium dedicated to the Orthodox Creed at *Justinian the Patriarch* Faculty of Orthodox Theology of Bucharest

An international Symposium dedicated to *The Nicaeo-Constantinopolitan Creed - History, Theology and Spirituality* took place on the 1st and 2nd of November, at *Justinian the Patriarch* Faculty of Orthodox Theology of Bucharest. Within this frame, the Romanian and foreign theologians debated upon the importance of the Orthodox Creed in the history of Christianity. The Orthodox Creed was examined and discussed upon from the biblical, theological, historical points of view, as well as in the conception of the Church. His Beatitude Father Daniel, Patriarch of the Romanian Orthodox Church said in his speech of benediction: “We do hope that the proceeding of this international theological symposium in Bucharest will be instrumental in thoroughly studying and explaining the content of the Orthodox Creed, as source of light for the life and mission of the Church in the world of today. The topic of this symposium: *The Orthodox Creed. History, Theology, Spirituality* is desired to crown *The Year of Homage to the Orthodox Creed in the Romanian Patriarchate*. Being formulated in the First Oecumenical Synod in Nicaea (325) and subsequently completed, in 381, by the Fathers in the Second Oecumenical Synod in Constantinople, *The Creed*, or *The Symbol of Faith* is both the essence and guide to the faith and unity of the Universal Church.”

Conferința „Mișcarea ecumenică în educația teologică și viața bisericilor ortodoxe”, la Sibiu

Ștefan MĂRCULEȚ

În perioada 9-12 noiembrie 2010 a avut loc la Sibiu conferința „Mișcarea ecumenică în educația teologică și viața bisericilor ortodoxe”, organizată de Consiliul Mondial al Bisericilor în colaborare cu Arhiepiscopia Sibiului și cu Facultatea de Teologie Ortodoxă „Andrei Șaguna” din acest oraș, reunind reprezentanți ai mai multor Biserici Ortodoxe și instituții religioase. Lucrările conferinței au început printr-o slujbă de *Te Deum* săvârșită la capela Facultății de Teologie Ortodoxă „Andrei Șaguna” din Sibiu, și au cuprins trei sesiuni de referate.

Organizată de către Consiliul Mondial al Bisericilor în colaborare cu Arhiepiscopia Sibiului și cu Facultatea de Teologie Ortodoxă „Andrei Șaguna” din acest oraș, în perioada 9-12 noiembrie 2010, conferința ecumenică internațională cu tema „Mișcarea ecumenică în educația teologică și viața bisericilor ortodoxe” i-a avut ca invitați pe: ÎPS Ghenadios de Sassima, ca reprezentant al Patriarhiei Ecumenice, ÎPS Mitropolit Serafim, reprezentantul Patriarhiei Grecești a Alexandriei și a întregii Africi, PS Episcop Nicholas, reprezentantul Bisericii Ortodoxe din Albania, Georges Lemopoulos, secretar general adjunct al Consiliul Mondial al Bisericilor, Pr. prof. dr. Viorel Ioniță, secretar general interimar al Conferinței Bisericilor Europene, și Pr. lect. dr. Daniel Buda, secretar executiv pentru relații bisericești și ecumenice în Consiliul Mondial al Bisericilor. Totodată, din partea Patriarhiei Române a participat Pr. Michael Tița, coordonatorul Sectorului relații bisericești și inter-religioase, iar din partea facultății sibiene Pr. prof. dr. Aurel Pavel, Pr. conf. dr. Nicolae Viorel Moșoiu și Asist. dr. Ciprian Iulian Toroczka.

Conferința s-a deschis printr-o slujbă de *Te Deum*, oficiată la capela Facultății de Teologie Ortodoxă „Andrei Șaguna” din Sibiu, în prezența

Înaltpreasfințitului Laurențiu, Mitropolitul Ardealului, alături de invitații străini și de Prof. dr. ing. Constantin Oprean, rectorul Universității „Lucian Blaga” din Sibiu. În continuare, Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Laurențiu a ținut un cuvânt de bun venit, exprimându-și nădejdea în vederea rezultatelor acestei conferințe: „Nădăjduim ca peste ani să se vorbească despre această conferință ca despre un important punct de pornire spre gândirea modului în care eforturile pentru unitate pot fi gândite și exprimate din perspectiva ortodoxă”.

Moment din timpul slujbei de „Te Deum” – capela Facultății de Teologie Ortodoxă „Andrei Șaguna” din Sibiu

Întâistătătorul Bisericii din Ardeal a fost urmat la cuvânt de către Înaltpreasfințitul Ghenadios de Sassima, care a arătat că: „Scopul acestei conferințe este de a vedea cum anume mesajul ecumenic a fost primit și asimilat în Bisericile Ortodoxe în aproape 65 de ani de istorie a Consiliului Mondial al Bisericilor și dincolo de aceasta. De asemenea, dorim să vedem cum anume facultățile de teologie pot contribui la transmiterea acestui mesaj ecumenic, precum și dacă a fost primită bogata gândire teologică și ecumenică realizată de-a lungul timpului. În zilele noastre nu mai putem fi izolați. Trebuie să fim în dialog cu cei de lângă noi și să fim împreună cu frații și surorile noastre creștini de alte confesiuni, alături de care ne ducem viața de zi cu zi. În unele

cazuri suntem puși în situația să trăim alături de alte credințe. Și pentru că suntem deschiși, așa cum ne-au învățat Sfinții Părinți, noi, ortodocșii, nu avem niciodată frică să fim în dialog cu ceilalți, în adevăr și respect reciproc, bazat pe tradiția și învățătura Bisericii noastre”.

Prima sesiune de lucrări s-a ținut în sala „Paris-Eiffel” a Hotelului „Continental Forum”, în cadrul ei fiind prezentate referatele „Mișcarea ecumenică și gândirea teologică în viața Bisericilor Ortodoxe. Etos și atitudine ca ortodox în mișcarea ecumenică”, al Înaltpreasfințitului Ghenadios de Sassima și „Participarea ortodoxă în mișcarea ecumenică: întrebări în educația teologică pentru astăzi și mâine”, al domnului Georges Lemopoulos. Această primă sesiune a fost urmată de vizita membrilor conferinței la muzeul de icoane pe sticlă din localitatea Sibiel și s-a sfârșit printr-o cină tradițională.

Cea de-a doua sesiune de lucrări, desfășurată în aceeași locație, a fost mar-tora susținerii referatelor „Procesul Graz și implicările instituțiilor teologice ortodoxe”, al Pr. prof. dr. Viorel Ioniță și „Perspective ecumenice în educația teologică în contexte ortodoxe”, al Rev. dr. Dietrich Werner, coordonator al Programului de Educație Teologică Ecumenică din Cadrul Consiliului Mondial al Bisericilor. Ultima sesiune de lucrări a avut loc în ziua de 12 noiembrie, desfășurându-se la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Andrei Țaguna” din Sibiu, în Aula „Ioan Mețianu”, fiind permis accesul cadrelor didactice și al studenților.

Summary: Conference in Sibiu on “The ecumenical action in the theological education and life of the orthodox churches”

Taking place in Sibiu, between the 9th and the 12th of November 2010, being organized by the World Church Council, in co-operation with the Archbishopric of Sibiu and the “Andrei Țaguna” Faculty of Theology in Sibiu, gathered together representatives of all these institutions, as well as those of the Orthodox Eastern and Oriental Churches and the European Conference of Churches. The proceedings were opened by a *Te Deum* divine service officiated in the presence of this Eminence Laurențiu, Metropolitan of Ardeal, and Prof. Dr. Eng. Constantin Oprean, Chancellor of the „Lucian Blaga” University in Sibiu.

Within the frame of the three session of this Conference, interesting lectures were presented, as follows: “Ecumenical Action and Theological Thought in the

Life of the Orthodox Churches. Ethos and Attitude as an Orthodox within the Ecumenical Action”, by His Eminence Genadios of Sassima, representative of the Ecumenical Patriarchate; “Orthodox Participation in the Ecumenical Action: Questions in Theological Education for Today and Tomorrow”, by Mr. George Lemopoulos, deputy general secretary of the World Church Council; “The Graz Trial and Involvements of the Orthodox Institutions”, by R.F. Dr. Viorel Ioniță, ad interim general secretary of the European Church Conference; and “Ecumenical Perspectives in Theological Education within Orthodox Circumstances”, by Rev. Dr. Dietrich Werner, coordinator of the Programme of Ecumenical Theological Education as Part of the World Church Council.

Vizita canonică a Preafericitului Părinte Patriarh Daniel în Arhiepiscopia Râmnicului

Silviu DASCĂLU

Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, a efectuat în perioada 12-14 noiembrie 2010 o vizită canonică în Arhiepiscopia Râmnicului, cu prilejul împlinirii a 160 de ani de la întronizarea Sfântului Ierarh Calinic ca Episcop al Râmnicului Noul-Severin și împlinirii a 40 de ani de arhierie a Înaltpreasfințitului Părinte Arhiepiscop Gherasim. Întâistătorul Bisericii noastre a sfințit noul așezământ social-pastoral al Centrului Eparhial din Râmnicu-Vâlcea și a vizitat mănăstirile Bistrița și Arnota.

Începând de vineri, 12 noiembrie și până duminică, 14 noiembrie 2010, Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul României, s-a aflat într-o vizită canonică în Arhiepiscopia Râmnicului, la invitația chiriarhului locului, Înaltpreasfințitului Gherasim, Arhiepiscopul Râmnicului. Preafericirea Sa a ajuns în municipiul Râmnicu Vâlcea vineri seara, fiind întâmpinat de Înaltpreasfințitul Gherasim, Arhiepiscopul Râmnicului, de Preasfințitul Emilian Lovișteanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Râmnicului, dar și de Înaltpreasfințitul Calinic, Arhiepiscopul Argeșului și Muscelului, și de Preasfințitul Andrei Făgărășanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului. Pe lângă ierarhi, au fost prezenți și membrii Consiliului Eparhial, monahi și monahii, preoți, oficialități locale și numeroși credincioși.

Primirea solemnă din Catedrala arhiepiscopală

În Catedrala arhiepiscopală a fost săvârșită o slujbă de *Polihroniu* de către Preasfințitul Emilian Lovișteanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Râmnicului, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi.

La finalul slujbei de *Polihroniu*, Înaltpreasfințitul Gherasim, Arhiepiscopul Râmnicului, i-a adresat Patriarhului României un cuvânt de bun venit: „Trăiesc cu emoție smerenia sufletească a bucuriei pe care ne-o oferiți la trecerea unui an de la momentele solemne ale ridicării eparhiei noastre la rangul de arhiepiscopie, ale ridicării smereniei mele în treapta de arhiepiscop și ale hirotoniei întru arhiereu a fratelui nostru întru Hristos, Preasfințitul Emilian Lovișteanul, în slujirea de Episcop-vicar al acestei eparhii. Totodată, este o cinste deosebită această vizită pe care ne-o faceți cu prilejul sărbătoririi a 160 de ani de la întronizarea Sfântului Ierarh Calinic, Episcopul Râmnicului, și aniversarea a 40 de ani de slujire arhierească a smereniei mele”.

Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a apreciat, în cuvântul solemn de răspuns, lucrarea misionară desfășurată în Arhiepiscopia Râmnicului de către ierarhi, preoți și credincioși.

„Această rodnicie spirituală a Arhiepiscopiei Râmnicului în timpul istoriei continuă și astăzi. Suntem bucuroși să vedem în fiecare an în diferite eparhii cât de mult se lucrează, cât de mult misiunea se împlinește și câtă bucurie au ierarhii, clerul și credincioșii atunci când înmulțesc darurile primite de la Dumnezeu. În mod deosebit, anul acesta am dorit să subliniem și faptul că a fost programată prăznuirea a 160 de ani de la întronizarea Sfântului Calinic de la Cernica, ocrotitor al acestei eparhii, împreună cu Sfântul Mitropolit Antim Ivireanul, care a fost și el arhipăstor la Râmnic. Deși în mod deosebit nu se mai serbează întronizarea celor ce au trecut la Domnul, totuși am dorit acest lucru fiindcă simțim că sfinții sunt vii și noi îi considerăm ca și când sunt aici printre noi. Suntem bucuroși să revenim aici la Râmnic pentru că simțim prezența sfinților care au slujit de-a lungul timpului pentru păstrarea credinței ortodoxe și pentru promovarea culturii românești. Această vatră de spiritualitate românească și în același timp lumină pentru generațiile care vin este semnul binecuvântării lui Dumnezeu, semnul darurilor primite de la Dumnezeu, daruri însă care au fost cultivate cu tineretea permanentă a Înaltpreasfinției Sale, care a construit, a reparat, a prețuit în mod deosebit înaintașii, ceea ce înseamnă o mare virtute. Recunoștința este cea mai mare virtute ca exprimare a relațiilor dintre oameni. Recunoștința arătată lui Dumnezeu se numește Euharistie, Liturghie euharistică. Și recunoștința arătată oamenilor este o cinstire a luminii, harul lui Dumnezeu, lucrătoare în oameni”, a spus Preafericirea Sa.

Cei 40 de ani de vrednică arhierie ai Înaltpreasfințitului Arhiepiscop Gherasim au fost evocați de către Preafericitul Părinte Patriarh Daniel.

*Vizita canonică a Preafericitului Părinte Patriarh Daniel
în Arhiepiscopia Râmnicului*

„Trebuie să venim să arătăm mai întâi mulțumire lui Dumnezeu și să felicităm persoanele care au slujit în vremuri diferite și uneori în vremuri grele Biserica lui Hristos timp de 40 de ani. Aceasta este o binecuvântare specială, deoarece nu orice arhieru a ajuns să fie arhieru timp de 40 de ani. Este un semn de binecuvântare și pentru persoana respectivă, dar și pentru Biserică. Înaltpreasfințitul Arhiepiscop Gherasim are 40 de ani de slujire arhierescă anul acesta și parcă ieri a început lucrarea. A trecut foarte repede această perioadă de 40 de ani. Totdeauna timpul trece repede când îl umplem cu fapte bune”, a mai adăugat Preafericirea Sa.

În continuare, Patriarhul României a oferit daruri pentru Catedrala arhiepiscopală din Râmnicu Vâlcea, iar credincioșilor prezenți le-a dăruit ico-nițe cu Sfântul Ioan Gură de Aur.

La rândul său, Arhiepiscopul Râmnicului a dăruit Preafericitului Părinte Patriarh Daniel o icoană cu Maica Domnului nostru Iisus Hristos cu Pruncul, „spre ajutor și spre sfințire”, realizată în atelierele Mănăstirii Bistrița.

Sfințirea Așezământului cultural-pastoral „Sfântul Ierarh Calinic”

A doua zi, sâmbătă, 13 noiembrie, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a sfințit Așezământul cultural-pastoral „Sfântul Ierarh Calinic” din incinta Centrului Eparhial, iar la final a ținut un cuvânt de învățătură despre ospitalitate și despre importanța ei în slujirea aproapelui.

„Ospitalitatea este în tradiția biblică a Vechiului și a Noului Testament o dimensiune foarte importantă a vieții omului credincios. Ospitalitatea lui Avraam a fost, de fapt, întâlnirea cu Preasfânta Treime. Cei trei oameni care deodată s-au arătat lui Avraam, așa cum spune Sfânta Scriptură a Vechiului Testament, în capitolul al 18-lea din Cartea Facerii, sunt prezentați în iconografia noastră, mai ales începând cu Rubliov, ca fiind trei îngeri”, a spus Preafericirea Sa.

Întâistătătorul Bisericii noastre a oferit daruri pentru Așezământul pastoral-cultural „Sfântul Ierarh Calinic”, precum și cărți pentru cei ce vor fi cazați în centru.

Moment din timpul vizitei canonice a Preafericitului Părinte Patriarh Daniel în Arhiepiscopia Râmnicului

Înaltpreasfințitul Gherasim, Arhiepiscopul Râmnicului, a mulțumit Patriarhului României pentru vizita canonică pe care o desfășoară în Arhiepiscopia Râmnicului: „Venirea Preafericirii Voastre la noi a pus orașul în sărbă-

toare. Toți credincioșii au venit aici, fără să fie anunțați, știind dragostea față de Dumnezeu, față de Biserică și față de arhiepiscopia noastră, a Preafericirii Voastre. Rugăm pe Bunul Dumnezeu să vă dăruiască sănătate, ani mulți și îndelungați și vă mai așteptăm în mijlocul nostru. Atât timp cât rămâneți între noi, atât timp este bucurie mare. În numele credincioșilor și al preoților din Râmnic și al ostenitorilor de la Centrul Eparhial, vă rugăm să primiți toate urările de bine și prin smerenia mea, sărutare de mâini”.

Așezământul a fost renovat și reamenajat în ultima jumătate de an, servind înainte drept sediu al cancelariei și vechii biblioteci ale eparhiei. Centrul are acum în dotare spații de conferință, camere de cazare și o sală de mese. Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a oferit, la final, binefăcătorilor așezământului, ordinul „Sfinții Împărați Constantin și Elena” pentru clerici și laici și ordinul „Sfântul Apostol Andrei” pentru laici.

Pelerinaj la două mănăstiri vâlcene

Vizita canonică a Preafericitului Părinte Patriarh Daniel a continuat sâmbătă după-amiaza la Mănăstirea Bistrița, iar apoi la Mănăstirea Arnota din Arhiepiscopia Râmnicului.

La Bistrița, obștea maicilor, dar și credincioși din zonă l-au așteptat pe Întâistătorul Bisericii noastre în fața bisericii, întâmpinându-l cu pâine și sare.

Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a adresat câteva cuvinte obștii, oferind pentru biserică mai multe cărți. În semn de mulțumire, maicile au oferit Patriarhului României o icoană a Mântuitorului Hristos. De aici, Preafericirea Sa, înconjurat de preoți și diaconi, a mers la Mănăstirea Arnota, unde a fost întâmpinat de obștea mănăstirii, iar apoi s-a închinat în biserică, unde a oferit daruri mănăstirii și a rostit un cuvânt de binecuvântare pentru maici și pentru cei prezenți.

Duminică dimineață, Preasfințitul Nicodim, Episcopul Severinului și Strehaiei, Preasfințitul Varlaam Ploieșteanul, Episcop-vicar patriarhal, și Preasfințitul Emilian Lovișteanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Râmnicului, au săvârșit Sfânta Liturghie în biserica Mănăstirii Arnota. După Sfânta Liturghie, Preafericirea Sa a rostit un cuvânt de învățătură, apoi, maica stareță, Ambrozia Rucăreanu, a oferit Întâistătorului Bisericii noastre, din partea obștii mona-

hale, o icoană a Mântuitorului Hristos, ca semn de prețuire pentru cuvintele frumoase și binecuvântările transmise celor ce au participat la slujbă.

Maica Ambrozia și-a exprimat bucuria participării împreună cu obștea mănăstirii la aceste momente de sărbătoare: „Este o mare bucurie și binecuvântare să-l avem astăzi pe Preafericitul Părinte Patriarh în mijlocul nostru. Mănăstirea Arnota este o ctitorie a domnitorului Matei Basarab și cred că acum, de acolo din ceruri, se bucură să vadă această zi și se bucură să își vadă ctitoria înflorită și binecuvântată. Biserica este una mică, pentru că în momentul în care a fost zidită era undeva în munte, iar drumul de acces era foarte anevoios. Și acum drumul este unul greoi, însă trebuie să considerăm aceasta ca un simbol al drumului către Cer, care este tot unul îngust și cu chinuri”.

La final, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, împreună cu toți cei prezenți, a urat la mulți ani Înaltpreasfințitului Gherasim, Arhiepiscopul Râmnicului. Bucuria a fost una dublă deoarece odată cu cei 96 de ani de viață, Înaltpreasfințitul Gherasim a fost serbat și pentru împlinirea a 40 de ani de la hirotonia într-un arhieru.

Înaltpreasfinția Sa a petrecut acest ceas aniversar la Mănăstirea Arnota, pe care a rectificat-o, înzestrând-o cu noi clădiri, spații de cazare și alte dependențe necesare bunei desfășurări a vieții monahale de aici. Cu această ocazie, Înaltpreasfinția Sa a mulțumit în primul rând lui Dumnezeu pentru sănătate și vrednicia de a-i fi călăuzit pașii în responsabilitatea pe care a primit-o în urmă cu 40 de ani, precum și tuturor colaboratorilor săi: „Înainte de toate, mintea mea se îndreaptă spre bunul Dumnezeu, pentru că El este Cel care m-a adus până în zilele acestea și nădăjduiesc că mă va duce cât crede că îmi este de folos pentru mântuirea sufletului și a credincioșilor peste care m-a pus să păstresc. De aceea mulțumesc în primul rând bunului Dumnezeu, apoi părinților mei trupești care m-au născut și m-au crescut, apoi părinților duhovnicești care m-au primit atunci când am bătut la poarta mănăstirii și m-au crescut apoi duhovnicește”.

Summary: The Canonical Visit of His Beatitude Father Patriarch Daniel in the Archdiocese of Râmnic

Between the 12th and the 14th of November 2010, His Beatitude Father Daniel, Patriarch of the Romanian Orthodox Church, made a canonical visit in the Archdiocese of Râmnic, on the occasion of 160 years since Saint Hierarch Calinic was enthroned as Bishop of Râmnic Noul-Severin, and 40 years' hierarship of His Eminence Father Archbishop Gherasim.

On the first day, Friday, the 12th of November, after the Polychronion divine service, officiated by His Grace Emilian Lovișteanu, Vicar-Bishop of the Archdiocese of Râmnic, together with a group of priests and deacons in the archdiocesan cathedral, His Eminence Gherasim, Archbishop of Râmnic, gave the Patriarch of Romania a speech of welcome. His Beatitude Father Patriarch Daniel, in his solemn answering speech, thanked for the special reception that he enjoyed, and appreciated the missionary work made by the hierarchs, priests and faithful in the Archdiocese of Râmnic. Next, the Patriarch of Romania offered gifts for the archdiocesan cathedral of Râmnicu Vâlcea, and in his turn the Archbishop of Râmnic offered His Beatitude an icon of the Mother of God with Infant in Arms made at Bistrița Monastery.

On the second day, the 13th of November, His Beatitude Father Patriarch Daniel consecrated "Saint Hierarch Calinic" cultural and pastoral establishment within the walls of the Eparchial Centre and on this occasion he gave a teaching sermon and gifts for those that were to be lodged in there.

His Beatitude Father Patriarch Daniel's visit went on Saturday in the afternoon, when he paid a visit to Bistrița Monastery, and next to Arnota Monastery in the Archdiocese of Râmnic.

On Sunday, the 14th of November, after the Divine Liturgy officiated at Arnota Monastery, His Beatitude gave a teaching sermon, and next Mother Ambrozia Rucăreanu, Superior of the convent, did offer the Head of our Church an icon of Our Lord Jesus Christ as a gift from the monastic community. At the end, His Beatitude Father Patriarch Daniel, with everybody taking part, wished Happy Birthday to His Eminence Father Gherasim, on the occasion of his 96 years of age, and 40 years since his induction as Bishop.

A XIV-a ediție a „Congresului Spiritualității Românești” de la Alba Iulia

Redacția

În perioada 29 noiembrie - 2 decembrie 2010, la Alba Iulia, a avut loc cea de a XIV-a ediție a „Congresului Spiritualității Românești”, la care au participat peste 200 de profesori universitari, istorici, oameni de cultură, dar și reprezentanți ai comunităților românești din aproape 30 de țări. Evenimentul a fost găzduit de Casa de Cultură a Studenților din Municipiu. Deschiderea oficială a Congresului a avut loc în prezența Înaltpreasfințitului Andrei, Arhiepiscopul Alba Iuliei și a Preasfințitului Siluan, Episcopul Episcopiei Ortodoxe Române din Ungaria. Dezbaterile au fost împărțite pe trei teme majore: „Marea Unire desăvârșită la Alba Iulia, expresia dăinuirii noastre. Provocări și consolidări actuale”, „Spiritualitatea românească în universalitate: Dimitrie Cantemir, Nicolae Iorga, Constantin Brâncuși” și „Liga Culturală - promotor al făuririi identității naționale. 120 de ani de la fondare”. A fost evidențiat, de asemenea, rolul de promotor al făuririi identității naționale al Ligii Culturale a Românilor de Pretutindeni, de la fondarea căreia se împlinesc 120 de ani. Congresul, ajuns la cea de-a

XIV-a ediție, face parte din programul manifestărilor „Ziua Națională a României” – 2010. Ediția din acest an este dedicată poetului Adrian Păunescu, fost președinte al congresului și unul dintre cei care au militat pentru instituționalizarea manifestării, în vederea păstrării unei legături cu românii din Diaspora. Înaltpreasfințitul Arhiepiscop Andrei a citit, în deschiderea congresului, mesajul Preafericitului Părinte Patriarh Daniel adresat participanților, pe care îl redăm în continuare:

Unitatea națională – un dar sfânt și o responsabilitate comună

Invitația pe care Domnul Profesor Victor Crăciun – Președintele Ligii Culturale pentru Unitatea Românilor de Pretutindeni - ne-a adresat-o, de a participa la cea de a XIV-a ediție a *Congresului Spiritualității Românești* de la Alba Iulia, ne onorează. Însă multele obligații pe care le avem de îndeplinit la București nu ne permit participarea fizică la acest eveniment, dar sufletește suntem de față, binecuvântăm lucrările Congresului și dorim participanților mult succes. Este cunoscut tuturor faptul că Biserica Ortodoxă Română, Maica spirituală a poporului român, dorește să-i adune pe toți fiii neamului laolaltă, în comuniune și conlucrare frățească. Prin urmare, aproape peste tot în lume unde, din diverse motive, s-au stabilit românii, Biserica noastră încearcă să organizeze pentru ei o asistență spirituală și pastorală corespunzătoare. Mărturii în acest sens sunt Mitropolia Basarabiei, Eparhiile ortodoxe române din Ungaria și Serbia, eparhiile celor două Mitropolii din Europa Occidentală și Centrală, Arhiepiscopia ortodoxă română a celor două Americi, Episcopia ortodoxă română a Australiei și Noii Zeelande, precum și unele parohii ortodoxe românești din Orientul Mijlociu, Asia și Africa.

Reprezentanții românilor de pretutindeni se întâlnesc anual la Alba Iulia, în preajma Zilei Naționale. Locul de întrunire a participanților la *Congresul Spiritualității Românești* are valoare simbolică profundă, pentru că la Alba Iulia s-au înfăptuit marile uniri: cea de la 1600 sub Mihai Viteazul și cea de la 1 Decembrie 1918.

În rugăciunea sa de la Marea Unire din 1918, Episcopul ortodox român Miron Cristea al Caransebeșului, viitorul Patriarh al României, sub formă de rugăciune, spunea adevăruri de mare adâncime spirituală, zicând: „Doamne, Dumnezeul nostru, Tu ești Părintele nostru, Tu ai văzut strâmtoarea părinților noștri și ai auzit strigarea lor, căci

se făcuseră ei ca floarea în brumă și plecat spre pulbere era sufletul lor, și trupul lor lipit de pământ... Iar acum mântuire ai trimis nouă și toate marginile pământului văd mântuirea Dumnezeului nostru” (Ilie Șandru-Valentin Borda, Patriarhul Miron Cristea, Ed. Petru Maior, Târgu Mureș, 1998, p. 11). Noi credem că și astăzi, deși trăim într-o lume pluriconfesională și multiculturală, când România face parte din Uniunea Europeană, cu toate greutățile pe care le-a declanșat criza economică, simptom al unei adânci crize morale de credibilitate, Dumnezeu ne va ajuta să biruim multiplele încercări și lipsuri, dacă vom cere ajutorul Lui și vom cultiva coresponsabilitatea și unitatea națională.

În consecință, este de mare importanță ca românii, oriunde s-ar afla ei, să asculte îndemnul Sfântului Pavel, Apostolul neamurilor, care zice: *„Să umblați cu vrednicie... îngăduindu-vă unii pe alții în iubire, silindu-vă să păziți unitatea Duhului, întru legătura păcii” (Efeseni 3, 1-3). Așadar, în unire se află puterea și demnitatea, binecuvântarea și bucuria unui popor. Dezbinarea, însă, este ucigătoare și umilitoare pentru un popor, deoarece ea slăbește și degradează viața acestuia. Uniți în „cuget și simțiri” putem birui dificultățile și încercările vieții. Unirea întărește și înalță un popor. Să luăm pildă de la corifeii Marii Uniri pe care-i admirăm totdeauna pentru unitatea lor de acțiune și pentru realizările care au urmat după Marea Unire de la 1 Decembrie 1918. Biserica, prin rugăciune, cuvânt și faptă, cultivă darul sfânt al unității și demnității naționale, deoarece *adevărata libertate nu se află nici în dezbinare, nici în indiferența egoistă, ci ea se află în starea de comuniune și cooperare pentru săvârșirea binelui comun!**

Regretăm acum că, pentru prima oară, cel care altădată era sufletul *Congresului Spiritualității Românești* – poetul Adrian Păunescu – nu mai este prezent la lucrări. Dumnezeu să-l odihnească în lumina dreptilor care au apărat și cultivat în lume demnitatea persoanelor și a popoarelor!

Ne rugăm Preasfintei Treimi să binecuvânteze comuniunea și cooperarea dumneavoastră la *Congresul Spiritualității Românești* de la Alba Iulia și să vă dăruiască tuturor sănătate și mântuire, pace și bucurie întru mulți și binecuvântați ani!

Cu părintească binecuvântare și deosebită prețuire,

† DANIEL

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Summary: The 14th Edition of *the* “Congress of the Romanian Spirituality” in Alba Iulia

The 14th edition of the “Congress of the Romanian Spirituality” has taken place in Alba Iulia, between the 29th of November and the 2nd of December 2010, with more than 200 university professors, historians, highly cultivated men and representatives of the Romanian communities in almost 30 countries. The Students’ Art Centre of the municipality sheltered this important event. The official opening of the Congress took place in the presence of His Eminence Andrei, Archbishop of Alba Iulia, and His Grace Siluan, Bishop of the Romanian Orthodox Bishop in Hungary. The proceedings of the Congress were divided into three major topics: “The Great Union which was accomplished in Alba Iulia, as an expression of our perenniality. Present – day challenges”, “The Romanian spirituality in universality: Dimitrie Cantemir, Nicolae Iorga, Constantin Brâncuși”, and “The Cultural League as a promoter in making the national identity. 120 years since its foundation”. On this occasion, the part that “The Cultural League of the Romanians from Everywhere” performed as a promoter of making the national identity was fully singled out, after 120 years since its foundation. The 14th edition of the Congress is a part of the vast programme of manifestations dedicated to Romania’s National Feast-Day, being also devoted to the poet Adrian Păunescu, former chairman of the Congress and one of those that militated for institutionalizing it towards keeping connection with the Romanians in diaspora.

Mesajul Preafericitului Părinte Patriarh Daniel rostit în Catedrala patriarhală din București, cu ocazia Zilei Naționale a României (1 Decembrie 2010)

Redacția

Ziua Națională a României a fost sărbătorită în toate bisericile din țară și diaspora prin oficierea slujbelor de *Te Deum*. La Catedrala patriarhală din București, serviciul divin a fost săvârșit de către Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, în prezența membrilor Permanenței Consiliului Național Bisericesc, ai Administrației Patriarhale și ai Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor. La sfârșitul slujbei, Preafericirea Sa a ținut următorul cuvânt:

Biserica a binecuvântat și cultivat darul unității și libertății naționale

Ziua de 1 Decembrie este o zi de recunoștință sau mulțumire adusă lui Dumnezeu pentru marele dar al unității și libertății naționale, dobândit de poporul român prin credință puternică și luptă jertfelnică de-a lungul *multor secole de suferință creștinește îndurate*, prin înțelepciunea și voința fermă a conducătorilor patrioți, civili și clerici, prin vitejia militarilor și prin dorința fierbinte a poporului român de unitate și libertate națională.

Marea Unire de la 1 Decembrie 1918 a tuturor provinciilor românești într-un stat român unitar a fost încoronarea multor eforturi de afirmare treptată a conștiinței naționale și a dorinței de unitate națională.

Unirea cea Mare de la Alba Iulia a fost precedată și pregătită treptat de Revoluția din anul 1848, de Unirea Principatelor Româ-

Preafericitul Părinte Patriarh Daniel rostind un mesaj cu ocazia Zilei Naționale a României, Catedrala patriarhală din București

ne din anul 1859 (aceasta fiind Unirea de Bază sau Unirea Pivotală, nu „Mica Unire”), de victoria românilor asupra otomanilor în Războiul pentru Independență din 1877, de ridicarea României la rang de Regat în 1881, de obținerea Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române în 1885 și de victoriile armatei române în Primul Război Mondial, între anii 1916-1918, de proclamarea Unirii Basarabiei cu Patria Mamă, mai precis cu Regatul României, la Chișinău, în 27 martie 1918 și de proclamarea Unirii Bucovinei cu România, la Cernăuți, în 28 noiembrie 1918.

În toate aceste etape de înaintare către realizarea Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918, Biserica Ortodoxă Română a fost cu poporul, a fost în fruntea lui cu rugăciunea, mai ales săvârșind *Sfânta Liturghie* și slujba de *Te Deum*, a folosit predica și cuvântul tipărit, cultivând conștiința națională, idealul luptei pentru libertate și unitate națională.

Ierarhi, cărturari, preoți, diaconi patrioți, profesori de teologie, studenți în teologie, călugări, călugărițe care au îngrijit soldații răniți, parohii și mănăstiri care au organizat colecte de bani și alimente, au încurajat moral și material pe toți luptătorii români pentru libertate și unitate națională, mai ales în timpul Războiului de Independență din 1877 și în timpul Primului Război Mondial, între anii 1916-1918. Un rol deosebit în acest sens au avut preoții numiți „confesori militari”.

În ceea ce privește evenimentul însuși al Marii Uniri de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918, între cei 1228 de delegați oficiali la Marea

Adunare Națională de la Alba Iulia se aflau și mulți slujitori ai Bisericii: ierarhi, profesori de teologie, consilieri eparhiali, preoți parohi și chiar studenți în teologie. Lucrările Adunării au fost prezidate de marele patriot Gheorghe Pop de Băsești, împreună cu episcopii de Arad și Oradea. În Marele Sfat al națiunii române, ca și în Consiliul Dirigent, au fost aleși, de asemenea, și slujitori ai Bisericii, iar episcopul ortodox român de Caransebeș, Miron Cristea, viitorul Patriarh al României Mari, și episcopul greco-catolic de Gherla, Iuliu Hossu, au fost aleși în delegația de patru persoane care a prezentat *Actul Unirii* la București.

Proclamarea Unirii de la Alba Iulia a fost precedată de slujba Sfintei Liturghii și de *Te Deum*, întrucât ea era trăită ca o *Sfântă Liturghie a comuniunii românești, a unității și libertății naționale*, ca act de recunoștință sau mulțumire adusă lui Dumnezeu și ca prețuire a eroilor care au luptat pentru dobândirea libertății naționale și afirmarea unității și demnității naționale.

De aceea, astăzi, după *Sfânta Liturghie*, în timpul căreia au fost pomeniți eroii români, am oficiat slujba de *Te Deum*, adică de recunoștință pentru marele dar al unității și libertății naționale și de cerere ca Dumnezeu să ne ajute să păstrăm și să cultivăm acest mare dar și această mare demnitate de popor liber și unit într-un stat independent și suveran, deschis spre dialog și cooperare cu alte popoare și țări.

Întrucât unitatea teritorială realizată în 1918 nu mai este astăzi pe deplin aceeași, trebuie să cultivăm mai mult comuniunea cu frații noștri români din apropierea granițelor României și cu românii de pretutindeni. Astfel, Ziua Națională a României va fi mai mult Ziua Unității și Demnității Naționale a Românilor.

Să ne rugăm Preasfintei Treimi să ne dăruiască tuturor bucuria comuniunii frățești în păstrarea dreptei credințe și a demnității noastre naționale.

† DANIEL

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Summary: **“The church blessed and cultivated the gift of the national unity and freedom”. Te Deum divine service officiated in the Patriarchal Cathedral in Bucharest, on the 1st of December 2010**

On the 1st of December, on the occasion of the National Feast Day of Romania, Te Deum divine services were officiated in every dwelling of worship all over the county and abroad. Being present at the service officiated in the Patriarchal Cathedral of Bucharest, His Beatitude Father Daniel, Patriarch of the Romanian Orthodox Church, gave a teaching pointing out that the Great Union is “the crowning of more than one effort of gradual affirmation of the Romanian national consciousness”.

Further on, His Beatitude enumerated the historical events that had prepared the Great Union, emphasizing the constant support given by the Church towards the achievement of this ideal, as well as her presence in the moment of carrying out the Romanian national integrated status, through her representatives in the Great National Assembly. Furthermore, the divine services that had been given before this solemn moment caused it “to be felt as a Divine Liturgy of the Romanian communion, unity and freedom”.

By way of conclusion, the Head of the Romanian Orthodox Church pointed out the necessity of preserving the ideal of the Union by means of a close communion with all the brothers abroad, in order that the 1st of December may become “the Feast Day of the National Unity and Dignity of the Romanians”.

Sărbătorirea Zilei Onomastice a Preafericitului Părinte Patriarh Daniel

Ioan BUȘAGĂ

Cu ocazia sărbătoririi zilei onomastice, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a oficiat în ziua de 17 decembrie 2010, la Catedrala patriarhală, Sfânta Liturghie, pentru a mulțumi lui Dumnezeu pentru ajutorul dăruit Bisericii Ortodoxe Române, poporului român și Preafericirii Sale în propovăduirea credinței și a misiunii creștin-ortodoxe.

La evenimentul festiv au participat Înaltpreasfințitul Calinic, Arhiepiscopul Argeșului și Muscelului, Înaltpreasfințitul Casian, Arhiepiscopul Dunării de Jos, Preasfințitul Vincențiu, Episcopul Sloboziei și Călărașilor, Preasfințitul Varlaam Ploieșteanul, Episcop-vicar patriarhal, Preasfințitul Varsanufie Prahoveanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, membrii Permanențelor Consiliului Național Bisericesc și Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor, profesori de la Facultatea de Teologie „Justinian Patriarhul” și de la Seminarul Teologic Liceal Ortodox din București, preoți și numeroși credincioși.

În cadrul Sfintei Liturghii, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a evidențiat că Sfântul Prooroc Daniel a profețit jertfa Mântuitorului Iisus Hristos și încetarea jertfelor de la templul din Ierusalim, care este o preînchipuire a Trupului lui Hristos, și a rostit o altă profeție care se referă la taina Nașterii Mântuitorului Iisus Hristos din Fecioara Maria.

Preafericirea Sa a arătat că Sfântul Prooroc Daniel este un păstor al imigranților: „El poate fi numit ocrotitorul celor care se află printre străini. Ne învață că atunci când suntem printre străini trebuie să ne purtăm cu înțelepciune și să ne păstrăm dreapta credință. Cei trei tineri reprezintă taina

Întrupării Mântuitorului Iisus Hristos și taina Maicii Domnului care-L naște pe Dumnezeu Fiul ca Om în lume și totuși nu se distruge, ci se unește în ea dumnezeirea cu umanitatea luată din ea, care rămâne integră. Cei trei tineri, Anania, Azaria și Misail, devin simbolul luptătorilor pentru dreapta credință într-o lume păgână. Atât Proorocul Daniel, cât și cei trei tineri sunt pentru noi învățători nu numai când ne merge bine, ci și atunci când trecem prin greutăți, când trecem prin focul suferinței, prigoanei, sărăciei, urii față de noi”.

*Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, ierarhi, preoți, credincioși și cete de colindători
la Catedrala Patriarhală din București*

La finalul Sfintei Liturghii, Înaltpreasfințitul Părinte Casian a transmis un cuvânt de felicitare Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, din partea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. „Am venit pentru a arăta că în Biserica noastră Dumnezeu ne-a binecuvântat cu un patriarh-păstor care încearcă și reușește să folosească darul numelui în dăruire, iar din dăruire în făptuire și din făptuire reușește apropierea între slujitori, credincioși și românii de pretutindeni. Dumnezeu v-a rânduit ca păstor într-un moment de cumpănă pentru noi toți românii și ați pus cu multă generozitate, echilibru și cumpănă toată tinerețea, știința și disponibilitatea până la jertfă în folosul Bisericii, atât ca mitropolit al Moldovei și Bucovinei, cât și acum ca Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române”, a spus Înaltpreasfinția Sa.

Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a mulțumit pentru urări, apoi a avut loc o slujbă de *Polihroniu*. Momentul festiv a continuat în Sala „Europa Christiana” din Palatul Patriarhiei, unde Preasfințitul Varlaam Ploieșteanul a evidențiat că prin desfășurarea activității pastoral-misionare, Patriarhul României a contribuit la consolidarea dreptei credințe ortodoxe: „Este profetul Bisericii noastre pentru secolul în care am intrat, este un monah autentic care îmbină tradiția sihăstrească chinovială de la Sihăstria cu cea urbană de la Mănăstirea Antim și prin ostenele de zi și noapte este întâiul slujitor al Bisericii noastre care veghează din vârful stâlpului Bisericii noastre, ca toată activitatea și viața Bisericii să se desfășoare potrivit tradiției Bisericii noastre de 2.000 de ani”.

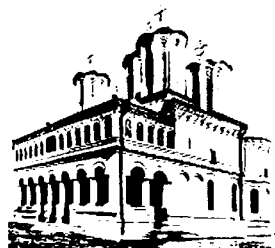
Cu prilejul acestui eveniment aniversar, Întâistătorul Bisericii Ortodoxe Române a fost colindat de grupul de colindători „Nănăștenii” din cadrul Fundației „Moroșanca”, județul Maramureș.

Summary: Anniversary of His Beatitude Father Patriarch Daniel’s Name Day

On the 17th of December 2010, on the occasion of the anniversary of his name day, His Beatitude Father Patriarch Daniel officiated the Holy Liturgy in the Patriarchal Cathedral. Hierarchs, members of the Permanent National Church Council and the Permanent Diocesan Council of the Archbishop of Bucharest, professors at the *Justinian the Patriarch* Faculty of Theology and the Orthodox Seminary High School in Bucharest, priests and a large crowd of faithful took part in this festive event.

After the Holy Liturgy, the anniversary continued in the *Europa Christiana* Hall in the Patriarchal Palace, where His Grace Varlaam Ploieșteanul emphasized in his speech the pastoral and missionary activity of the Patriarch of Romania. On the occasion of this event, too, the Head of the Romanian Orthodox Church accepted to receive a group of coral-singers, the *Nănăștenii* of *Moroșanca* Foundation, who had come from Maramureș County, especially on the occasion of this happy anniversary.

Agenda de lucru
a Patriarhului României

Agenda de lucru a Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române (1 septembrie – 31 decembrie 2010)

SEPTEMBRIE

Miercuri, 1 septembrie

A participat la slujba de Te Deum în Catedrala patriarhală, cu prilejul *Începutului Anului Bisericesc* și a sărbătorii *Sfântului Cuvios Dionisie Exiguul*. După terminarea slujbei, Preafericitul Părinte Patriarh a lansat cartea *Sfântului Cuvios Dionisie Exiguul, Părintele erei creștine* a PC Pr. Dr. Alexandru Moțoc, apărută la Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă.

A prezidat lucrările Comisiei pentru Statut și Regulamente a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Joi, 2 septembrie

A prezidat lucrările Comisiei pentru Statut și Regulamente a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române;

A primit la Reședința patriarhală *Autorizația de construcție pentru Catedrala Mântuirii Neamului*, emisă de Primăria sectorului 5 -București și prezentată de Domnul Primar Marian Vanghelie;

A primit-o la Reședința patriarhală pe Dna Barbara Stamm, Președintele Parlamentului Landului Bavaria, împuternicit al Guvernului Bavariei pentru relația cu România, însoțită de o delegație compusă din 9 persoane: Domnul Martin Neumeyer, deputat, Domnul Medardus Huemer (director general la Ministerul bavarez al Muncii), Domnul Wolfgang Freytag (director în cadrul Ministerului bavarez al Muncii), Domnul Bernd Fabritius (Președintele

Federației Sașilor Transilvăneni din Germania), Domnul Michael Schmidt (Fundatia *Michael Schmidt*), Domnul Vido Voigt, consilier pentru relații publice, Domnul Josej Karl, șeful secției culturale a Ambasadei Germaniei; Domnul Bela Buzasi, atașat al Ambasadei Germaniei, direcția economică, Dl Ovidiu-Victor Gaț, reprezentant al FDGR în Parlamentul României.

Vineri, 3 septembrie

A prezidat ședința de lucru a Sinodului Mitropolitan al Mitropoliei Munteniei și Dobrogei;

A participat la slujba de *Te Deum* în Catedrala Patriarhală, cu ocazia deschiderii lucrărilor Adunării Naționale Bisericești;

A prezidat Ședința de lucru a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în vederea constituirii Adunării Naționale Bisericești;

A binecuvântat începerea lucrărilor de construire a Catedralei Mântuirii Neamului. Evenimentul s-a desfășurat pe locul unde se edifică Ansamblul Arhitectural *Catedrala Mântuirii Neamului*.

La ceremonie au participat membrii Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, membrii Adunării Naționale Bisericești, membrii Consiliului Național Bisericesc, oameni de cultură, reprezentanți ai autorităților și mulți credincioși.

La finalul slujbei de binecuvântare Patriarhul României a ținut un cuvânt prin care a subliniat semnificația acestui moment: „După ce am primit ieri Autorizația de construcție a noii Catedrale numită *Catedrala Mântuirii Neamului*, astăzi, în acest cadru solemn, am adus rugăciune de mulțumire și cerere de ajutor Preasfintei Treimi pentru începutul organizării șantierului. Acest moment coincide cu un alt moment foarte important în viața Bisericii noastre și anume constituirea noii Adunări Naționale Bisericești, după ce au fost constituite Adunările eparhiale în toate eparhiile din țară. Deci, avem aici prezenți atât membrii Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, cât și membrii clerici și mireni din Adunarea Națională Bisericească. Am dorit ca acest pelerinaj la locul unde va fi construită Catedrala Mântuirii Neamului să fie unul simbolic, să fie deodată un moment de încurajare și un moment de angajare a noastră spirituală și, desigur, materială pentru a duce la bun sfârșit aceste lucrări ce vor începe în curând”.

L-a hirotesit duhovnic pe PC Pr. Consilier patriarhal Bogdan Ioan Popescu.

Sâmbătă, 4 septembrie

În perioada 4-5 septembrie a efectuat o vizită canonică în Arhiepiscopia Alba Iuliei.

A poposit la *Catedrala Reîntregirii* de la Alba Iulia, unde a fost întâmpinat de Înaltpreasfințitul Andrei, Arhiepiscopul Alba-Iuliei, de ierarhi, clerici și credincioși. A participat la slujba de *Te Deum* și a rostit un cuvânt de învățătură.

Duminică, 5 septembrie

A oficiat slujba de sfințire a noii Catedralei Ortodoxe din Blaj cu hramul „Adormirea Maicii Domnului” alături de un sobor de ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române; a săvârșit Sfânta Liturghie și a ținut cuvânt de învățătură.

După Sfânta Liturghie, Primarul municipiului Blaj, Domnul Gheorghe Valentin Rotar, i-a conferit Întâistăătorului Bisericii Ortodoxe Române titlul de „Cetățean de onoare al municipiului Blaj”.

Seara, a poposit la Mănăstirea *Sâmbăta de Sus*.

Luni, 6 septembrie

A participat la deschiderea lucrărilor *Consfătuirii naționale anuale a Inspectorilor de Religie din Patriarhia Română*, la Mănăstirea *Sâmbăta de Sus*, în *Aula Academiei Teologice*. În cuvântul de deschidere, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a subliniat importanța orei de religie arătând că profesorii de religie formează „cetățeni ai raiului”: „În privința orei de religie dorim să exprimăm recunoștința noastră pentru lucrarea misionară pe care o desfășoară profesorii și profesoarele de religie pe tot cuprinsul Patriarhiei Române. Este o lucrare atât de mare încât nici nu poate fi evaluată la momentul de față ci, doar dacă, printr-o minune, am putea vedea impactul acestei lucrări în viitor, peste timp. În prezent, noi avem doar semne privind impactul orei de religie asupra generațiilor de tineri. Ora de Religie este o sfințire și o înveșnicire a timpului prin persoanele umane. Educația creștină nu pregătește doar cetățeni pentru patria pământească, ci și cetățeni pentru patria cerească”.

Însoțit de Înaltpreasfințitul Laurențiu, Mitropolitul Ardealului, și de starețul Mănăstirii *Sâmbăta de Sus*, PCuv. Arhimandrit Ilarion Urs, a vizitat vechea biserică din incinta așezământului monahal. Aici, Patriarhul României a binecuvântat obștea, apoi s-a recules la mormintele mitropoliților ardeleni: An-

tonie Plămădeală, Nicolae Mladin, Nicolae Bălan și Nicolae Colan, precum și la mormântul Părintelui Arhimandrit Teofil Părăian.

Marti, 7 septembrie

A poposit la Schitul Dragoslavele, județul Argeș, Stavropighie patriarhală.

A revenit la Reședința patriarhală din București.

L-a primit în audiență pe Dl Constantin Grigore, Ambasadorul României la Moscova;

Miercuri, 8 septembrie

I-a primit în audiență pe Dl Adrian Lemeni, Secretar de Stat pentru Culte, Dl Bogdan Tătaru Cazaban, Ambasadorul României la Vatican și PC Pr. Asist. Univ. Silviu Tudose de la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul” – București.

Vineri, 10 septembrie

L-a primit în audiență pe Pcv. Ierodiacon Iustinian Stoica, economul Schitului românesc *Prodromul* de la Muntele Athos.

Sâmbătă, 11 septembrie

În perioada 11-13 septembrie, a efectuat o vizită canonică în Episcopia Caransebeșului. După primirea de la Aeroportul din Timișoara, Preafericitul Părinte Patriarh a fost întâmpinat în Catedrala istorică „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe”, din Caransebeș, unde a participat la slujba de Te Deum și a ținut cuvânt de învățătură.

Duminică, 12 septembrie

A oficiat slujba de sfințire a noii Catedrale Episcopale a Caransebeșului, cu hramurile „Învierea Domnului” și „Sfântul Prooroc Ilie Tesviteanul”, a săvârșit Sfânta Liturghie și a ținut cuvânt de învățătură.

A oficiat slujba de pomenire a ierarhilor Eparhiei Caransebeșului trecuți la Domnul, în Biserica „Sfântul Ioan Botezătorul”, necropola episcopilor Caransebeșului.

A primit titlul de „Cetățean de onoare al municipiului Caransebeș”, în sala de festivități „1 Decembrie 1918” a Primăriei Municipiului Caransebeș.

Luni, 13 septembrie

A primit titlul de „Cetățean de onoare al Județului Caraș Severin și al municipiului Reșița”, precum și titlul academic *Doctor Honoris Causa* al Universității *Eftimie Murgu* din Reșița, în Sala de festivități a Consiliului Județean Caraș-Severin.

A poposit la cimitirul ortodox din Lugoj, unde s-a recules la mormântul mamei sale Stela Ciobotea și a depus o coroană de flori.

A revenit la București.

Marti, 14 septembrie

A participat la Sfânta Liturghie în Paraclisul „Sfântul Grigorie Luminătorul” din Reședința patriarhală și a ținut cuvânt de învățătură.

Joi, 16 septembrie

L-a primit în audiență pe Dl Franco Sticher, Elveția.

Vineri, 17 septembrie

În perioada 17-20 septembrie a efectuat o vizită canonică în Episcopia Oradiei, cu prilejul împlinirii a 90 de ani de la reactivarea Eparhiei. Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Române a fost întâmpinat de Preasfințitul Sofronie, Episcopul Oradiei, ierarhi ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, membrii ai Administrației Episcopiei Oradiei, clerici și mireni, la Centrul Eparhial al Episcopiei Oradiei, în Paraclisul „Sfinții Ierarhi Mărturisitori Ilie Iorest și Sava Brancovici”, unde a fost oficiată slujba de *Te Deum*.

Sâmbătă, 18 septembrie

A oficiat slujba de *Te Deum* în *Catedrala cu Lună* din Oradea;

A vizitat Facultatea de Teologie Ortodoxă „Episcop Dr. Vasile Coman”, unde, în *Aula Magna*, a primit titlul academic *Doctor Honoris Causa* al Universității din Oradea.

A vizitat biserica cu hramul „Sfântul Ierarh Nicolae” din Oradea – *Biserica Albastră*, prima biserică parohială construită în Oradea după Marea Unire. Totodată, a vizitat și a binecuvântat Centrul Cultural-Social „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe” al parohiei „Sfântul Ierarh Nicolae” și a lansat noul proiect social „Agapa Sfântului Mare Mucenic Gheorghe”.

Duminică, 19 septembrie

A oficiat slujba Sfintei Liturghii la Mănăstirea „Sfânta Cruce” din Oradea, înconjurat de un sobor de arhierei, preoți și diaconi și a ținut cuvânt de învățătură;

După slujbă, a participat la vernisajul expoziției foto-documentare: „90 de ani de la reînființarea Episcopiei Oradiei”, în vechea stăreție a Mănăstirii „Sfânta Cruce” din Oradea.

A revenit la București.

Luni, 20 septembrie

I-a primit în audiență pe: Preasfințitul Varlaam Ploieșteanul – Episcop-Vicar Patriarhal, Preasfințitul Varsanufie Prahoveanul - Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, Dl Adrian Lemeni – Secretar de Stat pentru Culte și PCuv Arhim. Ciprian Grădinaru – Mănăstirea Sihăstria.

Mărti, 21 septembrie

A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor.

Joi, 23 septembrie

L-a primit în audiență pe PC Pr. Sorin Petcu, Müllheim Baden, Germania;

A prezidat ședința Permanenței Consiliului Național Bisericesc;

I-a primit în audiență pe Preasfințitul Emilian Lovișteanul – Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Râmnicului și pe PCuv Arhim. Vitalie Danciu, Mănăstirea Golia, Iași.

Vineri, 24 septembrie

I-a primit în audiență pe Înaltpreasfințitul Mitropolit Nifon, Arhiepiscopul Târgoviștei, PC Pr. Constantin Tîrziu, Paris, însoțit de Dl sculptor Remus Botaro și Pr. Mina Atas (Talaat), Președintele Asociației Ortodoxe Copte „Sfântul Mina” – București;

Duminică, 26 septembrie

A săvârșit Sfânta Liturghie la Catedrala Patriarhală și a ținut cuvânt de învățătură. De asemenea, la sfârșitul Sfintei Liturghii a evocat personalitatea

Sfântului Voievod Neagoe Basarab sărbătorit astăzi: „Sfântul Voievod este un om al credinței și al culturii, cultura sa se vede nu numai în lăcașurile sfinte pe care le-a construit, consolidat și restaurat, ci și în scrierea sa deosebit de valoroasă, *Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie*, operă bazată pe Sfânta Scriptură și pe scrieri ale Sfinților Părinți. A fost un domnitor isihast, ce a avut ca dascăl pe Patriarhul Ecumenic Nifon al Constantinopolului, care a fost o perioadă și Mitropolit al Țării Românești. Sfântul Voievod Neagoe Basarab rămâne un model pentru conducătorii creștini. Un fiu al Bisericii care devine un ocrotitor al Bisericii; el apără țara și valorile ei nu atât prin sabie, cât prin înțelepciune, păstrând legături cu țările creștin ortodoxe din jur, dar și cu țările creștine din Occident. Sfântul Neagoe Basarab ne învață să păstrăm dreapta credință, comuniunea de suflet și simțiri cu frații noștri creștini, oriunde s-ar afla ei, și să ajutăm întreaga Biserică a lui Hristos atunci când se află în încercări, în nevoi, în lipsuri și în necazuri. Deci, el este un Domnitor al Țării Românești, dar în același timp rămâne un sprijinitor al întregii Ortodoxii, al Ortodoxiei sobornicești”.

Luni, 27 septembrie

A deschis lucrările *Congresului Național al Facultăților de Teologie Ortodoxă din Patriarhia Română*, ediția a IV-a, cu tema principală „Cercetarea teologică astăzi”, desfășurate la Palatul Patriarhiei.

Cu ocazia sărbătorii Sfântului Antim Ivireanul, a participat la hramul Mănăstirii Antim din București.

La sfârșitul Sfintei Liturghii, în cuvântul de învățătură, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a evocat personalitatea Sfântului Antim Ivireanul, subliniind faptul că viața sa a fost plină de osteneli, o viață plină de rugăciune și de muncă neîncetată în folosul Bisericii și mântuirii credincioșilor, pe care i-a păstorit: „El este un ierarh misionar și martir. A fost misionar în înțelesul că a răspândit cuvântul lui Dumnezeu prin tot ce a tipărit, prin cele 65 de cărți tipărite în diferite limbi, în limba greacă, slavonă, arabă și în limba română. Sfântul Antim Ivireanul s-a născut în Georgia pe la anul 1650 și a pătimit moarte martirică în 1716. Acest ierarh, georgian de neam s-a identificat atât de mult ca păstor duhovnicesc al românilor cu simțirea și gândirea românească, încât nu numai că a învățat bine limba română, dar a și contribuit la introducerea limbii române în forma definitivă în cărțile de cult. Unele tropare

și rugăciuni din *Molitfelnic* și *Liturghier* sunt formulate de Sfântul Antim și au rămas întocmai până astăzi.”

La finalul Sfintei Liturghii a prezentat volumul *Didahii* scris de Sfântul Antim Ivireanul, republicat recent la Editura Basilica a Patriarhiei Române și a oferit ordinul „Sfinții Împărați Constantin și Elena” PCuv Arhim. Mihail Stanciu, fost stareț al Mănăstirii Antim, precum și Domnului Acad. Gabriel Ștrempel, Directorul Bibliotecii Academiei Române, pentru efortul pe care l-au depus pentru a republica acest volum valoros.

A oficiat sfințirea sălii de conferințe „Conon Mitropolitul” din cadrul Bibliotecii Sfântului Sinod, aflată în incinta Mănăstirii Antim.

Cu acest prilej, a acordat Diploma de onoare „Sfântul Apostol Andrei” persoanelor care au contribuit la renovarea și amenajarea acestei săli: Domnului arhitect Mihai Nicolescu, coordonatorul lucrărilor de restaurare la Palatul Bibliotecii Sfântului Sinod, Domnului Achille Angelo Bardelli, Director general SC Policolor SA - București și Domnului Alexander Ion Florescu, Director executiv al aceleiași instituții.

Miercuri, 29 septembrie

A prezidat lucrările Comisiei pentru Statutul și Regulamente a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Joi, 30 septembrie

A oficiat Sfânta Liturghie în Catedrala Patriarhală, cu prilejul aniversării a trei ani de la întronizarea în demnitatea de Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, înconjurat de un sobor de douăzeci de ierarhi, membrii ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, de preoți și diaconi.

După Sfânta Liturghie, în prezența ierarhilor, a membrilor Permanenței Consiliului Național Bisericesc, a membrilor Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor, a multor clerici și mireni, a fost săvârșită slujba de Te Deum, ca mulțumire adusă lui Dumnezeu pentru binefacerile revărsate asupra Bisericii Ortodoxe Române, poporului român și Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, în cel de-al treilea an de slujire patriarhală. Slujba a fost oficiată de Preasfințitul Varlaam Ploieșteanul, Episcop-Vicar Patriarhal, care a ținut și un cuvânt de felicitare adresat Preafericitului Părinte Patriarh Daniel din partea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române,

a Administrației Patriarhale și a Administrației Arhiepiscopiei Bucureștilor, în care a evocat împlinirile și realizările Patriarhiei Române în cei trei ani de păstorire a Preafericitului Părinte Patriarh Daniel;

A participat la ceremonia de prezentare a mesajelor de felicitare din partea autorităților de Stat, centrale și locale, precum și din partea altor instituții publice, în Palatul Patriarhal, Sala „Europa Christiana”. La eveniment au participat demnitari de stat, autorități publice centrale și locale, reprezentanți ai Casei Regale a României, ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române, reprezentanți ai altor culte, profesori, consilieri ai Administrației Patriarhale și ai Arhiepiscopiei Bucureștilor, precum și alte personalități ale vieții sociale, culturale și politice.

A participat în Aula Magna „Teoctist Patriarhul” din Palatul Patriarhiei la difuzarea filmului documentar, realizat de Trinitas TV, „Lumina faptelor credinței” – care ilustrează activitățile Patriarhiei Române și ale Arhiepiscopiei Bucureștilor în cel de-al treilea an de slujire patriarhală a Preafericitului Părinte Patriarh Daniel.

OCTOMBRIE

Duminică, 3 octombrie

A oficiat Sfânta Liturghie în Paraclisul „Sfântul Grigorie Luminătorul”, din Reședința patriarhală și a ținut cuvânt de învățătură.

Luni, 4 octombrie

A vizitat Mănăstirea Jercălăi.

Marti, 5 octombrie

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor. Ședința a avut loc la Mănăstirea Jercălăi.

Miercuri, 6 octombrie

L-a primit în audiență pe dl Iulian Dascălu, președintele Iulius Group SA;
I-a primit în audiență pe membrii Comisiei pentru Catedrala Mântuirii Neamului.

Joi, 7 octombrie

L-a primit în audiență pe dl Iulian Dascălu, președintele Iulius Group SA;
L-a primit în audiență pe PCuv. ierom. Gabriel Roșu, din cadrul Episcopiei Ortodoxe Române din Ungariei;
A prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului Național Bisericesc;
I-a primit în audiență pe dl Cătălin Barbu, director adjunct al Direcției Logistică a Băncii Naționale a României, dna Monica Tatoi și dl Kuki Bărbuceanu, președintele Pfierrhoten România.

Vineri, 8 octombrie

A vizitat Mănăstirea Cernica.

Sâmbătă, 9 octombrie

Cu prilejul vizitei la Mănăstirea Cernica, a săvârșit slujba de pomenire pentru Părintele Dumitru Stăniloae, la mormântul acestuia;
L-a primit în audiență pe dl Adrian Lemeni, Secretar de Stat pentru Culte.

Duminică, 10 octombrie

A participat la Sfânta Liturghie, în Paraclisul „Sfântul Grigorie Luminătorul” din Reședința patriarhală și a ținut cuvânt de învățătură.

Luni, 11 octombrie

I-a primit în audiență pe dl Vasile Doroftei și pe dl Bogdan Ungureanu, de la Atelierul de icoane „Panselinos”, Iași.

Marti, 12 octombrie

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor, reunită cu Permanența Consiliului Național Bisericesc.

Miercuri, 13 octombrie

L-a primit în audiență pe Preasfințitul Timotei, Episcop al Episcopiei Ortodoxe Române a Spaniei și Portugaliei;
A efectuat o vizită canonică în Mitropolia Moldovei și Bucovinei, în perioada 13-18 octombrie. Preafericitul Părinte Patriarh a fost întâmpinat la Catedrala mitropolitană din Iași de către Înaltpreasfințitul Teofan, Mitropolitul

Moldovei și Bucovinei. Cu acest prilej a fost săvârșită slujba de Te Deum de către Preasfințitul Corneliu, Episcopul Hușilor, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi, slujitori la Centrul eparhial din Iași. Preafericirea Sa a ținut cuvânt de învățătură, exprimându-și bucuria de a fi prezent la hramul Sfintei Cuvioase Parascheva.

A prezidat Concursul Național de Muzică Eclesială Corală „Lăudați pe Domnul!”, etapa pe Mitropolia Moldovei și Bucovinei, în Catedrala mitropolitană din Iași. Apoi, Preafericirea Sa a ținut un cuvânt de învățătură, în care a arătat: „Muzica nu este o simplă artă, ci este o lucrare misionară. Textele memorate prin intermediul melodiei rămân mai profund întipărite în memoria noastră intelectuală și afectivă. Cântarea în biserică, spune Sfântul Ioan Gură de Aur, prelungește cuvintele ca să le deschidă în Împărăția cerurilor”.

Joi, 14 octombrie

A oficiat Sfânta Liturghie la Catedrala mitropolitană din Iași, înconjurat de un sobor de 22 ierarhi, preoți și diaconi. Preafericirea Sa a adresat un cuvânt de învățătură celor prezenți, în care a evocat personalitatea Sfintei Cuvioase Parascheva și a evidențiat rolul important pe care l-a avut Sfântul Maxim Mărturisitorul, ale cărui moaște au fost aduse la Iași cu ocazia hramului Sfintei Parascheva: „Sfânta Cuvioasă Parascheva s-a pocăit nu numai pentru ea, ci și pentru o mulțime de oameni care nu știu, nu pot, sau nu vor să se roage (...). Anul acesta Sfânta Cuvioasă Parascheva se întâlnește, aici, la Iași, cu Sfântul Maxim Mărturisitorul, care a pățimit pentru mărturisirea credinței ortodoxe în secolul al VII-lea”. De asemenea, a vorbit credincioșilor prezenți și despre înțelesul pelerinajului: „Acum, noi ne gândim că acești doi sfinți monahi au fost pelerini în lumea aceasta, au fost căutători de Dumnezeu, căutători ai Împărăției cerurilor. Ce este pelerinul sau închinătorul la Locurile Sfinte? Este un căutător de Dumnezeu și de sfințenie”.

A primit Premiul „Ad Honorem” din partea Primăriei Municipiului Iași. Evenimentul a avut loc în Sala Mare a Primăriei Municipiului Iași.

Vineri, 15 octombrie

A primit titlul de *Doctor Honoris Causa* al Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași. Evenimentul a avut loc în Aula „Mihai Eminescu” a universității ieșene. La festivitatea de decernare a titlului, cuvântul de *Laudatio* a fost

prezentat de Înaltpreasfințitul Teofan, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei. Preafericirea Sa a susținut prelegerea *Autocefalia bisericească: unitate de credință și libertate de conducere*.

A prezidat festivitatea solemnă de deschidere a anului universitar 2010-2011 pentru Facultatea de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae”, din Iași. Evenimentul a avut loc în Sala „Dr. Iustin Moisescu” a Centrului eparhial Iași. În cadrul ceremoniei a avut loc și deschiderea lucrărilor Simpozionului internațional *Anul Crezului ortodox și al Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române*, organizat de Facultatea de Teologie Ortodoxă din Iași. Preafericirea Sa a ținut un cuvânt de învățătură, în care a evidențiat *aspectul teologiei ca știință a mântuirii și a bucuriei*, arătând că: „Știința mântuirii este o știință a unirii omului cu Dumnezeu, singurul izvor de viață veșnică. Ca știință a mântuirii sau a unirii omului cu Dumnezeu, teologia este știința originii existenței create și a finalității ei, exact ceea ce scapă științelor Universului: originea și finalitatea, pentru că ele sunt două unicități, care nu se repetă. Actul apariției creației, adică originea ei, nu se mai repetă, după cum nici finalitatea Universului nu poate fi dedusă din interiorul Universului”.

A vizitat sediul companiei „Antibiotice Iași”. Cu acest prilej, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a oferit directorului general al instituției, dlui Ioan Nani, Ordinul „Sanctus Stephanus Magnus”.

A poposit la Mănăstirea Sihăstria, mănăstirea de metanie a Preafericirii Sale. În biserica „Sfânta Cuvioasă Theodora de la Sihla” a Mănăstirii Sihăstria, a fost oficiată slujba de Te Deum, iar Preafericirea Sa a rostit cuvânt de învățătură, în care a subliniat că părintele Paisie Olaru este rugător pentru noi în ceruri.

Sâmbătă, 16 octombrie

A oficiat slujba Parastasului la mormântul părintelui Paisie Olaru, din cimitirul Mănăstirii Sihăstria, cu prilejul împlinirii a 20 de ani de la trecerea părintelui la Domnul. După slujba de pomenire, a rostit cuvânt de învățătură în care a subliniat că părintele Paisie a fost un sfântuitor înțelept, „un povățuitor al oamenilor către Poarta Raiului” și care a întrunit o serie de virtuți, prin care rămâne veșnic viu în amintirea celor care l-au cunoscut.

A prezidat Simpozionul dedicat împlinirii a 20 de ani de la trecerea la Domnul a marelui duhovnic Paisie Olaru. Evenimentul a avut loc în Paraclisul „Sfântul Victorin” al Mănăstirii Sihăstria.

A vizitat Centrul eparhial Roman, fiind întâmpinat la Catedrala arhiepiscopală din Roman de către Preasfințitul Ioachim Băcăuanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Romanului și Bacăului. Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a rostit un cuvânt de învățătură, arătând legătura dintre orașele Iași și Roman „prin însuși faptul că ambele catedrale poartă același hram”, acela al Sfintei Cuvioase Parascheva. Apoi, Preafericirea Sa a mers la Reședința arhiepiscopală, unde s-a întâlnit cu Înaltpreasfințitul Eftimie.

Duminică, 17 octombrie

A oficiat slujba de resfințire a bisericii Mănăstirii Golia, Sfânta Liturghie și a ținut cuvânt de învățătură. Preafericirea Sa a oferit distincții și daruri din partea Patriarhiei Române persoanelor care au ajutat la restaurarea Mănăstirii Golia. Astfel, părintelui arhimandrit Vitalie Danciu, starețul mănăstirii, i-a fost acordată „Crucea Patriarhală pentru clerici”, iar domnilor: Constantin Simirad, președintele Consiliului Județean Iași, Gheorghe Nichita, primarul municipiului Iași, Lucian Flaișer, fost președinte al Consiliului Județean Iași, le-a fost acordată „Crucea Patriarhală pentru mireni”. De asemenea, „Ordinul Sanctus Stefanus Magnus” a fost oferit dlui Mihai Chirică, director tehnic la Primăria Iași, dnei Claudia Stoica, fost director al Direcției pentru programe europene din cadrul Consiliului Județean Iași, dnei Georgiana Nicolescu, dlui Marian Alexandru, director general Construcții 1 Iași. „Diploma de onoare Sfântul Apostol Andrei” a fost acordată dnei Mioara Lujanschi, consultant coordonator - punctul de contact cultural al României pentru programul „Cultura 2007 - 2013” al Uniunii Europene, și dnei Maria Ana Zup, membru în Comisia zonală Iași a Monumentelor Istorice.

A vizitat Centrul Medical „Providența”, din Iași.

A oficiat slujba de sfințire a locului unde se va ridica biserica „Sfântul Maxim Mărturisitorul și Sfântul Grigorie Palama” a parohiei Munteni-Copou, din Protopopiatul „Iași 1”.

A oficiat slujba de sfințire a picturii capelei cu hramul „Sfinții Împărați Constantin și Elena”, de la Seminarul Teologic „Sfântul Vasile cel Mare”, din Iași.

A încheiat vizita canonică în Mitropolia Moldovei și Bucovinei, fiind însoțit la aeroportul din Iași de către o parte din ierarhii slujitori, reprezentanți ai autorităților locale și de către părinții consilieri de la Centrul eparhial din Iași.

Luni, 18 octombrie

L-a primit în audiență pe Înaltpreasfințitul Vasile, Mitropolit de Elasona, Grecia.

I-a primit în audiență pe: dl Adrian Lemeni, Secretar de Stat pentru Culte, și pe Preasfințitul Varsanufie, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor.

Mărti, 19 octombrie

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor reunită cu Permanența Consiliului Național Bisericesc.

Miercuri, 20 octombrie

A oficiat slujba de hirotésie, întru iconom stavrofor, a șaisprezece preoți din Arhiepiscopia Bucureștilor, la Reședința patriarhală. Preafericirea Sa a ținut cuvânt de învățătură, în care a evidențiat responsabilitatea care revine preotului iconom stavrofor.

A oficiat slujba de hirotésie, întru duhovnic, a douăzeci și doi de preoți din Arhiepiscopia Bucureștilor, la Reședința patriarhală. Preafericirea Sa a ținut cuvânt de învățătură în care a arătat responsabilitatea care revine preotului duhovnic în parohie.

A prezidat lucrările Comisiei pentru *Catedrala Mântuirii Neamului*.

Joi, 21 octombrie

L-a primit în audiență pe dl Daniel Comăniță, președintele *Asociației Româno-Spaniole Castilla la Mancha*.

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului Național Bisericesc.

Vineri, 22 octombrie

A întâmpinat, la Catedrala patriarhală, delegația Bisericii Ortodoxe a Greciei, care a adus la București Cinstitul Lemn al Sfintei Cruci. Delegația Bisericii Ortodoxe a Greciei a fost condusă de Înaltpreasfințitul Pavlos, Mitropolit de Drama și Exarh al Macedoniei, Grecia. Evenimentul a fost urmat de slujba

de *Polihroniu*, la care au participat și ierarhi ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Sâmbătă, 23 octombrie

A întâmpinat, la Catedrala patriarhală, racla cu Cinstitul Lemn al Sfintei Cruci și raclele cu moaștele sfinților care au fost purtate în procesiunea „Calea Sfinților”. Preafericirea Sa a oficiat slujba *Polihronului*, alături de Înalt-preasfințitul Pavlos, Mitropolit de Drama și Exarh al Macedoniei, și ierarhi ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. Apoi a ținut cuvânt de învățătură, arătând că, de fapt, „calea sfinților este calea Sfintei Cruci”.

Duminică, 24 octombrie

A participat la Sfânta Liturghie, în Paraclisul „Sfântul Grigorie Luminătorul” din Reședința patriarhală și a ținut cuvânt de învățătură.

Luni, 25 octombrie

L-a primit în audiență pe pr. prof. Philipp Harnoncourt, de la Facultatea de Teologie a Universității din Graz, Austria.

A participat la vernisarea expoziției „Crezul Ortodox” (icoane și cruci). Evenimentul a avut loc în holul „Europa Christiana”, din Palatul Patriarhiei, în prezența mai multor ierarhi ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, delegația greacă de la Drama, membrii Permanențelor Consiliului Național Bisericesc și Arhiepiscopiei Bucureștilor, protopopi, preoți, stareți, monahi, studenți teologi și elevi seminariști.

Marti, 26 octombrie

A participat la Sfânta Liturghie, în Paraclisul „Sfântul Grigorie Luminătorul”, din Reședința patriarhală și a ținut cuvânt de învățătură.

A întâmpinat, împreună cu ierarhi ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, cu ambasadorul Greciei la București și cu dl Adrian Lemeni, Secretar de Stat pentru Culte, pe Sanctitatea Sa Bartolomeu, Arhiepiscopul Constantinopolului - Noua Romă, Patriarh Ecumenic, și delegația însoțitoare. A primit în Catedrala patriarhală pe Sanctitatea Sa Bartolomeu, Patriarhul Ecumenic. Cu această ocazie, a fost oficiată slujba de *Te Deum*. Prefericirea

Sa a ținut un cuvânt de bun venit, iar Sanctitatea Sa, Patriarhul Bartolomeu, a răspuns, mulțumind pentru invitație.

Împreună cu Sanctitatea Sa Bartolomeu, Patriarhul Ecumenic, a binecuvântat și inaugurat lucrările de consolidare și amenajare de la Centrul pentru patrimoniu „Sfântul Martir Constantin Brâncoveanu”.

Miercuri, 27 octombrie

A oficiat Sfânta Liturghie, împreună cu Sanctitatea Sa Patriarhul Bartolomeu, înconjurați de un sobor de arhieri, preoți și diaconi. La sfârșitul slujbei, Preafericirea Sa a acordat distincția „Crucea Patriarhală pentru mireni” dlui Neculai Onțanu, primarul sectorului 2 - București și „Diploma de onoare Sfântul Apostol Andrei” dlui Ștefan Cliseru. Apoi, în Sala „Festivitas” a Palatului Patriarhiei, a oferit Ordinul „Sanctus Stephanus Magnus” Paraclisului patriarhal „Sfântul Spiridon Nou”, parohiei „Sfântul Mina - Vergul” - Paraclis patriarhal, parohiei „Sfântul Elefterie” - Paraclis patriarhal, parohiei „Domnița Bălașa” - Paraclis patriarhal, parohiei „Sfântul Antonie-Curtea Veche” - Paraclis patriarhal, Parohiei „Parcul Domeniilor” - Paraclis patriarhal și SC Basilica Travel SRL. De asemenea, Preafericirea Sa a oferit „Diploma de Onoare Basilica” următorilor: arhim. Iustin Dragomir, starețul Mănăstirii Bogdana, Rădăuți (Suceava), prot. pr. ic. stavr. Ioan Cerbu de la Protopopiatul Lugoj (Timiș) și prot. pr. ic. stavr. Bujor Păcurar de la Protopopiatul Făget (Timiș). A primit vizita delegației Patriarhiei de Constantinopol. La întrevedere au participat și reprezentanți ai Patriarhiei Române. Cu această ocazie s-au purtat discuții pe următoarele teme: diaspora ortodoxă, autocefalia și modul ei de proclamare, adunările episcopale din diaspora.

A prezidat faza finală a Concursului național de muzică eclesială corală „Lăudați pe Domnul”, în Aula „Teoctist Patriarhul”, din Palatul Patriarhiei; A primit vizita Sanctității Sale Bartolomeu I, Patriarh Ecumenic, și a dlui Traian Băsescu, președintele României.

Joi, 28 octombrie

A prezidat ședința solemnă a Sfântului Sinod, la care a participat și Sanctitatea Sa Bartolomeu, Patriarhul Ecumenic. Preafericirea Sa a ținut cuvântul de deschidere, în care a vorbit despre fenomenul secularizării. Apoi au urmat: alocuțiunea Sanctității Sale Bartolomeu, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului, de-

dicată *Anului Crezului Ortodox și al Autocefaliei românești*; mesajul de felicitare al președintelui României, dl Traian Băsescu, citit de dl Cătălin Buciumeanu, consilier prezidențial pentru Culte; „Raportul-sinteză intitulat: 2010 - Anul Crezului Ortodox și al Autocefaliei Românești”, sub aspect religios-duhovnicesc, cultural-editorialistic și mediatic, în cuprinsul eparhiilor din Patriarhia Română, expus de Preasfințitul Ciprian Cămpineanu, Episcop-vicar patriarhal și secretarul Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române; filmul intitulat *Binecuvântare pentru popor. Patriarhia Română - Istorie - Organizare - Misiune*, prezentat de TRINITAS TV. După vizionarea filmului, dl prof. dr. Emilian Popescu, membru corespondent al Academiei Române, a prezentat cartea *Titulatura și distincțiile onorifice acordate de Patriarhia Constantinopolului mitropolitelor Țării Românești (secolele XIV-XVIII)*. În continuarea evenimentului, Preasfințitul Varlaam Ploieșteanu, Episcop-vicar patriarhal, a prezentat volumele din trilogia Autocefalie: *Autocefalia: libertate și demnitate; Autocefalie și responsabilitate; Autocefalie și comuniune. Biserica Ortodoxă Română în dialog și cooperare externă*, publicate la Editura Basilica a Patriarhiei Române.

A primit vizita delegației Patriarhiei de Constantinopol. La întrevvedere au participat și reprezentanți ai Patriarhiei Române. Cu acest prilej au avut loc discuții pe următoarele teme: diaspora ortodoxă, autocefalia și modul ei de proclamare, adunările episcopale din diaspora.

A participat la sfințirea următoarelor: magazinul „Ornate bisericesti”, spălătoria ecologică „Bob de rouă”, croitoria „Reverenda”, birourile „Axios” și „Dignitas”, camerele de protocol „Stavros” și „Cortul Bucuriei”.

Vineri, 29 octombrie

L-a condus la Aeroportul Internațional „Henri Coandă” pe Sanctitatea Sa Bartolomeu, Patriarhul Ecumenic, și delegația însoțitoare.

A prezidat ședința de lucru a Sfântului Sinod.

A primit în audiență un grup de 26 pelerini (protopopi) din Viena, conduși de Episcopul-vicar Karl Rühringer, în Sala „Europa Christiana”, a Palatului Patriarhiei.

Sâmbătă, 30 octombrie

A primit în audiență pe dl Daniel Comăniță, președintele Asociației Româno-Spaniole „Castilla la Mancha”.

A primit în audiență pe: Înaltpreasfințitul Serafim, Arhiepiscop și Mitropolit al Mitropoliei Ortodoxe Române a Germaniei, Europei Centrale și de Nord, Preasfințitul Daniil, Episcopul Daciei Felix, Preasfințitul Paisie Lugojanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Timișoarei;

A primit în audiență pe: dl dr. Dan Păscuț din Timișoara și dl prof. dr. Adrian Moțoc, prodecanul Facultății de Medicină din Timișoara.

Duminică, 31 octombrie

A participat la Sfânta Liturghie în Paraclisul „Sfântul Grigorie Luminătorul” din Reședința patriarhală și a ținut cuvânt de învățătură.

A oficiat slujba de sfințire a bisericii „Sfântul Grigorie Palama”, din incinta Universității Politehnica București și a ținut cuvânt de învățătură, în care a arătat importanța picturii în bisericile ortodoxe. Apoi, Preafericirea Sa a oferit distincții, ctitorilor și binefăcătorilor bisericii, astfel: „Ordinul Sfinții Împărați Constantin și Elena”, dlui Petre Badea, director al societății comerciale „Aedificia Carpați” și ctitor al bisericii; „Ordinul Sanctus Stephanus Magnus”, dlui Mihai Gabriel Ionescu; „Diploma de onoare Sfântul Apostol Andrei”, PC pr. prof. Constantin Coman, dnei Ecaterina Andronescu, rectorul Politehnicii, arhitectului Nicolae Vlădescu, Ștefan Drăgulescu, Corneliu Berbente, Elisabeta Chiaburu, Costion Nicolescu, Rareș Tudorache, Radu Tudorache și Virgil Vlăiescu.

NOIEMBRIE

Luni, 1 noiembrie

A deschis lucrările *Simpozionului Internațional „Crezul Ortodox. Istorie, Teologie și Spiritualitate”*, organizat de Facultatea de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul” din București. Cu acest prilej, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a adresat un cuvânt de binecuvântare, intitulat: *Crezul ortodox – normativ al credinței și unității Bisericii*.

L-a primit în audiență pe Înaltpreasfințitul Nicolae, Arhiepiscopul ortodox român al celor două Americi;

I-a primit în audiență pe: Preasfințitul Ciprian Câmpineanul, Episcop-vicar patriarhal; Preasfințitul Varlaam Ploieșteanul, Episcop-vicar patriarhal; Preasfințitul Varsanufie Prahoveanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei București-

lor; PC Pr. Ionuț Corduneanu, Vicar-administrativ patriarhal și pe Domnul Inginer Nicolae Noica.

L-a primit în audiență pe PC Pr. Vasile Iorgulescu, parohul bisericii ortodoxe românești „Sfântul Ioan Botezătorul” de la Strasbourg, Franța.

L-a primit în audiență pe Dl Prof. Jean-Claude Larchet, din Franța.

Marti, 2 noiembrie

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor;

A participat la evenimentul de lansare a volumului *Semnificația trupului în Ortodoxie*, de Jean-Claude Larchet. Volumul a fost publicat de Editura Basilica a Patriarhiei Române și are un *cuvânt înainte* al Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. Lansarea a avut loc la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul” din București.

Cu acest prilej, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a subliniat că noua apariție editorială constituie și o provocare la a adânci teologic mai mult relația dintre trup și suflet, dintre suflet și sfințenia trupului, accentuând rolul acestui demers în depășirea tuturor dualismelor și curentelor moderne, care acordă prea multă importanță trupului în sine, ignorând relația cu Dumnezeu.

Miercuri, 3 noiembrie

A prezidat Conferința pastoral-misionară semestrială de toamnă, cu preoții din Protoierile I, II și III Capitală, Ilfov Nord și Ilfov Sud din Arhiepiscopia Bucureștilor, și preoții de caritate din spitale, armată, penitenciare, orfeline, cămine pentru vârstnici și alte instituții social-filantropice din municipiul București și județul Ilfov. Tema Conferinței a fost *Misiunea social-filantropică a Bisericii – vocație spirituală și necesitate pastorală*.

În deschiderea lucrărilor conferinței, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel i-a îndemnat pe preoți să se implice mai mult în activitățile social-filantropice ale Bisericii: „Fiecare trebuie să contribuie la manifestarea aceasta a dragostei frățești pentru aproapele care se află în suferință, întrucât este vorba de o lucrare misionară pastorală a Bisericii. Nu e problemă de modă, ci e o problemă de respirație normală a Bisericii prin rugăciune și în acțiune pastoral-misionară”.

La final, Preafericirea Sa a prezentat cinci principii ale filantropiei sociale creștin-ortodoxe:

- „1. Lucrarea filantropică a Bisericii este continuarea lucrării filantropice, vindecătoare, sfințitoare și mântuitoare a Mântuitorului Iisus Hristos (...);
2. Filantropia socială nu trebuie despărțită de Liturghia eclezială, întrucât rugăciunea este izvor de iubire smerită și jertfelnică (...);
3. Filantropia socială a Bisericii este în primul rând o filantropie pastorală, adică ea are în vedere îndrumarea omului pe calea mântuirii (...);
4. Lucrarea filantropico-socială ortodoxă are ca izvor de inspirație viața parohială și viața monahală, deoarece scopul filantropiei sociale este în primul rând cultivarea comuniunii frățești în Biserică și societate, nu doar rezolvarea unor nevoi materiale imediate (...);
5. Cooperarea Bisericii cu diferite asociații, fundații și organizații umanitare este benefică dacă Biserica nu-și pierde identitatea sau vocația ei pastorală și sfințitoare, întrucât ea privește sănătatea ca dar al lui Dumnezeu și viața omului pe pământ ca timp de pregătire pentru viața cerească veșnică (...).”

Joi, 4 noiembrie

A prezidat ședința de lucru a Sinodului mitropolitan al Mitropoliei Munteniei și Dobrogei, în vederea analizării propunerilor de amendamente la *Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române*, formulate de către Comisia pentru Statut și Regulamente a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Vineri, 5 noiembrie

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului Național Bisericesc. I-a primit în audiență pe Preasfințitul Varlaam Ploieșteanul, Episcop-vicar patriarhal; Dl Adrian Lemeni, Secretar de Stat pentru Culte și pe PC Pr. Ionuț Corduneanu, vicar-administrativ patriarhal. L-a primit în audiență pe Dl Iulian Rusanovschi, președintele ASCOR, filiala Chișinău.

Luni, 8 noiembrie

A participat la Sfânta Liturghie în Paraclisul „Sfântul Grigorie Luminătorul”, din Reședința patriarhală, cu prilejul sărbătorii Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil și a ținut cuvânt de învățătură.

L-a primit în audiență pe Diac. Prof. Alberto Quattrucci, de la Comunitatea „Sant Egidio”, Italia;

A primit în audiență pe Dl Dimitri Contominas, Președintele DEMCO Group - Grecia; Dl Dimitrios Fourlemadis, Președintele Centrului Cultural Elen „Panellinion” și pe Dl Iulian Dascălu, Președintele SC Iulius Group SA

Marti, 9 noiembrie

A primit, la Reședința patriarhală, vizita Înaltpreasfințitului Mitropolit Ghenadios de Sassima, comoderator al Comitetului Central al Consiliului Mondial al Bisericii (CMB), însoțit de Dl Georges Lemopoulos, secretar general adjunct, și de Pr. Dr. Daniel Buda, secretar executiv în cadrul aceleiași instituții. Vizita a avut loc în contextul desfășurării la Sibiu, în perioada 10-12 noiembrie 2010, a conferinței organizate de CMB, în cooperare cu Facultatea de Teologie Ortodoxă „Andrei Șaguna” din Sibiu, cu tema *Mișcarea ecumenică în educația teologică și în viața Bisericii Ortodoxe*.

Cu acest prilej, Înaltpreasfințitul Mitropolit Ghenadios de Sassima a transmis un mesaj de salut din partea Sanctității Sale Patriarhul Ecumenic Bartolomeu al Constantinopolului, care a apreciat dinamica vieții bisericești din Patriarhia Română după vizita sa efectuată la București în perioada 26-29 octombrie 2010.

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor.

I-a primit în audiență pe: Preasfințitul Ciprian Câmpineanul, Episcop vicar patriarhal; Dl George Grigoriță, inspector în cadrul Cancelariei Sfântului Sinod; PCuv. Arhim. Vitalie Danciu, starețul Mănăstirii Golia – Iași și pe PC Pr. Narcis Axinte, consilier în cadrul Biroului de Asistență Socială „Diaconia”, Arhiepiscopia Iașilor.

Miercuri, 10 noiembrie

I-a primit la Reședința patriarhală pe membrii Federației *Filantropia* din Patriarhia Română. În cadrul întrevederii, Preafericirea Sa le-a vorbit celor

prezenți despre specificul filantropiei în Ortodoxie: „Să nu despărțim niciodată opera socială-filantropică de opera pastorală-socială, lucrarea socială de cea spirituală, deoarece riscăm să cădem într-un fel de umanism secularizat, o lucrare umanitară care uită că omul este ființă creată după chipul lui Dumnezeu și are în el sădit dorul veșniciei, aspirația la viața eternă. Lucrarea aceasta este egală cu Sfânta Liturghie. Avem Liturghia Altarului și Liturghia fratelui sau a semenului în nevoi, cum spune Sfântul Ioan Gură de Aur. Să avem mereu această conștiință eclesial-social-filantropică, nu doar una umanitară. Atunci când aducem bucurie cuiva, bucuria lui se reflectă, se transmite și celui care a făcut binele. Este un schimb de bucurie. Noi producem bucurie prin această lucrare, iar când omul se bucură de fapta noastră de milostenie ne bucurăm și noi de bucuria lui”.

La final, Patriarhul României i-a felicitat pe participanți pentru activitatea frumoasă pe care o desfășoară și a oferit fiecăruia mai multe cărți relevante pentru învățatura și viața creștină.

A participat la slujba Vecerniei și a ținut cuvânt de învățătură la Parohia „Sfântul Mina –Vergu” din București.

Joi, 11 noiembrie

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului Național Bisericesc.

A adresat un mesaj de felicitare cu prilejul împlinirii a 20 ani de la reînființarea Episcopiei Maramureșului, a 20 de ani de la întronizarea Înaltpreasfințitului Arhiepiscop Justinian Chira ca Episcop al Maramureșului, precum și împlinirea unui an de la ridicarea Înaltpreasfinției Sale la rangul de Arhiepiscop onorific.

L-a primit în audiență pe Dl Teodor Baconschi, Ministrul Afacerilor Externe. I-a primit în audiență pe Dl Gen. Prof. Univ. Dr. Ioan Sârbu, Dl Gen. Prof. Univ. Dr. Adrian Barbilian și pe Dl Col. Dr. Laurențiu Ene, medici la Spitalul Clinic de Urgență Militar Central „Carol Davila” din București .

Vineri, 12 noiembrie

L-a primit în audiență pe Dl Adrian Lemeni, Secretar de Stat pentru Culte. A efectuat o vizită canonică în Arhiepiscopia Râmnicului, în perioada 12-14 noiembrie, cu prilejul împlinirii a 160 de ani de la întronizarea Sfântului

Ierarh Calinic ca Episcop al Râmnicului și a împlinirii a 40 de ani de arhierie a Înaltpreasfințitului Arhiepiscop Gherasim.

După primirea solemnă a Preafericirii Sale, în Catedrala arhiepiscopală a fost săvârșită o slujbă de *Polihroniu* de către Preasfințitul Emilian Lovișteanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Râmnicului, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi. La finalul slujbei de *Polihroniu*, Înaltpreasfințitul Gherasim, Arhiepiscopul Râmnicului, i-a adresat Patriarhului României un cuvânt de bun venit. Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a apreciat, în cuvântul solemn de răspuns, lucrarea misionară desfășurată în Arhiepiscopia Râmnicului de ierarhi, preoți și credincioși. De asemenea, Preafericirea Sa a evocat cei 40 de ani de vrednică arhierie ai Înaltpreasfințitului Arhiepiscop Gherasim, ca fiind o binecuvântare atât pentru persoana care a slujit în vremuri diferite și grele uneori, dar și pentru Biserică.

Sâmbătă, 13 noiembrie

A sfințit Așezământul cultural-pastoral „Sfântul Ierarh Calinic” din incinta Centrului Eparhial din Râmnicu Vâlcea, iar la final a ținut un cuvânt de învățătură despre ospitalitate și despre importanța ei în slujirea aproapelui. Preafericirea Sa a oferit daruri pentru Așezământul pastoral-cultural „Sfântul Ierarh Calinic”, precum și cărți pentru cei ce vor fi cazați în centru.

A vizitat Mănăstirea Bistrița vâlceană, s-a închinat la moaștele Sfântului Grigorie Decapolitul și a binecuvântat soborul de maici al mănăstirii.

Duminică, 14 noiembrie

A oficiat Sfânta Liturghie la Mănăstirea Arnota din județul Vâlcea, înconjurat de un sobor de ierarhi, preoți și diaconi și a ținut cuvânt de învățătură în care a explicat Evanghelia acestei Duminici, a 25-a după Rusalii, *Pilda Samarineanului milostiv*. Preafericirea Sa a arătat că, în spiritul mesajului acestui text evanghelic, Biserica și-a înțeles din cele mai vechi timpuri vocația ajutorării spirituale și materiale a aproapelui. La final le-a urat celor prezenți să petreacă Postul Nașterii Domnului în rugăciune și în fapte de întraajutorare a aproapelui. De asemenea, a apreciat frumusețea așezământului monahal, dar și importanța acestuia, dat fiind faptul că este ctitorie și necropolă a voievodului Matei Basarab, Domnitor al Țării Românești între 1632 și 1654. Preafericirea Sa a vizitat, apoi, incinta cea nouă a Mănăstirii Arnota, casa

pentru pelerini, precum și noul paraclis, ridicate aici prin purtarea de grijă a Înaltpreasfințitului Gherasim, Arhiepiscopul Râmnicului.

L-a primit în audiență, la Reședința patriarhală, pe Dl Mircea Geoană, Președintele Senatului României.

Luni, 15 noiembrie

I-a primit în audiență pe: Preasfințitul Ciprian Cămpineanu, Episcop-vicar patriarhal; Preasfințitul Varlaam Ploieșteanu, Episcop-vicar patriarhal; PC Pr. Ionuț Corduneanu, Vicar-administrativ patriarhal.

Marti, 16 noiembrie

L-a primit în audiență pe Dl Cristache Rădulescu, președintele Consiliului Județean Ilfov.

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor.

Miercuri, 17 noiembrie

L-a primit, la Reședința patriarhală, pe Excelența Sa Dl Martin Harris, noul ambasador al Marii Britanii în România. Cu acest prilej, au fost prezentate succint multiplele activități pastoral-misionare, social-filantropice și cultural-educaționale pe care Biserica Ortodoxă Română le desfășoară în societatea românească și diaspora și a fost evidențiată importanța cooperării dintre cultele religioase și Statul român, care recunoaște acestora rolul de parteneri sociali și factori ai păcii sociale. A fost subliniat faptul că implicarea cultelor religioase în rezolvarea problemelor existente în cadrul societăților pluraliste de astăzi contribuie la asigurarea coeziunii sociale și a unei mai bune cunoașteri reciproce. De asemenea, s-a reliefat importanța dialogului intercreștin și interreligios între Bisericile creștine și alte culte religioase, în promovarea valorilor religioase în societatea europeană contemporană și necesitatea cooperării practice în probleme de ordin pastoral, social și cultural, precum apărarea demnității persoanei și a familiei, combaterea sărăciei, prevenirea marginalizării etc.

L-a primit, la Reședința patriarhală, pe noul ambasador al Israelului la București, Excelența Sa Dl Dan Ben-Eliezer, la începutul misiunii diplomatice în România. Dl Ambasador a apreciat relațiile foarte bune dintre România

și Israel, precum și cele dintre Biserica Ortodoxă Română și comunitatea mozaică din țara noastră. În acest sens, Dl Dan Ben-Eliezer a precizat că misiunea Sa diplomatică în România are și o semnificație specială, întrucât mama Excelenței Sale s-a născut la Iași, de unde a plecat în Israel în 1944. În cadrul discuțiilor a fost subliniată importanța continuării cooperării între cele două popoare prin întâlniri, vizite reciproce și, mai ales, prin pelerinaje în Țara Sfântă. În acest sens, Patriarhul României a menționat intensificarea, în ultimii ani, a pelerinajelor pe care birourile specializate ale Patriarhiei Române le organizează la Locurile Sfinte din Israel.

L-a primit în audiență pe PC Pr. Gheorghe Nemeș, parohul *Bisericii Albastre* din Oradea;

L-a primit în audiență pe PC Pr. Asist. Univ. Drd. Silviu Tudose, de la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul” din București.

Joi, 18 noiembrie

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului Național Bisericesc.

Vineri, 19 noiembrie

A adresat un mesaj, intitulat *Un misionar mărturisitor al Jertfei și Învierii Mântuitorului Hristos*, la Simpozionul Național „Părintele Galeriu - șapte ani de la plecarea sa la Domnul”, organizat de Facultatea de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul” din București în colaborare cu Parohia „Sfântul Silvestru” și Asociația „Părintele Galeriu”.

I-a primit în audiență pe: Dl Adrian Lemeni, Secretar de Stat pentru Culte; PC Pr. Ionuț Corduneanu, vicar-administrativ patriarhal; și pe Dl George Grigoriță, inspector în cadrul Cancelariei Sfântului Sinod.

Sâmbătă, 20 noiembrie

A sfințit și a inaugurat pasarela pietonală de la Mănăstirea Snagov, eveniment la care au participat preoți consilieri din cadrul Administrației patriarhale și din cadrul Centrului Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor, stareți de mănăstiri, autorități locale și de stat, precum și foarte mulți credincioși.

Pentru ajutorul acordat și pentru truda depusă în realizarea acestui util și important edificiu, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a acordat distincții tuturor celor care au susținut proiectul:

- Ordinul „Sfântul Apostol Andrei” pentru mireni Dlui Nicolae Noica, fost Ministru al lucrărilor publice și administrării teritoriului.

- Ordinul „Ștefan cel Mare” pentru mireni Dlui Cristache Rădulescu, Președintele Consiliului Județean Ilfov;

- Diploma de Onoare „Sfântul Apostol Andrei”: Dlui Apostol Mușat, Primarul comunei Snagov; Dlui Vasile Dumitru, Viceprimar al comunei Snagov; Dlui Col. Mihai Iarinca, consilier la Primăria Snagov; Dlui Gheorghe Tomoială, expert inginer; Dlui inginer Stelian Luis - Activ Proiect; Dlui Prof. Dr. Ing. Alexandru Dima, de la Facultatea de Construcții București; Dlui Ivan Viorel Bogdan, Director al Scut Tulcea; Dlui Alexandru Stroie, Director general al Delta Cons. Tulcea; Dlui Ștefan Mășu, Fundația Humanitas Periș.

- De asemenea, au fost acordate mai multe distincții de vrednicie „Maica Domnului” și „Sfântul Cuvios Dimitrie cel Nou” pentru diferite persoane care s-au remarcat în realizarea acestui important edificiu.

La finalul slujbei de sfințire, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a adresat un cuvânt de binecuvântare, intitulat: *Un pod spre mănăstire, pasarela pietonală de la Snagov*, în care a subliniat că prin această pasarelă pietonală istoricul lăcaș monahal iese din izolare și uitare, fiind mai ușor de vizitat. A arătat că „noua pasarelă pietonală poate fi numită *Podul Maicii Domnului de la Snagov, Podul rugăciunii* sau *Podul pelerinilor*, mai ales că el este sfințit și inaugurat astăzi, 20 noiembrie, în ajunul sărbătorii hramului acestei mănăstiri: Intrarea în Biserică a Maicii Domnului (21 noiembrie)”. Apoi a explicat funcția practică și valoarea simbolică a *podului*: «Podul îl ajută pe om să treacă peste un obstacol ce se află în drumul său: o apă, o prăpastie, o vale adâncă, o diferență de nivel. Dar întrucât podul leagă sau apropie două puncte îndepărtate sau diferite, el devine simbol al comunicării și comuniunii, cale de apropiere și de întâlnire între oameni, între regiuni, între popoare. În chip spiritual, podul este simbol al medierii, al mijlocirii, chiar al rugăciunii care unește pământul cu cerul, pe om cu Dumnezeu, îi unește pe cei vii cu cei trecuți sau mutați la Domnul.

În acest înțeles, constatăm că Maica Domnului este cinstită și laudată în Acatistul Bunei-Vestiri cu aceste cuvinte: „Bucură-te, *podul* care-i treci la cer pe cei de pe pământ”, iar în Acatistul Maicii Domnului - Bucuria tuturor celor necăjiți, se spune: „Bucură-te, *pod*, care cu adevărat ne treci pe noi de

la moarte la viață” sau „Bucură-te, *pod* care duci la ceruri”. Prin faptul că L-a născut ca om în istorie pe Fiul lui Dumnezeu Cel veșnic, Maica Domnului este *punte* sau *scară* între cer și pământ, între oameni și Iisus Hristos, Dumnezeu-Omul. De aceea, Maica Domnului este numită „mijlocitoare sau solitoare a credincioșilor către Dumnezeu” sau „rugătoare nebiruită”. »

În încheiere, Preafericirea Sa a mulțumit lui Dumnezeu și Maicii Domnului pentru ajutorul primit în realizarea podului de la Mănăstirea Snagov, și, de asemenea, a exprimat recunoștință și prețuire tuturor instituțiilor și persoanelor care au contribuit în moduri diferite pentru ca podul să fie realizat și sfințit în data de 20 noiembrie 2010.

Duminică, 21 noiembrie

În ziua praznicului Intrării în Biserică a Maicii Domnului, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a săvârșit Sfânta Liturghie la Mănăstirea Snagov, cea mai veche mănăstire din Arhiepiscopia Bucureștilor, care în această zi și-a sărbătorit hramul. În cuvântul de învățătură a explicat înțelesurile duhovnicești ale Sfintei Evanghelii din această Duminică, și anume *Pilda bogatului căruia i-a rodit țarina*, evidențiind motivele pentru care Biserica a rânduit citirea acestui text nou-testamentar în Postul Crăciunului, și, de asemenea, a vorbit despre Postul Crăciunului, ca perioadă duhovnicească în care accentul cade pe fapte de milostenie, precum și despre sărbătoarea Intrării în Biserică a Maicii Domnului. A arătat că Evanghelia *Pildei bogatului căruia i-a rodit țarina* este pentru noi un îndemn la milostenie: „Mesajul Evangheliei este că atunci când avem daruri de la Dumnezeu să dăruim și noi altora, ca să nu oprim circuitul iubirii dumnezeiești. Dumnezeu a îngăduit ca unii oameni să fie mai bogați pentru a fi mai darnici. Să fie mai milostivi după chipul lui Dumnezeu Cel milostiv, Care dăruiește ploaia Sa și revarsă lumina soarelui Său peste toți oamenii, și peste cei buni, și peste cei răi. În contextul Postului Nașterii Domnului, această Evangheliie ne arată că atunci când postim, nu postim ca să facem economii și nici ca să ne menținem linia corpului, linia estetică. Când postim trebuie să fim și milostivi. Să dăruim celor săraci. Orice om poate fi milostiv, chiar dacă nu are nici un ban și nimic material pe care să le poată oferi cuiva. Poate face milostenie cu un cuvânt bun, cu o rugăciune pentru sănătatea și ajutorul celor din jur. O mână de ajutor dată unui bătrân singur și deznădăjduit, o vizită făcută unui bolnav acasă sau în spital, un sfat

dat unui om dezorientat, descumpănit, căzut în deznădejde sunt totdeauna o faptă bună”.

De asemenea a vorbit despre sărbătoarea Intrării în Biserică a Maicii Domnului și despre pregătirea duhovnicească din timpul postului: „Sărbătoarea Intrării în Biserică sau în Templu a Maicii Domnului este o sărbătoare veche. Ea a început să se răspândească în Biserică începând cu secolul al VIII-lea după ce în secolele al V-lea și al VI-lea a început practica observării acestui post de 6 săptămâni al Nașterii Domnului sau al Crăciunului. Acest post necesită o pregătire deosebită de a-L primi pe Fiul lui Dumnezeu care se face om din iubire pentru oameni și pentru mântuirea lor. De aceea, Biserica a rânduit ca în acest post care începe în data de 15 noiembrie și se termină în 24 decembrie să existe o sărbătoare închinată Maicii Domnului pentru că Maica Domnului Îl naște pe Fiul lui Dumnezeu ca om și Maica Domnului s-a pregătit ca să primească pe Fiul lui Dumnezeu în ea și să-L nască prin lucrarea Duhului Sfânt ca om în lume. Această pregătire de la vârsta de trei ani până la vârsta de 15 ani ne arată că și noi trebuie să ne pregătim, să ne sfințim viața ca să-L putem primi pe Hristos în Peștera Betleemului și Care dorește să Se nască duhovnicește în peștera sufletului nostru”.

În semn de prețuire pentru activitatea rodnică de aici, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a oferit pentru Mănăstirea Snagov mai multe cărți, iar Preafericirea Sa a primit o icoană cu Maica Domnului din partea părintelui ieromonah Varahiil Bănățeanu, starețul Mănăstirii Snagov.

A adresat un mesaj de binecuvântare parohiei ortodoxe românești „Preasfânta Fecioară Maria” din Madrid, Spania, cu prilejul aniversării a 30 de ani de la înființare.

Luni, 22 noiembrie

I-a primit în audiență pe: PCuv. Arhim. Paisie Teodorescu, consilier patriarhal; PC Pr. Costin Spiridon, consilier patriarhal; PC Pr. Ștefan Ababei, consilier patriarhal; PC Pr. Liviu Nechita, consilier patriarhal; și pe Dl George Grigoriță, inspector în cadrul Cancelariei Sfântul Sinod.

Marti, 23 noiembrie

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor.

I-a hirotesit, la Reședința patriarhală, în prezența membrilor Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor, în rangul de iconom stavrofor pe PC Pr. Iulian Scoipan, șef seveciul personal al Arhiepiscopiei Bucureștilor, și pe PC Pr. Florin Busuioc, inspector eparhial în cadrul Sectorului Administrativ al Arhiepiscopiei Bucureștilor.

L-a primit în audiență pe Dl Adrian Lemeni, Secretar de Stat pentru Culte.

L-a primit în audiență pe domnul Iulian Dascălu, Președintele SC Iulius Group SA.

L-a primit în audiență pe Dl Nicolae Dumitru, Președintele Grupului Niro Investment.

Miercuri, 24 noiembrie

A primit, la Reședința patriarhală, vizita Excelenței Sale Dl Rasem Yacoub Hashem, Ambasadorul Regatului Hașemit al Iordaniei la București.

Domnul Ambasador a apreciat rolul important pe care cultele religioase îl au în promovarea dialogului interreligios și al păcii între popoare și a reiterat dorința autorităților iordaniene de a adresa Patriarhului României invitația de a vizita Locurile Sfinte din Iordania. Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a mulțumit pentru inițiativă, urmând ca, la momentul potrivit, să se stabilească concret coordonatele unei vizite în Iordania și în alte țări din Orientul Mijlociu. Preafericirea Sa a menționat sprijinul liturgic pe care Patriarhia Română îl acordă comunității ortodoxe de limbă arabă din București, păstoriță de un cleric al Patriarhiei Antiohiei. În același timp, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a exprimat dorința Patriarhiei Române de a spori numărul pelerinajelor în Iordania.

Joi, 25 noiembrie

L-a primit în audiență pe Dl Ioan Nani, Director general al Antibiotice SA, Iași. A prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului Național Bisericesc.

Vineri, 26 noiembrie

I-a primit în audiență pe: Dl Dan Baranga, Prefectul Județului Ilfov; PC Pr. Ionuț Corduneanu, Vicar administrativ patriarhal; și pe Dl Andrei Vlădăreanu, inspector juridic în cadrul Sectorul juridic al Arhiepiscopiei Bucureștilor.

L-a primit în audiență pe PC Diacon Ovidiu Urzică din Iași.

Sâmbătă, 27 noiembrie

I-a primit în audiență pe: Dl Adrian Lemeni, Secretar de Stat pentru Culte; Dl Dimitrios Fourlemadis, Grecia; Dl Augustin Păunoiu, redactor șef al *Ziarului Lumina de Duminică* și pe Dl Ion-Dragoș Vlădescu, secretar general al Editurilor Patriarhiei Române: *Trinitas, Basilica și Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă*.

Duminică, 28 noiembrie

A săvârșit Sfânta Liturghie la Catedrala Patriarhală și a rostit cuvânt de învățătură la Evanghelia zilei, în care este istorisită întâlnirea dintre dregătorul bogat și Mântuitorul Iisus Hristos. Preafericirea Sa a evidențiat că, pentru dobândirea mântuirii și a vieții veșnice, nu este suficientă numai împlinirea poruncilor, ci este nevoie și de milostenie: „Mântuitorul îi cere tânărului bogat evlavios și moral să fie și milostiv. Mântuitorul Iisus Hristos arată că bogăția poate să fie un obstacol sau o piedică în calea mântuirii dacă bogatul nu este milostiv, nu este darnic, generos, dacă nu se aseamănă cu Dumnezeu Cel milostiv, Care dăruiește darurile Sale tuturor, și celor sănătoși, și celor păcătoși, revarsă ploaia Sa și trimite lumina soarelui Său peste toți oamenii. Nu bogăția în sine este rea, ci modul de folosire a ei. Cel care este bogat trebuie să împartă din bogățiile sale și săracilor pentru a arăta că este milostiv și bun, precum Dumnezeu Cel bogat în har și iubire milostivă”. De asemenea, a arătat că Dumnezeu respectă libertatea omului și așteaptă cu îndelungă răbdare schimbarea omului în bine: „Mântuitorul Iisus Hristos respectă în tăcere libertatea tânărului bogat de a-I urma sau nu, de a împlini sau nu sfatul pe care i l-a dat. Hristos-Domnul propune, dar nu impune; recomandă, dar nu comandă schimbarea vieții; cheamă, dar nu constrânge; povățuiește, dar nu umilește pe tânăr”.

În cadrul Sfintei Liturghii, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel l-a hirotonit întru diacon pe tânărul teolog Mircea-Iulian Toma, reporter la Radio TRINITAS.

La finalul Sfintei Liturghii, l-a hirotesit întru arhimandrit pe PCuv. Protosinghel Veniamin Goreanu, consilier administrativ în cadrul Arhiepiscopiei Bucureștilor, pe seama Catedralei mitropolitane „Sfântul Spiridon Nou”, Paraclis Patriarhal.

Luni, 29 noiembrie

A adresat un mesaj de binecuvântare, intitulat *Unitatea națională – un dar sfânt și o responsabilitate comună*, participanților la cea de a XIV-a ediție a *Congresului Spiritualității Românești* de la Alba Iulia, 29 noiembrie – 2 decembrie 2010. În mesaj, Preafericirea Sa a evidențiat cât de importantă este unitatea în viața unui popor: „...în unire se află puterea și demnitatea, binecuvântarea și bucuria unui popor. Dezbinarea, însă, este ucigătoare și umilitoare pentru un popor, deoarece ea slăbește și degradează viața acestuia. Uniți în „cuget și simțiri” putem birui dificultățile și încercările vieții. Unirea întărește și înalță un popor. Să luăm pildă de la corifeii Marii Uniri pe care-i admirăm totdeauna pentru unitatea lor de acțiune și pentru realizările care au urmat după Marea Unire de la 1 Decembrie 1918. Biserica, prin rugăciune, cuvânt și faptă, cultivă darul sfânt al unității și demnității naționale, deoarece adevărata libertate nu se află nici în dezbinare, nici în indiferența egoistă, ci ea se află în starea de comuniune și cooperare pentru săvârșirea binelui comun! (...)”.

A adresat un mesaj de felicitare Înaltpreasfințitului Timotei, Arhiepiscopul Aradului, cu ocazia aniversării ridicării la rangul de Arhiepiscop.

L-a primit, la Reședința patriarhală, în vizită de prezentare pe Excelența Sa Dl Hamlet Gasparian, ambasadorul Republicii Armenia la București, la începutul misiunii diplomatice în România. La întrevvedere a mai participat Părintele Arhimandrit Zareh Baronian, din partea Bisericii Armene din România. Dl ambasador Hamlet Gasparian a subliniat relațiile foarte bune dintre cele două popoare și a menționat faptul că, în Armenia, românii sunt apreciați pentru prietenia și ospitalitatea manifestate față de comunitatea armeană din România în cele peste opt secole de conviețuire pașnică. Ambasadorul Armeniei la București a făcut o scurtă prezentare a istoriei poporului armean și a relațiilor tradiționale de cooperare politică, economică și culturală dintre România și Armenia. În mod special, Excelența Sa a reliefat contribuția importantă a Catolicosului tuturor armenilor de pioasă amintire Vasken I, născut la București, pentru păstrarea vie a credinței poporului armean în perioada regimului comunist. Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a evidențiat legăturile de prietenie dintre Bisericile celor două popoare, cu o bogată și îndelungată tradiție creștină, care împărtășesc valori comune în contextul multicultural al Europei de astăzi. În acest sens, Patriarhul României a exprimat

speranța intensificării relațiilor bilaterale tradiționale prin oferirea reciprocă de burse de studii, pelerinaje și organizarea de manifestări cu scopul unei mai bune cunoașteri a istoriei, culturii și vieții bisericești ale celor două popoare. A prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor.

I-a primit în audiență pe: Preasfințitul Varlaam Ploieșteanul, Episcop-vicar patriarhal; Preasfințitul Ciprian Câmpineanul, Episcop-vicar patriarhal și pe PCuv. Protos. Irineu Bălan, starețul Mănăstirii Bucium – Iași.

A participat la Recepția oferită de Excelența Sa Domnul Traian Băsescu, Președintele României, cu prilejul Zilei Naționale a României, la Palatul Cotroceni.

L-a primit în audiență pe Înaltpreasfințitul Mitropolit Nifon, Arhiepiscopul Târgoviștei și Exarh patriarhal.

Marti, 30 noiembrie

A săvârșit Sfânta Liturghie la Catedrala Patriarhală și a rostit cuvânt de învățătură cu ocazia Sărbătorii Sfântului Apostol Andrei, cel întâi chemat, Ocrotitorul României. În cuvântul de învățătură, Preafericitul Părinte Patriarh a arătat că Evanghelia care se citește în această zi, și anume fragmentul din Evanghelia Sfântului Apostol și Evanghelist Ioan, în care este relatată mărturisirea Apostolului Andrei că Iisus este Mesia, vorbește și despre cunoașterea duhovnicească, de dincolo de simțuri, pe care o avea Mântuitorul Iisus Hristos: „Această Evangheliie ne arată în mod deosebit cum Ortodoxia a înțeles că vederea Împărăției Cerurilor încă din lumea aceasta este o vedere profetică, o pregustare a slavei Împărăției lui Dumnezeu. De aceea, această evangheliie se citește și în Duminica Ortodoxiei, când cinstim sfintele icoane ca vedere duhovnicească a sfinților din Împărăția Cerurilor. Astăzi Evanghelia a fost citită pentru că face pomenire de Sfântul Apostol Andrei, cel întâi chemat și pentru că îl vedem pe Sfântul Apostol Andrei ca omul care crede că Iisus este Mesia, că este Mielul lui Dumnezeu care ridică păcatele lumii și care cheamă la El pe Sfântul Apostol Petru, fratele lui mai mare”. În continuare, Preafericirea Sa a vorbit despre creștinarea poporului român și despre cinstirea deosebită pe care noi o acordăm Sfântului Apostol Andrei, ca acela care a propovăduit Evanghelia strămoșilor noștri geto-daci în Scythia Minor, Dobrogea de astăzi: «Sfântul Andrei este numit „Apostolul Românilor și

Ocrotitorul României” pentru că strămoșii noștri geto-daci au fost romanizați și creștinismul s-a răspândit în Dobrogea și în nordul Dunării, astfel încât noi nu avem un an al creștinării noastre, cum au bulgarii și rușii, de exemplu. Creștinarea românilor s-a făcut încetul cu încetul, dar profund. Deci, noi nu serbăm un an al creștinării noastre, dar îl serbăm pe Sfântul Apostol Andrei, Apostolul creștinării noastre». Apoi, a amintit că Sfântul Apostol Andrei a fost înscris în Calendarul creștin-ortodox cu cruce roșie încă din 1995, iar în 1997, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române l-a proclamat Ocrotitorul României. Același for de conducere al Bisericii a decis ca ziua de prăznuire a sfântului, 30 noiembrie, să fie proclamată Sărbătoare Națională bisericească. Românii au avut binecuvântatul prilej de a se închina la capul Sfântului Andrei, atunci când, în anul 1996, a fost adus la Iași.

A adresat un mesaj de binecuvântare, intitulat *Evlavie și solemnitățe la Galați* cu prilejul organizării în Arhiepiscopia Dunării de Jos a Sărbătorilor spirituale ale orașului Galați - Sfântul Apostol Andrei, 27 noiembrie - 1 decembrie 2010.

A primit, la Reședința patriarhală, vizita Dlui Emil Boc, Prim-ministrul României. La întrevvedere au mai participat: Dl Gheorghe Flutur, Președintele Consiliului Județean Suceava; Dl Vasile Blaga, Senator de București și Secretar general al PDL și Dl Adriean Videanu, Prim-vicepreședinte al PDL.

DECEMBRIE

Miercuri, 1 decembrie

Cu ocazia Zilei Naționale a României, Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, a oficiat, la Catedrala patriarhală, slujba de Te Deum.

În cadrul slujbei de *Te Deum*, a adresat un cuvânt de învățătură intitulat *Biserica a binecuvântat și cultivat darul unității și libertății naționale*.

La finalul slujbei, a oferit credincioșilor prezenți, între care zeci de copii și tineri elevi, iconițe cu Sfânta Treime, simbolul unității plene.

I-a primit în audiență pe domnul Hans Brennsteiner, domnul Thomas Gruber, din Germania, binefăcători ai unor mănăstiri din România, precum și pe preotul iezuit Georg Sporschill, președintele Organizației Umanitare Concordia din România;

A primit la Reședința patriarhală vizita Înaltpreasfințitului Ignatie, Mitropolit de Demetriade - Volos, Grecia, însoțit de Pcu. arhim. Damaschin, vicar administrativ al Mitropoliei de Demetriade, și de domnul Dimitrios Fourlemadis. Delegația Înaltpreasfințitului Ignatie, Mitropolit de Demetriade, a participat la Galați, la sărbătoarea Sfântului Apostol Andrei, ocrotitorul municipiului Galați, în perioada 27 noiembrie - 1 decembrie 2010. Cu această ocazie, Înaltpreasfințitul Ignatie a adus la Galați racla cu fragmente din moaștele și omoforul Sfântului Ierarh Nectarie Taumaturgul.

Joi, 2 decembrie

A prezidat *Comisia pentru Statut și Regulamente a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române*, în Sala Sinodală a Reședinței Patriarhale. În debutul ședinței, la inițiativa Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, membrii Comisiei au ținut un moment de reculegere și au cântat „Veșnica pomenire”, la împlinirea a 12 ani de la mutarea la Domnul a părintelui arhimandrit Cleopa Ilie, de la Mănăstirea Sihăstria – Neamț.

În cadrul întrunirii, Comisia a analizat amendamentele la *Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române*, propuse de Sinoadele mitropolitane. Referitor la aceasta, Patriarhul României a spus:

„Sinoadele mitropolitane au exprimat conștiința eclesială în ceea ce privește importanța și necesitatea acestui Statut și în mare măsură simțul canonicității formulării propunerilor. Trebuie să avem în vedere obligativitatea noastră de a fi în concordanță și în unitate deplină cu întreaga Ortodoxie, cu toate Bisericile Ortodoxe surori, fapt menționat chiar în începutul Statutului. Deci, Biserica Ortodoxă se definește ca fiind autocefală, dar în comuniune cu celelalte Biserici Ortodoxe și în unitate dogmatică, liturgică și canonică cu Ortodoxia universală.”

Vineri, 3 decembrie

A prezidat *Comisia pentru Statut și Regulamente a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române*.

Sâmbătă, 4 decembrie

I-a primit în audiență pe: Preasfințitul Macarie, Episcopul ortodox român al Europei de Nord; domnul Adrian Lemeni, Secretar de Stat pentru Culte, și domnul inginer Nicolae Noica.

Duminică, 5 decembrie

A participat la Sfânta Liturghie în Paraclisul „Sfântul Grigorie Luminătorul” din Reședința patriarhală și a ținut cuvânt de învățătură.

Preafericirea Sa a explicat înțelesurile duhovnicești ale Evangheliei din această duminică, în care se istorisește *vindecarea femeii gârbove*. A evidențiat că Evanghelia ne arată, în primul rând, puterea lui Dumnezeu lucrătoare în Iisus Hristos, virtuțile unei femei bolnave de 18 ani, și anume credința, smerenia, răbdarea și recunoștința ei, iar în al treilea rând, vedem că, pe când mai-marele sinagogii s-a mâniat că Iisus a vindecat această femeie în zi de sâmbătă, poporul smerit și simplu se bucura și-L slăvea pe Dumnezeu pentru minune. Învățătura principală a acestei Evanghelii, în perioada de pregătire pentru marea sărbătoare a Nașterii Domnului, este îndemnul la fapta cea bună, izvorâtă din iubire milostivă și smerită, prin care oamenii devin „mâinile iubirii milostive ale lui Dumnezeu”. Iar binele trebuie să fie săvârșit atunci când omul vede că semenul său are nevoie de ajutor: „Mântuitorul ne învață că trebuie să facem fapta bună și atunci când nu suntem rugați de cineva stăruitor. Când vedem că un om are nevoie de ajutorul nostru, să îl ajutăm imediat. Să nu mai așteptăm ca să fim rugați, să nu mai așteptăm să insiste cineva ca să îl ajutăm.”

În încheiere, Preafericirea Sa a arătat că *Evanghelia vindecării femeii gârbove* este un îndemn la ridicare din gârbovirea sufletului.

Luni, 6 decembrie

A săvârșit Sfânta Liturghie la Catedrala patriarhală și a ținut cuvânt de învățătură cu prilejul sărbătorii Sfântului Ierarh Nicolae, Arhiepiscopul Mirelor Lichiei.

În cuvântul de învățătură, Preafericirea Sa a vorbit despre puterea vindecătoare pe care Dumnezeu o dăruiește sfinților Săi, atât în timpul vieții, cât și după trecerea acestora la cele veșnice: „Prin puterea vindecătoare a lui Hristos dăruită sfinților, Dumnezeu se face minunat între sfinții Săi. Sfântul Nicolae

este unul din acești sfinți, care au avut darul transmiterii puterii vindecătoare a lui Hristos către oamenii care aveau nevoie de Dumnezeu. Puterea vindecătoare a sfinților nu vine din natura lor umană, ci vine din harul Preasfintei Treimi, lucrător în natura umană.” A arătat că Sfântul Nicolae a fost un părinte, un sprijinitor al oamenilor nevoiași, a ajutat o mulțime de săraci, orfani și văduve. De aceea s-a și păstrat tradiția ca de sărbătoarea Sfântului Nicolae să se facă daruri, iar întreaga perioadă de post este una în care toți oamenii trebuie să fie mai milostivi, să-i ajute pe cei aflați în nevoie, la fel cum a făcut și Sfântul Nicolae. De asemenea, a evidențiat că Sfântul Nicolae a fost și un apărător al dreptei credințe, „îndreptător credinței și chip blândeților”.

În cadrul Sfintei Liturghii l-a hirotonit întru diacon pe tânărul teolog Ștefan Daniel Iftene, pe seama Parohiei „Tudor Vladimirescu”, din cadrul Protoieriei I Capitală.

La final, Patriarhul României i-a felicitat pe tânărul hirotonit și pe familia acestuia, iar credincioșii au primit iconițe cu Sfântul Ierarh Nicolae.

A participat, în Sala „Europa Christiana” a Palatului Patriarhiei, la vernisarea expoziției „Licăr de Lumină”, care a fost organizată de Sectorul Teologic-educțional al Patriarhiei Române. Cu acest prilej, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a vorbit despre importanța proiectelor educaționale *Hristos împărtășit copiilor* și *Alege școala!* ale Patriarhiei Române. De asemenea, i-a felicitat pe micii artiști pentru lucrările realizate, încurajându-i să continue mai departe acest tip de activități.

A participat la programul cultural-artistic intitulat *Sfântul Nicolae în mijlocul copiilor*, organizat de Sectorul Învățământ și activități cu tineretul al Arhiepiscopiei Bucureștilor, în colaborare cu protopopiatele I, II și III Capitală, precum și cu profesorii metodiști de religie din București. Evenimentul s-a desfășurat în Aula Magna „Teoctist Patriarhul” a Palatului Patriarhiei.

Elevii de la șase școli din Capitală, precum și elevii de la o școală specială pentru copii cu deficiențe de auz, au interpretat mai multe scenete, poezii și colinde specifice perioadei de Crăciun.

La final, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel le-a vorbit copiilor despre iubirea milostivă a lui Dumnezeu, reflectată prin Sfântul Nicolae și Moș Crăciun, apoi le-a oferit daruri copiilor, atât celor care au susținut spectacolul, cât și celor din sală.

Marți, 7 decembrie

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor.

I-a primit în audiență pe: Înaltpreasfințitul Petru, Mitropolitul Basarabiei și Exarh al Plaiurilor; domnul Eugen Tomac, secretar de stat la Departamentul Românilor de Pretutindenii, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe; Pcu. arhim. Ciprian Grădinaru, de la Mănăstirea Sihăstria - Neamț, și domnul Iulian Dascălu, președintele SC Iulius Group SA.

A adresat un mesaj intitulat *Părintele Teofil Părăian - un misionar luminat de harul lui Dumnezeu*, cu prilejul comemorării părintelui arhimandrit Teofil Părăian de către organizația ASCOR - București, la împlinirea unui an de la trecerea sa la cele veșnice.

A adresat un mesaj de condoleanțe obștii Mănăstirii Pisiota din județul Prahova, la înmormântarea ieromonahului Nicodim Stoica, duhovnicul mănăstirii.

Miercuri, 8 decembrie

I-a primit în audiență pe: Preasfințitul Macarie, Episcopul ortodox român al Europei de Nord; Preasfințitul Sofian Brașoveanu, Episcop-vicar al Mitropoliei Ortodoxe Române a Germaniei, Europei Centrale și de Nord; domnul Cătălin Buciumeanu, consilier prezidențial; domnul arhitect Gheorghe Goiciu, consilier eparhial coordonator în cadrul Sectorului Monumente și Construcții Bisericești al Arhiepiscopiei Bucureștilor; și pe PC pr. George Militaru, consilier administrativ în cadrul Episcopiei Italiei.

Joi, 9 decembrie

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului Național Bisericesc.

I-a primit în audiență pe Înaltpreasfințitul Mitropolit Nifon, Arhiepiscopul Târgoviștei și Exarh patriarhal, și pe Preasfințitul Irineu Duvlea, Episcop-vicar al Episcopiei Ortodoxe Române din America.

Vineri, 10 decembrie

I-a primit în audiență pe: PC pr. Nicolae Crângașu, consilier eparhial în cadrul Arhiepiscopiei Bucureștilor și membru al Consiliului coordonator pentru gestionarea demersurilor în vederea edificării Catedralei Mântuirii

Neamului; domnul Franco Sticher, manager de proiect al ansamblului arhitectural Catedrala Mântuirii Neamului; și domnul arhitect Constantin Amâie, coordonator al echipei de proiectanți ai ansamblului arhitectural Catedrala Mântuirii Neamului.

Sâmbătă, 11 decembrie

L-a primit în audiență pe domnul Neculai Onțanu, primarul Sectorului 2 al municipiului București.

Duminică, 12 decembrie

A săvârșit Sfânta Liturghie la Catedrala mitropolitană „Sfântul Spiridon Nou” din București, Paraclis patriarhal, și a ținut cuvânt de învățătură cu ocazia hramului acestui sfânt lăcaș.

În cuvântul de învățătură, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a explicat înțelesurile duhovnicești ale Evangheliei din această Duminică, și anume *Pilda celor poftiți la cină*, în care este prezentat planul lui Dumnezeu de mântuire a lumii în Iisus Hristos, Care cheamă omenirea la mântuire și viață veșnică. A arătat că această Evanghelie are legătură cu viața fiecăruia dintre noi: „Pe fiecare dintre noi Hristos Domnul ne cheamă tainic la mântuire. De felul cum răspundem noi chemării Lui depinde mântuirea noastră. Această parabolă este rânduită de Biserică pentru a fi citită în această perioadă de pregătire pentru marea sărbătoare a Nașterii Domnului. Ea ne îndeamnă să ne împărtășim mai des din Cina cea de Taină, din Ospățul iubirii lui Hristos față de lume, după ce ne spovedim și ne pocăim de păcatele noastre. Evanghelia de astăzi ne îndeamnă, de asemenea, ca, mai ales în această perioadă a Postului Nașterii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, să fim milostivi, generoși, să oferim celor săraci hrană și să-i ajutăm, să fim milostivi așa după cum Cel ce cheamă la cină, Stăpânul casei, este milostiv”. De asemenea, a subliniat că grija principală a oamenilor trebuie să fie unirea cu Dumnezeu - Izvorul vieții veșnice: „Ogorul grijilor pământești ne împiedică adesea să nu venim duminica la biserică, să nu ne îngrijim de hrana sufletului, de spovedanie, de împărtășanie, de rugăciune. Avem prea multe griji și nu ne mai îngrijim de mântuirea sufletului și de dobândirea vieții veșnice”.

Apoi, Preafericirea Sa a făcut o prezentare a portretului spiritual al Sfântului Ierarh Spiridon, ocrotitorul Catedralei mitropolitane „Sfântul Spiridon Nou”

din București, Paraclis patriarhal. A evidențiat, mai ales, virtuțile Sfântului Spiridon de apărător al dreptei credințe, de vindecător, făcător de minuni, precum și pe cea de ierarh smerit și milostiv.

Înainte de începerea Sfintei Liturghii, a sfințit vitraliile restaurate din Sfântul Altar al Catedralei „Sfântul Spiridon Nou”.

La finalul Sfintei Liturghii l-a hirotosit întru iconom stavrofor pe PC Pr. Remus Marian, consilier patriarhal, și a acordat mai multe distincții persoanelor care au sprijinit proiectele administrative și culturale la Catedrala „Sfântul Spiridon Nou”, ca prețuire pentru activitatea desfășurată, după cum urmează:

Ordinul „Sfântul Ștefan cel Mare” pentru clerici le-a fost acordat preoților slujitori la Catedrala „Sfântul Spiridon Nou”, Paraclis patriarhal: PC Pr. Ionuț Corduneanu, vicar administrativ patriarhal; PCuv. Arhimandrit Veniamin Goreanu, consilier administrativ al Arhiepiscopiei Bucureștilor; și PCuv. arhimandrit Dimitrie Irimia.

Ordinul „Sfântul Ștefan cel Mare” pentru mireni i-a fost acordat domnului Adrian Nicolae Lemeni, Secretar de Stat pentru Culte;

Distincția de vrednicie „Sfântul Dimitrie cel Nou” i-a fost acordată PC Diacon Cristinel Grama, coordonatorul Corului „Gloria Crucis”, al Catedralei mitropolitane „Sfântul Spiridon Nou”, Paraclis patriarhal, precum și unor credincioși.

Luni, 13 decembrie

I-a primit în audiență pe: Preasfințitul Ciprian Câmpineanu, Episcop-vicar patriarhal; Preasfințitul Varlaam Ploieșteanu, Episcop-vicar patriarhal; Preasfințitul Varsanufie Prahoveanu, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor; și pe PC Pr. Ionuț Corduneanu, vicar-administrativ patriarhal.

A transmis un mesaj de binecuvântare, la împlinirea a 55 de activitate, companiei *Antibiotice SA* - Iași, intitulat *Retrospectivă și perspectivă - 55 de ani de activitate în slujba sănătății oamenilor*.

L-a primit în audiență pe domnul Adrian Lemeni, Secretar de Stat pentru Culte.

Marți, 14 decembrie

A primit, la Reședința patriarhală, în vizită de prezentare pe Excelența Sa Dl Philippe Beaulne, ambasadorul Canadei la București.

În cadrul întrevederii, Excelența Sa, Domnul Philippe Beaulne, a subliniat contribuția comunității românești în dezvoltarea societății canadiene de-a lungul a peste un secol de prezență continuă în această țară de pe continentul nord-american și a reliefat rolul preoților ortodocși români în păstrarea și promovarea identității de credință și neam, precum și în integrarea românilor în societatea canadiană.

Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a apreciat sprijinul pe care autoritățile canadiene îl acordă comunității românești și a remarcat modelul multicultural canadian de respect și încurajare a identității etnice, lingvistice, culturale și spirituale a celor stabiliți pe teritoriul Canadei.

Domnul ambasador s-a arătat interesat de situația Bisericii Ortodoxe Române în timpul regimului comunist și de activitatea acesteia după anul 1990.

Patriarhul României a prezentat contextul dificil în care Biserica Ortodoxă Română a fost nevoită să-și desfășoare misiunea timp de aproape 50 de ani de comunism în România și a evidențiat diferite aspecte ale activității pastoral-misionare, social-filantropice și cultural-educaționale ale Patriarhiei Române în ultimii douăzeci de ani. Între prioritățile Patriarhiei Române, Preafericirea Sa a menționat intensificarea operei sociale și a pastorației comunităților ortodoxe române din străinătate.

În acest context, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a subliniat necesitatea înființării unei eparhii pentru numeroasa comunitate ortodoxă română din Canada.

A prezidat Permanența Consiliului eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor.

A primit, în Sala „Europa Christiana” a Palatului Patriarhiei, un grup de colindători, tineri studenți din cadrul „Oastei Domnului”, coordonați de PC pr. Ștefan Tigău, preot slujitor la Capela „Sfânta Elisabeta și Sfânta Elena”, Paraclis universitar Cotroceni;

În aceeași Sală „Europa Christiana” a Palatului Patriarhiei, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a primit un grup de colindători, format din 100 de tineri membri ai ASCOR București.

Miercuri, 15 decembrie

L-a primit, la Reședința patriarhală, în audiență pe domnul deputat Ioan Oltean, vicepreședintele Partidului Democrat Liberal.

L-a primit, la Reședința patriarhală, în audiență pe Excelența Sa domnul Bogdan Tătaru Cazaban, ambasadorul României la Vatican.

Domnul ambasador a transmis Preafericitului Părinte Patriarh Daniel un mesaj de salut din partea Sanctității Sale Papa Benedict al XVI-lea și a prezentat stadiul relațiilor diplomatice actuale dintre România și Vatican.

În timpul întrevederii, ambasadorul României pe lângă Sfântul Scaun a făcut o scurtă informare în legătură cu procesul de recunoaștere de către autoritățile italiene a statutului de cult al Episcopiei Ortodoxe Române a Italiei.

Patriarhul României a menționat că Patriarhia Română consideră firească recunoașterea statutului de cult al Episcopiei Ortodoxe Române a Italiei, având în vedere atât numărul mare de credincioși ortodocși români stabiliți în Italia, cât și sprijinul acordat de către Statul român Bisericii Catolice din România.

În ceea ce privește o posibilă vizită a Papei Benedict al XVI-lea în România, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a subliniat că aceasta trebuie pregătită temeinic pentru a constitui o mărturie comună în apărarea și promovarea valorilor creștine în Europa contemporană. În acest sens, Patriarhia Română și Biserica Romano-Catolică urmează să evalueze timpul cel mai potrivit pentru vizita Papei în România. Întrucât Papa este și șeful Statului Vatican, vizita sa în România trebuie pregătită împreună cu Statul român.

L-a primit, în Sala „Europa Christiana” a Palatului Patriarhiei, pe Preasfințitul Emilian Lovișteanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Râmnicului, însoțit de un grup de colindători - Ansamblul popular „Dor” al parohiei Băbeni, Arhiepiscopia Râmnicului, coordonat de PC Pr. Emil Rădulescu.

I-a primit în audiență pe: PC Pr. Adam Rugaci, PC Pr. Nicolae-Virgil Cardaș, PC Pr. Mircea Lăutaș, PC Pr. Sabin Nicoli și PC Pr. Irimia Oancea din Arhiepiscopia Timișoarei.

L-a primit în audiență pe PCuv. Arhim. Melchisedec Velnic, starețul Mănăstirii Putna.

A primit, în Sala „Europa Christiana” a Palatului Patriarhiei, un grup de colindători - elevii clasei a III-a B de la Școala „Sfântul Silvestru” din București, coordonat de doamna învățătoare Constanța Cotan.

L-a primit în audiență pe PC Pr. asist. univ. drd. Silviu Tudose, de la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul” din București.

Joi, 16 decembrie

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului Național Bisericesc.

L-a primit în audiență pe domnul Iulian Dascălu, președintele SC Iulius Group SA.

I-a primit în audiență pe domnul prof. univ. dr. Florian Popa, rectorul Universității de Medicină și Farmacie „Carol Davila” din București, domnul prof. univ. g-ral. dr. Adrian Barbilian și pe domnul conf. univ. dr. Victor Purcărea.

Vineri, 17 decembrie

Cu ocazia prăznuirii ocrotitorului spiritual - Sfântul Prooroc Daniel, Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, a oficiat Sfânta Liturghie la Catedrala patriarhală, înconjurat de un sobor de ierarhi, preoți și diaconi, a înălțat rugăciuni de mulțumire lui Dumnezeu pentru binefacerile primite și a ținut cuvânt de învățătură.

În cuvântul de învățătură, Preafericirea Sa a făcut o prezentare a vieții Sfântului Prooroc Daniel, arătând că acesta este un prooroc mesianic, care a prezis cu peste 500 de ani înainte venirea lui Mesia Hristos. De asemenea, a arătat că Sfântul Daniel este ocrotitor al celor care se află printre străini: „Sfântul Prooroc Daniel este un păstor al migranților, al exilaților, al celor care pleacă din țara lor și merg în altă țară unde locuiește o populație de alt neam și de altă credință. Deci, el ar putea fi numit, într-un fel, ocrotitorul celor care se află printre străini și ne învață că, atunci când ne aflăm printre străini, trebuie să ne purtăm cu înțelepciune și, în același timp, să ne păstrăm dreapta credință”.

De asemenea, a evidențiat faptul că Profetul Daniel și cei trei tineri, împreună prăznuți cu el, Anania, Azaria și Misail, sunt pentru noi exemple de păstrare a drepte credințe, arătând că aceștia devin simbolul luptătorilor pentru dreapta credință într-o lume păgână: „Atât Proorocul Daniel, cât și cei trei tineri sunt pentru noi învățători în a ne păstra credința nu numai când ne merge bine, ci și atunci când trecem prin greutăți, când suntem persecutați, când trecem prin focul suferinței, prin focul sărăciei, prin focul urii și al

invidiei altora față de noi, așa cum ne spune Mântuitorul Iisus Hristos în Evanghelia de astăzi.”

A primit grupul de colindători „Nănaștenii”, din cadrul Fundației „Moroșanca”, județul Maramureș, în Sala „Europa Christiana” a Palatului Patriarhiei. A participat la Concertul tradițional de colinde *Răsăritul Cel de Sus* al Patriarhiei Române, ediția 2010, în Aula Magna „Teoctist Patriarhul” a Palatului Patriarhiei. Concertul a fost susținut de Corul „Symbol” al Patriarhiei Române, Corul bărbătesc „Te Deum laudamus” din București și Corala „Nicolae Lungu” a Catedralei patriarhale.

La final, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române a ținut un cuvânt intitulat *Colindele sfinte - daruri de Crăciun*, în care a explicat înțelesul duhovnicesc al sărbătorii Crăciunului, care este în mod deosebit *Sărbătoarea darurilor*:

„În lumina Nașterii Domnului ca dar al lui Dumnezeu Tatăl și ca dăruire de Sine către oameni, înțelegem că toată existența creată este dar al iubirii Creatorului, iar viața adevărată a omului este dăruire de sine în comuniune de iubire, pace și bucurie.

Din acest motiv, Crăciunul este în mod deosebit Sărbătoarea darurilor, ca răspuns al oamenilor la iubirea lui Dumnezeu arătată în Hristos, dar și ca manifestare deplină a omului creat după chipul lui Dumnezeu-Dăruitorul sau Milostivul.

Astfel, omul care nu dăruiește nimic altora sau nu se dăruiește pe sine prin comunicare și comuniune cu Dumnezeu și cu semenii se dezumanizează și sărăcește spiritual. De ce? Pentru că a pierdut sensul vieții ca dăruire de sine.”

I-a primit în audiență pe domnul Dimitri Contominas, președintele DEMCO Group - Grecia; domnul Dimitrios Fourlemadis, președintele Centrului Cultural Elen „Panellinion”; și pe domnul Iulian Dascălu, președintele SC Iulius Group SA.

Sâmbătă, 18 decembrie

A săvârșit Sfânta Liturghie la Paraclisul „Sfântul Grigorie Luminătorul” din Reședința patriarhală, cu ocazia serbării Sfântului Cuvios Daniil Sihastrul.

A rostit un cuvânt de învățătură despre viața și nevoințele Sfântului Daniil Sihastrul, evidențiind rolul pe care l-a avut, ca duhovnic al Sfântului Voievod Ștefan cel Mare, în păstrarea credinței creștine pe teritoriul Moldovei: „Sfântul Cuvios Daniil Sihastrul este modelul preotului sfătuitor, al duhovnicului

înțelept și rugător, care îi ajută nu numai pe oamenii simpli, ci și pe oamenii cu responsabilități mari și care manifestă iubirea pentru popor, înțelegând că adesea libertatea și demnitatea poporului se apără prin jertfă, prin rugăciune și prin luptă, nu prin delăsare și trădare. Este foarte semnificativ faptul că acest om al rugăciunii, al isihiei ca pace interioară și pacificare a vieții omului, nu-l îndeamnă pe Sfântul Voievod Ștefan cel Mare la pace cu turcii, pentru că aceasta i se părea o sclavie, ci îl îndeamnă sau îl încurajează pe domnitor să reia lupta, căci el va birui, deoarece lupta sa este dreaptă. Lupta sa nu este una de ocupație, de năvălire asupra altor neamuri sau asupra altui teritoriu de țară, ci e vorba de apărarea propriului său popor, care este un popor creștin. Așadar, era vorba nu doar de invadatori străini, ci și de invadatori de altă credință - cea musulmană -, iar sfântul a avut în vedere nu numai riscul ocupării țării de către otomani, ci și riscul pierderii identității de credință. El îndemna pe Sfântul Ștefan să apere Moldova și pentru a apăra credința creștină”. A explicat apoi că pomenirea Sfântului Daniil Sihastrul este pentru noi un prilej de a ne întări în dreapta credință, de a spori în rugăciune și de a vedea rolul Bisericii în societate ca bun sfătuitor pentru popor și pentru toate instituțiile care au o responsabilitate mare.

În cadrul Sfintei Liturghii, Preafericitul Părinte Daniel l-a hirotonit întru diacon pe tânărul teolog Ion Dragomir, consilier patriarhal pentru relații cu publicul în cadrul Cabinetului patriarhal. Preafericirea Sa a apreciat pregătirea intelectuală și duhovnicească a noului hirotonit, l-a felicitat pentru râvna de care dă dovadă în lucrarea administrativă și a subliniat importanța primirii diaconiei în sporirea acestei lucrări, deoarece, în felul acesta, lucrarea administrativă devine mai duhovnicească, iar slujirea ca diacon, mai responsabilă. L-a primit în audiență pe domnul Adrian Lemeni, Secretar de Stat pentru Culte.

Duminică, 19 decembrie

A participat la Sfânta Liturghie în Paraclisul „Sfântul Grigorie Luminătorul” din Reședința patriarhală și a ținut cuvânt de învățătură.

În cuvântul de învățătură a arătat importanța pregătirii credincioșilor pentru Marele Praznic al Nașterii Domnului: „Ne rugăm Bunului Dumnezeu să ne ajute să înțelegem cât de mare este necesitatea pregătirii noastre pentru a primi pe Hristos Domnul așa cum s-au pregătit generații de-a rândul pentru

a-L primi pe Mesia. Trebuie pregătire multă întrucât atunci când primim un dar mare și nu suntem îndeajuns de pregățiți duhovnicește, nu știm să-l prețuim și nici nu reușim să ne bucurăm deplin de el. Numai când ne pregătim mai mult timp și conștientizăm valoarea mare a darului pe care îl primim, atunci bucuria este pe măsura pregătirii noastre. Cine se pregătește mult prin rugăciune, prin post, prin fapte bune, prin dărnicie, prin milostenie pentru sărbătoarea Nașterii Domnului se bucură mult. Ne spovedim mai des în această perioadă, ne împărtășim mai des, săvârșim fapte de milostenie mai des și arătăm celor din jur iubirea lui Hristos pe care o primim în noi și așa înțelegem că atât de mult a iubit Dumnezeu lumea încât pe Unicul Său Fiu L-a dat, ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică”.

Luni, 20 decembrie

I-a primit în audiență pe Înaltpreasfințitul Mitropolit Nifon, Arhiepiscopul Târgoviștei; Preasfințitul Ciprian Câmpineanul, Episcop-vicar patriarhal; Preasfințitul Varlaam Ploieșteanul, Episcop-vicar patriarhal; Preasfințitul Varsanufie Prahoveanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor; domnul Adrian Lemeni, Secretar de Stat pentru Culte; și pe PC Pr. Ionuț Corduneanu, vicar-administrativ patriarhal.

L-a primit în audiență pe PC Pr. Neluțu Oprea, parohul bisericii ortodoxe românești „Sfânta Treime” din Sofia, Bulgaria.

L-a primit în audiență pe PCuv. Arhim. Mihail Bălan, starețul Mănăstirii Râșca, din Arhiepiscopia Sucevei și Rădăuților.

A primit colindători în Sala „Europa Christiana” a Palatului Patriarhiei:

Un grup de colindători coordonat de PC Pr. Florentin Moldovan, din parohia Perișor, comuna Chiuza, județul Bistrița-Năsăud;

Elevii clasei a IV-a C de la Școala Nr. 87 „Mihai Botez” din București, coordonați de doamna învățătoare Daniela Bunea și doamna profesoară Maria Bocșa-Mălin;

Grupul „Datina românească” al Asociației „Tradiția Românească” din București, coordonat de PC Pr. Vladimir Alexa.

Marti, 21 decembrie

A prezidat ședința Permanenței Consiliului eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor.

L-a primit în audiență pe domnul Teodor Baconschi, ministrul afacerilor externe.

Miercuri, 22 decembrie

A primit colindători, în Sala „Europa Christiana” a Palatului Patriarhiei: Corala „Cantate Domino” a parohiei „Nașterea Maicii Domnului” - Zlătari, din București și Grupul vocal instrumental „Suflet bucovinean” din Pârteștii de Jos, județul Suceava, coordonat de dl profesor Negrea Bogdan.

A oficiat, la Catedrala patriarhală, o slujbă de pomenire pentru eroii Revoluției din Decembrie 1989 și a rostit un cuvânt de învățătură, intitulat *Pomenirea și prețuirea celor ce s-au jertfit pentru libertate*, în care a vorbit despre libertatea umană în lumina învățaturii Bisericii Ortodoxe și a adus un omagiu celor care au luptat și s-au jertfit pentru libertatea poporului român.

Joi, 23 decembrie

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului Național Bisericesc.

Vineri, 24 decembrie

I-a primit în audiență pe ASR Prințul Paul de România și Prințesa Lia, în vizită de prezentare a fiului lor, prințul Carol-Ferdinand de România.

A primit, la Reședința patriarhală, soborul Catedralei patriarhale cu Ajunul Nașterii Domnului.

Preafericirea Sa a felicitat pe toți cei care s-au dedicat slujirii liturgice în Catedrala patriarhală, în timpul Postului Nașterii Domnului:

„Vă felicităm pentru lucrarea misionară pe care ați desfășurat-o în timpul Postului Nașterii Domnului și rugăm pe Hristos Domnul să vă dăruiască bucuria pe care o au îngerii în ceruri, slujind Preasfintei Treimi, pentru că împreună cu îngerii ne rugăm și slujim în Biserică, așa cum se spune în cântările Sfintei Liturghii: «Noi care pe Heruvimi cu taină închipuim și Făcătoarei de Viață Treimi, întreit-sfântă cântare aducem». Această chemare sfântă de a sluji lui Dumnezeu și oamenilor, de a reprezenta preoția lucrătoare a lui Hristos în Biserică și de a prezenta în fața Preasfintei Treimi rugăciunile poporului, este o chemare sfântă și mare. În preajma sărbătorii Mântuitorului

nostru Iisus Hristos, la coralele bisericilor s-a adăugat și corul de colindători care împreună cu clerul binevestesc Nașterea Mântuitorului Iisus Hristos.”

Sâmbătă, 25 decembrie

De sărbătoarea Nașterii Domnului, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a oficiat Sfânta Liturghie în Catedrala patriarhală și a rostit cuvânt de învățătură, în care a explicat înțelesurile duhovnicești ale Evangheliei și ale sărbătorii Nașterii Domnului.

După Sfânta Liturghie, a primit colindători la Reședința patriarhală, pe membrii Coralei „Nicolae Lungu” a Catedralei patriarhale.

Duminică, 26 decembrie

A participat la Sfânta Liturghie în Paraclisul „Sfântul Grigorie Luminătorul” din Reședința patriarhală și a ținut cuvânt de învățătură.

În cuvântul de învățătură a evidențiat că desfășurarea dramatică a evenimentelor din istorie, prezentate în Evanghelia *Duminicii după Nașterea Domnului*, cauzate de răutatea lui Irod Idumeul, regele Iudeii, au fost profețite de către prorocii Vechiului Testament.

De asemenea, a explicat că Evanghelia din această Duminică arată, pe de o parte, planul de mântuire al lui Dumnezeu și, pe de altă parte, contradicțiile lumii robite de păcat și de moarte. Ea poartă deodată în ea pecetea Crucii și a Învierii, pentru că din pruncie Mântuitorul Iisus Hristos se îndreaptă spre suferință. Planul de mântuire al lui Dumnezeu ține cont de libertatea oamenilor, astfel încât îi lasă pe oameni să se manifeste așa cum sunt pentru a se vedea mai bine cât de mare este nevoia ridicării omului din păcat. Răutatea, ca urmare a păcatului, se vede în comportamentul regelui Irod, dar Dumnezeu biruie păcatul și arată că sfârșitul păcatului este moartea.

O altă semnificație duhovnicească a Evangheliei este reprezentată de țara Egiptului, care devine locul de scăpare pentru Pruncul Iisus. Prin *fuga în Egipt*, Hristos Domnul arată că și alte popoare sunt chemate la mântuire, nu numai poporul lui Israel. De aceea, Mântuitorul Și-a petrecut copilăria în „Galileea neamurilor”.

În continuare, Preafericirea Sa a vorbit despre pomenirea Maicii Domnului care este ocrotitoarea tuturor creștinilor, și mai ales a familiei creștine. Maica Domnului este ocrotitoarea celor care-L iubesc pe Hristos, a copiilor, a ma-

melor, a părinților, dar și ocrotitoarea monahilor și monahiilor, ocrotitoarea clerului, pentru că Fiul ei, Hristos Domnul, este Arhiereul Veșnic. Maica Domnului reprezintă iubirea milostivă, smerită, ocrotitoare. Prin acestea, Maica Domnului a devenit icoană vie a Bisericii.

Vineri, 31 decembrie

În Catedrala patriarhală din București, în noaptea dintre ani, alături de un sobor de preoți și mulțime de credincioși, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a înălțat rugăciuni de mulțumire pentru toate darurile primite de la Dumnezeu în anul 2010 ce a trecut, precum și rugăciuni de binecuvântare a Noului An 2011.

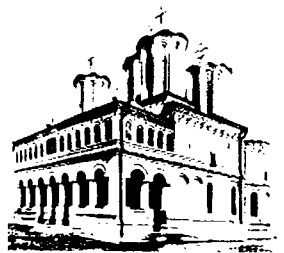
În cuvântul rostit, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a subliniat că această rugăciune de la cumpăna dintre ani are o însemnătate deosebită. Această tradiție de a ne ruga la cumpăna dintre ani, la miezul nopții, a început cu noaptea din anul 1999 spre anul 2000, la trecerea dintre milenii.

De asemenea, a evidențiat că momentul de trecere de la un an la altul este un moment în care noi trebuie să ne gândim, în primul rând, că fiecare an pe care îl primim de la Dumnezeu este un an al mântuirii, iar timpul, așa cum ne arată Sfânta Scriptură a Noului Testament, este timpul mântuirii, timpul întoarcerii noastre spre Dumnezeu și al unirii noastre cu Dumnezeu prin rugăciune, prin pocăință și prin fapte bune. Deci, evaluarea timpului pentru creștini este mai întâi o evaluare duhovnicească.

În încheiere, a adresat tuturor celor prezenți doriri de sănătate, bucurie și „ani mulți, cu ajutor de la Dumnezeu!”

A consemnat,
Arhim. Paisie TEODORESCU,
Consilier Patriarhal
Cabinetul Patriarhului

Studii

Vizita în deșert

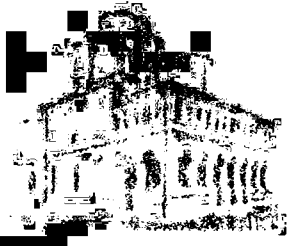
Am săvârșit patericul de la Iordan și în septymă de zile am văzut
un subor de pământ și am văzut în el o rădăcină. Pe lângă rădăcină
de la 20 de pași am văzut o rădăcină și în ea am văzut o rădăcină
de la 20 de pași am văzut o rădăcină și în ea am văzut o rădăcină
de la 20 de pași am văzut o rădăcină și în ea am văzut o rădăcină

În ziua aceea am văzut o rădăcină și în ea am văzut o rădăcină
de la 20 de pași am văzut o rădăcină și în ea am văzut o rădăcină
de la 20 de pași am văzut o rădăcină și în ea am văzut o rădăcină
de la 20 de pași am văzut o rădăcină și în ea am văzut o rădăcină

De aceea, în septymă de zile am văzut o rădăcină și în ea
am văzut o rădăcină și în ea am văzut o rădăcină și în ea
am văzut o rădăcină și în ea am văzut o rădăcină și în ea
am văzut o rădăcină și în ea am văzut o rădăcină și în ea
am văzut o rădăcină și în ea am văzut o rădăcină și în ea
am văzut o rădăcină și în ea am văzut o rădăcină și în ea
am văzut o rădăcină și în ea am văzut o rădăcină și în ea
am văzut o rădăcină și în ea am văzut o rădăcină și în ea

În ziua aceea am văzut o rădăcină și în ea am văzut o rădăcină
de la 20 de pași am văzut o rădăcină și în ea am văzut o rădăcină
de la 20 de pași am văzut o rădăcină și în ea am văzut o rădăcină
de la 20 de pași am văzut o rădăcină și în ea am văzut o rădăcină

A conferențiat
Arhim. Paisie Teodorovici
Consilier Patriarhal
Călugărul Iosif Bului

Istoricul Palatului sinodal

Arhim. Policarp CHIȚULESCU

Keywords: primate-metropolitan Conon Arămescu-Donici, mural picture, displacement, shifting, museum, Library of the Holy Synod, archive.

Palatul Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, situat în incinta mănăstirii Antim din București, reprezintă unul din reperele cele mai importante pentru viața noastră bisericească. La Palatul Sinodal au funcționat, neîntrerupt, până astăzi: Cancelaria, Arhiva și Biblioteca Sfântului Sinod, Consistoriul Bisericesc. În timp, aici au mai fost instalate și unele Servicii ale Administrației Patriarhale. În ultimii ani, Biblioteca Sfântului Sinod și-a lărgit activitatea, ceea ce a condus la o preocupare sporită pentru spațiile palatului. Pentru a eficientiza activitatea misionară prin organizarea de colocvii, simpozioane, Biblioteca a restaurat integral și a lărgit sala de vest, fostă de ședințe a Sfântului Sinod. În amintirea mitropolitului-primat Conon Arămescu-Donici care a inaugurat palatul în 1912, sala a primit numele de „Conon Mitropolitul”, fiind sfințită pe data de 27 septembrie 2010 de către Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul României.

Acum 100 de ani s-a pus piatra de temelie pentru Palatul care urma să devină sediul Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. Pentru a sublinia importanța istorică a acestui edificiu este de ajuns să amintim că aici a fost proclamată ridicarea Bisericii Ortodoxe Române la rang de Patriarhie (1925).

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a luat ființă la 13 ani după Unirea Principatelor din 1859, prin Legea sinodală din 1872, când toți episcopii ortodocși care slujeau pe pământ românesc, în eparhiile țării, au fost chemați să alcătuiască Sfântul Sinod, sub președinția mitropolitului Ungrovlahiei, care devenea mitropolit-primat. În 1877 se făceau eforturi pentru constituirea, la București, a unei Biblioteci a Sfântului Sinod. În 1895 s-a înființat și Consistoriul Superior Bisericesc care se folosea de același sediu ca și Sinodul. La început, întrunirile ierarhilor și ale Consistoriului au avut loc în clădirile bisericii „Sfântul Dumitru”, metoc al Episcopiei Buzăului (azi

dispărute). De aici, Sinodul s-a mutat în casele de lângă paraclisul familiei Lahovary (biserica Sapienței), unde plătea chirie.

În anul 1909, în noaptea de marți spre miercuri (21-22 aprilie) a avut loc un incendiu, provocat de sistemul de încălzire care era învechit. Dintr-un raport¹ al preotului Ovidiu Musceleanu, directorul Cancelariei Sfântului Sinod, înaintat către mitropolitul-primat, Athanasie Mironescu, aflăm că pagubele au fost însemnate. În foc au ars, pe lângă mobilier, dosarele sesiunilor sinodale dintre anii 1872-1909, ale sinoadelor din 1865 și 1867, actele judecării mitropolitului Ghenadie Petrescu, 500 de volume dintre care colecția completă a revistei *Biserica Ortodoxă Română*, colecții de legiuiri și *Monitorul Oficial*, *Bibliei*, diferite lucrări de religie sau de muzică bisericească aflate în manuscris, peste 30 de icoane înaintate Sfântului Sinod spre aprobare, la care se adaugă mai mult de alte 100 de icoane, trimise de pictorul Costin Petrescu tot spre avizare, diplome, tablouri, lucrări curente, corespondență, registre vechi de înregistrat acte, pergamentul scris cu ocazia sfințirii Sfântului și Marelui Mir din 1906 etc.

Tomosul original, scris pe pergament, care marca Autocefalia Bisericii Ortodoxe Române se afla, din fericire, la Mitropolie, în casa de valori. A scăpat de foc Biblioteca Sfântului Sinod, iar după stingerea incendiului, din moloz și cenușă s-au mai recuperat Condica Sfântă, sigiliile Sinodului și unele dosare, arse parțial.

Cu toate acestea, Sfântul Sinod și-a desfășurat mai departe lucrările în acest local, intervenind însă, la Ministerul Cultelor, pentru un sediu propriu.

În acest sens, la data de 4 mai 1909, Sfântul Sinod, sub președinția mitropolitului primat, Athanasie Mironescu (1909-1911), a înaintat o cerere către Spiru Haret, ministrul Cultelor (1907-1910). Solicitarea a fost aprobată, hotărându-se construirea unui palat al Sfântului Sinod, la Mănăstirea Antim, pe latura de nord a bisericii, pe locul unde fuseseră vechile chilii, demolate, în parte, înainte de 1840².

Pe 26 aprilie 1910, în urma licitației pentru darea lucrării în antrepriză, a fost desemnat câștigător arhitectul-constructor Ștefan Catzian, cu un deviz

¹ Publicat în revista *Biserica Ortodoxă Română*, an XXXIII, 1909, nr.2, pp. 218-223.

² Ion NANU, „Un monument istoric de artă religioasă: ctitoria mitropolitului Antim Ivireanul”, în rev. *Biserica Ortodoxă Română*, 1961, nr. 3-4, p. 242

de aproape 4 milioane de lei. Această sumă a fost asigurată de Administrația Casei Bisericii. Pe data de 10 iunie 1910 a fost pusă piatra de temelie. Câteva zile mai târziu, pe 14 iunie 1910, Primăria Capitalei, prin Direcția Lucrărilor Publice, a acordat aprobarea de construcție (nr.6690) conform planurilor întocmite de arhitectul N.C. Mihăescu³. Lucrările de ridicare a clădirii au fost coordonate de arhitectul Petre Nicolescu- Moroianu.

Odată încheiată execuția zidăriei și tâmplăriei, s-a învelit clădirea cu țiglă, s-au realizat instalațiile de apă, canalizare, iluminat electric, încălzire cu aer cald pentru sălile mari și coridoare, iar pentru camere s-au zidit sobe de teracotă.

Interiorul Palatului Sfântului Sinod este structurat astfel:

Un hol central monumental, cu 12 coloane, care susțin pe arcade o boltă cu luminator de sticlă prin care pătrunde lumina soarelui. În capătul acestui hol, pe latura de nord se găseau birourile mitropolitului-primat și cel al ministrului.

La est, unde astăzi se află sala de lectură și biblioteca, se găseau:

- Sala de ședințe pentru Consistoriul Superior Bisericesc cu aprox. 45 locuri pentru membrii săi, plus cele pentru ministru, stenograf și secretar. Sala era înconjurată de 11 încăperi în care funcționau Registratura, Arhiva, diverse Comisiuni (4 camere) și Cancelaria (3 camere). Tot pe această latură mai erau un grup sanitar, un vestiar și o ieșire. La etaj, pe această latură exista o locuință pentru intendentul palatului dar și camere pentru personalul de serviciu.

La vest, unde azi este sala de conferințe, *Conon Mitropolitul*, se găseau:

- Sala de ședințe cu pupitre și fotolii pentru ierarhii Sfântului Sinod, la care se adăugau cele pentru ministru și secretari. Sala era înconjurată de 8 încăperi pentru: secretar, stenografi, director, cămară, bufet, bibliotecă și arhivă (cu mese pentru lectură), grup sanitar și vestiar.

³ Arhivele Naționale, Dosar nr. 254/ 1910 (*Anul 1910, Construcțiunea Palatului Sfântului Sinod și Consistoriul Superior Bisericesc, în str. Antim*); acest dosar - aflat în copie și la Biblioteca Sfântului Sinod - conține autorizația de construcție a clădirii, *Planul de situațiune al localului bisericii Antim, filială a bisericii parohială Albă-Postăvari din Capitală, precum și al localului a b c d e f g, proprietatea Ministerului Cultelor* (cumpărat de la dl Virgiliu Cioflan, special pentru construcție n.n.), *plan ridicat în iunie 1909 de inginerul-hotarnic al Casei Bisericii, Al. G. Calotescu*, planurile de instalații (apă, gaz, electricitate).

Subsolul a fost împărțit în mai multe camere care serveau pentru depozitare.

În ziua de 20 februarie 1912⁴, a fost efectuată recepția lucrărilor, de către o comisie a Administrației Casei Bisericii, formată din: C. Dobrescu, subadministratorul Casei Bisericii, N. Ghika-Budești, arhitectul-șef al Comisiunii Monumentelor Istorice și Alex. Popovici, arhitectul Casei Bisericii. De față, au fost prezenți arhitecții implicați direct în realizarea lucrărilor: N. Mihăescu, Petre Nicolescu-Moroianu și Șt. Catzian.

Încăperile palatului au fost mobilate adecvat destinației sale. Acest mobilier din lemn masiv se păstrează intact până astăzi. Totodată, pentru a împodobi holul clădirii, au fost comandate sculptorului C. Bălănescu, încă din august 1911, trei medalioane în marmură de Carrara, cu portretele Reginei Elisabeta, al Principelui Ferdinand și al principesei Maria cu coroane de bronz pe cap. Aceste sculpturi erau încadrate în catifea; pentru executarea lor s-a plătit suma de 2400 lei⁵.

În ziua de miercuri, 10 octombrie 1912, a avut loc inaugurarea noului sediu, de acum numit Palatul Sfântului Sinod⁶. Dimineața a fost săvârșită, în biserica Mănăstirii Antim, Sfânta Liturghie, de către vicarul Mitropoliei Ungrovlahiei, Teofil Ploieșteanul. La ora amiezii, același ierarh a oficiat, în holul principal, sfințirea apei, în prezența mitropolitului-primat, Conon Arănescu-Donici, și a tuturor membrilor Sfântului Sinod, precum și a celor din Consistoriul Superior Bisericesc; la eveniment au mai luat parte: ministrul Internelor și ad-interim la Culte, C.C. Arion, administratorii Casei Bisericii, D. Boroianu și P. Gârboviceanu, profesori de la Facultatea de Teologie ș.a.

Ministrul C.C. Arion a predat noul local mitropolitului-primat, subliniind simbolul unității românilor exprimat prin clădirea în care aveau să se adune, de acum înainte, ierarhii veniți din toate colțurile țării.

Mitropolitul-primat Conon a făcut în cuvântarea sa o scurtă incursiune în istoria Bisericii Ortodoxe Române, de la situația de dinainte de unirea

⁴Nu de mult timp se pusese piatra de temelie a Palatului Senatului, actualul Palat al Patriarhiei

⁵Înlăturate cu prilejul lucrărilor de reamenajare din 1960, sculpturile au fost recuperate anul acesta, în 2010 din depozitul Sectorului Patrimoniu al Patriarhiei.

⁶Inaugurarea Palatului Sfântului Sinod a fost prezentată în rev. *Biserica Ortodoxă Română*, an XXXVI, 1913, ianuarie, pp. 22-33

Principatelor și până în anul 1912. El a menționat unele îmbunătățiri ce erau necesare (o cancelarie cu mult mai multe încăperi, un loc mai spațios pentru arhivă și bibliotecă cu săli de studiu), pe care nu le aflase în noul sediu⁷. El a adăugat și că locul cel mai potrivit, unde ar fi trebuit să se afle Palatul, era Dealul Mitropoliei, lângă Catedrală. Aceste nemulțumiri fuseseră deja trimise Ministerului Cultelor, pentru a se urgenta îmbunătățirile cerute. Mitropolitul a subliniat ca necesară, pe lângă restaurarea bisericii și a paraclisului, ridicarea unui cămin arhieresc, cu încăperi pentru ierarhii care veneau din provincie, la sesiunile sinodului și care astfel, erau nevoiți să locuiască în oraș. Cu toate acestea, Palatul a intrat, de îndată, în folosința Sinodului. Pe fațada clădirii, în dreapta intrării principale a fost inscripționată, pe o placă de marmură albă, următoarea pisanie: „În numele Tatălui și al Fiului și al Sf. Duh. Pusu-s-a temelie localului Sf. Sinod la 10 iunie 1910 în zilele MS Regelui Carol I și al soției sale MS Regina Elisabeta fiind Mitropolit primat al țării ÎPS Athanasie Mironescu, Prim-ministru dl I.C.Brătianu; Ministru al Cultelor și Instrucțiunii dl Spiru Haret; administrator al Casei Bisericii dl. Petre Gârboviceanu.

Inaugurarea localului s-a făcut în 10 octombrie 1912, fiind mitropolit-primat al țării Î.P.S. Konon Arămescu-Donici, Prim-ministru dl Titu Maiorescu; Ministru de interne și ad-interim al Cultelor și Instrucțiunii dl C.C. Arion iar administrator al Casei Bisericii dl D.G. Boroianu.

Arhitectul lucrării a fost dl N. Mihăescu iar antreprenor dl Șt. Catzian”.

În septembrie 1932, pictorița Olga Greceanu a primit de la Sfântul Sinod solicitarea de a împodobi cu picturi holul central din Palatul sinodal⁸.

Subiectele propuse erau: *Întemeierea Mitropoliei Ungrovlahiei, Autocefalia Bisericii Ortodoxe Române, Unirea provinciilor bisericești (1918), Învestirea primului patriarh al României, Miron Cristea*. Pictorița a făcut un scurt istoric al momentelor amintite, descriind exact scenele și locul personajelor care urmau a fi pictate. Pe referatul pictoriței se observă unele îndreptări de date, făcute de Patriarhul Miron, care a și dat rezoluția: „Se aprobă. Le aflu bune”. În toate aceste picturi primează: vechimea credinței ortodoxe apostolice la români, prezența ei în toate ținuturile românești, ca factor de unitate spirituală și teri-

⁷Însăși arhitectura palatului a fost socotită ca nepotrivită, față de incinta brâncovenească în care se afla.

⁸Arhiva Sfântului Sinod, dosar nr.333/1932.

torială. Din acest motiv, în fiecare secvență pot fi observați oameni îmbrăcați numai în port național, iar personajele principale: sfinți, ierarhi, clerici, domni, boieri sunt prezentați fără podoabe sau detalii pretențioase. Picturile sunt adevărate alegorii, în care simbolul se împletește cu realitatea istorică.

Olga Greceanu a menționat că fresca pe care o alcătuiă avea o compoziție diferită de cea întâlnită până atunci în Țara Românească, ea respectând „legile impuse de Giotto în sec. al XIV-lea, învățate la Paris cu ilustrul profesor Paul Baudouin; fresca, adaugă ea, și în general compoziția murală, nu poate fi tratată ca o fantezie - ea are legile ei⁹- de la care nu te poți abate, orice abatere atingând fresca în însăși esența ei”¹⁰.

După întronizarea patriarhului Justinian, ședințele Sfântului Sinod nu s-au mai desfășurat la Palatul sinodal de la Antim. Chiar în anul 1948 s-au transferat de aici piese de mobilier: pupitre și fotolii de ședință, catedra de prezidiu etc., care au fost instalate la Reședința patriarhului, pe Dealul Patriarhiei, în fosta sală a tronului patriarhal, transformată în bibliotecă și, ulterior, în sală de întruniri pentru Sinod.

Patriarhul Justinian a dorit ca în fostul Palat sinodal să se amenajeze un muzeu, arhiva și o bibliotecă. În acest sens, pe 19 mai 1959, a vizitat palatul, împreună cu episcopul-vicar Antim Târgovișteanul, după care a decis modificări importante pentru noua destinație a clădirii¹¹. Tot în 1959 a fost co-

⁹Ni se pare interesant de redat „crezul” artistei, exprimat în același referat, datat septembrie, 1932, adresat patriarhului Miron Cristea, în ceea ce privește legile compoziției murale și legile frescei: „legile compoziției murale sunt: 1) Dispoziția figurilor într-un simț decorativ, nu cum se prezintă în natură, și echilibrate atât prin culoare, cât și prin masa ce le reprezintă. 2) Figurile concepute în forme majestuoase, puternice, simple, grave. 3) Desenul larg, linia plină, neîntreruptă, liberă, generoasă. Legile frescei sunt: 1) Un colorit foarte *transparent* și luminos, așa ca materia zidului să fie vizibilă și sub pictură. 2) Umbrele *luminoase*, pentru a nu dăuna echilibrului armonios. 3) O paletă sobră, nobilă, discretă, pentru ca aspectul general să fie *un zid ușor nuanțat, nu vopsit*. 4) Culoarea dată în planuri mari, pentru ca ochiul să cuprindă armonia deodată și pentru a obține acea impresie de odihnă și reculegere ce nu o poți dobândi din pictura în ulei. 5) Întrebuițarea a cel mult 5 culori, dar în tonuri diferite. 6) Aspectul frescei să fie ca o pictură în camaieuse, pe când în pictura în ulei, exaltarea culorilor se obține prin contrastul lor, în frescă se obține tocmai printr-un sistem redus de colorațiune; aceeași culoare dar în diferite tonuri putând fi întrebuițată la mai multe figuri, de unde rezultă o pictură *unitară*, și simplă, simplitatea fiind elementul frumuseții unei *compoziții murale-fresce*. Simplitatea în compoziție, detaliu, linie, formă și mai presus de toate, în colorit.”

¹⁰Vezi nota 9.

¹¹Cf. referatul din 23 mai 1959, păstrat în arhiva Sfântului Sinod, modificările propuse și executate ulterior:

mandat mobilierul care avea să deservească Biblioteca, sala Muzeului precum și rafturile Arhivei¹².

O nouă vizită a patriarhului Justinian la Palatul sinodal făcută la data de 10 noiembrie 1960 a adus și alte îmbunătățiri cu privire la funcționalitatea clădirii. În referatul întocmit de arhitectul D. Berechet la 11 noiembrie 1960 se menționează că: pe lângă faptul de a fi observat calitatea sculpturii mobilierului pentru Bibliotecă și Muzeu, Patriarhul a dispus:

Pentru sala de est, în care era pictată scena Răstignirii:

- realizarea unei mai bune ventilații;¹³
- astuparea celor două uși de sub panoul cu scena Răstignirea, urmând ca artista Olga Greceanu să completeze pictura pe locurile nou-create;
- în locul ușilor, spre interior, în partea de jos, se montau radiatoare cu infraroșii;
- se astupa boiandrucul de peste ușa spre hol pentru a crea un panou ce urma a se picta;

Pentru holul central:

- se astupa cu căramidă ușa centrală de pe peretele de nord, creându-se astfel un spațiu pe care, în partea superioară, urma să se picteze portretul Patriarhului Justinian, în partea de jos continuându-se lambriul, iar în spatele acestei foste uși se lăsa o nișă pentru un dulap sau cuier;

La parter: 1) aducerea pardoselii din cele două săli de ședințe, la același nivel cu cea a holului principal. 2) Demontarea lambriurilor din aceleași săli și montarea lor în holul de la intrare și în holul central. 3) astuparea ușilor din capătul celor două săli cu zidărie. 4) Coborârea ușilor de acces din cele două săli la noul nivel, zidindu-se spațiile rămase libere deasupra lor și zăgrăvinduse cu aceeași culoare din hol. 5) S-a dorit luarea în calcul a pictării spațiului circular din jurul luminatorului și așezarea unor inscripții sub panourile deja pictate. 6) Așezarea unor portrete în cele 12 firide libere dintre arcade, din holul principal. 7) În aripa dreaptă unde se găseau sălile bibliotecii, urma a se scoate integral, tâmplăria ușilor „încăperile rămânând asemenea unor nișe, de-a lungul coridoarelor, montându-se uși pline, la capetele lor dinspre hol.”

În privința subsolului, interveneau următoarele modificări: 8) la încăperea centrală repartizată depozitului Arhivei, golurile arcelor se vor lărgi până în pilele de zidărie, rămânând numai partea lor superioară, 9) la încăperile dinspre stradă se vor desface arcele, acolo unde ele au fost astupate, 10) La încăperile dinspre incintă se vor mări golurile ferestrelor în raport cu nivelul săpăturilor care se vor efectua în curtea mănăstirii, înlocuindu-se tâmplăria respectivă. 11) Cazanul caloriferului nu se mai instalează în încăperea anterior rezervată, înspre stradă ci în primele două camere ale culoarului dinspre incinta mănăstirii, unde urma a se modifica zidăria pentru noua destinație.

¹²Referat nr. 4920 din 8 iunie 1959

¹³Referat nr 464/11 nov.1960: gurile de ventilație vechi se vor utiliza în continuare dar se vor deschide sub profilul lambriului „iar nu în mijlocul panoului ce se va picta cu sfinții români”.

- pisania veche se scotea din hol pentru a fi montată o alta, simplificată în exteriorul clădirii „sub fereastra mică a pavilionului central de intrare în Palatul Sfântului Sinod”, iar pe panoul corespondent, din fațadă, spre est, se monta inscripția cu arătarea destinației imobilului.

Sala mare de vest (fostă de ședințe a Sfântului Sinod):

- se astupau ușile luminătoare din nișe (care se găseau în capătul sălii, în partea de vest) și se crea o instalație de ventilație mai bună (!)
- trebuia continuată pardoseala cu parchet sau linoleum, de lângă perețele de vest, în zona fostului culoar care avea un capăt în sud iar altul în nordul clădirii; deși nu este precizat explicit, probabil pentru a nu fi obstrucționați de partid și în scopul unei mai sigure duceri la îndeplinire a proiectului, de fapt, sala de vest a fost lărgită prin dărâmarea peretelui de vest în care erau deschise două uși ce ieșeau în culoarul cu cele două deschideri laterale amintite. Astfel, mozaicul fostului culoar, acum închis, trebuia adaptat sălii lărgite.
- se dorea montarea unui reflector, în spatele arcadei nișei, pentru luminarea panoului (aici avea să fie așezat tabloul reprezentând „Întronizarea primului patriarh al României”, realizat de G.G. Russu) aflat astăzi în sala „Consilium” din Palatul Patriarhiei.
- patriarhul recomandase ca în sala Muzeului numită „Eclisiarhie” să se confecționeze vitrine sculptate: pentru veșminte, mitre și piese de orfevrărie, socluri pentru statui;

Desigur că lucrările de reamenajare priveau întregul ansamblu mănăstiresc de la Antim, așa cum reiese din referatele întocmite de Serviciul Tehnic al Patriarhiei. Toate lucrările menționate au fost duse la îndeplinire întocmai după cum se plănuiuse. Atelierele Institutului Biblic au fost mutate din subsolul Palatului sinodal la Mănăstirea *Schitul Maicilor*, urmând ca în locul lor să se amenajeze Arhiva Administrației Patriarhale și cea a Arhiepiscopiei Bucureștilor care se găsea în subsolul Reședinței Patriarhale.

Pictorița Olga Greceanu, solicitată pentru palatul sinodal, de însuși patriarhul Justinian, făcea o întâmpinare la 17 ianuarie 1961, prin care cerea „să se dea jos tencuiala până la primul grund, adică pe o grosime de 0,6 cm”, deoarece „ipsosul prezent în tencuială altera coloritul și degrada fresca”¹⁴, punerea

¹⁴ Arhiva Administrației Patriarhale, dosar 402.

ultimului strat de mortar pentru primirea frescei era după o formulă proprie, specifică pictorița. De altfel, pentru a putea începe realizarea picturii, ea cerea la 3 februarie 1961 urgentarea lucrărilor de pregătire a pereților. Ea fusese la Palatul sinodal cu un inginer (M. Popescu) și cu un chimist (C. Pașcanu care pregătea tencuiala pentru O. Greceanu) pentru a sonda materialul aplicat pe cărămidă, constatându-se că nu era bun pentru a asigura durabilitate frescei. Într-adevăr, fresca este și azi la fel de proaspătă ca în primele sale zile, fiind greu să-și dea seama cineva care panouri sunt pictate în 1933 și care în 1961¹⁵. Pictorița se angaja să termine lucrarea în trei luni, lucrând de dimineața până seara, împreună cu cele patru ajutoare ale sale. Până când aveau să se usuce pereții din sala de est (panourile rămase nepictate) și cei ai holului central, ea începea să picteze, totuși, în sala de est, „de îndată ce va fi fost încălzită.”

Într-un manuscris-jurnal, intitulat *Lucrările de pictură din Palatul Sfântului Sinod*¹⁶, care aparține Olgăi Greceanu, sunt redată discuțiile și opiniile patriarhului Justinian, care o aprecia foarte mult pe pictoriță și voia să o ajute, dându-i de lucru dar având și mare încredere în priceperea ei¹⁷. După ce au convenit asupra compoziției, portretelor și pentru începerea grabnică a lucrărilor, patriarhul a trimis-o pe pictoriță, pentru detalii, la episcopul-vicar Antim, care locuia chiar la Mănăstirea Antim. Din relatările artistei, reiese că a avut loc o aprigă dispută între ea și I.D. Ștefănescu, arhitectul Berechet, pr. Gh. Soare, pr. Ștefan Vasile, de față fiind și episcopul-vicar Antim, în privința ocupării panourilor libere din holul central, din sala de est (unde era pictată Răstignirea în 1933), punându-se și problema pictării sălii de vest în care se găsea pânza lui Gh. Rusu cu „Întronizarea patriarhului Miron”; aici trebuia să se înfățișeze întronizarea patriarhului Justinian și reîntregirea Bisericii. Se pare că însuși patriarhul a venit pe 19 iunie la Palatul sinodal, când a decis ce picturi să se facă: în sala de est: canonizarea sfinților români, în hol toate portretele bust (deși spațiul era generos, mai ales pentru locul unde trebuia

¹⁵Patriarhul Justinian i-a relatat Olgăi Greceanu cum mitropolitul Tit Simedrea a trecut cu o mistrie peste frescă și au ieșit scântei, dar fresca nu s-a zgâriat. (Mss. *Lucrările de pictură de la Palatul Sfântului Sinod*, fila 10).

¹⁶Intrat de curând în patrimoniul Bibliotecii Sfântului Sinod prin amabilitatea doamnei Iuliana Mateescu.

¹⁷De altfel, îi dăduse binecuvântare, ca și predecesorii săi, să predice în biserici și a distins-o cu *Crucea patriarhală*.

pictat patriarhul Justinian, pe peretele de nord), iar pentru sala a treia, cea de vest, a rămas să se mai gândească¹⁸. Aceste lucruri au nemulțumit-o pe Olga Greceanu care studiasse proporțiile și posibilitățile clădirii, dar era hotărâtă să nu se supună. Era loc liber să-i înfățișeze pe mitropoliții de după Autocefalie și pe patriarhi în jilțul lor, ceea ce dădea măreție imaginii; pictați doar bust, aceștia erau pentru artistă anulați, mutilați. Urma ca patriarhul să decidă compoziția în final. Din păcate manuscrisul se oprește din relatare, dar se pare că Olga Greceanu a biruit: în holul central, exact cum se intră, privind în față, pe peretele de nord (unde fusese o ușă, astupată anume) este pictat în picioare, cu mantie arhierască Patriarhul Justinian; în dreapta sa, se vede *Palatul Patriarhiei* (latura de nord), în stânga fiind *Atelierele Institutului Biblic-Schitul Maicilor și Catedrala Sfintei Patriarhii*, peretele de est are, începând de la intrare, următoarele picturi: *Biserica Sfântul Ilie Toplița, Patriarhul Miron Cristea (1919-1939), Cincizecimea, Patriarhul Nicodim Munteanu (1939-1948), Mănăstirea Neamț*; peretele de vest conține următoarele picturi: *Institutul Teologic Universitar, Mitropolitul Iosif Gheorghian (1886-1893; 1896-1909), Sfânta Treime, Mitropolitul Calinic Miclescu (1875-1886)*, peretele de sud este împodobit cu portretele mitropoliților primați: *Conon (1912-1919), Athanasie Mironescu (1909-1929), Ghenadie Petrescu (1893-1896), Mănăstirea Căldărușani*; sub cupola holului central sunt pictate scenele: *Întemeierea Mitropoliei Țării Românești, 1919 - Alipirea Bucovinei la Patria-Mamă, Autocefalia, Patriarhia*; pe tamburii cupolei sunt pictați mitropoliții: *Varlaam (1632-1653), Andrei Șaguna, Vladimir Repta al Bucovinei, Grigorie Dascălul (1823-1834)*. Sala a treia (de vest), nu a mai fost pictată de Olga Greceanu, deși pereții au fost împărțiți în aceleași panouri, ca sala de est; în aceste ocnite, mai largite, se află totuși niște picturi; peretele de la nord conține următoarele desene cu texte:

1. Un hrisov pe care scrie: „Din carne de lemn tare, chiparos cu bună mireasmă, îți tai chipurile sfinte în catapeteasmă.”
2. Un monah sculptând în lemn, un sfeșnic, cu inscripția: „Pimen Duhovnicul, meșter în săpătură de lemn. Școala de la Cernica, 1810.”
3. Un monah care ține în mâini un chivot și o cădelniță, fiind scris alături: „Marcu din Kiprovac, meșter argintar. Școala de la Tisman, 1670.”

¹⁸ Vezi manuscrisul citat la nota 15, fila 29.

4. Un hrisov cu inscripția: „Dă-mi pentru meșteșugul acesta îmbelșugat pietre, argint și aur curat, să fac Duhului Sfânt chivot ferecat.”

Pe peretele de sud se observă următoarele desene cu textele lor:

1. „Icoana nu se zugrăvește ci se scrie, gând tâlcuit în culoare după erminie.”
2. Un monah pictând o icoană, cu inscripția: „Dositeiu arhim. meșter iconar. Școala de la Putna,”
3. Antim Ivireanul pictat în haine monahale, cu un hrisov în mâna dreaptă (pe care scrie: „Nu cu fulgerile săbiilor asmuțite ci cu strălucirea vieții îmbunătățite”, iar în cea stângă, cu o carte pe care scrie: „Cu slova am vânat auzirile noroadelor.” Se află alături și inscripția: „Antim de la Ivir, ieromonah tipograful. Școala de la Snagov. 1700”
4. Un hrisov pe care este însemnat: „din fagure de cerneală și măiestrie îți torn mierea cuvântului pe hârtie”

Dedesubt este semnat discret: „Mazilescu, 1949”.

În sala de est, fostă de ședințe a Consistoriului, în prezent sală de lectură, pe peretele de est este înfățișată monumental Răstignirea Mântuitorului, în panourile deschise în pereți la sud, sunt pictați următorii sfinți, cu câte un text care descrie mesajul vieții acestora: 1. „Sf. Filofteia ajută săracii împărțind din mâncarea ce ducea tatălui său la câmp. Mâniat, acesta o ucise cu o lovitură de bardă în picior.” 2. „Aducerea Sf. Filofteia din Târnova la Curtea de Argeș de către voievodul Radu Negru, doamna Ana și Curtea sa.” 3. „În timpul voievodului Mihnea, Sf. Ion Valahul trecând cu negoț în Turcia și nevoind să se lapede de credința sa e spânzurat de mahometani.” 4. „Sf. Dimitrie strivit între două stânci e găsit de popor în urma unui vis avut de o fecioară, în apa Lomului unde căzuse.” 5. „Sf. Grigorie retras în peșteră e iscodit de duhurile rele în felurite chipuri, le îndepărtează arătându-le crucea.”

Pe panourile de la vest sunt înfățișați: 1. „Călugărul Nicodim, primul întemeietor al mănăstirilor românești trece din Serbia, Dunărea pe la porțile de Fier.” 2. „Mitropolitul Nifon și Voievodul Radu cel Mare, adună curtea și călugării pentru soborul învățături.” 3. „Sfânta Parascheva întovărășită de trei sfinți ostași apare în vis groparului Gheorghe arătând locul unde se află corpul.” 4. „Voievodul Alexandru cel Bun, curtea și poporul în drum pentru întâmpinarea aducerii trupului Sf. Ion cel Nou de la Suceava.” 5. „Trupul Sf. Ion cel Nou schingiuit de mahometani este adus de popor la Sucevița.”

Peretele de vest al sălii, unde este și ușa de acces, o are pictată central pe Sfânta Fecioară Maria cu Pruncul în brațe, încadrată de Sfinții ierarhi: Iosif cel Nou de la Partoș, Iorest și Sava Brancovici, Cuvioșii Sofronie de la Cioara și Visarion Sarai, Sfântul Mucenic Oprea Miclăuș, Sfântul Ierarh Calinic de la Cernica. Toate numele sfinților sunt scrise sub icoana Maicii Domnului, chiar deasupra ușii, iar în continuarea lor: „canonizați în 1955-1956 în zilele Preafericitului Patriarh Justinian”.

În 1965, Olga Greceanu împreună cu arhimandritul Sofian Boghiu, care pe atunci locuia la Mănăstirea Plumbuita (unde funcționau Atelierele Patriarhiei), au refăcut decorațiunile exterioare ale Palatului. Contractul încheiat de artistă și arhimandritul Sofian cu Patriarhia, la 28 august 1965, prevedea restaurarea zugrăvelilor ornamentale cu decorații florale de sub streșinile Palatului (completându-se lipsurile din suprafețele ornamentale, în același stil, cu aceleași modele, pentru a se restabili aspectul inițial. Lucrarea a costat 29.520 lei și cuprindea 30 mp pictură din nou, iar 222 mp suprafețe curățate și înviorate, dar și tot ce presupunea dotarea cu materiale de lucru. Din execuția lucrării: 2/3 reveneau artistei, iar 1/3 arhimandritul Sofian. Termenele de execuție erau: 15 septembrie pentru friza de la corpul parter și 30 octombrie pentru friza de la corpul superior (sălile sinodale și holul principal). Dintr-un referat al arhimandritul Sofian, datat 29 octombrie 1965, aflăm că lucrarea nu începuse la 1 septembrie cum doriseră pictorii, ci pe 9, din cauza întârzierii procurării materialelor. Un proces-verbal de recepție, din 2 octombrie 1965, declara Comisia ca fiind foarte mulțumită pentru calitatea materialelor utilizate, pentru pregătirea pereților, dar mai ales pentru superioritatea execuției picturii ornamentale¹⁹. Un alt proces-verbal, din 12 noiembrie 1965, de această dată de recepție definitivă a lucrărilor, constata încheierea întregii lucrări, în termenele și standardele de calitate stabilite.

Douăzeci de ani mai târziu, în 1985 pe 21 ianuarie, Palatul sinodal a trecut printr-un moment critic. Amplasat chiar în zona unde se amenaja „marele” bulevard „Victoria Socialismului”, edificiul nostru trebuia demolat. Grație invenției inginerului dr. Eugeniu Iordăchescu, prin procedeul „Translație”, clădirea sinodală a fost mutată, pe o temperatură de -18°, în 6 ore și 20 de

¹⁹Arhiva Administrației Patriarhale: Contract de prestare servicii, Adresă semnată de O. Greceanu și Procese-verbale de recepție a lucrărilor din 2 oct. și 12 nov 1965.

minute, aproximativ 13°, cu o viteză de 1,56 m/oră. Pe 20 februarie, același an, Palatul a fost deplasat de la locul său inițial, la o distanță de 20.35 m, fiind adus la câțiva metri de biserica mănăstirii, pe latura de nord a acesteia, pe locul vechii cuhnii și a unui corp de chilii care au fost demolate. Lucrarea de mutare a clădirii a durat, în această a doua etapă, 13 ore și 38 de minute²⁰. Pe tot timpul lucrărilor, personalul care activa în interiorul Palatului, de la Cancelarie și Bibliotecă, și-a desfășurat nestingherit activitatea. În prealabil fusese ră evacuate depozitele de la subsolul care se desființa, pentru a se putea turna centura de beton care asigura integritatea clădirii, pe toată durata mutării.

La Palatul sinodal au funcționat, neîntrerupt, până astăzi: Cancelaria, Arhiva și Biblioteca Sfântului Sinod, Consistoriul Bisericesc. În timp, aici au mai fost instalate și unele Servicii ale Administrației Patriarhale.

În ultimii ani, Biblioteca Sfântului Sinod și-a lărgit activitatea, ceea ce a condus la o preocupare sporită pentru spațiile Palatului. Astfel, au fost refăcute zugrăvelile birourilor și au fost înlocuite instalațiile electrice. Au fost renovate: holurile de la intrare și central, sala de lectură, iar la etaj a fost instalat un laborator de restaurare carte veche. Pentru a eficientiza activitatea misionară prin organizarea de colocvii, simpozioane, Biblioteca a restaurat integral și lărgit sala de vest, fostă de ședințe a Sfântului Sinod. Ea a fost dotată cu mobilier și tehnică necesară sesiunilor de comunicări. În amintirea mitropolitului-primat care a inaugurat palatul în 1912, sala a primit numele de „Conon Mitropolitul”, fiind sfințită pe data de 27 septembrie 2010 de către Preafericitul Daniel, Patriarhul României.

În acest discret, dar elegant Palat au loc numeroase evenimente cultural-misionare: simpozioane, expoziții, lansări de carte etc. Tot aici funcționează și Comisia Patristică a Patriarhiei Române, care se ocupă cu traducerea operelor Sfinților Părinți ai Bisericii, în limba română; pentru a spori cercetarea științifică din cadrul Bibliotecii Sfântului Sinod și pentru a pune în lumină vechile izvoare scrise pe care le teaurizează, se intenționează crearea unui Centru de istorie și cercetare a textelor vechi, în vederea revelării de noi date referitoare la istoria culturii și spiritualității românești.

²⁰ Materialul translării Palatului sinodal, însoțit de fotografii, ne-a fost furnizat de către dl dr. ing. Eugeniu Iordăchescu, căruia îi adresăm mulțumiri pentru inventivitate și reușita salvării monumentului nostru, alături de multe alte edificii recuperate în pragul demolării, prin aceeași metodă.

Summary: The history of the Synodal palace

The history of the Romanian race is closely attached to the palace of the Holy Synod of the Romanian Orthodox Church. Beginning on the time of the Primate-Metropolitan Conon Arănescu-Donici, very important pages of ecclesiastic history of our people were written in this palace situated within the walls of Saint Anthimos of Iberia in Bucharest. Father Archimandrite Policarp Chițulescu, manager of the Library of the Holy Synod, presents in this article the history of this exquisite synodal palace, since its building and interior decoration with vast frescoes of religious inspiration created by Olga Greceanu, and zealously restored through the good offices of R.F. Sofian Boghiu, up to the reorganization of this palace in its present-day condition. On the other hand, the resistance that this synodal palace opposed to the communist regime was quite remarkable: in spite of its undergoing in 1985 a difficult operation of translation by twenty meters, because of the building works for Victory of Socialism Avenue, it has remained as an unshakeable witness of the life of the Romanian Orthodox Church. After his being enthroned as the third patriarch of Romania, Justinian Marina of eternal memory moved in 1948 the proceedings of the Holy Synod from Saint Anthimos of Iberia Monastery to the Patriarchate, and in 1959, he had the synodal palace restored and redecorated, making it shelter the museum, the archives and the library. Today, the Palace of the Holy Synode harbors the following departments: the chancellery, the archives together with the library, the ecclesiastic consistory, as well as a number of other departments of the patriarchal administration. It is also here that the patristic commission keeps its going, taking over the translation in Romanian the Holy Father's vast works.

On the 27th of September 2010, the works of restoring the former meeting hall of the Holy Synod having finished, His Beatitude Father Daniel, Patriarch of the Romanian Orthodox Church, had the benevolence to consecrate it; it is always himself that, in memory of the primate-metropolitan who, a century ago, had inaugurated this palace, gave this hall the name of *Conon the Metropolitan*.

Miron Cristea și opera de unificare și realizare a reformei religioase. Legea și Statutul de Organizare ale Bisericii Ortodoxe Române.

Pr. Silviu GALEȘ

Keywords: *Miron Cristea, Union, Church organization, unification, standardization, Primate Metropolitan, dominant Church*

După formarea României Mari, în urma Unirii săvârșite la Alba Iulia în data de 1 decembrie 1918, una dintre principalele probleme ale Statului român reîntregit a fost aceea a unificării organizării bisericești, ce diferea în fiecare dintre provinciile nou-alipite. O importantă contribuție în realizarea acestui deziderat a avut-o Dr. Miron Cristea, episcop de Caransebeș iar ulterior mitropolit-primat și patriarh al Bisericii Ortodoxe Române. Atât prin sprijinirea inițiativelor organismelor eclesiastice, cât și prin propriile-i strădanii, cum ar fi redactarea *Principiilor fundamentale pentru organizarea unitară a Bisericii Ortodoxe în România Întregită*, primul întâistătător al Bisericii Ortodoxe Române unificate a avut o contribuția substanțială în adoptarea noului Statut de Organizare al acesteia, promulgat la 6 mai 1925. Totodată, tot Patriarhului Miron Cristea i se datorează și recunoașterea Bisericii Ortodoxe Române ca Biserică dominantă a Statului român, prin Constituția din anul 1923.

De la Alba Iulia, unde a fost prezent și a luat cuvântul, alături de dr. Iuliu Maniu, din partea Partidului Național Român, Iosif Jumanca, în numele social-democraților și alți lideri transilvăneni, dr. Miron Cristea a plecat la București, spre a duce Actul Unirii Transilvaniei, împreună cu Vasile Goldiș, Alexandru Vaida Voevod și Iuliu Hossu. Ajungând în Gara de Nord, la 13 decembrie 1918 el rostea o cuvântare, în care declara printre altele: „Când am fost pe aici, ultima dată, nici unul dintre noi nici măcar a visa n-a îndrăznit că venirea noastră viitoare în capitala Românișmului avea misiunea epocală de a închina întreg pământul nostru strămoșesc – Ardealul, Banatul,

Crișana și Maramureșul – Patriei mame, adică Scumpei României”¹. Cuvântarea sa era rostită în fața unei mulțimi imense, din care nu lipseau membrii guvernului, în frunte cu Ionel I.C. Brătianu, generalul Prezan, reprezentanți ai Academiei Române, ai Ligii Culturale, civili și ostași. Oaspeții au fost întâmpinați cu alocuțiuni de bun venit de către primarul Capitalei, Hâlceanu și prim-ministrul Ionel I.C. Brătianu².

Cum întreaga Capitală era în acele zile invadată de o nesfârșită mare de oameni, de toate vârstele și profesiile, bărbați și femei, care întâmpinau cu flori și ropote de aplauze pe oaspeții veniți de peste munți, Miron Cristea s-a oprit la 15 decembrie 1918 și la statuia lui Mihai Viteazul din Piața Universității, unde, în fața unei imense mulțimi a declarat emoționat: „Din încredințarea Marelui Sfat al Națiunii Române din Ardeal, Banat, Crișana și Maramureș, noi, cei 4 soli trimiși (Vasile Goldiș, Alexandru Vaida Voevod, Iuliu Hossu și Miron Cristea n.n.), venit-am înaintea feței Maiestății Sale Regelui ca să-i închinăm pe vecie acest pământ românesc, venit-am în inima României ca să-i vestim din acest loc marea bucurie că robia noastră de aproape zece veacuri nu ne-a înfrânt. Din contră, bunul Dumnezeu ne-a întărit, încât cu ajutorul brațului înalt al Maiestății Sale și al vitejiei armatei române, cu ajutorul iubitelor noastre surori latine, Franța și Italia, cu ajutorul puternicei Anglii și cu ajutorul înțeleptului protector al popoarelor asuprite, Wilson – am putut rupe lanțurile robiei de pe trupurile noastre”. El informează pe bucurșteni că la Alba Iulia – „cetatea lui Mihai Vodă Viteazul”, transilvănenii au luat hotărârea de a împlini „unirea pe vecie a întregului nostru pământ strămoșesc cu patria mamă”. După ce explică semnificația hotărârii de la Alba Iulia și încrederea cu care vine în Capitala României, întrevede semnificația unirii tuturor provinciilor, până atunci oprimate, spunând: „Rămâne acum ca închegarea aceasta sufletească să cuprindă toate provinciile dezrobite, ca împreună cu țara mamă să ne așezăm la muncă stăruitoare”. Deci, întrevede și presupune necesitatea unor reforme radicale, care ar avea cel puțin două obiective prioritare: 1) „să refacem pustiirile lungului război și să readucem la cale normală toți ramii de activitate publică”, apoi 2) „să sporim mijloacele

¹ Dr. MIRON CRISTEA, *Cuvântări*, vol. III, 1923, p. 9.

² Ilie ȘANDRU, Valentin BORDA, *Patriarhul Miron Cristea, Un nume pentru istorie*, Casa de Editură Petru Maior, Tg. Mureș, 1998, pp. 120-121.

pentru ușurarea datoriilor publice, cu un cuvânt, să consolidăm și să întărim, astfel, patria mărită, încât s-o lăsăm fiilor moștenire în starea cea mai înfloritoare;” el îi asigură pe bucureșteni că se gândește cu recunoștință la acei „voievozi și bărbați de stat, conducători și scriitori, care au ostenit pentru realizarea unității noastre naționale, începând cu Ștefan cel Mare, cu Mihai Viteazul, până la Vodă-Cuza și Carol”, dar și la făuritorii de limbă precum „Miron Costin, Dosoftei, Ienăchiță Văcărescu și până la Eminescu, Coșbuc, Ștefan O. Iosif”. Cuvântul său exprimă o bună cunoaștere a istoriei propriu zise și a spiritualității românești.³

În ziua de 14 decembrie 1918, delegația Transilvaniei, prezentă la Palatul Cotroceni, în sala tronului, i-a predat regelui Ferdinand Actul Unirii. Prim-ministrul, Ionel I.C. Brătianu, în alocuțiunea rostită la prânzul dat în onoarea delegației transilvănene, declara: „Prea sfințiți părinți, fraților, vă așteptam de o mie de ani și ați venit ca să nu ne mai despărțim niciodată ... Sunt în viața unui neam clipe de fericire atât de rare, atât de mari, încât ele răscumpără veacuri întregi de suferință. Bucuria noastră nu este bucuria unei singure generații. Ea este sfânta tresărire de bucurie a întregului popor român, care de sute și sute de ani a îndurat suferințele cele mai crude fără să-și piardă credința neclintită în sosirea acelei zile care ne unește astăzi și care trebuia să vie, care nu se putea să nu vie ... Această unire v-o strigă toți morții noștri, și acei din Câmpiile Tisei, din Turda, și acei din Munții Apuseni, și acei din Carpați, și acei de la Siret ... Trăiască România Mare!”⁴

Impresionat de cuvântările rostite, de evocarea domnilor care au visat și s-au luptat pentru Marea Unire, Miron Cristea i se adresa și el regelui Ferdinand cu mărturisirea: „Sire, avut-am și noi, cei de dincolo de Carpați, veacuri de-a rândul, domnitori. Dar românii n-au avut loc nici în tinda caselor lor! Nouă ne-au fost părinții meșteri. Iar acum ne-a învrednicit Dumnezeu să avem un mare rege”⁵.

La dineul oferit la Palat de regele Ferdinand, acesta a purtat o lungă discuție cu secretarul lui Miron Cristea – este vorba de dr. Cornel Corneanu –,

³ Dr. MIRON CRISTEA, *Cuvântări*, pp. 11-13.

⁴ *Carmen Saeculare Valachorum*, (ediție și prefață de Vasile Netea), Ed. Minerva, București, 1979, p. 35.

⁵ I. ȘANDRU, V. BORDA, *Patriarhul Miron Cristea...*, pp. 121-122.

căruia i-a spus despre „persoana episcopului de Caransebeș”: „Să nu vă supărați, dar pe Prea Sfinția Sa vi-l luăm în curând!”. Despre intenția ca el să fie promovat în România întregită în funcția de mitropolit-primat se știa cu mult înainte. Miron Cristea, reconstituind el însuși evenimentul, ne relatează în acele *Note ascunse*, că, de Crăciun, în 1917, asesorul său, Ștefan Jianu, aflându-se în lagărul prizonierilor din Timișoara, a aflat că ofițerii, care ascultaseră Pastorală sa, de Crăciun, din 1917, mărturiseau: „Îl facem la noi, mitropolit primat, în România Mare.” „În 1918, mergând spre București – relatează Miron Cristea în aceleași însemnări – îmi povestea cineva că un ziar din Basarabia, a scris că eu „trebuie să devin mitropolit primat”. „Și Familia Brătianu, scrie Miron Cristea – mi-a făcut asemenea aluzii”. Și prim-ministrul, „Ionel I.C. Brătianu – își însemnează Miron Cristea în notele sale intime – a zis la masa cumnatului său, Dr. Cantacuzino, că «eu nu vă sfințesc biserica de la Florica în calitate canonică», adică să fie ierarh al eparhiei, în cursul petrecerii la București (vreo 10 zile) toți spuneau asta, deci, era vestea generală”⁶.

Într-adevăr, prețuind activitatea remarcabilă, de ierarh și om politic a lui Miron Cristea, gândurile forurilor conducătoare ale țării, regele, oamenii politici, ierarhii din celelalte provincii s-au socotit și au chibzuit ca el să devină mitropolit-primat. Până la alegerea lui de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, avea să mai treacă exact un an de zile de la venirea sa în Capitală cu Actul Unirii.

Miron Cristea s-a reîntors, la sfârșitul lui decembrie 1918, de la București, în fruntea eparhiei sale de la Caransebeș. Chiar în zilele sărbătorilor Crăciunului s-a întâmplat să treacă prin orașul unde era sediul eparhiei sale, generalul francez Berthelot – șeful misiunii militare franceze în România, care, după impunerea păcii separate de la Bufta – București, a contribuit la reorganizarea și refacerea armatei române; primindu-l și cinstindu-l la 13/26 decembrie 1918 la sediul episcopiei sale, Cristea i se adresa astfel: „Domnule general! În numele celor peste 400.000 de români din eparhia mea, salut, cu toată căldura, pe generalul Berthelot, reprezentantul glorioasei Franțe; mai întâi din admirație față de prima națiune a lumii, care este cea

⁶Elie MIRON CRISTEA, *Note ascunse. Însemnări personale (1895-1937)*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1999, p. 52.

mai aleasă; apoi din cea mai intimă iubire, frățească, pentru sora noastră mai mare, fiind mândri că în vinele noastre curge același sânge nobil, latin; și, în fine, din adâncă recunoștință față de uriașul concurs ce ni l-a dat Franța și, îndeosebi, salvatorul nostru, generalul Berthelot, întru realizarea aspirațiilor noastre naționale”⁷.

Odată cu înfăptuirea unirii politice a tuturor românilor, chiar din decembrie 1918, problema prioritară, care stătea în atenția lui Miron Cristea – ca și a tuturor ierarhilor și, de fapt, și a oamenilor politici – era problema unificării Bisericii Ortodoxe Române.

Existau, în 1918, în România Mare, patru regimuri diferite de organizare a Bisericii și era nevoie de unul singur. Cele patru regimuri erau:

1. În Vechiul Regat, de până la 1918, Biserica era organizată după norme moderne; în 1859, unirea Moldovei și Țării Românești a atras după sine și unificarea organizației bisericești. În 1864 a fost proclamată autocefalia – conducerea de sine stătătoare – a Bisericii Ortodoxe Române. În 1872 s-a dat *Legea Organică*, prin care s-a constituit Sfântul Sinod, adică adunarea de ierarhi, care constituie forul suprem al oricărei Biserici Ortodoxe autocefale și care se întrunește periodic pentru a rezolva diverse probleme de administrație bisericească. După proclamarea independenței de stat a României, la 9 mai 1877, s-au purtat tratative cu Patriarhia de la Constantinopol, care, la 25 aprilie 1878 a acordat actul de recunoaștere a independenței, a autocefaliei sale; ea nu mai depindea de nici o altă biserică ortodoxă și avea, oficial, recunoscut dreptul de a se administra și conduce în conformitate cu hotărârile adoptate de propriul ei sinod⁸.

2. În Transilvania evoluția situației Bisericii Ortodoxe a românilor a fost mai complexă, mai vitregă, mai sinuoasă. În Imperiul Habsburgic religia oficială a fost inițial numai cea catolică. Apoi au devenit religii recepte: catolicismul și cele două confesiuni protestante, calvinismul și luteranismul. După cele două diplome leopoldine, din 1697 și 1702, s-a adăugat și confesiunea greco-romano-catolică sau unită. Recunoașterea religiei ortodoxe a mers în pas cu recunoașterea națiunii române transilvănene, multă vreme considerată

⁷ Dr. MIRON CRISTEA, *Cuvântări*, p. 13.

⁸ *Autocefalie, Patriarhie, Slujire Sfântă. Momente aniversare în Biserica Ortodoxă Română*, 1995, Ed. IBMBOR, București, 1995, p. 20.

doar tolerată. Biserica Ortodoxă din Transilvania era subordonată Mitropoliei din Karlowitz sau Carloviț, din Serbia. O consecință a luptei românilor din toată epoca modernă și mai ales a revoluției de la 1848-1849, a fost acceptarea, din partea Curții din Viena, ca în 1864 Biserica Ortodoxă din Transilvania să se desprindă de sub tutela Mitropoliei din Carloviț și să devină Mitropolia Ortodoxă a Transilvaniei, sub conducerea lui Andrei Șaguna. La scurt timp, apoi, în octombrie 1868, a avut loc Congresul Național al Românilor din Mitropolia Transilvaniei, la Sibiu. Luau parte câte 10 clerici și 20 de mireni din fiecare eparhie. Participanții au adoptat *Statutul Organic al Bisericii Ortodoxe Române din Transilvania*, care avea la bază principiile autonomiei și sinodalității – adică neamestecul statului în treburile interne ale Bisericii și principiile colaborării între clerici și mireni, între preoți și credincioșii de rând – *Statut* pe care regimul dualist maghiar se căznea din răspuneri să-l anuleze. Anticipând evoluția lucrurilor, acest *Statut*, al credincioșilor ortodocși din Transilvania, era cel mai chibzuit și mai înțelept, mai viguros și mai cu folos, încât el va sta la baza noului *Statut al Bisericii Ortodoxe din România* întregită, în 1925 și în *Statutul* din 1948, iar cu ușoare modificări a rămas în vigoare până astăzi⁹.

3. În Bucovina, organizarea Bisericii Ortodoxe a românilor avea la bază *Regulamentul Duhovnicesc*, din 29 aprilie 1789, introdus după ocuparea și anexarea nordului Moldovei de către austrieci; conform acestui act, existau 6 decanate sau protopopiate și două vicariate; Biserica era condusă de un consistoriu ortodox, având în componență un episcop numit de împărat și ajutat de patru „sfetnici”, doi ierarhi și doi funcționari de stat. Dar Episcopia Bucovinei a fost ruptă de Mitropolia Moldovei, de la Iași, declarată mai întâi exemptă, adică separată și apoi subordonată și ea Mitropoliei ortodoxe de la Carloviț, singura de religie ortodoxă de pe cuprinsul Imperiului Habsburgic. Faptul acesta a determinat între altele și o invazie de preoți sârbi în Bucovina și o sârbizare a multor nume românești – fiindcă preoții țineau evidența nou-născuților și schimbau numele (ex.: Andrei – Andreiewicz, Popa – Popowicz, Sandu – Sandowicz). Odată cu noul *Regulament Duhovnicesc* s-au desființat toate mănăstirile și schiturile, fiind păstrate, oficial, cu un număr restrâns de călugări, Putna, Sucevița și Dragomirna. În 1843 numărul protopopi-

⁹ *Autocefalie, Patriarhie, Slujire sfântă...*, pp. 23-27.

atelor sporea la 12 și creștea și numărul parohiilor. După multe eforturi și cereri repetate ale românilor, în 1873 și Biserica Ortodoxă din Bucovina ieșea de sub tutela Mitropoliei de la Carloviț și devenea Mitropolia Bucovinei și Dalmației, căpătând un nou statut de organizare: împăratul era șeful statului, dar și patronul bisericii, care aviza, promova sau destitua orice ierarh al Bisericii. Aici, în Bucovina, existau – în urma colonizărilor și imigrărilor – circa 12-14 grupuri etnice și 10 confesiuni religioase¹⁰.

4. În Basarabia existau în 1812 – când jumătatea de răsărit a Moldovei a fost ocupată și anexată de Rusia – peste 40 de mănăstiri și schituri; 3 dintre ele, Vărzărești, Căpriană și Ismail, fuseseră întemeiate de domnii Moldovei; două – mănăstirile Hâncu și Suruceni – erau ctitorite de boieri, iar restul de călugări și credincioși de rând. În 1813 guvernul țarist a înființat Eparhia Chișinăului și Hotinului; în fruntea acesteia era mitropolitul, ajutat de un vicar, cu titlul de episcop al Benderului și Akermanului. În 1909 a fost creat al doilea vicariat, cu sediul la Ismail. Cu excepția primului mitropolit – Gavril Bănulescu Bodoni (1813-1821) – toți ceilalți conducători ai Mitropoliei Basarabiei au fost ruși: Dimitrie Sulima (1821-1844), Irinarh Popov (1844-1858), Antonie Sokotov (1858-1871), Pavel Lebedev (1871-1882), Serghie Leapidevski (1882-1891), Isakie Polojenski (1891-1892), Neofit Nevodcikov (1892-1898), Iacov Peatnițki (1898-1904), Vladimir Sinkovski (1904-1908), Serafim Ciceagov (1908-1914), Platon Rojdestvenski (1914-1915) și Atanasie Gribanovski (1915-1918). Toți aceștia au servit cu râvnă și devotament regimul țarist¹¹.

În 1918, în România întregită, la o populație de 14 670 000 locuitori, existau cel puțin 9 confesiuni, cu o pondere diferită: ortodocși – 72,6 %, uniți sau greco-romano-catolici – 7,9 %, romano-catolici – 6,8 %, reformați, calvini – 3,9 %, evanghelici, luterani – 2,2 %, unitarieni – 0,4 %, bapțiști – 0,4 %, mozaici – 4,2 %, mahomedani sau islamici – 1 %¹².

¹⁰ Ion NISTOR, *Istoria Bisericii din Bucovina și a rostului ei național – cultural*, București, 1916; Ion NISTOR, *Istoria Bucovinei*, Ed. Humanitas, 1991; Mihai IACOBESCU, *Din Istoria Bucovinei*, vol. I, 1774-1862, Ed. Academiei Române, 1993; Alexandru MORARIU, *Biserica Ortodoxă Română*, vol. III, tom 1, București, 2006, pp. 33-37.

¹¹ Zamfir C. ARBORE, *Basarabia în secolul XX*, București, 1898; Alexandru BOLDUR, *Istoria Basarabiei*, București, 1992; Ion NISTOR, *Istoria Basarabiei*, Chișinău, 1991; Ștefan PURICI, *Introducere în Istoria Basarabiei*, Ed. Universității „Ștefan cel Mare” Suceava, 2006, pp. 49-57.

¹² Ioan S., *Civilizația românească ...* p. 152.

Pe de altă parte, creștinii ortodocși, majoritatea covârșitoare, sub raport organizatoric în România Mare se găseau organizați în cinci mitropolii, aparținând la patru statute și legislații diferite. În Vechiul Regat se aflau: 1) Mitropolia Ungro-Vlahiei, cu episcopiile Râmnic, Noul Severin, Buzău și Argeș și 2) Mitropolia Moldovei – cu episcopiile Roman, Huși și Dunărea de Jos; 3) Mitropolia Ortodoxă a Transilvaniei avea două episcopii la Arad și Caransebeș; 4) Mitropolia Ortodoxă a Bucovinei avusese, până la 1918, episcopiile Dalmația și Istru, cu sediile la Zara și Cattaro, care acum rămăseseră la regatul sârbo-croato-sloven; 5) Mitropolia Basarabiei.

Istoricii Bisericii Ortodoxe Române constată că primele inițiative și strădanii pentru a da acestei religii – pe care o îmbrățișau majoritatea covârșitoare a românilor – o instituție, un statut unitar și modern, au avut-o clericii din Transilvania, în frunte cu dr. Miron Cristea.

Primul obiectiv, pe tărâm religios, era unificarea Bisericilor Ortodoxe din toate provinciile, sub conducerea unitară a Sinodului României Mari.

În acest scop, la 24 februarie 1919 – adică la mai puțin de două luni, după ce la mijlocul lunii decembrie 1918 adusese și predase la București Actul ce prevedea unirea Transilvaniei cu România – revista *Renașterea Română* din Sibiu publica un *Apel pentru convocarea primului Congres al preoților ortodocși din Transilvania*. Congresul era inițiat și pregătit de un comitet de organizare, condus de protopopul din Săliște, dr. Ioan Lupăș.

Congresul preoților ortodocși și mirenilor din Transilvania s-a desfășurat în zilele de 6-8 martie 1919, la Sibiu. Luau parte peste 700 de preoți, dar și delegați ai credincioșilor. Participau, de asemenea, ca invitați, fruntași ai Bisericii Ortodoxe din Vechiul Regat și din provinciile recent unite la România, precum și observatori ai clerului unit, greco-romano-catolic. Desfășurat sub președinția Episcopului ortodox de Arad, dr. Ioan I. Pop, care era și locțiitor al Mitropolitului, Congresul a audiat și dezbătut mai multe referate și propuneri, adoptând, în final, următoarea hotărâre:

„I-Biserica Ortodoxă din Ardeal, Banat și părțile românești din Ungaria, cuprinsă de o adâncă bucurie, revine din nou la Sânul Bisericii Ortodoxe Române, de care o rupsesse vitregia timpurilor și reinvestește vechile ei legături de unitate cu Mitropolia Ungrovlahiei, dorind a forma parte integrantă a Bisericii mame, din România, unită cu Basarabia și Bucovina.

II-În scopul acesta, episcopul nostru roagă, cu adâncă smerenie, pe Prea Sfințitul Sinod Episcopicesc Central din București, să primească cu frățietate, dragoste, pe episcopii Mitropoliei noastre în sânul Sfântului Sinod, statornicind împreună locul șederii lor după ordinea ierarhică.

III-Sinodul nostru constată că necesitatea de a se uniformiza organizarea Bisericii în întreaga țară, introducându-se o autonomie perfecționată, pe baza experiențelor, ce le avem noi, după o practică de 50 de ani a vieții bisericești – constituționale, având a se admite și mirenii în corporațiunile bisericești de natură administrativă, culturală, financiară, umanitară, socială, electorală și susținându-se drepturile ierarhice ale preoților și episcopilor, respectiv ale Sinodului episcopesc, ca supremă autoritate conducătoare a Bisericii.

Până când se va face o organizare uniformă, mitropolia noastră își păstrează organizarea sa pe temeiul *Statutului Organic*, dar ca parte integrantă a Bisericii românești din statul român întregit¹³.

Aceste idei au fost difuzate și apărute în presa din Transilvania, iar prin Mitropolitul dr. Nicolae Bălan al Transilvaniei au fost propuse și Parlamentului.

Dr. Miron Cristea, prezent la *Congresul preoților ortodocși și mirenilor* din 6–8 martie la Sibiu, a luat cuvântul chiar în prima zi, printre cei dintâi și a fost un factor de armonizare și rezolvare prin bună înțelegere a numeroaselor propuneri, care în final s-au concretizat într-un program coerent, realist, avansat, concretizat în cele patru articole.

În cuvântul său, Miron Cristea a evocat mai întâi locul și rolul Bisericii Ortodoxe din Transilvania, ca fiind „cea mai de frunte și mai istorică instituție a neamului nostru”; deși „a trebuit să îndure, dimpreună cu clerul ei, în cursul veacurilor de urgie, cele mai groaznice atacuri și prigoniri”, ea a fost, în fața dușmanilor „fortăreața, nu numai divină, ci și națională”, fiindcă „a încheat poporul român într-un întreg din cele mai rezistente și l-a ferit de infiltrarea spiritului care tindea să-l distrugă”; aduce ca mărturie în acest sens și rescriptul din 17 iulie 1917 al contelui Albert Appony, în care se recunoștea public faptul că „învățătorii ieșiți din pedagogiile confesionale române (...) înveninează sufletul la sute de mii de poporani, din starea frage-

¹³ Arhiva Patriarhiei Române, București, Dosar 147 / 1919, f. 298 – 303; Alexandru MORARIU, *Biserica Ortodoxă Română*, pp. 93-95.

dă a copilăriei”, pentru că Biserica „are organizație pusă pe *temelii naționale*” (subl. n.). De aceea, în iulie 1918, regimul dualist maghiar amenința public conducerea Bisericii Ortodoxe din Transilvania că „dacă nu acceptăm a preda de bună voie cele mai bune și mai multe școli primare române statului ungar, spre a le maghiariza, vor aduce legi ca să ne zdrobească”; el reamintește că preoții au creat cum au putut și cum s-au priceput, „nu numai cu crucea în frunte”, instrumente de apărare, ci „și multe alte mijloace culturale, sociale, economice, financiare, artistice etc., care, pe lângă biserică și școală, să-i fie poporului român sprijin puternic în lupta pentru existența sa națională”; în sprijinul acestei afirmații el aduce argumente indubitabile: „să privim, numai, în jurul nostru și vom afla că, de exemplu, aici, în Sibiu: biserici, școli, clădiri mărețe, băncile «Albina», «Lumina», «Frăția», «Asociațiunea pentru Literatura și Cultura Poporului Român», «Societatea de cântări», «Societățile de femei», «Societatea meseriașilor», «Societatea de înmormântare», «Școala agronomică» etc., care toate au la activul lor o activitate plină de frumoase rezultate”; abordând, în continuare, problematica reformelor pentru unificarea și modernizarea României întregite, el i-a îndemnat pe slujitorii Bisericii, prezenți la Congres, să dovedească „foarte mult tact și un puternic simț de prevedere, în viitor, și o temeinică cunoaștere a evoluției religioase și bisericești din toate țările civilizate, pentru ca – în cadrul unei autonomii perfecționate și conforme cu principiul ierarhic, care formează temelia organizației în biserica noastră ortodoxă – să putem găsi căile și modul de a câștiga și asigura sprijinul și ajutorul moral și material al noului stat român, pe seama bisericii.” Deci, noul *Statut*, de unificare și modernizare, al Bisericii Ortodoxe Române, de după 1918, trebuia să încorporeze în el, pe de o parte experiența bogată acumulată de-a lungul existenței sale, iar pe de alta concepțiile și practicile avansate „din toate țările civilizate.” Miron Cristea era conștient că „nu există în hotarele României noi instituțiune națională față de care noul stat român să aibă mai multe îndatoriri ca față de Biserica Ortodoxă Română” din Transilvania „care până acum a fost cea mai desconsiderată, care nu numai că n-a primit de la vechii stăpâni, de tristă memorie, domenii și daruri, ci i s-au luat și cele ce biet le-a avut, din grația unor binecredincioși Voievozi ai Principatelor Române” – fapt ce era valabil și în cazul bisericilor ortodoxe din Basarabia și Bucovina. Miron Cristea privește cu optimism sarcina elaborării unui statut corespunzător al Bisericii Ortodoxe Române, acum, în

1919, când, în condițiile Marii Uniri, „Biserica Ortodoxă Română a devenit biserica covârșitoare a majorității a cetățenilor României noi, când a devenit Biserica însăși a dinastiei române”¹⁴. Această idee Miron Cristea o va afirma și insera, după multă insistență și consecvență, chiar în textul Constituției din 1923, când – făcând parte din Comisia Parlamentară însărcinată cu elaborarea proiectului noii Constituții – a reușit să înscrie în art. 23 al acesteia prevederea: „Religia creștină ortodoxă – fiind religia majorității românilor – are întâietate în stat”¹⁵.

Continuându-se eforturile pentru unificarea și elaborarea Statutului de organizare a Bisericii Ortodoxe Române, în luna mai 1919, s-a inițiat și desfășurat la București *Congresul Superior Bisericesc*. Luau parte membrii Sfântului Sinod – mitropoliți, episcopi, delegați ai facultăților de teologie din București și Cernăuți, ai seminariilor teologice, mănăstirilor și clerului de rând de pe cuprinsul întregii României Mari. În cadrul Congresului s-a format o Comisie Centrală de lucru, care să sintetizeze propunerile finale. Din comisie făceau parte: mitropolitul Pimen Georgescu, al Moldovei, în calitate de președinte, episcopul Caransebeșului, dr. Miron Cristea, episcopul Chișinăului și Hotinului, Nicodim, al Basarabiei, arhiepiscopul Vartolomeu Băcăuanul, raportor al Comisiei Sfântului Sinod, dr. Ștefan Saghin, decanul Facultății de Teologie de la Universitatea din Cernăuți, dr. Constantin Angelescu, ministrul instrucțiunii publice și cultelor, Vasile Goldiș, Ion Inculeț, dr. Valeriu Braniște, protopopul Dr. Ioan Lupaș, profesorii universitari Valeriu Leșan, dr. D. Boroianu, C. Nazarie, C. Dobrescu.¹⁶

Comisia Centrală a Congresului Superior Bisericesc – întrunindu-se într-o consfătuire de lucru, în zilele de 24-25 iunie 1919 la mănăstirea Sinaia – a adoptat următoarele principii:

„1. Să se decreteze unificarea ierarhică și canonică a Bisericilor Ortodoxe Române din toate provinciile reunite ale Patriei mame și anume să se înceapă această lucrare cu forumul suprem de conducere, Sfântul Sinod;

¹⁴ Dr. MIRON CRISTEA, *Cuvântări*, pp. 14-18.

¹⁵ Elie MIRON CRISTEA, *Note ascunse ...*, pp. 67-68 și *Constituția din 1923*, în: *Monitorul Oficial*, nr. 282 / 29 martie 1923.

¹⁶ *Autocefalie, Patriarhie, Slujire Sfântă ...*, p. 247.

2. În virtutea acestui principiu de reîntregire, la cea mai apropiată ședință a Sfântului Sinod să fie convocați ca membri de drept istoric ai acestei înalte corporațiuni toți ierarhii Bisericii Ortodoxe Române din provinciile României întregite;

3. În lucrarea de organizare bisericească, pe baze canonice și autonome, din punct de vedere reprezentativ, administrativ, legislativ și judecătoresc, să ia ca punct de plecare pentru dezbateri *Statutul Organic* al Mitropoliei Ortodoxe Române din Transilvania.”

Aici se cade să facem o precizare esențială: decizia ca în lucrarea de organizare bisericească să se ia ca punct de plecare *Statutul Organic* al Mitropoliei Ortodoxe Române din Transilvania, s-a luat la propunerea foarte atentă și insistentă a lui Miron Cristea, care a scris documentarul *Principii fundamentale pentru organizarea unitară a Bisericii Ortodoxe în România Întregită*. Acest documentar, în cadrul căruia Miron Cristea stabilea și lămuria rolul preoților, dar și al mirenilor în cadrul noului *Statut*, relațiile între statul român și Biserica Ortodoxă, caracterul național al Bisericii, necesitatea introducerii noului calendar gregorian – care era, deja, în vigoare, în Transilvania, Banat și Bucovina, în timp ce, în Vechiul Regat și în Basarabia se menținea calendarul iulian, cu 13 zile în urmă, a fost prezentat în Senatul țării, în cadrul Sfântului Sinod și în Constituanta Bisericească. Unificarea calendaristică s-a și adoptat oficial – la propunerea sa –, în data de 1 aprilie 1919, devenită pe stil nou 14 aprilie. În același document, Miron Cristea propunea să se înființeze la mănăstiri *Fondul Moștenirilor*, pentru a împiedica fărâmițarea și înstrăinarea averilor mănăstirești.¹⁷

La 30 decembrie 1919, pe baza acestor propuneri, s-au întâlnit la București toți ierarhii români ortodocși, de pe cuprinsul României Mari, hotărând ca: „Unirea națiunii române, cea din 1918, să se extindă și asupra sfintei noastre biserici strămoșești, astfel ca Biserica Ortodoxă a Basarabiei, Bucovinei, Transilvaniei, Banatului, Crișanei și Maramureșului, precum și din părțile românești ale Ungariei să alcătuiască o singură Biserică Ortodoxă Autocefală Națională Română, a cărei autoritate supremă este Sfântul Sinod al Sfintei Biserici Ortodoxe Autocefale a României întregite”¹⁸.

¹⁷ A.N.C.I., fond „Miron Cristea”, Dosar 7, f. 11.

¹⁸ *Autocefalie, Patriarhie, Slujire Sfântă ...*, pp. 92-106.

Cu același prilej s-a discutat și rezolvat și problema alegerii mitropolitului-primat al României întregite. Chestiunea alegerii lui Miron Cristea ca mitropolit-primat la București se punea în contextul în care postul era vacant: Ghenadie fusese caterisit, Atanase își dăduse demisia, iar urmașul său, Conon, se compromisese.

Înainte de-a analiza și evalua semnificația acestei alegeri, sunt necesare unele antecedente de detaliu. În 1916, când s-a stins din viață Mitropolitul Bisericii Ortodoxe din Transilvania, potrivit relatărilor unui contemporan, „toată suflarea ortodoxă din Ardeal, Banat și părțile ungurene ținea să ridice în scaunul vacant, de mitropolit, pe luminatul arhieru de la Caransebeș”; dar „mâna de fier a contelui Ștefan Tisza, prim-ministrul Ungariei, se opunea cu toată hotărârea, fiindcă șeful guvernului maghiar deținea în saltarele sale vechea fișă, mereu adăugată și îmbogățită, cu începere din anul 1894, când cu Congresul studențesc de la Constanța, despre atitudinea românească, demnă și bărbătească a lui Ilie Cristea sau dr. Miron Cristea, călugărul. Omul pe care contele Tisza voia să-l vadă cu orice preț mitropolit la Sibiu era renegeatul Vasile Mangra, vicarul arghirofil de la Oradea Mare, care încă din anul 1909 își vânduse sufletul guvernului unguresc pentru un loc de deputat”; în acest context „alegerile Congresului Național Bisericesc – nota același martor ocular – au fost făcute pe sprânceană, cu amestecul fățiș al jandarmeriei și al prefectilor unguri”, încât „Mangra a fost ales mitropolit la 6 august 1916, cu concursul baionetelor”; Miron Cristea – care a candidat și el – a întrunit 24 de voturi, din partea românilor naționaliști și oțeliți în lupta cu ungurii, față de 71 voturi date lui Mangra, dar 12 voturi a primit episcopul de la Arad, Ioan I. Pop, fiind și 7 buletine albe”¹⁹.

Marele Colegiu Electoral Bisericesc al României întregite, întrunit la 18 / 31 decembrie 1919, în Sala Ateneului, la București, sub președinția Înaltpreasfințitului Pimen Georgescu, Mitropolitul Moldovei – reparând nedreptatea săvârșită cu uneltirile regimului dualist maghiar – l-a ales pe Miron Cristea ca Mitropolit al Ungro-Vlahiei și primat al României Mari cu 435 de voturi pentru dintr-un total de 447 voturi. Alegerea sa confirmă cele consemnate de el în acele *Note ascunse*, că încă din anii războiului exista în Vechiul

¹⁹ Ioan RUSU-ABRUDEANU, *Patriarhul României, dr. Miron Cristea, Înalt Regent*, Ed. Cartea Românească, București, 1929, pp. 305-306.

Regat, în Basarabia și în Transilvania, în cercurile politice, religioase și chiar în sânul familiei regale o discuție în acest sens.

În cuvântul rostit, după comunicarea rezultatului cvasiunanim al voturilor pentru alegerea sa ca înalt ierarh al Bisericii Ortodoxe din România Mare, Miron Cristea declara: „În aceste clipe – pentru mine extraordinare – sunt cuprins de o adâncă emoție, căci sufletul mi-l copleșesc cele mai vii și mai puternice simțăminte, cum e și firesc. Dară – când inima este prea plină – gura nu-i în stare să grăiască multe.

Cum s-ar putea să nu fiu emoționat când pe mine – smeritul fiu al unei modeste dar cinstite familii de țăran din Ardeal – glasul aproape unanim al celei dintâi Adunări Naționale a României întregite mă ridică la cea mai înaltă dignitate ierarhică ce-o poate oferi poporul român preste tot unui fiu ales al său, mă poate înălța pe tronul de arhiepiscop și mitropolit al Ungro-Vlahiei, de exarh al plaiurilor și de primat al întregii României noi.

Cu cea mai adâncă cucernicie mă închin în fața providenței Dumnezeiești care – prin Duhul cel prea sfânt – a luminat și călăuzit pe primii reprezentanți – ieșiți din votul obștesc al poporului român de pretutindeni ca pe mine să mă învrednicească a fi, după multe veacuri, cel dintâi mitropolit al Ungro-Vlahiei, purtând acest titlu nu ca un nume istoric, ci ca un titlu de drept și de fapt, reînviind astfel nu numai vechile legături duhovnicești ale patriei mame cu românii din Ardeal, Banat și părțile ungurene, ci desăvârșind unitatea bisericii ortodoxe răsăritene cu românii de pretutindeni.

Eu văd în această alegere nu într-o simpatie față de cel ales, ci marea dragoste ce-o arătați față de biserica strămoșească, față de acea instituțiune divină și națională, pe care un adânc cugetător lumean – ca Eminescu – a numit-o «mama neamului românesc».

Iară unanimitatea glasului acestui Mare Colegiu Electoral este o puternică manifestare a dorinței că, de aici înainte, fruntașii poporului sunt hotărâți a scoate politicianismul de partid de pe tărâmul sfânt al bisericii ca, astfel, cu sprijinul unanim al tuturor fiilor ei și chemând în o nouă organizare a ei la o conlucrare armonică atât clerul inferior, cât și mireni – să poată munci mai cu succes pentru îndeplinirea grelei sale misiuni.” În continuare el aduce un elogiu iubirii – a oamenilor pentru Biserică și a Bisericii pentru oameni,

citând aforismul unui Sfânt Părinte, care spunea: „Sufletul omului valorează câtă dragoste cuprinde în el”²⁰.

La 1 ianuarie 1920 – adică a doua zi de după alegerea sa – la Palatul regal din Capitală s-a desfășurat ceremonia investirii lui Miron Cristea în noua sa demnitate bisericească. În același timp, au fost investiți, ca Mitropolit al Bucovinei, Înaltpreasfințitul Vladimir Repta și ca Episcop al Aradului, Preasfințitul Ioan I. Pop.

Primind investitura regală și toiagul de mitropolit-primat, Miron Cristea a mulțumit celor de față, spunând că este „pe deplin conștient că nu modestele însușiri și calități ale nevredniciei, ci grația Maiestății Voastre și iubirea nețârmurită a frunțașilor țării față de frații lor până acum înstrăinați au voit să așeze pe robul de ieri în strălucirea scaunului de cap al întregii biserici ortodoxe române din patria mărită” (subl. n.) spre a da, astfel „cea mai splendidă satisfacție, celei mai împilate biserici române, pentru mucenicia ei de veacuri și pentru hotărâtorul concurs dat de ea întru salvarea individualității etnice a românilor de peste munți.” Angajându-se să răsplătească încrederea ce i-a fost acordată, fiind investit în fruntea „celei mai de valoare și mai istorice instituții a țării, care este biserica noastră, națională”, el se simte dator să-și expună convingerea, în cuvinte de o frumusețe și actualitate antologice, că în viitor „rezultatele vor putea fi durabile, numai dacă toți factorii țării, toate așezămintele ei, de orice soi, toate clasele sociale fără deosebire vor fi de acord că – precum am dezvoltat și întărit armata, școala, magistratura, viața economică a țării ș.a. – așa să-și propună ferm a concurge, prin cuvânt și faptă, ca sfânta Biserică a părinților noștri:

- să-și recâștige spre binele țării vechea strălucire, ce cu adevărat se cuvine acestei instituții divine și naționale,
- să devie tot mai mult mângăietoarea celor osteniți și însetați, care caută alinarea la altarul ei și în slujbele ei,
- să fie ajutătoarea celor săraci, lipsiți și bolnavi,
- farul de lumină și de învățături în spiritul evangheliei, care încheagă și întărește viața socială pe temeliile trainice ale ordinei și dreptății, ale iertării și iubirii nu numai față de aproapele, ci față și de contrarii noștri,

²⁰ Dr. MIRON CRISTEA, *Cuvântări*, vol. III, 1923, pp. 54-55.

- să fie un izvor de virtuți și idealuri, pildă vie, de jertfire pentru binele de îndemn de apostolie dezinteresată, pe toate terenurile activității publice publice,

- cu un cuvânt, să rămână acea maică iubitoare a țării întregi, la care cu încredere și cu dragoste nemărginită să alerge toți fiii poporului român, cum se apropie fiii buni de sânul maicii lor”²¹.

I-a răspuns regele Ferdinand, într-o alocuțiune tot atât de inspirată și bogată în îndemnuri frumoase:

„... Fiind ridicat la cea mai înaltă treaptă a Sfintei Biserici Române, Înalt Prea Sfinția Ta, Părinte, te poți mândri de a fi urmașul atâtor mitropoliți evlavioși, care au fost podoaba acestui scaun arhiepiscopal. Bărbați ca Grigore, sprijinitorul tălmăcirii și tipăririi celor 12 minee și, mai cu deosebire, ca Antim Ivireanu, care păstora în fericitele vremi ale lui Constantin Basarab Brâncoveanu (...). Urcându-te pe scaunul arhiepiscopal al Ungro-Vlahiei, ai frumoasa menire de a înfăptui politica religioasă a lui Mihai Viteazul, care, prin înființarea Mitropoliei Ortodoxe de la Alba Iulia țintea să apropie și să unească bisericește toate țările române”²².

Aceste cuvântări, atât de înaripate și inspirate, ne dezvăluie că generația de după Marea Unire, conștientă de realizarea acestui eveniment epocal, angajată în modernizarea și consolidarea României întregite, a întrecut toate epocile prin rostirile ei pline de vibrație.

În calitatea sa de mitropolit-primat, Miron Cristea a formulat și fundamentat pe larg acel evantai de principii pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române: unitatea și autocefalia Bisericii, caracterul național al Bisericii, structura eparhiilor, autonomia și relațiile cu statul român, *Statutul de organizare*, colaborarea între preoți și credincioși, justiția bisericească, dreptul și criteriile de alegere a ierarhilor, controlul activității și calității preoților, organizarea, componența și atribuțiile Sfântului Sinod, locul și rolul ierarhilor, misiunea caritabilă și educațională a bisericii, mănăstirile și activitatea acestora, oficiile, stabilitatea ca și activitatea lor, pregătirea și educația clerului ortodox.

²¹ Dr. Miron CRISTEA, *Cuvântări*, pp. 57 – 58.

²² Dr. Miron CRISTEA, *Cuvântări*, pp. 60 – 61.

Aceste aspecte au fost tratate și explicate pe larg de Miron Cristea²³, în Constituanta Bisericească, în Parlament, în Marele Congres Național Bisericesc (18 septembrie 1920) de la București sau la Constituanta Bisericească (14 octombrie 1920) la Iași etc.

Astfel, precizând că Bisericile Ortodoxe din toate provinciile României întregite – din Vechiul Regat, din Basarabia, Bucovina, Ardeal, Banat și Maramureș – renunțând la vechile lor regimuri juridice de organizare, „formează o singură Biserică autocefală, independentă de orice altă Biserică ortodoxă”, el releva, totodată, că Biserica Ortodoxă Română „susține unitatea dogmatică și spirituală cu Biserica Constantinopolului și cu celelalte Biserici naționale”, păstrând unitatea canonică a vieții bisericești cu bisericile ortodoxe răsăritene din toată lumea și conlucrează cu toate confesiunile creștine de pretutindeni, pentru apărarea intereselor comune ale creștinismului spre binele țărilor și popoarelor din ele”; alături de acest prim aspect, al autocefaliei și apartenenței la lumea creștin-ortodoxă răsăriteană, Miron Cristea fixează și argumentează caracterul național al Bisericii Ortodoxe Române: el pleca, în definirea acestui caracter, de la adevărul istoric potrivit căruia „creștinismul român s-a format odată cu plâsmuirea acestui popor, din daci și romani” și „credința noastră religioasă este o parte covârșitoare și indisolubil legată de sufletul neamului românesc” și „întreaga cultură a poporului nostru a izvorât din tinda și din sânul Bisericii strămoșești, viața Bisericii Ortodoxe Române fiind strâns legată de întreg trecutul și de cele mai sfinte tradiții ale țărilor românești”, că „unitatea de credință este numită de poporul însuși «lege strămoșească», constituind primele temelii ale unității noastre de limbă și cultură, care au pregătit cu tărie unitatea noastră națională”, încât „acest atribut de «Biserică națională» este absolut just, echitabil și necesar, pentru însuși viitorul poporului român”; în același timp, Cristea preconiza o nouă împărțire a mitropoliilor României întregite – fiecare mitropolie trebuind să aibă un număr corespunzător de episcopii sufragane; el propunea, de pildă, ca în Banat să fie creată o eparhie mare, Eparhia Severinului, care să cuprindă eparhiile Caransebeș și Mehedinți; reînființarea Eparhiei Oradea Mare și a vechii episcopii întemeiată cândva de către Ștefan cel Mare – sub

²³ A.N.C.I., fond „Miron Cristea”, Dosar 7; Miron CRISTEA, *Principii fundamentale pentru organizarea unitară a Bisericii Ortodoxe Române*, București, 1920.

numele de Episcopia Clujului, Feleacului și Vadului. Trebuiau reorganizate și reechilibrate eparhiile din Basarabia și Bucovina. În cazul acesteia din urmă, el propunea o eparhie a „Sucevei lui Ștefan cel Mare”. Cristea stăruia asupra explicării pe larg și respectării statutului de Biserică autonomă, în sensul de-a se conduce „ea însăși, prin factorii și organele proprii, anume instituite” pentru „toate afacerile sale bisericești, școlare, culturale, umanitare, filantropice, economice, financiare, fundamentale etc., fără nici o restricție de directă dispunere din partea vreunui alt factor, afară de Biserică și corporațiunile ei” – prevederi extrem de largi, existente teoretic prin *Statutul Organic* din 1869 sub Andrei Șaguna, restrâns sub regimul dualist de la Budapesta, dar imposibil în România, unde domina învățământul de stat și nu cel confesional, ca în Transilvania până la 1918.

Cât privește raporturile între Biserică și Stat, Cristea respingea temerea unora cum că Biserica ar putea deveni „o putere în stat”, în loc de „o putere a statului” fiindcă această instituție, prin scopul și activitatea ei nu putea intra în conflict cu Statul, fiindcă era „română, națională și patriotică”, dar Cristea admitea „dreptul Statului și al Coroanei de control și un statut de organizare mult mai bun, superior celui din Vechiul Regat, căci noul Statut al Bisericii unite trebuia să oglindească acest fapt.

Mult discutată și controversată a fost și problema colaborării laicilor cu clerul; el propunea – pe baza experienței Statutului șagunian, „să fie cointeresat și elementul mirean la rezolvarea afacerilor bisericești”; în privința alegerii și promovării ierarhilor, sinoadele eparhiale trebuiau, însă, să-și limiteze rolul „în a legifera” diverse probleme „nu și acela de a alege”; însă, hotărârile adoptate în sinoade nu aveau valoare juridică „până când nu se aprobă de chiriarh”, adică de ierarh și sunt „ratificate de Sfântul Sinod”.

În calitatea sa de mitropolit-primat și șef al Comisiei de elaborare și definitivare a proiectului de lege pentru unificarea Bisericii Ortodoxe din România întregită, el mai propunea statului român un larg evantai de măsuri pentru îmbunătățirea stării materiale a clerului: mărirea salariilor tuturor slujitorilor Bisericii și aparatului eparhiilor, mitropoliilor, protopopiatelor; asigurarea activității Institutului Biblic; crearea și finanțarea unui sistem de burse pentru tinerii ce se formează ca preoți; crearea și finanțarea unei școli de cântăreți, a unei catedre de pictură bisericească, a unui muzeu bisericesc, restaurarea unor monumente eclesiastice aflate în pericol de a se deteriora, re-

organizarea și finanțarea unei Biblioteci a Mitropoliei, înființarea de noi protopopiate, acolo unde există cel mult 50 de parohii și asigurarea cu fondurile bănești necesare a participării misiunilor românești la Congresele bisericești internaționale, care interesează Biserica Ortodoxă Română.

Cele mai multe din aceste propuneri s-au regăsit în *Legea și Statutul de Organizare a Bisericii Ortodoxe Române*, având 46 și respectiv 178 de articole, votată în Camera Deputaților și Senat, la 24 martie și 3 aprilie 1925 și promulgată la 6 mai 1925.

Atât *Legea*, cât și *Statutul de Organizare a Bisericii Ortodoxe Române* preluau și dezvoltau principiul fundamental din art. 22 al Constituției din 1923, în care se stipula: „Biserica Ortodoxă Română, fiind religia mării majorități a românilor, este Biserica dominantă a Statului român. În tot regatul României Mari, Biserica creștină ortodoxă va avea o organizație unitară cu participarea tuturor elementelor ei constitutive, clerici și mireni.”

Într-adevăr, în noul document se regăsea principiul că „Biserica Ortodoxă Română este Biserica dominantă a Statului Român” (art. 1). Ea cuprinde 18 eparhii, din care 5 sunt Mitropolii (a Ungro-Vlahiei, Transilvaniei, Basarabiei, Moldovei și Bucovinei) – și cu dreptul de-a se conduce și administra singură, prin organele sale proprii și sub controlul statului; principalele principii – care se adăugau acestora erau: autonomia, principiul constituțional și sinodal, cel electiv și al participării mirenilor la administrarea Bisericii în raportul numeric de 2/3 mireni și 1/3 clerici).

În prealabil, la 12 și 17 februarie 1925 era trecută prin cele două Camere ale Parlamentului, votată și promulgată la 23 februarie 1925 și intrată în vigoare la 25 februarie 1925 și *Legea* pentru ridicarea Scaunului Arhiepiscopal și Mitropolitan al Ungro-Vlahiei ca primat al României, la rangul de Scaun Patriarhal²⁴.

²⁴ A.N.C.I., Dosar 5, 1923-1939, f. 9-11 și 49-57 și *Monitorul Oficial*, nr. 97/6 mai 1925.

Summary: Miron Cristea and his beneficent work of contribution to making the “Great Union” and the religious reform

Even before the Great Union in 1918, the illustrious personality of the Bishop of Caransebeș, Dr. Miron Cristea, was well-known and highly-regarded on both sides of the Carpathians. The very proof is that the distinguished hierarch had been the most favorite in the elections for the dignity of Metropolitan of Transylvania, in 1916, but his accession was prevented by the Austrian-Hungarian authorities.

After the Romanian national unitary state had come into being through the agency of the Great National Assembly called together in Alba Iulia (on the 1st of December 1918), in which Miron Cristea had taken part as a delegate of the Romanian National Party, he was the one that, together with other Transylvanian politicians, brought in Bucharest the very document of the union between Transylvania and Romania, handing it over to the king Ferdinand I, who expressed a desire of having him by his side as a Primate Metropolitan, when the See of Oungro-Wallachia had become vacant.

Having come back in Transylvania for an other year, Miron Cristea will support the administrative unification of the Metropolies in the Ancient Kingdom with those in the provinces nearly annexed, i.e. Transylvania, Bukovine, and Bessarabia, which had had until then their own organizing system. In so doing, the Bishop of Caransebeș took part in the Congress of the orthodox clergy of Transylvania, which occurred in Sibiu in March 1919, and which decided to standardize the organization of the Church on the basis of the principles of the Organic Rules of the Metropoly of Transylvania; this decision was also strengthened by the Superior Church Congress.

As an acknowledgement of his vast contribution to the process of Church unification, Dr. Miron Cristea will be elected Primate Metropolitan of the Romanian Orthodox Church, on the 31st of December 1919, with overwhelming majority, by he was invested the next day. In his new dignity of head of the Church of Romania, Miron Cristea formulated and founded the principles of her organization; he was also the one promoted the new Rules of Organization of the Romanian Orthodox Church, which were promulgated on the 6th of May 1925. It is also the merit of the future first Patriarch of Romania to include the Romanian Church in the Article 22 of the Constitution in 1923, where she is called dominant Church of the Romanian State, as representative of the majority religion.

Importanța locașului de cult în viața comunității parohiale

Arhim. Vasile MIRON

Keywords: *Orthodoxy, church, house of worship, parish community*

Biserica în sens liturgic este locașul dumnezeiesc sfințit și destinat sfințelor slujbe ale cultului divin public ortodox. Ea este casa lui Dumnezeu în care Hristos continuă să săvârșească în modul cel mai direct toată lucrarea Sa mântuitoare și sfințitoare. Locașul de închinare este centrul liturgic al creației sau locul central unde se săvârșește și de unde se răspândește peste întreaga creație puterea mântuitoare a lui Hristos, prin Duhul Său cel Sfânt, aceasta fiind un element nelipsit din viața spirituală a celor ce-L caută pe Dumnezeu și doresc să se împărtășească din darurile Lui cele bogate, spre a atinge piscurile desăvârșirii creștine.

În sens liturgic, prin termenul de biserică, noi înțelegem locașul dumnezeiesc sfințit și destinat săvârșirii sfințelor slujbe ale cultului divin public ortodox. Din momentul sfințirii ei, biserica devine obiect sacru, „casa Tatălui” (Ioan 14, 2; *Facerea* 28, 17) în care se adună credincioșii pentru a se ruga și preamări pe Dumnezeu și a se împărtăși din darurile și adevărurile mântuirii. „Biserica este Casa lui Dumnezeu, alcătuită din lucruri neînsușite ce se sfințește cu Dumnezeiescul Dar și cu rugăciunile cele preoțești, și nu ca celelalte case, ci este făcută pentru Dumnezeu, și pe Dânsul Îl are locuitor, și într-însa este slava, puterea și Harul Lui, căci într-însa se pune hram (patronul) numele Lui ca să se prăznuiască, sau împreună cu Dânsul sau a vreunui sfânt”¹. Biserica nu poate fi socotită o simplă casă de rugăciune cum sunt, de pildă, casele de adunare ale cultelor neoprotestante, ci o casă

¹ Sf. SIMEON AL TESALONICULUI, *Traktat asupra tuturor dogmelor credinței noastre ortodoxe, după principii puse de Domnul nostru Iisus Hristos și urmașii Săi*, partea a V-a, *Pentru Sfânta Biserică și pentru târnosirea ei*, cap. 128, trad. în rom. de Toma Teodorescu, Ed. Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților, Suceava, 2002, p. 173.

în care lucrează Dumnezeu sau, mai bine zis, Hristos Însuși prin Duhul Lui cel Sfânt, nedespărțit de Tatăl. „Biserica îl lasă liber pe credincios să simtă pe Hristos umblând în mijlocul ei”², luminându-l și întărindu-l cu puterea cea mântuitoare ce se revarsă din energiile Sale divine necreate peste întreaga făptură pentru a o transfigura și a o prefăce în „cer nou și pământ nou în care locuiește dreptatea” (2 Petru 3, 13).

Scopul „întemeierii Bisericii este creația din nou a lumii: în ea, după cuvântul proorocului, se creează cerul nou (Isaia 55, 17) care este tăria credinței în Hristos, precum zice Pavel (1 Timotei 3, 15); se întemeiază un pământ nou, care soarbe ploaia ce vine asupra lui; se plâsmuiește un alt om, care se înnoiește prin nașterea de sus, după chipul Celui ce l-a zidit pe el”³. Biserica este „centrul liturgic al creației”⁴ sau spațiul haric al prezenței și lucrării mântuitoare a lui Hristos Dumnezeu, săvârșită asupra comunității rugătoare a credincioșilor care sunt adunați în numele Lui, întemeiați pe piatra mărturisirii drepte credințe și pe unitatea iubirii creștinești. Biserica este locul întâlnirii și împărtășirii reale a credincioșilor cu Hristos Dumnezeul nostru care Se aduce pe Sine neconținut jertfă Tatălui, în chip nesângeros, în fiecare Sfântă Liturghie, ca prin cuminecarea cu propriul Său Trup și Sânge să dobândim și să cultivăm în viața noastră creștinească roadele jertfei Sale de pe Golgota: biruința asupra păcatului, curăția sufletească, sporirea în virtute, unirea cu El și moștenirea împărăției cerești, pentru că „Sfânta Împărtășanie produce în noi o mare schimbare. Nu numai Hristos intră prin ea în adâncurile noastre, umplându-ne de delicatețea dragostei și bunătății Sale, ci și noi intrăm la ospățul din camera Sa de nuntă, în caldă intimitate cu El; sufletul a ajuns în starea de mireasă și de nuntaș, precum Hristos e trăit și ca mire și cămară și ca amfitrion care ospătează cu dulceața propriului Său trup ființa credinciosului, ca printr-o intimă și iubitoare perihoreză. În clipa intrării în acea intimitate sufletul e cucerit de fericirea intrării, dar și de teama de a nu avea haina pe măsura frumuseții și curățeniei „locului” în care intră. Hristos

² Arhimandritul VASILIOS, *Intrarea în Împărăție*, trad. în rom. de Pr. prof. dr. Ioan Ică, Ed. Deisis, Sibiu, 1996, p. 51.

³ Sf. GRIGORE DE NYSSA, *Tălcuire la Cântarea Cântărilor*, Omilia XIII, trad. în rom. de Pr. prof. D. Stăniloae, în col. PSB, vol. 29, Ed. IBMBOR, București, 1982, p. 292.

⁴ Pr. D. STĂNILOAE, „Locașul bisericesc propriu-zis, cerul pe pământ sau centrul liturgic al creației”, în *Mitropolia Banatului*, XXXI (1981), nr. 4-6, p. 277.

este „foc nematerial” sau căldură spirituală a iubirii care curățește păcatele celui ce se unește cu credință cu El, dar îl arde cu chinurile ei pe cel ce disprețuiește ceea ce se petrece. Sfânta Împărtășanie este arvuna cămării de nuntă deplin vădite din viața viitoare, a Cinei de Taină fără sfârșit, a fericitului ospăț al dragostei și al deplinei comuniuni neîncetate”⁵.

Hristos pătrunde în sufletele noastre cu puterea Sa transformatoare și tămăduitoare și prin mijlocirea Sfințelor Taine ce se săvârșesc în locașurile noastre bisericești. Prin însușirea harului mântuitor revărsat prin Sfințele Taine noi ne facem părtași vieții lui Hristos și înaintăm în ea prin lucrarea faptelor bune. „Datorită Sfințelor Taine – care vestesc moartea și îngroparea Domnului – ne naștem și noi la viața duhovnicească, cu ajutorul lor creștem în ea și ajungem să ne unim în chip minunat cu însuși Mântuitorul nostru. Căci prin aceste lucrări sfinte viem, ne mișcăm și suntem, cum spunea Sfântul Pavel”⁶.

Deci, prin sfințele și dumnezeieștile ei slujbe Biserica creează climatul unei largi comuniuni a omului cu Dumnezeu și a îndumnezeirii omului. „În Biserică, unde ne unim cu Dumnezeu, trăim această realitate nouă pe care Hristos a adus-o în lume: creația cea nouă. Aceasta este viața Bisericii, a lui Hristos, care se face și a noastră, ca dar al Sfântului Duh. În Biserică toate povățuiesc spre îndumnezeire. Sfânta Liturghie, Tainele, cultul, propovăduirea Evangheliei, postul, toate spre aceasta îndrumă. Biserica este singurul loc de îndumnezeire”⁷.

În viața spirituală și religioasă a fiecărei parohii, biserica este considerată „casa Dumnezeului celui viu”, templul cel sfânt al Domnului, laboratorul sau așezământul divino-uman în care se înfăptuiește restaurarea, sfințirea și mântuirea omului. Acesta este scopul fundamental al existenței ei. Natura și constituția teandrică a Bisericii determină însăși forma arhitecturală și pozoaba picturii ei interioare care au o menire și semnificație simbolică aparte, și anume, aceea de a reflecta frumusețea lumii nevăzute, a ordinii și armoniei

⁵ Pr. D. STĂNILOAE, *Spiritualitate și comuniune în Liturghia ortodoxă*, Craiova, 1986, pp. 358-359.

⁶ Nicolae CABASILĂ, *Despre viața în Hristos*, cap. I, trad. în rom. de Pr. prof. dr. Teodor Bodogae, Ed. Arhiepiscopiei Bucureștilor, București, 1989, p. 136.

⁷ Arhimandrit Gheorghe KAPSANIS, *Îndumnezeirea – scopul vieții omului*, trad. în rom. de Ieroschimonah Ștefan Nuțescu, Ed. Evangelismos, București, 2006, pp. 25-26.

cerești. „Sfânta biserică a lui Dumnezeu este chip și icoană a întregului cosmos, constător din ființe văzute și nevăzute, având aceeași unitate și distincție ca și El”⁸.

După interpretarea Sfinților Părinți, „biserica noastră este într-adevăr icoana Ierusalimului de sus: ea este cer nou și pământ nou, este lumea transfigurată a viitoarei împărății a lui Dumnezeu în care toată făptura împăcată va fi adunată în jurul Ziditorului”⁹. Biserica parohiei reprezintă o alternativă la viața oamenilor. În loc de a fi aproape același lucru, o oglindire a ceea ce oamenii cunosc deja și cu care se luptă, ea vestește altceva, o putere lucrătoare și mântuitoare. Ea se înalță nu numai întru slava lui Dumnezeu, ci și ca semn al prezenței Sale. Este o invitație la trăirea cerului pe pământ. Clădirea bisericii ortodoxe înfățișează pe Dumnezeu în mijlocul poporului Său, în bucuriile și necazurile lui; Dumnezeu chemându-ne la o alternativă, la încă „o cale care le întrece pe toate” (*1 Corinteni* 12, 31), la cea mai desăvârșită viață pentru care am fost zidiți. „Sfânta biserică este, așadar, după un prim înțeles spiritual, chip și icoană a lui Dumnezeu, ca una ce are aceeași lucrare ca El” și „înfăptuiește aceeași unire ca Dumnezeu între cei credincioși, chiar dacă cei unificați în ea prin credință sunt deosebiți după însușirile lor și sunt din diferite locuri și de diferite feluri”¹⁰. Biserica este izvor de putere, fiindcă nu e altceva decât Hristos prelungindu-Se pe Sine în spațiu și în timp, Hristos continuând a fi prezent cu noi, Hristos continuând să ne mântuiască, Hristos continuând să ne umple cu plinătatea vieții dumnezeiești.

Există o istorisire despre Zaheu, vameșul cel necinstit, pe care Iisus l-a chemat jos din sicomor spre a cina cu El. Zaheu a fost convertit ca urmare a întâlnirii sale personale cu Învățătorul. În anii următori, spune tradiția, Zaheu obișnuia să se scoale devreme în fiecare dimineață, să ducă o găleată de apă la acel copac și să-l ude cu grijă la rădăcină. Odată, soția sa l-a urmat și, întrebându-l de pricina ciudatei griji pentru vechiul sicomor, Zaheu i-a răspuns: «Aici L-am găsit pe Hristos». Biserica este locul unde Îl găsim pe Hristos. Acolo suntem botezați. Acolo auzim cuvântul Lui. Acolo vine să

⁸ Sf. MAXIM MĂRTURISITORUL, *Mistagogia, cosmosul și sufletul, chipuri ale Bisericii*, cap. 1, trad. în rom. de Pr. prof. Dumitru STĂNILOAE, Ed. IBMBÖR, București, 2000, p. 15.

⁹ Prof. L. USPENSCHI, *Simbolica Bisericii*, trad. în rom. de Pr. I. L. Țurcanu, în rev. *Mitropolia Moldovei și Sucevei*, XXXVI (1960), nr. 5-6, p. 313.

¹⁰ Sf. MAXIM MĂRTURISITORUL, *Mistagogia...*, cap. I, p. 14-15.

Se sălășluiască în inimile noastre când Îl primim în Sfânta Împărtășanie. De aceea iubim biserica. De aceea o sprijinim. De aceea lucrăm pentru ea. De aceea ne ducem la biserică în fiecare duminică, spre a fi biserică oriunde ne-am afla¹¹.

Biserica - locașul de cult - se zidește de preferință în mijlocul parohiei, și, pe cât posibil, pe un loc mai ridicat, amintindu-ne prin aceasta că Mântuitorul stă în permanență în mijlocul turmei Sale celei cuvântătoare, sub chipul Sfintei Cuminecături, care se află pe Sfânta Masă, în sfântul chivot. Acest obicei a fost luat din Vechiul Testament, unde vedem că Dumnezeu S-a arătat lui Moise pe munte (*Ieșirea* 19); tot pe munte (Moriah) a fost construit templul lui Solomon; Mântuitorul se ruga de preferință pe munte, iar pe Golgota a fost răstignit și S-a adus pe Sine jertfă. Locul acesta mai înalt ne amintește că biserica este cetatea de pe vârful muntelui (*Matei* 5, 14) și noul Ierusalim, de care amintește Sfântul Evanghelist Ioan (*Apocalipsa* 21, 10).

Bisericile se zidesc din piatră, care simbolizează pe Domnul nostru Iisus Hristos; El este „Piatra pe care au nesocotit-o ziditorii și care a ajuns să fie în capul unghiului” (*Matei* 21, 42) și despre care zice Sfântul Apostol Pavel: „Căci nimeni nu poate pune altă temelie decât cea pusă, care este Iisus Hristos” (*1 Corinteni* 3, 11).

Însăși denumirea de biserică derivă din forma arhaică a cuvântului românesc basilica, desemnează locașul Împăratului ceresc în care se adună cei încorporați în Hristos pentru a forma Trupul Său (*1 Corinteni* 12, 27; *Efeseni* 5, 23). Și termenul grecesc de ecclesia (ἐκκλησία) care provine de la verbul καλέω = a chema, tot același sens îl nuanțează și anume, cel de locaș al celor chemați de Hristos să intre în comuniune cu El prin coordonarea voinței lor cu voia Sa divină. Așa cum afirma un mare Părinte bisericesc din veacul al IV-lea, „biserica poartă în chip foarte potrivit numele acesta pentru că ea cheamă și strânge la un loc pe toți oamenii, după cum spune Domnul în Levitic: „Adună toată adunarea la ușa cortului mărturie” (*Levitic* 8, 3)”¹². Însăși rugăciunile de la slujba sfințirii bisericii îi atribuie acesteia numele de „locaș

¹¹ Antony M. CONIARIS, *Introducere în credința și viața Bisericii Ortodoxe*, trad. în rom. de Constantin Făgețan, Ed. Sofia, București, 2001, p.17.

¹² Sf. CHIRIL AL IERUSALIMULUI, *Cateheza a XVIII-a*, trad. în rom. de Pr. prof. Dumitru Fecioru, în vol. *Cateheze*, Ed. IBMBOR, București, 2003, p. 333.

și trup al lui Hristos”¹³, alcătuit din comunitatea celor chemați la mântuire (1 Timotei 2, 4). „Scopul e ca, strânși în Biserică, credincioșii să se regăsească în Casa Tatălui, iar lumea să se schimbe prin pocăință și rugăciune și să redevină în Biserică Vechea Vatră”¹⁴.

I. Biserica – locaș al credinței

Biserica este locașul mântuirii pentru ca ea este locașul credinței. Rolul ei este acela de a transmite mesajul Evangheliei și de a purta responsabilitatea interpretării ei, deci a actualizării ei, oricare a fi modul de înțelegere al acestei misiuni. Locașul credinței nu înseamnă numai locul în care e transmis, propus și primit mesajul. Înseamnă, de asemeni, locul în care Hristos cel înviat, Cuvântul lui Dumnezeu, continuă să vorbească și unde I se adresează credincioșii spunându-I *da*, asistați lăuntric de Duhul Sfânt. Evanghelia vie este Evanghelia anunțată, așa cum este ea spusă în biserică. „Pentru toți creștinii, cuvântul viu al lui Dumnezeu se face auzit în primul rând în biserică, iar la ortodocși el se face auzit cel mai bine în cadrul atmosferei liturgice”¹⁵.

În cadrul solemn și tainic al sfintelor slujbe Dumnezeu vorbește cu omul. Dumnezeu este principiul activ, iar credinciosul principiul receptiv și nu pasiv. Credinciosul Îl cheamă pe Dumnezeu în rugăciune, iar El răspunde cu binefacerile și darurile Sale, pentru că „toată darea cea bună și tot darul desăvârșit de sus este, pogorându-se de la Părintele luminilor” (Iacov 1, 17) prin sfânta Sa Biserică. „Biserica ne luminează mintea noastră cu lumina dreptei credințe. Ea ne dă Legea Domnului, care este făclie picioarelor și luminează cărărilor noastre prin care se luminează înaintea noastră calea cea sfântă și împărătească ce duce la viața veșnică, calea umilinței și a temerii de Dumnezeu, calea răbdării și a lepădării de sine, calea blândeții și a înfrânării, calea dragostei și a bunei doriri față de toți. Ea ne întărește pe calea virtuții și a evlaviei prin făgăduința moștenirii acelor vistierii ale împărăției lui Dumnezeu”¹⁶.

¹³ *Arhieraticon*, Ed. IBMBOR, București, 1993, p. 156.

¹⁴ Panayotis NELLAS, *Omul – animal îndumnezeit*, trad. în rom. de Ioan I. Ică Jr., Ed. Deisis, Sibiu, 1994, p. 122.

¹⁵ Jean DELUMEAU, *Religiile lumii*, Ed. Humanitas, București, 1996, p. 110.

¹⁶ Arhimandrit MELCHISEDEC, *Manual de Liturgică sau servirea de Dumnezeu a Bisericii Ortodoxe* (precuvântare), București, 1862, p. IV.

De pe amvonul locașului bisericesc se revarsă roua cea dătătoare de har a cuvintelor dumnezeiești prin glasul propovăduirii sfinților slujitori. Aici se face auzit și simțit ecoul Evangheliei Domnului, aici se proiectează în sufletele credincioșilor lumina învățaturii celei sfinte, aici se face educația religioasă și instrucția catehetică pentru luminarea minții și întărirea convingerilor religioase pe temelia adevărului dreptei credințe și, tot aici, se desfășoară nobila activitate educativă de modelare a sufletelor, de combatere și stârpire a păcatelor și a viciilor de tot felul și de îndreptare a celor rătăciți pe calea pocăinței. Aici, sub bolta de har a bisericii, se adună credincioșii în sfințele duminici și sărbători, la chemarea clopotului, pentru a asculta cuvântul înțelepciunii dumnezeiești și a primi lumina cunoștinței celei adevărate. Transmiterea învățaturii creștine în ciclul predicilor și al catehezelor este asociată în biserică cu cântarea imnografică, cu citirea psalmilor, a paremiilor, a Apostolului și a Evangheliei, a Sinaxarului și a Cazaniei. Toate aceste elemente didactico-pedagogice și educativ-religioase îi îndrumă și îi edifică complet și temeinic pe credincioși, deslușindu-le tainele învățaturii dreptei credințe, limpezindu-le conștiința și lămurindu-le mintea cu înțelegerea adevărilor dumnezeiești, înflăcărandu-le inima prin ascultarea duioaselor și înălțătoarelor cântări psaltice și înduplecându-le voința spre a rămâne statornici în practicarea virtuților creștine. Aceste forme de cult ne sporesc credința și ne purifică interiorul, curățindu-ne simțirile și întărindu-ne voința în lucrarea faptelor bune. Ele imprimă vigoare, proștețime, tărie și dinamism vieții bisericești, căci, așa cum spunea un mare dascăl de teologie, „viața și puterea unei Biserici trebuie să stea în primul rând în credința și în pietatea ei, în sentimentul ei religios, individual și colectiv, și pe aceasta popoarele ortodoxe îl au mai puternic decât celelalte”¹⁷.

Numai în sfânta biserică se transmite neîntreruptă și nealterată învățătura de credință în toată integritatea și autenticitatea ei. „În Biserică se pot trăi toate virtuțile evanghelice. De aceea, fără dreapta credință nu este adevărată dragoste, nici adevărată dreptate și pace. Deci, cea dintâi datorie a creștinului este aceea de a se ține unit cu Biserica, de a-și mărturisi, dar și de a-și trăi

¹⁷ Teodor M. POPESCU, *Biserica Mărturisitoare*, Ed. Credința noastră, București, s.a., p. 77.

credința, spre a putea să aibă și toate virtuțile evanghelicești”¹⁸. Numai Sfânta Liturghie, prin întregul ei ansamblu de imne, rugăciuni și învățături inspirate de Dumnezeu și ziditoare de suflet „constituie o adevărată seră, în care germinează începutul tuturor virtuților”¹⁹.

Biserica îi deschide credinciosului întregul orizont al vieții lui duhovnicești prin înfățișarea descoperirii dumnezeiești, înfăptuită în mod desăvârșit de Domnul nostru Iisus Hristos (*Evrei* 1, 1) și transmisă mai departe Bisericii prin intermediul oamenilor aleși: apostoli, evangheliști și sfinți părinți, păstori și învățători ai lumii, care, prin evlavia și curăția lor sufletească, au devenit organe ale acestei descoperiri. Ei au interpretat și trăit adevărul revelat în viața lor sfântă și l-au lăsat moștenire Bisericii, ca o predanie sfântă și comoară de mare preț, pentru ca noi să ne călăuzim după acest îndreptar al credinței și să viețuim în lumina sfințelor porunci și învățături dumnezeiești „și, este lucru de căpetenie să cunoaștem dogmele Bisericii, căci ele ne arată întocmai curentul pe care să plutim și întocmai calea pe care să mergem”²⁰.

Între actul mărturisirii credinței și actul slujirii liturgice este o legătură intrinsecă. Adevărul de credință exprimat în mod verbal și public prin intermediul predicilor și al catehezelor este trăit și concelebrat de întreaga comunitate rugătoare a credincioșilor în momentele participării acesteia la serviciile religioase, căci însăși conținutul acestor părți de slujbă redau în termeni expresivi și concludenți esența acestor adevăruri dogmatice și morale, pentru a suscita și aprofunda credința tuturor membrilor acelei comunități religioase. Deci, în cadrul cultului divin public „credința crește și se adâncește în măsura în care este hrănită cu cuvântul liturgic”²¹, pentru că adevărul revelat este ilustrat în textele poeziei imnografice, în conținutul ecfoniselor, a formulilor sacramentale și al cântărilor și rugăciunilor. Imnele doctrinare de laudă și rugăciunile de cerere și mulțumire adresate lui Dumnezeu îndeplinesc, pe lângă scopul lor latreutic, și o funcție educativ-pedagogică, căci, prin

¹⁸ Mitropolitul Hierotheos VLACHOS, *Cugetul Bisericii Ortodoxe*, trad. în rom. de Constantin Făgețan, Ed. Sofia, București, 2000, p. 46.

¹⁹ Pr. Petre VINTILESCU, *Liturgica generală*, cursuri universitare litografiate pentru studenți, București, 1930, p. 216.

²⁰ Mitropolitul Hierotheos VLACHOS, *Cugetul...*, p. 56.

²¹ Pr. John BRECK, *Puterea cuvântului în Biserica dreptmăritoare*, trad. în rom. de Monica E. Herghelegiu, Ed. IBMBOR, București, 1999, p. 122.

rostirea lor repetată, credincioșii încep să intuiască și să pătrundă înțelesurile tainice ale adevărilor de credință și ale regulilor de viață morală. Aceste forme și elemente de cult „îl inspiră și îl învață în același timp pe credincios, conducându-l spre o credință mai profundă, mai plină de cunoaștere, sporindu-i sensibilitatea față de nevoile lumii căzute în care trăiește”²².

Deci, cultul divin public reprezintă cadrul vieții și experienței religioase a Bisericii în care se păstrează, se conservă și se transmite intact tezaurul ei de doctrină și duhul de simțire și trăire a spiritualității ortodoxe.

O altă formă de împărtășire prin Biserică a învățăturilor de credință și a valorilor ei ascetico-mistice, instructiv-educative și inepuizabile, o constituie iconografia și pictura bisericească. „Tot ceea ce este propovăduit de Dumnezeu Liturghie, cântările Bisericii și cuvintele celui care citește își găsesc într-adevăr un comentariu strălucitor în liniștea frescelor și a icoanelor”²³, încât, decorul pictural devine el însuși un izvor nesecat de inspirație doctrinară, un catehism viu zugrăvit în scene și imagini estetice, puse în slujba ideilor religioase. Tot registrul iconografic reprezintă după spusa unei sintagme, „Biblia celor neștiutori de carte”. Limbajul picturii este sugestiv și grăitor, încât, imaginea icoanei transpune dincolo de realitate, către transcendent. În acest sens, icoana devine o Evanghelie exprimată în culori, iar Evanghelia, la rândul ei, o icoană verbală a lui Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu întrupat. Ea ne prezintă sub forma intuitivă a imaginilor viața și faptele Mântuitorului și virtuțile sfinților, pentru a trezi și cultiva în sufletele credincioșilor credința, râvna și abnegația de a stăruie în săvârșirea faptelor lor pilduitoare și vrednice de urmat. „Nu am prea multe cărți și nici nu am timp liber pentru a le citi”, spune un mare apologet al cultului sfințelor icoane, „întru însă în biserică, spațiul obștesc al sufletelor, înăbușit de gânduri ca de niște spini; podoaba picturii mă atrage să mă uit, îmi desfată privirea ca o livadă și, pe nesimțite, slava lui Dumnezeu pătrunde în suflet. Am privit răbdarea mucenicului, răsplata cununilor și mă aprind, ca prin foc, de dorința de a-l imita. Căzând

²² Pr. John BRECK, *Puterea cuvântului...*, p. 127.

²³ Michel QUENOT, *Icoana, fereastră spre absolut*, trad. în rom. de Pr. dr. Vasile Răducă, Ed. Enciclopedică, București, 1993, p. 34.

la pământ, mă închin lui Dumnezeu, prin mijlocirea mucenicului, și mă mântui”²⁴.

Iată rolul educativ-catehetic al iconografiei bisericești.

Dar însușirea adevărilor de credință se realizează și sub altă formă decât cuvântul propovăduit și anume, prin oficierea Sfintelor Taine. Sfintele Taine nu sunt niște ritualuri magice așa cum le consideră unii creștini de alte confesiuni sau religii, ci ele sunt, de fapt, exteriorizarea prin semne și acte vizibile a ceea ce *Biblia* exprimă prin cuvinte; într-un anumit fel, un meta-lingvaj, simbolic, care înfățișează ceea ce Sfânta Evanghelie expune într-un mod mai concis și mai plastic. Însă, indiferent de modul în care este interpretată, fie că este rostită, fie că este redată melodic, „rugăciunea Bisericii poartă freamătul revelației biblice, ea vine din totalitatea Adevărului și în el culminează. De aceea, orice regulă de rugăciune debutează printr-o invocare a Sfintei Treimi și include rostirea Crezului”²⁵

II. Biserica – locaș de cult – spațiu al comuniunii și sfințirii vieții credincioșilor

Atât formele de cult și actele sfințitoare oficiate în biserică, cât și frumusețea picturii ei interioare ne zugrăvesc lucrarea lui Dumnezeu pentru om și scopul vieții omului. „În biserică toate vorbesc despre înomenirea lui Dumnezeu și despre îndumnezeirea omului”²⁶. Biserica este singurul spațiu în care credincioșii trăiesc viața cea nouă în Hristos. Numai în sânul ei avem certitudinea că vom ajunge la părtășia și unirea cu Hristos, însă „nu o unire cu esența dumnezeiască, ci cu firea omenească îndumnezeită a lui Hristos”²⁷.

Îndumnezeirea înseamnă „desvârșirea și deplina pătrundere a omului de Dumnezeu”²⁸, iar această dimensiune ontologică se realizează numai în Biserică, prin mijlocirea Capului ei nevăzut, Hristos Dumnezeu (*Efeseni* 5, 23).

²⁴ Sf. IOAN DAMASCHIN, *Cultul sfintelor icoane. Cele trei tratate contra iconoclaștilor*, trad. în rom. de Pr. prof. Dumitru Fecioru, Ed. IBMBOR, București, 1998, p. 30.

²⁵ Paul EVDOCHIMOV, *Vârstele vieții spirituale*, trad. în rom. de Pr. prof. Ion Buga, Asociația Christiana, București, 1993, p. 185.

²⁶ Arhimandrit Gheorghe KAPSANIS, *Îndumnezeirea...*, p. 22.

²⁷ Arhimandrit Gheorghe KAPSANIS, *Îndumnezeirea...*, p. 25.

²⁸ Pr. Dumitru STĂNILOAE, *Trăirea lui Dumnezeu în Ortodoxie*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2000, p. 153.

„În acest organism al trupului Domnului viața duhovnicească a Capului ajunge la mădulare și le face vii”²⁹. În felul acesta, credincioșii încorporați în Hristos, care respectă cu strictețe poruncile Bisericii, participând regulat la sfintele ei slujbe, trăind în curăție, înfrânare, rugăciune și lucrarea faptelor bune, biruind păcatul prin nevointă duhovnicească și aplicarea mijloacelor spirituale recomandate de Sfânta noastră Biserică, devin mădulare cinstite ale Trupului lui Hristos (*Efeseni* 5, 30), împrăștiindu-și viața lui Hristos și făcându-se dumnezei după har. Deci, „noi suntem uniți cu Domnul nostru Iisus Hristos printr-o unire cerească pentru a participa intim la viața Sa sacerdotală. Asimilați în diferite trepte în preotul Hristos, noi redăm prin El adorațiile infinite în aceeași măsură în care le-am fi datorat Lui”³⁰ sau, cum spune marele interpret Nicolae Cabasila, „Domnul Hristos, Care este veșnic prezent printre noi, sădește în suflete în chip neînțeleas rădăcinile vieții duhovnicești, este totdeauna de față și ajută la creșterea acestor rădăcini de viață, care tot de mâna Lui sunt sădite”³¹.

Deci, Biserica este sfântă, în primul rând pentru faptul că Hristos, Capul ei, este izvorul sfințeniei și plenitudinea harului. Sfințenia creștinilor precede din sfințenia lui Hristos. Ea este de fapt o părtășie la harul sfințitor al lui Hristos. Acest har al Sfântului Duh însuflețește și dinamizează viața Bisericii, „preface și schimbă pe fiecare dintre cei ce se află de față (prezent în biserică), rezidindu-l în chip mai dumnezeiesc, potrivit cu însușirile lui, și înălțându-l spre ceea ce se indică prin Tainele ce se săvârșesc, chiar dacă acela nu simte, în cazul că e încă dintre copii în cele după Hristos și nu poate vedea în adâncul celor ce se petrec”³². Prin urmare, Biserica împărtășește credincioșilor prin Sfintele Taine harul sfințitor și mântuitor pentru refacerea integrității lor adamice și sălășluirea lui Hristos în ființa lor, însă acest har este transmis în proporții gradate și etape succesive, corespunzătoare treptelor vieții lor duhovnicești, adică, curăția inimii, luminarea minții și îndumnezeirea. „Botezul este prin excelență taina purificării; Mirungerea, taina iluminării;

²⁹ Panayotis NELLAS, *Omul...*, p.80.

³⁰ Lefebre GASPARD, *Liturgie, ses principes fondamentaux*, V-e éd. Bruges, 1936, p. 9.

³¹ Nicolae CABASILĂ, *Despre viața...*, cartea I, p. 136.

³² Sf. MAXIM MĂRTURISITORUL, *Mistagogia...*, cap. XXII, p. 39.

iar Euharistia taina sfințirii sau a desăvârșirii”³³. Acestea sunt tainele fundamentale ale vieții noastre spirituale, sau tainele renașterii și încorporării noastre în Hristos. „Prin mijlocirea acestor Sfinte Taine, Hristos vine la noi, Își face sălaș în sufletul nostru, Se face una cu el și-l trezește la o viață nouă. O dată ajuns în sufletul nostru, Hristos sugrumă păcatul din noi, ne dă din însăși viața Sa și din propria Sa desăvârșire, ne face părtași la biruința Sa”³⁴.

Celelalte Sfinte Taine dezvoltă și ele starea de neprihănire și sfințenie, însă sub altă formă și din altă perspectivă, îndeplinind roluri și funcțiuni distincte în viața sacramentală a Bisericii. Taina Spovedaniei și a Sfântului Maslu restaurează și însănătoșesc condiția morală și psiho-fizică a credincioșilor afectați de bolile sufletești și trupești, iar Taina Hirotoniei și a Sfintei Cununii împărtășesc câte un har special celor rânduiți să înfăptuiască anumite misiuni și răspunderi în viața socială și în lucrarea sfințitoare, învățătorească și pastoral-misionară a Bisericii. În toate aceste Sfinte Taine Hristos este principiul activ, transformator și creator. Așa cum este prezent și activ în actul liturgic al Tainelor, tot astfel este prezent și împreună-lucrător prin harul Sfântului Duh în toate nevoițele și strădaniile ascetico-mistice ale celor ce se sânguiesc să dobândească cununa mântuirii. „Între mistica liturgică sau sacramentală și mistica individuală este o legătură atât de strânsă, încât terminologia Sfințelor Taine este identică cu terminologia vieții contemplative. Transfigurarea sau îndumnezeirea este scopul lor unic”³⁵.

În sfânta biserică toate actele și lucrările sfințitoare și toate formele și rânduielile liturgice solicită și susțin eforturile credincioșilor către desăvârșire și îndumnezeire. „Sfânta Liturghie, Tainele, cultul, propovăduirea Evangheliei, postul, toate spre aceasta îndrumă. Biserica este singurul loc de îndumnezeire”³⁶. Credincioșii se adună într-însa nu numai pentru deplina

³³ Nichifor CRAINIC, *Sfințenia – împlinirea umanului*, Ed. Trinitas, Iași, 1993, p. 86. „Tainele sunt strâns legate de treptele vieții duhovnicești adică curățirea inimii, luminarea minții și îndumnezeirea” (Mitropolitul Hierotheos Vlachos, *Cugetul...*, p. 36).

³⁴ Nicolae CABASILĂ, *Despre viața...*, cartea I, p. 146.

³⁵ Nichifor CRAINIC, *Sfințenia...*, p. 115. „Tainele reprezintă poarta și calea prin care viața lui Dumnezeu vine în creație, o izbăvește de păcat și de moarte, o face vie și roditoare”.

³⁶ Arhimandrit Gheorghe KAPSANIS, *Îndumnezeirea...*, p. 26, „Cortul sau templul lui Dumnezeu este numit locaș sfânt, pentru că sfințește pe cei care se apropie de el”. (Origen, *Omilia a VI-a la cartea Ieșirii*, cap. XI, în col. PSB, vol. VI, *Scrieri alese*, partea întâia, *Din lucrările exegetice la Vechiul Testament*, trad. în rom. de T. BODOGAE, Pr. prof. Nicolae NEAGA și Zorica LAȚCU, Ed. IBMBOR, București, 1981, p. 105).

încredințare că Dumnezeu ascultă și îndeplinește rugăciunile și cererile lor, ci și pentru că stăruiesc în convingerea și conștiința clară că Dumnezeu este prezent El însuși în mod personal prin revărsarea harurilor și energiilor Sale necreate prin care se lucrează sfințirea sufletelor și a trupurilor noastre. „Suntem sfințiți de sfințenia Bisericii, iar Biserica nu e întinată de păcatele noastre, pentru că sfințenia ei nu este de la noi, ci de la Dumnezeu prin Hristos”³⁷. Biserica însoțește și binecuvântează toate momentele și etapele progresive ale vieții noastre, începând de la leagăn și până la mormânt. Ea sfințește prin rugăciune locuința noastră, gândurile și sentimentele curate, bucuriile, necazurile, năzuințele, cuvintele și faptele noastre, ocupațiile, îndeletnicirile folositoare, începutul și sfârșitul oricărei activități și întreaga natură înconjurătoare: vietățile, obiectele materiale, roadele pământului, alimentele și tot ceea ce intră în contact cu omul, după folosul, necesitățile și trebuințele vieții sale sufletești și trupești. Biserica nu poate fi definită altfel decât „locașul, școala, condiția, calea și grădina sfințeniei”³⁸, pentru că toate obiectele liturgice și lucrările ei sacramentale sunt mijloace păstrătoare și transmițătoare ale sfințeniei. Aici însușim adevărul dumnezeiesc și poruncile lui Dumnezeu. Aici sufletul nostru se luminează, se purifică, se îmbogățește, se înalță, se întărește și se înobilează la auzul mângâietoarelor cântări și rugăciuni inspiratoare de gânduri curate, înalte și sfințitoare de suflet. „Acestea ne sfințesc și ne fac în stare, pe de o parte ca să primim cu vrednicie sfințenia, iar pe de alta ca să o putem păstra și să rămânem cu ea”³⁹.

Aici, în locașul cel sfânt al lui Dumnezeu, simțim fiorul tainic și cutremurător al Jertfei lui Hristos pentru noi când gustăm din Sfântul Potir și ne adăpăm din Izvorul sfințeniei, fiindcă, prin cuminecarea cu Sfântul Său Trup și Sânge, „nu-L facem pe Hristos asemenea nouă – ceea ce ar însemna profanarea Lui – ci, El ne face asemenea Lui, ceea ce însemnează transformarea sau îndumnezeirea noastră”⁴⁰. De aceea, săvârșirea celei mai importante slujbe bi-

³⁷ Vladimir SOLOVIEV, *Fundamentele spirituale ale vieții*, trad. în rom. de Diacon Ioan I. Ică Jr., Ed. Deisis, Alba-Iulia, 1994, pp. 112-113. „Țelul Bisericii este sfințirea mădularelor sale, călăuzirea lor către luminare și îndumnezeire”.

³⁸ Teodor M. POPESCU, *Meditații teologice*, Ed. Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, București, 1997, p. 120.

³⁹ Nicolae CABASILĂ, *Tălcuirea Dumnezeieștii Liturghii*, cap. I, trad. în rom. de Pr. prof. dr. Ene Braniște, Ed. Arhiepiscopiei Bucureștilor, București, 1989, p. 27.

⁴⁰ Nichifor CRAINIC, *Sfințenia...*, p. 112.

sericești – Sfânta Liturghie – are ca scop principal „sfințirea credincioșilor, iar mijloacele care pregătesc și înlăduiesc împlinirea acestui efect și acestui scop, sunt rugăciunile, cântările, citirile din Sfânta Scriptură și, în general, toate cele ce se săvârșesc și se rostesc cu sfântă rânduială, înainte și după sfințirea darurilor”⁴¹. Așa cum afirma un teolog apusean, „Liturghia este de fapt un instrument al sfințirii de prim ordin”⁴², iar actele liturgice ce se săvârșesc în cadrul ei și a celorlalte Sfinte Taine și unități de slujbe sunt forme sensibile de exprimare și împlinire a lucrării mântuitoare a lui Hristos Dumnezeu. Prezența iubitoare a lui Dumnezeu asupra comunității rugătoare prin lucrarea energiilor Sale necreate și cuprinderea noastră virtuală „în sânul familiei divine pentru a deveni copii adoptivi ai Tatălui”⁴³ este sugerată de chipul Pantocratorului zugrăvit în vârful turului. El semnifică coborârea lui Hristos Dumnezeu Atotțiitorul la noi pentru a asculta și îndeplini cererile și rugăciunile noastre. Însăși forma arhitectonică a bolților redau sugestiv această idee. „Prin liniile sale, cupola traduce mișcarea coborâtoare a iubirii dumnezeiești; sfericitatea sa îi unește pe toți oamenii în sobor, într-un trup”⁴⁴.

Mântuitorul nostru Iisus Hristos s-a jertfit pe Cruce ca să ne răscumpere din păcat și să ne atragă pe toți la Sine (*Ioan* 12, 32). El și-a dat viața pentru toți oamenii, așa cum grăiește Scriptura: „Căci dragostea lui Hristos ne stăpânește pe noi care socotim aceasta, că dacă Unul a murit pentru toți, au murit deci toți” (*2 Corinteni* 5, 14), și dacă pentru toți oamenii sunt chemați creștinii să și-o dea pe a lor, în duhul slujirii jertfelnice și altruiste, acest adevăr evanghelic constituie argumentul pe care se întemeiază legăturile fraterne din sânul comunității creștine. Aceste legături reprezintă primul răspuns la chemarea lui Hristos: „Să vă iubiți unul pe altul. Precum Eu v-am iubit pe voi, așa și voi să vă iubiți unul pe altul” (*Ioan* 13, 34). A iubi înseamnă a trăi viața celui alt, participând efectiv la viața semenului tău, iar acest deziderat creștin prinde contur în atmosfera înălțătoare a locașului de cult unde ne rugăm

⁴¹ Nicolae CABASILĂ, *Tâlcuirea Dumnezeieștii Liturghii*, cap. I, p. 27.

⁴² Lefebre GASPĂR, *Liturgie...*, p. 2. „Centrul cultului este Sfânta Liturghie, unde Domnul nostru Iisus Hristos este principalul oferitor, căci, sub speciile pâinii și a vinului își continuă prezența sacrificiului Său de pe Golgota. El face acest lucru pentru a-l cinste pe Tatăl și pentru a aplica sufletelor noastre fructele patimilor Sale”.

⁴³ Lefebre GASPĂR, *Liturgie...*, p. 35.

⁴⁴ Paul EVDOKHIMOV, *Arta icoanei, o teologie a frumuseții*, trad. în rom. de Grigore Moga și Petru Moga, București, 1992, p. 130.

împreună unii pentru alții, pentru soarta tuturor și pentru „pacea și buna așezare a întregii lumi”. Aici, în spațiul lucrării sfințitoare a lui Hristos, în duhul înfrățirii, ne alăturăm nevoilor și suferințelor aproapelui nostru, asociem dorințele noastre cu ale celorlalți semenii și implorăm mila și ajutorul lui Dumnezeu pentru ușurarea greutăților și ispitelor, pentru împlinirea cererilor care ne sunt de folos și pentru îndreptarea vieții noastre pe calea mântuirii. „De aceea ne adunăm toți aici, ca mai mult să ne plecăm spre milostivirea lui Dumnezeu. Căci singuri rugându-ne suntem slabi, dar prin legătura dragostei înduplecăm pe Dumnezeu să ne dea ceea ce cerem”⁴⁵. Biserica trebuie să fie locașul iubirii reciproce dintre credincioși. Iubirea aceasta nu se situează, evident, la nivelul afectivității. Ea este o iubire esențialmente împărtășită: împărtășirea unei credințe aflate mereu în căutarea sensului ei, împărtășirea rugăciunii și a cultului, împărtășirea grijilor, împărtășirea responsabilităților, solidaritatea cu cel aflat în nevoi și suferințe și ajutorarea reciprocă. Aceasta este viața de comuniune clădită pe virtutea iubirii creștine: comuniunea între Hristos și fiecare dintre credincioși, comuniunea între creștini la toate nivelurile, comuniunea între comunitățile locale sau particulare, numite în mod tradițional *Biserici*. Această comuniune, înainte de a se manifesta în exterior, sub forma relațiilor iubitoare dintre credincioși, se înfiripă și se stabilește mai întâi, în locașul de cult, în clipele minunate ale rugăciunii, căci, atunci „când se strâng mai mulți creștini la un loc, în casa Domnului, mânați de aceeași sfântă năzuință, ca o singură inimă și un singur suflet, se încălzesc și se aprind unul de la altul în vălvătaia rugăciunii care capătă acum, mai multă putere”⁴⁶. Este confirmarea faptică a lucrării proniatoare a harului și ajutorului dumnezeiesc care se fac simțite și evidente în viața credincioșilor, ca urmare a rugăciunii acestora, după cum a spus Mântuitorul: „Dacă doi dintre voi se vor învoi pe pământ în privința unui lucru pe care îl vor cere, se va da lor de la Tatăl Meu, Care este în ceruri” (*Matei* 18, 19).

Credinciosul ortodox vine la biserică pentru sine și pentru alții, pentru soție, pentru copii, pentru părinți, pentru ogorul pe care îl are, pentru

⁴⁵ Sf. IOAN GURĂ DE AUR, *Din ospățul Stăpânului*, trad. în rom. de Arhiepiscop-Vicar Irineu Slătineanu, Ed. Adonai, București, 1995, p. 85.

⁴⁶ Pr. Constantin MOISIU, *Să stăm bine, să stăm cu frică*, povățuitor liturgic pentru preot și popor, București, 1941, p. 135.

grădină, pentru animalele domestice, pentru ființe și pentru lucruri, pentru întregul cosmos. În unele biserici se cântă Liturgia în comun de către toți credincioșii, în altele cântă coruri sau câte un cântăreț, doi. Oricum e bine. Cei mai mulți rămân până la sfârșit⁴⁷, pentru ca, „lepădând tot gândul cel lumesc, cu ochiul minții curat și treaz, să se întoarcă acasă cu răsplătire vrednică a ostnelilor lor”⁴⁸.

În Ortodoxie există convingerea că și materia trebuie sfințită o dată cu sufletul, evidențindu-se prin aceasta comuniunea profundă pe care o resimte creștinul răsăritean cu cosmosul, cu întreaga creație a lui Dumnezeu. El cere rugăciuni pentru ploaie în vreme de seceta, sau de încetare a ploilor în vreme de ploi prea abundente, el vrea să se atingă de veșmintele preotului, care au în ele ceva sfânt precum aveau veșmintele lui Iisus, de care atingându-se o femeie s-a vindecat de o anumită boală; el sărută cu evlavie icoanele și le venerază cu totul altfel decât o face occidentalul care se încântă doar la emoția artistică ce se degajă din ele sau, în ultima vreme, din snobism⁴⁹.

Aspectul de comuniune al Bisericii constituie cel mai definitiv element al ei și cel mai eficient în opera de mântuire. Acest aspect de comuniune poate fi înțeles și practicat astăzi într-un mod mai eficient și mai profund, întrucât s-au creat condiții optime în acest sens prin așezămintele filantropice și social-caritative în care este implicată Biserica în mod direct. „Cine nu cunoaște filantropia Bisericii Ortodoxe și cine nu-și amintește de acele spitale care, în preajma mănăstirilor, au alinat atâtea suferințe umane și de acele ospicii pentru mângâierea sufletelor oropsite, care au fost făcute în trecutul îndepărtat al Bisericii și cine nu știe că asistența socială de astăzi a fost odinioară în sarcina Bisericii”⁵⁰.

Participarea noastră în calitate de creștini, la formele vieții sociale și comunitare ale oamenilor de astăzi, trebuie să o socotim cu atât mai arzătoare și mai folositoare, cu cât creștinul nu se poate realiza deplin ca om, decât într-o comunitate în care se trăiesc toate problemele contemporane ale existenței

⁴⁷ † Antonie PLĂMĂDEALĂ, Mitropolitul Ardealului, *Tradiție și libertate în spiritualitatea ortodoxă*, București, 1995, p. 99.

⁴⁸ Sf. IOAN GURĂ DE AUR, *Din ospățul Stăpânului*, p. 165.

⁴⁹ Antonie PLĂMĂDEALĂ, Mitropolitul Ardealului, *Tradiție și libertate...*, p. 101.

⁵⁰ Vasile ISPIR, *Biserica în serviciul social sau ce este creștinismul social?*, București, 1938, p. 11.

și nu închis într-o comuniune preocupată numai de problemele religioase. Biserica niciodată n-a înțeles că trebuie să închidă pe credincioșii ei într-o comunitate preocupată exclusiv de problemele de credință, ci, întrucât aceștia sunt și ei ființe omenești reale, vrea să contribuie la creșterea lor spre a deveni factori folositori ai comunității umane deschisă vieții largi, preocupată de toate problemele existenței. Astăzi, mai mult ca oricând, se impune ca „biserica să fie activă în toate manifestările vieții sociale, să inspire în toate organizațiile sociale puterea iubirii, care este legea fundamentală a creștinismului, să ajute pe săraci, pe văduve și pe orfani și pe cei abandonati. În concluzie, oriunde este suferință, biserica trebuie să intervină”⁵¹. Între viața de comuniune a credincioșilor din biserică și viața lor de comunitate cu toți oamenii, pe planurile multiple ale existenței complete, trebuie să persiste un raport de reciprocitate, similar celui existent între vasele comunicante. Viața de comuniune nu numai că exclude separațiile individualiste și interesele egoiste, dar creează condiții pentru solidaritatea între persoane, singura formă concretă de integrare a oamenilor într-o unitate. Omul este o ființă sociabilă și nu se împlinește pe sine în izolare, ci în comunitate și solidaritate. Omul este o ființă dialogică, intercuvântătoare, nu simplu cuvântătoare sau simplu logică⁵², fiind deschis pentru alții și rânduie în slujba altora, cu menirea de a transpune în lume, în viața de zi cu zi, spiritul comunitar pe care îl trăiește în biserică în momentele Sfintei Liturghii, adică: duhul unirii cu Dumnezeu și cu semenii, duhul jertfelniciei al slujirii sincere și dezinteresate, al păcii și al dragostei frățești, la care face mereu referire în rânduiala sfintelor slujbe, când promitem în rugăciune că ne oferim „pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu”.

III. Biserica – locaș de cult – factor de unitate religioasă

Rugăciunea cutremurătoare a Mântuitorului nostru Iisus Hristos rostită înainte de patima Sa a fost ruptă din cer, dar și ancorată de cer ca toți să năzuiască în același duh: „Ei în lume sunt și Eu vin la Tine. Părinte Sfinte, păzește-i în numele Tău pe cei pe care Mi i-ai dat, ca ei să fie una așa cum

⁵¹ Dr. Vasile IȘPIR, *Biserica în serviciul social...*, p. 13.

⁵² Pr. Dumitru STĂNILOAE, „Comunitatea prin iubire”, în *Ortodoxia*, XV (1963), nr. 1, p. 69.

suntem Noi” (*Ioan* 17, 11). Cuvintele Întemeietorului Bisericii sunt actuale și permanente și răsună și astăzi în sfintele Sale locașuri, de la altar la naos. Această voință divină s-a împlinit și „*arde*” continuu în biserică, pentru că în sfântul locaș, credincioșii adunați la un loc pentru preamărirea Lui, se apropie sufletește unii de alții, consolidând între ei raportul de înțelegere și unitate: „Așa și noi, cei mulți, un trup suntem în Hristos și fiecare suntem mădulare unii altora” (*Romani* 12, 5), prin colaborarea frățescă întemeiată pe sinceritate: „Pentru aceea, lepădând minciuna, grațiți adevărul fiecare, cu aproapele său, căci unul altuia suntem mădulare” (*Efeseni* 4, 25). Stăruind în unitatea credinței, a evlaviei, a înțelegerii și a dragostei creștinești, noi întărim de fapt Trupul tainic al Stăpânului Hristos (*1 Corinteni* 12, 27), ale cărui mădulare suntem. „Dacă ascultăm cu râvnă dumnezeieștile slujbe săvârșite: rugăciunile, citirea și cântarea, lipindu-le la inimă, înălțând odată cu închinăciunile și sufletul nostru la Dumnezeu, ca și cum aceste rugăciuni, citiri și cântări și toată slujba noastră ar ieși nu numai din altar sau de la strană, ci din pieptul nostru, din mintea, din inima și din gura noastră... , atunci vom fi toți un singur trup, cum spune Scriptura, un singur duh, o singură inimă, o singură gură, atunci vom alcătui din noi înșine o Biserică vie a lui Dumnezeu, vom fi ca trupul lui Hristos și Hristos va fi capul nostru”⁵³.

Legătura intimă și inefabilă a iubirii, pe care Biserica o întreține și o cultivă necontenit între membrii ei, prin intermediul cultului divin, se extinde ca un balsam binefăcător și asupra celor adormiți întru dreapta credință, care au răposat îndreptați prin pocăință, spovediți și împărtășiți. Și aceștia primesc mângâiere și ușurare prin rugăciunile Bisericii și prin săvârșirea jertfei euharistice a Sfintei Liturghii, în care Mântuitorul Hristos continuă să Se jertfească în chip real și tainic pentru a ne împăca pe toți cu Dumnezeu și pe cei vii și pe cei adormiți. „Rugăciunile noastre pot să aibă o înrâurire imediată asupra sufletelor celor răposați, cu condiția ca aceștia să fi adormit întru adevărata credință și întru adevărata căință, cu alte cuvinte: într-o unire intimă cu Biserica și cu Domnul Iisus Hristos, pentru că, în acest caz, cu toată depărtarea lor vizibilă, de noi, ei urmează înainte să facă parte cu noi din acest unul și același trup al lui Iisus Hristos (*Efeseni* 1, 23; *Coloseni* 1, 18). Între

⁵³ *Îndreptarul creștinului ortodox, culegere de articole moral-duhovnicești*, trad. în rom. de Cristea Florentina, Ed. Eumenița, București, 2008, pp. 82-83.

mădularile acestui trup trebuie neapărat să se păstreze simpatie și influență reciprocă, precum se întâmplă, firește, între toate mădularile trupului nostru (1 Corinteni 12, 26)⁵⁴.

Biserica Ortodoxă realizează prin intermediul cultului „reprezentarea și valorificarea operei soteriologice”⁵⁵ a Mântuitorului nostru Iisus Hristos, împărtășind generațiilor de credincioși din toate timpurile și locurile, roadele jertfei Sale. Dacă prin jertfa Sa de pe Golgota a împăcat neamul omenesc cu Dumnezeu, unind cele de sus cu cele de jos „prin sângele crucii Sale” (Coloseni 1, 20), biserica, prin clopotele ei, cheamă la sine din toate părțile, ca o cetate universală, pe toți credincioșii, ca să participe la ospățul Cinei Împăratului Hristos, invitându-i să se pregătească după cuviință pentru a primi cu vrednicie mărgăritarul cel cinstit al lui Hristos: Trupul și Sângele Său care se oferă ca hrană spirituală pentru mântuirea lumii și dobândirea vieții celei veșnice, pentru că omul nu se poate face părtaș acestei vieți fără o unire totală și personală cu izvorul ei, Hristos. În acest sens, „Sfânta Euharistie ne conduce pe calea unirii nemijlocite cu Hristos încă din viața pământească, pentru a o avea deplin în viața viitoare”⁵⁶. De aceea, Biserica nu se poate dispensa niciodată de împărtășirea credincioșilor. Acesta este momentul și actul principal în care parohia se întrecește și se încheagă ca un singur trup prin unirea cu Hristos euharistic. Comunitatea eclesială se clădește pe temelii Sfintei Euharistii⁵⁷. „Ca adunare a credincioșilor în jurul Altarului, Euharistia reprezintă reconstituirea vetrei străvechi a paradisiului. Ca și comuniune deplină

⁵⁴ MACARIE, *Théologie dogmatique Orthodoxe*, vol. II, Paris, 1860, p. 713. „Credincioșii aparținând Bisericii luptătoare de pe pământ se roagă la Dumnezeu, chemându-i în același timp în ajutor pe sfinți, care aparțin Bisericii din cer, iar aceștia, locuind pe treptele cele mai înalte din apropierea lui Dumnezeu, prin rugăciunile lor mijlocitoare, curățesc, întăresc și aduc înaintea lui Dumnezeu rugăciunile credincioșilor trăitori pe pământ și, cu voia lui Dumnezeu, îi ajută cu binefaceri asupra lor, fie prin putere nevăzută, fie prin arătarea lor, ori prin alte mijloace”. (Sf. FILARET, Mitropolitul Moscovei, *Catehismul ortodox*, trad. în rom. de Gheorghică Ciocoi, Ed. Cartea Ortodoxă, București, 2007, p. 97).

⁵⁵ Robert WILL, *Le culte, étude d'Histoire et de Philosophie religieuses*, tome I, Strasbourg, 1925, p. 65.

⁵⁶ Pr. Constantin LEONTE, *Sfânta Euharistie în viața Bisericii și mântuirea credincioșilor*, Ed. Studion, Bacău, 2007, p. 121.

⁵⁷ Aspectul comunitar al Sfintei Euharistii este relevat și în textele noastre liturgice: „Iar pe noi, pe toți care ne împărtășim dintr-o pâine și dintr-un potir, să ne unești unul cu altul prin împărtășirea Aceluiași Duh Sfânt”, spune preotul în taină la Liturgia Sf. Vasile cel Mare, după momentul Sfințirii Cinstitelor Daruri. (A se vedea în *Liturghier*, Ed. IBMBOR, București, 2000, p. 234).

a credincioșilor cu Dumnezeu și întreolaltă, ea desăvârșește acea vatră, unifică absolut umanitatea, făcând-o Trup al lui Hristos”⁵⁸. La Sfânta Liturghie, sfinții slujitori invocă prin cuvintele rugăciunii ca să se adune turma lui Hristos sub aceeași cupolă a simțirii și iubirii creștinești: „pentru pacea a toată lumea, pentru bunăstarea sfințelor lui Dumnezeu biserici și pentru unirea tuturor...”. „Biserica se definește prin lucrarea sa comună (leitourgia); ea este biserică atunci când se adună pentru a-L slăvi pe Domnul Său. La rândul său, Liturghia este manifestarea prin excelență a bisericii, constituind Epifania privilegiată a acesteia”⁵⁹.

Înșuși cuvântul *Liturghie* înseamnă lucrare de obște, împlinită de mai mulți oameni împreună. De aceea, toate rugăciunile din Sfânta Liturghie îmbracă forma pluralului. Preotul nu zice „Aduc Ție această jertfă...”, ci „Aducem Ție...”. Liturghia este slujba sau rânduiala sfântă, în cursul căreia se prelungește și se actualizează jertfa Mântuitorului pentru mântuirea noastră. În timpul Liturghiei aducem toți jertfă lui Dumnezeu. Nu stăm pasivi și indiferenți la ceea ce săvârșește preotul în Sfântul Altar, ci noi înșine dăruim și jertfim. Noi oferim lui Dumnezeu, ca dar de jertfă la Proskomidie, pâinea și vinul, care simbolizează fondul nostru sufletesc, simțăminteale noastre și însăși viața noastră. „Noi ne punem viețile pe altar, dăruindu-le cu totul lui Dumnezeu”⁶⁰. La rândul lor, cântările, rugăciunile, închinăciunile, metaniile, prosternările și toate celelalte acte și elemente de cult pe care le săvârșim în biserică în timpul ofierii slujbei, sunt expresii și forme vizibile ale dăruirii și jertfei de preamărire și mulțumire pe care o înălțăm lui Dumnezeu de pe altarul inimii noastre. „Cântarea în biserică are o înrâurire binefăcătoare asupra sufletului creștinului. Ea încălzește și întărește sentimentul de evlavie și dragoste către Dumnezeu și către biserică și îi aduce creștinului plăcere și mulțumire sufletească, ridică sufletul lui către Dumnezeu și îl face mai bun și mai blând”⁶¹. Unitatea formelor de cult imprimă uniformitate și coeziune

⁵⁸ Panayotis NELLAS, *Omul...*, p. 92. „În Euharistie, Hristos este „împărtășit dar neîmpărtășit”; fiecare participant devine Hristos întreg și Biserica întregă. Astfel, identitatea eclesială, în realizarea sa istorică, este euharistică”. (Ioannis ZIZIOULAS, *Ființa eclesială*, trad. în rom. de Pr. dr. Aurel Nae, Ed. Bizantină, București, 2007, p. 56).

⁵⁹ Pr. Boris BOBRINSKOY, *Taina Prea Sfintei Treimi*, trad. în rom. de Măriuca și Adrian Alexandrescu, Ed. IBMBOR, București, 2005, p. 170.

⁶⁰ Anthony M. CONIARIS, *Introducere în credința...*, p. 45.

⁶¹ Iconom Constantin POPOVICI, *Studii religio-morale și liturgice*, Chișinău, 1934, p. 425.

vieții liturgice și religioase a unei parohii. „Cultul divin exercită nu numai o influență edificatoare, ci urmărește să aprofundeze experiența religioasă”⁶² și să o mențină în limitele originale ale unității ei. Unitatea este însușirea de bază a parohiei, toate celelalte caracteristici avându-și originea în ea. Unitatea parohiei decurge din unitatea Dumnezeirii și oglindește cel mai bine imaginea divină în unitatea ei. „Unirea tuturor”, pentru care se roagă Biserica, nu se înțelege nici ca o asamblare a unor fragmente de „comunități creștine”, ci ca o extindere a unității treimice care se lucrează sfânt în trupul ei liturgic”⁶³. De asemenea, această unitate semnifică unirea lui Dumnezeu cu umanitatea în activitatea sfințitoare și mântuitoare a lui Hristos. Fiecare expresie liturgică ne invită să părăsim izolarea și să ne alăturăm Trupului lui Hristos, să intrăm în relație cu Dumnezeu și cu frații și surorile noastre. Deci, cultul eclezial este eminent hristologic și trinitar în conținutul și dinamica sa. El „reproduce și promovează experiența comuniunii divine”⁶⁴. Euharistia exprimă caracterul comuniunii prin faptul că membrii bisericii se adună pentru săvârșirea unor acte comune de slujire. Unii cântă, alții citesc, în timp ce o a treia parte rostește rugăciuni. Unii oferă darurile, în timp ce alții pregătesc aceste daruri oferite, ducându-le la altar. „Tot cultul reclamă forme expresive: imagini, sunete, cuvinte, gesturi, rituri etc. Aceste forme obiectivează și înalță aspirațiile sufletului”⁶⁵. Credincioșii participă în comun, la execuția acestor forme de exprimare a religiozității, încât unitatea acțiunilor liturgice este concretizată în modul cel mai viu cu putință în sfântul locaș. Această unitate a vieții liturgice a Bisericii Ortodoxe „este un reflex al unității mistice a Sfintei Treimi. Ea ne descoperă modul negrăit al vieții treimice”⁶⁶. De mare importanță este, de asemenea, sărutul păcii. Este invitația noastră de a restabili și de a strânge

⁶² Robert WILL, *Le culte étude d'Histoire...*, p. 65.

⁶³ Arhimandritul VASILIOS, *Intrarea...*, pp. 48-49. Taina unității, așa cum o trăiește și o înțelege Biserica, este Împărăția Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh „prin care suntem uniți ca dintr-o putere unificatoare, iar diferențele noastre parțiale contopindu-se într-un chip mai presus de lume, suntem adunați împreună într-o unime deiformă și într-o unire ce imită pe Dumnezeu”. (Sf. DIONISIE AREOPAGITUL, *Despre numele divine. Teologia mistică*, trad. în rom. de Cicerone Iordăchescu și Teofil Simenschy, Ed. Institutului European, Iași, 1993, p. 48).

⁶⁴ Robert WILL, *Le culte étude d'Histoire...*, p. 65.

⁶⁵ Robert WILL, *Le culte étude d'Histoire...*, vol. II, p. 13.

⁶⁶ Arhimandritul VASILIOS, *Intrarea...*, p. 43.

legăturile iubirii, legături care ne unesc cu ceilalți înainte de a ne uni sacramental cu Hristos⁶⁷.

După ce ne împărtășim realmente cu Trupul și Sângele lui Hristos în atmosfera de reculegere și zidire duhovnicească a Sfintei Liturghii, purtăm în inimile și sufletele noastre duhul slujirii sincere și iubitoare a lui Hristos, Care a făgăduit că va fi cu noi „până la sfârșitul veacurilor” (*Matei* 28, 20). El este prezent cu noi în toate zilele. „Este cu noi ca Dumnezeu cel veșnic, Cuvântul Tatălui; este cu noi prin sălășluirea în Biserică și prin călăuzirea Sfântului Duh”⁶⁸, a celor ce cu râvnă și cu inimă curată îndeplinesc poruncile Lui. Lucrarea sfințitoare a Mântuitorului Hristos se prelungește și în afara sfântului locaș. „Hristos pornește de aici cu cei ce s-au împărtășit aici de El oriunde, ajutându-i să se roage și să împlinescă fapte de ajutorare a semenilor lor”⁶⁹. De aceea, „tot creștinul trebuie să se afle des la sfânta biserică și să nu lipsească niciodată de la Sfânta Liturghie săvârșită în ea, pentru sfinții îngeri care sunt de față și scriu de fiecare dată pe cei ce intră și se înfățișează lui Dumnezeu și fac rugăciuni pentru ei; de asemenea, pentru harul Sfântului Duh, care e în chip nevăzut pururea prezent, dar, în mod special, mai ales în timpul Sfintei Liturghii.”⁷⁰

Această putere înnoitoare a harului Sfântului Duh transformă fundamental sufletele noastre în măsura în care încercăm să transpunem în viața de toate zilele duhul creștinesc al păcii, solidarității și comuniunii frățești pe care l-am trăit cu toată intensitatea și ardoarea ființei noastre în clipele Sfintei Liturghii. Numai în asemenea condiții, viața noastră creștinească se va preface și se va modela după exemplul divin de viață al Mântuitorului, devenind o neîncetată dăruire jertfelnică pe altarul slujirii lui Dumnezeu și a aproapelui, o neîntreruptă Liturghie. Mântuitorul nostru Iisus Hristos, Cel ce a adus și binevestit pe pământ „pacea care covârșește toată mintea” (*Ioan* 14, 27; *Filipeni* 4, 7), cheamă prin glasul Sfintei Liturghii să fim colaboratori împreună cu El la instaurarea ei în lume.

⁶⁷ Mitropolit Emilianos TIMIADES, *Preot. Parohie. Înnoire*, Ed. Sofia, București, 2001, pp. 67-68.

⁶⁸ Gala GALACTION, *Piatra din capul unghiului*, București, 1926, p. 42.

⁶⁹ Pr.D. STĂNILOAE, *Locașul bisericesc propriu-zis ...*, p. 306.

⁷⁰ Sf. MAXIM MĂRTURISITORUL, *Mistagogia...*, p. 39.

Trimiterea credincioșilor la sfârșitul Liturghiei are o semnificație simbolică și sacramentală profundă. Această trimitere rostită prin îndemnul *Cu pace să ieșim!* nu este decât anunțarea sfârșitului primei etape a Liturghiei, adică adunarea Bisericii. În acest moment nu are loc *ieșirea* Bisericii, ci *intrarea* Bisericii în lume, continuând astfel trimiterea discipolilor să predice pe Iisus cel înviat (*Matei* 28, 19-20; *Marcu* 16, 15-20) în puterea Duhului de la Cincizecime. Când ieșim din biserică, noi intrăm într-un alt mod de liturghie, care este *Liturghia de după Liturghie*. Este trecerea de la duminică, ziua domnească, la zilele săptămânii. Duminica n-ar avea nici un sens dacă n-ar fi prima zi din cele șapte și în același timp a opta, adică plenitudinea. Săptămâna întregă înseamnă atunci pregătirea pentru duminică, o așteptare din ce în ce mai intensă pe măsură ce duminica se apropie. Apoi, când ieșim din biserică, plenitudinea vieții în Hristos, o purtăm în noi, în lume, în timpul săptămânii întregi. În consecință, alternanța duminicii cu săptămâna este un principiu fundamental pentru spiritul și sensul însuși al Liturghiei⁷¹.

Credincioșii ies din biserică asigurați nu numai de mila și lucrarea mântuitoare a lui Hristos și întăriți de lucrarea Sfântului Duh, ci asigurați și de rugăciunile Maicii Domnului și ale tuturor sfinților către Hristos. Cum au fost însoțiți în tot timpul în biserică de rugăciunile acelora, așa vor fi însoțiți și după ce vor ieși din biserică. Și după ce au întărit comuniunea între ei în Sfânta Liturghie, o vor promova și după Liturghie.

Liturghia de după Liturghie este expresia dragostei față de apoapele. Sfinții, insistă asupra prezenței și experienței lui Hristos în săraci, suferinzi, orfani, văduve, exploatați, în cei ce n-au adăpost, mângâiere și renume. Hristos se află în mijlocul tuturor, bărbați și femei, care zac în condiții de viață insuportabile, care trăiesc și mor nu cum vor, ci cum pot. El îi revendică pe aceștia, de aceea cine pune milostenia în mâinile săracilor „dă cu împrumut lui Dumnezeu” (*Proverbe* 19, 17). Creștinii exercită față de aceștia o preoție a iubirii și milei, o *liturghie a fratelui* în care se află Hristos: „Socotește că preot al lui Hristos te faci tu (mirean fiind) cu mâna ta dând nu Trup, ci pâine, nu Sânge, ci pahar cu apă”⁷².

⁷¹ Pr. Ion BRIA, *Liturghia după Liturghie*, Ed. Athena, București, 1996, pp. 26-27.

⁷² Pr. Ion BRIA, *Liturghia după Liturghie*, p. 108. Citatul este preluat din lucrarea Sf. IOAN GURĂ DE AUR, *Puțul sau împărțirea de grâu - predici*, Ed. Buna Vestire, Bacău, 1995, p. 372.

Clipa cea mai sfântă a slujbei bisericești este atunci când Biserica, poporul lui Dumnezeu, întărit de predică și de Sfintele Taine, trece dincolo de pragul bisericii, în lume, *spre a fi Biserică*, pentru că „nu este suficient să ai rugăciunea, ci trebuie să devii, să fii rugăciune, rugăciune întrupată. Nu este suficient să ai clipe de slăvire a lui Dumnezeu, ci trebuie ca întreaga viață, orice act, orice gest, până la surâsul chipului omenesc, să devină cântec de laudă, ofrandă, rugăciune. Să dai nu ceea ce ai, ci ceea ce ești”⁷³. Noi nu mergem doar la biserică, noi suntem Biserica. Motivul pentru care ne ducem la biserică în fiecare duminică este acela de a-L asculta pe Hristos, de a-L slăvi, de a-L primi în lăuntrul nostru, spre a putea să ieșim în lume și a fi Biserică tot restul săptămânii⁷⁴.

Biserica este mama noastră duhovnicească care ne mângâie și ne binecuvintează pe toți de la leagăn până la mormânt, în toate momentele importante ale vieții noastre și se îngrijește și de sufletele celor ce au pășit din această viață. În biserică se botează pruncul, devenind teofor; se unge apoi cu Sfântul Mir, devenind pnevmatofor, este împărțit cu Trupul și Sângele Mântuitorului devenind hristofor; în biserică își tămăduiește creștinul bolile sufletești prin Spovedanie; în biserică primește Taina Sfintei Cununii; în biserică i se citesc ultimele rugăciuni de deslegare și își ia rămas bun de la cei dragi și apropiați. Viața spirituală a creștinului ortodox se naște, crește și se desăvârșește în jurul amvonului și altarului bisericii, ca o consecință firească a receptării învățaturii de credință ortodoxă și a rodirii harului dumnezeiesc primit prin Sfintele Taine. De aceea, se cuvine să cinstim și să frecventăm cât mai des sfântul locaș, utilizând și fructificând cu râvnă și evlavie fiecare ceas de sfântă slujbă, fiecare cuvânt de învățătură, fiecare rugăciune, scaunul duhovniciei, Sfântul Potir și fiecare mijloc și prilej de îndreptare a vieții noastre creștinești pe căile pocăinței și ale virtuții, pentru a deveni mădular cinstite ale lui Hristos Dumnezeuul nostru, Care S-a jertfit pătimind și murind pe Cruce, pentru mântuirea noastră. „Aceasta înseamnă a cinsti cu evlavie ade-vărata Biserică a lui Hristos și a ne supune învățaturii și poruncilor ei, cu

⁷³ Paul EVDUCHIMOV, *Taina iubirii. Sfințenia unirii conjugale în lumina tradiției ortodoxe*, trad. în rom. de Gabriela Moldoveanu, Asociația Christiana, București, 1994, p. 81.

⁷⁴ Anthony M. CONIARIS, *Introducere în credința...*, p. 16.

încredințarea că în ea se află, lucrează mântuitor, învață și îndreaptă, harul, izvorând de la unicul și veșnicul ei cap, Domnul Iisus Hristos”⁷⁵.

De aceea, când trece pe lângă biserică, creștinul își descoperă capul, se apleacă și își face semnul Sfintei Cruci, în semn de respect pentru sfințenia locului. Când intră în biserică trebuie să lase la intrare, sau, mai bine-zis, să părăsească „toată grija cea lumească”, pentru că „în biserica slavei Tale stând, în cer a sta, ni se pare”⁷⁶, glăsuiește Biserica în cântările ei.

Biserica este locul cel mai potrivit în care ne străduim să traducem în faptă imperativul Mântuitorului: „Cereți și vi se va da, căutați și veți afla; bateți și vi se va deschide” (*Luca* 11, 9), dar aceasta numai cu „inimă înfrântă și smerită” (*Psalmul* 50, 18), cu evlavie și dragoste frățească, cu umilința și regret pentru păcate, după exemplul vameșului din Evanghelie.

Fă-ne, Doamne, vrednici a intra și a ne ruga cu cuviință în biserica mării Tale; primește-ne sub acoperământul aripilor Tale; ia aminte la glasul rugăciunii noastre, precum ai fost față de strămoșii noștri când chemau numele Tău în vremuri de restriște și pe care i-ai auzit, i-ai mângâiat și i-ai ocrotit cu mâna Ta cea atotputernică.

Summary: The importance of the dwelling of worship as part of the parish community's life

In its liturgical meaning, the church is a heavenly dwelling, consecrated and devoted to the divine services of the public orthodox cult. It is the Lord's house in which Jesus Christ never stopped performing, most directly, all His redeeming and sanctifying work. The dwelling of worship is the liturgical center of the creation, or rather the central place from which Christ's redeeming power streams, through His Holy Ghost, all the creation over; it is therefore a never-failing element in the spiritual life of those that look for God and wish to enjoy His rich gifts, in order to attain the highest summits of Christian consummation. As dwelling of faith, the church is the very place from which the message of the Gospel is transmitted, where Jesus Christ, the Lord's Word, keeps on talking on it, i.e. its teaching of faith and

⁷⁵ Arhimandrit MELCHISEDEC, *Manual de Liturgică...*, p. 93-94.

⁷⁶ *Troparul Utreniei zilelor de rând din Postul Mare*, în *Ceaslov*, ediția a V-a, Ed. IBMBOR, București, 1992, p. 79.

its ascetical and mystical values. The church, as space of the faithful's communion and consecration, through its forms of cult and consecrating acts, where the Holy Mysteries and above all the Divine Liturgy are officiated towards the acquiring of redemption, is the very place in which the faithful may live their new life in Christ. The church is therefore the very dwelling of our redemption. On the other hand, the church as an agent of religious unity brings the faithful together in order that they would be present at the divine services, uniting them with the close and ineffable link of Love. By means of the divine cult, the Orthodox Church causes the faithful to actually picture and make value out of our Savior Jesus Christ's soteriological work, communicating the fruit of His sacrifice to everybody, everywhere and at all times.

Diaspora Ortodoxà

Istoricul, organizarea și activitatea misionară a Episcopiei Ortodoxe Române a Italiei

Protos. Atanasie RUSNAC

Keywords: Diaspora, Romanian Orthodox Episcopate of Italy, Bishop Siluan Șpan

La data de 21 iunie 2007, prin aprobarea Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, a luat ființă Episcopia Ortodoxă Română a Italiei. Un an mai târziu, în ședința de lucru din 5 martie 2008, Sfântul Sinod a ales ca prim episcop al eparhiei nou-înființate pe Preasfințitul Părinte Episcop Siluan (Șpan), având jurisdicție canonică peste toți credincioșii ortodocși români și moldoveni de limbă română aflați pe teritoriul întregii Italii, acesta fiind înscăunat pe data 8 mai 2008, în biserica Parohiei ortodoxe române „Sfântul Antonie cel Mare” din orașul Lucca. Tot în anul 2008, cu ajutorul lui Dumnezeu și cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Episcopia ortodocșilor români din Italia a dobândit un sediu propriu la Roma. În prezent, după aproape doi ani de la înființarea acestei episcopii, pot fi constatate, la nivelul întregii eparhii, realizări semnificative pe plan pastoral-misionar, social-filantropic, cultural și administrativ; numărul parohiilor ortodoxe românești de pe teritoriul Italiei ajungând la 122, la care se adaugă 4 mănăstiri și un schit.

Începuturile

Vorbind despre românii care au plecat din țara de obârșie pentru a viețui pe meleaguri îndepărtate, putem spune că aceștia păstrează o legătură vie cu cei de un neam și de o seminție cu ei tocmai prin prezența la biserică și, uneori, prin descoperirea sau redescoperirea Bisericii de pe meleagurile unde le este dat să trăiască. Majoritatea dintre ei au venit în Italia pentru o viață mai bună și, văzând că aceasta nu este de ajuns pentru a-i face fericiți, s-au întors spre Dumnezeu, ca singurul și adevăratul izvor al fericirii. Astfel, mulți dintre ei au descoperit Biserica fiind în Occident, și s-au adăugat comunităților deja

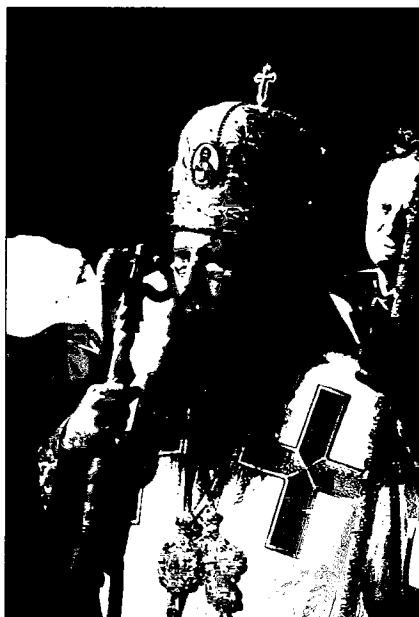
existente. Alți români au redescoperit Biserica pe care o cunoscuseră foarte puțin în România, iar un alt număr de români au continuat să fie prezenți în Biserică, așa cum fuseseră și în România sau poate chiar mult mai prezenți și mai conștienți de comoara găsită.

Nu putem să nu amintim de faptul că în perioada interbelică, când situația României din punct de vedere economic, era mai prosperă decât cea a Italiei, mulți italieni au emigrat în România în speranța de a găsi un loc de muncă pentru o viață mai bună. A fost prima dată în istoria modernă a României când un aflux mare de italieni a dat naștere la căsătorii mixte, mulți dintre italieni îmbrățișând în mod firesc ortodoxia. O parte din copiii acelor italieni emigrați în România, au revenit în Italia și au devenit primii ortodocși români de după al Doilea Război Mondial de pe teritoriul Italiei.

La început au fost puține comunități ortodoxe românești în Italia. Acestea se aflau mai ales în marile aglomerații urbane – Milano (1975), Torino (1979), Firenze (1984) și Bari (1983). După revoluția din 1989, numărul românilor care au emigrat spre Italia a crescut, astfel că s-au format noi parohii și în alte orașe. Parohiile din Italia au aparținut de Arhiepiscopia și, respectiv din 2001, de Mitropolia Ortodoxă Română a Europei Occidentale și Meridionale, având ca arhipăstori pe Înaltpreasfințitul Adrian (Hrițcu), până în 1992, pe Înaltpreasfințitul Serafim (Joantă) al Germaniei, Europei Centrale și de Nord, până în anul 1998 și pe Înaltpreasfințitul Iosif (Pop), până în anul 2008. În iunie 2004, Preasfințitul Episcop Siluan (pe atunci episcop-vicar al Mitropoliei mai sus amintite, cu titlul de Marsilianiul) a fost numit episcop-vicar pentru Italia unde existau, la acea vreme, 34 parohii.

Nașterea Episcopiei Ortodoxe Române a Italiei

În 21 iunie 2007, ca urmare a propunerii adunării generale a Vicariatului Italiei întrunite în 8 mai la Gavedo, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a aprobat înființarea Episcopiei Ortodoxe Române a Italiei, desemnând pe Înaltpreasfințitul Iosif cu organizarea ei și cu pregătirea alegerii candidaților pentru scaunul de episcop chiriarh al acesteia. În data de 19 februarie 2008, a avut loc la Paris adunarea eparhială a nou-înființatei episcopii a Italiei, care a desemnat pe Preasfințitul Siluan (Șpan) ca unic candidat pentru scaunul de episcop al acesteia. Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe

*Preasfințitul Părinte Episcop Siluan
al Episcopiei Ortodoxe Române a Italiei*

Române, în ședința sa de lucru din 5 martie 2008, a ales ca prim episcop al Episcopiei Ortodoxe Române a Italiei pe Preasfințitul Siluan, având jurisdicție canonică peste toți credincioșii ortodocși români și moldoveni de limbă românească aflați pe teritoriul întregii Italii. Preasfințitul Episcop Siluan a fost înscăunat de către Înaltpreasfințitul Arhiepiscop și Mitropolit Iosif (Pop) al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale, înconjurat de un sobor de arhierii veniți din România, America și Franța, la Praznicul Sfântului Apostol și Evanghelist Ioan de-Dumnezeu-Cuvântătorul și al Cuviosului Arsenie cel Mare, joi, 8 mai 2008, în biserica

parohiei ortodoxe Române „Sfântul Antonie cel Mare” din orașul Lucca. A fost o zi de sărbătoare pentru toți credincioșii care au venit în număr mare din toată Italia pentru a se bucura și a mulțumi lui Dumnezeu pentru această mare binecuvântare. La eveniment au asistat și numeroși invitați de seamă din România și din Italia.

La scurt timp după aceea, pe 18 iunie 2008, a avut loc la Gavedo (unde se afla reședința Episcopiei la acea vreme) prima Adunare Eparhială a nou înființatei Episcopii Ortodoxe Române a Italiei. La această adunare a fost prezentată și aprobată structura administrativă a eparhiei, și s-au creat încă opt protopopiate (pe lângă cele două deja existente), dintre care șase cu caracter misionar. Tot atunci au fost aprobate structura permanenței eparhiale și au fost aleși membrii Consiliului Eparhial (3 preoți și 6 mireni), precum și cei 30 de membri (10 clerici și 20 de mireni), delegați la Adunarea Mitropolitană a Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale de la Paris. S-au numit de asemenea consilierii permanenți pentru cele 9 sectoare de activitate.

Cu ajutorul lui Dumnezeu și cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Daniel, Episcopia ortodocșilor români din Italia a dobândit în cursul aceluiași an un sediu propriu la Roma, care constituie rodul colaborării fructuoase dintre Patriarhia Română și Guvernul României; cele două instituții, la solicitarea nou înființatei eparhii, făcută în numele celor peste un milion de credincioși pe care îi are în grijă, au aprobat și concretizat subvenționarea aproape integrală pentru achiziționarea sediului. La aceasta se adaugă jertfa substanțială a credincioșilor celor 76 de parohii din Italia. Aflat pe una dintre colinele Romei, într-un cadru care amintește de liniștea vetrelor mănăstirești din România, în mijlocul unui frumos parc de 2,7 hectare, sediul Episcopiei Ortodoxe Române a Italiei are porțile deschise pentru toți creștinii români ortodocși și pentru oricine dorește să cunoască Biserica Ortodoxă.

*Întronizarea Preasfințitului Părinte Episcop Siluan – 8 mai 2008,
biserica „Sf. Antonie cel Mare”, Lucca – Italia*

Prima Sfântă Liturghie în incinta sediului a avut loc în data de 7 septembrie 2008 și s-a bucurat de prezența Înaltpreasfințitului Arhiepiscop și Mitropolit Iosif al Mitropoliei Europei Occidentale și Meridionale de la Paris, a Preasfințitului Timotei al Spaniei, a președintelui României, Traian

Băescu, și de participarea unui mare număr de credincioși veniți din Roma și din alte părți ale Italiei pentru a sărbători împreună acest eveniment.

Târnosirea bisericii „Sfinții Români” din Pavia

În data de 9 octombrie 2008, a avut loc binecuvântarea și ceremonia de inaugurare a sediului Episcopiei Ortodoxe Române a Italiei de la Roma (via Ardeatina, nr. 1741), eveniment la care au participat Înaltpreasfințitul Nifon, Arhiepiscopul și Mitropolitul Târgoviștei, Exarh Patriarhal, trei delegați ai Guvernului României și peste 50 de preoți și diaconi, precum și numeroși credincioși din toată Episcopia Italiei.

Anul 2008 a fost un an care a cules roade în sânul Bisericii, când s-au născut noi slujitori ai lui Hristos, unii dintre ei crescând și formându-se chiar în mijlocul parohiilor ortodoxe românești din Italia. Astfel, pe parcursul anului 2008 au avut loc șase hirotonii întru preot, zece hirotonii întru diacon și o hirotesie întru arhidiacon, șapte hirotesii întru duhovnic, două hirotesii întru protopop, cinci întru iconom stavrofor, o hirotesie întru stareță, 10 hirotesii întru ipodiacon și 24 întru citeț.

Biserica Ortodoxă Română prezentă în Italia s-a bucurat în anul 2008 de cele 7826 de botezuri săvârșite aici, de cele 1192 de cununii și de faptul că 141 de persoane au fost primite în Ortodoxie. Crearea de noi parohii (8 parohii și 1 paraclis pentru spitale, în Roma) a atras după sine nevoia de noi

lăcașuri de cult, iar unele parohii au solicitat chiar teren pentru construirea unei biserici; astfel, s-au primit 19 biserici sau spații de cult și s-au aprobat două cereri care solicitau teren pentru biserică. În plus, a fost cumpărată o biserică la Pavia, care acum aparține parohiei ortodoxe române cu hramul „Sfinții Români”.

Mănăstirile ortodoxe românești din Italia

În Italia, monahismul primelor veacuri creștine a fost foarte înfloritor, mai ales în partea de sud a Italiei, unde au existat multe mănăstiri bizantine având ca viețuitori monahi de origine greacă. La acestea se adaugă mănăstirile din jurul Romei sau din Roma, unde, pe lângă monahii latini, viețuiau foarte mulți monahi greci care au întemeiat aici mănăstiri care au dăinuit până în secolele al XI-lea și chiar al XII-lea. După schisma din 1054, nu au mai existat mănăstiri ortodoxe la Roma, tradiția bizantină continuând să mai dăinuie o perioadă scurt de timp în sudul Italiei unde locuiau mulți credincioși ortodocși de origine greacă și în câteva mănăstiri din Roma și din împrejurimi care au păstrat ritul bizantin, dar au trecut sub jurisdicția papei.

În contextul actual al prezenței românilor ortodocși pe meleaguri italiene, s-a simțit nevoia întemeierii de mănăstiri ortodoxe românești, având în vedere, pe de o parte, dragostea creștinilor ortodocși români pentru aceste sfinte așezăminte care mărturisesc credința ortodoxă pe meleaguri străine, și, pe de altă parte, pentru a continua îndelungata tradiție monastică a Bisericii din care facem parte, reluând totodată și tradiția monastică a Italiei primelor veacuri creștine care au dat Bisericii mari sfinți, precum Cuviosul Benedict din Nursia, Sfântul Dionisie Exiguul, Cuviosul Nil de la Rossano, întemeietorul mănăstirii de la Grottaferata sau Cuviosul Ioan Secerătorul. Astfel, prima mănăstire ortodoxă românească a luat naștere în anul 2007 – având hramul „Buna Vestire”. Ea și-a deschis porțile în data de 25 martie, chiar de sărbătoarea Bunei Vestiri, în orașul Mirabella Eclano, localitate situată la 80 de km de Napoli, în provincia de Avellino. Această mănăstire a fost înființată la inițiativa parohiei ortodoxe românești „Sfânta Treime” din Bari, condusă de preotul Mihai Drigă, și a starețului mănăstirii Crasna, din județul Prahova, Arhimandritul Nicodim Dimulescu. Ansamblul mănăstiresc, compus dintr-o casă cu etaj și terenul aferent, a fost donat de către un preot catolic din orașul

Napoli, don Carlo Cicala, un bun cunoscător al tradiției monahale românești, care a dorit ca pe această proprietate să ia naștere o mănăstire ortodoxă – punct de referință pentru creștinii ortodocși români din Italia, dar și punte de întâlnire între Orient și Occident. În prezent viețuiesc aici doi monahi care și-au început chemarea monahicească în România, la mănăstirea Crasna.

După înființarea Episcopiei Ortodoxe Române a Italiei, au mai luat naștere două mănăstiri în anul 2008. Una dintre ele este *Mănăstirea „Sfântul Ioan Secerătorul (Theristis)”* care se află în Calabria, pe teritoriul localității Bivongi, într-o vale sălbatică numită Vallata dello Stilaro, renumit loc de nevoiță, unde totul vorbește despre monahismul bizantin de la sfârșitul celui dintâi mileniu creștin. Mănăstirea „Sfântul Ioan Theristis”, care este declarată Monument Național, cuprinde un complex monastic de origine bizantină, compus dintr-o biserică în stil bazilical din secolul al X-lea și câteva corpuri de chilii. Monumentul este situat în partea declarată „zona sacra” a Patrimoniului Bizantin din Valea Stilarului, fiind primul dintre edificiile restaurate dintre cele peste 40 care existau la începuturile celui de-al doilea mileniu creștin în această parte a Italiei Meridionale. Această „perlă” a Calabriei funcționează ca mănăstire de monahi, înscriindu-se astfel în continuitatea vie cu ceea ce ea a reprezentat până în urmă cu 300 de ani. În prezent mănăstirea are doi viețuitori.

A doua mănăstire înființată în anul 2008 este *Mănăstirea „Adormirea Maicii Domnului”* de la Roma, fiind o mănăstire de monahii. Mănăstirea de la Roma a luat naștere de praznicul Sfântului Apostol și Evanghelist Ioan de-Dumnezeu-Cuvântătorul, în 26 septembrie 2008, și este închinată Maicii Domnului. Din mila lui Dumnezeu, este prima mănăstire ortodoxă de la Roma după schisma din secolul al XI-lea. În prezent în mănăstire sunt patru viețuitoare.

Tot la Roma, în partea de Nord, în localitatea Rignano Flamigno se află *Schitul „Sfântul Ilie Tesviteanul”*, care are ca viețuitori doi monahi. Schitul a fost înființat în anul 2009, iar biserica schitului este un monument de artă din secolul V pe care schitul l-a primit în concesiune.

Mai jos de Roma, la Montecorvino Rovella, nu departe de orașul Salerno, unde se află moaștele Sfântului Apostol și Evanghelist Matei, se află *Mănăstirea „Sfinții Cosma și Damian”*. Acest așezământ funcționează ca mănăstire de monahi, în prezent având doi viețuitori.

Inițiative pastoral-misionare

În anul 2008, au fost luate câteva inițiative pastoral-misionare, dintre care amintim formarea de coruri parohiale pentru adulți și pentru copii; organizarea de pelerinaje la moaște de sfinți cinstiți de Biserica Ortodoxă aflate în Italia, la mănăstirile noastre, și editarea unui Calendar Catehetic lărgit (prin osteneala obștii Mănăstirii „Adormirea Maicii Domnului” de la Roma), cuprinzând în acest an viețile Sfinților români, ale Sfinților capadocieni și ale sfinților dinainte de 1054 mai renumiți și cinstiți în Occident, precum și cuvinte de la sfinții capadocieni.

Pentru a fi mai aproape de tineri și a-i implica în viața Bisericii, în 6 decembrie 2008 a luat naștere Frăția Tinerilor din Episcopia Ortodoxă Română a Italiei, *Nepsis-Italia*, luându-l ca oblăduitor pe Sfântul Voievod Neagoe Basarab. În plus, pentru a le vorbi despre Biserică într-un limbaj mai apropiat lor, s-a inițiat proiectul „Hristos împărtășit copiilor” și s-a continuat programul de cateheză duminicală în toate parohiile care dispun de spațiile adecvate pentru aceasta. Până în prezent, se desfășoară un program regulat de cateheză și pentru adulți în multe dintre parohii și se continuă, intensificându-se, cateheza înainte de Botez și de Cununie.

O dată cu înființarea Episcopiei Ortodoxe Române a Italiei, pe parcursul anului 2008 au avut loc numeroase acțiuni cu caracter cultural și/sau de promovare a valorilor tradiționale românești și a imaginii României în Italia, dintre care amintim: Concerte religioase: 17 aprilie – Roma; 8 mai – Lucca, unde a avut loc și o Expoziție de Costume tradiționale; 27 septembrie – Roma; Concert de muzică clasică: 30 noiembrie – Genova, unde a avut loc și o Expoziție de Vitralii, Atelier Art Georgis, Torino; Recepție la Roma cu ocazia Zilei Naționale a României, ș.a.

La nivel parohial s-au inițiat programe de predare a limbii române și a istoriei României, de vizionare de filme cu caracter istoric, de creare a unui fond de costume și obiecte tradiționale. O pildă vie este Parohia *Torino 2* care a inițiat o echipă de dansuri populare formată din tineri.

La acestea se adaugă numeroase concerte, expoziții și acțiuni culturale organizate de parohii la nivel local în colaborare cu autoritățile bisericesti catolice sau de stat.

Implicări sociale și caritative

În spitalele din Roma, precum și din alte orașe din Italia, se internează un număr mare de români și tot dintre ei se află un număr mare de persoane care lucrează în domeniul sanitar. De aceea, s-a simțit nevoia creării de încălziri de cult pentru a fi mai aproape de sufletele aflate în suferință în spital. Astfel, a luat naștere la Roma Paraclisul spitalelor „Sfântul Mucenic și Tămăduitor Panteleimon”.

Tot la Roma, s-a obținut permisul de acces al preotului ortodox român în închisoarea „Scala Coeli”, pentru ca acesta să poarte de grijă de sufletele românilor care trec prin încercarea cea grea a temniței.

În vederea unei mai bune îngrijiri a minorilor români reținuți pe teritoriul Italiei, s-a contactat Ministerul Justiției cu propunerea de colaborare cu privire la asistența spirituală a acestor tineri.

La inițiativa Pr. Cons. Economic Lucian Roșu, de la Parohia „Torino 2” și prin osteneala Preotesei Cristina Floricu, de la Parohia „Cuneo”, s-a înființat o asociație de tip „Pro Vita” sub patronajul „Sfântei Filoteia”, care vine în sprijinul femeilor însărcinate fără posibilități materiale și care nu doresc sau nu pot să păstreze copilul.

Cunoscând situația unor familii de clerici sau de mireni, care nu au venituri suficiente, Episcopia Ortodoxă Română a Italiei a organizat colecte și a acordat ajutoare sociale acestor familii în anul 2008 în valoare de peste 23.000 de euro.

Urmărind să încurajeze educația și să ajute acolo unde aceasta este greu realizabilă, Episcopia noastră a sprijinit școlarizarea, alfabetizarea și progresul școlar al unui număr de peste 30 de copii romi în parohiile din Catania și Napoli. Tot în acest sens, s-au plătit două burse școlare de câte 100 de euro pentru doi studenți la teologie în România, unul provenind de la o parohie din Italia, altul din Republica Moldova.

Primele construcții

O dată cu înființarea Episcopiei, s-a lucrat mult și la repararea sau construirea de spații care să servească slujirii cultului ortodox. În primăvara anului 2008, s-au efectuat lucrări de reparații la sediul episcopal de la Gavedo

(refacerea integrală a tencuiei fațadei). După mutarea Sediului la Roma, s-au făcut numeroase lucrări de amenajare: amenajarea Parcului și a drumului de acces de la șosea; amenajarea bisericii Mănăstirii „Adormirea Maicii Domnului”; amenajarea Paraclisului episcopal – „Sfântul Ioan Evanghelistul”; amenajarea spațiului Birourilor administrației eparhiale și alte numeroase amenajări interioare.

După un an

Pe parcursul anului 2009, în cadrul Episcopiei Ortodoxe Române a Italiei au avut loc numeroase evenimente importante pentru Biserica Ortodoxă Română. Dintre acestea amintim sfințirea a trei biserici (și/sau de altar și iconostas): 27 iunie – Pavia (Parohia „Sfinții Români”); 25 octombrie - Verbania (Parohia „Sfântul Evanghelist Luca”); 8 decembrie – Lodi (Parohia „Sfinții Trei Ierarhi”). Toate trei în Protopopiatul Milano.

În data de 2 iulie a fost primită sub formă de donație o biserică la Pino Torineze (TO, regiunea Piemonte), care a primit statut de Paraclis Episcopal, cu hramul „Acoperământul Maicii Domnului”.

Mai apoi, în ziua de 20 septembrie, Preasfințitul Părinte Episcop Siluan a slujit Sfânta Liturghie, în Duminica după Înălțarea Sfintei Cruci, împreună cu Înaltpreasfințitul Mitropolit Iosif, al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale, Preasfințitul Ciprian Câmpineanul, Episcop-vicar patriarhal și un sobor de preoți și diaconi, la Bari, cu ocazia punerii Pietrei de temelie a bisericii Parohiei „Sfânta Treime” și „Sfântul Nicolae”.

În 26 septembrie Preasfințitul Părinte Episcop Siluan a binecuvântat deschiderea Centrului Cultural Universitar Român de la Viterbo, care funcționează în colaborare cu Universitatea din Cluj, în prezența reprezentanților autorităților italiene și române, a reprezentanților Universității din Cluj, precum și a unui mare număr de credincioși. În Complexul Centrului de la Viterbo activează Paraclisul Episcopal „Sfântul Calinic de la Cernica” care s-a binecuvântat cu aceeași ocazie.

În data de 7 octombrie 2009, Oficiul Juridic al Episcopiei noastre a depus la Prefectura Romei documentația necesară începerii procedurii de Recunoaștere Juridică a Episcopiei Ortodoxe Române a Italiei.

Alte bucurii ale anului 2009

Pe parcursul anului 2009 au fost hirotoniți 18 preoți, 21 de diaconi și hirotesiți 14 ipodiaconi, 23 de citeți, 3 protopopi, 3 iconomi stavrofori și 1 arhidiacon. Tot în acest an, s-au înființat 33 de parohii, o Mănăstire la Montecorvino Rovella – „Sfinții Cosma și Damian”, (de călugări) și un Schit – „Sfântul Proroc Ilie”, la Rignano Flaminio (de călugări).

Crescând numărul parohiilor, s-au continuat demersurile pe lângă Episcopiiile catolice și Primării în vederea obținerii de lăcașuri de cult; astfel, în urma cererilor de locașuri de cult, s-au primit 13 răspunsuri pozitive. Două dintre parohiile noastre au primit răspuns pozitiv la cererea de teren pentru ridicarea bisericii, și anume parohia de la Verona și cea de la Civitavecchia. Credincioșii români din Italia arată multă râvnă pentru construirea de biserici românești pe meleaguri străine, voind să se bucure ei înșiși de acestea, dar gândindu-se în același timp la generațiile viitoare și la misiunea care se poate face având un lăcaș de cult ortodox propriu.

Comunicarea în sânul Bisericii

Un rol important în cadrul comunicării între preoți și între preoți și chiriarh îl au conferințele preotești, care au avut loc lunar sau bilunar în toate cele 10 protopopiate, ca și consfăturile la nivel local cu preoții din regiune cu ocazia vizitelor pastorale.

De asemenea, în vederea lămuririi tuturor subiectelor și problemelor care apar în cadrul Episcopiei și al parohiilor, a avut loc Adunarea Eparhială a Episcopiei Italiei în sesiune ordinară (Roma, 4 februarie 2009) și a fost convocat Consiliul Eparhial de 3 ori. Vizând dinamizarea activității pastoral-misionare a parohiilor s-au luat mai multe inițiative, dintre care: inițierea proiectului de recomandări pastoral liturgice sistematice, la Duminici și la Praznice, precum și la slujbele specifice perioadelor liturgice ale Triodului și Pentecostarului; programul de sprijinire pastorală sistematică a preoților (în special a celor începători), trimițând duminical și la sărbători sugestii omiletice preluate mai ales din scrierile Sfinților Părinți ai Bisericii noastre ș.a.

Începând cu anul 2009, de Duminica Ortodoxiei, s-a inițiat Procesiunea cu Sfintele Icoane la Episcopie, cu participarea Parohiilor din Roma și

din împrejurimi (anual). În Duminica Tomii are loc la Sediul Episcopiei o slujire în sobor – cu participarea tuturor parohiilor din Roma și din împrejurimi (anual). De acest praznic, în anul 2009 au participat 16 parohii și au sărbătorit împreună peste 500 de credincioși care s-au bucurat să petreacă mai multe ore împreună, începând cu Dumnezeiasca Liturghie și continuând cu momente de comunicare în aer liber, la umbra pinilor din parcul episcopal.

Tot în acest an, s-a continuat editarea Calendarului catehetic lărgit cu ediția pentru anul 2010, intitulat: *Italia Sfinților Apostoli, Sfinți Ortodocși din Italia și viețile lor* (prin osteneala obștii Mănăstirii „Adormirea Maicii Domnului” de la Roma), cuprinzând în acest an viețile sfinților ortodocși din Italia, cu note explicative despre moaștele lor, viața lor și locuri de pelerinaje. Tot în domeniul editorial, amintim editarea broșurii intitulată: *Psalmi Aleși – Folositori la Toată Trebuința*, prin osteneala obștii Mănăstirii „Adormirea Maicii Domnului” de la Roma, cuprinzând o selecție de psalmi folositori la toate nevoile vieții, după cum îi recomanda Sfântul Arsenie Capadocianul. În plus, s-au editat pliante informative privind Episcopia Italiei și Parohiile din Roma, care se distribuie gratuit la punctele importante din Roma și împrejurimi, urmând să se facă același lucru pentru parohiile din celelalte zone ale Italiei. S-a editat și pliantul de popularizare a Frăției Tinerilor Ortodocși Români din Episcopia noastră: *Nepsis-Italia* (în 10.000 exemplare). De asemenea, s-a inițiat și este în curs de concretizare proiectul de editare de broșuri bilingve, după cum urmează: *Broșură cu Slujba Sfântei Liturghii* (română - italiană); *Broșură cu Slujba Tainei Sfântului Botez* (română - italiană); *Broșură cu Slujba Sfintei Taine a Cununiei* (română - italiană). Mai sunt în perspectivă: *Carte de rugăciuni* – în limba română; *Carte de rugăciuni* – în limba italiană; *Cateheză pentru Sfântul Botez* – română-italiană.

Printre alte activități demne de amintit este și organizarea de cursuri de muzică psaltică pentru cei interesați, susținute de Parohia „Roma 3”. De asemenea, în multe parohii s-au format coruri parohiale pentru adulți și pentru copii.

Cateheză și misiune

Pe lângă cele două proiecte începute în anii anteriori – „Hristos împărtășit copiilor” și Programul de „cateheză duminicală” în toate parohiile care dis-

pun de spațiile adecvate pentru aceasta -, se desfășoară un program regulat de cateheză pentru adulți în multe dintre parohii. În plus, se continuă și se face tot mai sistematic cateheza înainte de Botez, pentru părinți și pentru nași, și înainte de Cununie, pentru miri și pentru nași. În legătură cu Botezul, s-a inițiat programul catehetic „Crucea Botezului”, prin care s-au introdus în parohii cruciulițe pentru noii botezați.

La reședința Episcopiei Ortodoxe Române a Italiei au fost susținute, în perioada Postului Mare, o serie de cateheze având ca temă: „Crezul” (cinci cateheze), „Icoana și însemnătatea ei pentru creștinul ortodox”, „Tainei Cununii în context contemporan”, iar la Parohia „Roma 3”, s-a ținut cateheza pentru tineri intitulată „Postul Paștilor – pregătire pentru sărbătoarea Învierii Domnului”.

Între 30-31 mai 2009, a avut loc prima ediție a *Festivalului Bucuriei, al tuturor copiilor și tinerilor*, la Sediul Episcopiei Ortodoxe Române a Italiei, festival la care au fost prezenți, în cele două zile, peste 400 de copii și tineri veniți din parohii de pe tot cuprinsul Italiei. Au fost două zile de adevărată bucurie pentru toți cei prezenți, de la mic la mare au participând la spectacole de foclor sau de recitare de poezie și, ceea ce este mai important, au avut prilejul să se cunoască și să-și vorbească tineri și copii români venind din diferite regiuni ale Italiei. În parohii, s-au organizat de Ziua Copilului activități catehetice diverse, spectacole de muzică și poezie religioasă prezentate părinților și altor membri ai parohiilor. Tot în ziua de 1 iunie a avut loc Sfințirea spațiului pentru cateheză și activități pentru tineri și copii, „La Strada”, din Roma. Astfel, s-a organizat un proiect pilot de colaborare între Episcopia Italiei și Centrul Comercial și Social românesc „La Strada” din Roma. În cadrul acestui proiect au fost dedicate numeroase seri tinerilor din Frăția Tinerilor din Episcopia Ortodoxă Română a Italiei, Nepsis din Roma și din împrejurimi, s-au ținut lecții pe diverse teme, s-au vizionat și comentat filme religioase.

La nivel de parohie, s-au organizat pelerinaje ale tinerilor la locuri sfinte: catacombe, moaștele sfinților, mozaicurile bizantine (Ravenna), mănăstiri. În perioada vacanței de vară, mai mulți copii din școlile parohiale din Italia au participat în Tabăra de tradiție și spiritualitate ortodoxă Neamț 2008, organizată de Moreom, tabără organizată pentru a oferi copiilor români din

diasporă posibilitatea de a cunoaște tradițiile și identitatea culturală, lingvistică și religioasă ale poporului nostru.

S-a inițiat proiectul „Tineri pentru Tineri” prin care fiecare tânăr din biserică este îndemnat să dea câte un pliant de prezentare a Frăției Tinerilor *Nepsis-Italia*, unuia sau mai multor tineri care nu vin la biserică. Pe 6 decembrie 2009, s-a desfășurat la Roma întâlnirea tinerilor *Nepsis Italia*, pentru sărbătorirea unui an de la înființare. Un grup de tineri de la *Nepsis-Italia* a participat de mai multe ori la emisiunea „Mozaic” de la Televiziunea SAT 2000, a Conferinței Episcopale Italiene. Pentru o mai bună cunoaștere a activităților *Nepsis* și pentru o comunicare mai rapidă între tineri, s-a lansat Blogul *Nepsis Italia*.

În pragul Nașterii Domnului, s-au organizat programe literare, de poezie sau colinde, cu copiii și tinerii din parohii. Corul de copii al parohiei din Cremona, împreună cu pr. Paroh Doru Fuciu, a susținut un concert de colinde la parohia din Verona.

Cultural, interconfesional și intercultural

În anul 2009, a fost inițiat proiectul *Zilele Portului Popular Românesc* – manifestare ce va fi organizată în fiecare an la Roma, cu participarea reprezentanților din toate parahiile din Italia. S-a inițiat colaborarea cu Asociația „Attali”, pentru predarea noțiunilor generale de credință și spiritualitate ortodoxă elevilor din liceele și gimnaziile din Roma. În legătură cu *Anul comemorativ-omagial al Sfântului Vasile cel Mare și al celorlalți Sfinți Capadocieni*, la nivelul Episcopiei au fost distribuite CD-uri cu omilii ale Sfântului Vasile și broșuri privind viața, învățătura și activitatea teologică, morală, misionară, socială și filantropică a acestuia, precum și icoanele unora dintre Sfinții Capadocieni. Atât Centrul Eparhial, cât și pangarele și bibliotecile parohiale au achiziționat cărți cuprinzând viața și scrierile Sfinților Capadocieni spre a fi puse la dispoziția tuturor credincioșilor interesați.

În cadrul Săptămânii Ecumenice pentru unitatea creștinilor, au avut loc diferite întâlniri și au fost susținute omilii și conferințe prin care s-a făcut cunoscută credința ortodoxă. În ziarele locale italiene s-au acordat și s-au publicat mai multe interviuri, unde cei intervievați au făcut referire la teologia și cultura română. În cadrul Frăției Tinerilor *Nepsis* s-au organizat întâlniri

cu caracter teologic și misionar, precum pregătirea Datinilor românești de Anul Nou.

La Monza s-a organizat *A treia Ediție a Festivalului Popoarelor și A patra ediție a Festivalului Cultural Inter Etnic*, în colaborare cu parohia catolică San Carlo. La Padova, Pr. Gheorghe Verzea a organizat în colaborare cu Asociația culturală din localitate o expoziție de fotografie cu numele *Mănăstirile vechi de lemn din Episcopia Olteniei*. Pr. Gabriel Condrea, preot al parohiei de la Verona, a organizat la Palazzo della Guarda, *Expoziția de costume populare românești*, iar în decembrie a avut loc un concert de muzică psaltică și colinde de Crăciun susținut de formația *Psalmodia Transilvaniei*. La Torino a avut loc o conferință susținută de doamna Lidia Stăniloae, în cadrul serilor duhovnicești. La Veneția, s-a organizat un concert de muzică populară românească susținut de interpreta Teodora Păunescu. La Roma s-a organizat în cadrul parohiei un grup de muzică psaltică ce a susținut mai multe concerte. La Sediul Episcopiei de la Roma, a avut loc un Concert de muzică religioasă al corului de copii: „Vlăstarele Orăștiei”. La Parohia „Roma 9”, s-a organizat pe 6 decembrie 2009, Concertul de colinde al coralei Psalmodia Transilvanica a Facultății de Teologie din Cluj.

Grija pentru cei lipsiți și încercați

Pentru a fi mai prezenți în societate, s-a creat asociația cu caracter social de tip ONLUS (*Organizzazione non Lucrativa di Utilità Sociale*) *San Lorenzo dei romeni - Sfântul Laurențiu al românilor*, sub patronajul Episcopiei Ortodoxe Române Italiei, prin care să se poată iniția proiecte sociale, la nivel național și local sau internațional (cu România), în colaborare cu alte instituții și asociații cu activitate socială.

De Rusalii, s-a propus, la nivelul parohiilor, inițierea proiectului social-pastoral: „Salvați Familia”, cu ocazia trimiterii Scrisorii Pastorale din partea Sinodului Mitropolitan. S-au inițiat două colaborări importante: una cu Asociația „La Tenda”, care se ocupă de persoanele care locuiesc pe stradă, în zona Tiburtina, Roma, și o colaborare la Proiectul „Ragazzi in Gamba – Tineri pe picioare”, inițiat de o asociație a medicilor de la spitalul Gemelli din Roma, și se dorește promovarea lui prin intermediul eparhiilor din România.

De asemenea, s-a inițiat un program de consultare gratuită a celor bolnavi, în Parohia „Zămisirea Maicii Domnului”, Parohia „Roma 9”, La Rustica.

Continuă și se dezvoltă la Torino (sub îndrumarea Pr. Cons. Lucian Roșu, Parohia „Torino 2” și prin osteneala Preotesei Cristina Floricu, Parohia Cuneo) activitatea Asociației „Sfânta Filoteia” – în vederea susținerii mameilor singure fără posibilități materiale.

S-a inițiat, cu ocazia Crăciunului, proiectul *În temniță am fost și ați venit la Mine* în care, începând cu regiunea Lazio, fiecare preot care are în apropiere o închisoare să cerceteze duhovnicește pe deținuții români, ducându-le câte un calendar pentru anul 2010.

Continuarea construcțiilor la Sediul Episcopiei

În anul 2009, a fost inițiat Studiul de Arhitectură pentru elaborarea „Proiectului de Bazilică în stil Tradițional și a celorlalte anexe” de la Sediul Episcopiei și s-a demarat procedura în vederea obținerii aprobărilor de construcție. S-au făcut lucrări de reamenajare a spațiului Paraclisului episcopal – Mănăstirea „Adormirea Maicii Domnului” (lucrări de extindere de la 50 mp la 98 mp; amenajări și lucrări interioare). De asemenea, s-a continuat amenajarea Paraclisului Episcopal – „Sfântul Ioan Evanghelistul” din clădirea sediului. În plus, s-a inițiat amenajarea Paraclisului Episcopal „Acoperământul Maicii Domnului” de la Pino Torineze și au fost făcute alte amenajări la Paraclisul Episcopal „Nașterea Domnului” de la Gavedo.

2010 și în perspectivă

În prezent, după aproape doi ani de la înființarea Episcopiei Ortodoxe Române a Italiei, dăm slavă lui Dumnezeu pentru tot ceea ce s-a înfăptuit și ne dorim cu toții să continuăm lucrarea mântuitoare de slujire a lui Dumnezeu în Biserică. Tânăra noastră Episcopie își continuă misiunea cu ajutorul lui Dumnezeu, lucrând pământul sufletului omului pentru a da roade bune la vremea recoltei.

Vrând să ajungem la câți mai mulți români răspândiți în toate colțurile Italiei, am editat o foaie duhovnicească lunară, numită „Merinde pentru suflet”, care, în câteva pagini, surprinde esențialul Pericopelor Evangheliei citite

În cele patru duminici dintr-o lună, prezintă viața unui sfânt prăznuit în acea lună, oferă informații despre locul unde pot fi venerate în Italia moaștele sfinților ortodocși care sunt prăznuiți în acea lună, publică articole dedicate tinerilor și copiilor și alte date actuale despre diferite evenimente. Este încă o punte de legătură între credincioși, dar și o carte de vizită adresată celor care nu cunosc încă Biserica, fiind o foaie care se distribuie gratuit, prin osteneala fiecărei parohii.

În prezent numărul parohiilor de pe teritoriul Italiei a ajuns la 122 și continuă să crească de la o lună la alta.

Summary: **The Monograph of the Romanian Orthodox Bishopric of Italy**

The first Romanian orthodox communities in Italy were made up in the late half of the past century, especially in large cities as Milan (1975), Turin (1979), Florence (1984) and Bari (1983). After the revolution in 1989, the Romanians who emigrated in Italy, increased in number, and thereby new parishes were equally founded in other Italian cities. The Romanian parishes in Italy belonged to the Romanian Orthodox Archiepiscopate and, since 2001, to the Romanian Orthodox Metropoly of Western and Southern Europe, being shepherded by His Eminence Adrian (Hrițcu), till 1992, His Eminence Serafim (Joantă) of Germany, Central and Northern Europe, till 1998, and His Eminence Iosif (Pop), till 2008. In June 2004, His Grace Siluan (Șpan), being at that time Vicar-Bishop of the Metropoly mentioned above and having the title of “the Marseillais”, was appointed Vicar-Bishop in Italy when there were 34 parishes.

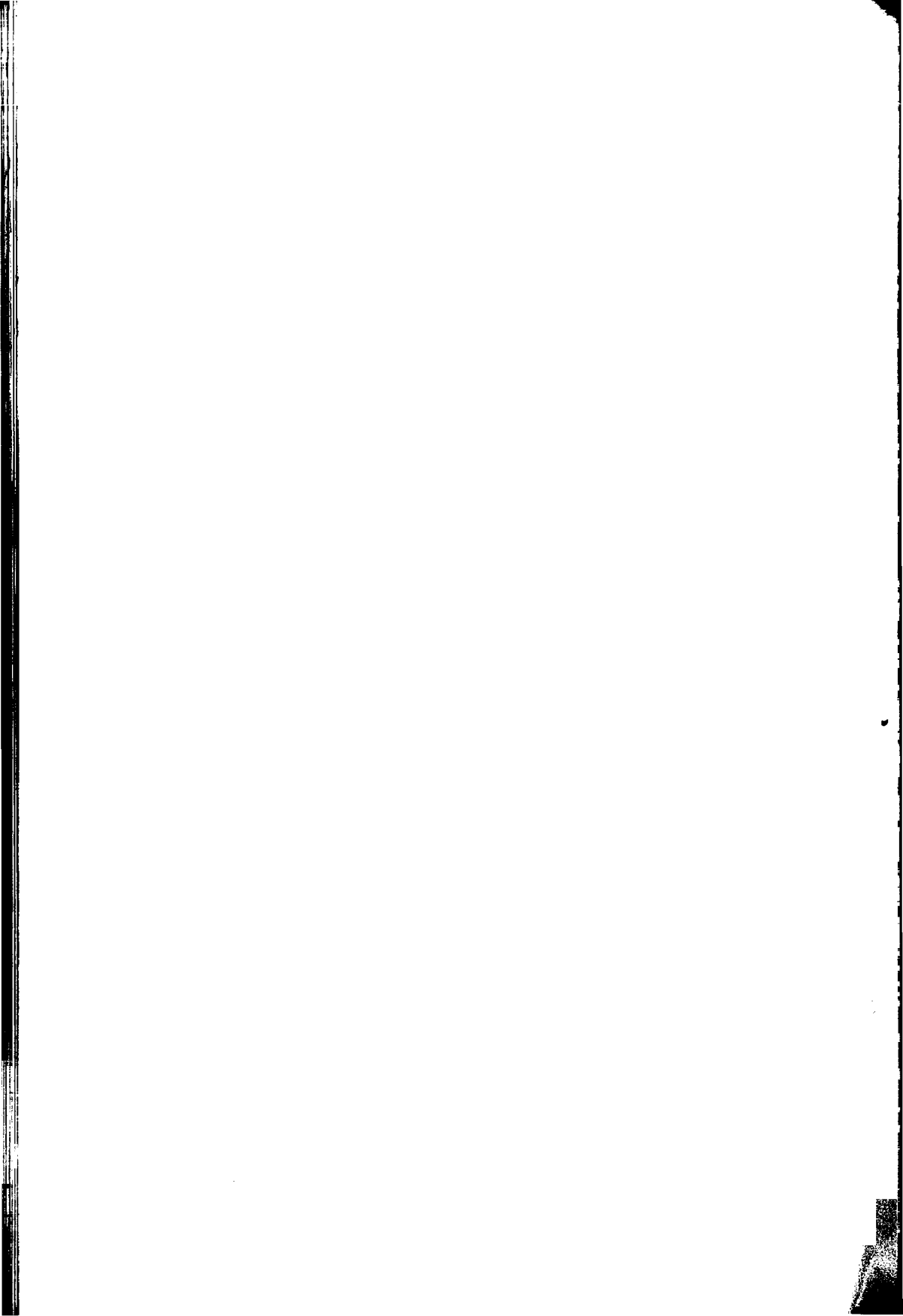
On the 21st of June 2007, as a result of the proposal of the general assembly of the Vicarship of Italy, gathered on the 8th of May 2007 in Gavedo, the Holy Synod of the Romanian Orthodox Church approved the foundation of the Romanian Orthodox Bishopric of Italy, having canonical jurisdiction on all the Romanians and Romanian-speaking Moldavians residing all over Italy. His Grace Siluan was enthroned by His Eminence Archbishop and Metropolitan Iosif (Pop) of the Romanian Orthodox Metropoly of Western and Southern Europe, assisted by a group of hierarchs from Romania, America and France, on the 8th of May 2008, in the church of the Romanian orthodox parish “Saint Anthony the Great”, in the town of Lucca. In the same year, with the Lord’s assistance and His Beatitude Father

Patriarch Daniel's blessing, the Romanian orthodox diocese in Italy was given its own See in Rome.

Today, after two years or so since the Romanian Orthodox Bishopric of Italy was founded, one may remark upon great achievements on all the levels: pastoral and missionary, social and philanthropic, cultural and administrative. Hence it is that the number of the Romanian orthodox parishes in Italy has reached 122, plus four monasteries and a hermitage.

Restituiri

Autocefalie și Ortodoxie. Aspecte eclesiologice*

Pr. Constantin GALERIU

Keywords: *autocephaly, unity, faith, the Holy Trinity dogma, ethnos, papal pre-eminence, papal infallibility, christomontism, essence, persons, communion.*

În cadrul articolului publicat cu ocazia centenarului autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române (1885-1985), Părintele Constantin Galeriu prezintă din punct de vedere eclesiologic principiul autocefaliei. Astfel, după ce îl definește mai întâi ca necesitate impusă de factorul local, el argumentează biblic acest principiu, arătându-l ca ilustrare a principiului treimic al unității în diversitate. Apoi, întreprinde o prezentare în paralel a evoluției istorice și fundamentării canonice a autocefaliei, arătând felul în care aceasta este astăzi prezentă în Biserica Răsăriteană, pe baza unor principii precum cel al etnosului și sinodalității. În fine, sunt expuse cauzele erodării autocefaliei în Biserica Romano-Catolică, concluzionând că, deoarece a fost întemeiată de către Mântuitorul Iisus Hristos ca icoană a Sfintei Treimi, Biserica nu poate avea decât o conducere comunitară, sinodală.

Centenarul autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române oferă prilej de analiză a unor multiple aspecte pe care le implică acest așezământ ortodox. Dacă aspectele: canonic și istoric au constituit subiectul mai multor studii¹, aspectul dogmatic a fost abordat doar tangențial. Motivul stă și în faptul că unii canoniști consideră principiul autocefaliei doar cu fond juridic, fără fond dogmatic².

* Studiu reprodus din volumul *Centenarul Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române*, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1987, pp. 202-233.

¹ Între aceste studii mai recente, cităm: Constantin PÂRVU, „Autocefalia Bisericii Ortodoxe Române”, în: *Studii Teologice*, nr. 9-10, 1954; Pr. Liviu STAN, „Despre autocefalie”, în: *Orthodoxia*, nr. 3, 1956; Ștefan IZVORANU, „Sinoadele de sub regimul lui Cuza Vodă”, în: *Biserica Ortodoxă Română*, nr. 7-8, 1960; Pr. L. STAN, „Pravila lui Alexandru cel Bun și vechea autocefalie a Mitropoliei Moldovei”, în: *Mitropolia Moldovei și Sucevei*, nr. 3-4, 1960; Pr. L. STAN, „Obârșia autocefaliei și a autonomiei”, în: *Mitropolia Olteniei*, nr. 1-4, 1961; Pr. L. STAN, „Autocefalia și autonomia în Ortodoxie”, în: *Mitropolia Olteniei*, nr. 5-6, 1961.

² Cunoscutul canonist Pr. L. STAN († 1973), în *Autocefalia și autonomia în Ortodoxie*, p. 284, definind autocefalia drept „numai independența administrativ-jurisdicțională a unei

Cum s-a anticipat, autocefalia este un așezământ, o formă de organizare bisericească specifică Tradiției răsăritene, deci Ortodoxiei. Or, se recunoaște rigoarea, acrivia, dogmatico-canonică a Tradiției răsăritene ortodoxe în toate domeniile de manifestare a vieții bisericești. Această rigoare, întemeierea pe fond dogmatic, a operat cu atât mai mult într-o asemenea instituție, fundamentală structurii Bisericii Ortodoxe, cum este autocefalia.

Totodată trebuie relevat și faptul că specificul, caracterul autocefal al Bisericilor locale distinge Biserica Ortodoxă, atât de Biserica Romano-Catolică, cât și de Bisericile ieșite din Reformă. Cum sublinia și cunoscutul bizantinolog contemporan, Hans Georg Beck, referindu-se tocmai la domeniul teologic: „specificul cel mai surprinzător al acestei teologii este caracterul ei național”. Și adaugă: „aceeași marcă o poartă și viața bisericească bizantină”³. Dar, faptul se poate lesne dovedi, afirmarea caracterului național, a sufletului etnic, ține de Revelație, ține de adevărul credinței, de întruparea Fiului lui Dumnezeu în umanitate, în sânul unui neam (*Romani* 9, 5). Adevărul însuși se întrupează și se manifestă personal și etnic, și acest act al iconomiei divine este fundamental mântuirii. Fondul dogmatic al autocefaliei se impune deci unei cercetări teologice și constituie preocuparea studiului de față.

*

Se știe că în context bisericesc, prin cuvântul autocefalie, termen compus din *αὐτός* – însuși și *κεφαλή*, – cap, înțelegem dreptul unei Biserici Ortodoxe locale de a se organiza și conduce de sine, prin căpetenie proprie din sânul neamului, mai precis, prin Sinod propriu. Totodată, conducerea autocefală a Bisericii Ortodoxe locale implică în însăși ființa și existența ei, mărturisirea aceleiași credințe, una și sfântă, cu întreaga Biserică dreptmăritoare. Aceste două coordonate: cărmuirea de sine și mărturia adevărului revelat unic, alcătuiesc o unitate și compun împreună autocefalia. Fără una din cele două

Biserici ortodoxe față de alte unități bisericești egale în drepturi, cu care împreună formează ortodoxia ecumenică”, consideră în același timp că prin „strânsa legătură cu cele două principii de bază ale organizării și conducerii Bisericii, cu principiul ierarhic și cu cel sinodal, care au nu numai caracter juridic sau canonic, ci și dogmatic”, se sprijină și acest așezământ pe un fond dogmatic.

³Hans Georg BECK, *Geschichte des Byzantinischen Volksliteratur*, München, 1979, p. 2.

componente, această instituție nu e de conceput; particularitatea locală și unitatea credinței îi sunt constitutive, fac definiția ei.

E de ajuns, de altfel, să observăm că *Tomosul sinodal* al Patriarhiei Ecu-menice, prin care se recunoaște canonic și oficial autocefalia Bisericii noastre în anul 1885, cât și a altor Biserici ortodoxe locale, înainte și după această dată, legifera normativ în acest spirit. Începând cu temeiul revelat: „Nimeni nu poate pune o altă temelie, precum zice marele Apostol al neamurilor, decât cea așezată, care este Iisus Hristos”, *Tomosul* arăta: „Deci, pe această una și singură, tare și neclintită temelie fiind așezată Biserica lui Hristos, cea una, sfântă, sobornicească și apostolică, păstrează indisolubil unitatea credinței într-un legătura dragostei.” Și, întărind încă o dată acest temei: „astfel, această unitate, rămânând neatinsă și neclintită în toate veacurile”, evidenția în același timp: „afacerile de administrație bisericească și de ordinea demnităților se pot modifica în vedere cu poziția țărilor.” Iar pentru a sublinia acest al doilea temei, preciza: „Preasfânta, marea lui Hristos Biserică, aprobând cu toată bunăvoința și recunoscând cu duhul păcii și al dragostei schimbările necesare administrației duhovnicești din sfințele Biserici locale, le binecuvântează și le hotărăște spre mai bună zidire a credincioșilor.” Considerând, în același timp, această instituție și cererea de autocefalie ca „dreaptă și conformă cu așezămintele bisericești...”, *Tomosul* proclama, în consecință, ca: „Biserica Ortodoxă din România să fie și să se zică și să se numească de toți neatârnată și autocefală, administrându-se de propriul și Sfântul său Sinod, având de președinte pe Înaltpreasfințitul și Prea Stimatul Mitropolit al Ungro-vlahiei și Primat al României, cel după vreme, nerecunoscând în propria sa administrație internă nicio altă autoritate bisericească, fără numai pe capul Bisericii Ortodoxe celei una, sfântă, catolică și apostolică, pe Mântuitorul Dumnezeu-Omul, care este singura temelie și piatra din capul unghiului, și întâiul, și supremul și veșnicul Arhiereu și Păstor.”⁴

Cele două coordonate, esențiale autocefaliei, anunțate mai sus, sunt astfel afirmate fără echivoc și inseparabil unite. Se înțelege, *Tomosul* accentuează mai întâi și firesc temeiul „unității indisolubile în credință.” Dar și factorul local este clar desemnat și evocat prin termeni ca: „afaceri de administrație

⁴ „Tomosul autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române”, în: *Biserica Ortodoxă Română*, nr. 4, 1885, pp. 344-354.

bisericească”, „de ordinea demnităților” și care se pot modifica în raport cu „poziția țărilor”, altfel spus, cu devenirea istorică, această devenire fiind înrădăcinată, proniator, tot în Revelație. Iar pentru a nu lăsa impresia că este vorba doar de o simplă organizare administrativă sau de demnitate onorifice, ci mai adânc, de realitățile fundamentale ale unei țări, evidențiindu-i „poziția”, adică afirmarea liberă a identității proprii în comunitatea celorlalte popoare, adăuga totodată și elementul spiritual, în expresia direct dogmatic-morală: „spre mai bună zidirea credincioșilor.”

Este subliniat astfel și implicat, definitoriu, factorul local, care dă substanța, mai precis, constituie subiectul de drept al acestui așezământ. Și este subliniat integral: în iconomia și ordinea de stat internă, în manifestarea lui externă, dar și în esența lui spirituală, privind mântuirea credincioșilor.

Aceste elemente ale specificului local se impun cu necesitate. Căci într-adevăr, care altă conducere ar putea sluji real, cu înțelegere și fructuos un popor, potrivit nevoilor și aspirațiilor lui, decât cea care îi aparține organic, ființial și existențial. În acest sens, pe bună dreptate, *Actul sinodal al Bisericii Ortodoxe Române* din 23 noiembrie 1882, ca răspuns dat Patriarhiei de Constantinopol în legătură cu sfințirea Sfântului Mir la 25 martie același an, evocând erori și dureri ale veacurilor trecute prin imixtiuni străine, îndeosebi în secolul al XVIII-lea, arăta că: „Românii trebuie să-și facă bine lor și națiunii lor, ei înșiși prin propriile lor puteri, și pe tărâmul bisericesc – prin propriile puteri ale Bisericii naționale. Numai în ei și în Dumnezeu să conteze.”⁵

Trebuie observat de asemenea că, în acord cu acest statut de bază al autocefaliei, reflectat în *Tomosul* din 1885, convergența celor două componente – unitatea credinței și identitatea Bisericii locale, intră, în chip firesc, și în drepturile și în datoriile unei Biserici autocefale, așa cum sunt precizate de canoniști. Le evidențiem principial, după cum urmează: „Prin autocefalie o Biserică dobândește totalitatea drepturilor care îi asigură o conducere complet independentă în câmpul lucrării pe care o săvârșește prin exercitarea celor trei ramuri ale puterii bisericești, și anume: a puterii învățătoarești, a puterii simțitoare și a puterii jurisdicționale sau cârmuitoare. Cu alte cuvinte, o Biserică autocefală dobândește calitatea și dreptul de a transmite prin sine însăși întreaga moștenire a Sfinților Apostoli, sau deplina succesiune apostolică.

⁵ *Biserica Ortodoxă Română*, nr. 11, 1882, p. 749.

În mod principal, acest lucru se face prin alegerea, hirotonia și instituirea în funcțiune a clerului propriu, în frunte cu înalta ierarhie episcopală.⁶ Acestea reprezintă esențial, drepturile care decurg din autocefalie; drepturi care armonizează într-o unitate simfonică, conducerea de sine a unei Biserici locale cu păstrarea întregii moșteniri a Sfinților Apostoli, deci a Revelației în Iisus Hristos.

Aceeași unitate o implică însă și obligațiile unei Biserici autocefale. Fundamental, aceste obligații sunt determinate tocmai de adevărul credinței, „de unitatea ecumenică a Bisericii care trebuie apărată și asigurată prin întreaga activitate a oricărei Biserici autocefale, și mai precis, prin respectarea întocmai a adevărilor dogmatice a esențialelor rânduieli liturgice și a esențialelor principii și norme cu caracter canonic și disciplinar.”⁷

În consecință, pentru a sublinia o dată mai mult, o autocefalie canonic constituită afirmă cele două principii și realități fundamentale: specificul propriu al Bisericii locale, bazat mai ales pe caracterul ei etnic, dar purtând și manifestând neștirbit, într-o expresie originală, tezaurul comun revelat cu Biserica ecumenică. În alți termeni, afirmă deodată, ceea ce distinge și ceea ce unește; credința una ne revelează în comuniune eclezială ecumenică deplină; specificul local ne afirmă distincția și libertatea creatoare.

Privit în orizont mai larg, general uman, principiul autocefaliei exprimă statutul însuși al condiției noastre, sinteza între libertate și unitate; arată universalul în simbioză cu particularul. Confirmă și în sfera eclezială afirmarea liberă a spiritului uman, atât personal, cât și constituit etnic, în consens cu valorile universale, cu adevărul unic și unificator, în care oricine, de oriunde și oricând se regăsește pe sine ca într-o rădăcină comună cu toți semenii, dar rodind și oferindu-și darurile cu o strălucire proprie.

*

Respectarea, ca a unui principiu sacru, a celor două coordonate, în simfonie perfectă, evită atât dominarea universului, a catolicității Bisericii, cât și „degenerarea într-un autocefalism trufaș: închidere asupra-și a comunității

⁶Cf. Pr. L. STAN, „Despre autocefalie”, în: *Ortodoxia*, nr. 3, 1956, p. 391.

⁷Pr. L. STAN, „Despre autocefalie”, p. 394.

locale, capul ei considerându-se, cum observă un arhiepiscop ortodox – «ca un mic papă».⁸

O asemenea degenerare sau conflict nu se poate produce tocmai datorită bazei dogmatice a autocefaliei. Trebuie subliniat, în acest sens, că această instituție așa cum e formulată în *Tomos*, este înrădăcinată în structura intimă a Bisericii. Autocefalia este o expresie fidelă a ecleziologiei ortodoxe. Mai precis situează funcțional în concret. Această structură a Bisericii de unitate în adevărul unic al credinței e manifestată însă în ipostaze variate în Bisericile locale.

Profund, își are temeiul în însăși dogma Preasfintei Treimi. Fără a ne opri mai mult asupra acestei învățături fundamentale, frecvent prezentă în Teologia din ultimul timp, trebuie afirmat că în cel mai propriu înțeles al cuvântului, arhetipul structurii Bisericii: Una, dar subzistând în comunități autocefale, este Preasfânta Treime. Dumnezeu revelând această realitate că: Trei este deodată și tot atât de primar ca și Unul, ceea ce arată Treimea în unitate absolută, fundamentează unitatea Bisericii deodată cu manifestarea ei în autocefalii locale.

Cum se cunoaște, Revelația ne spune: „trei sunt care mărturisesc în cer: Tatăl, Cuvântul și Sfântul Duh și aceștia trei una sunt” (*Ioan 5, 7*). Acest cuvânt biblic este o expresie supremă a unității în distincție. De altfel, ca și alte mărturii ale Sfintei Scripturi: „Eu și Tatăl Meu una suntem” (*Ioan 10, 30*); „Cel ce M-a văzut pe Mine a văzut pe Tatăl” (*Ioan 14, 9*); sau teofaniile de la stejarul Mamvri (*Facerea 7, 18*), de la Botezul Domnului, de la Schimbarea la Față, ș.a. Toate dezvăluie viața divină în sine și în iconomia creației și mântuirii, ca arhetip „al unității în diversitate”, al egalității fără divizare, al „interiorității reciproce”, a Persoanelor în iubire pentru că „Dumnezeu este iubire” (*Ioan 14, 8*). Încât Dumnezeu se revelează deodată și Unul și întreit, și Eu și Noi, nefiind posibil în viața divină și după chipul Ei, nici supremație sau dominare, nici împărțire sau izolare. Cum doxologeste și Biserica: „pe o Dumnezeire în trei străluciri, cu dreaptă credință să o laudăm...”, imnul încheindu-se prin: „luminează-ne pe noi, care cu credință slujim Ție, și ne

⁸ Cf. Georges WAGNER, „Conference sur communauté et structures ecclesiales”, în: *Service orthodoxe de presse*, Paris, nr. 94, 1985, p. 5.

scoate din focul cel de veci” („Slava”, de la *Binecuvântările Învierii*); scoaterea „din focul cel de veci” semnificând însăși viețuirea după chipul Treimii.

Această structură de unitate în distincție instituie viața Bisericii. Și, trebuie precizat că, potrivit textului de la Matei (16, 13-19), Mântuitorul Însuși instituie Biserica în viața și după icoana Preasfintei Treimi. Arătând lui Petru că „Tatăl i-a descoperit”, altfel spus, i-a insuflat în Duhul Sfânt mărturia lui: „Tu ești Hristosul...”, și că pe această mărturie, credință, pe temelia divino-umană a Întrupării, va fi zidită Biserica (v. 18), Domnul dezvăluie prezența Preasfintei Treimi, în acel moment în care anunță întemeierea așezământului mântuirii. Iar, în continuare, în cap. 18, după ce evocă din nou numele Bisericii ca instanță ultimă de judecată a actelor umane (v. 17), îi determină în același sens și natura ei treimică, spunând: „unde sunt doi sau trei adunați în numele Meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor” (v. 20); precum și slujirea colegială a Apostolilor, în sânul ei, tot în spiritul Treimii: „iarăși grăiesc vouă că, dacă doi dintre voi se vor învoi pe pământ în privința unui lucru, pe care îl vor cere, se va da lor de către Tatăl Meu, Care este în ceruri” (v. 19).

În același duh se roagă Hristos și ca Arhiereu al nostru înainte de jertfă: „După cum Tu Părinte întru Mine și Eu întru Tine, așa și aceștia în Noi să fie una” (*Ioan 17, 21*). Expresia „în Noi” reprezintă tocmai arhetipul și referința supremă revelată în Hristos, în care trebuie să fie înrădăcinată viața Bisericii. Tâlcuind cuvintele din Rugăciunea Domnului, care urmează: „Slava pe care Tu Mi-ai dat-o, le-am dat-o lor ca să fie una, precum Noi una suntem.” (v. 22), Hrisostom arată că Mântuitorul vorbește aici de slava care strălucește din minunile, din învățătura Lui; are în vedere însă mai ales armonia divină. „Această slavă, zice el, care iradiază din armonia Lor (a Persoanelor divine) este chiar mai strălucitoare decât slava pe care o dau minunile. Ceea ce ne uimește mai mult în Dumnezeu este armonia desăvârșită, absența oricărei lupte lăuntrice. Aceasta este cea mai mare slavă.” Și adaugă: „Ei bine, zice Domnul, asemenea slavă o doresc pentru ei.”⁹

Cincizecimea inaugurează arhetipul divin revelat de Hristos: „Aceștia să fie una în Noi.” Acum, prin Pogorârea Sfântului Duh, se întemeiază viața Treimii în Biserică. Icoana exemplară a acestei vieți o oferă mai întâi comunitatea Sfinților Apostoli. Ei sunt primii martori ai lui Hristos revelator al vieții

⁹ *Omilia 32*, la Ev. Sf. Ioan, Ed. Bareille, Tome XIV, Paris, 1869, p. 352.

divine de unitate în distincție. Ei sunt Biserica, în nucleul ei, în paradigma ei pe pământ; „stâlpii” ei întemeiați pe piatra Hristos. Același Duh al lui Hristos, capul unic al Bisericii, este în fiecare din ei, și fiecare poate spune, așa cum va spune mai târziu Sfântul Apostol Pavel: „Nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește în mine” (*Galateni 2, 20*).

Prin ei se și răspândește Biserica în lume; prin împărtășirea în Duhul Sfânt a aceluiași adevăr revelat de Hristos, însă acum diferitelor neamuri adunate în Ierusalim: „Și erau în Ierusalim locuitori iudei, bărbați cucernici din toate neamurile care sunt sub cer” (*Fapte 2, 5*). Evocarea etniilor la Cincizecime, printr-o expresie atât de cuprinzătoare, precum și vorbirea Apostolilor în limbile lor (*Fapte 2, 8*), evidențiază deodată: vocația neamurilor în planul divin, caracterul simfonic al Bisericii și unitatea ei. Astfel încât, pe de o parte, Biserica se constituia respectând neamul, limba proprie, pe de altă parte, unindu-ne pe toți într-o unică credință, în aceeași gândire și simțire. Dacă Apostolii aparțineau unui singur neam, acum mesajul revelat se împarte, în chip unificator, neamurilor, în pluralitatea și varietatea lor.

Caracterul simfonic al Bisericii corespundea noțiunii de „trup al lui Hristos” (*1 Corinteni 12, 17; Efeseni 1, 22-23*), așa cum o definește Sfântul Apostol Pavel. Trupul reprezintă acea armonie desăvârșită a diversității și prin aceasta, o imagine a Bisericii. E semnificativă, dovedind și consensul între Scriptură și Tradiție, exegeza Sfântului Ioan Gură de Aur la cuvintele Sfântului Apostol Pavel: „Dacă toate ar fi un singur mădular, unde ar fi trupul?” (*1 Corinteni 12, 19*). Hrisostom comentează: „Aceasta vrea să spună: dacă n-ar exista între voi multă deosebire, nu ați fi un trup; nefiind un singur trup nu ați fi una, nefiind una, nu ați fi egali [...] și tocmai pentru că n-aveți toți aceleași daruri formați un trup și atunci sunteți una; nicio dezbinare între voi atât timp cât sunteți un trup.” Deosebirile sunt acelea care dau un egal drept de cinstire. De aceea adaugă Apostolul: „Iar acum sunt multe mădulare, dar un singur trup.”¹⁰ Această analiză subtilă a unității, în mod firesc de neconceput în afara diversității, aplicată Bisericii din Corint, e și mai revelatoare când se aplică diversității etniilor. Biserica se întrupează, asemenea Fiului lui Dumnezeu, în firea umană constituită în persoane și etnii, mai precis, în cele trei realități fundamentale: persoană, națiune, umanitate.

¹⁰ *Omilia 30*, la I Cor., Ed. Bareille, Tome XVII, Paris, 1872, pp. 108-109.

De observat că în Sfintele Scripturi diversitatea neamurilor apare înainte de fenomenul descris în cartea Facerii, sub numele de „Turnul Babel” – amestecarea limbilor. Însă privind descendenții lui Noe se vorbește de „diferite țări, fiecare după limba sa, după neamul său și după nația sa” (*Facerea* 10, 5; 20, 22). Întreg cap. 10 din cartea Facerii oferă un tablou de popoare descinzând din urmașii lui Noe, afirmându-se cu vocații proprii, în medii naturale geografice proprii și cu dezvoltare istorică proprie. Această diversitate umană ține de fire și este o binecuvântare dumnezeiască: „Și a binecuvântat Dumnezeu pe Noe și pe fiii lui și le-a zis: Creșteți și vă înmulțiți și umpleți pământul și-l stăpâniți...” (*Facerea* 9, 1). În această binecuvântare însăși era implicată diversitatea umană, complementară diversității naturii, cu bogăția ei, dezvoltându-se potrivit poruncii, pe întreg pământul (*Facerea* 1, 28), deci în medii naturale diferite, în condiții istorice diferite și într-o diversitate de popoare, etnii, oglindind arhetipul divin al distincției în unitate.

Persoanele umane ca și națiunile, popoarele, se afirmă prin însăși ordinea creației cu o identitate proprie, de unde și o vocație proprie. De aceea Sfânta Scriptură, și în Vechiul și în Noul Testament – afirmă realitatea acestora. Și o afirmă ca pe o realitate netrecătoare. Căci, la judecată „când va veni Fiul Omului întru slava Sa [...] se vor aduna înaintea Lui toate neamurile...” (*Matei* 25, 31-32). Iar, în „cerul cel nou și pământul cel nou [...] neamurile vor umbra în lumina noului Ierusalim, simbol al Bisericii [...] împărății pământului vor aduce acolo mărirea lor [...] slava și cinstea neamurilor” (*Apocalipsa* 21, 1-2 și 24-26).

Dar, atunci expresia din Sfânta Scriptură, ca introducere la fenomenul „Babel”: „în vremea aceea era în tot pământul o singură limbă și un singur grai la toți [...]” (*Facerea* 11, 1 și 6), are un caracter spiritual, în sensul unei unități spirituale a neamului omenesc, rămasă încă parțial din Revelația primordială, din vocația noastră la unitatea general-umană a chipului lui Dumnezeu din noi. Astfel, încă de la obârșie „națiunile rămân, prin ceea ce au general uman în ele, în unitatea lor pan-umană. Iar persistența lor, ca națiuni neconfundate, reprezintă persistența unor rezerve sau surse netrecătoare de îmbogățire umană reciprocă.”¹¹ Confuzia produsă la turnul Babel, „amestecarea limbi-

¹¹ Pr. Dumitru STĂNILOAE, „Universalitatea și etnicitatea Bisericii în concepția ortodoxă”, în: *Ortodoxia*, nr. 2, 1977, p. 149.

lor” a însemnat tocmai această cădere și mai mare, pervertire și degradare spirituală și morală fondată în trufie, în individualism, interese egocentrice, în păcat, care face ca oamenii să nu se mai poată înțelege unii cu alții. Dar, Cincizecimea unifică în duh, în Duhul unic al lui Hristos. „Inima și sufletul mulțimii celor ce au crezut era una” (*Faptele Apostolilor* 4, 32). Duhul comunică și umple cu aceeași credință și viață din Hristos pe Apostoli, și din Apostoli pe cei ce au primit cuvântul, și îi unifică fără să le desființeze limbile. Duhul creator diversifică armonios și unifică fără să confunde. Apostolii „născuți din nou” nu-și pierd nici neamul, nici personalitatea; dimpotrivă, caracterele lor pozitive, virtuțile se păstrează și se dezvoltă maximal. Saul devenit Pavel, deși trimis la neamuri, continuă să rămână „israelit din seminția lui Avraam” (*2 Corinteni* 11, 22). Hristos Însuși este după trup „din iudei”, dar totodată, ca Dumnezeu adevărat și Om adevărat, este capul Bisericii celei una în toate neamurile.

În acest spirit, în Noul Testament Biserica este numită și la singular și la plural. Sfântul Pavel se adresează „Bisericii lui Dumnezeu care este în Corint [...]” (*1 Corinteni* 1, 1), iar Sfântul Petru vorbește în numele Bisericii din Babilon (*1 Petru* 5, 13). În același timp, Sfântul Pavel evocă „Bisericile Asiei” (*1 Corinteni* 16, 19), iar Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan se adresează „celor șapte Biserici” (*Apocalipsa* 1, 21) din Efes, Smirna, Pergam, Tiatira etc. Biserica una este diseminată în diversitatea neamurilor. Este una în Hristos, în Duhul Lui, în aceeași Evanghelie, în același Botez, Euharistie, Preoție, aceeași ordine și viață duhovnicească; dar întrupată în mulțime de neamuri, în sufletul, limba și cultura proprie, în vocația, identitatea și realizarea lor istorică. Biserica una nu poate fi concepută mai presus de neamuri, ci în ele; nu anulând identitatea lor, ci confirmând-o și transfigurând-o.

Și așa precum Apostolii și-au desfășurat lucrarea deodată, independent (*Romani* 15, 20-21) și colegial, comunitar – spre exemplu la sinodul din Ierusalim (*Faptele Apostolilor* 15) – la fel, Bisericile întemeiate de ei erau, în același timp, autocefale, dar păstrând, se înțelege, unitatea. Încât se poate spune că autocefalia era un așezământ firesc al Bisericii chiar din timpul Apostolilor, deși nu cu acest nume. În duhul Revelației, fiecare episcop în cetatea lui: Ierusalim, Antiohia, Efes, Smirna, Corint, Roma etc., era autocefal, cu conștiința unității în integritatea credinței celei una. În acest duh, Sfântul Ignatie Teoforul scria la începutul secolului II: „Cu toții urmați pe episcop,

după cum urmează Iisus Hristos pe Tatăl, iar pe preoți ca pe Apostoli; pe diaconi respectați-i ca pe porunca lui Dumnezeu. Nimeni să nu facă fără episcop ceva din cele ce aparțin Bisericii. Acea Euharistie să fie socotită bună, care este făcută de episcop sau de cel căruia episcopul i-a îngăduit. Unde se vede episcopul, acolo să fie și mulțimea credincioșilor, după cum unde este Iisus Hristos, acolo este și Biserica universală.”¹² Iisus Hristos este arătat astfel capul unic al Bisericii Universale.

Dar în secolele următoare, Biserica se dezvoltă, și odată cu creșterea ei se impune și organizarea în unități mai mari: mitropolii, exarhii, patriarhii. Răspândită, îndeosebi, în Imperiul roman, se configura administrativ în relație cu unitățile administrative ale Imperiului. Organizarea acestora avea în vedere, înainte de toate, identitatea etnică a regiunii respective, pe lângă care erau implicați și alți factori: geografici, economici etc. Or, în acest nou context, unii episcopi autocefali de până acum vor intra într-o ordine ierarhică mai complexă. Își vor păstra o autonomie în cadrul unui sinod local, dar autocefalia propriu-zisă va reveni de acum înainte chiriarhului mitropoliei. Cum observă canonistul Pr. prof. Liviu Stan († 1973): „Din vremea veacului II sau III, ca întâistătător al sinoadelor acestora apare un episcop «πρωτος», care exprimă simbolic independența sau autocefalia unității teritoriale bisericesti în fruntea cărora se găsea un astfel de episcop în calitatea de «căpetenie» (κεφαλή). Unitatea Bisericii astfel constituită, condusă de către un sinod al episcopilor dintr-un anume teritoriu – care putea fi cât o provincie romană, sau și mai mare ori mai mic – prezidat de un episcop «protos», pe care ceilalți trebuiau să-l socotească drept cap, devine unitatea autocefală tip.”¹³

O asemenea reglementare va fi consacrată însă prin canoane; cele dintâi, numite „apostolice”, apoi cele ale Sinoadelor Ecumenice și locale. Canonul devenit clasic, și cel mai vechi, pe care se întemeiază autocefalia este cel „34 Apostolic”. Textul lui este următorul: „Episcopii fiecărui neam se cuvine a cunoaște pe cel dintâi dintre dânșii și a-l socoti pe el de cap și nimic mai însemnat să nu facă fără învoirea aceluia; și fiecare să facă numai cele ce se referă la eparhia sa și la ținuturile supuse ei. Dar nici acela să nu facă nimic

¹² Sf. IGNATIE TEOFORUL, „Către Smirneni”, cap. 8, în: *Părinți și Scriitori bisericesti, Scrierile Părinților Apostolici*, București. 1979, p. 184.

¹³ Pr. L. STAN, „Obârșia autocefaliei și a autonomiei”, p. 86.

fără învoirea tuturor. Fiindcă așa va fi concordie, și se va slăvi Dumnezeu prin Domnul, întru Duhul Sfânt: Tatăl și Fiul și Sfântul Duh.”¹⁴

Deși Colecția Canoanelor apostolice n-a fost formulată ca atare în scris, de către Sfinții Apostoli, așa cum reiese chiar din conținutul acesteia, care are în vedere „sistemul mitropolitan constituit prin sec. III” (Pr. prof. L. Stan), ele însă „provin din Tradiția apostolică” (N. Milaș) și păstrează spiritul apostolic, potrivit căruia orice act normativ în Biserică se instituie în duhul Revelației.

Importanța canonului 34 constă în aceea că stabilește principiile de bază ale autocefaliei, și chiar mai mult, evidențiază, și precizează următoarele principii de organizare bisericească: principiul etnic, întemeiat biblic mai sus; principiul autocefaliei; al organizării unei unități bisericești independente în frunte cu un episcop protos; principiul ierarhic, „sacerdotal și administrativ, ca și principiul ierarhic cu aplicare în relațiile dintre unitățile teritoriale bisericești; principiul sinodalității, căci prin el se dispune ca autocefalia, sau conducerea independentă a respectivei unități bisericești naționale, sa fie încredințată sinodului tuturor episcopilor sub președinția episcopului protos al acelei mari unități bisericești teritoriale; principiul organizării cvasimitropolitane, și, în fine, principiul conducerii autonome a episcopilor.”¹⁵ Toate aceste principii au, esențial, fond dogmatic-ortodox. Etnosul constituie un temei de drept divin al autocefaliei; principiul autocefal manifestă identitatea și totodată responsabilitatea etnosului în sânul Bisericii ecumenice ca și în fața lui Dumnezeu; principiile ierarhic și sinodal confirmă succesiunea și colegialitatea apostolică. La fel, celelalte principii sunt legate organic între ele, în același duh al Evangheliei.

Dar, baza dogmatică o constituie mai ales încheierea canonului în care se arată că, respectându-se aceste principii, numai „așa va fi concordie, și se va slăvi Dumnezeu prin Domnul, întru Duhul Sfânt: Tatăl și Fiul și Sfântul Duh.” Toate aceste principii decurg haric din, și se instituie în principiul suprem al „concordiei”, al armoniei divine, al cărei arhetip suprem pentru toate

¹⁴ Cf. Nicodim MILAȘ, *Canoanele Bisericii Ortodoxe*, (trad. de Uroș Kovincici și Dr. Nicolae Popovici), vol. I, partea I, Arad, 1930, p. 236.

¹⁵ Cf. Pr. Liviu STAN, „Autocefalia și autonomia în Ortodoxie”, în: *Mitropolia Olteniei*, nr. 5-6, 1961, p. 285.

este Preasfânta Treime. Evocarea Sfintei Treimi aici nu este de circumstanță uzuală, ci de referință fundamentală, în duhul Ortodoxiei.

S-a observat însă că acest canon nu are în vedere și un principiu autocefal, printr-un episcop protos la nivel ecumenic, deși Biserica se manifesta încă de la Cincizecime în ecumenicitatea ei. Cum sesizează și canonistul rus, arhimandritul Ioan: „canoanele apostolice vorbesc numai despre o căpetenie parțială, în Bisericile locale, dar nu arată niciun cap universal peste toată Biserica și nici măcar nu-l presupun; căci nu numai conducerea Bisericilor o reprezintă aparte, fiecare sub capul ei, ci și pe fiecare astfel de cap îl mărginește prin votul comun al tuturor episcopilor locali.”¹⁶ Explicația acestei structuri canonice a Bisericii o dă tocmai temeiul etnic al autocefaliei, legătura ei organică cu etnosul. Altfel, instituirea jurisdicțională a unui cap ecumenic ar fi însemnat impunerea unui cap supraetnic, fapt care putea genera, cum a și generat în Apus, contradicții, supremație. Orice cap uman își are limite firești și este indisolubil legat de o etnie și de specificul ei. Aparținând unei identități etnoculturale, nu-și poate aroga vreun privilegiu care să știrbească sau să anuleze identitatea altora. Numai Hristos, Dumnezeu și Om, poate fi cap suprem, unic, nediscriminatoriu și infailibil al Bisericii una.

Canonul este formulat, într-adevăr, în duh apostolic. Sfântul Apostol Petru spune: „După darul pe care l-a primit fiecare, sluiți unii altora, ca niște buni iconomi ai harului celui de multe feluri al lui Dumnezeu” (*1 Petru* 4, 10). Cel ce conduce nu este decât un iconom al harului, al unei harisme deosebite și un slujitor cu darul lui, într-o sferă de activitate dată lui. În același duh învață și Sfântul Pavel, când spune: „Nu că doar avem stăpânire peste credința voastră, dar suntem împreună lucrători ai bucuriei voastre, căci stați tari în credință” (*2 Corinteni* 1, 24). Cuvântul Sfântului Pavel exprimă autentic spiritul Revelației, privind conducerea în Biserică. O conducere care înseamnă nu stăpânire, ci slujire, așa cum poruncise Iisus Hristos (*Matei* 10, 28), slujire îndeosebi pentru „tăria credinței”, pentru autenticitatea și plenitudinea ei. În același timp, afirmând libertatea în diversitatea harismelor, arăta rostul misiunii Apostolilor de a fi „împreună lucrători ai bucuriei lor”, ai bucuriei de a păstra „harisma adevărului”, care constituie unitatea Bisericii.

¹⁶ Citat după „Act Sinodal”, în: *Biserica Ortodoxă Română*, nr. 11, 1882, p. 743.

Aceasta a și fost permanent spiritul autocefaliei definit, cum se observă încă în Biserica primară și care a păzit-o de eroare în tot timpul disputelor doctrinare și în tot timpul unității ei ecumenice. „Bisericile locale se găseau în comuniune strânsă între ele”, observă J. Meyendorff. Unitatea lor era esențial bazată pe unitatea credinței. Citând pe Sfântul Irineu: „Toți cei care vor să vadă adevărul, pot contempla în toată Biserica Tradiția Apostolilor manifestată în întreaga lume” (*Adv. Haereses* III, 3, 1), adaugă: „harul divin același, egal, prezent în toată Biserica, înfățișează în fiecare din ele același adevăr apostolic. Orice decizie sau declarație a unora din ele, dacă aceasta e făcută în Hristos, trebuie să fie cu necesitate acceptată de toate celelalte sau respinsă dacă se îndepărtează de Tradiție.” Și subliniază: „Nu este deci deloc aici vorba doar de un vot democratic, ci de o mărturie a Bisericii în Duhul adevărului. Niciun criteriu instituțional al oricărui episcop în sânul Bisericii lui, în afara Duhului Însuși, nu poate defini Tradiția apostolică și harisma adevărului. Acordul mutual al Bisericilor este totodată un semn pe care Dumnezeu îl manifestă curând sau mai târziu, câteodată după lupte dogmatice destul de lungi, în favoarea Bisericii sale.”¹⁷

*

Canoanele Sinoadelor ecumenice în legătură cu instituția autocefaliei, spre exemplu: 4, 6, 7 – Sin. I Ec.; 2, 3 – Sin. II Ec.; 8 – Sin. III Ec.; 28 – Sin. IV Ec.; 36, 39 – Sin. VI Ec.; sau Can. 9, 22 Antiohia, 3 Sardica, nu fac decât să confirme pentru cazuri concrete, prevederile canonului 34 Apostolic, cum se face bunăoară prin can. 8 al Sin. III Ec., privind autocefalia Bisericii din Cipru.

În acest spirit s-au organizat, s-au afirmat autocefaliile în procesul istoric firesc, îndeosebi în Răsărit, în parte și în Apus, la nivel de mitropolii, exarhate, patriarhii, unele mitropolii și exarhate pierzându-și între timp autocefalia și devenind autonome în cadrul patriarhiilor. Precizăm, în ce ne privește, că scaunul de la Tomis este consemnat ca autocefal de istoricul Sozomen (sec. IV), și în timpul împăraților Zenon (474-491), și Justinian (527-565). Este înregistrat și în niște liste – *Notitia bizantine*, cea dintâi avându-și originea la

¹⁷Jean MEYENDORFF, *Orthodoxie et Catholicité*, Editions du Seuil, 1965, pp. 24-25.

Epifanie al Ciprului († 403). De-a lungul secolelor: V, VII, IX, XI, XVII¹⁸, asemenea „liste” au fost mereu reproduse și modificate.

Acest spirit autocefal, pe baza Tradiției apostolice, a călăuzit neabătut Biserica răsăriteană. „Spre deosebire de Roma”, cum observa profesorul T. M. Popescu, „care impunea popoarelor convertite de ea limba latină, Bizanțul nu numai că a recunoscut dreptul fiecărui popor de a se ruga și cultiva în limba sa, ci le-a și dat primele traduceri de cărți bisericești și a făcut cu aceasta începutul culturii lor literare [...], a ajutat popoarele convertite să exprime creștinismul și cultura în limba lor.”¹⁹ În acest sens se poate aminti disputa în întâlnirea de la Veneția, dintre Sfinții Chiril și Metodiu și misionarii franci, care împărtășeau erezia celor trei limbi, adică, credeau că Evanghelia nu poate fi comunicată decât în cele trei limbi, folosite de Pilat pentru inscripția de pe crucea lui Iisus: ebraică, greacă și latină. Chiril și Metodiu le opuneau faptul că în Răsărit, nu numai slavii, dar și armenii, persanii, egiptenii, georgienii și arabii laudau pe Dumnezeu în propria lor limbă.²⁰ De altfel, pentru Sfântul Chiril principiul respectării limbii unui neam ținea de „sensul teologic fundamental al misiunii creștine.” În prologul la Evanghelia în limba slavă, adresându-se celor cărora le era dedicată, îndemna: „Ascultă Cuvântul căci El a venit de la Dumnezeu[...].” Iar Sfântul Pavel a învățat: „[...] aducând rugăciunea mea lui Dumnezeu, voi grăi mai curând cinci cuvinte pe care toți frații să le înțeleagă, decât zece mii de cuvinte neînțelese.”²¹ În același duh va însoți și Coresi în *Epilog, Psaltirea românească* tipărită la Brașov în 1570.

O asemenea concepție integrală despre autocefalie a dezvoltat Ortodoxia românească de-a lungul secolelor, observând un echilibru permanent între plinătatea credinței și plinătatea libertății, a conducerii locale de sine. De remarcat, de altfel, că Biserica răsăriteană n-a cunoscut deloc fenomenul străin Revelației, de apărare a adevărului credinței cu ajutor neduhovnesc,

¹⁸ La Pr. L. STAN, „Obârșia autocefaliei și a autonomiei”, pp. 83-89. Vezi și *Fontes Historiae Daco-Romanae*, vol. II, București, 1970, p. 639.

¹⁹ Teodor M. POPESCU, „Cinci sute de ani de la căderea Constantinopolului (1453-1953)”, în: *Ortodoxia*, 3, 1953, p. 593.

²⁰ Cf. *Vita Constantini*; la J. MEYENDORFF, *Initiation à la théologie Byzantine*, (trad. Anne Sanglade și Constantin Andronikof), Paris, 1975, p. 289.

²¹ J. MEYENDORFF, *Initiation à la théologie Byzantine*. Trebuie subliniată pozitiv introducerea limbilor naționale în cultul divin în Biserica Romano-catolică, începând cu Sinodul II Vatican.

spre exemplu, al Inchiziției. În acest caz „adevărul” nu și-ar dovedi decât neputința. Iar libertatea autentică operează firesc în ambele sensuri: adevărul divin liber oferit este liber acceptat. Pe acest temei dogmatic-canonice au luat ființă Bisericile autocefale în Tradiția răsăriteană; în afară de cele cinci scaune istorice – Roma, Constantinopol, Alexandria, Antiohia, Ierusalim, și altele ca: Cipru (431), Dârstor (924), Ohrida (1019), Ipec (1220), Târnovo (1234), Moscova (1448) etc.

Cu vocația spiritualității manifestată încă la geto-daci, noi am aderat firesc la adevărul credinței, la Ortodoxie, încât atunci când au luat ființă, te-meinic, Țările Române ca independente, Biserica, Mitropoliile s-au bucurat și ele de o formă „autocefală” de conducere. Mitropolia Moldovei era recunoscută documentar ca atare încă de la începuturile organizării ei, din timpul lui Alexandru cel Bun (1400-1432). În *Îndreptarea Legii* (1652) citim: „Află-se scris în Pravila lui Mathei Vlăstari cum și Moldovlahia [...] acum nice ohrideanilor se pleacă, nice Țărigrădeanului, și nu știm de unde au luat această putere.”²² În același sens se exprimă Dimitrie Cantemir în *Descriptio Moldaviae* (1716), confirmând că Mitropolia Moldovei „[...] nice nu este supusă vreunui dintre patriarhii.”²³

Dreptul la conducere de sine i-l conferea atât independența politică pe cât și ortodoxia ei. N-a putut fi învinuită Biserica din Țările Române de „file-tism” (naționalism excesiv)²⁴, nici de abatere de la credință. Dimpotrivă, chiar în momentele mai dificile pentru Ortodoxie, din secolele XVI-XVIII, când „teologia greacă și rusă a oscilat între influența catolică și cea protestantă (de exemplu, la greci, între tendința catolicizantă a lui Meletie Sirigul și patriarhul Dositei al Ierusalimului și cea protestantă a lui Chiril Lucaris, Mitrofan Critopol, Ioan Cariofil; iar la ruși, între tendința catolicizantă a școlii de la Kiev, până la Petru cel Mare, și între cea protestantizantă care începe de la Petru cel Mare prin Teofan Procopovici)²⁵, Biserica noastră „tocmai datorită existenței de sine a Țărilor Române” și păstrării nealterate a așezământului

²² *Îndreptarea Legii*, 1652, București, 1962, glava 391, p. 365.

²³ Pr. Liviu STAN, „Autocefalie și autonomie”, p. 286; J. MEYENDORFF, „Orthodoxie et Catholicité”, p. 45.

²⁴ A se vedea Pr. L. STAN, „Obârșia autocefaliei și a autonomiei”, p. 98.

²⁵ Pr. Dumitru STĂNILAOE, „Istoria isihasmului în Ortodoxia română”, în: *Filocalia*, vol. VIII, București, 1979, p. 559.

apostolic în tâlcuirea dreaptă a spiritualității patristice, a dat mărturie ortodoxă neabătută prin Varlaam, Dosoftei, Dimitrie Cantemir ș.a. Unul din autorii vieții stareșului Paisie de la Neamțu, istoricul rus S. Cetfericov, descrie starea spiritualității ortodoxe din Moldova sec. XVIII, astfel: „Platon (viitorul Paisie, n.n.) intră pe pământul Moldovei cu simțământul celei mai mari bucurii și cu dragoste sinceră pentru el. El știa că aici înflorește monahismul, că aici vin din Rusia mulți asceți, care caută un adăpost pașnic și favorabil pentru viața singuratică și tăcută și el dorea din tot sufletul să se lipească de sihaștrii de aici, să viețuiască cu ei în singurătate și tăcere și astfel să-și realizeze visul său statornic din copilărie și tinerețe. În vremea aceea Moldova se prezenta ca unul din cele mai înfloritoare colțișoare ale lumii ortodoxe. În Orientul grec, Ortodoxia strâmtorată și împilată de turci, nu se putea bucura de libertatea trebuitoare. În Rusia viața monahală încerca o strâmtoare din partea guvernului.”²⁶

Nu trebuie omis faptul că ispita supremației a biruit adesea și în Răsărit. Autocefaliile nu s-au obținut nici aici fără unele dificultăți, începând chiar cu aceea a Ciprului, după cum reiese din canonul 8 al Sinodului III Ecumenic. Afirmarea independenței unui neam, în toate domeniile vieții lui, a cerut totdeauna nevoință și jertfă. Țările Române au cunoscut destule ingerințe de acest gen, până la recunoașterea unei independențe depline în toate domeniile. Între altele, evocăm, cum, în sec. XVIII, când domnitorii fanarioți „puneau biruri grele pe țară [...] se făcea murmur mare, se revolta poporul, se făceau adunări mari de boieri și cler, se făceau hrisoave așa numite sobornicești pentru desființarea acestor biruri, se legau cu mari blesteme de către Mitropoliți și Episcopi, se citeau prin biserici și se proclamau anateme îngrozitoare contra celor ce ar mai îndrăzni a le introduce.” În asemenea situații critice „domnii fanarioți așteptau până se liniștea poporul, apoi se adresau la Patriarhie (la Constantinopol, n.n.) și dobândeau dezlegarea anatemei, pusă de Biserica Română.”²⁷ Se vede și de aici legătura organică și lupta pe amândouă planurile, etnic și spiritual-religios, care, în final, trebuia să ducă la independența țării și autocefalia Bisericii. Încât actul din 25 aprilie 1885, va confirma pilduitor convergența celor două domenii și rodul unei lupte unite în slujirea țelurilor fundamentale ale neamului.

²⁶ S. CETFERICOV, *Paisie, stareșul mănăstirii Neamțu din Moldova*, (trad. de episcopul Nicodim), Neamțu, 1933, pp. 126-127.

²⁷ Cf. „Actul Sinodal”, în: *Biserica Ortodoxă Română*, nr. 11, 1882, p. 749.

*

Și în Apus, îndeosebi în primul mileniu, Biserica s-a organizat în unități bisericești cu forme de conducere autocefală. Pe lângă cea a Romei, căreia niciodată nu i s-a contestat autocefalia, s-au manifestat cu acest drept Bisericile din „Cartagina, Lion, Arles, Viena Galiei, Bourges, Reims, Milano, Aquilea, Ravenna, Sevilla, Toledo, Trier, York, Canterbury, Mainz etc.”²⁸

Principiul de bază era: păstrarea adevărului deplin, deodată și în Biserica întregă răspândită în lume și în fiecare Biserică locală. Pentru confirmarea în adevărul credinței se făcea apel la Bisericile întemeiate direct de Sfinții Apostoli. Tertulian atestă în acest sens: „În fiecare cetate (Apostolii) întemeiaseră Biserici, de la care, din acel moment, celelalte Biserici au primit răsadul credinței, sămânța învățăturii și o primesc mereu. De aceea, aceste Biserici, oricât de numeroase și oricât de mari ar fi, nu sunt decât acea Biserică apostolică primară de la care purced toate. Ele sunt toate primare, toate apostolice, căci toate atestă unitatea lor desăvârșită; ele își comunică reciproc pacea, își afirmă fraternitatea, fac schimb de dovezi de ospitalitate; toate arată drepturi pe care nu le reglementează altă lege, decât unica Tradiție ale aceleiași taine.”²⁹ Și în scopul unei ferme unități spirituale, Tertulian recomandă legătura cu aceste centre apostolice: „Sunteți aproape de Ahaia? Voi aveți Corintul. Nu sunteți departe de Macedonia? Aveți Filippi, aveți Tesalonicul. Dacă puteți merge în părțile Asiei, aveți Efesul. Dacă vă aflați în hotarele Italiei, aveți Roma a cărei autoritate ne aduce de asemenea un sprijin.”³⁰

Plenitudinea credinței în fiecare Biserică locală asigura unitatea Bisericii întregi. Cu trecerea timpului și răspândirea credinței, se iveau devieri, schisme, erezii. Biserica se întrunea în Sinod sub asistența Sfântului Duh, asemenea Apostolilor la Ierusalim, și în mărturia comună a episcopilor se definea adevărul.

Criteriul unității era deodată spiritual și colegial. Unitatea nu se asigura administrativ-juridic și de un centru de putere, ci pe integritatea credinței, pe unitatea „Trupului lui Hristos” în harisma adevărului. Acest mod de înțelege-

²⁸ Louis THOMASSIN, la Pr. Liviu STAN, „Obârșia autocefaliei și autonomiei”, p. 83.

²⁹ „Liber de Praescriptionibus”, XX, 32, în: *Migne P. L.*, tome II, Col. 37.

³⁰ „Liber de Praescriptionibus”, XXXVI, 49, în: *Migne P. L.*, tome II, Col. 59.

re a unității confirma autentic spiritul Revelației, întrucât Iisus Hristos venise în lume ca „mărturie a adevărului” (*Ioan* 18, 32), manifestată în smerenie, în diaconie (*Matei* 20, 25-28; *Filimon* 1, 3-9), în nevinovăția și neuzajul de forță a pruncilor pe care îi evocă drept model (*Marcu* 9, 33-37), și în spiritul comuniunii, poruncind: „Din gura a doi sau trei martori să se statornicească tot cuvântul” (*Matei* 18, 16).

*

Mai ales în primele trei secole, Biserica de pretutindeni, din Răsărit și din Apus, a păstrat acest principiu al unei unități spirituale și colegial-autocefale³¹, cu excepții fără prea mare ecou, ca spre exemplu disputa dintre Sfântul Ciprian și episcopul Ștefan al Romei.³²

Începând însă cu secolul IV, se dezvoltă în Apus o tendință de supremație, de primat. Locul criteriului unității spirituale îl ia progresiv cel juridic;

³¹ În *Nouvelle Histoire de l'Église*, tome I (*Des origines à Saint Grégoire le Grand*) par Jean DANIELOU et Henri MARROU, Paris, 1963, pp. 281-282; Biserica în prima jumătate a sec. IV e descrisă astfel: „Si géographiquement l'organisme de base est ainsi l'église locale, urbaine (le christianisme se coulera souvent dans le cadre de la cité: il n'y a cependant pas toujours coïncidence), l'unité de l'Église ne se dissout pas leur multiplicité. Dès le IVe siècle s'est ébauchée une coordination qui ouvre la voie à une structure plus complexe et plus hiérarchisée. Les évêques d'une même province romaine (l'influence des cadres administratifs profanes est évidente) ou d'une région plus vaste tendent à se grouper autour et sous l'autorité d'un métropolitain qui est le plus souvent l'évêque de la cité et de l'église principales.

L'institution encore à ses débuts implique bien des variétés régionales. En Egypte par exemple, où les évêchés sont très nombreux et la vie urbaine peu développée, l'épiscopat est unifié et très étroitement contrôlé par l'autorité souvent impériale du siège d'Alexandrie. L'Afrique latine possède elle aussi une certaine unité d'ensemble, mais beaucoup plus large: si l'évêque de Carthage y jouit d'une certaine prééminence, les diverses provinces conservent leur autonomie; ainsi en Numidie dont les évêques reconnaissent pour chef ou primat non pas le titulaire d'une siège déterminée mais leur doyen, *senex*, par ancienneté dans l'épiscopat.

L'Italie péninsulaire (au sud d'une ligne Sienna-Arezzo), quoique au civil partagée entre dix provinces, est unifiée au point de vue ecclésiastique, tous ses évêques étant également soumis à l'autorité directe du siège romain qui fait fonction pour eux de commune métropole.

L'influence de la *Cathedra Petri* s'exerce sans doute bien au-delà de ces limites et possède déjà un rayonnement universel; mais si sa primauté d'honneur n'est pas contestée et si une autorité particulière s'y attache sur le plan doctrinal, son pouvoir disciplinaire comme juridiction d'appel n'apparaît pratiquement pas encore: il faudra attendre bien des générations pour qu'il soit reconnu comme un des organes nécessaires au fonctionnement normal de l'institution ecclésiastique”.

³² A se vedea: Jean COLSON, *L'Épiscopat Catholique: Collégialité et primauté dans les trois premiers siècles de l'église*, Paris, 1963, pp. 79-118.

colegialitatea cedează locul unui centru unic de decizie; diaconia Bisericii se transformă pe încetul în manifestare a puterii, cum se exprima Adolf von Harnack: „Roma a trecut în istoria Bisericii, de la rangul de soră la acela de mamă.”³³

Cauzele sunt, cum se cunoaște, multiple. Ispita supremației a fost favorizată de o suită de factori. La venirea Mântuitorului și în timpul misiunii Apostolilor, ca și în primele secole ale Bisericii, Roma este capitala unui imperiu care cuprindea aproape întreaga Europă, Asia Mică, Nordul Africii. Sfinții apostoli Pavel și Petru au propovăduit și au primit martiriul aici. La Roma stăruia spiritul juridic și imperial, abil în a stăpâni multiplele popoare cucerite. După anul 330, odată cu mutarea reședinței imperiale la Constantinopol, episcopul Romei rămâne prima personalitate de referință a Apusului. Recursul unor episcopi depuși de Sinoade locale face ca într-un Sinod, la Sardica (343), cu participanți predominant apuseni, să se acorde episcopului Iuliu I al Romei dreptul de a primi apel în cazul unui episcop depus de un Sinod. Într-un asemenea context, împăratul Grațian îl proclamă la 378 pe episcopul Romei, Damasus I (366-384), judecător al episcopilor și preoților din Imperiul de Apus. Damasus însuși, într-un Sinod roman din 382, ca replică a canonului 3 al Sinodului II Ecumenic – 381 (prin care se recunoaște episcopului Constantinopolului întâietate de onoare după cel al Romei), emite o mărturisire de credință unde se susține primatul cu textul de la Matei 16, 18, intitulând scaunul roman „sedes apostolica”.

Papii următori, Inocențiu I (402-417), Bonifaciu I (418-422), Celestin I (422-432), Sixt III (432-440), „dezvoltă ideea monarhiei papale” care va deveni prin Leon I: „plenitudo potestatis” – plenitudine datorită în primul rând privilegiului apostolic, ca „scaun al lui Petru, a cărui strălucire subzistă chiar într-un urmaș nedemn.”³⁴

Yves Congar voiește să vadă manifestarea puterii papale din această perioadă sub semnul unei autorități spirituale și morale de slujire. El evocă în acest sens îndeosebi pe Sfântul Ambrozie, Fericitul Augustin și pe episcopul Grigorie I al Romei (590-604), care își însușise chiar titlul de „servus servorum Dei”. „Autorul operei *Regula Pastoralis*, care a fost atât de citită în Evul

³³ Adolf von HARNACK, la Jean COLSON, *L'Épiscopat Catholique...*, p. 127.

³⁴ Card. HERGENROTHER, *Histoire de l'Église*, II, Delhomme et Briguet, Paris, p. 374.

Mediu”, consideră Y. Congar, „a fost el însuși, într-adevăr, un model concret de exercițiu al autorității ca om spiritual. Nu numai că a trăit idealul său de a uni sfințirea personală cu exercitarea slujirii, dar a știut să exercite creștinește autoritatea supremă. Formulele «servus servorum Dei», sau «cunctorum sacerdotum servus sum» n-au fost la Grigorie simple formule de cancelarie. Dincolo de exercițiul autorității, și în însuși acest exercițiu, el avea grija efectivă de binele oamenilor pe care îi conducea.”³⁵

Grigorie I concepe „ierarhia” ca o „ierodiaconie”, care asigura „cu atât mai mult prestigiul papalității, cu cât cerea slujitorilor ei să se ridice peste ideea oricărui secularism.”³⁶

Dar și mai semnificative, în ce privește tema noastră, ne apar unele scrisori ale episcopului Romei adresate Constantinopolului. Cum se cunoaște, deși titlul de „ecumenic” se aplică de mai multă vreme unor patriarhi, încă printr-un sinod local din anul 588, ținut sub Ioan IV Postitorul (582-595), se decide ca patriarhul de Constantinopol să poarte titlul de patriarh ecumenic. Luând cunoștință, Grigorie I, într-o epistolă din 1 ianuarie 595, evocând – între altele – disputa din Corint (*1 Corinteni* 1, 12), scrie patriarhului Ioan Postitorul: „[...] Deci, dacă el (Pavel) s-a ferit ca membrele trupului Domnului să fie subordonate, fie și parțial, unor așa zise capete în afară de Hristos, și nici Apostolilor înșiși, ce vei răspunde într-adevăr lui Hristos, capul întregii Biserici, la cercetarea judecății din urmă, tu cel care te forțezi să-ți supui toate membrele lui prin denumirea de ecumenic (universalis)?”³⁷ Și, întărind această idee, scrie mai departe: „Cu certitudine, Petru, primul dintre Apostoli, membru al sfintei și universalei Biserici, Pavel, Andrei, Ioan, ce sunt altceva decât căpetenii ale unor Biserici particulare; dar, în același timp, toți sunt membri sub un singur Cap?”³⁸ Într-o altă scrisoare, adresată de această dată împăratului Mauriciu, Grigorie I îi atrăgea atenția asupra primejdiei pe care o implică concentrarea puterii într-o singură persoană, afirmând: „Când cade

³⁵ Yves CONGAR, „Le développement historique de l'autorité, dans l'Église: Eléments pour la réflexion chrétienne”, în: *Problèmes de l'autorité: Un colloque anglo-français*, Paris, 1962, pp. 159-160.

³⁶ Cf. Pr. Teodor BODOGAE, „Creșterea puterii papale”, în: *Istoria Bisericească Universală*, vol. I, București, 1975, p. 225.

³⁷ „Epistola XVII Ad Ioannem Episcopum”, în: *Migne P. L.*, tome LXXVII, Col. 739 B.

³⁸ „Epistola XVII Ad Ioannem Episcopum”, col. 740 B. Vezi și Pr. I. GAGIU, în: *Ortodoxia*, nr. 2, 1965, pp. 168-173.

cel care se numește episcop ecumenic (universalis), întreaga Biserică – ceea ce departe de noi să fie – decade din starea ei”³⁹, iar surorii împăratului, Teoctista, îi arăta că Petru însuși a dat, smerit (humiliter), explicații în fața Bisericii privind botezul lui Corneliu sutașul.⁴⁰

Grigorie I se opunea oricărei idei de primat administrativ, vizând, mai ales, scaunul de Constantinopol, dar evita să vadă că teza, acreditată de acum în Apus, prin care episcopul Romei se declara succesori al lui Petru, purta în ea virtual tocmai un asemenea primat. Secolele următoare vor confirma această stare de fapt. Îndeosebi în al doilea mileniu, prin papi ca: Grigorie VII (1073-1085), Inocențiu III (1198-1216), și Bonifaciu VIII (1294-1303), se elaborează o doctrină a primatului papal de drept divin. Și de observat, această doctrină se fundamentează esențial, dogmatic. De altfel, canonic, pe temeiul canoanelor Sinoadelor Ecumenice nici nu era posibil; canonul 6 al primului Sinod Ecumenic conferea episcopilor din Alexandria și Antiohia prerogative egale cu cele ale episcopului Romei, în circumscriptiile de sub jurisdicția lor; canonul 3 al Sinodului II Ecumenic (381), acorda la fel episcopului de Constantinopol „întâietatea de onoare după episcopul Romei.” Iar aceste prerogative ale scaunului denumit „Roma Nouă”, identice cu cele ale Vechii Rome, erau întărite și de canonul 28 al Sinodului IV Ecumenic de la Calcedon; pe când canonul 20 al Sinodului VI Ecumenic Trulan întărește autoritatea învățătoarească a fiecărui episcop în eparhia sa. Spiritul canoanelor era astfel colegial.

Primatul de drept divin avea nevoie de o justificare dogmatică, teologică. Teza justiției, a „dreptății absolute”, atât de scumpă lui Anselm de Canterbury în „teoria satisfacției” își găsește aplicarea nu numai în hristologie, ci și în ecleziologie; anume, „într-un drept al Bisericii, și chiar mai precis, într-un drept pontifical”, cum se exprimă Yves Congar.⁴¹ Potrivit acestei concepții, papa nu mai este doar un succesori al Sfântului Petru, ci mai mult decât atât, vicar al lui Hristos. Se elaborează teza, „ideea unei puteri încredințate la origine de cineva, Hristos, vicarului Său, adică unui reprezentant care îl va înlocui și care va transmite după El, ca un lanț istoric de transmițeri și succesiune,

³⁹ „Epistola XX Ad Mauricium Augustum”, în: *Migne P. L.*, col. 746 C.

⁴⁰ „Epistola XLV Ad Theoctistam Patriciam”, în: *Migne P. L.*, tome LXXVII, Col 1160 BC.

⁴¹ Yves CONGAR, „Le développement historique...”, p. 166.

puterea astfel primită.⁴² Asemenea Sfintelor Taine, papa actualizează pe pământ, în istorie, orizontal, puterea divină. Papi ca Inocențiu II și Bonifaciu VIII o vor justifica prin teoria celor două săbii „date” de Mântuitorul lui Petru, semnificând deodată puterea spirituală și temporală.

Secolele următoare nu vor face decât să întărească această teză. Sinodul Tridentin reafirmă odată cu autoritatea Revelației și pe aceea a papei ca: „episcopus universalis.” Cu toate crizele pe care le-a provocat, între care cea Galicană e mai notorie, „Biserica Romană practică, din secolul XVI, o adevărată mistică a autorității [...] papa este Hristos vizibil.”⁴³

Conciliul I Vatican, în ședința din 18 iulie 1870, aprobând dogma „infaibilității papale, corolar al primatului papal” însemna o concluzie doctrinară și juridică a unui proces istoric. Punctul de culme și de criză, în același timp, îl constituia definiția infaibilității „ex cathedra” cu precizarea: „ex sese, non autem ex consensu ecclesiae.” Vechea dispută din secolele XIV-XV, dintre susținătorii teoriei conciliare și cei ai primatului papei, se încheia deocamdată, nu fără opoziție energetică, prin câștigul de cauză al celor din urmă.

Cum se cunoaște, la Sinodul II Vatican a fost lansată ideea și formula: „colegialitate episcopală”. Întemeiată pe tradiția apostolică, pe egalitatea „celor 12” care au primit o putere identică și imediată de la Hristos fără intermediul lui Petru, teza exprima dorința să facă din „colegialitate” un complement al puterii papale. Și totuși, oricât s-ar vorbi de colegialitate, sinodul episcopilor nu este încă egalul papii. Votul lui nu este deliberativ, ci consultativ.

⁴²Y. CONGAR, „Le développement historique...”, p. 167.

⁴³Y. CONGAR, „Le développement historique...”, p. 174. Se cunosc cele patru articole ale Declarației *Cleri Gallicani de ecclesiastica potestate declaratio*, din 19 martie 1682: „1. Papa n-a primit nicio putere de la Dumnezeu, decât asupra lucrurilor spirituale și care privesc mântuirea eternă, și nu asupra lucrurilor civile și temporale; 2. Plenitudinea puterii asupra lucrurilor spirituale (rerum spiritualium) trebuie să urmeze decretelor Sinodului de la Constanța, aprobate de Sfântul Scaun apostolic, prin care Sinodul Ecumenic este superior papei; 3. Autoritatea pontificală nu trebuie să se exercite decât conform canoanelor sinoadelor, și chiar uzanțelor Bisericii anglicane; 4. Hotărârea sa nu devine ireformabilă decât în urma consimțământului Bisericii. (Aime-Georges Martimort, *Le Gallicanisme de Bossuet*, Paris, 1953, pp. 443-479). S-au ridicat și în alte părți voci reprezentative în sprijinul principiului potrivit căruia: unitatea catolică trebuie să aibă în vedere particularitățile naționale. Cunoscutul teolog, convertit de la anglicanism la catolicism, cardinalul I. H. Newman, evidențiind că „adevărul revelat exclude variațiile [...]”, ține să completeze: „Dar putem fi siguri că nu lucrăm temporal sau carnal, dacă ne atașăm cu o căldură specială de sentimente față de țara și locul în care ne găsim, dacă ne lăsăm impregnați de spiritul ei particular și dacă ne facem o glorie din semnele speciale ale unei prezențe divine care i-au putut fi acordate. (Cardinal I. H. Newman, *Pensées sur l'Église*, Paris, 1956, p. 228).

Episcopul Romei nu este atât „pars in toto”, pe cât este „pars pro toto.” În constituția dogmatică asupra Bisericii, *Lumen gentium*, a Sinodului II Vatican, se spune: „Colegiul sau Corpul episcopilor nu are autoritate decât dacă alcătuiește o unitate cu Pontiful Roman, succesorul lui Petru, drept cap al său care deține integral puterea supremă asupra tuturor, păstori sau păstoriți. De fapt, Pontiful Roman, ca urmare a misiunii sale de vicar al lui Hristos și păstor al întregii Biserici, are în Biserică putere deplină, supremă, și universală, pe care și-o poate exercita întotdeauna liber.”⁴⁴ Privind relațiile episcopilor în colegiu, *Constituția* prevede: „Pontiful Roman, ca succesor al lui Petru, este principiul și fundamentul perpetuu și vizibil al unității, atât al episcopilor, cât și al mulțimii credincioșilor.”⁴⁵ Și mai departe, documentul precizează: „Pontiful Roman se bucură de această infailibilitate, în virtutea sarcinii sale de Cap al Colegiului episcopilor, când, ca păstor și doctor suprem al tuturor credincioșilor, care întărește în credință pe frații săi (cf. *Luca* 22, 32), proclamă într-un act definitiv, o doctrină privind credința sau morala. De aceea se spune, pe drept, că definițiile sale sunt ireformabile prin ele înseși, și nu în virtutea consimțământului Bisericii, întrucât au fost purtate prin asistența Duhului Sfânt, care i-a fost făgăduită în Fericitul Petru; prin urmare, ele nu au nevoie de nicio altă aprobare și nu suferă vreun apel la o altă judecată. Atunci, într-adevăr, Pontiful Roman nu-și exprimă părerea ca persoană particulară, ci în calitatea de conducător („maître”) suprem al Bisericii universale, în care rezidă personal harisma infailibilității Bisericii însăși, expune și apără învățătura credinței catolice.” Și adaugă: „Infailibilitatea făgăduită Bisericii rezidă și în Corpul episcopal când acesta exercită împreună cu succesorul lui Petru magisteriul suprem.”⁴⁶ Infailibilitatea rămâne astfel neatinsă, identică în concepții cu cea stabilită la Conciliul I Vatican. Este vorba doar de unele nuanțe pe care C.J. Dumont le comentează astăzi astfel: „Sprijinindu-ne pe cuvintele solemne ale papilor Paul VI și Ioan-Paul II, ca și pe dispozițiile noului Cod de drept canonic, nu avem teamă să vorbim mai tare despre limitele impuse de aici înainte episcopului Romei în ce privește exercitarea legitimă a mandatului său primațial ca succesor al lui Petru. Într-adevăr, în virtutea

⁴⁴ *Les Actes du Concile Vatican II*, tome I, 1964, p. 45.

⁴⁵ *Les Actes du Concile Vatican II*, pp. 1-44.

⁴⁶ *Les Actes du Concile Vatican II*, pp. 48-49.

existenței sale permanente, Sinodul episcopilor obligă pe episcopul Romei să-l consulte înainte de a lua orice decizie de importanță majoră în materie doctrinară sau pastorală. Noi precizăm: să consulte, căci noul drept canonic nu recunoaște Sinodului episcopilor decât un rol consultativ și nu o putere deliberativă (în afară de cazuri excepționale decise de papă).⁴⁷

Oricare ar fi nuanțele, primatul și infailibilitatea personală rămân neatinse și nu este vorba în nici un chip de un primat de onoare – „προσβεία τῆς τιμῆς” potrivit spiritului Tradiției apostolice înscrise în canoanele ecumenice, ci de un primat jurisdicțional.⁴⁸ Considerând pozitivă reparația vechii teze conciliare prin afirmarea mai puternică a colegialității episcopale și a rostului ei în Biserică, observăm totuși, în fond, aceeași eclesiologie elaborată de la Leon I până la Sinoadele I și II Vatican, bazată pe: supremația Bisericii universale față de Bisericile locale; pe primat și infailibilitate; pe jurisdicția sediului apostolic roman justificată biblic; pe structuri de putere, – impedințe, desigur, în calea convergenței și unității Bisericii. Impedințe generatoare de criză care, o afirmă teologi catolici, „apasă încă asupra concepției noastre privind preoția (ministere) creștină, adică sub aspectul puterii Bisericii, în opoziție (în Evul Mediu) cu puterea împăratului și a principilor.”⁴⁹

⁴⁷ C.J. DUMONT, „Une «prophétie» des patriarches orthodoxes dans leur encyclique de 1848”, în: *Irenikon*, nr. 1, 1985, tome LVIII, pp. 15-16.

⁴⁸ Nu e de mirare că și în literatura pastorală de popularizare se susține energic un astfel de primat. După cum citim în *Istoria sacră a Vechiului și Noului Testament*, Tipografia P.U.G., Roma, 1973, pp. 406-407: „În locul Apostolilor urmară episcopii, ca să conducă bisericile creștine locale, asistați de Spiritul Sfânt. Conducerea supremă a întregii Biserici o deține Papa de la Roma, urmașul Sfântului Petru.

Spiritul Sfânt conduce Biserica, deci și pe Papa, în mod nevăzut.

Capul suprem și nevăzut al Bisericii este Hristos, întemeietorul ei.

Capul văzut al Bisericii, nu ca primul între egali (nu ca «primus inter pares», nu cu primat de onoare, fiindcă Hristos n-a umblat după onoruri, nici n-a voit ca Biserica Sa să umble după onoruri), ci ca primul peste toți, primul cu putere, cu primat de jurisdicție, este Papa.

Hristos a dat Bisericii Sale un cap văzut în Petru și în urmașii lui Petru, care sunt papii de la Roma.

Biserica fiind o societate văzută, e necesar să aibă un cap suprem văzut, cu putere de jurisdicție de a lega și dezlega, fiindcă unde nu-i cap, vai de picioare.

Expresia «primus inter pares – primul între egali» nu poate fi aplicată papei, fiindcă ea nu are nici o bază scripturistică, ba e chiar contrară spiritului Sfintei Scripturi. Ar fi bine ca cei care vor să-l urmeze și să-l iubească pe Hristos, să reflecteze și să nu mai întrebuițeze această expresie. Ea nu este o onoare, ci o ofensă pentru papa, care nu are un primat de onoare, ci ceva mai mult, primatul de jurisdicție.”

⁴⁹ Cf. P. FRANSEN, art. „Sacerdoce”, în: *Encyclopédie de la Foi*, tome IV, Paris, 1967, p. 119.

Și dacă în Evul Mediu această opoziție generată de structurile puterii bisericești se manifestă între papi și principii, oare persistența aceluiași structuri nu e de natură să genereze astăzi obstacole între Bisericile creștine în realizarea unității lor? Și, firește, „opoziția” nu era decât consecința. Mai profunde sunt cauzele; iar acestea rămân. Este vorba, între altele, de modelul, de conceptul de unitate pe care îl oferea Biserica lumii, respectiv principilor și împăraților. Investirea unei persoane umane cu putere absolută, cu putere divină, nu implica în ea însăși o divinizare a puterii umane? Nu oferea principilor, un model de absolutism, fundamentat de astă dată teologic?

Biserica are, desigur, o distincție, identitatea ei proprie; este trupul lui Hristos, este un organism divino-uman, nu o simplă societate. Plecând de la acest caracter divino-uman, cunoscutul dogmatism M.J. Scheeben încerca să fundamenteze primatul și infailibilitatea în ajunul Conciliului I Vatican în modul următor: „Dacă mulți dintre teologi, spune Scheeben, nu s-au putut ridica la această noțiune a papalității în Biserică, unul din motive, și nu cel mai lipsit de importanță, este poate faptul că ei nu consideră îndeajuns Biserica din punctul de vedere al esenței ei de taină (mystérieuse). Această esență se reflectă și se exprimă precis în papalitate. Se concepea cândva o Biserică întemeiată de Dumnezeu, dar după planul societăților naturale; unitatea guvernării în aceste societăți, chiar și atunci când acestea au o constituție monarhică, nu este decât o reprezentare a interesului comun; concentrarea puterilor într-o singură mână nu aparține esenței acestor societăți, ci formează un mod aparte al existenței lor și al organizării lor efective. Monarhul este mai degrabă vârful societății decât fundamentul ei, sau o condiție esențială a existenței sale. Biserica, dimpotrivă, se formează în jurul unui punct central supranatural deja dat, care este Hristos cu Duhul Său Sfânt; acesta va acționa normal în organismul social printr-un reprezentant, printr-un organ propriu. Nu Biserica e aceea care stabilește, din ea însăși, acest reprezentant, și nici de Dumnezeu nu e instituit pentru a aduna Biserica într-un tot unic. Acesta trebuie să susțină Biserica în sensul unui fundament pe care ea se edifică, prin care ea stă pe Hristos și pe Duhul Sfânt; acesta nu lucrează, nu încununează simplu această unitate, ci îi este o condiție esențială. Ca societate, Biserica este în el așa cum ea este în Hristos, - ea este prin el în Hristos, căci Hristos,

capul care o conduce nu este în ea (Biserică) cu puterea sa pastorală decât prin el (papă).”⁵⁰

Scheeben distinge, judicios, între societățile umane obișnuite și Biserică, întrucât aceasta este evident un organism teandric, divino-uman; fundamentul ei, „temelia”, cum spune Apostolul, este Hristos (*1 Corinteni* 3, 11). Totuși, marele dogmatist ridică din societatea umană, naturală, o persoană pe care o instituie în locul lui Hristos, ca vicar al Lui, cu attribute divine. Pe de o parte, separă Biserica de lume, iar pe de altă parte, situează pe cineva din lume mai presus de ea și la baza ei.

În același timp, nu trebuie omis faptul că, deși radical distinctă de societățile umane, Biserica e pentru lume, și mai precis trebuie să fie, un model, o paradigmă pentru ea. Astfel, pentru ce Mântuitorul i-a numit pe Apostoli „sare a pământului”, deci sănătate spirituală, morală, și „lumină a lumii” – deci purtători de sens al existenței și vieții? Iar despre Sine însuși, spălând picioarele Ucenicilor, zice: „Pildă am dat vouă” (*Ioan* 13, 15). Încât trebuie văzută antinomic și distincția dintre Biserică și societatea umană naturală, și relația între acestea: o relație de slujire din partea Bisericii. Iar Biserica slujește esențial prin ceea ce este și trebuie să fie: o prezență teandrică în lume.

Dar teza lui Scheeben, evocată și astăzi în susținerea primatului papal, implică o privire și o analiză mai profundă. Această viziune, instituind pe papă, singular, și nu numai de cap, ci și la baza Bisericii reliefează, odată mai mult, teza „hristomonistă” de care a suferit și încă mai suferă creștinismul apusean. Biserica rezidă desigur în Hristos – potrivit expresiei lui M.J. Scheeben: „pe Hristos cu Duhul Său Sfânt (le Christ avec son Saint-Esprit)”; deci, pe Hristos, nu în Duhul Sfânt, ci cu Duhul Său Sfânt, adică în sensul concepției apusene a purcederii Duhului Sfânt și de la Fiul. În acest fel, Biserica nu apare evident înrădăcinată în obârșia ei fundamentală: Preasfânta Treime, deci având la bază o structură de comuniune treimică și nu una monistă. Faptul acesta este de însemnătate esențială. Evocam și mai înainte că de la primul enunț privind Biserica în Noul Testament, numită ca atare de Mântuitorul: „Biserica Mea” (*Matei* 16, 18), aceasta se instituie treimic. Mărturisirea lui Petru: „Tu ești Hristosul [...]”, fiind o descoperire a Tatălui,

⁵⁰ M.J. SCHEEBEN, *Le Mystère de l'Église et de ses sacrements*, Paris, 1956, pp. 95-97. Noi am avut la îndemână numai traducerea franceză.

sub inspirația Duhului Sfânt, și confirmată de Fiul, arată Biserica cu ființa ei înrădăcinată prin Hristos-piatra: în Preasfânta Treime, deci nu monist, pe o singură persoană. De altfel, cuvântul Hristos-Însuși descoperă Treimea; descoperă voința Tatălui și opera Duhului în întrupare. „A vorbi despre Hristos înseamnă a vorbi în același timp despre Tatăl și despre Duhul, remarcă teologul ortodox J. Zizioulas; și acest adevăr nu trebuie să fie umbrat de faptul că Fiul S-a întrupat, și nu Tatăl sau Duhul. Căci întruparea e constituită prin opera Duhului și nu e decât expresia și realizarea voinței Tatălui. Misterul Bisericii se naște astfel din integralitatea economiei treimice și a hristologiei constituite în manieră pnevmatologică. De aceea misterul Bisericii, esențial, nu e nimic altceva decât al Unului și al multiplului simultan – nu al unuia care există mai întâi ca unul și apoi ca multiplu, ci al unuia care este în același timp multiplu.” Biserica este instituită de Iisus Hristos din voia Tatălui în Duhul Sfânt ca iconă a Treimii Una în ipostase multiple, absolut egale și unificatoare.

Totodată, mai trebuie observat că „hristomonismul” apusean a fost generat de o concepție monistă și mai profundă, și anume: a primatului esenței asupra Persoanelor divine în sânul însuși al Preasfintei Treimi. Și este semnificativ, în acest sens, faptul că o concepție esențialistă se face prezentă în teologia apuseană din veacurile IV-V, respectiv în acea perioadă în care se elaborează și teologia primatului papal și a primatului universalității Bisericii asupra Bisericilor particulare. „Concepția trinitară urcând la Augustin și Boetiu ridică probleme religioase”, observă dogmatistul catolic M. Schmaus. „Întrucât, după acest mod de a gândi, unitatea de natură ocupă primul plan, în timp ce persoanele rămân în planul secundar, se pune întrebarea: cui se adresează actul religios? Acestei concepții despre Trinitate i-ar corespunde răspunsul următor: naturii unice (à la seule nature).”⁵¹

Or, primatul naturii, al esenței asupra persoanelor fundamentează primatul universalului și al unității asupra diversității personale și libertății. Dar, trebuie afirmat fără echivoc, Revelația biblică de la început ne vorbește despre Dumnezeu, fundamental, ca Persoană. Adam comunică cu Dumnezeu personal în Eden (*Facerea 2*, 8). Iar la Horeb, moment central al Vechiului Testament, Dumnezeu își revelează astfel numele: „Eu sunt Cel ce sunt.”

⁵¹ M. SCHMAUS, art. „Trinité”, în: *Encyclopédie de la foi*, tome , IV, Paris, 1967, p. 373.

(*Ieșirea* 3, 14). Existența lui Dumnezeu ni se revelează personal. În prim plan, Dumnezeu este Eu, iar esența și existența constituie conținutul lui Eu. În înțelegerea teologiei răsăritene (Sfântul Ioan Damaschin), esența e conținutul persoanei și nu invers. Așa e și posibil dialogul lui Dumnezeu cu făptura Lui. În acest sens, „numele indicat la Horeb are două forme: pronunțat de Dumnezeu, se conjugă la persoana întâia: Eu sunt; pronunțat de Moise sau de popor, se conjugă la persoana a treia: El este, în ebraică Iahve. Astfel, Iahve a fost reținut drept numele propriu al lui Dumnezeu, numele partenerului divin al legământului, al Celui Căruia i se adresează în rugăciuni, invocarea sau dialogul.”⁵³ Dumnezeu Se revelează deci ca persoană și în dialog cu persoana umană, așa cum s-a revelat suprem în Iisus Hristos Dumnezeu-Omul.

În același timp, această concepție a primatului esenței se leagă organic în teologia apuseană și cu adaosul „filioque” privind purcederea Duhului Sfânt. Formula: „Duhul Sfânt purcede de la Tatăl și de la Fiul ca dintr-un singur principiu” reliefează și aceasta o viziune esențialistă. Teza „filioque”, prezentă embrionar încă la Tertulian (160 - c. 240), potrivit căreia Duhul Sfânt purcede „din Tatăl prin Fiul” (*Adversus Praxeam* IV, 1) – purcedere („procesio”) înțelesă ca derivând din „consubstanțialitate” în manifestarea eternă a ordinii trinitare – se elaborează mai evident prin Sfântul Ambrozie († 397) – după care Duhul Sfânt „procedit a Patre et Filio”, și prin Fericitul Augustin († 430), pentru care, în teologia lui trinitară, Tatăl și Fiul constituie un unic principiu, „unum principium” de la care purcede Duhul Sfânt. Leon I (440-461) folosește direct formula „filioque”, mărturisind-o oficial într-o scrisoare adresată Bisericii spaniole.⁵²

De menționat și formula semnificativă a episcopului Hormisda (514-523) din scrisoarea trimisă împăratului Iustin I (518-527), după care „Duhul Sfânt purcede din Tatăl și din Fiul, sub una substantia deitatis.”⁵³ În sfârșit, în teologia scolastică (Anselm, Toma d’Aquino), Tatăl și Fiul constituie „în relația lor reciprocă, principiul unic al purcederii Duhului Sfânt.”⁵⁴

⁵²A se vedea Jean-Michel GARRIGUES, „La Procession du Saint Esprit dans la tradition latine du premier millénaire”, în: *Contacts*, nr. 3, 1971, pp. 283-309; J.-M. GARRIGUES, „Point de vue catholique sur la situation actuelle du problème du Filioque”, în: *La Théologie du Saint-Esprit dans le dialogue entre l’Orient & l’Occident* (sous la direction de Lukas Vischer), Paris, 1981.

⁵³J.-M. GARRIGUES, „La Procession du Saint Esprit...”, p. 306.

⁵⁴J.-M. GARRIGUES, „Point de vue catholique...”, p. 167.

Astfel, cele două concepții, dogmatică și administrativ-juridică, se dezvoltă paralel și convergent. Prioritatea esenței manifestată asupra Treimii Persoanelor divine e susținută și în „filioque”, ca o prioritate a consubstanțialității Tatălui și Fiului din care, ca dintr-un unic principiu, purcede Duhul Sfânt. Este desigur și o nuanță. Dacă primatul esenței divine asupra Persoanelor treimice justifică, ecleziologic, primatul universalității Bisericii asupra Bisericilor locale, al unității asupra varietății și libertății, prin suprastructuri care domină Bisericile locale, doctrina „filioque”, făcând dependent pe Duhul Sfânt și de Fiul, implicit face Biserica dependentă de papă, care-și asumă calitatea de vicar al lui Hristos pe pământ. Dar și o teză și cealaltă justifică poziția de primat, persoana papei fiind investită cu o putere supremă în materie de credință. Și chiar dacă are Sinodul ca organ consultativ, rămâne totuși izolat de sinod, deținând personal infailibilitatea și dreptul de decizie.

Fiecare dintre noi este chemat să reflecteze și să poarte adevărul revelat integral, universalul, dar numai în comuniune. În Preasfânta Treime fiecare Persoană poartă Dumnezeuirea în plinătate, dar nu separat, ci în comuniune. Cu atât mai mult în ce ne privește, nicio persoană umană nu poate purta adevărul integral, singular, ci numai în comuniune. „Mădularul este egal totului, dar numai în cadrul totului”⁵⁵; și numai împreună cu totul și confirmat de totul, poate fi martor al adevărului. De aceea și Biserica locală „se bucură de plenitudinea Duhului, întrucât rămâne în plenitudinea întregului trup.”⁵⁶

Se observă atunci cât de strânsă este relația între dogmă și structura canonică a Bisericii. Nu se pot concepe decât împreună. Dogma fundamentează structurile de organizare a Bisericii, încât în dialogul ecumenic trebuie considerat întreg ansamblul doctrinei dogmatice și canonice.

*

În concluzie, putem afirma că autocefalia ca expresie a Ortodoxiei, în alți termeni, organizarea Bisericii ortodoxe în autocefalii își are temei dogmatic, canonic și istoric; această instituție corespunde ecleziologiei revelate.

⁵⁵ Pr. D. STĂNILOAE, „Biserica universală și sobornicească”, în: *Ortodoxia*, nr. 2, 1966, p. 191.

⁵⁶ Pr. D. STĂNILOAE, „Biserica universală și sobornicească”, p. 191.

Unitatea Bisericii este dată, în același timp: ecumenic și pe plan local. Afirmarea locală a unității în credință asigură unitatea ecumenică a Bisericii. Etnosul este o realitate voită de Dumnezeu și un temel al autocefaliei care îi dă identitate și putere creatoare.

Unitatea Bisericii e întemeiată fundamental după icoana Preasfintei Treimi. Potrivit teologisirii Sfântului Vasile cel Mare: „în comunitatea Dumnezeirii rezidă principiul unității”⁵⁷, deci, unitatea este comunitară, în perspectiva dialogului ecumenic, ecleziologia trebuie fundamentată treimic; iar Preasfânta Treime trebuie înțeleasă în spiritul autentic al Revelației, descoperindu-ne, în același timp, Treimea Persoanelor în unitatea și egalitatea Lor absolută.

Iisus Hristos este Revelatorul Treimii (*Ioan* 10, 30 și 17, 21; *Luca* 4, 18). Persoana Sa nu poate fi concepută decât comunitar. Fiul Se întrupează din voia Tatălui și de la Duhul Sfânt, și întemeiază Biserica în Duhul Sfânt ca icoană a Treimii. De aceea Biserica are o conducere comunitară, sinodală.

Acest fel de conducere, sinodal, funcționa în timpul Sfinților Apostoli și în Biserica primară. În fruntea Sinodului se afla totdeauna câte un președinte care s-a bucurat de „primatul onoarei”. Acest primat nu a implicat în niciun chip vreun privilegiu sau investitură harică de jurisdicție absolută, de infailibilitate personală, care să-l ridice, singular, mai presus de ceilalți episcopi. Iisus Hristos în Duhul Sfânt este capul unic al Bisericii; fiind Dumnezeu și Om, nu poate fi înlocuit de niciun om. Numai El, mai presus de limitele noastre firești și de erorile noastre, poate asigura unitatea și libertatea Bisericii, ca și slujirea ei autentică în lume.

Adevărul credinței este același, în Biserica locală și în Biserica ecumenică; Biserica locală posedă „harisma adevărului” numai în comuniune cu Biserica ecumenică, universală, cu unicul cap: Iisus Hristos în Duhul Sfânt. Astfel, Biserica locală este „Biserică”.

Actul Sinodal al Bisericii Ortodoxe Române trimis în 1882 Patriarhiei de Constantinopol găsea de cuviință să spună în acest sens: „Noi recunoaștem în Patriarhia de Constantinopol un centru moral, de unde trebuie să porcedă direcțiunea în toate chestiunile de interes general al întregii Biserici

⁵⁷ BASILE DE CESARÉE, „Sur le Saint Esprit, XVIII, 45, introduction, texte, traduction et notes par Benoit Pruche”, o. p., în: *Sources Chretiennes*, nr. 17 bis, Paris 1968, p. 407.

Ortodoxe, în privința dogmelor, a disciplinei, a cultului. Patriarhia poate, la trebuință, a ne consulta și pe noi în asemenea materii; putem și noi, în asemenea cazuri, să o consultăm.”⁵⁸ Era exprimat în acest document sinodal modul de păstrare a unității, spirituale și vizibile, a Bisericii.

Acest mod de a gândi este în spiritul canonului 34 Apostolic, în care se prevede ca ierarhul care prezidează sinodul ca un „primus inter pares”, să nu facă nimic fără învoirea tuturor. Fiindcă așa va fi concordie, și se va slăvi Dumnezeu prin Domnul, întru Duhul Sfânt: „Tatăl și Fiul și Sfântul Duh”.

Summary: Autocephaly and Orthodoxy. Ecclesiological aspects.

Father Constantin Galeriu's article, *Autocephaly and Orthodoxy. Ecclesiological aspects*, written on the occasion of 100 years' celebration of the Romanian Orthodox Church acquiring autocephaly, presents the structure, the biblical, dogmatical and canonical substantiation, as well as the historical evolution and changes of the autocephaly principle, from an ecclesiological point of view. Hence it is that, autocephaly having been defined as “an administrative and jurisdictional independence of a Church from other ecclesiastical units equal in rights, making up the ecumenical orthodoxy together with them” (Father Liviu Stan's definition), it is practically justified by the necessary changes in the Church management, varying with the historical evolution of the countries that the ecclesiastical institution resides in, the perfect symphonic mutual agreement between each local Church's specific character and the ecumenical Church's revealed thesaurus being thereby thrown into relief.

Subsequently, the autocephaly principle is biblically substantiated by the author, demonstrating that the life of the Holy Trinity, as archetype of unity in diversity, is founded within the Church by the Descent of the Holy Spirit and reflected into the Holy Apostles' community. The Church has therefore regard for each nation's identity, but she brings all the nations together, within the very same faith, which was revealed as early as the event of the languages being confounded at the Tower of Babel.

Approaching next historical issues, the author points out that all Churches were autocephalous at the very onset, keeping the integrity of faith, as ensued from the Apostolic Fathers' writings. Later, at the same time with the progress of Church

⁵⁸ *Act Sinodal*, în: *Biserica Ortodoxă Română*, p. 752.

and the emergence of a more elaborate administrative system, there also appeared some more complex relations within the frame of hierarchical order, but nonetheless autocephaly was laid down by the holy canons, on the basis of the principles of ethnos and synodality, and was permanently preserved by the Eastern Orthodox Church, which has always acknowledged all Christian nations' right to pray in their mother tongue.

In contrast with the East, the Western Church, though she had initially let several ecclesiastic units adopt autocephalous leadership, developed a tendency to the supremacy and pre-eminency of the Bishop of Rome. As time passed by, this tendency was amplified, resulting in the monarchic-like features of the papal pre-eminence of today, and the Pope's infallibility as Saint Peter's successor. This violation of the autocephaly principle was caused by a dogmatic error that had taken into account the superior essence of the Divine Persons (i.e. the christomontistic theory, which used to elude the Church's Trinitarian setting up), which generated the *flioque* heresy and ignored that "Church was instituted by Jesus Christ, and of Father's will, and in the Holy Spirit, as icon of the Holy Trinity."

...theological principle, from an ecumenical point of view. Hence it is that, auto-

...Church from under the historical and unequal in rights, and in the ecumeni-

...practically

...with the

...the

...by the

...the

...the

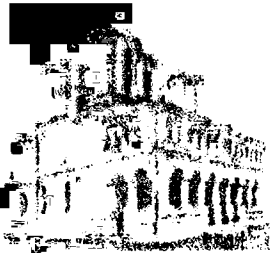
...the

...the

Aparitii Editoriale

Abstract of the Proceedings of the
General Assembly of the State of New York
for the Year 1864

**Cărți apărute la Editurile Patriarhiei Române
(Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă,
Editura Basilica, Editura Trinitas)
în perioada septembrie-decembrie 2010**

Autocefalia: libertate și demnitate, Editura Basilica, București, 2010, 648p.

Autocefalie și responsabilitate, Editura Basilica, București, 2010, 1096p.

Autocefalie și comuniune. Biserica Ortodoxă Română în dialog și cooperare externă (1885-2010), Editura Basilica, București, 2010, 720p.

Sfântul Simeon, Arhiepiscopul Tesalonicului, *Erminia dumnezeiescului Simbol al credinței ortodoxe*, trad. de Drd. Nicușor Deciu, coll. *Credința Ortodoxă*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2010, 150p.

Sfântul Vasile cel Mare, *Regulile morale*, trad. de Prof. dr. Iorgu Ivan, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2010, 192p.

Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Scurtă tâlcuire a rugăciunii Tatăl nostru și Cuvânt ascetic*, trad. Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, coll. *Lumini pentru suflet*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2010, 110p.

Sfântul Atanasie cel Mare, *Cuvânt împotriva elinilor, Tratat despre Întruparea Cuvântului și Trei cuvinte împotriva arienilor*, trad. de Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2010, 598p.

Istoria Mitropoliei Țării Românești – studii publicate în anul 1959, la împlinirea a 500 de ani de existență, coord. Pr. prof. dr. Mircea Păcurariu, Diac. conf. dr. Pavel Cherescu, Editura Trinitas, București, 2010, 676p.

Pr. dr. Alexandru Moțoc, *Sfântul Cuvios Dionisie Exiguul – Părintele erei creștine*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2010, 332p.

Pr. conf. dr. Constantin Preda, *Învierea Mântuitorului în memoria narativă a Evangheliilor*, Editura Basilica, București, 2010, 296p.

Jean-Claude Larchet, *Semnificația trupului în Ortodoxie*, trad. de Monahia Antonia, Editura Basilica, București, 2010, 120p.

Pr. prof. dr. Mircea Păcurariu, *Predici*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2010, 672p.

**Cărți de cult apărute
la Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă
– anul 2010 –**

Sfânta Evanghelie, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2010, 452p.

Mineiul pe Ianuarie, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2010.

Mineiul pe Octombrie, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2010.

Triodul, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2010.

Anul omagial al Sfinților Capadocieni - 2009

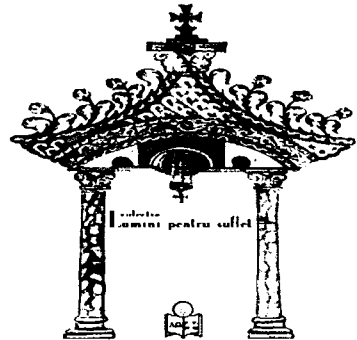
Regulile morale

Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă

SFÂNTUL MAXIM MĂRTURISITORUL

Scurtă tălcuire a rugăciunii
Tatăl nostru
Cuvânt ascetic

Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă

SFÂNTUL ATANASIE CEL MARE

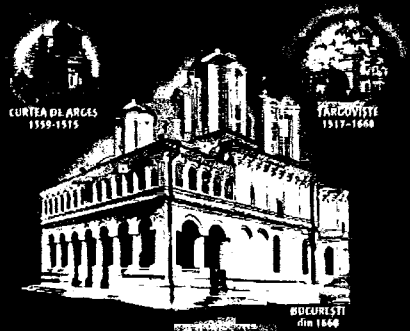

CUVÂNTUL DE LA SERVA SĂNII
TRATAT DESPRE ÎNȚELEGEREA CUVÂNTULUI
TREI CUVÂNTESCUȘI AL CAPADOCIENILOR

Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă

ISTORIA MITROPOLISII MĂRII ROMÂNEȘTI

Studii publicate în anul 1959,
la împlinirea a 600 de ani de existență

EDITURA TRINITAS - BUCUREȘTI

ISSN 0257-4667

PI-4

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

Buletinul oficial al Patriarhiei Române

2 mai
august
2010

PT-4

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

Buletinul oficial al Patriarhiei Române

2^{mai}
august
2010

INV: 15.958
MITROPOLIA MOLDOVEI ȘI BUCOVINEI BIBLIOTECA "DUMITRU STĂNILGAE" Secția Teologică
COTA: PT-4

Anul Omagial al Crezului Ortodox și al Autocefaliei Românești
în Patriarhia Română – 2010

COLEGIUL DE REDACȚIE

Președinte: † Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Membri: † Varlaam Ploieșteanul, Episcop-vicar Patriarhal
Pr. Ionuț-Gabriel Corduneanu, Vicar administrativ Patriarhal
Pr. conf. dr. Daniel Benga, Facultatea de Teologie Ortodoxă
Justinian Patriarhul a Universității din București
Pr. conf. dr. Mihai Săsăujan, Facultatea de Teologie Ortodoxă
Justinian Patriarhul a Universității din București

Redactor Coordonator: Pr. Sorin-Vasile Tancău

Redactor: Marinel Laurențiu Marcu

Secretar de Redacție: Damian Alexandru Anfile

Tehnoredactare: Corina Leonte

Fotografii: *Ziarul Lumina*

Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă

Director: Vasile Bănescu, Consilier Patriarhal

Secretar General: Ion-Dragoș Vlădescu

Tipografia Cărților Bisericești

Director General: Pr. Mihai Hau, Consilier Patriarhal Coordonator

Inspector General Tehnic: Protos. Varsanufie Jebura, Consilier Patriarhal

Adresa Redacției:

Intrarea Miron Cristea, nr. 6, cod 040162, sector 4, București, România

Telefon: (004) 021. 406.71.75

E-mail: contact@revistabor.ro

www.revistabor.ro

Abonamente: Tipografia Cărților Bisericești

Cont: RO48RNCB504000000250025, BCR, filiala sector 4, București,
cu mențiunea pentru revista *Biserica Ortodoxă Română*

Materialele trimise la redacție nu se returnează.

Redacția își asumă dreptul de a opera modificări atât prin corectarea formei, cât și a conținutului materialelor trimise spre publicare. Materialele trebuie trimise redacției în format electronic. Rugăm respectarea recomandărilor; a se vedea pe larg condițiile de publicare de la adresa web:

www.revistabor.ro.

CUPRINS

<i>Familia creștină, între criză și speranță,</i> † Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române	7
---	---

EVENIMENTE

<i>135 de ani de la trecerea la Domnul a Mitropolitului Primat Nifon Rusailă († 5 mai 1875)</i> Damian Alexandru Anfile	13
<i>Cinstirea familiei în Biserica Ortodoxă Română</i> Paul Scarlat	24
Concursul de oratorie creștină <i>Crezul meu</i> Damian Alexandru Anfile	34
<i>Sărbătoarea Sfintei Treimi, bucurie sfântă pentru Centrul de Presă Basilica al Patriarhiei Române</i>	40
Doi ani de la lansarea Agenției de Știri <i>Basilica</i> a Patriarhiei Române	45
Emisiune numismatică – monedă din aur dedicată aniversării a 125 de ani de la recunoașterea autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române și a 85 de ani de la înființarea Patriarhiei Române	48
<i>Olimpiada Națională de Religie</i> (premierea la faza națională, 10 iunie 2010) Damian Alexandru Anfile	51
<i>Anunțarea rezultatelor concursului de proiectare pentru Catedrala Mântuirii Neamului</i> Marinel Laurențiu Marcu, Gheorghe Cristian Popa	55

Seminar național despre <i>Fenomenul migrației: justiție socială și coabitare</i> , la Palatul Patriarhiei. Comunicat de presă	64
Emisiune numismatică – un set de cinci monede din argint, dedicate patriarhilor Bisericii Ortodoxe Române, Miron Cristea, Nicodim Munteanu, Justinian Marina, Iustin Moiescu și Teoctist Arăpașu	67
<i>Pomenirea fericitului întru adormire Părinte Patriarh Teoctist</i> Paul Scarlat	71
<i>Pomenirea fericitului întru adormire Părinte Patriarh Iustin</i> Damian Alexandru Anfile	75
<i>Sfântirea noii picturi a bisericii Mănăstirii Putna</i> Raluca Brodner, Constantin Ciofu	80
Mesajul Preafericitului Părinte Patriarh Daniel la <i>Duminica românilor migranți</i> : „Când ne aflăm în străinătate să nu ne înstrăinăm de noi înșine!”	87

AGENDA DE LUCRU A PATRIARHULUI ROMÂNIEI

Agenda de lucru a Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române (1 mai – 31 august 2010)	93
---	----

STUDII

<i>Profesorul în lumea romano-bizantină</i> Pr. Marin Cojoc	117
<i>Taina Mirungerii în istoria Bisericii</i> Arhim. Teofil Anăstăsoaie	139
<i>Episcopul Dr. Partenie Ciopron, ultimul ierarh al Armatei Române</i> Ionuț-Constantin Petcu	155
<i>Din nou despre vechiul creștinism de la Dunărea de Jos</i> Pr. Vasile V. Muntean	180
<i>Lumini și umbre din viața și activitatea unui ierarh misionar – Mitropolitul Nifon Criveanu</i> Arhim. Policarp Chițulescu	186

DIASPORA ORTODOXĂ ROMÂNEASCĂ

<i>Istoricul, organizarea și activitatea misionară a Episcopiei Ortodoxe Române a Europei de Nord</i>	
Pr. Daniel Dascălu	201
<i>Protocol de colaborare între Patriarhia Română și Biserica Ortodoxă din Ținuturile Cehe și din Slovacia pentru construirea bisericii din orașul Most, Cehia</i>	
Pr. Ioan Armași	226

RESTITUIRI

<i>Câteva cuvine asupra Simbolului Niceo-Constantinopolitan</i>	
Prof. Dragomir Demetrescu	233

APARIȚII EDITORIALE

Cărțile apărute la Editurile Patriarhiei Române (Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, Editura Basilica, Editura Trinitas) în perioada mai-august 2010	253
--	-----

Familia creștină, între criză și speranță*

Am văzut cu toții că, după decembrie 1989, au apărut o serie de schimbări la nivelul întregii societăți românești, unele cu efecte pozitive, așteptate, dorite, dar și unele fenomene care, dimpotrivă, au influențat negativ viața oamenilor. Un astfel de fenomen, accentuat vizibil în ultimii ani, este criza familiei și degradarea vieții de familie pe fondul creșterii insecurității generale și al confruntării cu schimbări multe și bruște, într-un interval de timp foarte scurt. Sociologii consideră că în societate s-a instaurat *un fenomen de surmenaj social*, de oboseală socială, care aduce după sine o degradare sau o anarhizare a vieții sociale, explicând astfel de ce, atât în România, cât și în întreaga Europă, familia creștină se confruntă azi cu multiple crize: *criza economică* (sărăcie, șomaj, nesiguranța zilei de mâine, emigrația spre țări mai bogate), *criza morală* (avortul, divorțul, abandonarea copiilor, libertinajul, creșterea violenței în familie și a delincvenței juvenile) și *criza spirituală* (sectarismul, fanatismul și prozelitismul religios).

Reflectând la situația actuală de criză a familiei, considerăm că trebuie să valorificăm resursele de îndreptare și ieșire din criză, pentru a trăi cu speranță.

În primul rând, trebuie să vedem că fericirea este darul lui Dumnezeu, iar criza familiei de azi poate fi depășită cu ajutorul și cu binecuvântarea lui Dumnezeu-Creatorul, Care a zis: „Creșteți și vă înmulțiți și stăpâniți pământul!” (Facerea 1, 28). În ciuda multor păcate și primejdii abătute asupra neamului omenesc, totuși familia a fost instituția cea mai stabilă în istorie. În plus, binecuvântarea familiei de către Domnul nostru Iisus

* Mesajul Preafericitului Părinte Patriarh Daniel la *Duminica Familiei* în Biserica Ortodoxă Română, 16 mai 2010.

Hristos la nunta din Cana Galileii, când a transformat apa în vin, la solicitarea Maicii Domnului - icoana Bisericii rugătoare, constituie pentru noi o puternică bază a speranței creștine. *Hristos Cel ce a schimbat apa în vin poate schimba criza într-o speranță nouă, poate aduce bucurie acolo unde amenință lipsurile și tristețea.*

Trebuie să-L rugăm pe Hristos, să-I spunem Lui ce lipsește cu adevărat familiei astăzi și să spunem familiei creștine în criză să ceară ajutorul lui Hristos și al Maicii Domnului în organizarea însăși a vieții conjugale. Minunea din Cana Galileii ne descoperă fericirea ca dar al lui Dumnezeu care aduce comuniune și bucurie în familie și în societate, nu ca drept al omului ce trebuie cucerit în spirit individualist și egoist.

În al doilea rând, trebuie să susținem efortul Bisericilor de a apăra familia naturală, tradițională, universală, și de a rezista în fața unor „modele” noi de familie, în care relația normală bărbat-femeie este considerată ca fiind ceva depășit.

În al treilea rând, este necesară intensificarea cooperării dintre Stat și Biserică în toate domeniile care privesc activitatea socială, educațională și culturală referitoare la familie, deoarece matricea creștină a Europei nu poate fi smulșă din structura omului european, chiar dacă este ignorată de acesta.

De aceea, Patriarhia Română a susținut constant păstrarea orei de religie în programa școlară, pentru că fără credință oamenii pierd sensul adevărat al vieții. *Virtuțile și valorile prezentate în cadrul orelor de educație religioasă sunt necesare sănătății spirituale din familie și din societate. Educația religioasă îl învață pe copil și pe tânăr iubirea față de Dumnezeu și de oameni, credința, speranța, solidaritatea, dreptatea, precum și recunoștința față de părinți și față de binefăcători, dărnicia și hărnicia, sfințenia vieții, valoarea eternă a ființei umane, sensul existenței, binele comun și frumusețea sufletului generos. Ea îi oferă copilului o perspectivă ortodoxă asupra vieții, adică un mod de a înțelege lumea și viața, de a formula raționamente cognitive și judecăți morale. Educația religioasă reduce, astfel, efectele negative ale crizei contemporane de identitate și de orientare, propunând modele viabile de bunătate și sfințenie, oferind copiilor și tinerilor repere în viața de familie și în societate.*

În concluzie, îndemnul Nostru părintesc este acesta: *să cultivăm mai mult legătura sfântă care există între viața familiei și viața Bisericii, între*

educația copilului și demnitatea persoanei umane, creată după chipul Persoanelor divine. Ca atare, nu putem reduce familia doar la aspectul ei biologic, juridic, psihologic, sociologic sau economic, pentru că ea este mai mult decât toate acestea laolaltă și le transcende. Familia are vocația de a fi conlucrare a omului cu Dumnezeu în lume, pentru a dobândi viața eternă, spre slava Preasfintei Treimi și binele umanității.

† DANIEL

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Eventimente

135 de ani de la trecerea la Domnul a Mitropolitului Primat Nifon Rusailă († 5 mai 1875)

Damian Alexandru ANFILE

În data de 5 mai 2010, Biserica Ortodoxă Română a prăznuit 135 de ani de la trecerea la Domnul a întâiului său Mitropolit Primat, Nifon Rusailă (1789-1875). Acest ierarh a avut o contribuție importantă la viața Bisericii în secolul XIX, fiind cel care a reușit înființarea Sfântului Sinod, prin *Proiectul de lege organică pentru Biserica Ortodoxă Română*, aprobat de Parlament la 14 decembrie 1872, contribuind la naționalizarea averilor mănăstirilor închinată și aducând importante servicii învățământului și culturii teologice în general. Totodată, Mitropolitul Primat Nifon Rusailă este o personalitate și pentru istoria națională, de numele său fiind legate prezidarea Divanului ad-hoc din Țara Românească, ce a hotărât Unirea Principatelor din 24 ianuarie 1859, cât și înființarea Senatului, al cărui prim președinte a fost. Evocarea sa este cu atât mai binevenită în decursul *Anului Omagial al Crezului Ortodox și al Autocefaliei Românești*, contribuția sa la realizarea acesteia din urmă fiind una de maximă importanță.

Biserica Ortodoxă Română a prăznuit în data de 5 mai 2010 aniversarea a 135 de la trecerea la cele veșnice a Mitropolitului Primat Nifon Rusailă (1789-1875, care a păstorit între 1850-1875), unul dintre ierarhii săi de seamă din secolul XIX.

Cel dintâi mitropolit primat al României s-a născut spre sfârșitul secolului al XVIII-lea, la anul 1789, într-o familie de aromâni ce emigraseră din Macedonia și sosiseră de curând în București, sub domnia lui Nicolae Mavrogheni¹. Tatăl său, Rusailă, blănar de meserie, își avea prăvălia în mahalaua Oțetarilor, pe strada Teilor, numită actualmente Vasile Lascăr.

¹ Ec. G. IALOMIȚEANU, *Nifon, mitropolitul Ungrovlahiei. Viața și activitatea sa*, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1896, p. 3.

În privința educației pe care a primit-o, tânărul Nicolae, așa cum se numea după botez viitorul arhiepiscop, s-a dovedit a fi în mare măsură un autodidact. Astfel, el și-a însușit cunoștințele liturgice și muzicale necesare unui viitor preot, așa cum mai multe întâmplări vădeau că va fi, alături de monahii Iason și Sofronie de la Biserica Oțetari², locaș pe care îl va restaura mai târziu, când va ajunge mitropolit.

Chemarea sa către cele sfinte se va face simțită destul de curând, el intrând în jurul vârstei de 16-17 ani la mănăstirea Cernica, unde era stareț atunci Sfântul Calinic. După ce urmează cursurile școlii de aici timp de trei ani, este tuns în monahism de către întâistătătorul obștii, primind numele de Nifon. Tot părintele său duhovnicesc, Sfântul Calinic, va fi acela care îl va recomanda pe tânărul monah mitropolitului de atunci al Ungrovlahiei, Neofit, care îl ia alături de sine în București.

Nifon va rămâne la Mitropolie timp de 7 ani, perioadă în care a slujit ca ierodiacon și a ajutat la Tipografie³. Pentru meritele sale, noul mitropolit Grigorie al IV-lea Dascălul îl va hirotoni ieromonah la praznicul Crăciunului din anul 1826. Viitorul conducător al Bisericii Ortodoxe Române fusese astfel în legătură cu doi dintre sfinții neamului românesc. Șederea sa la Mitropolie ia sfârșit odată cu trimiterea în exil a Sfântului Grigorie Dascălul și venirea ca locotenent de mitropolit a episcopului Neofit de Râmnic. Acesta îl va trimite pe Nifon să aibă grijă de treburile eparhiei sale, atâta timp cât el se îngrijea de cele ale întregii Biserici a Țării Românești.

În perioada cât a stat la Râmnic, Nifon s-a făcut remarcat ca un bun administrator, contribuind substanțial la ridicarea clădirii seminarului teologic din acest oraș. Meritele sale au fost răsplătite prin urcarea în demnitatea ecleziastică, el fiind hirotesit arhimandrit la anul 1834, și totodată prin acordarea stăreției mănăstirii Cozia, la 19 decembrie 1839⁴. De asemenea, șederea la Râmnic a reprezentat și un câștig cultural pentru Nifon, el având ocazia să-l întâlnească pe renumitul psalt Anton Pann, alături de care studiază muzica o perioadă.

După numirea ca mitropolit a protectorului său, episcopul Neofit, la anul 1840, arhimandritul Nifon va reveni la București ca vicar al Mitropoliei.

² Pr. Corneliu Grigore ZĂVOIANU, *Mitropolitul Nifon, primat al României (1850-1875)*, Ed. IBMBOR, București, 2001, p. 16.

³ *Enciclopedia Ortodoxiei Românești*, Ed. IBMO, București, 2010, p. 439.

⁴ Ec. G. IALOMIȚEANU, *Nifon, mitropolitul Ungrovlahiei...*, p. 5.

Tot Neofit va fi acela care se va îngriji și de ridicarea în rang a colaboratorului său, obținând din partea Patriarhiei ecumenice permisiunea hirotonirii întru arhieru a lui Nifon, cu titlul de Sevastias, adică locțiitor al mitropolitului Sevastiei. Proaspătul episcop va rămâne să se îngrijească de treburile Mitropoliei, ca vicar, până la demisia lui Neofit, din data de 27 iulie 1849, când îi preia atribuțiile acestuia, ca locțiitor. În scurtă vreme, va ajunge ocupant al scaunului mitropolitan, ale cărui interese le slujise întreaga viață.

Activitatea ca mitropolit până la Unirea Principatelor

După demisia mitropolitului Ungrovlahiei Neofit, retras din scaun la data de 27 iulie 1849, conducerea treburilor Bisericii Țării Românești a revenit arhierelui Nifon Sevastias Rusailă. Nevoia ca țara să dobândească un nou mitropolit era cu atât mai stringentă, cu cât evenimente politice importante se prefigurau în viitorul apropiat, în mare parte drept consecințe ale Revoluției de la 1848. Totuși, opiniile cu privire la cine urma să ocupe scaunul mitropolitan erau împărțite. O parte dintre boieri, alături de domnul Barbu Știrbei și de consulul rus Duhamel, înclinau spre starețul de la Cernica, Calinic, cunoscut pentru sfințenia vieții sale. Alții, care se bucurau și de sprijinul comisarului otoman Ahmed Vaefic, îl doreau ca mitropolit pe Nifon, un mai bun cunoscător al treburilor administrativ-bisericești⁵.

Opinia acestora din urmă va ieși în cele din urmă învingătoare, arhierul Nifon fiind ales mitropolit al Ungrovlahiei la 14 septembrie 1850, de o adunare compusă din 12 delegați bisericești și 40 mireni, numirea sa fiind ulterior confirmată de domnitorul Barbu Știrbei și de Patriarhia ecumenică. Tot acum vor fi numiți episcopi și pentru celelalte eparhii ale țării, ce rămăseseră între timp vacante⁶, Sfântul Calinic fiind numit ca întâistătător al Episcopiei Râmnicului Noului Severin.

Mitropolitul Nifon va căuta mai întâi de toate o emancipare treptată a Bisericii sale de sub tutela Patriarhiei ecumenice. Printre cele mai importante proiecte ale sale în acest sens s-a numărat constituirea unui Sfânt Sinod al

⁵ Pr. C.G. ZĂVOIANU, *Mitropolitul Nifon...*, p. 20.

⁶ Pr. Mircea PĂCURARIU, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. III, Ed. IBMBOR, București, 1994, p. 51.

Bisericii Române. Pentru a întruni numărul necesar de episcopi în vederea realizării acestui deziderat, Nifon va hirotoni încă din anul 1851 doi arhieri vicari ai Mitropoliei, Ioanichie Evantias și Calist Stratonicas⁷.

O altă problemă în relațiile dintre Mitropolia Ungrovlahiei și Patriarhia ecumenică o constituiau mănăstirile închinete, locașuri de cult românești aflate sub conducerea unor egumeni greci, care trimiteau majoritatea veniturilor acestora la Locurile Sfinte și Sfântul Munte, neîngrijindu-se de starea lor. O primă încercare de înlăturare a acestora fusese făcută de către mitropolitul Grigorie al IV-lea Dascălul, însă eșuase la puțină vreme, din cauza sprijinului acordat de ruși călugărilor greci, care au revenit astfel în țară⁸.

Conștient de influența pe care monahii străini o aveau la curțile rusă și otomană, Nifon a procedat cu tact la limitarea treptată a influenței acestora. Astfel, mai întâi el a respins cererea Patriarhiei ecumenice de a fi numit în țară un exarh grec pentru mănăstirile închinete, arătând de asemenea că egumenii acestor locașuri nu pot fi înlocuiți decât cu acordul său, și numai în cazul în care săvârșeau încălcări ale canoanelor bisericești. O a doua măsură luată de mitropolit a fost aceea de a opri trimiterea de venituri la locurile sfinte de către stareții mănăstirilor închinete, până când aceștia nu achitau datoriile locașurilor pe care le păstoreau și nu se îngrijeau de buna lor stare.

O chestiune ce s-a bucurat de interesul permanent al mitropolitului Nifon a fost cea a învățământului teologic, ce fusese desființat după Revoluția de la 1848⁹. Acest lucru duse la scăderea nivelului de pregătire și, în final, a însuși numărului preoților, multe sate fiind lipsite de păstor. Acest lucru l-a făcut pe întâistătătorul Bisericii Române să facă demersuri pe lângă domnitorul Barbu Știrbei, în vederea refacerii seminariilor și a dezvoltării învățământului românesc. Într-o scrisoare a sa către principe, Nifon arată că: „Poporul român, cu toate frumoasele lui calități, zace în umbra neștiinței, iar Biserica Română, altădată palatinul naționalității, al limbii și tradițiilor de glorie, de frăție și virtute, este lipsită de preoții, scriitorii și predicatorii săi”¹⁰.

⁷ Pr. C.G. ZĂVOIANU, *Mitropolitul Nifon...*, p. 32.

⁸ Marin POPESCU-SPINENI, *Procesul mănăstirilor închinete*, Institutul de Arte Grafice Tiparul Universitar, București, 1936, p. 41.

⁹ Pr. M. PĂCURARIU, *Îstoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. III, p. 48.

¹⁰ Pr. C.G. ZĂVOIANU, *Mitropolitul Nifon...*, p. 36.

Astfel, prin eforturile mitropolitului, au fost redeschise seminariile eparhiale, iar Seminarul Central a fost readus în București, fiind instalat într-o clădire de pe Dealul Filaretului, care există și astăzi. De asemenea, Nifon s-a îngrijit și de răspândirea cărților teologice, înființând la anul 1852 Tipografia Mitropoliei¹¹. Astfel, marele ierarh a adus o importantă contribuție la ridicarea culturală a poporului român, pregătindu-l pentru apropiata Unire, la înfăptuirea căreia a jucat un rol de frunte.

Contribuția la Unirea Principatelor

În noul context politic instaurat după Convenția de la Paris, Principatele Române, aflate acum sub garanția colectivă a 7 mari puteri europene, și-au exprimat liber dorința de unitate și de autodeterminare, prin intermediul Divanurilor ad-hoc, receptori ai voinței populare. În Țara Românească, președinția acestei adunări a deținut-o mitropolitul Nifon Rusailă, ea fiindu-i încredințată de către caimacamul Alexandru Ghica la 26 februarie 1857¹². În urma primirii acestei însărcinări, ierarhul a poftit mănăstirile și preoții de mir din țară să-și desemneze delegații ce urmau să participe la ședințele Adunării. Întrucât egumenii mănăstirilor închinat au refuzat să trimită vreun reprezentant, la adunare au participat doi deputați din partea mănăstirilor pământene și patru din partea preoților de mir, câte unul pentru fiecare eparhie.

Sub președinția mitropolitului, Divanul a hotărât, în ședința din 9 octombrie 1857, unirea celor două Principate într-un singur stat cu numele de România, care să se bucure de neutralitate și autoritate depline și să fie condus de un principe străin, ai cărui copii să fie crescuți în credința ortodoxă. Întrucât acest din urmă deziderat nu era încă posibil, patrioții români, printre care și Nifon, au căutat o soluție de compromis.

Aflând la 5 ianuarie 1859 de alegerea în Moldova ca domn a colonelului Alexandru Ioan Cuza, reprezentanții Partidei Naționale din Țara Românească s-au reunit la data de 23 ianuarie la hotelul Concordia din București, hotărând ca principele moldovean să fie ales și în Muntenia. Indiferent dacă a fost sau nu prezent la această întrunire, cert este că mitropolitul Nifon, care

¹¹ *Enciclopedia Ortodoxiei Românești*, p. 439.

¹² Pr. C.G. ZĂVOIANU, *Mitropolitul Nifon...*, p. 64.

a prezidat Adunarea Națională de a doua zi, a acordat tot sprijinul unioniștilor, dovadă fiind rugăciunea pe care a rostit-o în deschiderea ședinței de vot: „Doamne, Dumnezeu nostru, aruncă-Ți privirea Ta asupra noastră și nu slăbi curajul fiilor Tăi. Unește-i pe toți într-o simțire și într-o cugetare și fă ca inimile tuturor să aibă aceeași bătaie pentru țara lor. Arată-le că prințul Cuza este unsul Tău între noi”¹³.

Rezultatul ședinței din 24 ianuarie 1859 a fost unul cum nu se putea mai concludent: principele Alexandru Ioan Cuza a fost ales domnitor al Țării Românești cu majoritatea absolută a voturilor, mitropolitului Nifon revenindu-i onoarea de a-l înștiința cu privire la noua sa demnitate.

Odată cu unirea celor două Principate și cu instalarea unui Guvern unic la București, și Adunările legislative ale celor două țări românești au fuzionat, formând la 4 decembrie 1861 Parlamentul, compus din două Camere: Senatul și Camera Deputaților. Conducerea acestora a fost încredințată mitropoliților din cele două principate, Nifon devenind astfel primul președinte al Senatului¹⁴, în timp ce Calinic Miclescu al Moldovei a preluat conducerea Camerei Deputaților.

Sub administrația lui Cuza, Biserica, asemenea majorității instituțiilor românești, a trecut printr-o serie de transformări, care însă nu s-au dovedit în totalitate benefice. Astfel, statul și mai cu seamă domnitorul au intervenit adesea abuziv în treburile instituției eclesiastice. Un astfel de caz l-a reprezentat, la anul 1859, numirea arhimandritului Dionisie Romano ca locțiitor al episcopului Filotei de Buzău, grav bolnav, fără a fi fost solicitat acordul mitropolitului Nifon. Această ofensă l-a determinat pe ierarhul de la București să refuze a-l hirotoni episcop pe Dionisie, chiar dacă acesta era un cleric vrednic și un bun patriot, imixtiunea principelui Cuza în numirea de arhieriei nefiind tolerată de către mitropolit¹⁵. Schimbări însă cu mult mai mari vor pune la încercare priceperea și răbdarea bătrânului conducător al Bisericii, care a asistat la schimbarea unor tradiții vechi de secole.

¹³ Ec. G. IALOMIȚEANU, *Nifon, mitropolitul Ungrovlahiei...*, p. 27.

¹⁴ *Enciclopedia Ortodoxiei Românești*, p. 439.

¹⁵ Pr. M. PĂCURARIU, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. III, p. 110.

Secularizarea averilor mănăstirești și lupta pentru canonicitate

Dacă la începutul domniei sale, principele Alexandru Ioan Cuza a fost preocupat să facă recunoscută Unirea în ochii marilor puteri europene și să unifice administrațiile celor două Principate românești pe care le conducea, în următorii ani el a căutat să reformeze și Biserica, care se confrunta cu o serie de probleme de ordin administrativ și canonic, la rezolvarea cărora mitropolitul Nifon și-a oferit întotdeauna contribuția.

Astfel, principala suferință a instituției ecleziastice o reprezentau mănăstirile închinat, care alcătuiau mai mult de jumătate din totalul acestor locașuri în Țara Românească și aproape o treime în Moldova. Întâistătorul mitropoliei Ungrovlahiei semnalase încă de la înscăunarea sa starea proastă în care se aflau aceste mănăstiri, neglijate și jefuite de către egumenii greci, însă până la anul 1863 nu a putut face mare lucru pentru reglementarea situației. Până la această dată, starea locașurilor se agravasese încă mai mult, multe din ele fiind grav avariate și lipsindu-le până și cele necesare pentru săvârșirea slujbelor. Mitropolitul Nifon s-a îngrijit să prezinte situația acestora în fața Adunării legislative a țării, ceea ce a dus la elaborarea, în data de 7 decembrie 1863, a unui *Proiect de lege privind secularizarea averilor mănăstirești*, aprobat de către domnitor o săptămână mai târziu¹⁶.

În urma adoptării acestei ordonanțe, proprietățile funciare ale mănăstirilor închinat au fost trecute în proprietatea statului, care recupera astfel nu mai puțin de o cincime din suprafața țării. În schimb, guvernul se angajase să-i despăgubească pe monahii greci¹⁷, însă aceștia cerând permanent mai mult, până la urmă plata nu a mai fost făcută. Din nefericire, pentru a nu părea discriminatorie, această măsură a secularizării a lovit și mănăstirile pământene, care au fost la rândul lor expropriate¹⁸. O scăpare a mitropolitului a fost în acest caz neconstituirea unui fond special destinat întreținerii locașurilor de cult și clericilor, care au avut mult de suferit de pe urma lipșirii de majoritatea mijloacelor de trai¹⁹.

Chiar dacă Biserica fusese puternic afectată de pierderea mijloacelor sale de întreținere, acest lucru nu l-a împiedicat pe mitropolitul Nifon să susțină

¹⁶ Ec. G. IALOMIȚEANU, *Nifon, mitropolitul Ungrovlahiei...*, p. 34.

¹⁷ M. POPESCU-SPINENI, *Procesul mănăstirilor închinat*, p. 88.

¹⁸ Pr. M. PĂCURARIU, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. III, p. 116.

¹⁹ Pr. C.G. ZĂVOIANU, *Mitropolitul Nifon...*, p. 99.

cu căldură reforma agrară a domnitorului, în urma căreia, în mare parte din fostele moșii ale mănăstirilor, au fost împrăștiate numeroase familii de țărani. Mai mult chiar, prin Legea rurală din anul 1864, și preoții primeau în stăpânire loturi de pământ, chiar dacă adesea suprafața acestora nu era suficientă asigurării traiului și întreținerii bisericilor²⁰.

O altă inițiativă a domnitorului, care a provocat vii controverse în sânul Bisericii, a reprezentat-o *Legea pentru numirea de mitropoliți și episcopi eparhioți în România*, decretată la 11 mai 1865. Această hotărâre prevedea înscăunarea de noi ierarhi prin numirea lor directă de către domn și, de asemenea, făcea înaltul cler răspunzător în fața instanțelor civile de judecată, în locul tribunalelor eclesiastice. Cu toate că atât mitropolitul Nifon, în Muntenia, și Calinic Miclescu, în Moldova, s-au opus acestei noi încălcări a drepturilor Bisericii, ei nu au putut împiedica desemnarea de arhierii în majoritatea eparhiilor din țară. Conflictul cu statul se va prelungi până la sfârșitul domniei lui Cuza, căpătând numele de lupta pentru canonicitate, întrucât numirea de episcopi de către domnitor nu corespundea hotărârilor bisericești. Lucrurile vor fi îndreptate abia sub domnia principelui Carol I, când, la anul 1872, este adoptată *Legea organică a Bisericii Ortodoxe Române*, prin care se legitima alegerea ierarhilor de către nou constituitul Sinod, o altă realizare a păstoririi mitropolitului Nifon²¹.

Ultimii ani de păstorie ai bătrânului ierarh au fost unii mai liniștiți, relația sa cu domnitorul Carol fiind una deosebit de apropiată, principele de origine germană acordând tot sprijinul promovării intereselor Bisericii sale, care acum căuta dobândirea statutului ei de drept, autocefalia.

Lupta pentru dobândirea autocefaliei și realizările culturale

Un alt aspect important al păstoririi mitropolitului Nifon Rusailă îl reprezintă lupta pentru dobândirea autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române. Chiar dacă aceasta nu a fost obținută oficial decât sub urmașul său în scaun, Calinic Miclescu, ea a fost permanent susținută și apărată de către cel dintâi mitropolit primat al României, care a realizat astfel premisele înfăptuirii acestui act istoric.

²⁰ Pr. M. PĂCURARIU, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. III, p. 117.

²¹ Pr. C.G. ZĂVOIANU, *Mitropolitul Nifon...*, pp. 138-170.

Chiar dacă Bisericile din Țările Române se bucuraseră timp îndelungat o autocefalie *de facto*, odată cu unificarea Principatelor și, implicit, a instituțiilor eclesiastice, se simțea tot mai acut nevoia unei recunoașteri *de jure* a independenței administrative bisericești. Încă de la înscăunarea sa, mitropolitul Nifon a căutat să-și obțină deplina autonomie față de Patriarhia de la Constantinopol, căutând să hirotonească mai mulți arhieriei vicari, care, pe lângă episcopii eparhioți, urmau să constituie Sfântul Sinod, organul conducător al tuturor Bisericilor Ortodoxe Autocefale.

În acest efort, ierarhul a fost sprijinit de către domnitorul Alexandru Ioan Cuza, care a promulgat, la 6 decembrie 1864, *Decretul Organic pentru înființarea unei autorități sinodale centrale*. În acest document, la primul articol se stipula independența absolută a Bisericii Române față de orice autoritate bisericească străină, sub raport organizatoric și disciplinar. Acest lucru nu însemna însă nicidecum întreruperea comuniunii dogmatice cu celelalte Biserici Ortodoxe și cu Patriarhia ecumenică, așa cum se arăta în cel de-al treilea articol.

Lucrările Sinodului urmau să fie prezidate de către Nifon, desemnat pentru întâia oară în articolul al V-lea al Decretului Organic cu titlul de *mitropolit primat*²². Această lege însă, împreună cu celelalte reforme bisericești ale domnitorului, au provocat protestele Patriarhiei de la Constantinopol, care își vedea astfel grav afectate interesele și beneficiile din Țările Române. Susținând afirmarea autocefaliei ca necanonică, asemenea și secularizarea averilor mănăstirești și legea călugăriei, patriarhul ecumenic Sofronie al III-lea l-a trimis la București pe arhimandritul Eustațiu Cleobul, pentru a cere mitropolitului și domnitorului să anuleze aceste prevederi²³. Cei doi conducători, bisericesc și politic, au respins însă demersurile patriarhului, arătându-i că nu are o astfel de autoritate asupra Bisericii Române și, așa cum îi explica mitropolitul Nifon într-o scrisoare, acele proiecte de legi nu fac altceva decât să sancționeze din nou ceva existent în fapt²⁴.

Autocefalia Bisericii Ortodoxe a României va fi susținută și după abdicarea lui Cuza de către noul principe al țării, Carol I, acesta întreprinzând

²² Ec. G. IALOMIȚEANU, *Nifon, mitropolitul Ungrovlahiei...*, p. 37

²³ Pr. M. PĂCURARIU, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. III, p. 123.

²⁴ Pr. Ioan V. DURĂ, „Forme și stări de manifestare a autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române de-a lungul secolelor”, în: *Centenarul autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române*, Ed. IBMBOR, București, 1987, p. 312.

la anul 1866 o vizită la Constantinopol, în cadrul căreia a discutat această problemă cu patriarhul Grigorie al IV-lea. O ultimă realizare a mitropolitului Nifon în această privință a reprezentat-o *Proiectul de lege organică pentru Biserica Ortodoxă Română*, aprobat la 14 decembrie 1872, prin care existența Sinodului și, implicit, autocefalia erau recunoscute oficial de către Guvern²⁵.

Împlinind în mare parte astfel necesitățile istorice ale Bisericii pe care a păstorit-o timp de aproape 30 de ani, mitropolitul Nifon adoarme în Domnul la data de 5 mai 1879, fiind înmormântat la mănăstirea Cernica²⁶. În ultimii săi ani de păstorie, luminatul ierarh își adusese încă o dată contribuția la dezvoltarea învățământului teologic, hotărând prin testament ca din economiile sale să fie înființat un nou seminar, care i-a purtat numele și pe care l-a înzestrat și cu moșia sa de la Letca Nouă. Cursurile acestei școli se vor deschide oficial la 29 decembrie 1872, seminarul funcționând fără întreruperi până la anul 1948²⁷. De asemenea, alte două moșii au fost lăsate de mitropolit în proprietatea *Fondului de instrucție și de ajutorare Nifon*, ale cărui scopuri erau asigurarea de burse pentru elevii merituoși, dar lipsiți de mijloace materiale, și activitățile caritabile²⁸.

Prin toate aceste fapte, mitropolitul primat Nifon Rusailă poate fi socotit pe drept ca unul dintre cei mai importanți păstori ai Bisericii Ortodoxe Române și principalul artizan al autocefaliei acesteia. Mulțumită constantelor sale eforturi, Biserica a urmat drumul statului român, întregindu-se și ajungând la un înalt prestigiu și nivel de cultură, care i-au justificat pe deplin ridicarea ulterioară la rangul de Patriarhie.

Summary: 135 years since Primate Metropolitan Nifon Rusailă fell asleep in the Lord, on the 5th of May 1875

Commemorating on the 5th of May 2010 (which falls during the Year of homage to the Orthodox Creed and the Romanian Autocephaly) 135 years since Primate Metropolitan Nifon Rusailă (1789-1875, shepherding between 1850-1875)

²⁵ Pr. M. PĂCURARIU, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. III, p. 126.

²⁶ *Domnitorii și ierarhii Țării Românești*, Ed. Cuvântul Vieții, București, 2009, p. 586.

²⁷ *Enciclopedia Ortodoxiei Românești*, p. 439.

²⁸ Pr. C.G. ZĂVOIANU, *Mitropolitul Nifon...*, pp. 232-233.

fell asleep in the Lord, is the more so important as the Romanian Hierarch did play a prominent part in acquiring the canonical independence of his Church.

Having a Macedo-Romanian origin, and being educated within the ecclesiastical background of Bucharest, at Oșetari church, taking vows from an early age at Cernica Monastery, spiritually guided by Saint Calinic the Hierarch, the future Metropolitan came from his youth into contact with the Church affairs in Wallachia, as a disciple of Metropolitan Neofit of Oungro-Wallachia. As a result of his rich activity at the printing house, as well as his good management of the eparchy of Râmnic Nouă Severin, which he had been shepherding as an auxiliary bishop, he was ordained into bishop in 1840, given the honorary rank of *Bishop of Sebastias*, and subsequently appointed Metropolitan of Oungro-Wallachia, on the 14th of September 1850.

Promoting most actively the interests of his Church, Metropolitan Nifon Rusailă aimed at separating it from the Patriarchate of Constantinople, and with this end in view he aspired after establishing a Holy Synod, for which he ordained more than one vicar. At the same time, he was continually calling attention to the stavropegic monasteries whose profits were not used for the benefit of the Church. This problem was eventually given the proper solution on the 7th of December 1863, by promulgating *The Draft Bill as to the secularization of the monastery estates*, while the Holy Synod was founded through *The Organic Decree for creating a central synodal authority* (the 6th of December 1864), and the high rank of primate Metropolitan was thereby conferred on Nifon. It would but later that the actual existence of the Holy Synod, as well as the autocephaly de facto of the Romanian Orthodox Church were to be confirmed by *The organic draft bill for the Romanian Orthodox Church*, ratified by the Parliament of Romania on the 14th of December 1872. He also brought in important benefits to the theological culture and education by presiding the foundation of the *Metropolitan Printing House*, as well as “Nifon Seminary” in Bucharest.

Good patriot as he was, Metropolitan Nifon Rusailă chaired the Ad hoc Divan session on the 24th of January 1859, where the Union of the Principalities under the rule of the prince Alexandru Ioan Cuza was decided. His name is also connected to the foundation of the Senate of Romania, whose chairman he was beginning on the 4th of December 1861.

All his activity caused Primate Metropolitan Nifon Rusailă to be a most distinguished hierarch of the Romanian Orthodox Church, as well as an outstanding personality of the history of our nation: his commemoration is therefore a best deserved proof of his successors gratitude.

Cinstirea familiei în Biserica Ortodoxă Română

Paul SCARLAT

La propunerea „Institutului Român pentru Drepturile Omului”, propunere susținută și de Patriarhia Română, ziua de 15 mai (*Ziua Internațională a Familiei*) a devenit oficial și în România *Ziua Familiei*, iar Biserica Ortodoxă Română a rânduit sărbătorirea ei în fiecare an în duminica ce urmează acestei zile calendaristice. O altă zi importantă este și *Ziua Copilului*, sărbătorită la nivel internațional în fiecare an la 1 iunie. Și în cazul acestei sărbători, Biserica Ortodoxă Română a rânduit sărbătorirea ei anuală în duminica ce urmează zilei de 1 iunie și a denumit-o *Duminica Părinților și Copiilor*, întregind astfel cele două sărbători într-una singura. Astfel, după ce Biserica se alătură instituțiilor statului pentru a respecta drepturile familiei și ale copiilor, stabilește o sărbătoare religioasă distinctă ce ajută la înțelegerea celorlalte două. Așadar, putem spune că după două sărbători individuale internaționale, Biserica dă un sens universal al acestora, punându-le în relație, căci familia și copiii nu pot sta separate.

Scurta istorie a sărbătorilor legate de familie și aportul Bisericii

În anul 1993, printr-o rezoluție a *Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite*, ziua de 15 mai a fost declarată ca *Ziua Internațională a Familiei*, decizia fiind adoptată prin rezoluția 47/237 din 20 septembrie. Anul imediat următor (1994) a fost declarat *Anul Internațional al Familiei*, cu speranța de a identifica și de a înțelege mai bine problemele familiei, și cu dorința de a îmbunătăți capacitatea țărilor de a soluționa aceste probleme prin politici corespunzătoare. La propunerea *Institutului Român pentru Drepturile Omului*, propunere susținută și de Patriarhia Română, ziua de 15 mai a devenit oficial și în România *Ziua Familiei*. În țara noastră Biserica sărbătorește *Ziua Familiei* în fiecare an în duminica ce urmează acestei zile calendaristice. Deși *Ziua Internațională a Familiei* este mai puțin cunoscută,

această sărbătoare devine din ce în ce mai cunoscută, un rol major avându-l Biserica, prin rugăciuni și slujbe speciale, dar și prin sprijin acordat în mod direct familiilor, sau indirect, prin sprijinirea strategiilor organelor abilitate cu protecția familiei de Stat. Ca exemplu edificator în acest ultim sens, este de menționat faptul că spiritul și învățătura Bisericii Ortodoxe Române legate de familie se transmit și prin părintele diacon Cristian Gabriel Alexe, slujitor al bisericii *Cuțitul de Argint* din București, cel ce este însărcinat și cu funcția de președinte al *Autorității Naționale pentru Protecția Familiei și a Drepturilor Copilului* (ANPFDC), aflat sub jurisdicția *Ministerului Muncii, Familiei și Protecției Sociale*.

Mult mai veche este *Ziua Copilului*. Cu titlul exact de *Ziua Internațională a Copilului*, această frază a fost auzită pentru prima dată la *Conferința Mondială pentru Protejarea și Bunăstarea Copiilor*, ținută la Geneva în luna august a anului 1925. După această conferință, în cadrul căreia 54 de reprezentanți din diferite țări au adoptat *Declarația pentru Protecția Copilului*, multe guverne au introdus în calendarul lor o zi dedicată copilului. În anul 1954, *Fondul Internațional pentru Urgențe ale Copiilor al Națiunilor Unite* (UNICEF) a emis o recomandare prin care se prevedea ca fiecare Stat să dispună de o zi numită *Ziua Copilului* (*Universal Children's Day*). Ziua internațională a copilului a fost sărbătorită pentru prima oară în lume în octombrie 1953 și a fost sponsorizată de către *Uniunea Internațională pentru Bunăstarea Copilului* din Geneva. Un lucru foarte interesant este că ideea de a avea o zi internațională aparține lui Rubab Mansoor, elev în clasa a 8-a, ca mai apoi să fie acceptată și adoptată de către Adunarea Generală a Națiunilor Unite în anul 1954. Data *Zilei Copilului* variază foarte mult între țări. Aproximativ 30 de state au preluat data de 1 iunie de la China și SUA, dar alte țări au ales serbarea acestei zile la date diferite (Argentina în a doua duminică din luna august; Australia în prima duminică din luna iulie; Brazilia pe 12 octombrie; Cuba în a treia duminică din luna iulie; India pe 14 noiembrie; Japonia pe 5 mai; Mexic pe 30 aprilie; Turcia pe 23 aprilie; Ungaria în ultima duminică al lunii mai). În majoritate, fostele state comuniste europene serbează *Ziua Copilului* la 1 Iunie. Și cu ocazia acestei sărbători internaționale atât de importante, Biserica Ortodoxă Română se implică direct în promovarea valorii copilului și în apărarea drepturilor acestuia. Vom expune mai pe larg într-un subcapitol de mai jos câteva

exemple din care rezultă faptul că Biserica creează numeroase spații în care copii nu sunt acceptați doar ca simpli factori sociali, ci sunt percepuți ca elemente de care depinde viitorul nostru, elemente care au nevoie de o anumită educație cu rădăcini creștine.

În ședința de lucru din 25 - 26 februarie 2009, prin hotărârea nr. 629/26 februarie 2009, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a hotărât ca prima duminică după 1 iunie (*Ziua Internațională a Copilului*) să fie instituită ca *Duminica Părinților și Copiilor*, regăsindu-se în calendarul bisericesc la rubrica *Date importante* și fiind înscrisă în programele liturgice și pastoral-misionare ale fiecărei eparhii. Cu acest prilej, a devenit deja o tradiție întâlnirea la Palatul Patriarhal a Patriarhului Bisericii Ortodoxe Române cu familiile creștine. Anul acesta, Sala *Europa Christiana* din Palatul Patriarhal a devenit cu acest prilej locul în care Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a primit familiile preoților din Arhiepiscopia Bucureștilor, care au mai mult de patru copii. De la ora 17.00, în cadrul acestui eveniment festiv, Preafericirea Sa a adresat un mesaj de felicitare tuturor familiilor creștine, i-a binecuvântat și a oferit daruri, din partea Arhiepiscopiei Bucureștilor, copiilor prezenți. La acest eveniment au participat 15 familii de preoți.

Este foarte reprezentativ locul pe care îl dedică Biserica acestei ultime sărbători, pentru a înțelege sensul celorlalte două. Astfel, după ce inițial a fost sărbătorită familia, și mai apoi copiii, Biserica întregește aceste două sărbători într-una singură. Mai mult, după ce Biserica se alătură instituțiilor statului pentru a respecta drepturile familiei și ale copiilor, stabilește o sărbătoare religioasă distinctă ce ajută la înțelegerea celorlalte două. Nu avem spațiu aici pentru a exprima învățătura Bisericii legată de familie, însă putem totuși sintetiza, citând din Catehismul Ortodox, că „familia este un așezământ dumnezeiesc și temelia vieții de obște. Ea se întemeiază prin căsătorie, adică prin legătura dintre bărbat și femeie, binecuvântată de Dumnezeu în fața sfântului altar” bazată pe „unitatea și egalitatea” dintre soți, pe „dragostea și buna învoire dintre soți”, având ca scop, în primul rând, „nașterea de copii, spre înmulțirea neamului omenesc și a credincioșilor sfintei Biserici; ajutorarea soților întreolaltă, pentru ușurarea vieții și ocrotirea moralității soților”. Așadar, putem spune că după două sărbători individuale *internaționale*, Biserica dă acestora un sens *universal*, punându-le în relație, căci familia și copiii nu pot sta separate.

Este foarte interesantă conlucrarea Bisericii cu Statul și în momentul aniversar al familiei și al copilului. Biserica nu neagă, nu acționează în mod paralel și nici nu este neutră în asemenea momente, ci aprobă, binecuvântează și desăvârșește cadrul cinstitor al familiei.

Acțiuni dedicate copiilor în diversele Eparhii ale Bisericii Ortodoxe Române

Așa cum spuneam, Biserica Ortodoxă Română nu se limitează doar la a sărbători religioasă familia și copiii prin slujbe în biserică, ci exprimă acest crez în fapte de caritate și gesturi de dragoste fraternă și filială. Amintim în rândurile ce urmează doar câteva evenimente prilejuite de *Ziua Copilului*, în care Biserica, prin cadouri și spectacole, arată grija pe care o poartă copiilor, nădejdea pe care o pune în tinerele vlăstare ale societății și preocuparea pentru educația acestora.

Arhiepiscopia Bucureștilor a oferit pachete cu dulciuri, rechizite școlare sau jucării, și a organizat programe artistice pentru sute de copii. Astfel, Sectorului social-filantropic al Arhiepiscopiei a împărțit prin reprezentanții săi, cadouri la peste 100 de elevi ai Școlii Generale numărul 97 din București, ce au participat la un concurs pe tema *Ziua Copilului*. Copiii s-au bucurat apoi de un program artistic alcătuit din scenete, cântece, poezii și dansuri. Pachete cu dulciuri, rechizite și produse igienico-sanitare au primit și cei aproximativ 67 de copii aflați în grija Direcției de Protecție a Copilului din Sectorul 3.

Cu ocazia zilei de 1 iunie, și Arhiepiscopia Dunării de Jos a fost în sărbătoare: în cadrul Așezământului *Sfântul Vasile cel Mare* din Galați a avut loc *Ziua Porților Deschise* și s-a desfășurat un spectacolul artistic cu titlul *Copilăria: poartă deschisă spre suflet*. Numeroși copii de la grădinițe din orașul Galați au susținut diverse programe artistice, scenete, dansuri populare și poezii. Activități asemănătoare s-au desfășurat și la Centrul de servicii sociale pentru copiii aflați în dificultate de la parohia *Sfântul Spiridon* din Galați, precum și în cele două grădinițe de la parohiile *Adormirea Maicii Domnului* din Brăila și cea din localitatea Ireasca, în nordul județului Galați.

În Episcopia Giurguiului, Centrul Eparhial pentru Copii și Tineret *Sfântul Ioan Valahul* a organizat o serie de manifestări social-filantropice și

cultural-religioase. Preasfințitul Părinte Episcop Ambrozie a inițiat programul dedicat copiilor la Catedrala Episcopală din Giurgiu, oficiind Sfânta Liturghie, numită și Liturghia copiilor. O mulțime de copii din grădinițele și școlile municipiului Giurgiu au fost împărtășiți, iar la final, au participat cu toții la un concert extraordinar organizat de Episcopia Giurgiului. După ce cei peste o sută cincizeci de copii i-au încântat cu cântecele lor pe cei prezenți în catedrală, la Centrul eparhial de tineret din incinta Centrului administrativ s-a desfășurat *Ziua Porților Deschise*.

Și în Mitropolia Moldovei și Bucovinei au avut loc numeroase evenimente prilejuite de *Ziua Copilului*, printre care amintim: la Catedrala Mitropolitană din Iași, Înaltpreasfințitul Părinte Teofan, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, a oficiat Slujba Acatistului Sfântului Stelian, ocrotitorul copiilor. Manifestările închinare *Zilei Copilului* au continuat la Biserica *Sfântul Nicolae - Domnesc*, unde, în prezența a sute de credincioși din municipiu, a fost aprinsă o cruce de lumânări în memoria copiilor nenăscuți. La Botoșani, în incinta Spitalului de Obstetrică și Ginecologie, a avut loc o acțiune dedicată Zilei Copilului. Un sobor de zece preoți a oficiat slujba Acatistului Bunei Vestiri la care au participat cadre medicale, dar și mame cu copii în brațe sau însărcinate, precum și credincioși din parohiile din oraș. Și la Spitalul de Copii din Botoșani s-au făcut rugăciuni pentru copiii internați, pentru părinții acestora, dar și pentru personalul spitalului. În Capela „Sfânta Cuvioasă Parascheva” a fost săvârșit Acatistul Sfântului Stelian, ocrotitorul copiilor, și Acatistul Sfintei Cuvioase Parascheva și s-au citit rugăciuni pentru sănătate și spor la învățătură. Acțiunea s-a încheiat cu împărțirea de pachete conținând dulciuri și fructe, din partea Protopopiatului Botoșani.

În cadrul Arhiepiscopiei Romanului și Bacăului, au avut loc numeroase activități social-filantropice cu ocazia *Zilei Internaționale a Copilului*. În bisericile din principalele orașe ale eparhiei au fost oficiate slujbe de *Te Deum*, au fost organizate concursuri pe teme religioase, iar copiilor le-au fost oferite daruri. În municipiul Bacău, la Biserica „Sfântul Gheorghe”, s-au oferit cadouri constând în dulciuri și rechizite școlare celor 22 de elevi proveniți din familii cu venituri modeste, care servesc în fiecare zi masa de prânz, pe toată durata anului școlar, la Cantina „Samarineanul Milostiv”, în cadrul programului de asistență socială și cateheză *Hristos împărtășit copiilor*. Protopopiatul Roman, prin Biroul de asistență socială, a oferit dulciuri și hăinuțe

unui număr de peste 250 de copii din mai multe centre sociale. La Centrul de zi „Sfântul Ioan Botezătorul” al Fundației „Episcop Melchisedec”, filiala Bacău, cei 21 de copii care participă la programul *After School* au primit din partea unor sponsori dulciuri și rechizite școlare. De asemenea, la Centrul de zi deschis la Școala nr. 8 din municipiul Roman, s-a oficiat Slujba de *Te Deum* și s-au împărțit daruri pentru copii. Activități cultural-artistice au avut loc și în alte locuri: spre exemplu, cu binecuvântarea Preasfințitului Părinte Ioachim Băcăuanul, unul dintre locurile de sărbătoare a fost în Protopopiatul Sascut. Elevii școlilor din Sascut Târg au participat la concursuri și au fost premiați cu daruri constând în jucării și dulciuri.

Acțiuni dedicate copiilor au avut loc și în alte orașe ale țării, organizate de eparhii, protopopiate sau parohii. Din Mitropolia Ardealului le amintim pe cele din Arhiepiscopia Sibiului: cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte Mitropolit Laurențiu, reprezentanți ai Protopopiatului Sibiu au vizitat secția de copii a Spitalului de Pneumoftiziologie, oferind micuților pacienți alimente și jucării. Și copiii internați în Spitalul Clinic de Pediatrie Sibiu au primit cărți de rugăciune și iconițe, împreună cu binecuvântări pentru grabnică însănătoșire.

Amintim a IV-a ediție a acțiunii *Ziua copilului în culori* a Arhiepiscopiei Alba Iuliei. Organizat în curtea Catedralei Reîntregirea din Alba Iulia de către Asociația Filantropia Ortodoxă Alba Iulia, evenimentul a cuprins un vernisaj al expoziției cu lucrări realizate de micii artiști proveniți din casele de copii și centrele de zi din județele Alba și Mureș. Evenimentul, ce face parte din proiectul *Pașaport pentru succes* organizat în parteneriat cu Arhiepiscopia Alba Iuliei și autoritățile publice locale și județene, a inclus desene, picturi, colaje, machete, icoane și diferite obiecte. Scopul proiectului a fost promovarea și integrarea socială a copiilor și tinerilor aparținând categoriilor marginalizate și defavorizate social, dar și încurajarea dezvoltării abilităților estetice, de comunicare, recunoaștere și respect diversității și deprinderilor de exprimare prin desen. Toți copiii prezenți la eveniment (337 de beneficiari direcți ai programului și încă 100 de copii din comunitate) au primit daruri.

Și copiii internați în Spitalul Clinic municipal „Dr. Gavril Curteanu” din Oradea au primit daruri cu ocazia zilei de 1 iunie. Reprezentanți ai Centrului eparhial au vizitat Capela „Sfântul Stelian” din incinta spitalului și

toate secțiile spitalului, unde au împărțit obiecte religioase și pachete cu fructe. În saloane, au fost purtate icoane ale Mântuitorul Iisus Hristos, ale Maicii Domnului și ale altor sfinți, pictate de copiii participanți, în 2009, la tabăra de creație religioasă organizată anual de Episcopia Oradiei.

Tot din Mitropolia Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului amintim evenimentele din cadrul Episcopiei Sălajului: pentru a marca *Ziua Copilului*, dar și sfârșitul anului catehetic 2009-2010, în cadrul programului *Hristos împărtășit copiilor*, duminică 30 mai, la Biserica „Sfântul Arhidiacon Ștefan” din municipiul Zalău, s-a derulat ultima parte a proiectului *Copilărie, trăire și mărturisire a credinței*. Coordonatorii proiectului au fost Biroul pentru catehizare al Episcopiei Sălajului, Circumscripția Catehetică Zalău, iar partenerii sunt Parohia „Sfântul Arhidiacon Ștefan” Zalău, Școala „Mihai Eminescu” Zalău, Grădinița „Ion Creangă” Zalău, parohiile din Circumscripția Catehetică Zalău. Activitățile din cadrul proiectului au urmărit cunoașterea de către elevi și tineri a învățăturilor Bisericii, a tradițiilor religioase, stimularea interesului și a dorinței de a forma noi cercuri de prieteni într-o mare familie a Bisericii, formarea și consolidarea unor raporturi echilibrate școală - familie - Biserică – elev. Prin serbări, confecționarea unor obiecte, picturi și desene s-a urmărit să i se confere copilului formarea unei personalități religio-morale adecvate, care să exprime învățăturile marilor sărbători bisericești și sociale.

La Craiova Fundația *Cuvântul care zidește*, patronată de Mitropolia Olteniei, a organizat la Biblioteca județeană „Alexandru și Aristia Aman” cea de-a patra ediție a Festivalului-concurs de desen și icoane pentru copii *Icoana – fereastră spre cer*. Manifestarea, adresată copiilor de școală generală, a încercat să pună în valoare credința și talentul copiilor și prin intermediul icoanelor, realizate atât ca desen, cât și ca icoană propriu-zisă pe lemn și sticlă.

De subliniat este faptul că *Ziua Internațională a Copilului* a fost sărbătorită și în diaspora română ortodoxă. Amintim aici Episcopia Italiei: duminică, 6 iunie, s-a încheiat la Roma cea de a II-a ediție a *Festivalului Bucuriei*, dedicat copiilor și tinerilor din Episcopia Ortodoxă Română a Italiei. Cei peste 250 de participanți au primit din partea Preasfințitului Părinte Episcop Siluan o diplomă de participare, iar cei care s-au remarcat prin interpretarea unei poezii, a unui cântec sau au cântat la un instrument

muzical au primit diplomă de apreciere. În aceeași zi, s-a inaugurat *Fondul de carte pentru copii* al episcopiei, rezultat al unei frumoase colaborări dintre Episcopia Ortodoxă Română a Italiei și biblioteca *Academiei Române* din Roma.

Mesajul Preafericitului Părinte Patriarh Daniel cu ocazia *Zilei internaționale a copilului*, 1 iunie 2010

Copiii sunt un dar și o binecuvântare de la Dumnezeu pentru familie și societate, pe care trebuie să-i prețuim și să-i educăm în duhul Evangheliei lui Hristos și al valorilor creștine. Creșterea copiilor trebuie realizată cu iubire părintească și responsabilitate maximă, prin rugăciune și educație pentru fapte bune.

În societatea secularizată de azi, aflată în criză economică și financiară, dar mai ales spirituală, în care familia creștină se confruntă cu grave probleme de ordin economic și moral, social și spiritual, apărarea, promovarea și consolidarea instituției sacre a familiei pe temelia valorilor evanghelice netrecătoare, pe bunătate și responsabilitate, pe demnitate și solidaritate trebuie să fie o preocupare permanentă a Bisericii și a societății întregi.

Astăzi, cu prilejul *Zilei internaționale a copilului*, felicităm și binecuvântăm pe toți copiii, pe toți părinții trupești și sufletești, în mod deosebit, educatorii și educatoarele, profesorii și profesoarele și pe toți cei care ajută copiii să simtă iubirea și binecuvântarea lui Hristos pentru ei.

Mai ales acum, în vreme de sărăcie și nesiguranță, să-L rugăm pe Bunul Dumnezeu să îi ocrotească pe toți copiii, pe toți părinții și pe toți cei ce ajută familiile care nasc și cresc copiii în credința sfântă, în iubirea față de Dumnezeu și de aproapele, spre slava Preasfintei Treimi, bucuria familiei, binele Bisericii și al poporului român.

† DANIEL

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

**Mesajul Preafericitului Părinte Patriarh Daniel
la *Duminica Părinților și Copiilor*
în Biserica Ortodoxă Română, 6 iunie 2010**

Familia creștină crește în iubirea Sfintei Treimi

Dragi părinți,

În această duminică, a doua după Pogorârea Duhului Sfânt, îi pomenim pe toți *Sfinții Români*. Sărbătorirea înaintașilor noștri creștin-ortodocși, care au împlinit chemarea lui Dumnezeu la sfințenie, reprezintă un prilej binecuvântat și pentru celebrarea *Duminicii Părinților și Copiilor*, rânduită de Sfântul Sinod al Bisericii noastre, pentru a cultiva mai intens comuniunea de iubire între părinți și copii, în aceste vremuri de criză spirituală și economică.

Iubirea față de Dumnezeu și de semeni, oglindită în viețile Sfinților Români, privește și iubirea dintre membrii familiei. În anul pe care îl traversăm, dedicat *Crezului ortodox*, trebuie să sporim și mai mult în credință și fapte bune, în purtare de grijă și dragoste arătate copiilor pe care-i creștem, ei fiind darul lui Dumnezeu pentru familie, Biserică și societate.

Binecuvântarea Sfintei Treimi se vede astfel în familie: „*Părinții care au alergat la Dumnezeu Tatăl sunt părinți buni pentru copiii lor; fiii care l-au cunoscut pe Dumnezeu Fiul sunt fii buni pentru cei care i-au născut; cei care îl au în mintea lor pe Mirele [Hristos] sunt soți buni pentru femeile lor*” (Clement Alexandrinul, *Cuvânt de îndemn către greci*, 107.3).

Să trăim credința noastră în familie, astfel încât familia să devină cu adevărat „Biserica de acasă”, în care iubirea Preasfintei Treimi este izvor de iubire și bucurie pentru toți membrii familiei.

Dragi copii,

Iubirea față de părinții care v-au născut și care vă cresc se arată mai ales în ascultare și respect față de ei. Amintiți-vă că Hristos Domnul, Fiul lui Dumnezeu întrupat, *a fost copil, crescând în ascultare atât față de Dumnezeu Tatăl, cât și față de Sfânta Fecioară Maria și Dreptul Iosif*. În felul acesta „*Iisus sporea cu înțelepciunea și cu vârsta și cu harul la Dumnezeu și la oameni*” (Luca 2, 52).

Întrucât părinții voștri sunt pentru voi darul lui Dumnezeu Tatăl, trebuie să vă rugați stăruitor pentru ei. Astfel, dragostea fiască pe care o arătați va fi lumină și bucurie pentru părinții voștri.

Dragi părinți și copii,

Rugăm pe Dumnezeu să vă dăruiască pace și sănătate, multă bucurie și mult ajutor pe calea credinței adevărate și a faptelor bune, simțind în viața familiei voastre cum lucrează „*harul Domnului nostru Iisus Hristos, dragostea lui Dumnezeu Tatăl și împărtășirea Sfântului Duh*” (2 Corinteni 13, 13).

† DANIEL

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Summary: Honouring family in the Romanian Orthodox Church

The Church approves, blesses and brings to perfection the general setting for honouring family; on the other hand, never does the Church undertake actions on her own, and neither does she assume a neutral attitude towards the secular anniversary feasts of family or child. With this respect, it is noteworthy to remark upon the Romanian Orthodox Church's co-operating with the Romanian State also at this very moment of celebrating family and child. Accordingly, the Romanian Orthodox Church does not keep within the limits of exclusively celebrating family and child from a religious point of view, i.e. by officiating divine services in churches, but she effectively implements the creed through the instrumentality of charity deeds, or acts of fraternal filial love. Facing the numerous crises (economic, moral, spiritual) that the Christian family knocks against today, the Church tries to remove the negative effects of contemporary depressions on the identity of family and education of children.

Concursul de oratorie creștină *Crezul Meu*

Damian Alexandru ANFILE

Concursul național de oratorie creștină *Crezul Meu*, organizat cu ocazia *Anului Omagial al Crezului Ortodox și al Autocefaliei Românești*, în cadrul programului *Hristos împărtășit copiilor*, de către Sectorul Teologic-Educațional al Patriarhiei Române a ajuns la final în ziua Sfinților Împărați Constantin și Elena (21 mai), când elevii merituoși au fost premiați de către Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

La începutul Postului Mare, pe întreg cuprinsul Patriarhiei Române au avut loc preselecții pentru concursul de oratorie creștină *Crezul Meu*, desfășurat în cadrul programului *Hristos împărtășit copiilor* de către Sectorul Teologic-Educațional al Patriarhiei Române, cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

Așa cum a arătat coordonatorul acestui concurs, Părintele Constantin Naclad, inspectorul Biroului de Catehizare Parohială al Patriarhiei Române, din cadrul Sectorului Teologic-Educațional, acest concurs a constituit una dintre cele trei activități desfășurate în cadrul programului *Hristos împărtășit copiilor*, fiind precedat de o familiarizare a copiilor cu conținutul catehetic dedicat Crezului în decursul Postului Mare și urmat de cel de-al treilea Congres *Hristos împărtășit copiilor*, ce va avea loc în luna septembrie.

Comitetele organizatorice din fiecare eparhie s-au reunit în cursul lunii februarie, efectuând selecții de elevi din clasele V-VIII în cadrul parohiilor. Participanții au alcătuit, sub îndrumarea profesorilor de religie, un eseu de maxim o pagină, în care au arătat însemnătatea Simbolului de credință creștin-ortodox pe care l-au prezentat înaintea comisiilor de jurizare, expunerea

fiind la fel de importantă ca și structura textului, așa cum o arată chiar titlul competiției – *concurs de oratorie creștină*.

Concursul a constat din trei etape, mai întâi având loc faza la nivel de protopopiate, finalizată până la începutul Săptămânii Patimilor. Criteriile de evaluare ale juriilor au vizat atât conținutul lucrărilor, anume originalitatea, folosirea limbajului teologic, conexiunea cu mărturisirea de credință și elementele de doctrină, cât și claritatea discursului.

Cea de-a doua etapă a concursului, la nivelul eparhiilor, i-a avut ca participanți pe elevii care au ocupat primele trei locuri în cadrul fiecărui protopopiat. Această fază a concursului s-a desfășurat după Săptămâna Luminată, încheindu-se în întreaga țară până la data de 12 mai.

Ulterior, elevii cu cele mai bune lucrări din cadrul fiecărei eparhii s-au calificat pentru faza finală, desfășurată la nivelul Patriarhiei Române. La hotărârea Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, în cadrul acestei etape nu a mai avut loc o nouă examinare, toți elevii fiind considerați câștigători.

Premierea câștigătorilor concursului de oratorie creștină *Crezul Meu* a avut loc la Patriarhia Română, de sărbătoarea Sfinților Împărați Constantin și Elena, ocrotitorii Catedralei patriarhale. Elevii, însoțiți de profesori și părinți, s-au întrunit cu o zi mai înainte în Aula Magna „Teoctist Patriarhul” a Palatului Patriarhal, unde, în prezența Preafericitului Părinte Patriarh Daniel și a membrilor Sinodului mitropolitan al Mitropoliei Munteniei și Dobrogei, au rostit mai întâi rugăciunea, apoi au vizionat un film realizat de TRINITAS TV, surprinzând cele mai importante momente ale desfășurării concursului din întreaga țară.

După vizionarea filmului, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a rostit un cuvânt de învățătură despre Crez și învățătura ortodoxă despre Sfânta Treime. În prima parte a cuvântului, Preafericirea Sa și-a exprimat mulțumirea la vederea bunei pregătiri teologice a elevilor: „Mai întâi mulțumim Preasfintei Treimi pentru darurile pe care le-a revărsat prin Botez în acești copii, care sunt florile credinței Bisericii noastre, și suntem foarte bucuroși să constatăm că darurile de la Botez, dacă sunt cultivate, devin lumini ale credinței, ale bucuriei, ale comuniunii în Biserică”.

Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a continuat apoi arătând importanța concursului *Crezul Meu* și a întregului program Hristos împărtășit copiilor, atât pentru învățământ cât și pentru Biserica Ortodoxă Română:

*Moment din timpul vizionării filmului documentar dedicat concursului „Crezul meu”,
Aula Magna „Teoctist Patriarbul” – Palatul Patriarhiei*

„Într-o deosebită lucrare de mărturisire a credinței au fost angajați acești creștini, copii și tineri, crescuți în credință de către familii credincioase dar și cultivați în credință de către profesori, de către preoți, iar momentul acesta de concurs de oratorie creștină, «Crezul meu», este una dintre cele mai frumoase forme de omagiere a Crezului ortodox în *Anul Omagial al Crezului Ortodox și al Autocefaliei Românești*. Noi ne bucurăm că programul național al Patriarhiei Române, «Hristos împărtășit copiilor», are în acest an o prospețime și o noutate, o creativitate deosebită, prin antrenarea atâtor copii, antrenarea părinților, antrenarea preoților, antrenarea protopopiatelor în prima fază, în Postul Mare, apoi antrenarea eparhiilor, prin inspectorii de catehizare de la fiecare eparhie, și acum la nivelul Patriarhiei, încât îi vedem pe acești tineri ca mărturisitori, încă din copilărie și tinerețe ai credinței ortodoxe [...]”.

De asemenea, Preafericirea Sa a subliniat ceea ce trebuie să rețină cei care rostesc Crezul ortodox, mărturisind astfel credința în Sfânta Treime:

„Așadar copiii, tinerii și în general creștinii, astăzi, trebuie să vadă în Sfânta Treime nu doar o unitate de ființă, ci taina cea mai mare a unității în

libertate și a libertății în unitate, sau în comuniune. Cu cât omul iubește mai mult pe Dumnezeu și pe semenii săi, cu atât este mai liber. Când însă se distanțează de Dumnezeu și de semenii săi, atunci se înrobește prin înstrăinare – așa că libertatea ca distanțare și izolare este o robie a înstrăinării, de Dumnezeu, de semeni și apoi de noi înșine, ca ființe create după chipul Preasfintei Treimi ca ființe comunionale. [...] aceasta trebuie să reținem, că Sfânta Treime este lumina vieții Bisericii și a vieții noastre creștine, a fiecăruia dintre noi. Deja din secolul al III-lea, Părinții Bisericii și credincioșii care trăiau intens mărturisirea credinței spuneau că Biserica este plină de Sfânta Treime. Însă nicio Biserică creștină din lume nu arată că este plină de Sfânta Treime, așa cum se vede în Biserica Ortodoxă. Tot cultul nostru este ritmat de această inspirație a harului, când spunem: «În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh», și expresie de inspirație – noi inspirăm și exprimăm în prezența iubirii dătătoare de viață a Sfintei Treimi, când spunem: «Slavă Tatălui și Fiului și Sfântului Duh și adăugăm: Și acum și pururea și în vecii vecilor»”.

În încheierea cuvântului de învățătură, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a arătat care este scopul final al mărturisirii credinței în Sfânta Treime prin rostirea Simbolului de credință:

„Dacă noi pe pământ începem de copii să lăudăm în timp Sfânta Treime, și spunem: «Și acum și pururea», înseamnă că noi deja ne declarăm parteneri, prieteni ai Sfintei Treimi pentru veșnicie. Iar cine s-a rugat aici pe pământ Preasfintei Treimi și a lăudat slava și iubirea Preasfintei Treimi în lumea aceasta, va trăi veșnic, ca să continue și în veșnicie, în ceruri, împreună cu îngerii, să zică: «Slavă Tatălui și Fiului și Sfântului Duh. Și acum și pururea și în vecii vecilor» [...] Așa că dacă un copil, sau un tânăr, sau un om matur ortodox este întrebant: «De ce crezi în Sfânta Treime?», el trebuie să aibă un singur răspuns: «Pentru că doresc viața veșnică». Noi credem în Tatăl, Fiul și Sfântul Duh pentru că noi credem în iubirea veșnică a Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh și dorim și ne bucurăm de iubirea Vieții Veșnice. Acesta este pentru noi scopul, punctul final al credinței, pentru că dorim viața veșnică, fiind creați după chipul lui Dumnezeu Cel veșnic viu. Dorul vieții veșnice este parte constitutivă din ființa umană. [...] De aceea noi ne rugăm atât de mult și invocăm atât de mult ajutorul Preasfintei Treimi, și lăudăm atât de mult Sfânta Treime, pentru că este lumina vieții noastre și ajutorul vieții noastre. [...]”.

Preafericitul Părinte Patriarh Daniel alături de ierarhi, preoți, profesori și câștigătorii concursului „Crezul meu”, la Palatul Patriarhiei

În continuarea programului, elevii împreună cu însoțitorii lor au luat parte la slujba Vecerniei săvârșită în Catedrala Patriarhală, iar de ziua hramului Catedralei Patriarhale, câștigătorii concursului au luat parte la slujba Sfintei Liturghii, alături de membrii corului de copii *Symbol* al Patriarhiei Române și în cadrul căreia au rostit, la momentul convenit, Simbolul de credință creștin-ortodox. La finalul slujbei, ei au fost premiați de către Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, fiecare primind diploma „Sfinții Împărați Constantin și Elena”, cartea *Simbolul de credință creștin-ortodox*, apărută la editura *Cuvântul Vieții* a Mitropoliei Munteniei și Dobrogei și câte o insignă cu Crucea Patriarhală, realizată de atelierele Institutului Biblic cu ocazia împlinirii a 125 de Autocefalie a Bisericii Ortodoxe Române și a 85 de ani de Patriarhat.

Summary: **The Christian Oratory Contest *My Creed***

The national Christian oratory contest *My Creed*, organized by the Theological and Educational Department of the Romanian Patriarchate, on the occasion of *The Year That Does Homage To The Orthodox Creed And The Romanian Autocephaly*, within the framework of the programme *Jesus Christ Imparted To Children*, was most successfully dealt with, and drew to an end on the 21st of May, the feast of the Holy Emperors Constantine and Helen, when the praiseworthy pupils were rewarded by His Beatitude Father Daniel, Patriarch of the Romanian Orthodox Church. This contest was organized in three stages (deaneries, dioceses and on the crowning level of Patriarchate), the participants being pupils of junior and secondary school (in the 5th to 8th forms). The prize-giving ceremony took place in the aula magna of the patriarchal palace, where His Beatitude delivered a teaching speech, expressing the satisfaction that he got from the pupils' high level of education, and blessed them therewith.

Sărbătoarea Sfintei Treimi, bucurie sfântă pentru Centrul de Presă BASILICA al Patriarhiei Române

Centrul de Presă BASILICA și-a sărbătorit hramul, de praznicul Sfintei Treimi. Sărbătoarea a fost un prilej de bucurie și comuniune între toți cei care lucrează la Televiziunea TRINITAS, Radioul TRINITAS, Agenția de Presă BASILICA, publicațiile Lumina, precum și în cadrul Biroului de presă al Patriarhiei. După Sfânta Liturghie de la Catedrala patriarhală, a avut loc un *Te Deum*, urmat de o scurtă prezentare a activității unităților mediatice ale centrului și de o agapă. Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a binecuvântat angajații Centrului BASILICA și a adresat un mesaj de felicitare și de evidențiere a activității lor misionare.

Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române a săvârșit de sărbătoarea Sfintei Treimi, slujba Sfintei Liturghii la Catedrala patriarhală din București. În cadrul Sfintei Liturghii, Preafericirea Sa a hirotonit întru preot pe directorul postului de televiziune al Patriarhiei Române, TRINITAS TV, părintele arhidiacon Nicolae Dima. De asemenea, Cornel Enache, reporter al postului de Radio TRINITAS, a fost hirotonit întru diacon, ambii urmând să slujească la paraclisul Sfântul Spiridon Nou, paraclis patriarhal. La finalul Sfintei Liturghii, Preasfințitul Varlaam Ploieșteanul, Episcop-vicar Patriarhal, a oficiat slujba de *Te Deum* cu ocazia hramului Centrului de Presă BASILICA, la care au participat angajații și colaboratorii centrului, precum și un mare număr de credincioși. După slujba de *Te Deum*, Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Române a rostit un cuvânt în care a subliniat importanța misionară a Centrului de Presă al Patriarhiei Române, care are un rol formativ în societatea contemporană.

**Mesajul Preafericitului Părinte Daniel
cu ocazia sărbătoririi hramului Sfintei Treimi
al Centrului de Presă BASILICA**

**Misiune mediatică în lumina Sfintei Treimi
Contribuția posturilor de radio și televiziune TRINITAS**

Ieri, am sărbătorit Pogorârea Duhului Sfânt – Rusaliile, ziua de constituire a Bisericii instituită de Hristos. Astăzi, în a doua zi de Rusalii, prăznuim pe Însuși Duhul Sfânt și preamărim pe Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt, Treimea cea deoaființă și nedespărțită. La fiecare sfântă slujbă și în toate rugăciunile Bisericii noastre mărturisim credința în

*Moment din timpul Sfintei Liturghii închinată Sfintei Treimi,
Catedrala Patriarhală din București*

Dumnezeu cel Unul în ființă și întreit în Persoane, trăind fiecare clipă a vieții noastre ca pe o rugăciune de mulțumire pentru binefacerile revărsate cu milostivire asupra noastră și asupra întregii creații. Cine mărturisește cu adevărat pe Mântuitorul nostru Iisus Hristos, acela nu Îl desparte pe Fiul de Tatăl și de Duhul Sfânt, ci slăvește lucrarea

mântuitoare a Preasfintei Treimi. Dumnezeu este iubire, pentru că este Treime de Persoane distincte, dar nedespărțite, adică unite într-o comuniune de viață și iubire veșnică la care cheamă umanitatea și creația întreagă.

Sărbătoarea Sfintei Treimi este hramul a numeroase biserici și mănăstiri, precum și zi de bucurie sfântă pentru mai multe instituții cultural-misionare din cuprinsul Patriarhiei Române. Între acestea, *Centrul de Presă BASILICA* al Patriarhiei Române, înființat în urmă cu trei ani, la 27 octombrie 2007, de sărbătoarea *Cuviosului Dimitrie cel Nou, Ocrotitorul Bucureștilor*, este recunoscut ca unul dintre cele mai importante mijloace misionare ale Bisericii Ortodoxe Române, cu rol *formativ* în societatea contemporană.

Centrul de presă BASILICA, prin cele cinci componente ale sale: Radio TRINITAS, televiziunea TRINITAS TV, publicațiile LUMINA, Agenția de știri BASILICA și Biroul de presă și relații publice, asigură comunicarea promptă și eficientă în interiorul Bisericii, precum și promovarea valorilor evanghelice și a mesajului creștin în societatea de azi. Modalitatea de comunicare a învățăturii de credință prin mass-media este chemare la comuniune și are ca model comuniunea dintre Persoanele Sfintei Treimi, iubirea divină revărsată peste întreaga lume.

Transmiterea zilnică a Sfintei Liturghii, a slujbei Vecerniei, a rugăciunilor de dimineață și de seară, mediatizarea lucrării pastoral-misionare, cultural-educative și social-caritative a Bisericii, a istoriei, culturii, artei, arhitecturii și spiritualității ortodoxe, modelele de credință și iubire față de semeni, caracterele autentic creștine, prezentarea unor așezăminte monahale cunoscute și mai puțin cunoscute, dar și informarea asupra problemelor bisericesti de actualitate sunt subiecte care se regăsesc în emisiunile de radio și televiziune și în paginile publicațiilor LUMINA, fiind *urmărite și apreciate nu numai de către credincioșii ai Bisericii noastre, dar și ai altor culte, precum și de numeroși jurnaliști din presa laică pentru care constituie de multe ori o sursă de inspirație.*

Mai ales în acest an 2010, consacrat *Crezului ortodox și autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române*, canalele mediatice ale Patriarhiei Române contribuie, prin mijloace specifice, la trăirea de către fiii și fiicele Bisericii Ortodoxe Române a demnității viețuirii întru dreapta credință ca temelie a unității spirituale și naționale, la aprofundarea și transmiterea tezaurului de cultură creștină păstrat cu sfințenie de Biserică de-a lungul veacurilor.

Prin activitatea sa, Centrul de presă BASILICA al Patriarhiei Române marchează o evoluție în domeniul comunicării religioase și o îmbogățire a universului mediatic din România. Ceea ce conferă unicitate activității Centrului de presă BASILICA în peisajul mediatic românesc reprezintă consistența și varietatea informației cu conținut religios oferită în timp real de o echipă care îmbină experiența profesională, conștiința misionară și entuziasmul tineresc. Astfel, la aproape trei ani de la înființare, oricine poate constata faptul că Centrul de presă BASILICA al Patriarhiei Române a devenit o punte de comunicare solidă între Patriarhia Română și societatea românească, precum și între românii din țară și cei care trăiesc în alte regiuni ale lumii.

Dintre realizările ultimului an, menționăm aici doar pe cele mai reprezentative : Radio TRINITAS și-a extins aria de emisie în partea de vest a țării și a consolidat rețeaua de corespondenți locali, televiziunea TRINITAS TV emite 24 de ore din 24 și a diversificat grila de programe, Ziarul Lumina și-a mărit considerabil tirajul și a lansat *ediția regională de Transilvania*, știrile de agenție sunt redactate într-un context multimedia, a crescut numărul CD-urilor audio și al DVD-urilor realizate de Casa de Discuri TRINITAS a Patriarhiei Române.

Ținem să mulțumim tuturor celor care continuă să sprijine financiar Centrul de Presă BASILICA al Patriarhiei Române, în primul rând parohiile și protopopiatele Arhiepiscopiei Bucureștilor, alte eparhii din țară și străinătate, instituții și persoane care, în pofida crizei financiar-economice din țara noastră, înțeleg cât de importantă este lucrarea pastoral-misionară a Bisericii în societate, promovarea culturii și spiritualității ortodoxe românești pe plan național și internațional.

Binecuvântăm și felicităm pe toți cei care își desfășoară activitatea cu mult devotament și jertfelnicie în cadrul celor cinci componente ale Centrului de presă BASILICA și ne rugăm Preasfintei Treimi să reverse în inimile tuturor darurile Sale cele bogate, pentru a contribui la sporirea credinței și iubirii de Dumnezeu în sufletele oamenilor și pentru a cultiva valorile Ortodoxiei în lumea de azi.

Așa să ne ajute Dumnezeu!

† DANIEL

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

În sala „Europa Christiana” din Palatul Patriarhiei, a urmat un simpozion în care a fost făcută o scurtă prezentare a Centrului de Presă BASILICA, apoi a avut loc vernisarea expoziției de icoane ale Sfintei Treimi, intitulată „Teologia Trinitară în tradiția iconografică românească”. Expoziția de icoane închinată Sfintei Treimi este rodul unei cooperări între TRINITAS TV al Centrului de Presă BASILICA și Sectorul Cultural al Arhiepiscopiei Bucureștilor.

Redacția

Summary: **The Holy Trinity feast day – Sainly joy for the BASILICA Press Centre of the Romanian Patriarchate**

The BASILICA press Centre celebrated its dedication day and simultaneously the Holy Trinity feast day. This festival caused great joy and communion among all those that work for the TRINITAS TV station, the Radio TRINITAS, the Basilica Press Agency, as well as for the *Lumina Newspaper* and the Press Office of the Romanian Patriarchate. After the Holy Liturgy was celebrated in the patriarchal Cathedral, a *Te Deum* divine service was also officiated followed by a brief presentation of the activity of the media units of the centre. His Beatitude Father Patriarch Daniel gave His blessing to all the employees of the BASILICA Centre, and addressed them a message of congratulations an praise or their missionary activity. Furthermore, the Head of the Romanian Orthodox Church singled out the missionary importance of the Press Centre of the Romanian Patriarchate; it has a formative role within the contemporary society. A symposium followed and it was hold in “Europa Christiana” Hall in the patriarchal palace, where the BASILICA Press Centre was briefly presented, succeeded by the inauguration of an art exhibition of icons depicting the Holy Trinity, under the general heading *The Trinitarian theology in the Romanian iconographic tradition*. This icon exhibition was the result of the co-operation between the TRINITAS TV of the BASILICA Press Centre and the Cultural Department of the Archbishopric of Bucharest.

Doi ani de la lansarea Agenției de Știri BASILICA a Patriarhiei Române

Agenția de știri BASILICA a împlinit pe 16 iunie, doi ani de la lansare. În anul 2008, la sărbătoarea Sfintei Treimi, Agenția de știri BASILICA și-a început activitatea. După oficierea slujbei Sfintei Liturghii de către Preasfințitul Ciprian Câmpineanul, Episcop-vicar Patriarhal, la Biserica „Sfântul Spiridon Nou” – paraclis patriarhal din Capitală, în sala „Europa Christiana” a Palatului Patriarhal, a urmat o ceremonie dedicată acestui eveniment, deschisă printr-o slujbă de *Te Deum*, în prezența Preafericitului Părinte Patriarh Daniel. Cu această ocazie a fost lansat site-ul www.basilica.ro, începându-și astfel activitatea Agenția de Știri BASILICA, a Patriarhiei Române.

La eveniment, Patriarhul României a arătat în mod clar că Agenția de știri nu își propune o concurență cu alte instituții similare, ci scopul ei este de a aduce bucurie: „Agenția de Știri BASILICA și toate celelalte componente (ale Centrului de Presă BASILICA) nu concurează pe nimeni din lumea aceasta, dar pot ajuta pe fiecare, dacă fiecare dorește să se mântuiască. Ea nu concurează alte televiziuni, alte ziare, pentru că nu ne interesează concurența, ci comuniunea, nu competiția și puterea lumească, ci ne interesează să aducem bucurie acolo unde este întristare, să aducem comuniune unde se află însingurare multă”, a spus Preafericirea Sa.

Activitatea Agenției de știri BASILICA, de la inaugurare până în prezent, a fost una bogată, astfel evenimentele religioase desfășurate în cadrul Bisericii Ortodoxe Române, și nu numai, au fost mediatizate într-un număr de peste 10 000 de știri și informații, în cea mai mare parte privind viața eparhiilor Patriarhiei Române, din țară și străinătate. Site-ul www.basilica.ro, de la înființare până acum, a înregistrat peste două milioane de accesări, atât din țară, cât și din străinătate. Accesările din România au însumat un procentaj

*Moment festiv dedicat aniversării Agenției de Știri BASILICA,
Sala „Europa Christiana” – Palatul Patriarhiei din București*

de aprox. 40%, iar cele din străinătate aprox. 60%, aici menționăm țări precum: S.U.A, Republica Moldova, Italia, Franța, Germania, Spania, Anglia, Grecia, Danemarca, Suedia, Canada, Austria, Ungaria, Irlanda, Rusia, Belgia, Elveția, Olanda, Australia, Israel, Japonia, Polonia, Turcia, Finlanda și altele. Astfel, Agenția de Știri BASILICA este o punte de legătură între creștinii ortodocși din țară și străinătate.

Fluxul de știri este actualizat în fiecare zi, adaptându-se permanent, în funcție de evenimentele care apar în viața Bisericii Ortodoxe Române.

Redacția

Summary: Two years since the launching of the Basilica News Agency of the Romanian Patriarchate

On the 16th of June, the Basilica News Agency turned two years since its launching. It became effective in 2008, on Holy Trinity's Day. After His Grace Ciprian Cămpineanu, Patriarchal Vicar-Bishop, had celebrated the Holy Liturgy in "Saint Spiridon's New Church" – patriarchal chapel in Bucharest –, a ceremony dedicated to this event, taking place in the "Europa Christiana" Hall within the Palace of Patriarchate, was open by a Te Deum divine service, in the very presence of His Beatitude Father Patriarch Daniel. It was on this occasion that the basilica.ro site started up to run, and there through the BASILICA News Agency became effective. The Patriarch of Romania did plainly point out on this occasion that this News Agency is not intended to compete with other similar institutions, but rather to give comfort and joy to everybody: "The BASILICA News Agency, as well as the other component parts (of the BASILICA Press Centre) is meant to compete with no one in this world, but to help everyone, if everyone wishes to be redeemed. It is not designed to compete with other TV stations, or newspapers, because it is not the competition that we are interested in, but only in the communion, not in the self-assertion and worldly power, but giving comfort where there is sorrow and grief, communion where there is much loneliness", His Beatitude set his mind to emphasize.

From its very outset up to the present, the activity of the BASILICA News Agency has been very rich: hence it is that more than 10.000 pieces of news and information, mostly concerning the life of the eparchies that belong with the Romanian Patriarchate, home and abroad, have been mediated as yet, including all the religious events that have been coming about within the Romanian Orthodox Church and thereabouts. As the first onset the basilica.ro site has been accessed by two million users out of whom about 40% from Romania, and about 60% from countries such as the United States, Republic of Moldova, Italy, France, Germany, Spain, the United Kingdom, Greece, Denmark, Sweden, Canada, Austria, Hungary, Russia, Belgium, Switzerland, Netherlands, Australia, Israel, Japan, Poland, Turkey, Finland, and many others. The BASILICA News Agency is therefore able to connect the orthodox Christians from home and abroad. The stream of news never stops being actualized every day, permanently adjusting itself to the events that occur in the life of the Romanian Orthodox Church.

Emisiune numismatică – monedă din aur dedicată aniversării a 125 de ani de la recunoașterea autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române și a 85 de ani de la înființarea Patriarhiei Române

În conformitate cu prevederile Legii nr. 312/2004 privind *Statutul Băncii Naționale a României*, Banca Națională a României a pus în circulație, în scop numismatic, începând cu data de 14 iunie 2010, o monedă din aur, dedicată aniversării a 125 de ani de la recunoașterea autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române și a 85 de ani de la înființarea Patriarhiei Române.

Caracteristicile monedelor din aur sunt următoarele:

- valoare nominală: 200 lei;
- formă: rotundă;
- diametru: 27 mm;
- material: aur 999‰;
- greutate: 15,551 g;
- calitate: proof;
- margine: netedă;
- tiraj: 1 000 buc.

Monedă de aur BNR, 200 lei (2010) – „125 de ani de la recunoașterea autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române și 85 de ani de la înființarea Patriarhiei Române” (avers)

Monedă de aur BNR, 200 lei (2010) – „125 de ani de la recunoașterea autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române și 85 de ani de la înființarea Patriarhiei Române” (revers)

Aversul prezintă în centru, înscrise parțial într-un chenar circular, imaginea Catedralei Patriarhale, valoarea nominală „200 LEI”, stema României și anul de emisiune „2010”; la exterior, în stânga-sus, inscripția în arc de cerc „ROMANIA”.

Reversul prezintă în centru, înscrise într-un chenar circular, reprezentarea unui fragment din icoana Sfintei Treimi – sus, stema Patriarhiei Române – jos și anii „1885” – în stânga și „1925” – în dreapta; la exterior, inscripțiile circulare „125 DE ANI DE LA RECUNOAȘTEREA AUTOCEFALIEI BISERICII ORTODOXE ROMÂNE” și „85 DE ANI DE LA ÎNFIINȚAREA PATRIARHIEI ROMÂNE”.

Prețul de vânzare, exclusiv TVA, pentru moneda din aur aferentă emisiunii numismatice „Aniversarea a 125 de ani de la recunoașterea autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române și a 85 de ani de la înființarea Patriarhiei Române” este de 3 150 lei. Monedele din aur, ambalate în capsule de metacrilat transparent, vor fi însoțite de broșuri de prezentare a emisiunii numismatice, redactate în limba română, engleză și franceză. Broșurile includ și certificatul de autenticitate, pe care se găsesc semnăturile guvernatorului Băncii Naționale a României și casierului central. Monedele din aur, din emisiunea dedicată aniversării a 125 de ani de la recunoașterea autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române și a 85 de ani de la înființarea Patriarhiei Române, au putere circulatorie pe teritoriul României.

Punerea în circulație, în scop numismatic, a monedelor din aur, din emisiunea numismatică „Aniversarea a 125 de ani de la recunoașterea autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române și a 85 de ani de la înființarea Patriarhiei Române”, se realizează prin sucursalele București, Cluj, Iași și Timiș ale Băncii Naționale a României.

**Comunicat de presă,
Banca Națională a României**

Summary: Numismatic issue: gold coin celebrating 125 years since the autocephaly of the Romanian Orthodox Church was acknowledged, and 85 years since the Romanian Patriarchate was founded

Beginning on the 14th of June 2010, the National Bank of Romania put into circulation, with a numismatic end, a gold coin celebrating 125 years since the autocephaly of the Romanian Orthodox Church was acknowledged, and 85 years since the Romanian Patriarchate was founded. The selling price, excluding the added value tax, for the golden coin relating to the numismatic issue *Celebrating the 125 years since the autocephaly of the Romanian Orthodox Church was acknowledged, and 85 years since the Romanian Patriarchate was founded* is 3 150 lei. The gold coins, sealed within transparent metacrylate capsules will be accompanied by booklets in Romanian, English and French, presenting this numismatic issue; they also include the authenticity certificate on which the signatures of the governor of the National Bank of Romania, and of the central cashier are to be found. The gold coins that belong to the issue celebrating 125 years since the autocephaly of the Romanian Orthodox Church was acknowledged, and 85 years since the Romanian Patriarchate was founded, have availability of circulation only on the territory of Romania.

Olimpiada Națională de Religie (premierea la faza națională, 10 iunie 2010)

Damian Alexandru ANFILE

După terminarea fazei finale a Olimpiadei Naționale de Religie, ce a avut loc la Suceava, între 6 și 9 aprilie, elevii câștigători au fost premiați, în data de 10 iunie 2010, evenimentul având loc în aula Seminarului Teologic Liceal Ortodox „Nifon Mitropolitul” din București. Mai înainte de această festivitate, elevii merituoși au fost premiați și de către Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, cu ocazia sărbătorii Sfinților Împărați Constantin și Elena, ocrotitorii Catedralei Patriarhale.

În data de 10 iunie 2010, între orele 9:30-10:30, a avut loc, în aula Seminarului Teologic Liceal Ortodox „Nifon Mitropolitul” din București, premiarea elevilor care au obținut rezultate meritorii la Olimpiada Națională de Religie, organizată de Ministerul Educației și Cercetării și desfășurată între 6 și 9 aprilie, la Suceava. Aflată în al doilea an de la înființare (prima oară a avut loc în anul 2009, la Baia Mare), această competiție se bucură de o popularitate crescândă, anul acesta participând 239 de elevi din toată țara, care au obținut medii peste 9.00 la etapa județeană (41 elevi la clasa a VII-a; 37 – clasa a VIII-a; 39 – clasa a IX-a; 42 – clasa a X-a; 39 – clasa a XI-a și 41 – clasa a XII-a).

Subiectele au fost elaborate de Ministerul Educației și Cercetării, timpul de lucru fiind de trei ore. Materia de examen pentru fiecare clasă, conform comunicatului oficial al Ministerului, a fost următoarea:

- Clasa a VII-a: „Dumnezeu Se descoperă oamenilor. Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție”, până la „Faptele rele – încălcări ale voii lui Dumnezeu” (inclusiv), „Iubirea prin fapte: ajutorarea celor aflați în suferință” și „Sfinții Trei Ierarhi – modele ale iubirii față de semeni”.

• Clasa a VIII-a: „Crezul – Sinteza învățaturii creștine”, până la „Icoana – fereastră spre cer” (inclusiv), „Cântarea religioasă – formă de rugăciune, Călătorind cu Dumnezeu – pelerinajul la biserici și mănăstiri”, „Răbdare și încredere în Dumnezeu”, „Iubirea față de Dumnezeu și de aproapele”, „Imnul dragostei creștine” (*1 Corinteni 13*).

• Clasa a IX-a: „Adorarea lui Dumnezeu”, până la „Religiile în Antichitate” (Grecia, Roma, Mesopotamia, Egipt) (inclusiv), „Viața religioasă oglindită în creații populare, în datini și obiceiuri”; „Contribuția Bisericii Ortodoxe la apariția și dezvoltarea învățământului românesc” (Veniamin Costachi și Andrei Șaguna), „Muzica în viața tinerilor”.

• Clasa a X-a: „Relația omului cu Dumnezeu”, până la „Stiluri arhitecturale reprezentative” (în lume și în țară) (inclusiv), „Iubire și dreptate”, „Rugăciune și reconciliere”, „Religiile orientale” (hinduismul, budismul, confucianismul), „Contribuția mitropoliților români la dezvoltarea culturii naționale” (Varlaam, Dosoftei, Antim Ivireanul).

• Clasa a XI-a: „Descoperirea lui Dumnezeu”, până la „Semnificația așezării sfințelor icoane în Biserică” (inclusiv), „Jertfa euharistică și iubirea jertfelnică”, „Respectul față de lumea creată (ecologie creștină)”, „Iudaismul”, „Creștinismul” (Neînțelegerile din 1054, Reforma, Uniția. Școala Ardeleană), „Islamul”.

• Clasa a XII-a: „Credința în înviere și viața veșnică”, până la „Protestantismul și neoprotestantismul” (inclusiv), „Oameni de cultură români – promotori ai credinței creștine” (N. Iorga, N. Crainic, V. Voiculescu, N. Steinhardt, P. Țuțea, D. Stăniloae, M. Eliade, C. Brâncuși etc.)¹.

Din comisia de evaluare au făcut parte Înaltpreasfințitul Pimen, Arhiepiscopul Sucevei și Rădăuților, în calitate de președinte de onoare, Dl conf. univ. dr. Vasile Timiș de la Universitatea „Babeș Bolyai”, Cluj, ca președinte, Dl prof. Cătălin Pâslaru, inspector general MECT, ca președinte executiv și Dna prof. Dana Săftoiu, inspector de specialitate la Inspectoratul județean Mehedinți, în calitate de secretar. De remarcat a fost faptul că premiile I la fiecare clasă au fost obținute cu media 10.00 de către următorii elevi:

- Clasa a VII-a: Anghelache Alina Manuela, Botoșani;
- Clasa a VIII-a: Turturea Maria, Mehedinți;

¹ Conform Programei școlare, aprobată prin ordinul ministrului nr. 5230/01.09.2008.

- Clasa a IX-a: Irimia Teodora, Bacău;
- Clasa a X-a: Cojocaru Sânziana Ioana, Prahova;
- Clasa a XI-a: Baila Adelina Patricia, Alba;
- Clasa a XII-a: Petre Iuliana, Slobozia.

La festivitatea de premiere a participat din partea Patriarhiei Române Părintele Profesor Gheorghe Dogaru, Inspector de specialitate în cadrul Inspectoratului Școlar al Municipiului București, care a înmănat participanților diplomele și premiile. Au fost șase premii I, pentru clasele VII-XII, câștigătorii primind câte o imprimantă oferită de către Liceul Teoretic „Dimitrie Bolintineanu” și Primăria Sectorului 5 al Capitalei, responsabil fiind consilierul local Leonard Petre, profesor metodist de religie pe Sectorul 5. Pe lângă aceștia, au fost premiați toți elevii care au obținut medii peste 9.50, obținându-se în total 33 premii II și 53 premii III.

Finalul festivității a fost marcat de cuvântul Părintelui Profesor Gheorghe Dogaru, Inspector General la disciplina Religie, în cadrul Inspectoratului Școlar al Municipiului București, care a subliniat progresele făcute de elevi:

„La faza pe municipiu rezultatele sunt mai mult decât îmbucurătoare, pentru faptul că am avut Olimpiada de la clasa a VII-a până la clasa a XII-a, implicit pe locul I s-a calificat câte un elev din fiecare clasă. Bucuria noastră este mare, deoarece elevii calificați s-au calificat cu media 10.00 și aceasta denotă faptul că ei sunt foarte bine pregătiți, profesorii de la clasă sunt mai mult decât interesați și, de asemenea, părinții acestor copii își dau interesul pentru ca ai lor fii sau fiice să învețe cât mai bine”.

La festivitatea de premiere au participat familiile și prietenii elevilor, precum și profesori îndrumători ai acestora.

Câștigătorii Olimpiadei Naționale de Religie au fost premiați mai înainte și de către Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, la sfârșitul slujbei de hram a Catedralei Patriarhale, în ziua de 21 mai, data de prăznuire a Sfinților Împărați Constantin și Elena.

Summary: The National School Religion Contest

On the 10th of June 2010, the prize-giving ceremony of the pupils winning in the National School Religion Contest took place in the amphitheatre of the Secondary School Orthodox Theological Seminary “Nifon Mitropolitul” of Bucharest; this contest was in its second year’s progress. This year, the finals of it had taken place at Suceava, between the 6th and the 9th of April, the participants being chosen among the praiseworthy pupils in the 7th to 12th forms. The subjects of the contest were drawn up by the Ministry of Education and Research, and its term has been for three hours. It is remarkable therewith that the first prize relating to each form was won with fullest marks. The pupils that had made themselves conspicuous within the national stage, had been previously awarded by His Beatitude Father Patriarch Daniel, on the feast of the Holy Emperors Constantine and Helen (the 21st of May), i.e. on the occasion of the patronal festival of the Patriarchal Cathedral.

Anunțarea rezultatelor concursului de proiectare pentru Catedrala Mântuirii Neamului

Marinel Laurențiu MARCU
Gheorghe Cristian POPA

În ziua de 2 iulie 2010, la Catedrala Patriarhală din București, după oficierea Sfintei Liturghii, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, în prezența membrilor Permanenței Consiliului Național Bisericesc, a anunțat încheierea concursului privind proiectul Catedralei Mântuirii Neamului. Tot în aceeași zi, la ora 12⁰⁰, la Palatul Patriarhiei, a avut loc o Conferință de Presă în care au fost prezentate rezultatele finale ale concursului de proiectare, premiile acordate societăților înscrise în concurs și informații preliminare cu privire la modalitățile de finanțare ale noii Catedrale Patriarhale.

În ziua prăznuirii Sântului Voievod Ștefan cel Mare (2 iulie), Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi, a oficiat Sfânta Liturghie la Catedrala Patriarhală din București, slujbă la care au fost prezenți și membrii Permanenței Consiliului Național Bisericesc.

La finalul slujbei, Patriarhul României a mulțumit lui Dumnezeu pentru Sfânta Liturghie săvârșită întru „pomenirea Sfântului Voievod Ștefan cel Mare, apărător neînfricat al credinței, al patriei străbune și mare ctitor de locașuri sfinte” și a anunțat încheierea concursului de selectare a proiectantului noii Catedrale Patriarhale: „Aducem la cunoștință o bucurie mare, aceea că s-a încheiat concursul de selectare a proiectantului pentru Catedrala Mântuirii Neamului. Au fost șapte societăți de proiectare, trei din București și patru din provincie, adică din Bacău, Iași, Suceava și din Arad. Aceste firme au prezentat documentația scrisă și cea desenată, alături de câte o machetă în concursul pentru selectarea proiectantului ce va proiecta toate etapele necesare pentru construirea noii Catedrale Patriarhale”.

*Preafericitul Părinte Patriarh Daniel
anunțând încheierea concursului de selectare
a proiectantului noii Catedrale Patriarhale*

Comisia de evaluare finală a proiectelor viitoarei Catedrale Patriarhale a fost formată din ierarhi cu experiență în construirea de Catedrale, dar și specialiști ai Sectorului Monumente și Construcții Bisericești, după cum a spus Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Române: „În seara zilei de prăznuire a Sfinților Apostoli Petru și Pavel, marți, 29 iunie, au început să vină la Patriarhie ierarhii, membri ai Sfântului Sinod, cu experiență în construirea de Catedrale și membri ai comisiei de evaluare finală. Aceștia au fost: Înaltpreasfințitul Laurențiu Streza, Mitropolitul Ardealului, care a început construirea Catedralei din Caransebeș, fiind și profesor de liturgică, Înaltpreasfințitul Casian, Arhiepiscopul Dunării de Jos, care a construit o Catedrală nouă și frumoasă la Brăila, Înaltpreasfințitul Timotei,

Arhiepiscopul Aradului, care a inițiat și supravegheat construirea unei noi Catedrale pe care am sfințit-o deja în luna decembrie a anului 2008. Desigur, a fost prezent și Preasfințitul Ioachim Băcăuanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Romanului și Bacăului, care supraveghează lucrările de finalizare a construirii celei mai mari Catedrale din țară la ora actuală, cu o lungime de 87 de metri, Catedrala cu hramurile *Înălțarea Domnului și Sfântul Ștefan cel Mare* de la Bacău. Acești ierarhi, împreună cu cei doi Episcopi-vicari patriarhali de la București, Preasfințitul Ciprian Câmpineanul și Preasfințitul Varlaam Ploieșteanul și cu specialiștii noștri de la Sectorul Monumente și Construcții bisericești, au format juriul la care s-a mai adăugat și Dl Gheorghe Goiciu, care a fost mai mulți ani membru în Adunarea Eparhială a Arhiepiscopiei Bucureștilor”.

Patriarhul României a evidențiat faptul că juriul, Comisia de evaluare finală, a analizat rapoartele subcomisiilor de specialitate, iar în urma calculelor de totalizare a punctajelor obținute de la subcomisiile de specialitate, a stabilit

ordinea ierarhică a punctajelor obținute și a declarat câștigător al întregului concurs, firma SC Vanel Exim SRL din Bacău: „Juriul în ziua de 30 iunie, de sărbătoarea Soborului Sfinților Apostoli, a ascultat rapoartele subcomisiilor de specialitate și anume: comisii tehnice de specialitate privind structura de rezistență, instalațiile, arhitectura și evaluarea financiară a viitorului proiect al Catedralei Patriarhale. Am ascultat raportul de evaluare al fiecăreia dintre cele patru comisii formate din specialiști, recunoscuți în toată țara, din București și din diferite provincii ale României. Clasamentul pe care acești specialiști l-au făcut, a fost realizat, pentru fiecare participant la concurs, ținând seama de punctajul acordat acestor concurenți. În ziua următoare, pe data de 1 iulie, de ziua Sfântului Ierarh Leontie de la Rădăuți și a Sfinților Doctori fără de arginți Cosma și Damian, Comisia de evaluare finală a continuat lucrările, examinând în ce măsură participanții la concurs au respectat caietul de sarcini și macheta cu tema propusă de către Patriarhia Română. În urma calculelor de totalizare a punctajelor obținute de la subcomisiile de specialitate, juriul a stabilit ordinea ierarhică a punctajelor obținute și a declarat câștigător al întregului concurs, firma SC Vanel Exim SRL din Bacău...”.

Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a mulțumit lui Dumnezeu pentru ajutorul primit, apoi și-a exprimat speranța ca în toamnă deja să înceapă lucrările de construire a noii Catedrale Patriarhale: „Am dorit să facem această precizare și să anunțăm acest eveniment după ce am înălțat rugăciuni de mulțumire lui Dumnezeu pentru ajutorul pe care ni l-a dat până acum în cele trei simpozioane consultative din anii 2008 și 2009, ca pregătire pentru tema de proiectare, și să cerem ajutorul lui Dumnezeu și în continuare pentru lucrările care urmează. Pe baza documentației oferite de firma câștigătoare a concursului ce poate încheia contractul cu Patriarhia Română pentru proiectarea viitoarei Catedrale, vom cere Autorizația de Construcție, după care urmează faza de construcție propriu-zisă. Sperăm ca în toamna aceasta să începem lucrările de construire a noii Catedrale Patriarhale, care va avea hramurile *Înălțarea Domnului și Sfântul Apostol Andrei, Ocrotitorul României*”.

De asemenea, Preafericitul Părinte Daniel a evidențiat faptul că în această perioadă de criză Biserica aduce un semn de speranță prin construirea noii Catedrale și a dat drept exemple pe Sfântul Ștefan cel Mare, care a construit biserici și în vremurile grele de după războaie, și pe Regele Carol I, care a restaurat multe monumente istorice după Războiul de Independență din

1877: „În mijlocul crizei financiare, care înseamnă judecata lui Dumnezeu pentru excesele făcute, nedreptăți și greșeli, trebuie să ne pocăim și să ne gândim să facem lucrurile mai bine decât le-am făcut până acum. Criza este o stare de judecată pentru ceva rău făcut, dar și o șansă pentru un început mai bun, pentru o direcție mai corectă, pentru o atitudine mai dreaptă și pentru o stare duhovnicească mai înaltă. În această perioadă de criză Biserica aduce un semn de speranță deoarece atunci când se construiește o catedrală, se construiește un izvor sau mai bine zis un receptacul, un recipient al binecuvântărilor de la Dumnezeu. Când a construit Sfântul Ștefan cel Mare bisericile și mănăstirile lui? După patruzeci de războaie câștigate și după două pierdute. Și după cele pierdute, ca semn de pocăință, cerând iertare de la Dumnezeu, așa cum a fost în cazul bisericii *Sfinții Arhangheli Mihai și Gavriil* de la Războieni sau Valea Albă. Când s-au reparat cele mai frumoase monumente istorice din secolul al XIX-lea? După Războiul de Independență din 1877 când Regele Carol I a restaurat Catedrala din Târgoviște, Catedrala de la Curtea de Argeș, bisericile *Sfântul Nicolae Domnesc* și *Sfinții Trei Ierarhi* din Iași. Toate au fost restaurate, unele chiar rezidite, după o perioadă de încercare, după ce am trecut prin război, prin sărăcie și suferință; în timp ce își plâneau morții, românii construiau biserici pentru a cere ajutorul lui Dumnezeu, a-I mulțumi pentru biruință și a-I cere alinare pentru suferința prin care a trecut poporul și ajutor pentru un început mai bun”.

Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a mai precizat referitor la noua Catedrală: „Construirea Catedralei este semn de întoarcere a noastră către Dumnezeu, un semn de comuniune între românii din țară și cei din străinătate și un semn de comuniune frățească între ctitorii de biserici din toate veacurile, începând din primul secol al erei creștine până astăzi. Este vorba de o construcție simbol, nu de o construcție comercială, nu e vorba de un magazin universal și nici de un local de cultură laică seculară, ci este vorba de un simbol al sufletului românesc în rugăciune, căci noi prin rugăciune ne înălțăm în demnitate. Așadar, această etapă foarte importantă a proiectării Catedralei celei noi s-a realizat cu ajutorul lui Dumnezeu, al Sfinților Lui și cu ajutorul Maicii Domnului pe care o cinștim în mod deosebit astăzi pentru punerea în raclă a veșmântului ei din Biserica Vlahernelor, o Biserică a vlahilor care mergeau la Constantinopol. Deci, cu ajutorul Sfinților se zidește Biserica și cea din inimi și cea din zid. Mai întâi zidim Biserica în sufletele noastre prin unirea cu

Hristos, Capul Bisericii, prin rugăciune, Sfânta Împărtășanie, și săvârșirea faptelor bune, apoi, zidim biserici de zid, pe care deja le-am construit duhovnicește în sufletele noastre. Și dacă facem loc în sufletul nostru noi catedrale, care ne reprezintă pe noi în stare de rugăciune, de comuniune și de unitate, atunci vom avea parte de mari bucurii duhovnicești și vom avea multă dărnicie și ne vom asemena cu Dumnezeu Cel mult milostiv”.

Patriarhul României a arătat că noua Catedrală va fi construită în formă de corabie și de cruce latină după cum se precizează în Constituțiile Apostolice din secolul al IV-lea: „Catedrala nouă va fi una tradițională, nu ultramodernistă, va fi bizantină înlăuntrul ei și românească la exterior, iar prin turla Pantocrator va uni Bizanțul cu Occidentul. Este vorba de o cupolă bizantină ridicată într-o turlă mare care simbolizează pe Hristos Cel ce ieri, astăzi și în veci este același. Acum când peste patru milioane de români au emigrat în Occident era nevoie ca noua Catedrală să aibă un element de legătură între tradiția răsăriteană și tradiția apuseană, între latinitatea noastră și grecoitatea tradiției bizantine. De aceea, noua Catedrală nu va fi construită în formă de cruce greacă, ci în formă de cruce latină deoarece așa ne poruncesc Constituțiile Apostolice din secolul al IV-lea. Biserica să fie mare și în formă de corabie, căci ne amintește de corabia lui Noe, a salvării din potop, și de corabia în care Hristos Domnul a stat cu ucenicii, de unde a învățat poporul care stătea pe marginea Mării Galileii și din care a făcut minuni de potolire a furtunii și a vânturilor năpraznice. Trebuie să fie sub formă de corabie deoarece Biserica ne trece de pe tărâmul vieții pământești pe tărâmul vieții cerești. Deci, Biserica în formă de corabie se armonizează cu o cruce latină care are unul dintre brațe mai lung ca semn al procesiunii, al înaintării noastre treptate spre Hristos, spre Sfânta Treime. Dacă este în formă de corabie, Biserica devine cruciformă, formă de cruce latină”.

La finalul cuvântului Său, Preafericirea Sa și-a exprimat dorința ca în trei ani, cu ajutorul lui Dumnezeu, Catedrala să fie zidită și sfințită: „Să ne ajute Bunul Dumnezeu să simțim și bucuria Învierii când intrăm în Biserica Sfintei Cruci și să simțim bucuria de a fi chemați de Hristos să facem cu mâinile noastre o Biserică spre slava Preasfintei Treimi și spre a noastră mântuire. O Biserică ce va dura, cu ajutorul lui Dumnezeu, sute de ani, dar totdeauna se va aminti cine a făcut-o, cine sunt fericiții și pururi pomeniții ctitori... Să ne ajute Bunul Dumnezeu ca peste trei ani să vedem Biserica construită și acoperită.

Aceasta este dorința noastră, ca în trei ani să fie zidită și să fie sfințită, urmând ca peste alți doi sau trei ani să vedem gata și pictura. Așadar, târnosirea noii Catedrale este prevăzută, cu ajutorul lui Dumnezeu, să aibă loc în anul 2013, iar în anul 2015 și sfințirea picturii”.

După încheierea Sfintei Liturghii, la ora 12.00, în sala „Europa Christiana” din Palatul Patriarhiei, a avut loc o conferință de presă în care au fost prezentate din nou rezultatele concursului de proiectare pentru Catedrala Mântuirii Neamului. Conferința a fost susținută de către Preasfințitul Părinte Ciprian Cămpineanul, Episcop-vicar Patriarhal și Dl prof. ing. Nicolae Noica, din partea Comisiei speciale pentru Catedrala Mântuirii Neamului a Patriarhiei Române.

Moment din timpul conferinței de presă pentru anunțarea rezultatelor concursului de proiectare a Catedralei Mântuirii Neamului

În cadrul acestei conferințe, Preasfinția Sa a dat citire membrilor Comisiei de evaluare finală a proiectelor, Comisie prezidată de Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, dar și celor patru subcomisii tehnice de evaluare (Arhitectură, Rezistență, Instalații, Financiară).

„Acești specialiști din cele patru subcomisii au lucrat timp de două săptămâni, atunci când li s-a predat documentația scrisă și desenată, secretizată, și au acordat anumite punctaje din care au rezultat clasamentele pe fiecare specialitate. Aceste punctaje și clasamente au fost înaintate juriului, adică Comisiei de evaluare finală a proiectelor în data de 30 iunie. Comisia de evaluare finală s-a întâlnit pe 1 iulie, și a analizat concordanța dintre criteriile de evaluare ce rezultau din caietul de sarcini și tema propusă de Patriarhia Română și ilustrată în macheta prezentată, și rezultatele prezentate de cele patru subcomisii”, a precizat Preasfințitul Ciprian Câmpineanul, Episcop-vicar Patriarhal.

Păstrând punctajele celor patru subcomisii, din suma punctajelor și clasamentelor a rezultat clasamentul final al câștigătorilor, apoi s-a procedat la desecretizarea documentației și aflarea numelor societăților de proiectare înscrise în concurs. Punctajul cel mai mare l-a obținut proiectul nr. 2, propus de societatea SC Vanel Exim SRL – Bacău care va încheia cu Patriarhia Română contractul de proiectare complet, cu condiția de a respecta îmbunătățirile propuse de beneficiar. Proiectul câștigător a obținut locul I pentru rezistență, locul al II-lea pentru instalații și a făcut cea mai bună ofertă din punct de vedere economic. Deși ocupă locul I în clasamentul firmelor, proiectul nr. 2 a obținut premiul al II-lea, deoarece nu a depășit baremul de 90 de puncte stabilit de către subcomisiile tehnice de evaluare. Din banii rezervați pentru premiul I, au fost recompensate toate firmele de proiectare înscrise în concurs, prin acordarea unor mențiuni și distincții speciale în bani, împreună cu recomandarea Patriarhiei Române de a realiza proiectele propuse în alte județe din țară sau din străinătate. Premiul al III-lea, împreună cu suma de 30.000 de euro, a fost acordat proiectului nr. 4, realizat de societatea SC West Group Architecture SRL – București. Mențiunea I a fost obținută de proiectul nr. 5, propus de societatea SC Exprocons Gosav SRL – Iași, care a primit din partea Patriarhiei suma de 10.000 de euro. Mențiunea a II-a, împreună cu suma de 10.000 de euro, a fost acordată proiectului nr. 6, aparținând societății SC Criba Design SRL – București. Proiectul nr. 7, propus de societatea Biroul de Arhitectură „Drig Bogdan” – Arad, a obținut Mențiunea a III-a și suma de 10.000 de euro. Distincții speciale, împreună cu suma de 5.000 de euro, au fost acordate societăților SC Mina-M-COM SRL – București și SC Oldartpro SRL – Suceava pentru proiectul nr. 3, respectiv proiectul nr. 1.

După prezentarea rezultatelor concursului de selectare al proiectantului noii Catedrale Patriarhale, Preasfințitul Părinte Ciprian Cămpineanul a arătat că urmează să se constituie o Comisie specială de economiști care vor negocia cu băncile care și-au exprimat deja disponibilitatea de a deschide o linie de creditare pentru Patriarhie. Preasfinția Sa a readus în discuție și faptul că pentru edificarea Catedralei Mântuirii Neamului nu se vor aloca fonduri de la bugetul de stat, ci se va face apel la credincioși printr-o campanie de colectare, ce va fi lansată în toamnă și care nu va constitui o povară pentru credincioși. Campania va fi intitulată „Darul tău pentru Dumnezeu” și se va desfășura în cadrul parohiilor de pe întreg cuprinsul Patriarhiei Române.

Preasfinția Sa a evidențiat importanța investițiilor în această vreme de criză, astfel „demararea lucrărilor, în această toamnă, pentru construirea Catedralei înseamnă locuri de muncă pentru foarte mulți oameni, în domeniul construcțiilor, aproximativ 4000 de locuri,” iar „beneficiarii celor două cantine sociale de la subsol vor fi pelerini veniți din toată țara, la slujbele de la marile sărbători”.

Mai departe, Dl prof. ing. Nicolae Noica a afirmat că „toți participanții au depus un efort extraordinar, ceea ce a dovedit că a existat o pasiune și preocupare pentru rezolvarea acestor proiecte”, și a arătat că proiectul câștigător „va avea substanțiale modificări din punct de vedere al formei”. Costul ridicării Catedralei Mântuirii Neamului, la roșu, este de aproximativ 100 milioane de euro, iar toți banii vor proveni de la Patriarhia Română: „Ceea ce este extrem de important este evaluarea financiară. Dacă noi am spus că pentru construcția la roșu este nevoie de 180-200 milioane de euro, iată că cifra reală, astăzi, se învârtă în jurul sumei de 100 de milioane. Au fost și propuneri pentru 180 de milioane și pentru 60 de milioane, însă ne-am oprit la cele mai realiste, cele în jurul cifrei de 100 de milioane”, a mai adăugat Dl prof. ing. Nicolae Noica.

Spre sfârșitul conferinței de presă, Părintele Consilier Patriarhal Constantin Stoica, purtătorul de cuvânt al Patriarhiei Române, a precizat că realizarea viitoarei Catedrale Patriarhale nu înseamnă diminuarea lucrării social-filantropice a Bisericii, ci, dimpotrivă, aceasta se va amplifica: „Săptămâna viitoare va avea loc ședința Sfântului Sinod, iar Patriarhia va propune un program pastoral și social în vreme de criză, ai cărui beneficiari vor fi persoanele vârstnice, pensionarii cu venituri scăzute, familiile cu mulți copii,

precum și cei bolnavi. În toate eparhiile se va acorda o atenție deosebită celor aflați în dificultate în această perioadă de criză. Vor fi organizate mai multe cantine filantropice și fiecare credincios aflat în dificultate va fi ajutat și de către Biserică...”

În încheiere, reprezentanții Patriarhiei Române au anunțat că premiarea participanților la concursul de proiectare a Catedralei Mântuirii Neamului va avea loc în ziua de 7 iulie, ora 13⁰⁰, în Aula Magna „Teoctist Patriarhul”, din Palatul Patriarhiei, în prezența membrilor Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Summary: Nomination of the winner in the contest for designing the “People’s Salvation Cathedral”

On the 2nd of July 2010, His Beatitude Father Patriarch Daniel, having officiated the Divine Liturgy in the Patriarchal Cathedral in Bucharest, and in the presence of the Permanent National Church Council, announced the conclusion of the contest for designing the “People’s Salvation Cathedral”. The Patriarch of Romania pointed out that the jury, i.e. the Final Evaluation Committee, having first considered the reports of the specialty subcommittees, and as a result of the summarizing estimation of the scores obtained from these specialty subcommittees, determined the grading order of the scores obtained and nominated the company S.C. Vanel Exim SRL of Bacău as the winner in the entire contest. His Beatitude thanked God for the assistance received, and therewith expressed his desire that the building works for the new Patriarchal Cathedral would start this very autumn, that it would be build and consecrated in three years, and in other two or three years the mural picture would be thoroughly archived.

The same day, at twelve o’clock, a press conference was organized in the patriarchal palace, being given by this Grace Father Ciprian Cămpineanu, patriarchal vicar-bishop, as well as by Prof. Engineer Nicolae Noica, member of the special Committee for the “People’s Salvation Cathedral” of the Romanian Patriarchate; the final results of the companies that had gone in for the competition, as well as some preliminary tidings about the ways of subsidizing the new Patriarchal Cathedral were presented here.

**Seminar național despre *Fenomenul migrației:*
justiție socială și coabitare, la Palatul Patriarhiei.
Comunicat de presă:**

După cum informează Biroul de Presă al Patriarhiei Române, în ziua de 13 iulie 2010, în sala *Conventus* din Palatul Patriarhiei, Asociația Ecumenică a Bisericilor din România – AIDRom¹ a organizat seminarul național *Fenomenul migrației: justiție socială și coabitare*, cu sprijinul Consiliului Mondial al Bisericilor (CMB) și al Comisiei Bisericilor pentru Migranți din Europa (CCME). Seminarul face parte din proiectul național „Bisericile Creștine din România răspunzând fenomenului migrației”.

Majoritatea Bisericilor europene se implică în acordarea de sprijin confesional și asistare directă (asistență medicală, psihologică, consiliere etc.) migranților. În prezent, România este atât țară de origine, prin emigrarea unui număr important de cetățeni români în străinătate, cât și țară de destinație pentru tot mai mulți imigranți. Potrivit statisticilor ultimilor doi ani, migrația în România este în creștere, fenomen care reprezintă o provocare pentru societatea românească, inclusiv pentru Biserici. Biserica Ortodoxă Română acordă prin programele de asistență socială o atenție specială problemelor migranților și colaborează cu alte culte creștine din România în sprijinul acestora (București, Arad, Timișoara).

¹ Asociația ecumenică a Bisericilor din România – AIDRom este o organizație ecumenică fondată în anul 1991 și formată din cinci Biserici din România: Biserica Ortodoxă Română (membru fondator), Biserica Reformată (membru fondator), Biserica Evanghelică C.A. (membru fondator), Biserica Evanghelică Luterană și Biserica Armeană.

AIDRom derulează o serie de programe în domeniul asistenței sociale, dezvoltării comunitare, educației (prevenția abandonului școlar, reintegrare școlară), protecției mediului, prevenirii traficului de ființe umane, a violenței domestice și consumului de droguri, integrării persoanelor în situații de risc etc.

Înaltpreasfințitul Părinte Nifon, Arhiepiscopul Târgoviștei, prezidând lucrările seminarului „Fenomenul migrației: justiție socială și coabitare”

Seminarul a reunit 25 de participanți din țară, reprezentanți ai Bisericii Ortodoxe Române, Bisericii Romano-Catolice, Bisericilor Protestante, dar și alți experți în problematica fenomenului migrației din partea unor ONG-uri.

Scopul seminarului a fost să evalueze activitatea desfășurată până în prezent de Bisericile din România, subliniindu-se importanța valorilor religioase comune și respectarea tradițiilor specifice în procesul de integrare a imigranților în comunitate. Cu acest prilej, a fost lansată campania națională „Bine ai venit, străine!”, care marchează încheierea proiectului „Bisericile din Europa răspunzând fenomenului migrației”, lansat de Comisia Bisericilor pentru Migranți în Europa și Conferința Bisericilor Europene (CEC) la cea de a XIII-a Adunare Generală (Lyon, iulie 2009).

*Moment din timpul seminarului „Fenomenul migrației: justiție socială și coabitare”,
Palatul Patriarhiei din București*

**Summary: Press Release: National Seminar about The Phenomenon of Migration:
Social Justice and Cohabitation at the Patriarchate Palace**

On the 13th of July 2010, a seminar took place in the “Conventus” Hall of the Patriarchal Palace about *The Phenomenon of Migration: Social Justice and Cohabitation*, organised by the *Oecumenical Association of the Churches in Romania*, with the aid of the *World Council of Churches*, and the *Church Committee for Migrants of Europe*, within the frame of the project *The Christian Churches of Romania Meeting the Phenomenon of Migration*, under the circumstances of the increase of the phenomenon of migration in our country. The twenty-five participants, belonging to the Orthodox, Roman-Catholic and Protestant cults, as well as members of some non-government organisations, evaluated the up-to-date activities of the Churches in Romania in the assistance of migrants. Within the frame of this event, the national campaign *Welcome, foreigner!* was therewith launched.

Emisiune numismatică – un set de cinci monede din argint, dedicate patriarhilor Bisericii Ortodoxe Române, Miron Cristea, Nicodim Munteanu, Justinian Marina, Iustin Moisescu și Teoctist Arăpașu

În conformitate cu prevederile Legii nr. 312/2004 privind *Statutul Băncii Naționale a României*, Banca Națională a României a pus în circulație, în scop numismatic, începând cu data de 19 iulie 2010, un set de cinci monede din argint, dedicate patriarhilor Bisericii Ortodoxe Române: Miron Cristea, Nicodim Munteanu, Justinian Marina, Iustin Moisescu și Teoctist Arăpașu.

Caracteristicile fiecăreia din cele cinci monede din argint sunt următoarele:

- material: argint;
- valoare nominală: 10 lei;
- formă: rotundă;
- diametru: 37 mm;
- greutate: 31,103 g;
- calitate: proof;
- margine: zimțată;
- tiraj: 5 000 buc. (câte 1.000 buc. pentru fiecare model).

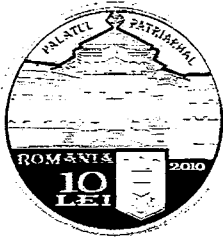
Aversul comun prezintă Palatul Patriarhal din București; deasupra, inscripția în arc de cerc „PALATUL PATRIARHAL”, dedesubt, inscripția „ROMANIA”, valoarea nominală a monedei - „10 LEI”, stema României și anul de emisiune – „2010”. Reversul 1 prezintă portretul patriarhului Miron Cristea; în stânga, anii între care a trăit patriarhul – „1868-1939”; în dreapta, jos, stema Patriarhiei Române; la exterior, inscripția circulară „PATRIARHUL MIRON CRISTEA”. Reversul 2 prezintă portretul patriarhului Nicodim Munteanu; în stânga, stema Patriarhiei Române și anii între care a trăit patriarhul – „1864-1948”; la exterior, inscripția circulară „PATRIARHUL NICODIM MUNTEANU”.

*Monedă de argint
BNR 10 lei (2010) –
Patriarhii Bisericii
Ortodoxe Române –
Miron Cristea
(avers)*

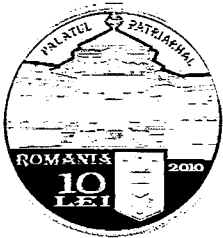
*Monedă de argint
BNR 10 lei (2010) –
Patriarhii Bisericii
Ortodoxe Române –
Miron Cristea
(revers)*

*Monedă de argint
BNR 10 lei (2010) –
Patriarhii Bisericii
Ortodoxe Române –
Nicodim Munteanu
(avers)*

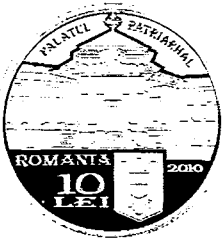
*Monedă de argint
BNR 10 lei (2010) –
Patriarhii Bisericii
Ortodoxe Române –
Nicodim Munteanu
(revers)*

*Monedă de argint
BNR 10 lei (2010) –
Patriarhii Bisericii
Ortodoxe Române –
Justinian Marina
(avers)*

*Monedă de argint
BNR 10 lei (2010) –
Patriarhii Bisericii
Ortodoxe Române –
Justinian Marina
(revers)*

*Monedă de argint
BNR 10 lei (2010) –
Patriarhii Bisericii
Ortodoxe Române –
Iustin Moisescu
(avers)*

*Monedă de argint
BNR 10 lei (2010) –
Patriarhii Bisericii
Ortodoxe Române –
Iustin Moisescu
(revers)*

*Monedă de argint
BNR 10 lei (2010) –
Patriarhii Bisericii
Ortodoxe Române –
Teoctist Arăpașu
(avers)*

*Monedă de argint
BNR 10 lei (2010) –
Patriarhii Bisericii
Ortodoxe Române –
Teoctist Arăpașu
(revers)*

Reversul 3 prezintă portretul patriarhului Justinian Marina; în dreapta, stema Patriarhiei Române și anii între care a trăit patriarhul – „1901-1977”; la exterior, inscripția circulară „PATRIARHUL JUSTINIAN MARINA”. Reversul 4 prezintă portretul patriarhului Iustin Moisescu; în dreapta, anii între care a trăit patriarhul – „1910-1986” și stema Patriarhiei Române; la exterior, inscripția circulară „PATRIARHUL IUSTIN MOISESCU!”. Reversul 5 prezintă portretul patriarhului Teoctist Arăpașu; în stânga, stema Patriarhiei Române și anii între care a trăit patriarhul – „1915-2007”; la exterior, inscripția circulară „PATRIARHUL TEOCTIST ARAPASU”.

Prețul de vânzare, exclusiv TVA, pentru setul de cinci monede din argint aferente emisiunii numismatice „Patriarhi ai Bisericii Ortodoxe Române, Miron Cristea, Nicodim Munteanu, Justinian Marina, Iustin Moisescu și Teoctist Arăpașu” este de 950,00 lei. Monedele din argint, ce formează seturile, ambalate în capsule de metacrilat transparent, vor fi însoțite de broșuri de prezentare a emisiunii numismatice, redactate în limbile română, engleză și franceză. Broșurile includ și certificatul de autenticitate, pe care se găsesc semnăturile guvernatorului Băncii Naționale a României și casierului central. Monedele din argint, din emisiunea numismatică „Patriarhi ai Bisericii Ortodoxe Române, Miron Cristea, Nicodim Munteanu, Justinian Marina, Iustin Moisescu și Teoctist Arăpașu”, au putere circulatorie pe teritoriul României. Punerea în circulație, în scop numismatic, a acestor monede din argint, se realizează prin sucursalele București, Cluj, Iași și Timiș ale Băncii Naționale a României.

Comunicat de presă, Banca Națională a României

Summary: Numismatic issue – a set of five silver coins dedicated to the Patriarchs of the Romanian Orthodox Church: Miron Cristea, Nicodim Munteanu, Justinian Marina, Iustin Moisescu and Teoctist Arăpașu

According to the provisions of the Law no. 312 / 2004 regarding the Status of the National Bank of Romania, the National Bank of Romania has put into circulation, on numismatic purpose, as early as the July 19, 2010, a set of five silver

coins dedicated to the Patriarchs of the Romanian Orthodox Church, Miron Cristea, Nicodim Munteanu, Justinian Marina, Iustin Moisescu and Teoctist Arăpașu.

The selling price, excluding the added value tax, for the set of five silver coins relating to the numismatic issue *Patriarchs of the Romanian Orthodox Church, Miron Cristea, Nicodim Munteanu, Justinian Marina, Iustin Moisescu and Teoctist Arăpașu* is 3150 Lei. The silver coins, which make up the set, sealed within transparent metacrylate capsules are to be accompanied by booklets presenting this numismatic issue in Romanian, English and French; they also include the authenticity certificate on which the signatures of the governor of the National Bank of Romania, and of the central cashier are to be found. The silver coins that belong to the present issue *Patriarchs of the Romanian Orthodox Church, Miron Cristea, Nicodim Munteanu, Justinian Marina, Iustin Moisescu and Teoctist Arăpașu* have availability of circulation only on the territory of Romania. The putting into circulation, on numismatic purpose, of these silver coins, is being realised through the National Bank of Romania branches in Bucharest, Cluj, Iași and Timiș.

Pomenirea fericitului întru adormire Părinte Patriarh Teoctist

Paul SCARLAT

În data de 30 iulie, Biserica Ortodoxă Română a comemorat trei ani de la trecerea la cele veșnice a Părintelui Patriarh Teoctist Arăpașu, în amintirea căruia a fost oficiată o slujbă de pomenire la Catedrala Patriarhală, de către un sobor de preoți condus de Preasfințitul Părinte Varsanufie Prahoveanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor. Preasfinția Sa a dat totodată citire mesajului Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, intitulat „Patriarhul Teoctist – o candelă de înviere”.

La Catedrala Patriarhală din București a fost oficiată în data de 30 iulie 2010 slujbă de pomenire pentru fericitul întru adormire Părintele Patriarh Teoctist, cel de-al cincilea întâistătător al Bisericii Ortodoxe Române, la trei ani de la trecerea sa la Domnul. Slujba a fost oficiată de către Preasfințitul Părinte Varsanufie Prahoveanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Patriarh Daniel. Ulterior, la mormântul patriarhului, aflat în incinta Catedralei Patriarhale, s-a cântat *Veșnică lui pomenire!*

În cadrul slujbei de pomenire, personalitatea celui de-al cincilea patriarh al Bisericii Ortodoxe Române a fost elogiată

*Patriarhul Teoctist Arăpașu
(1915-2007)*

Moment din timpul slujbei de pomenire pentru fericitul întru adormire, patriarhul Teoctist al Bisericii Ortodoxe Române – Catedrala Patriarhală

prin mesajul Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, intitulat „Patriarhul Teoctist – o candelă de înviere”, în care Preafericirea Sa a menționat: „Părintele Patriarh Teoctist a răspândit în jurul său lumină din lumina lui Hristos, pentru că a fost un ierarh evlavios și harnic. A păstorit în vreme de opreliști comuniste, dar și de libertate agitată, totdeauna într-un context misionar, care a cerut multă veghe și jertfelnicie, multă înțelepciune și luptă duhovnicească”.

De asemenea, activitatea Patriarhului Teoctist său a fost rezumată în următoarele cuvinte de către Preafericitul Părinte Patriarh Daniel: „[...] A răspândit lumină și speranță prin multele biserici construite din temelie, prin multe canonizări de sfinți români, prin reintroducerea religiei în școlile publice, prin reintegrarea învățământului teologic în rețeaua de stat, prin reactivarea asistenței religioase a preoșilor de caritate în unitățile militare, în spitale și în penitenciare, prin înființarea unor centre social-filantropice pentru persoanele defavorizate, precum și prin înființarea de cabinete ori

centre social-medice. A adus bucurie multor români prin eparhiile reactivitate sau nou înființate în țară și în afara hotarelor actuale ale României. A cultivat comuniunea prin relații frățești pline de lumină și căldură spirituală cu toate celelalte Biserici Ortodoxe surori, dar și prin grija părintească pentru frații noștri români de pretutindeni”.

Vrednicul de pomenire Patriarh Teoctist a trecut la cele veșnice în București, la 30 iulie 2007 și a fost patriarh al României timp de 21 de ani, în perioada 1986-2007. Părintele Patriarh Teoctist a intrat în mănăstire în anul 1928, fiind numit frate la Mănăstirea Vorona, apoi la Mănăstirea Neamț în anul 1931. A absolvit Seminarul Monahal din Mănăstirea Cernica în anul 1940. A fost tuns în monahism la Mănăstirea Bistrița, județul Neamț, sub numele de Teoctist în data de 6 august 1935 și hirotonit ierodiacon pe seama acesteia în anul 1937, la 4 ianuarie. În 1940 s-a înscris la Facultatea de Teologie din București, obținând licența în 1945; paralel a îndeplinit diferite funcții în cadrul Arhiepiscopiei Bucureștilor și de diacon la Patriarhie.

La 1 martie 1945 a fost transferat la Centrul eparhial Iași, fiind hirotonit ieromonah în data de 25 martie 1945 și hirotesit arhimandrit în 1946. A urmat Facultatea de Litere și Filozofie din Iași în perioada 1945-1947, fiind preot slujitor, apoi mare eclesiarh la Catedrala mitropolitană din Iași și exarh al mănăstirilor din Arhiepiscopia Iașilor (1946-1948). De asemenea, între anii 1948-1950 a îndeplinit funcția de vicar al aceleiași Arhiepiscopii. La 28 februarie 1950 a fost ales, iar la 5 martie 1950 hirotonit Episcop-vicar Patriarhal cu titlul „Botoșăneanul”; în această calitate a fost secretar al Sfântului Sinod, rector al Institutului Teologic Universitar din București în perioada 1950-1954 și a condus diferite sectoare din cadrul Administrației Patriarhale.

La 28 iulie 1962 a fost ales, iar la 16 septembrie înscăunat Episcop la Arad, unde a păstorit 10 ani (între decembrie 1969 – decembrie 1970, locțiitor de Episcop la Oradea). La 28 ianuarie 1973 a fost ales Arhiepiscop al Craiovei și Mitropolit al Olteniei, iar la 25 februarie 1973 a fost înscăunat.

Arhiepiscop al Iașilor și Mitropolit al Moldovei și Sucevei a fost ales la 25 septembrie 1977, iar la 9 octombrie 1977 a fost înscăunat. Începând cu anul 1980, luna iulie, până în ianuarie 1982, a fost locțiitor de Mitropolit al Ardealului. După moartea Patriarhului Iustin, la 31 iulie 1986,

a devenit locțiitor de Patriarh, la 9 noiembrie 1986 a fost ales, iar la 16 noiembrie 1986 întronizat ca Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Ungrovlahiei și Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, păstorind până la moarte (iulie 2007).

Summary: Commemoration of Father Patriarch Teoctist of eternal memory

On the 30th of July 2010, the Romanian Orthodox Church commemorated three years since Father Patriarch Theoctist Arăpașu (1915-2007, shepherding between 1986-2007) fell asleep in the Lord. Within the frame of the commemorating divine service celebrated in the Patriarchal Cathedral by a group of priests lead by Grace Father Varsanufie Prahoveanu, vicar-bishop at the Archiepiscopate of Bucharest, a message from His Beatitude Father Patriarch Daniel was readout, having the title *Patriarch Theoctist – a light to resurrection*, in which the personality and activity of the fifth Patriarch of Romania were spoken highly of.

Pomenirea fericitului întru adormire Părinte Patriarh Iustin

Damian Alexandru ANFILE

În ziua de 31 iulie, Biserica Ortodoxă Română a pomenit trecerea la Domnul a Părintelui Patriarh Iustin Moiescu, cel care a fost conducătorul ei între anii 1977-1986. În memoria sa a fost oficiată o slujbă de pomenire în Catedrala Patriarhală, în incinta căreia este înmormântat. Personalitatea Părintelui Patriarh Iustin Moiescu a fost evocată într-un mesaj al Preafericirii Sale Daniel, care a apreciat pregătirea teologică și activitatea pastorală, cât și realizările edilitare și culturale ale vrednicului de pomenire, Patriarhul Iustin.

La Catedrala Patriarhală s-a celebrat în data de 31 iulie 2010 pomenirea de 24 de ani de la trecerea la cele veșnice a vrednicului de pomenire Părinte Iustin Moiescu, cel de-al patrulea patriarh al Bisericii Ortodoxe Române. Slujba parastasului a fost oficiată de către Preasfințitul Părinte Varlaam Ploieșteanul, Episcop-vicar Patriarhal, cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Patriarh Daniel.

Preafericirea Sa a transmis și un mesaj cu acest prilej, intitulat „Patriarhul Iustin – un stâlp neclintit de furtună”, în care a apreciat personalitatea antecesurului său, arătând că „prin bogata sa activitate cărturărească, pastorală și internațională, Părintele Patriarh Iustin și-a înscris numele în rândul

*Patriarhul Iustin Moiescu
(1910-1986)*

Moment din timpul slujbei de pomenire pentru fericitul întru adormire, patriarhul Iustin al Bisericii Ortodoxe Române – Catedrala Patriarhală

ierarhilor români harnici și înțelepți. [...] A fost un Arhipăstor maiestuos și sobru ca un voievod, iar, în tăcere impusă, un neînfricat luptător până la moarte, ca *un stâlp neclintit în mijlocul furtunii*. [...] Părintele Patriarh Iustin rămâne în memoria noastră ca fiind *un om echilibrat, un teolog erudit și un păstor înțelept*, prin fidelitatea sa față de tradiția ortodoxă, patristică, prin temeinica sa pregătire academică, prin sobrietatea sa în relațiile umane, însă și prin bunătatea și dărnicia sa părintească, exprimate adesea discret, dar eficient”. După citirea mesajului Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, a

fost oficiată o slujbă de pomenire la mormântul fostului întâistătător al Bisericii Ortodoxe Române, aflat în incinta Cătralei Patriarhale.

Cel care este cunoscut astăzi drept patriarhul cărturar al României a văzut lumina zilei la 5 martie 1910, în satul Căndești din județul Argeș. Era cel de-al doilea copil al familiei învățătorului Ioan Moiescu. Tatăl său îl va părăsi curând, fiind chemat pe front odată cu izbucnirea Primului Război Mondial – aici va și muri, în toamna anului 1916, lăsând-o pe soția sa, Maria, să se ocupe de educația copiilor.

Viitorul ierarh și-a început studiile la școala din sat, înscriindu-se mai apoi la cursurile liceului *Dinicu Golescu* din Câmpulung Muscel. Nu va învăța aici decât un an, deoarece în 1922, mitropolitul Miron Cristea înființează în acest oraș *Seminarul pentru orfanii eroilor de război*, instituție ce îi va purta ulterior numele. Tânărul fiu de învățător a fost primit aici cu bursă, absolvind ca șef de promoție în anul 1930.

Referitor la destinul lui Iustin Moiescu, se pare că în anul 1922 a avut loc o întâmplare ce a rămas în memoria colectivă: mergând cu clasa în vizită la patriarhul Miron Cristea, acesta din urmă ar fi spus: „Dea Dumnezeu ca unul dintre voi să ajungă pe scaunul meu de mitropolit la București”. Dacă întâmplarea este adevărată, cuvintele sale au fost profetice.

Tot Miron Cristea este cel care a remarcat potențialul tânărului absolvent de seminar, trimițându-l cu bursă din partea Patriarhiei Române la Facultatea de Teologie din Atena. În cei patru ani petrecuți aici, viitorul întâistătător al Bisericii Române își va însuși atât de bine limba și cultura grecească, încât a prilejuit următoarea constatare din partea unui profesor: „Posedă limba greacă mai bine decât studenții greci de origine.”

Ulterior, tânărul teolog a urmat cursuri de specializare la Facultatea de Teologie Romano-Catolică din Strasbourg și din nou la Atena. Aici își va lua, în anul 1937, doctoratul în teologie cu lucrarea, *Evagrie din Pont. Viața, scrierile și învățătura*, îndrumat fiind de profesorul Dimitrios Valanos, primind calificativul „ariston”, adică „excepțional”.

Întors în țară, proaspătul doctor în teologie se va dedica unei cariere didactice, fiind mai întâi profesor de limba latină la Seminarul „Nifon” din București, iar ulterior fiind trimis la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Varșovia, unde ocupă catedra de Studiu al Noului Testament până în anul 1939.

Izbucnirea celui de-Al Doilea Război Mondial îl va sili să se întoarcă în țară, unde va continua să predea Studiul Noului Testament, mai întâi la Facultatea din Suceava, apoi la Institutul Teologic din București, până la anul 1956. Astfel, cariera didactică a ierarhului cărturar însușește 17 ani de activitate în mediul universitar.

O schimbare radicală în viața lui Iustin Moiescu a constituit-o alegerea sa ca arhipăstor al Mitropoliei Ardealului, la 26 februarie 1956, în urma morții mitropolitului Nicolae Bălan. În privința alegerii sale oarecum surprinzătoare sunt semnificative cuvintele patriarhului Justinian Marina: „Va trebui să trimitem acolo pe cel mai bun dintre clericii de astăzi ai Bisericii noastre, o personalitate viguros conturată, cu aleasă pregătire teologică, temeinic orientată în toate problemele pe care le ridică lumea noastră contemporană, căci la vremuri noi, ne trebuie oameni noi”. Cu toate că nu a păstorit aici decât zece luni, el și-a lăsat amprenta asupra eparhiei, în special prin reînființarea *Revistei Teologice*, publicată de atunci cu numele de *Mitropolia Ardealului*.

Trecerea la Domnul a mitropolitului Sebastian Rușan al Moldovei a făcut ca Iustin Moiescu să fie ales ca nou întâistător al Arhiepiscopiei Iașilor, la 10 ianuarie 1957. Aici va păstori mai bine de douăzeci de ani, remarcându-se ca un bun administrator și restaurator de monumente istorice bisericești. De asemenea, tot acum a reprezentat Biserica Ortodoxă Română la mai multe întâlniri ecumenice ori panortodoxe, distingându-se ca una dintre principalele personalități ale ecumenismului românesc.

Fulgerătorul deces al patriarhului Justinian Marina, survenit la 26 martie 1977, face ca mitropolitul Iustin să fie ales, în cadrul Consiliului Electoral Bisericesc, ca nou întâistător al Bisericii Române. Majoritatea de voturi obținută a fost covârșitoare, 94 din cei 96 de membri declarându-se în favoarea sa. Prin alegerea sa ca patriarh al României și implicit mitropolit al Munteniei și Dobrogei, Iustin Moiescu realiza o premieră în istoria Bisericii noastre, fiind cel dintâi ierarh care a păstorit, succesiv, cele trei mari mitropolii: Ardealul, Moldova și Muntenia.

Noul conducător al Bisericii Române s-a evidențiat, în timpul păstoririi sale, prin intensa activitate misionară desfășurată în țară și peste hotare, cât și prin importante inițiative culturale. El este cel care lansat două dintre cele mai importante colecții de cărți ale ortodoxiei românești: una patristică,

numită *Părinți și scriitori bisericești*, cuprinzând 90 de volume – reactualizată începând cu anul 2007 – și alta de artă creștină, în șase volume.

De asemenea, activitatea sa literară este una impresionantă, el având atât lucrări personale cât și traduceri, în special din limba greacă, precum *Simbolica* teologului Hristu Andrusos. Recent, întreaga operă a patriarhului Iustin Moiescu a fost reeditată, ea fiind accesibilă publicului larg.

Cel de-al patrulea patriarh al României trece la Domnul în data de 31 iulie 1986, lăsând în urmă imaginea unui ierarh cu o imensă putere de muncă și de o vastă erudiție, care a adus o mare contribuție prestigiului Bisericii sale.

Summary: Commemoration of Father Patriarch Iustin of eternal memory

On the 31st of July 2010, a commemorating divine service was officiated in the Patriarchal Cathedral, celebrating 24 years since Father Iustin Moiescu fell asleep in the Lord; he was the fourth Patriarch of the Romanian (1910-1986, shepherding between 1977-1986). Great Romanian theologian as he was, he had been teaching for about twenty years as a distinguished University Professor and was inducted as hierarch in 1956, when he was elected as new metropolitan of Ardeal. During his pastoral activity, he stood out as a good administrator and organizer, as well as a remarkable personality of the Romanian ecumenical movement, being a representative of the Romanian Orthodox Church to many ecumenical as pan orthodox meetings.

Furthermore, Father Patriarch Iustin Moiescu is the first hierarch to have shepherded successively the three great metropolies of Romania: Ardeal, Moldavia and Wallachia. Father Patriarch Justinian Marina having fallen asleep in the Lord, the new Patriarch Iustin Moiescu has shepherded in Bucharest for nine years, during a period of troubles and trials for the Romanian Patriarchate. The personality of this well-read patriarch was called to mind within the frame of the commemorating divine service by a message of His Beatitude Father Patriarch Daniel, having the title *Patriarch Iustin – a firm pillar the storm could not stir.*

Sfințirea noii picturi a bisericii Mănăstirii Putna

Raluca BRODNER
Constantin CIOFU

Mii de credincioșii din toată țara au participat duminică, 15 august, la hramul Mănăstirii Putna din județul Suceava. Cu acest prilej, pictura bisericii voievodale a fost sfințită de către Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, înconjurat de 10 ierarhi și un numeros sobor de preoți și diaconi. Totodată, așezământul monahal a primit al doilea hram, pe „Sfântul Voievod Ștefan cel Mare”.

Pelerinii din toată țara au venit încă de sâmbătă după-amiază, 14 august, la Mănăstirea Putna pentru a participa la slujba hramului „Adormirii Maicii Domnului”. Oamenii au intrat în prima ctitorie a Sfântului Ștefan cel Mare și s-au închinat icoanelor din sfântul locaș, dar și la mormântul slăvitului voievod.

Slujba Privegherii a fost oficiată de către Înaltpreasfințitul Teofan, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, înconjurat de un sobor de 30 de preoți și diaconi. La această slujbă au mai participat Înaltpreasfințitul Pimen, Arhiepiscopul Sucevei și Rădăuților, Înaltpreasfințitul Serafim, Arhiepiscop de Ottawa și Canada, și Preasfințitul Emilian Lovișteanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Râmnicului. La final, Înaltpreasfințitul Mitropolit Teofan a rostit un cuvânt de învățătură în care a vorbit despre semnificația sărbătorii Adormirii Maicii Domnului. A doua zi, duminică dimineață, programul liturgic dedicat hramului a continuat cu slujba Aghesmei, Taina Sfântului Maslu și Acatistul Adormirii Maicii Domnului. În jurul orei 9⁰⁰, soborul de preoți s-a îndreptat către stăreția Mănăstirii Putna pentru a-i întâmpina pe ierarhii prezenți la această sărbătoare. Pe scările din fața stăreției, un grup de buciumași a intonat un cântec specific zonei Bucovinei.

Preafericitul Părinte Patriarh Daniel sfințind pictura bisericii Mănăstirii Putna

Sfințirea picturii din biserica voievodală

Soborul de ierarhi, format din Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, Înaltpreasfințitii Teofan, Pimen și Serafim, Preasfințitul Meletie, Episcopul Hotinului, Preasfințitul Irineu, Episcop de Nijinski și Prilunski, Preasfințitul Corneliu, Episcopul Hușilor, Preasfințitul Varsanufie Prahoveanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, Preasfințitul Calinic Botoșăneanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Iașilor, Preasfințitul Emilian Lovișteanul și Preasfințitul Ioachim Băcăuanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Romanului și Bacăului, alături de preoții și diaconii prezenți, s-a îndreptat către biserica Mănăstirii Putna, unde a avut loc slujba de sfințire a picturii. Întâistătorul Bisericii noastre a uns pictura din sfântul altar și catapeteasma cu Sfântul și Marele Mir, iar cea din naos, pronaos și pridvor a fost pecetluită, rând pe rând, de către ceilalți ierarhi. În cuvântul adresat celor prezenți, Preafericitul Părinte Daniel a remarcat că sfințirea picturii mănăstirii sucevene „reprezintă o mare sărbătoare pentru toți creștinii, care au evlavie la Sfântul Voievod Ștefan cel Mare”.

Act Patriarhal de instituire a celui de-al doilea hram

Pe un podium special amenajat în curtea sfântului locaş a fost săvârşită apoi Sfânta Liturghie. A fost prezent Preafericitul Părinte Daniel, împreună cu ierarhii amintiţi, un sobor de 70 de preoţi şi diaconi. Preasfinţitul Varsanufie Prahoveanul a citit *Actul Patriarhal* de instituire al celui de-al doilea hram al bisericii Mănăstirii Putna, pomenirea Sfântului Voievod Ştefan cel Mare. După acest moment, s-a intonat troparul Sfântului Voievod Ştefan cel Mare. Părintele Patriarh Daniel a oferit *Actul Patriarhal* Înaltpreasfinţitului Pimen. În timp ce soborul de ierarhi, preoţi şi diaconi s-a împărtaşit, mai multe grupuri de credincioşi şi copii din Bucovina au intonat pricesne şi cântări închinare Maicii Domnului. La sfârşitul slujbei, Preafericitul Patriarh Daniel a acordat Ordinul „Sfântul Ştefan cel Mare pentru clerici” Arhimandritului Melchisedec Velnic, stareţul Mănăstirii Putna. De asemenea, Medalia „Sfântul Vasile cel Mare” a fost oferită mai multor monahi ai Mănăstirii Putna, care s-au evidenţiat în susţinerea lucrărilor de pictură a bisericii voievodale.

Preafericitul Părinte Patriarh Daniel rostind cuvânt de învăţătură credincioşilor adunaţi la hramul Mănăstirii Putna

Părintele Patriarh Daniel a mai înmănat Ordinul „Sfântul Ștefan cel Mare pentru mireni” pictorului Mihail Moroșan și domnilor Radu Enache, Florinel Andrei și Corneliu Paraschivescu, și a dăruit Arhimandritului Melchisedec Velnic o cruce de binecuvântare pentru biserica Mănăstirii Putna, dar și o serie de cărți apărute la Editura *Basilica* a Patriarhiei Române.

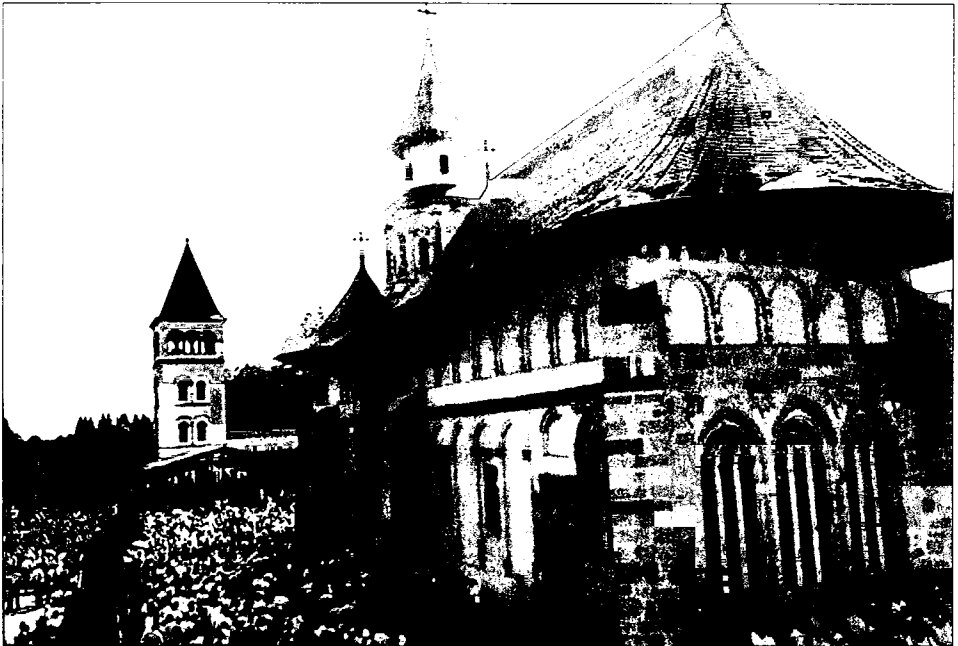
Putna – „Ierusalimul neamului românesc”

A urmat cuvântul Înaltpreasfințitului Pimen, care a subliniat faptul că Putna este „Ierusalimul neamului românesc”, iar mormântul Sfântului Ștefan cel Mare este „altarul conștiinței naționale”. „Pentru noi, românii, ziua de 2 iulie trebuie să fie zi națională, iar Sfântul Voievod Ștefan cel Mare este erou al întregului nostru popor. Prin *Actul Patriarhal*, care hotărăște ca data de 2 iulie să fie al doilea hram al Mănăstirii Putna, s-a împlinit un crez al poetului Mihai Eminescu”, a spus Înaltpreasfințitul Pimen. Mai departe, Arhimandritul Melchisedec Velnic a făcut referire la istoria Mănăstirii Putna și la cum s-a ajuns ca străvechiul sfânt lăcaș să fie pictat.

„Maica Domnului este lumina vieții creștinilor”

„Cheia pentru înțelegerea sărbătorii de astăzi este versetul din Sfânta Evanghelie: «Fericit este pântecul care te-a purtat și fericiți sunt sânii care Te-au alăptat», adică fericită este mama care Te-a născut, Te-a alăptat și Te-a arătat lumii. Prin aceasta vedem că cinstirea Maicii Domnului este o fericire. Mântuitorul face o legătură între Maica Domnului, mama care L-a născut, și Biserica. Înțelegem din Evanghelie că Maica Domnului este icoana vieții spirituale a Bisericii. Așa cum ea a ascultat pe Dumnezeu-Cuvântul, L-a interiorizat, L-a născut trup, și noi suntem chemați să interiorizăm cuvântul lui Dumnezeu, să-l facem roditor și să-l naștem duhovnicește. De aceea Sfântul Maxim Mărturisitorul a spus că sufletul creștinului este fecioară și maică. Fecioară, dacă rămâne credincios lui Dumnezeu, și maică duhovnicească este sufletul creștinului care dă rodire virtuților, roadelor duhovnicești: credința, dragostea, pacea, bunătate, milostenia. Prin aceste roade ne asemănăm cu Maica Domnului”, a spus Preafericitul Părinte Patriarh Daniel în cuvântul său de învățătură.

„Sărbătoarea aceasta este cea mai mare din cele nouă sărbători închinată Maicii Domnului în calendarul ortodox, din care cinci sunt însemnate cu cruce roșie. Este ziua în care a trecut de la viața pământească la cea cerească. Sărbătoarea este instituită de Biserică, nu pe baza Sfintei Scripturi – ultima referință despre prezența Maicii Domnului este cea din Faptele Apostolilor, unde înainte de momentul Pogorârii Duhului Sfânt se spune că alături de Apostoli, soțiile lor, era și mama lui Iisus –, ci aflăm din Tradiție că Fecioara Maria a adormit, în sensul că a trecut cu sufletul său la viața veșnică, la 11 ani după Înălțarea la cer a Mântuitorului Iisus Hristos”, a mai adăugat Patriarhul României.

Biserica Mănăstirii Putna

Întâistătorul Bisericii noastre a mai evidențiat și faptul că Maica Domnului a fost ridicată la cer de către Mântuitorul Hristos „pentru că nu putea să intre în descompunere trupul prin care Dumnezeu-Cuvântul S-a Întropat. După cum, în timpul nașterii Mântuitorului Iisus Hristos din Maica Domnului, trupul ei a rămas nestruciat, feciorelnic, integru, tot așa în timpul Adormirii ei, și apoi al mutării la ceruri, trupul ei a rămas

nesticăcios. Sfântul Ioan Damaschinul a sistematizat cele spuse de Tradiție și a arătat că aceasta nu este numită nici înviere, nici înălțare la cer, ci mutare. Este o mutație existențială, trece prin moarte, dar nu rămâne în moarte fizică, este un dar de la Dumnezeu de cinstire a Maicii Domnului față de toți sfinții”.

În încheierea cuvântului Său, Părintele Patriarh a îndemnat toată suflarea credincioșilor să o cinstească pe Maica Domnului și să urmeze pilda ei – pilda de smerenie, de ascultare, de credință și dragoste milostivă: „O rugăm pe Maica Domnului să ne izbăvească din nevoi, din suferință, din încercări, ca să nu ne pierdem. Maica Domnului este lumina vieții creștinilor. Să ne întărim în credință, să sporim dragostea față de semenii noștri, față de Biserică și față de țara noastră. Să nu uităm țara și credința, pe care le-am primit de la părinții noștri, și să ajutăm pe semenii noștri!”.

După Sfânta Liturghie, oficiată în curtea Mănăstirii Putna, Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, a sfințit cabinetul medical, închinat Sfântului Mucenic Pantelimon, și arhondaricul mănăstirii, care a fost restaurat de curând.

Summary: Consecration of the new mural Painting in the church of Putna Monastery

The new mural painting in the church of Putna Monastery was consecrated on Sunday, the 15th of August, on the occasion of Assumption of Virgin Mary, which is the dedication day of the church. The divine service was officiated by His Beatitude Father Patriarch Daniel, assisted by ten hierarchs and a large group of priests and deacons, in the presence of five thousand faithful who had come from all the regions of the country. After the service of consecration, the Patriarch of the Romanian Orthodox Church gave a short allocution in which he spoke about the particular importance of this event, pointing out that consecrating the mural painting in the church of this celebrated monastery of Suceava district “ is a great festive day for all the christians devoted to Saint Voivode Stephen the Great”.

On this occasion, Putna Monastery was given a second holy patron, Saint Voivode Stephen the Great, the Patriarchal Founding Deed being readout by His Grace Varsanufie Prahoveanul, vicar-bishop of the Archiepiscopate of Bucharest,

and then handed out by the Chief of our Church, His Eminence Pimen, Archbishop of Suceava and Rădăuți.

At the same time, His Beatitude Patriarch Daniel granted the Order "Saint Stephen the Great for Clergymen" on Archimandrite Melchisedec Velnic, superior of Putna Monastery, the medal "Saint Basil the Great" on several monks of Putna Monastery, and the order "Saint Stephen the Great for Laymen" on the artist Mihail Moroșan, and on Radu Enache, Florinel Andrei and Corneliu Parachivescu.

After the teaching speeches of His Eminence Pimen and Vnerable Father Archimandrite Melchisedec Velnic, His Beatitude Father Patriarch rendered thanks, by way of conclusion, to everybody for taking part in this sacred festival and urged them therewith to honor the Mother of God and follow her example of humbleness, devoutness, faith and merciful love.

**Mesajul Preafericitului Părinte Patriarh Daniel
la *Duminica românilor migranți*:
„Când ne aflăm în străinătate
să nu ne înstrăinăm de noi înșine!”**

A devenit deja o tradiție ca prima duminică după sărbătoarea Adormirea Maicii Domnului (15 august 2010) să fie dedicată românilor migranți, potrivit Hotărârii Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, prin care se arată prețuirea și grija spirituală a ierarhilor Bisericii noastre față de fiii și fiicele duhovnicești, plecați din diferite motive în afara granițelor țării. Este evident faptul că, după anul 1989, un număr impresionant de români au emigrat către alte țări europene sau continente mai îndepărtate. Se constată însă că românul adevărat când se află în alte țări, chiar dacă este mai împlinit din punct de vedere material, trăiește permanent cu dorul de casă, de neam și de tradițiile strămoșești, care s-au imprimat adânc în ființa sa. Ținând seama de nevoile spirituale ale românilor de pretutindeni, Patriarhia Română a înființat mai multe eparhii și numeroase parohii pentru românii ortodocși care păstrează cu fidelitate comuniunea lor cu Biserica mamă, iar Centrul de presă Basilica oferă aproape zilnic informații privind viața românilor din diaspora, considerând astfel că, prin credință și rugăciune, prin comuniune și solidaritate frățească, greutățile inerente ale acestei vieți vor fi trecute mai ușor, iar bucuriile vor fi mai intense. Cunoscând faptul că este foarte greu să trăiești departe de țară și, în special, de cei dragi (soț sau soție, copii, părinți, frați, surori, bunici), Biserica Ortodoxă Română se roagă pentru poporul român de pretutindeni și îndeamnă la rugăciune, la comuniune și conlucrare frățească pe toți românii ortodocși aflați în diaspora. Mulțumim tuturor românilor din diaspora care au contribuit în diferite forme la ajutorarea sinistraților afectați de

inundațiile recente din România. Ne rugăm Preamilostivului Dumnezeu să dăruiască sănătate și mântuire, bucurie și mult ajutor tuturor românilor emigranți, iar șederea și activitatea lor în străinătate să se împlinească în bună înțelegere cu cetățenii țărilor în care se află acum, păstrând, totodată, credința ortodoxă și identitatea românească, pentru a nu se înstrăina spiritual de ei înșiși și de poporul român.

Cu aleasă prețuire și părintești binecuvântări,

† DANIEL

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Summary: The message of his Beatitude Father Patriarch Daniel on the occasion of the Sunday devoted to the Romanians in migration abroad: “Do not let us become estranged from ourselves when we are abroad!”

It is already a tradition that the first Sunday after Assumption of the Virgin Mary (the 15th of August 2010) should be devoted to the Romanians in migration abroad, according to the Decision of the Holy Synod of the Romanian Orthodox Church, which is illustrative of the liking and spiritual care of the hierarchs of our Church for their spiritual sons and daughters who, for different reasons, are being away from their fatherland. It is obvious that, after 1989, a great number of Romanians did emigrate to other European countries, or even to far-off continents. But the true Romanian, even in migration abroad, and even if he is materially accomplished, is found to be permanently homesick, longing for his own race and ancient traditions, that have deeply rooted into his being. Giving due consideration to the spiritual needs of the Romanians from everywhere, the Romanian Patriarchate has founded several eparchies and numerous parishes for the orthodox Romanians who faithfully keep their communion with Mother Church, and Basilica Press Centre, provides almost daily information about the life of the Romanians in diaspora, thereby taking into account that, through faith and prayers, communion and brotherly solidarity, the hardships inherent in this life would be passed more lightly over, and the joys would be more intense. Knowing only too well that it is quite difficult for one to live far away from one's own homeland, and, above all, from one's beloved ones (be they husband or wife, children, parents, brothers, sisters, grandparents), the Romanian Orthodox Church always prays for the

Romanian people from everywhere, and therewith urges all the orthodox Romanians in diaspora to prayer, communion, and brotherly joint work. We thank all the Romanians in diaspora who have contributed under different forms to helping the victims to the disaster of the recent floods in Romania. We pray that our Most Merciful God would bestow good health and redemption, joys and help upon all the Romanian emigrants, and their stay and activity abroad would go on peacefully and in good feelings with the citizens of the countries they are living in, keeping therewith their orthodox faith and Romanian identity, so as not to become spiritually estranged from themselves and the Romanian people.

With best appreciations and fatherly blessings,

† DANIEL

Patriarch of the Romanian Orthodox Church

Agenda de lucru
a Patriarhului României

Agencia de seguros

Compañía Industrial P. a

Agenda de lucru a Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române (1 mai – 31 august 2010)

MAI

Sâmbătă, 1 mai:

A primit în audiență pe Înaltpreasfințitul Părinte Laurențiu, Mitropolitul Ardealului.

Duminică, 2 mai:

A participat la Sfânta Liturghie în Paraclisul „Sfântul Grigorie Luminătorul”, din Reședința Patriarhală și a ținut cuvânt de învățătură.

Luni, 3 mai:

A primit în audiență pe: Preasfințitul Părinte Ciprian Câmpineanul, Episcop-vicar Patriarhal, pe Preasfințitul Părinte Varsanufie Prahoveanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor și Dl Adrian Lemeni, Secretar de Stat pentru Culte.

Mărti, 4 mai:

A primit în audiență pe Domnul Benjamin Harnwell, Președintele Institutului „Dignitatis Humanae” și conducătorul „Grupului de lucru pentru demnitate umană” din Parlamentul European.

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Arhiepiscopiei Bucureștilor.

Miercuri, 5 mai:

A adresat un mesaj de binecuvântare participanților la manifestările intitulate „Podul de flori – înfăptuire, învățăminte, perspective”, organizate de *Liga culturală pentru unitatea românilor de pretutindeni* și Senatul României, la

Cercul Militar Național din București, cu prilejul împlinirii a 20 de ani de la organizarea „Podului de flori” de peste Prut . În mesaj s-a evidențiat necesitatea comunicării și cooperării între „românii de pe ambele maluri ale Prutului, care au aceeași limbă, credință, cultură, tradiții și, în cele mai multe cazuri, sunt rude”.

Joi, 6 mai

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului Național Bisericesc.

Vineri, 7 mai:

A primit în audiență pe: Eminența Sa Cardinalul Leonardo Sandri, Prefectul Congregației pentru Bisericele Orientale, însoțit de Eminența Sa Mons. Francisco-Javier Lozano, Nunțiul apostolic în România și Republica Moldova, PC Pr. dr. Yaroslav Karpyak, Preasfințitul Părinte Mihai, Episcop-vicar greco-catolic de București și Preotul greco-catolic Valeriu Median.

A primit în audiență pe: Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Nifon Arhiepiscopul Târgoviștei, pe Preasfințitul Părinte Ciprian Câmpineanul, Episcop-vicar Patriarhal și pe Preasfințitul Părinte Varlaam Ploieșteanul, Episcop-vicar Patriarhal.

Sâmbătă, 8 mai:

A primit în audiență pe Preasfințitul Părinte Emilian Lovișteanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Râmnicului.

A primit în audiență pe: Dl Sorin Oprescu, Primarul General al Capitalei, pe Preasfințitul Părinte Ciprian Câmpineanul, Episcop-vicar Patriarhal și Dl Ing. Nicolae Noica.

Duminică, 9 mai:

A participat la Sfânta Liturghie în Paraclisul „Sfântul Grigorie Luminătorul”, din Reședința Patriarhală și a ținut cuvânt de învățătură.

A primit în audiență pe: Preasfințiii Ciprian Câmpineanul și Varlaam Ploieșteanul, Episcopi-vicari Patriarhali și Dl Dionisios Skiadopoulos, din Grecia.

Luni, 10 mai:

A primit în audiență pe Dl Eugen Tomac, Secretar de Stat la Ministerul Afacerilor Externe, pe Preasfințitul Părinte Ciprian Câmpineanul, Episcop-

vicar Patriarhal, Preasfințitul Părinte Varsanufie Prahoveanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor.

Marti, 11 mai:

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Arhiepiscopiei Bucureștilor.

Miercuri, 12 mai:

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului Național Bisericesc.

A adresat un mesaj de condoleanțe Sanctității Sale Karekin II, Patriarh Catolicos al Tuturor Armenilor, în urma trecerii la cele veșnice a Înaltpreasfințitului Dyrair Mardichian, Primatul Bisericii Armene din România și Bulgaria.

O scrisoare de compasiune similară a fost trimisă de către Preafericitul Părinte Patriarh Daniel și membrilor Consiliului eparhial al Arhiepiscopiei Bisericii Armene din România.

Joi, 13 mai:

A săvârșit Sfânta Liturghie la Catedrala Patriarhală și a rostit un cuvânt de învățătură în care a subliniat semnificațiile Evangheliei zilei și ale Sărbătorii *Înălțării Domnului*, care reprezintă adevăruri ale Credinței Ortodoxe pe care le mărturisim în Simbolul de credință.

După Sfânta Liturghie a săvârșit slujba de pomenire a Eroilor neamului românesc.

Cu prilejul *Zilei Eroilor* a adresat un mesaj în care a elogiat memoria eroilor neamului „care, de-a lungul secolelor, și-au așezat înălțătoarea jertfă a propriei vieți la temelia devenirii și împlinirii istorice a poporului român pentru apărarea vetrei și a credinței strămoșești, pentru libertate, demnitate și unitate statală”.

Sâmbătă, 15 mai:

A participat la slujba de *Te Deum* oficiată în Catedrala Patriarhală cu prilejul întrunirii Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei Bucureștilor.

A prezidat ședința de constituire a Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei Bucureștilor, pentru mandatul 2010-2014.

A adus un ultim omagiu Înaltpreasfințitului Părinte Dyrayr Mardichian, Primatul Bisericii Ortodoxe Armene din România și Bulgaria, la Biserica Armeană „Sfinții Arhangheli” din București.

Duminică, 16 mai:

A participat la Sfânta Liturghie în Paraclisul „Sfântul Grigorie Luminătorul”, din Reședința Patriarhală și a ținut cuvânt de învățătură.

Luni, 17 mai:

A primit în audiență pe PC Pr. Berbecar Isidor de la parohia Botiza, Protopopiatul Vișeu, Episcopia Maramureșului și Sătmarului, împreună cu corul bisericii.

A primit în audiență pe Dl Constantin Nicolescu, Președintele Consiliului Județean Argeș.

Marti, 18 mai:

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Arhiepiscopiei Bucureștilor.

A primit în audiență pe Dl Arhitect Nicolae Vlădescu.

Miercuri, 19 mai:

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului Național Bisericesc.

A primit în audiență pe Dl Iulian Hurba (Canada) și Pr. asist. univ. Silviu Tudose.

Joi, 20 mai:

A prezidat ședința de lucru a Sinodului Mitropolitan al Mitropoliei Munteniei și Dobrogei.

Vineri, 21 mai:

A săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala Patriarhală și a ținut cuvânt de învățătură cu ocazia sărbătorii *Sfinților Împărați Constantin și Elena*, hramul Catedralei Patriarhale.

După Sfânta Liturghie, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a premiat câștigătorii „Concursului național de oratorie creștină”, precum și cei zece elevi olimpici, împreună cu profesorii lor din Arhiepiscopia Bucureștilor, care au obținut rezultate deosebite la Olimpiada Națională de Religie. Toți premianții au primit din partea Patriarhului României diploma *Sfinții Împărați Constantin și Elena*, insigna *Crucea patriarhală*, realizată în Atelierele Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă anul acesta, cu ocazia aniversării a *125 de ani de la recunoașterea oficială a autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române (1885) și a 85 de ani de la ridicarea la rangul de Patriarhie (1925)*, precum și

cartea *Simbolul de credință creștin ortodox*, apărută la Editura *Cuvântul Vieții* a Mitropoliei Munteniei și Dobrogei.

Părintele Patriarh Daniel i-a binecuvântat pe copii și pe profesorii lor, evidențiind eficacitatea concursului organizat de Patriarhia Română: „Mulțumim Preasfintei Treimi pentru darurile revărsate prin Sfântul Botez în acești copii care sunt florile credinței Bisericii noastre. Suntem foarte bucuroși să constatăm că darurile de la Botez, dacă sunt cultivate, devin lumini ale credinței, ale bucuriei, ale comuniunii în Biserică. Acești copii și tineri, crescuți în credință de familii credincioase, dar și cultivați de către profesori, de către preoți, au fost angajați într-o lucrare deosebită de mărturisire a credinței. Concursul de oratorie creștină *Crezul Meu* este una dintre cele mai frumoase forme de omagiere a Simbolului de Credință în *Anul omagial al Crezului Ortodox și al Autocefaliei românești*. Ne bucurăm că Programul național al Patriarhiei Române – *Hristos Împărțășit copiilor* – are în acest an o prospețime, o noutate, o creativitate deosebită”.

Duminică, 23 mai:

A săvârșit Sfânta Liturghie la Catedrala Patriarhală și a rostit cuvânt de învățătură cu prilejul *Duminicii Pogorârii Sfântului Duh*.

În cuvântul de învățătură Preafericirea Sa a explicat credincioșilor că „Duhul Sfânt coboară peste ucenicii Mântuitorului Iisus Hristos adunați laolaltă întrucât El sfințește pe fiecare om în parte și pe toți laolaltă, adică sfințește persoane în comuniune sau pentru comuniune [...]. Duhul Sfânt pune într-o legătură tainică și veșnică de viață sfântă Persoanele Preasfintei Treimi, cu persoanele umane, care au aceeași credință, formând astfel Biserica lui Hristos, plină de harul Preasfintei Treimi. Acest adevăr îl vedem mai ales la Botez, când o persoană umană se botează în apă și în Duh Sfânt, în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Fiecare persoană umană nou botezată începe astfel o relație nouă, de viață eternă, cu Persoanele Preasfintei Treimi și cu Biserica lui Hristos. Când coboară la Cincizecime peste Sfinții Apostoli ai lui Hristos, Duhul Sfânt constituie Biserica lui Hristos, care se extinde prin Botezul persoanelor din neamuri diferite”.

Luni, 24 mai:

A săvârșit Sfânta Liturghie la Catedrala Patriarhală și a ținut cuvânt de învățătură, cu prilejul sărbătorii *Sfintei Treimi*. În cuvântul de învățătură

Preafericirea Sa a arătat că Dumnezeu este iubire veșnică de Persoane: „Sfânta Treime ne arată că Dumnezeu nu este o singurătată veșnică, ci este o iubire veșnică de Persoane distincte, Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt, dar unite, nedespărțite și veșnice [...]. Taina Bisericii este taina înfrățirii oamenilor în iubirea lui Hristos și este taina simțirii iubirii părintești a Tatălui Ceresc și a bucuriei comuniunii în Duhul Sfânt”.

La finalul Sfintei Liturghii, a participat la slujba de *Te Deum* oficiată cu ocazia hramului Centrului de Presă BASILICA al Patriarhiei Române și a adresat un mesaj în care a subliniat importanța misionară a acestuia, care are un rol formativ în societatea contemporană.

A prezidat manifestările festive dedicate sărbătorii Centrului de Presă BASILICA, în Sala „Europa Christiana” a Palatului Patriarhiei și a inaugurat expoziția „Teologia Trinitară în tradiția iconografică românească”, expoziție de fotografii cu cele mai reprezentative icoane ale Sfintei Treimi din lăcașurile de cult ale Patriarhiei Române.

Marți, 25 mai:

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Arhiepiscopiei Bucureștilor.

Miercuri, 26 mai:

A prezidat Conferința preoțească pastoral-misionară de primăvară, cu tema „2010 – Anul omagial al Crezului Ortodox și al Autocefaliei românești”, desfășurată în Aula Magna „Teoctist Patriarhul” a Palatului Patriarhiei și a ținut un cuvânt de învățătură în care a subliniat importanța Crezului Ortodox în viața Bisericii, dar și în viața credincioșilor.

Joi, 27 mai:

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului Național Bisericesc. A primit în audiență pe Dl Ing. Nicolae Noica, Preasfințitul Părinte Ciprian Cămpineanul, Episcop-vicar Patriarhal.

S-a întâlnit la reședința patriarhală cu membrii Comitetului Executiv al *Grupului de lucru din Consiliul Mondial al Bisericilor și Biserica Romano-Catolică*.

A participat la Concertul de muzică bizantină susținut de Corul TRONOS al Catedralei Patriarhale, condus de Părintele Diacon-Protopsalt Mihail Bucă, în Aula Magna „Teoctist Patriarhul” a Palatului Patriarhiei. La acest eveniment a participat și marele protopsalt grec Theodoros Vasilikos, care a fost premiat

cu *Crucea patriarhală* pentru laici de Patriarhul României pentru întreaga sa activitate misionară prin muzica bisericească.

Vineri, 28 mai:

A primit în audiență pe PC Diacon Sorin Mihalache, asistent universitar la Facultatea de Teologie „Dimitrie Staniloae” din Iași

A prezidat lucrările Comisiei *Catedrala Mântuirii Neamului*.

Sâmbătă, 29 mai:

A poposit la Centrul eparhial al Arhiepiscopiei Argeșului și Muscelului.

A vizitat șantierul de lucru de la reședința patriarhală Dragoslavele, județul Argeș.

Duminică, 30 mai:

A participat la Sfânta Liturghie în Catedrala Arhiepiscopală din Curtea de Argeș și a ținut cuvânt de învățătură în care a arătat că Biserica Ortodoxă prăznuiește *Duminica Tuturor Sfinților* în prima Duminică după *Duminica Pogorârii Sfântului Duh*, pentru a vădi că „rostul venirii Sfântului Duh în lume este sfințirea oamenilor. [...] Duminica Tuturor Sfinților ne arată că Sfântul Duh este lucrător în oameni, până când omul ajunge la treapta înfierii și a îndumnezeirii. Duhul Sfânt este *Duhul înfierii*, care ne pregătește pentru învierea sufletului din păcat și din moarte. Prin Duhul Sfânt noi suntem înfiați în Dumnezeu Fiul, prin credința în Hristos, și devenim fii ai lui Dumnezeu Tatăl după har, după cum Fiul lui Dumnezeu este după natură”.

Luni, 31 mai:

A primit în audiență pe Preasfințitul Părinte Ciprian Câmpineanul, Episcop-vicar Patriarhal, Preasfințitul Părinte Varlaam Ploieșteanul, Episcop-vicar Patriarhal, Preasfințitul Părinte Varsanufie Prahoveanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor și Dl Adrian Lemeni, Secretar de Stat pentru Culte.

IUNIE 2010

Marti, 1 iunie:

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Arhiepiscopiei Bucureștilor.

A primit în audiență pe: Preasfințitul Ciprian Câmpineanul, Episcop-vicar Patriarhal, Dl Cristian Ciornei, referent de specialitate – *Banca Națională a României* și Dl Vasile Vasile – maistru atelier Bijuterii, RA *Monetaria Statului*.

A adresat un mesaj de binecuvântare cu prilejul *Zilei internaționale a copilului*, în care a subliniat necesitatea preocupării permanente a Bisericii și a societății întregi pentru „apărarea, promovarea și consolidarea instituției sacre a familiei pe temelia valorilor evanghelice netrecătoare, pe bunătate și responsabilitate, pe demnitate și solidaritate”.

Miercuri, 2 iunie:

A primit în audiență pe: PC Pr. asist. univ. Silviu Tudose de la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul” – București, Dl Viorel Roman, Președintele Centrului de Afaceri Internațional Iași, Dl Alexandru Vlad, Președintele SELGROS – România.

Joi, 3 iunie:

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului Național Bisericesc.

A primit în vizită la Mănăstirea Antim pe Dl Mihail Saakashvili, Președintele Georgiei. Cu acest prilej, a fost evocată personalitatea Sfântului Ierarh Antim Ivireanul, originar din Georgia, fost Mitropolit al Țării Românești (1708-1716) și ctitor al Mănăstirii Antim. Totodată, a oferit Domnului Președinte Mihail Saakashvili medalia dedicată *Anului omagial 2010 al Crezului ortodox și al Autocefaliei românești* și albumul în limba engleză intitulat *Patriarhia Română – misiune – organizare – activități*.

A primit în audiență pe Dl Giovanni Calabro, Președintele *Colfinit* – Luxemburg, Dna Miruna Filipoi și Dl Viorel Roman.

Vineri, 4 iunie:

A primit în audiență pe Dl Ing. Mihai Luchiancu, Președintele Fundației „Fii Om Bun” – Bușteni.

Sâmbătă, 5 martie:

A participat la aniversarea a 40 de ani de la absolvirea Liceului „Coriolan Brediceanu” din Lugoj, împreună cu colegi de generație.

Duminică, 6 iunie:

A participat la Sfânta Liturghie în Paraclisul „Sfântul Grigorie Luminătorul”, din Reședința Patriarhală și a ținut cuvânt de învățătură.

A adresat un mesaj de binecuvântare cu ocazia *Duminicii Părinților și Copiilor* din Biserica Ortodoxă Română, în care a subliniat nevoia de „a cultiva mai intens comuniunea de iubire între părinți și copii, de a spori și mai mult în credință și fapte bune, în purtare de grijă și dragoste arătate copiilor, ei fiind darul lui Dumnezeu pentru familie, Biserică și societate”.

Luni, 7 iunie:

A primit la Reședința Patriarhală, în vizită de rămas bun, pe Excelența Sa Dl Dr. Martin Eichtinger, Ambasadorul Austriei la București. Cu acest prilej, Preafericitul Părinte Patriarh a adresat felicitări Excelenței Sale, atât pentru activitatea depusă în cei trei ani, ca ambasador, la București, cât și pentru promovarea sa în funcția de Director pentru Relații culturale internaționale din cadrul Ministerului Afacerilor Externe de la Viena. În cadrul discuțiilor, au fost abordate aspecte ale necesității promovării patrimoniului cultural religios. În acest context, Excelența Sa, Dl Dr. Martin Eichtinger a prezentat un proiect de *pelerinaj internațional* care să pornească din Austria, prin Ungaria și Slovacia, și să se încheie la mănăstirile din Bucovina. Pentru concretizarea acestui proiect, s-a constituit un grup de lucru, Dl Ambasador exprimându-și speranța că și Patriarhia Română va sprijini acest demers.

Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a salutat inițiativa, considerând că astfel vor putea fi promovate valorile creștine din această zonă, aflată la confluența dintre Răsăritul și Apusul Europei. Patriarhul României a subliniat faptul că există în Europa o veche tradiție a pelerinajului, care, după unificarea europeană din ultimele decenii, trebuie actualizată și extinsă. În acest sens, Preafericirea Sa a propus inițierea și a unui alt tip de pelerinaj, și anume, cu vaporul, pe Dunăre, care să ofere celor interesați posibilitatea de a vizita diferite monumente istorice, în special cele bisericesti, și de a cunoaște bogăția culturală și culturală din această zonă a Europei. Prin promovarea acestui tip de pelerinaj, Dunărea ar putea deveni un fluviu *simbol* al cooperării practice și al comuniunii spirituale în promovarea valorilor creștine europene. O astfel de inițiativă s-ar încadra în contextul celebrării, în anul 2013, a 1700 de ani (313-2013) de când a fost emis *Edictul de la Mediolanum* (Milano), prin care împăratul Constantin cel Mare, născut în secolul al III-lea,

într-o zonă daco-romană (Naissus, azi orașul Niș din Serbia), a inaugurat o etapă nouă în istoria creștinismului, pe care am putea-o numi: „era libertății de conștiință și a toleranței religioase”. Prin pelerinajele organizate în centrul Europei, pe uscat și pe Dunăre, va fi evidențiat, pe termen lung, factorul spiritual, contribuind astfel la punerea în valoare a patrimoniului cultural-religios european, pe care trebuie să-l apreciem, să-l apărăm și să-l promovăm, ca fiind parte esențială a identității europene.

A primit în audiență pe membrii Comisiei *Catedrala Mântuirii Neamului* și reprezentanți ai Sectorului Monumente și Construcții Bisericești al Patriarhiei Române.

Martți, 8 iunie:

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Arhiepiscopiei Bucureștilor.

A primit în audiență pe Dl Iulian Dascălu, Președintele *Julius Group*.

Joi, 10 iunie:

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului Național Bisericesc.

Vineri, 11 iunie:

A primit în audiență pe Dl Dimitrios Fourlemadis.

Duminică, 13 iunie:

A participat la Sfânta Liturghie în Paraclisul „Sfântul Grigorie Luminătorul”, din Reședința Patriarhală și a ținut cuvânt de învățătură.

Luni, 14 iunie:

A primit în audiență pe Preasfințitul Părinte Ciprian Cămpineanul, Episcop-vicar Patriarhal, și Dl Adrian Lemeni, Secretar de Stat pentru Culte.

Martți, 15 iunie:

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Arhiepiscopiei Bucureștilor.

A primit în audiență pe PC Pr. Nicolae Brânzea, Vicar-administrativ al Arhiepiscopiei Argeșului și Muscelului și Dl David Oltean.

Miercuri, 16 iunie:

A primit în audiență pe Dl Teodor Baconschi, Ministrul Afacerilor Externe, pe Dl Neculai Onțanu, Primarul Sectorului 2 – București și pe PC Pr. Sergiu Marcel Vlad, parohul comunității românilor ortodocși din Istanbul.

Joi, 17 iunie:

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului Național Bisericesc.
A primit în audiență pe Dl Ing. Nicolae Noica.

Vineri, 18 iunie:

A primit la Reședința Patriarhală vizita Excelenței Sale Domnul Zsolt Semjen, Viceprim-ministru al Republicii Ungaria, aflat într-o vizită oficială în România. Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a subliniat relațiile cordiale dintre Biserica Ortodoxă Română și Bisericile Romano-Catolică, Reformată și Luterană din Ungaria și a mulțumit pentru sprijinul pe care autoritățile ungare l-au acordat la înființarea Episcopiei Ortodoxe Române din Ungaria, cu sediul la Gyula. În acest context, Patriarhul României a adresat Vicepremierului Guvernului Ungariei solicitarea de a sprijini alocarea de fonduri pentru finalizarea lucrărilor de restaurare a catedralei ortodoxe române din Gyula, lucrări începute cu sprijinul financiar al statului român. Preafericirea Sa a subliniat că acest sprijin financiar respectă principiul reciprocității, întrucât, în România, autoritățile sprijină refacerea locașurilor de cult aparținând Bisericilor tradiționale maghiare. Domnul Zsolt Semjen l-a asigurat pe Preafericitul Părinte Patriarh Daniel de sprijinul său, pe care îl consideră o datorie de suflet, deoarece Episcopia Ortodoxă Română din Ungaria s-a organizat în perioada în care domnia sa îndeplinea funcția de secretar de stat pentru culte (1998-2002).

În perspectiva preluării, de la 1 ianuarie 2011, a președinției Uniunii Europene de către Ungaria, Domnul Viceprim-ministru Zsolt Semjen a solicitat Patriarhiei Române sprijin în afirmarea și consolidarea unității spirituale creștine a continentului european, care se confruntă cu influențe străine de tradiția și spiritualitatea europeană autentică.

Patriarhul României a apreciat solicitarea oficialului Republicii Ungaria și a precizat că, mai întâi, trebuie depășită criza spirituală care a generat criza economică actuală. De aceea, Preafericirea Sa a subliniat importanța solidarității și cooperării între Biserici la nivel european, pentru promovarea valorilor creștine în societatea contemporană, apărarea vieții, a demnității persoanei umane și a familiei creștine, mai ales în contextul crizei economice actuale.

Sâmbătă, 19 iunie:

A vizitat Mănăstirea Cheia, jud. Prahova.

Luni, 21 iunie:

A prezidat examenul de susținere a tezelor de licență pentru absolvenții anului IV Teologie Pastorală, cu teza de licență la disciplina *Teologie Pastorală*.

A primit în audiență pe: Preasfințitul Părinte Ciprian Câmpineanul, Episcop-vicar Patriarhal; Preasfințitul Părinte Varlaam Ploieșteanul, Episcop-vicar Patriarhal; Preasfințitul Părinte Varsanufie Prahoveanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, Dl Adrian Lemeni, Secretar de Stat pentru Culte.

Marti, 22 iunie:

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Arhiepiscopiei Bucureștilor.

A primit în audiență pe Excelența Sa Domnul David Oren, Ambasadorul Statului Israel la București, la încheierea misiunii sale diplomatice în România. Excelența Sa, Domnul David Oren, a mulțumit pentru primire și a subliniat faptul că cei trei ani de activitate diplomatică în România reprezintă pentru domnia sa o perioadă cu multe împliniri, atât în plan profesional, cât și personal. În acest context, domnul ambasador a menționat că, în timpul șederii sale în România, a vizitat multe catedrale, biserici și mănăstiri ortodoxe din toate zonele țării și s-a întâlnit cu ierarhi, preoți și monahi români, care l-au primit cu multă ospitalitate, mai ales cei ce au vizitat Țara Sfântă.

Preafericitul Părinte Patriarh Daniel l-a felicitat pe Ambasadorul Israelului la finalul misiunii diplomatice în România și a apreciat relațiile bune pe care Patriarhia Română le are cu actuala conducere a comunității mozaice din țara noastră. Patriarhul României a mai subliniat faptul că, în ultimii ani, pelerinajele organizate de către Patriarhia Română în Israel și alte țări ale Orientului Mijlociu s-au intensificat foarte mult, astfel încât numeroși pelerini ortodocși români au avut posibilitatea să se închine la Locurile Sfinte și să cunoască mai bine tradiția biblică, precum și valorile spirituale comune. În acest context, *Preafericirea Sa a exprimat speranța că autoritățile statului Israel vor intensifica eforturile lor pentru a permite accesul turiștilor în valea Iordanului, astfel încât pelerinii români să aibă posibilitatea de a vizita Schitul românesc Sfântul Ioan Botezătorul de la Iordan, înființat prin decizia Patriarhului Miron în anul 1927, construit între anii 1935-1936, în apropiere de locul unde S-a botezat Mântuitorul nostru Iisus Hristos în râul Iordan. În acest schit, Sfântul Ioan Iacob Hozevitul de la Neamț a fost egumen între anii 1947-1952.*

În timpul întrevederii, a fost evidențiată necesitatea promovării valorilor tradiției iudeo-creștine, ca fundament spiritual al culturii și civilizației europene,

prin educația religioasă în școlile publice, prin pelerinaje și prin organizarea periodică a unor simpozioane pe această temă, cu scopul de a promova mai intens valorile religioase comune în societatea contemporană confruntată cu secularizarea.

A primit în audiență pe Preasfințitul Părinte Emilian Lovișteanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Râmnicului.

Miercuri, 23 iunie:

A primit în audiență pe Dl Iulian Dascălu, Președintele *Iulius Group* și pe PC Pr. Constantin Năclad, inspector pentru cateheză parohială în cadrul Sectorului Teologic-educational al Patriarhiei Române.

Vineri, 25 iunie:

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului Național Bisericesc.
A primit în audiență pe Înaltpreasfințitul Părinte Calinic, Arhiepiscopul Argeșului și Muscelului și pe PC Pr. Constantin Târziu, parohul bisericii „Sfinții Arhangheli Mihail, Gavriil și Rafail” din Paris.

Duminică, 27 iunie:

A participat la Sfânta Liturghie în Paraclisul „Sfântul Grigorie Luminătorul”, din Reședința Patriarhală și a ținut cuvânt de învățătură.
A primit în audiență pe Preasfințitul Părinte Varlaam Ploieșteanul, Episcop-vicar Patriarhal și pe Preasfințitul Părinte Paisie Lugojanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Timișoarei.

Luni, 28 iunie:

A primit în audiență pe Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Nifon, Arhiepiscopul Târgoviștei și Exarh Patriarhal.

Marti, 29 iunie:

A primit în audiență pe Preasfințitul Părinte Ciprian Câmpineanul, Episcop-vicar Patriarhal, pe Dl Ing. Nicolae Noica, pe Dl Iulian Dascălu, Dl Viorel Roman.

Miercuri, 30 iunie:

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Arhiepiscopiei Bucureștilor.
A primit în audiență pe PC Diacon Sorin Mihalache, asistent universitar la Facultatea de Teologie „Dumitru Staniloaie” din Iași.

IULIE

Joi, 1 iulie:

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului Național Bisericesc.

Vineri, 2 iulie:

A săvârșit Sfânta Liturghie la Catedrala Patriarhală și a ținut cuvânt de învățătură în care a evidențiat virtuțile Sfântului Domnitor Ștefan cel Mare: „Educația creștină primită în familie și în Biserică de la părinții trupești și de la părinții duhovnicești, printre care cel dintâi a fost Sfântul Cuvios Daniil Sihastru, duhovnicul său, a rodit în conștiința sa de cavaler și de domnitor creștin. Ștefan cel Mare și Sfânt are două mari virtuți: apărarea creștinătății și patriei străbune și zidirea de locașuri sfinte”. De asemenea, Preafericirea Sa vorbit celor prezenți despre jertfelnicia și credința Sfântului Ștefan cel Mare, ca model de viață și model de conducător: „Sfântul Voievod Ștefan cel Mare reprezintă pe domnitorul credincios și jertfelnic, harnic și darnic. El a iubit Biserica și a ajutat-o foarte mult. Nu există niciun semn de critică la adresa Bisericii din partea lui, sau vreun semn de ostilitate sau nepăsare ca domnitor creștin. Asemenea marilor împărați ai Bizanțului, cum a fost Sfântul Constantin cel Mare și Iustinian cel Mare, Ștefan cel Mare al Moldovei s-a arătat un fiu al Bisericii până la sfârșitul vieții. S-a dovedit un sprijinitor al Bisericii și un cinstitor al Sfinților, pentru că a văzut în Biserică forța spirituală care menține integritatea sufletului românesc”.

La finalul Slujbei, a anunțat încheierea *Concursului de selectare a proiectantului Catedralei Mântuirii Neamului*. Preafericirea Sa a subliniat faptul că juriul, Comisia de evaluare finală, a analizat rapoartele subcomisiilor de specialitate, iar în urma calculelor de totalizare a punctajelor obținute de la subcomisiile de specialitate, a stabilit ordinea ierarhică a punctajelor obținute și a declarat câștigătoare a concursului firma S.C. VANEL EXIM SRL, Bacău.

A primit în audiență pe Dl Gen. prof. dr. Ioan Sârbu și Dl Gen. prof. dr. Adrian Barbilian.

Sâmbătă, 3 iulie:

A oficiat Taina Sfântului Botez la Biserica „Domnița Bălașa”, pentru prunca Josefina Maria, fiica familiei Iulian și Dorina Dascălu – Iași.

Duminică, 4 iulie:

A participat la Sfânta Liturghie, în paraclisul „Sfântul Grigorie Luminător”, din Reședința Patriarhală și a ținut un cuvânt de învățătură.

Luni, 5 iulie:

A primit în audiență pe Dl Iulian Dascălu, Președintele *Iulius Group SA*.
A primit în audiență pe Preasfințitul Părinte Ciprian Câmpineanu, Episcop-vicar Patriarhal, Preasfințitul Părinte Varsanufie Prahoveanu, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, PC Pr. Ionuț Corduneanu, Vicar-administrativ Patriarhal.

Marti, 6 iulie:

A prezidat Ședința de lucru a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Miercuri, 7 iulie:

Înconjurat de un sobor de ierarhi, membri ai Sfântului Sinod, a săvârșit slujba de târnosire a Altarului de vară, cu hramul „Învieirea Domnului” și „Sfântul Ioan Botezătorul”, din grădina interioară a Reședinței Patriarhale. După slujba de sfințire, a rostit un cuvânt de învățătură în care a explicat tradiția de a se sluji Sfânta Liturghie în altare de vară.

A prezidat Ședința de lucru a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. A întâmpinat, împreună cu ierarhii prezenți la Ședința Sfântului Sinod, un grup de 150 de pelerini din Austria, conduși de Excelența Sa Dr. Alois Kothgasser, Arhiepiscopul și Mitropolitul Arhiepiscopiei Romano-Catolice din Salzburg (Austria), în Sala „Europa Christiana” a Palatului Patriarhiei. În acest context, a ținut un cuvânt de bun venit și a subliniat bunele relații existente între Biserica Ortodoxă Română și Biserica Romano-Catolică din Austria.

În prezența membrilor Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, a premiat pe reprezentanții societăților înscrise la concursul de proiectare a *Catedralei Mântuirii Neamului*, în Aula Magna „Teoctist Patriarhul” a Palatului Patriarhiei. Cu acest prilej, a oferit Dlui Ing. Nicolae Noica și Dlui Arh. Nicolae Vlădescu, Ordinul „Sfinții Împărați Constantin și Elena”, ca semn al prețuirii pentru implicarea activă în pregătirea construirii *Catedralei Mântuirii Neamului*.

Joi, 8 iulie:

A primit în audiență pe Preasfințitul Părinte Paisie Lugojanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Timișoarei.

A primit vizita Dlui Jaroslaw Godun, Directorul Institutului Cultural Polonez, prilejuită de încheierea misiunii sale diplomatice în România.

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului Național Bisericesc.

A primit în audiență pe Preasfințitul Părinte Ieronim Crețu, Episcop-vicar Patriarhal, reprezentantul Patriarhiei Române la Locurile Sfinte din Israel.

Vineri, 9 iulie:

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor.

Sâmbătă, 10 iulie:

În cadrul vizitei canonice în Mitropolia Ardealului, a poposit în Protopopiatul Brașov.

A vizitat Primăria Municipiului Brașov. Cu această ocazie, Preafericitului Părinte Patriarh i-a fost conferit titlul de „Cetățean de Onoare al Municipiului Brașov”.

A vizitat Biserica „Sfânta Treime” a parohiilor Tocile I și II, Brașov, unde a participat la slujba de *Te Deum*, oficiată de Preasfințitul Părinte Andrei Făgărășanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului. A vizitat și a binecuvântat lucrările de construcție a noului cămin de bătrâni din această parohie.

Duminică, 11 iulie:

A oficiat slujba de sfințire a Bisericii „Sfinții Împărați Constantin și Elena” din Brașov, apoi a săvârșit Sfânta Liturghie și a ținut cuvânt de învățătură.

Luni, 12 iulie:

A poposit la Reședința patriarhală „Dragoslavele”, jud. Argeș.

Marti, 13 iulie:

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor.

A primit în audiență pe PC Pr. Constantin Naclad, inspector coordonator al *Biroului de catehizare a tineretului*, din cadrul Sectorului teologic-educational al Patriarhiei Române.

Joi, 15 iulie:

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului Național Bisericesc.

Duminică, 18 iulie:

A primit în audiență pe PC Pr. David Pristavu, ghid la Locurile Sfinte din Israel.

Luni, 19 iulie:

A primit în audiență pe Arhim. Melchisedec Velnic, Starețul Mănăstirii Putna.

Martți, 20 iulie:

A participat la Sfânta Liturghie, în Paraclisul „Sfântul Grigorie Luminătorul”, din Reședința Patriarhală și a ținut cuvânt de învățătură.

Miercuri, 21 iulie:

A primit în audiență pe PC Pr. prof. Viorel Ioniță, de la Geneva, PC Pr. asist. univ. Silviu Tudose, Facultatea de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul” București și Dl Marian Alexandru, Director general *Construcții UNU* – Iași.

Joi, 22 iulie:

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului Național Bisericesc.
A primit vizita Dlui Mugur Isărescu, Guvernatorul Băncii Naționale a României.
A primit în audiență pe Dl Gen. prof. dr. Adrian Barbilian.

Vineri, 23 iulie – Sâmbătă, 24 iulie:

A efectuat o vizită la Mănăstirea Cernica.

Duminică, 25 iulie:

A participat la Sfânta Liturghie în Paraclisul „Sfântul Grigorie Luminătorul”, din Reședința Patriarhală și a ținut cuvânt de învățătură.

Luni, 26 iulie:

A prezidat ședința de lucru a Consiliului pentru gestionarea demersurilor privind construirea *Catedralei Mântuirii Neamului*.

Martți, 27 iulie:

A primit în audiență pe Dl Gen. prof. dr. Adrian Barbilian.

Miercuri, 28 iulie:

A primit în audiență pe Dl Dan Dungaciu, Consilier al Președintelui interimar al Republicii Moldova, Mihai Ghimpu.
A primit în audiență pe Dl Radu Octavian Giurcă, Prefectul Județului Satu Mare.

Joi, 29 iulie:

A primit vizita Dlui Gabriel Oprea, Ministrul Apărării Naționale.

A primit în audiență pe Dl Eugen Tomac, Secretar de Stat al Departamentului pentru Românii de Pretutindeni, din cadrul Guvernului României.

A primit în audiență pe PC Pr. Narcis Axinte și soția sa, Dna Vera Axinte, Dl Marian și Paula Grosu, PC Diac. Sorin Mihalache, seniori A.S.C.O.R. Iași.

A primit în audiență pe Dl Călin Georgescu, Director executiv al *Centrului Național pentru Dezvoltare Durabilă*.

A primit în audiență pe PC Pr. asist. univ. Silviu Tudose, Facultatea de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul” București.

Vineri, 30 iulie:

A vizitat șantierul de lucrări de la biserica „Sfântul Nicolae” a Mănăstirii Cernica.

AUGUST

Duminică, 1 august:

A participat la Sfânta Liturghie în Paraclisul „Sfântul Grigorie Luminătorul” din Reședința Patriarhală și a ținut cuvânt de învățătură.

Marti, 3 august:

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Arhiepiscopiei Bucureștilor.

A primit în audiență pe Dl Adrian Lemeni, Secretar de Stat pentru Culte.

Miercuri, 4 august:

A primit în audiență pe PC Pr. Ionuț Radu – Roma, Italia, PC Pr. Bogdan Stavarachi – Baden Baden, Germania, PCuv. Monah Policarp Pârveloiu și Dl George Grigoriță.

Joi, 5 august:

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului Național Bisericesc.

A primit în audiență pe Dl Radu Băjenaru, Director în cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

Vineri, 6 august:

A participat la Sfânta Liturghie în Paraclisul „Sfântul Grigorie Luminătorul” din Reședința Patriarhală și a ținut cuvânt de învățătură, explicând semnificația

acestui Praznic Împărătesc și importanța lui în economia mântuirii noastre: „Schimbarea la Față a Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos este o sărbătoare care adună în ea înțelesurile duhovnicești ale Crucii și ale Învierii, ale timpului de față și ale timpului sfârșitului lumii, la a doua venire în slavă a Mântuitorului Iisus Hristos. Slava aceasta mai arată și slava iubirii Preasfintei Treimi din Împărăția Cerurilor, chipul bunătăților viitoare. De asemenea, slava Schimbării la Față a Mântuitorului Iisus Hristos arată Taina Taborului ca fiind Taina Bisericii. În Biserică se află harul, lumina neînserată a Împărăției Sfintei Treimi. De aceea noi, văzând prin credință slava Preasfintei Treimi, preaslăvim prin cântare, prin închinare și rugăciune, pe Tatăl, pe Fiul și pe Sfântul Duh”.

Sâmbătă, 7 august:

A poposit la Mănăstirea Cernica.

Duminică, 8 august:

A participat la Sfânta Liturghie în Paraclisul „Sfântul Grigorie Luminătorul” din Reședința Patriarhală și a ținut cuvânt de învățătură.

A primit în audiență pe Înaltpreasfințitul Părinte Arhiepiscop Ioan al Episcopiei Covasnei și Harghitei și pe Preasfințitul Părinte Varlaam Ploieșteanul, Episcop-vicar Patriarhal.

Luni, 9 august:

A primit în audiență pe: Înaltpreasfințitul Părinte Irineu, Mitropolitul Olteniei, Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Nifon al Arhiepiscopiei Târgoviștei, Preasfințitul Părinte Ciprian Câmpineanul și Preasfințitul Părinte Varlaam Ploieșteanul, Episcopi-vicari Patriarhali, Preasfințitul Părinte Varsanufie Prahoveanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor și pe Dl Adrian Gherman, delegat al Primăriei Ladispoli – Italia, pentru raportul cu comunitatea românească.

Marti, 10 august:

A prezidat ședința de lucru a Permanenței Arhiepiscopiei Bucureștilor.

Miercuri, 11 august:

A prezidat Sinaxa monahală a Arhiepiscopiei Bucureștilor, care a avut loc la mănăstirea Cernica. În cuvântul rostit cu acest prilej, Preafericitul Părinte Patriarh

Daniel a subliniat „necesitatea reorganizării vieții monahale, astfel încât mănăstirile să devină un factor de civilizație, dar și un real sprijin pentru credincioșii aflați în dificultate din cauza crizei financiare, dublată de cea morală”.

Joi, 12 august:

A prezidat ședința subcomisiei pentru Statut și Regulamente a Patriarhiei Române.

Vineri, 13 august:

A prezidat ședința subcomisiei pentru Statut și regulamente a Patriarhiei Române. A poposit la Mănăstirea Putna din Arhiepiscopia Sucevei și Rădăuților, în vederea participării la manifestările liturgice și culturale legate de hramul Mănăstirii Putna, *Adormirea Maicii Domnului*.

Sâmbătă, 14 august:

A vizitat muzeul mănăstirii Putna, cu broderiile și icoanele nou restaurate.

Duminică, 15 august:

Înconjurat de un sobor de ierarhi, preoți și diaconi, a oficiat slujba de sfințire a picturii bisericii Mănăstirii Putna, apoi a oficiat slujba Sfintei Liturghii și a ținut cuvânt de învățătură.

A acordat, prin *Act Patriarhal*, al doilea hram bisericii Mănăstirii Putna, *Sfântul Voievod Ștefan cel Mare*, ctitorul acestei mănăstiri, canonizat de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române în anul 1992.

Cu această ocazie, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a acordat mai multe ordine și distincții bisericești: Ordinul „Sanctus Stephanus Magnus” pentru clerici, PCuv. Arhim. Melchisedec Velnic, starețul Mănăstirii Putna; Ordinul „Sanctus Stephanus Magnus” pentru mireni a fost conferit următoarelor persoane: pictorului Mihail Moroșan, Dlui Radu Enache, Dlui Florinel Andrei și Dlui Corneliu Paraschivescu.

De asemenea, a oferit medalia „Sfântul Vasile cel Mare” mai multor monahi ai Mănăstirii Putna, care s-au evidențiat în susținerea lucrărilor de pictură a bisericii voievodale.

A vizitat chilia Sfântului Daniil Sihastrul și biserica veche din lemn (sec. al XIV-lea) din vecinătatea Mănăstirii Putna, construită în anul 1346 de Domnitorul Dragoș Vodă în satul Volovăț și mutată după 122 de ani în satul Putna de către Sfântul Voievod Ștefan cel Mare.

Luni, 16 august:

A revenit la București. A primit în audiență pe Dl Secretar de Stat pentru Culte, Adrian Lemeni.

Marti, 17 august:

A primit în audiență pe Dl Arhitect Constantin Amâiei și Domnul Viorel Roman. A prezidat ședința de lucru a Permanenței Arhiepiscopiei Bucureștilor.

Miercuri, 25 august:

A primit în audiență pe: Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Nifon al Târgoviștei, Preasfințitul Părinte Episcop Timotei Luran, al Episcopiei Ortodoxe Române a Spaniei și Portugaliei și PC Pr. Daniel George Sturzoiu, Consilier social – Episcopia Sloboziei și Călărașilor.

Joi, 26 august:

A deschis lucrările Colocviului Internațional cu tema „Cuvântul lui Dumnezeu”, organizat de *Academia Internațională de Științe Religioase*, cu sprijinul Patriarhiei Române, desfășurat în sala „Conventus” a Palatului Patriarhiei și adresat un cuvânt de bun venit tuturor participanților. *Academia Internațională de Științe Religioase* (A.I.S.R.) a fost fondată în anul 1966 și funcționează în cadrul *Institutului Internațional de Științe Teoretice* cu sediul în Bruxelles. Ea are drept scop stabilirea de contacte între teologi de naționalități și tradiții creștine diferite, precum și a unui cadru academic de dialog teologic. Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, este membru al acestei Academii încă din anul 2000.

A primit în audiență pe Dl Adrieian Videanu, Ministrul Economiei, Comerțului și Mediului de Afaceri.

Sâmbătă, 28 august:

A susținut conferința cu tema: „Cuvântul lui Dumnezeu transmis prin mass-media” („La Parole de Dieu transmises par des moyens de communication de masse”) în cadrul lucrărilor Colocviului Internațional „Cuvântul lui Dumnezeu”, organizat de *Academia Internațională de Științe Religioase*, cu sprijinul Patriarhiei Române, desfășurat în sala „Conventus” a Palatului Patriarhiei.

Duminică, 29 august:

A primit la Reședința Patriarhală pe membrii *Academiei Internaționale de Științe Religioase*, prezenți la București la lucrările Colocviului Internațional „Cuvântul lui Dumnezeu”.

A poposit la Stavropighia Patriarhală Dragoslavele, județul Argeș.

Luni, 30 august:

A săvârșit sfințirea și inaugurarea Reședinței Patriarhale de la Dragoslavele, județul Argeș, după finalizarea ampleror lucrări de restaurare și modernizare. A efectuat o vizită la Centrul Eparhial al Arhiepiscopiei Argeșului și Muscelului. A revenit la București.

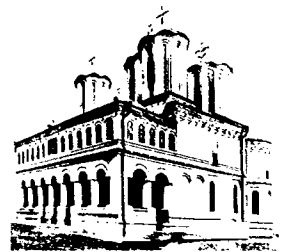
Marti, 31 august:

A primit în audiență pe: Preasfințitul Varsanufie Prahoveanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, PC Pr. Ionuț Corduneanu, Vicar-administrativ Patriarhal și DI Iulian Dascălu, Director General *Julius Mall*.

A primit vizita Domnului Mevlut Cavuşoglu, Președintele *Adunării Parlamentare a Consiliului Europei*.

A consemnat,
Arhim. Paisie Teodorescu,
Consilier Patriarhal
Cabinetul Patriarhului

Studii

Profesorul în lumea romano-bizantină

Pr. Marin COJOC

Keywords: *didaskal, tradition, state education, education system, universities*

Tradiția *didaskalilor*, a profesorilor lumii greco-romane, prezintă o continuitate neîntreruptă din secolul V î. Hr. până la căderea Constantinopolului sub turci, la anul 1453. Inițial recrutați dintre clasele sociale inferioare, ei ajung în timp să beneficieze de anumite drepturi garantate de stat, fiind incluși în categoria funcționarilor publici. Sistemul educațional public din Imperiul roman, ulterior bizantin, atinge apogeul odată cu înființarea marilor universități din metropole precum Roma, Constantinopolul ori Cezareea Palestinei, continuatoare a centrelor elenistice de învățământ din Alexandria și Atena. Profesorii universitari ai timpului, chiar dacă majoritatea erau păgâni, se bucurau de o mare faimă, cursurile lor fiind urmate de către mai mulți Părinți ai Bisericii. Aceștia vor sublinia ulterior, în scrierile lor, importanța învățăturii profane, pe care o vor recomanda călduros tinerilor creștini.

Noțiunea de profesor desemna la început pe cineva, o persoană care în mod liber exercita o activitate de a preda cunoștințe, de a instrui pe cineva. Cuvântul era înrudit cu *profiteri* și *professio* desemnând această exercitare, această activitate de a învăța pe o altă persoană. Așa îi numea odinioară Cornelius Nepos pe Pythagoras, Empedokles și pe Democrit drept *profesori înțelepți (sapientiae professores)*¹. Quintilian însuși vorbește despre *consummatis professoribus* și elocvența lor de odinioară și de asemenea scrie că un anume retor Albucius este pentru el nu un oarecare profesor obscur (*non obscurus professor*), ci unul foarte cunoscut și eminent². La fel îl desemna și Suetoniu pe un anume Sextus Clodius, drept „un profesor eminent de greacă și

¹ CORNELIS CELSUS, *Prooem.* VII, 18, 10; Quintilian, *Prooem.* XV.

² QUINTILIAN, *Proemat.* I, 9, 3; X, 5, 18.

latină”³. Uneori, *professores*, așa cum îi înțelegea odinioară Quintilian, includeau toate științele în numărul de materii pe care îl predau: „geometria și muzica și gramatica ca și celelalte arte existente”⁴. Plinius la rândul său ne scrie în epistolele sale despre Valerius Licinianus, care a fost exilat în Sicilia, că acolo se ocupa cu *predatul* (*profiteri*) și adaugă de asemenea sentința acestuia că *uneori soarta a făcut din profesori senatori și din senatori profesori*⁵. Suetoniu scrie despre Tiberius că, pe când se afla în insula Rhodos, a fost un foarte sârguincios căutător al școlilor existente și al profesorilor de pe această insulă⁶.

În mod evident și de necontestat, cuvântul *professio* este corespunzător activității de *învățare*, de a *preda ceva cuiva*, așa cum afirma odinioară și Posidonius, apoi Suetoniu care scria despre activitatea didactică depusă de M. Pompilius⁷. Cu alte cuvinte, aceste trei noțiuni *professor*, *profiteri*, *professio* au fost întrebuințate la început ca desemnând o activitate privată de *învățare*, de *predare* ca atare. Mai târziu, când a intervenit angajarea oficială a profesorilor de către autoritățile de stat, s-a prevăzut în legislația respectivă și anumite drepturi pe care *professores* le-au câștigat, precum: salariu, eliberarea de datoria militară, scutirea de anumite poveri publice, precum și permisiunea de a fonda colegii și alte asociații⁸. Primul pas în înființarea școlilor de stat l-a făcut în Imperiul Roman împăratul Vespasian care, printr-o lege, a constituit (*constituit*) o școală a *retorilor* greci susținuți de autoritatea fiscală a statului, așa cum scrie Suetoniu, iar despre Quintilian scrie de asemenea Hieron că a fost cel care a înființat prima școală publică de stat (*primus Romae publicam scholam*), unde profesorii au primit pentru prima oară salariu oficial de la fiscul roman (*et salariam e fisco accepit*), prin grija directă a autorității imperiale⁹.

³ SUETONIUS, *De rethor.* V: *Sextus Clodius Latinae simul Graecaeque eloquentiae professor.*

⁴ QUINTILIAN, *Proemat.* XII, 11, 20.

⁵ PLINIUS, *Epistole*, IV, 11, 1: *ex professoribus senators, ex senatoribus professores.*

⁶ SUETONIUS, *Tiberius*, 11: *circa scholas et auditoria professorum.*

⁷ POSIDONIUS la PLINIUS, VII, 112 *sapientiae professione clarus.* SUETONIUS, în *De grammat.* VIII, scrie despre M. Pomponius că: *desidiosior in professione grammatical habebatur minusque idoneus ad tuendam scholam.*

⁸ Dig. L. V, 10; *Codex Theodosianus*, XIII, 3, 3, 4; R. HERZOG, „Zur Hochschulpolitik der römischen Kaiser”, în: *Ber. Akad. Ber.Phil-Hist.Kl.*, 1935, p. 967; PAULY-WISSOWA, *Realencyklopädie*, vol. XLV, col. 110.

⁹ SUETONIUS, *Vespasian*, XVIII; HIERON, *Chronic*, 190 ed. Helm; R. HERZOG, „Zur Hochschulpolitik...”, p. 981; L. Friedländer-Wissowa, Leipzig, 1922, I, p. 181.

Din perioada lui Vespasian, când au fost inițiate aceste drepturi pentru profesori, au continuat apoi și în perioadele ulterioare. Astfel, ele au fost întărite în perioada lui Hadrian, când profesorii de *gramatică*, de *retorică*, de *filosofie* și de *medicină* s-au bucurat de o situație de excepție, printr-o lege unde erau stipulate anumite drepturi salariale, precum și anumite derogări de la obligațiile publice¹⁰. Despre împăratul Hadrian se istorisește de asemenea că i-a cinstit pe toți profesorii (*omnes professores honoravit*) și le-a dăruit diferite bunuri materiale (*et divites fecit*), deși uneori a fost pus în încurcătură de întrebările lor. În schimb, aceia care nu-și îndeplineau cu cinste slujbele erau demiși (*a professione dimisit*) din funcțiile profesoriale¹¹. În timpul împăratului Hadrian, profesorii au primit noi stipendii și salarii din partea autorității de stat, evenimente care aveau loc în anul 134 d.Hr., când a fost ridicat Atheneum și odată cu acesta a fost construită și Școala Înalță din Roma¹².

În timpul lui Alexandru Severus, este menționat faptul că profesorii, printre care erau enumerați grămaticii, retorii și profesorii de medicină, au primit salariu de la autoritatea de stat¹³. Despre existența unei Universități de stat în Roma dovedește o dispoziție a împăratului Valentinian din anul 370 d.Hr., care cuprinde și o listă de înmatriculare completă. Acest edict prevede în același timp și o limită de vârstă a celor care se înscriu la această universitate, care după absolvirea acesteia erau siliți să părăsească Roma și se reîntorcă în patrie¹⁴.

În Atena a fost fondată o altă universitate de stat care era amintită chiar de Cicero și Horațiu care, la rândul lor, aminteau de Apuleius și de formarea sa culturală la acea universitate în domeniul poeziei, geometriei, muzicii și dialecticii și mai ales în domeniul filosofiei sub îndrumarea celor mai

¹⁰ Dig. L. 4, 18, 30; *Digeste*, XXVII: *magistri qui civilium munerum vacationem habent, item grammaticis et oratoribus et medicis et philosophis, ne hospitem reciperent, a principibus fuisse immunitatem indultam et divus Vespasianus et divus Hadrianus rescipserunt.*

¹¹ *Scriptores Historiae Augustae*, I, 18, 1 ed. Hohl: *doctores qui professioni suae inhabiles videbantur, dictatos honoratosque a professione dimisit.*

¹² C. BARBAGALLO, *Lo stato e l'insrtuzione pubblica nell'impero Romano*, Catania, 1911, p. 127; PAULY-WISSOWA, II, p. 2023; Vict. Caes. 14, 3; PAULY-WISSOWA, I, p. 514; C. BARBAGALLO, *Lo stato...*, p. 130.

¹³ *Scriptores Historiae Augustae*, I, 286, 10.

¹⁴ Cod. Theod. XIV, 9, 1: *his, qui sedulo operam professoribus nauant, usque ad vicissimum aetatis suae annum Romae liceat commorari.* Alte comentarii la Th. HAARHOFF, *School of Gaul*, Oxford, 1920, p. 106; Fr. FUCHS, *Die Hochschule*, p. 2 și urm.

renumiți profesori în acest domeniu, profesori care primeau un salariu de 10 000 de drahme anual¹⁵. Din comisia municipală de ocupare a acestor catedre făcea parte și celebrul Herodes Atticus (101-177), retor și filosof, reprezentant al ateismului, care le-a fost profesor de retorică împăratului Marcus Aurelius, lui Lucius Verus, Aelius Aristide, Aullus Gellius, Aristocles din Pergam, Pausanias din Caesareea ș.a.¹⁶

Potrivit mărturiilor lui Lucian din Samosata (121-180 d.Hr.), fiecare școală primea câte doi profesori, iar în anumite perioade istorice cei care se ocupau cu filosofia nici măcar nu erau recunoscuți drept profesori, așa cum mărturisea odinioară Ulpian¹⁷. Această afirmație din perioada aceea arată că denumirea de *professores* era dată unei grupări bine determinate, care deja avea reglementări în legislația de stat romană și, ca atare, funcționa după normele acestei legislații. După modelul Romei și al Atenei, a urmat apoi fondarea altor universități, precum cele de la Alexandria Egiptului, Cezareea Palestinei, Beirut și în final aceea din Constantinopol, cea mai importantă, fondată de împăratul Teodosie II, în anul 425. Aceasta avea și cei mai renumiți profesori, aduși din tot Imperiul pentru a crește faima universității. Chiar de la începutul Universității constantinopolitane, ni se arată cum a fost adus profesorul Charisius din Africa, după moartea lui Evanthius, la catedra de gramatică din Constantinopol¹⁸. Unul dintre cei mai renumiți profesori ai Universității constantinopolitane a fost Priscian, profesor de gramatică. În epistola de consacrare citită de către *oficiul profesoral (officium professionis)*, prin care Priscian era investit spre a-și începe activitatea, printre altele se arăta că în noua sa activitate

¹⁵ PHILOSTRATE, *Vita soph.* II, 2, p. 73; KAYSER, *Tatian ad Graec.* c. 19; A se vedea și PAULY-WISSOWA, *Realencyklopädie*, I, p. 2301, 56; LUCAN, *Eun.* III.

¹⁶ PAULY-WISSOWA, VIII, p. 921; vol. XLV, p. 111; D. TUDOR, *Enciclopedia Civilizației Romane*, București, 1982, p. 367; H.C. MATEI, *Enciclopedia Antichității*, București, 2004, p. 161.

¹⁷ J. ZEILLER, *Phil der Griech.* III, 1, 685; Dig. L. 13, 4: *an et philosophi professorum numero sint? et non putem*; C. GALLAVOTTI, *Luciano nella sua evolutione artistica e spirituale*, Lanciano, 1932; J. SCHWARTZ, *Biographie de Lucian de Samosate*, Bruxelles-Berchem, 1965; D.M. PIPPIDI, „Apothéoses imperials et apothéose de Péregrinos”, în: *SMSR*, 21, 1947-1948, pp. 73-103.

¹⁸ FERICITUL IERONIM, *Epistolae* CVII, 6: *Euanthius eruditissimus grammaticorum Constantinopoli diem obit, in cuius locum ex Africa Charisiius adducitur*; H. USENER, „Die Schulen von Konstantinopel”, în: *Rheinisches Museum*, 23 (1868), p. 491; F. FUCHS; G. DAGRON, *Naissance d'une capitale, Constantinople et ses institutions de 330 à 451*, Bibliothèque Byzantine Études, 7, Paris 1974, cu alte amănunte asupra organizării noii cetăți și sub aspectul cultural, de unde reiese că în Constantinopol au existat și alte școli mai înainte.

el avea o dublă responsabilitate: aceea de a preda studenților, cât și de a presta o activitate științifică, asemenea profesorilor din perioada modernă¹⁹.

Prin această nouă fundare universitară în *Noua Romă* de pe Bosfor, Constantinopolul a devenit și un puternic centru cultural de întâlnire al profesorilor, retorilor și al filosofilor²⁰. În ciuda datării, aparent târzii, a acestei instituții universitare, nu trebuie trecut cu vederea că, dincolo de universitatea păgână din Atena, au existat și în mediile bizantine, încă din perioada timpurie, școli de învățământ de o ținută deosebită, unele chiar din perioada lui Constantin cel Mare și a urmașilor săi²¹. Se știe că la construirea mării cetăți de pe Bosfor, împăratul a adus nu numai elemente de natură politică, administrativă, cum a fost *noul senat (clari)*, și militară, ci și elemente de cultură, cum au fost școlile ce trebuiau să-i instruiască pe fiii celor ce fuseseră transferați aici. Faptul că în această perioadă de început bizantină se făcea un învățământ de o anumită ținută, atât la Roma, cât și la Constantinopol, aproape universitară, reiese și dintr-o lege a lui Valentinian din 12 martie 370 cuprinsă mai apoi în *Codex Theodosianus* XIV, 9, 1, care apare sub titlul: *De studiis liberalibus Romae et Constantinopoli* și în care se specifică modul înmatriculării, problemele disciplinare, ca și alte ordine legate de timpul de studii, de încheierea lor la vârsta de 20 de ani, eliberarea actelor de studii de

¹⁹ *GL*, II, 2, 3; PAULY-WISSOWA, XLV, 111; XXII, p. 2328 și urm.

²⁰ *Cod. Theod.* XIV, 9, ed. Th. Mommsen, Neudruck, Berlin, 1962.

²¹ SOCRATES III, 1 zice că în timpul lui Constantin cel Mare școala era pe Capitoliu, iar în timpul lui Iulian Apostatul într-o bazilică; F. HERZBERG, *Der Untergang des Hellenismus und die Universität Athen*, Halle, 1875 p. 272; G. BERNHARDY, *Grundriss der griechischen Literatur* I, 1892, p. 682; Chrisostomos PAPADOPOULOS, *Ιστορικαι μελιται*, Jerusalem, 1906, p. 135; F. FUCHS, *Die höheren Schlulen von Konstantinopel im Mittelalter*, Leipzig-Berlin, 1926, p. 2; Analize asupra perioadei cu scurte referiri asupra fenomenului universitar la St. GERO, *Byzantine Iconoclasm during the Reign of Leo III: With Particular Attention to the Oriental Sources*, Louvain, 1973; St. GERO, „Jonach and the Patriarh”, în: *Vigilae Christiane*, 29, pp. 141-146 cu referiri la *Cronica lui Theopanus și Vita Germani*; St. GERO, *Byzantine Iconoclasm during the Reign of Constantin V, with Particular Attention to the Oriental Sources*, 1977. Alte câteva lămuriri în această privință la P. SPECK, *Die kaiserliche Universität von Konstantinopel, Präzisierung zur Frage des höheren Schulwesens in Byzanz in 9 und 10 Jahrhundert (Byzantinisches Archiv 14)*, München, 1974, pp. 1-24; P. SPECK, *Kaiser Konstantin VI. Legitimation einer fremden und der Versuch einer eigenen Herrschaft. Quellenkritische Darstellung von 25 Jahren byzantinischer Geschichte nach dem erten Ikonoklasmus. I. Untersuchungen, II. Anmerkungen und Register*, München, 1978. Alte comentarii asupra problematicii la H. HUNGER, *Die hochsprachliche profane Literatur der Byzantiner*, II, München, 1977, p. 5 și urm. cu alte date în acest sens fără însă a aduce alte noutăți: L. BREHIER, *Civilizația bizantină*, București, 1994, p. 350 și urm. Cu diminuări și rezerve privind distrugerea Universității constantinopolitane.

către autoritățile de stat, pentru cei din apus de la Atheneum iar pentru cei din răsărit, mai târziu, de autoritățile din Constantinopol. Faptul că a existat o școală în Constantinopol în perioada pretheodosiană reiese dintr-o însemnare a *illyrianului* Ieronim din anul 360 care scria în acest sens: „Evanthius, unul dintre cei mai erudiți profesori de gramatică, a murit și în locul lui a fost adus din Africa Charisius”²².

O dispoziție legislativă a împăratului Theodosie II din anul 425 amenința cu retragerea tuturor privilegiilor pe profesorii angajați ai Universității din Constantinopol, care nu aveau voie să țină cursuri private²³. În aceeași normă legislativă era prevăzut și numărul profesorilor: în total erau 28 de profesori și anume 3 oratori latini, 10 de gramatică, 5 sofști greci și 10 de gramatică greacă, la care se adăugau un filosof și 2 juriști²⁴. Cu această dată nu numai profesorii din Constantinopol erau salariați de stat, ci și cei din alte centre culturale ale Imperiului Bizantin, precum Alexandria, Antiohia, Tir, Cezareea Palestinei, Beirut etc. În *pars occidentis* de asemenea, au apărut noi centre culturale, precum cele din Galia, așa cum mărturisește Ausonius, care cunoaște un număr de profesori din anumite orașe precum Bordeaux, Toulouse, Narbonne, cărora le-a consacrat un necrolog în versuri la vârsta de 30 de ani, când el se afla în slujbă la curtea regelui din Burdigala, prilej cu care face și alte remarci asupra oamenilor de cultură din vremea sa²⁵. În afară de Bordeaux, o altă universitate celebră a ființat la Autun, cu profesori care erau numiți de senat și se aflau sub protecția legislativă a Galiei²⁶. Senatul local făcea și numirea profesorilor care, potrivit cadrului legislativ, erau plătiți conform ordinelor care veneau direct de la curtea imperială. În

²² FERICITUL IERONIM, *Epistolae* CVII, 6: *Euanthius eruditissimus grammaticorum Constantinopoli diem obit, in cuius locum ex Africa Charisius adducitur*; H. USENER, „Die Schulen von Konstantinopel”, în: *Rheinisches Museum*, 23 (1868), p. 491; F. FUCHS, *Die höheren Schulen von Konstantinopel im Mittelalter 2*; G. DAGRON, *Naissance d'une capitale, Constantinople et ses institutions de 330 à 451*, Bibliothèque Byzantine Études, 7, Paris, 1974, cu alte amănunte asupra organizării noii cetăți și sub aspectul cultural.

²³ *Cod. Theod.* XIV, 9, 3; VI, 21,1 iar printre altele se mai arăta: *qui (...) professorum fungantur officio (...) cum ad viginti annos observatione iugi ac sedulo docendi labore pervenerint*.

²⁴ F. SCHEMEL, *Programmata des Wilhelmsgymnasiums*, Berlin, 1912; Fr. FUCHS, „Die Hochschule von Konstantinopel”, în: *Byz. Archiv*, VIII, Leipzig, 1926, p. 6; C. BARBAGALLO, *Lo stato...*, p. 321; H. HUNGER, *Die hochsprachliche profane Literatur*, II, p. 5; P. SPECK, *Die kaiserliche Universität*, 1974, pp. 1-24.

²⁵ AUSONIUS, *Commemor professorum*, ed. Schenkel: *deserui doctor municipalem operam (...)*.

²⁶ C. JULIAN, *Histoire de la Gaule*, VIII, Paris 1926, p. 259; PAULY-WISSOWA, XLV, col. 112.

capitolul social din *Codex Theodosianus* XIII, 3, cu privire la activitatea profesorilor, era fixat numărul lor, salariul, postul pe care-l ocupau și rangul potrivit fiecăruia dintre ei. În același timp, se arăta și profesiunea docenților din sistemul respectiv de învățământ²⁷. Uneori, chiar împăratul se ocupa în mod personal de angajarea profesorilor²⁸. Așa a fost cazul cu împăratul Hadrian care s-a implicat în mod direct, sau prin unul din demnitarii săi, în numirea unor profesori și chiar a fixat salariile unora dintre ei, așa cum amintea *retorul* Libanius în scrierile sale²⁹.

Pentru a suplini *lipsusul* educațional, alți împărați, precum Constantin cel Mare, Constantius II sau Iulian Apostatul, au luat anumite măsuri juridice. De exemplu, împăratul Grațian dăduse ordin să fie numiți profesori de gramatică latină și greacă în fiecare capitală de provincie a Galiei, dar în același timp își arăta neîncrederea în privința găsirii candidatului cel mai potrivit pentru funcția de profesor de limba greacă, chiar și la Augusta Treverorum, capitala occidentală temporară a Imperiului din acel timp³⁰. Eumenius însuși a înaintat cererea sa la curtea împăratului Constantius pentru numirea ca profesor în Galia la Autun, fixându-i-se apoi și salariul și locul unde era cazat. În cazul profesorilor din marile centre culturale ale Imperiului, statul fixa și suporta salariul potrivit legislației bizantine în vigoare din anul 425 și chiar mai înainte din perioada lui Grațian și Valentinian, din anul 376, în edictele din vremea lor fiind prevăzute și salariile pentru corpul profesoral³¹. Cu privire la salarizarea profesorilor vorbește mai târziu, după cucerirea Italiei, și Athalarich, așa cum scrie Cassiodor, care cerea senatului plățirea regulată și în cuantumul cerut a salariului profesorilor angajați în învățământul de stat³². Activitatea de *didaskal* nu era ceva foarte obișnuit în lumea romano-bizantină, uneori fiind îndeplinită chiar de sclavi

²⁷ *Codex Theodosianus*, XIII, 3, 5: *iudicio ordinis probates decretum curialium mereatur optimorum conspirante consensus (...)*.

²⁸ *Paneg.* IX, 6, 4, p. 252; C. BARBAGALLO, *Lo stato...*, p. 386.

²⁹ LIBANIUS, *Or.* I, 48; *Codex Theodosianus*, XIII, 3, 5; C. JULIAN, *Histoire de la Gaule*, p. 248; Th. HAARHOFF *School of Gaul*, p. 139.

³⁰ SYDONIUS APOLINARIS, *Ep.* IV, 12; FULGENTIUS V, 4-5; *Cod. Theod.* XIII, 11, 376. Cu privire la legile lui Grațian în această privință AUSONIUS, *Prof.* II, VIII, XIII, XXI scrie despre gramaticienii greci din Burdigala și mărturisește că *retorul* Alethius era foarte pregătit în cultura greacă, ca și în cea latină.

³¹ *Codex Theodosianus*, XIII, 3, 11; C. Julian, *Histoire de la Gaule*, p. 248.

³² CASSIODOR, *Var.* IX, 21; Rudolf HELM, în PAULY-WISSOWA, XLV, col. 112.

sau de liberti. Alteori, sclavii îi însoțeau în calitate de pedagogi pe copiii oamenilor bogați în marile centre culturale ale Imperiului și rămâneau cu ei în perioada studiilor. În epoca romană de început, cel care exercita meseria de *didaskal* – învățător nu era cuprins printre funcționarii publici – era plătit de către părinții copiilor. Mai târziu, așa cum s-a amintit prin legea lui Valentinian, au fost prevăzute și salarii pentru *didaskali* – cu alte cuvinte, ci deveneau funcționari publici care plăteau impozite. De cele mai multe ori *litteratorul*, adică profesorul de școală elementară, ducea o viață modestă din punct de vedere financiar, doar cei mai renumiți dintre ei, care aveau și mulți copii în procesul de educației fiind bine plătiți. În sec. I d.Hr., era plătit cu opt ași pe lună pentru fiecare elev. Mai târziu, odată cu reformele lui Dioclețian, exprimate în *Edictum de pretiis rerum venalium*, era fixat salariul unui *magister* la același tarif cu cel al pedagogului.

Dascălul bizantin, indiferent dacă e vorba de un învățător sau de un profesor de gramatică, de retorică, de filosofie, era moștenitorul unei tradiții destul de vechi, datând din secolul al V-lea î.Hr. Scriitorii bisericești și Părinții Bisericii au făcut un îndemn cald tinerilor de a se hrăni cu elemente ale culturii păgâne: astfel, Origen îndemna ca „tinerii înainte de a se exercita în pătrunderea inefabilelor taine ale teologiei și înainte de a-și însuși sublima elocință, trebuie să parcurgă ciclul studiilor profane, pentru a se deprinde să gândească după legile rațiunii sănătoase și să facă speculații filosofice în cadrul datelor oferite de științele exacte”³³. Această metodă proprie a folosit-o Origen atât la școala din Alexandria, cât și la aceea pe care a înființat-o la Cezareea Palestinei³⁴.

Profilul *didaskalului* îl găsim înfățișat în istorie de diferiți oameni de cultură sau de diferiți Părinți ai Bisericii: astfel, Fericitul Augustin făcea referire în lucrarea sa *De magistro* la adevăratul chip de *didaskal* și la misiunea lui de a înnobila firea umană cu cunoștințele teoretice cele mai alese din cultura laică³⁵. Tertulian la rândul său recomandă creștinilor din vremea sa să-și însușească cunoștințele dascălilor păgâni³⁶.

³³ ORIGEN, *Contra lui Cels*, III, 58, în *PG* 11, 997 B.

³⁴ SFÂNTUL GRIGORIE TAUMATURGUL, *Cuvânt de închinare și laudă pentru Origen*, cap. VII-VIII, în *PG* 1073B-1077C.

³⁵ FERICITUL AUGUSTIN, „De magistro”, în: *Opera Omnia*, VI; vezi și Mihai RĂDULESCU și Constantin NOICA, Ed. Humanitas, 1994, 157p. cu note ; de asemenea Eugen MUNTEAN, *De magistro*, Ed. Institutului European, 1995.

³⁶ TERTULIAN, „De idololatria”, X, în: *PL* I, 751A.

Mulți dintre Sfinții Părinți ai Răsăritului, în perioada formării lor, au urmat cursurile marilor profesori păgâni, precum Libanius, Andragatius, Proheresiu, Himeriu etc. În vremea lor era un obicei de a cerceta cursurile acestora, mai ales cele de retorică și filosofie³⁷. Mulți dintre scriitorii și Părinții Bisericii au dovedit în perioada formării lor un zel aparte pentru cunoașterea culturii clasice, așa cum au fost Origen, Tertulian, Clement Alexandrinul, Atanasie, Vasile, Grigore de Nazianz, Grigorie de Nyssa, Ioan Chrisostom etc.³⁸. Sfântul Vasile a apreciat mult pe profesorii păgâni, mai ales pe Libaniu, fapt ce rezultă nu numai din corespondența sa, ci și din modul în care Sfântul Grigorie de Nyssa înfățișează părerile fratelui său despre vestitul retor și profesor de la Atena³⁹.

La rândul său, Libaniu a apreciat mult inteligența și calitățile elevilor săi creștini; astfel, pe Sfântul Vasile l-a considerat superior sieși, vrând să-l lase profesor în locul său, iar despre Ioan Chrisostom regreta că nu este unul dintre ai săi⁴⁰.

Sfântul Vasile, reîntors în patrie, a convins pe mulți tineri să se hrănească cu cultura clasică, și în acest sens a trimis mulți studenți la Atena fostului său magistru Libaniu, căruia i se adresează foarte sugestiv: „n-am putut însă să-i conving dintr-o dată pe toți tinerii să dorească a-și impropria foloasele literelor și științei, precum și să se împărtășească de instruire din partea ta”⁴¹.

Într-un fragment dintr-o comedie a lui Aristofan întâlnim un dascăl ai cărui elevi erau obligați să găsească semnificația cuvintelor dificile din

³⁷ H. LECLERQUE, „École”, în: *Dictionnaire d'Archéologie chrétienne et de Liturgie*, t. IV, 2, Paris, 1921, col. 1781-1785N.

³⁸ Fr. X. EGGERSDORFER, „Die grossen Kirchenväter des 4. Jahrhunderts auf den Heidnischen Hochschulen ihrer Zeit”, în: *Theol. Prakt. Monatschrift*. XIII, 1903, pp. 335-345, 426-432; † NICOLAE CORNEANU, *Patristica Mirabilia*, Timișoara, 1987, p. 392. Chiar și Cels scrie despre acest zel al unor creștini față de profesorii păgâni cf. ORIGEN, „Contra lui Cels”, III, 55, în: *PG* 11, 993AB.

³⁹ SFÂNTUL GRIGORIE DE NYSSA, *Epistola 13*, la I.G. COMAN, „Studiile universitare ale Părinților capadocieni”, în: *ST*, 9-10 (1955), p. 535.

⁴⁰ P. PETIT, *Les étudiants de Libanius*, Paris, 1956, p. 206; I.G. COMAN, „Studiile universitare...”, p. 535; † NICOLAE CORNEANU, *Patristica Mirabilia*, p. 393. Cu privire la Ioan Chrisostom, SOZOMEN, „Istoria Bisericească”, VIII, 2, în: *PG* 67, 1513; cf. și A. NÄGELE, „Chrysostomus und Libanius”, în: *Chrysostomica*, 81, 142, Roma, 1908; P. MAAS, *Libanius und Johannes Chrysostomus*, col. *Sitzungsbericht der Kaiser. press. Akademie der Wissensch*, 1912, II, pp. 1123-1126.

⁴¹ SFÂNTUL VASILE CEL MARE, *Ep. 335*, *PG* 32, 1077; cf. și † NICOLAE CORNEANU, *Patristica Mirabilia*, p. 397.

poemele lui Homer, ceea ce ne amintește de o inscripție găsită la noi, la Romula-Malva, care face de asemenea o trimitere la un anumit tip de învățare după Homer. Pentru aceasta elevii aveau la îndemână un anume manual sau o listă de asemenea termeni pe care apoi erau nevoiți să-i memoreze.

Așa cum relatează istoricul Tucidide, în timpul războiului din Pelopones, o bandă de soldați mercenari traci a năvălit în orașul Micalessos din Beoția și i-a masacrat pe locuitori. „Printre altele – scrie Tucidide – au dat buzna într-o școală, cea mai mare din oraș, în momentul în care elevii abia intraseră, și i-au ucis pe toți”⁴², î.Hr.

Faptul că funcționau mai multe școli într-un oraș atât de mic – geograful Strabon, în secolul I î.Hr., îl considera un *vicus* – dovedește cât de răspândită era instrucția în Grecia secolului al V-lea⁴³.

Pe teritoriile românești de astăzi existau anumite școli primare și gimnaziale în sec. III-II î.Hr., ca și în perioada romano-bizantină, mai ales în coloniile grecești de pe malul Mării Negre, înființate cu 7 secole înainte de era noastră. Această tradiție școlară a continuat și în perioada romano-bizantină. În acest sens, se știe în mod sigur de existența unui gimnaziu la Histria în sec. II î.Hr., și a unui gimnaziarh care a fost onorat pentru buna sa prestație cu o statuie de bronz. Activitatea acestor școli s-a amplificat în perioada romană, ca și în cea bizantină⁴⁴. Din același izvor istoric aflăm despre un anume Poliphemos, fiul lui Poliphemos, care a refăcut clădirea gimnaziului în sec. III î.Hr., drept pentru care rudele îl cinstesc cu un monument⁴⁵. Descoperirea diferitelor materiale arheologice ne-a oferit posibilitatea identificării unor școli de grad elementar în Scythia Minor și în Dacia, ca și profilul unor *didaskali* din vremea respectivă. Unele din aceste școli erau particulare (*ludus litterarius*) și conduse de un *magister*, care preda scrisul, cititul și câteva noțiuni elementare

⁴² TUCIDIDE, *Chronicii Gazae opera*, rec. R. Foerster, E. Richsteig, Lipsiae, 1929, pp. 109-128; *Prolegomenon Sylloge*, ed. H. Rabe, Lipsiae, 1931, pp. 80-81; *Rhetores graeci*, ed. Chr. Walz. I. Stuttgartiae – Tubingae, 1832, pp. 59-120, 423-525; *Hermogenis opera*, ed. H. Rabe, Lipsiae, 1913. Alte comentarii la G. CAVALLIO (coord.), în: *Omniul bizantin*, București, 2000, pp. 113-115.

⁴³ STRABON, IV, 1, 5.

⁴⁴ Vasile PĂRVAN, *Dacia*, II, 1925, p. 208; Emilian POPESCU, „Considerații asupra educației tineretului la Histria în legătură cu trei inscripții inedite”, în: *SCIV*, 3-4 (1956), p. 1944; cf. și D. TUDOR, „Educația și învățământul în perioada sclavagistă din Scythia Minor și Dacia Romană”, în: *SCIV*, XIII, 1, 1962, p. 87.

⁴⁵ V. PĂRVAN, *Histria*, IV, București, 1916, p. 688; Em. POPESCU, „Considerații asupra educației...”, p. 345; D. TUDOR, „Educația și învățământul...”, p. 64.

de aritmetică⁴⁶. A doua treaptă de studiu, medie sau secundară, din teritoriile noastre o formau școlile grămaticilor (*Gramaticus Latinus* și *Grecus*), aceste școli funcționând mai ales în cetățile mari, fiind lăsate tot pe seama unor particulari. La aceste școli aveau acces mai ales copiii celor bogați, studiile aprofundate fiind un privilegiu al elitelor politice sau militare din provincii.

Asemenea școli au existat în cetățile de pe malul mării, ca și în cetățile mai mari din Dacia, ca Sarmizegetusa, Apulum, Porolisum sau Romula, unde un întreg aparat de stat roman era transferat și unde fiii altor coloniști trebuiau educați după tradiția romană din imperiu⁴⁷. În procesul de învățământ elementar, învățătorul în cauză (*grammaticus*) citea și comenta textele mai dificile din poezii clasici, făcea exerciții de gramatică și de declamație, apoi urma declamația (*enarratio*), care se răsfrângea și asupra altor materii precum istoria, geografia, mitologia. La un asemenea curs se referă textul descoperit pe o cărămidă la Romula, unde era scris fragmentul: „învață după Homer ordinea evenimentelor din războiul troian”⁴⁸, ceea ce denotă că în această mare cetate romană din sud funcționa și o școală de gramatică și literatură, unde se făceau comentarii și analize literare după un anumit tipic, după o anumită metodă școlară. În sistemul de învățământ roman, așa cum arăta cercetătorul M. Macrea, citându-l pe H. Marrou, limba și literatura greacă erau disciplinele studiate, alături de literatura clasică latină și de alte discipline, în școala grămaticului Homer fiind clasicul literaturii grecești cel mai comentat⁴⁹. La Romula există și alte mărturii care atestă o educație aleasă și posibilitatea unor școli de factură greco-romană. Astfel, o inscripție greacă descoperită aici, pe care apar versuri în hexametru, ca și epitaful în versuri al lui Aelius Iulius Iulianus, dau mărturie despre cultura locului în acea perioadă de romanizare⁵⁰.

⁴⁶ S.V. ZIEBARTH, „Schulen”, în PAULLY-WISSOWA, *Realenziklopädie*, II, col. 764; H.I. MARROU, *Histoire de l'éducation dans l'Antiquité*, ed. IV, Paris, 1958, p. 151 și urm.; D. TUDOR, „Educația și învățământul...”, p. 84.

⁴⁷ C. DAICOVICIU și H. DAICOVICIU, *Ulpia Traiana*, București, 1962, p. 28; D. TUDOR, „Educația și învățământul...”, p. 85.

⁴⁸ Gr. TOCILESCU, *Homer la Reșca*, București, 1897 și în *Fouilles et recherches archéologiques en Roumanie*, Bucarest, 1900, p. 97 și C.M. TĂTULEA, *Romula*, București, 1994, pp. 10, 100 și urm. Alte elemente de cultură la M. BABEȘ, în: *Dacia*, N.S., 14, 1970, pp. 353-364.

⁴⁹ M. MACREA, *VDR*, p. 344; C.M. TĂTULEA, *Romula*, p. 100; N. MARȚIAN, *Școala la Romani*, Cluj, 2002, pp. 95-96.

⁵⁰ D. TUDOR, *Revista Universității și Institutului Politehnic Iași*, I, 1954, 1-2, pp. 293-312; D. TUDOR, în: *OR*, ed. IV, 1978; D. TUDOR, *IDR*, II, 357; C.M. TĂTULEA, *Romula*, p. 100; N. MARȚIAN, *Școala la Romani*, p. 96.

În istoria didactică a Scythiei Minor mai este amintit și un anume Apollonios din sec. I î.d.Hr., care fusese gimnaziarh și sprijinitor al școlii din Callatis⁵¹. Tot aici s-a născut și s-a instruit un anume Demetrios, autorul a 20 de volume de studii geografice și de asemenea un scriitor, Istros Callatianos, ceea ce dovedește existența unei febrile activității didactice și educative.

Mai multe inscripții descoperite la Histria, pe malul lacului Sinoe, ne dau anumite știri despre modul cum se organizase *efebia* în sânul gimnaziului local în perioada elenistică⁵². Asemenea școli existau în marile orașe ale Imperiului; la Roma, Cartagina, Constantinopol, Alexandria, Cezareea Palestinei și până în părțile siriene, așa cum scrie la un moment dat Junilius: „Syrorum schola in Nisibi urbe (...) ubi divina lex per magistros publicos, sicut apud nos in mundanis studiis grammatica et rhetorica, ordine ac regulariter traditur”⁵³. Alteori aceste școli se găseau chiar în anumite sate ale Imperiului. Educația tinerilor era apreciată de cei mai mulți dintre împărații bizantini, așa cum declara mai târziu și împăratul Vasile I Macedoneanul: „Educația este o necesitate vitală și foarte dorită, și pentru aceia care au căpătat-o există o mare recompensă, atât în corp ca și în suflet”⁵⁴.

Uneori, unii din cronicarii vremii condamnau lipsa de inițiativă a unor împărați față de educația vremii: astfel, Gheorghios Kedrenos afirma la vremea sa că „de mult timp moartea a venit prin ignoranța și prin intermediul celor aflați la putere”⁵⁵. În schimb, avem o serie de demnitari și împărați bizantini de la Constantin cel Mare și până la căderea Bizanțului sub turci, care au sprijinit direct sau indirect învățământul școlar sau universitar⁵⁶. Unii dintre împărații bizantini erau așa de preocupați de cultură și de marii *didaskali* din vremea lor,

⁵¹ V. PĂRVAN, *Gerusia din Callatis*, București, 1920, pp. 14 și urm.; D. TUDOR, *IDR*, p. 79; R.M. FERARU, *Cultura în cetățile grecești de pe țărmul vestic al Mării Negre*, Timișoara, 2006, pp. 84, 87, 91.

⁵² Em. POPESCU, în: *SCIV*, VII, 3-4, 1956, pp. 343 și urm.; Em. POPESCU, în: *Dacia*, N.S., IV, 1960, pp. 273 și urm.; D. TUDOR, *IDR*, pp. 77-78; M.R. FERARU, *Cultura în cetățile grecești...*, pp. 85-88, cu alte analize asupra efebiei în centrele de pe litoralul Mării Negre.

⁵³ *Iunilii Aficani instituta regularia divinae legis*, ed. H. Kihn, Freiburg, 1880, p. 468, citat și de FUCHS, p. 5.

⁵⁴ H.D. HUSSEY, *Church and Learning*, p. 4.

⁵⁵ GHEORGHIOS KEDRENOS, II, p. 326; THEOPHANUS, *Continuatus*, VI, 14, p. 446 cu privire la educația gramaticală; alte comentarii la HUSSEY, pp. 24-25.

⁵⁶ A se vedea în acest sens Fr. FUCHS, „Die Hochschule von Konstantinopel”; P. SPECK, „Die kaiserliche Universität von Konstantinopel”, în: *Byzantinische Archiv*, 14, München, 1974; L. BREHIER, *Civilizația bizantină*, București, Ed. Științifică, 1994.

încât pe unii îi așezau pe tronul imperial și îi ascultau îndelung și cu luare-aminte, așa cum a fost cazul lui Constantin IX Monomahul, care lua chiar însemnări după spusele și îndemnurile lui Mihail Psellos⁵⁷. Alți împărați au fost atât de preocupați de cultură și i-au prețuit la fel de mult pe *didaskalii* bizantini, încât ei înșiși au devenit mai târziu producători de cultură istorică, filosofică sau literară, dezvoltând uneori un adevărat enciclopedism bizantin, elemente care vor fi prezentate amănunțit în capitolul special dedicat împăraților bizantini și culturii bizantine⁵⁸.

În mediile de cultură greco-romane, în afară de Școala din Alexandria, de Serapionul de acolo și de universitatea păgână din Atena, care a fost desființată de împăratul Justinian în anul 529, au existat încă de timpuriu școli de învățământ de o ținută deosebită, chiar din perioada lui Constantin cel Mare și din cele ale urmașilor săi⁵⁹. La construirea mării cetăți de pe Bosfor, împăratul a adus nu numai elemente de natură politică, cum a fost noul senat, ci și elemente de cultură, cum au fost școlile, ce trebuiau să-i instruiască pe fiii celor ce fuseseră transferați aici. Faptul că la începutul acestei perioadei bizantine, atât la Roma cât și la Constantinopol se făcea un învățământ de o anumită ținută, aproape universitară, reiese și dintr-o lege a timpului⁶⁰. În această lege se specifică modul înmatriculării, problemele disciplinare, precum și alte ordine legate de perioada de studii, de încheierea lor la vârsta de 20 de ani, de eliberarea actelor de studii de către autoritățile de stat pentru cei din vest de la Atheneum, iar pentru cei din răsărit mai târziu de la autoritățile din Constantinopol. Faptul că a existat o școală în Constantinopol

⁵⁷ SATHAS, IV, pp. 401-402; N. BĂNESCU, *Scene și chipuri din Bizanț*, Cluj, 1927, pp. 110-143; N.Ș. TANAȘOCA, *Literatura Bizanțului*, București, 1971, p. 179.

⁵⁸ Gil. DAGRON, „L'encyclopédisme de Constantin Porphyrogénète”, în: *Bulletin de l'Association Guillaume Budé, Lettres d'Humanité* 12, 1953, pp. 64-81; Leon al VI-lea Înțeleptul, *Discursuri și lucrări diverse*, în: PG107.

⁵⁹ SOCRATES, III, 1: se pare în timpul lui Constantin cel Mare școala era pe Capitol, iar în timpul lui Iulian Apostatul într-o bazilică (*εθνα*); F. HERZBERG, *Der Untergang der Hellenismus und die Universität Athen*, Halle, 1875, p. 272; G. BERNHARDY, *Grundriß der griechischen Literatur* I, 1892, p. 682; Chrisostomos PAPAPOULOS, *Ιστορικαι μελεται*, Jerusalem, 1906, p. 135; F. FUCHS, *Die höheren Schulen von Konstantinopel im Mittelalter*, p. 2.

⁶⁰ Lege dată de Valentinian I din 12 martie 370, cuprinsă mai apoi în *Codex Theodosianus* XIV, 9, 1 și care apare sub titlul *De studiis liberalibus Romae et Constantinopoli*, în care se specifică modul înmatriculării elevilor ca și alte elemente de natură școlară. Alte date asupra culturii aduse la Constantinopol la I. BARNEA, O. ILIESCU, *Constantin cel Mare*, București, 1980, pp. 55-88; alte date asupra transferului de cultură la Constantinopol la Gil. DAGRON, *Naissance d'une capitale: Constantinople et ses institutions de 330 à 451*, Paris, 1974.

în perioada pretheodosiană reiese dintr-o însemnare a *illyrianului* Ieronim din anul 360, de unde putem constata și că acea școală își aducea profesori și din alte locuri ale Imperiului⁶¹. Evenimentul se leagă de moartea gramaticului Evanthius, din anul 360, drept pentru care autoritățile s-au îngrijit să-l aducă pe un alt gramatic, și anume pe Charisius din Africa, pe care îl menționează și Fericitul Ieronim în sec. IV⁶². Atenția pentru profesorii de gramatică a fost menținută și în perioada înființării Universității din Constantinopol, când au fost aduși câte 10 gramatici greci și 10 latini⁶³.

Sistemul educațional din perioada elenistică a fost menținut apoi, cu inevitabile modificări, în perioada romană și în cea bizantină din istoria grecească, până la căderea Constantinopolului sub dominația turcilor otomani, în 1453. Instrucția prevedea trei etape distincte: stadiul elementar, cel al gramaticii și cel al retoricii, la care se adăuga studiul dreptului și al medicinei.

De cele mai multe ori, *didaskalul* era de condiție socială modestă, formându-se în familie, în structura de învățământ particulară sau de stat romano-bizantină. Activitatea acestuia se rezuma de cele mai multe ori la predarea citirii, scrierii și uneori a unor noțiuni elementare de aritmetică. Metodele sale pedagogice erau simple și se adresau fiecăruia dintre discipoli sau întregului corp de școlari. Activitatea acestuia începea cu învățarea numelor și formei literelor, cu scrierea fiecăreia dintre ele în formă majusculă sau minusculă, continua apoi cu formarea silabelor mai scurte, apoi cu morfologia de bază a substantivelor și a verbelor, de obicei fără a ține seama de anumite variante arhaice sau dialectale⁶⁴. Lecțiile *didaskalului* continuau apoi cu formarea

⁶¹ FERICITUL IERONIM, *Cronica*, 360, care scria în acest sens despre aducerea unui profesor, Charisius, din Africa la Constantinopol: *Euanthius eruditissimus grammaticorum Constantinopoli diem obit, in cuius locum ex Africa Charisius adducitur* și H. USENER, în: *Rheinisches Museum*, 23 (1868) p. 491; cf. și F. FUCHS, *Die höheren Schulen von Konstantinopel im Mittelalter*.

⁶² FERICITUL IERONIM, *Cronica*, 360; L. BREHIER, *Civilizația bizantină*, p. 351.

⁶³ Fr. FUCHS *Die höheren Schulen von Konstantinopel im Mittelalter*, p. 5; P. LEMERLE, *Le Premier Humanisme*, pp. 74-108; B. HEMMERDINGER, „La culture grecque classique du VIIème au IXème siècle”, în: *Byz. 34*, 1964, pp. 125-133; H. HUNGER, *Die Hochsprachliche II*, p. 5.

⁶⁴ F. FUCHS, *Die höheren Schulen...*, Leipzig – Berlin, 1926; H.I. MARROU, *Histoire de l'éducation dans l'antiquité*, Paris, 1948; P. LEMERLE, *Le premier humanisme byzantin*, Paris, 1971; N.Ș. TANAȘOCA, *Literatura Bizanțului*, București, 1971, pp. 71, 146, 245, 272; H. HUNGER, *Die hochsprachliche profane Literatur*, München, 1977, II, 10-50. N.G. WILSON, *Scholars of Byzantium*, London – Baltimore, 1983; W.V. HARRIS, *Ancient Literacy*, Cambridge (Mass.) – London, 1989, pp. 285-322; R. BROWNING, „Învățătorul”, IV, în *Omul bizantin*, București, 2000. Alte date asupra problemei la P. RICHE, *Educație și cultură în Occidentul barbar*, ed. Meridiane, București, 2001, pp. 34-35.

primelor cuvinte, propoziții și în final fraze. Unele dintre acestea trebuiau memorate, altele erau copiate din anumiți autori antici, sau chiar din anumite sentințe ale înțelepților. Urmau explicațiile gramaticale și morale ale învățătorului, iar discipolii trebuiau să memoreze și să reproducă anumite texte. Elevii silitori erau stimulați în mod pedagogic, deoarece nu existau cărți de citire și de cele mai multe ori materia trebuia memorată. Din anumite texte se știe că cei neascultători erau pedepsiți corporal, iar pentru greșeli mai grave unii dintre elevi erau chiar izgoșiți din cetate de autoritățile locale, împreună cu sclavii care de cele mai multe ori îi însoțeau⁶⁵. Se știe, de asemenea, date despre modul în care se desfășurau vacanțele elevilor, în funcție de marile sărbători creștine, Paștele și Crăciunul, sau la culesul viilor⁶⁶.

Se știe, de asemenea, mai multe detalii privind activitatea grămăticului și a retorului, chiar din experiența Sfinților Părinți care au studiat la școlile timpului, ca și date despre profesorii responsabili ai următoarelor două stadii ale instrucției elenistice și bizantine⁶⁷. Grămăticul și retorul aparțineau micii, dar închegatei clase culte care scria cărți; unele dintre lucrările lor au supraviețuit. Aceștia îi învățau pe elevii din Imperiul Bizantin sau din alte teritorii. Ca și pentru învățații occidentali, precum Cassiodor și Ennodius, și pentru *didaskalii* răsăriteni gramatica rămâne „baza literaturii, glorioasa mamă a elocinței, doica celorlalte arte”⁶⁸.

După regulile gramaticale elementare, *didaskalul* continua cursurile sale cu predarea morfologiei complexe a substantivului și verbului, luând ca material didactic această literatură, cu exemple din diferiți autori clasici. Urmau apoi elemente de detaliu, cu comparații și afinități față de alți autori clasici sau contemporani. Se menționau și se analizau de asemenea diferite excepții de la regula literară ori particularități ale fiecărui autor. Pentru aceasta se studiau diferite dialecte în care era scrisă literatura, pe lângă

⁶⁵ E. DEMANDT, *Die Spätantike*, 1977; M. GRANT, „Die hohe Schule des Romans”, cap. VI, în: *Das Römische Reich am Wendepunkt*, München, 1972, pp. 136-142.

⁶⁶ E. DEMANDT, *Die Spätantike*, p. 359; Pr. Marin COJOC, „Sisteme școlare bizantine”, în: *MO*, 2002, pp. 34-43.

⁶⁷ Paul ALARD, „Saint Basile”, în colecția: *Les Saints*, Paris, 1929, p. 9; Pr. C. PAVEL, „Atitudinea Sf. Vasile cel Mare față de cultura și filozofia antică”, în vol. *Sfântul Vasile cel Mare*, București, 1980, pp. 312-330.

⁶⁸ ENNODIUS VI, în: *MGH*, AA, VII, p. 313-318; CASSIODOR, *Var. IX*, 21, în: *MGH*, AA, XII, p. 286.

cuvintele rare, de uz exclusiv literar, anumite regionalisme sau aticismul specific anumitor perioade⁶⁹. De-a lungul timpului, greaca vorbită din viața de zi cu zi se va fi deosebit tot mai mult de cea a literaturii clasice grecești. De aceea, grămăticul era constrâns să realizeze un adevărat *anakatarsis* gramatical și literar, insistând în același timp ca în orice tip de comunicare formală să se recurgă și la cuvinte și expresii pe care nu și le însușiseră în copilărie, dar care erau caracteristice anumitor autori. În acest scop, se utilizau cărți de citire compuse în Antichitate, dar care continuau să fie folosite pe parcursul Evului Mediu. Una dintre acestea e *Arta gramaticii* (*Techne grammatike*) a lui Dionysios Thrax, de fapt o lucrare alexandrină scrisă în secolul al II-lea î.Hr., lucrare care va fi foarte mult comentată și cercetată în perioada bizantină⁷⁰. Tratatul lui Dyonisios, de numai șaiszeci de pagini tipărite, abordează părțile discursului, morfologiei, prozodiei, etimologiei, figurile semantice și lexicale, problema declinărilor și conjugărilor. În timpul lecțiilor, gramaticii expuneau și ilustrau această lucrare concisă și elementară; mai mult chiar, unii dintre ei dădeau predării ei o formă definitivă, în sensul că își așterneau în scris comentariile, uneori cu explicitări marginale. Unele din aceste comentarii s-au păstrat până astăzi, lucrări alcătuite de dascălii din perioada bizantină sau din cea medievală.

Alți autori celebri bizantini în domeniul studiului gramaticii, în afară de amintitul Dyonisios, au fost Appolonios Dyscolos, Ailios Herodianos sau Theodosios din Alexandria, care apare uneori în perioada târzie sub numele lui Georgios Choiroboscos. Lucrarea gramaticală a lui Theodosios din Alexandria, numită *Canoane* (*Kanones*) (cca. 500 d.Hr.), cuprinde o listă sistematică de reguli scurte privind declinarea substantivelor și conjugarea verbelor în greaca clasică, reguli care au fost comentate apoi de alți autori bizantini precum Ioan Charax sau amintitul Georgios Choiroboscos. Această lucrare gramaticală a fost apoi preluată și tipărită în vol. IV al *Gramaticilor greci* (*Grammatici graeci*)⁷¹. Canoanele lui Theodosios cuprind și multe alte forme care nu sunt prezente la nici un autor clasic, dar care au fost dezvoltate

⁶⁹ S. LAMPROS, II, Atena, 1880; ND, Groningen, 1968, pp. 1-26; C. FABRICIUS, „Der sprachliche Klassizismus der griechischen Kirchenväter”, în: *JbAC*, 10, 1967, pp. 187-199.

⁷⁰ P. KUKULES, ed. Athen, I/1, 1948, p. 49. Alte comentarii la H. HUNGER, *Die hochsprachliche profane Literatur*, II, 10-14.

⁷¹ *Theodosii Alexandrini Canones*, ed. A. Hilgard, Leipzig, 1889/1894, ND, Hildesheim, 1965.

mai târziu de grămăticii, adeseori în căutarea unor false analogii, alături cu adevărate picanterii cum este cazul comentariilor lui Choïroboscos. În jurul acestui tratat se va acumula un bagaj de comentarii mult mai voluminos decât chiar textul original al lui Theodosios. Adesea, grămăticii încercau să aducă noi comentarii, sau alături noi forme gramaticale pe lângă regulile gramaticale existente, așa cum procedează și Theodosios, care introduce uneori forme de aorist, optativ sau de viitor în încercarea moștenită de la alexandrini de a da o limbă cât mai corectă atât în vorbire cât și în scris⁷². În această manieră Theodosios avea și el multe împrumuturi din experiența gramaticală alexandrină sau chiar mai dinainte, din experiența stoică de peste două mii de ani, cum era teoria *solokismului*, care a rămas destul de virulentă în literatura greacă și, mai târziu, și în cea bizantină, elemente care se regăsesc mai târziu și în *Prolegomena* lui Georgios Choïroboscos.

Perioada aceasta primară de învățare sub conducerea unui *didaskal* dura aproximativ 3 ani, între vârsta de 6 și 9 ani, și cuprindea printre altele învățarea cititului, scrisului, socotitului, muzicii, lecturi biblice și ceva elemente de mitologie. După această perioadă urma o alta de 3 ani, care era numită *enkiklikos paideia*, în care tinerii erau încredințați unui gramatic, care îi instruia asupra studiului gramaticii după anumite reguli, prin analiza unor texte literare – în special cele ale poezilor. După această perioadă medie urmau studiile de retorică și de filosofie. În concepția educativă a unor grămăticii precum amintitul Dyonisios Thrax, poezii stăteau în vârful preocupărilor școlare, producând uneori un adevărat *mimesis literar* în perioadele bizantine. În acest sens se arată în *Viața Sfântului Theodor Studitul* că un tânăr, pentru a deveni un adevărat grec, are la îndemână cunoștințele de gramatică dobândite prin educația elementară și prin preocupările poetice care-i stau la îndemână în perioada școlară⁷³.

În această privință, se știe că un *scholiast* al Sfântului Grigorie de Nazianz scria despre ramurile științei din vremea sa, amintind că „în ciclul elementar se predau disciplinele care duc discipolii la înțelepciune”⁷⁴. Mai târziu, eruditul Mihail Psellos, în epitaful pentru grămăticul Niketas, prezintă

⁷² *Grammatici graeci* IV, 1, 52, 4; 95, 16; 85, 21.

⁷³ THEODOR STUDITUL, în: PG 99, 117CD.

⁷⁴ MIGNE, PG 36, 914C: εγκυκλιό παιδευσί καθ' α' ωσπερ δια τινος κυκλου δει τον σοον περιεναι (...).

o multiplă educație gramaticală prin exegeza diferiților poeți antici⁷⁵. În aceeași manieră, Isaak Tzetzes arăta cum se făcea educația gramaticală pe baza textelor oferite de *Kanoanele* lui Dyonisios Thrax și ale lui Theodosios de Alexandria, prin analiza textelor poetice⁷⁶.

Cu alte cuvinte, în afară de învățământul teoretic, se punea foarte mult accent pe lectura textelor literare, în special a textelor poetice – fie pentru că erau mai ușor de memorat, fie pentru că prin natura lor conțineau un număr foarte mare de forme de expresie, alături de cele mitologice sau de altă natură. Cele preferate erau poemele homerice, care constituiau piesele de rezistență ale profesiei de grămătic. Această limbă conținea multe cuvinte neregulate și forme care aparțineau diverselor dialecte ale Greciei arhaice. Mai mult chiar, poemele homerice erau bogate în trimiteri la figuri și evenimente mitologice care vor fi fost, poate, familiare copiilor ce frecventau școlile Atenei păgâne, dar care necesitau explicații pentru cei din epoca bizantină și creștină de mai târziu. Grămăticul trebuia să se ocupe în afară de regulile gramaticale și cu explicația detaliată, uneori cuvânt cu cuvânt, vers cu vers, a *Iliadei* și *Odiseei* sau uneori a textelor lui Hesiod, a unei tragedii antice, a poeziei – rafinate sau abuzive – din perioada elenistică, uneori cu exemple concludente asupra *solokismelor* și *barbarismelor* existente. Alteori, se proceda la analiza unor texte din Homer, Tucidide, Platon, Demostene ori chiar din Septuaginta sau Sfinții Părinți⁷⁷.

În procesul de învățământ discipolii nu aveau copii după tratatele lui Dionysios sau Theodosios, nemaivorbind de poemele homerice sau de alte texte analizate. Atât în lumea antică târzie, cât și în lumea bizantină, cărțile erau obiecte rare și scumpe. De obicei, învățământul avea un caracter mai mult oral. Grămăticul dicta elevilor fragmentele care urmau să fie memorate; apoi le explica, limitându-se adeseori la citirea lor sau, cel mult, la parafrizarea comentariului unuia dintre predecesorii săi, poate chiar al propriului dascăl de odinioară, cum s-a văzut în cazul Universității din Constantinopol. După explicare și interpretarea textelor poetice în continuare, grămăticul verifica cunoștințele elevilor, întrebându-i despre subiectului lecției, întocmai cum

⁷⁵ Mihail PSELLOS, în ed. Sathas, *MB*, V, 90-92.

⁷⁶ *Scholia ad Hesiodum, Opera*, V, 285, p. 198, 5-7; alte exemple în *Byz. Zeit.* 64, 1971, p. 312; H. HUNGER, *Die hochsprachliche profane Literatur*, II, 53 și urm., 62 și urm.

⁷⁷ BOISSONADE, *An. Gr.* III, 241-261; H. HUNGER, *Die hochsprachliche profane Literatur*, II, 16-17.

procedează dascălul din fragmentul aristofanic. Progresele elevilor erau uneori foarte bune, cum era cazul Sfântului Vasile cel Mare și al altor Părinți ai Bisericii care au făcut studii deosebite la Atena, alteori rezultatele erau mai modeste sau chiar greoaie. Unele din aceste experiențe școlare erau folosite mai târziu în propriile scrieri istorice, cum este cazul cu Procopius din Cezareea sau așa cum învățase odinioară Teofilact Simmocata, la care deosebim un adevărat *mimetism clasic* în descrierea unor evenimente din vremea lor⁷⁸. Astfel, de exemplu, Procopius din Cezareea pomenește de Iason și lămurește povestirile cu privire la viața Amazoanelor⁷⁹.

Imitarea modelelor se face și în alcătuirea relatărilor, descrierilor, povestirilor, neputându-se face o sustragere de sub influența operelor antice, apărând și un fel de automatism în relatările făcute după modelele antice. Un exemplu este descrierea amănușită a lui Procopius, privitoare la epidemia din 542, la care a fost părtaș, relatând fapte la care a luat el însuși parte; descrierea acestei epidemii o face în stilul lui Tucidide⁸⁰. Există multe indicații ale interesului pentru autorii clasici, care trebuiau predați mai departe de *didaskalii* bizantini. Arethas din Cezareea, unul dintre cei mai faimoși cărturari ai secolului zece, avea tot felul de manuscrise copiate din Euclid, Platon, Aristotel, Strabon, Dion Chrisostomos, Ailios Aristides, Marcus Aurelius, Philostratos, Pausanias, Athenaios, Polideukes, Hesykios din Alexandria, Lucian, Aristide etc.; el i-a comentat de asemenea pe scriitorii și poeții clasici și a lăsat glose în unele din manuscrisele sale. Preocupările sale arată în același timp interesul crescut pentru instrucție a tinerei generații, care era singura moștenitoare a acestor deprinderi intelectuale de tip bizantin⁸¹.

În secolul al XII-lea, un comentator al lui Aristotel observa, printre altele, că porția zilnică din Homer consta dintr-un fragment de vreo treizeci de versuri, pe care elevii erau obligați să-l învețe și să-l explice; doar cei mai

⁷⁸ H. HUNGER, „On the Imitation of Antiquity in Byzantine Literature”, în: *DOP*, 23/24, 1969/1970; H. HUNGER, *Reich der Neuen Mitte*, p. 341; H. HUNGER, *Die hochsprachliche profane Literatur*, I, pp. 208-214; Pr. Marin COJOC, „Mimetismul bizantin”, în: *Sisteme de educație în Imperiul roman și în Bizanț*, București, 2010 (în curs de apariție).

⁷⁹ *Despre războiul cu goții* III, 14, 16, trad. rom. H. Mihăiescu, București, 1971.

⁸⁰ *Historia* II, 47-53.

⁸¹ P. LEMERLE, *Première Humanisme*, 210-237; E. ZARDINI, „Sulla biblioteca dell'arcivescovo Areta di Cesarea”, în: *Acte Congr. de Ist. Biz.*, München, 1958, pp. 671-678. Alte comentarii la J.M. HUSSEY, *Church and Learning*, p. 15; de asemenea cu analize filologice la H. HUNGER, *Die hochsprachliche profane Literatur*, II, p. 56.

străluciți elevi reușeau să ajungă la cincizeci de versuri. Dacă ținem seama că *Iliada* are 15.694 de versuri și că *Odiseea* nu e mult mai scurtă, vom înțelege că era destul de dificil pentru elevi să aibă, de pe urma lecțiilor grămaticului, o viziune globală a arhitecturii și a importanței celor două mari poeme epice. Nu e mai puțin adevărat că aveau la dispoziție rezumate ale poemelor homerice, dar, judecând după cele păstrate, s-ar spune că e prea puțin probabil ca ele să fi stârnit entuziasmul tinerilor.

Au supraviețuit și câteva comentarii bizantine la poemele homerice, cu niveluri de profunzime diferite, pe baza cărora ne putem face o idee asupra modului în care puteau explica acești gramatici dificultățile textului sau alte inadvertențe literare⁸². S-au păstrat și o seamă de parafraze *ad versum* în proză, care au, cu siguranță, la origine anumite texte originale. De asemenea, s-au păstrat și lucrări de tip *paideic*, foarte lungi, extrem de detaliate și docte, cum ar fi comentariile la *Iliada* și *Odiseea*, scrise de Eustathius, profesor pe lângă Școala Patriarhală, pe la jumătatea secolului al XII-lea, și apoi arhiepiscop al Tesalonicului⁸³. În această perioadă, și alte personalități aveau o grijă aparte pentru fundațiile de educație și pentru cele mai înalte studii, fiind protectori pentru grămăticii și *didaskalii* vremii. Astfel, chiar personalități feminine, precum Ana Dalassena și împărăteasa Irina, erau femei educate, iar Ana Comnena a depășit cu mult standardele normale ale educației de tip bizantin, dovedindu-se o adevărată matroană culturală a timpului său.

La fel au făcut și mulți alți oameni de cultură bizantini, ale căror scrieri au supraviețuit și care erau liderii recunoscuți ai generațiilor lor, cum ar fi: Alexie Aristene, Theodor din Smirna sau amintitul Eustathius din Tesalonic⁸⁴. Ana Comnena, cu toate digresiunile prezente în lucrarea sa, reflectă în mod clar activitatea sa didactică cu totul deosebită și sprijinul direct acordat grămăticilor și *didaskalilor* bizantini din timpul său⁸⁵.

⁸² R. BROWNING, „The Correspondence of a Twentieth-Century Byzantine Scholar”, în: *Byzantion*, 24, 1954, pp. 397-452, retip. R. BROWNING, *Studies on Byzantine History, Literature and education*, London, 1977 (Variorum Reprints), IX.

⁸³ EUSTATHIUS, metropolitae Thessalonicensis, *Opuscula*, ed. Th. L.F. Tafel, 1832; în: *PG*, 136-137.

⁸⁴ J.M. HUSSEY, *Church and Learning*, p. 104.

⁸⁵ ANA COMNENA, *Alexiada*, traducere de Marina Marinescu, Ed. Minerva, București, 1977; Karl KRUMBACHER, *Geschichte der byzantinischen Literatur*, ed. II, p. 277; J.M. HUSSEY, *Church and Learning*, p. 104.

Eustathius însuși declară că studiile și comentariile sale se adresează și unui public larg de cititori culți și că pot fi citite cu sau fără textul poetului. Este lesne de înțeles că un grămatic de condiție medie îl va fi explicat pe Homer la nivelul acestui stadiu de studii. Iar bogăția de informație, erudiția, varietatea de asociații și aceeași monumentalitate conținută în superbebele *compilații (parekbolai)* eustatiene, cum le intitula autorul însuși, ca unul care urmase cu multă acrivie și studiile universitare constantinopolitane, erau destinate celor din mediul universitar.

La fel, bogatele adnotări la *Iliada*, care ni s-au păstrat într-un manuscris din secolul al X-lea, în prezent conservat la *Biblioteca Marciana* din Veneția – adnotări care conțin reminiscențe din filologia homerică a marilor alexandrini, de la Zenodotos și Aristarh la Didymos – nu sunt deloc reprezentative pentru ceea ce preda un grămatic mediu discipolilor săi. Acestea erau destinate experților filologi și celor de la Universitatea din Constantinopol și nu copiilor de școală din ciclul mediu de învățământ – *enkiklikos paideea*.

Summary: **The Teacher in the Roman and Byzantine World**

At the beginning, teaching in the Greek and Roman age had a special character: slaves and emancipated slaves, generally people of a lower condition and unrewarded for their work used to employ themselves in teaching. They used to teach general knowledge, never going beyond elementary notions.

The first universities were founded in the Hellenistic period, in Alexandria and Athens. Western cultural personalities, such as Cicero and Horatius did mention the University of Athens. As time went by, the didaskaloi were given some rights, such as the remuneration from the public welfare, the exemption from military service and from certain unpleasant tasks, as well as the permission of founding corporations or associations. Thus, the emperor Vespasianus was to create, in the latter half of the 1st century (AD) a school in Rome for Greek orators, whose teachers received their salary from the Roman State treasury.

The first written testimonial as to a University in Rome goes back to AD 370, consisting of an Act promulgated by the emperor Valentinianus I, entitled *De studiis liberalibus Romae et Constantinopoli*, which specified a number of rules on organizing the higher education in both Roman chief cities, Rome and Constantinople.

Emperor Valentinianus's law is a proof of the full growth of the State teaching system in the Roman Empire, as early as the emperor Constantine the Great's period. The Roman emperors had taken a number of measures that favored the foundation of new schools, and assured a good instruction to the didaskaloi; hence it is that the university professors were not allowed to be involved in private tuition, and were to deploy scientific research activities. As a result of these measures, a number of brilliant tutors appeared all over the Empire, such as Libanius, Proheresius or Himerius. Their merits were universally appreciated and some of the Holy Fathers of the Church, such as Saint Gregory the Theologian or Saint Basil the Great, used to attend their lectures. The close relation between the latter and the heathen rhetorician Libanius is quite well-known; the archbishop of Cappadocia sent fresh numbers of students to his former teacher.

It must be added that primary and secondary schools also functioned on the territory of our country, especially in the space of the Greek colonies in Scythia Minor. Thus, ruins of schools were discovered in the cities of Histria (the 2nd century BC), Romula or Callatis.

Taina Mirungerii în istoria Bisericii

Arhim. Teofil ANĂSTĂSOAIE

Keywords: *Holy Sacrament of Chrismation, liturgics, scriptural basis, patristic texts, canons*

Articolul „Taina Mirungerii în istoria Bisericii” prezintă temeiurile scripturistice și patristice pentru una dintre cele șapte Sfinte Taine ale Bisericii. Pe lângă analiza versetelor din Sfânta Scriptură și a textelor patristice sau a canoanelor Sinoadelor Ecumenice, autorul reliefează dezvoltarea liturgică pe care a cunoscut-o Taina Mirungerii în perioada Sinoadelor Ecumenice. De asemenea Părintele Teofil Anăstăsoaie propune și o abordare duhovnicească a efectelor ei, pornind de la denumirile Tainei în opera Părinților și Scriitorilor bisericești.

În Vechiul Testament, Taina Mirungerii este prefigurată în ungerea cu untdelemn sfințit întâlnită în porunca pe care Dumnezeu o dă lui Moise pentru sfințirea preoților. Cel dintâi care a primit ungerea sfântă cu mir a fost Aaron: „Apoi să aduci pe Aaron și pe fiii lui la intrarea cortului adunării și să-i speli cu apă. Și, luând veșmintele sfinte, să îmbraci pe Aaron, fratele tău, cu hitonul și cu meilul, cu efodul și cu hoșenul, și să-l încingi peste efod; Să-i pui pe cap mitra, iar la mitră să prinzi diadema sfințeniei. Apoi să iei untdelemn de ungere și să-i torni pe cap și să-l ungi” (*Ieșirea 29, 4-7*).

Ungerea nu era făcută cu orice fel de untdelemn, ci se specifică: „undelemnul de ungere”, așadar un untdelemn special folosit pentru consacrarea jertfelnicilor și a lucrurilor destinate slujirii. Ce avea special acest untdelemn de ungere? Aflăm precizat tot în cartea Facerii: „Apoi a grăit Domnul cu Moise și a zis: Să iei din cele mai bune mirodenii: cinci sute sicli de smirnă aleasă; jumătate din aceasta, adică două sute cincizeci sicli de scorțișoară mirositoare; două sute cincizeci sicli trestie mirositoare; cinci sute sicli casie, după siclul sfânt, și untdelemn de măsline un hin, și să faci din

acestea mir pentru ungerea sfântă, mir alcătuit după meșteșugul făcătorilor de arome; acesta va fi mirul pentru sfânta ungere. [...] Iar fiilor lui Israel să le spui: Acesta va fi pentru voi mirul sfintei ungeri, în numele Meu, în neamul vostru” (*Ieșirea* 30, 22-31).

Rețeta pregătirii undelemnului de ungere este menționată foarte exact, iar Moise o respectă întocmai și consacră pentru prima dată în istoria omenirii o ceată preoțească. Ceea ce este interzis însă de lege este prepararea după această rețetă a parfumurilor și uleiurilor destinate uzului comun. Este menționat chiar și un blestem aspru împotriva celor care ar încălca această poruncă: „Trupurile celorlalți oameni să nu le ungi cu el și după chipul alcătuirii lui să nu vă faceți pentru voi mir la fel. Acesta este lucru sfânt și sfânt trebuie să fie și pentru voi. Cine își va face ceva asemănător lui, sau cine se va unge cu el din cei ce nu trebuie să se ungă, acela se va stârpi din poporul său” (*Ieșirea* 30, 32-33).

Și regii erau investiți în Vechiul Testament tot prin ungere sfântă de către profeti. Regele Saul primește ungerea din mâinile Profetului Samuel și Duhul Domnului se coboară asupra sa: „Atunci, luând Samuel vasul cel cu undelemn, a turnat pe capul lui Saul și l-a sărutat, zicând: «Iată Domnul te unge pe tine cârmuitor al moștenirii Sale; vei domni peste poporul Domnului și-l vei izbăvi din mâna vrăjmașilor celor dimprejurul lor. Iată care-ți va fi semnul că Domnul te-a uns rege peste moștenirea Sa. [...] Atunci va veni peste tine Duhul Domnului și vei proroci și tu cu ei și te vei face alt om»” (*1 Regi* 10, 1, 6).

Odată cu ungerea împăratească vedem că Saul a primit și ungere profetică, aceasta fiind semnul că regele avea pe lângă misiunea conducerii politice a poporului și păstrarea poruncilor divine. Îndepărtarea de la cuvintele și învățăturile Domnului atrăgea după sine imediat și pierderea tronului regal.

Vedem aici clar o prefigurare a darurilor Duhului Sfânt de care se vor învrednici creștinii botezați și miruiți, aleși a fi preoți împăratească și neam sfânt.

Ungerea vechi testamentară avea și o semnificație mesianică, deoarece Profetul Isaia vorbește despre „Alesul lui Dumnezeu”, „Unsul Domnului” care nu este altcineva decât Mesia: „Duhul Domnului este peste Mine, că Domnul M-a uns să binevestesc săracilor, M-a trimis să vindec pe cei cu inima zdrobită, să propovăduiesc celor robiți slobozire și celor prinși în război libertate” (*Isaia* 61, 1).

Împlinirea acestei profeții și revărsarea Duhului asupra „Alesului Domnului” avea să se petreacă sub ochii ultimului profet, Sfântul Ioan Botezătorul, la râul Iordan.

Iisus vine în fața lui Ioan ca să se adeverească și recunoască misiunea Sa mesianică. În momentul ieșirii din apele râului Iordan, se petrece Epifania divină și începe activitatea răscumpărătoare: „Iar botezându-se Iisus, când ieșea din apă, îndată cerurile s-au deschis și Duhul lui Dumnezeu s-a văzut pogorându-se ca un porumbel și venind peste El. Și iată glas din ceruri zicând: Acesta este Fiul Meu cel iubit întru Care am binevoit” (*Matei 3, 16-17*).

„Cele două evenimente, afundarea lui Iisus în apă și ungerea Sa cu Duhul Sfânt, s-au petrecut într-o succesiune imediată, fiind nu numai distincte ci și inseparabile unul de celălalt. Acest fapt constituie un alt temei privind practica creștină a administrării în cadrul aceleiași rânduieli a celor două taine ale inițierii creștine, Botezul și Mirungerea”¹.

Taina Mirungerii în Noul Testament

Prefigurată din Vechiul Testament prin ungerea preoților, a regilor, profeților și a altarelor de jertfă și anunțată ca „nouă revărsare a Duhului”, Taina Mirungerii nu se găsește menționată direct într-o poruncă a Mântuitorului așa cum este cea referitoare la Botez, însă Sfântul Evanghelist Ioan amintește de făgăduința Mântuitorului că toți cei ce cred în El, după preamărirea Lui, adică după Înviere și Înălțarea Sa la ceruri aveau să se învrednicească de a primi Sfântul Duh – fără a preciza modul cum li se va comunica Acesta: „De însetează cineva, să vină la Mine și să bea. Cel ce crede în Mine, precum a zis Scriptura: râuri de apă vie vor curge din pântecul lui. Iar aceasta a zis-o despre Duhul pe Care aveau să-L primească acei ce cred în El. Căci încă nu era dat Duhul, pentru că Iisus încă nu fusese preaslăvit” (*Ioan 7, 37-39*).

După cum se vede în cartea *Faptele Apostolilor*, ucenicii Domnului, respectând voința Mântuitorului, după înălțarea la cer și trimiterea Mângâietorului făgăduit, au început a-L comunica credincioșilor după ce erau botezați. La început aceasta se făcea prin punerea mâinilor iar mai târziu va fi înlocuit

¹ † LAURENȚIU STREZA, *Tainele de inițiere creștină în Bisericile Răsăritene*, Colecția *Teologie și Spiritualitate*, Ed. Trinitas a Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași, 2002, p. 21.

prin Mirungere. Astfel, când locuitorii Samariei au fost botezați de Filip, și când vestea despre aceasta a ajuns la Sinodul Apostolilor convocat în Ierusalim, Apostolii din cauză că se iscase cearta că samarinenii nu primiseră încă Duhul Sfânt, au trimis pe Petru și pe Ioan ca să le comunice Sfântul Duh, ceea ce dâșii au împlinit negreșit: „Iar apostolii din Ierusalim, auzind că Samaria a primit cuvântul lui Dumnezeu, au trimis la ei pe Petru și pe Ioan. Care, coborând, s-au rugat pentru ei, ca să primească Duhul Sfânt. Căci nu se pogorâse încă peste nici unul dintre ei, ci erau numai botezați în numele Domnului Iisus. Atunci își puneau mâinile peste ei, și ei luau Duhul Sfânt” (*Faptele Apostolilor* 8, 14-17).

Se observă că împărțirea Duhului Sfânt celor nou botezați de către Apostoli era o lucrare sfințită recunoscută ca fiind tot atât de necesară ca și Botezul, dar Taina Mirungerii era o lucrare deosebită de Botez, și diferea de acesta prin lucrarea harică deosebită și prin semnul văzut al administrării – rugăciunea punerii mâinilor. Vedem aceasta din împrejurarea primirii botezului de către ucenicii lui Ioan și din cuvintele Sfântului Pavel: „Și pe când Apollo era în Corint, Pavel, după ce a străbătut părțile de sus, a venit în Efes. Și găsim câțiva ucenici, a zis către ei: Primit-ați voi Duhul Sfânt când ați crezut? Iar ei au zis către el: Dar nici n-am auzit dacă este Duh Sfânt. Și el a zis: Deci în ce v-ați botezat? Ei au zis: În botezul lui Ioan. Iar Pavel a zis: Ioan a botezat cu botezul pocăinței, spunând poporului să creadă în Cel ce avea să vină după el, adică în Iisus Hristos. Și auzind ei, s-au botezat în numele Domnului Iisus. Și punându-și Pavel mâinile peste ei, Duhul Sfânt a venit asupra lor și vorbeau în limbi și prooroceau” (*Faptele Apostolilor* 19, 1-6).

În epistolele apostolice, apărute în urma *Faptelor Apostolilor* se găsesc destul de multe lămuriri și indicații cu privire la un alt semn văzut întrebuițat în Biserica Apostolică pentru transmiterea Duhului Sfânt credincioșilor.

Sfântul Apostol Ioan, amintind credincioșilor de primirea darurilor Duhului Sfânt, care îi întăresc în adevărurile credinței, scrie următoarele: „Iar voi, ungere aveți de la Cel Sfânt și știți toate [...]. Ungerea pe care ați luat-o de la El rămâne întru voi și n-aveți trebuință ca să vă învețe cineva, ci precum ungerea Lui vă învață despre toate, și adevărat este și nu este minciună, rămâneți întru El, așa cum v-a învățat” (*1 Ioan* 2, 20, 27).

Lesne se poate vedea aici, că deși e vorba despre lucrarea de luminare lăuntrică a credincioșilor prin Duhul Sfânt, totuși îndoita numire a acestei

lucrări de Mirungere pe care o primeau și o știau credincioșii, era unită cu semnul văzut și, în general cunoscut, al ungerii.

Cuvintele Apostolului Pavel adresate creștinilor din Corint: „Iar Cel ce ne întărește pe noi împreună cu voi, în Hristos, și ne-a uns pe noi este Dumnezeu, Care ne-a și pecetluit pe noi și a dat arvuna Duhului, în inimile noastre” (2 *Corinteni* 1, 21-22), subliniază și mai clar legătura dintre ungere și harul Duhului Sfânt dăruit credincioșilor primitori ai Tainei.

Formula folosită astăzi în practica bisericească pentru administrarea Tainei Mirungerii: „pecetea Darului Duhului Sfânt” se regăsește în cuvintele adresate comunității din Efes de Sfântul Pavel: „...ați fost pecetluitți cu Sfântul Duh al făgăduinței, Care este arvuna moștenirii noastre...” (*Efeseni* 1, 13-14); „Să nu întristați Duhul cel Sfânt al lui Dumnezeu, întru Care ați fost pecetluitți pentru ziua răscumpărării” (*Efeseni* 4, 30). Creștinii cărora le erau adresate aceste cuvinte erau „pecetluitți” adică primiseră Taina Mirungerii.

În dogmatica sa, Silvestru, Episcop de Canev face o subliniere interesantă pe marginea disputelor teologice privitoare la administrarea Tainei Mirungerii de către Apostoli: „Trebuie să presupunem una din două: sau Apostolii, cum spun Faptele lor, când săvârșeau punerea mâinilor pentru pogorârea Duhului Sfânt asupra celui ce se boteza, adăugau și Mirungerea, despre care aici nu se spune nimic sau că, deși la început comunicau Sfântul Duh numai prin punerea mâinilor, totuși mai târziu, înlocuiau punerea mâinilor prin Mirungere”².

Cu certitudine însă putem sublinia faptul că Mirungerea de care vorbesc Sfinții Apostoli Ioan și Pavel, ca mijloc văzut prin care credincioșii primeau Duhul Sfânt, se practica în Biserica Apostolică cu știința și hotărârea Apostolilor, și de aceea își are însemnătate și origine dumnezeiască.

Taina Mirungerii în primele trei secole creștine

Părinții și scriitorii bisericești din primele trei veacuri creștine au vorbit deopotrivă despre Taina Botezului și cea a Mirungerii, deoarece întotdeauna uneau cele două Taine, chiar uneori numeau Mirungerea Botez, adăugând la

² Arhim. SILVESTRU, Episcop de Canev, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. IV (traducere de Arhim. Gherasim Miron și Icon. Constantin Nazarie), Tipografia Cărilor Bisericești, București, 1906, p. 302.

aceasta, ca lămurire, că Mirungerea este Botez cu Duhul, pe când Botezul – în înțelesul său propriu, este Botez cu apă.

Cu toate acestea și la ei se găsesc multe date istorice din care ne convingem atât de faptul că în Biserica universală primară Mirungerea era întotdeauna unită cu Botezul, urmând imediat după el; precum și de faptul că Mirungerea era un act sfințitor deosebit de Botez, atât prin forma văzută cât și prin însemnătatea sa.

În scrierea *Păstorul lui Herma*, Taina Mirungerii este descrisă ca o Taină tot atât de necesară ca și Botezul, pentru intrarea în Împărăția lui Dumnezeu. Mirungerea este reprezentată sub chipul îmbrăcării fecioarelor botezate cu puteri spirituale, care înseamnă darurile Sfântului Duh, și de aceea, la întrebarea: „Cine erau fecioarele ce luau parte la zidirea turnului” – adică a Bisericii, este menționat următorul răspuns: „Acestea sunt Sfintele Duhuri; omul nu poate intra în Împărăția lui Dumnezeu, dacă aceste duhuri nu-l vor îmbrăca în veșmântul lor, căci nici un folos nu va fi ție dacă primești numele Fiului lui Dumnezeu și în același timp nu vei primi și veșmânt de la ele. Aceste fecioare sunt puterile Fiului lui Dumnezeu. În zadar vei purta numele Lui, dacă nu vei purta și veșmintele Lui”³.

Sfântul Teofil al Antiohiei pomenește despre Mirungere, fără nici un raport al ei cu Botezul și, prin urmare, ca despre o lucrare sfântă deosebită de Botez. În scrierea *Către Autolic*, găsim menționat că pe seama creștinilor care primiseră Mirungerea se făceau glume fiind numiți „unșii”, drept pentru care Sfântul Părinte le răspunde: „Ceea ce-i uns este plăcut, folositor și nicidecum nu merită să fie luat în derâdere. Tu nu voiești să te ungi cu untdelemnul dumnezeiesc. Noi, însă, de aceea ne și numim creștini, că ne ungem cu untdelemn dumnezeiesc”⁴.

Ungerea mai este legată de numele de creștin care se trage de la Hristos și se tâlcuiește „uns”: „Nu știi apoi ce spui, când îți bați joc de mine, numindu-mă creștin. Mai întâi, pentru că cuvântul «hristos», adică uns, este plăcut, folositor și lipsit de batjocură”⁵.

³ *Păstorul lui Herma* (traducere, note și indice de Pr. Dumitru Fecioru), *PSB 1*, Ed. IBMBOR, București, 1979, p. 243.

⁴ TEOFIL AL ANTIOHIEI, *Trei cărți către Autolic* (traducere, introducere, note și indice de Pr. T. Bodogae, Pr. Olimp Căciulă, Pr. D. Fecioru), *PSB 2*, Ed. IBMBOR, București, 1997, p. 384.

⁵ TEOFIL AL ANTIOHIEI, *Trei cărți către Autolic*.

Sfântul Irineu de Lyon în scrierile sale nu numește nici Taina Mirungerii și nici a Botezului cu numele lor propriu, dar le prezintă caracteristicile descriindu-le astfel încât este lesne a le recunoaște. Arată detaliat cum Mirungerea este necesară mântuirii, la fel ca și Botezul, de care însă se deosebește lămurit: „Trupurile noastre au primit unitatea prin mijlocirea băii, care este baia nestricăciunii, iar sufletele – prin Duhul Sfânt. De aceea, atât una cât și cealaltă sunt necesare pentru că ambele ajută la atingerea vieții duhovnicești”⁶.

Aici lesne se poate vedea că baia nestricăciunii sau Botezul este pus în comparație cu Sfântul Duh, Care s-a coborât și asupra lui Iisus în timpul botezului și este numit „mijlocitorul ungerii și ungere”.

Observații indirecte asupra acestei Taine se mai întâlnesc și-n alte scrieri ale Sfântului Irineu, care însă nu o numește direct Mirungere.

Tertulian acordă o atenție deosebită Mirungerii, pe care o vede ca lucrare sfântă, diferită de Botez. Iată ce spune el despre această lucrare sfântă, în raport cu Botezul: „După cum Ioan a fost o dată Mergătorul înainte al Domnului, gătind calea înaintea Lui, așa și îngerul Botezului (adică darul credinței), ca slujitor, egalează și pregătește, prin spălarea păcatelor, calea Sfântului Duh, ce are să vină de sus [...]. După ieșirea din scaldătoare, ne ungem cu ungere binecuvântată, după cinul vechi, cum în vechime era obiceiul să se ungă la preoție cu untdelemn din corn [...], așa a fost uns Hristos cu Duhul de la Dumnezeu Tatăl. Așa și noi în ungera care se săvârșește trupește, primim roade spirituale, după cum și în Botez, săvârșirea lui e trupească prin faptul că ne cufundăm, dar efectul e spiritual, întrucât ne eliberăm de păcate. Pe urmă, prin punerea mâinilor, se cheamă Duhul Sfânt”⁷.

Aici Botezul și Mirungerea nu sunt înfățișate ca una și aceeași lucrare sfântă, ci ca două lucrări deosebite și bine determinate, deși urmează una după alta. Pe când Botezul servește, potrivit lui Tertulian, numai ca pregătire către Mirungere, Mirungerea reprezintă ceva deosebit. Botezul se săvârșește prin cufundare în apă, pe când Mirungerea se săvârșește prin ungera cu untdelemn sfințit, împreună cu punerea mâinilor. Și efectele celor două taine

⁶ IRINEU DE LYON, *Adversus haereses*, III, c.17 n.12, în: Arhim. SILVESTRU, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. IV, p. 303.

⁷ TERTULIAN, *De Baptismo*, VI, VII în: Arhim. SILVESTRU, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. IV, p. 304.

sunt deosebite: prin Botez se săvârșește eliberarea de păcate iar prin Mirungere se dă însuși darul Duhului Sfânt, la a cărui pogorâre Botezul pregătește calea.

Tertulian exprimă clar credința Bisericii vechi despre Mirungere, nu numai ca simplă regulă, ci ca lucrare sfântă cu adevărat mistic-harică.

Foarte frumoasă este legătura pe care Tertulian o găsește între Mirungere, Botez, Euharistie și credință: „Credința în Hristos, cuprinsă în scrierile proorocilor și Apostolilor, Biserica o pecetluiește cu apă, o îmbracă cu Duhul Sfânt și o hrănește cu Euharistia”⁸.

În altă parte, dovedind învierea trupurilor, scrie: „Trupul se spală pentru ca să se curețe sufletul de patimă; trupul se unge pentru ca să se sfințească sufletul; trupul se pecetluiește pentru ca sufletul să se îngrădească; trupul se adumbrește prin punerea mâinilor pentru ca și sufletul să se lumineze cu Duhul; trupul se hrănește cu Trupul și Sângele lui Hristos, pentru ca și sufletul să se sature de Dumnezeu”⁹.

Clement Alexandrinul și Origen, deși au vorbit mai puțin despre Taina Mirungerii, oferă și ei unele indicații clare despre existența Mirungerii ca lucrare mistic-harică deosebită de Botez. Sfântul Clement spune: „După cum Hristos, după omenitate, a primit desăvârșirea numai printr-o singură scaldătoare și s-a sfințit prin pogorârea Duhului Sfânt, același lucru se petrece și cu noi, care avem ca și chip pe Domnul. Botezându-ne ne luminăm, luminându-ne înviem”¹⁰.

Clement pune așadar Botezul nostru pe aceeași linie cu Botezul lui Hristos, iar pogorârea Sfântului Duh asupra lui Hristos o pune pe aceeași linie cu înfierea și luminarea noastră în Dumnezeu. El spune mai departe că botezații se luminează prin pogorârea Duhului Sfânt care îi înconjoară: „Îndată ce se botează cineva și se sfințește, imediat se eliberează de întuneric și în același timp, primește lumină. Botezații primesc lumină pentru că lepădându-se de păcat ca de un întuneric se înconjoară și se apără de Dumnezeiescul

⁸ TERTULIAN, *Despre prescripția contra ereticilor* (traducere de Prof. Nicolae Chițescu, Eliodor Constantinescu, Paul Papadopol și David Popescu; introducere, note și indice de Prof. Nicolae Chițescu), PSB 3, Ed. IBMBOR, București, 1981, p. 173.

⁹ TERTULIAN, *Despre suflet* (traducere de Prof. Nicolae Chițescu, Eliodor Constantinescu, Paul Papadopol și David Popescu; introducere, note și indice de Prof. Nicolae Chițescu), PSB 3, Ed. IBMBOR, București, 1981, p. 194.

¹⁰ CLEMENT ALEXANDRINUL, *Pedagogul* (traducere, note și indici de Prof. D. Fecioru), PSB 4, Ed. IBMBOR, București, 1982, p. 176.

Duh; ne procurăm ochi spirituali, cu care contemplăm cele dumnezeiești prin revărsarea din ceruri a Sfântului Duh asupra noastră”¹¹.

Origen își expune mai lămurit învățătura despre Taina Mirungerii atunci când explică modul în care s-a făcut curățirea leprosului din Vechiul Testament, prin ungerea cu sânge și turnarea undelemnului pe capul lui. El arată cum preînchipuie aceasta Taina Mirungerii: „Așadar, dacă prin toate cele spuse mai înainte se dă celor întorși de la păcat purificare, darul harului Duhului este indicat prin imaginea undelemnului: cel care se întoarce de la păcat poate nu doar să urmeze curățirea, ci și să umple de Duh Sfânt, prin care poate să-și primească straiul de dinainte și inelul, și împăcat iarăși în toate cu Tatăl, să fie restabilit în locul său de fiu, prin însuși Domnul nostru Iisus Hristos”¹².

Tot aici, vorbind despre preoția Vechiului Testament spune despre misiunea creștinului de a pregăti înăuntrul sufletului său un templu arhieresc în care să troneze Duhul: „Căci și tu poți, dacă îți vei pregăti veșmintele de acest fel prin studiile și vegherile tale, dacă discursul Legii te va spăla și te va face curat, dacă ungerea hrimei și harul botezului vor rămâne în tine neatinsse, dacă vei fi îmbrăcat cu veșminte duble, ale literei și ale duhului, și dacă te vei încinge de două ori, ca să fii cast în carne și în spirit, dacă vei purta humeralul faptelor și raționalul înțelepciunii, și dacă mitra și tăblița de aur, plinirea științei lui Dumnezeu, îți vor încorona capul, să știi că, chiar ascuns între oameni și ignorat, în fața lui Dumnezeu tu împlinești arhieria înăuntrul templului sufletului tău. Căci voi sunteți templul Dumnezeului viu, dacă Duhul lui Dumnezeu locuiește în voi”¹³.

Sfântul Ciprian învață despre Mirungere mult mai lămurit, mai precis și mai complet decât toți dascălii și scriitorii bisericești precedenți. În discuția pe care a avut-o cu episcopul Ștefan despre rebotezarea ereticilor, trebuia să dea o explicație despre esența Botezului și despre „punerea mâinilor” sau Mirungere, pe care episcopul o credea suficientă pentru primirea ereticilor în Biserică. Cu această ocazie, Sfântul Ciprian și-a expus doctrina sa completă și lămurită despre Mirungere.

¹¹ CLEMENT ALEXANDRINUL, *Pedagogul*.

¹² ORIGEN, *Omilii și adnotări la Levitic* (studiu introductiv, traducere și note de Adrian Muraru), Ed. Polirom, Iași, 2006, p. 347.

¹³ ORIGEN, *Omilii și adnotări la Levitic*, p. 245.

Voind să arate cât de neînțelept este a nu-i boteza pe ereticii care nu au adevăratul Botez și a-i primi în Biserică numai prin Mirungere, Sfântul Ciprian spune: „Cel ce se naște duhovnicește, nu se naște prin punerea mâinilor, când primește Sfântul Duh, ci în Botezul bisericesc, pentru ca cel născut să primească Sfântul Duh cum s-a făcut și cu Adam primul om, pe care Dumnezeu l-a creat din țărână, iar apoi a suflat în fața lui Duh de viață (*Facerea 2, 7*). Duhul nu poate fi primit dacă nu este cine să-l primească. Dacă nașterea creștinilor se săvârșește în Botez, iar nașterea și sfințenia Botezului n-o posedă decât mireasa lui Hristos, care singură poate produce și naște fiii spirituali ai lui Dumnezeu, apoi unde, de la cine și pentru cine s-a născut acela, care nu-i fiul Bisericii; cum Îl poate el avea pe Dumnezeu ca Părinte al său, neavând mai întâi pe Biserică ca mamă a sa?”¹⁴.

Sfântul Ciprian mărturisește lămurit că pentru Mirungere e necesar untdelemnul sfințit, fără de care nu se poate face ungerea duhovnicească; că ea trebuie să se săvârșească de reprezentanții Bisericii prin pecetluire și punerea mâinilor: „Cei botezați în Biserică (după exemplul samarinenilor, botezați oarecând și care au primit Sfântul Duh de la Apostolii Petru și Ioan, prin punerea mâinilor și rugăciune) se prezintă reprezentanților Bisericii și prin rugăciune și punerea mâinilor noastre, primesc Duhul Sfânt și se pecetluiesc cu pecetea Domnului”¹⁵.

Cornelie, Episcopul Romei, are o mențiune importantă privitoare la Taina Mirungerii în disputa sa cu Novat, pe care îl muștră pentru faptul că fiind botezat prin stropire în timpul unei grele boli, pe urmă nu a primit Mirungerea. Într-o scrisoare adresată lui Fabie menționează următoarele: „primind ajutor de la exorciști (Novat), a căzut într-o boală grea și simțindu-se aproape de moarte, pe același pat pe care zăcea, a primit Botezul prin stropire, dacă mai putem zice că un astfel de om a primit Botezul. Pe urmă, însănătoșindu-se, nu s-a învrednicit să se pecetluiască de episcop, ceea ce, după legea bisericească, trebuia să se facă. Nefăcând aceasta a putut el oare să primească Duhul Sfânt?”¹⁶.

¹⁴ SFÂNTUL CIPRIAN AL CARTAGINEI, *Epistola către Pompei*, în: Arhim. SILVESTRU, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. IV, p. 308.

¹⁵ SFÂNTUL CIPRIAN AL CARTAGINEI, *Epistola către Jubajan*, în: Arhim. SILVESTRU, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. IV, p. 309.

¹⁶ EUSEBIU DE CEZAREEA, *Istoria bisericească* (studiu introductiv, traducere, note și comentarii de Pr. Teodor Bodogae), *PSB 13*, Ed. IBMBOR, București, 1987, p. 85.

Se observă aici că după învățătura Bisericii, Mirungerea era recunoscută și necesară la fel de mult ca și Botezul. De asemenea era practica administrării Mirungerii prin pecetluire sau ungere cu Sfântul Mir de către episcop. Această practică a rămas în Biserica Apuseană până în prezent, administrarea Mirului fiind rezervată exclusiv episcopatului.

Constituțiile Apostolice pomenesc despre Mirungere ca despre o lucrare deosebită de Botez, care trebuie să urmeze nemijlocit după el și care consta în „Mirungere” și „punerea mâinilor”. Singurii care au dreptul să săvârșească această Taină sunt episcopul sau preotul. Este menționată și rugăciunea rostită la administrarea acestei Taine: „Doamne Dumnezeule Cea ce Însuți ești stăpânul suprem al tuturor, Care ai răspândit mirosul cel bun al cunoștinței evanghelice la toate popoarele! Tu și acum, dăruiește ca mirul acesta să fie lucrător în cel ce se botează, pentru ca bună mireasma Hristosului Tău să rămână în el puternică și statornică și, îngropându-se cu Hristos, să învieze și să fie viu cu El”¹⁷.

Taina Mirungerii în perioada Sinoadelor Ecumenice

În perioada Sinoadelor Ecumenice, învățătura despre Taina Mirungerii s-a aprofundat și îmbogățit.

Atât Părinții din Apus, cât și cei din Răsărit, recunoșteau Mirungerea ca lucrare sfântă, mistic-harică, drept pentru care îi atribuie diverse numiri: istoricul Eusebiu de Cezarea o numește „ungere mistică”, Sfântul Chiril al Ierusalimului – „simbolul Duhului” și „pecetea darului Sfântului Duh”, Sfântul Ambrozie de Mediolanum – „pecete spirituală”, Fericitul Augustin și Sfântul Chiril al Alexandriei – „Taina Ungerii”, iar Papa Leon cel Mare – „ungerea mântuirii” și „pecetea vieții veșnice”.

Sfântul Efrem Sirul spune că după cum corabia preînchipuia Biserica (Botezul), ce avea să fie instituită de Hristos pe ape, tot așa porumbelul închipuia Duhul Sfânt, Care avea să săvârșească ungerea mântuitoare.

Lucrările și roadele Mirungerii sunt descrise de marele Părinte sirian astfel: „Toate intrările în sufletul tău sunt pecetluite cu pecetea Duhului

¹⁷ *Constituțiile Apostolice*, VII-a, c. 44, în: Arhim. SILVESTRU, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. IV, p. 310.

Sfânt; toate membrele tale sunt pecetluite cu pecetea Ungerii. Împăratul a pus, așa zicând, pe tine scrisoarea Sa și a aplicat pe ea pecetea focului, pentru ca cei străini să nu citească și să nu distrugă scrisoarea”¹⁸.

Sfântul Chiril al Ierusalimului dezvoltă aceleași idei despre Mirungere, însă mai pe larg și mai determinant, scoțând în evidență credința Bisericii despre însemnătatea duhovnicească a acestei Taine, precum și deosebirea ei față de Botez: „...ați fost curățiți de păcate de Domnul, prin cuvânt, în baia apei, apoi ați fost părtași, în chip preoțesc, numelui lui Hristos, și v-a fost dată pecetea împărtășirii Sfântului Duh...”¹⁹.

În *Catehezele mistagogice* găsim explicat pe larg cum lucrează Botezul și Mirungerea asupra noului creștin și mai ales se subliniază legătura dintre ungerea lui Hristos și cea a creștinilor: „După ce ați fost botezați în Hristos și v-ați îmbrăcat cu Hristos, ați ajuns asemenea Fiului lui Dumnezeu. [...] Odată ce-ați ajuns părtași ai lui Hristos, negreșit sunteți numiți unși. Despre voi spune Dumnezeu: «Nu vă atingeți de unșii Mei». Și ați ajuns unși pentru că ați primit antitipul Sfântului Duh. Toate cele făcute cu voi s-au făcut în chip figurat, pentru că sunteți chip al lui Hristos. Și Hristos a intrat în râul Iordanului, a împărtășit apele cu buna mireasmă a Dumnezeirii și a ieșit din ele; și s-a pogorât peste El Sfântul Duh în deplinătatea ființei Sale, odihnindu-Se Cel asemenea peste Cel asemenea. Și vouă de asemenea, după ce ați ieșit din colimvitra sfintelor ape, vi s-a dat ungerea [...] iar voi ați fost unși cu mir și ați ajuns părtași ai lui Hristos”²⁰.

Un element important subliniat de Sfântul Chiril este momentul administrării Tainei Mirungerii: imediat după Botez, respectându-se astfel ordinea primirii de către Iisus a Botezului, urmat de Pogorârea Sfântului Duh imediat după ieșirea din apele Iordanului.

Tot în *Catehezele mistagogice*, se menționează modul practic de administrare a Mirungerii, precum și simbolistica duhovnicească a miruirii fiecărui mădular al trupului omenesc: „...acest Sfânt Mir nu este mir obișnuit; dimpotrivă, este un dar al lui Hristos și al Sfântului Duh și lucrează prin

¹⁸ EFREM SIRUL, „Adv. Scut. Serm. 49”, *Opp. Syr.*, t. III, p. 90, în: Arhim. SILVESTRU, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. IV, p. 311.

¹⁹ SFÂNTUL CHIRIL AL IERUSALIMULUI, *Cateheze* (traducere din limba greacă și note de Pr. D. Fecioru), Ed. IBMBOR, București, 2003, p. 339.

²⁰ SFÂNTUL CHIRIL AL IERUSALIMULUI, *Cateheze*, p. 352.

prezența Dumnezeirii Lui. În chip simbolic se unge cu el fruntea și celelalte organe ale simțurilor. Trupul se unge cu mir văzut, dar se sfințește sufletul prin Sfântul și de viață făcătorul Duh. Mai întâi ați fost unși pe frunte, ca să fiți sloboziți de rușinea pe care primul om călcător de poruncă o purta pretutindeni [...]. Apoi ați fost unși la urechi, ca să dobândiți auz în stare să asculte tainele dumnezeiești. [...] Apoi ați fost unși la nări, ca să spuneți după ce ați primit dumnezeiescul Mir: «Printre cei ce se mântuiesc suntem lui Dumnezeu buna mireasmă a lui Hristos». După aceasta la piept, ca să puteți sta împotriva uneltirilor diavolului, îmbrăcând platoșa dreptății²¹.

Sinodul local din Cartagina (256), ținut în timpul Sfântului Ciprian, a luat în discuție problema botezului ereticilor și schismaticilor, și amintește că sfințirea Mirului se face numai în biserică, iar cei ce se botează trebuie să se și ungă cu Sfântul Mir²².

Sinodul local de la Laodiceea (365) stabilește ca la primirea ereticilor în dreapta credință și la cei care primeau botezul, să se săvârșească dumnezeiasca Ungere (Can. 7 și 49).

Deși acest sinod nu precizează cum și când să se săvârșească această rânduială a Mirungerii, totuși, faptul că menționează obligativitatea primirii Tainei de către toți botezații arată că era foarte cunoscută și folosită, încât probabil nu mai era nevoie de alte detalii de rânduială.

Sinodul I Ecumenic (325) hotărăște, prin canonul 8, ca primirea schismaticilor în Biserică să se facă prin „punerea mâinilor asupra lor”²³, care nu e altceva decât Mirungerea, săvârșită încă la vremea aceea sub cele două forme: punerea mâinilor și ungere.

Sinodul II Ecumenic (381) convocat în capitala imperiului, menționează în canonul 7 rânduiala primirii ereticilor la ortodoxie cu rânduiala miruirii acestora. Această precizare a fost probabil dictată de nevoia uniformizării practicilor existente la acea vreme cu privire la primirea ereticilor, și nicidecum de o regulă nouă: „Pe aceia dintre eretici care revin la Ortodoxie, îi primim cu rânduiala mai jos arătată și după obicei. [...] Îi pecetluim, adică

²¹ SFÂNTUL CHIRIL AL IERUSALIMULUI, *Cateheze*, p. 353.

²² Canonul I de la Sinodul local din Cartagina a fost aplicat și respectat doar în Biserica din Africa.

²³ Canonul 8, Sinodul I Ecumenic, în: Arhid. Ioan N. FLOCA, *Canoanele Bisericii Ortodoxe*, Sibiu, 1992, p. 56.

ii ungem mai întâi cu sfântul mir, mai întâi fruntea, după aceea ochii, nările, gura și urechile, și pecetluindu-i pe ei zicem: «Pecetea Darului Sfântului Duh»²⁴.

Este pentru prima dată când un Sinod Ecumenic menționează formula Tainei Mirungerii în forma păstrată până astăzi în cultul Bisericii.

Sinodul local de la Cartagina (419), numărat ca fiind al optulea sinod local, a luat în dezbateră problema sfințirii Marelui Mir și a târnosirii bisericilor. Prin canonul 6 a hotărât ca sfințirea Marelui Mir, consacrarea fecioarelor, târnosirea bisericilor și grațierea penitenților să se facă numai de către episcop. Canonul nu interzice însă preotului săvârșirea Tainei Mirungerii.

Sinodul VI Ecumenic (681) confirmă canonul 7 al Sinodului II Ecumenic despre primirea ereticilor în Biserică, numai prin pecetuire sau ungere, întărind totodată și tot ceea ce s-a stabilit referitor la rânduiala administrării Tainei.

Sinoadele locale din Apus și unii scriitori bisericești au ridicat problema persoanelor clericale care au dreptul să săvârșescă sfințirea Marelui Mir și a celor care au dreptul să administreze această Taină.

Sinodul local de la Toledo (403) pune în vedere preoților că sfințirea chrisme se face numai de către episcop, iar diaconii sau ipodiaconii pot fi delegați să aducă de la episcop chrisma pentru bisericile lor, dar li se interzice să o și administreze: „Deși aproape pretutindeni se observă că se respectă rânduiala ca nimeni să nu săvârșescă chrisma fără de episcop, dar auzindu-se că în oarecare provincii chrisma se săvârșește de preoți, apoi s-au luat măsuri ca de acum înainte nimeni, afară de episcop, să nu mai săvârșescă și să nu mai împartă chrisma în eparhii. Pentru îndeplinirea acestei hotărâri, fiecare biserică e datoare să trimită pe diacon sau ipodiacon înainte de Paști, pentru ca să primească chrisma sfințită de episcop și să o ducă la biserică sa, pentru ziua Paștelui. De asemenea, se hotărăște ca diaconul să nu săvârșescă Mirungerea, ci preotul, în absența episcopului, iar dacă episcopul e prezent, atunci cu binecuvântarea lui”²⁵.

²⁴ Canonul 7, Sinodul II Ecumenic, în: Arhid. Ioan N. FLOCA, *Canoanele Bisericii Ortodoxe*, p. 70.

²⁵ Canonul 20. Bini. t. I, în: Arhim. SILVESTRU, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. IV, p. 317.

Episcopul Romei, Inocențiu I, deși nu interzicea preoților să săvârșească Mirungerea, totuși le limita dreptul acesta, prin faptul că nu le permitea să pecetluiască fruntea cu Sfântul Mir, lucru care era rezervat numai episcopilor.

Aceeași dispoziție de îngrădire referitoare la administrarea Tainei Mirungerii de către preoți s-a făcut de către Papa Grigorie cel Mare, cu referință la preoții din Sardinia care, scandalizați, au deschis un conflict în urma căruia dispoziția cu pricina a fost anulată.

Neținând seama de dispozițiile celor doi episcopi romani, Inocențiu I și Grigorie cel Mare, care au încercat să-și rezerve dreptul ca numai ei să pecetluiască fruntea cu Sfântul Mir, Sinodul de la Aravzican (ținut aproape de jumătatea sec. al V-lea) a hotărât ca preoții să săvârșească Mirungerea completă, deci și pecetluirea frunții: „niciun slujitor sfințit al altarului, care are putere să săvârșească Botezul, niciodată să nu îndrăznească a face aceasta fără chiasmă; fiindcă am hotărât ca Mirungerea să nu se săvârșească decât o dată, și aceasta în timpul Botezului. Iar dacă cineva, din diferite împrejurări, nu va fi miruns în timpul Botezului, atunci preotul e dator s-o îndeplinească în timpul confirmației, pentru că binecuvântarea chisimei la noi nu se face decât o singură dată. Am stabilit, de asemenea, ca și ereticii, de voiesc să se facă creștini, lipsind episcopul, să se pecetluiască de către preoți cu chiasmă și binecuvântare”²⁶.

Astfel de hotărâri s-au mai luat și la sinoadele din sec. al VI-lea, dintre care Sinodul I de la Bracaz (563) – a interzis preoților numai dreptul de a sfinți Mirul, Sinoadele de la Epaeon (509), Antisiodor (590) și Barsinon (599) – tot așa de lămurit dădeau dreptul preoților de a comunica altora chisma în timpul Postului Mare, cu obligația specială de a nu se săvârși pentru bani, sub amenințarea de a cădea în păcatul simoniei (Canonul 2, Barsinon).

Putem concluziona că în această perioadă, a Sinoadelor Ecumenice dascălii și păstorii bisericești, atât din Biserica Răsăriteană, cât și din cea Apuseană, învățau aproximativ la fel, recunoscând în mod unitar că Mirungerea trebuie săvârșită tuturor celor care primesc Botezul și, de obicei, imediat după Botez, atât celor în vârstă, cât și pruncilor.

²⁶ Canonul 1 și 2. Bini. t. II, în: Arhim. Silvestru, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. IV, p. 318.

Summary: The Sacrament of Chrismation in the History of the Church

The Sacrament of Chrismation in the History of the Church is an article which gives the readers a compendium of the liturgical evolution that this Sacrament followed in the history of the early Church. Save for the anointing oil mentioned in Exodus 29, 7, which was intended to ritually anoint Aaron and his sons, it must be added it was also by means of the holy anointment that the Prophets used to vest power in the Kings in the Ancient Testament. In the New Testament age, it was in the presence of the last Prophet, Saint John the Baptist, that the Holy Ghost descended over Lord's chosen One, i.e. our Lord and Savior Jesus Christ, at the river of Jordan. In the first Christian century, the Apostles' granting the Holy Communion with the Holy Ghost to the newly baptized was thought to be both sacred and necessary as Baptism itself, but the Sacrament of Chrismation was quite different from this, by its special manifestation of the grace, and by the visible sign of its administration, i.e. the prayer of the laying-on hands.

The words used in the present-day Church practice in giving the Sacrament of Chrismation: "the seal of the Gift of the Holy Spirit", are to be found in the words Saint Paul addressed to the community in Ephesus: "ye were sealed with that Holy Spirit of promise which is the earnest of our inheritance" (*Ephesians* 1, 13-14). Analyzing the work of the Holy Fathers and the Church writers, we can see for ourselves that Chrismation in the early Church was invariably joined with Baptism, following immediately after this one; on the other hand, Chrismation was a sacred act dissimilar from Baptism, from both formal and theological standpoints. During the oecumenical synods, the dogma of Chrismation was considerably growing richer.

The historian Eusebius of Caesarea calls it mystical anointment. Saint Cyril of Jerusalem – "symbol of the Holy Spirit" and "seal of the Gift of the Holy Spirit"; Saint Ambrosius of Mediolanum – "spiritual seal"; Saint Augustine and Saint Cyril of Alexandria – "Sacrament of the Anointment"; and the Pope Leo the Great – "anointment of Redemption and seal of the eternal life".

Episcopul Dr. Partenie Ciopron, ultimul ierarh al Armatei Române

Ionuț-Constantin PETCU

Keywords: Episcopate of the Romanian Army, Law on Organizing Military Clergy, World War II, Decret no. 177 / August 4, 1948, the Monastic Seminary of Neamț Monastery, Episcopate of Roman

Studiul Dlui Ionuț-Constantin Petcu prezintă în detaliu personalitatea Episcopului Partenie Ciopron (1896-1980), cel de-al treilea și ultimul ierarh al Episcopiei Armatei (înființate prin *Legea pentru organizarea clerului militar din 20 iulie 1921*), pe care a păstorit-o din anul 1937 până la desființare, ce a avut loc în urma *Decretului nr. 177* din data de 4 august 1948. Ulterior, în anii regimului comunist, episcopul Partenie Ciopron va face dovada unei ireproșabile verticalități, condamnând deschis tarele regimului și așteptând răsturnarea acestuia, moment pe care însă nu l-a mai apucat, trecând la Domnul în data de 28 iulie 1980.

Considerații preliminare

Făurirea României Mari, prin Unirea din anul 1918, a fost un act istoric crucial în istoria românilor, pe fondul acțiunilor militare din timpul Primului Război Mondial¹. Armata Română a contribuit din plin la săvârșirea acestui act politic, prin victoriile strălucite de la Mărăști, Mărășești și Oituz, din anul 1917, menținând ridicat moralul românilor în lupta lor pentru făurirea

¹ La 27 martie 1918 (st.v.), la Chișinău, Sfatul Țării hotărăște unirea Basarabiei cu România (Vechiul Regat); la 28 noiembrie 1918, la Cernăuți, Congresul General al Bucovinei hotărăște unirea Bucovinei cu România; la 1 decembrie 1918, la Alba Iulia, Adunarea Națională a românilor din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș hotărăște unirea acestor teritorii românești cu România, desăvârșind procesul unificării naționale a românilor într-un stat național unitar independent și suveran. Conferința de Pace de la Paris din 1919-1920, prin Tratatul de Pace de la Versailles, a consfințit din punct de vedere juridic, internațional, Marea Unire a românilor din anul 1918.

idealului unității naționale. Alături de ostași, în tranșee au fost prezenți peste 250 de preoți mobilizați, sub conducerea protopopului Constantin Nazarie, profesor universitar la Facultatea de Teologie din București².

Vrednicia preoților mobilizați în Primul Război Mondial (1916-1918) a fost apreciată deosebit de conducerea Armatei Române. Drept urmare, în anul 1921, ministrul de Război, Generalul Ioan Rășcanu, a propus permanentizarea asistenței religioase în armată prin instituția preoților militari activi, asimilați ofițerilor, și a Episcopiei Armatei, cu episcop în gradul de general de Brigadă și membru de drept al Sfântului Sinod. În *Expunerea de motive la Legea pentru organizarea clerului militar*, Generalul Ioan Rășcanu afirma: „Experiența războiului mondial a pus în evidență în mod hotărât necesitatea unei educații sufletești solide a armatelor și a dovedit că acele armate care au fost pregătite suficient sufletește au putut înfrunta cu mai multă tărie greutățile de neînchipuit ale acestui groaznic război. Armata noastră, care a luptat în condițiuni extrem de grele, grație pregătirii ei sufletești a putut să înfrunte cele mai grele timpuri și să treacă neatinsă pe lângă flagelul teribil al bolșevismului, care a prins în focul său și a mistuit formidabila armată rusească. [...] Sentimentul religios a fost veșnic cald în sufletul soldatului nostru, căci preoțimea militară (preoții mobilizați pe front, *n.n.*) care a însoțit armata în tot timpul războiului a fost mai presus de orice laudă, și, ca adevărați apostoli, preoții nu au părăsit un moment postul lor sfânt și de onoare, ajutând ofițerimea spre a putea duce la glorie trupele noastre”. În final, același General spunea: „Și acum, ca și în război, armata nu se poate dispensa de sprijinul sufletesc neprețuit al preoțimii. Oricari ar fi greutățile financiare prin care trecem, oricât de multe economii s-ar impune, ele sunt prea mici în fața nevoii de a menține curat sufletul armatei, căci numai armata, rămasă neatinsă, ne va putea garanta propășirea națiunii noastre pe toate tărâmurile”³.

Drept urmare, ministrul de Război a cerut imperios corpurilor legiuitoare „formarea unui corp preoțesc militar activ, care să fie călăuza sufletească a

² Vezi fișa Nazarie Constantin (1865-1926) în: Mircea PĂCURARIU, *Dicționarul teologilor români*, ed. a II-a, Ed. Enciclopedică, București, 2003, p. 328. Pentru activitatea preoților mobilizați în Războiul pentru Întregirea Neamului, vezi Constantin NAZARIE, *Activitatea preoților de armată din campania 1916-1918*, București, 1921, 108p.

³ „Dezbaterile Adunării Deputaților”, în: *Monitorul Oficial*, partea a II-a, nr. 154, 14 martie 1922, p. 4359.

scumpei, glorioasei și marii noastre oștiri”⁴, supunându-le spre aprobare, în proiect, *Legea pentru organizarea clerului militar*. Această lege a fost aprobată de Senat la 8 iulie 1921 (cu 50 de voturi contra unu) și de Adunarea Deputaților la 19 iulie 1921 (cu 107 voturi contra două), iar la 20 iulie 1921 a fost promulgată de Regele Ferdinand I⁵. Precizăm că la acea dată ministrul Cultelor și Artelor era Octavian Goga, iar ministrul Finanțelor Nicolae Titulescu⁶.

În baza acestei legi a fost creată Episcopia Armatei Române, în structura Bisericii Ortodoxe Române, cu episcop membru al Sfântului Sinod, purtând titlul „de Alba Iulia”, care, în organizarea militară, a funcționat ca Inspectoratul clerului militar, condus de Episcopul de Alba Iulia, ca inspector al clerului militar, cu gradul de general de Brigadă, în subordinea Marelui Stat Major, iar preoții militari activi aveau grade ofițerești, începând cu cel de căpitan (preotul de regiment)⁷. Această structură, cu unele modificări neesențiale, stipulate de *Legea pentru organizarea clerului militar*⁸, promulgată de Regele Carol al II-lea la 19 martie 1937, a funcționat până în august 1948, când a fost desființată de regimul comunist.

În perioada 1921-1948, în fruntea Episcopiei Armatei Române au fost episcopii: *Justinian Teculescu* (1865-1932), care a păstorit clerul militar între anii 1923-1924, când a fost ales episcop al Cetății Albe – Ismailului, la 17 decembrie 1924, unde a activat până la moarte, 1937⁹; *Ioan Stroia* (1865-1937), care a păstorit clerul militar circa 12 ani, de la 20 iunie 1925 până la moarte¹⁰; *Partenie Ciopron* (1896-1980), care a fost episcop militar între anii 1937-1948, apoi episcop al Romanului și Hușilor, între anii 1962-1978, când, bolnav, s-a retras din scaun la Mănăstirea Văratec, unde este și înmormântat.

Sediul Episcopiei Armatei a fost inițial la București, apoi, între anii 1924-1948, la Alba Iulia, în Catedrala Încoronării, din 15 octombrie 1922¹¹.

⁴ *Monitorul Oficial*, partea a II-a, nr. 154, 14 martie 1922, p. 4359.

⁵ *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 99, 6 august 1921, pp. 3919-3920.

⁶ *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 99, 6 august 1921, pp. 3919-3920.

⁷ Cf. „Legea pentru organizarea clerului militar”, art. 4, în *Monitorul Oficial*, p. 3919.

⁸ *Monitorul Oficial*, nr. 62, 22 martie 1937, pp. 2794-2795.

⁹ Vezi fișa în Mircea PĂCURARIU, *Dicționarul teologilor români*, p. 488.

¹⁰ Vezi fișa în *Monitorul Oficial*, pp. 464-465.

¹¹ După momentul revenirii greco-catolicilor la Ortodoxie în 1948, i s-a spus „Catedrala Reîntregirii”.

Personalitatea lui Partenie Ciopron ca episcop militar

Partenie Ciopron s-a manifestat cel mai strălucit între episcopii militari, cu realizări importante în păstorirea clerului militar activ, traversând și o perioadă extrem de grea, aceea a celui de-Al Doilea Război Mondial (1939-1945), fiind martor la cedările teritoriale românești din anul 1940 și participant pe front, între anii 1941-1945, alături de preoții militari, urmată de o perioadă și mai grea, aceea a primilor ani postbelici și desființarea Episcopiei Armatei Române prin Decretul – Lege nr. 177 din 4 august 1948.

Mari ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române, între care Părintele Patriarh Teoctist și Părintele Mitropolit Antonie Plămădeală, au rostit, cu diferite prilejuri, cuvinte de adâncă prețuire pentru cel care a fost Episcopul Dr. Partenie Ciopron. „Binecunoscut în Biserica noastră, ca unul dintre distinșii ei slujitori din frageda tinerețe și apoi ierarh de prestigiu – arăta, la 20 aprilie 1978, Părintele Patriarh Teoctist, la vremea aceea Mitropolit al Moldovei și Sucevei, cu prilejul alegerii PS Eftimie în scaunul vlădicesc de la Roman –, Preasfințitul Partenie (retras din scaun pe motiv de boală, la 1 ianuarie 1978, *n.n.*) aducea în Sfântul Sinod, odată cu chipul său falnic și farmecul graiului specific celor din *Țara de Sus* (Bucovina, *n.n.*), experiența a 40 de ani de strădanii arhieresti, tact pastoral, duh sobornicesc și conștiința vie a răspunderii chiriarhale”. Pentru a conchide, între altele: „Ca cel ce a trăit, ca tânăr ostaș, epepea marilor încrâncenări din Primul Război Mondial, n-a precupețit efortul în sprijinul tuturor înfăptuirilor la care este angajat cu însuflărire întregul nostru popor”¹².

La rândul său, Părintele Mitropolit Antonie Plămădeală, care, în 1953, la Mănăstirea Slatina, jud. Suceava, era hirotonit preot de către Episcopul Dr. Partenie Ciopron, afirma mai târziu: „Vlădica Partenie a lăsat un nume bun, de comandant sufletesc al Armatei Române în vremuri de mari cumpene istorice, tot așa cum a lăsat în urma sa și o activitate de episcop eparhiot, până azi de frumoasă aducere aminte”¹³.

¹² † TEOCTIST, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Slujind Altarului străbun*, vol. 1, Ed. IBMBOR, București, 1992, pp. 83-84.

¹³ † ANTONIE PLĂMĂDEALĂ, „Vlădica Partenie, Generalul sufletelor oștirilor”, în: *Revista de Istorie Militară*, nr. 6 (40), 1996, p. 27; text identic în Antonie PLĂMĂDEALĂ, *De la Alecu Russo, Eminescu și Goga la Blaga, Stăniloae și Nicolae de la Rohia*, Sibiu, 1997, p. 188, sub textul: cap. XXIII, „Episcopul Partenie Ciopron. Cum l-am cunoscut”, pp. 184-188.

Într-o emoționantă evocare, Părintele Episcop-Vicar Gherasim Putneanu, participant la centenarul nașterii Episcopului Partenie, care i-a fost director și profesor la Seminarul Monahal de la Mănăstirea Neamț, în anul 1949, spunea: „La aniversarea a 100 de ani (1896-1996) de la nașterea Prea Sfinției Sale, un gest cu totul deosebit a făcut Armata, mobilizând preoții militari ca să vină la mormântul său, la Mănăstirea Văratec, și să officieze o Sfântă Liturghie și un Parastas, la care a fost invitat de către Armată și ÎPS Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, care mi-a făcut cinstea de a-l reprezenta, eu, ca veteran de război, și Arhid. Prof. Ioan Ivan, fostul director al aceluia Seminar. Împreună cu soborul mănăstirii, în ziua de 30 septembrie (1996) s-au făcut rugăciuni de mulțumire lui Dumnezeu pentru iertarea vrednicului ierarh, vrednic luptător pentru credință și Neamul Românesc”¹⁴.

Un alt om al Bisericii care l-a cunoscut pe Episcopul Partenie a fost vrednicul de pomenire Bartolomeu Anania, Mitropolitul Clujului. În vremea aceea, arhimandritul Anania locuia în Casa Arhierască de la Văratec, împreună cu Episcopul Partenie, el fiind cel care i-a citit „ultimele rugăciuni din timpul vieții și primele de după moarte”. Despre acest moment, Mitropolitul Bartolomeu notează: „Îi ședeam alături și-i citeam din Cartea Psalmilor, aproape de ureche, îndelung, răspicat și rar, cu gândul că ele, cuvintele, vor pătrunde în el pe calea subconștientului. Așa a fost. La un moment dat a deschis ochii, s-a uitat împrejur și, cu oarecare greutate în vorbă, ne-a mulțumit, mie și celor câteva călugărițe care-l vegheam, printre care și propria lui soră, maica Augustina Ciopron. În aceeași noapte, de 28 iulie, spre dimineață, i-a încredințat Domnului sufletul. Acolo i-am citit eu ultimele rugăciuni din timpul vieții și primele de după moarte”¹⁵.

De asemenea, la centenarul nașterii Episcopului Dr. Partenie Ciopron, în 30 septembrie 1996, Arhiepiscopul Bartolomeu a fost cel care a săvârșit Sfânta Liturghie și Parastasil în biserica „Adormirea Maicii Domnului” de la Mănăstirea Văratec¹⁶. Cu această ocazie, eparhiotul clujean nota în *Cartea de*

¹⁴ † GHERASIM PUTNEANU, „Am avut norocul să-l am profesor pe Episcopul Dr. Partenie Ciopron”, în: *Revista de Istorie Militară*, nr. 2 (42), 1997, p. 30.

¹⁵ † BARTOLOMEU ANANIA, „I-am citit ultimele rugăciuni din timpul vieții și primele de după moarte”, în: *Revista de Istorie Militară*, nr. 6 (40), 1996, p. 29.

¹⁶ Aurel PENTELESCU, Florin ȘPERLEA, „Sărbătoare de cuget creștin și simțire românească”, în: *Revista de Istorie Militară* nr. 5 (39), 1996, pp. 14-15.

Onoare: „Istoria unui neam începe cu leagănul mormintelor lui și continuă cu lumina celor ce-i prefigurează învierea. Solidar cu destinele – glorioase, dar și tragice – ale neamului românesc, Episcopul Dr. Partenie Ciopron este astăzi cu noi, la Văratec, în ceasul în care se împlinesc o sută de ani de la nașterea sa. Mulțumim Bunului Dumnezeu că, readunați laolaltă, ostași ai lui Hristos și ostași ai Armatei Române, l-am putut pomeni, cu dreaptă cinstire, pe Episcopul Partenie, atât în duhul Sfintei Liturghii, cât și acela al Parastasului din biserică și de la mormântul său. Fie-i memoria binecuvântată și cerurile Bunului Dumnezeu pururea deschise!”¹⁷.

Biografia Episcopului Partenie Ciopron începe cu nașterea sa la data de 30 septembrie 1896, botezat cu numele Ștefan-Petre, în familia unor țărani gospodari și buni creștini ortodocși din satul Păltiniș, jud. Botoșani, fiind al doilea din cei șase copii ai familiei: Ion, Ștefan, Constantin, Vasile, Gheorghică și Maria (Maica Augustina). A urmat cinci clase primare în satul natal, apoi Școala de cântăreți bisericești de la Iași. S-a închinoviat frate la Mănăstirea Slatina, zona Fălticeni, în jurul vârstei de 17 ani. În toamna anului 1916, la 20 de ani, conform legii recrutării, a fost încorporat la Regimentul 29 Infanterie Dorohoi și, după instruirea necesară, în anul 1917, a luptat pe frontul de la Cașin – Oituz, unde a fost rănit. Pentru faptele sale de arme a primit medalia „Crucea comemorativă a Războiului 1916-1918”, cu baretele Oituz și Carpați. A fost demobilizat, cu gradul de sergent, la 1 aprilie 1921, după mai bine de patru ani în armată. S-a înapoiat la Mănăstirea Slatina, unde a fost tuns în monahism sub numele de Partenie (21 mai 1921). În același an a fost hirotonit ierodiacon și mutat la Catedrala Mitropolitană din Iași, la ordinul Mitropolitului Pimen Georgescu, care l-a luat sub ocrotirea sa, apreciindu-i glasul de cântăreț bisericesc, disciplina și spiritul gospodăresc deosebit. În perioada 1922-1929 a urmat Seminarul Teologic „Veniamin Costachi”, apoi, în anii 1929-1933, Facultatea de Teologie din Cernăuți, unde și-a luat și doctoratul, în anul 1936, cu teza: *Arhieria Mântuitorului Iisus Hristos după rânduiala lui Melchisedec. Studiu exegetic și istoric*. La Iași a fost hirotonit ieromonah (1934), cinstit cu rangul de Arhimandrit și numit Exarh al mănăstirilor din Arhiepiscopia Iașilor (1934). După moartea Mitropolitului Pimen (12 noiembrie 1934)

¹⁷ A. PENTELESCU, F. ȘPERLEA, „Sărbătoare de cuget creștin...”, p. 14.

a demisionat din toate posturile administrative, rămânând doar preot la Catedrala Mitropolitană¹⁸.

Anul 1937 a fost decisiv în viața Arhimandritului Dr. Partenie Ciopron. La 18 aprilie a decedat Episcopul Ioan Stroia. La cererea Ministrului Apărării Naționale, conform cu *Legea pentru organizarea clerului militar* (1937), Sfântul Sinod a desemnat, la 17 iunie, trei candidați pentru scaunul vacant de Episcop al Armatei: Arhimandritul Iuliu Scriban, Arhimandritul Partenie Ciopron și preotul Anton Angelescu din Brăila. În răspunsul primit din partea Ministerului Apărării Naționale, la 10 iulie, cel ales, pentru a fi numit Episcop al Armatei, a fost Arhimandritul Partenie Ciopron. În această decizie au prevalat două aspecte: vârsta – 41 de ani, cu 18 ani mai tânăr decât Arhimandritul Iuliu Scriban, și faptul că a fost pe front și rănit. Drept urmare, la 27 septembrie, în Paraclisul Palatului Patriarhal, în prezența Patriarhului Miron Cristea, arhimandritul Partenie Ciopron a fost hirotonit arhieru, de către Mitropolitul Visarion Puiu al Bucovinei. Investirea ca Episcop al Armatei Române a avut loc la 8 octombrie, la Sinaia, de către Regele Carol al II-lea, iar instalarea la Alba Iulia, în Catedrala Încoronării, la 10 octombrie, de către arhierul Irineu Târgovișteanu Mihălcescu, vicar Patriarhal¹⁹.

Odată instalat, Episcopul Dr. Partenie Ciopron a început munca de re-valorizare și consolidare a instituției preoților militari, care, mai ales pe front, între anii 1941-1945, avea să își dovedească pe deplin necesitatea și eficiența. În revista *Arma Cuvântului*, întemeiată în 1940, de Episcopul Partenie, ca „organ oficial al Episcopiei Militare”, aflăm detalii în acest sens. Spre exemplu, în editorialul „Trei ani”, se arată: „La 8 octombrie a.c. (1940, n.n.) s-au împlinit trei ani de când P.S. Dr. Partenie Ciopron a fost investit în demnitatea de Episcop al Armatei. Timp scurt, dar cu mari și frumoase realizări. Venirea PS Sale la conducerea Episcopiei Militare a fost o adevărată binecuvântare cerească, deoarece instituția noastră se găsea la grea răspântie,

¹⁸ Vezi pentru aceasta Mircea PĂCURARIU, *Dicționarul teologilor români*, p. 101; Alexandru DUȚU (coord.), *Armata Română în al Doilea Război Mondial, 1941-1945. Dicționar enciclopedic*, Editura Enciclopedică, București, 1999, p. 89.

¹⁹ A se vedea Aurel PENTELESCU, Gavriil PREDA, „Alegerea, hirotonirea într-un arhieru, investirea și instalarea Episcopului Dr. Partenie Ciopron al Armatei Române. Prima Pastorală către preoții militari. Documente inedite”, în: *Theologos*, Roman, anul I, nr. 7-12, iulie-decembrie 2006, pp. 46-82, unde sunt publicate 28 de documente, necesare la conturarea biografiei episcopului Partenie Ciopron.

fiind amenințată în însăși existența ei. [...] „Până la alegerea PS Sale, Episcopia a avut doi conducători, figuri venerabile și vrednice de toată considerațiunea pentru trecutul lor, dar prea înaintați în vârstă pentru a putea face față cerințelor militare, din care cauză Episcopia Militară era aproape inexistentă. De aceea, putem spune, fără să greșim, că PS Partenie este primul Episcop Militar în înțelesul adevărat al cuvântului. Tânăr energic, destoinic, bine pregătit, cu prestanță, așa cum se cere unui militar, cu voință hotărâtă de a realiza și gata să facă orice sacrificiu pentru instituția ce i-a fost încredințată. PS Sa a realizat în acești trei ani atâtea înfăptuiri cari îi fac cinste”²⁰. Între aceste înfăptuiri se arată: „Episcopia Militară a fost desăvârșit consolidată, efectivul clerului a fost sporit cu încă 45 preoți militari, iar catedrala și reședința episcopală, care fusese lăsate în părăsire, se găsesc astăzi într-o situație corespunzătoare cu menirea lor [...] PS Sa a făcut din această Catedrală simbolică (Catedrala Încoronării Regilor României Mari, *n.n.*), o biserică vie, unde se oficiază zilnic vecernia, utrenia și Sfânta Liturghie, respectându-se întru totul tipicul mănăstiresc. Un sobor de 10 călugări, care formează chinovia de la Catedrală, veghează ca biserica să fie deschisă toată ziua, iar slujbele să fie săvârșite cu toată punctualitatea”²¹.

Cu același prilej, subinspectorul clerului militar, protopopul-colonel Ioan Dăncilă, în articolul „Trei ani de rodnică păstorire”, explică, argumentează și exemplifică aceste înfăptuiri, între care: „Prin neobositele Sale vizitațiuni canonice și prin ordinele Sale circulare clare și precise, PS Episcop al Armatei, Partenie, a reușit chiar în primul an să realizeze și să aplice un plan unic de activitate a tuturor preoților militari activi ai armatei și în toate domeniile pastorației militare, astfel că, astăzi, tatonări și dibuiri în acest domeniu nu mai există. Fiecare dintre noi știe, între împrejurările date, ce are de făcut. Munca noastră a fost eșalonată și este adaptată diferitelor perioade de instrucție a ostașului și ale viitorilor conducători și comandați ai Oștirii”²².

În articol sunt comentate pe larg multiplele realizări, între care: sporirea numărului preoților militari de la 38, câți erau în septembrie 1937, la 83, adică cu 45 preoți mai mulți, în urma a trei examene ținute în ultimii doi

²⁰ *Arma Cuvântului*, anul I, nr. 6-7, octombrie-noiembrie 1940, p. 1.

²¹ *Arma Cuvântului*, pp. 1-2.

²² *Arma Cuvântului*, p. 7.

ani; avansarea în gradul militar a preoților la termene, conform legilor, și acordarea de distincții bisericești, după râvna fiecăruia; îmbunătățirea raportului dintre comandanți, ofițeri și preoții militari; numeroasele acțiuni gospodărești la Catedrala Încoronării și reședința episcopală (veșminte arhieresti, preoțești și diaconești; trăsură și mașină proprie; mobilierul necesar etc.); sprijinirea preoților pentru a realiza capele militare și a amenaja cimitirele eroilor; înființarea organului de presă „Arma Cuvântului” ș.a.²³.

Deosebite au fost, în anul 1940, vizitele canonice ale Episcopului Dr. Partenie Ciopron la fruntariile țării, îndeosebi pe frontiera de Est, unde, după săvârșirea Sfintei Liturghii, sub cerul liber, în fața ostașilor, Vlădica Partenie rostea cuvântări înflăcărâte, pline de învățăminte și îndemnuri practice, creștinești²⁴. În prima parte a anului 1941, drumurile pastorale ale Episcopului Dr. Partenie Ciopron au coincis, în mod firesc, cu Postul Mare, cu sărbătoarea Învierii Domnului, la 20 aprilie, cu Înălțarea Domnului (Ziua Eroilor), dar și cu pregătirea intensă a Oștirii pentru dezrobirea teritoriilor ocupate în vara anului 1940. Spre exemplu, la 5 aprilie 1941, Episcopul Partenie le spunea recruților contingentului 1941 din garnizoana București, care depuseseră jurământul: „Cu părinții voștri am luptat cot la cot în războiul pentru întregirea Neamului, ca ostaș în Regimentul 29 Dorohoi. Cu voi, sunt hotărât, da, sunt hotărât să luptăm până la ultima răsufare pentru refacerea hotarelor mutilate ale țării. Nici o putere nu ne poate opri în hotărârea noastră, care sună sau să învingem sau să ne jertfim cu toții pe altarul patriei. Așa să ne ajute Dumnezeu”²⁵.

Vlădica Partenie s-a aflat pe front, în mijlocul ostașilor, încă din primele zile ale declanșării operațiunilor militare, la 22 iunie 1941, a încurajat trupele care plecau la luptă sau a vizitat pe răniți în spitalele de campanie. A însoțit pe conducătorul statului, Generalul Ion Antonescu, în toate marile localități eliberate: Cernăuți, Bălți, Hotin, Chișinău, Soroca, Tighina și a săvârșit Sfânta Liturghie în catedralele acestora, în cele neatinse de furia

²³ *Arma Cuvântului*, pp. 5-10.

²⁴ Vezi pentru aceasta, Aurel PENTELESCU, „Episcopul Partenie Ciopron. Drumuri pastorale printre ostași”, în: *Revista de Istorie Militară*, nr. 5-6 (63-64), 2000, pp. 9-14; de asemenea a se vedea colecția revistei *Arma Cuvântului* pe anii 1940-1944, unde au fost consemnate aceste vizite canonice, fie la fruntariile țării, fie dincolo de Prut, în timpul Războiului din Est (1941-1944).

²⁵ *Arma Cuvântului*, anul II, nr. 3-4, martie-aprilie 1941, p. 37.

bolșevică în retragere (Cernăuți, Bălți, Chișinău). Mai mult în urma alegerii Episcopului Tit Simedrea în scaunul de mitropolit al Bucovinei, Sfântul Sinod l-a desemnat pe Episcopul Partenie Ciopron să preia, până la alegerea titularului, conducerea Eparhiei Hotinului, cu județele Bălți, Soroca și Hotin, cu sediul la Bălți. Scaunul chiriarhal va fi deținut până în aprilie 1944, când frontul germano-sovietic s-a stabilizat pe Carpați-Iași-Chișinău, catedrala din Bălți căzând sub ocupație sovietică. Aici, la catedrala din Bălți, care era aproape de front, Episcopul Partenie Ciopron și-a stabilit, temporar, în anii 1941-1944 reședința²⁶.

Odată cu trecerea Nistrului și înaintarea armatelor aliate române și germane spre Est, până în Crimeea, Cotul Donului și Caucaz, activitatea preoților militari activi (în număr de 108, până în 1944) și a preoților mobilizați a devenit tot mai complexă, incluzând: încreștinarea populației din localitățile dezrobite de ateism, lipsită de Taina Botezului sub acțiunea devastatoare a persecuției bolșevice; redeschiderea unor biserici care fuseseră transformate în cluburi sau magazii și redarea acestora cultului creștin; refacerea unor biserici parțial distruse de război ș.a. Peste tot, populația a primit preoții militari români ca pe adevărați apostoli, participând în număr mare la Sfânta Liturghie, săvârșită în zeci și sute de localități, chiar și în aer liber, în fața altarelor de campanie, alături de ostașii români²⁷. Spre exemplu, din presa vremii aflăm că duminică, 9 iulie 1942, Vlădica Partenie a oficiat „o Sfântă Liturghie de câmp pe stadionul sportiv din Odessa – o arenă imensă cu o splendidă privire spre mare. În acest cadru pitoresc și atractiv se aflau adunați atunci pentru sfânta slujbă mii de ostași împreună cu comandanții lor de toate gradele, precum și șefii autorităților civile din Odessa”²⁸.

Râvna cu care au acționat pe frontul de Est preoții militari români, atât în rândul ostașilor, cât și în cel al populației civile, a găsit un puternic ecou în presa vremii. Revista *Arma Cuvântului* ne informează, spre exemplu, cum cotidianul *Curentul*, din 8 iulie 1942, ce apărea la București, a reproduș un

²⁶ Vezi pentru aceasta revista *Arma Cuvântului*, anul II, nr. 5-7, mai-iulie 1941, pp. 1-3, 22-24, 42-43, 48, 62-63, precum și articolul citit mai sus, A. PENTELESCU, „Drumuri pastorale...”.

²⁷ Vezi pentru aceasta volumul de documente: Gheorghe NICOLESCU ș.a., *Preoți în tranșee, 1941-1944*, Ed. Europa Nova, București, 2002, care conține rapoartele preoților militari aflați pe front către Episcopia Armatei, precum și Ilie MANOLE, *Preoții și Oștirea la români (1830-1948)*, Râzvad-Târgoviște, 1998, pp. 106-115.

²⁸ *Armata Cuvântului*, anul III, nr. 7-9, iulie-septembrie 1942, p. 169.

articol din ziarul *Slovo*, de la Sofia, în care se scria despre restabilirea vieții religioase în Transnistria prin Misiunea bisericească ortodoxă românească și în care se afirma că „primii misionari ortodocși (în Transnistria, spațiul dintre Nistru și Bug, *n.n.*) au fost preoții militari români [...]. Românii au arătat tuturor cum trebuie să se lucreze în această direcție și prin aceasta și-au înscris numele cu litere de aur în paginile credinței”²⁹.

Preotul militar, la lucrul său pe frontul de Est (1941-1944), a avut multe greutăți de învins, dar și bucurii duhovnicești fără seamăn. Preotul căpitan Năstase Gheorghe relatează în scris: „Slujba religioasă săvârșită sub cerul liber, în mijlocul ostașilor, aduna nu numai populația din sat, ci și din împrejurimi. Și cine poate tălmăci ce se petrecea în sufletul unui asemenea preot când vedea că, în tot timpul slujbei acei care atâta vreme (după revoluția bolșevică, *n.n.*) nu avuseseră parte de slujbă, stăteau în genunchi, iar pe obrajii multora se prelungeau șiroaie de lacrimi, lacrimile bucuriei. [...] Cu cât drag primeau pe preot în casa lor ca să le-o sfințească și cum se străduiau ca în casa lor să stea preotul, căci socoteau mare cinste lucru acesta. Cu câtă bucurie lucrau alături de preot la restaurarea bisericii care fusese magazie, club, sau sală de cinematograf, cu câtă osârdie adunau scânduri să se facă catapeteasma și cine ar putea spune bucuria unui preot la care veneau credincioșii cu icoane, una mai frumoasă decât alta, pe care le așezau cu grijă și evlavie în biserică, împodobindu-le cu ștergare lucrate, scoase din fundul tănuit al lăzii”³⁰.

Episcopul Partenie Ciopron în primii ani ai comunismului în România. Desființarea Episcopiei Armatei

Lovitura de stat de la 23 august 1944 a schimbat peste așteptări raportul de forțe: fostul aliat (Germania nazistă) a devenit dușman, iar fostul dușman (Uniunea Sovietică) a devenit aliat, alături de Statele Unite și Marea Britanie. După război, tulburările vieții politice românești au devenit tot mai frecvente.

²⁹ *Armata Cuvântului*, p. 143. Despre misiunea clericilor ortodocși români în Transnistria a se vedea la Adrian Nicolae PETCU, „Urmând *porunca Mântuitorului*, în vreme de război (1941-1944). Misiunea Ortodoxă Română din Transnistria”, în: *Dosarele istoriei*, an VII (2002), p. 289-309; Adrian Nicolae PETCU, „1942-1943: Activitatea Bisericii Ortodoxe Române în Transnistria”, în: *Studii și Materiale de Istorie Contemporană*, an I, 2002, pp. 289-309.

³⁰ *Armata Cuvântului*, anul III, nr. 7-9, iulie-septembrie 1942, p. 144.

Prin Tratatul de Pace de la Paris semnat la 10 februarie 1947, importante teritorii românești au rămas sub ocupație străină (Basarabia, Ținutul Herța, nordul Bucovinei), România a fost declarată țară învinsă, nu i s-a acordat cobiligeranța și a fost silită să plătească U.R.S.S.-ului înrobitoare daune de război. La 30 decembrie 1947 Regele Mihai I a fost silit să abdice și s-a instaurat Republica, sub denumirea de Republica Populară România. Din 1944 până în 1958 pe teritoriul României au fost trupe de ocupație sovietice. În primul deceniu postbelic (1945-1955) procesul de sovietizare (stalinizare) a României a fost devastator sub toate aspectele: politic, economic, cultural; modelul sovietic fiind obligatoriu³¹.

În acest context, organizarea și activitatea Bisericii Ortodoxe Române au cunoscut amestecul puterii comuniste. S-au produs mari răsturnări de situații și un amestec brutal (deși mascat sub lozinca democratizării) al politicului în toate cele bisericesti, cu scopul de a aservi Biserica intereselor de stat și partidului unic de guvernământ. Există în prezent o bogată literatură istorică pe această temă, deși subiectul este pe departe de a fi epuizat³².

Specialiștii problemei, precum istoricii George Enache, Adrian Nicolae Petcu, disting, prin cercetări în arhive (îndeosebi în Arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității – ACNSAS), mai multe etape în politica de aservire a Bisericii intereselor de stat și de partid, după Al Doilea Război Mondial, precum și o gamă variată de metode de aservire, utilizate de noua putere politică în România, îndeosebi între anii 1945-1960. Spre exemplu, George Enache apreciază că regimul comunist din România a lovit sistematic în rezistența Bisericii Ortodoxe, care „se va prăbuși abia în 1960”³³. Același autor face o apreciere cu privire la situația Bisericii Ortodoxe Române între anii 1945-1989, susținând: „Persecutată adesea de politic, dorind să viețuiască dincolo de el (adică să fie deplin autonomă, *n.n.*),

³¹ A se vedea *Istoria României în date* (coord. Dinu C. GIURESCU), Ed. Enciclopedică, București, 2003, pp. 466-555; Nicoleta IONESCU-GURĂ, *Stalinizarea României. Republica Populară Română 1948-1950: transformări instituționale*, Ed. ALL, 2005.

³² O bibliografie în acest sens a se vedea la: CNSAS, *Partidul, securitatea și cultele, 1945-1989* (coord. Adrian Nicolae PETCU), Ed. Nemira, 2005, pp. 395-427; George ENACHE; *Ortodoxie și putere politică în România contemporană*, Nemira, 2004; *Martiri pentru Hristos din România în perioada regimului comunist* (studiu introductiv Adrian Nicolae Petcu), București, Ed. IBMBOR, 2007.

³³ George ENACHE, „Puterea politică și Biserica Ortodoxă Română. Considerații istorice (3)”, în: *Rost*, an I, nr. 10-11, 2003, p. 38.

Biserica Ortodoxă a trebuit să treacă alături, dându-i onorurile, în realitate ignorându-l³⁴. Aceasta și pentru faptul că a fost subvenționată și controlată (prin Ministerul/Departamentul Cultelor) de către stat. De fapt, atât etapele, cât și formele prin care statul a aservit Biserica intereselor sale au corespuns etapelor evoluției societății românești socialiste dintre anii 1945-1989.

Formele de aservire de către noua putere politică a Bisericii Ortodoxe Române au fost, cel puțin în primul deceniu postbelic, realmente diabolice. Dacă preoții de mir au fost azvârliți în temnițe pe diferite criterii politice (legionari sau simpatizanți legionari, țărăniști, liberali etc.), ierarhilor nu li s-a aplicat această măsură, care ar fi putut stârni chiar revolte în rândul populației și ar fi distrus mitul bunelor relații Biserica – Stat, după modelul sovietic. În schimb, li s-au administrat măsuri de genul: scoaterea din scaun prin pensionarea forțată; desființarea unor eparhii și reclusiunea monastică pentru ierarhii care nu mai erau eparhioți; dirijarea alegerii de ierarhi care să fie „devotați” noii puteri politice. Mai mult, Biserica Ortodoxă Română avea în spatele ei circa 12 milioane de credincioși, pe când partidul unic de guvernământ, doar câteva mii de comuniști și aceștia, în majoritatea lor, credincioși, fără a putea fi pe față practicanți ortodocși.

În acest context, situația Episcopului Dr. Partenie Ciopron s-a complicat tot mai mult și mai ales datorită atitudinii sale ferme împotriva noului regim politic din România. Schimbarea politică majoră a impus reorganizarea Armatei Române după modelul celei sovietice. La 8 mai 1945, prin Ordinul General nr. 29 se înființa Direcția Superioară a Culturii, Educației și Propagandei, numită și Aparatul pentru Educație, Cultură și Propagandă (AECF), în vederea îndrumării ideologice în spirit comunist a ofițerilor și soldaților armatei române. Prin instrucțiunile din 1945 se stabilea modul cum AECF colabora cu clerul militar: „Preoții militari trebuie să urmărească aplicarea percepțelor religioase la viața practică, evitând abstractul, teoreticul și sectarismul. [...] Să urmărească în tocmai noua linie de educație în armată”. De asemenea, se prevedea ca preoții militari să conlucreze în mod obligatoriu cu AECF, orientarea lor realizându-se prin conferințele organizate cu ofițerii³⁵.

³⁴ G. ENACHE, „Puterea politică...”.

³⁵ Ilie MANOLE, „Clerul militar între pastorație, înregimentare și desființare (1944-1948)”, în: *Analele Sighet 3; Anul 1946 – Începutul sfârșitului*, Academia Civică, 1996, p. 275.

Strânsa legătură și urmărirea întocmai a noii linii de educație în armată a dus inevitabil la subordonarea instituției clerului militar de către AECP. Cu toate acestea, episcopul Partenie le spunea preoților săi: „Fiți cu toată prudența și nu vă pronunțați în necunoștință de cauză; informați-vă bine și pregătiți-vă temeinic [...]. Să nu jigniți absolut pe nimeni, căci un adevăr se susține cu argumente solide, iar nu cu vorbe ofensatoare, aruncate la voia întâmplării”³⁶.

Toată această colaborare dintre aceste două instituții diametral opuse doctrinar, avea să se rupă începând cu anul 1947, atunci când, în rapoartele AECP-ului, se arăta că în educația religioasă a soldaților, preoții militari erau „pătrunși de un naționalism șovin bolnăvicios”. De asemenea, într-o caracterizare dată la 13 septembrie 1947, se arăta despre episcopul Partenie Ciopron: „*Valoarea profesională*: Este bine pregătit. Cu o frumoasă cultură generală. *Politic*: Antidemocrat. Nu vede bine democratizarea Armatei și nici noul regim democratic instalat la 6 martie 1945. Are manifestări reacționare. Un exemplu: la 6 august, la Mărășești a refuzat ca discursul să-i fie cenzurat. După multe insistențe a dat discursul la cenzură, însă când a vorbit nu a ținut socoteală de cenzurare. Neadaptabil. Nu se poate conta pe el”³⁷.

În aceste condiții, pentru guvernării comuniste existau toate motivele pentru punerea în aplicare a ultimului punct cu privire la organizarea Armatei Române după modelul sovietic³⁸. Această măsură era în concordanță cu derularea evenimentelor politice din acea epocă istorică: proclamarea Republicii; instituirea unei constituții și legislații inspirate de cea sovietică, instalarea regimului politic monopartinic, naționalizarea întreprinderilor și a băncilor etc.

Cu toate acestea, în mai 1948 în cercurile clericale din București se afirma că ministrul Apărării Emil Bodnăraș îi cerea Episcopului Partenie Ciopron să intensifice acțiunea de combatere a sectelor. Ministrul comunist era motivat de atitudinea negativă a sectelor față de noua Constituție, dar și din cauza „acțiunii lor de subminare, conduse de cercuri străine din afară și dușmanii regimului democrat”³⁹.

³⁶ I. MANOLE, „Clerul militar...”, p. 278.

³⁷ Aurel PENTELESCU, „Episcopia Armatei sub presiunea evenimentelor politice din anul 1946”, în: *Revista de Istorie Militară* p. 291.

³⁸ Vezi pe larg procesul făuririi „armatei de tip nou” în: Florin ȘPERLEA, *De la Armata Regală la Armata Populară. Sovietizarea Armatei Române (1948-1955)*, Ed. Ziua, București, 2003.

³⁹ Dudu VELICU, *Biserica ortodoxă în timpul sovietizării României*, Alina Pavelescu și Șerban Marin (eds.), 2, 2005, p. 63.

Desființarea Episcopiei Armatei Române s-a săvârșit în cele din urmă în baza Decretului – Lege, nr. 177, din 4 august 1948, pentru regimul general al cultelor religioase, articolele 58, 59, 60 și 61. Potrivit prevederilor acestui act normativ, bisericile și capelele militare, cu întregul lor inventar au trecut în proprietatea parohiilor de același cult pe raza unde se aflau, iar Catedrala Episcopală de la Alba Iulia (Catedrala Încoronării) a trecut în proprietatea Episcopiei Ortodoxe a Clujului. Preoții militari, puși în disponibilitate, li s-au oferit mai multe opțiuni: pensionarea, dacă au realizat cel puțin 20 ani de serviciu; continuarea activității în Eparhiile unde au mai funcționat sau în altele cu locuri vacante. Cât privește pe Episcopul militar, art. 60, alin. 3 prevedea: „Actualului episcop al Armatei, păstrându-și titlurile și drepturile personale actuale, rămâne la dispoziția Sfântului Sinod, care-i va fixa atribuții potrivite cu rangul său”⁴⁰.

După aplicarea noii legi a cultelor, Episcopul Armatei a cunoscut marginalizarea și din rândurile Armatei căreia îi slujise peste un deceniu. În acest sens, revista *Document. Buletinul Arhivelor Militare Române*, nr. 2-3, 1998, publică în facsimil, fără a indica sursa arhivistică, două documente deosebit de valoroase sub raport istoric: Referatul ministrului Apărării Naționale, generalul Emil Bodnăraș, către Prezidiul Marii Adunări Naționale a R.P.R. prin care propunea „ștergerea din

⁴⁰ *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 178 din 4 august 1948, p. 6395:

Art. 58. – Dispozițiunile legii nr. 68 din 19 martie 1937, pentru organizarea clerului militar se abrogă. Membrii clerului tuturor cultelor sunt obligați a acorda asistență și servicii religioase ostașilor, ori de câte ori li se cere. Refuzul de a satisface această obligație, constituie o abatere ce se va sancționa disciplinar.

Art. 59. – Bisericile și capelele militare, cu întregul lor inventar, trec în proprietatea parohiilor de același cult, în circumscripția cărora se află.

Catedrala Episcopală a clerului militar din orașul Alba-Iulia, dimpreună cu patrimoniul său, trece în proprietatea Episcopiei Ortodoxe a Clujului, Vadului și Feleacului.

Art. 60. – Membrii clerului militar, care la data publicării prezentei legi în Monitorul Oficial au cel puțin 20 de ani de serviciu public vor putea cere pensionarea prin derogare de la dispozițiunile legii generale de pensiuni, beneficiind de un spor de ani, utili la pensie, adăugați la timpul efectiv servit.

Membrii clerului militar, care nu vor beneficia de dispozițiunile aliniatului precedent, vor fi încadrați în posturi de preoți, pe baze de cereri individuale, în Eparhiile unde au mai funcționat sau în alte Eparhii, care au posturi vacante.

Actualul episcop al Armatei, păstrându-și titlurile și drepturile personale actuale, rămâne la dispozițiunea Sfântului Sinod, care-i va fixa atribuții potrivite rangului său.

Art. 61. – Plata acestui personal clerical, trecut la Ministerul Cultelor, se va face dintr-un credit extraordinar bugetar, ce se va deschide de Ministerul Finanțelor și care se va acoperi prin anularea unei sume de valoare egală din Bugetul Ministerului Apărării Naționale.

controalele armatei, de la categoria clerul militar, pe data de 4 august 1948 a Episcopului Armatei Ciopron Partenie, întrucât conform Legii 177 din 3 august 1948, nu mai face parte din cadrele active ale armatei”.

Al doilea document este decretul Prezidiului M.A.N. Nr. 1532/31 august 1948 semnat de Petre Constantinescu Iași, prin care se stipula că fostului Episcop al Armatei „îi încetează drepturile de asimilare în grad”⁴¹. Cu alte cuvinte, nu numai că Episcopul Partenie Ciopron fusese șters din controalele Armatei, dar i se retrăsese și gradul de General de Brigadă asimilat pe care îl primise în anul 1937, în baza Legii pentru organizarea clerului militar, abrogată de Legea nr 177/1948. Aceleași măsuri (scoaterea din controalele Armatei, anularea gradului militar asimilat) au fost aplicate și preoților militari activi, câți vor mai fi rămas din cei 108, după reorganizările și epurările din Armată ce au avut loc după 1945, ei devenind slujitori de mir.

Director al Seminarului monahal de la Mănăstirea Neamț. Vicar Patriarhal

Rămas fără eparhie în care să slujească episcopul Partenie Ciopron era nevoit să-și găsească locul în Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. Încă din 1947, Partenie Ciopron a încercat să ocupe postul de episcop la Roman în locul bătrânului Lucian Triteanul, care fusese pensionat în baza 166/1947, eparhie instituită de guvernul comunist. Cum alegerile episcopale din 1947 fuseseră amânate *sine die* de către autoritățile comuniste, atunci Episcopul Partenie a păstorit eparhia Romanului numai în calitate de locțiitor (13 septembrie – 15 decembrie 1947)⁴².

Noul *Statut de organizare și funcționare al Bisericii Ortodoxe Române* cerut prin legea cultelor din 1948 nu avea prevederi pentru arhieriei vicari și episcopii fără funcțiune. Alături de Episcopul Partenie Ciopron mai erau o serie de arhieriei vicari care în noul cadru legislativ trebuiau să-și găsească utilizarea. În noul context bisericesc, Patriarhul Justinian Marina a încercat utilizarea acestor ierarhi în calitate de profesori și spirituali la noul Seminar monahal Superior de la Mănăstirea Neamț. Episcopului Partenie Ciopron

⁴¹ Cezar MĂȚĂ, „Război împotriva Crucii. Alungarea episcopului”, în: *Document. Buletinul Arhivelor Militare Române*, an I, nr. 2-3, 1998, p. 78.

⁴² Dudu VELICU, *Biserica ortodoxă în timpul sovietizării României*, vol. 1, pp. 263, 275.

i-a fost rezervat postul de director al noii instituții de învățământ monahal, activitatea sa desfășurându-se pe parcursul a numai 3 luni (februarie-aprilie 1949). Alături de Partenie Ciopron, începând cu data de 1 februarie 1949, profesori la Seminar au mai fost arhiereii Atanasie Dincă și Eugen Laiu și arhimandritul Laurențiu Busuioc. Ulterior au venit arhiereii Emilian Antal (care avea să-i succedă ca director al Seminarului lui Partenie Ciopron) și Pavel Șerpe⁴³.

Deschiderea cursurilor s-a făcut la 6 februarie 1949 în prezența Patriarhului Justinian, care a rostit o vibrantă cuvântare, la sfârșitul festivității, cu dese referiri la personalitatea Episcopului Partenie Ciopron și cuvântul de deschidere al acestuia: „Prea Sfințitul Episcop Partenie, directorul Seminarului Monahal de aici a arătat (în cuvântarea rostită, *n.n.*) rostul măreț al acestei școli care va fi a tuturor călugărilor din țara noastră, fiindcă pentru toți, numai Seminarul de aici va funcționa sub conducerea și îndrumarea Prea Sfinților Arhierei, trimiși ca profesori de Sfântul Sinod, spre împlinirea acestei nobile misiuni, de la care Biserica noastră așteaptă cu nerăbdare și cu nădejde cale mai bune roade pentru monahismul românesc [...]. Prea Sfințitul Partenie are o experiență destul de bogată în domeniul disciplinei și al ordinii, precum și o pregătire aleasă în domeniul științelor teologice. De asemenea și în rândul Prea Sfințiilor Arhierei sunt unii care și-au făcut cultura în străinătate, iar alții sunt meșteri în arta cântărilor bisericești. Fiecare este cu darul său pe care va ști să îl împartă elevilor ce vor urma această școală. Așadar, nu la întâmplare și fără rost a trimis Sfântul Sinod pe Vlădici ca profesori aici, iar misiunea pe care urmează să o îndeplinească Prea Sfințiile lor nu se mărginește doar la Seminarul de la Neamț, ci ea se va răsfrânge și în viața monahismului românesc, sortit unei îndrumări și unor rânduieli noi”⁴⁴.

La câteva luni de la numirea ca director la Seminarul de la Neamț, Partenie Ciopron avea să fie numit de Patriarhul Justinian Marina la București pe un post de vicar patriarhal, alături de arhimandritul Benedict Ghiuș. Însă, în noul post, fostul Episcop militar nu putea accepta intruziunile regimului

⁴³ Dudu VELICU, *Biserica ortodoxă în timpul sovietizării României*, vol. 2, pp. 120-121.

⁴⁴ Dudu VELICU, *Biserica ortodoxă în timpul sovietizării României*, pp. 127-128; *Biserica Ortodoxă Română*, anul LXVII (1949), nr. 3-4, p. 44.

comunist în treburile Bisericii, pe fondul alegerilor episcopale din iunie 1949, a reîncadrărilor de preoți, a persecuțiilor și provocărilor inițiate de noile organe locale administrative în monahismul și învățământul teologic românesc.

Pentru a-și exprima poziția sa față de acest amestec grosolan în treburile Bisericii, Episcopul Partenie Ciopron a folosit momentul participării la deschiderea celei de a V-a serii a cursurilor de îndrumări misionare de la Institutul teologic din București, ca delegat al Patriarhului Justinian Marina.

Despre acest „incident” aflăm din nota din 1 februarie 1950, unde există un rezumat la discursul marelui Episcop. Printre altele, în amintitul document se spune: „Când văd acest mare sobor de preoți, îmi vin în minte cuvintele adresate de Mântuitorul ucenicilor săi, când le-a spus: *«În lume necazuri veți avea. Iată eu vă trimit ca pe niște oi în mijlocul lupilor. Păziți-vă de oameni, că vă vor da în judecata soboarelor și vă vor duce înaintea dregătorilor și veți fi urâți din pricina mea. Va veni vremea când oricine vă va ucide, să i se pară că duce slujba lui Dumnezeu»* (subl. n.) [...]. Biserica de pretutindeni este pusă și ea la mari încercări. Și Biserica noastră este pusă de asemenea la încercare. De aceea, conducerea a ținut seamă de aceste lucruri și, pentru ca preoții să poată face față tuturor încercărilor și situațiilor grele în care este pusă, a înființat aceste cursuri”⁴⁵. Aici, desigur se găsește și aluzia la un viitor război, la care mulți români credeau că se va declanșa, cu ajutorul americanilor, împotriva sovieticilor. De altfel, tema războiului este prezentă în mod constant în discursul Episcopului Partenie Ciopron, fapt care va determina destituirea acestuia din funcția de vicar patriarhal și exilarea lui la Mănăstirea „Sfântul Ioan cel Nou” de la Suceava.

Aceasta era singura „ieșire” a fostului Episcop militar, deoarece la fel procedase la deschiderea cursurilor seriei a IV-a, din data de 4 noiembrie 1949, discurs care cu toată cenzura, în mare parte a fost publicat în revista *Biserica Ortodoxă Română*: „[...] în vremurile ce le străbatem, când în toată lumea au loc mari prefaceri sociale, când situația după războiul ultim încă nu s-a limpezit complet, când se pun aproape zilnic atâtea probleme spre rezolvare,

⁴⁵ ACNSAS, fond Informativ, dosar 2252, vol. 2, f. 308; Adrian GABOR, Adrian Nicolae PETCU, „Biserica Ortodoxă Română și puterea comunistă în timpul Patriarhului Justinian”, în: *Anuarul Facultății de Teologie Ortodoxă*, Universitatea din București, 2002, p. 117.

este de la sine înțeles că cei ce îndeplinesc un rol în viața socială, trebuie să fie santinelă la datorie, având și pregătirea trebuitoare. Iată rostul acestor cursuri de îndrumare la care ați fost chemați, cucernici părinți [...]. Să fim mereu în pas cu vremea. Orice greutate care ne va sta în cale s-o înlăturăm prin tactul și înțelepciunea noastră, prin răbdarea noastră și prin afirmarea cu hotărâre neclintită a doctrinei creștine, care a străbătut victorioasă peste veacuri și care va rămâne de-a pururi biruitoare până la sfârșitul veacurilor⁴⁶.

Potrivit relatării Mitropolitului Antonie Plămădeală, în cuvântarea ținută, Episcopul Partenie Ciopron ar mai fi rostit cuvintele: „Băgați de seamă. Sunteți toți viitori preoți. Vă așteaptă o misiune grea. Veți merge ca niște oi în mijlocul lupilor”. Altfel spus, potrivit Mitropolitului Antonie: „Lupii erau comuniștii care abia se instalaseră la putere. Era după 1948 și un nou regim se consolida, evident, cu ordine și cu sprijin de la Moscova”⁴⁷.

După acest moment, evenimentele s-au succedat foarte repede, mai ales că se apropia sesiunea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. În urma gestului Episcopului Partenie față de regim, conform unei note din 18 februarie 1950, în cercurile patriarhale deja se discuta că acesta „va fi demis din postul său, pentru cuvântarea ținută la deschiderea cursurilor de îndrumare a preoților din seria a V-a”⁴⁸. De asemenea, se discuta că va fi demis și al doilea vicar patriarhal, Benedict Ghiuș, pentru că este „prea moale”. Se spunea că în locul lor „ar veni episcopul Antim Nica de la Galați, și Teoctist Arăpașu, vicarul administrativ de la Mitropolia Moldovei, care e simpatizat de patriarh”.

În ședința Sfântului Sinod din 27 februarie 1950, pe ordinea de zi, între altele figura: „Adresa Ministerului Cultelor, prin care se comunică Hotărârea Consiliului de Miniștri nr. 187 din 17 februarie 1950, referitor la modul de pensionare a unor Chiriarhi și Arhieri ai Bisericii Ortodoxe Române, care nu mai îndeplinesc funcțiunile eparhiale pentru care au fost aleși și hirotoniți”⁴⁹. Drept urmare, în cursul aceleași ședințe a Sfântului Sinod, Episcopul Nicolae

⁴⁶ D.V. SĂDEANU, „Deschiderea cursurilor de îndrumare pentru a IV-a serie de preoți, la București”, în: *Biserica Ortodoxă Română*, an LXVII (1949), nr. 11-12, pp. 64-66.

⁴⁷ † ANTONIE PLĂMĂDEALĂ, „Vlădica Partenie, generalul sufletelor ostașilor”, în: *Revista de Istorie Militară*, nr. 6, (40), 1996, p. 26.

⁴⁸ Cristina PĂIUȘAN, Radu CIUCEANU, *Biserica Ortodoxă Română sub regimul comunist, 1945-1958*, vol. 1, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, București, 2001, doc. 90, p. 179.

⁴⁹ *Biserica Ortodoxă Română*, anul LXVIII, nr. 3-6, 1950, p. 290.

Popovici al Oradiei a prezentat referatul cu privire la situația ierarhilor care urmează să fie pensionați, după cum i se ceruse în comisia de lucru de care aparținea. Au fost pensionați (închinovați în diverse mănăstiri sau ca stareți) un număr de 12 ierarhi: trei mitropoliți (Efrem Enăchescu, Tit Simedrea, Nifon Criveanu), trei episcopi (Partenie Ciopron, Veniamin Nistor, Policarp Morușca) și șase arhierii (Emilian Antal, Eugen Laiu, Atanasie Dincă, Teodor Scorobeț, Galaction Cordun, Veniamin Pocitan)⁵⁰. Vlădica Partenie a fost desemnat stareț (din cei 12 ierarhi doar 6 au fost numiți stareți) la mănăstirea „Sfântul Ioan cel Nou” de la Suceava. Avea 53 de ani împliniți la 30 septembrie 1949. Începea etapa recluziunii monastice⁵¹.

Recluziunea monastică. Revenirea în arhipăstorire. Urmărit de Securitate

Etapa recluziunii monastice a Episcopului Partenie Ciopron a durat din 12 martie 1950 până în decembrie 1961. Deși nu mai reprezenta o funcțiune atât de importantă în Biserică, Partenie Ciopron a fost permanent urmărit de către Securitate. A știut acest lucru, fiind ajutat moral mai întâi de chiriarhul său, Mitropolitul Sebastian Rusan la Moldovei, dar și de mai vechii săi colegi de arhierie: Efrem Enăchescu, Policarp Morușca, Nicolae Colan, Emilian Antal, Atanasie Dincă, cu aceștia purtând corespondență sau conslujea la diverse praznice sau momente liturgice. Din corespondența purtată, alături de arhierii, printre destinatarii săi figurau preoții Gheorghe Secaș, Ioan Ivan, Vasile Loichiță sau Dimitrie Balaur, pentru care Securitatea era extrem de atentă, numai în 1955 interceptându-i 58 de scrisori, primite sau trimise. În dosarul întocmit de Securitate se arată cum Mitropolitul Sebastian, nu de puține ori, îl delega la diferite solemnități religioase, cum erau hramurile, praznicele împărătești sau sfințirile de biserici, acolo unde chiriarhul nu putea satisface necesitățile spirituale ale unui popor care refuza ateismul regimului comunist. Și mare parte din aceste slujiri erau momente de bucurie pentru el. Poate că momentele de bucurie sufletească deplină erau doar vizitele sale la Mănăstirea Slatina, mănăstirea de metanie, de hram (6 august, *Schimbarea la Față*), când primea delegație de la Mitropolia de la Iași în acest

⁵⁰ *Biserica Ortodoxă Română*, p. 292.

⁵¹ Ioan DURĂ, „Ierarhi ai BOR îndepărtați din scaun și trimiși în recluziune monastică de către autoritățile comuniste în anii 1944-1981”, în: *Altarul Banatului*, an XIII (2002), nr. 10-12, p. 47.

scop. Cu asemenea prilej, în 1953, la Mănăstirea Slatina, Episcopul Partenie l-a hirotonit ca preot (ieromonah) pe Antonie Plămădeală⁵².

De altfel, în ziua de 12 martie 1950, atunci când Episcopul Partenie Ciopron săvârșea prima slujbă arhierescă la mănăstirea suceveană în calitate de stareț, într-un sobor în frunte cu noul Mitropolit al Moldovei, Sebastian Rusan, acesta din urmă îi spunea ca „să nu fie supărat că a ajuns stareț al mănăstirii „Sfântul Ioan cel Nou”, că doar așa este astăzi: «Eu sunt mare astăzi, iar mai târziu se va inversa»”⁵³.

Urmărirea Episcopului Partenie Ciopron întreprinsă de Securitate, la Suceava îndeosebi, a fost draconică. Existând unele informații că Episcopul Partenie ar avea manifestări considerate „dușmănoase” și că întreține corespondență „suspectă” cu mai multe persoane de pe întreg cuprinsul țării, la data de 4 martie 1952, organele de Securitate i-au deschis *dosar de verificare*, iar la 15 septembrie 1953 dosarul de verificare a fost transformat în *acțiune informativă individuală*, fapt extrem de grav, întrucât a fost încadrat cu agenți ce intrau în contact cu el, zilnic. Spre exemplu, sursa „Vlad” care era „valetul”, dar și ucenicul Episcopului, fusese racolat de Securitate în acest scop. Numai că acesta a dezvăluit Episcopului său că este trimis de Securitate să-l spioneze⁵⁴. Un alt informator, agentul „Dornescu Vasile”, provenea chiar din mediul său, fiind călugăr la Mănăstirea „Sfântul Ioan cel Nou” de la Suceava și care fusese întrebat de către Episcopul Partenie de ce furnizează informații Securității, seara târziu, atunci când părăsea mănăstirea spre a merge în oraș, la poștă, chipurile pentru un aviz telefonic⁵⁵. Mai mult, fostului stareț de la Schitul Piatra Tăieturii, care îi devenise secretar, Episcopul Partenie Ciopron îi spunea deschis: „Eu nu-ți spun să nu lucrezi cu Securitatea, numai să îmi dai și mie informațiile pe care le scrii să văd ce raportezi”⁵⁶.

Aceste aspecte, și multe altele, aflate în dosarul informativ de la CNSAS (peste o mie de file, în trei volume) atestă că Episcopul Partenie Ciopron a înțeles de la început că reclusiunea monastică de la Suceava e un prilej

⁵² † ANTONIE PLĂMĂDEALĂ, „Vlădica Partenie...”, p. 27.

⁵³ ACNSAS, *Fond Informativ*, Dosar 2252, vol. 3, f. 95.

⁵⁴ ACNSAS, *Fond Informativ*, f. 31.

⁵⁵ ACNSAS, *Fond Informativ*.

⁵⁶ ACNSAS, *Fond Informativ*, f. 32.

deosebit de eficient pentru Securitate de a-l monitoriza zilnic, de la vizitele pe care le primea/făcea, persoanele care îl contactau, la interceptarea corespondenței ș.a.m.d. În fond ce urmărea Securitatea? Să depisteze dacă Episcopul Partenie Ciopron desfășoară *activitate organizată*, cu caracter „dușmănos”, împotriva regimului.

Cert este că Vlădica Partenie, prudent în toate împrejurările, a devenit și mai prudent, și nu s-a implicat într-o acțiune cu caracter „organizat”. În schimb, spera, pe fundalul *războiului rece* ce se desfășura între cele două „lagăre” (capitalist – Statele Unite, Marea Britanie, Franța, și socialist – Uniunea Sovietică, în principal), să se revină la normalitate, la înlăturarea regimului prosovietic instaurat în România. Speră de asemenea, ca toți românii de bună credință, că vor veni americanii în ajutor. Între altele, notele informative cuprinse în dosarul de la CNSAS sunt pline de tot felul de acuze, de invective. Totuși, în noianul notelor informative strânse de Securitate, figurează numeroase fragmente din predicile sau convorbirile sale în care nu ezită să condamne atitudinea regimului față de Biserică și să aducă îndemnuri duhovnicești, din care redăm mai jos câteva exemple.

La 8 septembrie 1950, după oficierea Sfintei Liturghii de la hramul Schitului Piatra Tăieturii (Vatra Dornei), în predică Episcopul spunea: „Nu trebuie să ne pierdem credința (creștină ortodoxă, *n.n.*) căci ea ne-a fost lăsată de strămoșii noștri, iar noi suntem cei care trebuie s-o apărăm. Noi nu trebuie să ne lăsăm de credință, ci aceasta s-o lăsăm urmașilor noștri, iar dacă vom fi trași la răspundere pentru credință să nu ne fie frică de nimeni”⁵⁷.

În ziua de 14 mai 1953, într-o discuție, potrivit sursei „Vlad”, Episcopul Partenie a afirmat: „În vara aceasta americanii vor ocupa țările cu regim democrat (de democrația populară, *n.n.*) Basarabia și Bucovina vor fi alipite iarăși la România, iar la conducerea țării va veni fostul rege Mihai. Anul acesta vine pieirea comuniștilor, iar România va fi iarăși regat”⁵⁸.

La 7 februarie 1958, de ziua onomastică (Cuviosul Partenie), la masa festivă, Episcopul Partenie a spus oaspeților: „Rușii sunt mai puternici ca oricând și cine așteaptă americanii se înșeală”⁵⁹. În continuare, aceeași

⁵⁷ ACNSAS, vol. 1, f. 290-291.

⁵⁸ ACNSAS, f. 295.

⁵⁹ ACNSAS, f. 314.

sursă relatează: „El (Partenie Ciopron, *n.n.*) crede că va fi numit episcop la Roman și că nu vrea să moară până ce nu va merge iar în Cernăuți-ul nostru românesc”⁶⁰.

Comportamentul său prudent, probabil că a contribuit la decizia autorităților statului de a fi ales pe postul vacant de Episcop al Romanului și Hușilor, după mutarea lui Teofil Herineanu, în 1957, la Cluj. La aceasta a contribuit în mod fundamental insistențele Patriarhului Justinian. Patriarhul nu ezita să rostească numele său printre candidații favoriți la scaunele de la Cluj sau Sibiu, la alegerile din 1956-1957.

Revenirea sa în colegiul sinodal se va consuma abia în 1961, când trebuia să conducă Episcopia Romanului și Hușilor ca locțiitor, așa cum făcuse în 1947. Câteva luni mai târziu, la 18 februarie 1962, Partenie Ciopron era ales în calitate de chiriarh al Romanului. Episcopul Partenie Ciopron primea aprobarea de a ocupa scaunul romașcan de la Emil Bodnăraș, responsabilul din Partidul comunist în problema culte, același personaj, care, practic, îl scosese din activitatea episcopală în anul 1948.

Urmărirea Episcopului Partenie Ciopron de către Securitate a continuat și după numirea la Roman. Dosarul întocmit de Securitate și la care am avut acces prin intermediul CNSAS, nu ne oferă detalii despre perioada romașcană a Episcopului Partenie. Deținem o notă informativă, datată 28 iunie 1971, deci după zece ani de la alegerea pentru Roman, în care Episcopul Partenie Ciopron era caracterizat astfel: „Un om extrem de îngâmfat și de periculos pentru regimul nostru socialist de azi, căci prin anumiți preoți care sunt chemați special la el, îi pune la cale să predice poporului – de la om la om – nu în biserică, să rabde, că va veni și pentru noi o zi mai bună, mai fericită, că va învinge tot dreptatea poporului și nu a celor care l-au dus în ruină”⁶¹.

Se poate spune că urmărirea orchestrată de Securitate, neajunsurile create de agenții acesteia dirijați în jurul său pentru a-l urmări permanent și de a-l influența în „mod pozitiv”, i-au distrus sănătatea și i-au tulburat liniștile bătrâneții, pentru care la 1 ianuarie 1978 a fost nevoit să se retragă din scaun. Avea 82 de ani când s-a retras la Mănăstirea Văratec.

⁶⁰ ACNSAS.

⁶¹ ACNSAS, vol. 3, f. 12.

Bătrân și bolnav, la 28 iulie 1980 a trecut la cele veșnice. Ultimele rugăciuni din timpul vieții și primele din viața de apoi i-au fost citite de monahul Bartolomeu Anania, cel care a stat la căpătâiul lui.

Concluzii

În cele de mai sus am trasat portretul Episcopului Armatei Partenie Ciopron, în contextul activității sale misionare și sociale în Biserică. Cu ajutorul literaturii postdecembriste și cu cel al documentelor scoase la lumină după deschiderea arhivelor fostei Securității, parte din acestea inedite, am reușit să înțelegem personalitatea Episcopului Partenie Ciopron, un vlădică al Ortodoxiei românești mai puțin cunoscut. Evident că, în baza materialelor alcătuite de fostele organe de represiune, s-ar putea scrie mai mult despre Episcopul Partenie. Însă, ne-am oprit asupra câtorva aspecte necesare cunoașterii biografiei atât de complexe a acestui mare ierarh. Dacă în anul 2002, părintele Ioan Dură susținea o serie de afirmații în penuria de documente din vremea aceea, iată că, prin materialul de față, am reușit să luminăm principalele coordonate biografice ale celui ce-a fost vrednicul de pomenire Episcopul Partenie Ciopron.

Summary: **Bishop Dr. Partenie Ciopron, the last Hierarchy of the Romanian Army**

The author begins his study by glancing at the history of the Bishopric of the Army, founded by the *Law for the organization of the military clergy*, on the 20th of July 1921. This Church institution which entered the Romanian Army's service, had its siege in Alba-Iulia, more precisely in the Cathedral of Coronation, subsequently called the Cathedral of the Romanian Race's Completion; as a military church institution, it was active between 1921 and 1948, and was shepherded by three hierarchs: Justinian Teculescu, Ioan Stroia and Partenie Ciopron.

The third bishop of the Army, to whom this study is dedicated, veteran of the World War One, took later his holy orders with the monastic clergy, and on the 27th of September 1937, he was elected to head the Bishopric, being ordained by the patriarch Miron Cristea. During his pastoral direction, which coincided with the period of the World War Two, he made himself conspicuous by his special missionary and pastoral devotion, as well as by his excellent administrative qualities.

Little after setting up the communist regime in Romania, a decision was taken, by the Decree no. 177 of the 4th of August 1948, to abolish the bishopric of the Army (together with other religious institutions and organizations), which caused its leader to be deposed, left at the disposal of the Holy Synod and downgraded therewithal. But through the good offices of the patriarch of eternal memory Justinian Marina, the bishop Partenie Ciopron was first appointed headmaster of the monachal seminary beside Neamț Monastery; then, having come to Bucharest for a short period of time – he served in the capacity of patriarchal vicar-bishop. His uncompromising attitude and anticommunist convictions that he used to express to everybody's knowledge, caused him to be dismissed and sent to New Saint John Monastery in Suceava, as its Elder.

During the last period of his life, the bishop Partenie Ciopron shepherded the diocese of Roman whose see he would leave by reasons of health. He breathed his last at Vărațic Monastery, where his tomb is to be found. Many a personality of the Romanian Orthodox Church were counted among his disciples and close friends, such as the patriarch Teoctist Arăpașu, or the metropolitans Antonie Plămădeală and Bartolomeu Anania.

Din nou despre vechiul creștinism de la Dunărea de Jos*

Pr. Vasile V. MUNTEAN

Keywords: *response, Nelu Zugravu, Saint Andrew the Apostle, Dobrogea, The First Ecumenical Council, Eusebius of Caesarea*

Studiul Părintelui Profesor dr. Vasile V. Muntean se constituie ca replică la afirmațiile profesorului ieșean Nelu Zugravu, enunțate de acesta într-un articol, potrivit căruia prezența Sfântului Apostol Andrei în Dobrogea și a unui episcop tomitan la Sinodul I Ecumenic nu pot fi confirmate, și totodată ca o pledoarie în favoarea istoricității acestor fapte.

Am scris aceste pagini în urma lecturării unui material cu totul aparte, privind îndeosebi chestiuni legate de creștinismul antic dobrogean, comentariu semnat de cercetătorul ieșean Nelu Zugravu¹ (prescurtat: N.Z.). Cu ani în urmă, am avut prilejul de a-i parcurge disertația doctorală, relevându-i meritele, însă și unele susțineri neîntemeiate². Dar, cum spuneam, foarte recent dânsul s-a ridicat cu vehemență și folosind un stil deosebit de personal³

* Mulțumesc și pe această cale Dlui Prof. univ. dr. Petre Ș. Năsturel, de la Paris, care – cu deosebită atenție – a citit articolul de față, comunicându-mi epistolar: „sunt de acord cu tot ceea ce spuneți”; articolul a mai fost publicat anterior în volumul *Studia varia in Honorem Professoris Ștefan Ștefănescu Octogenarii*, de C. LUCA, I. CÂNDEA (eds.), București – Brăila, Editura Academiei Române – Editura Istros, 2009, pp. 63-67.

¹ Notele respective, N. ZUGRAVU, „«Hîstria XIII» și câteva probleme ale creștinismului timpuriu dobrogean”, au apărut în *Classica et Christiana*, nr. 3, 2008, p. 261 și urm.

² Microstudiul nostru (conținând adnotări și la unele subiecte rediscutate în medalionul prezent), sub titlul „Creștinism primar la Dunărea Inferioară. Alte revizui”, s-a tipărit inițial în volumul omagial *Mircea Păcurariu*, Cluj-Napoca, 2002, pp. 203-210 (cu unele erori tipografice), apoi în Pr. Vasile V. MUNTEAN, *Spiritualitate bizantină și românească*, Timișoara, 2004, pp. 149-158.

³ A se vedea și luarea de poziție a Dlui Acad. V. SPINEI, în: *Studii și materiale de istorie medie*, XXVI, 2008, pp. 353-354.

– doar *le style c'est l'homme* – împotriva pledoariei unor specialiști pentru apostolatul la noi al Sfântului Andrei, *ocrotitorul României*, cum este indicat Protocolul în sinaxarele Bisericii noastre; sunt vizați în primul rând cunoscuți și apreciați istorici români. Nu e singura problemă comentată de N.Z.

De altminteri, teza propovăduirii „Primului chemat” în Sciția Minoră, adică în Dobrogea actuală, se regăsește și în noul tratat academic privind trecutul României, în formularea următoare: „după tradiția bisericească, în a doua jumătate a secolului I p. Chr., între Dunăre și Marea Neagră, apostolul Andrei aducea deja cuvântul Evangheliei”⁴, idee acceptată de majoritatea cercetătorilor. După exegeza lui N.Z. însă, Dobrogea de azi nu a fost sinonimă cu Sciția Mică⁵, deși dumnealui recunoaște că însuși poetul roman Ovidiu a utilizat termenul de *Scythia* pentru regiunea surghiunului său⁶.

Interesează mai puțin – pentru tema de față – dacă geograful și istoriograful grec Strabon (decedat prin anul 25 al erei noastre) a făcut deosebire între Mikra sau Mica Sciție și litoralul vestic al Pontului, unde se aflau orașele-colonii grecești; fără relevanță ne apare și aserțiunea că denumirea Sciției dioclețiene (de la finele secolului al III-lea) ar fi fost una pur livrescă, fără vreo însemnătate pentru cronica timpurie a creștinătății dobrogene⁷. De reținut că, în pofida atâtor demonstrații, concluzia lui N.Z. rămâne nesigură: „Scythia misionată de Andrei pare a fi ținutul [...] nord-pontic [...]; dar și o asemenea localizare e incertă”⁸. Nu e lipsit de interes, în acest context, să arătăm că ierarhi din Dobrogea veche apar în diferite documente ale timpului însoțiți de epitetul *scit* sau *Sciția*; avem în vedere exclusiv câteva cazuri din veacul al IV-lea: Vetranion, Terentie și Teotim⁹.

În fine, pentru a-i scădea, sau tocmai anihila *in extremis*, valoarea referatului lui Eusebiu al Cezareii Capadociei, privitor la misiunea *andreiană*

⁴ Al. RĂDULESCU, în: *Istoria românilor*, vol. II, București, 2001, p. 530. A se vedea și PȘ. NĂSTUREL, *Înșiruire istorice*, Aalborg, 2000, p. 290; compară I. BARNEA, „Les commencements du christianisme dans le territoire roumain à la lumière des documents archéologiques”, extras din *Timetiko apheroma* [C. Kalokyre], Thessalonique, 1985, p. 215 și urm.; I. BARNEA, „Romanité et christianisme au Bas-Danube”, extras din *Byzantiaka*, nr. 10, 1990, p. 87.

⁵ N. ZUGRAVU, „«Histria XIII»...”, p. 265.

⁶ N. ZUGRAVU, „«Histria XIII»...”, p. 266.

⁷ N. ZUGRAVU, „«Histria XIII»...”, p. 265 și p. 266.

⁸ N. ZUGRAVU, „«Histria XIII»...”, p. 274.

⁹ *Fontes Historiae Dacoromanae*, vol. II, București, 1970, pp. 234, 226, 228; despre Scythia Minor, a se vedea și pp. 46, 62, 146, *passim*.

în stânga Pontului Euxin, N.Z. urmează neabătut linia istoricului și teologului protestant A. Harnack, ce apreciasse că textul în cauză – prima parte amintind numele lui Andrei – se întemeiază pe o tradiție preeusebiană, iar a doua parte pe erminia lui Origen la Geneză¹⁰. Să nu uităm că același specialist german, cu privire la prezența unui ierarh *scit* la Sinodul I Ecumenic de la Niceea din 325, a lansat și ipoteza potrivit căreia Teofil al Goției¹¹ va fi fost (în numele Tomisului) participant la acel sobor sau conciliu *a toată lumea*, punct de vedere nereținut de alți herodoți¹². Chiar dacă am admite supoziția lui N.Z., importanța tradiției (*paradosis*) în reconstituirea procesului istoric nu poate fi respinsă, după cum argumentează un reputat metodolog contemporan nouă¹³. La aceasta se adaugă și datina locală, folclorul religios, care îl prezintă – *inter alia* – pe fratele Sfântului Petru, pe Andrei, drept mai-mare asupra lupilor, animal totemic la geto-daci¹⁴. Mai mult decât atât, însăși comemorarea, deja în veacul al IV-lea, anual la 29 noiembrie, a Sfântului Andrei *in Gothia ultra Danubium*, adică în Muntenia – cum consemnează Calendarul gotic – e privită de unii exegeți (J. Zeiller, N. Dănilă *et alii*) ca un posibil reflex al misionarismului andreian în Scitia Mică¹⁵.

Referitor la concepția lui A. Harnack, trebuie spus totuși că unii învățați n-au adoptat-o, precum mai nou (1981) filologul și istoricul elvețian Éric Junod, care a demonstrat convingător că avem de-a face la Eusebie cu un text unitar, preluat din scrisul celebrului Origen († 253)¹⁶.

¹⁰ N. ZUGRAVU, „«Histria XIII»...”, pp. 270-271.

¹¹ A. VON HARNACK, *Die Mission und Ausbreitung des Christentums in den ersten drei Jahrhunderten*, vol. II, Leipzig, 1906, p. 203; a se vedea și *Istoria românilor*, vol. II, p. 692 și Em. POPESCU, *Christianitas Daco-Romana*, București, 1994, pp. 178-186. Domnia Sa are convingerea că acest Teofil era reprezentantul credincioșilor ortodocși din sudul Moldovei și nord-estul Munteniei.

¹² Pr. I. RĂMUREANU, „Sinodul I ecumenic de la Niceea de la 325”, în: *Studii Teologice*, nr. 1, 1977, pp. 27-28 (cu indicații bibliografice).

¹³ J. TOPOLSKI, *Metodologia istoriei*, București, 1987, pp. 269-271; a se vedea și D. BENEĂ, *Dacia sud-vestică în secolele III-IV*, vol. II, Timișoara, 1999, p. 48.

¹⁴ Pr. V.V. MUNTEAN, „Creștinism primar...”, în Pr. V.V. MUNTEAN, *Spiritualitate bizantină și românească*, p. 152.

¹⁵ J. ZEILLER, *Les origines chrétiennes dans les provinces danubiennes de l'Empire romain*, Paris, 1918, p. 513, nota 1; N. DĂNILĂ, *Martirologium Daco-Romanim*, București, 2003, pp. 59-60, 73, 91, 96 (pentru binevestirea sau predica lui Filip în aceeași Scitie).

¹⁶ Detalii și bibliografie la Em. POPESCU, „Adolf von Harnack și începuturile creștinismului românesc. Sfârșitul unei epoci”, în: *Închinare lui Petre Ș. Năsturel la 80 de ani*, I. CÂNDEA, P. CERNOVODEANU, Gh. LAZĂR (eds.), Brăila, 2003, pp. 528-529.

Același Eusebie al Cezareii a fost incriminat pe nedrept că a notat greșit aria misionară a apostolului Toma: Parthia (țara sau regatul parților) în loc de India, DI N.Z.¹⁷ uitând că a existat o dinastie indo-partă, contemporană cu Sf. Toma¹⁸; Parția, în sens restrâns, este provincia iraniană de azi Khurasan. Nu fără semnificație este și titulatura lui Ioan, Întâistătătorul *a toată Persia și al Marii Indii*, ce apare cu ocazia Sinodului I Ecumenic și care denotă faptul că Biserica indiană depindea canonic de cea persană, în virtutea unor legături și evenimente mai vechi.

În legătură cu participarea – sau neparticiparea, după N.Z. – a unui episcop *schythan* ori dobrogean la Niceea I în acel an 325, același comentator refuză să creadă că referința eusebiană „nici scitul nu lipsea din grup” (*recte*: din totalul sinodalilor) ar privi vreun reprezentant al credincioșilor dintre Dunăre și Mare, ci mai curând al ortodocșilor din afara Dobrogei de azi, Sciția Mare sau Crimeea care a trimis doi ierarhi – Teofil și Cadmos – la sinodul despre care vorbim. În sprijinul acestei opțiuni, dânsul aduce în discuție o scrisoare sinodală adresată, după a sa părere (nefondată) episcopiiilor sau Bisericilor care n-au avut trimiși în soborul cu pricina, la care au luat parte între 194 și 300 de persoane¹⁹ (implicit *horepiscopi et alii*), nici o pătrime din întregul episcopat având circa 7 milioane de creștini. E vorba de un pasaj din Ghelasie de Cyzic, autor documentat care își terminase istoria eclesială după anul 475²⁰. La respectiva adunare niceeană de episcopi (și nu numai), cum arată întâi istoricul Eusebie, au fost prezenți dintre clericii europeni: traci, macedoneni, ahei, epiroți²¹ dar, continuă N.Z., „singura in-

¹⁷ N. ZUGRAVU, „«Histria XIII»...”, p. 272.

¹⁸ A se vedea I.G. COMAN, *Patrologie*, vol. II, București, 1985, pp. 507-508; Remus RUS, *Dicționar enciclopedic de literatură creștină din primul mileniu*, București, 2003, pp. 850, 853, 854.

¹⁹ H. CHADWICK, *The Church in Ancient Society*, Oxford, 2001, p. 198 (în jur de 220 episcopi); Pr. Emanoil BĂBUȘ, *Introducere în istoria bisericească universală*, București, 2003, p. 100 (cu literatură de specialitate). Gh. ISTODOR, „Importanța Sinodului I Ecumenic pentru misiunea Bisericii”, în: *Studii teologice dedicate ilustrului istoric sibian M. Păcurariu*, Sibiu, 2007, pp. 350-351 – scrie că numărul participanților a fost între 250 și 318; a se vedea și Pr. I. RĂMUREANU, „Sinodul I Ecumenic de la Niceea de la 325”, p. 27, nota 45; Em. POPESCU, *Christianitas Daco-Romana*, p. 181, nota 26.

²⁰ F. WINKELMANN, „Die Ouellen der «Historia Ecclesiastica» des Gelasius von Cyzicus (nach 475)”, în: *Byzantinoslavica*, nr. 1, 1966, p. 104 și urm.; R. RUS, *Dicționar enciclopedic de literatură creștină din primul mileniu*, pp. 301-302 (amănunte suficiente despre Ghelasie de Cyzic). Istoria sa eclesială (*Kirchengeschichte*) s-a publicat în *Die Griechischen Christlichen Schriftsteller der ersten Jahrhunderte*, vol. 28, Leipzig, 1918, paginile ce ne interesează direct fiind p. 105 și p. 136.

²¹ N. ZUGRAVU, „«Histria XIII»...”, pp. 280-281, nota 84.

formație – incertă, însă – din care se poate deduce mai degrabă neparticiparea episcopului din Scythia Minor la primul conciliu ecumenic, este furnizată de Gelasius de Cyzicus [...]”²². În acest sens, N.Z. spune – eronat – că ierarhul Alexandru, titularul Tesalonicului, a trimis o circulară *de notificare a hotărârilor adunării episcopale* diecezelor din: Macedonia I et II, Grecia, Europa tota, Illyricum, Thessalia, Achaia *in utraque* Scythia (altfel zis, din ambele Sciții, Mare și Mică). În consecință, conchide N.Z., ierarhul Bisericii dintre Dunăre și Marea Neagră nu a luat parte la sinod²³, ceea ce este fals. Judecând astfel lucrurile și oamenii, înseamnă că nici Alexandru al Tesalonicului din Macedonia nu a participat, măcar că macedonenii, aheii și epiroții prin exponenții lor au fost prezenți la întrunirea sobornicească niceeană și Alexandru însuși a iscălit actele sinodului²⁴. Realmente, între cei ce au scris Crezul niceean sunt trecuți pe listă (fără nume) și reprezentanții celor două Sciții. Iar în alt loc²⁵ se reproduce aproape identic *katalogos*, enumerarea sau lista de mai sus, cu preasfințiții episcopi sinodali care, epistolar, au trimis tuturor Bisericilor din lumea creștină – fie că au avut delegați la Niceea, fie nu – hotărârile sinodului în cauză²⁶. Dacă N.Z. ar fi fost familiarizat cu greaca sau cu limba latină, n-ar mai fi săvârșit regretabilele confuzii și erori de interpretare.

Ne oprim aici cu comentariul privind pe Andrei și *Sciția*, și Niceea I, cu încheierea că argumentele în favoarea evanghelizării andriene în Dobrogea noastră și a prezenței unui episcop tomitan-constănțean la Sinodul Ecumenic de la Niceea din 325²⁷ (nu e sigur dacă se va fi chemat Marcu)²⁸, sunt cu

²² N. ZUGRAVU, „«Histria XIII»...”, p. 281.

²³ N. ZUGRAVU, „«Histria XIII»...”, p. 292; poziție contra: Pr. I. RĂMUREANU, *Actele martirice*, București, 1982, p. 333.

²⁴ J.D. MANSI, *Sacrorum Conciliorum nova et amplissima collectio*, vol. II, Paris, 1901, col. 881 (cităm din Mansi, deoarece această colecție a fost citată și de N.Z.).

²⁵ J.D. MANSI, *Sacrorum Conciliorum...*, col. 928.

²⁶ A se vedea și cele precizate de Pr. I. RĂMUREANU, „Sinodul I Ecumenic de la Niceea de la 325”, p. 26, dar și N. POPOVICI, *Primul Sinod ecumenic ținut la Niceea în anul 325*, Arad, 1925; H.G. BECK, *Kirche und theologische Literatur im Byzantinischen Reich*, München, 1959, p. 44; Pr. N. CHIFĂR, *Istoria creștinismului*, vol. II, Iași, 2000, pp. 27-28; Gh. ISTODOR, „Importanța Sinodului I Ecumenic pentru misiunea Bisericii”, pp. 357-358, 362, 364-365; Pr. A. GABOR, *Biserică și Stat în timpul lui Teodosie cel Mare*, București, p. 31.

²⁷ Cum sunt de acord J. Zeiller, E. Honigmann și alți erudiți; cf. Pr. I. RĂMUREANU, „Sinodul I Ecumenic de la Niceea de la 325”, pp. 29-30 (cu trimiteri bibliografice).

²⁸ Pr. I. RĂMUREANU, *Actele martirice*, pp. 333-334.

mult mai concludente decât contestările dascălului de la Iași, făcute într-o manieră neașteptată, mai puțin academică (din pudoare, nu am mai reprodus expresiile ofensatoare la adresa autorilor care nu acceptă viziunea sa istorică).

Să mai precizăm că, în ceea ce privește *sciții* din scrisul lui Tertulian și Origen, nu se poate susține ritos că e vorba exclusiv de locuitori din afara Imperiului Roman²⁹, întrucât ambii autori – între popoarele *barbare* – îi menționează și pe dacii noștri care în acea perioadă făceau deja parte (cei mai mulți) din aceeași împărăție. Mai sunt amintiți, în același cadru, sarmații – trăitori și pe teritoriul de azi al României –, galii, britanii și germanii. Cum e știut, galii, vechii britani și germani au luat contact cu creștinismul începând cu secolul al II-lea³⁰, iar sarmații – ne permite logica istorică să afirmăm –, conviețuind cu strămoșii noștri, puteau (o parte infimă dintre ei) să se fi încreștinat³¹. Sunt prețioase și informațiile ce ni le dă Origen despre Zamolxe, străvechea zeitate geto-dacică, descriind (după Celsus) și „minunățiile” pe care le-ar fi rostit *sciților* același zeu³².

Summary: **Once again on the Ancient Christianity in Low-Danubian Area**

Father Vasile V. Muntean, Professor at the West University of Timișoara, has written his study as an answer to the statements that Professor Nelu Zugravu put in a study, according to which neither Saint Apostle Andrew's being present in Dobrogea, nor a tomitan bishop's part in the First Ecumenical Synod are to be confirmed; such approaches follow the protestant theologian Adolf von Harnack's directions, and deliberately ignore the evidence born by the historian Eusebius of Caesarea. On the other hand, Father Professor pleads in favor of the historical character of these facts and events, singling out the importance of tradition in rebuilding the historical process.

²⁹ N. ZUGRAVU, „«Histria XIII»...”, pp. 261, 277.

³⁰ N. DĂNILĂ, *Daco-Romania Christiana*, București, 2001, passim; Pr. Vasile V. MUNTEAN, *Istoria creștină generală*, vol. I, București, 2008, pp. 128-130 (cu bibliografie).

³¹ A se vedea F. MOURRET, J. CARREYRE, *Precis d'histoire de l'Eglise*, vol. I, Paris, 1924, p. 164; Pr. Vasile V. MUNTEAN, *Bizanțul și românii. Cercetare comparativă privind organizarea mănăstirilor*, Iași, 2005, p. 45.

³² I.G. COMAN, *Patrologie*, vol. II, p. 328 și p. 330; † N. CORNEANU, *Origen și Celsus*, București, 1999, p. 8; Pr. Vasile V. MUNTEAN, *Exegeze istorice și teologice*, Timișoara, 2005, p. 8.

Lumini și umbre din viața și activitatea unui ierarh misionar – Mitropolitul Nifon Criveanu

Arhim. Policarp CHIȚULESCU

Keywords: *Metropolitan, Nifon Criveanu, Oltenia, mission, Transnistria*

Înaltpreasfințitul Nifon Criveanu, primul mitropolit al Olteniei, a fost o personalitate de seamă a Bisericii Ortodoxe Române, fiind înzestrat cu o bogată experiență pastorală și misionară. În timpul pastorației sale s-a distins mai ales prin revigorarea vieții culturale și a învățământului religios a eparhiei sale. A întemeiat fundații și a fost inițiatorul multor activități și acțiuni social filantropice, atât în țară cât și în străinătate. De asemenea, acesta a accentuat foarte mult activitatea misionară a Bisericii prin organizarea de numeroase cursuri în cadrul cărora erau pregătiți misionarii laici care aveau să activeze alături de preoți și monahi în spitale și închisori, unii dintre aceștia fiind trimiși în Transnistria, aflată pe atunci sub persecuție bolșevică. Socotit dușman al regimului comunist, a fost silit să se retragă la pensie, petrecându-și restul vieții în București. A murit în Duminica Rusaliilor a anului 1970, pe 14 iunie, în biserica „Schitul Maicilor”, în timp ce rostea predica la ultima Liturghie pe care a oficiat-o, înconjurat de soborul preoților slujitori, și a fost înmormântat în cimitirul mănăstirii Cernica.

Anul 2010 marchează trecerea a 40 de ani de la mutarea în veșnicie a mitropolitului Olteniei, Nifon Criveanu.

Gândul de a scrie despre mitropolitul Nifon l-am avut mai demult, mă impresionaseră zelul depus ca slujitor al Evangheliei dar și marile nedreptăți prin care a trecut. De fiecare dată când am vizitat cimitirul lavrei Cernica, am aprins o lumânare sub chipul obosit de suferință și apăsător de ani al mitropolitului. El își doarme somnul de veci pe latura de sud a paraclisului închinat Sfântului Lazăr, înconjurat de soboare de slujitori. Pe placa din marmură albă a mormântului său se poate citi simplu semnătura sa, încrustată cu aurii.

S-a scris puțin despre acest merituos vlădică, chiar în presa noastră, iar datele despre el au fost inexacte și pripite.

Am numit textul de față „Lumini și umbre din viața și activitatea unui ierarh misionar, mitropolitul Nifon Criveanu” pentru a reliefa pe de-o parte, jertfelnicia și reușitele mitropolitului ca păstor model, iar pe de altă parte, pentru a arăta suferințele și nedreptățile la care a fost supus, toate culminând cu înlăturarea/pensionarea sa, în plină activitate misionară, în anul 1945, la vârsta de 56 de ani.

Pentru a contura întrucâtva portretul mitropolitului Nifon, nu m-am mulțumit cu publicațiile vremii sale, ci m-am slujit de însemnările sale, scrise mărunț, cu mult entuziasm, alături cu profundă amărăciune, găsite în arhiva Sfântului Sinod de la București. N-am știut de nicăieri (decât din mărturiile celor care l-au cunoscut și l-au întâlnit pe unde slujea el), despre viața sa, de după instaurarea regimului comunist. Lipsesc informațiile despre el pe o perioadă de 20 de ani, cuprinsă între 1950- 1970, așa că i-am citit impresionat, și dosarul de urmărit, de la Consiliul Național pentru Studiul Arhivelor Securității, sub rezerva că multe date din notele furnizate de informatori, pot fi tendențioase, rău-voitoare sau chiar neadevărate.

Provenind dintr-o familie de învățători din județul Romanați, viitorul vlădică a urmat renumite școli teologice ale vremii: Seminarul Central (1902-1910), Facultatea de Teologie din București (1910- 1914). Ca preot de mir, a slujit la biserica „Lucaci” din capitală, apoi la „Popa Soare”, unde a fost paroh. Soția sa a murit de timpuriu, dar din căsnicia sa se născuse o fată. Viitorul ierarh a studiat doi ani în Franța (la facultățile de Teologie din Montpellier și Paris, 1924-1926). În 1927 a fost numit profesor și director la Seminarul „Nifon”, precum și slujitor la Catedrala Patriarhală. În același an a fost tuns în monahism la Cernica, primind numele de Nifon, iar în 1928 a fost trimis în calitate de Arhimandrit-vicar, la Episcopia Râmnicului Nouului Severin, pentru ca în 1929, să fie hirotonit Arhiereu-vicar pentru eparhia menționată, unde a rămas până în 1933.

Încă din perioada studenției, după cum mărturisește în autobiografia sa¹, vlădica Nifon a publicat diferite lucrări și studii morale (*Calea vieții*,

¹ Arhiva Sf. Sinod, *Dosar nr. 38/1934*; în acesta sunt cuprinse date despre activitatea mitropolitului Nifon de la alegerea sa ca episcop de Huși (1933) și până în anul 1949.

1913 și *Spre fericire*, 1914), pentru ca mai apoi activitatea sa publicistică și cărturărească să se îmbogățească prin noi studii și lucrări cu caracter exegetic, misionar și pastoral: *Patimile Mântuitorului*, *Din viața Sfântului Nicolae*, *Puterea unui copil* (1927), *Cugetări și maxime* (1929) retipărită în plin comunism în 1968, *Pământ sfânt – cuvântări*, *Pe drumul datoriei – cuvântări*, *Pace pe pământ – pastorale*, *Carte de rugăciuni*, *Împărăția muncii – cuvântări*, *Straja țării*, *Credința ta te-a mântuit – pastorale*, *În grădina Ghetsimani – meditații religioase*. Acestea li se adaugă o serie de articole publicate în *Biserica Ortodoxă Română*, *Renașterea*, *Noua revistă bisericească*, *Duminica Ortodoxiei*, *Cronica Hușilor*, *Biserica și școala*, *Foi et vie – Paris* etc.

Episcop al Hușilor

La data de 19 octombrie 1933, vlădica Nifon a fost ales ca episcop al Hușilor, dar având în vedere că investiția regală nu s-a putut face mai devreme de 9 martie 1934, el a fost instalat abia pe 11 martie 1934. Se pare că episcopul Nifon a avut multă pricepere în organizarea asistenței sociale, domeniu în care a excelat, fiind totodată, așa cum se cere unui slujitor al unui Hristos, un bun misionar și propovăduitor al Evangheliei. Astfel, episcopul a anticipat prin măsurile sale luate la Huși mai multe legi date de Stat cu privire la înființarea de cămine culturale (eparhia Hușilor avea deja 141), cantine școlare pentru elevii nevoiași (în Huși, Vaslui și Bârlad), de asemenea, el a propus ca în problema politicii preoții să nu se amestece, aceasta fiind o „arenă periculoasă”.

După cum însuși vlădica Nifon relatează², activitatea sa la Huși (cuprinsă între martie 1934 – octombrie 1939), se împarte în patru domenii: cultural, administrativ, social-filantropic și economic-gospodăresc. Reținem dintre multele sale fapte că s-au cheltuit sume însemnate pentru a înființa sute de biblioteci parohiale, pentru a tipări în editură proprie, lucrări misionare și culturale (a oferit de exemplu un premiu, prin Academia Română, celui care avea să scrie cel mai bun istoric al eparhiei Hușilor), tot el a rânduit organizarea de coruri bisericești pe care le-a stimulat prin concursuri și subvenții. Un important moment din misiunea sa este reprezentat de convertirea la Ortodoxie a mii de creștini răătăciți prin grupări sectare.

² Arhiva Sf. Sinod, *Dosar nr. 38/1934*, f. 251.

Pe lângă construcțiile și restaurările de biserici și case parohiale, a căutat ca preoții să fie cât mai bine pregătiți (să aibă licență), de asemenea a înființat în fiecare sat „juriul de împăciuire” pentru bunul mers al obștii sătești.

În privința socio-filantropiei, a acordat ajutoare bănești mănăstirilor, a construit câteva azile de bătrâni, cantine, a întrajutorat sute de persoane defavorizate, bolnave, școli, a acordat ajutoare de Paști și de Crăciun, iar unele importante cheltuite, au fost gospodărite în interiorul eparhiei, din venituri proprii, neprimindu-se niciun ajutor de la stat.

Episcopul priceput a recuperat de la Ministerul Apărării Naționale despăgubiri pentru seminarul cedat armatei, a reparat radical catedrala și palatul episcopal, făcând diferite îmbunătățiri, zidind o clopotniță cu clopote noi, ctitorind și un schit, Vovidenia.

În eforturile sale, energicul episcop a întâlnit destulă rezistență de la unii preoți din eparhie. Nu de puține ori aceștia i-au făcut memorii, scrisori, telegrame pe care le-au trimis la Sfântul Sinod, instigând credincioșii și ziarele împotriva chiriarhului lor³. Patriarhul Miron l-a chemat pe episcopul Nifon la București, în clipa în care la Huși fusese organizat chiar un fel de miting, împotriva acestuia. Îndemnul la calm și pace au stabilizat situația. Lucrul însă nu s-a oprit aici, deoarece un număr de șase preoți au trimis Sfântului Sinod, la 8 februarie 1937, un memoriu cu 48 de capete de acuzație dintre cele mai diverse și ridicole, până la unele foarte grave. Patriarhul Miron a cerut episcopului Nifon, la 23 martie 1937, prin comisia canonic-juridică, să se refere cu privire la conflictul respectiv⁴. Răspunsul chiriarhului a venit neîntârziat la 31 martie 1937, prin care dezmente și clarifică, punct cu punct, toate capetele de acuzare. Dezvinovățirea ierarhului a fost susținută și de o Moțiune a Adunării Eparhiale a episcopiei Hușilor (6 iunie 1937).

Mitropolit al Olteniei

Sărbătoarea Sfântului Apostol Andrei a anului 1939 avea să pecetluiească un nou început pentru episcopul Nifon: alegerea sa cu 120 de voturi din 147 exprimate, ca titular al nou-înființatei mitropolii a Olteniei, Râmnicului și

³ Arhiva Sf. Sinod, *Dosar nr. 38/1934*, f. 5.

⁴ Arhiva Sf. Sinod, *Dosar nr. 38/1934*, f. 48.

Severinului. Aflat în ipostaza de a organiza o eparhie nouă, episcopul Nifon a luat totul de la capăt. În plină iarnă, Centrul Eparhial a fost mutat de la Râmnicu-Vâlcea la Craiova, cu tot ce acesta presupunea (mobilier, arhivă, tipografie). Mitropolitul considera ca element de maximă importanță pentru bunul mers al lucrurilor construirea unei reședințe mitropolitane la Craiova, care să cuprindă o academie teologică, cancelaria, tipografia, muzeul, biblioteca etc. El arată într-o dare de seamă de la 21 decembrie 1940, la un an de păstorire⁵, de-a lungul a 23 de pagini, cum a inițiat misiuni împotriva focarelor sectare prin organizarea de cursuri pentru preoți la mitropolie, cărora li s-a asigurat gratuit masa și cazarea, prin tipărirea unei foi de zidire sufletească, *Lumina creștină*, care ajungea periodic în parohii, la creștini dar și la spitale și gări (pentru angajații căilor ferate), iar acest periodic era destinat și armatei din Oltenia. Zeci de mii de exemplare de cărți de rugăciune erau distribuite în școli și penitenciare.

Mitropolitul misionar a înființat o tipografie numită a *Sfintei Mitropolii a Olteniei*, pe care o considera un factor vital în activitatea de propovăduire a credinței.

Dreapta credință și viețuire era subliniată și cultivată prin serii întregi de conferințe în orașe (mai ales în Craiova), unde erau invitate diferite personalități cu autoritate morală și științifică. Pentru recuperarea celor aflați în penitenciare și spitale a numit duhovnici îndrumători.

Mitropolitul Nifon a luat atitudine față de evenimentele prin care a trecut țara în cel de-Al Doilea Război Mondial, trimițând românilor ajutoare și pastorale de încurajare (în afara celor obișnuite la marile sărbători), mai ales după pierderea Basarabiei, Ardealului și Bucovinei (survenită în iunie 1939), precum și în alte momente grele pe care le-a traversat țara, gesturi care îl vor costa scump mai târziu.

La reședința mitropolitană din Cetatea Băniei, mitropolitul a înființat o bibliotecă, iar cea mai arzătoare dorință pe care o avea, era aceea de a avea la Craiova o facultate, sau o academie teologică, dacă nu chiar o universitate completă a Bisericii (cum probabil văzuse în Franța). Primul pas în această direcție l-a constituit încercarea de a găzdui vremelnice la Craiova Facultatea de Teologie de la Cernăuți, oraș ocupat de sovietici (facultatea s-a stabilit ulterior

⁵ Arhiva Sf. Sinod, *Dosar nr. 38/1934*, ff. 204-227.

la Suceava). După ce Oradea a căzut în mâinile ungarilor⁶, mitropolitul Nifon a cerut ca facultatea de acolo să ființeze la Craiova, lucru care nu s-a întâmplat.

Așa cum procedase și la Huși, mitropolitul Nifon a înființat cantine pentru elevii săraci, finanțându-le direct de la mitropolie, în afara celor aflate sub oblăduirea parohiilor din județe. Impresionează sumele mari acordate ca ajutoare de sărbători sau cu alte prilejuri atât săracilor și refugiaților din Basarabia, cât și funcționarilor mitropoliei. Mulți bani s-au acordat ca sprijin pentru preoți, în vederea construirii de case parohiale și efectuării reparațiilor necesare bisericilor.

Demnă de luat în seamă este repartizarea imediată a celor 156 de preoți și diaconi refugiați din Basarabia în Oltenia, în parohii rurale și urbane (Mitropolia Olteniei, primise cel mai mare număr de refugiați din Bucovina, Basarabia și Cadrilater). Tot în vremea mitropolitului Nifon funcționau cinci bănci preoțești în eparhie, care îi susțineau pe preoți în activitățile pastorale, sau interveneau în viața creștinilor ca adevărate așezăminte de binefacere.

Mitropolitul amintea cât de dificil a fost pentru episcopie, cum era cea a Râmnicului, să deruleze o activitate spornică, pe toate planurile, în cele cinci județe oltene. Nu era de mirare că activitatea economică și de gospodărire a bunurilor eparhiale era scăpată de sub orice verificare, mergând în dauna eparhiei⁷.

De-a lungul timpului, misionarul întâistător al plaiurilor oltene a intensificat acțiunile de propovăduire a Evangheliei, printr-o bună gestionare a bunurilor eparhiei, prin care a obținut sursele de finanțare a misiunii, prin relațiile calde cu preoțimea și credincioșii, dar și printr-un consistent demers socio-cultural⁸ (predarea religiei în școală, reînființarea seminarului monahal de la Râmnicu-Vâlcea, alături de seminarul existent de acolo, școli de cântăreți – una fostă la Cozia, apoi la Râmnicu-Vâlcea, la Craiova și la Târgu Jiu – la care se adaugă un orfelinat-școală, organizat la mănăstirea Hurezi pentru orfanii de război).

⁶ Ocuparea Basarabiei de către sovietici a încurajat Ungaria și Bulgaria să ridice pretenții de revendicări teritoriale, astfel încât, Oradea trecuse sub ocupație ungară. La începutul anului 1940, România Mare își înceta existența.

⁷ Arhiva Sf. Sinod, *Dosar nr. 38/1934*, f. 216.

⁸ Sunt prezentate succint în broșura *Seceriș în ogorul bisericii oltene – 3 ani de activitate în Mitropolia Olteniei*, Craiova 1943, 23p.

Eforturilor de îmbunătățire a vieții bisericești li se adaugă strădania societății *Renașterea*, a preoțimii oltene care îi aduna pe preoți și credincioși în jurul bisericii, prin diferite activități duhovnicești și culturale.

Literatura religioasă constituie în mod evident un mijloc eficient de misiune, în primul rând pentru perfecționarea pregătirii preoțești, dar și pentru o mai bună înțelegere a vieții spirituale de către popor, de aceea au fost tipărite: revista *Renașterea*, *Anuarul Sfintei Mitropolii a Olteniei*, *Revista de Istorie Bisericească* (care a apărut de la 1 aprilie 1943).

„Zorii apusului” – 1941

Unele voci ostile mitropolitului, din Biserică și dintre cele ale autorităților laice, au cerut prin Sfântul Sinod, la 24 octombrie 1941, sub pretextul nemulțumirii preoților și credincioșilor din fosta episcopie a Râmnicului Noului Severin, desființarea Mitropoliei Olteniei. În aceeași situație se afla și Mitropolia Basarabiei (în plină reinstaurare a administrației românești în proaspăt redobândita Basarabie). Aceste propuneri au fost publicate în decembrie 1941 în presa vremii. Motivele de desființare, prezentate la timpul respectiv erau neîntemeiate și de neînțeles – printre acestea se găsea și ideea de revenire la numărul de eparhii istorice – fapt care ar fi trebuit să atingă multe alte eparhii, după cum se arată în broșura tipărită de Mitropolia Olteniei la Craiova⁹, semnată de Adunarea Eparhială. În conflict s-a implicat pozitiv și mareșalul Ion Antonescu care era favorabil ființării Mitropoliei Olteniei. În același material, publicat la Craiova de către mitropolie, sunt enumerate și argumentate toate raționamentele pentru care era necesară existența unei mitropolii în Oltenia.

Opera misionară a Mitropoliei Olteniei în Transnistria

Unul dintre capitolele cele mai însemnate din activitatea mitropolitului Nifon Criveanu, îl formează eforturile și reușitele misionare pe teritoriul dintre Nistru și Bug. După cum se cunoaște, la 30 august 1941 s-a semnat la Tighina un acord româno-german¹⁰ prin care se prevedea instaurarea ad-

⁹ *S-a propus desființarea Mitropoliei Olteniei?*, Craiova 1942, 24p.

¹⁰ Va rezista până în 29 ianuarie 1944.

ministrației civile românești în Transnistria, vechea graniță româno-sovietică. Mitropolia Olteniei a tipărit la Craiova în 1943, chiar o lucrare¹¹, care prezintă amănunțit în ce a constat contribuția sa la revigorarea vieții creștine din Transnistria. Se pare că mitropolitul Nifon a trimis cel mai numeros număr de preoți în parohiile transnistrene, pentru a rezidi bisericile și pentru a ridica nivelul material, moral, dar mai ales spiritual, în rândul oamenilor, care fuseseră otrăviți de bolșevici prin propaganda ateistă, cărora li se dăduseră bisericele¹², iar tinerilor li se spunea că „adevăratul dumnezeu e Stalin”.

După profanări de ani la rând ale celor sfinte, petrecute în teritoriul urgisit, mitropolitului și preoților săi le-a revenit cumplita sarcină de a reîncreștina populația românească din Transnistria; au urmat: sfințiri de biserici, cununii, botezuri, precum și o intensă serie de activități care i-au apropiat din nou pe oameni de Biserică. Se remarcă o excelentă colaborare a armatei cu Biserica; militarii puneau la dispoziția Bisericii, mijloace tehnice de comunicare și transport, accelerând astfel, demersul misionar creștin, într-un spațiu cât mai întins. Această jertfă avea să-i aducă mitropolitului Nifon mari încercări...

După numai cinci ani de la înființarea Mitropoliei Olteniei și de la instalarea sa ca întâistător al ei, mitropolitul Nifon este obligat să se pensioneze, din cauza unei așa-zise desființări a mitropoliei oltenești. Data de 2 aprilie 1945 marchează acest pas nefericit dar intenționat efectuat. Mitropolitul Nifon nu era dorit de nou-instalatul regim comunist care începuse „epurarea elementelor dușmănoase aflate în funcții importante”. Acest lucru este confirmat chiar de o notă informativă din 29 mai 1959, cotată cu „strict secret”¹³ aflată în dosarul de urmărit pe care îl avea mitropolitul Nifon la Securitate¹⁴. Acuzația cea mai grea care i se aducea mitropolitului nu era greu de intuit: „a sprijinit intens războiul antisovietic, organizând cel mai mare corp de preoți misionari, pe care i-a trimis pe teritoriul URSS, vremelnic

¹¹ *Mitropolia Olteniei în opera misionară din Transnistria*, Craiova 1943, 238p.

¹² *Mitropolia Olteniei...*, în cuvântul introductiv al Mitropolitului Nifon.

¹³ Arhiva Consiliului Național pentru Studiul Arhivelor Securității, fond Informativ, Dosar I 257157, f. 149.

¹⁴ Agentul subliniază faptul că mitropolitul a avut dosar de epurație la Ministerul Cultelor (fiind element indezirabil, *n.n.*), încă din anul 1944 (sic!).

ocupat de armate cotropitoare (sic!); datorită (sic!) activității sale reacționare, a fost pensionat la 20.IV.1945¹⁵.

Urmărirea mitropolitului începuse, de fapt, încă din aprilie 1949, când se căutau în cercul de apropiați ai ierarhului posibili informatori, dat fiind că acesta era cunoscut „ca ducând în continuare, activitate subversivă”¹⁶.

Cum era de așteptat, mitropolitul Nifon a încercat să înlăture nedreptatea care i se făcuse lui, și în primul rând Olteniei. Decretul-lege 305/1945 care prevedea desființarea Mitropoliei Olteniei, îl trecea pe mitropolit, drept episcop la Râmnic, deși desființarea privea mitropolia, iar titularul ar fi trebuit să rămână arhiepiscop la Craiova¹⁷, cu titlu onorific de mitropolit. În noua situație, tot personalul de la mitropolie trecea înapoi la Episcopia Râmnicului Noului-Severin, acum reactivată.

Cu amărăciune, mitropolitul Nifon precizează că înseși Sfintele Canoane și chiar Statutul Bisericii Ortodoxe Române prevăd că un chiriarh nu poate fi îndepărtat din eparhia sa, decât dacă este judecat și osândit de Sinod pentru fapte imorale, sau dacă este condamnat de instanța civilă pentru acte penale; referatul-memoriu, depus de mitropolitul Nifon la Sfântul Sinod în iunie 1947, venea în urma reînființării Mitropoliei Olteniei, prin legea 166/1947 (o lege vicleană care prevedea ca titularul unei eparhii desființate să fie trecut la pensie – pus în retragere). Deși problema s-a discutat în Sinod, rezoluția a rămas neschimbată: mitropolitul Nifon devenea pensionar¹⁸, urmând a se încredința altcuiva conducerea nou-înființatei Arhiepiscopii a Craiovei.

După o „rezolvare” atât de tristă și de nedreaptă (după cum destăinuise mitropolitul însuși¹⁹), ierarhul face o nouă întâmpinare prin care arată că reînființarea arhiepiscopiei Craiovei indică faptul că eparhia sa nu a fost definitiv desființată în 1945, pentru ca astfel să fie pensionat²⁰. Ceea ce uimește este și faptul că mitropolitul Nifon nu a fost trecut la pensie imediat

¹⁵ Arhiva Consiliului Național pentru Studiul Arhivelor Securității, notă informativă din 27 ianuarie 1959, f. 151.

¹⁶ Arhiva Consiliului Național pentru Studiul Arhivelor Securității, notă informativă din 8 aprilie 1949, f. 70.

¹⁷ Cf. Memoriului depus de mitropolitul Nifon către patriarhul Nicodim, la 16 iunie 1947, Arhiva Sf. Sinod, dosar cit., f. 270.

¹⁸ Arhiva Sf. Sinod, Decizia 847/5 iulie 1947, *Dosar nr. 38/1934*, f. 272.

¹⁹ Memoriu din 9 iulie 1947, Arhiva Sf. Sinod, *Decizia 847/5 iulie 1947*, f. 273.

²⁰ Memoriu din 9 iulie 1947, f. 273.

la așa-zisa desființare a mitropoliei sale, ci chiar în 1947, la data „reînființării” eparhiei pierdute (Arhiepiscopia Craiovei). Cu toate acestea, memoriul este considerat ca fiind „fără obiect” și la 11 septembrie 1947 i se comunică mitropolitului Nifon prin adresa Sfântului Sinod nr. 1215/1947, alăturată deciziei Ministerului Cultelor: „Punerea în retragere din oficiu, din funcțiunea și demnitatea de arhiepiscop al Craiovei și mitropolit al Olteniei, Râmnicului și Severinului”²¹. Venirea noului patriarh, Justinian Marina, a licărit un bob de speranță în sufletul mitropolitului Nifon, pentru repararea nedreptății făcute. Într-un cuprinzător memoriu adresat Sfântului Sinod²² la 26 ianuarie 1949, de-a lungul a 11 pagini, mitropolitul îi nominalizează pe artizanii desființării Mitropoliei Olteniei și totodată solicită unele drepturi materiale pe care le avea la Episcopia Râmnicului (cerute și în 1948 Sinodului, într-o plângere alăturată celorlalte zece depuse până atunci la Sinod, în acest sens). Patriarhul Justinian trimite memoriul cu caracter confidențial-personal, episcopului Iosif Gafton al Argeșului²³ care propune unele modeste despăgubiri pentru mitropolitul Nifon; patriarhul Justinian le dorește acceptate, pentru ca astfel să se stingă situația creată²⁴. Acestora, mitropolitul Nifon le răspunde în 16 aprilie foarte revoltat și dezamăgit, dar rezoluția ce i se comunicase anterior, i-a fost trimisă din nou în 22 aprilie, ca fiind irevocabilă.

După cum am văzut, mitropolitul a fost pus în urmărire încă din 1949 pe motivul activității sale din trecut²⁵. El a rămas să locuiască în continuare, la fiica sa pe strada Antim nr. 2. Mitropolitul slujea de obicei la bisericile apropiate locuinței; la un moment dat, un informator arăta că i-a cerut patriarhului Justinian să-l îmbisericească undeva, iar acesta l-a trimis la Plumbuita, fapt pe care mitropolitul nu l-a putut primi, dată fiind distanța prea mare până acolo.

Între anii 1950-1970, mitropolitul Nifon s-a izolat foarte mult, neavând încredere să discute cu cineva; chiar preoții îl evitau, deoarece se temeau de Securitate. Din notele informative furnizate de agenți ai Securității, reiese că mitropolitul slujea pe la bisericile „Sfântul Spiridon-Vechi”, „Domnița Bălașa”

²¹ Memoriu din 9 iulie 194, ff. 275-276.

²² Memoriu din 9 iulie 1947, f. 277.

²³ Adresa nr. 203/31.I.1949.

²⁴ Adresa nr. 333/18.II.1949.

²⁵ Într-un ordin al Securității din 1950 (pus în aplicare în 13 martie 1951) se dispunea să fie pus sub urmărire atentă, împreună cu mitropolitul Efreim Enăchescu, stareț la Cernica. *Dosar I 257157*, f. 68.

(unde fusese la un moment dat, îmbisericit), fiind invitat la Sfânta Liturghie și de unii preoți care îi fuseseră colaboratori la Mitropolia Olteniei sau la Episcopia Hușilor. Se pare că aceștia îl susțineau pe mitropolit, cu modestie, și financiar, și chiar patriarhul Justinian dispusese să i se dea de la Patriarhie, lunar, 1000 de lei, pe lângă cei 2000 primiți de la Stat.

Din dosarul său de la Securitate – unde sunt redată discuții întregi ale mitropolitului cu unele persoane – înțelegem că și el aștepta o eventuală eliberare din partea americanilor, și inclusiv o schimbare la cârma Bisericii Ortodoxe Române, care ar fi putut să îi modifice și lui statutul.

Începând cu anul 1960, activitatea de urmărire din partea Securității s-a intensificat, astfel, în dosarul său se observă note informative furnizate din două în două săptămâni, iar uneori și mai des.

Înțelegând că nu mai poate avea apropiați și prieteni, mitropolitul Nifon a devenit: „un element retras, necomunicativ și fără relații de prietenie cu vecinii”, vizitând totuși, pe unii preoți²⁶. Singura mângâiere care îi rămăsese mitropolitului era slujba și predica, lucru sesizat și comunicat de informatori Securității. Curajul și zelul său evanghelic nu l-au părăsit niciodată. Aceștia îl făceau pe mitropolit să descopere oamenii că numai prin credința în Dumnezeu puteau să-și mențină echilibrul sufletesc și moral. Acest fapt a determinat pe un informator să afirme că: „Nifon este un element dizolvant și potrivnic al regimului de azi... strecoară în sufletul multor oameni îndoială, ură și răzbunare față de autoritățile de stat și față de toate eforturile mărețe ce se depun pentru construirea vieții noi din țara noastră (sic!)”²⁷. O altă notă informativă²⁸, din 30 aprilie 1964 raporta că „mitropolitul Nifon îi face pe credincioși să plângă, compătimitindu-i în suferințele și lipsurile lor și îi întărește în credință și speranță, făcând adesea aluzii cu subînțelesuri. Prin bătrânețe și rang, face să fie foarte iubit de lume”, concluzionează același informator.

Dosarul mitropolitului Nifon a fost clasat la 3 octombrie 1967, deoarece „nu mai desfășura niciun fel de activitate, fiind un element tăcut, închis și bătrân”²⁹.

²⁶ *Dosar I 257157, investigații asupra numitului Nifon Criveanu/Strict secret/2 iunie 1959, f. 113.*

²⁷ *Dosar I 257157, Strict Secret, 11 octombrie 1961, f. 132.*

²⁸ *Dosar I 257157, Strict Secret, f. 117.*

²⁹ *Dosar I 257157, Strict Secret, f. 173.*

Bătrânețea și boala au apăsător mult pe umerii vlădiciei Nifon, cu toate acestea, a slujit fără să precupețească nimic, chiar dacă rămânea mai aproape de casă, la Schitul Maicilor; căuta să nu fie lipsit de Dumnezeieștile Taine și se bucura să vestească Evanghelia creștinilor care cercetau sfântul locaș. Așa că, în Duminica Rusaliilor a anului 1970, pe 14 iunie, după săvârșirea Sfintei Liturghii, predicând poporului, a simțit puțină slăbiciune și a cerut îngăduință creștinilor să iasă o clipă în pridvorul bisericii, pentru a se odihni; aici, așezat lângă peretele unde se află de obicei, zugrăvită Judecata din Urmă, și-a dat suflul³⁰ în mâinile lui Hristos, pe care Îl vestise neobosit tuturor.

A fost prohodit pe 16 iunie în aceeași biserică unde trecuse în veșnicie, de către Episcopul-vicar Antim Târgovișteanul, căruia i se alăturaseră preoți și diaconi, unii dintre ei apropiați ai mitropolitului. La Cernica, acolo unde își avusese metania și unde avea pregătit locaș de îngropăciune pentru trupul său ostenit, vlădica Nifon a fost prohodit la mormânt de către mitropolitul Tit Simedrea, înconjurat de părinții mănăstirii.

Personalitatea mitropolitului Nifon impresionează prin spiritul său misionar, prin consistenta și diversificata sa activitate, prin bogăția de inițiative, susținute de un puternic simț practic. Având în vedere că toate demersurile sale au fost puse în aplicare când timpurile erau dintre cele mai nesigure, putem constata că aceasta sporește lumina chipului mitropolitului Nifon înscriindu-l pregnant în memoria Bisericii, făcând din el un model de slujire și păstorie, de o evidentă actualitate.

Summary: Metropolitan Nifon Criveanu – Lights and Shadows from the Life and Activity of a Missionary Hierarchy

The Archbishop Nifon Criveanu was a prelate with an important social, missionary and philanthropic activity. He distinguished himself especially by his careful attention for cultivating faith and education through the churches, schools and libraries that he opened in the rural area, from 1933 to 1945, both as a bishop at Huși and as the archbishop of Oltenia.

³⁰ Necrologul său se află în revista *Biserica Ortodoxă Română*, nr. 5-6, 1970, pp. 607-608; a se vedea și „Ierarhii plaiurilor oltene în prima sută de ani de autocefalie a Bisericii Ortodoxe Române”, de Pr. N. ȘERBĂNESCU, în revista *Mitropolia Olteniei*, nr. 5-6, pp. 355-356.

In 1940, he sheltered very many clerical and secular refugees from Bassarabia in the Oltenia region.

In 1941, as a result of the signing of the agreement between Romania and Germany on the 30th of August, he initiated an intense process of re-christening of the Romanians that lived between the Dnister and Bug (Transnistria), because they had been occupied by the Bolshevik atheists. This was fatal to the archbishop, after 1945, when the communist government was established at Bucharest.

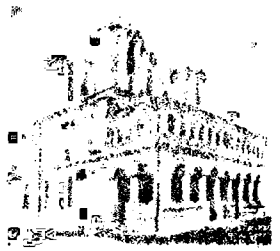
The archbishop Nifon Criveanu was forced to retire at the peak of his activity by the suppression of his metropolitan seat. From 1949 until his death, in 1970, he was carefully watched through the Security informants' networks. In his old age, on a summer day in 1970, after ministering the Holy Mass, he gave his soul into the hands of God, in the church, attired in the sacred clothes, and was buried in the Cernica monastery cemetery, near Bucharest.

Diaspora Ortodoxà

Handwritten text, mostly illegible due to heavy black redaction. Some faint words like "The" and "of" are visible.

Handwritten signature: *Jacobus O. ...*

Istoricul, organizarea și activitatea misionară a Episcopiei Ortodoxe Române a Europei de Nord

Pr. Daniel DASCĂLU

Înființată la data de 22 octombrie 2007, ca eparhie sufragană a Mitropoliei Ortodoxe Române a Germaniei, cu aprobarea Sfântului Sinod, Episcopia Ortodoxă Română a Europei de Nord își desfășoară activitatea misionară în cadrul comunităților românești din Suedia, Norvegia, Danemarca și Finlanda.

Tot Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a ales, în data de 7 martie 2008, pe primul episcop al acestei eparhii, în persoana Părintelui Macarie Drăgoi, pe atunci eclesiarhul Catedralei Mitropolitane din Cluj-Napoca.

Părintele Macarie a fost hirotonit întru arhieru de sărbătoarea *Izvorul Tămăduirii* din 2 mai 2008, în Catedrala Mitropolitană din Cluj-Napoca, fiind întronizat ulterior la Stockholm, duminică 6 iulie 2008, în Catedrala Ortodoxă sârbă „Sfântul Sava”.

În prezent, sub jurisdicția Episcopiei Ortodoxe Române a Europei de Nord funcționează 13 parohii în Suedia, 7 în Danemarca și 4 în Norvegia. Menționăm că primele comunități parohiale în Suedia și Scandinavia au fost organizate începând cu anul 1971, prin purtarea de grijă a vrednicului de pomenire Patriarh Justinian.

Dintre realizările pastoral-misionare, de amintit este *Centrul de tineret „Sfântul Voievod Ștefan cel Mare”*, al cărui obiectiv este acela de a-i unii în proiecte spre folosul sufletului pe tinerii români, prin care să se transmită și să se conserve valorile ortodoxe și tradițiile românești. O altă activitate mai veche este editarea revistei *Candela Nordului*, care se dorește a fi locul unde credincioșii și preoții să comunice valori religioase și naționale, precum și să consemneze aspecte ale vieții românești de pe meleagurile scandinave.

1. Zorii misiunii ortodoxe românești în Scandinavia

a. *Pr. prof. dr. Alexandru Ciurea – primul misionar român în Scandinavia*

Primele comunități parohiale în Suedia și Scandinavia au fost organizate începând cu anul 1971, prin purtarea de grijă a vrednicului de pomenire Patriarh Justinian, care l-a trimis în nordul Europei pe preotul profesor Alexandru Ciurea, cel care la 1 noiembrie 1971 a pus bazele la Stockholm

primei parohii ortodoxe române în Scandinavia, cu hramul „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe”.

Părintele Alexandru Ciurea s-a născut în 1912 în localitatea Tătăreni, județul Vaslui și a început studiile teologice la Seminariile din Huși (1924-1931) și „Veniamin Costachi” din Iași (1931-1932). După studiile universitare făcute la Universitatea din Cernăuți a continuat pregătirea sa teologică la Facultățile de Teologie Catolică și Protestantă din Strasbourg (1936-1939), unde va obține licența în 1938. Urmează cursurile de doctorat la Facultatea de Teologie din Cernăuți, devenind doctor în teologie în 1943. Până în 1948 funcționează ca asistent universitar la Facultățile din Cernăuți și Chișinău, pentru ca mai apoi să ajungă la Institutul Teologic de grad universitar din București, unde va urca pe treptele didactice, ajungând profesor titular al catedrei de Istoria Bisericii Ortodoxe Române, din 1972 până în 1977, când s-a pensionat. În perioada aceasta a titularizării sale ca profesor la București a fost numit și superiorul Parohiei Ortodoxe Române din Stockholm¹.

Centrul administrativ era la Stockholm, iar activitatea bisericească se desfășura cu regularitate în orașele unde viețuiau români ortodocși, în Suedia la Västerås, Göteborg, Jönköping, Växjö și Helsingborg, și în Finlanda la Helsinki.

b. *Primele comunități românești din Scandinavia*

Conform unor date neoficiale, în Suedia trăiesc aproximativ 25.000 de români, în Danemarca aproximativ 6.000, în Norvegia 4000 și în Finlanda în jur de 2000, în majoritate muncitori și studenți, alături de mulți emigranți politic, plecați înainte de 1989, care au rămas să trăiască în nordul Europei.

Cele mai vechi parohii românești, constituite de exilul românesc sunt:

PAROHIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ „SFÂNTUL MARE MUCENIC GHEORGHE”
– STOCKHOLM (1971)

La 1 noiembrie 1971, în baza Statutului pentru organizarea și funcționarea BOR de la acea dată (art. 41-70 cu privire la parohiile componente), s-a constituit la Stockholm, Suedia, un Comitet de inițiativă pentru înființarea „Parohiei

¹ Pr. Viorel IONIȚĂ, „Pr. Prof. Dr. Alexandru Ciurea. La aniversarea a 70 de ani de la naștere”, în: *Studii Teologice*, 9-10 (1982), pp. 738 -750 și în *Studii Teologice*, 1-2 (1983), pp. 135-141; Pr. Mircea PĂCURARIU, *Dicționarul Teologilor Români*, Univers Enciclopedic, București, 1996, pp. 101-102; *Enciclopedia Ortodoxiei Românești*, Ed. IBMO, București, 2010, p. 188.

ortodoxe române din Suedia”, dependentă canonic de Patriarhia Română, ce va avea jurisdicție asupra întregului teritoriu al Regatului Suediei, având ca scop oferirea de asistență religioasă tuturor ortodocșilor români, în limba lor maternă.

La 5 noiembrie 1971 s-a constituie Comitetul de acțiune, în orașul Stockholm, iar la 15 noiembrie 1971 s-a constituit Comitetul parohial. Filii ale acestei parohii s-au format la Jönköping, Västerås și Helsinki în Finlanda.

Regulamentul de organizare și funcționare al Parohiei Ortodoxe Române din Suedia prevedea printre altele că:

„Art. 1: Parohia ortodoxă română din Suedia a luat ființă la 1 noiembrie 1971. Ea depinde canonic de Patriarhia Română.

Art. 2: Scopul parohiei este să asigure tuturor ortodocșilor de origine română stabiliți în Suedia asistența și instruirea religioasă în limba lor maternă, potrivit cu învățătura, tradițiile și cultul Bisericii Ortodoxe de Răsărit.

Art. 4: Parohia Ortodoxă Română din Suedia funcționează cu sediul în Stockholm, cu dreptul de a organiza filiale și în alte centre locuite de români.

Acest regulament a fost alcătuit de Consiliul Parohiei Ortodoxe Române din Suedia în ședința din 25 iunie 1972 și aprobat de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, la 9 mai 1973 (cf. *Temei nr. 7934/1973*)².

Pr. Alexandru Ciurea a desfășurat o foarte rodnică activitate pe plan pastoral și cultural, astfel încât a fost decorat de regele Suediei cu ordinul *Steaua Polară* clasa I în grad de cavaler, iar de Biserica Ortodoxă Finlandeză cu ordinul *Mielul Sfânt* în grad de comandor. La Stockholm a înființat o bibliotecă românească și revista *Candela*, de apariția căreia s-a îngrijit timp de cinci ani (1973-1978)³.

În 1979, părintele Alexandru Ciurea se întoarce în țară, iar locul lui este numit preotul Sandu Ștefan, transferat de la parohia ortodoxă română din Göteborg. După o activitate frumoasă la respectiva parohie, la 20 februarie 1981, părintele Sandu a cerut revenirea în țară, iar la data de 7 decembrie 1981 a fost numit la Stockholm paroh preotul Anton Poșircă, fost secretar în cadrul Arhiepiscopiei Bucureștilor. După o slujire de 8 ani, părintele Poșircă

² Arhiva Sectorului Comunități externe, *Dosar Europa de Nord*.

³ *Enciclopedia Ortodoxiei Românești*, p. 188.

a cerut pensionarea, din motive de sănătate, la 10 octombrie 1989, care a fost aprobată prin *Teameiul nr. 1938/1990*. Începând cu data de 28 aprilie 1990 și până în prezent, parohia este condusă de Preacucernicul Părinte Toader Doroftei, numit prin *Decizia Patriarhală nr. 7, din 27 aprilie 1990*.

Principala grijă a preoților care au condus această parohie a fost procurarea unui locaș propriu în care să se desfășoare sfintele slujbe. Deși s-au făcut numeroase intervenții pe lângă autorități și s-au depus mari eforturi, sumele adunate până în prezent nu au fost suficiente pentru cumpărarea sau construirea unei biserici. Numărul destul de mic de credincioși, precum și prețurile foarte mari din țările nordice au făcut ca această parohie, veche de aproape 40 de ani, să nu aibă o biserică proprie.

PAROHIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ „POGORÂREA SÂNTULUI DUH” ȘI „SFINȚII IERARHI VARLAAM, DOSOFTEI ȘI TEODOSIE DE LA BRAZI, MITROPOLIȚII MOLDOVEI” – GÖTEBORG (1974)

La data de 1 aprilie 1974, părintele Alexandru Ciurea, parohul parohiei din Stockholm, a înființat la Göteborg a doua parohie din Suedia. Parohia, care avea în jur de 80-100 de credincioși, era parte a celei din Stockholm.

La data de 28 martie 1976, parohia devine distinctă, iar pe postul de preot paroh a fost numit preotul Sandu Ștefan, la acel moment cântăreț bisericesc al Parohiei ortodoxe române din Stockholm (*Teamei nr. 2945/1976*). Hirotonia a fost făcută de Preasfințitul Episcop-vicar Lucian Făgărășanul, la Catedrala regală *Storkyrkan*, din Stockholm.

În anul 1979, părintele Sandu Ștefan s-a transferat la parohia din Stockholm, în locul său fiind numit preotul Ion Stănculescu. Numărul credincioșilor a crescut la 200-250. Cât a păstorit această parohie, părintele Sandu Ștefan a organizat filii în orașele Halmstad și Borås (Suedia) și, pentru prima dată în afara Suediei, la Oslo (Norvegia). De la 24 decembrie 1984 și până în prezent, parohia este condusă de părintele Culai Enache, numit prin *Decizia Patriarhală nr. 19, din 20 decembrie 1984*, și instalat în funcția de paroh al acestei comunități de către Înaltpreasfințitul Părinte Adrian Hrițcu, cu prilejul vizitei sale pastorale la Göteborg, în perioada 12-19 aprilie 1985⁴.

⁴ Pr. Enache CULAI, „Prăznuirea Învierii Domnului și instalarea noului preot la parohia ortodoxă română din Göteborg”, în: *Almanahul Vestitorul*, vol. 3, Paris, 1986, p. 101.

Comunitatea românilor din Göteborg dispune de un locaş de închinare oferit de Biserica luterană, care a fost înzestrat cu un iconostas și pictură murală. Această biserică a fost târnosită la data de 6 decembrie 1992 de către Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, pe atunci Mitropolitul Moldovei și Bucovinei.

PAROHIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ „POGORÂREA SFÂNTULUI DUH” – MALMÖ (1978)

La 20 noiembrie 1977, părintele Sandu Ștefan de la parohia ortodoxă română din Göteborg a înființat parohia de la Malmö, pentru credincioșii din sudul Suediei. Parohia în prezent este condusă de părintele Mihai Radu. Prin osteneala părintelui Mihai Radu și a bunilor credincioși din această comunitate, s-a înălțat o biserică care a fost târnosită în anul 1987 de către vrednicul de pomenire Patriarh Teoctist, cu prilejul vizitei sale oficiale în Regatul Suediei. Iconostasul din acest locaş de închinare a fost dăruit de vrednicul de pomenire Patriarh Iustin.

După anul 1989, datorită schimbărilor survenite atât pe plan intern, cât și pe plan internațional, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a acordat o atenție deosebită organizării bisericești a românilor, care în număr tot mai mare s-au stabilit dincolo de granițele României. Așa cum am amintit, ținând seamă de dorința exprimată liber de către preoți și credincioși, în ședința din 22-23 ianuarie 1993, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, potrivit *Temeiului 436/1993*, a acordat binecuvântarea de organizare, sub jurisdicția canonică a Patriarhiei Române, a Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Centrale și Occidentale.

După ce au ținut mai întâi direct de Patriarhie, iar din 1974 de Arhiepiscopia Română a Europei Occidentale din Paris, odată cu reorganizarea structurilor Bisericești Ortodoxe Române din Europa și constituirea Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Centrale și Occidentale, parohiile ortodoxe române din Suedia au fost integrate în cadrul acestei eparhii⁵.

Permanența Consiliului Eparhial al Mitropoliei Germaniei, Europei Centrale și de Nord, întrunindu-se la 10 septembrie 2004 și luând în considerare cererea unui număr de 131 de credincioși români din orașul

⁵ Ședința Sfântului Sinod din 22-23 martie 1994, Temei nr. 1961/1994.

Växjö, a recunoscut ca parohie comunitatea românească din acest oraș, deja înregistrată la autoritățile locale, și a numit pe preotul Milică Văsuianu ca paroh. De asemenea, la cererea unui grup de credincioși din orașul Jönköping (la 350 Km, de Stockholm), Permanența Consiliului Eparhial a decis înființarea unei noi parohii în acest orașul, conduse de preotul Gheorghe Chivu. O altă decizie luată de aceiași Permanență a fost primirea în jurisdicția Mitropoliei Ortodoxe Române pentru Germania, Europa Centrală și de Nord a unei organizații numită „Biserica Ortodoxă Suedeză”, recunoscută de statul suedez și condusă de preotul Ioan Ruja⁶.

În ceea ce privește jurisdicția bisericească a Mitropoliei Ortodoxe Române pentru Germania, Europa Centrală și de Nord, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în ședința de lucru din 26-27 noiembrie 2002, a hotărât că „jurisdicția canonică și administrativă a Mitropoliei Ortodoxe Române pentru Germania, Europa Centrală și de Nord, fixată inițial prin *Hotărârea Sfântului Sinod nr. 1961/1994* și prin *Gramata Patriarhală din 2 iunie 1994*, se exercită în prezent asupra parohiilor și filiilor ortodoxe române din Germania, Austria, Luxemburg, Suedia, Norvegia, Finlanda și Danemarca”.

2. Înființarea Episcopiei Ortodoxe Române a Europei de Nord

a. *Decizia Sfântului Sinod*

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în ședința sa din 22 octombrie 2007, analizând solicitările venite din partea parohiilor ortodoxe române din Suedia, Norvegia și Danemarca, a aprobat, prin *Hotărârea nr. 4586/2007*, înființarea și organizarea Episcopiei Ortodoxe Române a Europei de Nord, cu sediul la Stockholm, ca eparhie sufragănă a Mitropoliei Ortodoxe Române a Germaniei, Europei Centrale și de Nord.

De asemenea, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în ședința de lucru din 5-7 martie 2008, analizând hotărârea din 23 februarie 2008 a Adunării Eparhiale a Episcopiei Ortodoxe Române a Europei de Nord, a ales, potrivit prevederilor art. 130 din *Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române*, cu 42 de voturi din 45 de voturi liber exprimate,

⁶ Arhiva Sectorului Comunități externe, *Scrisoarea Înaltpreasfințitului Mitropolit Serafim*, nr. 115/2005.

pe Preacuviosul Arhimandrit Macarie Drăgoi, mare ecleziarh al Catedralei Mitropolitane din Cluj-Napoca, ca episcop titular al noii eparhii.

b. *Preasfințitul Părinte Dr. Macarie Drăgoi – primul episcop ortodox român din Scandinavia*

Preasfințitul Părinte Dr. Macarie Drăgoi – primul episcop al nou înființatei eparhii din Scandinavia, este cel de-al treilea copil în familia credincioșilor ortodocși Vasile și Ana Drăgoi, din localitatea Spermezeu, județul Bistrița-Năsăud, la botez primind numele de Marius-Dan. După ce a absolvit școala primară și gimnaziul în localitatea natală și la Cluj, își va îndrepta pașii către Seminarul Teologic „Sfântul Mitropolit Dosoftei” din Suceava (1991-1996), revenind mai apoi în Transilvania pentru definitivarea studiilor în teologie. Absolvent al Facultății de Teologie Ortodoxă (1996-2000) și al cursurilor de Studii Aprofundate/Master în Teologie Ortodoxă (2000-2001) din cadrul Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj, Preasfinția Sa își va încununa studiile în 2000-2005, urmând cursurile de doctorat la Facultatea de Studii Europene, Universitatea „Babeș-Bolyai” (Cluj-Napoca), specialitatea *Istorie europeană și etnologie*, cu teza: „Istorie și identități culturale în nord-vestul Transilvaniei”. De asemenea, între 2001-2005 a urmat cursurile de doctorat la Facultatea de Teologie Ortodoxă, Universitatea Babeș-Bolyai (Cluj-Napoca), specialitatea *Istoria Bisericii Ortodoxe Române și noțiuni de Paleografie*.

La 2 aprilie 2008, obține titlul academic de Doctor în Teologie, primind calificativ maxim, cu teza: „Ortodocși și greco-catolici în Transilvania (1874-1916). Convergențe și divergențe”. În perioada studiilor sale a efectuat mai multe cursuri de pregătire și perfecționare la în Franța (iunie-septembrie 1997) și Marea Britanie (februarie-aprilie 2002), apoi între anii 2004-2005 a urmat studii de specializare în Marea Britanie la Universitățile din Leeds (*College of the Resurrection-Mirfield*) și Durham (*St John's College*).

În perioada formării sale a îndeplinit mai multe sarcini, fiind secretar de cabinet (1998-2003) al Înaltpreasfințitul Bartolomeu, Arhiepiscopul Vadului, Clujului și Feleacului, redactor la Radio Renașterea – Cluj Napoca (1999-2001), profesor și duhovnic la Seminarul Teologic Ortodox din Cluj, preparator și duhovnic la Facultatea de Teologie din Alba Iulia (2004-2005), precum și mare ecleziarh al catedralei Mitropolitane din Cluj (2005-2008).

A fost tuns în monahism pe 23 iunie 2003 la Mănăstirea „Sfântul Ioan Botezătorul” din Alba Iulia, de către Înaltpreasfințitul Andrei al Alba Iuliei, naș de călugărie fiind Preasfințitul Vasile Someșanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului. Pe 6 ianuarie 2004 este hirotonit întru ieromonah, ca slujitor pe seama Catedralei „Reîntregirea” din Alba Iulia, de către întâistătătorul acestei arhiepiscopii.

În perioada studiilor din Marea Britanie a pus bazele primei parohii ortodoxe românești din nordul Angliei, „Sfântul Cuvios Macarie cel Mare” din Mirfield-Leeds, cu două filii, la Manchester și Corby.

Activitatea sa științifică însumează peste 40 de studii de teologie, istorie și etnografie, în reviste de specialitate și volume colective din țară și din străinătate, precum și peste 100 de articole, recenzii și interviuri în diferite periodice bisericești și de cultură. A publicat până acum patru volume: *Spermezeu-străvechi sat de la poalele Țibleșului. Monografie istorică*, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2001, *Folclor muzical din Spermezeu. Schiță monografică*, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2005, *Folclor poetic din Spermezeu. Texte rituale, epice, lirice et varia*, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2005 și *Ler Sfântă Mărie. Colinde de pe văile Țibleșului*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2005⁷.

c. Hirotonia și instalarea primului episcop ortodox român al Scandinaviei

Preasfinția Sa a fost hirotonit întru arhiereu vineri 2 mai 2008, la Praznicul *Izvorul Tămăduirii*, în Catedrala Mitropolitană din Cluj-Napoca. Ceremonia de întronizare a Preasfințitului Macarie Drăgoi a fost săvârșită de Înaltpreasfințitul Mitropolit Serafim al Mitropoliei Ortodoxe Române a Germaniei, Europei Centrale și de Nord, sub a cărui oblăduire canonică se află Preasfinția Sa, împreună cu Înaltpreasfințitul Mitropolit Bartolomeu al Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului, Înaltpreasfințitul Arhiepiscop Andrei al Alba-Iuliei și alți ierarhi din cadrul Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. Delegatul Preafericitului Părinte Patriarh Daniel la hirotonia Preasfințitului Episcop Macarie a fost Preasfințitul Episcop-vicar Patriarhal Ciprian Câmpineanul, care a dat citire mesajului Preafericitului Sale.

⁷ Alexandru MORARU, *Scurt istoric al Eparhiei Ortodoxe Române a Vadului Feleacului și Clujului 1921-2006*, Ed. Renașterea, 2006, pp. 315-318; Iordan DATCU, *Dicționarul etnologilor români*, Ed. Saeculum I.O., București, 2006, pp. 338-339; *Enciclopedia Ortodoxiei Românești*, p. 256.

În acest mesaj, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel încuraja pe tânărul episcop: „Să puneți la inimă dragostea Noastră părintească și a celorlalți ierarhi care v-au acordat încredere alegându-Vă pentru această nobilă și sfântă slujire, arătând râvnă, devotament și spirit de jertfelnicie în păstoria clerului și credincioșilor, încredințați spre a-i călăuzi pe calea mântuirii”⁸.

Tânărul episcop și-a prezentat programul său pastoral-misionar chiar de la hirotonia întru arhieru, conștientizând faptul că „eparhia noastră este compusă din comunități răsfirate și aflate în minoritate în întreaga Peninsulă Scandinavă, o să avem ca prioritate atât unitatea întru credință a românilor din nordul Europei, cât și statornicirea legăturilor de conviețuire și colaborare cu celelalte comunități confesionale și etnice. Se impune să avem în atenție în special tinerii, mulți dintre ei născuți acolo sau plecați de timpuriu din țară, care au nevoie să li se împărtășească atât credința, cât și limba și tradițiile strămoșilor noștri, ca moștenire binecuvântată. De aceea socotim că episcopia noastră trebuie să devină un centru de cultură și spiritualitate românească, menit să polarizeze toți factorii capabili să susțină această nobilă lucrare care înseamnă: școli parohiale, activități sociale, culturale și duhovnicești, o catehizare susținută în rândul credincioșilor și o deschidere spre dialog cu celelalte Biserici”⁹.

Duminică, 6 iulie 2008, a avut loc în Catedrala Episcopală a Bisericii Ortodoxe Sârbe din Stockholm ceremonia de întronizare a celui dintâi episcop al Episcopiei Ortodoxe Române a Europei de Nord, Preasfințitul Macarie Drăgoi. Sfânta Liturghie arhierescă a fost oficiată de către Înaltpreasfințitul Nifon, Arhiepiscopul și Mitropolitul Târgoviștei și Exarh Patriarhal, delegatul Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul României, de Înaltpreasfințitul Serafim, Mitropolitul Germaniei, Europei Centrale și de Nord, de Înaltpreasfințitul Iosif, Mitropolitul Europei Occidentale și Meridionale și de alți membri ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și ierarhi ai Bisericilor Ortodoxe Surori, fiind înconjurați de un numeros sobor de preoți și diaconi. La eveniment au participat reprezentanți ai autorităților de stat din România și

⁸ <http://episcopiascandinavia.se/psmacarie/62-hirotonia-intru-arhieru/154-mesajul-pf-printe-patriarh-daniel>, la data de 28 martie 2010.

⁹ <http://episcopiascandinavia.se/psmacarie/62-hirotonia-intru-arhieru/150-cuvantul-ps-episcop-macarie>, la data de 28 martie 2010.

țările scandinave, reprezentanții Bisericilor Evanghelică Luterană și Romano-Catolică, monahi și credincioși din țară și din Peninsula Scandinavă, precum și o delegație numeroasă de tineri îmbrăcați în port național, din satul natal al Preasfințitului Macarie, Spermezeu (județul Bistrița Năsăud), care au cântat și în cadrul Sfintei Liturghii.

Răspunsurile la Liturghia arhierescă au fost date de Corul de cameră *Psalmodia Transylvanica* al Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, condus de Pr. Vasile Stanciu, care a susținut în aceeași zi în sala festivă a Catedralei Episcopale Sârbe și un concert de muzică bisericească și folclor românesc.

Delegatul Preafericitului Părinte Patriarh Daniel la întronizarea Preasfințitului Episcop Macarie a fost Înaltpreasfințitul Mitropolit Nifon, Arhiepiscopul Târgoviștei și Exarh Patriarhal, care a dat citire mesajului Preafericirii Sale cu ocazia instalării primului episcop al Episcopiei Ortodoxe Române a Europei de Nord¹⁰.

În gramata de instalare, semnată de Înaltpreasfințitul Mitropolit Serafim, se arată: „Crearea Episcopiei Ortodoxe Române Europei de Nord cu jurisdicție peste: Suedia, Norvegia și Danemarca, sufragană a Mitropoliei Ortodoxe Române a Germaniei, Europei Centrale și de Nord răspunde unei mai vechi și îndreptățite dorințe a Noastră de a rândui clerului și credincioșilor din partea de nord a continentului european un ierarh, care să se ocupe îndeaproape de organizarea vieții lor bisericești, să vegheze la păstrarea neștirbită a credinței Bisericii celei una, sfântă, sobornicească și apostolească, să promoveze spiritualitatea ortodoxă și să cultive dialogul păcii și înțelegerii cu ceilalți creștini”¹¹.

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române în ședința de lucru din 5 martie 2008, a aprobat *Statutul Episcopiei Ortodoxe Române a Europei de Nord*, urmând ca noul statut să fie supus și demersurilor administrative pentru ca acesta să fie recunoscut de statul suedez¹².

¹⁰ Arhiva Sectorului Comunități externe, ședința Sfântului Sinod din 7-8 iulie 2008, Temei nr. 4233/2008.

¹¹ Arhiva Sectorului Comunități externe, *Gramata de instalare* a Preasfințitului Episcop Macarie Drăgoi.

¹² Arhiva Sectorului Comunități externe, *Procesul verbal* al ședinței Sfântului Sinod din 5 martie 2008.

Prin *Hotărârea nr. 1703A/2008* adoptată în ședința de lucru din 5 martie 2008 de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, s-au hotărât următoarele: „Aprobă *Statutul Episcopiei Ortodoxe Române a Europei de Nord*, însumând 29 articole, urmând ca, după un timp de aplicare experimentală, Chiriarhul și Adunarea Eparhială să-i aducă amendamentele necesare și să le supună Sfântului Sinod pentru aprobare.

Aprobă introducerea în *Statutul Eparhiei* a unei mențiuni privind apartenența canonică a acestei Episcopii și a ierarhului ei la Mitropolia Ortodoxă Română a Germaniei, Europei Centrale și de Nord, pentru a sublinia și întări principiul organizării mitropolitane din Biserica Ortodoxă Română, prevăzut la art. 110-114 din *Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române*”.

În urma dialogului purtat de Preasfințitul Părinte Episcop Macarie cu reprezentanții entității juridice „Biserica Ortodoxă Română din Suedia și Scandinavia”, respectiv cu Pr. Toader Doroftei și Pr. Ioan Ruja, reprezentantul unei alte entități înregistrată sub denumirea de „Biserica Ortodoxă Suedeză” (primită sub jurisdicția canonică a Mitropoliei Ortodoxe Române a Germaniei, Europei Centrale și de Nord, la data de 14 ianuarie 2005), s-a ajuns la concluzia că noua Episcopie Ortodoxă Română a Europei de Nord trebuie înregistrată la autoritățile suedeze sub un alt număr, cu precizarea că aceasta va avea în jurisdicție „Biserica Ortodoxă Română din Suedia și Scandinavia”, „Biserica Ortodoxă Suedeză” și parohiile nou înființate. Pentru a se instaura un climat de încredere și conlucrare, Preasfințitul Părinte Episcop Macarie al Europei de Nord, prin scrisoarea nr. 86 din 8 octombrie 2009, a înaintat Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române solicitarea de modificare a articolului 1 din *Statutul Episcopiei Ortodoxe Române a Europei de Nord*, aprobat prin *Hotărârea Sfântului Sinod, nr. 6644/2009*, în ședința de lucru din zilele de 28 și 29 octombrie 2009.

Ca urmare, în data de 12 decembrie 2009 s-au desfășurat lucrările primei Adunări Eparhiale, după întronizarea Preasfințitului Macarie ca episcop eparhial al Episcopiei Ortodoxe Române a Europei de Nord. În cadrul acestei Adunări Eparhiale a fost modificat art. 1 din *Statutul de organizare și funcționare a Episcopiei Ortodoxe Române a Europei de Nord*, în conformitate cu *Hotărârea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române* din 28-29 octombrie 2009, în vederea recunoașterii Eparhiei de către autoritățile suedeze. De asemenea, a fost dusă la îndeplinire și *Hotărârea*

Sfântului Sinod nr. 1703A/2008, adoptată în ședința de lucru din 5 martie 2008, prin care s-a recomandat „introducerea în *Statutul* Eparhiei a unei mențiuni privind apartenența canonică a acestei Episcopii și a ierarhului ei la Mitropolia Ortodoxă Română a Germaniei, Europei Centrale și de Nord”.

Ținând seama că, potrivit prevederilor art. 29 din *Statutul pentru organizarea și funcționarea Episcopiei Ortodoxe Române a Europei de Nord*, „Adunarea Eparhială poate aduce modificări și completări prezentului *Statut* numai cu majoritatea de două treimi de voturi din totalitatea membrilor ei”, Sfântul Sinod al Bisericii ortodoxe Române, în ședința din 10-11 februarie 2010, a hotărât:

Sfântul Sinod aprobă modificarea art. 1 din *Statutul pentru organizarea și funcționarea Episcopiei Ortodoxe Române a Europei de Nord* în redactare propusă de Adunarea Eparhială a Episcopiei Ortodoxe Române a Europei de Nord și cu completările propuse de Cancelaria Sfântului Sinod, după cum urmează:

„Art. 1 – Episcopia Ortodoxă Română a Europei de Nord este comunitatea clerului și a credincioșilor din Suedia, Norvegia și Danemarca, împreună cu episcopul canonic ales și investit de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Episcopia Ortodoxă Română a Europei de Nord este persoană juridică compusă din unitățile bisericești: Biserica Ortodoxă Română din Suedia și Scandinavia, Biserica Ortodoxă Suedeză, parohiile existente și cele care se vor înființa.

Episcopia Ortodoxă Română a Europei de Nord se află în jurisdicția canonică a Patriarhiei Române, în cadrul Mitropoliei Ortodoxe Române a Germaniei, Europei Centrale și de Nord, și își manifestă comuniunea doctrinară, liturgică și canonică cu celelalte eparhii ortodoxe canonice din Suedia, Norvegia și Danemarca.

În conformitate cu prevederile Sfintelor canoane și cele ale *Statutului Bisericii Ortodoxe Române*, episcopul Episcopiei Ortodoxe Române a Europei de Nord reprezintă Patriarhia Română în Suedia, Norvegia și Danemarca, în relațiile cu Statele, în organismele de manifestare a comuniunii panortodoxe, în organismele de dialog ecumenic și interreligios, personal sau prin delegați”¹³.

¹³ Arhiva Sectorului Comunități externe, ședința Sfântului Sinod din 10-11 februarie 2010, Temei nr. 9668/2009.

3. Organizarea Administrativă a Episcopiei Ortodoxe Române a Europei de Nord

Centrul Eparhial și reședința episcopală se află în acest moment la Skogsvägen 18, S-746 93, Bålsta/Stockholm, în Suedia, urmând ca în viitor să se achiziționeze un complex de clădiri care să însumeze în cadrul Centrului Eparhial atât reședința episcopală, precum și departamentele administrative și cultural-misionare ale episcopiei. În acest moment la Centrul Eparhial funcționează Atelierele de pictură și de broderie, precum și cele de veșminte proești.

Centrul de tineret „Sfântul Voievod Ștefan Cel Mare”. La inițiativa și cu binecuvântarea Preasfințitului Părinte Macarie Drăgoi, Episcopul Europei de Nord, a luat ființă în cadrul episcopiei, Centrul de tineret „Sfântul Voievod Ștefan cel Mare” al cărui obiectiv este acela de a coopta pe toți tinerii români aflați în țările scandinave în proiecte care să le faciliteze realizarea unor frumoase legături de suflet între ei, cunoașterea și aprofundarea tradițiilor noastre ortodoxe românești, precum și implicarea tinerilor și a familiilor acestora în viața fiecărei comunități parohiale în parte.

În fiecare an, Preasfințitul Părinte Macarie se întâlnește cu reprezentanții tineretului ortodox român din nordul Europei. Una dintre întâlnirile chiriarhului acestei eparhii cu tinerii români a avut loc în anul 2009 la Oslo, când Preasfinția Sa le-a vorbit acestora despre actualitatea *Omiliei către tineri* a Sfântului Vasile cel Mare, în cadrul manifestărilor dedicate cinstirii Sfinților Capadocieni în Patriarhia Română.

La Adunarea Eparhială a Episcopiei Ortodoxe Române a Europei de Nord, care a avut loc în data de 12 decembrie 2009 la Göteborg, s-a lansat ideea ca între proiectele acestui centru de tineret pentru anul 2010 să fie organizate mai multe pelerinaje și întâlniri, printre care și cea de la Oslo din data de 9 mai 2010.

De asemenea, în cadrul aceleiași Adunări Eparhiale, s-a propus stabilirea unor legături mai trainice între tinerii din diferite parohii ale episcopiei și cei ai altor episcopii. Prin aceasta se urmărește nu doar stabilirea de contacte între tinerii români din eparhiile din diaspora și cei din țară. Pentru realizarea acestor proiecte se vor organiza tabere anuale pentru tinerii episcopiei.

Tot în cadrul Centrului de tineret funcționează sectorul școlilor parohiale, care coordonează proiectele școlilor duminicale sau parohiale din cadrul co-

munităților românești. Pentru ca tinerii și copiii să nu își uite rădăcinile, tradițiile și credința lor ortodoxă, în toate parohiile din episcopie se încearcă organizarea de cursuri săptămânale, pe segmente de vârstă și pe categorii tematice, care să se regăsească într-o unitate didactică și educațională sub coordonarea acestui centru de tineret al Episcopiei Ortodoxe Române a Europei de Nord.

Centrul de Pelerinaje „Sfântul Antipa de la Calapodești”. Sfântul Antipa, originar din părțile Moldovei, viețuitor în Sfântul Munte Athos, iar mai apoi în nordul Europei și în Rusia, se pare că a ajuns și în Finlanda, fapt pentru care a fost ales ca ocrotitor al Centrului de Pelerinaje al Episcopiei Ortodoxe Române a Europei de Nord. Acest centru a coordonat până acum diferite pelerinaje organizate în cadrul episcopiei, atât pe teritoriul celor trei țări scandinave, pe urmelor sfinților care au viețuit în aceste ținuturi, precum și pelerinaje mai ample.

În perioada 27 mai – 5 iunie 2009, Preasfințitul Părinte Macarie Drăgoi, Episcopul Europei de Nord, împreună cu un grup de preoți și credincioși români din Suedia, Norvegia și Danemarca, a participat la pelerinajul organizat de Patriarhia Română în Asia Mică, pe urmele Sfinților Capadocieni. Grupul de pelerini din Episcopia Ortodoxă Română a Europei de Nord a participat și la sfințele slujbe din Constantinopol și din Capadocia, oficiate de cei doi întâistătători ai Bisericii Ortodoxe, Sanctitatea Sa Bartolomeu, Patriarhul Constantinopolului și Preafericirea Sa Daniel, Patriarhul României.

Pelerinajul se înscrie în seria manifestărilor organizate și de către Episcopia Ortodoxă Română a Europei de Nord în cinstea Sfântului Vasile și a celorlalți Sfinți Capadocieni, în anul 2009, proclamat de către Sfântul Sinod *Anul comemorativ-omagial al Sfântului Vasile cel Mare, arhiepiscopul Cezareei Capadociei († 379) și al celorlalți Sfinți Capadocieni.*

La inițiativa și cu binecuvântarea Preasfințitului Părinte Macarie, s-au făcut mai multe pelerinaje pe urmele sfinților, cele mai multe pe urmele sfinților scandinavi. În anul 2009, s-au organizat pelerinaje în Suedia la Eskilstuna (4 aprilie 2009), la moaștele Sfintei Ana de Novgorod, la Husaby (21 mai 2009), la Fântâna Sfântului Sigfrid, Luminătorul Suediei, pe urmele Sfântului Rege Martir Olav (995-1030) la Trondheim, creștinătorul Norvegiei (26-30 iulie 2009) și un pelerinaj la Växjö (4 octombrie 2009), orașul Sfântului Sigfrid, unde și-a avut reședința acest sfânt ierarh misionar saxon.

Parohii:

SUEDIA

1. BORÅS

Parohia „Sfinții Arhangheli Mihail, Gavriil și Rafail” (8 nov.) și „Sfinții Ierarhi Iorest, Sava” (24 apr.) și „Ghelasie de la Râmeț” (30 iun.), Mitropolii Transilvaniei
Biserica: Caroli Kapelle,
Skolgatan 1, Borås
Preot Gheorghe Borca
Rökärsvägen 6, 141 91 Huddinge
Tel/Fax: {+46}(0) 853 180 744, Mobil: {+46}(0) 704 321 980
E-mail: preot.borca@gmail.com

2. GÖTEBORG

Parohia „Pogorârea Sfântului Duh” și „Sfinții Ierarhi Varlaam” (30 aug.), „Dosoftei” (13 dec.) și „Teodosie de la Brazi” (22 sept.), Mitropolii Moldovei
Biserica: Matteus Kapelle Västraberravnings-platsen,
Sannaplan 3, Göteborg
Preot Drd. Culai Enache
Erik Dahlbergsgatan 12, S-41126 Göteborg
Tel: {+46}(0) 31 135 984
E-mail: culaienache@hotmail.com

3. GOTLAND

Parohia „Sfântul Ierarh Nicolae” (6 dec.)
Biserica: Runne Sande, Ktintehamn
Preot Andreas Thulesius
Runne Sande, S-62020 Ktintehamn
Tel: {+46}(0) 498 240 250
Fax: {+46}(0) 498 240 776

4. HELSINGBORG

Parohie în formare
Filia Parohiei „Pogorârea Sfântului Duh” – Malmö
Preot Drd. Mihai Radu
Sagolinden 20, S-41619 Malmö
Tel: {+46}(0) 40 152 461

5. JÖNKÖPING

Parohia „Acoperământul Maicii Domnului” (1 oct.) și „Sfinții Cuvioși Daniil Sihastrul” (18 dec.) și „Paisie de la Neamț” (15 nov.)

Biserica: Brahegatan 40, 553 34 Jönköping

(Torpaförsamlingshem)

Preot Ovidiu Teodor Băncilă

Ekhagsringen 28, Lägenhet 0132,

554 56 Jönköping

Mobil: {+46}(0) 704 902 678

E-mail: ovidiu82bancila@yahoo.com

Site: www.biserica-jonkoping.se

6. MALMÖ

Parohia „Pogorârea Sfântului Duh”

Biserica: Vanåsgatan, 66,

21620 Malmö

Preot Drd. Mihai Radu

Sagolinden 20, S-41619 Malmö

Tel: {+46}(0) 40 152 461

7. SÖLVESBORG

Parohia „Sfinții Mucenici și Arhidiaconi Ștefan” (27 dec.) și „Laurențiu” (10 aug.) și „Sfinții Martiri Năsăudeni Atanasie din Bichigiu, Vasile din Mocod, Grigore din Zagra și Vasile din Telciu” (12 nov.)

Biserica: Kapell-kyrkogården,

Munkvägen, 294 32, Sölvesborg

Preot Alin Ioan Popa

Rektor Dahlsgatan 4G,

294 34, Sölvesborg

Mobil: {+46}(0) 737 742 841

E-mail: popa_alin11@yahoo.com

Site: www.parohia-solvesborg.se

8. STOCKHOLM-Vanadisplan

Parohia „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe” (23 apr.)

Biserica: Matteus Kyrka,

Vanadisvägen 35, Stockholm

Preot Drd. Toader Doroftei

Blickavägen 29, S-14650 Tullinge

Tel/Fax: {+46}(0) 86 074 420

E-mail: bors.td@hotmail.com

Site: www.borss.se

9. STOCKHOLM-Bredäng

Parohia „Adormirea Maicii Domnului” (15 aug.)

Biserica: Bredängs Kyrka, Bredängsvägen 260,

Box 2072. 127 02 Skärholmen

Preot Gheorghe Borca

Rökärsvägen 6, 141 91 Huddinge

Tel/Fax: {+46}(0) 853 180 744, Mobil: {+46}(0) 704 321 980

E-mail: preot.borca@gmail.com

Site: www.stmaria.se

10. STOCKHOLM-Solna

Parohia „Sfânta Treime” și „Sfântul Prooroc Ioan Botezătorul” (7 ian.)

Biserica: Löftets Kyrka, Storgatan 27, Solna

Preot Ioan Ruja

Bragevagen 14, S-136 46 Handen

Tel/Fax: {+46}(0) 87 412 760, Mobil: {+46}(0) 701 054 955

E-mail: fader.ioan@comhem.se

Preot Salvatore Cajazzo

Myrmalmsringen 54, S-13665 Handen

Tel/Fax: {+46}(0) 874 54 85

Preot Florin Balan

Terapivagen 10E, 3tr,

S-14155 Huddinge

Tel: {+46}(0) 850 089 341, Mobil: {+46}(0) 704 070 632

E-mail: pr_balan@hotmail.com

11. UPPSALA

Parohia „Sfinții Trei Ierarhi: Vasile, Grigorie și Ioan” (30 ian.) și „Sfinții Ierarhi Iachint de Vicina” (28 oct.), „Antim Ivireanul” (27 sept.) și „Grigorie Dascălu” (22 iun.), Mitropoliții Țării Românești

Biserica: Gottsunda Kyrka,

Gottsunda Centrum

750 25 Uppsala

Preot Florin Balan

Terapivagen 10E, 3tr,

S-14155 Huddinge

Tel: {+46}(0) 850 089 341, Mobil: {+46}(0) 704 070 632

E-mail: pr_balan@hotmail.com

12. VÄSTERÅS

Parohia „Sfinții Împărați Constantin și mama sa Elena” (21 mai) și „Sfinții Martiri Brâncoveni” (16 aug.)

Biserica: Meditationsrummet på Kyrkbackgården

Preot Drd. Toader Doroftei

Blickavägen 29, S-14650 Tullinge

Tel/Fax: {+46}(0) 86 074 420

E-mail: bors.td@hotmail.com

13. VÄXJÖ

Parohia „Înălțarea Sfintei Cruci” (14 sept.) și „Sfinții Ierarhi Mărturisitori Iosif din Maramureș” (24 apr.) și „Sigfrid de Växjö, Luminătorul Suediei” (15 feb.)

Biserica: Kapela Tegner, Norajarnvagen, Växjö

Preot Milică Văsuianu

Munkv. 12, S-34234 Alvesta

Tel: {+46}(0) 472 270 042, Mobil: {+46}(0) 762 165 556

E-mail: pr_vasuianu@hotmail.com

DANEMARCA**1. AALBORG**

Parohia „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului” (21 nov.) și „Sfinții Ierarhi Pahomie de la Gledinul Bistriței” (14 apr.) și „Ioan de la Râșca și Secu” (30 aug.), Episcopii Romanului

Biserica: Kastetvej 1, 9000 Aalborg

Preot Gheorghe Bighiu

Aagade 16, 3 sal.,

9000 Aalborg

Mobil:{+45}(0) 23 644 334

E-mail: gicabighiu@yahoo.com ; gicabighiu@gmail.com

Site: www.bisericaaalborg.ro

2. ÅRHUS

Parohia „Izvorul Tămăduirii” (Vinerea Luminată) și „Sfintele Cuvioase Parascheva” (14 oct.), „Teodora de la Sihla” (7 aug.) și „Ana de Novgorod” (10 feb.)

Biserica: Ryesgade 26, 8100 Århus C.

Preot Mihai Radu Crăciunescu

Skelvangsvej 187, 1.th

8920 Randers

Mobil: {+45}(0) 31 842 676

E-mail: mihairaducraciunescu@yahoo.com

3. COPENHAGA

Parohia „Nașterea Maicii Domnului” (8 sept.) și „Sfinții Cuvioși Grigorie Decapolitul” (20 nov.) și „Nicodim cel Sfințit de la Tismana” (26 dec.)

Biserica: Kollegievej 2,

2920 Charlottenlund Gentofte

Preot Drd. Daniel Dascălu

Mobil: {+45}(0) 53 608 218

E-mail: parohiaortodoxacopenhaga@gmail.com

Site: www.parohiaortodoxacopenhaga.dk

4. HERNING

Parohia „Nașterea Sfântului Prooroc Ioan Botezătorul” și „Sfântul Mucenic Ioan cel Nou de la Suceava” (24 iun.)

Biserica: Kollund Kirke

Kollund Byvej, 75 B,

7400 Herning

Preot Casian Silviu

Skelvangsvej 187, 1.th

8920 Randers

Mobil: {+45}(0) 31 888 972

5. ODENSE

Parohia „Schimbarea la Față” (6 aug.) și „Sfinții Cuvioși Dimitrie cel Nou din Basarabi” (27 oct.) și „Ioan Iacob de la Neamț” (5 aug.)

Biserica: Dalumvej 105, 5250 Odense SV

Preot Drd. Mihai Marius Hornicar

Mobil: {+45}(0) 52 651 703

E-mail: mihai_hornicar@yahoo.com

6. SØNDERBORG

Parohia „Botezul Domnului” (6 ian.) și „Sfinții Cuvioși Ioan Casian” și „Gherman din Dobrogea” (29 feb.)

Biserica: Cristianskirken, Ringgade 102

6400 Sønderborg

Preot Leon Iacob

Mobil: {+45}(0) 27 967 869

E-mail: leon2iacob@yahoo.com

7. VIBORG

Parohia „Întâmpinarea Domnului” (2 feb.) și „Sfinții Cuvioși Iosif de la Văratec” (16 aug.) și „Gheorghe de la Cernica” (3 dec.)

Biserica: Sankt Kjelds Kirke
 Sankt Leonisgade 12
 8800 Viborg
 Preot Gheorghe Bighiu
 Aagade 16, 3 sal.,
 9000 Aalborg
 Mobil: {+45}(0) 21 558 479
 E-mail: gicabighiu@yahoo.com;
 gicabighiu@gmail.com

NORVEGIA

1. BERGEN

Parohia „Sfintele Mucenițe Filoftea de la Argeș” (7 dec.), „Tatiana de la Craiova” (12 ian.) și „Suniva din Bergen” (8 iul.)
 Biserica: Kong Oskars Gate 15, Bergen
 Preot Cristian Silviu Comănescu
 Asbjørn Klosters Gate 49 C
 4015 Stavanger
 Mobil: {+47}(0) 96 674 994
 E-mail: padre_cristian@yahoo.com

2. OSLO

Parohia „Învierea Domnului” și „Sfinții Mucenici Ioan Valahul” (12 mai) și „Halvard Norvegianul” (15 mai)
 Biserica: Holgerslystveien 22, 0280, Oslo
 Preot Drd. Marius Alin Țeican
 Olav M. Troviks vei 10, H 316, N-0864 Oslo
 Mobil: {+47}(0) 45 420 196
 E-mail: teicanalin@yahoo.com
 Site: www.parohiaoslo.net

3. STAVANGER

Parohia „Buna Vestire” (25 mart.) și „Sfinții Ierarhi Calinic de la Cernica” (11 apr.) și „Swithun de Winchester” (15 iul.)
 Biserica: Lagård Kapell, Kirkegardsveien 6,
 4015 Stavanger
 Preot Cristian Silviu Comănescu
 Asbjørn Klosters Gate 49 C
 4015 Stavanger

Mobil: {+47}(0) 96 674 994

E-mail: padre_cristian@yahoo.com

Site: www.parohiastavanger.net

4. TRONDHEIM

Parohia „Sfinții Voievozi Ștefan cel Mare” (2 iul.), „Neagoie Basarab” (26 sept.) și „Regele Martir Olav al Norvegiei” (29 iul.)

Biserica: Bakke kirke, Innherredsveien 3, Trondheim

Preot Drd. Marius Alin Țeican

Olav M. Troviksvei 34, H408, N-0864 Oslo

Mobil: {+47}(0) 45 420 196

E-mail: teicanalin@yahoo.com

4. Misiunea ortodoxă în Scandinavia între provocări și perspective

Misiunea nou înființatei episcopii a fost afirmată dintru începuturile ei, dorind a aduce laolaltă pe toți fii neamului românesc, răsfirați de voie și de nevoie pe aceste meleaguri, precum și de a împlini dimensiunea misionară a Bisericii Ortodoxe, prezentând dogmele și trăirile credinței noastre popoarelor în mijlocul cărora noi ne desfășurăm activitatea. Una dintre primele acțiuni ale arhipăstorului acestei eparhii a reprezentat-o așezarea tinerei episcopii sub ocrotirea unor sfinți consacrați în ortodoxia noastră românească.

Așa se face că stema episcopiei a transmis cu fermitate ideea de unitate și de identitate creștină a fiilor acestei eparhii. În scutul central, cuprinsă cu un șirag de mătăanii, închis la bază cu o cruce cu șnur, este reprezentat chipul Sfântului Apostol Andrei, Ocrotitorul României. Scutul este așezat pe cărja și crucea arhierescă și are pe fronton mitra arhierescă, fiind încadrat la dreapta de Sfântul Voievod Ștefan cel Mare, având în mână sabia, iar la stânga de Sfântul Voievod Martir Constantin Brâncoveanu, care ține în mână Sfânta Cruce. Datorită faptului că Episcopia Ortodoxă Română a Europei de Nord își desfășoară misiunea în țări monarhice unde este frecventă cinstirea Sfinților Regi, creștinători ai Scandinaviei, și pe

*Stema Episcopiei Ortodoxe Române
a Europei de Nord*

această cale, sunt cunoscuți Sfinții noștri Domnitori, Apărători și Mărturisitori ai credinței ortodoxe. În eșarfa de la baza scutului este redată binecuvântarea Mântuitorului Iisus Hristos: *Pace vouă!* și sunt înscrise numele celor doi Sfinți Voievozi Români.

Editarea revistei *Candela Nordului*, apărută pentru prima dată în anii '70 la inițiativa Pr. Alexandru Ciurea sub denumirea *Candela*, se dorește a fi spațiul prin care credincioșii și preoții acestei eparhii să poată exprima și păstra tradițiile și valorile religioase și naționale, precum să evedențieze și aspecte ale conviețuirii pe meleaguri scandinave. De asemenea, această revistă se dorește a fi și o voce a bisericii în fața desacralizării și devalorizării societății contemporane, cu atât mai mult cu cât societățile tehnologice au renunțat la valorile tradiționale și religioase, în favoarea curentului consumist și conformist. La această revistă colaborează toți preoții episcopiei, coordonați de chiriarhul locului. În cadrul acestei acțiuni misionare, toate parohiile au fost încurajate să fie prezente cu câte o foaie parohială, cu frecvență săptămânală sau lunară, în care românii dintr-o anumită zonă pot găsi informații utile referitoare la viața religioasă a comunității, precum și informații referitoare la problemele și soluțiile acestora cu care se confruntă cei mai mulți din românii așezați atât de departe de casă, cel mai mare pericol reprezentându-l însingurarea înstrăinării. Aceste reviste parohiale se pot regăsi cel mai ușor în format electronic, care nu necesită cheltuieli suplimentare, și care poate ajunge mult mai ușor în posesia credincioșilor, mai ales că mare parte din contextul misionar de astăzi nu poate ignora aceste aspecte tehnice ale misiunii. Tocmai de aceea fiecare parohie și-a făcut cunoscută prezența în spațiul virtual, prin organizarea de website-uri ale parohiilor, ce prezintă informații legate de activitatea desfășurată în fiecare comunitate, precum și în Episcopia Ortodoxă Română a Europei de Nord.

Misiunea a fost susținută de Preasfințitul Părinte Macarie, cel care a pregătit cu multă dragoste și responsabilitate calendare și cuvinte pastorale, pe care le-a transmis tuturor credincioșilor din cele trei țări scandinave.

De asemenea, o grijă deosebită o reprezintă găsirea unor locașuri de cult, fie prin închiriere, fie prin concesionare de la bisericile locale, protestante sau romano-catolice, precum și construirea altor locașuri de cult ortodoxe noi. Un lucru interesant îl reprezintă distribuția confesională a locașurilor de cult, pe care parohiile românești le-au obținut de la bisericile locale. Astfel, în

Suedia, aproape toate parohiile românești slujesc în biserici închiriate sau primite de la Biserica Luterană, pe când în Danemarca, majoritatea comunităților românești slujesc în locașuri de cult puse la dispoziție de Biserica Romano-Catolică, biserică ce este în minoritate în această țară.

Dintre cele trei țări scandinave, doar în Suedia s-a reușit obținerea de teren sau concesionarea unei biserici, care să fie adaptată nevoilor de cult ortodoxe. Astfel, în Göteborg, s-a obținut o biserică din partea Bisericii Luterane, și a fost adaptată nevoilor de cult ortodoxe; înveșmântată în pictură bizantină, aceasta a fost sfințită în anul 1992 de către Preafericitul Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, fiind Mitropolitul Moldovei și Bucovinei la acea vreme. Această reușită a unei biserici ortodoxe se datorează eforturilor părintelui Culai Enache, care păstorește în această comunitate din 1984.

De asemenea, în localitatea Malmö se află în faza de finalizare pictura bisericii noastre ortodoxe române din acest oraș, pentru amenajarea acestui spațiu liturgic depunând eforturi susținute părintele Mihai Radu și întreaga comunitate. Iconostasul din această biserică a fost dăruit de vrednicul de pomenire Patriarh Iustin, iar vrednicul de pomenire Patriarh Teoctist a târnosit acest locaș în anul 1987.

Un proiect foarte amplu se află în desfășurare la Stockholm, în cadrul parohiei ortodoxe române „Adormirea Maicii Domnului”, unde, pe lângă biserica tradițională va fi construit un complex parohial, care să cuprindă și anexe folosite în activitățile pastorale și cultural misionare ale acestei comunități românești. La punerea pietrei de temelie a acestui sfânt locaș au participat pe lângă chiriarhul locului, Preasfințitul Părinte Macarie, și Înalt-preasfințitul Laurențiu, Mitropolitul Ardealului, la data de 26 aprilie 2009.

Preasfințitul Părinte Macarie a reușit în urma discuțiilor avute cu oficialitățile din Sölvesborg să obțină un teren de 2490 de m² pe care se va construi în viitorul cel mai apropiat o biserică de lemn în stil maramureșean. În vederea realizării acestui proiect s-au implicat deja mai mulți români și organizații culturale românești din partea de sud-vest a Suediei.

Misiunea nou înființatei episcopii este susținută spiritual și material de Biserica Mamă. Așa se face că în aproape doi ani de la înființarea ei, și de la înscăunarea primului episcop, această eparhie a fost vizitată deja de mai mulți membri ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, precum și de o seamă de profesori de teologie și de duhovnici de la mănăstiri din țară

care au ținut mai multe conferințe în mediile universitare și în comunitățile parohiale ale celor trei țări scandinave. Acestea se înscriau în între acțiunile desfășurate la nivelul Sfintei Patriarhii (cum a fost cazul în anului dedicat Sfinților Capadocieni), dar și ca rezultat al invitațiilor făcute de instituții culturale sau ecleziastice din această parte a Europei.

O dimensiune aparte în paleta de activități misionare a tinerei episcopii îl reprezintă expozițiile cu caracter religios, organizate sub patronajul Episcopiei Ortodoxe Române a Europei de Nord,

În data de 23 aprilie 2009, la Galeriile de artă ale bisericii catolice din orașul Århus, Danemarca, a avut loc vernisajul expoziției de icoane bizantine românești, pe lemn și pe sticlă, cu tema „Tradiție și identitate românească”. Icoanele au fost realizate de talentatele artiste din Cluj-Napoca, Simona Teodora Roșca și Cornelia Giurgiuman. În cadrul acestei manifestări duhovnicești, a fost lansat și romanul *Kyrie Lex*, al cunoscutei scriitoare clujene Flavia Teoc.

Pe data de 5 octombrie 2009 a avut loc vernisajul expoziției cu tema „Prezența Sfinților Capadocieni în iconografia populară”, organizată de Episcopia Ortodoxă Română a Europei de Nord și Ambasada României în Regatul Suediei, cu sprijinul Institutului Cultural Român de la Stockholm. Evenimentul din capitala Suediei s-a înscris în cadrul manifestărilor dedicate Sfinților Capadocieni, cinstiți în anul 2009 în mod deosebit în Patriarhia Română, anul 2009 fiind proclamat de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, *Anul omagial-comemorativ al Sfântului Vasile cel Mare și al tuturor Sfinților Capadocieni*. Icoanele au fost realizate de pictorițele Teodora Simona Roșca, Cornelia Giurgiuman și Niculina Albu din Cluj-Napoca după modele din vechile școli transilvane de icoane pe sticlă.

Summary: **The Romanian Orthodox Episcopate of North Europe**

Within the framework of the meeting of the 22nd of October 2007, the Holy Synod of the Romanian Orthodox Church consented to establish and organize the Romanian Orthodox Episcopate of North Europe, having its See in Stockholm, as a Suffragan Diocese of the Romanian Orthodox Metropolitan See of Germany, Central and North Europe. This decision was taken as a result of the earnest request addressed by the Romanian Orthodox communities in Sweden, Norway and Denmark.

Accordingly, the Holy Synod of the Romanian Orthodox Church appointed, on the 7th of March 2008, R.F. Macarie Drăgoi as the new bishop of this newly founded diocese; he was then Ecclesiarch of the Metropolitan Cathedral in Cluj-Napoca.

Father Macarie was ordained bishop on the occasion of the Orthodox celebration of The Healing Spring (the 2nd of May 2008), in the Metropolitan Cathedral of Cluj-Napoca, being enthroned in Stockholm afterwards, on Sunday, the 6th of July 2008, in the "Saint Sava" Serbian Orthodox Cathedral.

There are a number of parishes functioning now under the jurisdiction of the Romanian Orthodox Episcopate of North Europe, as follows: thirteen in Sweden, seven in Denmark, and four in Norway. It is worth mentioning that the first parish communities in Scandinavia were founded as early as 1971, by the care of His Beatitude Patriarch Justinian of eternal memory.

According to some unofficial data, there are about 25.000 Romanians who live in Sweden, about 6.000 in Denmark, 4.000 in Norway and about 2000 in Finland. They are mostly workers and students, but there are also many political emigrants that had left Romania before 1989 and chosen to live in North Europe.

Among the pastoral and missionary activities, the "Sfântul Voievod Ștefan cel Mare" Youth Centre is worth mentioning, which aims at flocking the Romanian young people around spiritual projects assigned to preserve and hand down the Romanian orthodox traditions and values. An old-established activity is the publication of the *Candela Nordului* Review where the Romanian faithful and clergymen are supposed to communicate and share religious and national values, and to write down sundry aspects of the Romanian way of living in Scandinavian lands.

The dialogue with the other Christian confessions is another activity that is also worth mentioning in this diocese. The complex intricacy of these oecumenical activities, as well as the profit of these close co-operation, are obvious in the Romanian parishes having obtained dwellings of worship from the different local Churches of these three Scandinavian countries. Thus, in Sweden, almost all the Romanian parishes are sheltered in churches which are rented or received from the Lutheran Church, whereas in Denmark, most of the Romanian communities are given the divine services in churches put at their disposal by the Roman-Catholic Church, which is pertaining to a minority in this country.

Protocol de colaborare între Patriarhia Română și Biserica Ortodoxă din Ținuturile Cehe și din Slovacia pentru construirea bisericii din orașul Most, Cehia

Pr. Ioan ARMAȘI

La inițiativa Ambasadei României la Praga și a Asociației Românilor din Cehia, precum și cu sprijinul Primăriei orașului Most – Cehia, Patriarhia Română și Arhiepiscopia Ortodoxă de Praga au demarat un proiect comun de construire a unei biserici de lemn, în stil maramureșean, în orașul Most, pentru comemorarea ostașilor români căzuți în cel de-Al Doilea Război Mondial pentru eliberarea a peste 140 de localități din Cehia și Slovacia.

Piatra de temelie a acestei biserici, cu hramurile „Înălțarea Domnului-Ziua Eroilor” și „Sfântul Mucenic Valentin”, a fost așezată în data de 14 iulie 2007, cu ocazia vizitei oficiale pe care vrednicul de pomenire Patriarhul Teoctist al României a făcut-o în cuprinsul Bisericii Ortodoxe din Ținuturile Cehiei și din Slovacia.

Pentru începerea efectivă a lucrărilor, Biserica Ortodoxă Română și Biserica Ortodoxă din Ținuturile Cehe și din Slovacia au semnat, în data de 17 mai 2010, un parteneriat de colaborare, cu precizarea fermă a tuturor responsabilităților pe care cele două Biserici le au în împlinirea acestui proiect. Evenimentul a avut loc în sala de festivități a Facultății de Teologie din Arad, în prezența Preafericitului Cristofor, Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe din Ținuturile Cehiei și Slovaciei și a Înaltpreasfințitului Părinte Timotei, Arhiepiscopul Aradului. Delegatul Preafericitului Părinte Patriarh Daniel la acest moment festiv a fost părintele Ion Armași, Secretarul Sectorului Comunități Externe al Patriarhiei Române.

Conform protocolului, Patriarhia Română se angaja să construiască biserica de lemn și să o amplaseze pe terenul oferit de Primăria orașului Most. De asemenea, Patriarhia Română se îngrijea de amenajarea interiorului bisericii, instalarea Sfintei Mese de marmură, montarea catapetesmei, a stranelor și a iconostaselor, precum și de dotarea cu icoane și toate obiectele de cult necesare sfintelor slujbe (Evanghelie, chivot, sfinte vase, cădelniță, sfeșnice, candelă etc.).

Biserica Ortodoxă din Ținuturile Cehe și din Slovacia se obligă să construiască fundația, rețelele de utilități, să amenajeze curtea bisericii și tot ceea ce este necesar pentru buna desfășurare a activității bisericești.

Acest proiect comun dovedește întrajutorare frățească între două Biserici Surori, dă mărturie de bună colaborare între două țări membre ale Uniunii Europene, dar este și o veșnică aducere aminte de jertfele pe care ostașii români le-au făcut pentru eliberarea Europei de sub ocupația nazistă.

Redăm alăturat textul *Protocolului de colaborare*.

PROTOCOL

DE PARTENERIAT ÎNTRE PATRIARHIA ROMÂNĂ ȘI BISERICA ORTODOXĂ DIN ȚINUTURILE CEHE ȘI DIN SLOVACIA REFERITOR LA EDIFICAREA BISERICII DIN LOCALITATEA MOST – REPUBLICA CEHĂ

ART. 1. PĂRȚILE:

Patriarhia Română cu sediul în București, Aleea Dealul Mitropoliei, nr. 25, sector 4, reprezentată prin **Preafericitul Părinte DANIEL, Arhiepiscopul Bucureștilor, Mitropolitul Munteniei și Dobrogei, Loctiitor al Tronului Cezareei Capadociei și Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române,**

Biserica Ortodoxă din Ținuturile Cehe și din Slovacia cu sediul în Praga 2, 120 00 Resslova 9a, reprezentată prin **Preafericitul Părinte KRYŠTOF, Arhiepiscop de Praga, Mitropolit al Ținuturilor Cehe și al Slovaciei.**

ART. 2. OBIECTUL:

Obiectul prezentului protocol îl constituie edificarea, în parteneriat, a unui lăcaș de cult în localitatea Most, Republica Cehă astfel:

- obținerea terenului pe care se va construi lăcașul de cult ce face obiectul prezentului protocol de colaborare;
- construirea unei biserici de lemn în stil maramureșean, cu hramurile *Înălțarea Domnului (Ziua Eroilor)* și *Sf. Mucenic Valentin*;
- înzestrarea lăcașului de cult cu odoare de cult;
- construirea unei clădiri cu spații de locuit și a unui altar de vară.

ART. 3. DREPTURILE ȘI OBLIGAȚIILE PĂRȚILOR:**a) Drepturile și obligațiile Patriarhiei Române:**

- Patriarhia Română se angajează să edifice o biserică de lemn în stil maramureșean;
- Biserica de lemn, închinată eroilor români, va face obiectul dreptului de proprietate al Patriarhiei Române, va fi o *biserică monument* și va avea rolul de a contribui la promovarea culturii și spiritualității românești;
- Patriarhia Română se angajează să doteze biserica cu catapeteasmă și odoare de cult pentru folosul liturgic;
- Patriarhia Română are dreptul de a numi preotul slujitor, care va activa cu acordul și în jurisdicția canonică a Bisericii Ortodoxe din Ținuturile Cehe și din Slovacia;

b) Drepturile și obligațiile Bisericii Ortodoxe din Ținuturile Cehe și din Slovacia:

- Biserica Ortodoxă din Ținuturile Cehe și din Slovacia se angajează să obțină terenul pe care se va construi biserica și să toarne fundația pentru biserică;
- Biserica Ortodoxă din Ținuturile Cehe și din Slovacia se angajează să construiască o clădire cu spații de locuit și un altar de vară.
- Biserica Ortodoxă din Ținuturile Cehe și din Slovacia se angajează să asigure rețele de comunicații, parcare, rețele inginerești.

ART. 4. RELAȚIILE CU TERȚII:

Părțile prezentului parteneriat pot decide implicarea unor terți parteneri în vederea unei bune desfășurări și/sau finanțări a proiectelor.

ART. 5. CLAUZE FINALE:

Modificarea și completarea clauzelor prezentului protocol se pot face de comun acord de către părți.

Încheiat azi 17 mai 2010 în 4 exemplare, câte două pentru fiecare parte semnatară.

PATRIARHIA ROMÂNĂ

**BISERICA ORTODOXĂ
DIN ȚINUTURILE CEHE
ȘI DIN SLOVACIA**

† DANIEL

ARHIEPISCOPUL BUCUREȘTIILOR
MITROPOLITUL MUNTENIEI ȘI DOBROGEI
LOȚIITOR AL TRONULUI CEZAREEI CAPADOCIEI
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

† KRYŠTOF

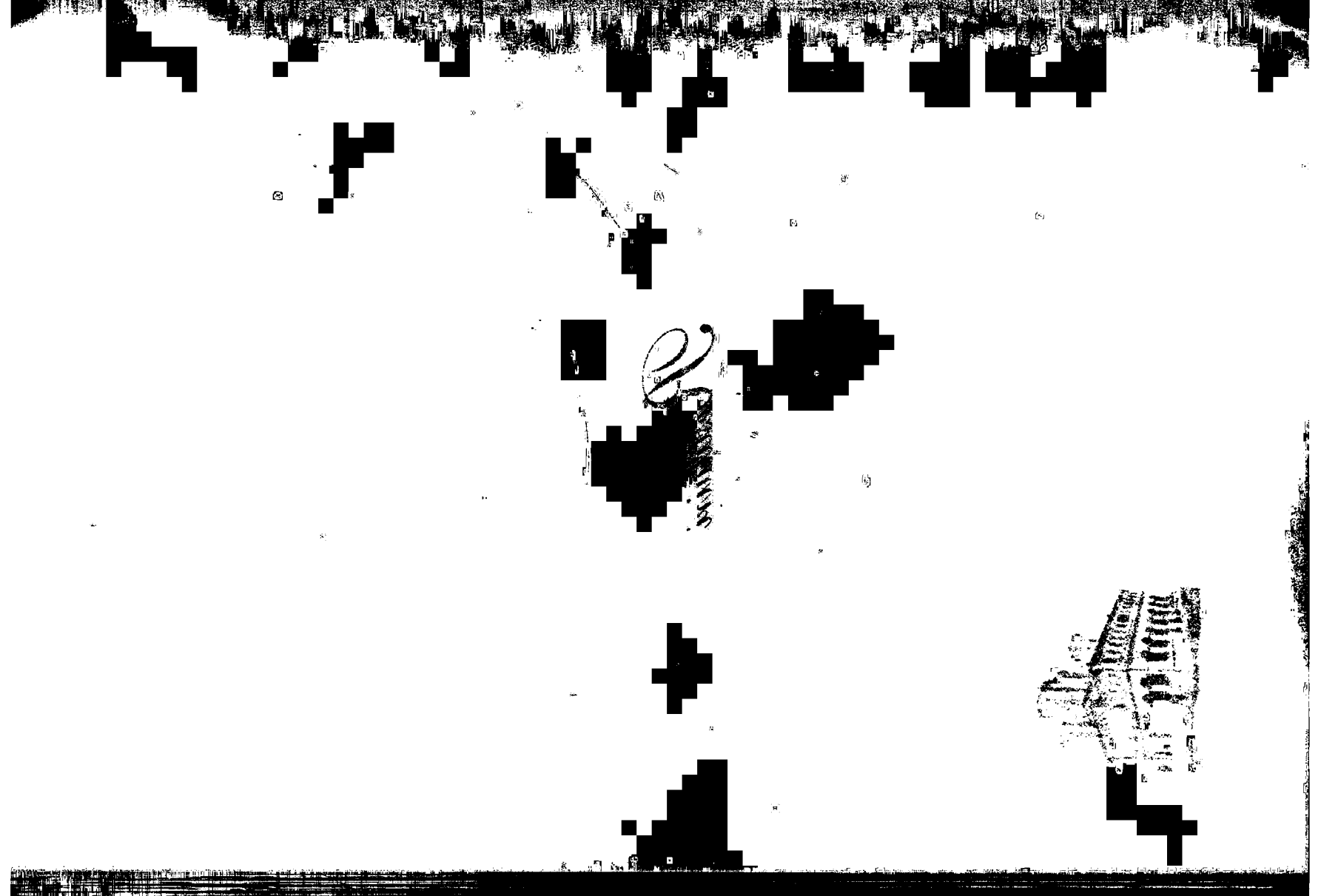
ARHIEPISCOP DE PRAGA
MITROPOLIT AL ȚINUTURILOR CEHE
ȘI AL SLOVACIEI

Summary: Agreement of collaboration between the Romanian Patriarchate and the Orthodox Church of the Czech Lands and Slovakia with a view to building the church in the town of Most, the Czech Republic

The Romanian Patriarchate and the Orthodox Church in the Czech Lands and Slovakia conducted an agreement of collaboration with a view to building an orthodox church in the town of Most, the Czech Republic. This event took place in the festivity hall of the Faculty of Theology in Arad, in the presence of His Beatitude Christophor, the Head of the Orthodox Church in the Czech Lands and in Slovakia, and His Eminence Father Timotei, Archbishop of Arad. *The Ascension of Christ into Heaven and Saint Valentine the Martyr* are to be the dedication feast days of the new church and the divine services are to be officiated in our mother tongue by a priest appointed by the Romanian Patriarchate. A monument-crucifix is to be erected outside the church, in memory of the Romanian soldiers who fell in action in the Second World War on various battlefields in the Czech Republic and Slovakia. This project confirms the brotherly mutual assistance between the two Sister-Churches, and gives evidence on the good collaboration between the two countries members of the European Union, but it is therewith an everlasting remembrance of the sacrifices that the Romanian soldiers made for the liberation of Europe from under the Nazi occupation.

Restituiri

Câteva cuvinte asupra Simbolului Niceo-Constantinopolitan *

Prof. Dragomir DEMETRESCU

Anul Omagial al Crezului Ortodox și al Autocefaliei Românești reprezintă un bun prilej de a readuce în prim-plan studii referitoare la Simbolul de credință al Bisericii Ortodoxe, precum este cel al profesorului Dragomir Demetrescu, unul dintre teologii români de seamă ai secolului XIX, intitulat „Câteva cuvinte asupra Simbolului Niceo-Constantinopolitan”. În cadrul acestuia sunt prezentate condițiile formării și evoluția textului mărturisirii de credință fundamentale a Bisericii, de la cel inițial, prezentat Părinților sinodali reuniți la Niceea, până la forma finală elaborată în cadrul Sinodului II Ecumenic de la Constantinopol, subliniindu-se rolul Bisericii Ortodoxe în păstrarea nealterată a textului acestuia vreme de aproape două milenii.

Din cele zise asupra Simbolului Apostolic, s-a văzut că singurul dintre cele trei simboluri, numite „ecumenice”, pretinse a fi cu autoritate universală în Biserica creștină, numai Simbolul Niceo-Constantinopolitan se poate cu drept cuvânt numi ecumenic, căci el este singurul care, chiar de la apariția sa, a fost admis și recunoscut de toată creștinătatea. Acesta a fost și a rămas de la început singurul crez adevărat al Bisericii lui Hristos și îndreptarul de credință al tuturor credincioșilor adevărați ai acestei Biserici.

* Studiu publicat în revista *Biserica Ortodoxă Română*, an XXIII (1900), pp. 388-409.

Profesorul Dr. Dragomir Demetrescu este reprezentantul primei generații de cadre didactice universitare ale Bisericii Ortodoxe Române. Născut la 8 august 1852, el urmează cursurile Seminarului Central din București și ulterior pe cele ale Facultății de Teologie Ortodoxă din Atena, unde își obține licența, pe data de 24 iunie 1878.

Revenit în țară, Dragomir Demetrescu va activa mai întâi la Iași, sub oblăduirea mitropolitului Moldovei, Iosif Naniescu, fiind numit profesor de Exegeză și Patrologie la Seminarul Veniamin. Tot în timpul șederii sale la Iași, a îndeplinit atât funcția de redactor al *Revistei Teologice*, alături de profesorul Constantin Erbiceanu, cât și cea de director al Cancelariei

Acest Simbol poartă numele de „Niceo-Constantinopolitan” fiindcă a fost alcătuit la cele dintâi două Sinoade Ecumenice ale Bisericii creștine, ținute la Niceea Bitiniei și Constantinopol; sau mai bine zis: Simbolul de credință alcătuit la primul Sinod Ecumenic de la Niceea (325) a fost revizuit și adăugit la Sinodul II Ecumenic, ținut la Constantinopol (381) și astfel hotărârile acestor două sinoade, privitoare la credință, s-au contopit într-un singur simbol, în „Simbolul Niceo-Constantinopolitan”. Iar cauza pentru care Biserica a fost nevoită să-și formuleze această mărturisire de credință a fost următoarea: încă din timpurile numeroșilor Apostoli, chiar din numărul celor ce se pretindeau a fi credincioși, existau din acei cu idei diferite despre raporturile Fiului cu Dumnezeu Tatăl, precum și despre dumnezeirea Fiului și a Sfântului Duh. Înșiși Apostolii, prin scrierile și cuvintele lor, au combătut ideile greșite, ivite pe alocuri și s-au silit din toate puterile lor, pe de-o parte, să le dezrădăcineze din inimile și sufletele celor ce le aveau, iar pe de alta, le-au împiedicat să se răspândească printre dreptcredincioși. Ei au predicat tuturor că Iisus Hristos este cu adevărat Fiul lui Dumnezeu și Dumnezeu adevărat, născut din eternitate din Tatăl. De asemenea că și Duhul Sfânt este Dumnezeu, că purcede din Tatăl și că este Dumnezeu adevărat, închinat și preamărit cu Tatăl și cu Fiul.

Dar în scrierile Noului Testament învățătura despre cele Trei Persoane ale Sfintei și deofință Treimi nu este expusă sistematic, nici explicată și dezvoltată în toate părțile sale, căci nu acesta era scopul urmărit de autorii acestor scrieri. Cât timp Apostolii fuseseră în viață, credincioșii recurgeau la

Mitropoliei Moldovei. Merge între anii 1887-1891 într-un concediu de studii, obținându-și la 15 ianuarie 1891 doctoratul în Filozofie și Litere la Universitatea din Leipzig, cu teza „Clement Alexandrinul. Cuvânt îndreptător către greci”.

În decursul anului universitar 1891-1892, vine la Facultatea de Teologie Ortodoxă din București, inițial ca profesor suplinitor la Catedra de Istoria Bisericii Universale, în cadrul căreia va activa vreme de 37 de ani. În acest interval de timp, va suplini o vreme și catedrele de Istoria Bisericii Ortodoxe Române ori de Studiu al Noului Testament, și va fi de asemenea membru în colegiul de redacție al revistei *Biserica Ortodoxă Română*, în paginile căreia publică numeroase articole. Se evidențiază și ca un bun diplomat bisericesc, făcând parte din mai multe delegații ale Bisericii Ortodoxe Române și primind titlurile de *Doctor Honoris Causa* al Facultății de Teologie din Atena și *mare nomofilax* al Patriarhiei Ecumenice. Trece la cele veșnice în data de 3 iunie 1926.

Articolul său intitulat „Câteva cuvinte asupra Simbolului Niceo-Constantinopolitan”, al doilea dintr-o trilogie dedicată mărturisirilor de credință ale Bisericii creștine vechi, reprezintă o riguroasă prezentare istorică a alcătuirii Crezului ortodox, utilă a fi recitită cu prilejul *Anului Omagial al Crezului Ortodox și al Autocefaliei Românești*.

ei ca la izvorul a toată cunoștința și aflau dezlegarea oricărei nedumeriri și nepriceperi, sau chiar a neînțelegerilor dintre dâșșii. Cu timpul însă, și mai ales după trecerea Apostolilor din viață, spiritul filosofic a început să-și dea roadele sale și în materie de credință, mai ales că unii dintre partizanii și admiratorii ideilor filosofice voiau să contopească creștinismul cu monoteismul iudaic, iar alții cu neoplatonismul, filosofia greacă a timpului, care ajunsese un fel de teosofie.

Astfel, sub influența filosofiei, mulți dintre creștini, și chiar dintre păstori au început să cerceteze nu numai raportul Persoanelor Sfintei Treimi, dar să discute chiar dumnezeirea și deoființimea Fiului și a Sfântului Duh cu Dumnezeu Tatăl. Și unii au mers până acolo cu teoriile lor, încât au despărțit Persoanele treimice, separându-le totodată complet de Dumnezeu Tatăl, subordonându-le, iar alții au negat chiar cu desăvârșire dumnezeirea și deoființimea lor cu Dumnezeu Tatăl.

Aceste idei, odată începute, precum am amintit, chiar de pe vremea Apostolilor, cu timpul s-au accentuat și au început să câștige adepți printre credincioși, tulburând astfel pacea Bisericii; căci cei ce le predicau ajunseseră să formuleze anumite premise, pe care nu numai că le susțineau pe față și cu îndrăzneală, dar prin tot felul de mijloace și ademeniri voiau să le impună tuturor credincioșilor.

Capii și conducătorii Bisericii, ca urmași ai Apostolilor, fiind datori să păstreze intactă și în toată puritatea sa învățătura credinței, așa precum li se încredinșase unora direct, iar altora prin tradiție, de înșiși Sfinții Apostoli, combăteau din răspuțeri toate ideile greșite ivite printre credincioși, și îi sfătuiau totdeauna să le respingă; cu toate acestea, răul prindea rădăcini și ideile greșite și subversive Bisericii stăruiau în inimile multor credincioși.

Dintre Părinții și scriitorii bisericești ai primelor secole, Origen este cel dintâi care, în scrierile sale, susține că „Fiul, adică Cuvântul lui Dumnezeu, nu a ieșit din Însăși ființa Tatălui (*οὐκ ἀπέρυσσε ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς*), ci a luat ființa Sa, adică S-a născut prin voința lui Dumnezeu (*διὰ θελήματος τοῦ Θεοῦ*); S-a născut însă înainte de veci (*ἐγεννήθη πρὸ αλώνων*)” și altele.

Origen, cu toată stima de care se bucura în fața contemporanilor săi, pentru sfințenia vieții și vasta sa erudiție, a fost dezaprobat pentru unele din ideile și vederile sale dogmatice prea înaintate, care ajungeau să se confunde cu ideile sale filosofice. Cu toate acestea, pentru că în epoca sa toate aceste

învățătură nu erau precizate și fixate și nici dogmatica Bisericii nu putea fi stabilită, din cauza împrejurărilor timpului – căci credincioșii creștini nu numai că nu aveau libertatea credinței pe care o profesau, dar ei ca membri ai Bisericii lui Hristos erau chiar persecutați pentru credința pe care o mărturiseau – chestiunea privind raportul dumnezeirii Fiului și a coeternității Sale cu Tatăl a rămas nerezolvată. A fost cu neputință să se poată stabili care este învățătura cea adevărată și dreaptă a Bisericii, ca astfel să se poată vedea și constata rățacirea, comparată cu un îndreptar de credință al Bisericii.

În aceste timpuri găsim la toți Părinții și scriitorii bisericești întrebuințate cuvintele: „Fiul lui Dumnezeu, nașterea și eternitatea Cuvântului și alte multe zise despre Iisus Hristos”, însă sensul lor nu era numai inexact, dar chiar neînțeles față de dogma monoteistă sau credința într-un singur Dumnezeu, și tot atât de nelămurite și neînțelese față de dogma Treimii în trei ipostasuri, în care creștinii credeau, după cuvintele Mântuitorului și învățătura predicată de Sfinții Apostoli, și aceasta din cauză că Biserica nu avusese nici timpul, nici posibilitatea de a le formula și preciza în mod oficial și a le impune tuturor, ca pe un îndreptar de credință comun tuturor credincioșilor. S-a întâmplat însă ceva mai mult. În aceste timpuri, Părinții și scriitorii Bisericii creștine, adică apărătorii credinței, nu numai că nu erau străini de diferitele sisteme filosofice, dar erau chiar implicați în ele, căci și cu ajutorul cunoașterii filosofiei țineau piept tuturor admiratorilor clasicismului grec și latin și tuturor apărătorilor păgânismului, care își trăia ultimele clipe; și mulțumită cunoașterii sistemelor filosofice ale timpului și cu ajutorul acestora, pe de-o parte, apărau creștinismul, iar pe de alta, îl propovăduiau în mediile cultivate. În epoca posterioară lui Origen, multe dintre ideile creștine abstracte fiind asemenea celor filosofice, se confundau cu acestea și astfel discuțiile au devenit tot mai multe și mai complexe, după interesele urmărite de fiecare.

Origen, cu toată agerimea spiritului său, cu toate cunoștințele teologice și filosofice de care dispunea, nu a putut pătrunde, nici clarifica chestiunile ce se discutau, despre raportul dumnezeirii Fiului cu Tatăl, despre nașterea Cuvântului din Tatăl mai înainte de toți vecii, despre coeternitatea Sa cu El și altele. Toate au rămas neclare și nedefinite și cu atât mai puțin expuse, în conformitate cu vederile și credința unanimă, păstrate de la început în Biserica creștină.

Urmașilor lui le-a fost și mai greu să înțeleagă deoființimea Fiului cu Tatăl (τὸ ὁμοούσιον) și deosebirea Sa ipostatică, nașterea și în același timp coeternitatea Sa cu Tatăl. Dar toți cei ce voiau să cerceteze, să analizeze și să explice toate aceste dogme și învățături creștine, plecau de la premisele lui Origen; și fiindcă mulți dintre aceștia, deși ajungeau la idei străine de învățătura lui Origen, totuși se pretindeau a fi discipoli ai săi, Origen a apărut astfel în ochii multora, în decursul veacurilor posterioare, ca precursorul și părintele arianismului și al tuturor ereziilor ce s-au abătut de la credința creștină, discutând și contestând dumnezeirea Fiului și a Duhului Sfânt.

În secolul al IV-lea, cel dintâi care se ridică împotriva învățăturii profesate și mărturisite de toți credincioșii și întreprinde o luptă contra Bisericii, atacând dumnezeirea Fiului, este preotul Arie din Alexandria. Ceea ce el susținea și predica tuturor, împotriva învățăturii Bisericii, se rezumă în următoarele: „că Fiul nu este nenăscut și cu nici un preț, nici parte din Cel nenăscut, nici din Cel ce a existat de la început, ci S-a făcut înainte de a fi timpul și înainte de veci, Dumnezeu desăvârșit, Unul Născut și neschimbat, prin voința și îngăduința Tatălui. Înainte însă de a Se naște, adică de a Se crea și de a Se fi determinat, nu era. Suntem persecutați, zic Arie și ai săi, fiindcă am zis că Fiul are început, iar Dumnezeu este fără de început. Suntem persecutați, fiindcă zicem că Fiul Și-a luat ființa Sa din ceea ce nu era, fiindcă susținem că Fiul n-a fost de-a pururi, adică din eternitate și că nu exista înainte de a fi născut. Fiindcă zicem că nu este din Tatăl, ci a fost făcut din ceea ce nu era”. Fiindcă zicem că nu este din ființa Tatălui, ci creatură (κτίσμα) și făptură (ποίημα).

„Fiindcă zicem că Hristos nu este Dumnezeu adevărat, ci prin împărtășire S-a făcut și El Dumnezeu, că Fiul nu a cunoscut cu desăvârșire pe Tatăl, și nici nu cunoaște Cuvântul pe Tatăl, și nu este adevăratul și singurul Cuvânt al Tatălui, ci numai cu numele Se numește Cuvânt și Înțelepciune și prin harul Tatălui Se numește Fiu și Putere, că El nu este neschimbat ca Tatăl, ci după natura Sa este supus stricăciunii ca și creaturile, și Îi lipsește puterea de a cunoaște cu desăvârșire pe Tatăl”¹.

¹ Vezi SFÂNTUL ATANASIE CEL MARE, *Cuvintele I și III contra Arienilor*; SOZOMEN, *Istoria bisericească*, cartea I; TEODORET DE CIR, *Istoria bisericească*, cartea I, 6; SFÂNTUL EPIFANIE DE SALAMINA, erezia 69.

Ideile și învățătura predicate de Arie luau proporții din ce în ce mai mari, iar adepții care îl urmau și credeau în el se înmulțeau din zi în zi. Ajunsese a avea ucenici nu numai printre laici și clerici, dar chiar și printre episcopi și încă din zone foarte depărtate. Răul luase așa proporții, încât amenința pacea Bisericii în părțile Orientului, căci aici se răspândiseră cele mai multe din aceste idei și începuseră să prindă rădăcini.

Fiindcă învățătura lui Arie ataca dumnezeirea Fiului, a Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, se înțelege de la sine cât de mare era pericolul care amenința Biserica. Atacul ce venea din partea lui Arie și a adepților săi zguduia înseși bazele Bisericii, căci lovea în tot ce avea mai important, în piatra unghiulară și credința pe care se întemeiază Biserica.

Sfântul Alexandru, episcopul Alexandriei, din fire un om blând și plin de evlavie și credință, a încercat în toate chipurile, înainte de convocarea Sinodului I Ecumenic, să-l facă pe Arie să renunțe la ideile și rătăcirile sale, dar cu toată bunăvoința avută spre a împăca și liniști lucrurile, Arie n-a vrut să consimtă ci, dimpotrivă, cu cât Alexandru părea mai blând în îndemnurile și rugămintele sale, cu atât el se ridica mai furios împotriva sa și a ortodocșilor, care voiau să păstreze învățătura cea veche a Bisericii. Lucrurile luând proporții din ce în ce mai mari, Alexandru i-a convocat mai întâi pe clericii Alexandriei la o consfătuire, dar fără niciun rezultat. În cele din urmă, a convocat un sinod, la care au luat parte 100 de episcopi și care, în unanimitate, au hotărât depunerea lui Arie din treapta preoției și scoaterea lui din comunitatea bisericească, adică excomunicarea și caterisirea sa.

Arie însă, departe de a-și recunoaște greșelile și a cere iertare, a început să tulbure și mai mult poporul, făcând adepți prin tot felul de mijloace: compunea scieri, imne, cântece și felurite poezii într-o limbă și un stil foarte atractive, pe care la împrăștiă în popor și le trimitea în diferite părți, prietenilor și cunoscuților săi. Ajunsese să convertească la ideile sale aproape 20 de episcopi, între care și pe Eusebiu, episcopul Nicomediei, care trecea printre cei mai apropiați prieteni și apărători ai săi.

Biserica fiind astfel foarte tulburată și amenințată cu schisma, împăratul Constantin cel Mare a hotărât convocarea unui Sinod Ecumenic, la care urmau să ia parte episcopii din toată lumea creștină, iar aici să se dezbată și prin înțelegere comună să se rezolve toată neînțelegerea. Acest sinod a fost convocat în Niceea Bitiniei la anul 325, la el luând parte 318 ierarhi din tot

imperiul. Episcopul Romei, Silvestru, din cauza slăbiciunii și a bătrâneților sale, nu a putut veni; el a trimis însă ca reprezentanți ai săi pe preoții Viton și Vincențiu.

Aici, în Niceea Bitiniei, conducătorii Bisericii lui Hristos, au dezbătut subiectul în discuție și au formulat mărturisirea de credință a Bisericii. Partizanii ideilor lui Arie, aflați la Sinod, erau la început 20 la număr, dar majoritatea și aproape unanimitatea membrilor sinodului erau contra ideilor lui, și în numărul acestora se aflau cei mai distinși ierarhi, cunoscuți prin erudiția lor și probitatea moravurilor, precum Marcel, episcopul Ancirei, Osiu, episcopul Cordobei, Eusebiu al Cezareei Palestinei, marele Atanasie, arhidiaconul lui Alexandru al Alexandriei, și alții.

Însuși împăratul, care dorea cu orice preț împăcarea spiritelor și liniștirea Bisericii, s-a declarat apărător al ideilor formulate de majoritate și a poruncit ca însuși Arie și ai săi să vină la cunoștința adevărului și să primească mărturisirea de credință, formulată de majoritatea participanților la sinod. Toți susținătorii lui Arie au cedat, afară de el și Theonas, episcopul Marmaricei, și Secundus, episcopul Ptolemaidei. Ceilalți au acceptat simbolul propus, care cuprindea și exprima credința cea adevărată a Bisericii și au scris la această credință, nu atât de frica amenințărilor și a exilului ce-i aștepta, ci mai mult din convingere, încredințați fiind că ideile lui Arie erau greșite și contrare învățăturii, păstrate de la început în Biserică despre dumnezeirea Fiului.

Cine însă este autorul simbolului propus și admis de părinții și ierarhii Bisericii, întruniți la primul Sinod Ecumenic, nici din tradiția veche a Bisericii, nici din cercetările și opiniile scriitorilor bisericești și ale teologilor nu reiese cu claritate și certitudine. Foarte mulți atribuie alcătuirea simbolului lui Macarie, episcopul Ierusalimului, căci se crede că acesta împreună cu alți câțiva, din ordinul împăratului, ar fi compus un simbol pe care l-au citit în sinod, supunându-l examinărilor și discuțiilor. Alții atribuie alcătuirea simbolului lui Osiu, episcopul Cordobei, și supoziția aceasta se bazează pe afirmațiile Părinților Bisericii, care spun despre Osiu că este cel ce a expus credința hotărâtă la Niceea. Mulți însă cred că în aceste afirmații ale Părinților Bisericii este vorba despre Osiu mai degrabă ca lămuritor și apărător al credinței ortodoxe, care a triumfat la acest sinod, decât ca autor și alcătuitor al formulei de credință hotărâte aici. Alții îl socotesc ca autor al simbolului

pe Ermogen, iar supoziția acestora se întemeiază pe cuvintele Marelui Vasile, care spune despre Ermogen: „Fericitul Ermogen este cel care a scris în marele Sinod marea și negrăita credință”. Însă în cuvintele Marelui Vasile, după părerea tuturor celor ce le-au explicat, de la început și până astăzi, pare a fi mai degrabă vorba că Ermogen, precum se știe, este acela care în timpul dezbaterilor, când s-au făcut adaosurile, corecturile și diferitele omisiuni la simbol, a transcris forma sa finală.

Însă cei mai mulți atribuie inițiativa și alcătuirea textului primului simbol supus discuțiilor lui Eusebiu, episcopul Cezareei Palestinei, iar această opinie, în parte confirmată și de istorie, pare a fi cea mai probabilă. Eusebiu însuși mărturisește, în epistola sa către locuitorii Cezareei, că împăratul a poruncit episcopilor să cerceteze simbolul alcătuit de el și, examinându-l, să-l subscrie, adăugând și cuvântul ὁμοούσιος (deoființă).

Probabilitatea ca Eusebiu să fie autorul Simbolului de credință propus aprobării Sinodului se confirmă, pe de-o parte, din perspectiva relațiilor apropiate ale lui Eusebiu cu împăratul, pe lângă care avea mare trecere. La aceasta se adaugă faptul că Eusebiu al Cezareei nu era un partizan al lui Arie, dar nu putea fi socotit nici vrăjmaș ori persecutor al acestuia. Așadar, este foarte posibil ca împăratul, din înalte rațiuni – pentru pacea Bisericii și înfrățirea generală - să-l fi însărcinat pe Eusebiu, om foarte erudit și unul dintre membrii cei mai proeminenți ai Sinodului, apropiat al împăratului și chiar al lui Arie, să alcătuiască și să formuleze Simbolul sau mărturisirea de credință.

La rândul său, Eusebiu arată că Sfinții Părinți, membrii ai Sinodului, au schimbat și au completat textul Simbolului propus la Sinod, după indicațiile episcopilor dreptcredincioși, astfel încât să nu mai rămână nicio umbră de îndoială asupra chestiunii în discuție. Tot Eusebiu a adăugat și cuvântul ὁμοούσιος.

Aceste cuvinte ale lui Eusebiu explică cu prisosință întreaga procedură. Bineînțeles că, în urma raporturilor sale cu Arie, fiind însărcinat să formuleze textul mărturisirii de credință, el a căutat să fie cât mai conciliant, omițând cuvântul ὁμοούσιος și alte multe texte scripturistice, cu privire la dumnezeirea Fiului, textul său fiind ulterior completat de către Sinod, care a intercalat în el și cuvântul ὁμοούσιος. Textul lui Eusebiu, sau al oricui altcuiva, care a fost cel dintâi propus Sinodului, nu a servit la altceva decât ca punct de plecare și bază a discuțiilor.

Din cauza acestei nesiguranțe, pe de-o parte, iar pe de alta, pentru că primul formular trimis Sinodului a suferit modificări esențiale, Simbolul credinței stabilit la Sinodul de la Niceea nu poate fi considerat o operă individuală a vreunui Părinte dintre cei care au participat la acesta, ci opera lor colectivă. Această afirmație este susținută și de faptul că textul Simbolului propus la Sinod, fie din inițiativă particulară ori din ordinul împăratului, a suferit modificări esențiale, astfel încât un cu totul alt Simbol decât cel inițial a dobândit aprobarea și recunoașterea întregului și marelui Sinod.

Primul text, atribuit după cele mai multe probabilități lui Eusebiu și care a fost propus Sinodului ca formular al credinței și bază a discuțiilor, este următorul, potrivit mărturiei Părinților Bisericii și a Simbolicii: „Credem într-un Dumnezeu, Tatăl atotțiitorul, făcătorul tuturor văzutelor și nevăzutelor. Și într-Unul Domn Iisus Hristos, Cuvântul lui Dumnezeu, Dumnezeu din Dumnezeu, lumină din lumină, viață din viață, Fiu Unul născut, Întâiul născut a toată făptura, născut din Dumnezeu Tatăl mai înainte de toți vecii, prin Carele toate s-au făcut. Carele pentru mântuirea noastră S-a întrupat și între oameni a petrecut și a pățimit și a înviat a treia zi și S-a suit la Tatăl și va veni iarăși întru mărire, spre a judeca pe cei vii și pe cei morți. Credem și într-Un Duh Sfânt”².

Scopul Sinodului fiind, pe de-o parte, de a restabili pacea în Biserică și în același timp de a hotărî adevărata credință a Bisericii, privitoare la dumnezeirea Fiului, precum și de a preciza raportul Dumnezeirii Sale în Triipostatica Treime, a făcut ca preocuparea de căpetenie a tuturor celor care voiau să păstreze intactă și nealterată credința Bisericii să fie redarea și formularea acestei învățături, în mod clar, pe baza Sfintelor Scripturi, fără a lăsa nici cea mai mică umbră de îndoială. Deoarece însă textul de mai sus, deși consta aproape în totalitate din cuvinte ale Scripturii, nu cuprindea termenii și formulele necesare și precise, prin care să se înlăture, pe de-o parte, ideile greșite ale lui Arie, cât și orice concluzie ce ar fi rezultat din acestea, și mai mult chiar, pentru că nu dogmatiza

² Textul grecesc al acestui Simbol este următorul:

Πιστεύομεν εἰς ἕνα θεόν, Πατέρα Παντοκράτορα, τὸν ἀπάντων τῶν ὁρατῶν τε καὶ ἀορατῶν ποιητὴν, καὶ εἰς ἕνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν τοῦ θεοῦ λόγον, Θεὸν ἐκ Θεοῦ, φῶς ἐκ φωτός, ζῶν ἐκ ζωῆς, Γιὸν μονογενῆ, πρωτότοκον πάσης κτίσεως, πρὸ πάντων τῶν αἰώνων ἐκ τοῦ Θεοῦ Πατρὸς γεγεννημένον δι' οὗ ἐγένετο τὰ πάντα τὸν διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν σαρκωθέντα, καὶ ἐν ἀνθρώποις πολιτευσάμενον καὶ παθόντα καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ καὶ ἀνελθόντα πρὸς τὸν Πατέρα, καὶ ἤξοντα πάλιν ἐν δόξῃ κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς; πιστεύομεν καὶ εἰς ἕν Πνεῦμα ἅγιον.

cu exactitate că „Iisus Hristos este cu adevărat Fiul lui Dumnezeu, Dumnezeu adevărat, născut mai înainte de toți vecii și nu făcut, deofință cu Tatăl”, pentru aceasta Simbolul a fost modificat esențialmente de către Sinod, iar cel admis, aprobat și semnat de toți, în afara celor doi episcopi amintiți și a lui Arie, este următorul: „Credem într-Un Dumnezeu, Tatăl atotțitorul, făcătorul tuturor celor văzute și nevăzute. Și întru Unul Domn Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, născut din Tatăl ca din Dumnezeu, lumină din lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, născut, nu făcut, deofință cu Tatăl, prin Carele toate s-au făcut. Carele pentru noi oamenii și pentru a noastră mântuire S-a pogorât și S-a întrupat și S-a făcut om, a pățimit și a înviat a treia zi, S-a înălțat la ceruri și va veni să judece pe cei vii și pe cei morți. Și întru Duhul Sfânt, iar pe cei ce zic că a fost cândva când nu era și că înainte de a Se naște nu era și că din cele ce nu existau S-a făcut, sau zic că Fiul lui Dumnezeu este din alt ipostas ori substanță, sau este creat, sau schimbător, sau supus stricăciunii, pe aceștia îi anatematizează Biserica universală”³.

Comparând textul acestui Simbol, admis de Sinod, cu textul celui dintâi, propus de Eusebiu, sau de altul dintre membrii, se observă că în partea întâi și cea finală, adică în părțile în care se expune învățătura despre Dumnezeu Tatăl și Dumnezeu Duhul Sfânt, textul este aproape același. Ele diferă însă la partea a doua, esențială, căci aici este cuprinsă învățătura despre dumnezeirea Fiului, pe care Arie o ataca și o altera, prin susținerea unor formule deosebite de învățătura universală a Bisericii. Astfel, în Simbolul propus Sinodului se găsesc termeni care, deși bazați pe Sfânta Scriptură, erau imprecisi și lipsiți de vreo referire ori combatere a ideilor și învățăturii lui

³ Textul grecesc al acestui Simbol este următorul:

Πιστεύομεν εἰς ἕνα θεὸν πατέρα παντοκράτορα πάντων ὁρατῶν τε καὶ ἀορατῶν ποιητὴν.

Καὶ εἰς ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ γεννηθέντα ἐκ τοῦ πατρὸς μονογενῆ τούτέστιν ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς, θεὸν ἐκ θεοῦ φῶς ἐκ φωτός θεὸν ἀληθινὸν ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ πατρὶ, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο τὰ τε ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ τὰ ἐν τῇ γῆ, τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα καὶ σαρκωθέντα, ἐνανθρωπήσαντα, παθόντα καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ἐρχόμενον κρῖναι ζώντας καὶ νεκροὺς.

Καὶ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα.

Τοὺς δὲ λέγοντας · ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν καὶ πρὶν γεννηθῆναι οὐκ ἦν, καὶ ὅτι ἐξ οὐκ ὄντων ἐγένετο ἢ ἐξ ἐτέρας ὑποστάσεως ἢ οὐσίας φάσκοντας εἶναι ἢ τρεπτὸν ἢ ἄλλοιωτὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, τούτους ἀναθεματίζει ἡ καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ ἐκκλησία.

Arie. Din această cauză, Sinodul a reformulat partea a doua a Simbolului, adăugându-i cuvinte și expresii clare, prin care se hotărăște învățătura Bisericii despre dumnezeirea Fiului și raportul Său cu Dumnezeu Tatăl, în antiteză cu ideile lui Arie. Apoi, pentru a se vedea și mai clar că Biserica adevărată condamnă cu desăvârșire învățătura lui Arie și a tuturor celor care îl urmau, sunt expuse sistematic aceste idei rătăcite ale lor, la finele Simbolului pronunțându-se anatema contra acestora, dovedindu-le ca definitiv respinse de Biserică, dimpreună cu cei care le primesc ori le urmează.

Chiar dacă Biserica, în cadrul marelui Sinod de la Niceea, și-a spus cuvântul prin Simbolul admis, recunoscut și semnat de membrii săi, arătând învățătura dreaptă și universală pe care trebuiau să o mărturisească toți credincioșii și fiii cei adevărați ai Bisericii lui Hristos, și a respins totodată orice fel de învățătură deosebită de aceea, condamnându-l pe Arie și pe ai săi, împotriva lor fiind luate și măsuri opresive de către împărat, care i-a trimis în exil, totuși lucrurile nu s-au liniștit cu desăvârșire și pacea mult dorită de toți nu a fost restabilită în Biserică. Sinodul a formulat credința despre dumnezeirea Fiului pe baza mărturisirilor de credință, aflate de la început în toate Bisericile, care înfățișau și cuprindeau credința cea adevărată, păstrată prin tradiție de la Apostoli și cuprinsă în scrierile lor, cât și ale Părinților și scriitorilor bisericești, care le-au urmat și s-au inspirat din ele. Cu toate acestea, adepții și partizanii lui Arie nu au dispărut. Ei au renunțat la unele dintre ideile pe care le profesau, iar pe altele le-au schimbat și reformulat, făcându-le să pară mai aproape de credința universală a Bisericii, însă fiind în realitate tot diferite și tot împotriva învățăturii celei adevărate a Bisericii.

Astfel, vreme de mai bine de cincizeci de ani de la hotărârea luată la Niceea, arienii, sub diferite forme, cu diferite idei și expuneri de credință, care de care mai meșteșugite, însă toate mai mult sau mai puțin depărtate de învățătura dreaptă și adevărată a Bisericii, au tulburat pacea acesteia. S-au ținut numeroase sinoade locale, apărătorii credinței au suferit exiluri repetate; totul s-a pus în mișcare și însuși împărații au fost în totalitate binevoitori față de credința lor, însă, cu toate acestea, succesul acestora a fost unul efemer, căci nu consta decât din ura și persecutarea celor care apărau dreapta credință. În felul acesta, ei nu reușeau decât să întrețină tulburarea și neliniștea în Biserică, menținând nesiguranța în care se găseau diferitele Biserici împreună cu ierarhii lor.

Pentru a pune capăt acestei stări de lucruri, foarte păgubitoare Bisericii și chiar imperiului, împăratul Teodosie cel Mare, în marea sa iubire pentru credința cea adevărată a Bisericii și pentru liniștirea lucrurilor, a hotărât convocarea unui nou Sinod Ecumenic, în cadrul căruia să se ratifice din nou cele hotărâte la Niceea și în același timp să se pună capăt odată pentru totdeauna arianismului și semiarianismului, precum și noii învățături despre Sfântul Duh a semiarianului Macedonie, episcopul Constantinopolului. Căci, așa cum înainte de Sinodul de la Niceea, în Alexandria, se discuta și se ataca dumnezeirea Fiului, de către Arie și adepții săi, de asemenea în aceste timpuri (380), se discuta, în Constantinopol, de către Macedonie și adepții săi, dumnezeirea Sfântului Duh, punându-L când în rândul îngerilor, când în rândul creaturilor lui Dumnezeu. Cei mai luminați dintre ei Îl socoteau o lucrare a lui Dumnezeu (ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ), dar tot creatura Sa. Foarte puțini erau cei care Îl considerau Dumnezeu, însă și aceștia Îl credeau subordonat, iar nu deopotrivă și deoființă, preamărit și închinat cu Tatăl și cu Fiul.

Și fiindcă nici în Sfânta Scriptură, nici în tradiția Bisericii nu erau precizate și hotărâte învățătura despre Dumnezeu Sfântul Duh și despre raportul Dumnezeirii Sale față de Dumnezeu Tatăl și Dumnezeu Fiul, învățăturile lui Macedonie dobândeau foarte mulți adepți, mai ales ca urmare a avântului luat de arianism în timpul împăraților Valens și Valentinian.

Astfel, Macedonie, împreună cu 36 de episcopi, socoteau Sfântul Duh drept făptură, mai prejos de celelalte două Persoane ale Sfintei Treimi, nu deopotrivă cu Dumnezeu Tatăl și Dumnezeu Fiul. Din această cauză, atât Macedonie, cât și toți cei care împărtășeau ideile sale au fost numiți „pnevmatomahi”, adică „luptători împotriva Duhului Sfânt”, deoarece tăgăduiau dumnezeirea Sfântului Duh. Totodată, ei erau numiți și macedonieni, după numele conducătorului lor, episcopul Constantinopolului.

Atunci când se ținuse Sinodul I Ecumenic din Niceea Bitiniei, nimeni nu se ridicase contra dumnezeirii Sfântului Duh, astfel încât Părinții care au luat parte la acest Sinod și la alcătuirea Simbolului de credință profesat de Biserica cea adevărată a lui Iisus Hristos, s-au mărginit pur și simplu la cuvintele: „Credem și în Duhul Sfânt”.

Acum însă, când dumnezeirea acestei Persoane a Sfintei Treimi era atacată și negată, iar în Simbolul nicean nu se regăsea nimic precis cu privire

la dumnezeirea Sfântului Duh, s-a simțit nevoia de a se preciza și determina articolul de credință al Bisericii privitor la a treia Persoană a Sfintei Treimi, astfel încât să se arate că și Sfântul Duh este Dumnezeu Adevărat, Domnul de viață făcătorul și deopotrivă preamărit și închinat cu Tatăl și cu Fiul. Din acest motiv a convocat Teodosie cel Mare al doilea Sinod Ecumenic al Bisericii, care s-a întrunit la Constantinopol în anul 381, la el luând parte peste 150 de Sfinți Părinți.

Acest Sinod a fost prezidat de venerabilul episcop al Antiohiei, Meletie, iar rolul de apărător al credinței și al dumnezeirii Sfântului Duh în cadrul Sinodului l-a avut Sfântul Grigorie de Nazianz, marele teolog și podoaba Bisericii din acele timpuri. Se crede că el este chiar autorul Simbolului de credință, care a fost supus aprobării Sinodului și pe care, discutându-l, l-a admis și recunoscut integral ca operă a sa.

Prin cele hotărâte la acest Sinod s-au condamnat nu numai ideile eretice ale lui Macedonie, ci și altele, ca de exemplu ale lui Apolinarie, episcopul Laodiceei, care susținea că Mântuitorul, la Întruparea Sa, pe lângă trup și suflet avea, în locul minții ori inteligenței umane, Cuvântul divin. Astfel, el credea chiar că în fiecare om există: trup, suflet și spirit, adică trihotomia platonice, așa cum o învață filosofia greacă.

Pentru a se pune capăt definitiv ereziilor lui Arie, Macedonie și Apolinarie, cât și oricărei discuții despre dumnezeirea Fiului și a Sfântului Duh, Sfinții Părinți ai Sinodului al doilea Ecumenic au fost nevoiți să se ocupe din nou de dumnezeirea Fiului și să o întărească pe baza celor hotărâte la Niceea, precizând încă mai clar sensul fiecărei expresii. Deoarece însă era în discuție și dumnezeirea Sfântului Duh, ei au fost nevoiți să formuleze și articolul de credință referitor la dumnezeirea celei de-a treia Persoane a Sfintei Treimi, dezvoltând termenii cuprinși în Simbolul nicean și arătând care este și cum trebuie să fie credința adevăraților fii ai Bisericii lui Hristos, privitoare la Sfântul Duh. De asemenea, Sfinții Părinți ai acestui Sinod au stabilit învățătura despre Biserică, precizând caracterul adevăratei Biserici a lui Iisus Hristos, prin cuvintele: „una, sfântă, sobornicească și apostolică”, arătând prin aceasta pe aceia care sunt adevărați creștini, aparținând adevăratei Biserici a lui Hristos. Totodată, deoarece în mai multe Biserici se discuta despre cei căzuți în păcate și ulterior reprimiți în sânul credincioșilor, prin penitență, dacă trebuiau sau nu să fie din nou

botezați, Sfinții Părinți ai Sinodului au stabilit mărturisirea unui singur botez, condamnând prin aceste cuvinte și erezia anabapțiștilor. Iar deoarece mulți puneau la îndoială învierea morților și viața viitoare, Sfinții Părinți au adăugat un articol deosebit al Simbolului, despre credința mărturisită de Biserică relativ la această chestiune.

Prin alcătuirea Simbolului de credință, formulat la acest Sinod, s-a avut în vedere nu numai combaterea tuturor ideilor greșite, privitoare la dogmele și învățătura Bisericii, dar s-a urmărit în același timp și să se arate pe scurt credința în Hristos, cu privire la tot ceea ce îi este necesar omului pentru mântuirea sa. Și deoarece acest Simbol satisfacea toate nevoile Bisericii și tot ce era absolut necesar să cunoască creștinul, el a dobândit cea mai mare autoritate în Biserica lui Hristos, de la apariția sa și până astăzi, ca expresie fidelă a credinței celei adevărate, pe care Biserica o binevestește credincioșilor.

Textul Simbolului admis la acest sfânt Sinod este următorul:

„Credem întru Unul Dumnezeu, Tatăl Atotțiitorul, Făcătorul cerului și al pământului, văzutele tuturor și nevăzutele.

Și întru unul Domn Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Unul Născut, Care din Tatăl S-a născut mai înainte de toți vecii: Lumină din lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, născut, nu făcut, Cel ce este de o ființă cu Tatăl, prin Care toate sau făcut.

Care pentru noi oamenii și pentru a noastră mântuire S-a pogorât din ceruri și S-a întrupat de la Duhul Sfânt și din Maria Fecioara și S-a făcut om.

Și S-a răstignit pentru noi în zilele lui Ponțiu Pilat și a pătimit și S-a îngropat.

Și a înviat a treia zi, după Scripturi.

Și S-a înălțat la ceruri și șade de-a dreapta Tatălui.

Și iarăși va să vină cu slavă, să judece viii și morții a Căruia împărăție nu va avea sfârșit.

Și întru Duhul Sfânt, Domnul de viață făcătorul, Care din Tatăl purcede, Cel ce împreună cu Tatăl și cu Fiul este închinat și mărit, Care a grăit prin prooroci.

Și întru una, sfântă, sobornicească și apostolească Biserică.

Mărturisim un Botez, întru iertarea păcatelor.

Așteptăm învierea morților.
Și viața veacului, ce va să fie. Amin⁴.

Așa cum reiese din textul acestui Simbol, el nu este altul decât cel al credinței sfinte noastre Biserici, întrebuițat până astăzi în uzul liturgic și la toate sfintele și dumnezeieștile slujbe. Singura deosebire constă numai în înlocuirea verbelor: „credem”, „mărturisim” și „așteptăm”, intrate în uzul liturgic sub forma de singular: „cred”, „mărturisesc” și „aștept”, din cauză că Simbolul era pronunțat ca mărturisire de credință de către cei care se botezau pentru a fi primiți în sânul Bisericii și în numărul credincioșilor, mărturisire ce nu îngăduia folosirea verbelor la plural, Simbolul trecând sub forma aceasta în uzul liturgic, păstrându-și verbele la singular, așa cum reiese din mai multe manuscrise în care a fost păstrat.

Comparând acest Simbol al credinței cu textul Simbolului nicean, se observă unele schimbări de exprimare, anumite omisiuni și adaosuri, mai ales la partea finală, unde este expusă mai dezvoltat și precis învățătura despre Duhul Sfânt, despre Botez, Biserică, învierea morților și viața viitoare.

Adaosurile, omisiunile și schimbările prin care se deosebește acest Simbol de cel al Sinodului de la Niceea sunt următoarele:

În Simbolul nicean „Tatăl este numit „făcătorul tuturor văzutelor și nevăzutelor”, pe când Simbolul constantinopolitan spune: „Făcătorul cerului și al pământului, văzutelor tuturor și nevăzutelor”.

⁴ Textul grecesc original al acestui Simbol, compus din 12 articole, este următorul:

Πιστεύομεν εἰς ἕνα θεὸν πατέρα παντοκράτορα, ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων.

Καὶ εἰς ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ τὸν μονογενῆ, τὸν ἐκ τοῦ πατρὸς γεννηθέντα πρὸ πάντων τῶν αἰώνων, φῶς ἐκ φωτός θεὸν ἀληθινὸν ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ πατρὶ, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο·

τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν καὶ σαρκωθέντα ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς παρθένου καὶ ἐνανθρωπήσαντα σταυρωθέντα τε ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου καὶ παθόντα καὶ ταφέντα καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς γραφὰς καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ καθεζόμενον ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς καὶ ἄλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος.

Καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ ζωοποιόν τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ σὺν πατρὶ καὶ υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλήσαν διὰ τῶν προφητῶν. Εἰς μίαν ἁγίαν καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν ὁμολογοῦμεν ἕν βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν· προσδοκῶμεν ἀνάστασιν νεκρῶν καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Ἀμήν.

În Simbolul nicean se spune: „Fiul lui Dumnezeu, născut din Tatăl ca din Dumnezeu, lumină din lumină”.

În Simbolul constantinopolitan este spus: „Fiul lui Dumnezeu, Unul Născut, Care din Tatăl S-a născut mai înainte de toți vecii: Lumină din lumină”. Mai departe, în Simbolul nicean se spune: „prin Carele toate s-au făcut, atât cele din cer cât și cele de pe pământ”; în Simbolul constantinopolitan este spus numai: „prin Carele toate s-au făcut”.

După aceea, în Simbolul nicean, vorbindu-se despre Întruparea Fiului lui Dumnezeu și sălășluirea Lui între noi, se spune: „S-a pogorât”; în Simbolul constantinopolitan se adaugă cuvintele: „din ceruri”.

În Simbolul nicean se spune numai: „S-a întrupat”; în cel constantinopolitan se adaugă: „din Duhul Sfânt și Maria Fecioara”.

Apoi în Simbolul nicean se spune numai: „S-a făcut om”; în cel constantinopolitan se adaugă: „și S-a răstignit pentru noi noi în zilele lui Ponțiu Pilat”. În cele din urmă, în Simbolul nicean se spune: „a pățimit”. În cel constantinopolitan se adaugă: „și S-a îngropat”. În Simbolul nicean se spune numai: „și a înviat a treia zi”. În cel constantinopolitan se adaugă: „după Scripturi”. În Simbolul nicean se spune: „și S-a suit la ceruri”. În cel constantinopolitan se adaugă: „și șade de-a dreapta Tatălui”. După aceasta, în Simbolul nicean se spune: „și va veni să judece pe cei vii și pe cei morți”. Iar în cel constantinopolitan: „Și iarăși va să vină cu slavă, să judece viii și morții, a Cărui împărăție nu va avea sfârșit”.

După aceea, în Simbolul nicean se spune: „Și întru Duhul Sfânt, iar pe cei ce zic că a fost cândva când nu era” (și celelalte, până la finele Simbolului), partea aceasta este înlocuită în Simbolul constantinopolitan, după cum am văzut, de învățătura dezvoltată despre Sfântul Duh, Biserica, Botez, învierea morților și viața viitoare.

Din această comparație rezultă, în modul cel mai evident, că între cele hotărâte de Sfinții Părinți la Sinodul din Niceea și vederile celor de la Sinodul al doilea Ecumenic, ținut la Constantinopol, nu era nicio deosebire. Din contră, dorința arzătoare a acestora din urmă a fost să nu lase nici cea mai mică umbră de îndoială în sufletul credincioșilor că ei nu aprobă cele hotărâte la Niceea. Pentru aceasta, din hotărârile acelor Sfinți Părinți și ale lor, ei au făcut o singură hotărâre și un singur Simbol al Bisericii, care să fie tuturor credincioșilor îndreptar de credință și dreptă

mărturisire a credinței, ce trebuie să o creadă și să o mărturisească. Acest Simbol, deoarece și-a luat autoritatea de la hotărârea acestui Sinod, ținut la Constantinopol și în parte cuprinde hotărârea Sinodului din Niceea, admisă și de Sfinții Părinți întruniți acolo, s-a numit și este cunoscut ca Simbolul niceo-constantinopolitan.

Astfel, s-a alcătuit acest Simbol al credinței și astfel, prin el și prin cele hotărâte la cel de-al doilea Sinod Ecumenic al Bisericii creștine, au luat sfârșit disputele și ereziile ce existau în Biserică și îi tulburau pe credincioși. Însă mulți, și după această hotărâre oficială a Bisericii, au mai împărtășit încă ideile diferiților ereziarhi, dar toți creștinii cei adevărați țineau îndreptarul credinței, alcătuit și ratificat la cele două Sinoade Ecumenice din Niceea și Constantinopol.

Simbolul de credință era păstrat și mărturisit întocmai, fără niciun adaos ori omisiune, cu cea mai mare sfințenie, de către toți membrii adevăratei Biserici a lui Hristos, iar acest fapt explică de ce Simbolul, păstrat în mulțime de manuscrise, este reprodus identic în toate.

Cât de mult a ținut Biserica să nu se altereze textul Simbolului ne-o arată cele întâmplate în Biserica Romei, în chestiunea adăugării cuvântului „și de la Fiul” (*filioque*), față de care a protestat însuși episcopul Romei, Leon al III-lea (755-815), cu toate că acesta i se impunea de către unele sinoade ținute în Apus, care îl admiseseră.

Până în ziua de astăzi, acest adaos admis de Biserica Romei și de toate Bisericile creștine ale Apusului formează zidul despărțitor și piatra de poticnire dintre credincioșii Bisericilor creștine ortodoxe și Biserica Romei ori Bisericile protestante, deoarece acest adaos, care alterează principiul învățăturii monoteiste, a fost introdus în acest Simbol formulat de un Sinod Ecumenic, fără știrea ori aprobarea întregii Biserici a lui Hristos.

Așadar, singura dintre Bisericile creștine, care a păstrat până astăzi și mărturisește Simbolul credinței, așa cum l-au formulat și predat Bisericii acei Sfinți Părinți ai primelor două Sinoade Ecumenice, este Biserica creștin-ortodoxă de Răsărit, singura care, pe drept cuvânt, se poate mândri că a păstrat și păstrează întru totul nealterat depozitul sfânt al credinței.

Summary: A few words about the Nicaeno-Constantinopolitan Creed

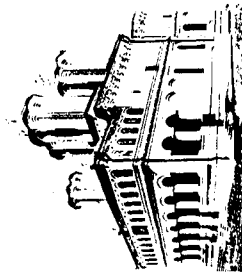
The study *A Few Words about the Nicaeno-Constantinopolitan Creed* by Professor Dragomir Demetrescu (1852-1926), ancient tenured professor at the Department of History of World Church within the frame of the Faculty of Orthodox Theology in Bucharest, is mainly occupied with expounding his historical conditions of the making of the Creed, which is the basic confession of faith of the Orthodox Church.

The author shows first the causes that directed to the making of the Nicaeno-Constantinopolitan Creed, i.e. the need for a systematic teaching about the Persons of the Holy Trinity in the first three centuries of the Church, as well as the interference of the philosophy with the religion, especially on the matter of the divine nature of the Son. The Arian heretical teaching is then expounded, according to which the Son is a creature of the Father, never existing from eternity: this heresy was mainly widespread in the East, and about twenty bishops had converted to it in the early half of the 4th century.

Further on, the author makes clear a number of questions, on the one hand about the organization and progress of the First Oecumenical Synod, and about the author of the early Symbol of Faith, which was subsequently modified and endorsed by all the participating Fathers; on the other hand, about the part played by the text which was being debated upon, as well as about the ultimate form of the Symbol, which did not include yet the teaching about the Holy Spirit.

Having mentioned the Arian heresy being perpetuated under various appearances even after the First Oecumenical Synod, as well as the emergence of some other heresies such as the macedonianism (or pneumatomachism), the author finds it fully justified the Second Oecumenical Synod being convoked by Emperor Theodosius the Great. In so doing, the author expounds and explains the debates within the frame of this second synod, and the wording of the last articles of the Creed, as regards the divine nature of the Holy Spirit, the Church, the Baptism, and the resurrection of the dead. The final section of the study is dedicated to the exigency of strictly following the text of the Confession of Faith, the author pointing out very vigorously that the Orthodox Church is the only that does keep unaltered this holy deposit of faith.

Apariții Editoriale

**Cărțile apărute la Editurile Patriarhiei Române
(Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă,
Editura Basilica, Editura Trinitas) în perioada
mai-august 2010**

Sfântul Vasile cel Mare, *Regulile mici*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2010.

Sfântul Marcu Ascetul, *Despre legea duhovnicească și Despre cei ce-și închipuie că se îndreptățesc prin fapte*, col. *Lumini pentru suflet*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2010.

Sfântul Macarie cel Mare, *Omiliile duhovnicești*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2010.

Sfântul Vasile cel Mare, *Epistole*, col. *Părinți și scriitori bisericești*, Editura Basilica, București, 2010.

† Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Libertate pentru comuniune – Lucrarea Bisericii în societate în anul 2009*, Editura Basilica, București, 2010.

Sfântul Antim Ivireanul, *Didahii*, Editura Basilica, București, 2010.

O exegeză a Crezului ortodox – florilegiu patristic, Editura Basilica, București, 2010.

Prof. dr. Emilian Popescu, *Titulatura și distincțiile onorifice acordate de Patriarhia Constantinopolului mitropoliților Țării Românești (secolele XIV-XVIII)*, Editura Basilica, București, 2010.

Anul omagial al Sfinților Capadocieni - 2009

Regulile miei

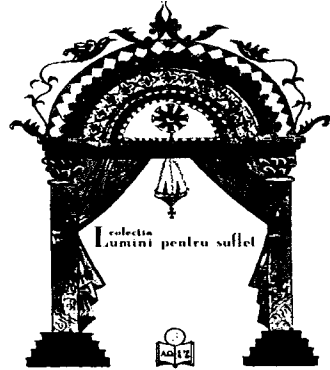
Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă

SFÂNTUL MARCU ASCETUL

Despre legea duhovnicească

Despre cei ce-și închipuie
că se îndreptălesc din lapte

Colectia
Lumini pentru suflet

Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă

SFÂNTUL
MACARIE CEL MARE

OMILII
DUHOVNICEȘTI

Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă

PARINȚII ȘI SCRITORII
BISERICEȘTI

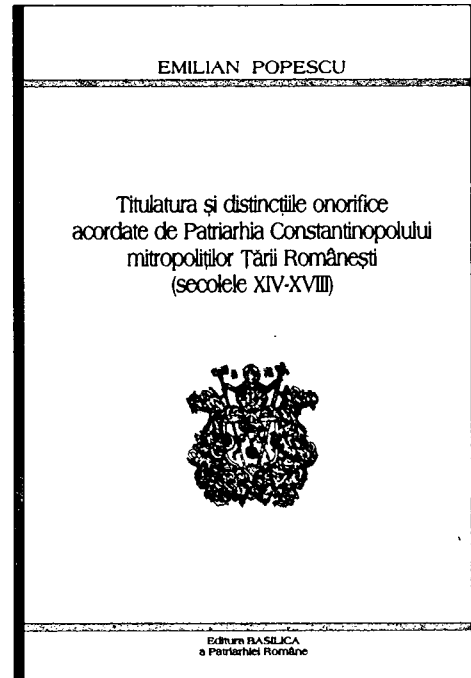
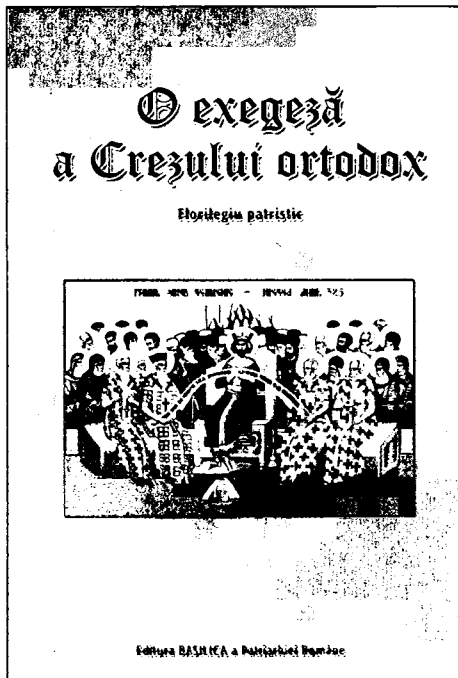
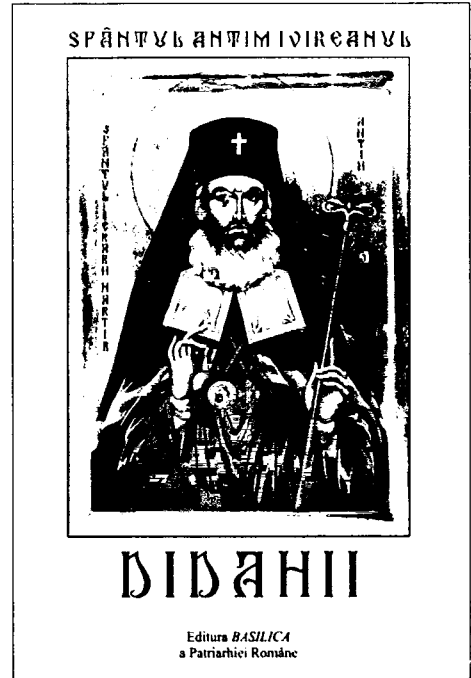
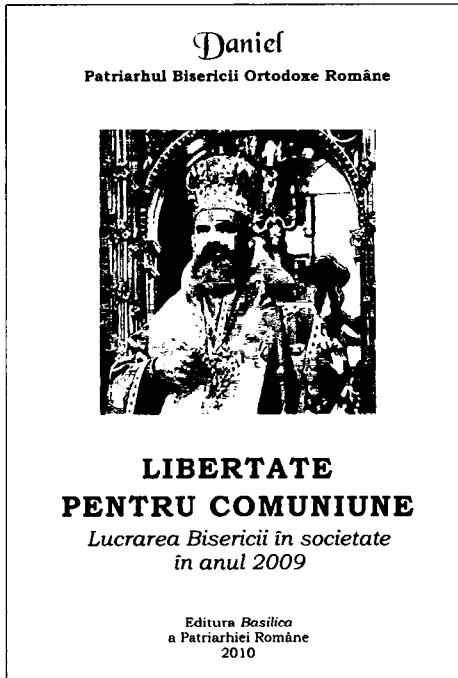
PSB

3

SFÂNTUL VASILE CEL MARE

Epistole

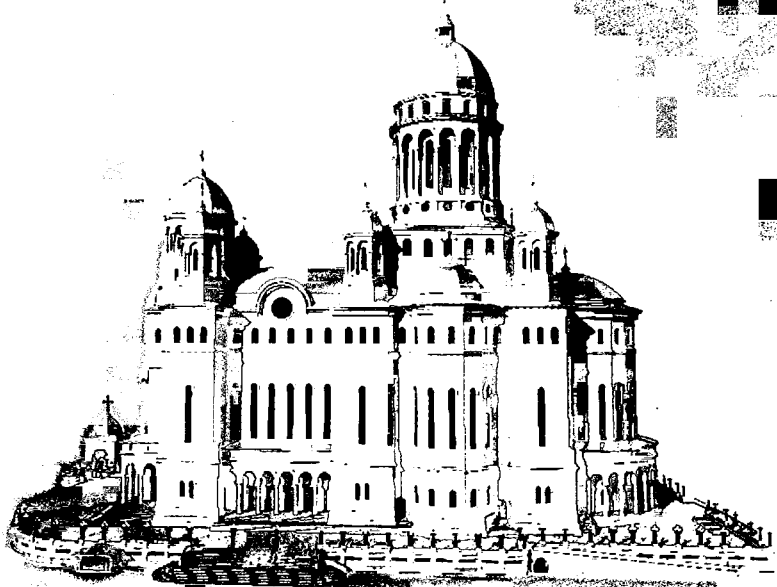
Editura Băstică a Patriarhiei Române

The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions. It emphasizes that every entry, no matter how small, should be recorded to ensure the integrity of the financial data. This includes not only sales and purchases but also expenses and income. The document provides a detailed list of items that should be tracked, such as inventory levels, customer orders, and supplier payments. It also outlines the procedures for recording these transactions, including the use of specific forms and the assignment of responsibilities to different staff members.

The second part of the document focuses on the analysis of the recorded data. It describes various methods for identifying trends and anomalies in the financial performance. This includes comparing current data with historical trends, as well as benchmarking against industry standards. The document also discusses the importance of regular reviews and reports to management, highlighting the need for transparency and accountability in the reporting process. It provides examples of key performance indicators (KPIs) that should be monitored and explained the reasons behind any significant deviations from the expected results.

The final part of the document offers practical advice on how to implement these procedures effectively. It suggests starting with a pilot program in a specific department or region to test the new system before rolling it out company-wide. It also emphasizes the need for ongoing training and support for staff members to ensure they are comfortable and confident in using the new procedures. The document concludes by reiterating the importance of consistency and accuracy in all financial reporting, as this is essential for making informed business decisions and maintaining the long-term success of the organization.

ISSN 0257-4667